GOTLÄNDSK ORDBOK

PÅ GRUNDVAL AV

C. OCH P. A. SÄVES SAMLINGAR

REDIGERAD AV

HERBERT GUSTAVSON

ANDRA BANDET

O—Ö

TILLÄGG OCH RÄTTELSER

EFTERSKRIFT

ÖDINS FÖRLAG
HANSEPRODUKTION AB

Innehåll

Band II

O—Ö 681—1240
Tillägg A—Å 1241
Tilläggsbilder 1252
Rättelser 1255
Förkortningar av källor 1265
Förkortningar av annan citerad litteratur 1267
Övriga förkortningar 1267
Socknar (förkortningar) 1269
Karta över Gotland 1271

Efterskrift
Källor III
Manuskript från 1600-talet III
Manuskript från 1700-talet III
Tryckta källor från 1700-talet VI
Källor från 1800-talet i manuskript VIII
Tryckta källor från 1800-talet XVII
Material i handskrift från 1900-talet XXI
Tryckta källor från 1900-talet XXIII
Ordboksarbetets förhistoria XXIV
Bröderna Säves behandling av dialektmaterialet XXIX
Källornas, särskilt bröderna Säves, ljudbeteckning XXXVI
Översikt av ordböjningen hos Säve och i nutida gutamål XLIV

Nyutgåva av
GOTLÄNDSK ORDBOK
utgiven av
Ödins förlag Hanseproduktion AB, Visby 1991
i samarbete med
Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala
(Originalupplagan av detta arbete var utgiven i serien
Skrifter utgivna genom Landsmålsarkivet i Uppsala. Ser.A:2)
ISBN 91-85716-62-6
Tryck: Gotlands Allehandas Tryckeri AB, Visby 1991

O.

"**O** är både privativum, ut **olärd**, indoctus, et intensivum, ut: **onaudugt**, = myket nödigt" Neog. "**O** intens." här under *ov-.

o (bokst.) "**O me kors**" bomärke vid Rovide i LJ.

o-akt o-akkt FS, CS f. S, n. S, CS, ovarsamhet S; vanvårdnad S, CS. **Han liggur äi oakt** (om en sjuk) FS, CS. **Håii l. jär äi oakkt** F.

o-barkad Töinä mä obarkade räkkar u oraistä staur, hä betöidar armodå VB (se **armod**).

o-beråden oberaden F, oviss om något; utan bestämd vilja; öfver sig gifven, bekyttad.

o-beskedlig obiskélig S; *òubɪskɑ̊ɪdlɪ* BRHG; pl. *aubɪskɛ̊dlɪa* LK, ovettig, osedlig, liderlig S; olydig HG. **-beskedlighet obiskedlihait** S, osedlighet, liderlighet.

o-*beden obiden CS, oombedd.

o-bedjandes obidänes CS; *oubɪdnas* ABNC, objuden NC; af sig sjelf, oombedt CS.

o-begärlig obigärlig S; **obigärli** CS, som begär för mycket S; CS; omåttlig CS; som ej kan begäras S. *ɪ skɑ̊ ɪntʃvɑr òubɪgɛ̊rlɪa*, ni skola inte begära för mycket BRHG.

o-bjuden obuden el. **objauden** CS.

o-blind oblindr LÄ, en som ser, icke är blind.

o-*blotligt oblotelett FS; CS, ofantligt, mycket (af).

o-bo obo F, (L), VB, SU; CS; *oubou* ABNC n., elak yngel, skadedjur S; löss, råttor m. m. F, VB, . . . ogräs, myror m. m. S; otyg, elände NC. **Han har obo pa sig** (löss) F, VB; *da ɪar at oubou*, det är ett rackartyg ABNC. Jfr **bo**.

observera uppsallvera S; **-ä** CS; *ùpsʃvɑ̊ɪra* BRHG.

obstinat (uppstå-nasig) uppstanasuger Ba; **-ug** CS; **-ig** S; **uppstanasugur** FCS, som sätter näsan upp, stursk Ba; stursk S; FCS; som sätter näsan i vädret FCS; uppnäsig CS.

o-båt obat F; TOCS; GA f., obåtnad, skada.

o-båta obato, -ta FCS; **obatå** (F); TO f., obåtnad, skada. **Han haddi ingo obato darav** FCS.

o-bäklig (ov-bäklig?) obäkelig Neog, Svet. åbäkelig eller ofbäkelig; myket stor, tung, ofatt Neog; **obäkli** Sahl, **-lig** PS, ofantlig.

o-*början n. **obyrä** F; (BU), AG, orördt (bröd). **Obyrä fläsk fraus alldrig** (ordspråk om flickor) AG. **Obyrä fläsk fraus inte!** F.

och o vel **u** L. soc.; **u** eller **ug** Tft; **u** Sahl; F—SUS; CS; **u, å** RN; *u* F; BRHG; GHHm; EKWss; LK: 1) konj. **Äut u in** CS. **Milla himmel u jård** F. **(Kåira mä) ys u as,** med häst och oxe S, CS. **Pa vinn u vaga,** på vinst och förlust FCS. **Med nipp u naud,** med knapp nöd F. **Gu's träi u ainu!** (interj.) nå,

ve mig! vid allt heligt F. **Härra däun å aina** (interj.) F. **Äi gar o mårrgo,** i går morse F. Ett stycke guld som är **uke bradt å ese langt** RN. **Tva u tjugu,** 22 FLCS. **Böitä u dailä,** dela LCS. **Man tar ann fraud** [groda] **u läggur han äi ann ask u burar ätt läiti hul pa asken u så grävur man dä nidur äi ann maurustakk u dä just äi solbjärgar . . .** FCS. **När tåila (med svartan råkk u rauda mysso) situr u turrar uppe i** torra talltoppen, blir det torka FCS. **Liggä u bäfvrä,** såsom gèlé o. dyl. S. **Vör satu u döivla'** [pratade] **haila dagen** FCS. **Var go u sit!** S. **Lang'alu** [ärlan] **sat u gret** L. **Far kum u ta yxi ör stumblän!** RU. 2) = att (inf. märke). **Hva hart däu här u sno** [vad har du här att göra] CS. **Gar a haidi kuna äutum garden, har man ret u stainta i hel hänne** FCS. **Äutspördur för u vara ann stor skälm** FCS. **Gamble Fabbror järr blindårr, ser inte u kum' häjt** AG (i visa). **Till u gärä dä,** till att göra det CS. **Flajrä** [ungar] **had' ja' tänkt till u fa** (visa) S. **Han høves inti u leta pa hatten** FLCS. Fg. oc; ok Rk, Rs.

ock adv. **uck** Tft; **u** Sahl, PS; FS; CS; **o** S; CS; TO; RM; **å** CS; **y** [!] [trol. = *ɨɯ*] FCS; *ɨɯ* FHG; *u* BR, NRHG; GHHm; *ou* LÄHG, ock, också, äfven. **Det var u ret,** det var ock rätt Sahl. **Di säga verlde jèr väid, men ha jèr u väid . . .** F. **Jag visste hvar han skuddi kuma, u han kåmm u** (också) F. **Flugälld** [botas med] **vadälldskul u sundagsgrädda . . . ällar u mä lässning** F. **Det är u sant,** det är ock sant S. **Gambla kattor kan o läpä mjälk** TO. **När dä vill si väl, da kan stäutar o mjälkä** (Snöbohm) S. **Skall jag o sum hans kunä haldä ret af han** (visa) RM. *da ha ɨą́ ú da,* det har jag också (det) BRHG. — **ock-så ucksà** Tft; **uxesà** L. soc.; **uxi så** Bröll.-d. 1724; **ocksisà** S, (F, VB); **åcksisà** CS, också, äfven, ock.

ocker uker Tft; **ukar** KB; L; RN; VB; **ukar** HHCS n., [bf.?] **ukrä** S, oker (usur) Tft; ränta på lån L; VB; ränta (på spannmål); af säd, för insoknes 4 kappar, men för utsoknes 8 kappar på tunnan S; intresse på pengar, få t. ex. en kappe säd för året på en **laup** (1/4 tunna) RN. **Häue-stol o. ukar** (kapital och ränta) VB.

***od od** RM m., Oden[?], fult spöke, bös menniska. "Stygg eller bös som en **od**".

odal-åker odalakur S m., gammal från urminnes tid brukad åker.

o-dela odeila L. soc., träta [trol. konstr. till **o-delt,** se **dela**]. Jag har intet **odailt** med tig Neog. Jag har intet **odeilt** med tig, jag har ingen träta med tig L. soc.

Oden Oden F; VY; TO; GA.

Gasmora-Lars gick i Båta kvior: kom **Lövisska',** kom **slägandes** med långt hår och långa bröst: **"Mötart tu nåkklen, så säg inti att tu möte mig!"** [sade hon]. Då kom en svart hund; den gaf G. bröd. Så kom Oden på en svart häst: **"Möte däu nåkklen?" "Naj!"** Red ned åt Vinn-gardarna . . . small. Kom tillbaka. **Lövisska'** hängde tvärt fram öfver hästen, bloden rann. "Om jag nu gjorde rätt, [skulle du få lida] detsamma, [men för att du gaf hunden] bröd, ta det min häst fäller under sig. Silfversko med åtta **hästsko-speik**; fins ännu der F. — I en gård, der flere gamla Herrebyggningar halfförfallna stodo, hörde fol-

ket som bodde der en afton hastigt ett förfärligt gnäll och gny af alla gårdens hundar, som med detsamma gåfvo hals och i full jagt jagade ut genom gatgrinden och så ut långs landsvägen med stort skall och larm. Men snart kommo hundarna farandes tillbaka med svansarna mellan benen, ynkligt gnisslande, och i hamn och häl efter dem såg folket från fönstret 2:ne svarta hundar komma strykande — elden fladdrade ur gapet — och menniskorna, som något förstodo, ropade förskräckta till: "Nu kommer Oden!" Gårdshundarne gömde sig i hast, sedan de darrande krupit under porten, som var stängd. Men då Odens eldflåsande hundar jagade fram, sprungo grindarne opp, och en vagn med 2:ne par svarta hästar före flög in på gården och stadnade snart framför trappan till den gamla ruckliga byggningen. Tvenne svartklädda herrar stego ur vagnen och gingo opp trappan till den gamla salen, der gårdshundarne emellertid gömt sig; men djuren måste genast fly med stor skrämsel . . . Hela natten allarmade hundarne i gården så, tills om morgonen, då det ändtligen blef tyst. I det gamla huset troddes vara någon skatt, öfver hvilken vore starkt **rå**. — Lejkunge-hed är ett skogsstycke i Tofta, der allmogen och dess kreatur ofta varit oroade och förargade af "Oden", som der på sin häst ofta infann sig för att rådslå och, som andra trodde, pläga umgänge med en bondhustru vid Krokstäde, "Krokstäde-Bol", som var en trollkona, men som derför var rik och till allt kristet folks förargelse, hade all framgång i det verldsliga. Men hennes och Odens ogudaktiga möten på Lejkunge-hed, som många med fasa åsett, gjorde att folket slutligen beklagade sig för sin sockenpräst, hr Peder i Tofta. Denne lofvade att straffa Krokstäde-Bol och att skaffa dem af med Oden. Nu hade man utspejat tiden och stället för deras sammankomst, och Herr Peder, prestklädd och med sin klockare, infann sig mot natten. Snart kom nu Krokstäde-Bol dit och genast också Oden på sin frustande häst. Oden var knapt afstigen, förr än Hr Peder framträdde och frågade honom i Herrans namn hvem han var, som så oroade deras kristliga samhälle och förförde hans får? Men teg gjorde Oden. Då trädde Hr Peder honom närmare och frågade om igen; men Oden teg. Men när nu Hr Peder tredje gången tillfrågade Oden och han ej svarade, slog han Oden med mässeboken för munnen. Då blef Oden förskräckt, tog tre steg tillbaka och utropade: **"Däu Stäure! hur länge vitt Däu latä Hr Pädar lifvä pa jårdi!"** och dermed så störtade han sig på hästen och försvann med ett förfärligt gny i skogen ned åt sjöen till ES, SA. [Oden skall ha bott i ett gammalt öde-hus i Visby där han spökade mycket]. Stundom for han på sin dånande vagn med sina ramsvarta eldsprutande hästar genom stadens gator, då ingen menniska för lifvet vågade sig ut, och bar det då ej sällan af ut genom någon af stadsportarna. [En bonde fick åka med Oden genom luften från Visby till Halla] VY. [En piga förföljdes ständigt af två hundar, som hon gaf mat; en gång kom en herre och sade, att han ville belöna henne för godheten mot hans hundar, han kastade några spånor i hennes förkläde; hon kastade bort dem, men en, som fastnat i förklädet, var på morgonen förvandlad till silver] GA. Vester-port

i Visby har ock varit kallad Odeporten, såsom det säges efter Oden.

o-djur n. bf. **odjaure** RN, räfven. Fåröboar våga aldrig nämna räfven vid hans rätta namn utan i stället **Djaure** eller **Odjaurä**, att han ej må göra dem stora puss under skallgångarne om våren.

odla ådla F; **-ä** CS; **odla** (med "rundt" o) HM; **audlä**[!] LCS; *ądla* FHG; *ądla* (förr); *oudla* LHG; perf. part. **ådla'r** FCS. Jfr **åvla**.

odl(n)ing *ądlnigg* LK f., bf. **ådlingi** RN.

o-duglig odäugligur (icke fullt **odäuligur**) FCS; **odäugli** FCS.

o-dum odumm FO, (L), klok, förståndig.

o-dygd odygd F; *audygd* LK f., pl. *oudygdar* GHHm: 1) odygd Hm; K. **Odygdens-mynstar**, vanartigt, odygdigt barn, mönster S. *lat blæi u gær oudygdar* GHHm. 2) en liderlig flicka F.

o-dåd odad L. soc.; m. CS, ond giärning L. soc.; (odåd) barnsligt sjelfsvåld CS. **-dådig odadug** CS, sjelfsvåldig.

o-*dåtlig odådtlig F; n. **odåtelit** FCS, lat, oduglig, dum, (ej mäktig ett dåd?) S. **Odåtelit skarn**, usel varelse FCS.

o-döme odymä Neog, **-e** Sahl, Ba, PS; **odoimä**[!] Ba; **odöime** F; CS; **odømä** CS; **odömä** S (F, L, SU); CS; *oudøyma* EKWss n., oråd, Neog, Sahl; odygd CS; något ondt tilltag F; något otillbörligt Wss. **Han tog sig odymä fyre**, oråd, elack gierning Neog. **Ta sig odöme före**, göra något ondt S. *ta si til oudøyma* EKWss. **-*dömmig odöimugur** F.

o-enas o-ainas KB, vara oense.

o-fallen ofallen S; CS, (säges mest om tyger): ohandterlig; som icke faller efter; även om personer: som ej är fallen för, skicklig. Han var mycket **ofallen** vid vapnens bruk KÄ.

ofantlig ofantelig Neog, som hafwer ingen proportion, omyket stor. [Ej gotl.?]

o-fatt ofatt Neog, Sahl, PS, stort, utan hof och mått Neog, valde, ganska Sahl, ganska mycket PS.

o-feg o-faigur L, SUCS; **ofaig** CS, som ej är **faigur** (se **feg**) SUCS; som ser rask ut LCS.

***offa åffa (til)** F, uffa (såsom ett svin).

offer *afar* LK n. "Gå till offers", att komma radtals, ovanligt mycket folk (liksom då man offrade [åt] Presten) S.

officer uppser CS; *afsęr* LK; **tåppsér** S; **tuppsér** CS m., officer, emedan de hafva **tupps** (plym) CS.

offra offrä S. **Offrä såidä**, att offra t. ex. en brädstump, en kvist eller spån, som kastas på **såidet** af alla som bygdt det KB. *åfra ti bróu kòrka*, skänka pengar till Bro kyrka, för att få bot för sjukdom BRHG.

o-*flygd oflyggd CS, som ej kan flyga. **-*flygden oflyggden** CS, = föreg. **-flyggen oflyggen** CS, = föreg.

o-framkomlig oframkumligr (F), [om skog].

o-frid ofrid CS m., krig, ofred.

o-frisk ofräiskur FS; CS; BU, (L); **ofriskur, ofrejskur** VBKn, ej rask, sjuklig, dålig BU; sjuk S; Kn; illamående FCS. **-friska** v. **ofreiska** GA, göra sjuk, förorsaka ohelsa.

o-from ofrom Neog, Sahl, Ba, PS; (F, L, VB); CS; **ofrombur** FS; CS; *oufroum* ABNC, stor plump,

grof, en ofrom menniskia Neog; stor, grof, ovig, obekväm Ba; ofrom, skrymmande, obekväm F; stor och obäklig S; otymplig, okostlig (om människor) NC. **Ofroma stumblar** (stubbar) F. *stoųr u ȯųfróųm* BRHG.

o-främjd n. **ofrämt**, ej verkställdt, uträttadt. **Dä jär ofrämt.** (No. Gotl.) Rz 482 a.

o-*främjelig ofrämligur LCS; n. **ofrämbligt** (1763 års almn.) S, opålitlig, som ej duger att uträtta (något) LCS; (n.) om dålig, svår väg, väglag, då man har svårt att komma fram S. **-främjesam ofrämsambur** FS; CS som ej kan uträtta ärenden.

o-*främme ofrämä L, SUCS; **-a** EE; *oufrǫma* ABNC; *oufrǫma* GBJ m. CS, m.(?) NC, uppskjuten, försummad verkställighet CS; vårdslöshet; **dä är en ofräma** af mig att jag ej gör . . .“ EE. *da vaȷ̀bȧr̨ oųfrǫma* 'det blev bara aldrig av' (berodde på oföretagsamhet) AB NC.

o-*främslig ofrämsligur FLCS, skadlig, dålig väderlek FL; om en person som ej uträttar (F).

o-frö o-fråi (F), BO; (L), RN; CS n., ogräs CS; BO; synnerligen bland säd CS; ett skällsord F; något ondt; byke, pack; förderf RN.

ofta *ȯfta* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *ofta* GBJ. Se f. ö. **tid** adj.

o-*fälig ofeluger Neog; **ofälug** L. soc.; **-ig** Ln; **ofelug** Sahl, PS; **ofäluger** Ba; **ofelugur** FCS; **ofilugur** F, (L); **ofèluar** L; **ofelu** CS; **ofèlugar** RN; *oųfà̤lu* ABNC, osäker Neog, Sahl, Ba, PS; CS; olycklig FCS; NC; fridlös Ba; ej i fred PS; illa ute för, hotad, i fara, generad L; RN; illa utråkad för arg hund, människor; när man ej har det som man vill FCS; som är hindrad af något S; rädd för folk, blyg F. **Ofälig (för),** illa utsatt för, blottställd för någon el. något Ln. **Ha jär ofelug för hanum** Sahl. **Jag jär så ofelugur för hissen sårken; hästen ränndur så ofelugur langs alla täunar u vill äut** FCS. *ȷa var aldaȷ̀las oųfà̤lu forȷ̀ȷa*, jag kunde inte bli av med henne (var alldeles olycklig för henne) ABNC. Fsv. ofelugher.

o-*fälles ofälls LCS, (= **osamms**), oense.

o-färdig ofärdugur MB; (SU)CS, (ofärdig uttalas nästan som **ofälydig**) SUCS; **ofärdu** CS, oklar, olycklig, illa kommen MB; icke färdig; ofärdig, lytt; olycklig, illa deran CS.

o-förhappandes oförhappänes CS, oförväntadt. **-förlorat oförloradt** GA, gjordt utan uppmärksamhet, slarfvigt. **-förnumstig ofyrnumstug** Neog, Ba, **-ig** Sahl, PS; **oförnumstugur** LCS, fåkunnig, oförståndig. **-försedd** f. **oförsèd** BU, oförsörjd, ogift (flicka). **-förskammad (?)** *ouförskaṃa* GHHm, oförskämd. *han ȷær so o~.* **-förskammandes oförskammänes** CS, adv., oförskämdt. **-förskammen oförskammen** CS, oförskämd. **-förståndig oförstandugur** FS; CS. **-förvarandes oförvarandes** CS [trol. ej dial.]. **-förvart oförvarrt** FLCS; *ȯųfȯvárţ* BRHG, oförvarande.

o-gagnbar ogagnbar NS, oduglig.

o-gift ogifftar RN. **Bättar jag ogifftar hade vari'** RN (visa). “Hvad, är du ogift!“ säger man till en piga, som onödigt slamrar och bullrar S.

o-gill n. **ogildt** S, [kast o. dyl. som ej gillas vid lekar och spel]. Vid misskast, då varpan . . . ej

hinner halfva målet och [man[ropar **ogildt**, innan hon hinner marken.

o-gin ogin L. soc.; CS, ohielpsam L. soc.; ogen CS. **-*ginig o-genugur** F; **ogeinugur, ogäinugur** FS; CS: 1) ogen, ovillig, ohjelpsam S; CS; oregerlig, som ej uti fyllan vill låta styra sig (= **av-gäinugur**). 2) stor, oformlig F.

o-glad oglad L. soc., utan glädje.

o-gräs ogras S; *augrɑs* LK.

o-gången n. **oganngä** AG, ojäst. **Oganngä drikkä.**

o-*gärd ogärrd CS, ogjord.

o-gärning ogerning L. soc., missgiärning.

o-handfallen ohandfallen F; **-in** FCS; FL, ohändig CS; oskicklig (att snickra osv.) S.

o-happandes ohappänes CS, oförväntadt.

o-*hovlig ohoflugur, oholug; ohogli CS, utan hof, omåttlig.

o-hulpen o-'ullpen FS, CS, ohjelpt.

o-hygga ohygga GA; L; RN, skrämma; tadla, göra nedslagen; nedslå en; säga något, göra något som misshagar, förtretar, oroar. **Ohygg mig inte med så'nnt** GA. "Bättre att **hyggä** än **ohygga** folk"! (bättre att fägna än skrämma folk) L.

o-hyra ohöira F; **-å** AG; *ò̜uhó̜ɪra* GGHG, f. AG; HG, n.[?] F, löss, smuts, mask på träd och kräk AG; lort, mull, skräp; löf, stickor m. m. (på ängar) F. *snó̜ur u ò̜uhó̜ɪra, sa búṣ stæ̜ɪn-káɪsn̥* "snor och ohyra" sade Burs Stina-Kajsen (talesätt) (NO) GGHG. **-*hyrig ohöirugur** FS, CS, oren, osnygg (i munnen), spottande.

o-*hyrlig ohöirlig CS n. **ohöirligt** LCS, utomordentlig(t); farligt.

o-*hägg o-hägg S; CS. **I ohägg,** i öfvermått, högeligen, ganska mycket S. **Sprank** [= hoppade!] **gärdä han i ohägg** CS. Väl ident. m. följ.

o-häjd ohäggd F; BU; GH; VB; CS; **ohägd** L; **ohēgd** LI. **Äi ohäggd** F; GH, ofantligt, outsägligt. **I ohägd,** ofantligt, oskapligt L. **I ohēgd,** i öfverflöd LI. **I ohäggd,** ohejdadt; alldeles öfvermåttan, otroligt CS; alltför mycket BU.

o-händig ohänndugur FLCS; **-agur** FCS.

o-*hävlig ohäflig Sahl, PS, afhoflig, utan hof.

o-*hömisk ohöymisk Neog; **ohojmisk** Sahl, PS; Ba; **ohåimiskur, ohåimskur** LCS; **ohåimsk** CS; ohöflig Neog; Sahl, Ba; ohöfvisk PS; CS. **-*hömska ohöymska** Neog, träck, skarn.

o-hövlig ohöflen BU, ohyfsad.

o-*idkig (?) **oäitagur** FS; CS, lat.

o-*innig oinnugur F; **oinnagur** FS; CS; **oäinug** VY, (F, VB); *ò̜uæ̜ɪnu* AGHG; *ò̜uæ̜ɪnur* LHG, trög, lat. Jfr **o-vinnig.**

oj åj! CS, maningsrop till oxar.

o-jämn *ou̜ɪamn* FL, LÄHG; *ou̜ɪamn* (förr) NO; *ò̜u̜ámnar* BSHG; *o̜ɪa̜mnar* GBJ.

ok uk L. soc.; Aln, Sahl, PS; Ba; S; CS; *u̜k* HÖ, NOHG; GHHm; *ɪu̜k* BRHG; *ɪu̜k* ABNC; *au̜k* EKWss n., [dat.] **ukä** KB; **uke** RN [i strof]; bf. **ukä** (FO)CS: 1) ok, sele för oxar Ba; ok att bära med, samt till oxar CS. 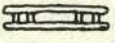 **Fast uk** CS. I Brostenkalm skall Åby **ko-ban** tre dagar före domen hitta skatten som är **äjsä lang u ukä braid** BR. **Jär liggar skattar mäinä, äisä langt u ukä bradt,** [skall stå skrivet på Thorsborgen] KB. Ett stycke guld som är **uke bradt å ese langt** RN. 2) *ɪu̜k* n., pl. *ɪu̜kar*, på agtak,

tvärslåar som ligga tvärs över ryftet, förbindande *haylar* EKWss. [Möjl. = följ.].

***oka** s.[1] **uka** Neog; FS; CS; FL; **-ä** VBKn; CS; **-e** LI; **oukå** NS; f., bf. *u̯uka* FHG; *u̯ku* GHHm; **ouku** NS; ack. **ukuna** F; pl. **ukur** F; FL: 1) tvärträd på släde Kn; rakt eller uppböjdt trädstycke uppe och framme mellan det högsta af medarne på släde, kälkar LI; framträ öfver medändarne på en släde FL; FHG; stycke **pa fjètraner** och medarnas ändar, men under bottnen, i en släde FS; CS; främsta brädan på en släde GHHm. **Pa ukuna,** på fram-"uket" af en släde F. 2) en liten stafwer på hwilken sådana stänger **[hänglar]** hängia, then Gothlandi kalla **uka,** medan then **ukar,** eller liksom ett ok håller twå **hänglar** samman Neog; stycket som håller ihop **hänglar** CS; flatt liggande bräde på husryftet (med iborrade pinnar), på hvilket bräde **bräunstängar** ligga (att de ej må falla ner) NS. Jfr **bak-, fram-** och **mellan-oka.**

***oka** s.[2] **uka** FS; CS; **-å** L; **-ä** CS f.; *au̯ka* n. [?] EKWss; pl. **-ukur** F; FL; **-ar** CS; bf. **-unar** F, bröst (på kut, hynda, so) när de skola föda F; spenar, då en so just skall grisa FL; jufverraden **(mammorak** f., **-i)** af spenarna på so, hynda F. **Soi har ukå,** skall snart grisa (har bröst) L. **Soi gynnar fa ukorr,** . . . få spenar F.

***oka** s.[3] **ukå** L f., ränta. **Vör h[ar] gitt ukå,** vi hafva gett intresse (för lånta pengar) L. Möjl. ident. m. **ocker,** se d. o.

oka v.[1] **uka** Sahl, PS; **-ä** CS, oka Sahl; ispänna, lägga ok på oxar. **Ukä pa** CS. **Uka uxar,** lägga ok på oxar PS.

oka v.[2] **ukä** GA; L; RN; HM; **oukä** AG; GA; RN, börja få bröst och pattar (för folk och kräk) RN; börja få stora bröst, spenar (om svin och hyndor) före födseln L. **Ha gynnar nå oukä, ha är så langt framgangi mä gräisar** AG. *ha au̯kar brą* (har mycket mjölk i juvret) *da sair aut sum ha far mayg graisar* EKWss.

o-*kans o-kanns GH, fiendtligt sinnad, ovänner.

***oke uke** L; RN; (SU)CS; **oukä** AG n., bf. **oukä** AG, tvärträ framme öfver medändarne på en släde L, RN; = **fram-, mitt-** och **bak-flautä** på en släda AG.

o-klar oklar CS; HÖ: 1) ogenomskinlig CS. 2) olycklig, illa ute, illa utråkad S; CS. I uttr. som "du blir oklar, om du inte gör det" ABNC. **-klars-vis oklarsvis** RN **[-väis],** af en händelse.

o-*knarkad oknarkadt L. soc., otålig.

o-kommandes okummänes S, (F, L), alldrig, ej kommande. Där är (l. blir?) jag **okummenes,** dit kommer jag intet, alldrig. Dit är jag **okummänes.**

o-*kontandes o-kunntanäs FCS, oense, okontant.

o-krut okrut, okräut CS, ogräs. Ty. Unkraut.

oktober åkktober FCS; **-ar** LCS; **oktober** Samtahl; *aktaubar* LK: 1) oktober (månad). 2) **(auktor)** upphofsman S; LCS; upphof, orsak till S. **Et spörsmal bläjr nå fyst, waim sum October warit / till ittä giftermal** Samtahl (1771). Hvem är **oktober** dertill? S; = **upptobar** LCS. (= Auctor? CS.)

o-*kumpanes o-kumpanes FS; CS. okontant, oense.

o-*kväm okvèmbårr F, styf, otymplig, obekväm.

o-kynnes-djur okyndis- FCS; **okynndess-, okynnesdiaur** F, odjur. **Kuten (själen) jèr okynnesdiaur** F. **-kynnes-fä okyndis fä** FCS; **okynnes-fä** S n., odygdiga husdjur, som flöja. **-kynnes-karl okynnes-karl** F, missdådare. **-kynnes-kräk okynnes-kräk** S n., odygdiga husdjur som flöja.

o-kynnig okynndugur FCS; **-igur** F, om en hund, som biter får F; okynnig, förtretlig (pojke) FCS.

o-kännare okännare i något, som ej känner (F).

o-kär n. **okert** L. soc.

o-köp okaup L. soc.; Neog, okiöp. **-köpandes** *aukaupnas* LK, [som man har själv, utan att behöva köpa].

olaglig n. **olagligt** ÖJ, sönder.

old-gesäll oldgesäll; åldtgesäll VY, [skråväs.]. Tvenne **Oldgesäller,** klädda i blåmössor med plymer uti, officierade [i skomakarlaget]. **-kanna** (?) se **holt-kanna.**

o-*leten olitin FCS, ofärgad (om nät). Sjömask, som äter upp isynnerhet "o-litade" garn och nät F.

olik n. *òu̯likt* BRHG (m. o. f. ej brukl.): *han æ ìnt òu̯likt min* (t. ex. rock).

o-likas oläikas, impf. **oläiktes** FCS.

o-liklig oläikligur LCS, oläkelig [!?].

o-likna olikkna FS; CS; **-ä** S; CS; (L); **oläikna** SU, **-ä** CS, icke likna; vara olik. **Dä olikknar inti,** det är ej olikt FCS.

olja ōlja FS; CS; **ålja** FCS; HM; **ōljä** HM; *âu̯lja* FN 351; *àlɪa* FHG. **Vadälldskul u sunndagsgrädda, sum råiras hop til a olja** [mot ***flåg-eld**] F. **Oljen skall bläi, Hr Prost!** [sade bonden, som kom med linolja till sylta i st. f. matolja, som prosten bett om]. Jfr **ägg-olja.**

ollon (*ålla, -e) alde, alden [bf.?] Neog; Sahl; **alde** Tft; PS; **aldä** Ba; CS; **alldä** HMCS; **alld** VB; *âldɪ* FN 309; *àldɪ* FL, LÄ, HLHG; *alde* BO, LU, AG, AR, ANHG m.; *alda* LK; ÖJ, NSHG; *alda* GG, ÖG, AGHG; EK Wss, *-o* VBWss f., bf. *-u* GG, AG HG; **alldi** FS; CS; (VS)CS; *àldɪ* HU, BÄ, GHHG; *-ɪ* GHHm n., pl. (m. f.) **aldar** GA; BS; *aldar* LÄ, HU, HÖHG; EKWss; *-or* VBWss, ållon. **Aldar** förvällades först, och skalen gingo af och malades sedan till mjöl [i nödbröd] BS. **Mjèl** af **aldar** SÅ 4. — **ollon-mjöl aldmjèl** S; **alde-mjäl** VS; **ald-mjöl** GU n. [i nödbröd]. **-nöt alldinyt** FCS; **alldenyt** FS; CS f., pl. **-ur** F, ekollon. **-skog alldäskog,** ållonskog, ekskog S. **-skrika aldeskrika** Wallin; **alskreikä** Ba; **allskrikä** S; **allda-, allduskräjka** F; **alldiskräika** FCS; **alld-skreikå** RN; **aldskräika** S; CS; **alskrike** Kolm f., bf. **aldskreiku** RN, ållonskrika, nötskrika, Garrulus glandarius.

o-lott olut FS; CS m., ovana fel, vanart, odygd, osed.

Olov Äula FS; CS; **Ola** (F)CS, (Sankt) Olof; (fig.) sädesskörd (F) CS. **När Airikk gir ax, så gir Äula kaka!** F. Se f. ö. **Sankt Olov.** — **Olovs (*Ulas)-karl Äulaskarl** och **-kärling,** personer legda för hela sädesskörden (F)CS.

Olsmässo-fänge Ols-messe-fänge SH 58, [fiske vid S:t Olov]. **-kroken Olsmässkroken** S, (omkr. d. 29 juli) svåraste brödtiden. Fg. Olofs missa $^{29}/_{7}$ Rk.

o-*lun olun, oläun f., n., CS, osed, vanart.

olycka olycka F. **Olycka pa olycka, far i Kajsarn** [fängelset], **u hunden i väti!** F.

olyckas olyckas (F); VS; EK.

o-lycklig olykkelin; -enn F; *òu̯lýk̲l̥* BRHG; f. **olyckeli**, n. -t F. Hon visste att hon skulle bli "**innast** olycklig" för sin stränga matmor. "Innerlit olycklige" hade gossarne blifvit, om . . . S. *da va sa òu̯lýk̲l̥t kalt* det var så förskräckligt kallt (allm.) HG.

o-lydig n. pl. **olöidå** FCS. **Sum** [somliga] **barn varu olöidå.**

olydna(d) **olöidnä** m., f. CS.

o-låt **olat** Neog, Sahl, PS, käbbel, klammer Sahl. **Man hoirer så mikä olat** Neog.

o-låtas **olatas** (F, L, VB). **Ha olatäs pa uss,** hon grälar på oss VBKn.

o-låtig **olatig** Neog, som altid morrar och bannar.

om konj. **um** Neog; **um, umm** F—SUS; CS: 1) ifall. **Um dar jèr årm äi lassi, så kumbur dä alldri lykkli fram** F. **Um jag haddi makt sum min brodur mars . . .** [sade April] FCS. **Varvaitä** [akta, bevara], **umm däu kannst** SUCS. **Ja vill reide** [rida], **um ja kan fa!** GA. **Nai-gu, um jag da kan!** F. **Tra mi, umm ja dä gär!** LCS. **Vaiskess** [ve mig], **um jag dä vait** FS; CS. 2) huruvida. **Umm vör skudde hinnä till sta'n i aften?** [undrar jag] FO.

om prep. **um, umm** F—SUS; CS: 1) omkring. **Ga kring um bul** (trädstam) **äi same 'ul** (hål) om gamla moder, som komma upp igen RN. **Slag um slag rundtar umkring (kavel umkring)** L. **Um allan skog,** kring . . . F. **Snarfwa um sig,** bita om sig L. soc. 2) angående; med avs. på. **Ha har fat bud um dä** FCS. **Gi gåim um,** taga vara på, minnas RN. **Ätt leiti hom** [hum] **um** FCS. **Fa kunnt um,** få hum om FCS. **Han har fat kunnten um dä** F. **Vara kännarä um,** af, känna, förstå, veta CS. **Dä jär ingä tvik um** [tvekan om] CS. **Ha umhygge um,** ha eftersyn om L. **Ha våld um,** ha befattning med LÄ. — **Fålken hade gudt um mjälk** HH. **Gudt um gräisar** S. **Ga mis um,** gå misste om Sahl. **Vara nèr um,** vara rädd om RN. **Smat um förtjènist,** dålig förtjänst BU. **Trafvelt um,** brådtom Sahl. **Vart um** L; **värrt um** LCS; **värft um** F, brådt om. — **Gi si um,** klaga sig, beklaga sig, jämra GA. **Hugges um aldarn,** vara lika gamla HU. **Kasta upp um** (med slant, sten) S. **Dä lumar** [låter] **inti gutt um di** FLCS. **Um issen jär mike fjållut sägdt** NS. **Tibbla** [kivas] **um** F. **Vaga umm,** slå vad om FCS. **Värrta um,** turvis dela mark, jakt F. **Se at um domte,** [se till, vittja fiskedonen] F. — **Hallt um hallt,** halft om halft CS. **Jamt um jamt,** lika mot lika RN. **Han jär vipp-um-vapp,** ostadig, flygtig LCS. 3) (om tid). **Um alder** Sahl; **umm aldår** FS; CS; **um alders** MB; **um aldarst** VG; *um̲ áldas* ARHG, af ålder; af gammalt; all sin tid; fordom. **Hjär um dagume,** här om dagen VB. **Saint um en kvälld** RN. **Umm huggä,** adv., vid pass, i hugget VB. **Äi sundes um kvälld,** i söndagskväll F. **Um mörnaner,** om morgnarna F. **Um natina** F; **um nati** NS, om natten. **Bryllaup um summarn, barnsöl um vintaren** GA. **Um an sumer** (i lek) Wallin. **Um ladingen,** om våren F. Fg. um.

om adv. um Neog; S; CS. **Gi**

umm, bry sig om LCS. **Han gaf ther intä um**, han achtade thet intet Neog. **Jambrä um**, tala om, berätta GA. **Jag skåitar inti um**, bryr mig ej om (BU). **Slapra (um)**, prata, skvallra, sladdra. **Bonden snod um**, körde hem igen (i visa) OH. **Da snor vör um igän** [då vänder vi om] BR. **Tråistä umm**, töras bry sig om LCS. **Tälä um**, förtälja, omtala S. — **om-*andra umandrä** BR, omändra, förändra. **-buds-man umbussman** S m., bf. **humbussmannen** RN. **-döme umdöjme** Bröll.-d. 1738 a. **-gång um(m)gang** FS; CS; RN m. FS; CS; f. [?] RN, då man slagit på ängen en gång fram och en gång tillbaka RN. **-gångs-sträng umgangssträng** (F); BO; (L); RN m., dubbel hösträng af två "slag" (slotterslag-omgångar). **-gås umgas mä**, coire RN. **-*huggen umhaggen** FCS, omtänksam, aktsam. **-hygge umhygge** AG. **Ha umhygge um**, ha eftersyn om. **-hyggen umhyggen** FS; CS; L; **um'yggen** NS, ordentlig, som tar vara på sitt F; som har omsorg, är aktsam L; NS; god, vänlig (mot t. ex. fattiga); omsorgsfull, som håller sitt i ordning, helt och rent, äfven om det är gammalt FCS. **-*kostme ummkusstma** FS; CS m., bf. **-an**, omkostnad. **-*kostning umkustning** Neog; HLCS f., omkostnad. **-lag umlag** (F), AG, umgänge med kvinnor. **-ränning umränning** BO, GHCS; GH; L f., bf. **-i** GH; AG; L; pl. *umrænuggar* NRHG: 1) båtreling GH; L; en rund list omkring båten GH; kant, list som omsluter hela båtens yttre kant BO, GHCS; båtens högsta kant AG; ett par ribbor, en som löper innanför och en utanför översta båtbordet NRHG. 2) nytt lopp [vid kappspringning] S. **-rännings-stake** m. bf. **umränningsstaken** AG, (NS), halfrund kant högst kring båten. **-sitt-bord ummsite-bård** FS, CS n., fullsatt gästbord. [Möjl. två ord, så fall = omsetat bord]. **-slag umslag** L. soc., ombyte. **-ständighet** "Sitta i omständigheter", vara i små vilkor S. **-trösta umtroista** Neog, Sahl, PS; **-ä** Ba, tilltro sig, understå sig. Fg. um troysta.

o-mak omak Neog n., bf. **o-make** S, [besvär] S. **För omake**, för besväret, för att du gjorde det S. **-maklig** n. **omakeligt** Neog, [sakta, i **mak**].

o-manerlig omannerlig L. soc., n. **omanerligt** Neog, utan maner, hof eller skick.

o-medrådlig omedrådeliger S; **omeradli** NRRt, ohanterlig. "Fläskjorden" var **omedrådelig** för de klena åkerbruksredskapen S.

o-missunt omissundt CS, välunnadt.

omkring umkring S; F; LCS. **Kavel um kring**, rundt om kring, t. ex. **han trall k. u. k.** VB. **Stjärtä umkring**, flyga, fara, fjeska omkring S. **Snarrvä umkring si**, bita kring sig (med ord) LCS. **Snärrvä** (el. **snarrvä**) **umkring sig**, vara verksam LCS. **Hvärvla umkring**, t. ex. håret på någon FCS. **Vivla(?) umkring**, (om vattnet), gå i hvirflande omkring FCS.

o-mogen omogen S; n. **omoge'** (RN), NR, ej manbar. **Um däu vidde töifvä täiden, itt ar ällar täu** [med att gifta dig] **för bane' jär ungt u omoge** (RN), NR.

omsyss umsyss Neog; L. soc., CS; **umsyns**[!] Ba; **ummsyss** SUCS, omsyss, förgäfwes, för intet, olönt, fåfängt Neog; förgäfves Ba; SUCS. **Ja har håirt badä ätt u annä umm han, u dä jär intä ummsyss** SUCS.

omtrent **umtränt** Ba; **umtränt** S; **um an träntt** Sahl; **um en träntt** PS, S, CS, wid pass Sahl; ungefär Ba; omkring S; CS; vid pass S; på ett pass PS. Mlty. um(me)trent.

o-*märkvärbart **omärkvärbart** L CS, omärkvärdigt.

o-möjlig *àumóigalan* FHG; *oumoigli* BRHG; HeTg.

o-namn **onamn** RN; HM n., öknamn.

***onardig** **onardig** L. soc.; CS; **onadugur** FS; CS; **onadu** CS; **onatu** S; n. pl. **onardig** Neog, illa artad, item. rasewuren: **onardig** barn Neog; odygdig, vanartig FS; CS; självswåldig L. soc.; stygg, odygdig, envis. Mlty. unardich.

***onarding** **onading** F m., odygding.

ond **vanndur** (F)CS, [konstr. ur:] m. ack. **vanndan** FS; CS; f. **vand** (F)CS; n. **want** Sp; Neog; Tft; **ondt** Sahl; F; VS; L; SUCS, ond, elak. **Han gärdi dä mä vanndan vila,** med håglös vilja FS; CS. **Hä gärde want,** thet giorde ondt Sp. **Want i baini** Neog. **Vant i baini,** krympling i benen LCS, [assoc. m. van-för?]. **Ha ondt i haudä,** hafwa hufwudwärk Sahl. **Jag har want i magam** Tft. **Ondt i all krupp,** hetta, värk, feberrysningar; gikt (F, L). **Ondt ei leifvet** S; *ount i láiva* BRHG, diarrhé. "Tvi, allt ondt af mig och på dig" [säges då man tagit i ett dött djur el. dyl., i det man spottar] S. **Han har ätt ont nykkä äi si** LCS. **Ondt möte,** då man, när man går till strand möter en gammal stygg käring L. "Ondt väder", trolskt vs. Man talar ock om **ondt avva** (eller onda ögon) . . F. **Ont auge** Lithberg i Fatab. 1907, s. 193. — **ond-villig** **vandvilugur** F, ondvillig, envis. Jfr **van-villig.**

(?)**o-*ned** **onaid** LJ, tunga, börda, besvär. Jfr **å-ned.**

o-noslig **onoslig** I 98: 14 a; S; **onósli** CS, = **osnytlig,** oansenlig, ful I; liten, obetydlig, puttifnaskig, utan värdighet S; otäck, ful, osnygg CS.

onsdag **onsdag** NS; *aunsdag* LK; *óunsda* FL, LÄHG; *ounsda* EKWss; *ounsda(g), ounsda* (†) GBJ; *unsdag, unsda* VBWss. **Fräi mandag, fräi täisdag, rolig onsdag** etc. (rim) NS. *da a unsdagar i dag; i unsdas; um unsda* VBWss. *i aunstas* LK, i onsdags. Jfr **ask-, dymling-** och **mid-vecko-onsdag.**

o-*nytt adj. **onytt** S, onyttig; förderfvad, skadad.

o-nytta **onytta** F. **Hä var onytta** (onödigt) **att Ringvida-Äula rajd ora gatgrind förbej** (för att fria) F.

o-nyttig **onyttig** Neog; **onyttuar** VB, odugelig, som intet är nyttig. Men här bruks thet ock för siuk, opasslig: **jag jär så onyttiger af mig** Neog; obeskedlig, förarglig (barn, tös, sårk) VB.

o-nödig **onaudug** CS; n. **onaudugt** L. soc.; HB, utan twång L. soc.. **Hä jär onaudugt däu gart u päustar u stänar, däu hart inti så mike att bjära** HB. Jfr **ov-nödig.**

o-*nöja s. **onoyga** Neog; **onoigu** Sahl, **-e** PS, **-ä** Ba; **onåiga** FS; CS; (L, SU); **-ä** CS; f., pl. **onöjger**[!] Aln; **onåjgårr** (L), RN; **-ar** (L, SU), beswär, tunga, skatt, utlagor Neog; utlagor Aln, skatter, utlagor, utbetalning S; skatt, löner, utgifter till kalas, **ating** RN; besvär, påhäng FS; CS.

o-partisk pl. **oparteiske** L, ojäfvige. Tvenne **oparteiske** (icke slägt)

karlar äro **yvarvärens** (närvarande) L [se **handslag**].

***oper** oper F m., fargalt. Jfr **opre.**

***oppel** åppel(l) F; (KB, TO; L); VB; CS; **oppel** BU, m. S; CS, f. [?] CS, öfre delen af ett lintyg, en särk S; CS; öfre, finare delen af en särk BU; [= **bud**; **ordail**; **oadail**: mots. **nerdail**].

oppla** (opple**) **oplu** I 100: 18; Ba; **oplä** Sahl, PS; CS; **upplä** Sahl, PS; LCS; **opplä** S; **åpplä** m. (L, VB); **åpplå** f. NS, öfra delen på underlinnet I 100: 18; öfre delen af ett qwinslintyg, finare än den nedre Sahl; öfre delen af särken NS; S; CS. — **oppel-arm**, **-ärm** **opp-**, **upplärmar** Sahl; **oppelärmar** PS; **åppelarmar** FO m. pl., hvita slès- eller hollandslärftsarmar, vid lifstycket för kvinnor, sommartiden FO; skjortärmar CS. Gå med **upplärmar**, i. e. endast med lifstycke på lintyget Sahl. Jfr isl. upphlutr, sv. o. da. di. oplod etc. Rz 401 a; 487 a.

***opre** **opre** F m., fargalt: "**oa pa soi**", (uppe på soen).

o-pris **o-pris** GH [**opräis**], ringa pris.

ord s.[1] **ård** Neog; Tft; PS; (F) CS; GA; *ǫrd* F, FL, NRHG n., bf. **årde** S; **-i** (F) CS; *ǫrda* LK; pl. **ård** FS: CS; HL; LO; GA; bf. **ården** F; **-in** FCS; **årdi** S: 1) ord. **Dä är ård**, det säges. är ett rykte GA. **Fa ård**, kallas, bli benämd, få öknamn: **dä årdet har han fat** GA. **Gi ård äut**, låta ett rykte komma ut HL. **Mang gamul ård**, många gamla ord F. **'Alvä ård**, att tala halfva ord, bortkasta "h"-et L. **Kvikktak pa ård**, ordkastning LO. **Skifta ens ord**, säga efter andra Sahl. **Skaftä intä mäinä ård!** säg ej att jag har sagt det S, CS. **Sätа nidur mä' ård**, gräfva ned skatt med besvärjelse F. **Di draga mair langum äut ården** F. 2) ordstäf S. **Ett gammalt ord (ård)** S. Fg. orþ. — Jfr **bud-**, **skit-**, **skämt-**, **sned-**, **snäs-**, **stöt-** och **över-ord**. — **ord-*far årdfar** NS; *ǫədfǫr* EKWss n., rykte, som man ej vill ha ut NS; talesätt Wss: *da̧ bara at ǫədfǫr* EKWss. **-*fara ordfara** Wallin: Den som spargerar något någon till förklening seija dee **han ellar ha gär ordfara dar af.** **-gill årdgild** Neog; **årdgilldar** HLCS; **-gilldr** ÖJ, ordhållen, ordgild Neog; ordhållig, ordhållen S; CS. **-hållen årdhallden** F; **-in** FCS, ordhållen, ärlig. **-kast årdkast** F n., [ordväxling]. Snart kommo de i **årdkast**, det blef stort gräl. **-kastas årdkastas** (F, L); GA; RN, samtala, glamma, småträta RN; träta GA. **-lös årdlaus** Neog; F; HLCS; **-lausr** GH; ÖJ, som intet är ordhållen; ordalös; item tyst, som intet kan tala och swara för sig Neog; ordlös, tyst, förlägen HLCS; som ej har något att säga, försagd, som har svårt att uttrycka sig ÖJ; svarslös: **jag fikk han årdlaus** FCS. Han är intet **årdlaus**, han har gått munläder, är talsam, honom fattas ei ord Neog. **-rik årdreikar** GA, som kan väl tala för sig. **-sed årdsid** Neog; HLCS; ÖJ m., pl. **-ar** ÖJ, maner at tala Neog; uttryckssätt: gamla **årdsidar** ÖJ. **-språk årdsprak** L. soc.; (F); AG; L; VB n., ordspråk L. soc.; S; (= **yvarstäf**) det man jemt upprepar, talar om L. **-stäv årdstäf** CS m. [?]; *ǫrdstǫv* n. FHG. **-tag årdtak** LCS n., yttrande. Han passar på **årdtak**. **-truten årdtruten** FL, ej talför, tigande.

ord s.[2] (= rev o. d.), se **ård.**

orda v. **årda** Neog; I 100: 18; FS; CS; HLCS; FL; **-ä** ÖJ; impf. **årda** I 100: 18, tala, orda Neog; S; CS; tala i en wiss sak eller tala ofentligen I 100: 18; tala, käfta mot, tala stora ord ÖJ. **Årda mä daim** FS; CS. **Han årda sum an Kahl,** 'han talte som en Kar (:Man:) förträffeligen' I 100: 18.

order ordor Bröll.-d. 1726: **U rijda så sin wäg, dijt hän han ordor fick.**

ordig årduger Neog; **årdugur** FS; CS, (L); **-ugar** HLCS, talsam Neog; pratsam, mångordig S; CS. Jfr **stor-ordig.**

oren, ***orig** (unken), se **uren, urig.**

o-rest oraist, [orensad]. **Töinä** (gärdsla) **mä** obarkade **räkkor u oraistä staur, hä betöidar armodå** (se **armod**) VB.

ork årk CS m., förmåga, lust, t. ex. **ja har ingen årk** (skämtvis i st. för **ja årkar intä).**

orka s. **årka** Neog; Tft; FS; CS; GA; **-ä** S; CS; **orkä** Ba; **årku** FCS; **årrkä** F; VB; *årke* LÄ, HU, AN, GGHG; *-u* NO, ARHG; *-a* NS, VBHG; *orka* EKWss; GBJ f., bf. **årku** GA; pl. **årrkur(r)** F; VB; **årkar** S; CS; *orkar* GBJ, sysla Neog, Ba; S; CS; göromål, arbete S; CS; arbete J; Wss. **Fa årrkå** VB; **fa årrkurr** F, få orka, få göra. **Han fikk årkä,** han fick fullt göra med det eller det S. **Han fikk årku till u bjärä,** han fick fullt göra att bära, kunde knappt hinna med att bära CS. **Han fikk årka til u dräga** FCS. **Orka mä att raisa moseboki,** göra med att rensa mångfållan F. Beställa sin **årka,** sin sysla, gierning Neog. *a fąslı arku* NOHG. *han far årku,* han får göra, knog FL, HÖHG. *ha ôrkˌmę,* ha arbete med GBJ. *dą ha ɨą årkˌmę hàɨlˌdágen,* det har jag göra med hela dagen BRHG. *ską ɨ hìnˌdę ɨ dąg, da fą ɨ årkˌdą,* 'skall ni hinna det i dag, då få ni knog, då' BRHG. *man far ha orku undar tąk* EKWss. Man samlades med sina **årkar** (arbeten) kring spisen S. Man slår kors vid alla **årkar** (göromål) (F). Jfr **in-, sitt-** och **ut-orka.** — **orklös årklaus** CS. ***mellom årrkämillum** CS, [mellan sysslorna].

orka v. **årka** Neog; **-ä** S; CS; L; RN; pres. **årkar** Neog; Tft; FCS; NS, 2 p. **årke** F; impf. **årkte** L; RN, orka, förmå, kunna; kunna bära, lyfta CS. **Vör kan väl årkä sta** [stå] S. **Han årkar aldri jita nåku** FCS. **Årkar inte bärä rumpå!** (om ett svagt stackars kräk) GA. **Skållve nå så miki ner årke äi gunguna!,** gungen . . FCS. **Inte årkä vidår (-ur),** ej stå ut med, ej orka höra L; icke orka med (det) RN. **Jag årkar alldrig vidårr sånnt!,** jag årkar aldrig med sådant, jag årkar ej höra talas om sådant NS. **Årkte aj vidar,** orkade ej med honom L. Fg. orca.

orlog, se **örlog.**

orlov olof ult[ima] prod[ucta] L. soc., afskjed.

orm årrm FS; CS; *ærm* FN 337; FL, LÄ, BR, HU, GAHG; **hårrm** L, (NS) m., bf. **årmen** FS; CS. **Um dar jèr årrm äi lassi, så kumburr dä aldri lykkli fram, men dä ställpur pa slèta vägen** F. **Sag an veitan årm** F. **Danka av** [slå ihjäl] **hissan årmen** F. **Årmen äggar,** bildar ägg uti sig F. — En finne, som var här och kunde **trullas,** hade lofvat Gotländningarne, att han skulle skaffa dem af med alla ormar, bara de kunde försäkra honom om att ej hvitormen funnes här, ty då var ock lindormen här och denne senare fruk-

tade han som döden. Bönderna sade, att ej hvitormen fanns här, hvarpå finnen tände eld på en ofantlig stor rishög i skogen, klef upp i ett högt träd i närheten och **mante fram** alla ormar, som genast kommo rinnandes från alla håll och kröpo in i brasan lefvande. Men slutligen kom till finnens fasa hvitormen, som kröp också han in i elden; då ropade finnen till bönderna, som stodo ett stycke derifrån: "Se der kom ju hvitormen — det kunden I ha sagt mig förr! nu är det förbi med mitt lif, för nu kommer snart lindormen efter". Och lindormen, stor och tjock som en sågestock, kom ock snart, slog med stjärten karlen ned ur trädet och häfde honom med detsamma in i elden, dit han ock sjelf slutligen kröp in och brann upp MB. Allmänna bondtron är, att den friar sju synder, som slår en orm RM. De finnas, som kunna "döfva orm" (**dåiva årrm**), då de säga dessa orden: "Jag binder dig, med Jungfru-Mariæ silkesband! m. m.". Men andra ormdöfvare kunna få ormen qvick och lefvande igen genom andra motmedel; då skall den väl akta sig för ormen, som först döfvat honom. Man brukar ock taga gadden ur en orm, lägga den in i en nöt och sedan stoppa den i munden. Om en karl då kysser en flicka, blir hon kär och galen i honom TO. Om bonden vill ha rätt lycka med sina hästar, så att de trifvas väl, äro feta, starka och **modänes**, skall han nedborra ett djupt har [?hål] på snedden i stallströskeln, i hålet nedtvinga en lefvande orm och sedan slå plugg för, så att ormen blifver der sittandes. När nu hästarne vid ut- och ingåendet i stallet trampa öfver ormen, så kommer intet ondt vid dem, utan de blifva ständigt trifliga och raska BR. — Ormen går i folk: En man hade i 13 år en orm i sig; och han måste hvar afton dricka ett qvarter söt mjölk för att kunna få någon ro; men af misstag fick han en gång stomjölk i sig, och då gick ormen från honom under sömnen. — En bonde såg ormen gå in i hustrun; han tvang henne att äta mycket salt välling, och då dermed blef hon fri ormen och frisk F. Fg. (pl.) ormar. — Jfr **bänd-**, **glas-**, **lind-**, **manrev-**, **ring-**, **röd-**, **sjö-**, **svip-**, **tomt-** och **visdoms-orm** samt **byske-fisk**. — — **orm-*blåsen årmablasen** F; **årmblasen** GA, (folk eller kräk) bli blåsta på af ormen, när ej ormen kan komma åt att hugga dem, då de bli svulna som stockar, då de botas med att tvättas med bränvin eller fiskläka, eller binder man om rå nötgödsel GA. **-bunk årmbunk** växt (något lik "fräkne", ormbunke, men ej den samme), på L:a Karlsö EK, (L). **-bär årmbär** CS n., trollbär, Paris quadrifolia. **-bärs-träd årrmabärstre** FCS n., Rhamnus catharticus: **vaxur svart bär pa.** **-hugg årmhagg** FS; CS n., ormbett. Den (ormen eller menniskan), som först kommer till vatten, bärgar lifvet. Det hjelper ock, om man tar en tår ur drickeskaggen, knyter en röd **sylkestrad** om, dricker mjölk af **ainlitna** (enfärgade) kräk, äfvensom om man deröfver läser: "Jesus tog barnen i famn — Han akta' dem för huggormens tand" F. — **-*kylle årmakylli** FCS n. [samling av ormar]. **-käpp årrmkäpp** TO, käpp med hvilken man slagit en orm. Om en annan brukar en s. k. **årrmkäpp**, blir han skabbig. **-ljud årmljaud** (F) VY [skämts. om orgel-

spel]. **-nacke årrma-nakke** F, [fig.] (sko med) hög kilklack. **-*nidra ormnidrä** (Ba); **årrmanèdra** FS, CS; **årmnidrä** CS, f., -e m. [?] S; *òrmnidra* GHHm; BRHG; *ormneidra* GBJ f., ödla, ormödla. **-nyckel årmnykel** CS; *àrmnýkal* BRHG m., pl. **årmnyklar** AG, (= **Mariehand**), Orchis militaris CS; = **S:t Persnyklar** AG; vanl. om Orchis mascula HG. **-rack årmrakk** AG n., sattyg, otyg. **-saltare ormäsaltare** Sahl, PS, lindrigt skällsord. l. Lex. ormsaltare Jemtl., elak. **-skalle** pl. **årmskallar** S, små hvita snäckor. Betsel, siradt med **årmskallar**, [på brudgummens häst]. **-skri årmskräj** (F), VY, [skämts. om orgelspel]. **-spel årmspel** S, speltes med tärningar efter en grann målning, som föreställde en orm med ett nummer på hvarje dess fjäll . . och många andra figurer med sina uti verser utsatta värden till lycka eller olycka för spelaren. **-stig årmsteig** VS m., krokvägar, slingring. **-*såd årmsud** HH n., (lag på kokta ormar) och tjära, hopkokt, ströks på fårens hals, under, att ej skadas af räfven. **-tand** m. bf. **årmatannen** F. **Läsa årmatannen ör,** läsa för ormbett. **-tyg årmatöig** F; **årmätöjg** CS n., något ondt, elakt F.

orm(er) (i uttr.): **den årrmar** F, (VB); **den ormar** (F, VR); **den normar** S; **nårmar** S; *nàrmar* BRHG; **orme, den orme** Ba; **årmä; den årmä; den nårmä; nårmä** CS; **den ormär** Samtahl 1771; **nårrmen** VB, den onde (= **den aume** L). **Ta mi u den ormär!** Samtahl 1771. **Den årrmar ta dig!** regere dig F. **Den årmar skall bisäte dig!** F. **Dänn årmar far ei!** fan far i det FCS. **Den normar (aumä) sno dig!** den onde må ta (sno) dig S. *da vaɪt ɪk ɲàrmar*, det vet icke tusan. *forn nàrma fa skou pa sɪ*, förrän det blir dager GGHG. Jfr **den ömme** (under öm, adj.).

orna v. jfr **uren** adj.

orre urre F; *ura* HETg; EKWss m., pl. **urrar** F; VB; **hurrar** NS, orrfågel. **Förr hjäldo** [höllo] **urrar spel på Fårö** F. **"Krokota karen!"** säger orren [om jägaren]. **Årren situr äi gränetupp u spälar pa guldrukk, guldrukk, guldrukk** S. — **orr-hane urrhane** F; **hurr-'ane** L m., orrtupp. **-höna urrhyna** F f. **-höns urrhyns** F, VB, orrfågel.

orsak adj. **årsaker** Neog; **årsakur** SUCS, skyldig Neog; CS; vållande CS.

orsaka v. **årsaka** Neog; ÖJ, **-ä** LCS: 1) orsaka, ursächta Neog. **Årsakä si,** ursäkta sig LCS. 2) **Årsaka sig,** tillskynda sig (förlust, skada) ÖJ.

o-rumlig oromligur F, n. **oromligt** F; **-lit** FCS, som tar mycket rum F; trångt, uppfylldt FCS. **Hjär jär så oromlit inni** FCS.

o-rums oroms FS; CS; **oräums** (L), VB; CS, trångt, obehändigt F. **Til oroms** FS; CS; **till oräums** VB, till hinders; om något som ligger i vägen, till hinders. **Sta ti oräums,** stå i vägen, skrymma CS. **Ta u flytt äut tunnuna, ha stor bära til oroms** FCS.

o-*ryklig oröiklig (L), RN; **öröikeligur** F; **oröikliar** L; **oröikli** CS; **oröikelenn** FS; CS; n. **oröjkeligt** F; (L); **oröikligt** RN, vårdslös F; RN; slarfvig, förstörisk RN; misshushållsam, öfverflödig L; om en som ingenting förslår för F; ohyfsad, som intet förstår (F)CS, [för: 'förslår'?]; n. alltför mycket F; miss-

hushållsamt RN. **Brännä rar** (rå) **vid å jitä färskt bröd, jär oröikligt** (misshushållsamt) RN.

o-rymme oröime L. **Till oröime,** att något tar rum bort.

o-råd orad FCS n. **Däu hart taï di orad fyri** FCS. **Pa orad,** "på oråd", [på rackartyg] S.

***os** s.[1] **os** L m., bf. **-en,** "slagtarstycke" på svin (det man ej ville smaka).

***os** s.[2] **os** GA; L m., blåfärg (indigo) och piss (står inne i värmen i en bytta), hvar i hvitt yllegarn lägges några dagar, kallt, då det får mörkblå färg, som aldrig går ur GA; (= **bytteblått**) AN; . . stod vid spisvärmen och drog en 8 dagar i hop med godset (yllegarn). Men då man skötte det, tog locket af en bytta (med en lapp under) osv., fick man ej släppa sig, ty då "kastade sig lagen" (färgsatsen) L; (= **blaköip**) F.

o-sagd n. **osägdt** GA. **Dä lätar jag vara osägdt,** dä kan jag ej påstå.

o-*samma *ȯuṣ́ma* LHG f., misshugg: *da skeɪd ɪ ȯuṣ́ma.*

o-*samme osame (F, L, VB); **osàma** CS; [m. bf.?] **osàmen** Ba. **I osàmen,** i stor hast, mot min vilja Ba. **I osame,** af en händelse utan vilja S, (L). **I osàmä,** i misshugg, mot ens vilja CS. *deɪ gæ̀rd̥ːa eɪ ousqma,* (mot afsikt och vilja) GBJ. *da ha skaɪt ɪ ȯuṣ́ma,* det har skett i misshugg BRHG. Jfr **hog-samma.**

o-*sammas osames [otydl. ändr. fr. **osämes**] CS, osämjas.

o-sams osamms LCS, oense.

o-sed osid Neog, ond sed.

o-skaplig oskapelig Neog; *ouskaplɪ* ABNC; *ouskaplɪar* GBJ; n. **oskapligt** S; *ouskaplɪt* ABNC: 1) som steller sig tokut, och oskickelig Neog. 2) oerhörd, överväldigande NC. *ouskaplɪt staur; - mika, o. ma staɪn* ABNC. *deɪ vaɔn ouskaplɪa hast; da vaɔouskaplɪt, va ha va fɛɪn* GBJ. *ouskaplɪt rækar* LK. **-skaplighet** *ouskaplɪhaɪt* LK; *ouskaplɪhaɪt* ABNC, f., pl. *-ar* LK, orimlighet; åbäke NC.

o-skick oskick CS. **I oskick,** utomordentligt, på det högsta.

o-*skickig n. **oskikkut** FLCS, ganska, utomordentligt.

o-*skuten f. **oskuti** FCS **(slinga),** utan **säimar** etc.

o-skäl oskäl CS n., obillighet, orätt. Fg. o schiel, n. pl.

o-skälig oskälug CS; **oskälugur** FCS; **-uar** VB, oskälig, obillig CS; oförnuftig VB.

o-*skällt oskälltur FCS; f. **oskällt** FS; CS; n. **-lt** FCS, ogenomskallad. **Åii jer oskällt,** Fårön är oskallad; då man om våren ännu ej **skällat yttur räf** F.

o-*slyg oslöigur FS; CS, som ej kan slöjda S; ohändig CS.

o-slät osletur F; LYCS, ojämn, ej slät.

o-*snytlig osnytlig I 98: 14 a, Sahl, (VB); **osnöytelig** Neog; **osnötlig** Ba; **osnöitli** CS, oansenlig, ful I 98: 14 a; (VB); osnygg, bestachtig Neog, osnygg Ba; vanskaplig, grof i åtbörder (Ba); osnygg i högsta grad, otäck CS.

o-*snytrig osnytrugr F; **osnytrugur** FS; CS, osnygg, klumpig, oformlig, ohyfsad F; plump, rå FS; CS; oduglig F; illa vuxen FS, (t. ex. **talli,** tall) FCS.

oss pron., se **vi.**

ost s.[1] **ust** Neog, PS; **usst** S; FCS; *ust* FN 339; FHG; ABNC. **Den reike skall gästabudet gärä, men han näns inte usten skärä** (om en snål) S. Fg. pl. dat. vstum. —

Jfr **bröllops-**, **kes-**, **mätt-**, **näv-**, **Sankt Gertrud-**, **skyr-**, **slätt-karl-**, **stek-**, **ungmors-** och **vinster-ost.** — **ost-bänd ustbänd** AG m., ostform; bomärke ⊞ vid Guffride i AG. **-fat usstafat** FS; CS n., rätt som kokas i gryta, hvälfves på ett såll (deraf det blir grannt), och sedan på ett fat; ätes med smör (vid **ating**). **-kaka ustkaka** F, göres uti ett såll, sedan det lupit ihop i grytan, hvaraf hon blir "taflig", ätes torr i "klening" (se d. o.) F. **-mjölk ustmjälk** (F), AG; **usstmjèllk** L; **-mjälk** VB f.: 1) gjord af vasslan och kokt med ihälld **skyr**, som ätes såsom soppmat med sked AG. 2) (fordom) = **kalvdans** L. Den som ligger vid **balk**, **han far usstmjalk** [ramsa] VB. **-näve ustnäfve** Sahl, PS; **-ä** AG, (L); **ustänäfvä** BU m., färsk, osaltad ost Sahl; liten kramad vinsterost på söt mjölk BU; "vinstrad" sötmjölksost, som man under ystningen kramar i näfven och ger åt snåla barn AG; (= **näf-usst**) (VB). **-*stommel uststomel** AG; *uststoum̨l* EKWss, ostform; bomärke ⊞ vid Guffride i AG. Jfr **ost-bänd.**

ost s.[3], se **öst.**

osta ussta F; **-ä** MB, göra ost, ysta. Till inträffande kalas brukade kvinfolken i Martebo "bära mjölk ihop", ett mål för hvardera hushåll, för att **ustä**, dvs. göra ost.

ostig usstig S; **usstugur** (F)CS, fasst i köttet (om fisk).

o-*styrlig ostöirligar CS, ostyrig.

o-styv ostöivur FCS, n. **ostöift** FS; CS; **ostøvt** FCS, stormigt, oroligt, blåsigt på sjön FS; CS; när det är lugnt och vattnet går i hvirflar af ström eller när det blåser och sjön går, äfven utan ström; när dyning går FCS; lugnt F. [Jfr dock **stöifvar**, stilla, lugn F!] **Ostöift** väder, blåsigt väder F.

o-ställt ostäldt S; CS, (F, VB, SU), ostädadt, i oordning, allt huller om buller.

o-synlig osynlig S; **osöinli** CS: 1) osynlig CS. 2) oansenlig S; CS; liten, obetydlig [etc.] S; CS; (= **onoslig**).

o-*såen osaën FS; CS; pl. **osaner** FS, osådd. **Akuren jär osaën; akrar [akraner] jeru osaner** FCS.

o-sår, se **ov-sår.**

o-sämjas osämes, impf. **osämdes** CS. Jfr **o-sammas.**

o-*söm adj. **osöimbur** FCS; **-ârr** HM; f. **osöim**, n. **-mt** FCS, missprydlig CS; som ser stygg ut HM.

o-*sömlig osöimli' CS, oanständig, ful; komp. *ausœimliara* LK, mera opassande.

o-*sömma osöimä LS; CS; (F, L, VB); **osömä** S; pres. *òusœ́imar* BR HG, se illa ut, missklä̂da, vanpryda, vanställa S; CS. *da òusœ́imar inta*, det missklär ej BRHG.

o-*sömmig osöimigur HM, som ser stygg ut. **-sömmighet osöimughait** FCS f., vanprydnad.

***ota** v. **ota** Neog, Sahl; F; *àuta* FHG; pres. **otar**, impf. **ota** FCS, orka, förmå, hinna med Neog. **Ota (mä)**, orka, stå ut med (ej för tyngdens eller krafternas skull, utan emedan det är vidrigt, odrägligt) F. Jag har så myket arbete, så jag intet **otar** med alt Neog. Jag kan inte **otä [ota] mä'** det, stå ut med det, mäkta med det, orka med det F. *dæu i̯ast sa snài̯sugur* (snäsig), *sa de kan i̯gan òuta mæ̀dæ* FHG. **Jag ota inti mä dä årkuna** (emedan hon är för mycket orenlig el. dyl.) FCS. **Dä kan ingen ota mä dä päikuna, ha jär så otroï u stygg** FCS.

o-tacka v. **otacka** (F), HM, icke tacka.

o-talig (***otlig**) **otäli** CS; **otlig** (F; VB); **otli** CS; pl. **otliä** CS; *outlıa* EK, NSWss; n. **otäli** FCS, ett mycket stort, otaligt antal, t. ex. **mangä otliä**, otaligt många CS. **Manga otäli stäigi flundrur,** orimligt många tjog flundror FCS. *flair outlıa famnar* NS; *outlıa kvaldar* (otaliga kvällar) EKWss. Jfr **ättlig.**

***oten-(*öton-)dag autendag** Neog, Sahl, PS, Ba; Ln; S; CS; LS; CS; (NS), VB; SU; **otunn-, otundag** FS; CS; **otendag** Ba, PS; FS; CS; (BU; MB; AN; GA; EK; RN; GB); S; CS: **ottendag** (**otting** |!?]) Ba; *autndag* LK; *autundåg* FHG; *aut'ndag* (sälls.), *out'ndag* ABNC; *outndag* BRHG; EK Wss m., bf. **autendagen** RN; *outndagen* ABNC, qwälsward eller tå man äter emellan middags- och aftonmåltiden Neog; kvällsvard Sahl; PS, en risp mellan kl. 4 och 5 Sahl; aftonvard FS; CS; L; VB; (kl. 5) Wss; eftermiddagsmål PS; (mindre) måltid omkring kl. 5 e. m. Ba, bestående uti kaka eller en smörgås och 1 sup (Ba); mindre måltid kl. 5—6 e. m. FCS; måltid kl. 6 e. m. L; merafton LK; eftermiddagens mellanmål (mellan kl. 4 och 5 e. m.), bestående av kaffe och bröd ABNC, BRHG; tiden mellan 3—7 e. m. CS; aftonvard, som består från Maj till Mikaëli, ty i sista sädes-**skupan** bindes **otendagen** in F. Med sista råg-**skupan** bindes **autendagen** in för hösten och vintern RN. SÅ 60. **Haldä otendag** CS. Vid Mikkelsmässa, då man på hösten fått in säden och det mesta af de strängare "utorkarna" är förbi, få ej folken vidare någon **otendag** (qvällsvard) och det under hela vintern. Men då man om våren kommer till Sct Gertrud d. 17:de mars, trallar folket åter: "Sct Gertrud **gildä gummä, som gir folken otendag!**" och nu få folken åter första gången **otendag** F. Sct **Garrtru** skulle gå till **Bännt** [Bengt] med **otendag** TO. [Man arbetar vidare] till **otendags,** då (nu mera) kaffe bjudes med "kaka" med smör på, hvarjämte ölkannan går kring laget. Derefter leker man **otendag** en god stund AN. Man håller **otendag** så der kl. 5 eller 6 e. m. [en sup, en **pligä** "kaka"] . . så leker man **otendag,** drager ikull hvarandra och **mördar ner** hvarandra med hö, dansar omkring och äfventyrar MB. **Lajka otendag** [vid slåtteröl] S; SÅ 47, 58. Man skall [vid taktäckning med ag] ha **snåiblindt** [tätt för snö] **till otendag** TO. När **blinda** [se d. o.] är gjord, skall folket till **otendag** ha en sup, öl, smörgås och ostskifva uppe på taket F. **Hurra otendag,** = **hurra lyfte** RU; **hurra autendag** RN, se **hurra.** Om ordet se HG Gutam. I, s. 212 f. — ***otendagsmat otundagsmat** FCS, **(pa ating):** flottmölja **(mylå). -tid autendagstäid** CS; **otendagsteid** S; CS; *autndakstæid* LK, tid för merafton K. Man ställer gärna så till, att allt är **lyfte** [slutat] till **otendags-**tid [vid slåtteröl] S. *til autndakstæidar*, till merafton LK.

o-tent otint CS, oförtent.

o-*terig oterug L. soc.; Ba; CS; **oterig** Sahl; **oterugur** F; FL; LCS; n. **oterugt** L. soc., stygg, ful L. soc.; oren, osnygg Sahl; Ba; otäck, osnygg FLCS; ohandterlig för osnygghet, otäck CS; mycket slarfaktig LCS. Göra sig **oterig,** säges om barn, som illa tillpyntat sängen Sahl.

o-*terlig **oterlig** Neog, Sahl, PS; CS; **oterli** I: 100: 18; **oterligar**; **oterluar** L; **oterlenn** FS; CS; f. **-li**, n. **-tt** FS; CS, oren, osnygg, bestachtig Neog; snuski, otäck, en sådan som man wämjes wid I 100: 18; **oterig**, osnygg FS; CS; L; snuskig, svinaktig L; som gör sitt tarf inne F. Göra sig **oterlig**, nedsmutsa PS.

o-tillgjord **otillgarrdur** LCS, otillredd.

o-trevlig **otrifli** CS; *òutrívlı* BR HG, vantreflig, som ej trifves, mager CS; äv. otrevlig HG. **-trevling** **otrivling** FCS m., en gris, kalf, som ej trifves.

o-trogen **otroen**, f. **otroï** FCS.

o-*träd **oträd** FS; CS n., oföre (i djup snö, modd; svårt köra, gå). **-trädd** **oträddur** F, FLCS, ouppvägad, otrampad.

otta **ota** Sahl, PS; FS; CS; **-å** AG; ÖJ; **-u** FCS; **-ä** PS; CS; **-e** S; *òuta* ABNC; BRHG; *ǫ́ta* EKWss f., pl. **oturr** F; *ǫ́tar* EKWss; bf. **otunar** F, otta, morgonstund före dagen, kl. 3 a 4 till dager om wintren Sahl; bittida om morgonen, otta F; äv. jul-, nyårsotta HG. **Gära ota** Sahl. **Halda otä**, vara tidigt uppe PS. **Ei ote**, bittida, tidigt S. *pa da andra ǫ́tu*, tidigt morgonen därpå EKWss. **Tråska ota, (otu)** FCS; **tråska ote** BU; MB, **- otå** ÖJ; **trässka oturr** FS; CS, tröska tidigt med **val** (se **tröska**). *di troskad hail ǫ́tar* EKWss. **I otes** PS; **i otus** FCS, i morgse. **Ara-daga-otu**; **ara-dagen-otu**, morgonen annandag jul F. Jfr **jul-**, **mid-** och **Steffens-otta**. — **otte-mat** **otumat** F; **otemat** BU; L m., morgonbit kl. 5 f. m. (vid tröskning); kl. 4 à 5 BU. **Lussi langa nat** (natten före jul), **treia gangä otumat** F. **-mål** **otamal** I 100: 18; **otomal** Sahl; **otemaƖ** (L), RN n.: 1) en liten frukost om mårgonen kl. 4 I 100: 18. 2) tidigt om morgonen RN. **Nå gynner lakka til otemaƖ, hanen håjres gaƖä** RN (visa). **-tröskning** **oteträsskning** BU; MB, se **tröska**. **-äta** **otjitå** GA; **-ä** CS f., första gifningen åt kreatur CS; (för hästar) kl. 4 på morgonen GA.

o-tyg **otöig** F; VB; CS n., ohyra, löss, ogräs F; löss VB; troll S; allt hvad som är obehagligt, förargligt, till hinders CS.

o-tålig **otulug** CS.

o-tålmodig **otulmodug** CS, otålig.

o-tänt **otändt**, **-ar** CS, otandad, tandlös.

o-tät **otètur** FS; CS; **-ärr** F, otät; misshushållsam S. **Otetur bat u ainveis kärling, dä jeru di värsta ting pa järde** FCS.

o-törstig **otåsstug** CS.

***ov-** part. intens. **o-** Neog; S; CS i följ. sms.: ***ov-förskräckligt** **oförskräkkelit** FCS; **oförskräcklit** CS, ganska, öfvermåttan; utomordentligt t. ex. stort. **-försvarlig** **oförsvarlig** Sahl, aldeles förswarlig, forsat offorswarlig. **-galen** n. *òugála* BRHG: *da va ìnt sa òugála*, det var inte så tokigt. **-gammal** **ogambel** CS; *òugámal* BRHG, mycket gammal. **-gäv** **ogäf** CS, duktig, mycket gäf. **-lång** **olang** L. soc., för lång. **-mycket** **omike** Sahl, PS, ganska mycket. **Omike bra. -nödig** n. **onaudugt** Neog; CS; **onaudut** CS, myket nödigt Neog; högst ogerna CS. **-ruskig** n. **oruskigt** (väder) ruskigt väder S. **-skräcklig** **oskräckelig** PS, n. **oskräckeligt** Neog. **-stolt** **ostålltar** RN; **ostållt** (F); EK, ÖJ; *oustolt* GBJ, stursk, stolt, gensvarig, mycket stolt RN; mycket stolt, dräpande,

snäsig EK, ÖJ. *aldri han sagd̨at oustolt ǫrd̨* (förnärmande ord) GBJ. **-stor ostor** Neog, Sahl, Ba, PS; CS; **ostäur** LCS, mycket stor. **-sår osar** Neog, PS, Ba; LCS n., ond sår Neog; elakt sår LCS. **-terribel** n. **oterräibelt** CS, förskräckligt. **-vanartig ovanartig** S; **ovannarrtugur** F, vanartig, olydig, odygdig.

o-vacker ovacker GH, **-ar** VL, ful, stygg, dålig.

ovan adv. **ufwan** Tft; **oa** FS; CS; *ǫ̂ua* FN 302, ovan. **Oa pa soï**, ofvan på soen [om en galt] F. Superl. **oaste** etc., se **ovarst**. Fg. vfan. — **ovan-del oadail; odail** FS; CS m., bf. **-en** F, öfre (fina) delen af ett lintyg. Se även **ovardel**. **ov(an)-före ofyri** FS; CS; *àuf̨ýra* FHG, ofvanföre S; CS; HS; på S. Man . . lindar . . spunnet **ofyri snalden**, ofvanföre trissan [på handten].

***ovar-del or-dail** F; **(h)or-dail** LCS; **horrdail** HM m., (= **åppel**) den öfversta (**oaste**) finaste delen af en särk F; öfre delen af en särk, som var fin, men utan på den undre gröfre, räckte blott nedom bröstet, brukades vid slotter HM. Se äv. **ovan-del** och **oppel**.

***ovarste oasti** FCS; **ōäste** F; **osti** FCS, öfversta. **Oasti svaipen** [övre halvdörren] FCS. — ***ovarsta-bande o'sta-bande** F m., öfversta b. om enkelt störpar. [Mots. **nèsta-b.**]. **-gårds** (?) **osta gars** F, icke länge sedan. Jfr **näst-gårds**.

o-var owahr L. soc.; n. **owart** Neog; **owahrt** L. soc.; **ovart** Sahl, PS; LCS, oförsichtig L. soc.; n. oförwarande(s) Neog; L. soc.; Sahl; LCS; utan uppsåt Sahl; oförsigtigt CS.

o-vek ovikur SUCS, ovig.

ovett ovit F; *ouv̨t* GHHm; EK Wss; GBJ n., oförstånd S. Jfr **barn-ovett**.

o-vettig owitug L. soc.; **ovitugur** FS; CS; **ovituar** RN; *ouv̨tu* ABNC; *auv̨tur* LK; *ouv̨tuar* EK Wss; GBJ; n. **owitut** Wallin; pl. *auv̨tua* LK: 1) oförståndig, barnslig, dum, okunnig F; vettlös FCS. **Ovituga** och enfaldiga barn S. Barn eller någon **ovituar** RN. Gothlandi säga om en snabb och snell hest: **Hä jär ungt u owitut men mike letferdut** Wallin. 2) 'ovettig', oanständig CS; NC; lättfärdig i talet NC; 'ovettig', spec. om personer som begagna grofva och fula ord: *n̨ ouv̨tua̧sork* (ung. = en ouppfostrad, lymmelaktig pojke) GBJ. *di jær auv̨tua*, de äro odygdiga LK.

o-*vetting oviting F; FLCS; BU; RN m., barn utan **vit**, vett, förstånd BU; en som ej har vett (mest en pojke) F, FLCS; ohövlig, ovettig pojke, flicka CS. En dum "kutunge", en **oviting** . . RN. "Kutungen" är dum som en **oviting** (RN).

o-villig ovilagur FS; CS; **-ugar** CS; **oviluar** AG. **Traugar** [trög] o. **oviluar** AG.

o-*vinkligt ovinklit F, adv., öfvermåttan.

o-*vinnerlig owinnelig L. soc.; **ovindelig** (F); **ovinäligur** FCS; **o-vinnerligar** GA; [f. ?] **ovinndälä** F CS; n. **ovindeligt, ovinndelett** F; **ovinnerlit** FCS; *àuvínalıt* FHG, o-öfwerwinnelig L. soc.; GA; ofantlig (F); ryslig, utomordentlig FCS; påkostande GA; n. ofantligt FS; CS; outsägligt F. **Dä var an o-[vinndälän] kal ti sla!** FCS. **Ett ovindeligt verk**, ofantlig piece, t. ex. ett djur, kut F. *àuvínalıt gau̧ fisk* FHG.

o-*vinnig ovinugur F; **-ug** L; **-ugar** (VT)CS, ovanlig, trög, lat F; ond, arg L. Jfr (?) **o-innig**.

?***ovla** v. (= odla), se **åvla** v.

o-våld adj. **ovāldr**, f. **-d** vs; n. **ovāl(l)dt** F; vs; **ovallt** FCS; pl. **ovallde** KB: 1) vind, svängd vs. 2) n. **ovaldt**; **ovallt**, icke trumf i kortspel FS; CS. De kort i **brus**, som ej äro spelkort eller trumf kallas **ovallde** KB.

o-väder **ovädur** (F); *òu̯vǫ́dar* BR HG n. Det är ej bra att **myssla** [vissla] ombord, ty då "spelar man upp oväder" S. *katu liga pa ɨ̀nn, ha mou̯dar ou̯vǫ̀dar*, 'katten ligger "på hjärnan", hon bådar oväder' BRHG. — **o-väder(s)-*galle** **ovädurs-galle** FCS; **ovädersgalle** GA, (L); SH 19; *òu̯vǫ̀dagála* BRHG; *au̯vǫ̀dagala* LK m., pl. **-ar** GA, regnbågsfärgad fläck på himlen S; ring kring solen, som bådar oväder FCS; (L); breda strålningar på himlen GA; ovädersol CS; vädersol LK; bit av en regnbåge (bådar mera regn) HG. **-sol** **ovädurssol** (F); *au̯vǫ̀dasaul* LK f., vädersol. När ovädersolar visa sig . . bådar storm F.

o-vän **ovin** F m., ovän. — **ovänskap** **ovinskäp** FS; CS; m. RN; n. FS; CS. **Stort ovinskap [!] daim imillum** (F).

o-värdig n. **ovärdut** Ba, CS, ganska, högt Ba; ganska mycket, öfvermåttan CS.

oxe **uxe** Sahl; **ukksi** FCS; **-ä** CS; *ûksɨ* FN 329; *ùksa* allm. HG m., bf. **uxen** S; CS; dat. **uxam** ÖJ; pl. **uxar** FS; CS; bf. dat. **uksamme** VB; **uksammane** ÖJ: 1) oxe. **Uxen sätter bylk**, oxen hotar . . CS. **Sälla uksen** (lek): en går kring och säger: "jag har en oxe att sälja, men huden och hornen behåller jag sjelf"; hvar och en fick eller köpte sin del, skrattade han, så fick han ge pant RM. **Han flåigde** (dref) **treia uxar öir ängi** F. **Mäd uksamme**, med oxarna VB. 2) en jätte-kupa, som för sin storleks skull kallades **uxen** och i hvilken bien aldrig slagtades, 2 ½ aln lång . . ett fluster i hvarje ända, men endast ett, alltid mot S.O., i sender öppet . . NR. Jfr **bål-**, **böl-**, **dum-**, **gel-**, **myr-**, **ring-** och **talg-oxe**. — **ox-bås** **ukksbas** S. **-hyvel** **ukshyfvel**, **-höväl** CS m., stor (icke lång) släthyfvel, hvarmed tvenne hyfla. **-mål** **uksämal** CS n., (oxmål), stark ljudande röst, synnerligast hos prester. **-vältra** **uksavälltra** FCS f., [där oxar vältrat sig].

oxel **hoksl** FS; CS; **'oksl** F; **hoksel** ÖJ; VB; *hǫ̀uks'l* FN 324; *hauksl* LK; *hóukseal* FL, LÄHG; *houks'l* ABNC; *houksl* EKWss; f., bf. **[hoks]li** FS; CS; **-ä** F, oxelträd. **Plogbild af hoxel** ÖJ.

***oxle** **hoksli** FCS, n. coll., af oxel.

o-år **oar** Neog; Sahl, Ba, PS; GA; LCS n., ond åhr, hård år Neog; missväxtår Sahl; ondt, svårt år S; CS.

o-äkting **oäkting** F, oäkta barn.

P.

pack **pack** F; GA; i uttr. **pack u sack**, pick o. pack F; **mä sack å pack**, med pick och pack. Jfr **tattare-pack**.

packa v. **packa sig bort** PS, skynda sig bort. **Packä di burt**, gå din väg Sahl.

packe **packe** Neog; PS; VS; GA;

L; **-a** Ln; **pakki** FCS; **-ä** Ba; CS m., bf. **packen** Sahl; pl. **packar** (F), stock, smidiepacke, julepacke Neog; en kort, afhuggen kubbe . . Sahl; en kort trästock, kubb, e. g. **huggpacke, smidpacka** Ln; packe, klump, kubb: **vallmars-** [vadmals-], **vida-pakki** FCS; träkubb S; t. ex. på en grindstock, nedre ohuggna ändan CS; axelstycket i begge **raidi** [i en vagn] L. Skjuta med **pakkar** [lek, då man slår i en kil och sedan slår på packen, så att den flyger ur] GA. Kattorna äro stora och tjocka som **packar** GA. *sa tjalk sam en pàka* BRHG. — Jfr **gruv-, hugg-, jul-, leds-, mur-, nyårs-, salt-, sido-, slick-, smedje-, sten-, trettondags-, vadmals-** och **ved-packe.** — **pack-mätt pakkmätt** S, stockmätt.

pack-sten packstain S; CS; *pàkstáin* FHG m., bränd men oläskad kalksten CS; oläskad kalk S; läskad kalk [!] SÅ 105.

padda paddå (L), RN f., stor groda.

padu-band (SAOB) **parduband** (F).

***paga** v. **pagä ihop** L, [lägga i **page**].

***page page** L m., hög, mängd, t. ex. korn (otinadt); **släke.**

***paj paij** Sp; I 96: 4; **pai** Neog; Sahl; LCS: 1) barn, gosse Neog. **Mi pai,** mitt barn. 2) kiäre Sp, I 96: 4; LCS; kiär Neog; CS; kära hjertandes CS. **Pai Kati laup,** kiära Cathrina löp Neog. **Pai ban ga!** LCS. **Paj Majen laup!** kära lilla Marie gå! CS.

***paja** s. **paija** Neog, **a gammul paija,** en gammal råck. — ***pajrock pairåck** Neog; BU; F, LCS m., gammal rock Ba; kapprock Sahl; PS; CS; öfverrock F, LCS; öfverrock, gammal rock BU; gammal smutsig hvardagsrock CS; sjömansrock S.

***paja** v. **paia** Ba; **paiä** CS; LCS, betala, punga ut, plikta. **Paiä äut,** panta ut, betala ut LCS. Mlty. paien.

pakt pakkt S n., förbund, kontrakt, löfte.

pall 1) **pall** F; (VY); FR; (EK, SU) m., pl. **pallar** F, tvärbrant i sjön; tvär afsats på klipporna under vattnet. 2) lafve i strandboden FL. 3) **pald** CS. **Sta palld,** stå sitt kast, vara rask, dugtig CS. *da står pal,* det står fast FHG. Jfr **bräd-, midje-** och **säng-pall.** — **pall-torsk palltårsk** F; TO; (VY, EK); *paltosk* EKWss m., svart och fet torsk (vid "pallarna", tvärbranterna i hafvet) F; torsk som tages på pallarna vid Karlsö EKWss; är en läcker fisk, gul på buken och är allra fastat och bäst i fisken (EK); "palltorsk", mörkfärgad för sitt fasta och välsmakande kött bekant varietet . . som i södra Östersjön kallas Bergtorsk LF. SH 24, 29, 70.

***palla** v. **palla** VB, SU, kasta näten på hällpallen.

***palla (av) pallä af,** sänka sig ss. trappsteg, "pallar", (om hafsdjupet).

***palla (sig av) pallä (si af),** bege sig åstad, palta sig af, pallra af CS. **Pallä sig af,** stulta sig af, bort, rangla sin färde; skamflat gå sin väg, smyga sig bort S.

***pall-faren pallfaren** Ba; S; CS; L, söndrig Ba; utsliten, slarfvig, uttröttad, eländig. Midsommarstänger, som under hela året blifvit gamla och "pallfarna" S.

***pallig pallugur** F, FLCS, ojemn (hafsbotten); som är full af pallar.

Pallagur (buttn) med branta trappafsatser FCS.

palm-måndag palmmända' BU [måndagen efter palmsöndagen].

palsternacka pållster-nakke (F, KB, SU).

palt s.[1] **pallt** FCS m., [blod-] palt. Jfr **lever-** och **synda-palt.** — **palt-påse palltpuse** F m., af groft hampalärft, ända t. 5 kv. lång och tjock som ett lår, i hvilken palten kokas år efter år.

***palt** s.[2] **palt** CS m., pl. **paltar** S; *pàltar* BRHG, trasor, slarfvor, paltor CS. **Gamlä paltar,** paltor, gamla kläder S. — **palt-faren paltfaren** CS, = **pallfaren**; = **paltig.**

paltig palltug CS, slarfvig, trasig, dåligt klädd.

pamp pamp Ba; CS; (F, L), knekt (i kortspel) Ba; S; CS; t. ex. **Räuter pamp** CS. **Sättä bästä pampen i** (fig.), göra sin högsta ansträngning, göra sitt bästa S.

pampuscha pampäusa FS; CS; **-å** AG, (L, NS); VB; **-u** VBKn; **pampusa** BU; **-ä** (L), VB f., **pampausâ** [!] ÖJ; pl. **-ur, -år** VB, pampusjär Kn; kvinfolksskor (nu vanliga) AG; [1850]; (utan **åiru** [öron]) BU; med mycket kort öfverläder, brukades om sommaren F; kvinnoskor (ofta af tyg ej af läder) att bruka inne i stugan VB.

panna s.[1] f. bf. **panna** S. **Mitt i pannu stjånn** (i visa) S. — **pannduk panno-** F; **pannudok** FCS; **panndok** (FO) m., knöts framme eller bak; då det var kallt eller man hade ondt i hufvudet F. **-lin pannelin** Neog; **pannlin** I 98: 14 a; Sahl; VS; **pannläin** FLCS; BU; VB n., pannstycke Neog; S; CS; stycke som fruntimmer bruka under sina mössor I 98: 14 a; pannstycke på qvinfolks bindmössor vs. **-*lind pannlind** GA n., pannduk (vid sjukdom) för små barn. **-skål pannskal** L n., panna, pannhvalf. **-skär pannskèr** f., bf. **-i** RN, midt på pannan. **-styck pannstykk** FL CS n., (= **pannlin**), stycke, som kvinfolk brukar under mössan. **-stycke pannstykki** FS; CS; **-e** GBKn n.: 1) hörer till qvinfolkens bindmössor Kn; möss-spets, remsa FCS. **Pannstykki** o. **myssu** F. 2) [den rem som går öfver pannan i ett "betsel"] F. **-*timp pannutimp** FCS; **panntimp** FCS; AG; VB m., bf. **-än** VBKn, = **pannstycke** Kn; pannduk (då man är sjuk) AG; (tvärduk) FCS.

panna s.[2] *paṇa* GBJ f., bf. **panna** FS; CS; ack. **pannuna** F, kokpanna. **Ha haddi panna staenes varma** FCS. **Fikk pannuna pa,** fick kokpannan på elden F. Jfr **bråd-panna.** — **pann-*fale pannefale** BU m., skaft på kokpanna. **-kaka pannakakâ** F; **pannkake** TO; *pàŋkáka* BRHG f., pl. **pannakakur** F. **Pannkake u mjèlgråit kumbar bonden pa mjèlkaup** (jfr **välling**) TO. **Pannkaku skall ha ströjk** (stryk)! [säges då "pannkakssupen" tages, efter pannkakan] S. **Ägg u pannakakâ gär pillestejfvå** F. **A tyllt** [tolft] **pannakakur** FCS. Jfr **spis-** och **ugns-pannkaka. -kake-smet pannkakäsmit** [!] CS m. **-kake-unge** m. pl. **pannkaka-ungar** F, plättar (utan späck). **-stjärt pannustjert** F m., handtaget på en kokpanna.

pant pant GA m.

pantoffla panntåffla F, **-ä** CS f., pl. **pantoffler** Ba; **panntofflur** (F), **-ar** S, CS, potatis; sattes vid Nårs först 1807 F. Jfr **päron.**

***papiskeri papiskerei** GA, trolleri, papisteri.

papisteri papissteräi VB. **Gammelt papissteräi**, (påfvisk) vidskepelse.

papper *papáɨr* BRHG; *papęr* LK; *pàpar* BRHG n., pl. **papper** S; *papáɨrar* BRHG, papper; pl. = handlingar S; HG.

par par FS; CS; RN n. **Mangt par**, månget par FCS. **Ätt par åik** (egtl. ett par dragare) 2:ne nötter i samma klase F. **Par**, två hästar eller två oxar (jfr **far-skjut**) RN. "Sista paret ut", (lek). Jfr **silver-, spen-, stör-** och **sämje-par.** — **parfjäder parfjäder** S [att kasta två gåsfjädrar i elden för att af deras krökning få veta om två personer älska varandra]. **-hjon** n. pl. **parhjoni** MB (fr. Sudret), en häst af hvart par; omakar. **-kut** m. pl. **parakäutar** F, kutar som äro parade och följas. **-sten** m. pl. **parastainar** F, två kutstenar (inom samma nät). **-vis paravis** F [**-väis**]. **Svärrti** (sjöfågeln) **sveigar** (flyger öfver land, **paravis**, att leta sig bo.

paraply *pɑrplœi* LK n. Jfr **solply.**

parera parerä, parrerä CS, passa vid hopfogning (om järn el. dyl.) BRHG. **Parrerä mynstringen** CS.

***parg parrg** DH, GNT; L n., bf. **-ä** bråte, samling (af ngt), saker.

park park Ln; **parrk** F m., fiskpark, -sump. Jfr **fisk-pärk** och **pärk.**

parm palm (hö) 1734 (Gane i Bäl); (sten) (A. Ekholtz 1800) S, lass, häck(?) S. Jfr **hö-parm.**

part parrt, part F; S; CS; *part* GHHm m., bf. **parten** S; *pártn̥* BR HG; pl. **partar, -er** S; *-ar* GHHm, *pàrtar* BR, NRHG; del: 1) rök, hushåll i en gård, neml. af sjelfegande bönder CS; annan (del), hushåll, bygd i samma gård S; del av en *gɑ̣d*, hemman Hm. **Pa andra parten**, inne hos grannen S. Då i en "gård" (hemman) finnas flere åboar kallas hvarje af dessa hushåll "parter" S. Hvarje bondegård bestod fordom vanligen blott af två "parter" BU. Del i fisket [i Sjuströmmar] hafva alla fyra "parter" vid Gute BÄ. Vid Hallbjenne i När funnos två *pàrtar*: *læilstáɨas u stòɨrstáɨas*, "Lillstugors" och "Storstugors" NRHG. **"Jag aukar pa di, kalvarp! Gud auke pa min part!"** RU (se **kavel-varp**). — Jfr Lithberg i Gotl. Arkiv 1932, s. 21 ff. 2) **Partar** (delar) 5 hufvudstycken i catechesen RN. Fem parter, 5 hufvudstycken i cachesen (endast Lilla) F. 3) tåt. **Silraip** (draglinor) af **bärke**vidjor, snodda af tre "parter" (tåtar) ÖJ. Jfr **tredje-part.**

partera partera, S, (dela), hugga i stycken. "Man skulle heller få **partera** mig än . ."

partisk se **o-partisk.**

***partlimonier** (? **patrimonier**) **partlimonier** S; *pàtlemáɨnar* GNT HG, pl., tillbehör, pick och pack, doningar.

***pasa** s. **pasa** F; **-e** Ba; Ln; S; **-ä** Sahl; CS; *pɑ̣sɑ* EKWss GBJ f., pl. **pasar** BU; L; (VB); *pɑ̣sar* BRHG; GHHm; EKWss; bf. **pasar** NR, trasa; slarfva Ln. **När jag da läjste pasar af** . . (i visa) NR. *da æ sɑ mæn kan spɔi pàsar ɑt dɑ* 'det är så man kan spy trasor åt det' (om något avskyvärt, smutsigt, otrevligt) BR, (GG)HG. Jfr **sko-** och **tork-pasa.** — ***pas-barn pasu-barn** F; "pase-barn" (VB) n., docka af trasor, klutar F; . . af **"pasar"** (trasor) och lappar S. **-ben pasbain** F n., trasig tiggargosse. **-benad pasbainar** FS; CS, f. **-a**, n. **-a** F, som har något långt hängande på fötter (fjäder.

hofskägg). **-benig pasbainugur** F CS, fjösbent. **-bent pasbaint** GH CS; (F); **pasbaintur** CS, fjösbent (om fåglar, som ha fjäder på fötterna). *t pàsbą̊nt hį̊na* BRHG. **-borst pas-busst** (F), L m., tjärborste af en trasa. **-fågel pasfugel** S; CS m., trashank. **-jack pas-jakk** F m., en trasig stackare. Jfr **pasjask.**

paschas (passage) pasjasch CS; *paṣą́s* BRHG m., händelse, tilldragelse CS; historia HG.

paschasa s. *paṣą́sa* ABNC, EK Wss f., historia, anekdot.

***pasig pasu** Neog; **-ug** Sahl; CS; n. **pasut** Neog, trasig CS; slarfwigt Neog. Jfr **stor-pasig.**

***pasing pasing** F m., trasunge.

***pasjas pasjas** CS n., onyttigt spring, stojande; prat, skvaller, rykte.

***pasjask(us) pasiask, -us** CS, **pasjask** (L), **-us; pasjasskus** S m., trashank; trasig, usel menniska.

***pask passk** VB n., tätvuxen små-, buskskog. Jfr **pjask** s.[1].

pass pass S; CS n.: 1) **Wara til passer,** frisk, wid helson Neog. *da æ àldri ti pą́s,* det är aldrig till lags BRHG. 2) tid. **Pa dä pass,** "på det passet", vid den tiden (F). "På ett pass", vid lag, omkring; "vid detta passet" S; **bäi issä pass,** vid denna tid CS. 3) ett kortspel. **Pass u vidar** (kortspel) S. Jfr **vater-pass. — pass-lura passlurä** S. **"Ga** och **passlurä",** gå och lura och passa på.

***passa** s. **passå** L; **dä jär mi intä ti passä,** till pass.

passa v. **passa** F; **-ä** FLCS. **Passä ättar,** passa på, akta på FLCS. **Passa äut,** lura ut, passa på F, (GA); **passä äut,** lura ut någon S.

passage, se **paschas** o. **pasjas.**

passare passare Sahl; Ba; **-ä** CS m., cirkelmått.

***passel passel** VY n., tyst ljud, smygande, traskande.

***passiala passjala** F; **-ä** S; CS; *paṣą́la* BRHG, gå och drifva fåfäng F; bedrifva odygd; gå fåfäng; drifva omkring; vänta förgäfves CS; sitta eller gå overksam under afvaktan CS, HG. *gą u paṣą́l_pa mį̀ølkṣúṣn,* gå och hålla utkik efter och vänta på mjölkskjutsen BRHG. Da. passiare?

***passla passla** F; VY; **-ä** GA, gå och "pussla" (om haren) vid **äspe** F; [tyst smyga] VY; **Passlä sig in,** jemka sig in, pussla sig in GA.

passlig passlig Neog; **passli** CS, passelig, medelmåtig Neog; klen, under medelmåttan, att den knapt får passera CS.

pastej(a) påsstaj (NS), SU; **pås(s)tajä** GH; L; *pastą́a* BRHG f., köttoch **fisktrull;** (= **ugns-trull** GH; SU; = **talka** F).

patent-tröja, se **gotlands-tröja.**

***patte-ganda pattegandä** F, [bröst?], **Thorspjäsku** . . sade till bondhustrun: **"Dä har augä,** det har **nasar,** det har mund, — **pattegandä mä — ha, ha, ha!"** F.

pek-hand pèk-hand BU, (SKY) f., (tvärslån på) vägvisare.

***pela paila, -ä** (F, VY) S; CS; **päjlä** CS; **pela** S; CS; *pą̀ila* FHG, *pą̀ila* BRHG, peta S; CS; HG; peta ur eller fram något smått, småningom (= **pillkä, pullkä**) S; påta, gräfva i något CS. **Paila ner,** påta ner S.

pelikan pillkàn EK; Kolm., (Phalacrorax carbo) eller "ålkråka", fogel, som är svart, men hvit under magen, väger 12 ℔, kan ätas. Sitter med hög hals på Carlsöarnas klippor och "vattenstenar",

är täml. talrik, der hela vintern, men borta under varmaste sommartiden, "var" att skjuta; värper ej där EK; "Pelikan", storskarfven Hasselgren Gotl. fåglar.

***pen** adj., se **pän** adj.

penetrant **penetrant** S, (genomträngande), = retsam, förarglig.

penitera **pinntera** LÄCS; **-ä** Ba; CS, ångra Ba; CS; utstå ondt CS. **Pinntera för fisk**, vara i saknad af LÄCS.

penn **penn** CS; *pæn* BRHG; AB NC m., bf. *pán'n* ABNC, penna.

penna s., se **pinna**.

penning **päning** FCS; **pening** F f.[?] CS, pl. **päningur** F; **pänningar** FL; **pängar** S; *pæ̀niggar* FHG; *pæ̀niggar* GGHG; bf. **päningunar**; **pengunar** F. **Til pänings**, till pengar (förvandladt, användt) F, BU. Förvandladt **till pennings** HI. Komma **till pennings** (1650) förtjäna, boga in S. **Nå skall di ga mä tavlu, u da far vör takä pänningar mä uss** FL. Det går till "stora penningar" KB. **Di aru fingo pengunar**, de andra fingo pengarne F. **Hart däu gift di mä päningunar?** F. *pæ̀niggar da ɐɐr da ǻndasta dan fåtuga har* (ordspr.) FHG. Fg. (ock) penning. Jfr **barn-, skott-, snitt-, tavle-** och **över-penningar** samt **vitpänning**. — **penning-gräs** **pänninggras** CS; **pänninge-gras** S n., skallergräs, Rhinantus crista galli CS. **-kittel** **päningakätel** F, (drakgods). **-*moe** **penningmoe** BO (hög). **-skog** **päningaskog** F. **Vara i päningaskog**, då man ej har pengar. **-*spille** **penningespille** BÄ n., förstöring, misshushållning. **-stadd** **pänningestaddar**, vid kassa, som har pengar. **-*trott** **pänningatrut** FCS n., -brist.

peppar **pipur** Bröll.-d. 1726; L. soc.; F; **piper** Neog; **pippar** GA; *pipar* LK; *pìpar* ABNC m. **Dar skall pipur pa** Bröll.-d. 1726. **Sa sukor u ma pipur**, [så socker och "meja" peppar] (fig.), klå sig F. **Ståita pippar** (lek) GA. Jfr **snarvpeppar**. — **peppar-kaka** **pipurkaka** L. soc.; *pìpakáka* BRHG. **-krämare** **pipurkrämare** L. soc., kjöpman. **-nätt** **pipernätt** Sahl, PS; **pipparnätt** BO; CS, en mycket fin och nätt Sahl; prydlig, nätt, småtäck S; smånätt, uppstädad, icke utan liten tillgjordhet CS. **-rot** **piparrot** FCS; **pipparrot** CS; *pɐprout* ABNC, m. CS; NC, f. FCS. **-rots-kött** **pippar-rots-kytt** MB; **pipprotskyt** S n., [vid bröllop och på julafton]. **-*runta** **pippar(r)undta**, **-e** GA, (konamn).

***pépprig** **pipprig** S, **-ug** CS, smånätt, uppstädad; = **pippar-nätt**.

Per **Pèr**, **Pär** S. **Spela Pèr** (kortspel) småkorten äro borta och 11 personer kunna spela. Hvar gör sin insats och gifves 3 kort, men gifvaren får 4, af hvilka det understa är triumf. Ett kastas bort. Så många spel man får, så många insatser, får man intet spel, sätter man **bet** (se d. o.) [etc.] F; man fick 2 kort hvardera, men den som gaf, fyra F. **Lilla Pär-Roliman** F CS, lillfingret. **Ta Pehr pa lukte**, "att ta Pehr på loftet", vara säker om att få sig fästman S. **Pär hit-stain** (Petrus Cath. 22 febr.) är första vårdag: **fysste ladigs-dagen** VB. **Santa-Per Hitestain**; **Scte Per Brute-stain** F, då solen bränner stenen lös F. **Pär hat-stain** . . börjar gråstenen töa (liks. **hata**?) isen från sig AG.

pergament **pärrement** BÄ. Förr brukades utspändt horn och **pärrement** i st. f. fönsterglas. Så 56.

***peri-tak** peri-tak CS n., paraply.

perpendikel terpertikkel, pinnitärrtil FCS; **pärklaikare** (MB) m., bf. *pærkniķan* BRHG (på väggur).

persilja, se **vild-persilja.**

***pert pert** Linné resa s. 210; Ln; **pèrt** F, (nästan som **pirt**) F, FL; **pärt** VB m., häst F; troll. **Perten** BU, **-än** FLCS, lika med en svart häst, ett troll som visar sig, då man 3 thorsdagsnätter å rad blåst i kyrknyckelhålet BU; dett . . brukas endast på Fåhrö el. i dess gränser norr-ut Ln.

pertentlig pertenlig Ba; **pertentelig** Sahl; **perprentelig** PS; **pärtentli** CS; **pretentlig** S; **patentlig** (Ba); n. **putentligt** L, snygg, städad och något tillgjord Ba, CS; sipp, ängsligt nätt S; nätt, beskäftig i uppförande Sahl; n. pretentligt L.

peruk parruk (F) i visa på rspr.; *pæṛœuk* LK m.

***pesa pisa** F; **-ä** L; impf. **piste** F, spinna tråd alltför fin. **Pisä äut**, spinna ut alltför fint L.

***pesig pisugur** FS; CS, alltför finspunnen tråd F; alltför fin (om spunnen tråd) **pa säin ställi, u gråv pa säin ställi** FCS.

pest-barn pl. **pestbarn** F (KB, TO, GA, RN); bf. **pässtbani** S. Sägen: gosse och flicka kommo med skyffel och kvast från Dämba till Värkes . . F. Före pesten syntes 2 pest-barn och en **källing**. Om pestbarnen gingo före och **skuto** (skyfflade) med spadar, blefvo 1 eller 2 lefvande i gården, men om **pestkällingi** med kvasten kom efter och sopade utanför dörren, dogo alla ut GA. En kärring vid Osarfve blåste pest-anden i en katt och räddade därmed gårdsfolket från sjukdomen. — **tid** m. bf. **pesteteiden** S.

pestilens-blomma Pestilens-Blomma Linné resa s. 238; **pästilens-bloma** CS f., rölleka, Achillæa millefolium.

***peta** s.[1] **peite**, särck, **Paita** Sp.

***peta** s.[2] **-peto** [någon sorts dricka?]. **Nå um jär ware öhl, så wist sum blanckapeto, Så drack jag ida skahl** . . Bröllopsd. 1726. Se **stånd-peta.**

peta v. **paitä** S; CS. **Paitä i**, påta uti S. Jfr **ut-petad.**

Peter Pètar VB (Petr. Cath. 22 febr.). **Klämmen vill uss vinter gifve, och Pètar han skall våren indrifvä** (ordspr.) VB. Petrus ladigh Rk.

Petri-fäng Petri-fäng TO; L, Petri fängelses-dag eller den 1 augusti . . blir det alltid rikt fiskafänge och man får fisk som svinhäfvar TO. **Petri fäng'**, god fiskedag L.

***pia päiä** RN f., bf. **päiu** RN, = **gauk-päiä**, göktytan, Iynx torquilla. **Kummar päiu** (pigan, göktytan), **kummar snart gauken** (göken; blir det vår), säges om hvar och en som kommer före en annan högre, väntad person RN. Jfr isl. pía, Skade, Skjære, fr. pie, Fritzner.[1]

pick pikk FCS; *pik* EKWss: 1) m., liten hackyxa [t. ex. att hacka kvarnstenar] EKWss; krok (vuxen) att ta upp råg med = **ryg-pikk** (SU) CS. Jfr **regn-, råg-** och **snö-pick.** 2) n. [något hackat]. Jfr **kråk-** och **töl-pick.** 3) m. o. n., plätt, litet slag FCS; n. (= **pickning**), hackande; foglars eller med en yxa CS. Jfr **hjärte-pick.** Se **picke** s.[2]

picka s.[1] **picka** Neog; FCS; S; **-ä** CS f., pl. **pikkur** GA: 1) **a picka**, hacka; **picka** är ett slags udwast

jernredskap, thet stenhuggare bruka Neog; hacka FCS; t. ex. **stainpickä** CS; att slå grofva hål med, runda eller fyrkantiga, med skaft FCS. Vid **stumblar** och stora stenar pikkade man ned 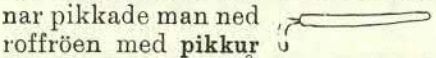 roffröen med **pikkur** ʊ (jernhacka) GA. SÅ 8. Jfr **hästsko-picka** och **spott.** 2) **pickä** f., bf. **-u** CS, ett spel bland gossar, då de uppstapla flata stenar på hvarandra i form af en pyramid, hvilken de med runda stenar försöka att kullslå, under det att en, som står vid **picku,** försöker att så fort som möjligt uppbygga den igen, innan de slående hinna tillbaka med sina stenar, i bo CS. Se äv. **picke** m.

***picka** s.[2] f. pl. **pikkur** GA, = **stainpiggar,** småpäron. Jfr **ars-** och **sten-picka.**

picka v. **picka** Neog; L. soc., Ln; FS; CS; **-ä** FLCS; RN; impf. **pikka** FCS; *pi̥kada* GBJ; *pìkad* LHg; sup. **pikka** F; *pi̥ka* GBJ; perf. part. *pi̥kan* EKWss: 1) hacka Neog; S; CS; Ln; hacka (med näbben; med en hacka i jorden) CS; hacka (som en fogel; med yxa) FCS; plocka L. soc. **Picka kål,** hacka kål Neog. **Pikkä kyt,** hacka kött CS. **Pikka maring äi bluk,** hacka köttmat (till korf) i hacktråg FCS. (Kvarnstenar) *da pìkad dı̀ ma kvànpi̥kar* LHG. **Pickä ajnä,** hacka ene S. *pi̥kan ana* [hackat enris] EKWss. **Pikka makk** [om fåglar] F. **Hadde inte hynsen maski** [mäsken] **pikka** . . F (i visa). **Pikka sig äi; pikka äi mä** FCS; **pikkä mäd** RN, lägga sig i. **Pikk' han i nakkan!** (om fisk, se **fjäl-båt**) F. 2) knacka. S; slå ett lätt slag, leka natthugg FCS. **Harfräui** . . "pikkade" på fönstret F. *ıa pìkt̬pa fy̰nstra* BRHG. 3) **Pikka pa** ngn S [kasta sten på, se **picke** s.[1]]. — **pick-block pickebluk** Neog; **pikku-bluk** F; **pikkäbluk** FLCS n., som man hackar kål eller kiöttmat utj Neog; hackho S; CS.

pickas pikkes S, CS, (hackas), (fig.) småträta, gnabbas.

***picke** s.[1] **picke, -ä** HE; (F, VB) m. [?] bf. **pickän** S; i leken: Spela **pickä; kastä pickä** HE. **Pickän,** en stapel stundom 1 eller 1½ aln hög af större och mindre flata kalkstenar, de största i botten . . och så allt mindre uppåt; öfverst lägger man den minsta stenen eller "sjelfva picken" . . Nu skola lekkamraterna "spela **pickä**", **"råmä"** eller slå kull densamma . . med "pickestenar", någorlunda runda gråstenar . . Med dem **"kastar man bi"** . . [den som står vid **pikkän** skall bygga upp denne igen och ropar då: **"pickä på, stå!"** då man lägger sina stenar och den som står vid picken skall **"pickä** på någon", träffa en annans sten, då denne får stå vid picken]. Den som vill komma från spelet skall först ordentligt **"råmä picken** ifrån sig". [Den som ej lyckats "råma picken", då spelet slutas, får heta **pikke-skit**]. — **picke-sten pikkestain** S.

***picke** s.[2] **pikke** FS; CS n., bf. **pikki** FCS, litet slag; i uttr. **Sla pikke;** (**sla natpikke**), slå natthugg, då man säger: **Nå skatt däu bjèra mitt pikke äi nat** F. **Sla pikke på nåklen,** (= **sla natabo**), slå någon natthugg. **Laika pikke,** slå basken, natthugg F. **Ränna pikki,** slå natthugg FCS. Jfr **natt-pikke.**

***pick-nick pick-nick** S m., penis pueruli.

***picks picks** CS m., bf. **-en,**

kalkontupp; pl. **picksar**, kalkoner CS. **Picks! picks!**, lockningsord till kalkoner, emedan de **pickäs**, hackas CS. — **picks-hane pickshane** Ba; CS; *pikshɑna* LK m.: 1) tuppen af kalkoner CS. 2) argbigga LK. **-höna pickshöna** Ba; **pickshönä** CS, hönan af kalkoner. **-höns pix-hyns** S; **pikshyns** CS; *pikshyns* BRHG, kalkonhöns S; kalkoner S; CS; HG. **-*rade** *pikskɑ́da* VYHG m., skrovet av stekt kalkon. **-*reder picksreider** Ba, [kalkon-]hönans bo.

***picksa picksä** CS f., kalkonhöna.

(?) ***pickse** pixe L. soc., kalkon.

piga s.[1] (? ***pega**) **pige** Neog; **piga** Sahl; F; **-å** FS; CS; SU; **-ä** Ba; CS; *piga*, *-u* GHHm f., bf. **-a** F; pl. **pigurr** VB, = **sigdepige**, en smal utsliten lie Neog; gammal, (nästan) utnött lie FS; CS; SU; utsliten **sigde**, som användes på särskilt stenig mark osv. Hm. **Bröjna piga**, bryna (gamla) sigden F. **Kittlä pigurr undar läivä**, (ordspr., fig.) säges då man skall slå hö (med afs. på att bryna "sigde-pigorna") VB. **Pigä** f., tillägges såsom epithet något som är mindre i sitt slag än det bör och plägar vara, se **gäddpigä** eller **gaukpigä** [? jfr **gök-pia**]; äfven ett utslitet eggjern t. ex. **sigdäpigä** CS.

piga s.[2] (***pika**) **pika, peika** Neog; **peiku** I 100: 18; **pike** (i visa på rspr.) S; **päika** FS; CS; GA; RN; **-å** F; GA; SU; **-ä** S; CS; *pɑ̊ika* FN 338; *pæika* GHHm; EKWss; *pæ̨ika* L, NRHG f., bf. **päika** FS; CS; **-u** L; ÖG; *pɑ̊ika* FN 336; dat.-ack. **päikuna** FS; CS; **-unna** F; pl. **peikur** (Bröll.-d. 1724) S; F; **päikur** FS; CS; FLCS; GA; **-årr** L; **-ar** S; CS; bf. **päikunar** FS; CS; **päikur** GA; dat. **pikume** Neog; **peikumä** [anv. ss. nom. o. ack.!] FL, piga Neog; I 100: 18; S; Hm; Wss; flicka S; CS; Hm; Wss; ogift kvinna S. När jag var en **litebitte pike** (visa) FO. **Hvit-pik! hvit pik!** (hvit piga, flicka) **singar** fogeln GA. **Mangti ain päika** [mången flicka] F. **Päika läiti vitt du ha mig . .** (i rim) GA. **Päika** som "har något mä' **sig**", som är rik, har gods RN. **"Hva jär hä fyr a peika, sum rakar si an gang u kämbar si tva gangar um are?"** Svar: **Söisne päiku** (en äng i Östergarn) näml. vid "fagningen" om våren samt slottern och räfsningen om sommaren S. "Karlen" (fadern, bonden) önskade sig **sårk** och hustrun (**källingi**, modren) **a päikå** GA. **A förargelä päikå** F. **Rydar** (rodnar på himlen) **um mårgnar, u a buku' päikå hä ljaugar inte!** (blir nederbörd) GB. **Han fräia yttur dä päika, männ dänn far han aldri** FCS. **Dä kan ingen ota mä** [stå ut med] **dä päikuna, ha jär så otroi u stygg** FCS. **Vil man da ha a päika til sig, så skall man . tänka pa dä päikuna** [se fröd] FCS. **Jag skräia till päikunna, men inte kum päikunna hälldur!** F. **Päikårr bjauda av källingar pa rännä, drägä 'ank, kastä varpårr** eller **käglar** [vid "väg"] L. **Päikur drogo krokfingur, spelte pärk, ränna i kämp** — på **vag** GA. **Drängar ränna u frittsa** (leka, rasa) **mä päikur** FS; CS. Isl. *pika*. — Jfr **arstur-** (s. 17), **brud-, bål-, inhyses-, mö-, skaffare-, stilling-, storlands-** och **sömningpiga.** — **pig-barn päikä-ban** AG. **Itt manväxä** [giftasvuxet] **päikä-ban. -särk päike-särk** RN.

pigg s. **pigg** Neog; FS; CS m.: 1) tagg, udd Neog; **piggen**, toppen [på en **varde**] F. 2) **pigg**, småfisk, spigg (med piggar under buken; kan ej ätas) FS; CS; fiskungar (af

alla slag) FCS. **Vattnasluken** drog vattnet upp, hvarefter man fann **pigg** ligga på landet ½ fjerd:sväg från sjön F. SH 17, 26, 31. 3) **Piggen,** fårnamn F. Jfr **slagg-, små-** och **sten-pigg.** — **pigg-nägg pigganägg**; **piggnägg,** f. **-gg,** n. **-ggt,** om nät, som är så **näggt** bundet, att **pigg** derpå kan fastna F. **-svin piggsväin** CS n., igelkott. Se **pinnsvin.** -***vårde pigga-varde,** **-a** F m., fiskedon. Jfr **piggle-vårde.**

***piggel piggel** VT; **piggl** S; *pigal* ABNC, m. S; n. S; NC, **(hällpiggel),** småsten med lera och ör VT; **(stainpiggl)** sten-pinn-mark S; lösa kalkstenar NC.

pigg(ig) adj.[1] **pigguer** Sahl; **pigger** PS, gammal men rörlig gubbe Sahl; gammal men rörlig PS.

piggig adj.[2] **piggig, -r** S, mager, pinnig (häst).

***piggle-vårde piggle-varde** RN m., se **pigg-vårde.**

***pigken pigken** (dim.) S: 1) lilla pigan (smekord); 2) **piken, kuddapiken,** lilla piga (smekord till kor).

pik pèk [ˈ uppf. som **e**] HH m., bf. **-en,** knipan eller högsta spetsen uppe under **spärrar** (takstolen) [från sjömansspråket?].

pik-mörk n. **pik-mörkt** F, kolmörkt.

pil päil S; *pæil* FHG; GHHm: 1) Salix Hm. 2) pil S; HG. Jfr **sling-** och **släng-pil.** — **pil-båge peilbuge** S m., (leksak); bomärke: Angelbos i LÄ (1); Kinnare i LU (2); Bjästafs i SA (3) m. fl. **Pejlbuge mäd half sträng:** Unsarfve i HA (4).

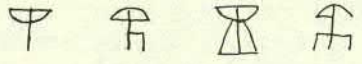

(1) (2) (3) (4)

-***svipa pil-sväipå, -ä,** (leksak) = **kastpil, slängpil,** se d. o.

***pile Pile, Pile** Wallin: Ankabonde och ancka, andrake och andh, wilken ropas **Pile, Pile.**

***pilk pi(l)lk** FS; CS; VY (L, VB) m., bf. **pilken** Linné Gothl. resa s. 299, (avbild. ib. s. 186), pl. **pilker** Bröll.-d. 1744, harpun Linné; S; fiskkrok (på käpp) S; en rak

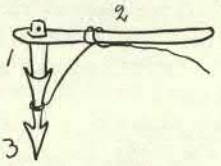

1. pillk. 2. pillk-skafft. 3. pilk-fal.

käpp med en vass krok på ändan, hvarmed man fångar fisk, synnerligen ål och simpor CS. SH 75. **Pillk** brukas endast på landbacken (på Sandön, Dämba Misslauparn) efter **grakäut**; med **es** [töm] om skaftet, ringlad i armvecket och **stanga-svaip** [halvslag] **um handaliden. Käuten** går af med **esi tils blode laupat** [!] **af** F. Tog ål med **pilk** om kvällarne vid brand i små vakar utanför Norra bulverket i Visby VY. Jfr **kut-** och **ål-pilk.** — ***pilk-fal pilk-fal** F m. (se bild ovan). **-skaft pillk-skafft** F n., skaftet på en sälharpun.

***pilka** v. **pilka** Neog; S; **-ä** Ba; S; CS; **pillka** FS; CS; *pilka* BRHG EKWss; pres. 2. p. **pilkart** FCS; pres. pl. **pilke** Bröll.-d. 1744; imperat. **pilk** (Sartorius alm. 1757) S: 1) plåcka smått med fingren Neog, t. ex. i näsan Ba; peta, påta CS; HG; plocka Wss; fingra på något F. **Pilkä** (= **pulkä**) på något, peta på något, fingra på (F, VB). Skär en spån . . **pilk** (peta) dermed

tänderna (Sartorius alm. 1757) S. **Pillka mä; va siturt tu u pilkart mä?** FCS. **Pilka si äi nasar** FCS. **Pillka sundar,** spjälka sönder med yxa FCS. 2) fånga fisk med **pilk** CS. **Pilka** ål, ta ål under isen medelst en käpp med krok på S; SH 75. **På broon, da sum di pilke åhl** Bröll.-d. 1744. 3) *pilka*, ta skinnet av en häst VBBn.

***pill pill** S m., bf. *pil̥n* BRHG, membrum virile. Jfr **kött-pill.** — **pill-gille pille-gille** Sp, I 96: 4; Sahl; Ba; RN; **pilla-gilde** (Sartorius alm. 1754) S; F; **pillägildä** LCS; SUS; CS; **pillgilde** L: 1) hastbröllop (då bruden är hafvande) (Sartorius 1754) S; litet kalas, mindre bröllop med rolighet, dans och lekar F. 2) litet gille, som barnsöl Sahl; barnsöl L; SUS; CS; litet barnsölsgästabud L; barnsöl med kalas (anständig mening). Alla gästerna, karlar och kvinnor lämna barnssängshustrun en 18, 24 skilling och önska henne snar hälsa: "**Gud hjalpe dig till bästårr!**" RN. Jfr **pinn-gille.** 3) hår som är klipt i pannan Sp, hår som äro afskurna i pannan I 96: 4; Ba. **-*gylla pille-gylla** BU f., tjock kvinna (?), ej hafvande. **-kock** m. bf. **pillkåkken** GA, i barnramsan: **Päika läiti! vitt du ha mig; Pill-kåkken jär af mig!** **-*stiva pillastäiva, -o** FS; CS; **pill-stäifvä** CS; **-a** BU; **-å** AG; L; RN; **pille-steifvå** F f., pannkaka (tunn), emedan den anses verka erectio penis **(pill)** BU; F; pannkaka, ost, ostmjölk och stark föda i allmänhet AG; L; RN; äggröra CS; gästbudsmat (i allm.) S. **Ägg u pannakaka gär pille-steifvå** F. **A tyllt panna-kakur u ann hall steig ägg gär pillasteivå!** FCS.

***pilleri-nyck Pilleri Nykk** VY [namn på en silverbägare hos Visby stads äldste, med inskrift:] Jag heter Pilleri Nyck, skall drickas ut i en dryck.

***pilsk pillskr,** kärlig, vällustig, kåt S.

***pimpa** s. **pimpa,** F; **pimpä** S f., bf. dat.-ack. **pimpona** F: 1) smörkärna F. **Ståita äi pimpona,** kärna smör F. 2) liten vattenkälla (vid Yngne fiskestrand) (VH) S.

***pimpel pymmpel** BU; L m., dricksbytta (1) BU; drick- eller bränvinskagge (2) L. Jfr **bimpel.**

(1)

(2)

***pimpig pimpig** CS, bukig, hafvande.

***pimsa pimsä** LJ, CS, ett slantspel, = **bussa,** se d. o.

pina s. **päinä** CS, f. plåga, pina. **Jå, päina død!** (interj.) FCS. Jfr **smör-, snus-** och **välling-pina.**

pina v. **päina** FS; CS; **-ä** BU; FO; VB; CS; **pinä** S; *pæ̀ɳna* BRHG; pres. **päinar** FCS; impf. **pajn** VB; **päinti** F; **peinte** FCS; **päina** FCS; **päindä** CS; pl. **pinä** VB; imperat. (pl.) **päine** VB, plåga, pina, martera CS; tränga FS, CS; trängas S; pina snus: **pajn,** pinade snus, torra tobaksblad [med "snuspina"] VB; sköta "snuspinan", gno VY. **Pinä** sig (igenom, fram), klämma, tränga sig igenom, fram S; **päjnä si' fram; iginum** CS, klämma, pina sig igenom ett trångt ställe. **Päinä täfva** (pina hynda), slå, handtera illa, lida ondt BU. **Päinä täfvä,** slita ondt, få umgälla FO, (L). **Pinä fis** [se d. o.], lek. — **pin-skitare päina-skäitare** F; BU, (L, VB, SU), **-i** FCS; **päinskejtare** F, (L); *pæ̀ɳskæ̀ɳtara* BRHG m., snålhund,

girigbuk. **-snipa päinsnäipa** FS; CS f., snål kvinna, husmoder.

pinare se **på-pinare.**

pin full pinfull S; **päjn full** CS; *pin fûl* BRHG, mer än **smäkkfull,** bräddfull CS.

***pinga** v. **pinga, -ä** (F, L), hyssia och dansa med små barn på armarna. **Pinga med,** [d:o] L. **Pinge dasse** med lille barnet: **Gugge** det måtte bli stort! F.

***pingel** *pɨŋgl* EKWss n., mindre stöd för ett störpar, endast till första bandet, (f. ö. ung. = "getben", se d. o.).

pingst pinnsta F; **pinst** VA Lm III: 2, 24; *pinst* FL, LÄHG; ABNC; FN 320; GBJ, m.? NC. **Um pinnsta, um pinnsta, da ha vör dä minsta!** (se **jul**) F. **Gåim han til jaul u paskar, u pinnsta mä!** (se **fjäl-båt**) F. **Aradagen-pinnsta** [skulle man säta våg upp . .] F. — **pingst-lilja pinnsta-nillja** F; *pinstnilja* LK f., pl. **-ur** F. **-*nejlik pinnst-nällk** S; pl. *pinstnálkar* BRHG, hvit, 6-bladig narciss. **-nord(an) pinsta-nård** VY; **pingstanårda** (VY); **pinnsta-nårda** FS; CS m., nordlig vind vid pingsten. **Pingstanårda jär** aldrig borta (VY).

***pink pin(n)k** FS; CS; BU; **pingk** F; *pɨŋk* FN 307 m.: 1) gråsparf = **spink,** tjocknäbb S; CS; liten sparf (i allmänhet) CS. Det blir lik, då en **pingk** (sparf) flyger på fönstret F. Räfven bar **pingken** i munnen, som i sin nöd frågade: "Hvad är vädret i dag?" — **"A-austa!"** sad' räfven, då han öppnade gapet och **pingken** flög sin väg F. 2) **pink** m., spenamn till en halt CS. *halta pɨŋk* BRHG, d:o. 3) **Pinken,** fårnamn F. Jfr **små-** och **storm-pink.** — ***pink-*gåt(a)** f. pl. **pinnkagatur** F, svärmar af **pinnk,** gråsparf.

pinka pinnka F; **pinnkä** S; CS; GA: 1) smått slå, knacka F; småknacka, som t. ex. då man slår eld med stål och flinta; slå så att ett klingande ljud uppkommer CS; småarbeta, bulta, snickra GA; dansa, leka, vyssja med barn CS, [= **pinga**?, se d. o.]. **Pinkä på,** småknacka (då man slår eld med flinta) L. **Pinnka kättlen** (lek): de gamle och andra höllo ett lakan öfver barnen, som suto på golfvet [kring en kittel] och bland dem förmannen, som hade i hemlighet en sotig lapp. Han sade "Du är **svaiten** — jag skall torka svetten af dig". Slutligen voro alla "grimiga"; sedan dansade man i ring F. 2) pissa HG. — **pink-rus pinkarus** (F), **-räus** CS n., rus, fylleri.

***pinken pinken** F m., (fårnamn) [om ett halt får?].

***pink-pank pingk-pangk** L; RN; **pink pank** LJ: 1) (dricka, öl) RN: Tre tunnor **pingk-pangk,** tre tunnor **ättar-slangk** L; RN (i ramsa). 2) = följ. **-*ponk pink pånk** LJ m., bf. **pingk-pångken** F; VB, hufvudpersonen i **tälla gåima,** den man jemt ropar på och aktar sig för F, VB. **Pink pank** l. **pink pånk, (tälaren) star bi stulu; pink pånk gar i gatgrinden** (etc.) LJ.

***pink-skäll pingke-skäll** (fårskälla), [skämts. i pantramsa].

pinn pinn CS; *pin* BRHG m., bf. *pinn,* pinne. **Pinn för skinn** (ordspr.), alldeles igentäppt, omöjligt att komma ut. **Pinn för skinn, dä slipper ingen in** CS. Jfr **svidepinn.**

***pinna** s. **pinna** FS; CS; **-å** GA; L; **-ä** CS; **-e** AN; *pina* GHHm; EKWss; *pìna* HBTg f., bf. **pinnu** S; RN: 1) pinne S; CS; Hm; Tg; (på "harfälla") RN; vagel [i ögat] CS. **Ta**

a pinnå ör jårdi, (på **våg**, mellan drängar), då man står med fötterna samman och skall med munnen ta upp en tvärhandshög pinne, som står framför fötterna L. **Pa prick o. pinne**, på pricken, noga, bestämdt; precis, noggrant AN. 2) penna (hylsan) af en gås-, fågelpenna GA; vingpenna Wss. 3) penna FCS; skrivpenna S. **Blicket jär blackigt u pinnu jer stackig** (i strof) F. 4) penis (på en liten pojke) F. Jfr **gås-, nyckel-, pöls-, sko-, skriv-, slag-, stall-, ställ-, svavel-** och **vägnings-pinna**. — **pinngalt** *pingalt* GBJ m., bf. **pinno-galten** FS; CS; pl. bf. **pinnugaltenar** F, piggsvin S; CS, igelkotthane; äfven vresig person J. **-gille pinnägildä** CS m., litet kalas, gille. Se **pillgille**. **-*gys pinne-gys** STÅ; *pingys* ABNC m., bf. **pinnogysen** FS; CS, igelkott, piggsvin S; CS; NC; (smeknamn, mest använt till barn) NC. **-karét pinnkarèt** CS m., dålig vagn, med pinnstegar på sidorna. **-kniv pinnu-kneif** FS, CS m., pennkniv. **-krage pinnkrage** AG m., på kor som di sig sjelfva, med pinnar åt 3 håll; (fram, ut, bakåt), gjord ss. af 2 **filare** [lötar] med stropp uppe och nere. **-kulle pinn-kulle** GA, blåkulla, "Häkklefjäll". "Om jag ock skall ta det i **Pinnkulle**!" GA. **-lås pinnlås** S. **Pinnlås, skinnskåp, god mat införe**! (gåta): korfven AG. **-*platter pinna-platur** F: i ordst. **Pinna-platur — gir u tar atur** F; "ger som pisterplåster, ger och tager åter" S. **-so pinnso** S; CS f., bf. **-i**, piggsvin S; igelkotthona med ungar CS. **-svin pinswin** Neog; **pinnu-, pinno-sväin** FS; CS; **pinnsväin** F; BU; CS; **pingsväin** F; *pinsvain* FN 364; n., piggsvin, igelkott. D. pindsvin. **-*söde pinn-såide** BU; HU; *pinsoydi* GHHm n., liten tjärdal, blott som en "kysling" (hösåte), utan stockar kring, täckes med torf och **släke** BU; . . med veden ställd på ända . . GHHm; är småländskt HU. SÅ 57. **-träd pinnträd** S n., straff på ko, som mjölkar sig sjelf. **-*örve pinn-örve** HN; EH n., lieskaft, som har krokar utan skrufvar men fästade medelst iborrade pinnar.

pinna V. **pinna** S. **Pinna gylta** (lek = **spännä gyltä**). *pinad stáin undar*, staplade, fyllde sten under (golvbjälkar) LHG.

***pinnas pinnas** VS, få fjäder (fogelungar).

pinne, se **böt-pinne**. — **pinn-syl pinni-söil** F; *pinsøil* AD m., rak, finare syl, varmed pliggen i bottnarna inslogs D. Jfr **pligg-syl**.

***pinnel pinnell** HM; SU m., bf. **-en** HM, jernpigg i låset som går in i nyckelröret.

pinnig pinnig S; CS; **pinnugar** VBCS; *pinur* LK: 1) småspetsig (om sjö, vågor); se **kuppa (sig)**. Jfr **slag-pinnig**. 2) snarstucken LK.

pipa s. **peipå, -ä** S; **-a** FCS f., bf. **peipa'** FCS; **päipunna** F: 1) (tobaks-)pipa. **Päipunna** [!] **fjällt i golf** F. **Vitt Tu stuppa mi a peipå Tobak?** (VT, ES). 2) [visselpipa] **Blès i a päipa** [blåste i en pipa] F. Jfr **bälg-, låt-, myssel-, slag-**, och **stövel-pipa**. — **pip-holt pip-hållt** S, genomborrad stock till vattenledning. **-skalle päipuskalle** m., pl. **-ar** F, piphufvud. **-skit päipskit** VB, tobaksaska. **-*stövla päipstyflå** L; VB f., kort, hopsydt läderpipskaft L; läderstycket af pipsnuggeskaftet af sjelfva **styflepäipå**.

***pippa** s. **pippä** CS f. [ej övs.].

***pippla** v. **Pippla** hönsen (lek), [ur gammal lekramsa; ej gotl.], = **vikkla hyns.**

***pipra pipra** F, pjåka med (barn).

pip-sill pipsill S (= **lipsill**), grinig, ondsint pojke.

***pir pir** S; "surt som **pir**", något mycket surt.

***pira** s. **pira** BU; FI; **-ä** CS; **päira** BU; **-å** VB; **-ä** CS; *pæ̜ra* BRHG f., något som är surt VB; surt dricka CS. Surt som **pira** FI. Surt **sum päira** l. **pira**, ettersurt BU. **Säur sum päirä** CS. Blott i uttr.: *saur̜ sam pæ̜ra* (om dricka) BRHG. — ***pir-sur päir-surer** BU; *pæ̜rsa̜ur* HUHG; n. **päirsäurt** (BU), ettersurt.

***pira** v.[1] **pira** S; **-ä** GA; L; *pæ̜ra* BRHG; EKWss; VBBn, peta, påta S; HG; peta [med en pinne i jorden] Wss; (= **pyrä**) sitta och påta i elden L; röra om i t. ex. hö Bn. **Pirä äut**, peta ur, rensa GA.

***pira** v. (?)[2] **päira** F; [i uttr.:] **päira tre!** = **pina tre!** F [utrop].

***piring piring** FS; CS m., lång, smal korf S; smal blodkorf CS; = **ringa-pyllsa** S.

***pirr** (gräs), se **pärr.**

***pirra** s. **pirra** S; pl. **pirrar** VY, leksak (pisksnurra). Jfr **pirre.**

***pirra** v.[1] **pirrä** S; **pärra** F, snurra; leka med en liten snurra.

***pirra** v.[2] **pirrä** S; CS: 1) kittla, spritta; (= **tirrä**) ränna, vingla t. ex. i tårna CS. **Dä pirrar i täiar**, det kittlar i tårna CS; S. **Pirrä upp**, upp-pigga. **Pirrä (upp)**, uppreta, uppegga CS. 2) **pirrä** i ngt, peta, hastigt röra VY. Jfr **pira** v.

***pirre pirre**, **-ä** S; **pärre** F m., bf. **pirrän** S, snurra. Den lilla **pirrän** snurrar kring på ett slätt bord och den som får sin **pirrä** att gå längst är lyckligast. Jfr **pirra** s.

***pirrig pirrug** Sahl; CS; *pi̜rur* LHG, ondsint, snarstucken, smått uppretad; rusig CS; ostadig, "stirrig" LHG. **Pirrug i haudä**, rusig Sahl.

***pirvel pirrväl** CS m., liten fet pojke med gladt ansigte.

(?) ***pirvling pörrling** F m., en liten en, **pirvel**, pyssling, stackare; kutunge.

pirr-ög(a)d pirraugä, -augd CS, liflig i ögonen.

***pis pijs** L. soc.; **peis** Sahl; Ba; **päis** LCS, flicka L. soc.; Sahl; Ba; liten flicka LCS.

piska s. **peiska** S; *pâi̜ska* FN 343. Jfr **brudgums-, garn-** och **torr-piska** samt **svipa.**

piska v. **päiska** F; **-ä** S; impf. **päiskte** VB; **päiska** F; **päisk** [?] S; sup. **päjskä** Samtahl 1771; piska, slå. **Tula täiden u päiska samvete!**, tåla F. **Ja main källingi däjn har päjskä di pa dur** Samtahl 1771. **Di peiskte upp hvarandra** VB (i visa).

piss piss S m. Jfr **katt-piss.**

pissa pissa FS; CS, (märr, ko, får, get m. m.), stalla (om häst) F. **Läite håir jag u läite ser jag, män jag håir ända luppu pissa äi sängi . . F. Sjau raumöirur (raumaurar?,** rödmyror) kunna **pissa** ihjäl en karl F. När kvinfolken sitta vid spinnrocken och låta honom stå, säger man **"rukken pissar!"** (liksom då man hvilar med dragarne?) och då de under räkning (räfsning) hvila med **räifvu** (räfsan) säger man: **"räifvu pissar!"** (BR), AG, (VB). **Greta-piss-i-nyt**, d. 20 juli F.

piss-*bladdra pissbladrå, -ä CS f., blåsa. **-blåsa pissblasa** (F) f., pl. **pissblasur** F, (brukades till fönster i st. f. glas). **-*bädda piss-**

bäddå L f., flicka (eller gosse) som väter i sängen. **-dank pissdank** Neog, PS, CS, smalt lius. **-Elsa piss-sällsa** (Piss-Elsa?) BU; **Piss-Else** [namn] S; *pìsą́lse* BRHG, m.[?!] S, f. HG, en flicka som väter i sängen S, HG. **Piss-Else danste** . . (se **dansa**). **-Else-dansen piss-Else-dansen** BO. **Klints-Ole spelte piss-Else-dansen, gamle Steffen** han stod och log [etc., i visa] BO. **-i-nöt Greta-piss-i-nyt**, d. 20 juli F. **-munk pissmunk** (L), blir det parti som ej får något tie [10] i pärkspel. **-nöt Margreta-piss-nyt** S, se **Margareta**.

***pisse**, se **turr-pisse**.

***pissig pissuar** KB, pissträngd.

***pister päistar** CS; *pą́ıstar* BR HG n., klagan, onödig jämmer CS; gnällig kvinna HG. — ***pister-plåster** "pisterplåster" S, se **pinn-platter**.

pistol spisstol F; **spistol** CS; *spıstóųl* BRHG m.

***pistra pistra** Sahl; **-ä** S; **päisträ** CS; *pąıstra* ABNC, jämra sig Sahl; jämra sig utan fog; gnälla CS; klaga, pjåkigt jämra sig S; gå och gnälla för småkrämpor NC.

***pistrig pistru** Aln, Sahl, PS; **-ug** Ba; **-ugur** S; **päistrug** CS; *pàıstru* ABNC; pl. *pæıstrua* GAHG, ömtålig Aln; CS; gnällig S; CS; HG; ömtålig, (grinig i ilska) S; ömtålig för småkrämpor, klemig NC.

***pit** s.[1] **pit** S; FCS; **päit** CS; *pıt* BRHG n., pip S; CS; HG; finaste sorts pip CS. Stora långa maskar som sade **pit!** KB (ramsa). Jfr **fisk-pit**.

***pit** s.[2] **pit** S m., bf. **piten**, pl. **pitar** (GA), lusen (barnord).

***pita** s. **pito** F, **-å** FCS f., pl. **pitur**: 1) lus (barnord). Man säger: Får jag ej **kämba** (eller **lyska**) dig, **så far lyssamakken eller Pitur dräga dig ner uti sauden** (brunnen) F. 2) **pitå** S f., genitalia feminæ (= **tåjtå**).

pita** v. **pita** FS; CS; **-ä** (MB, L); **peita** F; **päita** FCS; *pıte* ABNC; BRHG; *pęıte* GBJ; pres. **pitur** FCS; **pitar** F; MB; GA; **peitur** F; **päitur** FCS; impf. **pait** FS; CS; **pita'** FCS; *pıte* ABNC; *pęıtade* GBJ; pl. **pito** FS; CS; sup. **piti** F; **pita'** FCS, pipa S; CS; NC; J; pipa (fint) som en fogelunge FS; CS; (om barn l. djur) NC; gnälla (i tåg, af storm) FCS; gråta FCS; pipa i ved S, CS. **Hä pitur**, gnisslar under slädmeden; när det piper inne i ett brinnande vedträ, då skall man lägga mera ved på elden, om man har nät utsatta, så får man mera fisk: **"mair vör lägga pa, mair vör fa!"** FCS. När det **pitar** i elden blir det fisk F; GA. Då det **pitar** i elden ger **askekällingi** sina barn ris MB. **Kärlingi** tog sig en **aiki-spaik**, slog katten till, så han **maig u pait!** F (i visa). — ***pit-fågel peitfugel, -fugl** S m., fogelunge så späd, att han **pitar**, piper. -pit pit-pit** S m., liten fogel (barnspråk).

***pitsa pittsä** BO. Det **pittsar**, när vädret med en smäll och fräsning spränger ett eldkol ur veden; tros moda fisk BO, (GA).

***pittrig pittri** (ÖG), **-igar** CS, säges, då fisken är skämd, och skinnet faller af hit och dit.

***pivitt pivitt, pivitt, pivitt!** säger **bläcku** [vipan].

***pjalta pjalta** (l. **pjälta**) BU, leka, rasa.

pjask pjask CS; HH; **pjāšk** GH n., stök, göra (med något dåligt, vått?) S; stök, tråkigt arbete CS;

något dåligt; usel menniska, strykare; slagg GH; trasig, usel menniska, trashank CS; snår; tätvuxen småbuskskog HH; (= **passk** VB).

pjaska pjaskä S; CS, gå i slask CS. **Pjäskä** el. **pjaskä i lorten**, gå, stöfla (i väta och smuts) S.

pjunk pjånk Sahl; CS, anstalter wid påklädning och resor Sahl; pjunk CS.

pjunka pionka Neog; **pjånkä** S; CS, **pionka** kläderna på sig; **pionka** på sig, i hastighet och owulet kläda på sig Neog; pjunka S; CS; göra något oskickligt och eländigt, t. ex. kläda sig illa CS; gå och "pussla", smått arbeta S. — **pjunkmat pjångkmat** VB m., pannkaka (tunn).

***pjunkig** n. **pionkut** Neog; klädren sittia **pionkut**: i olag, i oordning, inte nätt.

***pjur piaur** Neog, Sahl; S; **pjaur** Ba; CS; L, n. S; CS, toker Neog; pjåk, tok L; ett höns, stackare S; en med stort bekymmer och litet förstånd begåfvad menniska; halffånig Ba; = **pjåk** Sahl.

***pjura** v. **pjaura** I 98: 14 a; Sahl; FCS; F, FL; **-ä** CS; L; impf. *pi̯a̯urad* GAHG, jämra sig över ingen ting, säges i synnerhet om qwinnor I 98: 14 a; vara fånig, bära sig halftokigt åt CS; pjåka F, FL. **Pjaura mä**, syssla, söla med; **dä ha vör inti täid u ga u pjaura mä** FCS. *dɨ pi̯a̯urad bårt dum*, de skämde bort dem (barn) GAHG.

***pjurig pjauru** Sahl; **pjaurugur** FCS; **-ug** CS; **-uar** L; **pjauri** CS; *pi̯a̯urɨ*, (*-u*) ABNC; *pi̯a̯uru* GAHG; n. **piaurut** Neog, halffånig qwinna Sahl; småtokig; fånig, som skrattar utan att veta åt hvad CS; barnslig, rädd för ingenting (om människor eller hästar) NC; gammal och barnslig GAHG.

***pjuta pjäuta** F, FLS; CS; **-ä** FL CS; impf. **paut**, pl. **putu**, **-o**, sup. **puti** FCS, pipa, lipa, gråta; jemra sig (om barn, fågelungar; ss. "kutungar"); småjämra, gnälla.

***pjutig pjäutugur** F, FLS; CS, grinig (om barn).

pjåk pjåk Sahl; FCS: 1) pjåk CS; flepig Sahl. 2) **Pjåk! pjåk!**, lockningsord till kalkoner, efter deras läte CS.

pjåka pjåka Sahl; F; *pi̯a̯ka* BR HG, kinka, vara flepig Sahl; pjunka, pjåska HG. **Pjåka sig sta'** [ge sig iväg] F. — **pjåk-höna pjåkhöna** S f., ett pjåk, mes, tok. **-Sara pjåk-sara** S, pjåkig menniska.

***pjån pian** Neog, **pjan** Ba; LCS; **pjån** FS; CS; LCS; n. F; LCS; f. [?] FCS, toker Neog; tok FS; CS; narr F; fåne LCS.

***pjåna pjana** Ba; **pjåna** FCS, bära sig fånigt åt. **Ga u pjåna** FCS.

***pjånig pjånugur** FCS; **pjanugur** LCS; n. **pianut** Neog, **pjanut** Ba, fånig LCS. **Ha [hä?] iär så pianut** Neog.

pjåsk piåsk Sahl, **pjåsk** PS; S; CS n.: 1) stök, göra (om något dåligt, vått?) S. 2) = **fiåsk**, osnygt qwinfolk Sahl; smutsig och lat kvinna, slamsa CS. **Ett pjåsk**, ett dåligt kvinfolk S.

pjåska pjåskä S; CS: 1) gå i slask, i djup smuts CS. **Pjåskä** (el. **pjaskä**) **i lorten**, gå, stöfla (i väta och smuts) S. 2) bära sig slamsigt åt CS.

***pjäck piäck** Neog; Sahl; **pjäck** Ba, PS; CS m. CS: 1) hare Neog, Ba, medan han snelt kan springa, och piäcka åstad: löpa

Neog. 2) en tiggare: **Sockne-** eller **Härads-piäck** Sahl; **(socknepjäck)**, tiggare (sockentiggare) Ba. Se **pjäcker**. 3) ruka CS, = **pjäk**, se d. o.

***pjäcka** s. **pjäkka** F; **pjäckå** ÖJ f. **(socknapjäkka)**, tiggare F; hora ÖJ.

***pjäcka** v. **piäcka** Neog; **pjäkka** F; BU; **-ä** F, FLCS; ÖJ: 1) löpa Neog; F, FLCS; stryka omkring FS; CS; FLCS; trippa, småspringa F. **Tiggare, sum kumbur pjäkkanes i säinu maki**, s. k. lunkandes i sitt mak BU. 2) **Pjäkka äi**, falla i talet, afbryta det genom tillägg och invändningar BU. **Pjäkkä äi**, lägga sig i FLCS. 3) göra sitt tarf (ofta) F; skita CS. **Pjäkka pa si'**, göra sig oren (om barn) BU. 4) coire ÖJ. Jfr **pjäka**.

***pjäcker piäkkur** Neog; **pjäkkur** F; FLCS m., en löpare eller tiggare kallade the gamle **piäkkur**; **härads-piäkkur, socknepiäkkur**, härads- och sockentiggare Neog; tiggare FS; FL CS; en som stryker kring; en som smått springer F. Jfr **socken-pjäkker**.

***pjäk pjäk** CS m. (= **pjäck, pjätt**), ruka.

***pjäka** s. **pjäkä** CS f., ruka.

***pjäka** v.[1] **pjäkä** CS, skita. Se äv. **pjäcka**.

***pjäka** v.[2] pres. *pi̯ę̀ɨkar* L: *star u p.*, står och "menar", velar.

***pjäkig pjäku** Sahl; *pi̯ę̀ɨkur* LHG, = **mjäku**, enfaldig Sahl; mjäkig (i tal); loj, oföretagsam LHG.

***pjälta** s. f. pl. **pjälltur** BU, paltor, trasor.

***pjälta** v. **pjälta** Sahl; BU; **pjälltä** F [!] Rz: 1) stuprare. 2) (= **pjalta**) leka, rasa BU. 3) tigga och bedja Rz 504 b.

***pjältig pjälltugur** FS; CS, paltig, trasig.

***pjärgla pjärgla** VS, sönder-**pjergla**, splinta, spjelka; smula, riva sönder (= **tjärgla**).

***pjäsk** s.[1] **piäsk** L. soc.; **pjäsk** PS; BU; BJ n., spöke L. soc.; troll BU; BJ; (= **fjäsk**) osnygt qwinfolk PS.

***pjäsk** s.[2] **pjäsk** S. **Runka pjäsk**, pojklek med fem små stenar (från Stockholm).

***pjäska** s. **pjäska** Sahl, PS; **-ä** Ba; S; CS; **-å** GA; **pjässka** F; **-å** GA f., bf. **pjäsku** CS: 1) ond menniska (som har **Bjären**) F; troll, packa Ba; (= **thorspjäskå** L), troll (kvinna) som flyr åskan (F, SU); = **thors-pjäska** Sahl, PS. **A pjäskå** kom och "mammade" kon GA. 2) hora GA. Jfr **socken-**, **tors-** och **troll-pjäska**.

***pjäskä** v.[1] **pjässkä** (?) (L); pres. part. **pjäskenes** Sahl, PS, springa (= **pjäkksä** LCS); komma springandes i regn och slask Sahl.

***pjäska** v.[2] *pi̯ȁska* BRHG, spela med små stenar, som man kastar upp och fångar ("spela pierre").

***pjäsker**, se **socken-pjäsker**.

***pjästra pjästra** (VY). "Hon pjästrade ofta uti sängen" [i visa om en lättfärdig flicka].

***pjätt pjätt** CS m., ruka.

***pjätta pjätta** CS; **-ä** S; CS, (L). **Pjätta (till)** CS; **pjättä till** slå sakta (L).

***pjäx pjèks** F; **pjēks** FCS n., pjåk.

***pjäxa** s.[1] **pjèksa** F; **pjēkså** FCS f., pjåkig [kvinna].

***pjäxa** s.[2] **pjäkså, -u** VBKn; **pjäkkså** (VB) f., pl. **-år** VBKn, sko; kängor.

***pjäxa** v.[1] **pjèksa** F; **pjēksa, pjäk-sa** FCS, pjåka FS; CS; nässja sig till CS; F; försöka till F.

***pjäxa** v.[2] **pjäkksä** LCS, (= **pjäss-**

kä?) springa. **Pjäkks upp dä!** spring fatt det.

***pjäxeri pjèksarī** F n., skråck (pjåkeri).

***pjäxig pjèksugur** F; BU; **pjēksugur, piäksugur** FCS; n. **pjèksugt** BU, **pjäkksugt** (BU), pjåkig.

pladdra pladdra Neog; **pladrä** (Bröll.-d. 1738) S, tala i wädret Neog. **Hans pund jär äuten fajl, fast di så ille pladrä** (Bröll.-d. 1738) S.

plank plank SU.

planka av plankä af CS, [avbalka].

***planta** s. **Planta**, (fårnamn: som har stor bläs). Jfr **ljus-plänta.**

***plasér plasèr, -ér** S; CS; F; RN n., nöje (plaisir) CS. **För plasér,** för ro skull F **Sökä plasèr,** gifta sig (L), RN. Om vid hemmanet finnes skog, goda **baitar** (beten), . . någon **saglut** (såglott) . . då är det **gudt plasér** (god plats, förmånligt ställe) och friaren får ja S.

plats *plaṣ* FL, LÄ, BRHG; GHHm; ABNC; GBJ m. Jfr **söds-** och **vågplats.**

platt-huvud platthudä, -häuä CS f. [? trol n.], liten spik med stort, platt hufvud, pumpspik. **-skalle plattskalle** CS f. [? trol. m.], = föreg.

***pleg plig** VB m., oformligt stor, skuren brödskifva.

***plega** s. **pliga** F; **-ä** CS f.. brödskifva F; stor skifva af bröd eller kött CS. Jfr **bröd-pliga.**

***plega (av) pligä (af)** CS, skära i stora skifvor.

***plege** plṛige, plṛäige SU; **pligä** (MB, L); SUCS m., stor brödskifva S; stort brödstycke SUCS; träkil; brödskifva SU. En duktig **pligä** kaka (MB).

***plegel pligel** Neog, ett stort stycke; **brödpligel.**

***pleta** s. **plaitå** (F, L, VB); **-ä** CS; *plàịta* BRHG f., plätt, fläck S; fläck, något stor och tunn sår- eller smutsfläck; en genom kastande utplattad gyttjeklump, stor plåsterlapp eller fläck; pladask CS.

***pleta (ut) plaitä (äut)** CS, breda, platta ut något blött, klibbigt.

pligg, se **plygg.**

plikt plikkt GA; CS m., CS f., bf. **-i** GA, plikt S; = **bjaurlukä** CS, [på båt]. — **plikt-huggare plichthuggarä** CS m. [förligaste roddaren i en båt]. **-*vrång plikkt-rang** L f., [= **stamn-rang** F], [spant akterst i båt].

***plikta** s. **plik(k)tä** VBKn, S f. S, tvärträd på en släde (= **ukä**). Trol. ident. med följ.

***plikte plikktä** VB n., tvärträd uppe och framme mellan medändarne på en släde.

***plintera plintera** LÄ, sakna. **Plintera för fisk,** sakna fisk. Jfr **penitera.**

plock s., se **under-plock.**

plocka 1) **plukka** FS; CS; **-ä** S; CS; *pluḳa* FL, LÄ, BRHG; ABNC; EKWss, plocka. **Plukka av anglar** FCS. **Plucka för,** (plocka före), särskilt bereda godt åt någon, ge något godt; vilja väl, unna godt S. **Plukka ägg** [plocka fågelägg] F. 2) **pulka,** se d. o. — **plock-*fink plukkfink** FLCS; F; *plùḳfiŋk* HETg m., plockmat af kalfhufvudet CS; en soppa, som koktes på lungor, hjärta, lefver m. m., som hackades sönder (= lungmos) Tg. **-*finka pluckfinkå** VB f., kött som plockas af hufvud och ben på en kalf och kokas på. Jfr **lung-mos. -fisk pluck-fisk** CS m., rätt af sön-

derbultad (plockad) kabeljo. Isl. plockfiskr.

plog plog S; *plǫug* allm. HG m., 1. **hand-helen.** 2. **kvisten.** 3. **väisen.** 4. **billden.** 5. **dregti.** 6. **silhelen.** 7. **atårrhalldä** AG. Plogar med bill

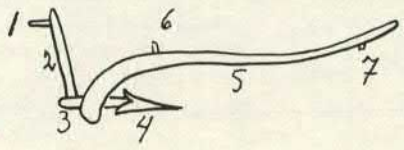

af **apald** (brukades 1793 . .), stundom hade man en jernskålla framme på billens näsa; [billen] borrades fast med träpinnar på **väisen** KÄ. **Den plogen har gutt svalg,** när bågen går högt upp F. Jfr **drätt-, gotlands-, myll-, russ-, smålands-, socken-, spad-, spets-, stut-, under-** och **över-plog.** — **plog-bill plogbild** ÖJ; *plǫugbıld* ABNC m., pl. **-ar** ÖJ. De fattige bönderna brukade ännu **plogbildar** af **hoxel,** som "burades" fast på **veisen** medelst "trä-hälar" ÖJ. **-drätt plogadret** F; **plogdret** FLCS; BU; **plogdregt** L; VB f., bf. **-i** F, m. [?] VB, n. [?], bf. **-i** [trol. f.] BU, plogtistel. **-hyvel ploghyvel, -höfväl** CS m.; f. [?!], sponthyfvel; hvarmed man uthyflar en djup fåra i golfbräden för att passa dem tillsammans. Jfr **kam-hyfvel. -häst ploghäst** BU; CS m., [= **plog-stritta**], träd hvarmed plogen föres ur åkern. **-järn plogjan** PS, plogbill. **-kors plog-kårrs** AG n., = **ploghäst. -kvist plogakvisst** (F)CS; **plogkvisst** FLCS; S m. **-*stritt plogstritt** CS; ST m., = följ. **-*stritta plogstrittå** NS; (SU); **-ä** S; **-e** KB; *plǫugstrıta* GHHm f., (= **-akä** ell. **-häst**), plog-åka; ett träd i form af ett A på hvilket plogen hvilar vid

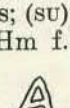

hemfärden ur åkern KB. **-*tilt plog-tillt** S, [plogtilta]. **-tjuga plogtjauga** L f., 2:ne, som för att få fåran bred spikades ett på hvar sida om plogen.

-vise plog-väisi, ploga-väise F, m., bf. **plogvejsen** SÅ 11 [plogstock]. **-åka plogakä** S; CS; *plǫugaka, -u* GHHm f., ställning i form af ett A, i hvilken man insticker plogen, då den skall köras hem ur åkern CS. Plogens spets trädes in i spetsen af *aku* som drages fram med spetsen uppe i luften och vilar på de långa stängernas bakre ändar; kallas även *plǫugstrıta* GHHm. **-årder plogarder** Neog, Sahl, PS, plogbill. **-öra plogåira** L, som, för att få fåran bred, spikades ett på hvar sida om plogen.

plommon (***plomma**) **plomå** (HM); **plomä** S; CS; *plǫuma* ABNC f., pl. **plomar** CS; *plåumar* FHG; *plǫumar* GHHm: 1) plommon. 2) = **äggeplomä,** äggula S; HM. Jfr **äggplommon.** — **plommon-träd plomotrè** FS; CS; **plomätre** CS n.

***plops** interj. **plåps** GA; **plåpps** S. Alla **nidrar** (ödlor) . . föllo — **plåps!** — i vattnet GA.

***plopsa ner plåpsä ner** (l. **plåttsä**), plumpa ned (säga **plåtts** el. **plåpps**) S.

***plopsig plåppsig,** plussig, utsväld (t. ex. ett ansigte) S.

***plots** s.[1] **ploss** Neog; **plåtts** F; FLS, CS m., en stind, tiock och owig sork eller gosse Neog; liten tjock pojke F; tjock och stinn pojke FCS.

***plots** s.[2] **plåtts** (l. plötts "enl. Stockholmare") m., (fisk) närmast lik mörten men halare i fjällen, 1 el. 2 tum längre än en stor strömming, går 3 eller 4 vanl. på

marken; förekommer i slutet af april och hela maj (bäst i maj, då han i varmt och stilla väder går in) i sällskap med mörten; de små (5 tum långa) gå ensamma in på några tums vatten vid Själsö och Snäckegärdet. Söt i köttet, finare än mörten VK; (Ty. Plötze) sarf, Cyprinus [Leuciscus] erythrophthalmus (G. Lindström) S. Jfr **plott**.

***plots** interj. **plotz** Neog; **plotts** Ba; **plåtts** S; CS, är smällen, när något faller neder Neog; ljudet som uppkommer då en tung kropp plumsar ned i vatten CS.

***plotsa** s. **plåttsa** FS; CS f., liten tjock flicka S; tjock och stinn tös CS.

***plotsa** v. **plåttsa** FS; CS; **-ä** S; CS; *plɑtsɑ* BRHG, plumsa ned FCS. **Plåttsa ner,** falla ned F; plumsa ned FCS. **Plåttsä** (l. **plåpsä**) ner, plumpa ned (säga **plåtts** el. **plåpps**) S. Hon hörde något **plåttsa ner** i "bunnen" F. **Stain pl. ner. Pl. upp** (om en blöt mask) FCS.

***plotsig plåttsugur** FCS; FL; **-ug** FLCS, tjock och stinn.

***plott plått** (l. **plött**) (EK) m., hafsfisk, nära lik iden, men betydligt mindre med alldeles hvitt kött och som fås vid Själsö och Klinte; vida smakligare än iden; gulaktig; [= sarf], se **plots** s.[2] SH 25.

plottra pluträ (L), VB, dela sönder i små delar, **lutar.**

plumpa plumpa S; FCS; **-ä** CS, plumsa, låta som vatten S; grumla FCS; (om ljudet i ett ägg) skvalpa CS; plumpa (sig) CS. "Upp-plumpadt", grumladt (om vatten) F.

plums, -a, se **pluns, -a.**

***plunderera plunderera** S; CS, förstöra, plundra.

plundra plunndra SU.

***pluns** s. **plun(n)s** FS; CS; NS m.: 1) slag i vattnet af en fisk eller när man slår t. ex. med en sten; **slar araner vårslaust ei vattne** FCS; (= **smäll**), kutslagt: trettio-(etc.)-**plunns** (eller **-smäll**), jagt på **Näsfleisi,** som gaf 30 st. "kutar" NS. 2) vattenpuss FCS; djupt hål i vät, myr F. Jfr **puns** och **stak-pluns.**

***pluns**, interj. **pluns** RN, (GB). **Kristen Brunns skajt i sauden: säggdi plums!** (GB), RN, [socknerim].

***plunsa plun(n)sa** FS; CS; **plunsä** S; CS; **plån(n)sä** CS; *plûnsa* FN 307; *plånsɑ* FL, LÄHG; *plùnsɑ* NS; SUHG, slå, plumsa i vattnet FCS; falla, plumpa ned i vattnet CS; (= **flunsä**) gå i vatten, djup sump eller snö, pulsa; äfven någon gång falla i vatten, plumpa ned CS. **Plunsä ner,** plumsa ned S. **Ga u plunsa,** gå och plumsa FCS.

***plunsig plunnsugur** F, vattengropig väg.

***plygg plygg** Neog; S; FCS; *plyg* BRHG; ABNC: 1) pligga; skopligg S. 2) plugg CS; NC; trädplugg CS; en **plygg** i holet Neog. Af **flug-råin** . . göras små **plyggar,** hvilka inslås i båten, årorna och "flanen" VB. 3) (fig.) tjock, kort karl eller pojke FCS; S; HG; knubbig, ovig pojke. **Lunde plyggen** [öknamn] (GB), RN. — ***plygg-syl plygg-syl** S; **-söil** CS; *plygsøil* AD m., pliggsyl S; grof syl CS; grövre rak syl, varmed de stora pliggen i klackarna inslogos D; (fig.) liten, tjock pojke S; envis grinig pojke, förarglig menniska CS.

plåga s. **plaga,** pl. **plagar.** S, **"Allä plagar har jag pa mi: nå gynner vaxa har millum lari!"** (sad **päiku**) RN.

plån plån F m., plan, slätt.

— **plån-bok** *planbouk* BRHG; GH Hm f.

plåster *plåstar* BR, NRHG; LK; ä. *plåstar* NRHG n.

plåstra *plastra* ABNC; LHG; *plàstra* BRHG: 1) plåstra; provisoriskt laga LHG. 2) sitta och gnälla LHG.

plåt 1) **plat** FS; CS; **plåt** F m., pl. **-ar** F, mindre kopparmynt. 2) *plat* F; BRHG m. (bleck-)plåt o. d. — **plåt-*spannel plåt-spanndell** m., sprint med plåt på [i vagnsaxel].

pläga plᵛäga SU; pres. **plägar** F; *plær* FHG. **Vässta han plägar äili blikkna äut mot solbiärgar** . . F.

***plänta** s., se **vit-plänta**.

plätt m. bf. **plätten** L, [flat yta]. **Mallgå** . . hängde mitt i **plätten** af **syll-pari** [silver-par] L. Jfr **silver-plätt**.

***plätta** s., se **spannel-plätta**.

plätta v. **plätta** Neog; F; BU; **-ä** CS; MB; AG: 1) platta ut Ba; CS; (med händerna) CS, (med hammare): perf. part. n. *plàta* FHG, plattat (om järn). 2) skjuta här och der onödigt och utan stark knall; klicka med bössan CS. 3) när kvinfolken slå små barn i rumpan F. 4) slå sackta Neog; CS; tröska under hand Neog; tröska smått Ba; småtröska, tröska "under hand" F; BU; CS; tröska med **val**, men med lindrigare slag vid början och slutet MB, (F, L, SU); dermed börjas, sedan **tråska hand [yvar hand** MB] (tröska med de stora öppna slagen); slutligen **plättas** åter AG. Både då man började och slutade ett **uppslèt**, "plättade" man, dvs. såsom småländingarne, tröskade "under arm" MB.

***plättning plättning** MB, (SU) [f.], tröskning då man **plättar**. Bara med **plättning** kunde dock småländingarna (Jönköpings soldater), 2 man, aftröska sitt lass på dagen, men de ha längre och större **valar** MB.

plöja plöga F; **-ä** CS; **pløga** FCS; plᵛöga, **-ä** SU; *plœyga* FN 350; *plèiga* LÄ; BR; NOHG; *pløiga* FL; HMHG; *pløyga* GHHm; *pløəga* EKWss; *pløyga* VBHG; *pløga* NSWss; HG; impf. **pløgde** FCS; *pløygde* AN, *plèigad* BT HG: 1) plöja [i allm.] S; CS; plöja just innan man sår [jfr **rita**] F; ploga (med snöplog) CS. **Pløga annasinn**, för 2:dra gången FCS. **Plöga kårnjård**, plöja i kornåkern F. **Pløga reitning** [se **ritning**] FCS. 2) med **ploghöflä** [!] urplöja kanten på ett bräde CS. **Plögas** [ploghyvlas] och **kambas** [om bräder] F. — **plöj-dag plögedag** S, [dagsverke med plöjning].

plöjning, se **ann(at)-sinn-plöjning**.

***plös plös** S m., (eller tunga), täckstycke i öppningen på en känga.

plötsligt pläusligt F; *plåuslikt* FN 345. Da. pludselig.

***plöts plöts** LF; **plötts** S (fisk), se **plots**.

***plött plött** EK (fisk), se **plott**.

pocka pucka Neog; GA; RN, pocka. **Pukka ättar**, fatta, taga efter GA; (om små barn) CS.

pocken-bark poken-bark SH 71, [äro "nätflaarna" av]. **-holts boken-hålls**; **påken-hålls** CS. Jfr **boken-holts**.

pocker pocker Sahl; *pàkar* BR HG, hin onde Sahl; (svordom). "Walske Pocker och eine Wass Welten" I 96: 4. **Hva pocker**, formula admirab. Sahl.

***poj poi** Sp, bort. Fi. pois.

pojk(e) *pàika* FHG; *paik* BRHG,

("förnämt" ord). — **pojk-tölp påikatyllp** FCS m., liten pojke (mest i förtret). -***vasing påjka-vasing** F m., pojklymmel.

pokal, se **silver-pokal.**

polera pullerä CS.

***polisk**, se **svin-polisk.**

***pollra pållra** S, pölsa, tala oredigt.

polska *pålska* m. BRHG. "Danska polskan" föreställer en strid mellan en svensk och en dansk: "Hvad tusan tog den dansken vägen, hva tusan hva tog han vägen" :|: S. "Ryska polskan"; "ryska messan", kortspel eller lek? S. Jfr **skratt-polskan.**

***polt pållt** FS; CS; BU m., afhuggen packe (stockstump) till ved; 1/3 af en oklufven stock. Stockarna . . skuras af till **pålltar,** afstumpas i tredjedelsstycken och klyfvas till **flo-vid** F. Jfr **gruv-** och **huvud-polt.**

***polting pållting** L m., liten sårk. Jfr **pulting** och **pylting.**

***pomp påmmp** F m., kluns.

***pompig** n. *påmpɪt* BRHG, tjockt, knöligt, "kylsigt" (om kläder).

***ponk** m. bf. **pånken** S; CS; *pågkan* BRHG, = **pållen,** smek- och lockningsord till hästar CS. **Pånken, pånken!,** pollen, pollen! (om hästar) S. Hon . . smackade på **pånken:** ". . **Hopp, hopp, pånken!**" S.

pors pur(r)s FS; CS; GA; SÅ 40; *puṣ* FHG; *puṣ* FL, LÄ, BRHG; AB NC, Myrica gale; brukas ännu (ensamt) på dricka F; att blandas med humle till spisdricka GA.

porslin *pastlæin* LK. — **porslins-bit postlinsbitar** S.

port pårt Neog; **port** S; *pourṭ* FL, LÄ, BRHG m., port (stadsport; kyrkport; eller gårdsport i staden) HG. **Sta ei porten,** "stå i porten" (skolgossarna) för uppköp af ved VY. — **port-rum portrom** FS; CS n., genomkörsel genom en lada. -***skyle** n. bf. **portsköjle** LÄ, = föreg., [portlider].

***pots**, se **mul-pots.**

***potsa** s., se **tjock-potsa.**

***potsig påttsug** BRCS, kort och tjock. Jfr **tjock-potsig.**

pott pått S; *pɑṭ* BRHG m., bf. *pátn* BRHG: 1) nattkärl o. d. HG. Jfr **krydde-pott.** "Tätt som pått", alldeles tät (F, VB). Jfr **slicke-pott.** 2) huvud RM.

potta potta Neog; **påtta** S; **-å** VB; SU; *poṭa* GBJ f., bf. **pottu** Neog; Sahl; **påttu** CS; *poṭu* GHHm; EK Wss: 1) gryta S; 'potta'; äfven en sorts *paṇa*: *kouk a poṭu ag tɪ̯us!* GBJ. 2) hufwud Neog; CS; VB; SU; skalle VB; SU; (fig.) skallen, skallmejan CS. Jag slog en i **pottu** Neog. **Ont i pottu,** ondt i hufwudet Sahl. *sla han ɪ poṭu,* slå honom i huvudet GHHm. *ɪa tror du ɪast pɪr ɪ poṭu,* yr i skallen (om en drucken) EKWss. Jfr **blom-, rummel-** och **ört-potta** samt **bar-pottad.** — **pott-kakelugn pått-kakelugn** S m., [en sorts] kakelugn. -***lolla** f. bf. **påttälällu** FLCS, kalfhjerna, mjölk, mjöl, starkpeppar eller kummin och salt. [Olla podrida?]. **-makare påttmakare** ARS, CS m., krukmakare; kakelugnsmakare. **-nejlika påttnällk** (F), Lychnis chalcedonica; (fig.) skårf på händerna.

***pottla potla** Neog; Sahl; **påttla** GA; **-ä** (F, L, VB); **puttla** Sahl; pres. *pátlar* BRHG: 1) såsom en grötgryta Neog; säges om en gryta som kokar, om watn som springer upp . . Sahl; när en gryta kokar GA; bubbla som en kokande gryta,

isynnerhet ljudet som uppkommer, då en grötgryta kokar CS; = **kåttla** F. *da pátlar ɨ grò̜tu* BRHG. 2) om en som talar altjemt och otydligt Sahl; småprata GA; (fig.) gräla som en tandlös kärring, pladdra CS. Kärringen **påttlar** sakta för sig sjelf RU.

***poven** adj., se **upp-hoven.**

***povna** v., se **upp-hovna.**

pracka s. **pracka** Linné resa s. 271; (Hilf.) S; FCS; Hasselgren Gotl. fågl.; **-ä** CS f., kallades här en Mergus, den wi fuller tilförne beskrifwit (It. Oel. 49) Linné s. 271; sjöfågel CS; (= **ard**) småskraken, Mergus serrator Hasselgr.

prackare prakkare F, fattig stackare. Jacob Biers, som af folket kallades "Rika prackaren" FH (J. Ekholtz dagb. 1771).

prat prat Neog; **pråt** F; BU; *prạt* BRHG; EKWss n., tal Neog; F; tal, uttryck, "**gammalt pråt**" BU. **Til pråts,** till tals FS; CS. Jfr **rams-prat.**

prata prata Neog; **pråta** FS; CS; BU; **pråtä** MB; **pratä** S; *prạ̀ta* FHG; *prạta* allm. HG; EKWss; pres. *prạ̀tar*, impf. *prạ̀ta* FHG; **pratäd** RN Lm. III. 2, 23; *prạ̀ta* BRHG; *prạtada* EKWss, prata, tala, samtala. **Pratä pyls,** prata pöls, snack, strunt S. "Prata kull". "Låta prata kull sig", låta öfvertala sig VY. **Pråta nå mä han, mäns han jär äi hissa go-läununa!** FS; CS. Jfr lty. proten. — **prat-sam pratsambur** BU. **-vatten pratvatten** HH; *prạ̀tvátn̥* BR HG n.: 1) sprit HG. 2) "**Nå fick han pratvatten**", få anledning, ta sig tid att prata HH (bilden är väl tagen af mjölnarens kvarnvatten) S.

pratig prátugur F; *prạtu* GHHm; *prạ̀t* BRHG, pratig, talför S. Jfr **vid-pratig.**

precis *prɨsáɨs* FL, LÄHG.

predika (***präka**) **präke** (Bröll.-d. 1744) S; **preka** Sahl; F; **-ä** CS; **präka** PS; F; **-ä** Ba; VB; Ln; CS; *prədə́ɨka* BRHG; *prɨɨka* (föråldr.) GHHm; *prɨɨka* GBJ; impf. **preka** Bröll.-d. 1726; **präkte** RU; *prɨɨka* GHHm; *prɨɨkta* GBJ; sup. *prɨɨka* GHHm, predika. **Präke ästu later** (Bröll.-d. 1744) S. **Så preka oa presten** Bröll.-d. 1726.

predikan (***präka**) **preka** Sahl; **präkä** CS; *prɨɨka* GBJ f., predikning.

***preka prika** Neog; F; BU; L; **-ä** Ba; S; CS; (L); RN, hafva samlag, coire S; CS; (om kreatur) L; (coire) drifva älskog (folk och djur) RN; = **päulä** S. **Prika gylta** [i lekramsa; trol. = **spännä** el. **pinnä gyltä** lek, då tvenne sitta med en käpp fastgjord under knän och armar och försöka peta omkull varandra med tåspetsarna] S.

premium primo S; *práɨmu* BR HG n., premium, belöning.

presenter(s)-fat presenter-, presentérs-fat (F) n., the-, kaffebricka.

preses presus n., (præses), det förnämsta, bästa, första S.

press (pers) pärs (Bröll.-d. 1744) S; CS; *pærʂ* ABNC; *pærs* EKWss; *pærs* GBJ m., bf. *péʂn̥* SKYHG; *pærʂ'n, -an* ABNC: 1) pressning, påkänning, frestelse S; press; svår belägenhet CS; HG. 2) ringformig broms på stora drefhjulet i en väderkvarn GBJ, likn. HG; Wss. *sla péʂn̥ pạ!* slå på bromsen (på kvarnen) SKYHG.

pressa pärsä S; CS; *pærsa* EK Wss; *pærsa* GBJ; perf. part. f. *pærsɨ* GBJ: 1) pressa S; CS; plåga CS. 2) prässa, bromsa med pers J, Wss. *kvaɲ ɨa pærsɨ* GBJ. — **press-järn pärss-jan** S; CS n., bf.

perssjane RN. **-sten pärsestajn** RM (fig.), pressjärn.

prick prick S; *prik* BRHG m. *kast‿prik, skiaut‿prik* kasta, skjuta till måls BRHG. "Kasta prick" S **Pa prick o. pinne**, på pricken, noga, bestämdt S. — **prick-näsa pricknasa** FS; CS f., (fårnamn).

pricka prickä CS, pricka; äv. kasta till måls BRHG.

prim präim FCS; **preim** F; **prim** Sahl; Ba; RN n., bf. **präime** VB: 1) tecken af, spår (= **färing**), t. ex. af **speikning** i ett träd; tecken af en tillsnögad väg F; tecken efter (då räfven bitit ett får) FS; CS; litet tecken, spår efter något FCS; tecken af månen [nytändning] RN. **Vör sago ätt präim ytter ann fisk, han duppa bära nasar upp aina smulo, män vör kundu inti se hva dä var för ann fisk** FCS. **Hjär söins präim yttur han** (t. ex. ett hugg i ett trä), **hjär har han vari** FCS. **Hailä präime söines**, säges vid nytändning, då månens hela mörka skifva otydligt synes VB. 2) målat kort Sahl; matador i kortspel CS; trumf [de s. k. "bruskorten"] i brus S. Fg. prim, primtal. — Jfr **mål-prim.** — **primblad primblad** Neog, stickblad, målblad.

Primi-dag, se **Sankt Primi-dag.**

***primma prima** Neog; Sahl; **-ä** Ba; CS; **präimä** CS; *praimə*, pres. *práimar* ABNC; impf. **primdä** CS; *praimdə* ABNC, giäckas: **jag mainar hä primer fyr dig**: tu äst intet klok Neog; gäckas, göra sig stor, prata stort Sahl; göra sig till, stor och bred vilja anses som förnäm (om fruntimmer); stå och prata i vädret och ej veta att gå sina färde CS. *ha star u práimar*, hon står och pratar och har inte vett att gå ABNC.

prim-signa primsigna Sahl; BU; **brimsigna** Sahl, hafwa et hemmadöpt barn i kyrkan Sahl; trolla, läsa till bot öfver folk och boskap BU.

prinsessa f. (bf.) **princessu** F. Ingen kunde straffa löjtn. Klercker, emedan man sade, att han var oäkta son af **princessu!**

***pripsk pripsk** Neog; Sahl; **prippsk** CS [beteckn. som "ej anträffat"], sticken, som snart blir onder Neog; sipp- och snarsticken; pretentieus CS.

pris *præis* BRHG n., bf. *præisi*, pl. *-ar* GHHm, pris (betalning). Jfr **vän-pris.**

pris-nos prisnos GA m., näsperla.

profit profäit FCS m., gagn, profit.

***prokat (brokad?) prokāt** (VY) TO, ett stort grant guld-hufvudsmycke.

prompt promt S; *præmt* BRHG; ABNC, nödvändigt NC; ovillkorligen HG. (Han) skulle **promt** inlära sig runorna (F). *da skud'n da præmt ha*, det skulle han ju nödvändigt ha, förstås ABNC.

***prompta** v. **promtä, prämtä** CS, pocka, säga att något skall ske promt; tubba.

propp prupp S; *prup* FL, LÄ, BR HG m., bf. **pruppen** RU, kork, propp. Jfr **kork-propp.** — **propp-mätt prupp-mättar** (BU)S; NRCS, stockmätt.

prost s.[1] **prost** S; GA; *proust* AB NC m.: 1) prost. Fg. proastr. 2) blomma GA. — **prost-håll prostehåld** (1743), (L), prostvisitation. **-skräppa prosteskräppa** Sahl, wäska af läder.

***prost** s.², se **präs**.

prosta f. bf. **prostu** Samtahl 1771; S; CS, prostinnan.

***prunk** adj. **prunck** L. soc.; Bröll.-d. 1724, S, stålt L. soc. **Men var han aj så prunck, så sluppe han nuck häd Att Hännä fa till Bräud** Bröll.-d. 1724.

prunka prunka Neog, braska, yfwas, stoltisera.

***pruskvald** o. d., se **sporskaller**.

***prusta prusstä** CS, frusta.

pruta *prǫ̊uta* BRHG; impf. **pröt** S.

***pruts**, se **sel-pruts**.

***prutsa** s. **pruttsa** f., bf. **-u** S, **(sil-prutsa), silhel** [sel-häl] i vagnstissel. Jfr **sel-prutsa**.

***prutsa** v. **pruttsa** FS; CS, fjärta, släppa sig.

***pruttla pruttla** FO, pruta.

(?) prygel-stake prigelstakä FCS m., piska.

präla präla GA, prata, prima, öfvertala.

präng prang CS; RN [m.?] RN; n. CS: 1) stå̊t. [Efter döden]: **Så fa vör inte mair än feirä fjäle** (bräder); **der till tre alen blargan så lang: der äi bistas all vår prang!** RN. 2) prutande CS.

***prånga pranga** Aln; Sahl; **-ä** Ba; Ln; CS; (F, VB), pruta (vid köp).

***prångning prangning** CS f., prutande.

***präs präs** Sahl, PS; **prost** GA, (L); RN; Hm m., pl. **prostar** S; *prǫ̊star* VBWss, smalt ljus, dank Sahl, PS; ljus, som ej stöptes, utan då man var **ljausäiden** [utan ljus] och välrade talgen med händerna omkring veken HM; talgljus som göres så, att man på låret trillar hop blår, att det får någon snodd; af ett talgstycke skrapas något och deruti trillas blårveken, att talgen fastnar RN; trill-ljus (icke stöpt eller gjordt i form) GA; bakade talgljus VBWss. Da. praas.

***präse präse** S, CS, ljusdank.

pränta s. **pränta** Wallin; **prännta** AR; L; HM f., sjöfågel. Jfr **fisk-pränta**.

präst präst S; CS; *præst* F, LÄ, BRHG; *prast* FN 298; ABNC; EK Wss m., bf. dat. **presti** Bröll.-d. 1726; pl. **prestar, prestir**, bf. dat. ("abl.") **prestumä** Neog: 1) präst. Natten förr än bönderna slå, kasta de flundrenät för prästen, då denne vanl. får 2, 3 tjog af hvardera karl AG. **Trädä för presten**, köra första spåret [för prästen] i djup snö GH. **"Han läste som en präst"**, eller **"Dä skudde ingen präst gärt det bättre!"** [om "ungsmansdrängens" tal] S. 2) colle̊ga, [lärare vid Visby läroverk] S. 3) **präst** S; *præst* FHG = prästgården. **Jag var bij Prest i qwäls** Bröll.-d. 1726 "Gå till Prässt", gå till prästen eller till hans hus S. *nǫ̊r vør kǫ̊ma til præst*, när vi kommo till Prästgården. *da hǫ̊rs til præst*, det hör till Prästgården(s ägor) FHG. **Präst Herr Gabriel, Karel** CS; **Präst Herr Gabriel, Pr. Hr Ole** S, [i prästgården boende son eller annan släkting till prästen?]. **Pätter-Präst**, prestens dräng Petter; **Kajsa Prest**, [piga] VB. Fg. prestr. — Jfr **back-** och **val-präst**. — **präst-far Prest Far** Bröll.-d. 1726; **prästfar** VS; NR. **Basa ball, prestfar**, (se **ball**). **Jå, dä var sum prästfar sägdi dä . .** [sagt till prästen] NR. **-förlovning prästförlugning** S. Ofta vid rika eller storbönder är prästen närvarande [vid förlovningskalaset], då högtiden kallas prästförlovning. **-gård** m. bf. **prästa garden** F. Fg. (dat.) prest garþi-

-herre pl. **prästherrar** GA, [prästens söner]. **-jungfru** pl. **prestjåmfruar** (STÅ), [prästdöttrar]. **-kall prästkall** CS n., prestkallelse, -val. **-krage präst-, prästäkrage** m., pl. **prästkragar** S, [Chrysanthemum leucanthemum]; nyttjas på lek till älskogsspådom . ., kallas ock **älskeblämmå** (FO). **-*kåna** f. bf. **Prestakuna** Bröll.-d. 1726, prästfrun. Fg. prestcuna. **-käring prästkärring** S; **-källing** CS f., bf. **prässtakärlingi** F: 1) = **simpa** S; CS. 2) (= **kluckarekärlingi**), **tåila** [spilkråka] F. **-lus prästläus** BRCS; **prästlus** (F, L); *prœstlaus* BRHG; *prastlaus* ABNC m. [?], vanl. pl. NC, f. (pl.) CS; HG, fröna utaf hundtungan, Cynoglossum officinale S; CS; HG; av Ranunculus arvensis (och Agrimonia eupatoria?); fastna lätt i kläderna ABNC. **-*lyd** m. bf. **prestlyden** Sahl, tjenstefolk [hos prästen]. **-mor prestemor** [i visa] (RM); **prestmor** VB f. **Staika prestmors rövi**, steka tomma halstret VB. **-märke** "prästmärket" ÖJ, det märke som sattes på tiondefåren. **-robe prestråbb** (EK) m., svart sidenrôbe med hängande släp, som uppfästades med röda sidenband (som tillhörde prestmor).

prästa s. **prästa** Bröll.-d. 1738 a FS; CS; **-ou** F, (L) f., bf. **prestu** Bröll.-d. 1726; CS, prästfrun. **När Präst u Prästa kåir** Bröll.-d. 1738 a. **Prest Far u Prestu** Bröll.-d. 1726.

***pröjs pröis** FS; CS (el. **pråise**) FCS m., bf. **-en**, tallrik (flat, af trä, tenn eller sten) F; trätallrick F; gammal talrick med en gubbe på; preussare; tallrik af groft "postlin" (fayence) med en målad gubbe på, troligen införd från Preussen FCS. Jfr (?) **bröd-disk.**

psalm *pṣsálm* (äldre), *salm* BR HG m. — **psalm-bok pesallmbok** S; **sallmbok** F; *salmbauk* LK; *pasalmbuk* VB Wss f. **-bär psalmbär** Linné resa s. 237, se **salomonbär.**

psaltare pe-saltare F.

***pto pto** EH; VB; **ptu** VB: 1) [rop till hästar]. 2) (fig.): **gammelt ptu**, gammalt hästkött VB. — ***pto-kött ptukyt** (ÖJ) n. (fig.) hästkött.

publicera perf. part. n. **pubblecerä** NS. **Hä blaif pubbläcerä si**, det blef kungjort.

***puda pude** Aln, Sahl; **-ä** S; **päuda** F; **päudå** SU; *pàuda* BRHS f., pl. *pàudar* BRHG: 1) kudde Aln; S; hufvudkudde F; dyna SU. 2) puta (under lokorna i en sele) BRHG. Jfr **sel-puda.** D. pude.

***pude päudä** CS; **-i** FCS m., bf. *pàudn* LHG; pl. **-ar** FCS, kudde, örongått CS; liten puta (under seldon) FCS; HG. Jfr **lok-pude.** — ***pudes-var pudesvar** S; **päudesvar** CS; **päudissvar** SU; **päuds-var** L n., örongåttsvar, öfverdrag.

***pudra** s. **päudra** F f., hufvudkudde.

puff interj. **puff** CS, pah!

***puk puk** Ba, CS, [beteckn. som "ej anträffat"], hare, hvaraf Pukskytter-backen i Othem har sitt namn CS. Jfr **pusk.**

***puke(n)** m. bf. **puken** Neog; I 98: 14 a; Sahl; Ba; S; CS; **peuken** Ln; **päuken** Ba; S; CS; F; RU; GH; VS; GA; NR; HM; VB; *pàuken* F, BR HG; *pæukn* GHHm; *pæukan* EK, NS Wss, hin onde, fan. **Päuken, (pukor) jär ett spel å fanen är en herre!** (ordst.) VB. **För päuken i valdt,** [för fan i våld] NR. När man har Gud för ögonen, har man **päuken** bakom **röfvi** (VY), YS. **Lukkårr Päuken till kal!**

likväl en huggare, snäll, utmärkt karl! (utrop) HM. **Päuken äi russi, vill di inte sta!** VB. **Ja gir päuken bade russ, silar u vagn! Er hugsar päuken u inti pa dä!** sade bonden till landshöfdingen, då denne lofvade honom ett godt utslag på kansliet GH. När det regnar och är solsken om hvartannat, säger man: att **Päuken** (fan) har bröllop för sin dotter (F, GA). **Päuken ta dig sårk!** [ropade käringen, men fan tog ej pojken ty "det var ej af hjertat sagt", men däremot tog han länsmannen, som skulle göra utmätning, då bonden sade] "Nå, så må då **päuken** ha den länsmannen!" [ty det var av hjärtat sagt] GA. Hemmor-Ole i Garde svor öfver att torsken ej ville nappa, svor och regerade: "**Kum da päuken o. tag!**", ryckte till — hela snöret fullt med nakna stindögda barn; då han blef förskräckt; rodde i land L. *pàu̯kan vi̯da inta há a bátur*, 'fan ville inte ha det bättre' (än att det gick illa) FHG. — ***puk-bo päukabo** FCS n., något ondt, sattyg. **-hare päukharä** CS m., hare, som är svår att skjuta eller ofta slipper undan. **-havre päukhagrä** CS; *pàu̯khávra* LHG m., = **flåg-havre** se d. o. **-smör päuksmör** Sahl; (F; RM; EK; SU); **päuksmyr** S; **päuksmöir** CS n.: 1) en slags swamp Sahl; vissa gula blöta svampar som anträffas på murkna stubbar; (= **bjärsmör**) som Bjäran tros ge från sig (egentl. svamp) S. 2) [små kulor som bildas i mjölken, då man nyss mjölkat och gör att den ej håller sig; tillskrives **bjäru** el. **de sma under jårdi**; mot detta läggs svavel el. eldstål i "spannet"] S. **-*torne puktorne** Linné resa s. 272, = följ. **-törne puke-, puktynne** S; **päuktynne** CS; *pauktyni* GHHm; *pauktyna* EK, NSWss, m. CS, n. Hm; Wss, växt; Ononis (spinosa). **-vete** "pukhvete" Linné resa s. 238; **päukvaitä** CS; **-hvaite** S, m., Melampyrum seget. Linné; kråkhvete, Melampyrum arvense CS. **-öga päukauge** EE; **-a** VB n., hornbit på hästens ben (ditsatt af "puken" fan, men får aldrig hår på) EE. När gud skapade ögon, gjorde fan dessa VB. **-öra päukåira** F; ES; (L); EE; vsCS n., pl. *pàu̯kå̯ru* BRHG; *pauko̯ru* EKWss: 1) något vid hjertroten i kräk F; på hjertat, blårödt, skärs bort EE; klaffarna vid hjärtat Wss, HG, (skäras bort) HG. 2) hornbit på insidan af hästens ben ES; vsCS, (= **krakauga** F). 3) (fig.) trasa på en skoklack F.

***pula** 1) **pula** Neog; Sahl; **-ä** Ba, S, (RN); **päula** (F), L; **päulä** S; CS, est verbum obscenum Neog; coire S; CS, blott foglar L; folk och djur F. 2) **pula (simpur)**, = **tula**, ljustra simpor med en genom isen nedhängd röd lapp; (**tula** är säkrare) FCS. Jfr **tåla** v.[2]

***pulka** s. **pulka** f. F, [förväxl. av genus med **pulke, -a** m.].

***pulka** v. **pulka** Neog; L. soc.; **-ä** Ba; S; CS; **pullka** F; RN; pass. **pulkas** (Sartorius alm. 1757) S, plåcka Neog; L. soc.; peta, påta CS; fingra på något F; smått påta t. ex. **pulkä i nasar**, påta i näsan. **Pulkä (pilkä)** på något, peta på något, fingra på (F, VB). **Pullka sig** F; RN, peta smått, ordna (en fogel sina fjädrar) RN; = **knabba sig** F. **Pullka si**, nåppa sig (om fåglar) CS. **Hynu pulkar si**, hönan noppar sina fjädrar CS. Stararna **pullka sig** torra RN. Tag en Hof-

flik . . **pulkas** dermed tänderna . . (Sartorius alm. 1757) S.

pulke pullki** FCS; **-e** FS; CS; **-a** F; *pùlka* FHG m., bf. **pullken** F, pinne (stöt) hvarmed malas snus i **snäuskvärni** FS; CS; tvärpinne i stöten tillhörande grynkvarn FS, CS; pinne i **söilstuck** (sylstock**) F; käppen i **vardi** (***vårde**) FCS; pinne, som insatt i golvet stänger ladudörren F. Brandjernet sitter på sin **pullke i stamnluka** F. Jfr **nyst-pulke**. Fi. pulkka, plugg.

pull interj. **pull**, sägs när man kallar höns: **pull, pull** Neog.

pulla pullä CS; **-å** NS f.: 1) **Tickä pullä!** lockningsord till höns. *tɨ̀ka pula* (pl.) d:o BRHG. 2) tallkotte NS.

pulla v. **pulla** S; **-ä** S; CS, impf. **pulldä** CS: "**pullä i hulet**" (hålet), = spela "**pull-i-hulet**" (hålet), [lek då man kastar till måls med slantar mot en grop i marken] S. **Pullä i hul** CS.

***pullör pullör** GA, (pollett, slant) S, [i ramsa].

***pulting pullting** L m., liten drickes eller bränvinskagge. Jfr **polting** och **pylting**.

pump pump MB, en glaskula, hvilken skomakare hänga jämte ljuset för att bättre se att arbeta.

pumpa s., se **tjock-pumpa**.

***pump-nick pumpnick** CS m., pumpvipp.

pund pund (Bröll.-d. 1738) S n., pl. **pund** F, [vikt "lispund"]. **Hans pund jär äuten fajl fast di så ille pladrä** (Bröll.-d. 1738) S. **Mang' pund**, många pund F. Fg. (dat.) pundi. — **punds-gris pundsgräis** F m., kutunge (på ett pund). **-torsk pundstårsk** (F), [torsk som väger ett pund].

pung pung S; FLCS m., pl. **-er** FLCS; **-ar** LÄ: 1) pung [scrotum] S; CS. "**Haita rogur äi pungar to!**" [ropade trollgubben, då man rände ljustran i honom]. 2) kyrkhåf S; CS. **Ga med pungen** (håfven) S (eft. Wallin).

***punge pungä** Neog; **pun(n)ge** FS; CS; L m., pung; tobakspung L.

***puns puns** Sahl; Ba; CS; *puns* GBJ m., pl. **punsar** MB; EH; (L, VB): 1) vattenpuss Sahl; Ba; CS; (pl.) djupa hålor i en myr, som dock hafva botten MB; EH; sumphål (spec. på vägar), syn. *punshuul* GBJ. Jfr **vatten-puns**. 2) (= **spuns**), liten träbit CS.

punsa v. **punnsä** CS, = **spunsa**, se d. o.

punsch puns VY; *puns* FL, LÄ HG; ABNC. **Gi mi för 12 sk. banco puns!** VY.

***purr purr** Neog; S; CS m.: 1) en som är hetlefrad S; ondsint, snarsticken CS. **Hä jär an purr**, en sticksint kumpen, blir snart onder Neog. 2) hårlugg CS. Jfr **tall-purr**. 3) pl. m. **purrar**, tobaksaska S.

purra v. **purra** Neog, Ba; S; **-ä** S; CS: 1) frisera håret Ba; krusa, uppkrulla håret CS. **Purrä** håret, lurfva upp. **Purra upp** (håret) burra, rufsa upp håret med fingrarna S. *du pùra til hæra*, du rufsar till håret NRHG. **Purra si' upp**, (om en fågel, gris, ond katt som reser fjädrar eller borst), rugga upp sig S. **Purra sig**, peta sig, snygga sig [fågel] S. *hỳnu purar úp sɨ*, hönan ruggar upp sig NRHG. **Purrä** en pipa S [?]. **Purrä** en som sofver. 2) narra Neog; S. **Purra** palt i någon. **Purra** mig intet: låt mig wara, håll fred, narras intet med mig Neog. **Purrä mä**, retas med någon CS. — **purr-**

hane purrhane S; **-ä** CS m.: 1) brushane; Machetes pugnax S; CS. 2) (fig.) en sticksint menniska; snarsticken S. **-höna purrhynä** f. [höna av] Machetes pugnax CS. **-höns purhöns** Wallin; **purrhyns** F; BU; MB; VG; (SP; L; RN; VB; CS; Kolm n. (pl.): 1) brushane, Machetes pugnax; lägger sina ägg i gräset närmast stranden [på Västergarnsholm] VG; funnos i Martebomyr MB; äro mäst försvundna [1850] F, mista kragen efter parningen om våren; på Sprauge-myr 1868 skötos 7 som alla voro svartgrå och hvitspräckliga (SP) VY; ankomma i april och flytta i augusti RN; fångas med **fäugel-snaror** i **Lang-möir** VB. **Dar ställar** (fins) **mike med purrhyns** BU. 2) sticksint menniska S.

purrig purrig, -igr S, **purru'** CS: 1) krusad i håret, lockig CS; [ruggig, om fåglar] S. **Purrigt** hår, krusigt hår S. Då grisar . . ha maran bli de "purriga" KB. [Om man ej **kämbar av häcken** (höskrindan) framifrån bakåt, utan tvärtom] bli dragarna "purriga", håren komma att stå i vädret, de bli sjuka och vantrifliga S. 2) (fig.) en som är hetlefrad; som lätt blir stött, förargad S; snarsticken, fnurrig, småond CS.

***purr-nurr purr-nurr!** interj. (fig.) då en går till botten; när en gör sitt tarf (barn) S. Kärringen slog sin rumpa i **knurr** och sjönk till bottnen och sade **purr-nurr!** (visa).

***purs purrs** FS, CS m., pl. **-ar**: 1) hjulbössa (af järn eller malm). 2) rund träkubb, som sitter fastkilad i kvarnunderstenen, ½ aln hög och genom hvilken ett hål borras. Jfr **buss** s.[3]

***purt purrt** S; CS m.: 1) fjärt S; CS; (barnord) S. 2) liten oansenlig karl S. Jfr **snurti-purt.**

purta pur(r)tä S; CS; *purţa* AB NC, fjärta, släppa sig S; CS, (till småbarn) NC.

***pus-pas puspas**, så kallar Hollendaren en kiöttsoppa med gryn på. Ordet är här nyligen antaget och är en grynsoppa med rökt kiött uti, kallas eljes **snärta,** kiöttsnärta Neog. Jfr **bus-bas.**

***pusk pusk** Neog; Ba; CS; **päusk** HM m., en hare. Jfr **puk** och **pusk.**

***puss** interj. 1 (v.?) i uttr. **"Klappa kaka, puss i ugnen u baka!"** säger man, då man håller ett litet barn på armen och hyssiar upp och ned med det F. *klàpa, klàpa kàka, rùla, rùla, rùla — pús in i úgnan!* säges då man med barnets händer gör rörelser som vid bakning BRHG. 2) **puss** Sahl; S; CS, säges åt hundar, då de hissas Sahl; "tuss!" lock till en hund som man vill hetsa på någon S; **puss, puss!**, tuss! tuss!, då man vill reta en hund CS.

***pussa** v. [1]**pussa** PS; (F)S; **-ä** CS; (L, VB), hetsa, tussa; om hundar CS. **Pussa** en hund på PS. **Pussä hunden** i någon (el. **hissä**), hetsa, reta (L). *puş húndn åi han!* BR HG.

pussa v.[2] **pussä** CS, kyssa. Jfr **kussa.**

***pussel pussull** FS,CS; **pussel** I 98: 14 a; F; (MB, VY); **-äl** LCS; *púsl* BRHG: 1) m. F; LCS, n. F, (= **pyssel**) ganska liten, äfven den som är långsam i sina sysslor I 98: 14 a; pyssling, tomte FS, CS; dvärgaktig karl LCS. 2) n., knåpgöra BRHG. "Dä är **pussel** med det också!" sad' kvastbindaren till

urmakaren VY. **Smeita** (rensa) **törrvi** till **såide**, hvilket arbete fordrar mycket **pussel** och noggrannhet F. Han hörde något **pussel** i kistan MB. — **pussel-bön pussel-böner** VY, (= **baggeböner**). **Läsa p.-b.**, göra orimliga, fåfänga, barnsliga böner VY.

***pussla** v. **pusla** Neog; I 98: 14 a; **pussla** Sahl; S; FCS; *puṣla* GHHm; ABNC; pres. **pusslar** F; MB; AG; RN; VB; impf. **pussla** LÄ; *puṣla* ABNC, gå och leka för sig sielf såsom ett barn Neog; vara långsam; äfven gå och hafva något arbete för sig själf, som ej är af värde I 98: 14 a; söla, i sakta mak gjöra sin gerning Sahl; pyssla, gå och stöka; sakta prassla CS; pyssla GHHm; ABNC; hålla på med lättare arbete Hm; syssla (*puslə mə*) NC. Gå och **pussla**, vara lat, trög i arbetet S. Gubben **pusslar** ännu och **arbudar** litet smått F. Det går och trampar, **pusslar** och rasar [utanför strandbodarna, då någon drunknat] F. Den som hvisslar så **ljaugar** han, den som **pusslar** så stjäl han (ordspr.) F, VB. **Pusslar** och **pusslar** och talar väl under dynan (ölkaret) MB. **Pusslar** under dynan [etc.] (ölet) AG. Så gick gamle **faffar** och "pusslade" med sitt tobaksland EK. Han tyckte att det var en tjuf, som "pusslade" der (F, GA). **Millarteid hjällt jag god allvaru u pussla så gudt jag kundi** [vid skattgrävning] LÄ. Gubben får komma "pusslandes" efter [vid slåtter] S. *puṣlə sɪ ɑv*, smyga sig bort, ge sig iväg GH Hm. *puṣlə sɪ haɪm*, pallra sig hem ABNC. Jfr lty. puselen. — ***pussle-sam** n. *pùṣləsámt* BRHG, knåpigt. *da æ pùṣləsámt*, det är ett knåpgöra.

***pusslig pusslugur** FS; CS; LCS; **-agur** FCS; **pusslug** CS; **-lig** S; *puṣlugar* GHHm; *puslɪ* ABNC; n. **pusslut** FLCS; *puṣlut* GHHm: 1) som ej går fort FCS; som går och pysslar, småknåpar, sjuklig, som ingenting orkar göra CS; om en person som är klen, så att han endast kan syssla med smått, *puṣlə*: därav krasslig GHHm; buskig (om slåttermark, där man ej kan slå rediga slag); knåpig (om annat arbete) ABNC. *han ɪær sø puṣlugar, han bæra puṣlar mə gɑnɪ* [med fiskgarnen] GHHm; n. *puṣlut*, ostädat, oredigt i oordning: *ja har sø puṣlut bɑɪ mɪ* (ursäkt); otydligt, om tryck i tidningar o. s. v. GHHm. 2) dvärgaktig LCS; [pysslig] L.

***puss-lude puss-lude** F, VB *puṣluda* LK; m., bf. **pussäluden** CS; *pùṣlɪ̣ùdn̥* BRKG, luden, brun mask S; en luden, svart trädgårdsmask, larf CS; luden fjärillarv HG. Under en bild av en krälande larv, stod: la chenille rampe, vilket översattes av en lärjunge i Visby flickskola med *puṣlɪ̣ùdn̥ krɑ́ɪ̣lar* (VY)HG.

pust m. bf. **päusten** NSS, CS, är den sjukdom hos ett hästkreatur, att det . . mister andan, stadnar och blott står och **päustar**, pustar (andas tungt) NS.

pusta päusta FS; CS; **-ä** CS; HM; *pɑ̆usta* FL, LÄ, BR, ANHG; ABNC; *pɑ̆usta* GHHm; EK, NSWss; GBJ; pres. **päustar** HB, (NS); pl. **pustä** VBKn: 1) blåsa F; GA; CS; NSWss; pusta, frusta CS; stånka S. **Päusta äut**, blåsa ut (ett ljus) F. **Päust äut ljausä!** CS. *blɑ̆sa u pɑ̆usta* NSWss. **Hä jär onaudugt däu gart u päustar u stänar, däu hart inti så mike att bjära!** [sade en dräng till "nissen"] HB. **Päuste bani mä**

hväitbonde, tugga och andas hvitlökånga på barn (emot ondt) HM. 2) hvila, blåsa ut S; hvila upp, stanna efter en resa; brukas mest om dragare CS; pusta, andas, vila ut (vanl.) NC; pusta; rasta, vila EKWss; (mest om dragare) HG. **Vör pustä nå mä farskjautumä** [dragarne] VBKn. **Päustä upp**, (blåsa upp), hvila CS. *pàu̯st̯ma rûs*, vila med hästarna BRHG. — **pust-full päustfull** S; *pa̯ustfu̯l* AB NC, flämtande, då man behöfver hvila S; andfådd NC. **-ställe pustställe** S n., ställe der bonden hvilar på vägen.

pustning päustning S; *pàu̯stnig* ABNC f., hvila [under brudfärden] S; tröskning mellan två gångar då man "pustar" (vilar ut), ofta en timme NC.

***puta** (? **påta**) **poutä** GA, göra sitt tarf (små barn).

***puts** s.[1] m. pl. **puttsar** BU, mansskor (utan **åiru**, öron) BU. Jfr **sel-puts**.

puts s.[2] **puss** S, n., [spratt]. — **puts-hake pusshake** F m., skalk som gör spektakel. **-lustig pusslustug** Neog; L. soc., rolig, smålustig. **-rolig pussrolen** FS; CS; **pussrolig** FO; (RN); HS; *pùsrôu̯lɨ* FL, LÄHG; f. **-i**, n. **-et**, **-ä** F, pusslustig S; CS; putsrolig, lustig HG.

puts s.[3] **puts** (L)HG, skomakarredskap att putsa av kanten på sulan.

putsa v., jfr **pytsa**. — **puts-käpp pntskäpp** S, skomakarredskap.

***putt** s.[1] **putt** L m., pl. **-ar**, hvassa uddar på korn. Jfr **rov-**, **tälle-**, **törn-** och **ål-putt**.

***putt** s.[2] **putt** F; AG m., moln, se **moln-** och **storm-putt**.

***putt** s.[3] **putt** S. I uttr. **sta i putt** ell. **puttpärk** [säges om den "pärk-karl" som står vid "framstickan" i **puttpärk**]. — **putt-hugg (-*hagg) putt-hagg** S; CS, [slag, då man kastar in bollen hårdt och nära längs marken, så att den tar föga stöt] CS; ett [slag] som med stark fart nästan kommer strykande längs marken heter **putthagg** eller **snarft hagg**, [mots. **uppriktutt hagg**] S. **-karl** *putkɑl* LK pl. **puttkarar** S, tvenne små pinnar i pärkens främre hörn nedsatta i i jorden (se **pärk**). **-pärk puttpärk** L; ÖJ.

I södra [och östra: Ljugarn, Lau, Östergarn, När, Rone m. fl.] delen af Gotland brukas en varietet af detta spel [**pärk**], som kallas **puttpärk**. Der är **pärken** nästan dubbelt så lång och brukas då 2:ne "pärkkarlar", en vid "framstickan" ställd och en vid "bakstickan". Den förre, som säges **sta i putt** eller **puttpärk** och alltid står med ena foten inom ett af pärkens främsta hörn skall slå ut bollen alltid i vädret, utan [att den tagit] stöt, ifall han förutsåg, att den skulle träffa in, dvs. i luften gå öfver pärken och inom "pärkstängerna"; (går bollen, ehuru i vädret, öfver pärkstängerna har man så säkert öga, att man genast ropar: ["äute" ell.] **"han stangede"**, men då får ej heller pärkkarlen som står i **putt** bjuda till att slå bollen, ty då gillas det i alla fall); den sednare, som säges **sta i bakstang** eller **bakpärk** skall slå ut bollen, sedan den stött marken, om nemligen den förre [puttkarlen] icke alls rört honom och [bollen] har träffat in i pärken. Har den förre åter rört honom det allraminsta, äfven blott med kläderna eller kroppen, anses hugget gilldt, äfven om det annars icke hade träffat in. Om

den som står i bakpärk ser att ett hugg kommer "skapligt" för honom, ropar han till kamraten, som står i puttpärk, ett kort "släpp!" (och vanligen alltid "inne!" eller "ute!" till hans underrättelse), då denne låter bollen gå orörd förbi sig (kallas att ej "rifva bollen"). Är åter den som står i puttpärk myckat säker på hand och öga, slår han ofta — men alltid med äfventyr att det är "gilldt" hur det går — hugget, ehuru han tydligen ser att bollen var ute, och han sålunda ej behöft slå honom. Räknesättet är här 5, 10, 15, 20, 25, 30 eller **"fullt"**, 40 eller **"vunnä"**. Vid puttpärk bytes ej om att försvara pärken förr än ena partiet fått fullt, d. v. s. 30, då skall det parti, som förut varit ute, in att försvara pärken; förr än detta parti går in i pärken, slår en hvar deraf ett "kashugg". Men eljes nyttjas ej kashugg vid puttpärken, utan allt är "vunst-hugg". När in-partiet vunnit tvenne hugg, har det fått 5; om utpartiet åter slagit ett hugg in i pärken, som ej andra partiet fått ut över stötan, så beror det på detta sedan, att antingen låta motpartiet räkna 5 derför, eller ock låta dem komma in att försvara pärken och sjelfva begifva sig ut. De, som komma in få då "kas", der som de mött bollen S.

***putt** s.[3] **putt** Neog; CS, [blott i uttr.] **myrkt sum putt, puttmyrkt** Neog; **mörkt sum putt** CS; *pút mórkt* BRHG, beckmörkt HG. — ***putt-mörk puttmörk** S, kolmörk; n. **puttmyrkt** Neog; **-mörker puttmörkar** CS; **-er** S n., kolmörker S; kolsvarta mörkret, så att man kan (puttä) taga på det, som det Egyptiska mörkret CS.

***putta** s. **puttå** AG; *puṭa* EKWss f., pl. *puṭar* BRHG; EK; NSWss, barr på tall, gran, ene och tagg på **tynne** S; tagg, torn Wss. Jfr **putt** s.[1]

***putta** v. **putta** Neog; Sahl, Ba, PS; Ln; FS; CS; LÄ; **-ä** S; CS; *puṭa* BRHG; GHHm; EKWss; pres. **puttar** (MB); L; impf. **putta** FS; CS; sup. **putta** FCS; pass. **puttas** LÄ; pres. **puttes, putts** CS: 1) sticka, stinga Neog; såra, sticka Ln; sticka (med något hvasst); sticka in (t. ex. en näsduk) FCS; stoppa in, ned o. d. Wss; sticka med något spetsigt, nål, tagg eller dylikt, skiljes i gotl. från **stickä**, att det senare förnämligast [sägs] om en ytterst fin stickning, t. ex. **itt bäj sticks** el. **stickes**, ett bi sticker, dvs. det går igenom huden; men **itt pinnsväjn puttes**, en igelkott sticker; **putt'en mä käppen**, stick honom med käppen; **putt nasdoken i lummu**, stick näsduken i fickan CS. **Putta janstangi undar fläisi u väga upp hänni** LÄ. **Puttä (nir)**, stoppa ner CS. *puṭ̣ə lùṃu*, stoppa i fickan BRHG. *puṭ dɑ inta ɑi munn̥, ɑi*, stoppa det inte i munnen GHHm. **Bärä man puttar nasar in**, bara man stiger in [sticker näsan in] L. "Det **puttar** ingen andras barn i barmen, så att icke benen hänga utanför" (ordspr.) MB. **Ha . . putta dä** [fingret] **äi munnen** FCS. **Hvar tuggu, ha skall ha', ska' puttas ei munnen pa hänni** [om en sjuk] LÄ. *dɑ puṭɑdɑs hṵ́ul æ̀ı*, det stacks hål i LHG. **Dä putts (puttes)** CS; *dɑ puṭs* BRHG, det sticks (om en tagg o. d.). 2) **puttä** (i pärkspel) att kasta in bollen hårdt och nära längs marken; ett sådant hugg kallas **putthagg** CS.

***putte** s.[1], se **törne-putte.**

***putte** s.[2] **putte** S, = **moln-putte**, se d. o.

***putt-mössa** **puttmyssa** Neog, slät mössa utan bräm.

***putt-nutt** **putt-nutt** S m., pl. **-ar**, litet barn, unge.

***putt-(puts-)-penning** **puttpenning** Neog; **puttspenning** LCS, ett slantspel LCS. **Spela puttpenning**, bruks här ock. (Spegel: Gloss. Sveogoth. p. 343 b: Svet. putta, hola: spela putpenning) Neog. Jfr **pytsa**.

puttra **putra** Sahl; **puttra** S; **-ä** CS: 1) frasa, knastra (i elden) EK. **Dä puttrar i elden** för våter snö! EK. 2) tala lågt för sig sjelf Sahl; vara småond, gå och gräla tyst för sig sjelf öfver något CS.

***putt-ängel** **putt-engel** S; CS m., liten figur, stackare, varelse S; ond engel [! ?] CS.

***pyff** interj. **pyff!** S, det var något det!

***pylting** **pylting** Neog; FS; CS; **pyllting** F; RN; (NS); SU m., bf. **-en** FS; CS, f. bf. **-i** RN: 1) någonting som är tjockt; liten tjock sårk. F; liten tjock tös. Jfr **polting**. 2) siälspäck, för än thet smältes til tran Neog; späcket på kuten (allena) FS; CS; RN; SU; kutspäck (utan hud) F; späck och skinn af kuten; kutkropp (utan späck och hud); kutkött F. 1 fadt **pyllting** (danskt brev av 1592) S. Se Gotl. arkiv 1930, s. 55; 1933, s. 74. **Pyllting**, kutaspäcket (allena); **vakur, -ri**, späck och hud F. Stundom tas blott **pyltingen** [vid säljakt] F. Först afflås (**höidas**) **vakri**, sedan **pyltingen** från huden . . . FCS. — ***pylting-fat** **pyltingafat** FS; CS, späckfat, kärl; äfven en tjock menniska; sjukt, uppsvullet kräk (fig.). **Sum a pyltingafat** (tunna), [något tjockt] FCS. **-späck** **pylltingaspäck** F.

***pyngel** **pyngel(l)** Ba; FCS; VY; HN; AG; *pýgal* BRHG m. S; CS, n. HG, pung Ba; liten pung CS; knyte o. d. (t. ex. en gårdfarihandlares) HG; rensel VY; pung, säck (af läder) för skomakaredoningar HN; pungsten AG.

pynt **pynt** FCS; *pynt* BRHG m., liten bergstopp FCS; några stenar på hvarandra FCS; BRHG; liten tvärbrant backe, afsatts eller bergskant (= **bärgspynt**) CS; bergsknöl FCS. **Dä söines bära an läiten pynt af baten** FCS. Jfr **bergs-** och **häll-pynt**.

***pynta** s. **pyn(n)ta** FS; CS, L f., en liten person, kärring. Jfr **tjock-pynting**.

pynta v. **pynta** Neog, tillaga; pynta sig, giöra sig grann.

***pyr** **pyr** VS m., lag af hönslort och regnvatten, som vid garfning gör lädret tunnt.

pyra **pyra** Ba; **pyrä** S; CS; (RN); *pyra* EKWss: 1) glimma under askan (om eld); fortfara att brinna i hemlighet CS; pyra Wss; *da ligar u pyrar i hyrn* [*hör s.] EKWss. 2) ligga i spisen, intet stort göra Ba; påta i elden S; CS; sitta och påta i elden och värma sig S, (RN); = **pirä** L.

pys **pys** S; CS m.: 1) liten karl, gosse. 2) [n.?] samma slags spel [som **pjäsk**] men med elfva stenar S.

***pysk** **pysk** I 98: 14 a; Sahl; Ba; FS; CS; (L); **pyssk** F; HN; NS; *pysk* VBBn n., bf. **-ä** NS, troll I 98: 14 a; Sahl; Ba; F; HN; småtroll FS; CS; byse F; liten varelse FCS; (F, L); **(hä var ätt pysk at ätt lamb)** FCS; tomt[e] etc. FCS; om ett litet barn NS; strunt VBBn. Friaren sade om en gammal piga, som de brydde honom före: "Gud bevare för **drupuga stugo, fisuga kuna, haukanäbb, pyssk i skogen o. arna-klo!**" F. *da ær pysk*, det är strunt, av inget värde VBBn.

***pyska** s **pyska** S [för **pyskä**?], småtroll, liten full [ful?] vanskaplig menniska.

***pyske** **pysski** FS; CS; **pyske** (F, L); CS; **pöiskä** CS n., trollskap FS; CS; småtroll (egentligen en som går tyst så att man icke hör det), (fig.) liten vanskaplig menniska CS; liten varelse S; CS, (mest om kvinnor) CS. **Dar halldur så miki pysski til** (trollskap) FS, CS. **Litet pyske** S. — ***pyskrädd** **pysskaräddur** FCS; **pysskräddur** F; **pysskeräddar** S, rädd för troll CS; mörkrädd, spökrädd S.

***pyssel** **pyssel** I 98: 14 a; Ba; FLCS m. CS, (= **pussel**), ganska liten; äfven den som är långsam i sina sysslor I 98: 14 a; en ganska liten Ba; litet barn, som är **pusslut**, ej duger göra något FLCS.

pyssla **pysslä** CS, = **pussla** se d. o.

pyssling **pyssling** Sahl; **pýsling** CS, liten och sen i wäxten Sahl.

pyts **pytts** CS m.: 1) bytta (ombord). 2) målsten vid varpkastning [?] CS. **Spela pyts** (lek, se **pytsa** v.[3]) S.

***pytsa** v.[1] **pyttsa** FS; CS; VY; **-ä** CS; *pŷtsa* FN 329, putsa CS. **Pyttsa upp**, hyfsa (barnen) FS; CS; **Pyttsa sig**, putsa, klä sig, pynta sig VY.

***pytsa** v.[2] **pytsä** S, slå vatten på.

***pytsa** v.[3] **pyttsa** FCS; **-ä** F [!]; FL; LCS; S, spel med slantar S; CS. Detta spel lärer ännu brukas på landsbygden. Vid detta spel satte man en flat kalksten, af 6, 8 tums vidd och ett par, 3 tums tjocklek, på ända. Från målet, på 8 eller 12 stegs afstånd från stenen, som kallades **pyttsen**, "kastade man bi" med slantar och bestämde dermed som vanligt ordningen mellan spelarne. Derpå lade man alla spelarnes slantar i rad ofvan på stenens eller "pyttsens" kant, (**dasken** lägger alltid slantarne på pytsen för den som skall kasta); och sedan gick **förstar** till målet och kastade med en stor sten, af en hands eller knytnäfves storlek efter "pyttsen". Lyckades han då träffa denne, fick han såsom vinst behålla alla de nedfallna slantar, som blefvo liggande med kronan uppåt. De öfriga lade derpå **andar** uppå "pyttsen", kastade så i sin ordning och tog sin vinst, så **tridar** o. s. v. När alla slantar sålunda ändtligen voro tagna, "kastade man bi" på nytt. (BU; VY; MB; RM; FH.) **Ga bummbel** [bomma] **i pyttsä** F. Troligen hvad d:r Per Säve kallade "att spela **pytts-penning**" S. Jfr **putt-penning**.

pytt interj. **pytt** Neog, när man knäpper enom under näson, och säger **pytt**, så mycket achtar jag titt hot; est vox indignantes et contemn.

på prep. **pa** Sp; Tft; F—SUS; CS; *pa* FHG; *pa* FL, LÄ, L, NRHG; ABNC; EKWss; GBJ. Med rester av äldre kasusböjning: dativ bf. m. **pa bliksti** [genast] CS; obf. n. *pa nøia*, på nytt LK; dat. bf. pl. **Hann fjällt pa nasumä** LCS. **Ga äut pa åilumä** (myrholmarna) VB. dat.-ack. bf. f. **Pa hyllona** F. **Hae Ner vari pa åiena**, han I varit på ön (Fårö)? **Pa sèdana** [pl.?], (= **pa sedi**), på sädesbärgningen; **pa strandene** F; obf. m. **pa rakan arm**, på rak arm F. Betydelser: 1) med avs. på rum. **Djaure gick på bakskall** (då räfven vänder tillbaka mot skallfolket) S, CS. **Kummä pa bjauren**, komma efter med något (se **bjure**) L. **Pa bunnken** [på

myrkanten] F. "Häfva hvarandra **pa däur**" [dur] F. **Källingi däjn har päjskä di pa dur** Samtahl 1771. **Ta pa däur** [dur], fly undan, drifva på dörr F. **Staika pa fleis** [steka fisk på kalkstenshäll] L. **Han järr pa fälvägen**, det bär till olycka med honom F. **Liggä pa gasebacken** [ligga ensam, då hustrun ligger i barnsäng] L. **Pa gata**, på väg (F). **Jag kan inte kumbä pa gatä**, utom hus, gårds CS. **Nå räidur väita kåpu pa grøna hästen** [dimman på ängen] FCS. **Däina lamb ga pa mäina herdar** (jordar) F. **Ligga pa häusar** [sova på höskullen]. (Kräk), som **ligur äutslage pa järdi**, ligger afvräkt på marken F. **Ga pa kaken** (kåken) **mä di!** (utrop) L. **Ga pa käutäis**, gå på jagt å hafsis efter kut F. **Palle, pla**, ("på lag"), se **var-på-lag**. "Bunnen" stod "på lagg" mot väggen S. **Pa liv** [läiv], på mage. **Kvännda** [tända] **ällđ pa liauset** F. **Pa marki**, ute (F). **Pa mide vattn**, på lagom djupt vatten FS; CS. **Pa middjen**, på midten FCS. **Fikk pa nasar**, fikk näppst RN. **Pa prick och pinne**, noga, bestämdt S. **Pa raina händer**, redigt, afgjordt F. **Skrifva upp pa reii** (takbjelken), när något ovanligt händt F. **Han har obo** [löss] **pa sig** F, VB. "Jag har en på skaftet till! (en till i beredskap) VY. **Aka pa skålldrur** [en sorts skidor] BU. **Pa sladden**, sist CS. **Ja slog'en pa snöivarn**, jag slog han öfver näsan LCS. **Hvässa aks pa staur** [stör] FCS. **Pa ede** [Er] **strandakur** HM. **Ga pa straum**, gå på fiske i Sjuströmmar (VS). Ligga "på sträng" och torka [om hö] S. **Pa seide**, (fig.) tokig; **han järr pa seide** GH. **Ga pa seida**, göra sitt tarf F. **Kummä pa säide**, komma bort L. **Hästen skega pa säida**, (skyggade åt sidan) FCS. **Ställa pa säide** [säida], ställa i ordning F. **Stäig pa säide, go vinar!** S. **Pa säud**, lutande, på häll, på kant FS; CS; KB; VB; (liggande såsom en båt) (BU). **Sigla pa säud**, segla lutande FCS. **Ga pa teiar** [på tå] S. "På tåten", på rätta vägen PS. **Kumbä pa taten** CS. **Pa tårrku**, på det torra, på landbacken F. **Sätta pa täunen**, besegra S. **Skall jag gi dig pa tärrtu** (munnen) F. **Sèdi liggar pa vaggor** [obunden] AG. **Pa rèta vägar**, riktigt, lagligen GA. **Yksi hängur pa väggi** RU. **Pa väid vägg**, helt öppen F. **Ga nå äut pa väti** AG. **Pa annar äisen**, på andra iskanten F. **Pa ällna-vattn**, på 1 alns vatten F. **Föda mang' kräk pa äutgangar** (beten) FL. **Pa Rone**, på, vid Roneham; **i Rone**, i Rone socken S. **Pa Hall, pa När**; **pa väiki** (Katthammarsvik); **pa Bussväik** (Burgsvik) HG. — 2) om tid. **Pa aina nat** F. **Pa hugget**, adv., just i dörrläsningen, i början HN; just i det samma S. **Täu ar pa förrsti hundratali**, 102 år FL. **Pa nidar**, i nedan F; **pa nöi**, i ny GA. **Pa stunndi** F, genast. **Äut pa täiden**, fram något i tiden F. **Pa flaire täidar**, på länge F. — 3) med avs. på sättet. **Pa gain**, vidöppen [dörr] F. **Pa galenskap**, på rolighet, narri. (Lotta) **pa gammelt** [lotta först, vid sälfångst; gjordes av dem, som ej fått någon hud året förut] NS. **Pa ett hilldurhalldur**, på måfå F. **Pa hov**, på höft, [på måfå] FCS. **Sta pa hälling**, att luta SU. **Pa härrt u tvärrt**, vårdslöst F. **Väggi star pa häuk**, väggen står och lutar NS. **Pa kapurr**, snarstucken CS. **Pa kvannsväis**, på narri, tokeri RN

CS. **Pa en rappskall**, i en hast EH. **Pa rolighajt** [på skämt]. **Pa skack**, på snedt (F, L). **Pa skarnsväis**, på elakhet (sagdt eller gjordt) F. **Pa skynns**, på sned VB. **Pa slitts**, på sned, på snedden vs. **Pa slyd**, på sned, lutande EH. "Ta in" [garnen] **pa slör** [då man fått mycket fisk] AG. **Pa snid**, på snedd; snedt F. **Pa snidds** F; **pa snitt** S; CS, på sned. **På spitakel** [på skoj] MB. **Pa styd**, på lutning BU; AG, (NS). **Pa stållt**, upprätt stående. (Fartyget) ligger "på svaj" ett stycke från land VY. **Pa tvärs**, på tvären, tvärs öfver CS. **Pa dä veise**, [på det viset]. **Pa ymms sätt**, [på båda sätten] F. **Pa ett yvarslag**, på hof, gissning RN. — 4) med avs. på ändamål; resultat. **Liggä pa driv**, fiska i öppna sjön F; **pa drif** eller **rak**, på vrakfiske RN. **Pa flut** (= **pa vrak**). **Pa dä häkkte**, i den afsigten F. **Kräka pa käut**, krypande lura sig på kut F. **Gi si pa lupä**, [på loppet] CS. **Pannkaka u mjelgråit kumbar bonden pa mjèlkaup** TO. **Ga pa skytt**, gå på jagt. **Pa splejt**, med inbördes täflan F. **Ga pa spund**, spaning FL, LCS. **Pa stat**, högtidligen F, FL. **Fara pa stat**, på långresa F. [Slå bollen] **pa trill** [= så att den trillar]. **Ligga pa tässken**, på torskfiske GA. **Liga pa vrak** F; **liggä pa rak** NS, SU, fiska flytande ute i hafvet. **Pa vagä**, på lyckträff, med vågsamhet SUCS. **Ga pa vaide**, gå att roa sig (om ungdom) F. **Pa vinn u var** FCS; **pa vinno var** F, på vinst och förlust, för säkerhets skull; **pa vinnvaro** FS; CS, d:o. — 5) om andra förhållanden. **Ta in pa halls**, taga in ett fisknät på sida ... L, SUCS. **Gi pa hand**, förköp (vid handel) L. **Pa kast**, på lotteri [med tärningskast]. **Pa aigen mat**, [på egen kost]. **Bjära pa minne**, minnas, komma ihåg L, RN. **Dä var pa näppen**, på vippen, **mä näpp u nöd** FCS. Flere år "på rad". **Pa sling**, när garnen upptagas med öfver- och undertälnan, hopslungna som en säck FCS. **Ga pa stillt**, bli lugn, lugna ut F. [Slå bollen] **pa ståit** [då den studsat]. **Ga pa, liga pa tårrku**, (om släka) ligga så högt, att ej vatten kommer dit; **dansa pa tårrku**, dansa utan förtäring FCS. **Pa tårrku**, på det torra, på landbacken F. **På våg**, vid vadslagning, VB. — 6) såsom utbildning till verb. **Jag aukar pa di mang, så aukurt däu pa min gang** BU, (se **kavel-varp**). **Bjär på min bask!** [natthugg] TO. **Han brägdar säin mor pa, sinn far pa** (bräs på) LCS. Malt, som **hä jär bruggi pa** FCS. **Drägä känsell pa**, känna igen någon SU. **Fa taum pa** [få tygel på, fig.]. **Fala pa källingar**, ha prat om, taga exempel av FCS. **Gära ällds pa äi grävvona**, göra eld i spisen F. **Ha tanka pa**, ha bekymmer om, för F. **Halld** (l. **hallt**) **tjäksluna pa dig!**, håll käften FCS. **Hussa pa lambi**, hyssia, drifva på fåren BU. **Kalla pa hynsen** F. **Nå kumbur dä ann pa ann härding** (påkänning) FCS. **Ligga pa**, tänka sig till att . . ., hålla på med GA. **Däu skatt gilt lägga främi dar pa** [befrämja det] F. **Däu skatt väl kumbä lèt** [lätt] **pa däur** [dur, dörr] **ann dag, hva dä leidur, leit däu pa dä!** [luta du på det] LÄ. **Sleta katten, så letar** [lättar] **han pa stjärten** FCS. **Kum lät mi fa luktä på di! Läggä männskäbajn pa** [till bot] CS. **Löidar in pa**, (lyder, ljuder till, liknar,

lutar ditåt) RN. **Maistarr pa**, som har gjort, uträttat något. **Missgärs pa**, är osäker på . . . RN. **Gi märk pa**, uppmärksamma, lägga på minnet ÖG. **Hä jär rasur pa!** det står illa till VB. **Ränna fatu pa dä lambe**, ränna fatt på . . . F. **Se skaivt pa någon**, afundas GA. **Set spel pa**, sett exempel på F; NS. **Smaulä pa**, äta på något F. **Snos pa**, bräs på F. **Sta pa jå**, jaka, ifrigt bedyra, säga ja FCS. **Sta pa nai**, neka, ej vidgå F, VB. **Ståiä pa**, hojtande mana drifva på oxar, hästar FLCS. **Hä ståitar pa**, det liknar F. **Dä stäiva pa tugi**, det gjorde tåget styft FCS. **Stämna pa**, styra på RN. **Säkkä pa si**, taga en säck på, medelst axlande jemka en börda CS. **Sätta stat pa**, bry sig om GA; värdera S. **Sätta svais pa**, svetsa L. **Sätta sägg pa** VB, = **sägga**, se d. o. **Ta fat pa**, ta fatt på F. **Ta laide pa**, [bli] trött, ledsen vid (F), L. **Tannä pa**, gnaga på CS. **Ta varo pa**, bestyra med, ha att göra. **Taka raida pa**, ta reda på F. **Talä pa**, åtala, påstå, omförmäla (F). "Tro på", älska, hafva förtroende till, hålla af. **Trutenn pa**, ovillig till något MB. **Tumma pa** eller **sätta tum pa**, besegla ett löfte. **Tveilä pa**, tvifla RN. **Dai tygä alldrig gnäkkslä pa si!** NS. **Täura pa**, att tära på, vänta på, fortfara med F. **Vällna pa nåke**, hoppas på något F. **Vällnas pa**, hoppas F. **Örka pa**, yrka på, påfordra GA.

på adv. **pa** F—SUS; CS. **Apårrt pa**, oförmodadt HM. **Bota pa**, öka på, förbättra BU. **Bränna pa**, (fig.), skjuta med bössa F. **Bröinä pa**, (fig.?), köra på; gnida på F. **Dräga pa**, trycka af (ett skott) FCS. **Fikk pannuna pa**, fick kokpannan på elden F. **Hymmpä pa sig**, oskapligt kläda på sig (F). **Tråiu, den skall jag visst ha pa!** S. **Klappä pa säupu**, reda på soppan ÖJ. **Han klèdi bonden av sig och tiggaren pa sig** FCS. **Knylä på**, piska, rappa på. Ju hastigare man kan **kumm pa dum** [sälarna] . . NS. **Hann kåmm happanäs pa mi** [oförhappandes] FCS, **Han kummar tvärs pa** som Strands stuten på **Geislä hynsi!** ÖJ. **Kustäverä pa** l. **kustä pa**, kosta på CS. **Kvastä pa**, ge ris, basa RM. **Maina pa**, mena på, tro S. **Jag mainar pa, jag laupar haim** LÄ. **Nyssta pa**, börja blifva hafvande F. **Påkra pa**, påka på FCS. **Ramä pa**, slå, dorga; kila ett fartyg af stapeln. **Rigga pa**, spänna i, sela på hästarna F. **Rist pa** [boskapsmärke]. **Rulla pa**, börja bli hafvande FCS. **Rygä pa**, lägga råge på CS. **Sapa pa**, bestryka med såpa. **Sila pa**, sela på F. **Sla pa** (vid förlofning, vid köp i kort). **Skjauta pa**, framkasta, låta förmoda, glunka om VS. **Skäffta pa**, [sätta skaft på] F. **Slämmbra pa** (t. ex. en vagn), öfverfylla F. **Smackä pa (russi)** CS. **Smäida** [smida] **pa**, lappa kläder FL. **Snaid pa** [fårmärke]. **Spe pa**, späda på. **Drickar äut u sper pa** LÄ. **Sväipä pa**, piska på CS. **Säta pa**, sätta upp (som vad); komma öfverens om F. **Sätta pa** skörden; sågstocken TK. **Tula pa sig**, lida F. **Tycka pa**, anse att, tycka, mena F. **Tynna pa**, tappa på (tunna, kärl) FCS. **Värfva pa**, arbeta friskt på, brådska FCS. — **på-bomma pa-boma** (en väf) S, se **bomma på**. **-byggare pa-byggare** S, [en sorts dubbel snurra, spetsig i båda ändarna]. **-byggning pabyggning** S, öfre våning på hus. **-dyna padöina** BU;

-å (F), SU f., stora fjäderbolstrar, som brukas ofvanpå såsom täcke; fylld med fjäder, stundom s. k. eiderdun **(ad-dun)** BU. **-*flågning paflugning** (FH), bf. **-en.** Vid "påflugningen", (då humlen flyger på). **-*frestan pa-frässtan** FS; CS f. [?], påkänning. **-fund pafund** Neog. **Hä jära pafund,** updickt, förehafwande. **-fågel pa-fugl** S. **-gjord pagjord** F; LÄ; *pa̱gi̱a̱rd* FHG m. [?] S, f. HG, det remtyg i selen, som ligger tvärs över ryggen på hästen. **-gärd pagärd** F, = **på-jäst** nedan.

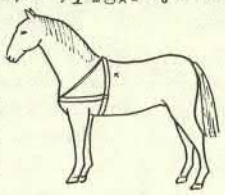

-hålla V. **pa-hallda** (F), GA, (RN), NR, om det som skall vara, bestås. **Allt sum annä han skudde pahallda til gardsens bräuk** (RN), NR. **-hänge pahängä** Ba, CS n., tjur Ba, CS; äfven en menniska som är efterhängsen CS. **-jäst påjässt** S m., jäst som fås ofvanpå. Jfr **underjäst. -kast pa-kasst** FS; CS; BU, (L); AG n., påhäng, oväntad börda, besvär, kostnad S; ondt, lidande, intrång AG; något olägligt, påhäng, sjukdom af de sma under jårdi BU; olycksöde FCS. **-klädd** f. **pakled** Bröll.-d. 1738 a: **Sum ware ha i roir pakled med drakegods. -körare pa-kåirare** F; (L): 1) god kultje, bris F. 2) (fig.) piska L. **-*landa(d) pa-landä** CS, åt landet blåsande (vind). **-landig pa-landu** LCS; **-ugur** CS, = föreg. **-lit paleit** Ba; **paläit** FS; CS; BU; ALCS; VB; *pa̱lä̱i̱t* GGHG, m. VB; n. FS; CS; ALCS; HG, påhäng, besvär, ålitande F; BU; ALS; CS; besvär, intrång BR; (hos vänner) VB; snyltgäst, påhelsning Ba; besvär (pålitande) CS. *na ha vo̱r gæ̱rt sto̱urt pa̱lä̱i̱t*, nu ha vi gjort stort besvär (säga långväga gäster, som stannat flera dagar) GGHG. **-loft pa-lukkt** BU n., golfbräder (brädtaken) ofvanpå "riarna". **-pass pa-pass** n., uppassning, tidspillning F. **-pinare papäinare**; **-i** F m., tvingare, tyrann; lästkil. **-*selig paseëlen(n)** FS; CS, n. **paseëlit** FCS, värd att se på S; ansenlig CS. **Paseëlit stort, grannt** FCS. **-skarv paskarrv** FS; CS, m. S, f. [?] CS, öfverskorpa på bröd. **-skorpa paskårpä** CS f., öfverskorpa. **-skrubba pa-skrubba** F f., [den övre, lösa kardan i en **skrubbobänk**]. **-slag pa-slag** S. Stadfästa handslaget med "på-slag" [vid trolovning]. **-spika** part. **paspäikä si,** som är påspikadt. **-stol pa-stol** F m., fårmärke:

-strävig pasträfvugur F, envis, pockande. **-strö** n. pl. **pastråiar** CS, sådant som strös på foder: mjöl etc. **-*telne patällni** FS; CS; **-a** (F); **pa-tjäne** (KB) m., bf. **patällnan** F; **patjänen** KB; *pa̱tjæ̱nn* LHG: 1) [det översta kanttåget på ett nät] FCS; öfverkant af garnet F. 2) [det övre av det dubbla (övre) kanttåget på fiskegarn; jfr **under-telne**] KB; HG. **-trä pa-trè,** öfversta träet i [dörr-]karmen HM. **-vatten pavattn** FS; CS n., vatten, stöp på isen. **-väder pa-vädur** F; BU n., vind in åt landet. **-väta pa-vetå** F, regn (om våren) som sköljer "finskan" (fjolgräs, slem på rågen) af åkrarna.

påk(er) påkr FS; CS; **påker** F m., bf. *pa̱kan* LK; pl. **påkrar** F, påk.

***påkra påkra** FS; CS, ge stryk med påk S. **Påkra pa,** påka på FCS.

Pål, se **Sankt Pål.**

påle *pa̱la* BR, NRHG m., pl. *pa̱lar* (Gotl.) D [spec.] i "garngården" D.

***påll pål** Neog; **poll** Sahl m., bf. **pållen** S, CS; *pål̨n* BRHG, sägs när man kallar en häst: **pål, pål** Neog; smek- och lockningsord till hästar CS, HG; även barnord HG. **Poll, poll,** läte hwarmed hästar kallas Sahl. — **påll-häst** m. bf. **pållahästen** S, *pål̨hástn̨* BRHG, häst, smekord till hästar S; barnord HG.

pålle pålle S, (häst).

***pånk** s. (häst), se **ponk.**

påsa v. **pusä** S, påsa sig ut, vara ojemn, knölig. **Pusa in,** samla i påsen S.

påse puse Neog; F; **-ä** CS; **-a** F; BU; **-i** FCS; **päuse** [!] S; *pɨ̣u̯sa* F; BRHG; *pusi* GHHm; *pu̯sa* GGHG; *pa̤u̯sa* EKWss; *pɨu̯sa* GBJ m., bf. **pusen** RN; **päusen** [!] S, påse, (liten) säck S; CS; [fig. om små lammungar som gå ludna under vintern = **lunning**] F. "Alla vill herrar vara, men ingen vill **pusen bjärä!**" RN. Jfr **ask-, havre-, mat-, palt-** och **skvaller-påse** samt **sid-påsad.** — **päs-*dricke pusedrikke** ÖJ n., svagdricka, som beredes därigenom, att malt, fyldt i **puse** (påse) kokas i vatten, också med något humle, hvarest det ges på med gäst, som vanligt. Brukes, då man ej har tid att brygga; helst så om somrarne under slottern S. **-*halle** m. pl. **pushallar** F, [sänken å nät] kringsydda med lappar att ej skramla på botten och skrämma, [vid idfiske]. **-kikare pusä-käikari** FLCS m. (skällsord). Jfr da. posekiger. **-mjölk pusämjälk** CS f., gäsmjölk. **-*åting pus-ating** F; SÅ 62; **pousating** RN; **päusating** [!] F; BU; FCS; då man gör dagsverke och har mat med sig F; då man vid arbete håller sig mat sjelf och har egen **matpuse** med sig BU. Ang. **äu** för **u** se Inledn.

påsig pusig S, ojemn, knölig.

påsk paska Neog; **pāskar(r)** FS; CS; L; RN; **paska** FCS; *pà̤skar* FHG; *pa̤sk* (föråldr.) GBJ; *pɒ̤sk* GHHm; GBJ. **"Gåima haim till jaul u paskarr u pinnsta med!"** F (se **fjäl-båt**). **Till paskar,** till påsk (L), RN. **"Um jaul, um jaul — halleluja! Um paskarr, um paskarr, hva ha vör da! Um pinnsta, um pinnsta, da ha vör dä minsta!"** sjöng en bonde F. **Aradagen Paskar,** annandag påsk F. **Arå dagen paska** (2:dra dagen påsk) **da varu vör dar; arå dage** [!] **paskar skula vör ga burt; ja var dar** (vaddar) **ann aro dage paska** FCS. Fg. (ack. pl.) paschar. — **påsk-afton paska-afton** F m., bf. **-aftunen** FCS. **-dag** m. bf. **paskadagen** FCS; *pa̤skdagan* LK. Fg. paskadaghr Rk. **-lilja pasklilja** S; f., pl. **paska-nilljur** F, gul narciss. **-lördag pāska-laudag** BU; **-lauda** (BU) m., påskafton. **-skräck paskaskräck** CS; **påsk-skräck** S m.: 1) utklädd person, att skrämma barn [går påskmorgonen omkring i husen, och gör även vid middagstiden på påskdagen en tur genom gatorna, skrämmer barnen och begär påskägg; han tillropas: **"Aske-kärring, sure-välling, blå-tarm"**; se **ask-käring**] VY. **Askekärringen** . . går blott på långfredagen, men på påskdagen går **påske-skräcken** VY. 2) ris, straff, hvarmed obeskedliga barn hotas askonsdagen CS. **-skräcka** Här på Gothland kallas thet Påsk-skräckia som sker påskamorgonen, at thå bittida upwäckia barnen til att se Solen dantza och fröjda sig öfver Christi upståndelse. Men thet som sker långfredagsmorgonen kallas askokiäringen Neog. **-syssla** f. pl.

paskasöjslor, gammalt skrock, prat F. **-ägg paskarägg** F; **paskägg** RN.

(?) ***påta poutä** GA, göra sitt tarf (småbarn).

***pägel pägull** F m., tår: **gif mig ann läiten pägull!**

***päl pel, päl** Sahl, PS, en liten knapp i kannan; at dricka efter **päl** Sahl.

päll pell S; **päll** CS m., brudpell af mörkrödt flor med guldspetsar i kanten och silfvertofsar i hörnen S. **Halda pell** öfver brudfolken under vigseln F.

päls *pɛls* allm. HG m. Jfr **skarp-** och **skinn-päls.**

pälsa v. **pälsä** S; CS; *pɛ̀lsa* LÄ HG, klå. **Pälsä pa,** slå, ge stryk CS. **Pälsä pa skogen,** hugga ned skogen för våld, utan vett och hushållning S, CS. *ɨa ska pɛ̀lsa dɨ!* jag skall ge dig på pälsen LÄHG.

***pän** s. **pän** Sahl; FS; CS; BU; AG; L; VB; SU; *pɛ̨n* BR, L, NRHG, m. S; CS; BR, NRHG; bf. **-en** FS; CS; f., bf. **-i** FS, CS; AG; L; VB; f. el. n. LHG; n., bf. **-i** FS; CS; BU; L; **-ä** BU: 1) (m., f., n.) hammarspets; det smala uppåt af hammaren S; CS. 2) (n.), (fig.?) stryk FS; CS; L. **Gi pän** L. Jfr **hammarpän.**

***pän** adj. **pen** Neog, PS, **pän** PS, CS, n. **pent** Neog, tillgjord, behagsjuk; mån, angelägen om CS. Wara **pen** om något, mån, bekymbrad. Sichta **pent,** noga, grant Neog. Da. pen.

päna v. **päna** Sahl; FS; CS; BU; **-ä** AG; L: 1) bruka **päni** AG; slå med **hammarpänä** CS. **Päna jern öir halldi,** hamra allt för klent, att det ej håller för ändamålet F. **Janät pänas; päna ut janä** Sahl. **Päna äut,** hamra ut med spetsen F; BU. 2) slå, ge stryk CS. 3) tröska om kornet för att få stjertarne af F.

***päpling päpling** Neog; Ba; S; CS; (F), AG; (VB); *pɛ̨plɨŋg* GHHm; *pɛ̀plɨŋ* BRHG; ABNC m., en gosse, skolegosse Neog; liten gosse AG; liten pojke, småväxt karl, dverg, pyssling CS; byting, om småbarn Hm; parvel, vase (om barn): *an lɑ̀ɨt'n pɛ̨plɨŋ* ABNC; (blott om småpojkar) HG; liten tjock pojke, äfven nyvigd prest Ba.

pärk s.[1] **pärk** Neog; VS; NO; GA; L; RN; HM; *pærk* GHHm; ABNC; GBJ m., bf. **-en** Neog; S; CS: 1) mindre skogsstycke NO; ett avmätt stycke åker eller äng Hm; (*skoukspærk*), liten utstakad ruta av skog, som såldes NC, HG; långfyrkantig ruta vs. Vallstena-rum . . ligger i en **pärk** (fyrkant, ruta) mellan Vätebryu, Grönhau, Slumreság o. kyrkan vs. 2) a) inhägnad ruta i pärkspel; b) själva spelet 'pärk'; c) en omgång av detta: *dɨ spɑ̨ɨlde fɑ̀ɨr pærkar* ABNC. **Pärk**; spela **pärk** är ett bollspel. **[Pärkbollen** består av hårt nystat ullgarn, överklätt med skinn och med c:a 4 tums diam.] Sielfwa **pärken** är ett i lång fyrkant afdelt rum, ther bollen skal inslås. Roterodam kallaret på Latin: tectum Neog. **Spälä pärk** HM. Karlar . . **spälä pärk** L. **Päikur** . . spelte **pärk** . . på **vag** GA. Spela **kas-ball,** = **pärk** RN. —

Pärk är ett slags bollspel, ibland de Gotländska nationallekarna det mest brukliga och omtyckta och fordrar mycken vighet, kraft och styrka [påpasslighet och snabb uppfattning]. Vid allt bollspel på Gotland slås bollen allenast med händerna och ofta också med fötterna [icke med

sällträ]. Pärkspelet har sitt namn af den s. k. **pärken,** en af på marken lagda stänger [eller en lina] bildad rectangel af omkring 3—3½ alns längd och 1¼ alns bredd. De spelande indela sig i 2:e partier, lika många på hvardera sidan, från 3 till 6, 8, 10 allt efter platsens storlek [vanligast 7]. Ibland dessa utses den skickligaste på hvardera sida till "pärkkarl", d. v. s. en som skall "stå i pärk" eller vid pärkens bakre del för att med hand eller fot slå ut bollen. Nu bestämmes ett mål, 12—14 steg från pärkens framända, kalladt **ståjtu,** och lottning anställes, vanligen medelst en slants uppkastande, då man "håller krona eller klafvä", lottning om hvilket parti skall börja "ute" eller "inne". Det parti som är ute uppställer sig hit och dit utanför **ståjtu** eller målet, och hvar efter annan försöker att slå in bollen i pärken; (att med en hand **kasta in** bollen bruka blott smågossar eller högst ovana spelare), träffar nu bollen på marken inom stängerna, utan att snudda vid dem, (rörer bollen det minsta vid pärkstängerna, ropas genast: **"han stangede"**, dvs. tog emot stängerna eller pärkstickorna, och då är det hugget om inte!), så skall "pärk-karlen" efter bollens första stöt på marken med handen eller foten slå bollen utom **ståjtu,** antingen i en stor båge, utom alla motspelare eller ock "på **trill**" emellan dem. Men längst ute äro ock de bästa motspelarne utställde, hvilka, om de komma åt, antingen inslå bollen "i vädret" (utan stöt på marken) eller efter första stöten (stöter han 2:ne gånger, eller har han träffat eller blott snuddat vid någon af ens egna medspelare, tar bollen i träd eller trillar längs åt ett tak eller tvärs i ett plank el. dyl., har man förlorat rättigheten att slå bollen utan får då blott möta honom på stället). På detta sätt kan bollen få flyga flere gånger fram och tillbaka mellan partierna ty man får slå den så länge man kan ta den "i vädret" (utan stöt på marken) eller efter första stöten. Men om bollen slutligen stadnar på något ställe inom **ståjtu,** [mellan ståjtu och framsticku], så säges det partiet, som är ute, **fat kas.** [Kasen utmärkes med en sticka eller ett kryss på marken.] Släpper "pärkkarlen" i första hugget bollen eller slås den sedan bakom pärkens "baksticka", heter det att motspelarne **fat kas i bakpärk [i baken],** hvilket är det bästa (eller lättast [svåraste] att försvara). Sedan hvar och en slagit sitt **kashagg** eller **slat pa kas,** vexlas rôlerna om, och det partiet som var "ute", går nu "in" med dess pärkkarl, som nu skall stå i pärk, för att försvara sin kas, om de ha någon, eller ock att försvara sjelfva målet, då de sägas skola **träckä ståjtu.** Dot parti som kommit ut, skall nu försöka, att med samma beting som förut 1:o slå in bollen i "pärken" och 2:o få den utslagna bollen att stadna inom motspelarnes "kas"; lyckas detta få de räkna 10, i motsatt fall får det andra partiet 10. Dess hugg kallas **käulhagg** eller **ståithagg.** Sedan hvar och en slagit **käulhagg,** börja de som förut att slå sina **kashagg** för att äfven i sin tur skaffa sig "kas", hvilken de åter nästa gång skola försvara. Och så går det tills någon hunnit **käulu** eller spelomgången ut. Räknesätten äro 10, 20, 30 eller "fullt" och 40 eller **vunne'.** Det parti som ej får något 10, blir **pissmunk.** (Tro spel kallas en "kula";

det parti som vunnit 2:ne af de tre spelen, har vunnit en kula). För att afgöra när tvist uppstår, hvilken kas är bättre eller **vinnar,** äro i pärkens främre hörn tvenne små pinnar som kallas **putt-karar,** nedsatta i jorden, öfver hvilka en som lagt sig ned på marken sigtar liksom öfver en diopter för att uttaga mätningslinien. Ett sådant slag, då bollen kommer in i pärken med stor båge och sålunda tar hög stöt, heter **uppriktutt hagg,** hvaremot ett som med stark hvinande fart nästan kommer strykandes längs marken, heter **putthagg** eller **snarft hagg.** . . Dervid äro de s. k. "hänghaggen", som lent släpa sig in öfver framstickan ofta de svåraste för pärkkarlen att möta. När alla då med säkert öga och god arm möta och slå bollen, och denne flere gånger får flyga mellan de spelande. så att det blir som det kallas en liflig **bäddring,** då är spelet som nöjsammast och i sitt rätta flor. — På Fårö och några få af de norra socknarna på landet äro de enda ställen der pärkspelet ej öfvas eller åtminstone ej är allmänt S. —

Ypen pärk [bakpärk], motsats till **putt-pärk** [se d. o.] hvilken sednare alltid spelades i Lau. Jfr **bak-, fram-** och **putt-pärk.** — **pärk-karl pärkkarl** S; *pærkar* ABNC. **-spel pärkspel** S, (brukades aldrig på Fårö). **-stång pärkstang** S, (se ovan).

pärk s.[2] **pärk** Neog; Ba; CS; (F); VN; (VB); SH 88; **perk** Sahl, PS; *pærk* GHHm; GBJ; HBTg m., pl. **-ar** (VG), fiskiepärk, sump Neog; fisksump S; CS; Hm; J; Tg. Jfr **park** och **fisk-pärk.**

pärk s.[3] **pärk** (F); AG; LS; CS; VB, (SU); CS; *pærk* GHHm; ABNC; GBJ m., bf. **-en** AG; L; pl. **perker** Sahl; **pärkar** S; CS, *pærkar* LHG, långa stickor at lysa sig med Sahl; pärta; spån; 4—6 kvarter långa, tunna, torra furuspånor, hvilka på landet brukas att lysa sig med inom hus CS; magra (ej feta) tunna pärtor VB; tunn kluven spån av ett vedträ att lysa sig med NC; vanl. av *faitvid* [fetved] Hm; tjärvedsbloss S; J. Lat. pertica S. *klàu̯ pærkar,* klyva "pärkar" LHG.

***pärka** s. **pärrka** FS; CS; **-o** F f., pl. **-ur** FS; CS, pärta, spån; ljussticka, stickbloss.

***pärkla** f. pl. **pärklur** FS; CS, = föreg.

pärk-lekare pärklaikare F m., perpendikel.

pärla *pæ̀rla* FL, HU, SYHG; *pærla* HÖ, NOHG; HETg f., pl. **pärlar** CS.

***pärme perme** VS m., bf. **-en,** syra, vatten af **såjdsviden** (tjärvatten) som vid garfning gör huden tjock.

päron (***pära**) **pärä** S; CS; *pæ̀ra* FHG; *pæ̀ra* HL, LÄ, BRHG; *pæ̀ra* ABNC; EKWss f., pl. **pärur** FS, CS; **-ar** (ÖJ): 1) päron. **"Ta sig en pärä",** få lång näsa S. Jfr **häng-, kröl-, sten-** och **sylt-päron.** 2) potatis. **Säta pärur til hällti,** till hälftens F. **Ympa pärur,** kupa potatis FCS. *grę̀va pæ̀rur,* taga upp potatis FHG. Jfr **jord-päron.** — ***päro-dopp päro-dupp** FS, CS n., doppa, sås på potatis. **päron-gille pära-** S; **pärä-gillde** BU; FO; HG, gille med lek, dans och päronätning vid Mikaëli-tid (på Hästnäs) [dit Visbybor lustvandrade och fingo av bönderna päron och annan traktering] BU; MB; **pärägildä** hölls fordom vid Ringvide i Fole, då man köpte en hattkulle kokta päron för en styver och roade sig med lekar, dans m. m. . . och hade "våg" FO; fordom i

Hogrän. ***pär-krabba** *pærkraba*, [krabba, se d. o., att ta upp potatis med] GBJ. — **-krok** *pærkrøuk* GHHm m., = **-pick**. **-käpp** pl. **pärä-käppar** S; CS, (fig.) smala, klena ben. **-*moe pära-moï** F; **pärumoë** FCS m., [potatishop]. **-*mutta, -er pärämuttä** CS; **-mutter** [pl.?] S; pl. *pærmutar* BRHG, bergamott (ett slags päron). **-*pick** *pærpik* GHHm m., potatishacka; en något över decimeterlång flat järnspets med trä- handtag Hm [att ta upp potatis med] HG.

-*rade pärrade S m., kärnhuset af päron. **-*skjuta** s. **pärskjautå** VB f., potatisbössa (= **rov-bössa**, se d. o.). ***päro-skräll** pl. **päraskrällar** F, affall, skräp [av potatis]. **-skrälla** f. pl. **päruskrällur** FCS; **päräskrällar** (F); CS, potatesskal, -afskräde. **päro(n)-träd pärurträi** (F), FL; **päratrè, -trei** (F); **pärätre** CS; *pærtræ* ABNC; *pærtræi* GBJ n., päronträd S; CS; J; -trä (träslaget) NC. **-äpple päräpple** F n., frukt högt uppe på potatisstjälken (bär?) S; = *putátisaplar*, pl., BRHG.

pärr** (pirr?**) **pärr** SKYCS; (L); *pær* ANHG; ABNC m., myrfoder, något finare än starr CS; myrgräs S; finare gräs eller starr på holmarna i en myr NC; groft, högt, runt myrfoder HG. **pärr-foder pärrfodar** GH, (L) n., myrfoder. SÅ 102. **-gräs pirr-gräs** (Landtmät. Finemans diar. 1749, 1753) S; **-hö pärr-hö** (GH). SÅ 50. **-vall pirr-vall** (Landtmät. Finemans diar. 1753) S.

***pärra** s. **pärrä** CS, se **rännpärra**.

***pärrig pärruar** (GH), ["pärr-aktig, -liknande"?].

pö om pö påi um påi CS, småningom.

***pöl** s.[1] **poil** Neog; Aln; **påil** FS; CS; (VB); *poyl* GHHm; EKWss; *pa̧l* ABNC m., knyla, wäxt Neog; en knöl på kroppen Aln; knöl, böld CS; knöl, kula (vuxen hastigt upp) FCS; liten knöl [efter myggbett; på björkstam] Wss; bula, svullnad (efter ett slag); upphöjning i marken NC; knöl på bräder och stockar Hm. Jfr **hat-pöl**.

***pöl** s.[2] **påil** CS n., småsysslor, småknåp, pyssel.

***pöla påilä** CS; *pa̧le*, impf. *pa̧lde* ABNC, småsyssla, knåpa, pyssla CS; rota, arbeta NC.

***pölig påilugur** FCS; **-ug** CS; n. **poilutt** Neog, (F, VB); knölig CS; (n.) knylot, ojemt Neog.

***pöls pyls** I 98: 14 a; Ln; (F, L;) LJ; **pylls** VB; CS; *pyls* ABNC; GBJ m. LJ; NC; J; f. [?] bf. **-i** VBKn: 1) korf I 98: 14 a; Ln; J; blodkorv NC. [De gamla sade **ryd** i st. f. blod], att icke **pyllsi skudde kokä sundar** (VBKn) S. **Mike har ja set u mike har ja hårrt, men aldri har ja set en pyls mä har pa!** [sade gasten om en kokt katt] LJ. **Kokä pyls** CS. **Pratä pyls** S; CS, prata pöls, snack, strunt; prata i vädret. 2) **pylls**, så kallas de på måfå på lågt vatten längs åt stranden och utan **hallar** [sänken] utsatta gamla odugliga näten, när de af strömmen hopsnos till ett långt tåg eller **pylls**. När en och annan fisk fastnat deri säger man **"pylls mä faitaugu"** [egtl. blodkorv med fettärningar] VB.

pölsa s. **pylsa** Neog; **pölsa** (HB) Wallin; **-ä** CS; **pyllsa** FS; CS; *pylsu* GHHm f., korf Neog; blodh eller grynkorf (HB) Wallin; blodpölsa, blodkorf, hackmat CS; pölsa (endast **blod-, livur-pyllsa**) FCS; blodkorv Hm. **Prata pylsa**, prata i vädret

Ba. Jfr **blod-, jul-, lever-, ring-** och **våm-pölsa.** — **pöls-grind pyllsa-**S; **pylsegrind** BU f., (galler) under taket för korfvar S; att torka pölsor på CS. -***pinna* **pylls-pinnå** ÖJ f., pl. **pyllsu-, pyllsopinnur** F; *pỳlspịnar* BRHG, korfstickor; (brukades i st. f. knappnålar) F. Seglet är af kalfveskinn, Masten är af **pylsepinn**'! (ur barnramsa) S **Pylsapinnar** af slån SÅ 66. **-prat pylsäprat** S; CS n., pöls, struntprat S; oförståndigt sladder CS.

***pölsa** v. **pylsä** CS, = **pratä pyls,** prata i vädret.

***pölsare pylsare** VY, [i skråvisa; = korvfabrikör?].

***pönsa pynnsa** FS; CS; *pỳnsa* FN 327: 1) fundera på, leta efter S. 2) tota till, fnaska med S, CS. Jfr da. pønse.

pösa poisa Neog; Sahl; **påisa** impf. **påisti,** sup. **påist** FCS, pösa, swälla Neog. **Poisa sig,** swälla upp Sahl. **Påisa si äut,** pösa (om säd i vatten) FCS. *pàịs_sɨ,* pösa, svälla upp NRHG. *poys sɨ æut,* svälla NSWss. Perf. part. **upp-påist,** upp-pöst, uppblåst (såsom en kaka, groda etc.), stolt, retad CS; (jfr **upp-yst**).

***pöta (pojto)** s. **poita** Neog; L. soc.; Sahl; **påitä** LCS; **påitå** RN; **pojto** (MB) f.: 1) tunt, elakt dricka Neog; swagt osmakligt dricka ell. Bränwin Sahl; tunt, dåligt dricka etc. LCS. **Nå um hjär vare öl så väl sum blanka påjta** S, [var. av Bröll.-d. 1726, orig har **blanka peto**]. Egtl. vin från Poitou? 2) röra, något hoprördt RN.

Q, se K.

Q (*ku) käu F, bokstafven Q.

R.

***rabalderi rabbalderei,** -ärei, -eräi FS; CS; L; HM n., tokeri, skälmstycke, oväsen S; buller CS. **Bräuka r.** L.

***rabat rabbat** (enkel eller dubbel) m., mindre drifjärn att drifva fartyg med (VS), VY.

rabb rabb FS; CS; AG; (GA) m., smal, knaggig tall- eller granspira (afhuggen) F; minsta afhuggna tall FCS; en knaggig räckestump AG; kvist, vresig gren, trädtopp CS; grof stång; stake, lång påk (såsom af en afkvistad ung talle) S; stång, stake (ej blott af furu) FCS; trinna (GA). Jfr **en-, gran-** och **topp-rabb.** — **rabb-*bons rabb-bånns** S, påk att röra i elden med.

***rabba** v. **rabba** F; VB, korpa, snålt rycka till sig, slå under sig. **Snabba** o. **rabba,** korpa, rifva till sig F. **Rabba af,** rödja af, städa undan F. **Rabba til si,** slå under sig (med snålhet) FCS. **Rabbar til sig sum ann rammn** [korp] FO. — **rabb-aktig rabbakktugar** [?] F; **-ur** FCS, som river till sig. **-hök rabbhauk** FCS, S m., en som är kvick att **rabba,** roffa åt sig. **-skaka rabbaskaka** F; **rabbskaka** (F)CS, ransaka. **-skakning rabbaskakning** FS; CS f., ransakning; oordning; oväsen. Jfr **rapp-skakning.**

***rabb-dask** **rabbdask** VB n., strunt.

***rabbig** adj.[1] **rabbuer** Neog; Sahl; **rabbugur** F, LCS; **-ugårr, -ugar** F, VB; **-ug** KB, (L); **rabbu** [f. ?] Sahl; **rabbuar** EK; (L); RN: 1) som rifver till sig F; VB; som rafsar åt sig FCS. 2) rask LS; CS; EK; RN; (om en som man ej skulle tro vara det) LCS; någorlunda till helsan KB; en som efter sjukdom kommer sig före Sahl, . . börjar kunna arbeta något CS; (= **kraiuar**) duktig på ålderdomen EK. **Guskilu, ha begynner blifwa rabbu**: efter siukdomen sittia uppe och taga sig något smått före Neog.

***rabbig** adj.[2] **rabbugur** FCS; **rabbu'** CS, grenig, kvistig.

rabbla upp **rabblä upp** S; CS, oredigt, slarfvigt och fort läsa upp.

***rabuns** **rabunns** CS n., stryk, pisk.

***rabus** **rabus** Sahl, PS, hastigt upkommit owäder, storm Sahl; wäderil, hastigt owäder, owäsende PS. Jfr **harbus.**

***racibus** **racibus** S, adv., alldeles, helt och hållet, i ringande rot. [Assoc. med racine o. d.].

***rack** s.[1] **rack** F; S; CS n.: 1) pack F; smuts CS. 2) sysslor som tidt påkomma, både bittida och sent S; CS; spring, löpande CS. 3) [svirande o. d.]: "mycket **rakk** och superi" S.

rack s.[2] **rakk** SUCS m., segelring om masten.

racka v. **rakka** F; **-ä** BU; AG; (L): 1) **Rakkä av**, göra rent, städa F; **rakkä upp**, ställa i ordning, städa ett rum BU. **Rakka äut**, göra rent för lort och bråte AG. **Rackä af, burt**, göra rent CS. **Rakka ner, til sig** smutsa, nedsöla: **däu rakkart kledi ner** FCS. **Rakkä ner**, smutsa ner något (F, VB). **Rackä till, nir**, smutsa ned CS. 3) stryka omkring, drifva, lefva oordentligt S. **Rakka kring**, ströfva S. *rakːàutːum nàːtar*, ränna ute om nätterna BRHG. Far han **rakkar** landet kring F.

rackare *rakara* m., pl. *rakrar* EKWss: 1) hästslaktare NRHG. Jfr **kitta**, s.[1]. 2) skojare (skällsord). — **rackar-arbete** **rackar-arbete** S, [besvärligt arbete, om jordbruk]. **-*hyde** **rackarhyde** BU n., pack, slödder.

rackla **rakkla** (öfver), röra fort, hastigt, rafsa öfver sig VY.

racklig **racklugur** F.

rad **rad** m., pl. **radar** F. "Gå med raden" [då rektor o. kolleger följde skolungdomen från skolan till kyrkan varje söndag] VY. **A täu, träi radars** guldkedja S. Fg. (dat.) raþu Rk, Rs.

***rada** s.[1] **rada** FCS f., pl. **radur**, rad (t. ex. af liggande gödselhopar; i en bok m. m.). **Rams radu**, se **ramn.** — **rad-vis** **radu-väis** FCS, radvis, i rader; lägga ut gödselsläka på åkern **äi radu-väis**; **sa sed bäi r.** FCS.

***rada** s.[2] **rada** f., bf. **-u** VB, fågel; har halflykta fötter; grå och hvitstrimmig, lik tärnan, flyger kvickt, lägger sina spräckliga ägg på Hålm. Jfr **rade** s.[2]

rada v. **rada** FS; CS; **-ä** S; impf. **rada'** FCS, lägga släkelassen i **radar** på åkern (med 7 steg mellan) för att sedan utspridas F. **Rada släke**, lägga 2 hopar af hvart lass FCS. **Radä upp**, ställa i rader; läsa upp en lång lexa; ("svenska") S.

***rade** s.[1] **rade** F; **-ä** Neog; (F, L); CS; *rada* GBJ m., den inre ställningen i något, sedan all omkläd-

nad är borta; skelett af djur; äfven kärnhuset i ett äpple eller päron CS; afgnagadt benrangel (af kräk, stek) F; gammal häst, något gammalt förtärdt. en gammal **trole (sallarade)** FCS; gammal mager häst F; skelett; dörrkarme af enklare slag (t. ex. i en fiskbod) J. **Rams radä** Neog; CS, se **ramn**. Jfr **ben-, dörr-, ladu-dörr-, sadel-** och **äpple-rade**.

rade s.[2] **rade** VB; **radä, -i** VBKn m., bf. **radän, -i** FIKn, pl. **-ar** VB Kn, S, en sorts fågel stor som en "tolk", till färgen spräcklig, finnas på Heligholmen (allmänt) VBKn; en strandfågel som ropar "tjavett!" på Helighålm VB. Jfr **rada**, s.[2]

***raffa raffa** åt sig RN, roffa, hugga åt sig.

raffla rafflä CS, starkt rifva i halsen som brännvin. **Rafflä ihop**, hastigt sammanraffsa ("ej anträffat") CS.

rafsa rappsä CS; *ràpsa* FL, LÄ. BRHG; impf. **rappstä** CS, rafsa, hastigt borttaga; räfsa [?] CS. *hàpsɹu ràpsa* ('hafsa och rafsa'), arbeta hafsigt, slarvigt BRHG.

rafsig rappsig FO, (F, VB), hastig, fjäskig.

raft rafft Neog, Ba; CS; (F, L, SU); BU; *raft* FHG; *raft* EKWss m., pl. **raffter** Sahl; **-ar** BU; LJ; VB, så kallas the långa stenster [stenger?] som liggia på taken under agen eller halmen Neog; knaggiga stänger som bära agen och ligga längs uppåt taket BU; stänger i takresningen som läggas parallellt med **spärrar** med små mellanrum och alltså utgöra underlaget för agen Wss. 1808 funnos **vard-kassar** af 8, 9 aln höga **rafftar** med ene och tallris nerikring VB. Jfr **rafte** samt **varst-** och **ök-raft**.

***rafta** s. **raffta, -ä** CS f., raft, stänger på hvilka **gan-asar** [se **garn-ås**] hänga.

***rafta** v.[1] **raffta** FCS, = **lägga rafftar pa. Raffta lädutake.**

***rafta** v.[2] **raffta**, pres. **-ar** S, se **rafti**.

***rafte raffti** FS; CS; **-ä** CS m., (= **rafft**), stång med kvarsittande, täta kvarterslånga kvistar, hvarpå agtak lägges; stänger på hvilka **gan-asar** hänga CS. Jfr **varst-rafte**.

***rafti** interj. [En lek, där man säger] **raffti**, då han [som håller den andres huvud i sitt knä] spänner ut fingrarna liksom klor - - [och om han ej kan gissa på rätt rörelse] **rafftar** honom, d. ä. säger . . **raffti, raffti, raffti** m. m. och klöser honom derunder i ryggen liksom med klor. Jfr **faus, tali** och **tiffti**.

***ragata** s.[1] **ragata** Sahl; PS; **ra'-gata** F f., en skråma; refwa på kläder, huden Sahl; PS; rand efter något som man spillt (säd, sand) F.

ragata s.[2] **ragatä** S; **Ragata** PS, S, liderligt, föraktligt kvinfolk PS; styggt, liderligt, ovettigt fruntimmer S; öknamn; [skämts. dopnamn] S.

ragg ragg FS; CS; FL; AG n. bf. **-i** F; FL; AG; **-e** FS; CS: 1) ragg, långt (get)hår; grof ull FCS. 2) tunnt, snabbt farande drifmoln; små svarta strömoln som drifva fort FCS; drifmoln FL; slitna, tunna moln AG; lågt gående molntrasa, som blir **tukkna** af; molntrasa, -dimma; säges om gamla kläder: **falldur sundur sum itt ragg** F. **Ragge far för nårda, västa** etc. FCS. **Ragge ränndur pa himelen** F. **Ragge rännar för nårda** (då blir nordanvind) FCS. **När ragge rän-**

nar pa himle (dat.?) **bläir dä stårm** FCS. Jfr **tuckna-** och **tåk-ragg.**

ragla (***regla** m. m.) **ragla** F; **raggla** VY; **raigla** Neog; LCS; **-ä** S; CS; VB; *raigla* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *raigla* LK; **ravvla** F; **rävla** FS; CS; **rågla**, pres. **råglar** GH, raga, som en drucken Neog; ragla sig af F; VB; ragla S; CS; NC; K; HG. **Dä råglar**, det vickar, kränger GH. **Ravla kull**, ragla, ramla kull. **Raggla mäd**, vicka, kränga (en båt) VY.

***rak** s.[1] **rak** FS; CS; FL; AR, LS; CS; *rąk* BRHG; ABNC; EKWss; HB Tg, m. FCS ;L; ARS, CS; HG; Wss; bf. **-en** L, f. F; FL; LS; CS; NC; Tg; bf. **-i** F; FL; L; pl. **rakar** SÅ 11; *rąkar* BR, GAHG; EKWss: 1) sädesskyl (på åkern) F; FL; L; (= *rauk*) EKWss; dubbelrad af 30 band [dvs. kärvar] i hvar LCS; lång dubbel rad av *skų̀upar* (kärvar), ställda lutande mot varandra HG. Jfr **rök** och **säd-rak.** 2) rad FS; CS; ARS; CS. Första **raki** (raden [av "brun-stänger"]) skall luta inåt, (se **söde**) F. *i áįn rąk*, i en rad, sträcka (om fåglar) NRHG. Jfr **karl-, lugn-, mamm-, stad-, sten-, ström-** och **troder-rak.** — **rak-vis rakaväis** FCS, radvis, i rader, t. ex. lugna och små böljande strimmor på hafvet. **Säta sed upp rakaväis.**

rak s.[2], se **vrak.**

rak adj. **rakur** F, FL; **rak** S; ack. **rakan** F; f. **rak** F, FL; n. **rakt** F, FL; L; **rakkt** KB; superl. *rąkesta* LK. "Gå med rak rygg", se på, icke arbeta VL. "Ta upp på rak arm" (lek) GA. **Pa rakan arm** F. **Rakt släut** [alldeles slut] LCS. **Halldä rakkt**, hafva sträng uppsyn öfver någon KB. — **rak-ledes raklaides** CS, rakt fram.

raka s.[1] **raka** FS; CS; HU; *rąka* EKWss f., pl. **rakur** F, att raka i glöder med vid **såide** [tjärdal] FS; CS (= *soysrąka*) Wss; det hvarmed man rakar ut (F)CS. Man krattade ned roffröet med **harkla** (grof räfsa) eller med **raka** med liksom en klubba, 1 aln lång och tum tjock; med hvassa ändar HU. SÅ 6. — Jfr **glöd-raka.**

raka s.[2] se **jul-** och **säd-raka** samt **till-rake.**

raka v.[1] **raka** F, FL; **-ä** LCS: 1) sätta i **rakar**, uppresa. **Rakä ryg**, sätta i **rakar** LCS. **Raka upp**, ställa i rad F, FL. **Rakä vidfloar upp**, trafva upp ved LCS. Jfr **till-raka.** 2) [intr.] **Rakä upp**, hastigt skjuta i höjden, växa CS.

raka v.[2] **rakä (ihop, burt)**; **rakä äut** CS, [kolet ur ett **såide**].

raka v.[3] **Hva jär hä fyr a peika, sum rakar si an gang u kämbar si tva gangar um are?** (**Söisne päiku**, en äng i Östergarn, näml. vid "fagningen" om våren samt slottern och räfsningen om sommaren). — **rak-bryne rako-bröine** F n. **-doning** pl. **rakdoningar** MB, [rakdon]. **-kniv rakokneif** F.

raka v.[4] **raka** S; F, hosta och spotta upp. **Raka upp**, hosta upp kvaf, slem F. **Rakä upp (upprakä)**, med svårighet upphosta segt slem CS.

***rake** rake, **-i** FS; CS; **-a** F m., bf. **-an** FS; CS, lång brunnen (svartbränd) veke på ett (släckt) ljus S, CS. **Snöit vaikan** eller **rakan av liausi** FCS. **Snöit af ljausarakan** FCS.

***rakig rakuar** GA, randig, bältig (om vadmal).

***rakle rakle** (Hilf.) S, vedtraf, vedflo.

rakna v. **raknä, racknä** CS; *rà̀kna* LHG, bli rak.

ram ram CS m., färgares ställning till torkning. [Ett **ram** Ba, CS (beteckn. som ej anträffat), "hål (på en vägg), glugg" torde vara lösgjort ur **ram-lukä**, se **ramn-lucka**.]

ram adj., se **ramm** adj.

ramla **rambla** Neog; FCS; impf. **ramläde** NR, tala myket; item: bulra; huset ramblade kull: föll neder med buller Neog. **Så ramläde det** [åskvädret] **nidur äi läd-dur-aden** NR. **Ramblar si**, rasar hvar som helst (ligga och vara lat) AG, (F, L), [felskr. för **rämblar**?, se **rämla (sig)**].

***ramm** s.[1] **ram** Neog; L. soc.; S, tillfelle Neog. "Se sig **ram**", ha utsikt att få, kapa åt sig, förtjena S.

***ramm** s.[2] **ram** CS f., contentum i tarmarna på ett slagtadt djur.

***ramm** adj. **ramar** L, [till följ.].

***ramma** s. **rama** Neog; FS; CS; **rame** Sahl; **ramå** (F); AG; (L); RN; (NS); SU; **-ä** Ba; LCS f., bf. **-u** AG, pl. **-årr** F; **-or** L: 1) inelfwor som tages ur slachtad boskap Neog; alla inelfwor af slagtad Boskap Sahl; inelfvor af slagtadt kräk F; BU; utkastade inelfvor af kräk AG; orenlighet på inelfvorna RN; (pl.) inelfvor af slagtadt kräk F; LCS; slem som skrapas af på insidan af tarmar L. 2) lukten af urtagna inelfvor SU; stygg lukt (af slagtadt kräk) F; varm stygg lukt (vid slagt) RN. — ***ramm-lukt** **ram lukt** Sahl; **rama-lukkt** F; **ramulukt** FCS; **ramlukkt** L; *ramlukt* LK, m. (?!) F, f. FCS; L, bf. **-i** FCS, stanken deraf [av inälvor] Sahl; lukt då man handterat eller slagtadt kräk F; lukt af tarmar o. d. (på slagtade kreatur) K.

ramma v.[1] **rama** S; LCS; **-ä** S; CS. **Rama i**, hugga (klorna) uti S. **Ramä pa**, slå, dorga; kila ett fartyg af stapeln S. **Ramä (upp)**, med grofva kilar uppdrifva, såsom ett fartyg på stapeln eller ett lutande hus CS. **Rama (i kull)**, falla omkull LCS.

***ramma** v.[2] **rama** RN. **Dä ramar**, det luktar (såsom inelfvor vid slagt) RN. **Hamars ramas** (lukta illa) F [socknerim].

(?) ***ramme** **ramä** m. CS, se **ramma** s. (Hit hör möjl. **rame** Sahl.)

rammel **rambull** F; FL; **rammel** CS; *rámbul* FN 299 n., rammel F; FL; buller F; buller af fallande saker; (fig.) stryk CS.

***rammel-rej** **rammelrai** CS, omstörtning.

***rammig** **ramugur** F; **ramug** CS; n. **ramut** Neog, [illaluktande]. Thet luchtar **ramut**, såsom i en slachtarebod af thet warma kiöttet och inelfwor Neog.

ramn 1) **ramn** Neog; FCS; VBKn; **rammn** F; RN; **ramm** KÄ; VBKn; S; **ram** AG; Hasselgr.; *ramn* FN 300; FHG; *ram* GBJ m., bf. **ramnen** RN; VB; **rammi** [dat.?], pl. **ramnar**, **rammar** VBKn, korp, Corvus corax. **Ramnen** (korpen) byggde både i berg (mest i Hoburgen) och uti stora tallar. Hans bo hade ungdomen väl reda på förut. Kristi Himmelsfärdsdag på e. m. aftågade ungdomen (i Sundre och Vamlingbo), hade med sig tåg, hissade sig utför berget, slog ungarna, förstörde ägg och refvo boet. Drängar och tösar samlades i ett visst hus, muntrade sig först med öl eller brännvin. Brukade båtshake att rifva boet med. Slutade med **ramngilde**, dans m. m. på samma bondställe till dager. Kor-

pen kallades då alltid **ramnen** och att **åida ramn** VB. **Ligger för hund u rammn** (förkastadt) F. **Dä ligger för hund u ramm** CS. *dei ligaf̣ǫ hund u rąm* GBJ. **Han jär sum ann hundramn**, eller **sum ann hund u ann ramn, allting räivur han til sig** (om en glupsk karl) FCS. **Hungrugur som an ramn, räivur til si som ann ramn** FS, CS. **Lappfinnar** eller **tatare** . . stulo som **ramm** (korpar) KÄ. "Hvit som en maf' [mås], svart som en ram" (korp) AG (gåta: skatan). **Ramms rade**, så mager (fisk, bagge) att bara raden är kvar (att **ramn**, korp ej kan få ett mål?) F. **Rams radä: thär jär icke rams radä pa hanum**, han är så swulten och mager, at icke en **ramn** kan äta sig mätt på honom Neog. **Ramsradu**, ett så magert djur, att det endast utgör ett korpmål Ba. **Dä jär intä ramns radä pa han** CS. *da ig̣r ìnta ráms rą̀du pą*, det finns ej kött på; om en mager fågel (spov) FHG. — 2) **ram(m)nar** F; FLCS; GA; HM; **rammnur** LCS; **rammur** SUCS; **rammer** CS; (bf.) **rammän** VBKn; **-en** VB; **rammnän** FLCS, den onde. **Ramnar skall taka dig!** FCS. **Ramnar skall ta dig!** HU. **Den ramnar skall ta dig**, den onde skall ta dig! GA. **Rammnur skal ta di!** LCS. **Rammnar (rammnän) skall bisäta di**, fan skall besätta dig FLCS. **Rammur skall ta di, haddä di!** SUCS. **Rammän skall ta mot di, om Er intä gär sum vör vil**, den onde skall taga dig etc. HMKn. — **ramn-gille ramngillde** VB; **rammgilldä** SUKn n., ungdomens samling i Sundre bönsöndagen, för att döda korpungar i Hoburgen; slutas vanligen med dans och lekar Kn. (Jfr ovan under **ramn.**) **-glugg rammnglugg** LCS; **ramglugg** S m., = följ. **-glugga rammgluggå** VB; *ramgluga* LK f., högsta torngluggen. **-hål rammnhul** LCS n., = föreg. **-lucka rammnlukä** LCS; **rammlukå** SU; **ramlukå** HM; **-ä** CS; *rąmlu̯ka* ABNC f., bf. *rąmlu̯ku* BRHG, torngluggen högt uppe på ett kyrktorn CS; glugg högst på trätornet HM; (på tornspiran) HG; lucka framför klockhålen [?] i ett kyrktorn (korpglugg) NC. **-svart ramnsvartur** FCS; **rammnsvartar** F [!]; RN; VB; **rammsvartar** F [!]; **ramsvart** CS; *ramsvarţar* GBJ; f. **-t**, n. **-t** F, korpsvart.

***ramnig ramnugur** FCS, [som river till sig].

rams rams Linné resa s. 169, (**räms** s. 247, tryckf.?); **ramms** S; CS; F; BU; EK; VB m.: 1) lökväxt, bredbladig, starkt luktande på fet jord BU; Allium ursinum S; CS; planteras i humblegårdar dermed at fördrifwa Hundkaxor och annat ogräs Linné resa s. 169. 2) lång, **hautrugur släke** F.

ramsa s. **ramsa** VL; **-ä** CS; *ràmsa* FL, LÄHG, f., pl. **-ar** CS, en grof karda S; HG, (= **skrubba**) hvarmed man **skrubbar** eller **ramsar** ull, då man brukar den ena fastsatt, under det man **skrubbar** med den andra med begge händerna VL.

ramsa v. **ramsa** F; BU; **-ä** AG; CS; *ràmsa* FL, LÄHG; grofkarda (ull) F; BU; VB; HG; plocka, ränsa och sortera (ull), grofkarda, sammanblanda svart och hvit ull, hvilket sker med **ramsar** CS; (= **skrubba, vämmbla** F; **sållkä** L; VB). — **rams-gille ramms-gilde** (äldst), **sålknings-** eller **blandnings-gilde**, då kärringarna blandade och grofkardade all husets ull.

rams-galen ramsägalen S, kåt, vild, ostyrig.

***ramsk** **ramsk** Neog; Sahl, PS; Ba; S; CS; **ramskr** F; L; **ramskår** F; VB; *ramsk* ABNC; *ramskar* GBJ, såsom en bock Neog; illaluktande, stinkande såsom en bock S, CS; härsk till smak och lukt CS; bitter, amper, besk F; ampert, styggt smakande och luktande F; VB; (såsom en bock, mat) L; besk NC; J; bitande i smaken (om potatis) NC. **Ramsk som an buck**, stinkande af armswett Sahl. **Ramsk** smak, lukt, widrig, stinkande PS.

rams-prat **ramseprat** RM n., pölsprat, snack.

***ram-tjuv** **ramtyf** S, **-tjavv** F m., stortjuf (af **ramn**, korp?).

***ran** **ran** FS; CS m., (el. **rane**), liten afhuggen tall af 6 tums diam.; äfven de mindre, ej de större, som kallas **stukkar**.

***rana** (? **råna**) **rana** Sahl; (F); SU, löpa, paras, coire Sahl. **Baggen ranar** (är löpsk) efter "earna" (säges blott om bockar, får och getter, icke om hondjuren) SU. — ***ran-tid** **ranatäid** FCS; BU; **ranätäid** S; FLCS; **rantäid** HM m., löptid (om djur HM; för baggar FLCS; då märrar **ranas** F).

***ranas** **ranas** FS; CS; BU; (L); AG; (NS); **ranäs** FLCS; *ranas* FHG, löpa, vara löpsk (om djur) CS; då kräk visa sig **täiduä** (kåta) AG; vara kåt, löpa (blott om hannar) F; (om räfhonan) F; (om märrar) BU. *vèdranar gyna ránas, dè laupa yt̄ur à̄anar* FHG,

rand **rannd** FCS m., bf. **ranndin**, pl. **ränndur**, bf. **-dunär** FCS; *réndar* BRHG. Det var **summ ann rand**, säges om en som löper mycket fort (så att man ser blott en rand efter honom) CS. *han strauk sum n̊ rand*, (försvann som blixten) EKWss. Jfr **släke-**, **sol-**, **stål-**, **tåk-** och **varst-rand**. — **rand-rock** m. bf. **ranndrocken** FS, CS, abborren (under fisket).

***rane**, se **ran**.

***rang** s. (spant), se **vrång** s.

***rangla** v. (slå kors o. d.), se **rångla**.

ranglig **ranglug** CS, = skranglig, se d. o.

***ranig** **ranugur** FCS; F; FL; f. **ranug** F, löpsk, kåt (djur, menniskor) S. **Ann fassta-gallt jär ranugur** (F)CS.

***raning-tid** **raningtäid** CS m., parningstid.

***rank** s. **rannk** L f., bf., **-i**, stapel; bräder, saxade stående till torkning; i ena ändan upplagda i kors.

rank adj. **rank** Sahl; **rannkur** F; S; CS; BU; *rágkar* HBTg, rank CS; båt som lätt stjelpes Sahl; rank (båt) S; (= **valltårr** VB); smal, ostadig [båt] HBTg.

ranka s. **rannka** F f., pl. **-ur** AG, en tråd af annan färg, som här och der låg på ömse sidor om strumpan, instucken i **lykkoganganar** F; "rankor" kring kilarna på strumpor och slutligen fram öfver vristen, hvilka vid kilens spets sammanlupo i **ankell-rosen**. Dertill hörde ock **näbbar** och **torårr** (utsyningar såsom kvistar, grenar) AG. Röda strumpor och hvita "rankor" (1810) ÖJ.

***ranka** v. **ranka** S; **-ä** VS; L, stulta, gå dåligt S. **Rankä upp**, [lägga upp bräder och troder i **rank** för torkning] L; lägga upp (ved) i traf VS.

ransaka *ràn̊sàk (à̄tar)*, leta (grundligt) efter BRHG. Fg. ranzsaka.

***ransk** **rannskur** F, FL, löpsk, kåt (djur, menniskor).

***rant** "Smal som en **rannt**".

***rantig** **rannting**, säges om något som är smalt och tillskrynglad, t. ex. förkläde.

rapa v., se **räpa**.

rapp s. **rapp** Neog; NS; *rap* GBJ m., bf. *-an* GBJ, slag Neog; J; en **rapp** wid örat; han gaf honom en **rapp** öfwer näson Neog. De . . hinna . . sällan gifva **käuten** mer än en **rapp** NS. **En ypen rapp** Lm. III. 2, 20. *dæu fik seist rapan* GBJ.

rapp adj. **rapp** S; *rapar* LK, hurtig K. "På en rapp hand", i en hast GU.

rappa v.[1] **rapa** Neog; FCS; **-ä** FLCS; **rāpa** F; **rappa** FS; CS; **rappä** LCS; S; *ràpa* BR, ANHG; impf. **raptä** FLCS, rapa åstad Neog; halka FCS; gå af, fara ur händerna LCS; slinta FS; BRHG; slinta (om en rem), glida af FCS; (falla) snafva: **han raptä äut mä dä ainä baini** FLCS; (= **skrakka**). [**Rapä** rifva CS, tydl. konstr. ur **rappsä**]. **Rāpa (i) gimun**, trampa genom is, snö FS; CS; glida med ryck F; slinta; glida af, mista taget, hållseln S; HG. **Rapa ginum äisen** FCS. *da rapt króukan ór*, då slant kroken ur ANHG.

rappa v.[2] **rappa** F, rappa, putsa (en mur). Jfr **sprit-rappa**.

rappakalja **rappkalja** S, CS, usel dryck, ss. dåligt vin ell. punsch.

***rappig** **rapugr, rapu** Neog; **rapug** Ba, CS; **rāpugur** FS; CS, såsom barn, som äro hastig och oförsichtig i sin gång, slinta och falla Neog, hastig och oförsigtig (i tal och gerning) Ba, CS; en som handterar något oförsigtigt, (**klånugur**) F; [halkig] FCS.

***rappla** **rapla** BU, VK, trampa, falla genom (is, snö) BU. **Rapla** igenom, trampa, falla BU, VK.

***rapp-skakel** **rappskakel** Ba, CS; **råppskakel** CS m. o. n., stark undersökning. **-skakning** **rappskakning** BU; *ràpskâknig* HUHG, då man tar i och ruskar upp någon S; mönstring, undersökning (t. ex. efter flugor) HG. **-skall** **rappskall** EHS; CS m. o. n., efterletning, (sträng) efterspaning S, CS. "På en **rappskall**", i en hast EH.

rasa **rasä** CS; pres. **rasar** F; FL CS; pres. part. **rasnes** S; *rasnas* LK, väsnas, rumstera S. **Skera** [skatan] **skvittrar u rasar** FCS. **Unglöiden** [ungdomen] **han rasar** FLCS. **Löiden jär galen ti rasä** CS. **Rasnes skall sno ditt skinn** (i rävvisa) S. — **ras-galen** **rasgalen** (F); NS. **-get** **rasgait** F, FLCS f., yr, rasvild flicka; yrhätta. **-vild** f. **rasvilld** S; "ifrån sig och r.".

rask s. **rassk** (F) n., strunt, afskräde. Jfr **av-** och **skum-rask**.

rask adj. **rasker** Sp, I 96: 4; **rask** Sahl; S; *rask(ar)* ABNC; m. pl. **raskar** (F): 1) hurtig I 96: 4; Sahl; S; duktig (att arbeta) NC. 2) frisk NC; HG. **Rasker sork**, hurtig gosse I 96: 4. **Drängenar jero raskar**, gossarna äro raska (F).

raska v. 1) **Raska af**, må någorlunda; **dä raskar af**, det går an Sahl. **Dä rasskar af**, det är så der temmeligen bra, raskt (med helsan), jag mår efter vanligheten bra CS. **Dä rasskar av**, det bär sig, far af GA. **Det raskar af och slar i backen**, bär sig si och så (F, VB). Pres. part. **raskanäs**, sjuklig, dålig FCS. 2) **Raskä (af)**, ränsa från orenlighet CS. **Rasska av**, göra rent (bord, golf m. m.) FCS. **Raska af**, hastigt göra ifrån sig S. **Raskä ihop**, skyndsamt skaffa ihop, uträtta S. **Rasska sig fram**, komma sig smått (på dåligt före) S.

(?) ***raskandes** **rasskänäs** FCS, adv. kanhända. Jfr **saktens.**

(?) ***rasor** **Hä jär rasur pa!** det står illa till VB.

rasp **rasp** GU m., pl. **-ar**, 4 aln lång kratta af torr granspira med 3 stycken (eller så många som helst) 3 à 9 tum långa taggar,

med hvilken man "raspade" ned roffröna, dem man sådde med handen; brukas ännu för rofvor och blandsäd SÅ 5.

raspa v. 1) **raspa**, kratta ned rofvor GU. 2) **Raspa til sig**, rycka, naffsa till sig, hugga för sig. En bonde kom fram till Revisionen: **"Ja har lupe heit, fyr ja tänkti, jag skuddi fa raspa mig till itt leiti stykki jård!"** F. — **rasp-tag** **rasspä-tak** CS n., napptag, häftig träta. Jfr **risp-tag.**

***rassel** **rassel** S m., träkratta med spikar vid nyodling.

rassla **rasslä** CS.

rast s.[1] **rast** Neog, L. soc.; *rast* ABNC f., bf. *-i*, ro, hwila L. soc. Jfr **skum-rast.**

rast s.[2] **rasst** L; RN m., bf. **-en**, pl. **-ar**, mil, skogsmil; stycke väg. **Mange rasstar stè**, långt bort; långt stycke borta L; RN.

rast s.[3] **rasst** FCS; BU; (MB); GH m., pl. **rastar** MB, (F, L): 1) söm på skor BU; **(saumrastar)** sömränder eller sömläggning utanpå skorna MBCS; kanten af skosulan FCS. Jfr **söm-rast.** 2) det dike, som om vintern hugges i isen för att derigenom nedsätta fisknäten GH.

rauk s. **rauk** FS; CS; BU; ÖJ; S; FLCS; *rauk* GHHm m., pl. **-ar** S bergfast klippa på landet F; låg jordfast häll; äfv. liggande under jorden, som plogen fastnar uti; häll som **liggur** under **jårdi**, nära ytan FCS; jord-, klippfast sten i åker ÖJ; klippa BU; brant klippa vid sjön S; CS. (F); hög, enslig klippa; stodklippor, ståndklippor S; brant strandklippa FLCS; klint i sjön, vare sig den höjer sig öfver vattnet eller ej GHHm. **Raukar bäi Kyllaid** BU. Jfr **sten-rauk** och **rök.**

***ravast** **ravast** CS m., undersökning, stark eftersökan.

***ravasta** **ravvasta** F; **-ä** RN; *ravásta* BRHG, leta efter RN; "rafistulera", vända upp och ner i lådor o. d. HG. *du fa int ravást bäyklädu*, du får inte rota omkring i hyvelbänklådan BRHG.

***ravastera** **ravasterä** CS, eftersöka, vid eftersökan bringa i oordning.

***ravel** **ravel** S, CS; **raväl** BOCS m., 1) refvel BOCS. 2) (bråte, röse), se **sten-ravel.**

***ravel-grön** **ravulgrön** F, färskt-grönt, alldeles grön. **-klar** **ravulklar** F, alldeles klar (himmel).

***ravina** **rawina** Aln; Sahl; PS; **raväinä** S; CS; *ravåina* ABNC f., et långt ostädat tal Sahl; lång oredig följd af folk eller ord PS; långt onyttigt pladder, lång lista ramsa, ravina CS; ramsa, ordstäv NC. **I a lang ravina**, i en lång rad Sahl. **Hä blir ä lang rawijna, um alla kumma dijt, mä baan u knnor sina** Bröll.-d. 1726.

***red** s.[1] **rid** Sahl; L; VB, m. L, bf. **-u** L; pl. **rider** PS, CS; **-ar** L; (f.?) *rídar* ABNC; n. pl. **rid** VB, en nyck, infall Sahl; lynne (ojemt) L; **rider**, infall CS. **Har sina rider**, det **rider af** med honom ibland PS. **Han har sinä rid pa si**, han har sitt onda lynne VB. *han hqr sain rídar* 'han har sina ryck

(nycker) ABNC. **När ridar kumba pa hann,** när hans onda stund el. lynne kommer på honom (L). **Ha säinä ridar,** paroxysm (L, VB). — ***red-galen rid-galen** CS; L; **ride-galen** KB, nyckfull CS; ombytlig, ojemn till sinnes KB; L; (= **riduar**). **-god ridgodur** I 98: 14 b; **ridgor** LCS, som wissa stunder är god I 98: 14 b; stundvis god LCS.

***red** s.[2], se **vred** s.

reda s.[1] **raida** F; HH; **-ä** VNCS; **-å** GA; *raidu* GHHm; *raida* EKWss f., reda; utredning CS. **Ei god raida,** i godt skick F; **i god raida,** lätt; med godt skick HH. **Gärä raidå äi boet,** dela sin egendom till barnen GA. *ta raidu pa* GHHm. *da har ja intʃrȧidpa* ABNC. **Inte vait ja ingu raida** F. Jfr **bo-reda.**

***reda** s.[2] **ridä** CS f., infall, nycker. [Ändr. fr. **rider,** pl].

reda v. **raida** Neog; L. soc.; F; **-ä** CS; NS; impf. **raddi** FCS; **-ä** CS; pl. **raddo** F; sup. **radt,** perf. part. **raddur** FCS, laga till L. soc.; **utraida, tilraida, raida sig pa** Neog; reda upp fiskgarn m. m. F; reda, ordna; bereda S. **Raida av,** ta flundror af näten F. **Raida av nät (flundrur)** FCS. **Raida av nät,** taga hallar från nät, när man tager dem ur korgen och tar hallar och flundror af dem FCS. **Raida av** (välling) S. "Reda af någon", med hårda ord, gräl och ovett afsnäsa någon S. **Raid pa säidå** [rensa undan] RN Lm. III. 2, 22. **Raida upp (nät),** hänga upp näten på **stjekur** FS, CS. **Raida upp** (anglar), hänga upp anglarna på **klavve** F. **Raidä upp,** göra rent (t. ex. efter trösk-ning på en lada) NS. Perf. part. **uppraddar [-ur]** F. **All nät jeru uppradd** FCS. — **red-band raidband** AG n., mindre ombindningar eller delarne af härfvan. Jfr **skäl-band.**

-*deja v. **rad(d)aia** F; **radajä** CS, [laga mat, hjelpa till vid kalas F]. "Gå och **radaja**" (F); **ga u radajä,** anstalta, tillaga gästabud CS. Jfr Aasen reiddeigja f. och följ.

-*dejerska raddaiärska F; **radajarskä** CS; *radȧjaska* BRHG; *radȧjæʂkæ* ABD f., matlagerska, medhjelperska vid kalas F; skaffaremor CS; förstyre för tillrustningarna vid bröllop o. dyl. (något skämtsamt) ABD.

-kam raidkammb FS; CS; VB m. (i en väf). **-spån raidspan** S; FCS m., pl. **-ar** FCS, (i väf): spån (som hålla väfvarpet redigt) FCS; fig. den som har bäst reda på allt i ett hus, i en sak o. s. v.

redan adv. **raidu** CS [blott i sms.], se **all(a)-** och **allt-redan.**

redd ridd S, CS; *rɪd* HBTg m. Jfr **ridd** samt **skepps-redd.**

rede raidä Neog, Ba; CS; (F), LJ, (L); **-e** (BU), AG; **rajdi, -ä** VBKn; *raidɪ* GHHm; *ràɪ̯da* BRHG n., bf. pl. **raidi** L, **wagnsraidä:** thet understa af wagnen, nembl. hiul och axlar, **framraidä, bakraidä** Neog; hela undervagnen, med undantag af axlar, hjul och **langguten** VBKn; mittstyckena på hjulparen i en flakvagn, på vilka själva vagnen vilar Hm; (hjulen räknas ej till **raide**) HG. Jfr fg. raiþi n., körredskap. — Jfr **bak-, fram-** och **under-rede.**

***redel ridel** Sahl; L; RN, SUCS; VB; *rɪdl̥* EKWss; GBJ m., pl. *rɪdlar* EKWss: 1) de hwita wågor som återfalla från stranden (= **aggen**) Sahl; ström (i sjön) L; hafsström mot landet RN; vattnets växling, ström L; när vattnet höjer och sänker sig vid stranden SUCS; vattnets oroliga stigande före regn VB; hafsytans häftiga fallande och

stigande vid lugnt väder; särsk. vanligt vid åskluft GBJ. 2) virvel EKWss. [Annat ord: *vredel?]

***reder** **reidur** I 96: 4; **raidur** Schoum; FS; CS; GA; **-år** FCS; **raider** Neog; Sahl; S; CS; **raidar** S; CS; VS; L; *ráɨdar* ABNC n., bf. *raidri* GHHm; *-re* ABNC; EKWss; **raidrä** CS; pl. **raider** CS; *ráɨdar* BRHG; EKWss; *raidrar* EKWss; bf. *raidri* LK; EKWss, fogelbo, näste, rede; (med ägg eller ungar uti) FCS [jfr **kläcka** s.]; äfven figurl. t. ex. **togst däu na pa raidrä?** tog du henne på bar gerning? CS. **Jo större raidur, jo bätur haidur!** F. "Ta en på **raidret**", komma hastigt på en med något, ta en på bar gerning S. **Ta sig raidar,** bygga bo vs. Jfr **brum-, fågel-, uggle-, åd-** och **örn-reder.** — ***reder-ägg raidurägg** FS; CS; **raidarägg** CS n., ägg som kvarlemnas i nästet, på det hönsen alltid skola värpa på samma ställe.

***rederska raiderska** FS; CS, (HE) f., hushållerska. Jfr **red-deja.**

(?)***red-häst raihäst** FS, CS m., pl. **-ar** F, bästa grannlåtshästen (att rida på). **-märr raimär** FS, CS f., = föreg.; äfv. liderligt kvinfolk F. **-russ rairuss** (RN)CS n., högtidshäst, häst att skryta med. [Jfr **reja** v.]. **-skjuts rai-skuss** FS, CS; **-skyss** CS m., skjuts af häst med sadel (begärdes fordom) FS, CS; stolt, grann skjuts som man kan skryta med CS. **-tam raidtambur** FS, CS, ridtam (häst).

redig adj.[1] **raidugur** FCS; *ràɨduar* HBTg; *ràɨdu, -ɨ* ABNC; f. ack. **raiduga,** n. **raidut** FS; CS; pl. *ràɨdua* HBTg, redig S; CS; duktig ABNC; redig, präktig Tg; riktig: *at raidut hampatrul* GHHm. **Halda raidut,** hålla varpan redig under vraknning. **Vör skula säta sjägul upp, så att vör kuna halda varpuna raiduga** FCS.

***redig** adj.[2], se **vredig.**

***redja** v. **rida** FS; CS; *rìda* FHG; pres. **ridar** FS; CS, **-ur** CS; impf. o. sup. **rida'** FCS: 1) stiga och falla (i lugnväder) FS; CS; skvalpa, sakta gunga FCS. **Vattni ridar** FS; CS. **Vatni ridur,** stiger och faller i lugnväder af gammal dyning FCS. *nɑ̨ rìda vátnan,* nu faller havsvattnet ut och kommer tillbaka igen (förebådar oväder) FHG. 2) **Dä rider af,** han får infall Sahl. Har sina **rider,** det **rider af** med honom ibland PS.

***redla ridlä** L; VB; SUCS; *rɨdla* GBJ; pres. **ridlar** SUKn, höja och sänka sig (om hafsvatten) CS. **Hä launar si intä att sätä nätumä i kvälld, för hä ridlar så mikä, att skanki flar uppä i vassmotu** (vattenytan) SUKn, S. **Vattne ridlar kring stainar** (SU)CS. **Dä ridlar** (om hafsvatten) SUCS.

***redra** v. **raidra** FS; CS; FL; **-ä** S; CS; L; pres. **raidrar** S, göra näste, bygga bo, laga i ordning äfven annat S, CS; laga till bo, rede (om fåglar), samt kvinna som skall föda, i barnsäng FL; när en gås, höna vill ligga L. När skatan **raidrar** högt i träd, blir det våt sommar, men **raidrar** hon lågt modar det torka F.

redskap *ràɨdskáp* BR, LHG; *râɨdsɧap* [*-sɧɑp?*] FN.

***Reffinut** **Räffin(n)ut** F; RN; SH 14; **Riffanut** FO; **Reffinna-nut** VY, ofantligt trollskepp; kom från Spanska sjön och skulle så segla in i Östersjön genom Helsing—Öresund, men var så stort, att man blott med största möda kunde "bända" in det genom sundet. Det har tre master och så

höga, att då en sjöman såsom pojke äntrar upp i en af dem, kommer han icke ner förrän han är gråhårig och 60 år gammal. Folket är så stort, att det kan rymma 12 tunnor äplen i hvarje ögonvrå. I hvarje dess kvartersblock [?] är en krog; i märsarne äro tolf tunnelands åker för grönsaker, och då man en gång der plöjde med tolf par oxar, så föll en oxe ner i kabysen och ärtkitteln, deruti man med 14 slupar måste leta efter oxen i 14 dagar; hornet var då mörkokt och brast. När en ko "tog stut" i ena ändan af skeppet, så kalfvade hon vid framkomsten i fartygets andra ända. När skeppet skulle vända i Östersjön, måste man först kasta ut någon barlast och deraf blef på ena sidan Gotland och på den andra Öland. Kocken kastade en morgon ut en "fyllskopa" med sopor; deraf blef af den första skopan Stora Carlsö och af en sednare mindre Lilla Carlsö. Ärtholmarna blefvo af "ärtskalar" som kocken en gång kastade öfver bord. När nu slutligen vändningen skulle gå för sig, så måste en sjöman till häst 8 dagar rida med kölherrens befallningar förut, att sjöfolket sålunda i rättan tid skulle kasta loss skoten, giga och brassa back. Och då skeppet Räffinut nu ändtligen vände så strök . . fartyget all skog af Bornholm, på hvilken ö ock aldrig mera någon skog vuxit sedan den dagen. Det skrapade äfven bort skogen på Hoburgen. (F; FO; MB; VY; RN.)

reffla s. *rɨfle* ABNC f. — **refflebössa räfflabössa, -byssa** S (eft. äldre handl.) **-krut rifflekräut** Samtahl 1771; **riffelkräut** Ba, CS n., pistolkrut. **Snarf sum r.**

regal rigàl, riggal CS; *rigal* LK reel, dugtig, pålitlig CS.

***regentare regentare** F m., regent, konung; husbonde.

regera riggèra F; **riggerä** CS; *rigéra* FN 326; *rigeira* GBJ, uppföra sig våldsamt CS. **Rigèra ditt kalläun** [inälvor]! F.

***regla** s. **règlå** RN f., ramsa, visa, dikt.

***regla** v., se **ragla.**

regn rängn FS; CS; *rægn* F, FL, LÄ, BRHG; *rægn* FN 322; ABNC; EKWss n., bf. **rängni** FCS. **Asturr fingo Guds välsignelse pa dairess änge; men dä var så navva** (nära) **ora änge att regndrupar slogo pa backstaurar, men vör fingo inti** F. **Läina av mä rängni,** hålla upp FCS. **Rängni haitur upp** (stannar) FCS. **Laudes-**(lördags-)**rägn halldur inti bäi til sundes mässä!** TO. När **mafvar** [måsar] flyga upp öfver landet, modar det regn vs. Då **tåila** [spilkråkan] **tviar** (spyttar, säger tvi) blir det regn . . L. **Gula stakkar** (moln) **i austur** eller i N.W. moda regn inom 3 dygn F. Jfr **arla-, baddare-, blöt-, drev-, maj-nedan-, skval-** och **tors-regn.** — **regn-blöta** s. **rängnblåita** FCS f. **-båge rägnbugi** FCS m. **-droppe rängndrupa** (F) m., pl. **-drupar** F. **Regndrupar slogo pa backstaurar** F. **-*drussel rängndrussul** FCS; **-drussel** FS; CS n., fint regn, duggregn. **-*galle rängngalli** FCS; **-e** FS; CS m., regnbåge; oväderssol CS; regnbågsfärgad fläck på himlen S. **-il rängnäil** F, LCS; BU n., (liten) regnskur CS; regnstråk S. **-luft rägnluft** L f., regnaktig väderlek. **-pick rägnpikk** GA m., liten fogel (hackspett) helt svart med röd kulle, som modar regn (ej **tåila**). **-*ply rägnplöi** FL n., paraply. **-*slodd rägnslådd** F m., regnmoln. **-*söding regnsyding** Ba; BU;

CS m., susning i luften före regnet S; bullret, när ett starkt regn faller Ba.

regna rängna fCS; *rèŋna* fHG; *reŋna* abNC; pres. **rägnar** vb; sup. **rängna** buCS. **Heta upp u rängna,** hålla upp fCS. **Hä regnar tresä** (träget, ofta) Neog. **När hä rägnar äi ypi bok** (under gudstjensten) **bläir hä rägn till nästä onsda'** vb. "När det regnar välling, är min sked borta!" (ordspr.) S. **Dä har rängna ätt langt skaidä** buCS.

***rej** s., se **rev** s.[2]

***reja** s. *rèiə* l, nrHG f., pl. *rèiər* nr: 1) räcka av utsatta garn nr: *a raiə gan. had̲ar máir̲n áin rèiə da? da kan dı sat flùir rèiər pa ùldéik̲stàlar* nr. 2) rad av utsatta snaror lHG: *a hail raiə ma snàrər.* 3) f. bf. *rèiu* lHG, raden, hopen; *hàil̲rèiu,* hela raden (av folk).

***reja** v.[1] **raja** efter sig, koppla hop varporna l.

***reja** v,[2] **raja** rn, [blott i ex.]: **"När Maja, gynnar raja — 'attkullu fuld mä snåj, då skall bonden ännu 'a sitt kalv-'åi!"** rn.

***reja** v.[3] **rajä** vbKn, S; CS synas stor, skrymma, hafva anseende: **han rajar för en karl,** ser ut som en karlakarl Kn, S; fara stolt, öfvermodigt, skriande fram CS.

***rej-häst,** se **red-häst.**

***rek** s. **rajk** Sahl; **raik** CS; f; l; vb f., bf; **-i** f; vb; **-ä** f, bena i håret S; CS hårgräns vid pannan [?] fCS. **Taga raik,** klyfwa håret med kamm Sahl. Jfr **käm-rek.**

***rek** adj. **raikur** l; suCS; **raikr** l; **raikårr** ga; rn; **raik** CS; f. **raik** rn; n. **raikt** Neog; Sahl; ga; rn; lCS, amper, sur, bitter rn; amper stark (öl), som sticker i näsan ga; sträng, barsk; bitter, sur (sinne, öl) suCS; stark, födande lCS; matfrisk (i magen; om människor); stark (om öl, mat) l. **Raikt öl** Neog; Sahl; PS; ampert Neog; Sahl; PS; starkt Sahl; färskt öl PS. **Raikt öl; raikur kusst** lCS.

***reka** v.[1] **(igenom) raika ginum** = **ta raik yttur raik,** med en knif liksom upptaga den ena benan efter den andra; genomleta fCS, S.

***reka** v.[2] **(upp) raikä upp** hm, hosta upp.

***reka** v.[3] **rika** Neog; Sahl; fS; CS; bu; **-ä** Ba, CS; ag; (l, vb)S; CS; impf. **rika** fCS, skiära med en sliög knif Neog, Sahl; fS; CS; fila, sarga, skära (med slö knif) bu; item spela illa på viol Sahl, CS; skära dåligt, fila fram och tillbaka på ett ställe med en knif: **han har nå rika ann halvan täima** fCS. Jag **rikar** och jag **skär** (se **knarr**) f. Jfr **fila-reka.**

rekryt *rikrøit* fHG; pl. **rödkritar** (vy), rekryter.

reling rilling vb m. Jfr **omränning.**

rem rem Neog; fCS; **rēm** bu; **rèm** f; ag; l; (ns); *reim* gHHm; ek Wss; *raim* fl, hu, noHG; *reim* ab NC; hl, hmHG; *reim* gbJ; *rem* vb Wss; fi, ns, vb, suHG f., bf. **-i** Neog; f; ag; pl. **rèmar** f; *rèimar* sy, btHG; *remar* lK, rem; läderrem om lie. **Rem** o. **dräg** (kil) brukades förr på **sigdar** ag. *raim u drag* (d:o) fHG. **Ingu naud rista braida remar av arus häudar** fCS. **Binda brok remi** Neog. Jfr **ars-, lok-, mellan-, nuck-, rygg-** och **svång-rem.**

remna s. **rimna** fCS; **-ä** CS; *rimno* vbWss f. remna; liten remna fCS. Jfr **ur-remna** s.

remna v. **rim(m)na** fS; CS; ga; **rimnä** CS; impf. *rimnad* lK; perf.

part. **rimmna'r** fCS: 1) remna (sönder). 2) **Rimna upp husar,** repa upp strumpor GA. Fg. (part.) rimnin. Jfr **rimla** v.

remnig rimmnagur fCS, S; **rimnug** CS, sprucken; full af remnor, sprickor.

remning rimning fCS f., liten remna.

ren s. **rain** L. soc.; fS; CS; VB; *rain* BR, ANHG; *rain* GHHm; GBJ m. [?], bf. **-en** S, f. fS; CS; VB; Hm; J; bf. **-i** F; VB; **-ä** F; pl. **rajnar** SÅ 41: 1) på åkrar L. soc.; åkerren fS; CS; HG; Hm; J. 2) smalt land mellan siögar, isthmus L. soc., landhals, ed S; ref F; (ren), **stainrain,** stenrad, liten landudde, som går ut från landet och syns i det låga vattnet S; ren; långsträckt yta af jord, is; utgående udde CS. **Raini** S; *rainа*, numera blott ss. ortn. = **Salvorain** fHG. *rain aut tr sois*, rev ut till sjöss ANHG. Jfr **hält-, is-, mudder-, sörje-** och **åkerren.** — **ren-huvud** n. bf. **rainahåvåde** F, [nu blott ss. ortn.] fHG. **Innarsta rainahåvåde af Sallvorain** (ref) F. **-hö rainhåi** HH n., hö på renarne. SÅ 41, 68.

ren adj. **rain** Neog; Tft; **rainar** FL; *rainar* EKWss; GBJ; f. **rain** fS; CS; BU; FL; n. **raint** fS; CS; FL; HH; RN; pl. **raina** F, ren; fri från S. **Koi jär rain för haildi,** fri från efterbörden BU. **Rain mark,** kav-, bokslut, öde F. **Läsa rain bok,** läsa fullkomligt rent, utan att **stapla** fS, CS. **Däu skatt 'aldä raint äi 'äuse!** RN. **Vör hae ora land raint,** Fårö ren för räf F. Sundet är **raint** (för is) F. **Da skuddo dairens stora hundar raint därva mäina harar** fCS. **Raint pa händar,** klart, riktigt uppgjort HH. **Pa raina händur,** redigt, afgjort, på redig fot fS, CS. Jfr **is-** och **utved-ren.** — **ren-lek reinleik** L. soc.; **rainlaik** CS m., renlighet L. soc.; renhet, frånvaro af smuts CS. **-sova rainsyva** fS; CS, om den som fått sova ut; eljest **hallvsyfva** S. **Män far själden rainsyva** under jagttiden, **män far ligga mä luppa äi åira** fCS.

rena v. **rainä** CS.

renfana (***rönn-f.**) **råinifana** fS; CS; **röinfane** NS f., blomster, Tanacetum vulgare.

***rensa** s. **raisä** LCS f., handduk.

rensa v. **rainsa** Tft; **raisa** Neog; Sahl; fS; CS; FL; BU; RN; **reisa** Aln; **raisä** Ba; LS; CS; VB; SU; *raisa* GHHm; **ränsä** CS, rensa; göra ren. **Raisa af** Neog; Sahl; fS; CS; FL; RN; **raisä af** LCS; SU; *rais(a) av* GHHm, rensa, wiska, stryka af Neog; torka af FL; RN; SU, göra rent F; FL; SU; rengöra (bord, gosse) fCS; städa FL; rensa af (t. ex. köttet på benen; fisk; en äng med slotter) fS; CS; diska av, torka av [bord] Hm. **Reis a sorken,** gör gåssen ren Aln. **Rajsa assen pa banä** Sahl. **Raisa bark o. muld af såidsviden** (BU). **Raisa häusar** (kasta gödseln ur fähusen) [på Annandag Jul] F. **Raisa moseboki,** rensa mångfållan BU. **Raisä staur,** rensa, "fläkka", kvista och tillspetsa stör VB; = *rans staur* ABD. — **rens-*fäga raisfega** Neog, PS; **reisfägu** Aln; **rajsfäge** I 98: 14 a; **-a** Sahl; **-ä** S; CS, (HM); **-u** Ba; FI, HMKn; **raisfägå** (F), AG; **-fègå** RN; **rajsfijgu** SUKn; *raisfiga*, *-u* GHHm f., handduk Aln; PS; S; CS; RN; Kn; handkläde Neog; I 98: 14 a; Sahl; CS; torktrasa af utslitet linne AG; disktrasa GHHm. Jfr **res-fäga** (und. **resa** v.).

rep raip Neog; S; CS n., bf.

raipe F; **-i** BU; pl. **raip** F; VB, rep; [spec. det rep som från det första strömmingsgarnet från **vatuslage** (F) sitter fäst vid **raip-** eller **sättningsstainen** på sjöbotten] S. SH 46. **All' min' raip,** alla tåg (ur en visa) VB. **Låipa med raipet,** se **löpa** v.[2] Jfr **mellan-, sel-, städ-** och **sättnings-rep.** — **rep-häst raiphäst** F m., bf. **-en,** maskin för tågspinning, stående på ett slags vagn, (= **raipvärk** L). Dermed spinnes hår till **garnatällnar, kutaèsar** och **lètisband,** men af hamp: **kutanät, sättningsraip, siläraip** och **èsar** [etc.]. Tåtarne [som tvinnats på "hand-ten"] "slogos ihop" (tvinnades) på **raiphäst** F. Jfr **rep-vagn.**

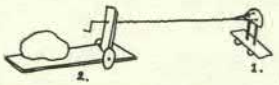

-*ila *raip-ɑila, -u* GHHm f., bf. *ràɨp-ɑ́ɨlu* ÖGHG, den *lɑɨta* [*lätta], större än de andra, som fästes vid *raipi* [repet] vid det första *gɑni* [strömmingsnätet] GHHm; "*dɑ stòsta dɑ̀ɓu pa ráɨpɑ*" ÖGHG. **-sten raipstain** F; L; **raipastain** FCS m., bf. **-en,** [ankarsten som medelst "repet" håller garnräckan]; ankarsten midt emellan 3:e och 4:e garnet, om uti varpen äro 6; men 2 **raipastainar,** om de äro 9, o. s. v. FCS. Jfr **städ-sten. -säng raipsäng** S f., tältsäng med blott korsade tåg till botten. **-vagn raipvagn** F; SU m., repslagareinrättning att spinna tåg på; är lastad med en sten ock kallas även **ytturlaupare** F; [hör till "rephästen"]. **-verk raipvärk** L n., såsom vanligt repslagareverk, för gröfre fiskdon, **tjanar,** rep m. m. (= **raiphäst** F).

repa s. **ripa** Sahl; **ripä, räipä** [?!] CS; *rɨ̀ɨpa* BRHG f., rist i glas och polerade saker Sahl; repa, fin skåra i glas, porslin el. dyl. CS.

repa v.[1] **ripa** Sahl; S; **ripä, reipä** [?!] SUKn; BRCS, rista i något, it. skrifwa illa Sahl; ritsa, repa, rita uti S; rita; repa, göra skåror i hårda ämnen CS; skrifwa Kn; äfven skrifva (dåligt) CS; S. Jfr **upp-repning.**

repa v.[2] **raipa upp** L, rapa, ha uppstötning.

repare-bana rèpare-, rajpare-bana S, [repslagarebana]. **-trilla raiparetrilla** (ÖG) f., repslagarehjul [= "rephäst"].

***res** s. **raiss** L m., bottensnaror af hamp för sjöfågel.

resa s.[1] **raisä** Neog; **rajse** Sahl; **raisä** L; **-ä, -u** KB f., snaror, at fånga siöfogel med på siöbottnen Neog; fogelsnaror, som om wintren kastas på siöbotn at fånga **kaulus** med Sahl; uppresta fogelsnaror L; fågelsnara för allar: "**kasta raisä**" KB. Jfr **ris** s.[2]

resa s.[2] **raisa** S f., pl. **raisar** L, (resa); gång. **Manga raisar,** många gångar [!] L.

resa v. **raisa** Neog, PS; FS; CS; FL; NS; impf. **raiste** FS; CS: 1) resa, färdas. **Nå skulum vör raisa äut pa Gan** (Östergarn) S. 2) resa (upp). **Raisa mast,** en lek af odygdiga pojkar S. **Raisa slagnät,** lägga slagnät NS. **Raisa stukk** [resa upp någon raklång] (lek). **Raisa sig mä krökt knè** [utan att ta emot med händerna eller tåspetsen] (lek). **Raisa upp** PS; FS; CS, uppresa. 3) **Rais, rais',** stig upp, stig upp (sjömansterm) S, [eng. rise]. Fg. (impf.) raisti Rs. — **res-*fäga raisfega** FCS; **raisäfegä** LCS f., skärp F; = **fär(d)stige** (?!) L. Jfr **rens-fäga! -fägring raisäfägring** LCS m., utstofferadt åkdon. **-lakt**

raislakkt AG m., stång, som göres fast vid **spärrnakken** att därmed upplätta **spärrä** vid resningen.

reserv rissarv S.

reson risson CS; *rɪsóun* BRHG m.

resonera rissnerä CS.

respit rispit Sahl; **rispäit** CS m., tid, rådrum Sahl; ledighet, respit CS.

(?) ***restra** v. ? **raisträ**, fjälla CS.

***reta** s. **rita** FS; CS; GA; **-ä** CS; S; **reita** [? !] S; *rɪ̣ta* GHHm; EKWss; *rɪ̀ta* BR, ÖJ, *-a* NSHG f., pl· **ritar** RN; VB, streck, rand, skårra, linier S; CS; skåra HG; Hm; Wss. **Hagga rita äi förfleisi** (öfver spisen), att anmärka, anteckna något högst ovanligt, märkvärdigt GA; **sla reita ei förfleisi**, id. (GA). Ett "mål" som utmärktes medelst en sten, ett streck eller **rita** i marken [vid "kronvägg"]. Jfr **knep-reta.**

***reta** v. **rita** FS; CS; impf. **rita**, rita, (med t. ex. blyertspenna) S; rita, måla, teckna CS. Jfr **rita** v.

rev s.[1] **raiv** FS; CS n., bf. **-i**, pl. bf. **-en** FCS, (mest **handaraiv**) tvärs öfver handflatan. **Raiven järu sar** [såriga] FCS. Jfr **handrev.**

rev s.[2] (***rej**) **raiv** HL, SKYCS; **rai** FLCS; L; VB; *raiv* GHHm, m. SKYCS; VB; Hm, f. FLCS; bf. **-i** L; VB: 1) metref SKYCS; ref (**angläraiv**) FLCS; hela samlingen (vanl. 100) anglekrokar VB; långrev [för anglar] Hm. Jfr **angle-rev.** 2) hopkoppling af varrporna (vid "fastsättning") L; räckan af alla garnen VB. Jfr **reja** s.

rev s.[3] **riv** FS; CS n., bf. **-ä**; pl. **riv** F, refben S; CS, samlingen, hela sidan, sammanhängande af refbenen S. Fg. rif n. — **revben ribbain** S; CS; GA; *rɪ̀ḅáɪn* FL, LÄ, BRHG; HETg; *rɪḅain* GHHm; EK, VBWss; GBJ n. Jfr **ribbar** pl. **-ben-spjäll** (**-*spärr**) **ribbensperr** Sahl; **ribbenspjärr** CS; *rɪb'nspɪ̣ald* ABNC n., stekta refben af swin Sahl. **-gång rivagang** F m., stycket längs refbenen. **-korg rivakorg** F m.: refbensrade, bröstkorg. **-*korge rivakårrgi** (F) m., = föreg.

rev s.[4] **rif** CS n., bukref.

rev s.[5] **rif** Neog, Ba; Sahl; PS; S; CS; **riv** FS; CS; L; *rɪ̣v* FHG; GHHm; NSWss n., ref, udde af landet, som går ut i siön Neog; Sahl; ref eller långt grund PS; landtudde CS; stadigt, landfast ref från landet F; sjöref L. — **revlångs rivalangs** FCS, långs med refven. **-mellan rivamilla** (F); **rivamillum** FS; CS, mellan landuddarna.

reva s. **riva** FS; CS; **-å** RN; **-ä** CS; *rɪ̣va* GBJ f., refva, remna CS; refva, hål på nät, då flera än en "axel" sprungit RN; utrifven flinga (af tyg, sår, rispa i huden) FCS; refva (i nät) J.

reva (***reja**) v. **raja** efter sig, koppla ihop varrporna vid fastsättning. Jfr **rev** s.[2] och **reja** v.

***revall rivvalld** F m.: 1) en som rifver, petar, vidrör allting. 2) ifrig att arbeta och [som] drifver på.

***rev-angel rifangel** S; *rɪ̣vaŋal* AB D; **räjf-angel** CS m., argsimpa, argsint menniska S; storpratare, baktalare CS; elak, skvalleraktig käring D.

***reve** s.[1] **raive** LS, CS; *rạ̀ɪ̣va* LHG m., bf. **-en**, ref, flätad tageltjäne (telne) på en fågelsnara. Se **små-snara.**

***reve** s.[2], se **tumling-reve.**

revel s.[1] **rävul(l)** FS; CS; **räväl, -il** F, FLCS; ("raväl i Boge") CS [? förväxl. med **ravel**, se d. o.]; **räfvel** (n.) BO; HM; *rɛ̣̀val* LÄ, GGHG;

rǡvəl NRHG m., pl. *rǡvlar* FLHG: 1) (m.) refvel FLCS; tillfällig sandbank F; sandbank HG. 2) (n.) stenvarp, -bråte BO. Jfr **ravel**. 3) "katt l. **räfvell**, tvärslå på en dörr" HM. 4) grundvalsstock F, FLCS. Jfr **mull-rävel**. — ***revla-mellan rävlamilli** FCS, adv., mellan reflarna.

***revel** s.[2] **rivul(l)** FS; CS; **rifvel** F n., rifvande, brådska. **Rivul u kratt**, napptag (efter att få något som är ondt om) FCS. **Rivel u kratt**, fäktande, brådska F. **Dä var ätt slikkt rivul u kratt när vör varu i döian** [*dye] FCS.

(?) **reverentia rivaränssȧ** FCS; **rivvarensa** F f., långt snack, kruserlighet S; skurpensning CS.

***revig** adj. **rivugur** FS; CS, f. **-u**, n. **-utt**, rask, drifvande.

***rev-hund rifhund** SA = följ. **-hök rifhauk** SA, arg, bitande människa.

***rev-järn rivjärn** FS; CS n., stridig, grälig person.

***rev-lek rivlaik** FS; CS; L m., bf. **-en** L, röra, svall af ström och vind i hafvet FCS; blåst med ilstrimmor på slätt vatten F; rörelse i vattnet, som river lös släke L.

rev-orm rivårrm F m. [utslag].

***rev-ål rivval** LI; AG; GA; (EH); L m., bf. **-en**, pl. **-ar** L, vridna halmband kring **vindskaidar** [på agtak] LI; AG; GA; L. **Rivval** af halm vreds om **dregti** [på plogen] för att göra fåran bred L. **Vattenfur . . fyres** med **rivval** om plogen, ofvan billen L. Jfr **drev-ål**.

***ri** s. **ri** Sahl; CS; **rei** Neog, Ba; S; **räi** CS; *ræ̨i* BRHG; HBTg; *rai* GHHm f., bf. **räii** FS; CS; pl. **riar** S; *rǡiar* BÄ, BRHG; *rai̯ar* EKWss, bf. **räiarnar** FCS; *rǡi̯anar* FHG, bielke eller sparre, som loftet ligger på Neog; takbjelke S; HG; golfri, takri, takstock under loftet BU; de stockar, som gå tvärs igenom *hausar* och på vilka loftet vilar Hm. **Dä räii ha var för braid** FCS. **Skrifva upp pa reii** (takbjelken), när något ovanligt händt (ett kritstreck) F. **Lukte jär fullt af sed, så att reiarna sveiga** [båg-na] (RN), ÖJ. Fg. ri f. Jfr **ampla-** och **seg-ri**. — ***ri-foder rifodar** BU; *rai̯foudar* GHHm n., träband, stock under takriorna BU; de två längsgående stockar [i väggen] som bilda stödet kring *rai̯ar*, och i vilka dessa äro infällda Hm, HG. **-gång** m. bf. **räigangen** AG, der riarne ligga i **lukte** [loftet]. **-hylla reihyllå** ÖJ f., under riarna [spikad hylla]. **-lag rilag** n. Hela "rilaget" på ett tak S. **-*melle räimille** BU n., = **teta-kimb**, se **tätkim**. **-sup räiasäup** FS; CS m., (el. **bandasäup**), sup när man skall lyfta "banden" eller "riorna" vid hustimring. **-öl räiöl** AG, en gång dricka eller öl till manskapet, då riorna äro inlagda.

***ria räia** (rättare **räi**) FCS; **-ä** CS f., pl. **rior** Sahl, bjelke.

***ribalder ribbalder** Neog; Sahl, CS; **ribbaldr** Ba; **ribballdur** LCS m., elak sälle Neog, Sahl, LCS; löst parti Neog. Isl. ribbaldi, (mlat. ribaldus) Fritzner.

***ribalderi ribbalderi** Neog; **ribballdaräi** LCS n., löst parti Neog; skälmstycke LCS.

ribb ribb CS m., pl. **-ar**, ribba af ett bräde; oftast **brädribb**,* **-ar**.

ribba s. **ribba** FCS; **-ä** CS; *ribə* EKWss f. pl. bf. **ribbunar** F: 1) [av bräde o. d.]. Jfr **sur-ribba**. 2) [på fjäder; fan?]. Plocka **ribbunar** af vingfjädren F.

***ribbar** pl. **ribbar** CS; *rɨ̥bar* BR, HUHG, refben, nemligen i en lefvande kropp och såsom synonymt med sida, t. ex. **ja skall gi di yfvar ribbar!** jag skall ge dig öfver refbenen (stryk)! CS. *dɑ̨ lu̥ɨda bɨ̥ rɨ̥bar*, det låder vid revbenen (om kraftig mat) HUHG. — ***ribb-korg ribbkorg** CS m., bröstkorg (ss. skelettrad).

ribba v.[1] **ribba** FS; CS; (VS; VG); **-ä** FL; LCS; (VB); *rɨ̥bɑ* ABNC, repa (fjäder) F; LCS; afrycka sidofjädern från pennorna CS; plocka **ribbunar** af vingfjädrar F; plocka av [snarare: repa av] blad eller bär (vinbär o. d.) utan att ta med stjälkarna NC; säges vid "hus-ating", då slutligen en man står uppe på "husryftet" och en på marken och begge ha ett tåg mellan sig, det man löst släpar hit och dit öfver taket, att få den lösa agen att falla ner NS. **Ribba av** F; **ribbä af** FLCS; (VB), ta fjädern af en vingpenna F; repa af (lös fjäder m. m.) S; CS.

ribba v.[2] **ribba** (bräder, stockar) lägga spånor mellan, att de ej mögla S.

ribes ribs, risp [!] Sahl; **rips** Neog; Wallin; Aln; PS; CS; (F; VB); *rɨps* BRHG; ABNC n., vinbär, Ribes. SÅ 108. När **ripps** och krusbär mogna, då är ock rågen färdig att skäras EK. Jfr **röd-** och **svart-ribes.** — **ribes-buske rippsbuske** S, vinbärsbuske.

***ricka** (? **vricka**) **ricka** Sahl, runka som på en löstand. Jfr **rixa.**

***rickabolt rikebolt** Wallin; F; **rikabolt** Neog; FKolm; **rikabållt** FS; CS; **riki-** FCS; **rikä-b.** FLCS; **rikbållt** F, (VG); ÖG m., bf. **-en** S; CS, fågel; Strepsilas interpres Kolm; (S. collaris) BU; Charadrius hiaticula (gotl. **strandräidari**) FCS [förväxl. med **mjena**]; små svartgrå strandfåglar med hvita vingar F, FLCS; ropar **riki, riki, riki** FCS; **rikka, rikka** F; större [än **tylle**] med röda ben, äggen ljusare med hvita prickar ÖG; värper 4 ägg FS; CS. — **rickabolt-ägg rikabålltägg; rikibålltar-ägg** FCS.

rida v. **reida** Tft; PS; **-e** GA; **räida** FS; CS; **-ä** LS; CS; **-e** VB; pres. **reider** Tft; **-ur** I 100: 18; **räidur** FS; CS; **räidar** VB; *ræɪdar* LK; pl. 1. **reidum,** 2. **reide,** 3. **reida** Tft; impf. **raid** Tft; FS; CS; *rɑɪd* ABNC; *rɑɪdad* EKWss; 2. p. **raidst** Tft, pl. 1. **ridum,** 2. **ride,** 3. **rido** Tft; 1. o. 3. p. **rido** FS; CS; **-u** FCS; sup. **ridi** FS; CS; perf. part. **riden** FS; CS; **-inn** FCS; pres. part. **reidendes** Tft; **räjdänäss** ÖJKn; *ræɪdnɛs* BRHG. **Reida i hump,** rida i galopp PS. **Vitt tu reide ällar vitt tu ga? Ja vill reide um ja kan fa** (lek) GA. **Vitt tu reida pa hastre eller grisslauen?** (lek) F. **Nå räidur väita håpu pa gröna hästen** [dimman på ängen] F. **Hväite håpu räidar** VB. **Ringvida-Äula rajd ora gatgrind förbej** (för att fria) F. **Räjdänäss kalar** [ridande karlar] ÖJKn. **Ride i magfärd** [se d. o.] Sp. **Rida magur,** rida i brudskara Sahl. **Räide mage** VB; **räidä magar** LCS, rida i brudgumsfärd. **Ridä saltsäck** (lek). **Räida skaul**; rida hästar **skaul,** se **sköl. Reida tafvel**; rida hästar **tafvel,** då hästarne få en sena i bakbenet försträckt och styf (F); MB. Fg. *rɨ̥ba.* — **rid-sten** "ridsten" S m., en trappformig sten vid "lillgårdsgrinden". **-sven reidsvain** FCS m. **-tam reidtambår** FCS; *ræɪdtɑmar* LK, ridtam; inriden. Jfr **red-tam.**

ridare räidari FS; CS m., pl.

räidarer, -är FCS, de som följa ridande med brudgummen. **Dair ridu täiu räidarer, di andra oku** FCS. Jfr **strand-** och **stång-ridare.**

***ridd,** se **backe-** och **sand-ridd** samt **redd.**

ridning, se **ut-ridning.**

rift rifft (F); VY; (VB); SU; CS, m. S; f. CS: 1) magref, bukref S; CS; kolik SU. 2) vindstöt, ojemt väder VY.

***rifte rifftä** LCS n. [takås], se **ryfte.**

rigga v. **rigga** F; **-ä** CS. **Rigga pa,** spänna i, sela på hästarne F. **Riggä upp,** upptackla S; CS.

rik räikur (F); FLCS; bf. m. **reike** S; komp. *rœikara,* sup. *rœikast* LK. *rœi̯k sam trul* (stenrik) BRHG. **Den reike skall gästabudet gärä, men han näns inte usten skärä** (ordspr.) S. "Ju rikare, ju kargare" (ordspr.) MB Fg. ricr. — Jfr **botten-, mäld-, ord-, tal-** och **över-rik.**

rika v. "rika" S; *rœi̯ka* GGHG, göra någon rik, rikta någon. *dɑ̨ æ bœr̥ti rœi̯k dɑi̯m,* det är bara att rikta dem GGHG.

rike reike Neog; Wallin. **Kume dit reike näste uss** (Wallin) S. Fg. riki. — Jfr **ut-rikes.**

rikedom m. bf. **reikedomen** F. **Reikedomen situr ej fingrenar** F.

riksdagsman riksdagsman F; *rɪksdasmaŋ* LK m. **Kaisa** [välja] **äut riksdagsman** F.

(?) ***rikt rikkt** L n. **Halldä rikt,** hålla rykt, hålla ordning, tukt L.

rikta sig rik(k)ta sig FS; CS; GH; **- si** F, reda sig, rädda sig (ur fara) F; begå sig, sträfva sig fram GH; upprätta sig; hjelpa, bärga sig: **vör rikkta us läika väl** FS, CS.

rilla rilla** FS; CS; **-ä** VNCS; (L); SU; *rɪ̀l̨a* FL, BRHG; ABNC; *rɪl̨a* EK Wss; impf. **rall** l. **rilldä** CS; sup. **rilla,** perf. part. **rilla'r,** n. **rilla** FS; CS: 1) (vridla?**) vricka FS; CS; HG; NC; Wss; bryta, skada sig i foten L. **Har rilla baini** FCS; *i̯a rɪ̀ld̨bɑ́i̯na,* jag vrickade foten BRHG; **rilla'r,** vrickad FCS. **Rilla sig,** vricka foten (häst) F. **Rillä si,** vricka sig t. ex. i foten S; CS. **Rillä si(g) i kauten,** då hästen vrickar sig i fotleden SUS; VNCS. 2) perf. part. n. (sg. o. pl.) **rilla** FS; CS, halflegadt ägg med liten unge (egentl. blott ögonen) uti; (om ägg) i hvilka ungen just eller nyss börjat växa F. **Ägge jär rilla; äggen järu rilla** FCS. 3) trilla; sortera ärter på en öfver en tallrik spänd duk (isl. rilla, trilla) CS.

rim s.[1] **räim** FS; CS; FL; (L); *rœi̯m* GG, ÖG, NSHG n.: 1) rimfrost S; CS; HG. 2) fint utsvettadt saltlager på kött CS. Jfr **frost-rim.** — **rim-frost räimfrust** CS; *rœi̯m-frust* FL, SY, HU, SUHG; ABNC f. **-salt räimsalt, -ar** CS, litet salt CS; HG; mycket salt CS. **-salta räimsaltä** CS, *rœi̯msɑ́lta* NRHG starkt salta; "rimsalta" = **strejma** el. **läka** (all slags fisk) CS; lätt salta HG.

rim s.[2], se **bröllops-rim.** Fg. rim n. Rk.

***rimla upp rimlä upp** CS; *rɪmla up* LÄHG; ABNC, repa upp en strumpa eller något stickadt, der tråden löper oafbrutet CS; dra upp maskorna i en stickad strumpa NC; HG.

rimma räima FCS; FL; **-ä** CS; *rɑ̨i̯ma* ABNC; *rœi̯ma* ARHG, falla rimfrost. *dɑ rɑ́i̯mar* ABNC. *dɑ ha rœi̯mɔ nɑt* NSHG.

rimma sig räima si (F)CS, rimma sig, vara troligt.

rimmare, se **stor-rimmare.**

***rimmig räimugur** FCS; **-agur** FS, CS, [med rimfrost betäckt].

***rina reinä, rènä** L: **dä reinä** [!] **aldrig någe gudt bäi han,** det båtar inte L. Jfr Torp rina st. v.[1]; isl. hrina.

***rind rin(n)d** Ba; (F); BU; HN; AG; L; EK; CS; *rind* EKWss m.: 1) murgröna, Hedera helix; (= **rännelind** HN). När man kokar **rinden** och med lagen deraf smörjer håret blir det långt — **ha di inbilt mig!** HN. "Rindhålet" (*rindhe̥ula* EK Wss), klippgrotta [på St. Carlsö] . . klädd af en vidsträckt . . och mycket vacker **rind** S. Jfr dock **rinder-hål** u. följ. 2) lummer KB, HHHG; så kallas också Lycopodium anotinum (eller allt grönt som allmogen brukar till klädsel vid högtidliga tillfällen), men den verkliga **rinden** är allenast Hedera Helix (TO).

***rinder rinder** Neog; Sahl; Ba; FL; **rin(n)dur** FS; CS; LCS; **rindar** CS; (F, VB); *rındar* GHHm; *rındar* LÄHG; ABNC; *rındar* EKWss; *rındar* GBJ, n. FS; CS; GHHm; bf. **rindre** FCS; **-rä** CS; *rındrı* GHHm, pl. FS; CS; LCS; EKWss; GBJ; f.(?) pl. GHHm; ABNC; bf. **rinndurnä** LCS; "rinderna" S; *rındana* ABNC; *rındana* GGHG; *rındnar* NR, *rı̨nar* LHG, skyle öfwer logan i ladonne Neog; skullen öfwer Logen, at lägga säd på Sahl; loft eller mellanbotten i en lada der den otröskade säden lägges CS; . . hövind Ba; vinden öfver sädesbåset, tröskverket FS; CS; skulle (endast öfver ladan, **lukkt** [loft] endast öfver fähuset) F; (= **slindur**) höskulle öfver **lädulavvin** [-logen] FCS; skulle öfver ladbås (**slindur** öfver tröskloge) FS; CS; loftet över ladan GHHm; (bestod förr ofta av lösa, ej fastspikade bräder) HG; golvet ovanför logen NC; skullen, logloftet Wss; innertaket i en lada J. *at nøyt rındar* [n.]; *rındar* [pl.] *i̯ær sundar* [sönder]; *pa rındrı* förvaras säd, ej hö GHHm. *pa rındana* GGHG; på "rinderna" S. Jfr **lad-rinner.** — ***rind(er)-hål rindhul** FCS; (L); S; *rındhe̥ul* EKWss; *rınd(ar)hu̥ul* GBJ n., bf. **rindhule'** GA, hål i taket på ladan, på "lad-rinderna", derigenom halm uppstickes S; hål på **rindur** (öfver **lädubasi**) att sticka upp halm genom FCS; öppningen i **rindana** J; hålet upp till logloftet Wss. Rindhulet S, [grotta, öppen upptill, på Thorsburgen]. **-tak** n. bf. **rindtake** [i visa] HB.

ring ring S; **rinng** FCS; *rı̨gg* FL, LÄHG m., pl. **ringar** RN; FIKn, dat. **ringum** SUKn, S, bf. **ringumä** FI, SUKn, ring; krets. **Aka ei ring,** åka i släde (i ring) för roskull S. *kâı̯r ı̯rı̨g*, köra (i) ring (vid slädparti el. så) BRHG. Hela socknen är [vid rävskall] indelad i **skallar** (hvarest skallet skedde) el. **ringar** (kretsar i marken inom hvilka räfven ringades); hvar ock en skall "se **at um**" . . sin **skall** el. **ring** RN. **Ring um, kring um,** omkring CS. Jfr **bringtamp-, drev-, moder-, mässing-, nyckel-, sladder-, snör-, sol-, spett-, sy-, särs-** och **tunnring.** — **ring-benan** f. (bf.) **ringbaina** FS; CS, fårnamn [tacka]. **-benen** m. bf. **ringbainen** FS; CS, fårnamn [bagge]. **-*hornten ring-'ånnten** (L), RN, bagge med ringliga horn. **-näsan** f. bf. **ringnasa** FS; CS, (tacknamn), tacka med hvit ring kring näsan. **-*näsen** m. bf. **ringnasen** F, bock med hvit ring kring näsan; [baggnamn]. **-orm ringårm** FS; CS m., reform. **-ormgräs ringårmägras** CS n., svalört,

Chelidonium majus CS; Hypericum perforatum (öJ)CS. **-oxe** m. bf. **ringoxen** S, [hjorthanne i en sägen]. **-pöls ringpylls** L; öJ m., blodkorf i smala tarmar, hängas upp att torka L; smal, gammal torr blodkorf (hopbunden i begge ändarne medelst en **pylls-pinnå**), lades på **hyren** [askmörjan], då de åtos tvärt af, eljest lades de i ugnen, då de blefvo såsom färska; vanlig matsäcksmat öJ. **-pölsa ringapyllsa** F; **ringpylsa** VB f., blodkorf af små nöttarmar VB; (= **piring**); blodkorf af smala tarmar (1 tum i diam.) i flera ringlar (som man har med sig på **äislaupning**) F. **-skall ringskall** RN n., skall efter räf, då det var **spordt** [spårigt] och man ringade räfven och tog honom med **räfga'n**. **-slagen ringslagen** F, BU, om en orm, en menniska, som ligger på marken. **-svala ringsvala** Wallin; VS; öG f., bf. *ringsvâlu* BR HG, Cypselus apus, [tornsvala]. **-*tyna ringtöina**, gärdsla i ring (på alla sidor) F. **-öga** n. (bf.) **ringavva** FS; CS, fårnamn.

ringa adv. komp. **ringare** GA, [endast i uttr.]: **ringare far gärä dä**, mindre går ock an.

ringa v. **ringa** F; RN; **-ä** L; CS; *ringga* EKWss: 1) inringa [räv] (med garn) F; RN; (*ringga rav* EK Wss); ringa, gå kring haren på busken F. 2) flyga i ringar (**svörtu** [svärtan]) och leta sig bo då **aine(n) råikar** RN, L. 3) ringa [i kyrkklockan m. m.]. "Ringa i kloster" [ringa i S:t Karins klocktorn kl. ½ 9 till högmessan i domkyrkan] VY. "Ringa hop folk", [för att leta efter en försvunnen]. **I ringande rot**, ner i grund PS; till det yttersta, till den sista S. **Han har förstöjrt alltihop i ringande rot**, han har förstört allt ända till det minsta; (= **rinnande rot**) CS. **ring-klubba ringklåbba** S f., [en budkavle som gick gårdgång vid kungsringning]; (= **ringning-klåbbä** AR). Se Lithberg i Fataburen 1913, s. 66 ff.

ringla v. **ringla** FS; CS; **-ä** CS, ringla (sig) CS; haspla FS; CS: **ringla av pa ringultrè** FCS; **ringla af** [spinnrocken] S. **Ringlä ihop** eller **upp**, samla, rulla ihop ett rep i ringar; **årmen r[inglar] ihop si**, lägger sig ihop i ringar CS. **Ringlä upp esar** [tömmarna] CS. — **ringel-*pinna ringållpinnå** F f., haspelpinne. **-sked** f. pl. **ringlaskaidar, ringla(-trè-)skaidar**, armar, vingar på **ringultrè**. **-trä ringultrè** FS; CS; **ringåll-, ringeltrè**; **ringlatrè** F n., haspel (att haspla af tenen på).

***ringle-vis ringlu-väis** FCS, **ringloveis** F adv., uppringladt (torsksnöre).

***ringlig-rånglig** f. **ringli-rånglu** VB, [i gåta om humlerankan].

ringning, se **afton-ringning**. — **ringning-karl** pl. "ringningkarlar" VY, [som ringde i Visby domkyrka]. **-klubba ringningklåbbä** ARCS, = **ring-klubba**, se d. o.

***rinka rinka** Neog; Sahl; **-ä** CS, fela, icke wara så just och fulkombligit Neog; fela, helst i mindre mohn, fattas Sahl; = följ. CS.

***rinkera rinkera** S; **-ä** Ba; S; CS, fattas, felas S; (helt litet) CS. **Um dä rinkerar äj den ajnä änden, så kriperar dä i den andrä** CS.

rinna v. **rinna** FS; CS; **-ä** LCS; S; **rindä** [!] FLCS; *rîna* FN 303; pres. **rin(n)dur** FS; CS; FL; LCS; SP; **rindårr** F; L; **rinnar** (GA); impf. **rann** FCS; **rannt** FS; CS; BU; FL,

LCS; *rant* FN 303; *ran* FHG; *rant* GHHm; LÄ, BRHG; *ran* NSWss; pl. **runnu** FCS; sup. **runni** F; FLCS; **runnä** LCS; perf. part. **runnin** (F) CS. **När ai [ån] rindur u bärki springur, da jär Sprögar** [Sprogebon] **stindur! Soli rinnar** [går upp] (GA). **Da soli rindårr nidur . . F.** Ormen "rinner", kryper, krälar S. **Smyre jer gale . . når hä rindur um sumaren u hä jer för blatt . .** (se **smör**) F. **Andin rann ör han,** han dog FCS. *svàiṭn ránt áv mi,* svetten rann av mig BRHG. *soulı ran ner* NSWss. **Rinnä upp,** hastigt växa upp S; CS; (om solen) gå upp CS. **Soli rindur upp** (F)CS. **Rinnande rot,** = **ringande rot** S; CS. **Han hjägg af buskar (ner) i rinnande rot** FS; CS. — **rinn-fisk rinnfisk** VY, kallas lekfisken "ty han orenar då garnen". SH 26, 28.

***ripa** v. **räipä,** impf. **räiptä** CS, [= **repa** v., se d. o.].

***rippa** s. **rippä** CS f., liderlig kvinna.

***rippa** v. "**rippa råg, knippä stråd**" [i lekramsa, om höns].

***ripp-höna ripphöna** VY, hastig, fjeskig, slamsig flicka.

***rips** s., se **ribes**.

***ripsa** v. **rippsä** LCS, rispa, repa af (säges endast om fjäder, då man rifver af dunet eller sidofjedrarna från pennorna); löf CS; (= **ribbä**), repa (fjäder) LCS. **Rippsä af (laug),** repa löf CS.

ris s.[1] **räis** F; FL; CS n. **Sträuka barn mä räis,** aga barn med ris F.

ris s.[2] **rejs, -et** n. (kollekt.?) bottensnaror för sjöfågel. Ett st. snara (= **rejs**) håller vanligen 7 famnar i längd, dvs. refven, hvarå de äro fästade, 7 stigar och 7 snaror, således 147 snaror S. Jfr (det trol. identiska) **resa** s.[2].

risa v. **risa** Sahl, PS; **räisa** FCS, S; impf. **räisa** FCS, belägga med ris, e. g. en humlegård Sahl. **Risa hummelgard,** öfwertäcka med granris PS. **Rejsa av** (för fisken under lek) göra risgärden; (med granrise) afgärda för att leda fisken in i **melu** [mjärden] MB. **Räisa inn,** inhägna med **räisi-täun** FCS; perf. part. **innräisa,** inhägnadt F.

rise räisi FCS; **-e** FL; **-ä** CS; *raisi* GHHm; *reisa* GBJ n., ris, samling af ris (kollektivt) S, CS; kvistved FCS; ris GHHm. Jfr **käring-, lamm-** och **tall-rise.** — **ris-kurra** "ris-kurra" S, = följ. **-*skyle räisisköili, reisasköile** FCS; **reissköili** F; **-ä** S n., riskoja i skogen; skottkoja. **-tun räisetäun** F; **räisitäun** FCS; **räistäun** S m., risgärdesgård; bråttun.

ris-gryn räisengröin L; *ræisgroin* LK. **-gröt räisgråit** FCS m., risgrynsgröt.

rispa s. **rispa** Neog; **-å** (VB); *rispa* BRHG f., en liten sticka eller splint Neog. Jfr **avunds-, bröst-** och **skorispa.** — **risp-rät(t) risparètur** FS; CS; **risperetur** F; **rissprètar** (L); RN; **risspäret** LCS; **risprèt** L; **risspäräjt** (L, VB); *rispreṛt* ABNC; **risprèt** (VS); n. **rissparèt** FS; CS: 1) risprät, rätklufven F; LS; CS; NC; rak att klyfva (om träd) F. 2) (fig.) uppriktig CS; F; RN; alldeles säker CS; ärlig, rättvis, hederlig RN; redlig F; med fast och ärlig karaktär, utan svek NC. **Jäst däu rispäräjt,** är du uppriktig? (L). "Risprätt", noggrannt S. **-tag rispetak** Neog, Ba, **rispätak** CS n., häftig träta som gränsar till slagsmål Ba, CS; l. napptag, så att risporna flyga om de stridande CS. **Hä skal bli ä rispetak,** träta, oenighet Neog. **-tagning rispetakning** Sahl; **risspo-,**

rissputakning FS; CS; **rissptakning** F; MB, (L) f., sträng undersökning Sahl; CS; undersökning, efterletning F; MB; (stark) efterletning FS, CS; bestyr, uppståndelse F. Hålla **rispetakning** efter något förkommet, item **skinnlejta** idem Sahl. **-taska risspataska** FS; CS f., slamsa (skällsord).

rispa v. **rispa** S; **-ä** CS. **Rispä upp,** repa, rispa upp trådarne i väfdt tyg CS. **Rispa äut** S. **Sagstukkar** skola fällas från 4 håll, på det att de icke vid fallet "rispa ut" och skada bräderna L.

riss** (rits**?) **riss** S; CS; *ris* HU, HÖ, NO, AR, ÖJHG; m. ÖJHG; n. HÖ, NO, ARHG; S; CS, skåra, streck, rita, ristning, ritts, utritning S; (= **rits,** m.) fin men något djup skåra med knif eller annat skärande verktyg CS; (smal) skåra, märke; reva i kläder HG.

***rissa** v. **rissa** BU; **-ä** S, CS; VB; *risa* HETg: 1) (= **rittsä**), rita, skårra S; (= **laupa ragangar upp**), med ett litet slag i gräset af lien här och där utmärka gränsen mellan ängslotter BU; plöja ytligt HETg. **Rissä** ut, slå före på en allmänningsmyr att man sålunda af dessa märken får veta sitt eget gebit S. 2) rifva sönder (om en duk, kläder) VB. — ***riss-tjuga risstjaugå** (L); **-ä** CS; **-e** VN f., pl. *ristjáugar* GGHG, tvehornad liten hötjufva S; liten högaffel eller tjuga med endast 2:ne horn CS; bomärke ᛋ vid Nickarne i VN och ᛘ Tjuls i LU; (fig.) fiskben (i t. ex. id) av detta utseende ᛋ GGHG. **-*tjuge risstjauge** FL m.[?] (= **sprätt-tjauge**), liten tvåhornig hötjuga.

rissel rissel CS; *risel* FL, LÄHG; *risl* GHHm; NSWss m., bf. **risulen** Neog; *rislan* ABNC: 1) groft såll CS; ett såll som under vandringströskens tid användes att skilja säden från ax och agnar Hm; [likn. NC, Wss]; stort "såll" av träribbor att sortera grus med HG. 2) = **rist** [halster] Neog.

rissla v. **risslä** CS; *risla* GHHm; NSWss, sålla CS; Hm; sålla, rensa (säd) Wss. *risla aur* [grus] Hm.

rist s.[1] **rist** Neog; Aln; Sahl; Ba; Ln; CS; F; (L); **risst** F; *rist* FL, LÄHG; *rist* EKWss m., bf. **-en** GA: 1) halster; dock säga bönderna sellan **rist,** utan **haster** eller **risulen** Neog; (sälls.) F; (kallades förr *hastar*) EKWss; (gammalt ord) F. Då **risten** står tom på elden, "steker man **prestmors röfvi**" VB. Ej bra att ge manfolk (som fara på sjön) det som faller genom **risten** — då drunkna de AG; inte se fisken under **risten,** ej hvälfva fisken af **risten,** då hvälfver båten och folken drunkna F. "Söndrig **rist**" bomärke vid Ringvide i LÄ. 2) ett slags gallergångbro för att utestänga kreaturen, bestående af 3 underträn på tväreu, 4 långträn derpå, 15 tvärstänger deröfver, lagd mellan stugorna i st. f. annat stängsel. Jfr **kyrko-rist.** — **rist-bakelse risstbakkelse** FS; CS m., (bulle) stekt med **rist** (= **hasturkaka**). **-*fal ristfal** LI m.: 1) handtag på ett halster. 2) pl. bf. "ristfalarna" F [spjälorna i halstret]. **-*fale ristfale** S m., halsterhandtag.

rist s.[2] **rist** FS; CS; HY m., bf. **risten** EK; pl. **ristar** VBKn, boskapsmärke, gårdsmärke [på får] FCS; F; alltid lodrätt och antingen öfver eller under CS; [kallas på vissa håll **nygg,** se d. o.] **risten** går längre in än **nyggen** EK. "Ristarna" kunna tagas både öfver, under, uti spetsen, i "afskörden" och

i "stolen" samt på snedd och heta då **rist pa, rist undar, rist i stolen, rist i stubben** OSV. S. **Afskörd med 2 ristar i stumpän** VBKn. Jfr **sned-** och **udd-rist.**

rista rista Neog; FS; CS; **risstä** CS: 1) skaka Neog. 2) [skära]. **Ingo naud rista braida remar av arus häudar** FCS.

rita s. **reita** CS f., streck, se f. ö. **reta** s.

rita v.[1] **räita** FS; CS; **reita** F, (VS), BRS; **-ä** CS; GA, (L); SU; **rita** VS; SÅ 93; **-ä** TO; SUKn; *rɛ̀i̯ta* FHG; *ra.i̯ta* ABNC; *raita* EKWss; impf. **räit** S; **räita** FS, CS; *ra.i̯ta* ABNC, plöja upp stubben (höst eller vår) F; VS, BRS; plöja åkern första gången om våren efter snöns bortgång och om hösten då stubben nedplöjes SU; höstplöja rågåkrarne (efter skörden) i hvilka man sår korn om våren GA; plöja första gången om våren FCS; NC; plöja upp en åker om våren Wss. **Sankt Britä skall man lyftä** (sluta) **ritä** TO.

rita v.[2] **rita** FS; CS; **-ä** SUKn; **räita** VB; **-ä** CS; impf. **rèt** S; **rita** FS; CS, rita (måla, teckna) S; CS; skriva Kn. **Räita av stråi-burgi,** då man som vanligt ritar det kring ett kors VB [Trojeborg].

ritning räitning FS; CS f., bf. **-i,** första plöjning om våren. **Plöga räitning** FCS.

***rits ritts** S; CS; *rɪts* FL, LÄHG m., bf. **-n,** streck, rita, skåra (brukas af snickare) S; fin men något djup skåra med knif eller annat skärande verktyg CS. Se (det möjl. identiska) **riss.**

***ritsa** v. **rittsä** S; CS, rita, skårra. Jfr **rissa.**

riva s. **reifwa** Neog; **rifwa** L. soc.; Sahl; **räiva** FCS; FL; **-å** S; **-ä** CS; (VB); *raiva* GHHm; EKWss; *ræiva* LK f., bf. **reifvu** Ba; **räifvu** S, svet. refsa, harf, ther man sammanrefsar hö med Neog; räfsa S; CS etc. "Slak rifva" lågställd F. Då kvinfolken under **räkning** (räfsning) hvila med **räifvu** (räfsan), säger man: **räifvu pissar** S. Jfr **kast-, slad-** och **sträkel-riva.** — **riv-båge räivubugi** FCS; **reifbuge** S m., pl. **räivabugar** (F)CS; *rɛ̀i̯v-bi̯úgar* NRHG, bågar af vidjekvistar som i halfcirkelform gå genom räfseskaftet till **räivatråiu** CS. **-nacke räivunakki** FCS m., räfseskaftets ändetapp, som ingår i **räivatråiu** CS. **-stake räivustaki** FCS; **reivastake** (F); **räivstaki** BU m., räfsskaft. **-tand räivutann** m., pl. **-tänndur** FCS; *rɛ̀i̯vtándar* BR HG; bf. **räivatänndunär** FCS, tand i räfsa. **-tröja rifwa trye** [!] Neog; **rifvetryd** Ba [för -trya?]; **räifvätröiä, rivtröiä** CS; **räivatråia** (F)CS; FL; **räivutråia** FCS; **räivetråiä** S; *raivtroia* ABD f., bf. **-u,** pl. **-ur** (F)CS, hufwudet på refsan, som tänderna sittia vti Neog; tvärträdet på en räfsa . . S; CS.

riva v. **reifva** I 100: 18; **-u** Ln; **räiva** FCS; **-ä** LCS; **reiva** S; *rɛ̀i̯va* FHG; *raiva* GHHm; EK Wss; pres. **reifwer** Neog; **reifvur** I 100: 18; **räivur** FCS; *raivar* GH Hm; impf. **raiv** F; LCS; pl. **rivo** (F)CS, sup. **rivi** FCS; *ri̯va, raiva* EKWss; perf. part. **rivän** LCS; n. *ri̯vs* HMHG; pres. part. **rejfvänäs** S. **Han jär sum ann hundramn, allting räivur han til sig** FCS. **Kraka reifwer hustaki** Neog. **Så gynti päika räiva ihop allt hva sum fanns äi häusi** FCS. **Räiva pa baken** FCS; "rifva en på baken" (F, VB), baktala. **Reifva upp,** odla (till åker) (NO). **Reiva upp storm**

(kattor) [då de klösa i träd, stolsben o. d.] (MB). **Räivä yvar** CS; **räiva yvur,** nedskälla, groft förtala (F)CS. **Räivä ättar,** taga upp det sista qvarlemnade af lin LCS. *ráiv‿áut,* förtala BRHG. **Räifvä si,** häftigt skrika på ett och samma ställe, om foglar, hvilket tros förebåda olycka; äfven om menniskor: häftigt gräla, skälla CS. **Räiva si,** skrika olycksbådande (om en kråka) (F)CS. **Kraku situr u reifvur si pa heusgafvulen,** kråkan sitter och skriker på kråpåsen I 100: 18. **Räiva sig yvur,** nedskälla; skria (om foglar, båda ondt) FCS. [Maltet skall] **räivas äut** [se **bunk**] FCS. **Ett rejfvänäs menskä,** rask, tilltagsen, som kan skynda sig CS, S, (F, VB). *nag‿sam ia rìv‿si,* något som är rivet HMHG. — **riv-*angel räjfangel** S, CS m., storpratare, baktalare. Se **rev-angel.** **-järn** *rèivɪɳérn* BRHG; jfr **rev-järn.**

rivare, se **garn-** och **sigd-rivare.**

***riven rifven** Sahl, **rifwen** PS, rifwande, som är om sig, raskt werksam PS. **Rifven** om sig, flitig, som ser sig till godo Sahl.

rivning, se **över-rivning.**

***rixa ricksä** CS; *rɪksa* BR; HUHG; ABNC, fumla (då man gör något) CS; rycka fram och tillbaka HG; lirka NC. *rìks‿ma,* lirka med; *rɪks‿hɪúl,* lirka något (en tapp l. d.) ned i ett hål ABNC.

ro s.[1] **ro** FCS; FO, m., bf. **roen** S; f. FCS; FHG; bf. *ráua* FHG; pl. **roar** FO: 1) ro. **Dar jär ingo ro** FCS. *fa rou tɪ sɨva,* få ro att sova BRHG. 2) förlustelse, nöje. **Ha sin ro med** S. *tak na for hìsa ráua,* tack nu för det här nöjet! FHG. Jfr **barn-ro.**

ro ro FS; CS; HB; *rou* ABNC; impf. **rode** FS; CS; *rouda* ABNC; *rouda* EK, NSWss; sup. *rout* ABNC; imperat. 2 pl. **roe** FCS, ro en båt (då man drager årorna) F; simma (som fågel, änder) F; sitta länge stilla eller föga röra sig från ett ställe, såsom svin då de ärö gödda (isl. róa) CS. **Ro ï kämp** [i kapp] F. **Ro, ro gatu fram** (barnramsa) HB. **Roe lagum!** ro (roen) lagom! FCS. **Ro svinklar,** ej ro båten rätt fram, utan zig-zack, ojemnt F. **Ro fjèl,** springa bräde F. **Ro fjelabat** F, [gunga bräde, då man sjunger . ., se **fjäl-båt!**]. **Till sjos, dar ingen bode, och ingen rode!** F. **Ro äisläggar** S, [se **is-lägg**]. **Ro skoäis,** slå kana L. **Ro skrikksko** F; **ro skridsko** CS, åka skridsko; **ro bajnäjs,** slå kana; **ro kälkäbackä,** åka k. CS. *rou (aɨs),* gå på skridskor ABNC. Fg. (pres. part.) roandi.

roa v. **roa** F; *ròua,* impf. *ròuda* BRHG; perf. part. **roar** FS; CS; *ròuar* ANHG; *ròuan* BRHG; f. **roï** ÖJ; pl. *ràua* FHG. **Till roa teiden burt mäd** F. *um na ia ròua av a,* om Ni äro roade av det FHG. — **ro-sam rösämbur** FCS; **rosam(m)** S; CS (F, VB); **rosamar** CS; n. **rosamt** (F, VB), rolig, lustig, gladlynt, pratsam S. Ungdomar, som äro raska och **rosama** S.

ro-ben (*ror-, *roder-ben) rodurbain FS, CS; **ro'-bain** el. **ror-bain** (L), RN n., pl. bf. *ròubáinɪ* NRHG, bäcken (bäckenben) i ko, häst (kräk) FS, CS; sätesbenen på kräk (på båda sidor om svansen) RN. **-gång** m. bf. **rodurgangen** FS; CS, korsryggen; öfver korset (rona?).

rock s.[1] **ruck** L. soc.; Tft; (F)CS; *ruk* BRHG; ABNC m., bf. **rucken** S, spinnrock. Jfr **spinn-rock.** — **rock-arm rukkarm** FCS m., den som "hufvudet" sitter i CS; ("**armar**" S, CS, som hjulet hänger i).

-bränd rukkabrändur F; n. **brändt** F, (L, VB), hårdspunnen, hopkorrad (tråd); om garn, som är ojemt och knutigt. **-drejare ruckedrajare** GH, (ÖJ), svarfvare. **-fjäl rukkafjèl** FS; CS f., spinnrocksbröst [= **braust**].

-hjul rukkahjaul FCS n. **-huvud rukka-håvåd** FCS; **ruckhudä** CS n., bf. **rukkahåvåde** F, FL, spinnrockshufvud. **-*snor rukkasnor** F, FL, (F)CS; **rucksnor** CS m., spinnrockssnöre, [drevsnöret]. **-*snäll rukksnald** HM m., bf. **-en**, trissan utanför tenen på en spinnrock. **-*spek rukkaspaik** f., bf. **-i** FCS, pl. **-ur** FS; CS, (L), ekra i spinnrockshjul. **-ståndare rukkastandari** FCS m., (= **uppstandari**), som tenen går i. **-tand rukkatand** F, FL; **rukktand** L [-tann] m., tand eller krok på spinnrockstenvingen. **-*tråda rukkatruda** FS; CS; **-å** (F, L, VB) f., spinnrockstrampa. **-tuta rukkatäuta** FS; CS f., som tråden löper genom till tenen. **-*väng rukkaväng** F [f.], pl. **-ar** S, vinge på spinnrocksten.

rock s.[2] **råck** Neog; FS; CS; FL; *rok̜* GHHm; *rak̜* ABNC; LK, rock (vestis). **Tåila** [spilkråkan] **med svartan råkk u rauda mysso** FCS. **Hadde . . ann hväitan råkk** (tröja) FCS. "Eld i rocken" (fig.), om en som har brinnande brådtom VY. **De sma undar jårdi . .** sjunga: **Akta däu din gröna rocken för den verldsliga taderall'!** F. Jfr **brun-, paj-, slag-** och **ströms-rock.** — **rock-lös rocklausr** GA, [utan rock]. **-skånk råkkaskånk** FCS n., rockskört.

***rocka** V. **råkka** (F)CS; **-ä** FLCS, nattvandra, vanka, stamla (omkring om nätterna). Se även **roka.**

***rocker råkkur** (F), FLCS m., nattvandrare, gammal gubbe, som ej kan sofva om nätterna.

***rockla råkkla** F, gå och stamla. *han̜ råk̜lar ha̜l, da̜ e̜a a̜lda me̜ han* (om en gammal) FHG.

***rod** s., se **afton-** och **morgonrod.**

rodd rodd RN m., årtag, ett tag i vattnet med åran.

roder rodur VB; *rou̜dar* EKWss; *rò̜dara* (VB), HBTg, m. Wss; Tg, n. VB; pl. *roudrar* EKWss; *rò̜drar* (VB), HBTg: 1) årtull; (*tu̜l* endast pinnen . .) Wss; trästycke som tullen sitter i Tg; = **roning** VB. 2) roder VB. Se **ror** och jfr **mäsk-roder.** — **roder-docka rodurdukka** VB; *roudarduk̜a* EKWss, se **docka** s.[2]

roder-ben, -gång, se **ro-ben, -gång.**

***rodme ruddmä** VB; *rùd̜ma* FHG, m., rodnad (på himlen eller ansigtet). Jfr **rödme.**

rodna runna, rudna GE; **rudnä** CS (bli röd). Jfr **rullna.**

roffa råffä CS; *råfa* FHG.

***rok (*rök) rok** HM, (NS); VB; SU; Kolm; **rauk** Sandön; VBKn; L, SU CS; Kolm, m. CS; HM; VBS; Kn; SUS; CS; bf. **rauken** VN; RN; **roken** HM; [dat.] **-i** VBKn, f.[?] CS; pl. **raukar** VBKn, råke (fågel) VBKn; råka SUCS; svartkråka HM; SUS; CS; Corvus frugilegus, SUCS; VB; Kolm; svarta kråkan, Corvus corone, månne densamme som råkan, C. frugilegus? CS. **Rauken** bygger

i små blott armstjocka björkar, på gren öfver gren, så att, när ungarne bli stora och tunga, väges trädet ej sällan omkull, då ungarne falla på marken VN; **rok** mest i Hamra, i Roklundar vid Sindarfve, bygger i björkar; hugger upp roten uti ängsmarken VB. Isl. hrókr o. hraukr.

***rok** adj. (?) **rokar** L, "adj." [t. **roka** v., trol. = **roker** s.].

***roka** v. **roka** Neog; Sahl; PS; FS; CS; SU; **rokä** LS; CS; RN; VB; SUCS: 1) sittia lenge på ett stelle: han sitter och **rokar** hela natten Neog; sitta länge på et ställe Sahl; SU, som på en krog Sahl; sitta och söla PS; sitta och göra intet L; RN; söla, vänta L; sitta orkeslös på ett ställe FS; CS; vänta, göra intet, dra sig VB. **Gaë i städ, muffar! u läggi Idur, Er siti bära uppi u roki!** FS, CS. 2) stöka, driva omkring och göra buller, helst om nätterna CS; som gör romor om nätterna LCS. **Käurugnsgubben** är en förtrollad man som går och **rokar** och spökar nere vid Käurugns-klintar F. Jfr **råka** v.[2]

***rokare** **rokarä** LCS, = **natrokarä** m., som gör romor om nätterna.

***roker** **roker** Neog; **rokur** SUCS m., en som är borta om nätterna SUCS; nattstökare CS. **Hä järr rett ann roker, en natteroker** Neog. Jfr **råker.**

***rokig** **rokugur** CS; **rokuar** S, (sölig). Jfr **lång-rokig.**

***rolig** **roelenn** F; *råulan* FHG; *roulr* ABNC; n. *raulit* LK. **Roli' onsdag** (NS) [i veckoramsa]. **Lilla Pär-roliman** FCS; **lille perroliman** F m., lillfingret. Jfr **puts-rolig.** — **rolighet** **rolighait** S [f.], pl. **-ar** (SU). **Pa rolighajt,** [på skämt] S. **Slejka sma rolighaitar sum vör bräukte äi lag** (SU).

***rolla** **rålla** HN; **-ä** CS; (L); pres. **rållar** BU, vara fullt af (t. ex. mask, myror m. m.) S; kräla vara full af krälande CS. Jfr **krolla** och **rögla.**

rom s. **rungn** F; **rum(m)n** FS; CS; BU; FLCS; **räun** AG; LS; CS; RN; ÖJ, (NS); HM; VB; *rumn* FN 300; *rum* BR, ANHG; *raun* BT, L, NR, HM, SUHG; *ræun* SITg m., bf. **rungnen** F; **räunen** AG; L; pl. **rumnar** FCS; **räumar** [!], **räunar** (fordom) AG; *råunar* HBTg; *raunar* NS Wss, fiskrom. Jfr **fisk-rom.** — **rom-fisk** **rommfisk** VY, ell. yngelhonor, alla slag af romstinda honfiskar. **-stinn** **räunstind** L; *råunstinar* NRHG, (fisk). **-strömming** pl. **rårnmströmmingar** VBKn, [två sådana, stekta, förtärdes af bruden innan hon kläddes, för att hon skulle bli fruktsam och för att hon ej skulle få matleda].

***rom** adj., se **rum** adj.

***romma** s.[1] **Råmma** FS; CS f., tacknamn (botad med rom!) CS.

***romma** s.[1] **raumä** [!] S; **romä** (F, L, RN), långt onyttigt (svassande och skrytigt) tal.

romma** v. (?rumma**) **roma** Aln; Sahl, PS; CS; F; **-ä** Ba; CS; VB; pres. **romar** Sahl; FCS; *róuma(r)* NRHG, föra sig styft up Aln; säges om en fet qwinna, som har respect med sig; **ha romar,** hon fyller sitt rum Sahl; se äredryg ut Ba; stor och fyllig; ta in sitt rum och hafwa anseende PS; vara prydlig, stolt i åthäfvor F; (= **rajä** VB); **romä** har mer afs. på det blott kroppsliga F, VB; taga stor plats näml. visa sig dugtig, ansenlig: **han romar förr änn karl** FCS; tala högt och svassande; föra sig stort

upp, synas och höras dugtigt, göra stort intryck, om vem som helst, men synnerl. om prester, som äro begåfvade med korpulens och stark stämma CS. *han róu̯ma fo̯n ku̯l, han!*, han uppträder som en karl NRHG. (Isl. róma, tala, bekantgöra) CS.

***romme rumme** m., bf. **-en**, pl. **-ar** AG, rom, (ford. **räun**).

***rommig romugr, romu** Neog; Sahl; **romuger** PS, **-ugr** Ba, CS; **romuar** L; RN; VB, som ser frisk och hurtig ut; stark, frisk och frodig Neog; stark, rask Sahl; ansenlig, som fyller sin plats VB.

***roning roning** FS; CS; BU; FL, LÄ, BO, GHCS; L; VB, m. [!] F, f. CS; bf. **-i** AG; SH 35: 1) trälapp (hvari tullarna sitta) hvarpå årorna hvila och nöta S; träbit af hårdare slag, inlagd i båtkanten, hvarpå åran

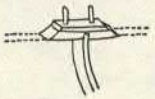

hvilar. Jfr **roder**. 2) rodd, roende CS. Jfr **tre-roning**.

rop n. pl. **rop** FCS. **Skräia tårr rop,** barns skri (utan gråt). Jfr **skogs-, troll-** och **ut-rop.**

ropa ropa S; pres. *roupar* EK Wss; impf. **ropte** F; *rò̜upte̜* AAHG; *raupade* LK: 1) ropa. **Lambasårkar . . ropa för lambi . .** för att dermed skrämma räfven RU. "Ropa hämnd" [om en orm i saga]; blef förskräckt och skrek till GA. 2) gala: *hann roupar* EKWss; *gáu̯kan róu̯par* LHG.

ropning-hjälp ropninghialp S f., bf. **-i** RN, skallfolket, mest **sårkar** [vid rävskall].

ror ror F; *rour* EKWss; GBJ; *ro̜r* (VB), HBTg n., roder, styre. "Rådet" [sjörået] ropte: **"ror i lä!"** F. Jfr **roder.** — **ror(s)-gädda** *rours-ğa̜da* f., styrinrättning på (oftast mindre) båtar, bestående af en flat träribba, fästad på rodrets öfre ända, vinkelrätt mot roderplanet, i hvardera ändan är fastsatt ett rep som hålles af den styrande GBJ. **-man** m. bf. **rormannen** F.

***ror-ben**, se **ro-ben.**

ros ros Neog; S; CS; *rous* GHHm f., bf. **rosi** Neog; RU; pl. **rosar** CS: 1) ros; blommor CS; blomma, särskilt lysande och grann sådan Hm; ros, hvit af siden, 6 tum hög, som bars till vänster på brudgummens bröst VY. **Onytte jär min Bror at lite** [måla] **wacker ros!** Bröll.-d. 1738 a. **Rosi luchtar wel** Neog. 2) [sjukdom]. För ros i kroppen läses så: **Rosi, rosi sig förmajnar yfvar stuckar å undar stajnar!** RU. Jfr **ankla-, barn-, norder-, silkes-** och **törn-ros.**

***rosa Rosa** FS; CS, konamn.

rosa v. **rosa** S; **-ä** GHCS; RN; impf. **rosede** Tft, [prisa]. **Skäru** [skatan] **jär en skvallderpuse, henne kan jag ai mike rosä . .** RN. **Rosa si',** låta, kackla som en höna som vill värpa (F, VB). **Rosä si** GHCS; *rou̯s̯sɨ*, gå och kackla (om värphöns) ABNC.

rosen-torn rosentånn L [m.], törnrosor.

rosen-marin rosenmarin RM, [blomma].

rosen-välling rosenvälling S, af röda eller hvita rosenblad, gjorda till gryn.

rospigg m. pl. **rospiggar** F. **Rospiggar** fiskade fordom på Sandön (och vid Hellgemannen) F. Värkeskarlarne . . **åddo** ut [dödade] fyra **rospiggar . .** på Sandön.

***rossa** v., se **råssa.**

rost s.[1] **rost, rust** Sahl, PS; **rås(s)t** FS; CS; *rost* GHHm; GBJ m., et Bryggekärl, deri maltet är Sahl; "rostbunn", stor "bunn", som vid brygd fylles med malt, hvarpå sedan det varma vattnet slås GBJ; laggkärl som användes vid brygd för att skilja mäsken från vörten; något högre än *bun*, med två stavar förlängda upptill till handtag och med tapp nedtill att tappa av vörten GHHm; mäsk eller malt och allt underlag (halm och **undarlegri**) tillhopa FS, CS. "Drickat har wridet sig på rosten" Sahl, PS, saken ändrad PS.

rost s.[2] **rost** S; **rust** FS; CS; *rust* GHHm; ABNC m., järnrost. Jfr **ryst.** — **rost-äten rustjiten** CS, rostfrätt.

rosta v.[1] **råstä** CS, vid ölbrygd.

rosta v.[2] **rustä** CS; *rùsta* BR HG, bli rostig. Jfr **rysta.**

rostig *rustu* GHHm; *rustɨ* BRHG; f. **rusti** LÄ; n. *rustut* GHHm. **Ettar så kummar dotri, i halsen var ha rusti!** (visa) LÄ.

rot rot FS; CS; *rọut* ABNC; *rout* EKWss; GBJ; *rụt* VBWss f., bf. **roti** FC; CS; dat. **rotenne** FS, CS; d.-ack. **rotena** F; pl. **ryter, röyter** Neog; **röitur** FS; CS; **rötar** CS; **røtur** FCS; *rôytụr* FN 339; *rǿɨtur* FHG; *rǿɨtar* LÄHG; ABNC; *røytar* EKWss; *róytar* GBJ; *røitar* LK; *røytar* VBWss; bf. **røtunnar** FCS; **röïtunnar** (F)CS; *rǿɨtana* GGHG; *róytana* EKWss; GBJ; *rǿɨtnar* NR HG; *røytnar* VBWss. **I ringande rot,** PS, CS; F, ner i grund PS. **Han har förstöjrt alltihop i ringande rot,** han har förstört allt, ända till det minsta; = **rinnande rot** CS. **Han jägg af buskar (ner) i rinnande rot** FS; CS. **Kum ai mot roti** och **ai mot tuppen** på det verldsliga **taderall** [sjunga "de små under jorden"] F. **Av rotenne** FS, CS. **Bi rotena** F. **Haddi inga rötur** [-ar?], ej på allvar, utan nytta vs. **Arrga u sprutuga röiturr u grainar** på himlen, fina hvassa hvita molnstrimmor med hög luft — modar storm F. Jfr **angelika-, man-, peppar-, tjock-, törves-, vit-, vändel-** och **öronrot.** — **rot-ben rotabain** FS; CS; **rotäbain** FLCS; S; *routbain* GHHm; EKWss n., pl. = sg., bf. **rotabainen** FS; CS, utstående trädrot, t. ex. från en dikeskant CS; de första nedgående storrötterna FCS. **-tjock** n. **rotatjåkkt** FS; CS, tät i roten (gräs, hår) S; rottjockt om hår och gräs CS. **-tåga rot-, rota-taga** FCS f., rottåga, lång rot. **-ved rotvid** AG; L; NS m., bf. **-en** BU, ved af roten på trädet; fetved i roten.

rote pl. **rotar** S; **rotor** F [rspr.?]. Jfr **spets-rote.**

rova roga FS; CS; BU; (KB); **rōuå** VB; **-ä** CS; *rôuga* FN 319; *rouga* FL, LÄ, BR, HÖ, NOHG; GHHm; *rọua* ABNC; *roua* EKWss; *rouua* GBJ; *rọa* SUHG f., pl. **rogur** FCS; BU, LÄ; **rogor** RN; **rogar** CS; *rougar* BR, HÖ, NOHG; GHHm; *rouar* AGHG; EKWss, rofva S; CS; (äfven kålrot) Hm; HG. **"Jag sar, jag sar** (sår): **Naug' [skynda] Er treives, rogor! Sumt som ballar, sumt som skallar!"** (bön vid rofsådd) RN. **"Att jita rogur o ga äj Åinur** [en skog] **däugar inte, men at jita rogur u ga äi säng** (att sofva) kan något duga!" (ty rofvor är klen mat); ordspr. om **Bungaboar** F. **Bynganar** (Bunge-boarne) lefva vid **räva-kyt** (räfkött) **o. rogur,** säga fåröboarne F, BU. **Haita rogur äi pungar to!** [ropade trollet Sjalfvur, då bonden, som lovat honom stekta rovor,

rände ljustran i honom BO. **Nakka rogur** FCS; **nackä rogar** CS, afskära gräset på rofvor. — Jfr **brand-, bunge-, kål-, rätt-, skogs-, snåll-, spicke- och åker-rova.**

rov-bössa rofbyssa S, [leksak bestående av en gåspenna, som man skjuter in i en rovskiva varefter man skjuter ut innanmätet med en pinne, då det smäller]. **-grävare rofvugräfvari** F; **rof-, rog-gräfvare** S m., (= **-putt**). **-gröt rogegråit** S; *rò̜u-grá̜it* BRHG m., gröt af rofvor och litet potatis på ben af svin eller költspad S; rotmos HG. **-gubbe** m., bf. **ro'-gubben** VB. **Båtel** (Botolf) d. 17 juni kallas af bonden för **ro'-gubben,** emedan man då plägar så kål- och roffrö VB. SÅ 26. **-*putt roguputt** FS; CS m., 4, 5 kvarters kappspade att gräva rovor med. SÅ 6. **-stycke rog-stycke** HU n., [rovland]. **-stöt** *rò̜ugstá̜it* BR, HUGn, stötverktyg av trä att stöta kålrötter med. **-åker rogaker** S.

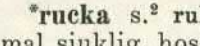

rov-djur rovdjaur (F). **-djurskassa rovdjaurskassa** FS; CS, premiekassa för ödelagda rofdjur (betalas vid tionderäkning). **-fågel rovfäul** (F). **-fågel-kassa rovfäulakassa** F, (betalas vid tionderäkning).

rubank ru'bank, hyfvel, 1 aln lång.

rubb rubb S m., sågspånslugg på ohyflade bräder. "Rubb och stubb" S, alltihop.

rucka s.[1] **rucka** Sahl, FS; CS; **-ä** PS; CS; **-å** F; AG; VB; *rù̜ka* FHG; *rù̜ka* ABNC; *ruko* NSWss f., pl. *ruk̜ar* NSWss; rutet, sendersmulat trä, ut **aske ruka** Sahl; gammalt ruttet trä PS; ruttet trä(d), att hålla eld uti F, VB; rutten trästubbe FCS; rutten skal af en trädstam F; träbit som är *rə̜uta u tort* [ruttet och torrt] NSWss; ljungjord (begagnas att blanda i gödsel) NC. Jfr **ek-, myr-** och **trä-rukka.** — **ruck-jord rukkajård** FS, CS, (L); **ruckåjård** (F); **ruckjård** SÅ 100; "på storlandet", = **graun-jård** F, lös jord, der **graun** [ljung] växer F.

***rucka** s.[2] **rukka** FS, CS, gammal sjuklig, hostande gubbe, gumma. Jfr följ.

***rucka** v. **rukka** FS; CS, pres. **rukkar,** 2. p. **rukkart** F, hosta; hosta upp. **Däu rukkart haila nètur** F. **Gar u rukkar haila netur,** går och hostar FCS.

ruckel rukul CS n., [kyffe?].

***ruckig rukkugur** F; **ruckig** (MB, L), rutten (om träd).

ruckla v.[1] **rukla** Sahl, bacchari, supa och svärma hela natten.

***ruckla** v.[2] **ruckla** HU, spela, kuttra som orrtuppen.

***ruckla upp rükla up** F; *rù̜kla up* FHG, vårdslöst bygga upp, lägga upp en stentun S; bygga slarvigt FHG.

rucklig rüklugur F, hög, skrymmande (last).

***rudra räudra** FS; CS f., pl. **räudra** [!?] FCS, (fordom), fönsterruta, nu **räuta** f.

(?)*rug adj. **räugar** LJS, CS, dugtig, bra.

rugga s. **ruggå** VB f., årsgammal andunge (som fällt fjädrar).

rugga (sig) rugga sig F, **-si** (F), rugga, fälla fjädrar (eller plocka fjädrar af sig i boet); (om höns, foglar), som bada sig i mull.

ruggas ruggas FS; CS, rugga, fälla fjäder.

***rugge rugge** STÅ m., vild anddrake som fäller.

***ruggel-väder ruggelväder** VY n., våtväder.

ruggig ruggut Neog, [n.?], hirsutus, hispidus; ruggot.

***ruggla** v. **ruggla** VY, runka, rycka, vrida fram och tillbaka. **Ruggla** efter, stryka kring och söka efter VY.

***ruka**, se **råka** s.

rulla s. **rullå** L f., sjöfågel nästan stor som en and. — **rull-and** pl. **rulländer** Wallin.

rulla v. **rulla** FS; CS; **-ä** CS; pres. part. *rulnas* LK. **Rulla hiaul**: lek i 2 flockar. **Rulla-hiaule** är 1—1 ½ tum tjockt ock 6 t. i diam.; antingen kastar man ut det öfver hand eller sätter man hjulet på en stake, tager **sviv** (sats) och slungar det åstad, då de andra skola möta (jfr **möte-skott**) FS, CS. **Rullä hjaul** RU, (L). **Rulla pa**, börja bli hafvande FS; CS. **Rulla sig pa** (om **släka**), fastna på (näten) FCS. — **rull-hjul rullajaul** n., bf. **-e**, se strax ovan. **-stång rulla-stang** FS, CS f., tjock bom att framrulla något tungt på.

***rulliance rulljans** CS; *rulljáns* BRHG m., liflig rörelse, handel, friskt lefverne CS. **Nå bläir hä annan rulliance äi ärtabakken!** F [talesätt].

***rullig** adj.[1] **rullugur** FS; CS; **rullur** Bröll.-d. 1738 a; **-ug** CS; **-ig** S, (VB), rank om en båt) FS; CS; halfrusig S, CS. **At hjennen rullur blir** . . [yr, vimmelkantig, av dryck] Bröll.-d.

***rullig** adj.[2], se **röd-rullig**.

***rulling rulling** F m., småvåg, mindre bölja. Jfr **sand-rulling**.

(?)***rullna rullnä** RN, (af **raudr**; **röd-rullig**?) S. Jfr **ryllig**.

rum s. **rum** Neog; CS; **rom** FS; CS; BU; **rūm** VB; **räum** S; CS; L; HM; (NS); *rą̊um* FN 351; *raum* GH Hm; EKWss; *raum* FL, LÄ, HU, NO HG; ABNC; *ræum* LK n., bf. **romä** BU; pl. *raum* HUHG; **räumar** [i ortn. **Hau-räumar** (FL)]; **romar**(?) (BU); bf. **rumi** Neog: 1) rum, [kammare, stuga, boningsrum o. d.] S; CS; Hm; HG; NC; Wss. "Inom rums", inomhus VY. *va da har raumə va brıt* [brett] EKWss. **Stysta rumi sta tom** Neog. *va maŋ̊ráum hár ə dą?* hur många rum har ni då? HUHG. 2) utrymme, plats CS. **Så mange di hadde räum mä; hart däu räum mä ain till?** CS. *rúm róupaínta*, rum ropar inte (dvs. det skadar aldrig att ha utrymme) BRHG. **Rada rom**, råda, göra som hon vill FS; råda sig sjelf: **hann r. aldri rom för hänne** FCS. **Sta sitt rom**, stå sitt kast, fylla sitt rum, sin plats FS; CS. 3) fält BU; HM; ett öppet ställe L; stor slätt t. ex. Vallstena-**räum** S, stort fält, öppen (jämn) plats, hed, torg; CS; öppen plats, slätt . . Hm; (vanligt om gamla exercishedar) NC; slätt ställe inne i skogen (= **låjska** f.) F; vidd F, FL. *kørkraumi* [slätten vid kyrkan] GHHm; *vålstaŋnrúm*, Vallstenarum, slätt, förr exercisplats VSHG. *bòŋrúma*, Byrummet, slätt Ö. om Visby BRHG. Fg. rum, dat. (kirchiu) rumi. Jfr **bredes-**, **gist-**, **list-**, **port-**, **stjäk-**, **strand-**, **varp-**, **våg-** och **åk-rum**. — **rum-*släta reumsletå** LJ; GA f., slätt. **-slätt räumslet** LCS f., slätt.

rum adj. **rombur** FS; CS; **romur** (F), FL; LCS; **räumar** LCS; **räumur** SUCS; **rom** FL; *ráumbur* FN 351; f. **romb** F, FL; **rom** FCS; n. **rumt** Neog; **romt** FS; CS; **rombt** F, FL; **räumt** VBS; SUCS; *raumt* ANHG;

pl. **roma** F, FL; **räumä** L; *râum‿* GBJ; komp. **romari**, sup. **-ast** FCS: 1) stor, vid, rymlig S; CS, (om garn- och nätmaskor) CS. **Rombur nätagardi**; **romsäng**, rymlig FCS. **Räumt gan** SUCS. **Dä jär romt bundi** FCS. **Räumt gan** SUCS. **Gani jär . , räume** el. **räumbundne** (vidmaskiga). *rà̜um‿ga̜n*, vidmaskiga garn LHG. *raum‿maskar*, stora maskor i ett fisknät GBJ. **Vör ha mair än täu rom garn** (F)CS. 2) **rumt**, mycket, drygt; mäta **rumt**; tala **rumt**: altför rent ut Neog. **Romt** F; **räumt** VB, adv., rymligt. 3) [om vind]: **Haddu vör hat ätt strik romari vind, haddu vör kunna sigla** FCS. — **rum-bunden rombundin** (f. **-di**, n. **-di**, pl. **-bunndnä**, **-bunndnä**, **-bunndi**) (F)CS; **räumbundän** SUCS; pl. **räumbundne** L, vidbunden (om maskor). **Gani jär . . räumbundne** [mots. **näggbunnnä**] L.

rumla **rumla** Neog, Sahl, galnas, bulra, wara ostyrig Neog; galnas; bulra i tarmar, buk Sahl.

***rumlig** **romligur** F; **romlin, romlen** FCS; **rumlig** S; f., **-li**, n. **-lit** FCS, rymlig.

***rumma (upp)** *reum(a) up*, sopa rent EKWss.

***rummas** **rummes** CS, (= **röjmes**), rymmas, få rum.

rummel-potta **rummelpotta** Neog, **-påttä** CS, en galen selle Neog; galenpanna, lustig kurre CS.

***rummelrej** **rummelràj** CS n., hastigt uppkommet oväsende; rummelòm.

***rumning**, se **väg-rumning**.

rumpa s. **rumpa** Sahl, PS; **-å** GA; **-ä** S; CS; *rumpa* EKWss; GBJ f., bf. **rumpu** F[!]; KB; HH; **rumpa** F: 1) stjert Sahl; svans S; CS; HG; NC; Wss; J; (rått-, ko-, svin-**rumpä**); hårpiska på flickor S; stjert, bakdel PS. **Årkar inte bärä rumpå!** (om ett svagt stackars kräk) GA. **Ga, ga — rumpu till segel (sjägul)!** säga otåliga modrar till sina envisa tösar som vilja gå och roa sig (såsom ekorren med rumpan till segel) FO; KB. 2) varpan i en väf F; väft, uppränning S. 3) de längst ut belägna garnen i **varpe** EKWss. **Pa drif** [drevfiske] . . sist **drållen** el. **rumpu** HH. 4) (= **håirumpä**) = "hösträng", "hövält" (på ängen) (F, VB). Höet blir hopräkadt i "rumpor" och lagt i **braiden** S. *rę̜k pa rumpa*: när man vid räfsningen afdelar (= *kastar å̜v*) mindre aflånga områden, hvarifrån höet på varje dylikt område för sig (= *rumpa*) föres ner till *braida* [se **brede** s.] GBJ; = *rę̜k‿rùmpar* ABNC. Jfr **gräs-, hö-, katt-, russ-, sill-, skit-** och **öde-rumpa** samt **slabb-** och **stumprumpad**. — **rump-drag** **rumpädrag** CS; *rùmpdrą́g* NRHG n., något som ej finns: att narra barn med CS; sades till barn vid slakt: *ga̜ i̜n tı̀ àstą́uas u la̜n a rùmpdrą́g!* NRHG. **-dryg** **rumpadraugur** F; **rumpedraugar** S, (L); **-ur** F; BU; **-er** (L); **rumpädraug** CS, dryg, stolt BU; tung, dryg, högfärdig, stursk CS; dryg, styf, grötmyndig S; sinnesdjerf, rask, modig (icke stolt) F; dryg, som räcker länge (mat, hö) (L). **Han jär inte haugurr, men rumpadraugur!** F. **-gata** **rummpagata** F f., hela sträckan af hela hörumpan. **-gjord** **rumpu-, rumpagiård** FCS; **rumpägjård** CS; (L) f., bf. **rumpägjårdi** Ba, ländstreck Ba, CS. **-hår** **rumpuhar** FCS; **rumpohar** (F), tagel. Jfr **russ-rump-hår**. **-käpp** m. bf. **rumpa-käppen** (F), se **rumpväv**. **-lös** **rumpulaus** FCS. **Rumpa**

sig av sum an rumpulaus hund, gå bort med skammen. **-rycka rumprycka** FR, (fig.) misshandla. **-trä rumpträi** VBKn n., "selbro" (se d. o.). **-tång rumputang** FCS m., = följ. **-tånge rumptangä** CS; *rumptagga* GBJ m., bf. *rùmputággan* F HG, den köttiga svansen hos häst J; rumptång, hvarpå håren äro fästa CS. *at hág ꝑvar rùmputággan,* ett slag på svansen FHG. **Han hjägg av rumpätangän ändä upp i njausen** LCS. **-väv rumpuväf** F m., utan att vara utbredt och rullat på bakbomen, men med **rummpu** i lyckor, genom hvilken, i en och en lycka **rumpakäppen** satt, och **a lykka** släpptes fram hvar gång. **-ända** m. bf. **rumpändan** S. Far i huset skulle alltid vid måltiden hafva **rumpändan** (svansen) af kräket, ty få barn äta af den, så stadna de i vexten TO, GA.

rumpa sig av rumpa sig af Sahl, PS; FCS; **rumpä sig af** (F, VB), **- si av** CS; *rùmpˌsɨ ́áv* BRHG, som en hund då han bortkjöres; it. retro referri, då ett skepp ej lyder och wänder contrairt Sahl; skamflat aflägsna sig, liksom (en hund) med svansen **(rumpu)** mellan benen S, CS; stjäla sig bort (F, VB); snopen dra sig undan S. **Rumpä (si af** el. **burt),** stjäla sig bort, bege sig af med skammen CS. **Rumpa sig av (sum an rumpulaus hund),** gå bort med skammen FCS.

rumstera rumstera S; **-ä** CS. föra oljud, bråka, göra omstörtning, väsnas, larma S; CS; **rumstöjrä,** kasta huller om buller CS.

rumstering rumstering S; CS, rummel, kringstörtning, oväsen; häftigt buller och bråk, upp- och nedvändning på allt.

***rumstyr rumstöjr** CS n., buller, oreda.

rund (*runt) adj. **runntur, -år** FCS; **rundtårr** F; *rúntur* FN 303; *rúntar* FL, LÄ, HUHG; *runt* GHHm; ABNC; f. o. n. **rundt** F; **runnt** FCS; f. **rund** [?] F. **Ora unga bräude jer rund som a böna** F, (i rim, se **brud).** *an rúnta knaḅ,* en rund (ved-)knubb HUHG. *rùntˌkàɥlar,* runda kulor ABNC. "Rund enklek" S; *rùntˌànkláɥkan* BRHG, (då de lekande stå i ring, ej i rad). **(Haren) sprank runt umkring** FCS. Jfr **runter omkring. — rund-*ansiktad rundtansigtar** GA; *rùntánsɨkta* (m. o. f.) BRHG, med rundt ansikte. **-bord runntbård** (BO) n., förnämsta bröllopsbordet (om ock som vanligt 4-kantigt). **-bröd runntbrö** FCS; **rundtbrö'** el. **-braud** CS; *runtbrøy* GHHm n., vanligt groft, mjukt mörkt och syrligt rågbröd FCS; "rundt-bröd", bakadt på rent rågmjöl S; det vanliga sura rågbrödet av osiktat mjöl GHHm. **-del runndail** FCS; *rùndáɥl* BRHG m., rundaktig afstympning FCS; rund yta, krets HG. **-foder runt-foder** FS, CS (växt); Junci FCS; (= **bunk,** se d. o.). **-lek** pl. **runt-lekar** TO, (rund-l.) alla sådana lekar i hvilka man inne i stugan och i ring hållande hvarandra i händerna roar sig, t. ex. "Höga berg . . etc.". **-*luckad runntlukar** FS; CS, f. **-luka** F, med rundt, kullrigt lock. **Fars rundtluka kista** F. **-natt** se **runda-natt.**

runda av runnta af FC; CS; **runnä av** FLCS, afrunda.

***rundal rundal** S, CS m., i ring, i rundel; krets. En stensättning i **rundal** LU. **Dä gar i rundal** CS.

***runda-natt** **runntanat** FS; CS f. De gamla suto uppe hela **Lussi-langa-nat**, som derför kallades **Rundta-nat** . . F. **Sita runntanat**, sitta natten rundt FCS.

rundarium **rundarium** S, kort och glad melodi som spelas [på bröllop och "hemkomst"] då brudparets skål drickes S; HE, (L).

runga **rungä** CS, högt glädjas, utbrista i glada utrop, jubilera.

runka **runka** **pjäsk** S, pojklek med fem små stenar (från Stockholm).

***runkla** **runkla** GA; L; VB, **-ä** S, runka, darra L; runka, skaka, (vingla med något) VB; darra, vara lös GA.

***runnare** **runnare** CS, tordmulunge i första året, (Alca torda L).

***runsk** **runnsk** CS, kåt, löpsk (om svin).

***runter omkring** **rundtar umkring** L; "rundter omkring" (i visa på rspr.) S. **Slag um slag rundtar umkring, (kavel umkring)** L.

***runting** **runting** Neog; CS; S, (F); *rùntıg* BRHG m., oklufwit wedträ Neog; rundt oklufvet vedträ S; CS; runt trästycke HG.

***rusa** s. **räusa** FS; CS; **-å, -o** F; VB; **-ä** CS; **ruså** (RN); *rȧusa* FL, LÄ HG; *rausa* GHHm; EKWss; BGJ f., bf. **räusa** F, pl. **räusor, -ur** F; **-ar** SUCS, fiskryssja [med **armen**; **storbugen, bändar, snärp**, 2 "strutar"

och **inlup**] F. Att ta ål med **räusur** . . har ej brukats förr än en 20, 30 år sedan F (1853). **Räusor** (för ål) [sättas] med armen mot land och **storbugen** ut åt (när isen gått bort), [man får] någon gädda; stå 8 dagar; [man skall] **"se at um"** hvarje morgon F. "Rusor" brukas om qvällen och tas opp om morgonen, innan solen bryter VG. SH 74. Jfr **russ** s.[2] samt **dubbel-** och **ål-rusa**. — ***rus-bänd** pl. **räusobändar** F, [de små bågarna i ryssjan]. **-kavle räusokavla** F m., 8 tum lång, 1 ½ à 1 t. bred samt ½ t. tjock, för [att binda] **räusor**. **-strut räusosträut** (F). ***telne** m. pl. **räusatällnar** F.

rusa v. **räusa** FCS; FL. **Räusa fram**, rusa fram FL.

ruska s. **ruskä** EH f., dåligt kålhufvud.

ruska v. **räuskä** (F, VB); CS; impf. *rȧuskadas* LHG, ruska, skaka. **Skafvell-trèi** (fruktträd) **skall räuskas Steffens ote** AG.

ruskig **ruskugr, rusku**; **ruskuer**, n. **ruskut** Neog; *ruskıt* BRHG. Jag är så **ruskuer** i dag: frusen, intet frisk upp; **ruskut** wäder: kalt, mulit, osnygt Neog. Jfr **ov-ruskig**.

russ **russ** Sp; Neog; Linné resa s. 210; I 96: 4; 98: 14 a; Aln; Sahl; Ba; Ln; PS; FS; CS; VB; *rus* FN 338; *ruṣ* GHHm; ABNC; LK; VBWss n., bf. **-i** F; **-ä** VB; pl. **russ** S; CS; bf. **russi** Neog; Aln; Ba; Ln; (Hilf.) S; FLCS; VB; **russin** FCS; **russen** FS; CS; dat. **russumä** Neog; "nom. o. acc." **russumi** FL; **-omi** FLCS; **-åmä** FL; **-ume** RN; **russ'mä** (VB), ÖJ, häst (i allm.); hästkreatur. (Barnet, tösen) "sofver **sum itt russ**" S. *brœunt ruṣ sum dı had* . ., (en) brun häst som de hade (köpt) LK. **Sättä russ imot si'**, sätta var sig en ägares häst för åkdonet och köra EK, (L). **Ja gir päuken bade russ, silar u vagn** . . S. **All russ järu äutsläppt**, alla hästar äro utsläppta (F)CS. **Da blaif russi aitnä**

(trötta) (Hilf.) S. **Hoi** [hö] **gaf han russi** Neog. **Päuken äi russi, vill di inte sta!** VB. **Hetä** (stadna) **mä russi läitä** FLCS. **Russen ga u stytta sig mot hvartanna** FCS. **Russen jeru skarp** [magra] FCS. **Russen haë inti vari handa pa längi, di jeru stygg till ta** FCS. **Jag kaupte di russen bade** (?) **täu** F. **Skuta undar russen,** måka ut, kasta ut gödseln F. **Russomä ga äi ängomä jètomä** [äta] (FL), F. Fg. rus, dat. russum. — Jfr **backe-, bits-, mamm-, märr-, red-, skinn-, skogs-, skrabb-, släp-, stod-, tad-, tryssje-, ung-, ut-** och **öde-russ.** — **russ-ben russabain** F. **Ejsläggar av r. -betsel russabaisul** FCS. **-gök russagauk** Wallin; FS; CS; **russegauk** Sahl; SU; **russgauk** Kolm; *rusgauk* ABNC m., horsgök S; CS; NC; dubbel beckasin S; Scolopax gallinago Kolm; en liten fogel som framkommer nest för göken: goktyta [!]: forsan Rosselgök Buteo Sahl. **Russagauken** säger: "**Steffan!**" FS; CS. **Stäffen,** = horsgök (af ljudet) GH. **R.** flyger tyst högt upp i vädret; men när han gör sin sväng och flyger nedåt, gnäggar han som en häst SU. **-*hålla** s. **russ'alldå** RN f., båsfängsel om foten för hästar. **-hår russahar** FS; CS; **russo-h.** (F); **russhar** AG, hästhår; tagel. "Kut-esen" . . var alltid af **russahar; käutanäten** sällan F. **Angla-tälnar af russo-har,** svans och man (F). **Håplar** [märrlår] **u russhar,** säges (på rim) om dåligt spunnen tråd AG. **-kött russekyt** S; **-kytt** VY. **-larva russe-larfva, -ä** (F, L, VB); CS; *rùṣalárva* FHG, häst-, harskramla CS. **-lort russalårrt** FS; CS, hästlort; (fig.) små **svärtisungar. -man russmän** AG; *rùṣamą̀n* FHG n., hästman. *ha sǫ̀ntas sam at lǽte rùṣamą̀n,* det (landet) syntes som en liten hästman (till sjöss) FHG. **-mynta russämyntä** CS m., Menta aquatica. **-*mösa russe Mause** I 96: 4; **Russi Mausæ** Hilf.; **russmausu** Aln; **-ä** Sahl; **-å** (L), RN; **russamausa** FS; CS; **russämausä** LJ; CS f., pl. **russemausor** Ln, hästfluga. **Munser har ein Russi Mausæ pa käpu,** i. e. Monsieur har en Häst-fluga på kinden Hilf. **Russmausä pa käpen,** hästfluga på hakan Sahl. **-plog russplog** GA; **russaplog** SÅ 10; m. (sjelfvuxen). (Se **drätt-plog**). Jfr **stut-plog. rumpa russerumpa** S. **-rump-hår russa-rumpohar** F, [anv. till fågelsnaror]. **-*rär russärär** S m., penis equi. **-skalle** m. bf. **russskallen** AG. Att **kastä russ-skallen bort** AG; ell. **slippa av med russeskallen** NS, säges om de som första gången skola stå fadder. "Bli af m. **russe-skallen**" [d:o] F. **Bärä pa russeskallen,** säges om en menniska som ännu ej stått fadder (F, L). **-skog russeskog** Sahl; BU. **Ga i russeskog,** upsöka hästar i skog och mark Sahl. **Laupa russeskog,** leta efter hästarne i marken BU. **Ga i russeskog** (BU). **-stall russastall** FCS m. **-stod russestod** f., bf. **-i** NS, samling af skogshästar. **Da kummä di lissum russ-stod,** såsom en hjord vilda hästar [om sälar som störta sig i vattnet] (NS). **-trassel russa-trassul** FCS n., oreda af [häst-]fotspår. **-täppa russetäppa** BU; **russtäppå** AG f., afstängdt ställe i marken som man **räkkt av** med **räkke-tun,** att deruti ta hästar fatt. **-ull russeull** VB, kort hår af hästar. **-vältra russavälltra** F, (KB; VB); **russevältre** S, (KB, VB) f., ställe

der hästar vältrat sig. Det "är ej bra" att gå deröfver, ty då får man ondt i **lari** (låren) (KB, VB); .. i **ländabaini** [ländbenet] F. **-väng russväng** GA n., sadeldyna (utan stigbyglar). **-öga russavva** F n., (fig.) ett litet supglas (bjudet af snålhund); litet ur. Jfr **synd-öga.**

***russ** s.[2] **russ** VB n., bf. **-ä,** ryssia; [själva ryssjan] är omkr. 2 famnar lång; **armen** är ett stående nät med **hallar** i botten och **flaar** i öfverkant, hvilket motar **alakäuten** [ål-kut] in i ryssjan; pinnen i armen heter **gajl-aksell.** 1:sta bågen är 1 aln hög, de öfriga (5 el. 6 st.) äro alla mindre och mindre; ändan heter **snärrpe** VB.

***russ-rass russ!-rass!** FS; CS, ritsch, ratsch (när något rifves sönder).

***russel russel** CS, (= **drussel**) m. o. n., södertrampad halm, stickor, brödsmulor o. s. v.

russin pl. **russinar** (F, VB); **råsseinårr** F.

***russla russla** Sahl; AG; EK; **-ä** (L), RN; CS, sagta röra sig som råttor i sänghalmen Sahl; blanda (hö el. halm) AG. **Russla af,** ruska af, sätta i ordning, städa EK. **Russlä (ihop),** ihopsamla affall, skräp CS. **Russlä upp,** ruska upp hö, halm att det ligger löst RN. **Russlä äut,** ruska ut (hö) RN.

rusta rusta FCS; **-ä** S; CS; *ruste* BRHG; GHHm, sträfva, arbeta med kraft; rusta, rasa, lefva öfverdådigt CS; arbeta, bråka, vara sysselsatt: **jasâ däu rustar hjär, Däu!** S; hålla på, arbeta med: *va rùsta‿dâu mę?* HG; hålla till, bo Hm; (blott om tillfälligt uppehåll, vanl. för att arbeta) HG: *han rustar bæi kærkbygga* [en gård] Hm. *ɻaṣa du rùsta‿hàɪm‿dâg* (arbetar hemma) BRHG. **Rustä (russta) mä,** bråka, arbeta med, fäkta med något S; CS. **Russta mä smäida, arbuda** m. m. FCS.

***rustig russtugar** CS, stormigt [!] och glad, munter.

***rut** s.[1] **rut** FS; CS; BÄ n., barnskrik. Jfr **röt** s.

***rut** s.[2] **rut**; **räut** S m., (= skällgås, taflacka), prutgås, Anser torquatus.

ruta räuta; ruda [!] F; *rṵ̂da* FN 305; *ràuta* BRHG f.. ruta; fönsterruta. "Ruta" fårmärke VT [fyrkantigt hål i örat]. Jfr **fönsterruta, rudra** och **slag-ruta.**

***rute-bror rutebror** Neog, som lefwer friskt på krog och kiällare.

ruter räuter CS; *râutar* BRHG, (i kortspel). **Räuter pamp,** (knekt) CS; *râuta‿frâu* (dam); *râuta‿næi* (nia) HG.

rutten ruten Tft; S; FCS; **rutin** (F)CS; *rṵ̀utn* BRHG; *rutn* GH Hm; HÖ, NO, ARHG; LK; *rɑ̣utn* EK Wss; f. **ruti** Tft; (F)CS; n. **rutet** Tft; **rute** F; **-i** (F)CS; **route** GH; pl. m. **rutnair, -na** Tft; **rutnä** (F)CS; *rṵ̀utnɑ* BRHG; f. **rutnar** Tft; **rutnä** (F)CS; n. **rutna** Tft; **ruti** (F)CS; (men: **dänn ruttne stauren** FCS). **Muld-ruten** (ell. **mulld ruten,** i 2 ord), rutten som mull; **muld rute,** ruttet som bara mull F. *de ıær rutı som muld* GHHm. Det som är **rute'** är snart **brute',** sad' kärringen, som högg örat af den andra S. **Hä jär route,** (dä är ruttet) säges, då man under lek (t. ex. enklek) oförmodadt slår 2 personers sammanknäppta händer åtskils GNT.

ruttna rutna F, FL; **-ä** CS; **ruttna** (gotl. **rutna**) FCS; *rutna* FHG; *rùtna* BR, NRHG.

***ruv rävv** F n., från uppkastet

(el. afranden) till början på **tumlingen** (tummen) på ett **han'klä** F.

***ruva** s. **räuå** L; VB; **räuä** LCS; *rȧu̯a* L, NRHG; *rœu̯a* VBBn; *rau̯a, rau̯u̯a* EKWss f.: 1) (sår)rufva LS; CS; råga på ett sår VB; sårskorpa HG; Wss; Bn. 2) **räuå** L; **rävva** FS; CS f., första uppkast till **hanklä** S; (= **hankläravva**) öfre delen af en vante CS. Jfr **ruve** och **råge**.

(?)***ruva** v. **rua** VY, gnugga, skaka, (t. ex. svafvelstickor) tills de alla komma i ordning.

***ruve** s. **rue** VY; RM; **ruä** CS; m. S, bf. **ruen** VN: 1) första "uppkastet" (början) till ett **hankle**, vante eller strumpa VN; stucken list uppe på strumpor, vantar S. 2) **ruä** (= **rugä**) S, skårpa på sår. Jfr **ruva** s. och **råge**.

rya s. **rye** Sahl; **rya** PS; **röia** FS; CS; BU; **-å** (F, L); **-ä** FLCS f., bf. **röiu** L; pl. **röior** (F), et nockat sängtäcke Sahl; groft sängtäcke PS; rya, tjockt lapptäcke FCS; lapptäcke väfdt af lappar; (liggande närmast på sänghalmen) BU; tjocka täcken, väfda af gamla nätrimsor, [som man har med sig i båten på "vrak"] (F); grofväft tyg (lappmattsväf), som lägges på sänghalmen under **läktu** (F), FLCS. Jfr **strand-rya**.

ryck ryck LÄ; SP; GHCS; m. S; n. S; CS; pl. dat. **ryckum** Tft; (F), skof, ryck CS; kort tid, stund S. **En ryck**, en kort tid LÄ. **I ett ryck**, brådt, i en hastig vändning S. **Bi rykkum**, ryckvis (F). **Bei ryckum**, subinde Tft. — **ryckstorm rykkstorm** SKY, med ojämn blåst, ilvis.

rycka v. *rỳ̆ka* BR, LHG. Jfr **rump-rycka**.

***ryckla av rykklä af** S, drifva af, sin väg; gå, drifva bort.

***ryckla upp rykla upp** (BU), uppstapla, uppbygga. Jfr **ruckla** v.

***ryfte ryffte** Neog; **-i** FS; CS; FL; **-a** F; **ryfte** Sahl, PS; Ba; **-ä** CS; S; **rifftä** [?] LCS; **ryckte** Ba; **rykktä** AG, LCS; **-e** RN; VB; *rỳ̆fta* FL, LÄ, SY, HU, ÖG, GGHG; HETg; **-ɨ** HÖ, GHHG; *rỳ̆kta* AR, HM, NS, SU HG; *rykta* EKWss, m. FCS; FHG, bf. **ryfftan** F; f., bf. *-u* FL, LÄ, SY, HUHG; n. F [?]; AG; LCS; RN; VB; HÖ, GH, ÖG, AR, HM, NS, SUHG; bf. **ryktä** AG, öfwerste hufwen, ryggåsen på ett ag- eller halmtak Neog; takås, kroppås S; CS; (på ett ladugårdstak) CS; (blott på ag- och halmtak, jfr **huv**) HG. Jfr **hus-ryfte**. — ***ryft-räcka rykkt-räkkå** RN; **ryfft-räkkå** (ÖG), NS; *rỳ̆ktræ̆ka* HB Tg f., = **bräunstang** (se **brun-stång**) S; stänger som gick längs hela ryftet på båda sidorna Tg.

***ryga** v. **rygga** [för **ryga**?] Sahl; **rygä** S, CS; **röiga** FS; CS; (VB); **rögä** CS, **röjga** (eller **ryga**) VS, (F, L): 1) bilda råga på något, intaga stort rum (F; VB); förslå, fylla rum CS; skrymma FS; CS; se fint ut, men ringa i wigt eller werde Sahl; skrymma, bli högt, ta stort rum VS. **Rygä pa**, bilda, lägga råge på S, CS. **Rygä upp**; **rögä (upp)**, råga upp, bli till råge, öka CS. 2) se **röja** v.

rygg rygg FS; CS; L; VB m., bf. **-en** FS; CS; dat. **rỳggi** Tft. **Ga mäd rak rygg**, se på och icke arbeta (VA). **Lägga rygg**, arbeta, träla L. **Skjauta rygg** L: 1) (lek), då 2 personer, hållande hvarandra i händerna (flätade), ställda med ryggarne mot hvarandra, stående, vexelvis lyfta hvarandra L; (= **väga salt** F); 2) (fig.) ge öfver, spy L.

Arbeta makken ör ryggen, säges till små barn, att de skola arbeta så att **makken** knäcker i ryggen F. "Jämt efter ryggen", nätt och jämt S. Jfr **bak-**, **sju-**, **tjur-** och **ynk-rygg**. — **rygg-bast ryggabast** FCS; **ryggä-**, **ryggbasst** CS n., ryggmärg, ryggrad, rygg. **-bruten ryggbruten** CS, hvars rygg blifvit bruten. **-börd ryggbörd** VY f., börda på ryggen. **-kam ryggakamb** FS, CS m., ryggfena. **-kast ryggkast** S; **ryggekast** (RN). **Ta ryggekast**, brottas. **-*meta ryggmaita** Neog, Sahl; **-ä** CS; **-u** VBKn; **ryggamaita** FS; CS f., stycke af ryggen af en slachtad oxe Neog; det bästa stycket närmast ryggen VBKn; ryggstycke med frånskilda sidor och ryggrad FCS; bibringa F. Jfr **bröst-meta**. **-rem ryggarèm** F f., [rem tvärsöver ryggen på hästen i "loksele"].

***rygga**, **-e**, se **vit-rygga**, **-rygge**.

ryggig, se **sveg-** och **vit-ryggig**.

ryka rauka, pres. **raukar** AG, impf. **rauk**, pl. **ruko**, sup. **ruki** (F) CS, ryka, gifva rök. (Jfr **röka**). Det **raukar**, det luktar illa. **Bränvinsdauni r. ör dum** AG.

***ryklig**, se **o-ryklig**.

rykt s., se **van-rykt**.

rykta v. **rychta** Neog; *rykta* BR HG; ABNC, skiöta, ansa, rychta barn: holla them ren ifrån löss och orenlighet Neog; rykta (kreatur) HG. Fg. rycta.

***rykte**, se **ryfte**.

***rylla** s. **ryllä** CS f., strandlöpare (fogel) Da. Ryle.

***ryllig ryllugur** FCS, rödaktig. Jfr **röd-ryllig**.

***rym** adj. n. **rymt**, drygt, it. rymligt Sahl. Jfr **rum** adj.

rymma v. **röyma** Neog; **ryma** Sahl; **röjmä** Ba; **röima** FS; CS, FL; **-ä** CS; VS; *røɪma* FL, BRHG; *røyma* GHHm; *røima* LK; pres. **röimur** l. **röimar**, impf. **röimdi** FCS: 1) rymma, ge rum åt, inrymma CS; inrymma hö, halm etc. Ba. **Röyma wägen**, rymma wägen, uprödia Neog. **Ryma** säd, inlägga kärfwarna i ladbåset, så at de wäl sammanpackas, och intet ledigt rum lemnas Sahl. **Röyma hoi** Neog; **röima (hâi, sed)**, föra i lada FCS; *røyma hoi*, kasta upp hö *pa lufti* [loftet, skullen] GHHm. *róɪmˌáv* (*hákan*), lassa av (hölasset), in på "höloftet" BRHG; "rymma av (hö)" S. *ɪ̨álp uṣ róɪmˌáv!* hjälp oss lassa av! BRHG. **Röima inn** l. **upp hâi**, införa, rymma in hö (F)CS. **Röimä till gafvels**, (fig.), äta gluppskt vs. 2) **Röima upp** FS; CS; **röimä, rymmä upp** CS, göra ett hål större, vidare S; CS. 3) rymma sin väg FS, CS; bortfly CS. **Röima si**, rymmas FCS. — Fg. (pres. konj.) rymi (upp).

rymmas röimas FCS; **-es** CS, få rum. Jfr **rummas**.

rymning röimning (HH); *røɪmnɪŋ* GGHG f.: 1) bortrymning. *han mat ha tat rèɪmnɪŋ*, han måtte ha rymt GGHG. 2) Jfr **väg-rymning**.

rynka s. **rynka** FS; CS; *rɪ̈ŋka* BRHG f., småveck.

rysa röisa, pres. **röis**, impf. **röiste** FCS. **Röisa ei mig; jag röiste til** FCS.

rysk röiskur, râiskur [!] FCS; *róɪskur* FHG; *rɪ́skar* LHG "Ryska messan", kortspel med sång och declamation S. "Ryska polskan" [en dans] S. "Ryskt höns", sothönan, Fulica atra Hasselgren Gotl. fåglar.

ryslig röislin F; n. *røislɪt* LK.

ryss s.[1] **râis** [! för *raɪṣ*?] FCS; *rayṣ* FN 340; *røɪṣ* FHG; **ryss** S; CS;

VB; *ryṣ* LHG m., bf. **röisen** FS; CS; VB; *röiṣen* FHG; **ryssen** F, ryss; grofhuggare, oregerlig menniska CS. **Spelä Ryss,** (kortspel), då fyra spela och alla kort utgifvas, hvar och en får sin trumf (kl., spad., hj. o. ruter), men den som får klöfverdam får klöfver till trumf VB. **Slas mot röisen** FS; CS; VB; - **ryssen** F, att med dyngvalen sprida gödsel på marken (= **trässka dynga** F). SÅ 46.

ryss s.[2] **röis (kulröis)** CS m., kolryss.

ryssja, se **rusa.**

Ryssland Råis-land [!] FCS; *röiṣland* FHG. Fg. ryzaland.

***ryst** s.[1] **rysst** FS; CS n., låg vind (å manbyggning), hvar man ej kan gå rak; låg vind (högst 2 aln hög) under **hävven** [åsen], byggd utan **spärr** [sparrar].

***ryst** s.[2] **rysst** L; SU m., bf. **-en,** rost (på jern) SU; gammalt jernskräp S. Jfr **järn-ryst** och **rost.**

***rysta** s. **röista** FS; CS; **-å** F; **rysstå** AG; L; RN; SU; VB; **-a** F; *röiṣta* FHG; *rysta* L, NRHG; VBBn; f. FS; CS; AG; L; RN; VB; SU; n. FS; FHG, as FS; CS; AG; HG; dödt kräk AG; åtel (kadaver) F; L; Bn; as, luder (utlagdt); stinkande as F, VB; ruttnande inelfvor etc. FCS. **Allbräkk Gullgarde** skjöt örnar genom hål på smedjan, der bakom han lagt **rysstå** (el. **atul**) RN. *fault sam rỳsta* NRHG. *dau ịast at röịsta,* du är ett as FHG.

rysta v.[1] **rysstä** L, rosta.

rysta v.[2]. **rystä** CS, rista, skaka.

***ryste ryste** Neog; L. soc.; I 98: 14 a; Sahl; **-ä** Ba; CS; **rysste** BU; **röiste** F; **råjste** [! ändr. fr. **ryste**] F, n. S; CS, dött as Neog; as, åtel L. soc.; I; Sahl; F; kadaver; något illaluktande, as, vedervärdigt F. Luktar som **rysste** BU. Det luktar som **rysstä.**

***rystig rysstuar** L; **rysstugårr** SU, rostig.

***ryst-köra** s. **rysstä-kåjrä,** en slusk, nöt till karl, som ej är värd att köra på as (?).

***ryt** s.[1] **raut** FS; CS n., rytande, rop, skrik, stoj F; barnskri, (**barnaraut**) FCS. Jfr **rut.**

***ryt** s.[2] **röit** HM n., buller, dån.

ryta rauta Neog; FS; CS; **-e** L. soc.; **-ä** Ba; S; CS; *râuta* FN 326; *ràuta* FL, LÄHG; *rauta* GHHm; EK Wss; pres. **rautur** FCS; impf. **raut** FS; CS; FL; (LÄ); *raut* GHHm; *rautada* EKWss; pl. **ruto** F; BU; **-u** FCS; sup. **ruti** FCS; **-ä** CS; *rauta* GHHm; EKWss, ryta Neog; S; CS; Hm; skrika FS; CS; [om barn] BU; hojta FCS; illvråla Wss; ropa, råma Hm; starkt böla, om boskap CS. **Rauta fyr lambi,** ryta, ropa för att skrämma räfven bort från fåren BU. **Tjauthånn,** getbockhorn, hvari man **raut** om morgnarne . . för att skrämma räfven FL. **Raut, grèt, log u sang um hvartanna** [om ett spöke] LÄ. **Däin barn ruto,** röto BU. *nauti rautar* GHHm.

ryttare-häst ryttarehäst F. Simunds gård . . skall [i st. f. båtsman] hålla en ryttarehäst för hastigt bud vid krigstillfällen.

rå s.[1] **ra** Neog, segelrå. — **rånock ranukk** FCS, på en skeppsrå.

rå s.[2] **ra** CS; *rạ* ABNC f., bf. *-ạ* ABNC, råegg (på eggjärn).

rå s.[3] **ra** Neog, stenget [!]. Jfr **rå-get** under följ.

rå s.[4] **(råd) råd** FS; CS; BU; SH 15; **rå** (MB); GA; VB; *rạd* LÄHG; *rạ* BRHG n., bf. **råde** F; **råi** GA, troll, rå FS; CS; BU; GA; spökelse S; skeppsrå F; rå, fylgja F; VB; rå, som följer menniskan osynligt F

(= **vård** F; L); ljud, tecken innan folk kommer F; varsel BRHG; **råd, bakke-råd,** troll, rå, **di sma undar jårdi,** som bo i bergsbackarne BU. **Itt gammalt råd,** (skällsord på) gammalt folk BU. Barn som äro födda på "kött-dagar" kunna se **rå** och troll GA. *han ha˳rå før˳si,* han har varsel för sig BRHG.

Rået vittrar, ger sig tillkänna, spökar, höres RN. Då fiskaren ligger på vrak och driver i sjön uti ständig fara och någon gång tar sig en lur, är det hans **råd,** som väcker honom, då han skall draga näten, då vinden springer, då storm hotar eller då en öfversegling är nära m. m. Detta rådet ropade till far (O. L—n Nårs), som med andra lågo vakna i strandboden: **"kum nå, Ole!"** då man genast skyndade upp, foro ut och drogo garnet i största hast, ty ett fasligt väder kom med detsamma, så att de med knapp nöd fingo draga garnen och komma i land F. Rådet ropte: "ror i lä!" rormannen lydde icke: örfilen small, rormannen tumlade och flög i lä, och man skrapade skutan så nära en blind klippa att risporna **sato** på henne F. En okänd man kom ombord, ville ta rodret och tog det också; kommo 27 mil ur kursen kl. 12 om natten. Ett vrak kom drifvande med en lefvande karl: han blef bergad. Och i blinken var fartyget åter 27 mil tillbaka i dess utsatta kurs. Det var den skeppsbrutne sjömannens **råd** F. [Då ett fartyg låg och väntade på vind hörde en matros vindspelet i full gång och tyckte sig se en skugga skrida förbi. Det bultade på kajutdörren; skepparen kom upp och sade, att vinden var god; man avseglade och kom lyckligt hem]. Det var sålunda **rå** eller "åtvarsel" som förespådde skeppet denna lycka MB.

Jfr **backe-, sjö-, skepps-, skogs-** och **vill-rå.** — **rå-get ra-gait** KÄ; VS; GH f., trollhare GH; VS, som förekommer, då man jagar på sön- och helgdagar VS; spöke som värjer andra hararna KÄ (jfr **vill-rå**).

rå s.[5], se **god-rå** och **tunn-rå.**

rå adj. **ra** Neog; CS; **rar** F; LS; CS; RN; *rą* ABNC; HBTg; *rą̊r* EK Wss; *rą̊ar* GBJ; f. **ra** F; L; n. **rat** F; *rą̊t* HBTg; EKWss; GBJ; *rą̊t* GBJ, rå, otorkad. **Brännä rar** (rå) **vid å jitä färskt bröd jär oröikligt** (misshushållsamt) RN. **Mala ra sèd, bittnar** (bottnar) hvarken i 'ållk (degtråg) eller i folk! L. **Barne jär rat äi sjètrunar** [sätet] F. *sąra ˳er˳rą̊t* (öppet, friskt) EKWss. — **rå-mjölk ra-mjälk** FCS f. **-ved ravid** CS m., rå, nyss huggen ved. **-veds-stock ravidsstukk** S. **-äta** s. **rajitä** CS f., rå, okokt mat.

råd s.[1] **rad** VB; **råd** F; RN, m. S, bf. **-en** RN; n. F, tillgång F; råd och lägenhet S; (god) råd RN. Min **råd** är ej så stor F. **Råden,** råd, tillfälle, lägenhet, makten är t. ex. så liten S. **Simpur jär så gudt summ al** (ål), **bärä man har rad** (råd) **till fla dum** VB.

råd s.[2] **rad** Neog; F; NR; CS; *rą̊d* FL, LÄHG; dat. **rade** FS; CS; *rą̀da* FHG n., bf. *rą̊da* LK, råd; uppmaning; tillstyrkan. **Av aigi rad; af sitt aigä rad,** af sig sjelf; sjelfvilligt F; **Aldrig rad til,** omöjligt F. **Ja vistä intä mitt armästä rad,** jag visste intet hur jag skulle bete mig CS. Taga **til radz** Neog. **Sta äi rade mä,** få råd med, kunna styra (kärringen) FS; CS. *dɨ gynta ą̀na at ìnta nąka gut˳ stou˳ ɨ rą̊da,* de började ana att inte något gott "stod

i råde" (var på färde) FHG. Fg. raþ. — **råd-dryg raddraug** L. soc.; **raddraugur** L, råddryg, rådvis. **-god radgodar** L; **-ur** SU; *rądgǫu* EKWss; f. **-god**, n. **-dt** SU, klok, rådig, rådvis. **-lös radlaus** Neog; *rądlausar* LK. Det är **bätur vara byxlausr än radlausr** HH.

råd s.[3] **råd** FS; CS, tjära [näst bästa sorten].

råda v. **rada** Neog; L. soc.; FS; CS; **-ä** VNCS; *rąda* GBJ; pres. **rader** Tft; Wallin (visa); **radur** FCS; **-ar** S; EK; impf. **rod** Tft; FS; CS; VNCS; pl. **rodo** FS; CS; sup. **radi** FCS; **-e** F; **-ä** VNCS: 1) råda, gifva råd; tillråda FS; CS. 2) råda, ha makt att F; råda om, råda på, med FCS; orka J; vara starkare FCS. *deı̯ rąda‿a inta* [orkar inte] GBJ. **Rada rom**, råda, göra som hon vill F; råda sig sjelf: **hann r. aldri rom för hänne** FCS. När jag kommer med **torsk-kärru**, då vill [jag] **rada vägen** och du skall gå på sida! [sades till lik] GA. **Rada si**, göra som man vill GA. Smöret **radar sig sjalft**, rinner (i värmen) EK. **Nå Guskillä! radar vör uss sjalfvä!** S. En förfärlig storm .. att ingen kunde **rada sig ga** F. **Nu rader wij gifwe åre kalfwe siel** Wallin (visa). 3) gissa L. soc. **Rade brade** .. Wallin (visa). Fg. raþa, impf. riaþ, reþ Rs. — Jfr **av-råda** och **över-råden.** — **råd-bänk radbänck** Wallin. **Sittia pa radbänck** [i lek, se Gotl. Arkiv 1931, s. 68].

rådande rådande S, (RU, NO), rå, ande, tomt[e] vid skatt- eller grafhögar. [Trol. ej gotl.]

rådare rådare BO m., egare.

(?) ***rådd** s. m. bf. **rådd'n** LJK; *rodn̥* GBJ, i uttr.: *ta rodn̥ pa*, ta makten af GBJ. **Ja to rådd'n pa än me slas**, [jag vann] LJK.

rådd adj. **rådd** CS; (F), hafvande.

råg ryg Neog; Wallin; Sahl; Ba; FS; CS; BU; (VB, NS); SU; **rug** [!] VB; *rỳg* FN 327; *rỳg* GHHm; ABNC; *ryg* EKWss; GBJ m., bf. **rygen** FS; CS; LCS; **-än** F; FL; SUCS. **När rygen glungäs pa nöi aukar de miki** .. FLCS. **Rygen** säger: **sa mig bära, hylla mig gär jag sjalfr** SÅ 32. **Rygen misar i ar** [slår fel] LCS. **Rygen jär i munni**, [i jordytan] FCS. **Rygän vaxar stråisä**, kringströdt SUCS. **Rygen jär staitur**, ojemn STÅ. Fg. (ack.) rug, (B. rygh); gen. rygar. — Jfr **Larsmässo-, släke-** och **säd-råg.** — **råg-brodd rygbrudd** (F), BU m., bf. **-en** FS; CS. **Snåien kvävdi ner rygbrudden** FCS. **-malt rygmalt** F, (som ger starkare öl än kornmalt och endast brukas på Fårö) S; (även i Lau o. När) HG. **-pick rygpikk** TI; BÄ; ÖJCS m., sjelfvuxen krok att upptaga säd med. SÅ 11. **-*skupe (-*skåpe) rygskupa** VB; *rỳgskṇ̊ůpa* BRHG m., rågkärve. En otröskad **rygskupa** lemnas efter tröskningens slut och hängdes upp .. under **husrykte**, att, till lycka, hänga der till nästa år VB. **-stubb rygstubb** FCS m. **-stånd rygstand** S n. **-åker rygakur** FCS.

råga v. **ruga** FS; CS; **-ä** CS; impf. **ruga** FCS, råga, lägga råge på. **Rugä upp**, bilda råge CS. Jfr **samman-råga.**

råge ruga Neog; F; **-i** F, FLCS; **-ä** S; CS; LCS; **-e** AG; *rṇ̊ůgı* FN 319; *rṇ̊ůga* FHG; *rugı* GHHm; *rṇ̊ůga* FL, LÄ, BRHG; *rṇ̊ůga* ABNC; *rṇ̊ůga* EKWss, m. FS; CS; LCS; HG; Hm; NC; Wss, f. [?] F: 1) råka, råkat mål Neog; råge FS; CS; LCS; HG; Hm; NC; Wss, (på ett lass) F. 2)

rufva F, FLCS; skårpa på sår F; BRHG. Jfr **ruva** s. och **ruve**.

***rågla** V., se **ragla**.

rå-gång ragang FCS m., bf. **-en** F; pl. **-ar** BU. **Spaika upp ragangen** F; **spaika ragang äut** FCS, se **speka** V. **Laupa ragangar upp**, med ett litet slag i gräset af lien här och där utmärka gränsen mellan ängslotter BU. — **rågång-*talle ragangatalle** FCS m., märketall i en rågång.

råk s.[1] **råk, fiskråk** n., inelfvor och orenlighet af fisk (blott af strömming) L. SH 27.

råk s.[2] **råk** EK; HM: 1) n., tid, tillfälle: **dä skede i samä råk** HM; "vid det råket" EK. 2) m., träff, försök: "det kan ske på en **råk**" S.

***råka (ruka)** s. **ruka** Neog, Sahl; (BU); **-å** VB; **-ä** S; CS; **råka** F; *rȧ̀ka* FHG; *rn̥ùka* BRHG f., (= **koruka**) Neog, färsk kogödsel, fallen en gång Sahl; hög af dynga, neml. så mycket ett djur lemnar från sig på en gång t. ex. **korukä** CS. **Uppjiti, utskiti — stoooor ruuuka bi duri!** BU, se **svala** s. Jfr **ko-råka**.

råka V.[1] **raka** FS; CS; **-ä** LCS; VB; pres. **rakar** VB; impf. **rok** FS; CS; BU; FL; LS; CS; RN; VB; SU; pl. **roke** VB; **raka** FS; CS; sup. **raka** FS; CS; **rake** VB; **-i** CS; **-ä** LCS; perf. part. **raken** VB, råka, nå, träffa möta VB; hända, råka till CS; F. **Raka bäi**, råka ut för (vanligen något ondt, trollskt) FS, CS. **Raka til**, hända; det har **raka til** FS, CS. Det **rok till**, det inträffade SU. **Rok**, träffade FL; GA; RN; råkade, tog FL; GA; träffade på, lyckades (L). **Haita rok, i ballar tok!** [ropade trollet, då man rände en het ljustra i det].

råka V.[2] **rukä** SUCS; *rn̥ùka* BR, HUHG, pres. *rn̥úkar* L, NRHG, (= **rokä**), gå och svira om nätterna CS. *sɪt̥u rn̥ùka*, sitta och hänga, "skräpa", fram på natten HUHG. *gar u rn̥úkar, u kumar àldrɪ i saŋg* L, NRHG. Jfr **roka** och **rucka**.

***råker rukår, -ar** SUCS m., en som är borta om nätterna. Jfr **roker**.

***råma** V. **rämä** S; *rȧma* BRHG; ABNC, (nu oftast *brȧma*) NC, [slå om kull stenhopen i spelet **picke**, se d. o.] S; slå omkull målet (i varpa) NC, HG.

***råme**, se **rame**.

***rämning rämning** S [i spelet **picke**].

rå-märke rämärke BU n., span, en på hvar sida å trädets stam, afhuggen på **spaik**trädet, som i rak linie visar rågången.

***räng rännng** (ÖG)F m., pl. **-ar**, vagnsslå, vagnsstaf.

***rångla rangla** F, slå Jesu kors (säga trollen). En bonde . . hörde någon af de **sma undar järdi** säga: **Du vajtst, att vör ha mor o. lilla barnet liggandes ei sängi, laup darfyri traskt** (straxt) **u hämta drikka för kärlingi dar ei häusi har glåimt rangla** (slå kors) **yvar bunnen!** (F).

***rångla upp ranglä upp** CS; **rännglä upp** ARCS, uppresa, uppbygga löst, utan fasthet.

***råss råss** FS; CS; AG n., lek, ras, fyr F; oordning, ras, prat, obestämdhet: **bärä** [bara] **stort råss att håirä pa** AG. Jfr **sten-råss**.

***råssa** V. **råssa** FS; CS; BU; **-ä** GBKn, (RU, AG; L), leka, rasa FS; CS; stoja, rasa, så att det dånar; slå dank FCS; gå på lekstugor, leka, dansa GBKn. — ***råss-*lyd råsslöid** F m., samling af lekande ungdom.

***råsseri råsserei, -äi** FS; CS, lek, ras.

råtta råtta Tft; S; *råta* FN 338 f. **Katt u råtta** (lek) S. Jfr **näbb-** och **skogs-råtta**. — **rått-*gnaga** s. f. pl. **råttoknagur** F, (= **råttoskörd**). **-krut** "råttkrut" ÖJ, Campanula trachelium. **-lya råtto-löia** FS; CS; **rått-löiä** BO f., råttbo. **-skörd råtto-, råttu-skörd** FS; CS f., bf. **-i** F; pl. **råtteskördar** BU; **råttskördar** (F, L, VB), råttfrat, spånor, gnag af dem.

räcka s.[1] **räcka** Neog, PS; S; **-e** Sahl; **-ä** S; CS; **-å** (RN)CS f., pl. **räkkar** (VB); CS; **-or** S, stång Neog; lång och smal sparre, grof stång CS; till semre bruk oklufwet gerdsel Sahl; grofwa oklufna gärdselstänger PS. **Töinä mä obarkade räkkar** . . (se armod). Jfr **bock-, ryft-, spår-** och **ut-räcka**. — **räckgång räkk-gang** (NS) m., pl. **-ar** NS, rad trinnar på stengärdesgård S; enkel rad af "räckor", "trolar" (NS). **Tva räkkgangar pa vasst** NS.

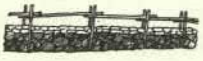

-led räcklid HH; **räckälid** (F, L) n., led af "räckor" (trinnar) och tyndt med

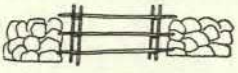

"bandar" (vidjor). **-*läd räkka-, räkkuläd** FCS; **räkkaled** F n. [f.?] FCS; pl. **räkkalädar** FS; CS, MB; **räkkelädar** BU, **läd** [se d. o.] af **räkkar** FCS; gärdesgård mellan bro-karen [i "utgård"] BU; sådan stängsel eller "räcketun" i Martebotträsk som från landet skiljer myrlotter MB; (= gotl. **räkkä-täun**) CS. **-tun räcketun** Neog, Sahl; (F, L, VB); **räkktäun** FCS; **räkketäun** BU; CS; *rakktaun* GHHm; EKWss m., giärsgård som ei är bandfast, utan stengerna liggia långs på hvarandra såsom led Neog; gärdesgård, bestående af paralella och glest lagda stänger CS; af vågrätt liggande trinnor S, (*rakar*) Wss.

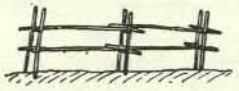

räcka s.[2], se **garn-räcka**.

räcka v.[1] **räkkä** VB; CS; pres. **räkkar** FO; VB; SU; impf. *räkad* BTHG; imperat. **räkk** FCS: 1) [räcka till, förslå]. **Strämming u välling räkkar are kring!** FO. **Välling i Jesu namn, hä räkkar are fram** VB. **Hä skall dräges me** [det blir knappt] **um dä räkkar till** SU. 2) [sträcka fram, ut]. **Snigulbiärn, räkk äut all däin fäira hårn** . .! FCS. 3) **Räckä (äut)**, sträcka el. smida ut ett jern CS. Jfr **spår-räcka**.

räcka v.[2] **räkka** F; RN, skrapa skinn och hudar med **räkkonagulen**, men på köttsidan, sedan de legat i barklagen. — **räck-bänk räkkbänk** RN m., [vid garvning]. **-nagel räkknagel** F m., bf. **räkkonagulen** F; **räkknageln** RN, jern, som med träkryckan hålles i armhålan, då man skafver, rännsar huden med sjelfva jernet. **-*nava räkknava** F f., bf. (dat.-ack.) **räkkenavuna** F, = föreg. **Räkka**, taga köttet af huden med **räkkenavuna**.

***räcka av räkka av** BU, gärdsla in med räkkor.

räckare, se **bänk-räckare**.

rädd räddar VB; **-ur** (F); *rædar* FLHG; *radar* LK; f. **rädd**, n. **rätt** (F)CS; n. pl. **rädd** FCS. **Nå jär jag inti räddar, når hunden gåir bi grindi** [se **hund**] VB. **Summ** [somliga] **järu rädd** FCS. Jfr **mörk-, natt-, pysk-, sjö-, skank-** och **trä-**

rädd. — **rädd-håga räddhugi** FS; CS m. **-kråka räddikråkå** FCS f., en som är rädd som en kråka. **-*kåka räddakåka** F; **räddikåka** FCS f., rädd stackare (om karl och kvinna) S; en som är rädd, mörkrädd CS.

rädsel rädsl Tft; **räddsull** FS; CS *rɛ̨dsl̨* GBJ, m. [?] F; J, f. Tft, FCS; bf. **rädsli** Tft, rädsla.

räfsta** v. (räpsta**) **rèpsta, rèfsta** F, rapa.

***räfta** v. **rèfta, räfta** F; **rēfta** FCS, rapa. Jfr **räpa.**

***räftning reftning** FCS f., rapning.

***räglika rägliku** AG; **-ä** CS f., eldraka (skyffel, spade), som brukas vid **såjde-bränning.** Jfr **krylika.**

räka s. **räcka** F f., pl. **-or,** 2 ½ tums lång sjömask eller liten kräfta (under stenar) som kokas och ätes (räkor) S.

***räka** v.[1] **räka** Neog; Aln, Sahl, PS; Ln; FS; CS; **-ä** Ba; CS; VB; *rɛ̀ɛ̨ka* FHG; *rɛ̨ka* GHHm; EKWss; GBJ; pres. **räkur** (F)CS; **räkar** VB; SÅ 47; impf. **rak** FS; CS; VB; (pl. **rako** FS; CS; **-u** (F)CS; **-e** VB); **räkte** FCS; *rɛ̨kada* EKWss; GBJ; pl. *rɛ̀ɛ̨kta* FHG; sup. **räke** F; **räki** FCS; **räkt** (F)CS; VB; *rɛ̨ka* GBJ; perf. part. **räken** FS; CS; VB; **räktur** (F)CS; FHG, refsa hö tilsammans Neog; räfsa (korn och hö) FS; CS; räfsa Hm; J; räfsa (med *raiva*) (om hö och all säd) HG; raka undan med *rɛ̨ka* t. ex. vid *soyda*) Wss; vräka, kasta (Got. rikan) CS. *rɛ̀ɛ̨kɹåv haɛ̨kan* med räfsan taga bort löst hö från hölasset. *rɛ̀ɛ̨kɹúp dɛ́ɛ̨ háɹ̨a*, räfsa upp (bort) det höet BRHG.

***räka** v.[2], se **vräka.**

***räkerska** "räkerska" S; *rɛ̀ɛ̨kaska* BRHG, räfserska.

räkel räkel Neog; CS; (F, VB) m., en lång **räkel,** longario Neog; räkel, bängel, slyngel S; långväxt pojke utan stadga CS.

***räkle räkle** (S), CS n., spik af mer än 6 tums längd.

***räkling räkling** FS; CS; VS m., stor, lång omkr. 10 tums jernspik VS; lång spik; långt träd; långväxt människa CS; räkel FS; CS; lång pojke, slyngel F.

räkna räkkna FS; CS; **-ä** (FL) CS; TO; L; *rɔ̂ɭ̨na* FN 331; *rɛ̀ɛ̨kne* GGHG; *rɛ̨kne* ABNC; pres. *rɛ̨knar* LK. **Räkknä pängar** (FB). **Räkknä horungar** [lek], släppa bollen och ta den igen, innan den hinner till marken eller golfvet TO. **Di räkkna trolur u bandur** [-ar] **äi varpuväis** FCS. **Räkkna sundur,** räkna i sär, fördela FS; CS; **räkknä sundar,** fördela medelst räkning (F, FL) CS. **Räkknä um,** bry sig om L.

räkning s.[1] **räkkning** FL, (F)CS; *rɛ̨kniŋg* LK; NSWss f., räkning. Fg. recning. Jfr **bak-räkning.**

***räkning** s.[2] **räkning** Ba; (F)CS; **räkkning** FCS f., räfsning; slaget gräs som man ej hunnit räfsa. — **räkning-kvinnfolk räkningkvinfolk** L n., hjelp, lejd att **räka.**

***rämla rämmbla** F; **-ä** VB; HM, (NS); CS; **rämmlä** (L); CS; **rèmbla** F; *rɛ̀mla* BRHG; *rɛ̀mbla* GBJ; pres. **ramblar** [felskr.?] (F), AG, (L); impf. **rämbla'** FCS, ligga och sträcka sig och latas (i solskinet, i sängen) HM; ligga och vältra sig J. **Rämmbla si** F; FL; **-ä si** VB; **rèmbla sig** F; **rämblä sig** S; **-ä si** CS, ligga och vräka sig af lathet CS; ligga och lata sig (blott om folk) hvar som helst, på mark eller i säng F; VB; rasa, vräka sig på rygg, vältra sig F; sträcka sig som en katt af olust S. **Rämmbla si langs järdi,**

vältra sig, stjelpa sig F. *ræmbla_si ęi sæggar* GBJ. **Rämblar si**, rasar hvar som helst (ligga och vara lat). *lıgu ræmla si*, ligga och vräka sig BRHG.

***rämler rämmblur** FS, CS m., en som vräker sig i sängen.

***rämsa** s., se **lögn-rämsä.**

räng** (vräng**) s. **räng** Neog; Aln; Sahl; Ln; FCS; (VB); **rännng** F; *ræŋg* FL, LÄHG; GHHm; GBJ; *ræŋg* ABNC; HETg f., bf. **-i** F; pl. **rängar** S; *ræŋgar* LK, vrå Neog etc., S; CS; ingående vinkel CS; vrå NC; Tg; hörn NC; hörn (på en åker eller i ett rum) Hm. Sopa lorten ur **rängar** S. *dęi ræŋgı ıær gain, ha* [det hörnet är vinkelrätt] GH Hm. *austŋ dęi ıęr ræŋnræŋgı, dęi* [östan det är regnvrån] GBJ. Jfr **dörr-, glad-, häst-, sten-stug-, ved-** och **ögon-räng.** — ***räng-skåp rängskåp** RM, hörnskåp.

***rängla rängla** CS f., smal spira. Isl. rengla f.

ränn ränn S; CS n., spring, onödigt löpande fram och åter. *at fąslıt ræn*, ett rysligt spring BR HG.

ränna s.[1] **ränna** Sahl; *raŋa, -u* GHHm f., wattenränna Sahl; rännil Hm. Jfr **snor-** och **vatten-ränna.** — **ränn-stens-*vesa rännstainsvaisä** FLCS, orenlighet i en rännsten.

***ränna** s.[2] **rännå** L f., [att tvinna garn på], se **snilla** s.

ränna v. **ränna** Ln; FS; CS; BU; FL; GA; **-ä** Ba; BU; FLCS; L; RN; VB Kn; *raŋa* GHHm; ABNC; EK, VB Wss; *ræŋa* BR, HUHG; GBJ; pres. **ränndur** FS; CS; *rǽŋar* BRHG; pl. **ränna** F; impf. **ränndi** FCS; **rände** S; **-ä** HMKn; sup. **rännt** FCS; perf. part. **(äut-)ränndur** F; pres. part. *raŋas* EKWss; imperat. **ränn** S; 2 p. pl. **rännen** FCS, springa Ln; S; CS; Kn; NC; Wss; (det vanl. uttr. för springa) J; HG; springa i starkaste fart CS; (om hästar) skena (F), GA; (men **springa** = hoppa; "betäcka") S; varpa till en väf (**r. garn**) (F)CS. **Päikårr bjauda av** [utmana] **källingar på rännä** L. **Dä var en skifting till rännä,** (om en häst som springer fort) CS. **Ta till rännä** (skena) (MB). **Han tok ti rännä** CS. Han ränner som en **arrtä** [årta] (ordst.) MB. **Ragge rändur pa himmelen** F. **Hästen rändur så ofelugur langs alla täunar u vill äut** FCS. **Drängar ränna u frittsa mä päikur** F. **Avvunen ränna mot si,** ögonen falla ihop (litet) till sömn F. Han **rändä** det **ejmä** han kunde, (allt hvad . .) S. **Ha ränndä stäbäkkelit till,** hon sprang oupphörligt HMKn. **Ränndä sum Träska-Jaku för katten!** (ordst.) F. **Dar rändi an stor hara klintin upp** FCS. **Augu di rännde** väggarne kring (i visa) AN. **Hästen har rännt tavlen burt** FCS. **Vill du mä så ränn!** F. **Rännen män ner!** [spring ni bara] FCS. — **Ränna galen,** springa, gå, vara narr S. **Ränna hytt,** springa tok, göra intet, fjeska vs. **Ränna u stjärrta,** löpa ostadigt kring FCS. **Ränna u stoda,** springa och leka, rasa (hästar, ungdom) F. **Ränna mä silar** FCS; BU, L, **rännä mä silar** FLCS; L, (springa med selarne) skena (om hästar). **Ränna pa dur** [rusa på dörr; ut] S. **Ränna fatu (pa dä lambe),** ränna fatt på F. "Att ränna kring som en vilsen fis i en handsketumme" (ordst.) S. "Ränna ner dörrarna", alltför ofta besöka S. **Ränna upp; ränna väf upp** (varpa) F. **Ränna upp 'usu,** repa upp strumpan. — Lekar (se resp. ord): **Ränna basken,**

Rännä bänd RM; **rännä** med **bänd** (tunnband). **Ränna hjaul** GA. **Rännä i kämp** [i kapp] GA. **Ränna häcktrull** RU. **Rännä kvänn** (hjula). **Rännä pa äisläggar** RU. **Ränna pikki** [natthugg] FCS. **Ränna sald** [såll]. **Ränna slott** F. **Ränna Trojaborg** VY. **Rännä vargen** FH. **Rännä våg** BU, hålla våg, (täfling). Jfr **ut-ränd** och **ur-rännar**, pl. — **rän-n(e)-betel rännebitel** (L) n. [?], jernbetsel för istadiga hästar. **-galen ränngalen** CS. **-garn rännegarn** S; **rännigarn** (F)CS; **rännga**n CS n., varpgarn till en väf CS. **Spinnä rännegarn** och nysta på hälarne, (fig.) ränna med skvaller. **-gata ränngata** BU; STÅ; **-ä** GHCS f.: 1) rand i väfda tyget efter en tråd i uppränningen, som man ej strax **byggt** (knutit) **in** STÅ. 2) strykerska kring gatorna BU; [ej övs.] GHCS. **-håll rännhåll** S n., loppbana. **-kut rännkäut**, pl. **-ar** NS, de största sälarna. **-käring rännkälling**; **rännä-k.** f. CS. **-kärra rännkärrä**; **rännä-k.** f. CS. **-lind rännlind** S; **rännelind** HN; SKY; TI; *rænlind* BRHG m., murgröna, Hedera helix. Jfr **rind**. **-maska rännemaska** F; BU; **rännamaska** S f., pl. **rännmaskor** TO, (L, VB), nätmaska med så lös knut, att den slinter, så en maska blir stor och den andra för liten. **-*pärr rännpärra** S; (L); **-å** VS; **-ä** CS; *rænpæ̆ra* BRHG f., diarrhé, utsot. **-skit rännskit** S; **-skäjt** BU, diarrhé. **-*skotta rännskuta** Sahl, PS, sqwallerkäring. [Övs. av I. lex. rännfännika Sud.]. **-sork rännsårk** VY m., springgosse. **-sten rännstain** (HH), skvalsten uti ett kök [en flat sten med rännor mot ett hål i mitten]. **-*tränsel ränntränsel** F; **-ul** FCS m., pl. **-slar**, hårdt betseldon. **-*trässel ränntrèssul** F m., rännbitel på ystra hästar. **-tun rännetäun** FS, CS m., gles tun (att får, ej kor gå genom); blott en **bande** uppe, 1 famn mellan störparen; gles, dålig tun. **-vana rännavani, -e, -a** FCS; **rännvanä** FLCS m., skenvana. **-vind rännivind** FS; CS; **rännevind** F; (VB); CS; **rännvind** EN; L; CS m., hvarpå varpet på en väf först rännes upp CS; varpor (till varpning) FS; CS; (övre delen av mittstången fäst i taket, den nedre i golvet) BRHG.

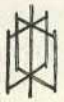

rännare rännare S; NS m., löpare; jagtkarl på "kut" å Fleisi; (som "ränner" på Auran ock slår **käut**) NS. Jfr **fri-rännare**.

***rännerska rännarska** (HE), pl. "rännerskor", [flickor som springa i kapp].

rännil rännul FS; CS; *rænl̥* BR HG; pl. **rännlar** FCS, vattenrännil.

ränning renning Neog; **ränning** FS; CS; *ranigg* NSWss f., bf. **-i** F: 1) språng CS; lopp, galopp FCS; springande (för att jaga säl: *kaldranigg, varmranigg*) NSWss. **I stinkendä ränning** Samtahl 1771; **i stinkande ränning** S; **dä bar af i stinkande ränning**, det bar af i den mest rasande fart CS. **Kuska i brinnande renning** Neog. 2) varp, uppränning till en väf CS. 3) jordstrimmel FS, CS; stenås, grusås, upphöjd jordrand FCS. **A small ränning**, smalt åkersnyte F. Jfr **om-** och **upp-ränning**. — **rännings-stol ränningsstol** EE m., varpor (till väfnad); [= **ränn-vind**].

ränta v. **ränta**, afkasta, ge god afkastning. "Räntar det bra" VB.

***räpa räpa** Sahl; **-ä** S; *ræ̆pa* BRHG; *ræ̆pa* ABNC; NRHG, rapa. Jfr **räfta**.

***räpning** **räpning** F; FL, rapning.

***rär** **rär** Ba; (F)S; CS; BU, (L); *rę̄r* FN 333; m. S; n. S; BU, penis. Jfr **häst-** och **russ-rär.**

rät adj. **retar** CS; **-ur** (F)CS; *rę̄tur* FN 348; f., n. **ret** (F)CS; *rę̄t*, n. =, ABNC; NRHG. Jfr **risp-rät** och **rätt**, adj.

räta **reta** FCS; *rę̄ta* VBWss, räta (t. ex. en spik).

***rätsel** **rètsell** L, rättledning.

rätt S. **ret** FS; CS; AG; *ræ̨t* HU HG; *rêit* FN 313; *rę̄t* GHHm; GBJ m.: 1) rätt. **Gar a haidi kuna äutum garden, har man ret u stainta [stena] ihel hänne** FCS. **Um jag nå gärdi dig ret . .** FCS. **Ja far ai lug at ta nåkä fran daim sum fat sitt mè ret [sade "nissen"]** AG. **Til rèts,** till rätta F. **För rättar,** inför rätta CS. *da ha du ræ̨t æ̨*, det har du rätt i HUHG. 2) maträtt GBJ. Fg. retr. Jfr **hamn-, härads-** och **ströms-rätt.**

rätt adj. **ret** Tft; **retur,** f. n. **ret** (F)CS; *rę̄tar* GBJ; pl. **rèta** GA. **Pa rèta vägar,** riktigt, lagligen GA. *i rèętn tæ̨d*, i rätt tid LÄHG. Fg. (n. pl.) ret. Jfr **rät** adj.

rätt adv. **ret** S; SKYCS; **reit** RN Lm III. 2, 20; *rę̄ɪt* LÄ, GA, BTHG, (*-ɑ̨ɪ-*) GA, *ræ̨ɪt* FL, *ræ̨ɪt* ANHG; *rę̄ɪt* EKWss; *rę̄t* LK; VBWss. **Hallda ret** SKYCS. **Um I inte masserar ret . .** S. **Så blai dä reit väl saint,** [ganska sent] RN Lm III. 2, 20. Jfr **stamn-rätt.** — **rätt-*holt** **rèthållt** L; RN; HM; NS; VB; SU m., bf. **rèthålten** MB; n. RN; HM; VB; SU, bf. **-ä** HM, rak käpp, list att rita långs L; lineal, måttkäpp RN; lineal långs hvilken man ritar eller märker ut till sågning eller huggning HM; käpp med alnmärke SU; aln MB; VB. **-leda** S. **rètlaide** BU; **-a** S; *rę̄tlaudo* VBWss f., rättledning, vägledning. **Fa r. pa,** få reda på S. **-leda** v. **retlaide** GH, (VT), få reda på. [Möjl. subst.]. **-ledes retlajdes** CS, rakt fram, samma väg, på rätt väg; isl. réttleiðis. **-*lines retläjnes** CS, rakt fram i samma linje; isl. réttlínis. **-nunnas rättnunnäs** S, adv., just nyss, för en stund sedan. SÅ 6. **-rova rètroå** HH f., hvit, flat Gotlandsrova, äldsta; besk. SÅ 6. **-*syl(e)s retsyls** Sahl; **räitsöiles** CS, med Solen, men **ajnsyls** mot Solen; d:r om wridna träd Sahl; vridet mot solen t. ex. ådrorna i ett träd CS. **-*sylt räitsöilt** CS, = föreg. **-vis rättvisar, -s, -st** S; *rætvæ̨s* BRHG, rättvis; rättvisande (klocka) S.

***rätta** s. f. bf. **räitu** S; CS, [bet. som ej anträffat], högra handen.

rätta v.[1] **reta** S. **Så far vör . . retä uss derettar** S. Fg. retta, (döma). Jfr **av-, under-** och **upprätta.**

***rätta** v.[2] **rèta** FS; CS; GA; **-ä** L; CS; **rättä** S; *rę̄ɪta* EKWss; impf. **rèta** FS; CS; sup. **retä** CS, rätta (om en ko) F; då kon först ger mjölk, retar F; jufret börjar växa (för ko, märr, får och getter) GA. *koui ha rę̄ɪtar no, ha skal snart kalva* EKWss. **Koi retar** CS.

rättare, se **skogs-rättare.**

rättighet **rètuhait** FS; CS; *rę̄ɪtuhaɪt* ABNC; *ræ̨ɪtuhaɪt* ANHG f. Pl. **reituhaitar** (spec.), klockarens naturaförmåner (Erlandsson En döende kultur I, s. 105 ff.)

***rättning** **rètning** S. **Rèta** l. **fa rètning,** om ko som börjar få mjölk i jufret.

räv **räf** S; **riv** [!] AG; *rę̄v* F; No. Gtl. HG; *rę̄v* Sö. Gtl. HG; EK, VB Wss m., bf. **räven, -in** FCS; **riven** [!]

AG; pl. **rävar** (F)CS; bf. **räfvaner** F; **-är** (F)CS. Räfven är hitförd på Gotland för att utrota **linderormen** RN. **Bi arum jär räven hjär** FCS. **Skälla yttur räf** F. **Vör haë nå ora land raint (för räf)** FCS. Man skrämmer räfven med tjuthorn och harskramla om kvällarne RN. "Svälta räf", kortspel. **Di skuddu flåiga rävarnär burt** FCS. **Djaure'** kallades räfven under skall; den som då sade "räfven" fick plikta 1 skill. banco. Jfr **skogs-, trä-, van-** och **vit-räf.** — **räv-garn räfgan** GA; RN n. Man ringade räfven och tog honom med **räfgan,** 60, 70 sådana **gan,** 3 aln. höga, 1, 2, 3 à 4 famnar (hvardera) efter gårdens storlek RN. **-grop räfgrop** (i Gute åker) BÄ. **-gård räfgard** (RM). **-hage räfhage** HU; TO; RM m., instängning med inåt lutande tun, derinne man lade åtel, som räfven ville ha och då ej kunde komma ut igen FO; (i Björke Storhagen) 8, 10 aln i fyrkant af stockar i knut till 3 ½ alns höjd samt klädda med torf, så att det hela var grönt, hvarinom bete var lagt för räfven, som fångades (omkr. 1810) RM. **-karl räfvakarl** F m., hanne. **-krok,** se **röv-krok. -kött rävakyt** F. **Bynganar** (Bunge-boarna) lefva vid **rävakyt** och **rogur** (rofvor), säga Fåröboarne . . **-lek** m. bf. **räflaiken** (GA), [räv o. höns]. **-mickel räfvamikkel** F, [smeknamn på räven under jakt]. **-rumpa rävarumpa** FCS; **räfrumpa** CS f., pl. *rę̀vrúmpar* BRHG, räfsvans; Eqvisetum limosum FCS; E. arvense CS; HG. **-*tana räftanä** G. All. 11/74; **-ä** G. T. 31/74, tillspetsadt bräde för räffångst; lutande stock m. 3 spetsar o. bete. **-*tispa rävatisspa** F f., räfhona. **-*täva rävatäva** (F) CS f., räfhona, räfvinna; ["täva" eg. = hynda!]. **-unge räfunge** S. "Inmarig som en sju års gammal räfunge" (ordst.) VY. "Dra räfungar", ett kortspel S. **-öl räföl** BU; L; RN; HM; SU n., gästabud efter räfskall S; då räfvens skinn dricks upp BU; kalas af alla pliktar, räfskinn och harar, som såldes, . . inom skall-laget inom Hoborgs ting SU; kalas efter det man "skällat", då "skallfogten" bestod en tunna öl (af plikter), 3:dje el. 4:de dag pingst; med öl, bränvin, kaka och dans af ungdomen RN; gästabud (i julhelgen) stundom på 3 tunnor öl; (fingo på en höst 11 räfvar, för en 50 år sen) L. **Drikka räföl** är en högtid för **Byngar** [bungeborna] då de **skällat yttar räfven** och slutligen dricka upp skinnet (BU).

***rävel,** re **revel.**

räveri räfveri MB; **räfväräi** VB n., räfjagt, -skall, befattning dermed MB. **Pa räfväräi,** på falskhet VB. ***räverska** f. bf. **räfversku** S [rävhonan; i visa].

***rö (*rög)** adj. **raug** Neog; **rauur** L; SU CS; **rauårr** SU; **rauar** (LJ); AG; L; HM; VB; **rau** CS; (BU); AG; f. **rau** BR; AG; L; n. **raut** Ba; AG; *raut* L, VBHG; pl. **rauä** AG; *raua* VBWss: 1) (= **rauk**); ett adj:vum, sägs om en resning på en bygnad, som är stel och hög Neog; sägs om en byggnad som är för hög mot sin bredd Ba, CS, (om tak) (Ba); för hög (emot sin bredd) LCS; ovanligt högt, spetsigt (t. ex. tak) SUCS; hög (som ett tak) AG; (pl.) spetsiga (om tak); mots. *slạda*; *tạgltạkı u ạgtạkı dı ska vạr so raua* VBWss. *at raut tạk* L, VBHG. 2) (plog, räfsa) som är ställd rakt nedåt L; om plogen SU, HM; om en

"rifva" som går för djupt och trögt i gräset BR; säges när plogen går för mycket på udd, och går nog ner i åkern [jfr **slad** adj.]; stående (om plog, riftänder och hustak) VB. Jfr **rök** adj.

***röa** v. **raua** F; BU; **-ä** FLCS; **ravva** FS; CS; pres. **rauar** BU; **ravvar** FCS; impf. **ravvadi** [!] F, vara full af, t. ex. mask F; hvimla (af mask; löss) FS; CS; hvimla, kräla (om matkar) FCS. **Dä rauar,** är fullt af, krälar om hvartannat (ss. maskar) BU. **Han ravvar hail,** det hvimlar hos honom (näml. af ohyra) FCS.

(?)***rö-bräckt raubräkktar** F, segt (träd).

***röd** s.[1] **ryd** Neog; Sahl; FS; CS; (L); RN; HM; VB, SUKn; SUCS, m. VB, SUKn; n. FS; CS; RN; HMKn; SUCS; bf. **-ä** RN; pl. **rydär** GB, SU Kn: 1) blod Neog; Sahl; Kn; (eg. puerperal-blod) SUCS. (Jfr **månads-röd**). De gamla undveko säga blod då de slagtade, utan **ryd,** af orsak "att icke **pylsar skudde kokä sundar**" VB(Kn), S. 2) rodnad FS; CS; RN. **Rydär pa himli [himlen** S], röda fläckar på himlen, **modar gutt wäder (välajk)** SUKn. **Rydär um mårgnar u a buku pejkå, hä ljaugä** [!] **intä** GBKn.

***röd** s.[2], se **brunn-** och **ägg-röd.**

röd adj. **raud** Neog; S; CS; **rauder** Sahl; PS; **raudr** (AN); L; RN; NS; HM; **raudar** S; CS; (FL); **raudår(r)** AG; RN; *râudur* FN 339; *ráudar* FL, LÄHG; *raudar* EK, VBWss; GBJ; *raud* ABNC; (nyare *rø:*) BR, HUHG; ack. **raudan** F; f. **raud** PS; AG; RN; HM; NS; ack. **rauda** F; n. **ratt** Neog; **radt** Sahl; CS; (F); AG; (L); RN; HM; NS; (VB); **rytt** CS; *rat* FHG; *rat* FLHG; GHHm; EK, VBWss; GBJ; *ryt* LÄ, HL, BRHG; GHHm; EKWss; GBJ; bf. m. **(den) raude** F; GA; **-i** FCS; f. (fören.) **raudä** (RU); (självst.) *(da) ràudu* BRHG; pl. *raudə* LK. **Fast lyden** (ungdomen) **lustur jär u raud som mogne naiker** Bröll.-d. 1738 a. **Ålldänes raud,** eldröd CS. **Raud bak åiru,** räfaktig, falsk (KB). **Ann raudar [-ur] trad gar gimånn alla skogar,** (gåta: rödkärnan) F. **In kom han raudar, äut kom han snaudar** . . (ur gåta) FL. **En raudr hane** satte sig på Fjäle (i Anga) hustak, då gården brann af AN. **En raudår häst; a raud mär** AG. **A raud hyna mä gulan tåpp** F. **Grisslavven** [eldspaden], som de **gärdo väl raudan** F. **Raudan hyr,** (ack.), glödhet askmörja F. **Gärrdi ankarkloi varma u rauda** FCS. **Tåila** [spilkråkan] . . **mä svartan rock o. rauda mysso** F. **Dän mä raudä stikkmyssu** (den, som har ! .) RU. — **Den raude** (fig.), blodet F; GA. Man sade ej blodet utan "**den raude** förrinner honom" (en sårad) GA. **Ja skall gi di, så dänn raudi skall sta öir di!** FCS. Jfr **eld-röd.** — **röd-*björnig röd-bjännig** (SU), rödfläckig, skymlig. **-bläsig röd-bläsu** PS, röd i ansigtet. **-bom raubom** FCS; VS, VG; **raudbom** SÅ 4; *rauboum* GHHm; GAHG m., Rumex CS; R. domestica Hm; R. crispus CS; HG; ribbades grönt, frö, skållades och blandades med mjöl till bröd VG; fröna anv. i hönsmaten GAHG. Jfr **sur-ribb. -boms-frö rau'-, raud-baums**[!]**-fråi** S, [anv. t. nödbröd]. **-brånandes raudbrunanes** FCS, rödflammande (eld, himmel). **Himlen jer så raud-br., dä bläir stårm. -bältig raudbältu** CS, med rödaktiga bälten (om tyger). **-bär raubär** Wallin; Sahl; FS; CS; (VB); **röbär** Aln, Ba; **rödbär** Linné Flor. svec. s. 175 (tryckfel **kodbär**

i Gothl. resa); **raudbär** F; CS; **råidebär** (?) F; **råidibär** FCS; *raubœr* GH Hm; *raubœr* LK; GBJ n., smultron, Fragaria vesca. **-bärs-*kas raubärakas** FCS; **raubärskas** F; AG; L; **raudbärskas** CS; **raudbärkas** RN m., smultron och mjölk. **Säupa raubärskas,** äta smultron AG. **-bärsskog raubärsskog** (F): **ga äi raubärsskog,** plocka smultron. **-bärsskräppa rödbärsskräppä** S, (af näfver) att plocka **rau'-bär** uti. **-bärs-tjut raubärstjaut** FS; CS n., [ställe i skog där mycket smultron finnes]. **-*figig raudfäigugur** SUCS, rödskymlig. **-*fimmig raudfäimagur** FCS, = föreg. **-*föra** s. **raudfåira** FCS f., rödaktig röta [i träd]. **-gran raudgrän** VS f., risprät, skör, girväxt; hårdt **flain** på ena sidan, [anv. t.] troder; hannträd med grenar uppåt. Jfr **vit-gran. -het raudhaitur** BU; f. **-hait,** n. **-hatt** BU; **rau'-hatt** AG, rödhet, glödgad. **-hetta** s. **raudhitä** S, CS; **-hiti** (F)CS m., rödglödgning, rödhetta. **-hetta** v. **raudhitä** S, CS, rödglödga. **-*hyssjig raudysugur** FCS, rödskymlig. **-*härd raudherdr** S, rödhårig. **-*kas rau-kas** (icke **r.-bärs-k.**) GA m., smultron [och mjölk?]. **-kärna raudkärni** FCS; **-a** F; **-känna** BU; **-e** VB; **-ä** CS; (L); m. FCS; VB; f. [!?] F, BU; bf. **raudkärnan** FS, CS, trädmärg i tall och furu S; rödkärne; den röda märgen i gamla tallar CS. **Vör skulu kämpas** (att hugga) **til raudkärnan** FCS. **Ann raudar trad gar gimånn alla skogar;** gåta: **raudkärnan** F. **-lätt raudlet** CS. **-myra raudmaura** FCS; **-ä** CS f., pl. **rau'-maurar** S, liten röd myra. **Sjau rau-myror [-mauror]** kunna pissa ihjäl en karl! F. **-*mängdig raudmängdugur** F, rödblandad, **-aktig. -orm raudårm** S. Då de sjuka [i pesten 1711] blefvo hårdast angripna kröpo 4 tums långa ormar eller maskar, "s. k. rödorm" ur dem VY. **-*rips rau'-ripps** F, röda vinbär. **-rullig raudrullu'** CS; "rödrullig" S, (F, VB); *ràuṛúḷu(r)* L, NRHG, rödaktig S; CS; rödblandad till färgen CS; rödskiftande HG. **-*ryllig raudryllagur** FS; CS; **-ugur** (F); *rauṛyḷ* ABNC; *ràuṛýḷur* LHG, rödskymlig S; CS; rödvit (om färgen på djur) NC; rödaktig (mest om tyg) LHG. **-sidig raudsäidårr** AG, med röd sida (om fä och getter). **-skymlig raudskymblagur** F CS; **-skymlugur** (F); **-skrymlugur** (?) F. **-*spjärr** m. bf. **raudspjärren** BU, ett gräs. **-spov raudspof** S; CS; (RN); **raudspo** (LÄ); (RN); "rödspof" RN; Kolm, (= "tvärspof") Kolm; S m., bf. **rödspoen** MB, enkel beckasin CS; Limosa melanura S; L. ægocephala Kolm.; rödbrun i bröstet och grå på ryggen; sköts i Ronemyr 1846 RN; finnes i Mäster-myr S. **-*spove raudspoä** CS; **-e** S; **rödspoe** (MB) m., bf. **rödspoen** MB, den mindre spofven S; enkel beckasin CS. **-topp** m. pl. **raudtuppar** (S), CS, Sanguisorba officinalis. **-*trissla raudtissla** [sic!] Wallin; **rödtrisslä** Ba; **raudtrissla** FL; ÖG; **-å** (L); **-ä** S; CS; **-e** Kolm; **raudträssla** FS; CS; **-o** F f., bf. **raudtrisslu** S; CS; *ràuṭríṣlu* BRHG, fågel; rödstjert Ba; S; CS; Luscinia phoenicurus Kolm; (Lusciola ph. S); en liten, i det hela grå och rostbrun fågel med rödaktig stjert . . Man förmanar alltid barn att aldrig oroa **raudtrisslu,** röra hennes bo, ägg eller ungar, ty då få barnen såra händer; äfvensåtror man att korna då kommer att mjölka blod . . När hon i skogen är mycket orolig och piper hvasst, "modar"

det regn (F; MB). **-*trissle-ägg raudträssluräggˌ** FCS. **-ände** *ràu̯ánda* HUHG m., bf. **rauänden** AG, den änden af jernstången som har stämpel och anses ha sämsta jernet i sig AG; gammal förbränd järnbit HG. **-öga raudauga** F; **ravvavva** FS; CS f.: 1) kvinfolk med röda ögon FS; CS. 2) små fet höst-torsk (såsom stora strömmingar) F. **-ögad raudavvar** FCS; f. **ravvavva** FS; CS, rödögd. (?) **-*öge** m. bf. **raudaugen**, pl. **raudaugar** VG; SH 78; **-er** LF, såsom mört, större och med röd **spjärr** S; mört med starkare färger och högröda ögon, vanligtvis i hafvet levande LF.

***röda** s., se **ägg-röda.**

***röda** v. **ryda** Neog; F; BU; AG, (L); RN; HM; **-ä** Ba; SUCS; *ry̨da* HB Tg; pres. **rydar** (F), RN; *ry̨dar* FHG: 1) blöda Neog, Ba; SUCS. 2) rodna (om himmel) F; efter solens nedgång BU. Det **rydar** AG; HM; **dä rydar** RN, det ser rödt ut, rodnar (på himlen). Det **rydar äi sprang**, det rodnar mellan två moln RN, SH 18. Thet **ryder** på himmelen: rodnar Neog. *da ry̨dar fø sǫ̀l̨* HB(VB)Tg.

***rödandes raudenes** L; *raudnas* VBWss, glödhet S; glödhett (om järn) Wss. **Raudenes hyr**, glödhet askmörja.

***röde** s. **raude** VB; **-ä** (L); CS m., bf. **-u** VB; *ràu̯dn̨* LHG, äggula. **Hväite u raude**, (hvita och gula) VB. *ràu̯dn̨ u væ̀i̯tn̨* LHG. Jfr **ägg-röde.**

***röding ryding** FS; CS m., oordentlig pojke, som snart sliter ut allt; karl l. gosse som är ovårlig om sitt.

***rödja** v. **ryda** FS; CS; **-ä** FLCS; **rydda** (F)S; CS; RN; **rydä** FLCS; VB; *rŷ̨da* FN 326; *ry̨da* FL, LÄ, BR, GGHG; GHHm; ABNC; pres. **rydur** FCS; *ry̨dar* LK; impf. **ryddi** FCS; sup. **rydt** S; **rytt** FCS; perf. part. **ryddur** FCS; n. **ryddi si** AR, rödja (en äng, hage; med yxa) F; rödja (kvista av låga grenar, röja bort enbuskar etc.; så att skogen skall bli ren) NC; rata, vräka mat; slå ovårligt en äng FLCS; röja (undan) saker o. d.: *ry̨d̨pa sæ̀i̯da* GGHG. **Rydda av jårdi** för odlingar RN. **Ryddi si**, part., (det är) afröjdt, rensadt AR. **Till-ryddä**, städadt (rum) NS. Fg. (lag) ryþia. **rödj-ved ryddvid** RN m., risved vid rödjning af hagmark.

***rödjig** n. **ryddigt** S, CS, ordentligt, städadt i rum.

***rödma** v. pres. **ryddmar** VB. **Hä ryddmar**, det blir rödt. Jfr **rödna** v.[2]

***rödme** s.[1] **raudmi, raumi** FCS; **rauma** F m., bf. **-an** F: 1) (ford.) rodnad FS; CS, (himmel, ansigte). 2) äggula FS; CS. **Väitma u rauma**, ägghvita och gula F. Jfr **ägg-rödme.**

***rödme** s.[2] **ryddmi** FCS; **-ä** CS; **-a** FS; CS; *rŷ̨dma* FHG; *rŷ̨dma* ABNC; NRHG m., bf. **-an** F, rodnad S; CS; NC; (himmel; efter slag) CS; (i ansiktet, eller kring ett vargörande sår) NC; (fordom **rauma**) FCS; rodnad på himlen F, NRHG.

***rödna** v.[1] **rauna** FS; CS; *rɑ̂u̯na* FN 306; *raudna* GBJ, rodna S; CS; bli rödt; äfv. vissna J. **Dä raunar yttar soli** FCS.

***rödna** v.[2] **ryddna** BU; **-ä** CS; MB; *ry̨dna* HETg; impf. *rŷ̨dnad* NRHG, rodna, bli röd S; CS; HG; Tg; rodna efter solens nedgång BU.

***rödne ryddnä** SUCS, (= **ryddmä**) m., rodnad.

***rödning rydning, röidning** [!] F, rodnad på himlen.

***röga** v., se **ryga.**

***rögla raugla** Neog; **-e** Bröll.-d. 1738 a; **-ä** (F, L, VB), CS; *raugla* AB NC; pres. *ráuglar* LHG: 1) (= **kraula**, kränna) ther mykenhet är af fogel, fisk etc. Neog; vara fullt af, hvimla af S; kräla, vara öfverfull af krälande djur CS; (t. ex. i en myrstack) NC. *da ráuglar àlstáns*, det vimlar, krälar överallt (av t. ex. mjölmask) LHG. **Att Ban ma raugle der sum spur um wintertid** Bröll.-d. 1738 a. **Dä rauglar** (= **rauar, rållar**), är fullt, krälar om hvartannat (ss. maskar) BU. Jfr **röa** V.

röja V. **röyga** Neog; **ryga** Sahl, PS; **röiga** F; *röyga* FN 344; (ej anträff.) FCS; pres. **röigar**, impf. **röigdi**, sup. **röigt** (F)CS, röya, uppenbara Neog; röja, upptäcka PS, F. **Ryga en**, prodere Sahl.

rök s.[1] **rauk** Neog; LJ; L; RN; NS; HM; VB; SU; *rauk* VBWss; m. RN; VB; SUS; CS; bf. **-en** KB; SUCS; f., bf. **-i** L; NS; pl. **-ar** Neog; SÅ 11: 1) stackar, skylar, af råg eller korn på åkren Neog; sädesskyl på åkern, (då kärfvarne stå 2 och 2 i en rad) SU; LJ; L; RN; NS; HM; VBWss. **Sätta äi rauk**, sätta "skuporna" i två rader på åkern VB. **Rauken bles** [blåste] **kull** SUCS. 2) (= **sta-rauken**, se **stad-rök**) KB. 3) klippa, se **rauk** s. 4) gården? [blott i ex.]: **Når du kummar itt stycke fram, till fyrste gardsvinklu, tag af pa brau'-handi, kumbart däu leike in ei rauki** (gården), sad en Sudergute-källing HE. Fg. (dat.) rauki, skyl. — Jfr **rak** s. och **rauk** s.

rök s.[2] **roik** Neog; **råik** F; VB; *royk* GHHm; GBJ; *rạ̊ik* FL, LÄ, BR HG; ABNC m. Jfr **sol-rök**.

***rök** s.[3], se **rok**.

***rök** adj. **rauk** Neog; CS; **raukur** FS; F, FLCS; **-årr** F; **raukar** BU; f. **rauk** F; n. **raukt** F; GH; *rạ̊ukt* FHG; *rạ̊ukt* BUHG, (= **raug**) est adj:vum, sägs om en resning på en bygnad som är stel och hög Neog; brant, tvärt uppstigande CS; hög, stående F, brant, hög och spetsig (klippa, tak) F, FLCS; då plogen och räfsan går ned för mycket och är ställd för rakt ned F. **Raukt spärrtak** GH. *rạ̊ukt tạk* BU HG. Se även **rö(g)** adj. — **rök-*ladad** part. n. **rauk-lada** F, [om tjärdal med hög resning].

***röka** V.[1] **rauka** RN. **Rauka sèdi**, sätta säden i skylar.

***röka** V.[2] **roika** L. soc.; **råika** FS; CS; RN; *råyka* FN 340; *rạ̊ika* FL, LÄ, BR, L, NR HG; *royka* EKWss; pres. **råikur** FCS; **-ar** F; RN; impf. **råikte**, pl. **-kto**, sup. **råikt** FS; CS; perf. part. **råiktur** FS; CS; **råiktar, råikt** CS: 1) röka L. soc.; S; CS; (om eld) FCS. **Råika kytt** F, (FL). **Råika tobak** S. *rạ̊ik̥bìk̥ŋ* (böckling); *rạ̊ik̥pæ̀i̥pa* (pipa) BRHG. 2) ryka HG; Wss; ryka upp (om en svärm fåglar) FS; CS. **När aine-busken gynnar råika** . . RN. *spæ̀i̥sn̥ rạ̊ikar*, spisen ryker in BR, LHG. Jfr **ryka** V. — **rök-huvud råik-haued** L n., piphufvud.

röllika s.[1] **ryllikä** CS; **ryllikkå** L (NS); **röllika** F f., pl. **röilikkor** F; **rølikkar** FCS, Achillæa millefolium. Jfr **pestilens-blomma** och **slätakrist**.

***röllika** s.[2] **röllikä** CS (= **råjrikä**), rörka [rörhylsa].

***rön** s.[1], se **is-rön**.

rön s.[2] **roin** Neog; **råin** FS; CS; L; ÖJ; CS n., bf. (?) **roine** Aln; Ba; **-ä** Sahl, CS, rön Neog; CS; F; ÖJ; försök F; erfarenhet, förnimmelse CS; bevis (för ögonen): "funnit rön" ÖJ. **Nappa roin** Neog; **nappa**

roine Aln, få se, erfara, brukas altid när man har ondt i sinne Aln. **Nappa råin av,** få skada, förtret af F; erfara, få röna L. **Dä skall han fa nappa råin av!** det skall han få betaldt för FCS. Jfr **napp-rön.**

***röna** v.[1] **rauna** L. soc.: **Sioen rauner,** når om winteren, wid siöstranden bli ijsberg. Jfr **is-rön.**

röna v.[2] **roina** Neog; **råinä** CS, erfara CS. **Råina (äut),** röna, förnimma (F)CS. Fg. royna.

***rönn** s.[1] **rönn** VY: "kornet är i rönn", kornet är så halfmoget, att det ännu är rödstrimmigt. **(Raudma?)** S.

rönn s.[2] **råin** FCS; S; *rayn* FN 340; *royn* GHHm; EKWss; GBJ; *raɨn* HL, SYHG; ABNC f., bf. *-i* GH Hm; pl. *ràɨnar* NS, VBHG, rönn (träd). Jfr **flåg-rönn.**

***rönne** **råini** FCS; **-e** F; *roynı* GHHm; *ràɨna* ABNC, m. NC; n. FCS; Hm, (coll.), af rönn FCS; ämnesnamn Hm; rönnträ, virke NC. **Kokäppar af råine** F.

***rönn-fana,** se **ren-fana.**

rör s.[1] **roir** Neog; **råir, rör** CS; MB; *raɨr* L, NRHG; *royr* GHHm; EKWss, (= **stainroir**) Neog, stenrösen, stenhop CS; gammalt stenkummel Hm, HG. [Bruden var så fin]: **sum vare ha i roir pakled med Drakegods** Bröll.-d. 1738 a. **Råir u staf,** sten och gärdesgård MB. *di sagd da va trul ı royrı* EKWss.

rör s.[2] **råir** FS; CS; BU; AG; GA; L; (NS); VB; **röir** SU n., bf. **råiri** (F)CS; pl. **råir** (F)CS; **råirar** FCS; **rörar** MB; bf. **råirin** (F)CS: 1) vass, rörväxt; rör i träsk FS; CS; MB. Pl. **råirar,** rör, vass; rörbevuxna sumpängar eller ställen i ängar FCS; "rörar", rör i träsk MB. Jfr **träsk-rör.** 2) [rör i vävsked]. **Dä jär 30 råirar äi hvart märki** [passma] F. **Ann trad i råir** F, se **ströa** v. **Han kåirar en trad i råir,** en häst (af en väf, då man träder en tråd i röret) L. **Kåirar mä an trad i råir,** med en häst (liknelsen af en väf) BU; AG, **en trad i råir,** enbet GA; enbetskjuts L; **mä ann trad äi råir,** med enbet F; **ain-trad** [!] **i röir,** [d:o] SU. — **rör-*lunde** **råirlunde** (F)CS m., rör-, vasstofs.

rör s.[3] **reur** Sp, I 96: 4; **rojr** I 98: 14 a; Sahl; Ln; **råir** FS; CS; BU; (KB); **röir** S; *raɨr* FHG; f. FS; CS; HG; n. F, bf. **roijere** Aln; **råiri** FS; CS; **-e, -ä** F; **röjrä** HMKn; *rayrı* FN 365; ack. (f.) **råirina** F; pl. **råirar** FS; CS; bf. **råiränär** FCS, bössa. **A god råir** BU. **Laupa (äut) mä råir,** gå på jagt F. **Bjära råir,** bära bössa, gå på jagt, vara jägare F. Kvinfolk . . **ga mä råir** o. skjuta fågel F. **Han gikk äili mäd råir,** gick ständigt med bössa F. **Råire jär vänstarskjuti,** (bössa med låset till vänster) F. **Inti lad äi råirä,** intet skott i bössan F. **Han haddi syllvur äi råiri** [den som sköt på hafsfrun] F. **Dä råirina haddi han fat,** den bössan hade han fått F. **Da kåmo härraner mä säina blanka råirar . .; jag gikk yttur mä mäina gambla råir** FCS; **mä mitt gambla råir** F. **Skämma råire,** förderfva bössan [genom trolldom] F. Jfr **båg-** och **kul-rör.** — **rör-skott** **reur skuut** I 96: 4; **rojr skut** Sahl; **råirskut** CS; **röirskut** S (F, RM) n., bössa, skott I; CS; spatium om et Bösseskått Sahl; bösshåll S.

röra v. **råira** F; **-ä** CS; **röira** FS; CS; *rôyra* FN 344; *royra* GHHm; *rò̜ɨra* GGHG; *royra* GBJ; *rɒra* BR

HG; NSWss; *rø̜ɪra* L, NRHG; pres. **råirar** F; **röirar** FCS, impf. **röirde, -i**, sup. **röirt** FCS; pass. pres. pl. **råiras** FS; CS; pres. part. **röiranes** FCS; **-eness** F; BU; **-änäs** FLCS; **råirenes** FCS; imperat. **röir** FCS. **Råira (röira) stain**: en man lyfter stenen med en stång och en har **a gläip** [håv] i hvar hand, som tar ålen då han kommer ut F. *rø̜ɪra staɪn* FHG. **Vadälskul u sundagsgrädda sum råiras hop til a oljå . .** (se **flåg-eld**). *rø̜ɪr‿hø̜up*, röra ihop L, NRHG. **Röireness** F, BU, **-anes** F CS; **-änäs** FLCS; **råirenes** FCS, rörig (om mat), rörlig, rask på ålderdomen. **rör-sträng rörsträng** VS, **röirsträng** (L), RN m., tjock hösträng som måste röras ut RN, . . den röres ut utan att samla det [höet] i **braido** VS.

***röral** adj. **roirald** Neog; **rojralder** Sahl; **rojraldin** [?] Ba; **röralder** PS; **råirald** CS; **råiralldur, -årr** LS; CS; **röiralldårr, -ald** (NS), SU; **-al(l)der** L, RN; **röraldar** CS; *ra̜ɪr-*, *rø̜raldar* ABNC; *rø̜ɪráldar* LHG, som vid sin höga ålder är ännu kry och rörlig Neog; rask på ålderdomen L; S; HG; RN; SU; rask L; rörlig, rask, snabb LCS, rörlig, rask och vig NC; arbetsför CS.

***röraldig röiralldugur** KB; **röirallduar** VA; (L); RN; *rø̜ráldɨ* BRHG, rask på ålderdomen. *haɲ ær ànu rø̜ráldɨ* BRHG.

***rörig röirigur** FLCS, rörlig.

***rörika råirikka** FCS; **råjrikä** (= **röllikä**) CS, f. rörka, rörhylsa.

***röring** s.[1] **(rör-ring?) råiring** LCS m., rörka.

***röring** s.[2], se **hav-röring**.

rörning råirning FCS; **rörning** MB; *rø̜rnɪŋg* GGHG f.: 1) rörelse, när något rör på sig MB; HG. All fisk är då **i rörning** [om våren] MB. *sa laŋ maɲ ær ɨ rø̜rnɪŋg . .*, så länge man är i rörelse GGHG. 2) rörning FCS: **håii jär tårrt til råirning.**

***rörsam röirsämbårr** F; **råirsambur** FCS, rask, rörlig (på ålderdomen).

***rösk** adj. **rauskur** LCS; **-årr** AG, (NS), SU; **-arr** LJ; VB; **rauskr** L; **rausk** L; RN; *ráu̜skar* LHG; f. **rausk**, n. **-skt** RN; SU, om den som har god matlust; också om kreatur som äta väl LJ; dugtig att äta (om kräk) L; frisk, rask, tilltagsen (att äta) AG; SU; som äter dugtigt, rent (folk och kräk) RN; som äter raskt, hvad som helst VB; rask (menniska, djur): **r. till jätä** LCS. *han ɟe ráu̜ska tɨ ɟè̜ɪta* LHG. Jfr **röst** adj.

röst s.[1] **raust** Neog; Sahl; F; L; *raust* LÄHG; EKWss; GBJ; m. CS, (yngre) J, Wss; f. (föråldr.) J, bf. **-i** L.

***röst** s.[2] **raust** Neog; Sahl; Ba, CS m. CS, mod, mandom, tapperhet Neog. **Han har raust i braust,** han har mod i bröstet Neog; **han har raust i brausti,** . . mod i brickan Sahl.

***röst** adj. **raust** Neog, CS; (L); **raustur** SUCS, rask, frisk, modig CS; dugtig SUCS. **Raust till jäta,** frisk at äta Neog. **Raustur till u jitä** SUCS. Jfr **rösk**, adj.

***rösta** s., se **rysta** s.

rösta rausta (L), RN, votera.

röste ryste PS, = **ryfte** se d. o.

***röt råit** FS, CS m.: 1) **Lägga läin pa råit**: på marken; **äi råit**: i vattnet F. **Dä liggur äi råiten** FS, CS. 2) **råitenn**, rötmånaden VB.

röta s. **råita** F, FL; **-ä** FLCS; **-å** VB; *roy̜ta* EKWss f., bf. **råitu** FS; CS; FLCS; AG, (L, VB); *rà̜ɪta* FHG; *roy̜tu* EKWss; GBJ; dat.-ack. **råi-**

tuna FS; CS: 1) röta FL; CS; Wss. 2) häftigt regn VB. 3) bf. **råitu**, rötmånaden F; FL; AG; Wss; J. **Grasdagar**, märkedagar i början af **råitu** AG, de tre sista dagarna i **råitu**, då det är bra att så F, FL. **Äi råituna**, i rötmånaden FS, CS. — **röt-månad råitumana** FCS; *rɑi̯t-mɑ̜na* ABNC m.

röta v. **roita** Neog; **råita** (F)CS; KB; **-ä** CS; *roy̆tɑ* EKWss; impf. **råttä** CS; sup. **rått** F; CS; perf. part. **rått** VB; **röddt** KB; pass. **råitas** FCS; FL, röta (lin, hampa). **Hä har rått upp**, det har tagit röta F. *da skud da roytɑs aut pa markɪ* . . EHWss. Fiskeri, och altid wara wid siön **roiter** kläderna Neog.

röt-ägg råitägg S n., pjåk, "kinklås".

röv röv VB; *rɔ̜v* BRHG f., bf. **rövi** F; BU; VS; VB; **-e** F, podex. **När ölet jèr ei håvude, jèr vitet ei rövi** F. **Dar kumbar an bla man mäd stang äi rövi?** (gåta: slånbären) BU. Min mor kokte rofvor: **purt, purt**, sade **röve!** F. När man har Gud för ögonen, har man **päuken bakom röfvi** VS. **Stå bak röfven på (för) Gud**, vara högt i smöret VY. **Staika presstmors rövi**, då halstret står tomt på elden VB. Jfr **fågel-röv.** — **röv-krok röfkrok** S; *rɔ̜vkrɔ́u̯k* BRHG. Draga **röf-** (l. **räf-(krok)**, (se **draga**). *spark ɾɔ̜v-krɔ́u̯k*, = **benkast**, se d. o.

röva röjfvä CS; *rɔ̜i̯vɑ* BRHG. *rɔ̜i̯v u skɔ̜i̯vɑ*, röva och skövla BR HG.

S.

***sabba sabba** Neog, Sahl, PS, Ba; FS; CS; VB; **-ä** CS; smutsa, söla, orena Neog; smutsa ned något litet CS. **Sabba fullt**, orena FCS. **Sabba ner sig**, smutsa sig, bli klibbig om händerna F.

***sabbig sabbugr** Neog, **sabbu** Neog, Sahl, PS; **-ug** CS; **-ugur** F CS; *sɑ̀bɪ* BRHG; n. **sabbut** Neog, Ba, smutsig, sölad, oren Neog; oren smutsig, synnerl. af något fett el. klibbigt CS; orenlig FCS; solkig BRHG.

***sack** s. **sakk** F; GA; i uttr. **pack u sack**, pick och pack F. **Mä sakk å pack**, med pick och pack GA.

***sacka** v. **sakka** Neog, Sahl, Ba; FCS; **-ä** CS, sjunka sakta Sahl, Ba. **Sakka av**, bli efter FCS. **Sakka af**, lida till slut Sahl. Hölasset **sakkar** tilbaka, siunker sachta Neog.

***sacken-lunde sakkenlunde** VB, säges om en som är ond, går och drar sinne.

***sackordera sakedera** Ba; **sackedera** (L); **sackäderä** CS; **sakkordera, -ä** S; **sakkårderä** CS, gorma, svärja Ba; S; CS; dyfla, dundra, (stor-) gräla (sacre Dieu) S; CS. Han svor och "sackorderade" S.

sadel sadul Sp; FS; CS; BU; (VB); **sadel** HU; (VB); **sal** Bröll.-d. 1726; CS; *sɑ́dl̩*, *sɑl* GGHG m., bf. **sadulen** FS; CS: 1) sadel; bomärke vid Norbys i HU. *dɑ sɪ̜ta sam sɑl pa ɔ kɔ̜u̯*, (om illasittande kläder) GGHG. 2) 4-kantig, hoplaxad stockkrans, sitter fast på **standari** och uppbär hästen [på en väderkvarn] FS, CS. Fg. saþul. — **sadel-bracka sallabrakka** FS; CS; **sallbrackå** L f., skabrack. **-gjord**

sąlgɪọd GHHm f. **-nock** m. bf. **salnukken** VB, dat. (f.?) **salnåkkäne** VB, sadelknappen [i sagor]. **-*väng sallaväng, -ä** F, VB n.; **salväng** ÖJ; *sàlvągg* HBTG f., bf. **-i** ÖJ, = sadel F, VB; (med starr) stoppad skinnsadel ÖJ; enklare liten sadel Tg. **-*vänge sal wenge** Sp; **sadelwenge** I 96: 4; **salwänge** Neog; Aln, PS; **salvänge** Sahl; Ba; RN; HH; **-ä** S; CS; (L; VB); **sallvänge** BU; **sallavängi, -e** FS; CS; **sallavännge** NS; *sàlvągga* EKWss n., sadelhyende Sp; gemen sadel utan bom, såsom ett hyende Neog; en sadel hwaruti är intet trä, utan endast läder Aln; dålig sadel PS; riddyna, sadeldyna med (steg-)byglar F; BU; NS; sadel (utan träställning i) med stigbyglar, utan skabrak, brukades i småärenden, ej till heders FS, CS; stoppad dyna, använd som ridsadel, utan stigbyglar Wss.

sadla salla FS; CS; **sala** CS; impf. **sallade** VB; sup. **salla** F. **Salla undar** FS; CS, lägga på under något annat; lägga mellan en **trolustump (sallaradi)** der det är för vidt mellan **trolunar** CS. **Däu hart nå så längi silla u salla** (selat och sadlat), **att däu alld[ri] blir färdugur med hitta** (detta) F. — **sadel-rade sallarade** FS; CS; **-i** F CS m., gammal rutten **trole** som blott har kärnan kvar och brukas att sticka mellan vid tunlagning.

saffran (*stå-från-mig) sta-franmi CS n. — **saffrans-kaka** *stàfrąnmikąka* FHG.

saft safft BU; GA, m. BU, f., bf. **-i** GA, saft GA; (fig.) mat BU: **alldri har ja fat nåkä safft i dag**, ingen mat, alldeles fastandes.

saga *sągga* EKWss f., pl. **sagor** S; *sàgar* BRHG; *sàgør* [!] EKWss, saga; (de långa berättelserna) S. Fg. saghu, pl. -ur.

***sagd** s. **saggd** GHCS f., pl. dat. **saggdum** CS, sägen, utsago, berättelse, (= **sägd**, se d. o.). **Sta bi saggdum**, stå vid det sagda CS.

***sagg sagg** GA n., träta, stickord.

***sagga sagga** GA, jämt käxa, träta, gnata på.

sak sak F; GA; m. F; BRHG; f. F; GA; bf. **-i** GA; *sąk** HBTg. **Så dumt kuna di ga säina sak til vägur**, ställa till, bete sig, gå till väga FS, CS. Fg. sac f., pl. sakir. Jfr **tings-** och **verk-sak.**

saka saka Neog, Sahl, Ba; F; (L); RN; **-ä** S; CS; GA, passa i kortspel; fela, fattas Sahl; fela, ej kunna bekänna (i kortspel) Ba; CS; försaka, öfverlåta (ej sticka, i spel) MB; ej bekänna kort; lägga ett kort afvigt (som ej tar) F; RN. **Hä saker**: felar, är mindre. Säges och i femkort, när jag intet har at bekiänna med, utan kastar owalt til: **jag saker** Neog. **Sakä** sina kort GA.

***sakerskål sakerskål** Neog; (Wallin) S; CS; **-skal** CS; **sakaskål** F; **-skal** S; *sąkaskął* BRHG m., skamskål (vid bröllop) S.

När måltiden är all, man har läst och sungit, och Presten giort ett litet tal eller förmaning, begynnes sakerskålerna, tå hwar och en, som har i något mål förset sig måste dricka ut en bägare öl eller twå, som icke rett har förestått sitt embete . . Neog. Sakerskålen [på "andra dagen"] tillställes egentligen blott emellan ungmansdrängarne och brudpigorna, ifall någotdera partiet ej uppfyllt sin skyldighet, visat sig försumlig i tjensten eller i synnerhet öfvergifvit eller "besvikit kamraten i

systersängen". I största tysthet . . är vanligtvis skaffare- eller kokaremor . . ombedd att göra sakerskålen färdig, hvartill man t. ex. tager ett stort tennfat till grund, lägger derpå en höna eller tupp, som man med bränvin försatt i dvala, utsmyckar densamma med kringlor, äpplen, tårtor, gorån m. m., derjemte lägger man ett kålhufvud eller rofva, hvari man planterat en grantopp eller en törneruska, på hvars kvistar man fäster brinnande ljusstumpar, små korfstumpar, fiskhufven, gåseskallar m. m. Slutligen sätter man en bränvinsflaska (sjelfva "sakerskålen") midt i all denna herrlighet, bränvinsbröd (ibland af en rofskiva) och ett bockhorn eller ko-klöf till "supglas" att dricka skålen ut ur, eller ock med annat spektakel och med andra upptåg tillställdt. Emellertid bringar man nu vid bordet det begångna felet på tal . . Och bäst det är, sedan steken är inkommen, inspelas med mycken ståt den olyckliga sakerskålen och sättes af skaffaren på bordet midt för den felande S.

sakna sacknä Bröll.-d. 1738 b; **saknä** CS; *sakna* BRHG; GHHm; LK. — ***sakne-sam** n. **saknesamt** S; *saknesamt* ABNC: 1) då något saknas S. *da ɨar ~ aṭar*, det är brist på, saknas ABNC. 2) tungt, sorgligt, bedröfligt S; saknad efter ngt l. ngn (som farit bort osv.) NC.

sakta adv.[1] **sachta** Neog; **sachte** Bröll.-d. 1744; **sakta** FCS; **sacktä** CS: 1) longsamt: gå sachta Neog. **Ga äi sakta maki** FCS. 2) tyst: tala sachta Neog; tyst, ljudlöst CS. 3) item är thet en interjectio: **Nuck wait jag hä sachta** Neog, [likn. bet.] Bröll.-d. 1744. — **sakt-färdig sachtfärdugr** Neog; **sakktfärdugur** FS; CS stilla, utan skryt och stor ord Neog; saktmodig, som färdas sakta (i görande); senfärdig FCS.

saktelig sakteli CS. **Sakteli sägt**, i förtroende, i tysthet, sakteligen sagdt CS.

***saktens sakktänäss** F; **sakktanäs** FCS; **sakktens** VB; CS; **sakknes(s)** S; CS; *saktṇs* GHHm; *sàknas* GGHG; LK, fuller väl S; nog Hm; visserligen K. **Ja, nuck sacknäss!** S; **nuck sacktens!** CS; **ja näuk sakktanäs** FCS, interj., ja nog, ja vassherra. **Nukk sakktenns**, nog "saknes" VB. *aumar blai en saknas* . ., ond blef han visserligen . . LK.

sal sal CS m. Jfr **sten-sal.** — **sals-kammare salskammare** VY, [kammare invid sal?]. "Öfre, nedre salskammaren."

salig salugur F; **salen(n)** FS; CS; *sâlin* FN 320; *sàlɨ* BRHG; f. **sali, -e**, n. **-itt** FS; CS; **-et**, pl. **sale** FCS, salig; "salig far" F.

***salm-bär,** se under följ.

Salomo(n) Kung Salmon Sp, korpen. **Kung Salomons ljausstake** CS m., Lepidium Campestre. — ***salomon-bär sallmunnabär** FS; CS; **salmbär** S; CS; *sâlmunabær*, *sâlmbær* FN 363; *salm-bær* GHHm; *salmbær* GBJ n., blåhallon, Rubus cæsius S; CS; HG; NC; björnbär [!?] Hm; J.

salpeter saltpitar F, [anv., se **näck-biten**].

***salsare sal(l)sare** F; AG; L; **-i** F; BU; *salsara* EKWss m., bf. **sal(l)saren** F; FL; HLCS; AG; *salsan* EKWss; HETg, mångfålla FS; CS; FL; HLCS; L; = **mosebok** (deri **tåisten** ligger) F; bladmagen Wss; stortarm i nöt och lam, = **vinnstår** [?] AG. Lty. salter. — **salsar-brand sallsarbrannd** VB m., inelfvor i ett kreatur. **-torr** *salsarator* EKVss, (om en ko, som var sjuk. Hon får då glaubersalt, som skall lösa magen).

salt salt S; CS n. **Dä var stor frågadag** (efterfrågan) **yttur salt i vintras** FCS. "Sot och salt och malt . ." [i besvärjelse] KB. **Väga salt** F (lek, se **salt-säck**). — **salt-*broning** f. bf. **saltbroningi** ÖG, krossningen. **-bräckt salltbräcktar** BU, genomdrucket af sälta. **-bräde saltbräde** (F), MB, (L), ett bräde med handtag att "bro" salt på. **-*dulare salltdulari** FS; CS; **-däulari** F; BU m., saltkar (på bordet vid måltiden). **-grön salltgrönar** (F), FL; VY; (L), rimsaltad. **Saltgrön ei augu** [om en elak varelse] (i visa) LÄ. **-*karp saltkarp** EK m., pl. **-ar**, krokigt, urholkadt kärl, som fiskarena salta sin fisk i. **-*kär saltkär** CS n., saltkar. **-*läke saltläki** F; FLCS; **-a** FS; CS m., saltlake. **-*packe saltpacke** S m., urhålkad kubb i fårhuset med saltsleke för "lamben". **-*ser**, se **saltser**. **-*sirkel salltsärrkäl** LCS n., saltkär (att ha salt uti vid insaltning). Jfr Neog: **"Salsirken**, Svet. Salser, germ. Salzirchen", och **salt-syrä** RM, saltkar. **-skog saltskog** F. **Äi saltskog**, då man ej har salt. **-sten salltstain** CS m. [slekesten för kreaturen?]. **-*strypa sallströipa** CS; perf. part. **saltströjpt, -ur, -r**, litet saltad (strömming). **-*syre**, se **-sirkel** ovan. **-säck saltsäck** S. **"Bärä"** l. **"ridä" saltsäck; bjèra saltsäck** F, [lek, då en gosse bär en annan sittande grensle på hans höfter eller axlar]. **Vägä saltsäck**, (lek) då tvenne personer rygg mot rygg fatta hvarandra med armarna och hvarannan gång väga hvarandra upp RU; GA. **Saltsäck**: [lek, då en som ligger framstupa på marken skall lyfta upp tvenne som sitta med benen över hans rygg, en på var sida] BR; TO. **-tagen salttaken** Neog: När åkren är giödder med släka eller tång och sedan boskapen äta af then brådd, eller annat gräs, som ther efter wäxer, tå bli the machtlösa, och liksom druckna, och thet kallas, at the äro **salttakna**, the dö ock åffta ther af om the få gå ther för lenge.

salt adj. *salt sam brand*, mycket salt GGHG. Jfr **len-salt**.

salta v. **salta** S; impf. **salltede** VB. [Då det **pittsar** (spränger) i veden, vilket betyder fisklycka, skall man kasta aska på elden, vilket kallas] att "salta fisken" GA. **Kokede pa läut** (lut) **salltede med kräut** . . VB.

***saltser saltser** (1720) S, saltkar. (Jfr **salt-sirkel** ovan.) Mlty. saltsēr (ty. salsier, fr. saucière).

sam-dygn (pl.?) **samdygne** (Bröll.-d. 1738 a: **Bryllaupe, sum stod i tu samdygne.**

(?) sam-*döge samdyge Neog, Sahl, PS; **sambygä** [!] Ba; forsan **samdygn** Sahl, tu dygn å rad. [Möjl. en felskr. för **-dygne** hos Neog, som sedan övertagits av övr.]

samfund samfund (Wallin) S; EK n., bf. [pl.?] **-i** EK, sammanläggningsgille. **Halldä samfund**, en gång om året vid midsommar EK. Samfund hölls alltid i Eista bönesöndagen, hvartill all **löjden** (ungdomen af **aigenes** och **lajgenes**) fick något pengar af husbondefolket, samt särskilda bullar, som kallades "samfundskaka"; för pengarne fick man öl och bränvin . . Om kvällen eller på e. m. samlades hela Eista sockens ungdom uti någon bondgård till beramadt "samfund", då somliga dansade, andra spelte boll osv. och togo sig gemensam förtäring. Samfund brukades blott i Eista, och andra

utsoknes samt insoknes gubbar och gift folk sågo på EK. Alle papistiske och afgudiske Samfund som nu upptagas skall alldeles afskaffas [stadg. 1594] (Wallin) S. Sådane kallade Samfund varade lenge på Gotland . . ännu 1704 (Wallin) S. — **samfunds-dag samfundsdag, -en, -ar** EK, bönesöndagen eller 6:te söndagen efter påsk. **-kaka**, se ovan. **-söndag samfundssundag** S.

samhälle samhälde Neog; **sammhälli** FCS; **-e** F; SK; LCS; ÖJ; **-ä** SUCS; **-hälldä** FLCS n.: 1) sammanhåll Neog; FL, SUCS; sammanhållighet, sammanhang, enighet mellan folk SK; ÖJ; gemensamhet LCS; gemensamt arbete F. **Dä jär att [a] släikt samhällä daim imillum** SUCS. 2) samkväm, sammankomst, kalas FCS. — **samhälls-broder** m. pl. **sammhälldsbrødar** SUCS, som hålla samman.

(?) ***sam-järn sām-järn** HN n., huggjärn (= **säm-järn**, se d. o.).

***samk sannk** VB; [dat.?] **sannke** RM; RN. **I sannk**, något litet af hvarje, hopblandadt VB. **Äi sannke**, tillsammans, i ett RM; RN. **Ta äi sannke**, ta tillsamman RN.

***samka sanka** FCS; **-ä** CS; *sågka* FN 323; *saŋka* FLHG; HETg; GBJ; pres. **sankar** VB, samla, spara. *deː saŋkar ɪntˌmɪka* GBJ. **Sundess naglar u fredags läus, sankar täiå till häus!** (ordspr.) VB. **Sankä ihop,** samla ihop CS.

samkväm samkväm F; CS n., lekstuga CS.

samla sammbla F; BU; **-ä; samlä** CS; *sàmbla*, impf. *sàmblada* HBTg; perf. part. n. **sambla** F. **Dar vankas gåima hä gambla, tills hä nöia jèr sambla!** F.

samlare, se **ört-samlare.**

samling samling ÖJ, [då fåren i Storsudret om hösten samlades för att slaktas eller säljas]. Jfr **Bartolomei-** och **stor-samling.**

samma sāme GA; RN; **-ä** HM; CS; *sàma* FHG. **Ga kring um buʏ** (trädstam) **äi same 'uʏ** (hål) RN. **Dä skède i same råk** (tillfälle) HM. **I samä svaipä,** i samma vefva, stund CS. "I samma **farning**", i samma gång, tag S. "Af samma ull", af samma (onda) slag S. "Med samma uppvaskning", med samma gång VY. *da gɛ̀r da sàma*, det gör det samma (är likgiltigt) GGHG. *saməso*, likaså EKWss, [två ord] HG. Fg. m. (dat.) sama, f. samu, n. sama etc. — **samma-lund sama-lund** FCS; **-lundt** F, sammalunda.

samman-gång samengang Neog; **samagang** FCS; **sammagang** F, FLCS m., hemlig råd, förslag; item ther många träta och ingen wet sin wen Neog; träta FCS. **Di hjäldo ann samagang um hä** FCS. **Dä blai släikar sammägang um han,** ondt rykte FLCS.

samman-råga v. **sammenrugä** CS, sammanhopa.

sammet *sámvæt* BRHG. — **sammets-krage** *samvɛtskrɑga* LK.

***samp** m. bf. **sampen** ES, (piggen) på **tjaui** af en **sigde.**

sams samms FCS; S, ense; öfverens; eniga. Jfr **o-sams.** — **samsbyggning samsbyggning** (F) f., gemensam byggning. **-kärr samskärr** F n., gemensamt kärr (i Avanäset). **-lamm samslamb** EK n. pl., får som tillhöra alla delägarne på Karlsöar. **-märke samsmärke** MB, märke i myren. **-myr samsmöir** S, = "samsmyr" (i äldre lantmät. handl.). **-skog samskog** F; S, CS m., skog som man har samfäldt, tillhopa. **-*tjut samstjaut** BU n.,

samskog, utmark. **-åker samseller hop-åker** (SU).

samsa samsa Sahl; S; **-ä** CS, vid kardning blanda svart och hvit ull till grått Sahl; samla hop, jämka samman, lägga jämte sig S. **Samsa hop**, ta ihop, maka jemt S. **Samsä (ihop)**, samla ihop bugterna i ett rep CS. **Samsa sig**, förenas, sammangjutas vs.

samsas sammsas FCS; **-es** CS, sämjas, enas; vara ense, förlikas.

***samshet sammshait** FCS, sammanhållning, enighet.

sam-spel samspel S, (VB) n., det af de tre våg-spelen, hvarom de tvenne parterna förut kommit öfverens. [Mots. "fri-spel"]. — **samspels-karl** pl. **samspelskalar** (= "pärkkarlar", om samspelet är pärk).

***sam-töga** ? **samm-taugä** LCS, överenskomma.

samvaro sammvara, -ä CS f., sammanvaro.

samt adv. **samt** Neog; F [i uttr.]: **jamt u samt**, åffta Neog; *ɟamt u samt* BRHG. **Ta u samt**, då och då, mellanåt F. **Teidt u samt**, mellanåt, ofta F.

samvete samwite Neog; **samvete** F; *sàmvâɟte* BRHG n. *samveɟt_bɪslóu han*, samvetet beslog honom BR HG. **Tula täiden u päiska samvete!** tåla F.

sand san(n)d S; CS; *sand* BRHG; GHHm; ABNC: 1) m. FCS; HG; NC, f. [?] FS, CS; Hm; n. F; L; RN, bf. (m.) *sandn* BRHG; (f.) *sandɪ* GHHm; (n.) **sande** FS; CS, sand; mur-, byggnadssand FCS. **Sande jer tårrt** FS; CS [kan lika väl stå i bet. 2]. 2) n. FS; CS; FHG; KB; L; RN; VB; bf. **sandä** RN, sandfält FS; CS; L; RN; (Vanges **Sande** i Burs) NR; sandig sträckning, sandigt ställe (t. ex. Sudursand) FCS; sandbotten L; sträcka, trakt, sandref för flundror (F, KB), VB. **Ett sannd**, sandrefvel, (sättning) F; VB. Jfr **bränn-, väll-** och **yr-sand.** — **sand-backe-sork sandbackesårrk** AG m., tiggarunge, trashank. **-bord sandbård** FS; CS; FLCS; BU n., båtens bottenbräder på hvar sida om **kälen** (kölen); genom ett af dem hugger man ut stulet **håisekär** [öskar] F. **-driva sanddräiva** FCS. **-flundra sandflundre** LF, . . mera hvitgrå på den färgade sidan; lefvande på sandbottnen. Jfr **glada. -havre sandhagra** S f., "sandhafra", ogräs, lika högt som rågen med stora vippor och osmaklig för kräken GH. **-hög sandhau** F; **-havv** FS; CS m., pl. bf. **-havvenar** F, sandbacke; sandig, kullig strandbacke. **-*moe sandmoä** CS m., pl. **sandmoar** Neog, sandhop. **-*ridd sandridd** MB, lång strimmel eller stråk af yrsand vid Martebomyr. **-*rulling sandrulling** VG, (fågel) Charadrius hiaticula, större strandpiparen. **-stake sandstakä** F; LÄCS; **-e** (F), L m., ribba långs under båtens botten; (= **sug-band**). **-säd sandsèd** LS; CS f., säd, råg som växt på sandjord. **-vältra sandvältra** F f., flygsandshop.

Sandö-båt Sandåibat F m., stor båt. **-lamm** n. pl. bf. **Sandåi-, Sandö-lamben** F, (äro dubbelt så stora som Fåröfåren). **-nöt** f. pl. **Sandåinytur** S, -nötter.

***sangla sangla** F; **-ä** (VB); CS; pres. **sanglar** F; impf. *sàggɫad* GA HG, ljuda F; ge klingande ljud från sig S; skarpt, hvasst skalla, ge återskall CS. Sangelstenen [ett gnejsblock på Lekarehed] ger vid anslag af en grästen ett "sanglande" (klingande) ljud LÄ. Smällde

dörren till, så att det "sanglade" i hela huset (MB). *dɨ sɨŋgad sat ða sàŋlad ɨ kòrku*, de sjöngo så att det ekade, skallade i kyrkan GAHG. — ***sangel-hus sangelhäus** Ba, LCS n., koret i kyrkan. Jfr **sång-hus**. ***sangla-vatten sanglavattn** FS; CS n., tunn soppa som **sanglar**, när man häller henne i en skål CS; tunn soppa; tunnt som **sanglavattn** (det **sanglar**, ljuder tunn, då den öses) S.

sank s.[1], se **samk**.

sank s.[2] **san(n)k** FS; CS; BU; AG; GA; EK; HM; *saŋk* GHHm, m. FS; CS; BU; KB; GHHm, bf. **-en** KB; *-ŋ* GHHm, n., bf. **-e** AG; VB: 1) sjunkning HM; sänkdjup, djup hvartill garn sänkas, 1—20 famnars **sank** FCS; EK; budens sänkning till olika djup: **minna** el. **störri sank** FS, CS. **Ta sank**, taga sjunkning HM. **Ga äi sank mä honom**, besegra honom GA. 2) sänkningståg BU; tåg hvarmed fiskgarnet sänkes under **dåbbu** el. **klåbbu** (KB, VB); sänke på nät (*gaŋ*); en smalare lina med *laɨta* [**lätta** s.] som sättes mellan varje *gaŋ* och varvid detta fästes — på större eller mindre avstånd från *laɨtu*, allt eftersom man vill ha garnen på större eller mindre djup GHHm. **Sannkä** sitter mellan **dåbbar**, slutas med **sannklykku**, hvilken sednare är fastgjord med hvar sin **lang-** eller **kort-tamp** från hvardera nätet. Det sista **sannkä** (i **varpu**) heter **änd-läinå** AG. Se bild å s. 182. SH 28, 46. — **sank-hål sankhul** HH n., sjunkhål öfver nafverhålet för "hälen" (pluggen) i en ladugafvel af tvärliggande **bular** eller plankor (för virkets sjunkning). **-lycka sanklykka** BU; **-å** AG f., bf. **-u** BU; AG, ögla; är slagen af **raipi** [repet] BU; (jfr strax ovan). Se bild å s. 182. **-tåg sanktug** GA; RN, = **letis-band** F (se **lättes-band**).

Sankt aldrig Sannt-aldrig GA; S; *sånt àldrɨ* BRHG, (skämts.) aldrig, aldrig nånsin.

Sankt Anders Baggar afstängas till **Gamle Sanct Anders**, 11 dagar före Jul HM.

Sankt Bartolomeus, se **Bartolomei**.

Sankt Brita Sankt Britä skall man lyftä ritä [sluta höstplöjningen] TO.

Sankt Erik Sankt Eriks dag ($^{18}/_{5}$) [är "lin-dag"] KB. Jfr **Erik**.

Sankt Eskil Sankt Eskel $^{18}/_{6}$ är bäst så **kalfrâi** F.

Sankt Gertrud Sanct Gartru F; GU; **Sct Gertru** RN. Då man om våren hunnit till Sct Gertrud, d. 17:de mars, trallar folket: "Sct Gertrud, **gildä gummä** — **som gir folken otendag!**" Och nu få ock folken åter första gången **otendag** och skola första gången lägga sig vid dagen utan att tända ljus, eller **ga ljause i säng**. På Sct Gertrudsafton vilja alla komma i god tid i säng, ty då komma korna tidigt hem om kvällarna till mjölkningen, och då får man ock om hösten först af grannarna sin gröda in . . Denna afton skall åtminstone ko-pigan ha ost och bröd, för att man skall få god ost- och mjölklycka under året. Och med Sct Gertrud är våren i afs. på arbetet kommen till gårds . . (BR; GH; FH m. fl.). **Sanct Gartru** skära **ko-päikor** och **ko-sårkar ko-käppar (veide, råine, hässle)**, som de skola bruka hela sommaren; få 3 **smässkor** [smörgåsar]; 2 äta de sittande på **sänga-fjèli** och bita blott i den 3:dje, hvilken de äta

upp, sedan de dragit "pa-dynan" öfver hufvudet; då hittade de lätt kräken om sommaren F. Då skall all ull i husen vara kardad och uppspunnen, på det ej Sct Gertrud får "pissa i ullen" MB. **Sant Gertru** trampar isen **sundar** (gör, blir vår); **Sct Gertru** har först, efter den "stora sjukdomen", planterat **gait-lauk** på Gotland till bot för kreaturen RN. Jfr **Bengt.** — **Sankt-Gertruds-ost** m. bf. **Sant Gartruussten** RN; *sanktgartruustn*, ost, som göres på Gertrudsdagen den 17 mars till första **autendags**-smörgåsen på våren RN. S:t G—d var förr den spec. tiden för ystning J.

Sankt Gregorius Sct Gregorius d. 12:e mars skall man driva svinen på skogen eller enl. ordspråket: "då skall man hänga svinenyckeln på väggen" BR; TO.

Sankt Hans Santa Hans FS; CS, midsommar. — **Sankt-Hans-blomma Sant-Hans-, Santansbloma** CS f., Anthemis tinctoria. **-dag Sankt-Hans-dagen** F, [midsommardagen]. **-knapp** pl. **Sant'ansknappar**, blå eller hvit klöfver [?] BU. **-nyckel Sant-Hans-, Sannt-'ans-nykel** FS; CS m., pl. **Sant-Hans-** F; **santansnyklar** F; BU; AG; *sàntansnýklar* FL, BRHG, Orchis FS; CS; blå eller hvita Orchidéer BU; komma sednare [än **Årm-** el. **Sant Pèrs-nyklar**] och lukta bättre AG; de välluktande Habenaria conopea och H. bifolia HG. S. Johannis Nycklar [= alla Orchides] Linné resa s. 172. På **Sant-Hans-nyklar** är den ena roten (vår herres hand) fin och hvit, men den andra roten (den ondes hand) är svart, lång och skorvug F. Jfr **Sankt Pers-** och **orm-nyckel.**

Sankt Lars Santa Lars F. S:t Lars förföljdes och gömde sig. Kråkan ref sig öfver honom och förrådde dermed helgonet i hans fienders hand, och derför säger man, "att alla kråkor skola hänga S:ct Lars(-dagen)"; då äro de ock osynliga VB. Sankt Lars hänga alla **skärar** (skator) sig. **S. Lars skärähängare,** ty **skärar** hänga S. Lars vs. **Lars-skärehängare,** 10:de augusti, då aldrig någon skata synes till vs. Vid S. Larstiden hänger och gnor sig **skèra** (skatan) mellan **tvèkåtiga** (tvåklyftiga) **ainegrainar** för att skafva fjädren af sig, och d. 10:de aug. har hon bar hals för det hon **lyvvi** (ljugit) på **Santa Lars** F. **Sedsdagar** äro de tre dagarne före och efter Sankt Lars, då man städse borde så FLCS. — **Lars-mässo-råg Lars-mässoryg** S. På mergel-leran hvete och råg, isynnerhet Larsmessoråg (G. Kolmodin) S.

Sankt Mauritius-dag m. bf. **Santa-Mars-dagen** F, [$^{22}/_{9}$] (vid Mikaëli) samlas fåren. **-vecka** f. bf. (dat.-ack.) **Santa-Mars-vikona** F, veckan före Mikaëli, då man måndagen för Mikaëli samlade lammen, klippte dem och gåfvo tionde F.

Sankt-Mikaels-lugn n. bf. **S:t Mikkelslugne** FCS; (BO), lugn vid S:t Michaëli. **-nordan Santa-Mikkels-nårda** F, nordlig vind vid Mikaëli. Jfr **Mikaëli.**

Sankt Mårten San't Mårten S, (dag). Sct Mårtens-dagen hade man lof [vid Visby skola]. Jfr **Mårtens-gås.**

Sankt Niklas, se **Niklas-.**

Sankt Olof Sant Äula FS; CS; **Sannt Ola** FCS; **Sante-Äule** L; **Sannt Äule** NS; *sant ǫ̇ula* BR, HUHG, d. 29 juli; S:t Olofstid. "Gamla och nya Sct Olof" S. **Jag skall pa sèdana (sèdi)** eller **pa Sannt**

Äula, jag skall på sädesbärgningen F. **Pa Sannta Äula** [d:o] F. Nu börjar man **sita kväld** vid **Sct Äula** F. **Sant Oles kluckor**, en blå, klockformig blomma.. När "Sankt Olofs klockor" äro ute och väl utslagna i sitt högsta flor, då är höet moget MB. **Sant Äules klukkur** RN; **Sannt Oläs klukkar** CS, slagorna, trösk-"valarna". **Sct Äulas** kapell (vid Sct Olofsholm) F. "**Sankt Äulas** kyrka", (— källa", — brunnar") [vid Gamla Hamn nära Lauterhorn] F. "**Sant Oles hus**" [skall ha funnits vid Kyrkebys i Hejnum; några huggna stenar kvar] S. *sant òu̯las nỳklar* skulle hänga på **täunen** i en äng, Stubbarve, tillh. Kyrkebys i Hejnum HUHG. **Sankt Oles vaske-fat**: 1) fördjupning uti en [kyrkan] närliggande klippa [på S:t Olofsholm] HI. 2) urholkad sten [huggen] vid Kyrkebys i HU. — **Sankt Olofs-fänge** S. **Olesfänge** HH, [allmänt fiske vid Riv (i Sundre) d. 29 juli]. **-karl**, **-kärring Sant Äulaskarl** F; **Sannt-Olas karl** FCS m., **Sant-olas-kärling** FCS f., karl, kvinnfolk, legd för hela skördetiden för $^1/_2$, $^3/_4$ tunna råg, och de bli sedan 2:dra dag jul budna på kalas (med **tallkå** och kokt fläsk till kvällen) FCS. SÅ 53. **-mässa Sant Olesmässa** GH. **Snåiglångar**, fjädermoln vid **Sant-Oles-mässa** (moda godt fiske). **-natt** (f. bf.) *santóu̯lasnȧtᵻ, da skud dᵻ ìnt ̯sàta* (ej sätta ut fiskegarn) NRHG.

Sankte Per-brott-sten Scte Per Brutestain F = följ. **-hett-sten Santa-Per-hitestain** F, 22:dra febr., då solen bränner stenen lös. Jfr **Per**.

Sankt Pers-nyckel Santä-Pers-nykel CS; *santpæ̯snỵkal* LK m., pl. **Sant-Pers-nyklar** AG; **Sankt Pers-nycklar** (MB; RN), flere sorter, synnerl. röda Orchidéer CS. **Årmell. Sant-Pers-nyklar** komma först om våren AG. Den hvita och friska roten är Sankt Pehrs hjerta [l. vår Herras], det vissnade är **Päukens** (fans) hjerta MB; (även resp. Guds hand el. finger o. **Päukens**). Jfr **Sankt Hans-nyckel**.

Sankt Primi dag S:t Primidag KB, ($^9/_6$) [är "lindag"].

Sankt Pål Sant Pål F. Är det **Sct Påls-dagen** så mycket solskin, att en ryttare kan sadla en häst, blir det godt år. Vid denna tid skall fodret på "husarna" vara **halljite** (halfätet) eller **hallgifve** (halfgifvet) S. Ej köra (el. hugga) i skogen och ej spinna på Sct Pål, Knut och Blasius.

Sankt Staffans (Stefans) otta Sct Steffens ote RU; **St Staffus ote** BU. — Norder på Gotland var en gammal sed, att man aldrig Juledag kastade gödseln ut ur häste- och kostall, utan alltid lät den ligga inne i husen till Annandagen eller Sct Staffans **ote** (otta). Då på Sct Stäffans **ote**, brukade de unge bland drängarne lura sig in i hvarandras stallar bittida på morgonen, vanligen inom samma gård eller i närmaste grannlag för att se efter om man verkligen iakttagit den gamla seden att låta gödseln efter kreaturen ligga kvar öfver Juledagen. Om det så befanns, kastade nu de besökande helt beskedligt, i största hast och hemlighet all gödseln ut för grannen; men gingo sedan in i stugan och berättade putset, och då måste husbonden bestå tjenstförrättaren öl, bränvin och framför allt en hederlig kakestump och all denna traktering kallades af gammalt **måk-stumpen** [se

d. o.]. Men i det fall att man förgätit den gamla seden och nemligen kastat ut gödseln som vanligt äfven på Juledagen, gjorde den eller de besökande ett värre gyckel: de kastade då i stället hela stallet fullt af gödsel, så mycket de kunde hinna, trampade den hårdt tillsammans . . och gingo så derpå i största tysthet sin väg utan att då fordra någon **måkstump**. - - RU. Man brukade vända hästarna baklänges i båsen, släppa kreaturen lösa . . släpa in en släde eller bakvagn på "tad-gatan" och göra allt möjligt upptåg för hvarandra. Man kommer slutligen in med ett fat med en granruska, harhufven [?], ljusstumpar m. m. och helsar ifrån Sct Steffan — liksom en **sakerskål** [se d. o.] — och då brukar husbondefolket sätta en bränvinsflaska med kaka, smör och öl på fatet, hvarmed tjenstefolket sedan får roa sig GH. **Sct Staffus ote** kastades första "skuran" gödsel i humlegården BU. **Skafvell-trèi** [fruktträden] **skall räuskas** [ruskas] **Steffens ote** AG. Rida öfver 3 broar S:t Stephan^{s} morgon och vattna hästarna vid den 3:dje; då kunna de ej skämmas, och trifvas väl (TO, KB). 2:dra dag jul mycket bittida rider man med full fart ut med hästarna öfver något rinnande vatten, ur hvilket hästarna skola dricka; sedan ginaste vägen hemåt och hästarna i stallet. Allt bör vara försiggått innan solens uppgång, då trifvas de väl NR. — Se även under **Stäffen**.

Sankt Urbani-dag S:t Urbanidag ($^{25}/_{5}$) [är "lindag"] KB. Urbanus seþir sumar Rk.

Sankt Valborg **Sannta Vallburr** F; **Vallborg** BU. **Gjausur** [måsar] komma **Scta Vallburr** och fly i Sept. F. **Santa-Vallborg, når jag kumbar igen** . . BU (se **svala**). Jfr **Valborg**. — **Sankta-Valborgs-natt** Isanden värper första ägget **Sanct. Valborgsnati** L.

Sankt Viti dag På **Sct Viti dag** ($^{15}/_{6}$) brukar bonden rothugga och uppgräfva alla de träd och buskar som han vill ej mera skola komma upp igen BR.

sann n. **san(n)t** F; VB. **Å Guss-däu-nå-aina, dä var sannt!** FCS. **Tårkes hä så sant!** [bedyrande] (i visa) VB, annamma, visserligen, tro det S. Fg. sander, n. sant.

sanna v. **sannä** MB, [besanna]. **Sannä mä,** hålla med (om), bejaka, bifalla instämma uti S; CS; (VB); jaka till allting CS. **Sanna mä,** hålla med FCS.

sanning **sanund** Tft; I 98: 14 a; **sannund** Neog; L; SUCS; HM, (NS); **sanning** FCS; **sannung** GU; *sànıgg* FL, LÄHG, m. LCS, bf. **sanunden** Tft, f. F, SUCS; HM, bf. **sannundi** Bröll.-d. 1724; HM. **Tra mi'** är det icke **sannund!** HM. **Dä var läukär** [likväl] **sannund!** LCS. **Tal sannundi!**, tal sanningen! HM. Fg. (dat. pl.) sannundum. — **sannings-människa** **sannings-mänske** HB n., en menniska som alltid talar sanning.

sans **sanns** F n. [?], sans, besinning. — **sans-god** **sansgo'**, **-godar** CS, vid full sans, besinning. **-lös** **sanslausur** LÄ; *sanslausar* GBJ, besinningslös J; vanl. om någon som har bråttom och vill rusa iväg, t. ex. djur som vilja åt beten el. dyl. HG. **Jag blaif så . . sanslausur, att jag raint af glåimdi burt allt i hop** LÄ.

sansa **sannsä** CS, ihogkomma, vara vid sans, veta till sig; ha tid eller sinne för, t. ex. **ja har så mikä till u gärä att ja intä**

sansar jitä, jag har så mycket till att göra, att jag intet kommer ihog att äta CS; **ja sannsar dä inte**; **sansa russi** CS. *vitu sans dı*, vill du sansa dig LK.

sarga sarrgä CS; *særga* ABNC, sarga; skära något med ett slött verktyg. Jfr **sjärga**.

Sarons blomster Sarons Blomster Linné resa, s. 237; CS; **Sarons blomstar, -ur** CS; *sarns-blomstar* GHHm n., Dianthus barbatus, borstnejlika.

sarv (***svarv**) **svarrv** FCS; **svarf** F; BU; MB; **swarf** FLF; **surf** Sö. G. LF; **sårrf** LU; *svarv* GHHm; **surrv** LJ; L, m. S; f., bf. *-i* Hm, kort, handsbred fisk, med röda ögon (i träsk) L; lik rudan LJ; leker vid midsommar (i Farnavik) F; Leuciscus erythrophtalmus. SH 25, 30, 85.

***sat sat** ST; L n., nåt, fog i stenmur eller träverk, hus.

Satan Satan S. **Satans bo**, otyg S.

sav sav FS; CS; L m., bf. **-en** F; VS; L, n., bf. **-i** FCS, saf (i träd). "Fint som sav", såsom det finaste L; **fäint sum sav** CS. **Hjaul-bärke** [-björke] skall huggas . . då safven är i det, att det ej må spricka VS. Jfr **tall-sav**.

sava V. **sava** FS; CS, då fåren äta (den gula) barken af tallarne: först **laven**, derpå **saven** och sist **bärrunar** (barren) F. **Sava av**, afgnaga saf FCS. *áıa* (tackan) *star u sȧvar pa a gráın* FHG.

savig savugur FS; CS; **safvig** VY; *sȧvu* NRHG: 1) full af saf, växtmjölk FS; CS. **Issa** [!] **grainar jeru så savuger** FCS. 2) (fin som "sav"), fin, mjäll (om ull) VY; (= *lȧggsȧvu*), lång, fin ull NRHG.

sax sax Wallin; FCS; NS, (SU) f., bf. **-i** S, pl. **saxar** VBKn: 1) den som man klipper lammen med, kallas sax Wallin, [jfr **skär** s.]; ullsax FCS; NS; bomärke vid Klinte i Follingbo. 2) pl. **saxar** (= **lunar**) VBKn, [korsställda träd för uppresning av bjälkar]. Jfr **skräddar-** och **ull-sax**. — **sax-båge** m. bf. **saxbugen** GA, [bågen på en ullsax]. **-klippa** s. **sakseklippä** MB, sax [i sägen]. **-svala sax-svala** VS f., svala med klufven stjert. Jfr **kort-rumpa**.

saxa sakksa F; L; **-ä** HN, hacka sönder HN; hugga, slå (med yxa, ljuster, spade, räfsa) L. **Sakksa ginum**, arbeta genom, (leta genom) ull, axhop m. m. F.

schablon, se **skap-lun**.

schabrak skrabbrakk FS; CS; RN n., bf. **-ä** F, bakläder på sadel F; sadelskynke (bak) RN. Jfr **sadelbracka**.

schack-matt sjakkmatt CS, matt, kraftlös, uttröttad.

schas sjas S, (säges till kattor); [även vid rävskall] EE.

schasa sjasa EE; **-ä** CS, ropa schas [vid rävskall] S; jaga på CS.

se V. **se** FS; CS; (GA; RN; HH); **säj** Samtahl 1771; **säi** F, FLCS; RN Lm. III. 2, 20; *sȧı* FN 336, 342; *sæı* F, NRHG; *sȧı* FD; F, HLHG; *seı* GH Hm; *sæı* EK, NSWss; *sei* VBWss; *sæı* HETg; *sæi* LK; pres. **ser** FS; CS; *sêr* FN 329; *seır* GHHm; *sæır* EKWss; 2 pers. **säirt** Samtahl 1771; **sèrt** F; pl. **se** FCS; impf. **sag** FS, CS; (ÖJ); *sȧg* FN 336; *sȧg* FL, HL, LÄHG; 2 p. **sagst** (RU, SA); pl. **sago** F; **-u** FCS; sup. **set** FS; CS; LJ; RN; HM; **seä** F; *sêıt* FN 348; *sæıt* F, HLHG; *seıt* GHHm; *sȩıt* NRHG; *sȩt* EKWss; perf. part. **sèdur**, f. **sed**, n. **set** FS; CS; pres. part. **seenes** F; **seienes** CS, imperat. **sei** Tft. Osäkra former (kanske

andra ord): inf. **si** CS; **sai** FLCS; **sēē, säiä** F, pres. (?) 2 p. **six** (tu) [i saga] MB; sup. **säia** Neog; FCS; **säii** FLCS; **-e** BU; [möjl. av "sia", spå], imperat. [?] **sjäh** (fragm. Bröll.-d.) VB; KL; **siä** Sahl; **sjä** PS; CS, [utrop av förvåning]; **sä** Sahl; CS; **säh** S; CS, [lockord t. hundar]. Ex. nedan. — **Bjäru** är som en groda **till se** (till att se) AN. Såsom ett barn "att se" [om en träbild] GA. "Kunde aldrig se något"; **han kundi aldri se nåke** (nemligen utan att stjäla), säges om långfingriga personer (F)S, CS. *vitu sæi baukı* . ., vill du se boken LK. *sai bráud*, "se brud" BR HG. Se **faig-jaus för nåken** (se **feg-ljus**) S. "Se hund på någon", se med afund vs. **Se mig till** LÄ; **se mi til** (F)CS, vårda, (se om) mig på ålderdomen. **Se sig före** (Wallin) S; **se si före** S, [då fästmön med föräldrar först besöker fästmannens hem]. **Se sig kanst**, se sig möjlighet, utväg att . . S. **Se sig tilbakår** F (se **fröd**). **Se spel pa**, exempel på F. **Se at um**, vittja (t. ex. snaror); se efter FCS; undersöka RN; SH 44. **Se at um domte** [fiskredskapen], **- smagarnen** F; **- lamben** HH. **Kan jag inti fa séē** (= **se'ä**, se det) FCS. **Läite håir jag u läite ser jag, männ jag ser ända myggen gaispa pa körkoknappen** FCS. "Mor! **kattu** ser på mig!" sad' en argsint tös S. **Däu sèrt**, du ser F; **sert däu**, ser du? CS. **Aksin se så kärvlug äut** FCS. **Ha bära . . sag si um u så glaid ha** [om "hår-frun"] FCS. **Han sag at um** (vittjade) sina **fällur** (F). **Sagst däu, Lasse äi aiki, att ja vannt!** [ropade trollet] RU. **Sagst Tu, jag fick'na** [sade Oden om trollpackan] F. *vør sågą bęra nąshŋulan*, vi sågo bara näsborrarna (på räven som sam) FHG. **Mike har ja set u mike har ja hårrt, men aldri har jag set en pyls mä har pa!** [sade gasten om en kokt katt] LJ. **'Art däu set nåken läiten skradare gat hjär förbäi?** RN. **Dä har jag sèt spel pa**, exempel på F. **Håigra kar har jag aldri set** FCS. **Seënes, seienes**, seende, som kan se CS. **Seeness**, så att man tydligen kan se det. **Seenes, till seenes**, så att man kan se det, såsom det föreföll, hvad man kunde tycka: **Dä var till seenes ett trull**, en galeas, en häst S. — **Hä jär så seia**, thet syns så Neog. **Hä jär så säia**, det ser så ut; **så jär dä säia, att dä aldri skall bläi nåku av**, det ser så ut, som att det aldrig skall bli något af FCS. **Hä jär mäst så säie**, det ser nästan så ut BU. **Hä jär så säii**, det är så sagdt, sedt, ämnadt FLCS. **Six tu mi' det, att ja vannt!** [sade trollet] MB. **Sä, sä**, läte hwarmed hundar ropas; si här Sahl; **Säh!** interj., se hit CS; **sä, sä**, tuss! tuss! hetsningsrop till hundar CS. **Säh!** interj., maningstecken, -rop till en hund S (F, KB, TO, SU). *sę̄* (*sǣ*)! el. *sǣ kúm!*, "kom hit" (till en hund) BRHG. **Siä!** då man hastigt blir skrämd Sahl; **sjä**, då man undrar el. blir skrämd PS. **Sjä!** interj., se så ja! hvad är det jag hör! utmärker förundran CS. **Schjä!** interj., uttryckande på en gång förvåning och ringaktning, ungefärligen detsamma som "kors bevars" eller "har man hört" (A. T. Snöbohm) S. **Sjäh! vajtst däu inte dä!** (i fragment av Bröll.-d.) VB. **Sjäh! nå slapp slappsu** (munnen) **laus fyri ore läusbukken!** utropade en

bonde, då hans dumme son ändtligen en gång tog till orda S. Fg. sia; pres. (a)sir Rs; impf. pl. saghu.

sed sider Neog; **sijd** L. soc.; **sid** Tft; CS; FL; *sɨd* allm.HG; m., bf. *sɨdn̥* GHHm; EKWss; GBJ, sed, bruk. **Sider af sägandes,** thet är så sed att säga Neog. **Hä jär sa [!] sijd at sägä,** dett är så sed at säga L. soc. **Hvar smid har sin sid** AG. *an gàln̥ sɨd,* en tokig sedvänja BRHG. Fg. (ack.) siþ. Jfr **ord-sed.**

***seda sig sidä sig** NS, vara sedig.

sedan (***sidna** o. d.) **sidan** Tft; FS, CS; **siden** CS; **sina** FS; CS; **sine** Sahl; FS; CS; BU; LÄ; **-ä** S; CS; Bröll.-d. 1738 a; **si'n** Bröll.-d. 1738 a; **säinä** CS; **seinä** VA, HG Lm. III. 2, 25; **sena** Sahl; FCS; **sene** F, FLCS; **-ä** F; FL; CS; **sèn** F; *sèɨna* F, NRHG; *sèɨna* F, L, NR HG; *sɨna* LK; GBJ; VBWss; *saɨn* (: *æɨ*) ANHG; *sèna* HBTg; *sèɨna* HETg; *sɨn* [apokop.?] EKWss, sedan, sednare. **Sidan gingo vör pa jagt** FS, CS. **Allt sinä fystä gang . .** Bröll.-d. 1738 a. **Vör ha nutä gudt allt sin vör gyntä krajlä** [krypa] Bröll.-d. 1738 a. **Först att ga in pa bondens lukt** [loft] **. . sine äi bondens brökårrga . . F. Nåkklu ar sina** (l. **sine**), några år sedan FS, CS. **Så far vör . . retä uss derettar sinä, vaitja!** S. **Sena skall man ga däit nästa torsdagskväld** (se **fröd**) FCS. **För leite sene,** för liten tid sedan FCS. *nɑ̄ fo lèɨt sɑ̄n,* nu nyligen BRHG. **Hä jär** [inte] **nestagards sene,** länge sedan FCS. **Nöila senä,** nyligen F. **Dä jär inte yvaralldur sine,** d. ä. icke länge, alltför länge sedan BU. Fg. siþan.

sedig sidug L. soc.; **sidugur** FS; CS; **siduar** NS; *sɨduar,* n. *sɨdut* GBJ, sedig; blygsam, skicklig; som har seder, t. ex. att sitta till bords F. *at sɨdut bɑ̄n* GBJ.

***seg** s.[1] **saig** Neog; Sahl; Ba, PS; Ln; FS; CS; BU; (L); RN; ÖJ; VB m., bf. **-en** RN; pl. **saigar** Neog; F; HH; CS, kardat ull Neog; S; CS; den runda ulltappen som formeras af kardorna Sahl; (ull-)sålka S. — ***seg-korg saigkorg** F; HM m., (af spjälor eller rötter) [att förvara **saigar** i vid kardning och spinning].

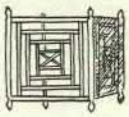

***seg** s.[2] **sig** CS n., nedsigning, sjunkning.

seg adj. **saig** Neog, Sahl, Ba; CS; n. **saigt** S; *saɨkt* LÄHG, seg, item tresker: thet är **an saig** lärjunge Neog; seg, om träd; hårdnackad, envis CS. Jfr **in-seg.** — **seg-livad saigläivar** FCS. **-sliten saigsliten** Sahl.

***sega** v. **siga, -ä** S; CS. **Siga ned,** sjunka ned (om flygande foglar) LÄ. Se f. ö. det säkerligen identiska **siga!** — ***seg-ri sigoräi** F f., bf. **-räii** FCS, en tvärbjälke genom kvarnen [i vilken "ståndaren" är inglyggad].

***sege saigä** S m., pl. **-ar,** sålka, kardad ull. Se **seg** s.[1].

segel s.[1] **siägl** Neog; **sjägul(l)** FS; CS; FLCS; L, (KB); **sjägel** VB; SU; **-äl** VBKn; CS; **sjègul(l)** FS; CS; BU; **sigel** CS; *ʃɛ̄ɨgul* FN 339; *ʂɑ̄gul* FHG; *sɨgal, ʃɛgal* LK; *ʂɛgl̥* EKWss; *ʂɑ̄gal* HETg n., bf. **sjäglä** L; pl. bf. **sjèglen** FS; CS, segel, båtsegel. **Sjèglen sta full,** seglen stå fulla (af vädret) F. **Nå haë vör gutt innfall i sjeglen,** god vind (vid kryssning) FCS. **Ga, ga, rumpu til sjägul!** säga otåliga mödrar till sina envisa tösar som vilja gå och roa sig (KB). Jfr **bak-, gran-, stor-, topp-** och **vadmals-segel.** — **segel-**

fäste sjägelfäste AG; L n., (el. **s.-tufftu**) den toft i eller vid hvilken masten är fästad, antingen medelst ett hål midt i toften eller en half rund urtagning i kanten och en hasp utanföre AG; krokigt stycke (björke) hvari mot **masti** står i båten; 9 tum bakom **fram-tufftå**; fästad med sina **käfftar** (klykor) i begge ändar vid **sjägelfäst-rangi** L. **-fäst-*vrång sjägelfäst-rang** f., bf. **-i** L (spant vid vilken masten är fästad). **-märla sjägelmällå** AG, hvarmed nedersta maständan är fästad i bottnen [i spanten]. **-*vrång sjägelranng** AG f., bf. **sjägulrangi** F, FL CS, vrången [spanten] i hvilken masten står. **-rep segle-rajp** (i visa) RN, **sigleraip** S, [skot?]. **-*skyle sjägul(l)sköile** FS; CS n., tält af segel, åror och skut öfver en uppdragen båt; (= **tjält** se d. o.) SH 41. **-*spli sjägelsplei** L n., båtspri. **-tjuga sjägeltjauge** LI f., spri på ett båtsegel. **-*tjält sjegulltjällt** FS; CS, segelhydda, tält af segel. **-tofta sigultuffta** FCS; f., bf. **sjägeltuftu** AG, = **-fäste** (se ovan).

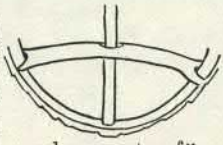

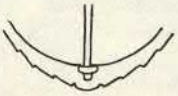

segel s.[2] **segel** Ba (eft. I lex.), CS; S (eft. äldre dokum.); **sigel** CS n., bf. **sigle** RN [trol. dock till **segle**], jernet som sitter i den öfre kvarnstenen och på hvilket den hvilar och medelst hvilket den kringdrifves CS. Jfr **segle**.

segla sigla Neog; FS; CS; BU; **-ä** SUCS; **sigl'ä** HM; NS; **sjegla** FCS; **sjägl'ä** SU; *sìgla* FHG; *sıgla* GHHm; EK; VB Wss; *ʂægla* EKWss; pres. *sıglar* LK; impf. **sigläd** RN Lm. III. 2, 21: 1) segla. **Siglä i kav** SUCS. **Sigla sundar allt vatten** (sjö), segla hårdt, fort (VS). **Haddu vör fat ätt läiti infall, så haddu vör fat sigla** FCS. **Dä skådda' av sum spital mä sigla,** går [gick] fort F. **Sigla mä gransjägull,** att ro (med åror) F. **Sigläd si kriıgg,** [kantrade] Lm. III. 2, 21. "Att det kan segla", om något som är på styr, står framsatt (såsom allehanda kärl på ett bord) utan all ordning S; *da sàıgalklarʃ* el. *da æ sàıgalklarʃ* (om ett bord som är överfullt med kärl o. d.) BR, HUHG. 2) [fig.] **siglä** CS; *sıgla* EK. VBWss, gå långsamt CS; Wss; gå tillgjordt CS. *(gå so) da ba(r) sıglar fram* (försmädligt) [gå så det bara seglar fram] EK, VBWss. Fg. (part.) siglandi.

***segig sigug** CS, = **sigen**, se **siga** v.

seglare, se **lat-seglare**.

***segle sigle** RN; *sìgla* FHG n., (i kvarn), järnet i övre kvarnstenen. Jfr **segel** s.[2].

***segna** v.[1] **signä** CS, bli försliten, gå sönder.

segna v.[2], se **signa** v.[1].

segra sigrä LCS.

***sek** s. **sik** Neog; Sahl, Ba, PS; Ln; FS; CS; BU; VN; AG; L; ÖJ; NS; HM; VB; *sık* ABNC; *sık* EKWss; m. [?] F; f. FS; CS; BU; L; ÖJ; HM; NS; VB; HG; NC; Wss, bf. **-i** F; BU; L; HM; NS; VB; *síkı* BRHG; n. [?] FS; CS; AG, bf. **-ä** F; AG; pl. **sikar** Neog; Sahl; CS; AG; **sikur** (F)CS; *sıkar* GHHm; EKWss; bf. **sikunar** (F)CS; **siknarr** VB, sidlänt, ther altid är wått i jordmånen Neog; sanka och sumpiga ställen i skog och mark Sahl; sank mark PS; Ba; Hm; en vattensjuk dal Ln; sankt ställe Ba; CS; sidlänt mark Wss; sidmark, som är wåt F; som kräk kunna fastna uti HM; ställe, som äfven i torra sommarn har fuktig

och våt gräsvall AG; sid äng, der dock hö, ej starr, växer (F)CS; vattensamling FCS; liten insjö, puss, bäck S; små träsk VB; vattensamling (som ej torkar ut) L; vatten med utlopp, dyjord, som aldrig torkar ut [mots. **vät**] ÖJ; mindre vatten med gräsbotten, som torkat ut F; som blott om våren och vid myrarna [se **myr** s.²] håller vatten VN; litet vatten i skogen, grundt vatten med källa, håller sig öppet vid frost BU. No. sik f. (Torp). Jfr **sik** s.² och **vatten-sek**. — ***sek-dya sikedöiå** L f., sankt ställe i myr.

***sek** adj. (?) **sik, sikar** CS, "adj.", sidländt, sank.

***seka** s. **sika** FS; CS, (grund-) vattensamling.

***seka** v.¹ **saika** Neog, Sahl; FCS; (F); BU; VS; AG; CS; **-ä** CS; *sàɪ̯ka* BRHG; impf. **saikti**, sup. **saikt** FCS, **saika** alt fettet af grytu Neog; flota af, eller sila ifrån Sahl; skumma (fett, flott, grädda) FCS, HG; flotta af, (ihop), skumma af (fett af grytan) BU; AG; CS; (skumma), ta fisk med kasse i Sjuströmmar vs. **Saika (av)**, skumma, flotta af CS. **Saika yttur släku**, taga ned med grepen [i dyvattnet] och liksom skumma upp **släka** FCS.

***seka** v.² **sika** FS; CS; **sikä** (ford. **sika**) SUCS, sippra F, SUCS; vara fuktig (NO)S; draga genom med vatten FCS; **Star bära u sikar** i jordmånen, = är ständigt fuktigt [om **sik, -i** f.] NO. **Sika** sig genom, om vatten som söker sig fram F.

***sekas sikas** FCS. **Sikas fram**, sippra fram FCS.

***sekig sikuar** CS; **sikugur** FCS; **sikig** S; f. **siku** VBKn; n. *sɪ̯kut* EKWss; sank, vattendränkt S; sidländ Wss. **Jårdi jär siku** VBKn. *so laġt u sɪ̯kut* EKWss.

***sel sil** PS; *sɪ̯l* GHHm; EK, NSWss; GBJ; *sɪ̯l* NO, AG, L, NRHG; ABNC f., bf. *sɪ̯lɪ* GGHG; pl. **silar** Neog, Sahl, PS; FS; CS; FLCS; BU; *sɪ̯lar* EK, NSWss; LK, sele, -ar (hela paret) FCS; (pl.) seldon, -tyg HG.

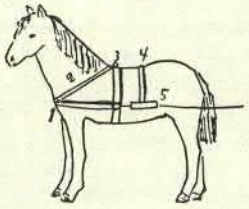

1) bringgjord. 2) svangrèm. 3) pagjord. 4) ryggarèm. 5) skida el. sila-skav.

Russ, silar u vagn S. **Ränna mä silar** FS; CS; **rännä mä silar** FLCS; L, (springa med selarne) skena. "I fulla selar", i full gång, fart, ("det var så förespändt"); fast beslutadt, nära afgjordt S. Jfr **sela** s. och **sele**, samt **bring-, kipp-, lok-, små-** och **strö-sel(e)**. — **sel-bro silabro** Neog; FS; CS; **silbro** Sahl, PS; CS; GA; L; HM; *sɪ̯lbrou* GHHm; EK Wss f., bf. **silbroi** VS; L, swengel Neog; tvärbom, hvari draglinorna

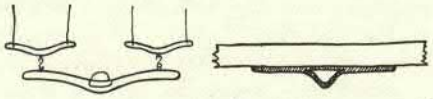

på en vagn äro fästade; svengel CS; jernet, som **silahèlen** går genom FS, CS; namn på storsvängeln vid parselar eller den enda svängeln vid enbeteselar GHHm, HG. **-*frutsa silafruttso** F; *sɪ̯lafrútsa* FHG f. = **sel-häl**; (sagt i Sudret) FS, HG; pl. dat. **silefruttsume** (F)NR. Jfr **sel-pruts, -a** nedan. **-gjord silagiård** FCS; *sɪ̯l-gɪ̯ǫd* GHHm f., sele CS; bukgjord Hm. **-hake silahaki** FCS; **-e** F; **silhake** LÄS; CS; (DH, AG); GA; **-ä** LCS m., S-formig jern-

ring LCS; ∞ mellan **silbroi** och svängeln GA; hake på småsvänglarne S. **Silhake** ♂ bomärke vid Austrböi i GA; ∞ Busarfve i DH; "**silhake** med streck" ♂ Hångers i LÄ. -***hålla** s. **silhalda** Sahl, PS; **silhäldä** Ba [felskr.?], en jernkedja som sättes från ena framfoten korsvis till bakfoten på en häst som flöjer Ba. **-häl silahel** Neog; FS; CS; **-häl** F; **silhäl** Sahl; CS; **silhèl** S; CS; *sɪlhɐ̣ɪl* GHHm; EKWss m., bf. **silahèlen** F; **silhelen** AG, then som swengelen settias på Neog; jernbulten i tisteln, på hvilken svänglarne äro fästade och på hvilken de kunna fritt röra sig eller svänga; . . på vilken **silbroi** är fäst HG. **-häl-gång silahèlagang** FS, CS m., der **silhelen** sitter på **täisli**. **-klämma silaklämma** FS, CS, att klämma remmar med, som skola sammansys.

-***pruts siläprutts** CS = följ. -***prutsa silpruttsa** f., bf. **-u** FL = **silhel**. Jfr **sel-frutsa** ovan. -***puda** f. pl. bf. **silapäudunar** F, [selputor]. **-rep silraip** CS; SÅ 13; F; KÄ; L; ÖJ; NS; *sɪlaráɪp* FHG; *sɪlraɪp* LK n., pl. bf. **silraipen** F; *sɪlráɪpɨ* BRHG, draglinor. **Silraip** af vridna björk- eller vide-vidjor (1810) KÄ. **-skav silaskav** F n., slida på selrep.

-svängel silsvänggel L m.,

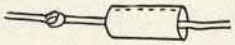

pl. **silsvänglar** Sahl. **-tåg siltug** NS, (ÖJ) n., draglinor.

***sela (? silja)** s. **sila** Neog; **-ä** CS; *sɪ̣la* FHG; *sɪ̣le* BR, HÖHG; GH Hm f., bf. *sɪ̣lu* BRHG; pl. **silar** Neog; CS; *sɪ̣lar* BRHG; GHHm, sele.

sela v. **sila** Neog; Schoum; Aln, Sahl; FS; CS; **-ä** S; CS; (VB), sadla och betsla up hästen Aln; sela på, betsla up hästen Aln; sela på, betsla upp CS. **Sila pā** F; **silä pa** CS, påsela (hästarne) F. **Sila hästar**: leggia selarna på hästarna Neog. **Silla u salla** (selat och sadlat?), se **sadla** v.

sele sili F; **silä** CS; *sɪ̣lɨ* FN 325; m., pl. **silar** FCS, sele; (pl.) selar (hela paret) FCS. Jfr **sel** och **sela** s.

semla säm(m)bla FS; CS; *sàmla* FL, LÄ, BRHG f., 1) semla (bulle); hvetesämla FS: CS; stor avlång hvete- el. rågkaka HG. 2) konamn, tacknamn FS; CS.

***semma** v.[1], se **säma** v.

***semma sig saima si** CS, blifva simmig.

***semmig saimugur** FS; CS; **-ug** CS; **-ig** S, (VB); *sàɪmɨ*, n. *-ɨt* BRHG; *sàɪmut* NRHG, simmig, seg (honung, sirap, soppa) FS; CS; HG.

sen sain Neog; *saɪn* FN 340; *saɪn* ABNC; n. **saint** RN; SU. **Ala u saint** SU; **arkä u saint** SUCS, bittida och sent. **Saint um en qvälld** [i rim] RN. Jfr **över-sent.** — **sen-drev sèndriv** VY, strömmings[fiske] på djupet med lång utrodd "sent" på hösten. -***fåen sainfaïn** FCS, sent fångad. **-fången sainfangen** Neog; LCS: 1) som är långsam i sin gierning Neog. 2) (fisk) fångad efter allhelgon LCS. **-hö sainhåi** F n., efter slåttern uppvuxet gräs som slås sent. -***hösta sainhausta** FS; CS; **sainhauste** RN; **senhöste** VY, sent på hösten. **-höstas sainhaustes** Neog, CS, **-håistes** [!?] CS, sent på hösten. -***laktig sainlaktugur** FCS; n. **sainlaktutt** F, senaktig CS; sent, något sent S. -***liggd sainliggd** SKU, adj. part. f., höna, som ligger ut kycklingar sent fram på sommaren. -***sick sainsikk** S; *sàɪnsɪ́k* BRHG m., en som är trög af sig och kommer

för sent i allt S; sölkorv HG. **-*sicka sainsicka** Neog; **sainsikka** FS; CS; **-ä** CS; *sainsika* LK f., som är långsam, kommer sent Neog; sölig, sen menniska CS; sölkorf LK; en lat kvinna F; hustru som ej blir färdig i rätt tid FCS. **-*sicker sainsikkur** F m., lathund. **-tagen** 1) **saintaën** FCS, senfångad (efter **Allgusshällgu**). 2) **saintaken,** som trögt (sent) tar till sig, lärer S; sen i tagen, oskicklig i spel (vid "våg") S; CS. **-tänkt saintänktar** EH, enfaldig, drumlig. **-*vaxen sainvaxen** CS, sen i växten, som växer långsamt.

sena s. **sina** FS; CS; **-ä** CS; *sina* BRHG; GHHm; EKWss; pl. *sinar* BR, GGHG, sena, tjockare och blötare än **tan** FS; CS. *sinar u gut kyt,* senor och gott kött (skämts.) GGHG.

senap *snáp* GHHm; *snáp* HETg m., senap Tg; åkersenap Hm. Jfr **vild-** och **åker-senap.**

senhet f. bf. **sainhaiti** CS. **Pa, äi sainhaiti,** på sistone CS.

senig sinugur FCS, [trol. = "full av senor", om kött].

separatist pl. bf. **semperatisterna** VY, separatisterna el. läsarena.

september sikktämbar FS; CS; *saktámbar* BRHG; *satambar* LK.

sergeant skärsant RN; *sæsánt* BRHG.

***serra,** se **vassera.**

servera *salváira* GGHG, i uttr. *salváir máian,* servera, Majen! (talesätt).

servett sallvett (1741) (EN)S; **sallvet** CS; *salvet* LK.

setting, se **härads-sett(n)ing.** — **sett(n)ings-domare sättningsdomarä** LCS. **-ting sättningsting** LCS.

***sevla** v. **saivla** FS; CS; pres. **saivlar** F, tugga med dåliga tänder på något hårdt (en gumma på hårdt bröd, en ko på ett ben m. m.) FS; CS; = **taidra** (se **tedra**). **Ain nyt har jag knäckt, u dä aru den saivlar** (mumsar) **jag nå pə** F.

***sevlig saivlugur** FS; CS, [till föreg.]

sex siäx Neog; **siex** Tft; Wallin; **sjäx** ÖJ, VBKn; **sjäk(k)s** FS; CS; FLCS; BU; (L), RN; VB; *sáks* FHG; *siaks* GHHm; *saks* EKWss, 6. **Sjäx stejgar** ell. **stort hundrä,** = 120 (BU). Fg. siahs Rk; siex. — **sex-bet säkksbèt** (F), (i kortspel), se **bet.** **-*klyving sjäx-klöiving** BU m., små träd som klyvas till 6 **trolur** (= gärdsletrinnor). **-mans-brus sexmansbrus,** [ett slags **brus** (kortspel)], då tre och tre hålla ihop S. **-mans-dans** bf. **sexmansdansen,** med sin vexlande långsamt högtidliga och hastiga takt S.

sext sjäxt CS m., den sjette i ordningen i ett spel el. d.

sextio sjäkksti F; FLCS; **sjäxti** RN. **Trei steigar,** 60 = **siäkksti** (nytt) FLCS. **Sjäxti ar, gammal u grar** RN. Fg. siextighi.

sextionde siäkkstäiundi FCS; *sakstáiunda* EKWss.

sexton sjextan Tft; **sjexten** Bröll.-d. 1738 a; **sjäkkstan** F; FLCS; **sjäkstän** VBKn; **sjäxten** CS; L; RN; VB; **säkkstan** FCS; *sákstan* FHG; *siakstn* GHHm; *sakstn* EKWss. **Sjäxten ar,** 16 år L. **Sjexten äners** [alnars] **stang** [brudstång] Bröll.-d. 1738 a. Fg. siahstan Rk; siextan. — **sexton-mans-förman sexton-mansförman** (Wallin) S; VY, Stadens Äldstes ordförande.

sextonde siäkkstunde, -du, -da FCS; **-i** FLCS; *sakstnda* EKWss.

(?) sia v. sup. **säia** FS; CS: **hä jär så säia,** det ser så ut. Möjl. t. **se** v., där det är anfört.

sibylla Seibilla F; *sɪbíl̥a* BRHG. 7 kvinfolk skola slåss om ett par manfolksbyxor före domen! "säger Seibilla" F. När Ullahau och Sandhaidi ta' ihop, är det ej långt till domen, sade Seibilla F.

***sick** s.[1] **sick** Ba; Ln; FS; CS m., bf. **-en** S; *sɪk̥an* LK; pl. **sickar** Ba; CS; *sɪk̥ar* BRHG, patt, pattar Ba; patt, bröst S; CS; kvinnobröst Ln; CS; K; bröstvårta FS; CS; HG, (även på hynda, katt, so o. d.) HG.

***sick** s.[2], se **sen-sick**.

***sick** interj. **sick** Sahl; S; CS; FS; CS, läte hwarmed hundar hissas på swin Sahl; när man drifver bort svin CS; utrop att **jèga lamb** med FS; CS. **Sick! sick!** S; CS, brukas då svin bortjagas.

***sicka** s., se **sen-sicka**.

***sicka** v.[1] **sikka** F; **-ä** S; CS; L; *sɪk̥a* ABNC, dia; (även om djur) NC.

***sicka** v.[2] **sikka** F, hetsa en hund i kreatur och folk (= **hissa**).

***sicke** s., se **sol-sicke**.

sid adj. **seid** Tft; **säidur** FS; CS; BU; *sæɪd* GHHm; *sę̜ɪdar* GBJ; f. **säid**, n. **säit** FS, CS; BU; n. *sæɪ̯t* F, AN HG; komp. **säidari** FS, CS: 1) sid, lång, (nedhängande) (F); BU. 2) sid, våt, djupare (i vatten) FS, CS; sidländ Hm; J; sank HG; J. *sę̜ɪd ̯akrar* J, [sanka åkrar]. **Han fikk ann säidari akur** FCS. **Vör skulu lägga hissan käutastainen läiti säidari** F. — **sid-*ballad sei-, säi-ballar** FS; CS, som har stor (lång, sid) pung. **-byxor** pl. **sei'-byxar** F, gamla, lappade byxor, långhängande, sida bak. **-livad säidläivar** FCS; **sidläivä** LÄ; f. **säidläiva** FCS, storbukig, hängbukig CS; bukig, med hängmage S. **-*lände silände** Neog; **sillände** CS n., kallas ett stycke myrmark i åkren, som är sidt, och för wått at så uti Neog; gräsbevuxna eller stenbundna, eg. sida, våta, obrukade ställen i en åker, synnerl. på sidorna, sidoland CS. Se äv. d. o. under **sida** s.[1] **-länt seidlänt** Neog, när marken ligger sidt ell. lågt. **-påsad sei-, säi-pusa'r** FS; CS, = **sid-ballad**, se ovan.

sida s. **säida** FS; CS; **-å** RN Lm III. 2, 22; **säide** VS; GH; L; *sæ̜ɪda* FHG; *-a* BRHG; *sa̜ɪda* ABNC; *sę̜ɪda* GBJ f., bf. **sidu** Sahl; **säidu** F[?]; L; *sæ̜ɪda* FHG; *sa̜ɪdu* ABNC; dat. **säidune** RN; **sejdänä** ÖJKn; pl. **säidor** F; **-ärr** AG; *sæɪdar* BRHG. **Nemar säidu**, venstra sidan [då man kör] L. **Nemasta säidu**, vänster; **fjärrasta säidu**, höger FCS. **Perssjane bäi säidune** [pressjärnet vid sidan] RN. **Pa sejdänä** [på sidan] ÖJ. **Pa ara säidu** F. *pa da ȧra sæ̜ɪda* FHG. **Ga pa seida**, göra sitt tarf F. **Kummä pa säide**, komma bort L. **Skèga pa seida**, skygga åt sidan (om hästar) F. *pa-sę̜ɪde!* ur vägen! GBJ. **Steig pa säide, god vinar!** . . VS. **Ställa pa säide** [!] F; **- pa säidu** (F), ställa i ordning. **Pa seide** (fig.), tokig; **han järr p. s.** GH. **Sta äi meida säidor**, står i halm uppå sidorna (om kräk) F. **Koi star äi mide säidårr äi fodårr**, säges då kon fått för mycket foder, att hon trampar det under sig AG. Jfr **lä-, tapp-** (**-a**, v.), **vinn-** (**-a**, v.) och **väv-sida**. — **sido-fjäl** *sæɪdfɪe̜ɪl* GHHm; pl. **säidufjelar** FCS, [på en vagn], se **fjäl**. **-håll** *sę̜ɪdhal̥d* GBJ f., fängsel (vanl. till får) bestående af ett rep mellan mellan framben o. bakben. **-hålla säidu-, seido-hallda** FS; CS; **säi(d)hallda** FCS; **seidhallda** F; NS; **säidhalldå** (BU); AG; L; RN; NS; **säids-halldå** NS,

(öJ); **säidhalldä** S; CS; SU; **sidhallda** BU; **-e** FO; *seidhalda* GBJ f.. pl. (?) **sidhalder** Sp; **Sijd-Halldur** I 96: 4; **säidhalldur** L, SUCS, är thet trä, hwar med man binner 2 hestar tillsamman Sp; är gjort till at binna 2:ne hestars fötter samman med I 96: 4; tåg som fästes från ena framfoten korsvis till bakfoten på en häst som flöjer CS; fängsel på får: dels en alns käpp bunden med snören mellan fårets fram- och bakben på samma sida; dels från en båge om halsen ned till ena bakfoten RN; fängsel medelst en bunden käpp mellan ett bak- och framben på samma sida (på får och getter) SU, NS; J; fängsel af ett tåg mellan högra framfoten och venstra bakfoten (på får och getter) FO; om begge benen på ena sidan NS, (öJ); mellan höger bak- och höger framfot AG; FS; CS; BU; (för **flavva**, flöja) F. **Sidhallde** (ell. **gajt-uk**) O——O bomärke vid Lingsarfve i ES. **-*länd sidländ** S; **silländ** S, CS; *sıländ* GHHm m., bf. *-n* GHHm, ouppodlad åkerremsa S; en mindre inhägnad, öppen plats i bygden, där man släppte hästar och kor på bete för en stund GHHm. **-*lände silländä** Ba; CS; **säidländi** FCS; *sılanda* EKWss; *sılända* L, NR HG; GBJ; m. CS; J; Wss; n. FCS; pl. **sid-länder** SÅ 41; *sılándar* L, NRHG; *sılándar* ÖGHG, ett oupptaget stycke i en åker Ba; J; sidland på en åker CS; oodlade jordbitar på sidorna av en åker ÖGHG; en liten bit grön mark Wss; sid ända på en åker, stycket nedanföre en backe eller högre del (utan att just vara våt) FCS. Se även d. o. under **sid** adj.! **-man seideman, sideman** S m., pl. **seidemänner** HN, kamrat S; granne HN. **-*meta seidamaita** F f., bi-bringa (på oxe, får); sidobringa mellan halsen och ryggen. **-packe seidepacke** VS m., kort träpacke, kubb vid sidan i spisen (att lägga veden på) (fig.) sängkamrat. **"Håir däu Lars! kanst däu inti skaffa mi en bra seidepakke"** (neml. att lägga vid spismuren) sad' en rask tös till drängen i huset. **"Ja nukk, men dä' viddi jag helst vara sjalfvur!"** svarade han straxt (neml. såsom hennes sidokamrat i sängen) VS. **-*simma säidäsäimä** LCS f., sidotåg i ett nät. **-skev säidaskaivur** F, då en hvässesten vinglar åt sidan (äfven hjul). **-*spjärr säidospjärr** F m., de undre fenorna. **-stör säido-, säidustaur** FS; CS m., parstör (2 och 2) S; enkla störpar (utan "styttstör") CS.

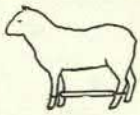

***sida sig seida sig** SP, ge vika för någon.

***sidd sidd** OH m., pl. **-ar**, sidmark.

***sid-gröna seigrøna, seidgrøna** FCS; **sei'-** el. **seid-gröna** F; **säigröna** FCS f., senslaget hö, klöfver som ej hinner torka, utan måste stillas upp grönt; gräs som växer upp på några dagar bland annat gräs; ogräs (bland korn); gräs som i en äng växer efter slottern, "ansingräs" på (sid) jord; efter torka upprunnet korn som ej hinner bli moget; **ansin** från kornroten uppvuxet korn, som slås grönt med det mogna kornet.

***sid-höstas seidhaustes** Neog; LCS, sent på hösten.

***sidla** adv., se **särla**.

sidlände, se under **sid** adj. och **sida** s.

sig pron. **sig** S; CS; FCS; **si** F S; CS; FLCS; LÄ; GHCS; AR; SA; EH; GA; AG; LS; CS; HHCS; RN; NS; VB; SUCS; [i många ex. hos S o. CS står **sig** för **si**]; *sɨ* FHG; AB NC; *sɨg* [?], *sɨ* GHHm; *sɨ*, *sɨ* EKWss; *sɨ* LK: 1) i vanliga betydelser: a) dativobjekt. **Fa sig an ungar sun** (föda) S. **Gärä si' gudt av,** göra sig nytta af RN. **Sökä si** (i "våg", provträna) S. **Koï har taï si aru vänjur l. gangar,** kon har tagit sig nya vägar F. **Ta sig en pärä,** få lång näsa S. **Ta sig raidar,** bygga bo VS. b) ackusativobjekt. **Anställa si** [infinna sig, om sjukdom] GA. **Brauta sig,** ge öfver, gry F. **Bröidä si um,** bry sig om S. **Disska sig til,** mulna F. **Barken flusar si av treiï** (se flossa v.) FLCS. **Fälla si,** (om fågel) som slår ned i vattnet F. **Gaffla si,** skälla (om hund) FCS. **Gi si pa lupä** [springa sin väg] CS. **Gi si um,** . . beklaga sig . . SA. *gí sɨ*, jämra sig BRHG. **Gi si under,** sträcka gevär, ge sig S. **Gära sig godr mäd,** . . ställa sig in med F. **Gära sig til,** bulna S. **Göislä si,** skita (om djur) CS. **Handla si tillbakars,** handla olyckligt . . FL. **Hia sig,** hindra sig Sahl. **Härdä si,** tilltaga (om vädret) CS. **Häutä si,** vika, ge sig (om sjukdom) GA. **Jita sig äi halsen,** få någon mat fastnad i strupen: barnet **at sig i halsen** F. **Jånka sig af,** pallra sig af F. **Jässka sig,** beklaga sig, jämra sig VY. **Kaisa sig til,** slå under sig något, korpa F. **Kama si,** öfvergå till förruttnelse; **kamä si,** smutsa sig FLCS. "Kasta sig", gå att hvila, sofva ST. **Kastä si kull** S. **Kifla sig,** insnärja sig, komma wilse i tal Sahl. **Kilträ si,** trasslas ihop VB. **Klaisä si,** klibbas, öfvergå till seg klibbighet CS. **Krabba sig fram,** hanka sig fram MB. **Krasä si,** hosta upp, härska sig CS. **Krumma sig,** kråma sig, sturskas (häst, folk) FCS. **Krada sig til** el. **kröina sig til,** [bli kry] FCS. **Kuppa sig,** bilda spetsvågor, toppsjö FCS. *kùm̩sɨ* 1) ta sig fram. 2) komma till liv; växa BRHG. **Kåfra sig, kåfras,** förkofra [sig] F. **Laidsöina sig,** kunna se (och gå) F. **Hade . . latä sig luckä** [låtit locka sig] AR. **Laua sig,** mylla sig (ss. höns, rapphöns) HH. **Lavva sig,** löddra FCS. **Han laup sig nidur pa eisen** F. **Liffra sig in,** smeka sig in FCS. **Lirrkä si' fram,** med försiktighet ta sig fram S. **Lägga sig yttur,** smeka sig in F. **Lägga si äut mä,** befatta sig med GA. **Längä si,** förlängas LCS. **Läta sig väidurga,** vidgå F. **Marä sig,** när näten trassla ihop sig i sjön . . L. **Mata si,** föda sig, få i sig maten S. **Minna sig,** påminna sig RM. **Mjölka sig,** om sädesbrodd EK. **Misslaupä si,** taga något (ej alldeles) fel om vägen GHCS. **Munna si,** när kornet spricker . . gror vid mältning S. **Måsä si,** må godt CS. **Navverä si,** nödvärja sig, hjelpa sig fram AG. **Nèra sig,** föda sig F. **Nårrpa sig til,** förskaffa sig, taga helt litet; tigga sig till FCS. **Näbba sig,** våga sig F. **Näigä si,** niga CS. **Nässä sig till,** nosa sig, våga sig till att S. **Näta si,** fastna i nät (om fisk) FCS. **Pallä si af,** bege sig åstad CS. **Pikka sig äi,** lägga sig i FCS. **Pilka si äi nasar,** [peta sig i näsan] FCS. **Pullkä si,** nåppa sig (om fåglar) CS. **Påisa si,** pösa (om säd) i vatten FCS. **Rada si,** göra som man vill GA. **Rada sig ga,** [kunna gå] F.

Rikkta sig, upprätta sig, . . hjelpa, bärga sig F. **Rilla si**, vricka [sig] FCS. **Rosä si**, kackla före värpningen (om höns) GHCS. **Rumpä si av**, skamflat aflägsna sig . . CS. **Rämmbla si**, ligga och lata sig . . F, VB. **Se sig tillbakar** FCS. **Seida sig**, ge vika för någon SP. **Sidä sig**, vara sedig NS. **Sinna si**, lugna sinnet FCS. **Skafftä si**, säges när säden går i ax MB. **Skiaulka si** dit, i smyg gå, lura sig till GA. **Skudä sig**, stå och beskåda sig (t. ex. i en spegel) NS, (ÖJ). **Skärä sig**, skifva sig, säges om en tunn sten vid kastning S. **Skäula sig**, skyla [sig] FCS. **Sla sig i fyllge**, förena sig i skock, sällskap S. **Sla si undar**, gömma sig, blifva efter på skall (om en karl) FCS. **Smaika sig in**, smeka, lisma sig in FCS. **Snabba si**, skynda sig L, SUCS. **Snäika sig til**, snugga sig [till] FCS. **Snällä si**, skynda sig S. **Stäkka si** (om fisk), samla sig på hög FCS. **Subba si**, smutsa sig FCS. **Sullka si**, försvälja sig F. **Svindä si**, skynda sig HHCS. **Såila sig in**, invefva sig [i nät] F. **Sätta si bäi**, sätta sig till bords S. **Sätta si äi**, lägga sig i GA. **Söima si**, [passa sig] FLCS. **Söinlaida sig**, kunna vägleda sig (om en blind) F. **Ta sig fran**, ej mer befatta sig med F. **Torndyflä sig**, vara ond, gräla, brumma S. **Trasi** (utrop); **trasi, jag kan!** NR. **Uddä sig**, (om malt), när det mältar o. spricker L. **Valträ si ihop**, rulla, filta sig ihop . . CS. **Vina sig in** KÄ; **vänna si in** GA, göra sig vän med någon. **Vivlä sig in**, invefva sig SU. **Årsakä si**, ursäkta sig LCS. c) Med adverb och prepositionsuttryck. **Av sig siälvu fiäll dä**, det föll af sig sjelft FCS. **Han kledi bonden av sig** ooh **tiggaren pa sig** F. **Såila täiden av si**, söla bort tiden F, FL CS. **Dair toko myssona av si**, de togo mössan af sig F. **Påisa bani | ga äi Reisur | jita äi si | stampa bäi si | taka mä si | tappa burt!** LÄ. (Man har fått) *æ̨ sɨ u bæ̨ sɨ*, fått både "i sig och med sig" (då man kommer från kalas) BRHG. "Från sig", tokig, galen BU. **Skila fran sig**, [hålla boupptecknin] F. **Släuta fran si**, öfverlemna (i sin tur) till en annan F. **Kama ifrån si**, slemma ifrån sig FLCS. **Såila in si**, trassla in sig (i ett nät) FCS. **Snära kring si**, vara verksam LCS. **Mäd karlar mäd sig**, i vittnens närvaro VS. **Mäd sig till föra**, förorsaka BÄ. **Dä har nåku mäd sig til biera**, har något att betyda (F). **Päika, dräng**, som "har något mä sig", som är rik, har gods RN. **Han har inga forar mä si**, han har intet fävett (VB). **Han har obo** [löss o. d.] **pa sig** F, VB. **Leta pa si**, lyfta på sig CS. **Säkkä pa si**, taga en säck på; medelst axlande jemka en börda CS. **Tula pa dig**, lida F. **Dai tygä alldrig gnäkkslä pa si!** [de hålla aldrig mun] NS. **Ta fäur til sig**, ta röta F. **Dä bränniväini har fot undur si**, [grums på botten] FCS. **Kaupa undar sig**, köpa, tillhandla, slå under sig RN. **Botä upp si**, ersätta, fylla bristen . . ta sig igen BU. "Häfva ur sig" släppa sig, fjärta; vara otidig S. **Han har ätt ont nykkä** [agg] **äi si** SUCS. **Lämä äi si**, äta glupskt GH. **Nasslä äi si**, snaska i sig GHCS. **Låima ättar si**, lemna, glömma efter sig LCS. **Yfvar si mikä**, allt för mycket CS. **Tala yfvar si**, tala i vädret CS. **Arbetä kätä ör si**, ifver, kättjan bort VB. **Ladä ör si**, (fig.) släppa

sig VB. "Har bara en kurra öfver sig", säges . . om fattigt folk, som blott ha en liten stuga S. — 2) Speciella betydelser: a) = varandra S; CS; (blott efter preposition) HG. "Efter si, på si, jemte sig" m. m., hvarandra S. *ɑ̣tar sɪ*, efter varandra GHHm; *dɪ gɪk̦ɑ̀tɑ̣sɪ* AB NC. *dɪ lìgɑ̣bǽɪ̯̣sɪ*, de ligga tillsammans BRHG. *dɪ stɑ́r u ɑ́ɪ̯kɑ̣ mɔ́ut sɪ*, de stå och käbbla mot varandra NRHG. Sedan **lago di fran sig ar u nat** [om man o. hustru] F. **Jämmti si** FCS; **i jamtä si** CS, jämte, bredvid hvarandra FCS. **Di lagu jamte si**, de lågo jemte hvarandra CS. **Sättä russ imot si**, sätta hvar sin ägares häst för åkdonet och köra EH. **Avvunnen ränna mot si**, ögonen falla hop till sömn F. *mout sɪ*, mot varandra GHHm. Sätta ut **mot si**, [tävlande mot varandra] S. **Jitä täu sugel mot si**, [äta två slags sovel] HM. En smörgås med **tröi sugel mot si** F. **Tanna mot si**, då hästarne (vänligen) bita hvarandra i manen F. **Vaga mot si**, = **säta våg upp** F. *lɑ́g dum pɑ̣́sɪ*, lägg dem på varandra HUHG. b) i perf. part. n. **Si** el. **sig**, ändelse i præt. particip passivi, t. ex. **gjordt si**, gjort; **grufve si**, gräfvet; **hugge si**, hugget; **sagdt si**; **spelt si**; "det var **lofve-si**" m. m. S. **Avnaple si**, part. afgnagadt AG. **Fläta si**, flätad[t], **hä jär fläta si** LCS. **Dä jär gjort [gärt] si** CS; **gärdt si** AG, det är gjort. *dɑ va hɑ̀k̦sɪ runt ɪkrɪgg*, det var hackat runtomkring ABNC. Det var **hugge si langt** ned i hällen AR. **Paspäikä si**, som är påspikadt AG. *dɑ ha ɪnt blɑɪ̯t plɔ̀ɪ̯g̦sɪ* NOHG. *dɑ blɑɪ̯r ɪnțɑ̀ndrɑ sɪ*, det blir inte ändrat ÖGHG. **Ryddi si**, det är afröjdt, ränsadt AR. *hæ̣r hɑ ɪnt blɪt sɔ̀up̦sɪ ɪdɑ́g*, här har ej blivit sopat idag GGHG. **När dä blitt stule si**, när man stulit, när det blifvit stulet NS. **Här är tage si**, här är taget EY. — Fg. sik.

***siga siga** Neog, Sahl, PS; LÄ; **-ä** Ba, CS; **seiga** F; (LÄ); **säiga** FCS; **-ä** CS; pres. **siger** Neog; **säigar** CS; *sæ̣ɪ̯gar* LHG; impf. **saig** Neog; FS; CS; **säigdä** CS; pl. **sigo** FS; CS; **sigi, -e** FS; CS; **säigt** CS; perf. part. **sigen** FS; CS; L; RN; **säigen** CS; *sɪ̀gɑn* BR, NRHG; f. **-i** FS; CS; RN; n. **-ä** F; RN; **-e** FCS: 1) luta långsamt; bygningen siger Neog; långsamt luta till fall Ba; signa ner, sakta sjunka PS; signa, digna, omärkligt sjunka, luta om t. ex. ett hus CS; sakta, småningom sjunka, svigta ned FS, CS; gå sakta, utan rätt vilja, fart. **Siga ner**, sakteligen sjunka ner, som en dånande Sahl. **Siga** ned LÄ, **seiga ner** (LÄ), sjunka ned (om flygande foglar) LÄ. Slog . . til Heliodorum, **så han alsumä saig nider til jordi** Neog. **Fiskar säiga framm undar äisen**, simma sakta tätt under isen FCS. 2) gå isär (om dåligt spunnet garn): *dɑ sæ̣ɪ̯gar ɪfrɑn sɪ* LHG. Perf. part. **sigen**, half-, tunnsliten (strumpa, kläde, vante); barsliten, försliten, gles (om tyger) FS; CS; L; RN; HG.

***sigde sigde** Neog; Aln; Schoum; Sahl; Ba; PS; S; BU; EH; **-a** I 98: 14 a; **-ä** S; CS; **siggdi** F, FL; **-e** Ln; *sɪ̀gdɑ* ABNC; *sɪgdɑ* GHHm; EK, VB Wss; GBJ m., bf. **sigden** F; CS; *sɪgdn̦* EK, VBWss; pl. **sigdar** VS; RN; SÅ 46, lie Neog etc.; S; kort lie CS; Ln; kort, bred lie (nu undanträngd av den modärna, smala *lɑ̣ɪ̯u*) ABNC; inhemsk lie kortare än *lɑɪ̯u*, lämplig att slå

naturlig äng med GHHm. **Dä jär gutt autar** [gry] **i den sigden** CS. **Skäfta = sätta sigden pa örfve** F. Man brukade på julafton sticka **sigdar** . . in i halmstacken för att sitta der under julenatten, på det att de ej måtte **derfvas** eller mista sin skärpa FO. När det **tornar** sättas **sigdar** i alla gluggar . . BU. Se äv. **lie** samt **samp, stall** och **tjo**. Jfr **ag-, hö-, skörd-** och **stabb-sigde**. — **sigd(es)-bak** m. bf. **sigdesbaken** BR, [bak, rygg på en lie]. **-bränd siggdäbränndur** FCS, när det slås för nära. **-dvärg sigdedvärg** BU m., kil innanför remmen på ett **sigdörfve** BU. **-*krämp sigdakrämp** FCS, [den krökta spetsen på en lie]. **-*piga sigdepige** Neog; F [!]; SÅ 47; **sigdepiga** Sahl, PS; F; **sigdäpiga** Ba; **-ä** CS; **sigdapiga, -å** FCS; **sigdpigå** SU; *sigdpiga* AB NC f., bf. *-u* ABNC, en smal utsliten lie Neog etc.; gammal utsliten lie, då blott baken är kvar CS; gammal lie SU; mycket sliten **sigde,** som användes då gräset skulle slås mycket kort ABNC. När de sätta in första **skupan** eller **stodi,** sticker man en gammal **sigdepige** in under bandet i **skupan** F. **-rivare sigderifware** Wallin; **(-fv-)** Kolm; (F, RM, VB); **sigderivare** VS; **-räivare** BU; **-i** F; VB; **sigdäräifvarä** CS; **sigdaräivari** FCS; **siggdräivare** (F); L; **sigdirejvari** CS m., bf. **sigdereifvaren** Ba; EE; RN, waktel (fågel) Ba; ängsknarr F; BU, eller natskära F; BU; VB; i säd och högt gräs; **hurrar** [låter som en spinnrock] F; ängsnärpa F; åkerknarr VS; L; Gallinula crex Kolm; CS; VS; VB; Caprimulgus europæus FS; CS; kallas så emedan han låter som då liar först tillrifvas FCS; af ljudet då man slipar nya **sigdar** (liar) VS; fogel som tros skrika (**räjfvä si**) om hon märker att någon efterlemnat någon lie (**sigdä**) ute på marken CS. **Tra tårke di däu sigdirejvari** . . [i strof, se **lång-hala** s.]. **-spån sigdespan** Neog; Sahl; CS; (F); **-spån** Ba; S; **sigdspån** S; **siggdaspan** F; *sigd-spɑn* GH Hm m., pl. **sigdspånar** S; *sigdspɑnar* NSWss, liesticka Sahl, Ba, CS; ther man upstryker lian med Neog; liebryne F; Wss; träspån (av *bøyke*, [bokträ]) . . Wss; af **säl** (sälg) S; bryne för liar; ett avlångt trä, vars flatsidor smörjas med fett, vari man stryker fin sand (*grɑus*) [vanl. sönderkrossad sandsten HG] Hm. **-sten sigdestain** Sahl, PS; S, slipsten af **grus** [sandsten] Sahl. **-stens-*kränka sigdestainskränka** BU f., bänk eller ställning för en slipsten (för lior). **-*tjo siggdätjaug** FLCS m. [?], bf. **sigdetjaugen,** liehalsen. **-vässare sigdavässari** FS; CS m., liten sten i slaget, som man hugger lien i. **-*örve sigdeörfve** F; BU; **sigdörfve** BU n., [lieskaft].

Sigfrid och Sören Siffri u Sören S; CS, afhuggen oxmule (vid slagt). Jfr **Sören.**

***sigig sigugur** FCS [= **sigen,** luggsliten, se **siga,** V.

***sig-lom siglom** BU, sjöfågel, Colymbus (= **havgait**).

signa s.[1] **signa** S; **-ä** CS, signa, välsigna.

signa v.[2] **signä** CS, sjunka. **Signa ner,** sakta sjunka ned S. *sɨgna* (impf. *sɨgnɑ* ~ *sɨgnɑdɑ*) *nɑ̄r,* segna ner ABNC.

sik s.[1] **seik** Tft; EK; **sik** S; CS; LF; **säik** LF; FCS; BU; *saik* GHHm; *sǣk* FHG; HBTg m., bf. **-en,** pl. **-ar,** bf. **säikarner** FCS: 1) (fisk) sik; Coregonus lavaretus; (leker i maj)

F. **Säikaner jeru fäuler** [skämda] FCS. 2) [fig.] en mycket snål eller illparig menniska CS; "en snål sik" S, snålhund; "snål som en sik" MB. — **sik-barn säikabarn** F; **seikbarn** GH; **säjkban** (L), RN n., (liten) sikunge. SH 26. **-knapp** m. bf. **säikaknappen** FS, CS, magen i en sik.

sik s.[2] **seik** FLCS m., grundt träsk, tjärn. Se f. ö. **sek** s.

***sika** v. **sika** (MB), söka, leta (efter fisk).

sikt sikkt S m., bf. **sickten** (LÄ), [i kvarn].

sikta v.[1] **sikkta** F; *sìkta* FL, LÄ HG, mala S; finmala HG.

sikta v.[2] **sikkta** F; **sicktä** CS, sikta. **Sikkta til han, sikkta til han!** säger tärnhonan, då hon i luften siktar på fisken F.

***siktare-dunk siktaredunk** S. "Förr har jag varit en **siktare-dunk** . ." [sade Nissen då han fick nya kläder, o. ej ville bära säd].

sil säil FS; CS; VB m., pl. **säilar** FCS. — **sil-duk säiladok** FS; CS; **säildok** CS; (L) VB m., att sila mjölk med.

sila säilä CS.

Silka Sillka FS; CS, konamn.

silke syllke F; **söilkä** L; **söilke** NS; SU; *sỳlka* FHG n. Fg. silkis (band). Jfr **vild-silke.** — **silkes-hare silkeshare** S m., kanin med lång, fin ull. **-kuppa sylkeskuppa** (F) f., se **vild-silke. -lom silkes-lom**, horndopping. **-mask syllkes-makk** FS; CS. **-tråd sylkestrad** F.

sill sild Tft; L; **silld** FS; CS; BU; FLCS; (VB); *sıld* allm. HG, m.[?] FLCS; f. Tft; FS; CS; BU; L, HG; bf. **sildi** Tft; BU; pl. *sildar* VBWss. **A källing, summ inti tuldi sildi tok u häudi** [flådde] **ain u släppti na livnes i sjoen u säggdi: "ga nå burrt u tak allä di andrä mä di"** F. **Silld** fiskades ford. utanför Skala-sandar och Ava-grund 1 mil till sjöss, på grundet Kyrkokulla F, [men en **trull-källing** jagade bort dem] SH 66. Från Rone till Östergarn fiskades fordom sill, den en trollkärring trullade bort till Gyttebårg . . NR. Sill fiskades ford. uti Garnsviken (i GB) HH; [d:o] vid Nårdar snäckhäus, Vestlands i VB. **Sill upp i skogen!** tillrop då man ropar och vallar, driver kor VB. **Sill u skyr,** [skämts. folketym.] Psilanderskäld. Jfr **lip-** och **pip-sill. sill-*bodd sill-bådd** S m.: 1) sillhuvud HG. 2) en liten fisk S. **-garn sillda-garn** F. **Ava-gubben** hade **sillda-garn.** SH 66. **-knipa silldkneipa** F f., = **stremmingahyna. -knipare sillknipare** AG; RN; Kolm; **- knäjparä** CS; (RN) m., fågel; = **grylla** RN; **grautl** i vinterdrägt S; Kolm; knipand, Fuligula clangula l. anas CS. **-näbb sillnäbb** S, pl. **-ar** VY, [sillhuvud].

***silla** v. **silla** F [i uttr.]: **Silla u salla** (selat och sadlat?); **"däu hart nå så längi silla' u salla, att däu alld[ri] bleir färdugur med hitta** (detta)!" F.

silver sölfwer L. soc.; **sylf** Ba, CS; **syllvur** FS; CS; **sölvårr** RN; **söllvårr** VB; **syll** Samtahl 1771; Ln; CS; *sýlvur* FN 328; *sỳlvar* FL, LÄ, BRHG; (ä.) HETg; *syl̨* (äv. *silvar*) EKWss; *syl̨*; *sylvạr* GHHm; *sylvar* VBWss; *sølvar* GBJ n. **Han haddi syllvur äi råiri** [bössan], **ällas kundi dä ha bläit styggt för hann** [den som sköt på "hårfrun"] F. Fg. (gen.) silfs; sylffs. — **silver-*glitt sylvarglitt** F; *sılvaglıt̨* LK [glitter]. **-kanna syll'kanna** F. **-krus Silfwur**

Kraus [för **kräus**?] I 96: 4, silfwer bägare. **-malja syllmalä** FLCS f., pl. **syllvurmalar** BU; silfver-**malar** FO; **syllmalʏgur** SUCS, silfverhäkta CS; knäppen utanpå fruntimmersticktröjor BU. **-par syllpar** F; BU; L n., pl. bf. **syllpari** L, silfverhäktor i fruntimmersticktröjor BU; silfverknäppe med hakar vid halsgropen på fruntimmerslifstycken F; silfverknäppe med **malgårr** uti L, [se **malja**]. **-plätt** pl. **syllvarplättar** (BU), silfverknäppen, så stora som en blank Rd. specie med hake och märla, vid halsen på de rosiga sticktröjorna som af kvinnorna fordom brukades i kyrkan. **-pokal silf'pokal** MB; **sylvarpokal** S; *sɣ̀lvapukål* BRHG m. **-sked syllskaid** F. **-skum syllskäum** FS; CS, (L) n., kvicksilfver, folium på en spegel.

***simma** s. **simä** CS; **säima** S; **-ä** LCS f. [?], kanttåg på nät S; rep som sitter både i öfre och nedre kanterna af fisk- l. jagtnät CS. Trol. identiskt med **simme** s. Jfr **sido-simma.**

simma v.[1] **sima** FS; CS; BU; VB; **-ä** S; LCS; *sɣ̂ma* FN 325; *sɣ̀ma* FL, LÄ, HU, HÖ, NO, *-æ* GG, ÖG, ARHG; *sɣma* LK; EK, VBWss; pres. **simbur** F; BU; **simbar** S; **simar** AG; HM, (NS); impf. **säm** FS; CS; LCS, (VB); *sɣ̀mada* EK, VBWss; pl. **sumo** F, (VB), **-u** FCS; *sɣ̂ûma* FN 352; sup. **sumi** FCS; **sumä** LCS; *sɣ̂ûmɪ* FN 352.

***simma** v.[2] **seima**, perf. part. **seima** F, sämska. **Stäiv-löi-(läiv)-stykk** [se **styv-livstyck**] af hvitt **säimadt** (semskadt) unglamskinn (hade kvinfolken) RN. **Seima** (sämskade) skinnbyxor . . F. Till kyrkkläder **seima** lamskinn till tröja, byxor och växt F. Gula **seima** kortbyxor, knäppta med knappar vid knäen F.

simme s. **sima** Neog; I 98: 14 b; Sahl; **-ä** Ba; VBKn; **säimi, -e** FCS; **-ä** FL; SUCS; *sæ̀ɣma* FHG; *sâɣmɪ* FN 342; *sæɪma* EKWss m., bf. *sæ̀ɣman* FHG; pl. **simar** VBKn; **seimar** F; *sæɪmar* EKWss, the rep tog ell. linor, på hvilka nätet från både åfwan och nedan utsträckes Neog; ett tog som fiskare binda sina märken eller vardor fast med, vid sine redskap I 98: 14 b; repen som sitta, både i öfre och nedre kanten af ett fiskgarn l. jagtnät Ba; snören som sitta på gaflarne l. **skauten** af garnen VBKn; lik, kanttåg i nät, garn FCS; undre nättåget på ett garn; **(tälne** öfversta d:o) FLCS; det nedre, dubbla tåget på ett garn [ej på "nät"] heter **säimi**, det öfra . . **tällni** FCS; tåg på garnets sidor SUCS; snöre, rep Wss. Han blef bunden med **sima** [etc., se **limme**] Neog. Jfr **garn-, gavel-, hall-, lik-, stad-, under-** och **översimme.** — **simm-garn seimagarn** [-gan] VB, [garn till **seimar**] slås på **kast-vinda** (se d. o.).

Simon i Sälle Simon i sälle; Simon sälle S, en lek.

Simon Judæ Simon Jäudä VB. **Simun Jäudä skall snåien skräudä** (ordspr.) VB. **Simon Jude skall snöen skrudä!** (d. ä. första vinterdag) TO.

***simp** s., se **arg-simp.**

***simpa** s. **simpa** FS; CS; **-e** LF; *sɪ̀mpa* FHG; "acc." **simpo** FS; CS f., pl. **simpur** FS; CS; BU, HLCS; RU; GA; VB; **simpar** S; CS, fisk; rötsimpa, Cottus scorpius LF. **A simpa; ain simpa** (nom.); **aina simpo** (acc.) FS; CS. **Simpur järr så gudt sum al** (ål), **bärä man har rad** (råd) **till fla dum!** VB. **Bautä**

ättar simpur, slå simpur HLCS. **Kastä simpar,** då gossar kasta tunna stenar på vattnet, att de hoppa, "kastar smörgåsar" CS; S; *kast, sìmpar* BRHG, d:o. **Sla simpur,** nicka, vara sömnig F. Slå **simpur upp,** sitta [och] nicka då man är trött och somnar under arbete. Då säga de andra . . på tokeri: "Nu får vi **i mårgu** koka **simpsäupå hailä dagen**" GA. *stiḷ sìmpar up,* ljustra simpor (på grunt vatten) LHG. **Tula simpur,** då man slår hål på isen och med ett snöre och en röd lapp fångar **simpur** F; RU. **Tula yttar simpur,** med röda lappar på ett snöre narra simpan fram till iskanten och sedan slå henne med ljustren BU. **Tula** (l. **pula?**) **simpur** FCS. Jfr **arg-** och **sömn-simpa.** — **simp-gorr simpu-gur** FCS, inelfvor af simpor. **-horn simpahånn** VB n., arg människa. **-nät simpurnät** FS; CS; SH 40; 76; **simpurnèt** F; *simpunęt* FHG n., nät 50—70 famnar långt, 3 kvarter djupt, 15, 16 maskor; om våren, när isen gått ut i april. **-spad simpaspad** F, simpsoppa. **-soppa simmpsäupå** GA; **-a** S; **-ä** (RU) f. **-*såd simmpsud** (L), VB n., [fig.] en argsint menniska. **-tryckare simmptryckare** VB m., arg pojke.

***simpa** v. **simpa** FC; S; **simmpä** RM, "kasta flundra", lek. **Simpa (mä stain) = kasta simpur,** kasta smörgåsar FCS.

simpel simpull F.

***simpig simpuar** VB; **simpu** VB Kn, arg, häftig.

sims-hyvel simshöfvel CS f. [?!], liten kant- eller listhyfvel, hvarmed ränder uthyflas.

simulera simmelera F. LÄCS; **simmälerä** CS, sjåpa; bruka omsvep, göra sig till, krusa CS; gå och draga på stegen, benen efter sig F, LÄCS.

sin adj. **sein** Neog; **säin** FCS; BU; *sæ̨n* BRHG; (pl.?) **seina** Neog, sägs om kor som intet miölka Neog; sin (ko, get etc.), utan mjölk FCS. **Stain säin,** alldeles sin (ko, get) BU.

sin pron. **sin(n)** FS; CS; LCS; NS; f. **säin** FS; CS; LCS; NS; SU; *sæ̨n* F, BR, GGHG; dat.-ack. f. **säina** FS; CS; n. **sitt** FS; CS; NS; n. dat.-ack. **säinu, säina** FS; CS; pl. m. f. **seina** (absol. **seinar**) FCS; **säinä** (L, VB); m., f., n. *sæ̨na* FHG; *sæ̨na* (allm.) HG; n. **säin** FS; CS. **Atas** (bräs på) **sinn far, säina mor** FCS. **Adäs sinn far pa** (bräs på) LCS. **Han jär sin hals i krok,** är sin kos S. **Sei mor** [sin mor] F. **Bräggdä säin mor pa,** bräs på LCS. **Äi säin ainvaluhait,** i sin gröna enfald SU. **Da kåm a tiggukärling mä säina dotar** FCS. **Likkt säina mor** FCS. **Vämbla all säina ull** F. **Så dumt kuna di ga säina sak til vägur** (bete sig) F. . . **daim sum fat sitt mä ret** [se **nisse**] AG. **Av sitt aige rad** FS; CS, af sig sjelf. **Jita sitt aige** (eget = skit) **mot sol,** om en snålhund. Hon "visste mer än sitt Fader Vår" [en klok gumma] S. **Sta sitt rom,** stå sitt kast, fylla sitt rum F. **Han gikk äi säinu maki** (l. **äi säina maki**) [i sakta mak] FS, CS. **Hä var inte meina sårkar, äutan dä var deinar** FCS. (Ett djur) **har säina vänur** [ställen] **dar** FCS. **Ha säinä ridar,** paroxysm (L, VB). **Säin garn,** sina garn FS, CS. **Pa säin ställi** [på sina ställen] FCS. Fg. senn, sinn.

***sin-a-mellan sina milla** F, mellan sig.

***sin-andra sinn-andre** S; **-ä** CS;

sin andre S, hvarandra. En bonde . . och en annan . . svor mot **sin andra.** Blott i uttr. *han kåna‿ sɨŋ̀ndra*, (om ngn som vill vara jämlik med "bättre folk") LHG.

sinder s. **sind** FS; CS; *sindar* L, NRHG, n., bf. *sindra* LHG; f., bf. **-i**; pl. **-ur** FS; CS; bf. **-unar** FS, jerngnista; hammarslagg. **Sindjärni [smidjärni?] kastar sindur fran si när dä brindur** FCS. Jfr **smedje-sinder.**

(?) ***sindra** s. **sindrä** S; CS, smedslagg. Jfr **smedje-sindra.**

***sindra** v. **sindra** Neog (?); **-ä** SU CS, (= **tindra**), sprida gnistor ifrå sig Neog; sprida gnistor, slagg (om rödt jern) CS.

singel singell S, aur, väg-ör, grus.

singla v. **singla** RN; **-ä** S; CS, (RN): 1) **Singlä ihop** l. **hopsinglä,** snörpa ihop, sy ovårligt S. **Singlä ut,** kasta, slunga ut kasståg (på fartyg) (RN). 2) **singlä,** = spel med slantar S; kasta krona och pil (= **krona u klavä**) CS. — **singel-slant singelslant.**

singlare singlare S, [en som singlar slant].

sink sinnk F m., bf. **-n** = följ.

sinka s. **sinkä** S; CS; **-å** VB f., pl. **-ar** CS, klackjärn; jernskolla på skodon. Se äv. **sinke.**

sinka v. **sinka** Neog; **-ä** CS, dröja, tardare Neog; fördröja, försena, sinka CS. **Sinkä si,** dröja CS.

sinkadus sinkädäus CS m., örfil.

***sinke** s. **sinki** FCS m., skosinka.

sinksam sinksam CS, fallen för dröjsmål, tidsödande.

sinn s.[1] **sind** Tft; I 98: 14 a; **sin** I 98: 14 a; Sahl; **sinn** CS, **sind** utmärker detsamma som gång, som ses af orden **ansin,** andra gången, **nåkosind,** någon gång &c. Tft; gång, vicis . . I 98: 14 a; Sahl; gång (i sammansättn.) CS. Fg. (dat.) sinni. Se **ann(at)-sinn, någonsin** och **tredje-sinn.**

***sinn** s.[2] **sinn** Neog, Ba; **sind** Aln; Tft; I 98: 14 a; Sahl. Har fordom warit ett wist tal och räknande. Vti Södra Häradzkistonne fins en Dom, ther vti står, at the vti Sproge å fingo en morgon 50 **sinn** fisk. Wiljande gamla bönder säga, att ett **sinn** holler 20 **tiaug** [!] ell. **stigar,** thet är 400, tå 50 **sinn** giöra 20000. Annars wille jag gissa, at ett **sinn** har hullit 25 **tiaug** el. **stigar,** thet är 500 . . Neog; 500, det talet kallas **att sind,** hwilket fördubbladt gör **Tu sind** . . Tusen . . Tft; femhundra: derutaf **tu sind,** 1000 Aln; 25 **tjaug** eller 500; dicunt rucisti: **att sind, tu sind** etc. I 98: 14 a. Om fisket i Sproge-å (eller möjligen i Vestergarns-å) berättas det att man på en natt fick 25 **sinn** id eller 12,500 idar, ty ett **sinn** skulle vara 500 och **tu sinn** 1000 (M. Gustafson, f. 1770) [som emellertid i sin "ordalista" avskrivit Neog] S. "**Sinn** = 500 finns ej" CS. Denna bet. av ordet uppkommen ur ett försök till etymologi av tusen? HG.

sinn s.[3] (*sɨŋ*), sinne: blott i uttr. *ti‿síŋs*; *hastuar ti‿siŋs* GBJ. **Hastugur till sinns,** hastig till sinnes F. Jfr **bakvaskerske-sinn.** Jfr **sinne.**

***sinnas sinnäs** LCS, draga sinne, bli ond.

sinna sig sinna si FCS; **- sig** EH; **sinnä si** CS; **- sig** S, lugna sinnet, lugna sig, blifva god CS; besinna sig, veta hut EH; sansa sig S. "**Sinnä sig** på", besinna sig, skjuta upp med S.

sinne **sinne** S; *sɨŋa* BRHG; GBJ n., argsinthet: "har ett sådant sinne" S; uppbrusande sinnelag J. *dą rant sɨŋa pą mɨ*, då tog jag humör, blev arg BRHG. *deɨ̯vaɨ̯at hamskt sɨŋa, dą mansku hąr* GBJ. Jfr **sinn** s.[3] — **sinn(es)-grann** **sinngrandar** GA, öm om sitt rykte. **-modig** **sinnmodugur** FS; CS; **sinnesmodugur** F, stillfärdig FS; CS; stillsam, hygglig, vänlig F; stolt, djerf (F). **-modligt** **sinnmodligt** (VY), säfligt, sippt.

***sinnig** **sinnugur** F, LCS; **-ug** CS; **sindugur** (HM), **sindi** HMKn, besinnsam CS; lugn, eftertänksam, stillfärdig, from menniska Kn.

sinnlig **sinnlig** S; CS; VB; **sinnelig** FS; CS; **-lig(ur)** FCS; **sinnelen** FS; CS; *sɨŋli* EKWss, besinnsam FCS; betänksam S; CS; F; from VB; godsint CS; saktmodig, mild, lugn S; tam, rädd, modstulen FS, CS; skaplig: *ɨ dąg har vɨ hąt sɨŋligara vędar* EKWss.

***sint** **sinntar** S; CS; **sint** CS: 1) sinnad, hågad CS. **Ja är nå så sinntar, att ja vill giftä mi** (RN). 2) ond, sticken S; HG. Jfr **arg-, snarv-, stick-, strid-, upp-, ur-, vickel-** och **visp-sint.**

***sipp** s.[1] **sip** CS n., ställe der en vattenrännil sipprar fram genom mossa och gräs; äfv. **vatten-sip** el. **-säug [-sug]** CS.

***sipp** s.[2] **sip** RN n., sjåp, pjåk (kvinna).

sipp adj. **sipp** S, sirig, siratlig, kruserlig.

sippa v. **sipa** Neog, Sahl; S; CS; **-ä** Ba; CS; S; AR, rinna sachta, såsom drickat genom en otät tapp, eller watnet fram utu jordenne Neog; [likn.] Sahl, Ba; sippra, rinna sakta, droppa CS; dricka såsom nötboskap AR; suga i sig såsom oxar och hästar S; läppja, sörpla, dricka som en oxe CS.

***sippel** s.[1] **sipul** Neog; AG; LCS; **sipel, -äl** LS; CS; **sypell** F; **sypil** FCS m.: 1) är en liten tapp i enne tiärtunno, qwasi **siphäl,** ther tiärwatnet **sipar** igenom Neog; träplugg, **hèl** AG; ½ alns lång träplugg, som slås genom hålet på **taugstainen,** jemte den vridna björkevidjan, att den skall sitta fast samt på det att **taugstainen** vid nätens ankring må fasthållas i botten AR. 2) tjärborste (af svinborst) L, S, CS; [d:o], gjord af en trasa FCS; sudd (t. ex. af blår), hvarmed man bestryker något; äfven tuggbuss (fig.) F. Jfr **tjär-sippel.**

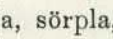

***sippel** s.[2] **sipul** Neog, Sahl; **sipèll** HM; **siprä** SUCS; **säipul** BU m., lök; "Finn. Sipuli; Germ. Zwiebel, Belg. Zipol" Neog; rödlök S; CS. — ***sippel-huvud** **sipellhaued** HM, sjelfva löken.

sirap *sœirap* m. LK.

***sirippa** **siripp**ä f., ostadig, vippig flicka; d:o sto CS. *sɨrɨpan*, kattnamn (hona) BRHG.

***sir-vart** **seir hwart, seirt** Neog; **servatt** Wallin. **Dair gingo seir hwart,** hwar för sig, åtskildt; **seirt,** idem Neog. När Mannen ligger från hustrun, kallas **Servatt** Wallin.

siska **siska** Wallin; **sjäskä** S, gråsiska, Iritz, Fringilla linaria S.

***siss** "**siss** eller så", **siss ällar så** FS, CS; **han vait vassken siss** l. **så** (om en dum).

***sissa** **sissa, -ä** S, liten sax. **Tag sissä burrt!** skrek Thorspjäsku. Jfr eng. scissors.

sist **säist** S; *sœist* LK; *saist* FL, LÄHG; GHHm; EKWss; bf. m. **sejste** EH. **Håir nå, hva' sägde'n säist?** RM. **Sejste greisen,** (fig.) sista gri-

sen, sista (yngsta och käraste barnet) EH. "Sista **basken**", natthugget Sahl. *dæu fik àndu sæ̨st báskan!* ANHG. "Sista paret ut" (lek) S. — **sist-*kulling seistkulling** RN m., pl. **-ar** RN, (= **trid(e)-kulling**), harunge född i 3:dje kullen (i augusti) RN.

***sistas** adv. *i sæ̨stas* LK, för en tid sedan.

sistens adv. **sidstens** Tft; **sistenes** Sahl; *ˈsæ̨stn̥(s)* HUHG. **I sidstens,** för en tid sedan Tft. **I sistenes, härum sistenes,** för någon tid sedan Sahl. *hæ̨rm̥ˌsæ̨stn̥* el. - *sæ̨stn̥s,* härom sisten HUHG.

***sistras** adv. **säistras** FCS; **-ess** FS; CS, häromsist, för en tid sedan.

***sitta** s., se **kväll-sitta** s.

sitta v. **sita** Neog; FS; CS; GA; RN; VB; **sitä** BU; FLCS; L; VB; SU; **sittä** S; *sîta* FN 325; *sı̨ta* LÄHG; *sı̨ta* GHHm; LK; EKWss; GBJ; pres. **situr** I 100: 18; FS; CS; LCS; **-ar** VB; **-er** RU; RN; *sîtur* FHG; *sîtar* GGHG; EKWss; 2 p. **siturt** FCS; pl. **sita** FCS; RN (i visa); **situ** FCS; *sı̀ta* FHG; impf. **sat** FS; CS; FLCS; LÄ; LS; CS; NS; *sa̧t* GHHm; LK; EKWss; GBJ; *sa̧t* FHG; *so̧t* GHHm; EKWss; *sa̧t* BRHG; *sø̀øt* EKWss; *sø̧t, sı̨tada* GBJ; pl. **satu** FCS; **sato** FS; CS; **sutu** [!] FCS; *sà̀ta* FHG; sup. **siti, -e** FCS; **-ä** LCS; **suti** FCS; **-ä** LCS; *sı̨ta* FHG; LK; GHHm; EK Wss; GBJ; *su̧ta* GBJ; imperat. **sit** S; CS; 2 pl. **siti** F; perf. part. **siten** CS; pres. part. **sitänes** (F); CS; L; RN, (VB). **Sittä** och **tro,** göra sig ärende, snugga S. **Sita o. tåga,** sitta och arbeta, hålla i med. **Sita fräu,** sitta som fru, vara fin och förnäm GA. **Sita kvälld** BU, sitta inne och arbeta vid eldslyse; **sitä kväld** L, (NS), VB. SÅ 15. **Manen sitar kväld,** månen är sent uppe på natten S. **Sita runtanat,** sitta natten rund FCS. **Sitä äi främblu,** sitta främst, högst L. **Sitä äi luggen,** flyga i lufven, anfalla GA. **Sitä äi nukku,** sitta vid dörren i kyrkbänken VB. "Sitta inom kyrka", [ej vara kyrktagen] MB. Sittia **pa radbänk** (lek) Wallin. "Sitta på stol", sitta inne, vara ledig. "Sitta **bi**", passa fisken vid Sjuströmmar vs. "Sitta **ei**", jemt förfölja, anfalla, träta på S. **"Sittä** i någon", flyga på någon med träta, hugg och slag, såsom en arg hund i ett svin S. **"Hae Ner Smyr, Mor? — Naj, hä situr äi kohårne!"** F. **Tåila** [spilkråkan] **situr u turrar . .** FCS. **Sitar sum an hane äi a gröitskaid,** sitta bekvämt VB. **Va siturt tu u pilkart mä?** FCS. **Der sita måjor . .** RN [i visa]. **Lang-'alu sat u grèt** [ramsa] L. **Trulle sat sum dä sat!** LÄ. **Sat gärdi han . .** [om en örn] F. **Vör satu u döivla' haila dagen** FCS. **Di satu tyssla** [tyst] FCS. **Var go u sit!** S. **Gae i städ muffar! u läggi Idur, Er siti bära uppi u roki!** F. **Vör ha sitänes färd,** vi hafva åkt hit (F, VB). **Sitänes färdar,** säges då man kommit åkande, ej gått (F, L). **Vör har sittnes färdar!** S. *tak, vø̧r ha sı̨tnas fæ̀rdar!* (svaras då en som kommit åkande, bjudes sitta) GGHG. **Sitäness laikar,** lekar då man sitter RN. — Fg. sitia. — **sitt-bräde sitbredä** AG n., [på en väv]. **-orka** s. pl. **sittårkar** CS, [sittande arbete].

***sjamsig sjammsug** CS, slamsig.

sjaska sjasska FS; CS, plumsa, gå i vatten. Jfr **sjoska.**

***sjassla sjassla** GH, [vara lat, trög].

***sjasslare sjasslare** GH, lathund, trög.

***sjasslig sjasslig** GH, slaskig, våt.

***sjocka siocka i skoar**, säges då Skona äro fulla med watn. Jfr **sjogga** och **sjoska**.

***sjodd sjådd** BU n., drumleri, lathunderi.

***sjodda sjådda** FS; CS; BU, gå och stöka, vara lat BU; gå sakta (en kvarn), arbeta långsamt FS; CS; gå sakta, söla FCS.

***sjodder sjoddar** BU m., drummel, lathund.

***sjoddig sjåddugur** BU, lat.

***sjogg sjågg** S n., arbete, bestyr.

***sjogga sjågga** S; **-ä** CS; *ʂåga* FHG; *ʂåga* FLHG; pres. *ʂágar* FL, LHG: 1) arbeta S; (gå och) påta, arbeta smått: *han gar u ʂågar fø sɨ ʂálvur*, går och knåpar för sig själv FHG. 2) vara osnygg, illa klädd CS. 3) *da ʂágar ɨ stɨvlar*, det klafsar i stövlarna (av vatten) LHG.

***sjoggig sjåggug** CS, osnygg till klädseln, smutsig, otreflig CS.

***sjolgsen sjålgsen** NO. **Jitä si' sjålgsen**, föräta sig, så att det "sätter sig i halsen", stårknar NO.

***sjoller sjålldär** (F), AG; **sjolder** LI, (L) n., bestyr, oväsen (såsom vid gästabud) LI; lek, gnabb och oväsen AG. Jfr **barna-sjoller.**

***sjollra sjoldrä** LI, (L); pres. *ʂáldrar* BRHG. **Ga u sjoldrä**, gå och ha bestyr, lida oväsen LI; prata, sladdra HG.

***sjosk siosk** Neog; **sjås(s)k** S; CS; (F); KB, (VB) n., något vått, söligt göra (F, VB); sörplande ljud t. ex. i våta skor KB; stöpigt och slaskigt väglag; så kallar man en oren, sölug, stygg, och slaskot piga Neog; (fig.) en snuskig och pjaskig kvinna CS. Jfr **josk.**

***sjoska sjås(s)kä** FLCS; (F, VB); *ʂàska* FL, HÖHG; *ʂòska* HETg; pres. **sjoskar** PS; **sjåskar** (RN), pjaska, gå i väta, något vått, och ljuda deraf S; gå i eller handtera slask CS. **Sjoskar i skoar**, gå med skona i watten PS. Det **sjåskar i skoar** på den döde vandraren (RN). Det "sjåskade" af vatten i stöflorna (L). *da ʂáskar ɨ stɨvlar*, (då man fått vatten i stövlarna) HÖ, NRHG. Jfr **joska, sjogga** och **sjåka.**

sju siau Neog; Wallin; F, FLCS; **sjau** FCS; EE; RN; VBKn; **sjavv** FS; CS; *ʂau* GHHm; EKWss. **Ett hveit-bonde-kånn gärde mair än sjau barmhertige Gud**", sad käringen mot geten EE. Fg. siau. — **sju-bet sjaubèt** (F), se **bet** s.[1]. **-hål sjuhul** F, **sjauhul** (F) m., bf. **-n**, en fisk med sju hål på sidan. ***hålare siauhulari** FS, CS; LF; SH 30 m., bf. **-n**, fisk, lik tobbis (men ej nejonöga) F; sannolikt = nejonöga LF. **-kanna** "sjukanna" EK f., [öl- el. dricks-stånka] fyldes af 7 half-stop. **-mans-*slätt siaumansslèt** S [slåtteräng som 7 man kunde slå höet av på en dag]. **-mans-styrka** "sjumansstyrka" FO, (F, VB), Hypericum, blomster att bota med. **-rygg sjaurygg** F; L m., liten fisk L; (= **stainbeitare**) F; (eg. icke på Fårö, utan der **stainbäit**) FCS; SH 30; "sjurygg", stenbit, Cyclopterus lumpus LF. **-stjärna** f. bf. **sjau-stjerna** FS, CS. **Mide-otu** = mellan jul och 13:de dag gick **sjau-stjerna** ner kl. 4 på morgonen, **yfvar svalo-knäuten** F. **-öga** pl. "sjuögon" LF, nejonöga, Petromyzon fluviatilis.

sjua s. **sjaua** S, [siffran 7].

***sjua** v. **sjua** F, säga **sjuah!** då man driver korna.

sjubb-mössa skups myssa (dokum. 1688); **skubbmyssa** BU; FCS f., luden lamskinnsmössa FCS;

. . med skinn som i fyra snibbar omslöto kullen BU.

sjuda **siauda** Neog; FS; CS; **sjauda** FS; CS; GA; **-ä** S; *ʂauda* EK Wss; GBJ; pres. **sjaudur** (HB); *ʂaudar* LHG; GBJ; impf. **saud** FCS; *ʂaudad(a)* EKWss; sup. **sudi** FCS; perf. part. **(ugns-)suden** L; n. **(upp-)sude'** EK: 1) sjuda (väder, vatten, skog) F; susa (i skog) FCS; GBJ; fräsa (som vatten på hett järn) FS, CS. 2) sjuda (salpeter) EK Wss. 3) träta, gräla GA; gå och smågräla, morra S; vara grinig, jämra sig GBJ. När det **sjaudur i Gajtrikku** (äng o. udde i Hablingbo) **modar** det storm (HB). *dei ʂaudar ei skougɛn dei bleir ouvɛdar* GBJ. *sitar u ʂaudar*, gnäller, beklagar sig LHG.

***sjudig** **sjaudugur** GA, **-ugar** (GA); *ʂauduar* GBJ; n. **siaudukt** S; *ʂaudut* GBJ, om en som (sjuder) grälar jemt (GA); grinig, grälig GBJ, n. tråkigt, tungt GA.

sjuk **siauk** Neog; **sjaukur** F; (HI); **-årr** RN; **sjaukr** HM; *ʂaukar* EKWss; GBJ; f. **sjauk**, n. **sjaukt** HM. **Jag har aldrig var't sjaukur ei min teid** F. "Så sjuk att han inte kan **karä** [stryka] elden af sig" S. **Snåien jär sjaukårr**, (sjuk) kram, våt RN. Jfr **drängn-**, **ligg-**, **mag-**, **morgon-**, **sot-** och **ägg-sjuk**. — **sjuk-dom** **sjaukdom** F, FL; *ʂàukdóum* BRHG m., bf. **sjaukdomen** F; pl. **-ar** HU. **När sjaukdomen har faë lata äut, så bläir dä bätur** (F)CS. **Den stora sjaukdomen** (pesten). **Sjaukdomar järo** efter **gammelt** . . [se **bota** v.] HU. **-vagn** **sjaukvagn** (ÖJ), [för trötta får, då man drev dem från "södret" till Visby].

sjuka s. **sjauka** F; FL f., bf. *ʂàuku* BRHG, sjukdom. *dɛ æ haul ʂàuku dɛ*, det är hela "sjukan", det är där skon klämmer BRHG. Jfr **bränn-**, **mag-**, **morgon-**, **skit-** och **sulk-sjuka**.

sjuklig **sjauklig** SU; *ʂauklɨ* BR HG.

sjukna **sjauknä** CS.

***sjund** **sjaund**, **sjäund** CS m., bf. **sjunden** S, den sjunde i ordningen i ett spel l. dyl. CS. Jfr **sjunder**.

sjunde **siauundi** F, FLCS; **-ä** FCS; **sjauondä**; **sjäuondä** [!] CS; **sjuonde** S; *ʃauɛnda* LK; *ʂàunda* HETg; *ʂaunda* EKWss; *ʂàvanda* FHG; f. **siauundu**, n. **-da** FCS. **Dänn siauundi, dä -du, dä -da** FCS, den (det) sjunde. Fg. (m. dat.) siauanda (B); (f. dat.) siaundu Rk.

***sjunder** **sjundar** S, den sjunde [i lek].

sjunga **singa** Neog; FS; CS; **-ä** S; CS; *sîŋga* FN 325; *siŋga* FL, LÄ HG; GHHm; EKWss; GBJ; pres. **singer** Tft; S; **singur** LCS; RN; HB; **-ar** (MB, RM); pl. **sinnga** F; impf. **sang** Tft; F; LÄ; LCS; **singdä** CS; *saŋg* GHHm; EKWss; *siŋda* ABNC; *siŋgada* LK; EKWss; GBJ; pl. **sungo** F; sup. **sunget** Tft; **sungi** F; **-ä** LCS; **-e** S; *suŋga* GHHm; *siŋga* ABNC; *siŋga* GBJ; perf. part. **sungen**, **singd** CS; pres. part. **singendes** Tft; **singänäs** CS. **Di kväddu ann mä singa**, de började sjunga FCS. **Singa äi kammb**, sjunga med papper på ena sidan mot **sprättkamben** F. **Singa mä nunur** (låtpipor) F. **När kaulen** (allen) **singur**, blir det **blikkt** väder RN. **Han singur sum a säirså** (syrsa) HB. **Alla fäular ei skogen sinnga, men äugla deiar seina ungar!** F. **Den som singar i sängi, far gratä i däur-[dur-]rängi!** (ordst.) (MB, RM). **Ingen dansar bätter än lamaren,** och **ingen singer bätter än stama-**

ren (Snöb. hos S). [Spöket] **raut, grèt, log u sang um hvartanna um nètur** LÄ. Fg. (pres. pass.) sings. — **sjung-trast singetrast** LÄ m., sångtrast.

***sjungare sjungare** F m.: 1) sångare (fågel i allmänhet). 2) örfil.

sjunka siunka FS; CS; VB; **-ä** S; CS; *sîŋka* FN 325; *siŋka* FL HG; *siŋka* LK; EKWss; pres. **sinkur** F; LCS; **-ar** CS; *siŋkar* NRHG; pl. **sinka** FCS; impf. **sank** FS; CS; VB; **sinktä** CS; *saŋk* GH Hm; ABNC; EKWss; *siŋkta* ABNC; *siŋkad(a)* EKWss; pl. **sunku** FCS; **-o** F, VB; *soŋko* FD; sup. **sunkä** LCS; *suŋka* GHHm; EKWss; *siŋka* ABNC; *siŋka* EKWss; perf. part. **sunken** CS. "Sjunka av", sjunka; perf. part. "avsjunken", sjunken (kut) F. "Sjunka ur minnet", glömmas, förgätas S. Fg. pres. sinkir (B), impf. sanc.

sjuttio sjuttiti FS; CS; **sjutti** RN; *ʂuti* EKWss. **Sjutti ar** — ligger man i vra [ur ramsa] RN. Fg. siautighi Rk.

sjuttionde sjutt-täiundi FCS; *ʂutáiṇde* EKWss.

sjutton sjutun [!] Tft; **sjuttån** FCS; **sjuttan** FCS; **sjåttan** FS; CS; **sjuttän** VBKn; **sjyttan** [!] BUS; CS; **sytten** Ba, CS; VB; **syttan** FLCS; **syttän** FI, VBKn; S; *ʃiotan* FD; *ʂutn̥* EKWss; *ʂùtan* (blott som svordom), *ʂùtan*, *ʂùtn̥* BRHG. **Täunen jär sytten enar langar**, 17 aln lång VB. *va ʂùtan*, vad sjutton? BRHG.

sjuttonde sjuttandi, -du, -da F CS; **-åndi** CS; **siyttundi** FLCS; *ʂjutṇde* EKWss.

sjå s. *ʂau* BRHG; HBTg n., (brådskande) arbete, knog. *ska du hiṇ̩dę̄, da fą du ʂau̯ da*, skall du hinna det, då får du knog då BR HG.

sjåa v. **sjavva** F; *ʃâva* FN 321; tråka, träla.

***sjåka sjåka** F; **-ä** FLCS; pres. *ʂą̀kar* FHG, "sjåska" (såsom af vatten i stöflor); (= **kvapä** EK); säga "klifs klafs", när man går i gyttja FHG.

sjåp sjåp CS n., tafatt, enfaldig kvinna.

sjåpa sjåpä CS, bära sig bakvändt åt.

***sjäga** s. **sjägä** HHCS f., sax. [I leken **tipple tine** läses]: **Hvad har du i nyste? — Nal! — Hvad har du i nal? — Stal! — Hvad har du i Stal? — Sjäge! — Spring kring och lät vägä!** Jfr **tjäga** s.

***sjäga** v. **sjägä** TK; L; VB; *ʂę̄ga* EK, VBWss: 1) vara ihärdig, arbetsam VB; hålla på jemt, bittida och sent L; arbeta hårt ivrigt VB Wss. *arbe̯it u ʂę̄ga* EKWss. 2) såga (ved) TK. Jfr **tjäga** v.

***sjägig sjägugur** F, FLCS; **sjäguar** L; *ʂę̄guar* EKWss; n. **sjegut** F, FL CS; *ʂę̄gut* EKWss, ifrig i arbete L; drumlig, långsam: **dä gar sjägut** F, FLCS; n. knogigt, arbetsamt Wss.

själ s.[1] **själ** S f., (märgen i en gåspenna), bf. **själi** LJK, själen. Fg. sial, siel (Rs). — **själ-botsdöd själlbotsdaud** CS m., (= isl. sálubot, D. Sjælebod), expiatio animæ. Jfr **själv-bot. -bots-gärning själlbotsgärning** f. CS.

själas siälas Neog, **själas** Ba; FS; CS; **-es** CS; **sjelas** FCS, dö, gifva upp andan Neog; dö, ligga i själatåget S.

själ-fisk skälfissk [!] VB; **själfisk** CS, så kallas skälen, "kuten" på Näs; säger man **"käut"** blifva de rasande [näml. under jakten]. **-fiske själfiske** F n., hafssjälsfångst, kutfiske.

***själl-synt**, se **själv-synt.**

själv **sialfwer** Neog; **sjalfwur, -er, -r** Tft; **sjalfwer** Bröll.-d. 1738 a; **sjalvr** EK; L; **självårr** L; NS; HM; **sjalvar** RN; **själfvar** CS; NR; **sjalfvar,** (LÄ); **-ur** Bröll.-d. 1771 b; (LÄ); **själ'** VB; **själf** CS; **ʃalvar** RNLm III. 2, 20; **sjallvårr** sades ford. på Fårö [!?]; **själl(f)vur** FS; CS; **siällvår** FCS; **självr** S; **själl** CS; *ʂälvur* FHG; *ʂæl* FL; LÄ, HU, AN, ARHG; GHHm; *ʂalv* (föråldr.) GHHm; *ʂalv* ABNC; *ʂalvar, ʂalv* EKWss; GBJ; NS, VB, SUHG; *ʃalvar* LK; *ʂálvar* FL, ÖJ HG; f. **sjalf** Tft; **själlv** FS; CS; n. **sjalft** Tft; **själft** EK; Tft; **själlft** FS; CS; **själlvt** FCS; *ʂalt* BRHG; dat. **siälvu** FCS; pl. **sjalfvä** S; *ʃalva* LK: 1) själf. **Läite u inte kunde han själfvar . .** NR. **Siällvårr, han siällvår,** husbonden (af främmande): **haë ner hann siällvår haima?** är husbonden hemma? FCS. **Han självr,** husbonden L, SÅ 64. **Bonden självårr,** b:n sjelf, husbonden; ej gamle far, ifall han afsagt sig väldet. **Av sig siälvu fiäll dä,** det föll af sig sjelft FCS. *da gik a ʂ ʂalt,* det gick av sig själft BRHG. Smöret **radar sig själft,** rinner (i värmen) EK. **Nå, Guskillä! radar vör uss sjalfvä!** S. — Sägen: **Sjalfvur.** En bonde var en . . natt ute i sin **flatäska** (ökstock) och "brandade" på Fardume-träsk; men som det började blåsa och hårdt regna, "stydade" (stakade) han sig i land och tände eld i en rishög för att torka sig. Bäst det var kom en gammal ful krokryggig gubbe fram mellan buskarna och ställde sig vid elden midt emot honom och värmde sig. Sedan . . sade trollgubben: **"Hva' haitar Däu?" — "Jag haitar sjalfvur"** svarade bonden. Men då denne med detsamma stack sin ljustra in i elden, frågade trollet: **"hva' skatt däu nå staika?" — "Rogur"** (rofvor), svarade bonden. — **"Daim vill ja' smaka!"** sade då gubben. **"Hä skulu er fa, far!"** lofvade bonden, hvarpå han drog ljustran ur elden . . och jagar den så i gubben, nedanför underlifvet. Då for trollgubben till skogs under ett hiskeligt brak mellan träden och under höga rop: **"haita rogur äi pungar to!"** Då skallade trollröster från flera håll som frågade: **"Hvaim har gitt Er daim?" —** då gubben skrek: **"hä har Sjalfvar gärt!"** hvarpå de andra skogstrollen genmälte: **"Har sjalfvur gärt hä, så far sjalfvur bihaldä dä!"** LÄ. SH 14. *ha ʂalva gærʈ da, fa ʂalva svèiːdə!* (i likn. sägen) BRHG. — 2) envis FS; CS; egensinnig, sjelfklok, stursk CS; "sjelfsynt", egenrådig BU; sjelfständig, styf, stursk S. Fg. sielfr. — **själv-bot** **sialfbot** Neog, **sjelfbot** Ba; **själlbot** CS; **hä jär sialfbot hialpa hann,** sägs när man har med ömkan med enom; item: **hä war sialfbot,** thet war rett åt honom; när någon sielfwer är orsak til sin egen olycko wiljande intet lyda god råd Neog; sin egen ofärd Ba; säges 1. när någon får lida (böta) för en sjelfvållad ofärd, 2. när någon förtjenar hjelpas: **däu jär själlbot till u jelpä** CS. Jfr (?) **själ-bots-död.** **-död sjalfdaud, -daudar** CS. **-klok sialfklok** L. soc., envis. **-svart** *ʂalvsvartar* VBWss, natursvart. *ʂalvsvarʈar, ınt fargsvartar,* **-*syl sjalvsöilur** LCS; **själlsöil** CS, envis, sjelfvisk. **-syn sialsyn** Neog; **sjelfsyn** Sahl; **sjalvsöinur** LCS; **själlvsöin** VNCS, sjelfklok, envis, kinkig, tål ej till-

tal Sahl; envis, inbillsk CS. **Han jär så sialsyn**: otålig, såsom the siuka som kunna se sig onda för ingenting. **-synt sjelfsynt** Aln; **själlvsöintur** FCS; **sjellsöint** F; CS; **-söimtur** [!] BU; **själl'söintarr** AG; *ʂàlsǿɪnt* BRHG; *ʃælsœint* LK; *ʂælvsœynta*r GBJ: 1) sjelfklok, enwis Aln; CS; egensinnig, kinkig HG; envis FS; CS; egenrådig, sjelfsynt BU; orimlig; afundsam FCS; ensidig, ond, sjelf AG; otålig CS; missbelåten, stött GBJ; misslynt LK. 2) se **sällsynt**. **-synthet själlsöinthait** CS, envishet. **-värdig själlvvärdugur** FS; CS, envis, egen, störig; enrådig, olydig. **-*värding själlvvärding** FS; CS m., envising; en som gör som han sjelf vill. **självs-*vörding sjalsvörding** VB m., en som gör som han vill.

***sjäp siäp** Sahl; **sjäp** TO n., ett wåpigt qwinfolk Sahl; långsamt fruntimmer TO.

***sjäpa sjäpä** TO, [vara långsam].

***sjärga sjär(r)ga** FS; CS; BU; VB; **sjärgä** AG; *ʂærga* NRHG; pres. **sjärgar** FCS: 1) skära med en slö knif F; AG; VB; NRHG: *han bæ ʂærgar ǻv dæ*, han bara karvar av det. 2) gå dåligt, då man är trött F; sakta gå fram hit och dit (om fiskar) (F); gå så där: **dä sjärrgar ännda** FCS. 3) låta illa, morra, puttra BU; gräla på F, VB. **Sjärrga imot**, vara gensvarig, käfta mot BU.

***sjärgla sjär(r)gla** FS; CS; **-ä** FL CS; L: 1) sarga, bita dåligt FS; CS; skära med en knif flera gånger fram och tillbaka på något som viker undan, t. ex. då man afskär en fisk (= **tjärglä**) CS; sarga, klippa, smula sönder (= **tjärgla sundar**) L. 2) länge gräla om samma sak CS. 3) gå, glida långsamt (såsom en fisk under isen (FL)CS. Jfr **sjärga**.

***sjäska** s., se **siska**.

***sjät** 1) **sjèt** F, BU, f. BU, n. F bf. **-i, -ä**, (flyttbar) långbänk att sitta till bords på, som 8, 10 pers. kunna sitta på F; vändsoffå (med rörligt ryggstöd) BU. 2) **sjèt** m., pl. **sjètar** F, vecket mellan baklåret och arsklinkan (på menniskor).

***sjäta** s. **sjeta, sjäta** FCS; **sjetå** L; VB f., pl. **sjeturr** VB; pl. **sjetonar** F, stuss FCS; säte VB; arsklink L; vecket mellan arsklinkan och låret (F). L.

***sjäte siäte** Sahl; **sjète** RN; **siete** FCS; **sjäte** F; RN, m. FS; CS; bf. **sjetan** F; pl. bf. **sjetanar** FS; CS; n. RN: 1) en gammal bänksort, hwarpå ryggstycket kunde wändas Sahl; lång kränka FCS. Se **sjät**. 2) sätet RN; vecket mellan arsklinkan och låret RN; arsklink F; oftare i pl. def. **sjetanar**, sätet, arsklinkorna: **ja har site, så ja fat ondt ei sietanar** FCS.

***sjätra sjètra** FS; CS f., pl. **sjetrur** FS; CS, bf. **sjètrunarr** FS; CS; **-uner** F, säte (podex) S; CS; vecket, säte och arsklink S. **Jag har sara sjetrur, jer sar i sjetrunar** F CS. **Barne jär rat äi sjètrunarr** F.

***sjätt** m. bf. **sjätten**, den sjätte [i lek].

sjätte sjätti FCS; *ʂæta* EKWss; **Dänn siätti, dä siättu, dä siätta** FCS. Fg. f. siatta Rk.

***sjätter sjättar** S, den sjätte [i lek].

sjö sio Neog; BU; RN; **sjo** F; CS; **sjöi** S; CS; *ʂøu* (föråldr.) EKWss; GBJ; *ʂøɨ* LÄ, BRHG; HETg; *ʂøɣ* GBJ; *ʂǿ* VBWss m., bf. **sjoen** FS; CS; BU; ÖG; L; RN; HH; SU; **sjöen** S; **ʃouen** RN Lm III. 2, 22; *ʂouan* (föråldr.) FLHG; GHHm; EKWss;

GBJ; *ʂóiạn* LÄ, HL, HÖ, NOHG, *ʂǫạn* VBWss; *ʂǫ́ạn* SUHG; förr *ʂáuạn* (?) HÖ, NO, KBHG; dat. **sjoi** I 100: 18; ÖJ; SUKn: 1) sjö, haf S; CS; vanl. = Östersjön HG; J. 2) **sio** BU; RN; **sjöi** CS; *ʂǫ* EKWss, pl. *ʂòiạr* BRHG; *ʂǫạr* EKWss, våg RN; bölja CS; BU; (synnerligen en stor) CS; sjöns gång och välfning F. **Sioen baular,** sjön brusar in mot land L. **Sjoen gynnar ga hväitur** F. **Nå holar sioen pa hitta stora flakki** FCS. **Sjoen lauper full af fisk** RN. Då **sjöen laupar i land,** låter höra sig, blir det nordlig vind VS. **Sioen laupar till,** brus i sjön mot land och klippor (under blifvande vind) eller derifrån vinden ell. stormen kommer L. **Sioen rauner,** når om winteren, wid siöstranden bli ijsberg L. soc. **Sioen star ei an störtning,** då vågorna bryta sig F. **Bära Gud ypnar sjoen u fäuglaröve, så kunna vör nuck liva** HH. "Sjön är lat" (mellan Filippus och S. Olof), då vattnet ligger stilla och ej lätt öfvergår till storm och hög sjö VY. **Sjoen jer mavugur,** der gå små hvita vågor (som måsar) FCS. Det **gar hveita mafvar pa sjoen,** det blåser något och böljorna gå hvita F. "I dag är det backigt i **sjoen**", sjögång ÖG. **Hä drumbar i sjoi,** det dånar i sjöen, it: skjuter i sjöen' I 100: 18. **Hä jär stur köjring i sjoi** SUKn, (se **köring**). **Til sios** FCS; **till sjos** F; AG, till sjöss. **Till sjos, dar ingen bode, och ingen rode** F. Fg. (dat. sg.) sia. — Jfr **bak-, brott-, bräck-, drag-, grav-, land-, lä-, sväng-** och **ut-sjö.** — **sjöankar sjöankar,** bomärke vid Vidfälle i KB. **-borre** m. pl. **sioburrar** VS, abborrar, som gå in från sjön [i Sju-strömmar]. SH 25, 26, 85. **-botten** m. bf. **sjobuttnen** RN. **-*bras sjobras** FS; CS n., brus i sjön förrän vädret kommer F, . . före stormen FCS; brytning, dån under stormen F. **-bud siobud** F; BU; **-boud** AG n., 2, 3 famnar tåg som är öfver **dåbbu** eller **skogen,** att ej båten i hög sjö skall gå under; **sjobudet** är fastgjordt i **framstamni** AG; (på repet) är 2, 3 famnar långt och gör att båten vid hög sjö ej skall kantra, i fall **sättningsstainen** fastnat mellan stenar på bottnen BU. **-*bylk siobyllk** F, sjöskvalpning. **-dyning sjodyning** FCS m., hafvets brus, dyning. **-fall sjofall** (L), RN n., vågornas hvälfning i storm ute på sjön; hög uppsvallning af vågorna. **-folk sjofolk** SU; **sjöfålk** S, (F) n. coll., sjömän (i allm.). **-fågel siofäul** F; BU m., = **skräcka, svärrti, ad, alle, blika** . . Jfr **strand-fågel.** **-*fär siofär** skip: tiänlig til siöss Neog. **-gast siogast** F; RN m., drunknad, obegrafven sjöman F; d:o [som spökar] RN. **-gräs sjogras** NS n., blomma (på Fläisi); violett med gul pistill; Aster tripolium S. **-he(d) sjohai** F; (ÖJ) m., bf. **-en** F, hägring. **-hävning sjohäfning** GH f., högt vatten, då sjön stiger och lyfter strandstenar in på land. **-id sjo-ejd** SH 25; **sjoid** S; "sjöid", som kommer från sjön [in i Sjuströmmar] vs. **-jungfru sjojåmfräu** S. [En pojke blåste flöjt då en skön jungfru ur havet kom och sjöng därtill, till slut kastade sig gossen i havet för att gripa henne, men fick se att hon var ihålig bak, då kärleken försvann] VY. **-kalv sjokallv** FS; CS; *ʂòụkálv* NRHG m., sjöstjerna S; manét CS; HG; fäster sig på garnen, gör ingen skada,

men när han visar sig (vid Mickeli och till jul) flyr strömmingen VY. SH 65. **-karl sjokal** Sahl; **sjokarl** PS, sjöman. **-kast sjokasst** RN n., det man ur båt eller fartyg kastar i sjön för att lätta lasten. **-krämpa siokrämpa** f., pl. **-ur** BU, krokig vattenmask. **-kärra siokärrä** S; **sjaukarre**[!] [Ba] f., ångfartyg. **-lag sjolag** (L) n., [flöte], 2 aln långt som alltid är under vattenytan [och sträcker "repet" från **taugstainen** rakt upp; därifrån går "buden" . .]. **-*lam sjolam** F; BU; HM n., brus af sjön HM; vattnets brus, som **modar** storm F; brus i sjön sedan stormen rasat ut F; sjöns brus mot klipporna äfven vid **dadt** (dödt) **lugn** BU. **-larm sjolarm** SU n., sjöns brusning mot landet. **-ledes sjolaides** CS. **-lom sjolom** FS; CS; FLCS; BU; GH m., lom (fågel). **-lus sjölus** VY m., sjömask, (stor som en vägglus, hvitaktig), suger, förstör betet på flundre- och torskanglar (hälst på hällbotten), inne på "flavatten" af 2—8 famnar. SH 65. **-man sjoman** CS. **-mask sjomakk** F; L; HM m., mask som äter upp näten HM; = **krampryggg** F; L (se d. o.). **-mellan sjomilla** FS; CS, på ett näs mellan sjö på båda sidor. **-*murr sjomurr** m., bf. **sjomurren** (F); SH 44, n. F, sus, dån från sjön. **-nål sjonal** FS; CS; L; **sio-nal** LF f., bf. **-i** L, liten fisk, smal som en strumpsticka FS; CS; [d:o] 6 tum lång; gröna L; SH 30; brednäbbad kantnål, Syngnathus typhle LF. **-nöt sionaut** FS; CS, (MB); L; SUCS; **sjönaut** RM n., hvitt och gråstrimmigt nöt SUCS; **haë tva, trea färgur** (hvit-, röd-, svart-, sot-) FCS; sjönöt, -boskap, som enl. sägnen alltid äro "brandiga", som tillhöra haffrun ock dem hon kallar på: "**Kum, kudda mäin — mä alla alla kibbar träi!**" BU. En gosse från Nårs på Fårö hade varit **bäi gifft** och såg då på stranden en "brandig" ko, som nyligen kalfvat; han blef rädd, men talade om det hemma. De sade honom då att han kunnat få kon, som var ett **sjonaut**, om han bara förstått att kasta något öfver henne. Nästa gång han fick se sjökon på stranden kastade han öfver henne en träbit och fick så både ko och kalf. Se f. ö. under **hav-** och **hår-fru**. **-orm sjoårm** S. [Sjömän hade sett hur sjöormen slogs med en valfisk; ormen tog sin tillflykt till fartyget] MB. **-råd sjoråd** F n. På Danzigs redd såg sjöfolket ur vattnet uppsträckas två händer, den ena med, den andra utan **hankle** (vante). En sjöman kastade då ett **hankle** till "sjörådet", som om en stund ropade: "Vanta-vän — hal in i kväll!" Sjömännen lydde råets varning och halade in i hamnen från **ridden** (redden). Om natten blef en förflugen storm, då 150 fartyg förstördes. — Under seglingen såg man från däcket en man, naken efter länderna, springa efter fartyget i kölvattnet, men ingen kastade något klädesplagg åt rået, som snart **försvanst**. Bäst det var reste sig vid **klippona** [klippan] en **vattnastack** (hvirfvel), hög som märsrån, hvälfde öfver fartyget och slungade det med detsamma på en **grynna** (grund). Skeppet förliste alldeles, men folket bärgades dock F. [I en annan sägen är "sjörådet" (näcken) en man som spelar på flöjt o. lockar en flicka till sig i sina granna salar på havsbotten; hon får där

ett barn med honom, men sörjer af längtan och får slutligen lov att gå i kyrkan, där hon träffar sin moder o. berättar allt. Sjörådet ropar utanför, att den lille gråter, men dottern gör sig hård och får stanna hemma] RM. **-rädd sjoräddar** CS; F, häpen, rädd på sjön. När folk äro **sjorädda** skola de bita uti **kalfva-skälfva** F. **-skval sjoskval** FS; CS; FL; *ʂou-skvɑl* GH Hm, m. FS; CS, bf. **-in** FCS, n. FCS; FL; Hm, bf. **-i** FCS, sjökant, strandbädd S; CS; vattenbryn Hm. **-*skälling sioskälling** F, susning af sjön mot grunden och landet, som modar annan vind. **-språng sio-sprang** F; **-språng** FS; CS m., susning af sjön (icke mot landet); (efter stormen); orolighet, sjögång i lugn; **haust u lading, när köild u värmi skulu skilas at. -sten sio-stajn** HH m., fasta hällen och sten i Nisseviken, som smäller i elden. **-stut sjostäut** S m., pl **-ar** VS; (GH), (hafsfruns boskap); gå upp ur sjön och springa med korna VS, då kalfvarne bli **blamängdiga** GH. **-störtning siostörtning** F, när sjön bryter sig mot stranden. **-*sym** n. **sjo-söimt** F; BU; AG, klart, klarsynt på sjön, att man ser långt. **-syn sjosöinar, -ur** CS; n. **sjosöint** FS; CS, (L); **-såint** [!] NS; *ʂøsøynt* EK Wss, klart, klarsynt på sjön; klart väder då man ser långt på sjön. **-säd sjosäd** F f., sjöskadad säd. **-*tög sjotaug** FCS, [rep vid fiske].

***sjöig sjougur** F, n. **sjougt** FS; CS, svalligt, stormigt med gammal sjö (efter storm).

***skabilk skabillk** [ändr. fr. **skabillkä**] (F, VB) n., galen figur, tillställning, spektakel.

***skabilka skabillka** F, något fult, vanskapligt i form eller klädsel. Jfr **skibinkel.**

***skabilke skabillkä** CS; **-e** VB n., spektakel, något som ser oskapligt ut VB; (skällsord) as. D. Skabilken CS.

***skack skack** Sahl; CS; (F, L), sned Sahl, CS. **Pa skack** Sahl; CS; S; **på skack** S, på sned, på snedt.

***skacka skackä** CS, göra snedt; komma på sidan. *skàk̩sɨ*, förskjutas åt sidan (av skakning), om ett lass BRHG.

***skackas skakkes** VS, skakas, stötas lös.

skada S. **skada** FS; CS; *skɑ̀da* FHG; *skɑ̀dɪ* GHHm; *skɑ̀da* allm. HG m., "dat." pl. **skadum** RN. **Halda skada,** anse för skada FS; CS. "Det kom skada på kärnmjölken" (om en flicka som blifvit hafvande) S. **"Skaden icke kuningen för um vör dä gärum, da gär vör oss sjalfve skadum!"** [sade "Riddaren" om kung Birger] RN. Fg. scaþi, d.-a. scaþa.

skada v. *skɑ̀da* BRHG; = impf. o. sup.; perf. part. **skadd** CS; *skɑ̀dn̩*, pl. *skɑ̀dna* LK. **Skadd i färden,** skadad i kopporna SUCS.

skaffa skaffä, impf. **skafftä** CS.

skaffare skaffare Neog; F; FL; GA; L m., bf. *skàfan*, pl. *skàfrar* BRHG, som bär in maten och passar upp vid bordet i gästabudslag FL; en **kal** (gift man) som bär in mat vid bröllop GA. Lithberg, Fatab. 1907, s. 163 ff. **Skaffaren** bär maten in, men **skänken** ölet F. "Han bär sig åt som Skote-skaffaren!" [bär sig bakvänt åt; efter en skaffare vid Skote i LJ som snavade på en av "de små under jorden" och föll med steken] TO. Jfr **ung-** och **öl-skaffare.** — **skaffa-**

re-dansen **skaffare-dantzen** Neog; **-dansen** S; Fredin n:r 330, [dans vid bröllop]: tå skaffarenar moste runt om gifwa hwarje och ene af qwinfolken en dantz, sist dantzar Ungskaffaren Brudgumman til med Brudenne, han til Bruthebonden och så widare . . Neog. **-dräng** **skaffaredräng** eller **öltappare**, som har till kamrat **skaffare-päiku**, hvilka hjelpa **skaffarefålki** GA. **-far** **skaffare-far** m. S; CS, och **-mor** f., de som vid bröllop skaffa allt som behöfves in och till rätta; kallas gemensamt **skaffarefolk** och begge måste vara gifta CS. **Gamle skaffare-far** och **gamla skaffare-mor** (gift folk), **ungskaffaren** och **ungskaffarskan** (ogifta) S. **-folk** **skaffarefolk** CS n. pl., bf. **skaffarefolken** F; **-fållki** GA; L, se föreg. **-holt** m. bf. **skaffareholten** VY, gesällernas ceremonistafvar [vid gille]. **-mor** **skaffaremor** S; *skafamoṳr* BRHG f. värdinna vid bröllop och större kalas HG. Se **skaffare-far** ovan. **-piga** f. bf. **skaffarepäiku** GA, se **-dräng** ovan.

***skafferska**, se **ung-skafferska**.

skaffning **skaffning** HH, mat.

skafföttes **skafytes** Sahl, när 2 ligga tillhopa med hufwud wid hwars annars fötter. Jfr **svin-lunds**.

skaft **skaft** S. "Lätt på skaft", medgörlig, lättsinnig S. "Jag har en på skaftet till!", en till i beredskap VY. Fg. (dat.) scapti. — Jfr **navar-**, **svip-** och **töm-skaft**. — **skaft-bräde** **skafftbräde** S n., (el. **bandspjäld**), väfbräde. **-ämne** **skaftaämmni** F, ämne att göra skaft af.

skafta sig **skafftä si** (F), MB, säges när säden går i ax (i skaft). Jfr **skäfta**.

skak **skak** FS; CS; VY; *skạk* GH Hm, n. S; CS; f. [?], bf. *-i* GHHm: 1) skakning, löshet: **skak äi hissu slai** [slå s.] FS; CS. 2) så mycket frukt man får i en skakning VY. 3) förlängning eller tillsatt förhöjning medelst bräder och dyl. på en vagn för att få rum med större lass S; vrånghäck, att köra säd i . . som sättes på vagnsredet; varje vagn utan fjädrar GHHm.

skaka v. **skaka** FCS; **-ä** CS, impf. **skaka** FCS. Jfr **rabb-skaka**.

***skakel** *skạkal* NRHG; *skạkl̥* EK Wss f., bf. *skạkl̥i* L, NR, pl. *skạ̀klar* NRHG, dragstänger.

skak-*hälle **skakhaldä** Neog; Ba; **-a** Sahl, sägs ther af, som jag menar: medan thet håller hestens **skaklar**: fötter, at han ei kan springa så fort Neog; hästfjättrar Sahl; Ba; en klump som sättes på en häst att han lättare må fasttagas Ba, **-*hälla** **skakhelda** Schoum, Aln, compedes equorum; hästefjättrar.

skakla s. *skạkla* BRHG; ABNC f., pl. *skạ̀klar* BRHG: 1) skaklar (dragdon). 2) pl. **skaklar** Neog; AR; fötter [på häst] Neog; bakskankar (på en häst) AR.

skal **skal** FS; CS; BU; KB; *skạl* GHHm; ABNC, f., bf. **-i** FS; CS, n., bf. **-i** BU; *-ị* GHHm; *-ạ* ABNC, pl. *skạ̀lar* (best. o. obest.) ABNC; *skạlar* GHHm; LK; bf. äv. *skạli* GHHm: 1) ytved, splint (på träd) FS; CS; BU. 2) skal FS; CS; BU; KB; LK; ABNC; skal på vete, havre o. s. v. GHHm. "Jag fick aldrig ett skal" (= ingenting) KB. Jfr **strand-** och **ägg-skal** samt **tjock-** och **tunn-skalad**.

skala v.[1] **skala** FS; CS; med yxa afflå barken radvis på stör: **skala staur** FCS; rent borthugga skogen S: **nå haë di skala av skogen hjär** (ej **skalla**) FCS. Jfr **skalla** v.[2].

skala v.[2] **skala** Neog; pres. *skạ̀lar* BRHG, springa, renna fort Neog,

HG. — **skal-hake skalhake** S m., löpare, skojare, bängel, bedragare. **-hal skalhalur** FS, CS, f. -l, n. -lt F, ganska hal (om is); spegelblank.

skalk skallk FS; CS; AG m., bf. **-en** AG, tvärsticka öfver något, t. ex. ett sprund F; tunn jernlapp i hvilken **nätnageln** i en hjul-**filare** fästes inåt vagnen AG ◇. — **skalk-kor skallkakor** FS, CS; **skalk-** (l. **skall-**) **kor** FCS m., n.: 1) korbänk der karlarne sitta; (hop-"skalkadt" af **skalkar**) [?] F. 2) läktare F; läktare längst bak i kyrkan, der ungdom och lekfulle, odygdige personer (**skalkar**) suto och förde **nåis** FCS. Jfr **skall-kor.**

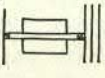

skalka till skalka till, spika fast (ÖJ).

skall s.[1] **skall** FCS; RN; *skal̨* FHG, m. FHG; RN; bf. **skallen** F; RN; n. FCS, räfskall. Pl. **skallar** RN, hvarest skallet skedde. — Alla skattskrifna, fr. 15—63 år el. "laget", "skallaget" . . satte tre husbönder på förslag t. **skallfogte**, då alla **raustade** (voterade) och den som fick flesta röster blef **skallfogte** för ett år . . I Rone är 2 **skall-lag** (Strand- o. Tåmt-böien) med 80 man i hvart lag. Hela socknen är indelad i **ringar** . . eller **skallar.** (Davids-, Dal-svids-, Sveje-, Träunhag-, Gam'-gifft-backe-, Stjausare-, Fäll-lund-, Smalunds-, Lukkse-back-skallen eller -ringen), tillhörande olika bönder dem hvar och en ska **se at um** (undersöka) om räfven finns och ringa honom, meddela upptäckten åt närmaste granne och **skallfogten**, som då genast sammankallar "laget" till **Ring-** eller **Spur-skall.** Den som ej vid hvart snöfall **ser at um** sin **skall** eller **ring** eller ej infinner sig på **skallen**, får plikta. När det är **skarp-snåi** slipper man **se at um.** — När räfven gjort skada, men det ej är **spordt** [spårat], skall man buda till **'ov-skall** [se **hov-skall**]. — Alla hafva alltid nät med sig. **Gankalar** . . [se **garn-karl**]; **bak-skall-karl** [se d. o.] . . Alla hafva påkar. **Gane** hänges först upp på **ganstickor** . . [se **räv-garn**]. **Ropning-hjalpi** (= skallfolket, mest **sårkar**) gå alla ut från garnets armar. När skallet är knäppt börjar afjagningen med rop, slag i träd och dån af **tjaut-'ånni** [-hornen]. Jfr **bak-, flöj-, hov-, natt-, rapp-** och **ring-skall.** — **skall-bud skallabud** (BÄ) [ur äldre dokum.?] m., uppbåd till skallgång. **-fogd(e) skallfogt** F; **-fogte** F; RN; **-fogde** GA m. pl. bf. **-fogtanar** F. 1) **Skallfogten** red under skallen långs **folken** F. 6 **skallfogtar** på Fårö. 2) (fig.) luskam GA. Jfr **huvud-skallfogde.** **-käpp skallkäpp** FS; CS m., 2 aln lång käpp på skall S; krökt herdestaf CS. **-lag skall-lag** RN, se ovan.

skall s.[2], se **mot-skall.**

skalla v.[1] **skalla** (F), gå på skall. Se f. ö. **skälla** v.[1].

skalla v.[2] **skallä** CS, [genljuda?].

***skalla av skallä af**, om skog, rent af borthugga på hela trakten S. **Skalla av**, (skogen), rent ödelägga . . (F)CS, S. Jfr **skala** v.[1].

***skall-bada skallbadu** ÖJKn, **-å** (ÖJ, VB) S f.: 1) en kal, naken, skoglös, torr slätt. 2) naken, trasig (kvinna), så att kroppen synes ÖJ; naket, magert och utsvultet kreatur; ett naket barn ÖJKn. **-*bader** [n. el. pl.?] **skallbadur** (J. Neog) S. slätt, skoglöst rum. **-*badig skallbaduar** GA, ÖJ, naken, skoglös.

skalle skalle Sp; I 96: 4; **skalli** (F)CS; **-a** FCS m., bf. **skallen** F; *skàl̥an* FHG, hufvud. **Jag skal sla din skalle sunder**, jag skal slå dit hufwud sönder Sp. **Jag slog han dörrkt** (durch, rakt) **äi skallen** F. Jfr **galen-, orm-, pip-, platt-, russ-, stor-, tjock-, troll-** och **vit-skalle.**

***skaller** s.[1] **skallder** STÅ; **skalldår** (L), RN n., skall, buller, larm (i skogen) RN. **Skallder å ballder**, skvaller och prat STÅ.

***skaller** s.[2] **skallder** GH; L [i uttr.]: "Jag skall bota dig för **skallder!**" (ordstäf): jag skall bota dig för gammal ost . . GH. "Jag skall bota dig. för **skallder**", säger man och dermed slår man (barnungen) i hufvudet L. Jfr **sporr-skaller.**

skall-gås skallgas FS; CS; RN f., pl. **skallgiäs** Wallin; **skallgäss** FS; CS, sjöfågel; mindre än grågäss; med blåaktig näbb, ljusgrå under magen, men öfver ryggen mörkgrå; stryker om hösten förbi Fårö; är torr och mager; stor som en anddrake, kommer omkr. Mikaëli, hvilar sig ett dygn eller två; värpa 9—10 ägg F; ankommer i april RN; finnes å Västergarnsholm S. — ***skall-gås-ägg skallgasarägg** FCS. Jfr **skäll-gås** (u. **skälla** v.[1]) o. ty. Schall-ente.

skall-kor skallkor FCS; TO; AG, (L, NS) HM; **skallakor** F, m. F; AG; HM; bf. **-en** AG; n. FCS; TO; AG, bf. **-ä** AG, läktare i kyrkan. Jfr **skalk-kor!**

skall-löje skallalöge F; **-løgi** FCS; **skall-löge** F; GH; (L); RN; VB; *skalóyg* GHHm n., gapskratt.

skall-mark skalmark Neog; **skallmark** FL; HLCS f., ther ingen trä wäxa; (skallot trä, hufwud) Neog; skoglös mark CS.

skallig skallugur NR; **-ug** HLCS; **skalloårr** VB: 1) skallig VB. 2) skoglös; naken; trädlös (trakt) HL CS; NR.

skallra skalldra FS; CS, skalla i skogen. — **skaller-gräs skaldergras** S, Rhinanthus major. **-sten skallerstain** VY m., lös, flat sten på berget.

skam skam(m) FS; CS; GA; RN; *skam* ABNC f., bf. **skammi** F; GA, (LÄ); **-e** FCS. **Kraku sägar sitt aige namn u vajt hvasken 'äut** [hut] **eller skam!** RN. **Skam fa däu!** NR. **Skamm till sägenes** (skam att tala om) S. **Ta skammi upp**, lida skam (LÄ). **Fi skam**, fy; **han är inte fi skam** Sahl, [är ej dålig]. **Till skammar**, att man kan skämmas deråt VS. **Kummä till skammar**, komma på skam SJ. Fg. scam f. — **skam-*bulen skamm-bulen** EK, skamflat. **-fila skamfäila** BU; **-filä** CS; perf. part. *skamfi̯l̥n* GHHm, skada, slita, nöta. Jfr **skamfera. -färd skamfärd** Neog, PS; **skam(m)-färd** F, FL, HL, LCS; **skamferd** Sahl f., neslig handling, neslig behandling HLCS; bannor, minnesbeta L CS; skamlig resa, företag FCS. **Han fick a skamfärd**: blef illa medfaren, eller vtskämder Neog. **Du ska fa a skamferd**, hotelse Sahl. ***hugg skammhagg** FS, CS n., oväntadt slag. **-lapp skamlapp** CS m., lapp på öfverlädret på en sko. **-lös skamlaus** Neog; **skammslausr** HH; **-lausar** GA; (HH); *skamslaus* GH Hm, skamlös; oförskämd. **-skitandes skamskäiteness** S, med skammen. **-skiten skammskiten** F, = föreg. **-skyla skamsköilu** Ba; (bf.?) (KB); **skamsköilä** VY; CS f., förkläde. **-skyle skammsköile** FS; CS n., förkläde. ***vräng** *skamrængg* LK f., bf. **skamrängi** Sahl, skamvrå.

***skamfera skamfera** Neog, Sahl,

PS; CS, (F, VB); **-ä** Ba; S; perf. part. *skamfáɨrn̥* BRHG, sarga, såra, fara illa med Neog; skamfila CS. **Skamfera sig**, skada sig, som med en yxa Sahl. **Skamfera si'**, skada sig, göra sig illa (F, VB). *skamfę̀ɨr sɨ*, göra sig illa, hugga sig, skära sig EKWss.

***skamma (sig) skammä (si)** CS. **Skamma dig nåku!** skäms något F.

skammandes skammäness CS; F; *skàmnəs* BRHG, förlägen, full af blygsel, utskämd CS; skamsen HG. *han blaɨ skàmnəs* BRHG.

***skammel skammel** Neog; I 98: 14 a; Sahl, PS, Ba; Bröll.-d. 1771 b; (F); BU; HLCS; NS; (VB); **skammäl, -bäl** VBKn; **skammul** FS; CS; **skambul** (F)CS; *skàm̥al* HUHG; *skambl̥* GHHm m., bf. **skammulen** F; *skàm̥ulan* FHG; pl. **skam(b)lar** VBKn; **skammlar** FCS: 1) fotpall Neog, Ba; pall S; HLCS; VBKn; NS; bänk I 98: 14 a; VBKn. Jag sitta skall på stol och ej på någon **skammel** Bröll.-d. 1771 b. 2) tröskel Ba; bräde (eller planka) som ställes på kant nere för laddörrarna innan de låsas till FS, CS; BU, (= **vullf** VB); tröskel till ladan; . . utgöres stundom av en lös bräda . . GHHm; löströskel (i ladan) F, HU HG; bräde framför sängen FS; CS; att instänga och dölja grisar, höns, bråte, gamla stöflor, **pasar**, allt tillstängdt med en **närfvel** i bägge ändar (F, KB; TO); = **sängafjèl** F. Jfr **bords-** och **säng-skammel.**

***skammererad guld-, silverskammererad** S, [broderad el. inlagd m. guld el. silver].

***skamper skamper** Neog, Ba, sur, skarp, bitande, såsom senap och ättika. [Av CS angivet som "ej anträffat"].

***skamplun (schablon) skamplun** CS m., mått, modell, skapnad. Jfr **skap-lun.**

skank, se **skånk.**

skansa upp skannsä upp RN, ställa, lägga i ordning (prydligare).

skap s.[1] **skap** Neog, Ba, Sahl, PS; (F, VB); CS, är i Gothl. Lag genitalia, manshemliga ting Neog; genitalia på en häst Ba, CS. Jfr **meg-skap.**

(?) skap s.[2] **skap** F, (i uttr.) "**dä var alldri ästur skap** (eller: **likt**) **yttur!**" det var alldeles omåttligt F.

skapa v. **skapa** Neog; FCS; **-ä** CS; *skapə* ABNC; pres. **skaper** Tft; *skàpar* FHG; *skápar* BRHG; impf. **skop** Tft; **skapa** FCS; *skàptə* ABNC; sup. *skàpa* FHG; *skàpə* ABNC; perf. part. **skapar** F; AG; *skàpan* BRHG; f. **skapa** F; **skapi** AG; n. **skapa** FS; CS; **skapä** AG; *skàpə* BRHG. **Stainen järr så skapar** AG. **Ha järr så skapi** (skapad, formad); **treä järr så skapä** AG. **Värdi järr skapa af Gäud** F. **Birki** [björken] **var så skapa** F. *ɨa vaɨt ìnt (va) hɨ̀ur dɑ æ skàpə*, jag vet ej hur det är beskaffat, . . är fatt BRHG. **Skapa sig**, stella sig: **han skapar sig tokut**, roligt Neog. **Skapa sig**, skapa sig, bära sig åt, lyckas CS. *skàp‿sɨ*, hända, inträffa: *va dɑ kan skàp‿sɨ gàlə*, vad det kan bära till; så illa det kan gå ABNC. *skap sɨ*, gestalta sig, omskapa sig; *bysn̥ kan skap sɨ tɨ sma sorkar* . . GHHm. **Skapa sig till** S; **skapä si till** CS, göra sig till. *va dɑ̂u skàpa‿dɨ tíl*, vad du gör dig till, åbäkar dig BRHG. "Skapa sig väl", te sig bra, lämpa sig S. — **skap-*lun (schablon?) skaplun** Neog, Ba, PS; L; **skapelun** Sahl; **skapa-läun** FS; CS; **skapläun** CS; (L), RN, m. FS; CS; L; n. F; RN, skapnad,

utsyn Neog; modell, form Sahl, PS; champlun PS; form, utseende Ba; CS; F; skick F; L; RN; (VB); väsen, fason, form RN; ställning, skaplynne) FCS; duglighet till, hof med F, (VB); ett fasligt, uselt, galet väsende, arbete F. [Kräken på Fårö] **de fa haita yttur dairens skapaläun** och förnämsta **kännatekn** F. -***lunde skaplundi** Schoum, Aln, Sahl, PS; **-ä** S, sinne, seder; lynne, form.

skaplig skaplig, -r S; *skàplɨ* AB NC; n. **skapligt** S; *skaplɨt* VBWss, lämplig HG; n. bekvämt VBWss. Leta sig ut någon "skaplig" skog RU. **Skapligt** väder (NS). *da va skàplɨt præɨs*, gott pris BRHG. *di ha so skaplɨt ti skiauta dum*, [de ha så bekvämt att skjuta dem] VBWss. Jfr **o-skaplig.**

skaplighet f. pl. **skaplighaitar** RN. **Är dä skaplighaitar**, är det skick, rätt? RN.

skapning skapning S; LCS f., pl. **-ar** TO, natur, förhållande S; beskaffenhet, gestalt, tillställning, händelse (i elak bemärkelse) t. ex. **hvacken skapning!** hvilken (olycklig) händelse CS; sätt: **han har go skapning ti ro** LCS. **Skapningar** som bilda sig i vattnet [då man stöper bly] TO.

skara v. **skara** FS; CS; pres. **skarar**, sup. **skara** F, frysa, bli skare på vattnet. Det **skarar** F. **Köildi har skara vattni** FS; CS, bildat skare (is). *na skàrar ha i vátna*, nu börjar det bli is på vattnet FHG.

skare skari FCS m., skare (tunn is, ej på snö). Jfr **natt-skare.** — **skar-sund skarsund** BU n., sund, vak med svag is.

skarlakan skarrlaken MB n., hästtäcke (gammalt).

***skarlek skarlaik** FS; CS m., bf. **-en**, yttre utseende, skapnad och färg. Ja känner till lammet **pa skarlaiken** F. **Jag kändur til lambe pa sk.** FCS.

***skarmeja skarmaiju** I 100: 18, qvinfolcks lifstycke, liftröja. Jfr **skarneja.**

skarn skan Neog; Tft; I 98: 14 a; Sahl; PS; CS; L; LI; **skarn** FS; CS; *skan* GHHm n., skarn Neog; smolk Sahl, PS; smuts, strunt, lort, skräp FS; CS; orenlighet (mossa, släke som fastnar i garnen) F. 2) skamlös, oduglig menniska S; dålig menniska FCS; (skällsord till kvinna), as, odåga CS; **Dåtligt skarn,** odugligt stycke (menniska) F. **Dåtelit, odåtelit skarn,** usel varelse FCS. **Af all slags fäul** [fågel] **jär den itt ska'n, sum naikar fyr sitt aigä ba'n** LÄ (i visa). **Åskan** Tft, I 98: 14 a; **å skan** Neog, nei, intet, thet är intet så; i. e. åh skarn Sahl, å intet. **Skans folk,** elakt folk Sahl. **Ätt skans ban, människä** CS. **Skans** adj., dålig, ond, olycksbringande; **skans** djur, såsom ekorren, skatan, m. fl. S. *skans* ss. adj. stygg, elak: *an skans vanɨ; ɨa har an soɲ skans houksta* GHHm. Jfr **våm- och öronskarn.** — **skarns-djur skarnsdjaur** F; **skansdjaur** S, den ondes djur, såsom skata, ekorre m. m. S; räf, orm, groda, läderläpping, skata, korp, uggla, hök, örn — alla skadedjur F. **skarn-egg skan-egg** CS f. (= **ra**), råegg. **skarns-människa skans-människä** F, FLCS. **-träd skans-träi** F, FLCS. **-vis pa skarns väis** F; **pa skannsväis** FS; CS, på elakhet (sagdt l. gjordt); med falskhet, skälmeri S; på skämt CS.

***skarneja skarrnauå** RN; **skarnaua** MB; f. bf. **skarnauu** l. **-aiu**

RN: 1) stor ärmlös väst l. tröja; undertröja med ärmar och fickor, men utan foder RN. 2) gammal märr MB. Jfr **skarmeja.**

skarnsk skarnskur FS; CS; **skanskur** F; n. **skarnskt** FCS; **skanskt** F, (BU); LI; AG; GA, olycksbringande, stygg F; elak (menniska) FS, CS; n. ondt, styggt ("**ett skanskt m[enni]skä**"); säges om barn och kvinnfolk, aldrig om en **kal** AG. **Ett skanskt** (olycksaligen eländigt) **lid** [led å gärdesgård] F, (BU). **Förste fa Er ett skanskt lid . . så fa I ett gutt lid . .** F, (BU). **Skanskt augä har varrt yfvar det,** ondt öga har varit öfver det LI. **Skanskt auga har kumbi yvar det** GA. **Dä var ätt skarnskt avva, som har set hitta strandadomti** (nätet m. m.), säger man då man haft motgång i fisket FS; CS.

skarp skarp Neog; S; CS; **skarrpur** FCS; *skarpar* EKWss; skarp ABNC; bf. m. **skarpa** FCS; **-ä** CS; pl. **skarpä** (BR); n. pl. **skarp** FCS, swulten, mager Neog, mager FS, CS; NC; Wss; torr S; (om menniskor och djur) mager så benbyggnaden syns; (om jordmån) mager, hård och torr CS. **Russen jeru skarp** FCS. **Skarpä sum trolar** [gärdsletrinnor] BR. *skarp som an råda* mager som ett skelett BR HG. **Skarpa ladingen,** den i visthuset magra vårtiden från början af mars till mot slutet af april FCS. **Skarpe ladingen** S; SÅ 40. **Äi skarrpa sköi,** högt i vädret F. *æ skàrpan skoi* FHG. **Dä star, far upp i skarpe sköi,** det står, far rakt upp i skyn CS. **Han flaug upp i skarpä sköj** CS. — **skarpländ skarpländar** LCS, mager. **-länt skarpländt** Neog, ther jordmånnen är skarp, torr, oduglig. **-näbb** m. bf. **skarpnäbben** GB; **-i**(!) GBKn, kråkan. **-näbba** f. bf. **skarpnäbbu** GB, kråkan. **-päls skarpepälls** S, (F) m., (fig.) dålig häst; mager åker, gård. **-tag skarptak, -tag** S n., napptag, hårda ord, gräl. **-torr skarptårrar** FS, CS, riktigt fulltorr, genomtorr.

***skarpen-anfäkt skarrpen-anfäkkt** VY, en mager man.

***skarping skarping** CS m., mager och otreflig menniska eller djur. Jfr **skärping.**

***skarpling skarpling** S m., mager stackare.

skarpna skarrpna BU; **-ä** CS, stelna, bli fast, torrt BU, bli torr, hårdna, torka CS. **Skarpnä till,** hårdna, skarpna CS.

***skart skarrt** F; GA. [Då en piga varit ute och "brandat" och gjorde upp eld efteråt] ställde sig en gubbe med förskinn, klädde sig framföre och sade: "**Päika villt tu ha skarrt!**" F. (Isl. skart, präktiga kläder) S. **Tre kårrt skarrt** = spela Pér GA.

skarv skar(r)v FS; CS: 1) m., skarf FCS. "Dansa på skarven" S. 2) f., bf. **-i** FS, CS, pl. **skarvur** FS, CS; **skärvur** FCS; *skærvar* FHG, kant, skuren från bröd eller från en brödskifva FS, CS; brödbit (mest bränd, oduglig) FCS; brödkanter, avfall FHG. Jfr **bröd-, på-** och **under-skarv.** — **skarv-yx skarf-yx** CS; *skarvyks* BRHG, yxa der bladet sitter på tvären, hvarmed man afjemnar brädfogningar eller skarfvar CS; HG.

skarva *skàrva* BRHG. — **skarvdag skarfwedag** Neog, arbetzdag, dagswärke.

skata skata F; **skåtå** [!?] L f. Se f. ö. **skära.**

skate skate I 100: 18; Sahl; Ba;

PS; (F); L; **-ä** CS; **-a** F; *skąte* EKWss; GBJ m., bf. *skątn* EKWss, f. [?] J; pl. **skatar** HN: 1) trädtopp I, Sahl etc.; Wss; (synnerligen om den är smal och med glesa kvistar) CS; **skat-vid** i trädets topp L; tjärved i en torr topp S; HG. Jfr **fet-veds-, tjärveds-** och **törves-skate.** 2) = **hår-skate, hårstripä,** hårtest, hårtapp S, (F); J. Jfr **hår-skate.** — **skat-*törve skatatörrvi** F m. [töre i **skatar**]. Jfr **stumle-törve.** **-ved skat-vid** L m., i trädets topp.

***skatrig skatrug** CS, n. **skatrut** Neog, Ba, (F), som är tunt, rakt och glest. **Skatrut** hår, trä Neog. Jfr **skvatrig.**

skatt skatt S m., pl. **skattar** KB: 1) [kronoskatt.] 2) [nedgrävd skatt]. På Thorsborgen finnes skrifvet i berget: **"Jär liggar skattar mäinä, äisä langt u ukä bradt"** KB. *äiṣa laṇt u ụụka braṭ ɹɛrɹfraṇ liga miṇ skaṭ* (enl. sägnen skrivet i runor vid **Bro stainkalm**) BRHG.

På Lajkare-hajd i Lärbro . . finnas (1857) ganska många kullar, **stain-kalmar,** stensättningar och ringar . . och hvarest folk stundom sett det "brinna för skatt". Sägen: Dibjärgar i Hörsne hade gräft skatt flera gånger och fått mycket silfver och guld; men då han ånyo en gång gräfde efter skatt, hittade han intet, utan kom ned till en stor flat häll. Då han stötte på den med jernstören, let det ihåligt derunder, och ändtligen fick han då upp flisen, och då låg derunder ett lefvande barn, som lekte med tungan i munnen! Bonden blef förskräckt, sprang hem, sjuknade och dog. — Det är vanligt, då man "lägger ned skatt", att man då gräfver ned något dödt kräk der med, men detta blir lefvande. — Wid sådana gamla skatter plägar satan i synnerhet på fyra sett, med sitt spökeri och narrwerk bedraga the enfalliga. 1) at ther syns såsom en eldslåge, eller lius brinna, ther skatt är, besynnerliga emot stora högtider. 2) Plägar han wisa såsom eldsdraka i lufften, then ther flyger neder i watn, och twettar sitt godtz, kallas drake godtz. The naturkunnige wilja föra alt ibland meteora ignea. 3) Plägar han spökia i husen, ther penningar stå nedersatte, them spöket hwarje natt kommer och räknar, til thes the bli fundne och borttagne, thå hörs ther intet spöke mera. Många hafwa nog warit förwetne wid sådant, lupit ther efter, sökt och grafwat, jemwel warit lyckeliga och funnit. Men så hafwa åter andra fått en god minnesbeta för sine dierfhet, så at the ei nosa tit en annan gång. The enfalliga tro thet fulleliga, at om the wid gräfwandet kunna aldeles tiga, och hålla sig för tala, så skola the få skatten, om ther eljes är något, men så snart the tala ett ord, förswinner skatten, och siunker under henderna, om the och hade fast i skattkistona. Hwarföre ock satan tå föresteller allhanda, både bekant folk, som tiltalar them, eller skrämer them med ormar, grym diur och sådant mera, på thet the skola komma at tala, tå strax både skatt och hela synen förswinner. 4) Plägar han ock stundom framwisa thet fördolda godtzet, på något förwendt sett, äfwen wel om liusa dagen, såsom lefwande ormar i stor mykenhet; menniskioben, såsom lår- lägg- och armpipor etc. liggiande åfwan jord, ther aldrig någor har warit begrafwen, och man wel 100 gånger tilförenne har gått och aldrig blifvit them warse; klöfwar, ben, hofwar och kotar af nöt och får; höflaspånar, ther aldrig någor

snickare hafwer arbetat; löf och blad af sådan trä, som intet fins på lång wäg när; humblarefwor på trän och giärdzgårdar, med mogen humbla på om wårtiden etc. Och när man af förundran eller förwet har tagit något ther af hem med sig, har thet sedan warit silfwerskedar, kädior, penningar, och annat dyrbart. Och kommer merandels altid halffånot eller myket enfalligt folk öfwer sådant; ja, åffta blijfwa the ther wid narrade, som nog kloka och förståndiga äro, rett som alt förstånd och efftertanke wore then stunden them ifrå tagne. Warande wel intet annat, än en stark inbilning och synewendning, som ock gemenl. sker wid skattgrafwandet. För icke så omyket mång åhr sedan gingo twå förnäma, förståndiga och trowerdiga män astad om liusa dagen, at grafwa skatt uti Wisborgs slots rudera, eller gamla murar, ther the tilförenne hade sett lius brinna. The arbetade intet länge, förrän the fingo en stor sten utu muren, ther innanföre stod ett skrin, och nyckelen låg på låcket, the läta upp, och finna i skrinet tre stora aborrar stekta, med stind och klar ögon, och ena flinkande fleskaskinko, men aldeles gål och harsk. The skiära ther uti, och knifwen som them tyckte, gick lett igenom; tå kastade the skinkona och altsamman ifrå sig, och gingo sina färde; men kommo intet mång steg, innan the betänkte sig och gingo tilbaka igen, men tå war alt förswunnit och borto; och när the sågo til, war ett stort stycke af knifwenom, kunnande the tå merkia, huru illa the woro narrade, thet the sielfwa åffta förtalde, och båda logo och spottade ther åt, at the woro så enfallige Neog. — Fg. scattr. — Jfr **ball-, brud-** och **tjär-skatt.** — **skattebok** f. pl. **skattebökur** F. **-gubbe skattgubbe** S m., pl. **-gubbar,** skattsökare, -gräfvare.

skattera skattera VS, värdera, uppskatta.

skav, se **ankla-, sel-** och **skogsskav.**

***skava** s.[1] **skafwa** Neog; **skava** FS; CS; BU; **-ä** FLCS, snål kvinna. **Hä jär a skafwa,** snål, karg och nugger hunder Neog.

***skava** s.[2] **skafvä** CS f., pl. **skavur** FCS; **-ar** CS; *skȧ̀var* (oftast i pl.) BRHG, skofvor, sådant, som man skafver eller skrapar ur en gryta CS. Jfr **gryt-skav.**

skava v. **skava** FCS; **-ä** CS; impf. **skava'** FCS; **skavdä** CS; perf. part. **skafven** CS. — **skav-galt skafgalt** Ba, CS; **skavgalt** BU; VY m.: 1) okvädesord på timmerman Ba; CS; VY. 2) lathund BU. **-gren** f. pl. **skafgrainar** L; NS, af fåren afgnagade tallgrenar. **-gräs skafgras** CS n., skäfte, Equisetum hyemale. [Jfr I. lex. skäfte, som av Sahl övs. med skafgräs]. **-handkläde skav-(h)anklä** LCS n., pl. **skav-anklar,** halfhandske af skinn, som kvinnorna brukade. [CS har tydl. efterfrågat Ihres **skavankler,** se d. o.].

***skavad skavad** HM; LCS, f. CS, pl. **skavadär** VBKn, S; **skavådär** FI Kn, höga manskängor, som snördes om smalbenet HM; stöfvel (fordom) LCS; **suckar,** halfstrumpor VBKn; strumpor, sämre och söndriga i fötlingarne FIKn.

skavank skawank Neog; **skavank** Sahl, PS, Ba, CS; F m., skade: **han har skawank i armen, i foten** Neog; sår af skafning Sahl; skada, sårnad, fel F; skada på kroppen, blodsår; skada af ytan på ting CS.

***skavankler skavankler** I 98: 14 b, zirater på en kvinströja.

skavare skavare AG m., snålhund.

skavel skafwel I 96: 4; PS; **skafvel** Ba; GH; MB; RM; VT; GA; LS; CS; NS; **skafvull** F; BU; **skagull** FS; CS; *skågul* FN 319; m. FS; CS; LCS; n. RM; GA; L: 1) hwariehanda gårdsfrucht I 96: 4; frukt FS; CS; MB; RM; GA; L; NS; (på träd) L; GA; (äpplen och päron) L; frukt i allm., t. o. m. nötter BU; omogen trädfrukt Ba; S; CS; GA (äple). **Nåke skafvel till Ausarfve-Löitu** (fru Lyth på Ausarfve) RM. 2) ränta på pengar, inkomst, levision L. 3) (n.) bark som med knif skafvas af **tällegrainar** till lammen, då man har få lamm eller trånga hus GA. Fg. scafl n., trädfukt. **skavelgård skafvelgard** Ba; (MB, L); S; CS; **skaväl-gard** LCS m., fruktträdgård. **-träd skafveltrè** F; BU; AN; **-trä** L; **skavältre** LCS; **skagultrè** F n., pl. bf. **skafvul-träi** BU; **skafvelltrèi** AG, (L; NS), fruktträd. Ruskar vädret **skafvul-träi** på julnatt blir det mycken frukt BU. **Skafvell-trèi skall räuskas Steffens ote** AG.

***skaver skavur** FS; CS; BU m., snålhund; snål, karg man.

***skaving skaving** F, LCS m., snåling.

ske v. **skè** F; **ske** FCS; *skęi* EK Wss; *sḳęi* FN 348; *skaı̨* BRHG; pres. **sker** Tft; F; impf. **skedi** Tft; **skède** F; HM; **skedä** CS; *skęida* EKWss; **ska** Tft; VB; sup. **sket** Tft; **skèt** F: 1) ske. **Dä ska** [skedde] i onsdags VB. **Dä skède i samä råk** HM. **Har dä så bläit, så har dä o sannerligen för min Gud skèt i svämntuku** (i sömndimman) NR. **Nå vait u ser jag allt sum skèt järr** . . F. *da ska da skaı̨ lyggn da!* det skall ej hända BRHG. 2) "Ske ut": "vinden sker ut", fortfar att ske (blåsa) VY. — Fg. pres. scher.

sked skaid Neog; FS; CS; NR; *skaid* FL, LÄ, GGHG; GHHm; EKWss; GBJ f., bf. **-i** F; pl. **skaidar** L; *skàı̨da(r)* ABNC: 1) sked Neog; S; CS etc. **Ajn kokhajt skajd gråjt** NR. **Skaidi järr hop-lådd** [-lödd] F. **Kumb igen u bäit skaidar sundar!** S. *kum ng igan u bat skaı̨da(r) sundar!* (ordstäv) = "kom nu igen och inte ha laddat!" ABNC. 2) väfsked F; Hm. **Lägga ej skajd**, träda i (väf-)sked F. **Träda i skaid**, träda ränningstråden i sked medelst **hauk** S. 3) kvarnvinge GBJ; pl. **skaidar**, armar på en haspel L. Jfr **gryt-, kokare-, lod-, nyst-, ringel-trä-, skum-, sopp-, spelmans-, vind-, ving-** och **ögon-sked.** — **sked-and skaid-and** S; **skedand** RN, andfågel; ank. i Mars o. flyttar i sept. RN. **-gång** m. bf. **skaidgangen** RN. **Halldä skaidgangen**, hålla takten vid rodd (med årorna) RN. **-hand** f. bf. **skaidhandi** HM, högra handen. **-hål** n. bf. **skaidhulä** Neog, CS, munnen. **-häck skaidhäkk** L m., = **skaidstige** (nyare), ribba som skedarna sitta uti. **-hök skaidhauk** S, (l. **väf-hauk**) m., krok hvarmed ränningstråden trädes i väfskeden. **-järn skaidajärn, skaidjern** F; **skaidjan** FLCS; VB n., don att göra träskedar med; (krokig knif) HG; att glygga ut skedar, tråg m. m. F [annan typ?]. **-krok skajdkrok** ST m., (eller **vävhauk**), hvarmed tråden tas genom väfskeden. **-näbb skaidanäbb** FS, CS f. (?) CS, skedspets. **-stege skaidastige** F; **-i** FCS; **skaidstige** (GH), L; **-steige** [!] GH, dat.-ack. [f.?] **skaidastigena** [!] F, ribba som skedarna sitta uti (= **skaid-häkk**) L; GH; (under fönsterhvalfvet) F.

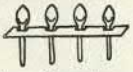

skede skaidä Neog; Ba; CS; VB;

-e Sahl; F; VB; SKYCS; **-i** F, BUCS n.: 1) [om rum] ett visst stycke väg Ba; skede, ett stycke väg i ett skede, **i jet skaide** Sahl; skede CS; stycke S; CS; bit, del af något S; vägskäl, vägskillnad SKYCS; ett flackt mellanrum, fält, som skiljer en från ett betecknadt föremål CS. **Renna skaidä, rida skaidä.** så at **skaide** syns wara ett wist stycke ell. ett mål, tit the springa skulle.. Neog. **Han rännde ajn [!] fjerdingsväg äi ätt skaidä,** han sprang 1/4 mil i ett springande, utan att göra uppehåll CS. **Ränna ätt skaidi** FCS. **Itt langt skaide,** ett långt stycke S. 2) [om tid] **Äi ett skaide,** i ett skof F; VB. Vara i **bästä skajdä,** i bästa skedet, taget, farten, tillståndet, esset VB. **Dä har rängna ätt langt skaidä** BUCS. Jfr **vägskede.**

***skedes-man skeidesman** L. soc., arbiter, en som skiljer träta åt.

***skega** v., se **skäga.**

***skek skaik** Sahl, PS, skrefwa.

***skeka** s. f. bf. *skaiku* EKWss, pudendum muliebre.

***skeka** v. **skaika** Neog; (F), L, (NS); **-ä** AG; CS, liggia på rygg, och uppsettia knäen och ifrå hwartannat Neog; breda ut benen L; rasa, breda ut benen (om barn under lek) AG; grena, skeka ut med benen CS. — **skek-hjul skaikähjaul** LCS n., otugtig kvinna. **-trä skaik-trè** EH; **skaiketrè** VS; **-träi** (ÖJ); **skajgträ** ÖJKn n., bf. **-träiä,** pl. **-i** ÖJKn, ett trädstycke som sättes mellan benen på ett slagtadt svinkreatur och på hvilket det upphängas Kn, S.

***skekla skaikla** (F); BU; **-ä** Ba; CS, ligga på rygg och grena Ba; breda ut benen, grena ut S. —

***skekel-trä skajkel-trè** (VS) n., (= svin-trä), att hänga slagtadt svin på.

***skel skehl** L. soc., wrång vpsyn.

skela skela Neog; L. soc., se snett med ögonen Neog; se wrångt på en L. soc. — **skel-*ögad skelauge** L. soc.; **skälaugä** CS, windögder; skelögd.

sken skin CS. Jfr **sol-skin.**

skena s. **skina** Sahl, PS; *skịna* GHHm; GBJ; *skịna* F, L, NRHG f., vanl. pl. *skịnar* GHHm, jernskena till hjul Sahl; skena på hjul (men ej på medar); [jfr **andre** s.]; flera *skịnar* runt ett hjul, en för var *fịlare*; . . en hel järnring kring hjulet kallas ej *skịnar* utan *hailrigg* GHHm; vanl. 4 skenor på varje hjul LHG.

skena v. **skena** Sahl; **skaina** FCS; **skänä** RN; NR; **skønä** LCS; *skæịna* BR, GA, L, NRHG; *skẹ̀na* EKWss, skena (om hästar); = **ränna mä silar** F. *rusɨ tou tɨ skæịna,* hästarna togo till att skena BRHG.

sken-häll skinhäll FCS, solhäll.

skenbarligen skinbarligen Neog, ögonskenliga, klart.

skepelse skepelse Neog; **skipelse** L. soc., utsyn, form Neog; efterdöme L. soc.

skepp skip Neog; F; BU; *skɨp* FHG; GHHm; GBJ n., pl. **skip,** bf. **skipen** F, fartyg (i allm.), brigg, galeas l. jakt. **Di toko dairens skip** BU. **Gäud gifve, dä matte stranda skip i nat!** [Fårökäringarnas aftonbön] BU. **Skipen ligga äi haien** [i hägringen] F. Fg. schip. — **skepp(s)-bärgning skipabärgning** FS; CS f., bergning af gods och skeppsbrutna. Folken voro på **skipabärgning** F. **-djup skipsdjaup** F n. **-gubbe skippsgubbe** S, skeppsrå. SH 16.

Då engång ett fartyg eller s. k. "nybygge" å Wisby skeppshvarf stod på stapel, hölls som vanligt vakt om nätterna vid fartyget . . Men detta fartyg var ej nybygdt utan det skulle nu blott repareras eller förbyggas. Sjömannens tro är, att hvarje fartyg har sitt rå eller s. k. "skeppsgubbe". Midt om natten förmärkte vakten ett förfärligt larm med skrik och höga rop och liksom en vild täflan och strid mellan tvenne varelser ombord och i rummet af fartyget. Snart blef oväsendet så förfärligt, att man midt i natten skickade upp efter fartygets skeppare. Denne nedkom och förstod snart hvad som påstod: det var nemligen en strid på lif och död mellan fartygets gamle och nye skeppsgubbe eller rå. Emellertid fortfor striden med största häftighet och de uppmanade skepparen att afgöra hvem af dem som skulle rå om fartyget. Den gamle skeppsgubben påstod, att han följt fartyget med lycka all dess tid, men den nye skeppsgubben invände, att han från skogen medföljt i det nya trävirket. Skepparen sade då, att han tyckte bäst om, det den gamle skeppsgubben finge råda om fartyget och att den nye måtte fara sin väg. Knappt var det sagdt, förrän det nya rået med rop och skrik och ett förfärligt skratt flydde från fartyget till skogs, och dermed blef straxt allting tyst och stilla ombord VY. **-redd skippsridd** CS. **-rå skipps-rå** S; **skipsråd** FCS n., skeppstroll. Hvarje skepp har sitt rå som städse låter höra af sig och visar sig i nattmörkret, oftast för ut, såsom en liten gubbe med röd mössa, då det ofta blir god vind och lägenhet för skeppet. Än slamrar det i spakarna, och spelet höres gå rund. Men åter så hörer man **kaum u lat**, tjut och styggt läte, (då rået ger sig och liksom gråter), då det betyder storm, olycka, eller att någon man kommer att falla öfver bord — detta är allt en **atvarsel** för besättningen. Liknelser till menniskor gå på vattnet jemte fartyget, sitta i taklaget och på rårna. — En gång satt kocken i kabysan och kokade, men hade somnat. Han väcktes af en kraftig örfil, så att han tumlade ned bland kistorna. Den förskräckte kocken såg då, att en eldbrand fallit ner ur kabysan och eljest kunnat tända eld på hela fartyget. Rormän som somna under sin rortörn få även ofta stadiga örfilar, och stundom höra sjömän sig af rået trenne gånger tydligt ropas vid namn: "Hajström, Hajström, Hajström!" — En gång strandade en galeas på Nårsholm. Folken voro på **skipabergning**, och då man körde upp seglen, sista lasset, till gården, gick en liten grå gosse efter lasset och gret: det var "skepps-gubben", ("rådet") som sörjde öfver fartygets ofärd. Snart derefter blef det en ryslig storm och galeasen . . slogs nu i tusende stycken: sedan hörde man ej mera af skeppsrået F. **-vatten skippsvatten** RN n., der skepp kunna gå.

skeppare *skipur* FHG; *skipara* FN 361; *skipara* BRHG m., bf. *skipuran* FHG; *skipan* BRHG; LK. **Gamle skippar Smitt** S. Jfr **ungskeppare**. — **skeppar-gille skeppargilde** (Wallin) S. **-lag skipparlag** VYS; CS n. Den 1 mars . . samlas alle våre skeppare till årsgille eller **skippar-lag**, såsom det af ålder kallas (fordom två gånger, i mars och dec.) . . till deras eget lagshus S.

(?)***sketa** s. **skajtu** I 100: 18, bössa; [?*skâjtu : skaut].

skev skaif Sahl; CS; VS, (F, VB); **skaivur** FCS; *skaivar* GBJ; NSWss; f. **skaiv** (GA), n. **skaivt** GA; *skaift* GHHm; pl. **skaiva** F, (n.) **skaivo** (FS) Lm III. 2, 12, skef, sned. **Skaif** i nacken VS. **Skaif u vaif**, sned och vind Sahl; CS; (F, VB). En **skaiv u vaiv** kärring (GA). **Barnen järo skaiva u vaiva** F. **Se skaivt pa någon**, afundas GA. **Biskeuda hä mä skaivo augon** (F) Lm III. 2, 12. **Ga för skaiva augu**, vara illa sedd HH. *ga dər fə skâiv‿augu*, vara utsatt för att man tittar snedt på en GBJ. *pa skâi̯van* BR, *pa skà̤i̯va* LHG, på sned. Jfr **sid-skev.** — **skev-benad skaivbainar** FCS, "adj. o. m.". **-bent skajfbajnt** CS. **-*bläsa Skaifbläsa** F, (fårnamn). **-*horna Skaifvahårna, Skaifhårna** F, (konamn). **-lastad skaivlasstar** F, då båten ej är jemt lastad. **-lända skaivlännda** FS, CS f., namn på en märr. **-mynt skaifmynnt** CS, [sned i munnen]. **-nackad skaifnackadr** [!] (BT); **skaifnackä** CS, sned i nacken [blev en som skjutit på en trollhare]. **-nackig skaifnackig** S. **-*näsad skaifnasä** CS. **-*ögad skaifaugä** CS. **-ögd skaifaugd** CS.

***skeva** s. **Skaiva** FCS, konamn.

skeva v. **skaifva** S; **-ä** CS: 1) gå, linka halt och skef S. 2) nedkippa (sko).

***skevla skaivla** ST, gå skeft snedt på skor.

***skibinkel skibinkul** FS; CS, slamsig kvinna.

skick skikk CS; *skɨk* BRHG n., vana S; handlag (med att köra, arbeta o. d.); ordning, reda HG. **Men hwa jär jär för skick: jär synes inge magar u ingen ungmansdräng** Bröll.-d. 1738 a. **Till skikks**, till vana; **ha til skikks**, ha för sed F. **Han har så till skikks**, han brukar så L. *han ha gut skɨk ma tɨ àrbá̤i̯te*, han har gott handlag med att arbeta; *int‿nɑg skɨk tɨ kà̤i̯rɑ*, inget handlag att köra; *ha har int gærʈ ra̤i̯nt ma skɨk*, hon har ej gjort rent ordentligt BRHG. "Sopa lorten ur **rängar** med skick" S. Jfr **o-skick.**

skicka v. *skɨ̀ka* BRHG, pass. *skɨkas* LK.

skicklig skickli CS; **skikkelin** F, n. **skikkelit** FCS, skicklig S; CS; någorlunda CS. **Dä jär skikkelit mak, sum vör ga äi** FCS.

skid skid Neog, Sahl, Ba; Ln; S; **skeid** I 100: 18; Ba; Ln; F; **skäid** FCS; *skɑid* GHHm; EKWss; *skɨd* GBJ [riksspr.-form] n.; pl. bf. *skɑ́e̯dɨ* NRHG, kallas all sönderhuggen och klufwen wed, såsom brygwed, biörkwed; svet. wedträ Neog; wedträd, klufwen wed I 100: 18; vedträd (torrt) Ln; mindre utklufvet vedträ FCS. Klyfves **pållten** [*polt] i mindre delar kallas de **skeid** F. Vid bakning och gästbudstillfällen brukas i nystugan ordentliga "skid" eller långved S. Jfr **flo-veds-, ved, år-** och **ärle-skid.** — **skid-flo skäidaflo; skäidflo** FCS; **skidflo** (ST) f., vedtraf. **-*flo-huvud skeidflohaude** GA, se **flo-huvud. -gårds-tun skedgardstun** VBKn; **skeidgardstäun** (VB) m., gärdesgård, trodertun. SÅ 11, 19. **-*lada skidaladan** I. lex., **skidudadan** Sahl, **skidulada** PS, vedkast. Jfr under **skida. -tun skäidtäun** (SJ), VB m., vanlig gärdesgård, "trodartun".

skida skejda F; **skäidå** HM; *skæi̯da* L, NRHG; *skɑida* EKWss f., slida [för kniv] F; HM; (för kniv och gaffel) Wss; "skida" = **silaskav,** [den läderskida å en sele, i vilken

draglinan löper] F; LHG. Jfr kniv- och år-skida. — **skid-*lad skäidulad** LCS n., (t. ex. kniv-)slida, skida. Jfr under **skid!**

skifta skifta Sahl, PS; S; -ä CS; *skɪfta* EKWss. **Skifta** ens ord Sahl, - - **ård** PS, säga efter andra. (Jfr **skäfta** v.[2]). *skɪft mąka* (en lek) EKWss. "Skifta opp och neder" [i arfsurkund Visby 1700] S, dela arf lika. Deraf seden vid aftal och löften, att en tredje person slår köparnes eller löftesfolkens fattade händer underifrån uppåt i sär, så att de skiljas, i det han säger: "upp och aldrig neder!" Detta heter "slå av" S. Fg. scipta.

skifte skiffte RN; ÖJ; HM; VB, skifte, byalag (i Vamlingbo s:n) ÖJ; VB; läsrote RN; omgång av folk (vid allmänt arbete) HM. Fg. scipti. Jfr **gatu-, års-** och **öron-skifte.** — **skiftes-man skiftesman** GH, landtmätare.

skifting skifting Neog, Aln, Sahl, Ba, PS; Ln; S; CS; **skiptinger** Schoum; *skɪftɪŋg* ABNC m., bytinge . . Neog; skälsord Aln, öknamn på ralleri Sahl; ett okvädingsord (om en häst som springer bra) Ba; en faslig menniska Ln; byting, bortbyting, karnalje S; CS; elaking, byting NC; skällsord på den som gör förtret; säges äfven i god mening t. ex. om en häst som springer fort, **dä var en skifting till rännä** CS; **an skiffting til ränna** FCS.

skifts-mat skifftsmat S m., mat som efter kalaset utdelas till gästerna för att medtagas åt hemmavarande.

***skiga** v., se **skäga.**

skilja skila Neog; FS; CS; -ä CS; **skilla** S; -ä S; CS; *sḳi̯la* FN 316; *skɪ̀la* FHG; *skɪla* FL, LÄ, BR HG; ABNC; *skɪ̀la* EKWss; LK; GBJ; pres. **skil** FS; CS; *skɪ̀lar* BRHG; **skilar** F, pl. **skila** FCS, impf. **skilldi, -e** FCS; **skɪldi** F, FL; *skɪlda* BR HG; LK; EKWss; GBJ; pl. **skilldu, -o** FCS, sup. **skillt** FCS; *skɪlt* EK Wss; LK; GBJ; perf. part. *skɪldar* LK, skilja, åtskilja. **Skilla årm u groda** [skrock; se **groda**]. **Skila av** (mä), göra af, afsluta, sluta med (ett arbete) FCS. **Skillä af,** sluta (ett göromål) CS. **Skilla av** med något S. **Avskilldur** FCS, afgjord, slutad; **avskilldar** S, CS, afslutad (om ett göromål). **Avskildt,** afslutadt, giordt S. *skɪl̨ą́v,* sluta, vara färdig: *i̯a har skɪlt ąv nɑ,* jag har slutat arbetet nu ABNC. *han har skɪlt ąv ma haga,* slutat hugga GHHm. *da skud va ąskɪlt til i̯aul* EKWss. **Skila sig av mä,** skilja sig af med FCS. *skɪl̨ si ąv ma* (*an houpn krɑ̨k*), göra sig av med [en hop kreatur] GHHm. **Skila fran sig,** hålla **bo-raida** (bouppteckning), då **skilar** (skiljer) [man] barnen från sig. Fg. schilia.

skiljas skilas F; *skɪl̨as* BRHG, pres. *skɪls* BRHG. **Haust u lading, när köild u värmi skulu skilas at** F. *da æ slɪkt sa at ɑ̀ltiŋ ska skɪ̀l̨as ąt,* det är så att allting skall gå i stycken (talesätt, om stark påfrestning vid arbete o. d.) BRHG.

***skiljage skillasch** ST, mellangift, försoningsgåfva, mutor.

skilling skɪling F; *sḳi̯lɪŋg* FN 356; *skɪ̀l̨ŋ* ABNC; *skɪlɪŋg* LK m. Jfr **tolv-skilling.**

skillnad skillne F; GH; RM; AR; *skɪ̀l̨na* FL, LÄ, BR, GGHG; LK, m. HG, K, n. [?] S; bf. *skɪlnan* LK skiljegräns RM; skiljemärke gårdsmän emellan S; (F; GH): **skillne ei garden** [om bomärke] GH; skilje-

märke på boskap inom gården AR; skillnad HG, K. *dę æ skiłna pą*, det är skillnad på GGHG. — **skillnad-dike** *skìłnadę̀ika* BRHG n., dike som skiljer ägor. **-mur** *skiłnamaur* GHHm., murad mellanvägg mellan rum i stenhus. **-märke skillnamärki** FS; CS; **skillnemärke** (F, MB, VB) n.; pl. **skillne-märkar** EH; LI: 1) skiljomärke mellan ägor (midt på rågångslinien mellan **hävvomärken**) F. Jfr **huvud-märke.** 2) (skiljemärke) särskildt boskapsmärke inom gården husböndernas kreatur emellan [på samma hemman] S. Mots. **huvud-märke,** se d. o. **-mässa skillne-mässe** VA: **s. pa,** skillnad på. **-såll skillnesäld** RN n., groft såll . . **-tun skillnetäun** (BU) m., gränsgärdesgård (grannar emellan). **-väg** *skiłnavägg* LK, skiljeväg. **-vägg** *skiłnavag* LK, skiljevägg.

***skillra skilldra** FS; CS; **-u** NS Kn; **-å** (NS) f., pl. **skilldrår, -ur** NS Kn; **-ar** [!] NS; VB: 1) flån l. trädstycken på **stubbar** NSKn; ½ aln lång, smal sticka el. flarn på **sma-garn** FS, CS. På **tjänen** [av en **stubb,** se d. o.] bindas 32 **skilldrar,** trästycken af omkring ½ alns längd och 1 tum på midten, men åt ändarne något smalare NS. 2) benrangel S: **radar** o. **skildrar** [snarast: benskärvor] af fisk [i korpboet] VB. Jfr **ben-skillra.**

***skillrig skilldrugur** FS, CS, skärfvig (om ben).

***skin** *skain* GHHm n., sken. Jfr **ögon-skin.** — ***skin-fager skeinfager** Neog, som annat ter med ordom, och annat med sinom åthäfwom.

skina skäina FS; CS; **-ä** CS; *skaina* GH Hm; EKWss; pres. **skein** F; **skäinar** CS; impf. **skain** FS; CS; **skäindä** CS; *skain* GHHm; *skainada* EKWss; sup. **skinä** F; *skaina* EKWss. **Soli skain,** solen sken F. Fg. (pres.) schin, (synes).

skingra *skìŋgra*, perf. part. f. pl. *skìŋgra* FHG. *dɨ lągą są skìŋgra*, de lågo så skingrade (om fåglar).

***skingrig skingrug** BTCS; **-ig** S, n. **skingrut** F; **-igt** (VY), som är spridt, från sig liggande; åtspridd, skingrad.

skinka *skìŋka* F, *-a* BRHG f., skinka (på slaktat svin). — **skinkband skinnkuband** F; **skinkeband** BU; AG, (L); CS; **skinkband** L n., f., fängsel (på bakskanken) på kreatur BU, AG (mest på getter och får) S; snöre (med yllelapp under), bundet öfver bakskanken L; band hårdt knutet uppe öfver skanken, då geten el. fåret haltar och ej kan **flyga** (flöja); hintertyg: på hästselar CS; [skämts.?]: skoband från bakkappan fram öfver vristen (på små barn) F.

skinka V. **skinka,** pres. part. **skinkenäs** GA, halta: **linkänes** och **skinkenäs.**

***skinkling skinkling** (L), VB, bakhas, bakskank (på kreatur). Jfr **knapp-skinkling.**

skinn skinn FS; CS; *skiŋ* FL, LÄ, BRHG; *skiŋ* EKWss n. **Pinn för skinn** (ordspr.), alldeles igentäppt, omöjligt att komma åt CS. **Pinn för skinn, dä slipper ingen in** CS. **Millum skinns u hulls,** mellan skinn och hull F. **Skinn flatur** (2 ord), flat som en pannkaka FCS. *dan lił bągan han łąg skiŋ flåt*, den lilla hästen han låg som en rem (om en som körde fort med en liten "skogsbagge") BRHG. **Skinn flat,** alldeles nedslagen CS. Jfr

sköt-skinn. — **skinn-bracka skinnbrakka** FS, CS; **-å** L f., gammalt plagg (byxor, väst, tröja) af skinn; stortröja, smord med talg och tjära, utanpå kläderna mot väta, vid fiskeriet L. **-*braka skinnbrako** FS; CS: [blott i uttr.] **aka skinnbrako,** (lek) = "åka hjulsnurra", se d. o. — **-byxor** *skiṇbýksar* NRHG, [anv. ej nu]. Hvita skinnbyxor [syddes omkr. 1815 till en husbonde] S. *ia mar sam skiṇbýksar ɔ vàtvádar* (ordspr.) NRHG. **-byx-blöta skinnbyxa-blåita** F; **skinnbyxeblåjtä** (L), f., dugtigt slagregn. **-*fålling** m. bf. **skinfaldingen** Neog, är skinfällen, som man har på sig i sängen. Jfr **fålla** s. **-*haggve skinnhaggva** F m., garvareho med kalklut för hudar. **-håll** 1) **skinnhalld** BS m., **aur-** och **klappurstains-**jord, der föga växer; ett **strik** [stråk] fram af sådan jord BS. 2) m. bf. **skinnalden, filskan** [mögelhinnan] af **blädingen** på rågen ÖJ. **-hålla skinhalda** Neog; **skinn-aldå** L f., om åkren, ther häll och grund jord är Neog; mager **aur** som intet bär L. **-kompass skinn-kumpas** LJ; **skinn-kompass** VY (dans) (cinq à pas?). **Dansa skinnkompass.** Man uppritar ett kors på golfvet med kol eller krita, eller lägger man der två käppar el. eldgafflar i kors. Den dansande, som vanl. bör "ha något väl till bästar", ställer sig med fötterna i motvinklarna af korset och byter under ett språng om fötterna från deras förra ställning. Sedan öfvergår den dansande, allt under sång eller musik efter gifven melodi för denna dans, på samma sätt hoppande till de andra vinklarna och byter äfven der om fötterna på samma vis o. s. v. hela kompassen rund. Vanligen får man plikta med att dricka ut ett glas eller en gång öl för hvarje felsteg, hvarunder denna sång upprepas af de kringstående . . [se **dansa** v.] LJ. **-lapp** m. pl. *skiṇlapar* ABD, se **adel.** **-leta** s. **skinnalaita** F; **skinnlaitä** GH; AG; L f., ransakning efter stulet gods GH; (t. o. m. hos prosten, sednast 1859) F. **-leta** v. **skinnlejta** Sahl; **skinnlaitä** CS, göra husvisitation efter stulet gods, leta in på bara skinnet CS; = hålla **rispetakning** efter något förkommet Sahl. **-*lete skinnlaite** BU n., skinnletning, ransakning, egtl. efter stulna skinn; ännu (1868) i Bunge, då man enl. sockenstämmoprotokoll ej behöfver be husägaren om tillåtelse BU. "Skinn-lete" i Öja 1866, då tu man alltid gå med, och då den först medkomne först — o. s. v. ej följer vidare med ÖJ. **-letning skinnlaitning** F; AG; RN; (HM); NS; VB; *skiṇalaitniŋg* FHG; *skiṇlaitniŋg* EKWss; GBJ f., letning efter allt slags tjufgods F; RN; brukades på Fårö (fordom) endast då någon mistat **lamb** och slagtat dem, då man letade i alla hus efter skinnen. Nu letar man så efter allt slags gods F; noggrann undersökning EKWss; urspr.: genomsöka någons förråd af fårskinn, som voro försedda med märken, för att dymedelst uppdaga tjufven GBJ. **Halldä skinnlaitning** kommer af skinn, emedan mest får stjälas och slagtas. Ärligt folk skär aldrig öronen af skinnen F, VB. **-*läpping skinnläpping** (Ba); F: 1) skinnlapp, trasa F. 2) flädermus (Ba). Jfr **läder-läpping.** **-päls skinnpells** L, af fårskinn med ullen inåt; utvändigt först "hvit-mäntade", se-

dan rödfärgade, räckte ett stycke nedom knäen; knappar framme som voro blåa, färjade med **brissel** (bresilja) och **fittrill** (victriol). **-segel skinnsjägul** (F); (brukades vid Hallshuk 1828) F; i äldsta tider hade man alltid segel af fårskinn GA. **-skräppa skinnskräppa** FS, CS f., magert djur. **-*skräpping skinnskräpping** CS; (F); AG; (VB) m., öknamn på läderlappen. Se **läder-läpping.**

skinna v. **skinna** FS; CS; **-ä** CS; (VB), flå, ta skinnet af ett djur, en häst S; CS; flå, afskala (häst, potatis) FS; CS; fig. bedraga CS. — **skinn-russ skinnruss** (F), AG, (L). dåliga hästar, som snart skola skinnas.

skinnare skinnare F; VY m.: 1) garfvare, bundtmakare VY. 2) afdragare, flåbuse F; rackare, nattman S, (F).

skir skeir Neog; **skir** Sahl, PS; CS, gles, genomskinlig Sahl; PS; klar, genomskinlig CS. **Rain, skeir moi,** ren okränkt mö Neog. Isl. skírr, fg. scir, ren. — Jfr **skär** adj.

skira v. **skira** CS; **skeira** GA; *skę̄ra* NR, *skīra* LHG, göra klar, rena: **skirä talg**; efterse om något är genomskinligt: **skirä ägg** CS. **Skeira ägg** GA. Man **skeirar** (skirar) ägg i **solranden** genom något smalt, såsom en dörrspringa (GA). *dɔ skę̄ra_dum, dɔ sats úp mout ɨáusa* (om ägg) NRHG. Fg. skira.

skit skit S; (F); **skäit** FCS; S; *skīt* ABNC m. **Sla an skeit af,** pedere cum strepitu (ex industria) S. Jfr **pip-, slicken-** och **smäll-skit.** — **skit-*ampel skit-ampull** F; **-ampäll** S; CS m., hundsvott, odugling. **-hand skithand** (F, L), GA f., bf. **-i** (GA), vänstra handen; säges till små barn, som ej veta räcka fram **gullhandi,** högra handen GA. **-hus skithus** S. "Bygga skithus", göra sitt tarf HH. **-junker skitjunkar** S; *skītɨúŋkar* BRHH m. (skällsord); om orenlig pojke HG. **-ord skitård** F n., snäsa, hvasst tilltal, stickord, kritik. **Han tar hälldur ätt skitård än han därvar sin krupp!** (om en lat) F. **-rumpa** f. bf. **skitrumpu** F [!]. **Hann vällde yttur skällkoi** och **fikk skitrumpu** (säges om en grann flicka, som blir dålig husmor) F. **-sjuka skitsjauka** F f., menstruation. **-sork skitasårk** F. **Daun matto vara gallna, sum kundo gi an släikur skitasårk tröi kuninganamn!** F. **-*tampel skit-tammpell** S, skitklick. [Sammanblandn. mell. **s.-ampel** och **s.-tamp**].

skita v. **skita** Sahl; **skäita** CS *skǣta* FHG; *skaita* GHHm; EKWss pres. **skäitar** CS; impf. **skajt** Sahl F; RU; GB, RN; *skaɨt* GHHm; sup **skitä** CS; *skīta* EKWss; *skīta~skaɨta* ABNC; perf. part. **skiten** CS; f., **skiti** (BU); TO; **skitna** F; n. **skiti** F; **-ä** TO, skita; bedåra, narra Sahl. **Akta at inte gauken skiter dig,** dårar dig; **gauken skajt mi,** göken dårade mig Sahl. **Läusen [-i] bait, luppu skait, i morgu bläir hä gutt u hailt** RU; (säges till små barn som slagit sig) HG. **Kristen Brunns skajt i sauden: säggdi pluns!** GB, RN. **Mandags blika** [klarhet], **går skitna vika** F. **Mandäs blikä gär a skiti vikä** TO. **Skitä smör gar nuck äi sulltne hundar** TO. Jfr **skam-skitandes, skam-skiten** och **star-skiten.**

***skitare skejtare** RN, [skällsord]. **Hadde hè träfft nåken annen skejtare . .** (se **annan**) RN. Jfr **pin-** och **stugu-skitare.**

***skittla** v. **skittla** fS; CS. **Skittla burrt**, förslösa på strunt, småsaker fS; CS. Jfr **skvittla**.

skiva s. *skæiva* fHG; *skaiva* GH Hm; EKWss f., bf. **skeifvu** F [!], bords-, bröd-skiva etc. Jfr **bröstskiva**.

skiva (? ***skyva**) **sig** v. **skifva (sig)** Ln, brösta sig, högmodas.

skivig (skävig) skäiugur F; VB; **-agur** F; **skäiuårr** AG: HM; **-uar** (L); *skæiugur* fHG; *skäiɪ* FL, BRHG; N. *skäiut* GA, L, NRHG, gråskymlig (häst o. oxe) AG; HM; (en häst) skymlig, af flera färger F, VB; av blandade färger (om boskap, ull o. tyg) HG. *an skäiɪ hast* BRHG. Jfr **grå-skivig**.

skjorta skyrta Neog; **skirtu** Ba; **skyrtu** I 96: 4; **skörtu** Aln; Ba; **-e** L. SOC.; Sahl; **skörrta** FS; CS; BU; **-ä** CS; *skjôrta* FN 334; *skorta* GHHm; *skørta* FL, LÄHG; EKWss; GBJ f., bf. **skörta** F; **-u** Ln; BU; AG; (AL), (mans-)skjorta. Fg. (ack.) scyrtu. Jfr **jord-**, **lik-** och **tjock-skjorta**. — **skjort-*bud skörtubud** F; *skòrtabúd* FHG n., se **bud** s.[2]. **Han gar äi skörtubud**, han går i skjortärmar F. *ia har int̨àna an . . ùndabýksa u skòrtabúd pa mɪ*, jag är iklädd (endast) kalsonger o. skjorta FHG. **-*korle (-*kvardle) skörtkorle** RN [m.?]; **skörtkurle**, **-u** [f.?] VBKn, skjortlinning, skjortkrage. **-*krag skörtukrag** F n., krage. **Ätt stort skörtukrag**. **-stjärt** m. bf. **skjortstjerten** VV; *skortstjærtn* BRHG, bakre "skörtet" av skjortan. **-stjärtfåll** m. bf. skjortstjärt-**fallden** GA. **-*ärme skörtärme** F n., skjortärm

skjul skiaul Neog; **skjaul** (fordom) L; **skjäul** CS; FCS; *skɪaul* (förr *skɪaul*) NRHG n., skiul Neog; t. ex. **vagnsskjäul** (med blott 3 väggar) FCS. Jfr **skul** och **skåle**.

skjula v. **skiaula** Neog; **skjaulä** (fordom) LCS; **skiäula, skäula** FCS; **skjäulä** CS; **skjula** (VV); *skàula* NR HG; impf. **skäula** FCS, skyla. **Skäula sig** FCS; skjula sig (VV), skyla sig. *nag tɪ skàul sɪ mɛɪ* NRHG. Jfr **skyla**.

***skjulka**, se **skolka**.

***skjur skjaur** L n., slösaktig människa.

***skjursel skjaursul(l)** FS; CS; **-el** F; **skurseĺ** FS; CS n., skygd, gömsle FCS; skydd, som jägare byggde upp af sten vid stranden, att komma åt sjöfågeln; skygd, jagtskjul (på strand och is) F. Jfr **förskjursla** v.

***skjut skiaut** Neog; I 100: 18, Sahl, Ba, CS n., pl. *skɪáutɪ* ANHG, stod, märr Neog; = **farskjaut** I 100: 18; äldre benämning på dragare ANHG. Se **far-skjut**.

***skjuta** s. **skjauta** Sahl; Ba; FS; CS; **-ä** LCS; **-u** HMKn; **-å** VB f., bf **-u** KB; LCS, bössa. Jfr **pärskjuta**,

skjuta v. **skiauta** Sp; Neog; FS; CS; BU; SA; **skjauta** FS; CS; VS; L; **-ä** S; CS; AG; L; *skɪauta* GH Hm; EKWss; GBJ; allm. HG; pres. **skjautur** FS; CS; **-årr** (F); **-ar** BU; 2 p. **skiautart** BU; impf. **skaut** FS; CS; **skiaut** Sp; *skɪaut* FL, LÄ, BR, HU, NO, VB, ÖJHG; *skɪàutad(a)* ÖJ, NS HG; pl. **skutu** FCS; **-o** GA; sup. **skuti** FCS; **-ä** CS; *skɪuta* FL, *skuta* NOHG; *skɪauta* LÄ, HU, HÄ, ÖJHG; GHHm; EKWss; GBJ; perf. part. **skuten** CS; **-änn** S; **skäuten** [!] CS; *skɪùtn* SVHG; *(faɪl-)skutn* NOHG; *-skɪautn* HU, HÖ, GGHG: 1) skjuta. **Når a ko blitt jård-skouti**, sigtar **botaren** åt henne med en bössa, laddad med löst krut och säger: **"jag skiautar u jag skiautar!"** då egaren frågar: **"hvad skiautart däu**

at!“ — “**Jag skiautar at ditt kräk!**“ Som det smäller, springer kon upp, äter och är frisk BU. **Jag skaut gullskrakona** F. **Väinur-Sven skaut pa harfrävvi** F. **Skaut gärdi jag . .** F. Pestbarnen gingo före och **skuto** (skyflade) med en spade GA. **Vara skutänn**, vara trollskuten S. — **Skjauta gamla are burt** [på nyårsafton]. **Skiauta harar** (lek, se **hare**) S. **Skiauta hörne**, bli sned, ej vinkelrät BU. **Skjautä knokä** (lek). **Skjautä kraká** L, (lek, se **kråka**). **Skjauta kårp** vs [lek, ung. = **bura**, se **borra** v.]. **Skiauta laug** (löv) [lek]. **Skjauta rygg** F; L: a) ge öfver, spy F. b) lek [= “väga salt“] L. **Skiauta varpur**, kasta varpa S. **Skiauta warpu** Bröll.-d. 1726. **Skiauta mä** bräder [smälla med två bräder mot varandra; lek]. **Skiauta mä pakke** [lek: man slår en kil i en kubb och slår sedan till kubben så att kilen flyger sin väg]. **Skiauta til mals** F. **Skjautä yfvar lang**, dra ut på långbänken AG. **Skjautä hari af**, ta håren af (skinn) med en slö spade L. Fg. schiauta. Jfr **lång-**, **sår-**, **var-**, **vind-** och **väktar-skuten**. — 2) [sammanfoga, fullborda o. d.]. **Skjauta nät** el. **garn** F; **skjauta nät** FCS, göra ett nät färdigt; fullborda det med **tälnar**, **hallar** m. m. S; CS; SH 37, 38. **Skjauta häuse'**, att sätta ihop **svillar** och **hårnstukken** i ett trähus medelst skjut-**helar** F. **Skjauta spärr**, arbete på backen, hopsättning af ett **spärr** vid husbyggning F; hoppassa takstolar nere på jorden FCS. **Skjautä syllar**, att sammanfoga (hugga) syll och **hånn-stuck** AG. *dɨ ha nɑ̨ skɨ̀ɑ̨ut‿stò̜urskó̜ugɑn*, de ha nu satt ihop storvirket (på ett bygge) NRHG. 3) ge; vedergälla F. **Den nåku gutt skjautur** (gifver), **han nåku gutt njautärr** (får igen) F. 4) (fig.) **Skjauta pa**, framkasta, låta förmoda, glunka om VG. **Skiauta före**, skylla på FL. **Hä skiaut Gud us i hufdit in**, thet gaf oss Gud in Sp. — **skjutfärd skiautfärd** Sp, thet slag som sker af wåde. Jfr **skyl-färd**. **-häl** pl. **skj[a]uthèlar** F, [träpluggar, som anv. då man skulle **skjauta spärr**, se ovan]. **-kärra skjautkärra** F; GA f., med ett hjul i stången, brukades för forsling af allting, fiskegarn, påsar, kläder m. m. **-lucka skiautluka** S f., bf. **skutlåken** MB.

skjuts skuss FS; CS; **skjuss** LCS; *skuș* FHG; **skyss** CS; FS; CS; (säges vid Broa) F. Jfr **red-skjuts**. — **skjuts-håll skjuss-, skyss-halld** CS. **-klubba skussklåbba** S; **skyssklåbbä** ARCS f. [budkavle, som reglerade ordningen mellan gårdarna, då man skjutsade fogden] I. Jfr **fattig-klubba**. **-mål skjuss-, skyss-mal** l. **-halld** CS n., skjutshåll. Jfr **skjuts-mål** nedan.

skjutsa skussa FS; CS; **skyssa** LCS; **-ä** CS; nu vanl. *ʂùșa* BR, AN HG. **Skyssa ont äi**, ingifva ondt LCS.

skjutsare sjussare S m., åkare, gästgifvare (som håller hästar).

***skjutsel skjautsul** FS; CS n., skygd att skjuta bakom, skottkoja (af hvad som helst, sten, is m. m.). Jfr **skjursel**.

skjuts-mål skjuts-mal GA; L; **skjussmål** Ln; **-mal** CS n., prestbevis S; prestattest vid flyttning Ln, CS; sjelfva flyttningen CS. Da. skudsmaal.

sko sko Sahl FS; CS; *skou* AB NC; *skou* FL, LÄ, BR, LHG; EK W ss; GBJ; *sku* VB Wss m., bf. **skoen** F; AR; GA; *skouan* ABNC; pl. **sko** F CS; **skoar** Sahl, PS; CS; RN; SUCS;

skouar EKWss; GBJ; bf. **skoanär, -ar** FCS; **skonar** S: 1) sko. Karlarne hade läderskor med **asättar** [klackar] långt inunder hållfoten af **bärke** (björke); kvinfolkssko med 3 tum högt **asätt** GH. **Däu sert äut ei söin' liksum an brändur sko** (Samtahl 1771) S, (ser missnöjd, afvisande ut). **"Like fram som husa i sko"**, rättfram, uppriktig S. **Sla i sko**, slå i (om hästar) CS. *sla skou*: a) när hästens fram- och bakskor slå emot varandra vid trav. b) när hovarna smälla i en hård väg BRHG. **Mussla** (smussla) **sko** (lek) (BU). **Ha** [hon] . . . **gar leiti snidt pa skoen** AR. **Gåima skoen** (lek), [då man säger]: **lät skoen gå** . . GA. **Dä kvapar i skoar** SUCS, [det klifsar av vatten i skorna]. Det **sjåskar i skoar** [id.] RN. **Skoanar jeru för storer** FCS. **Sla skonar undar** [slå fast hästskor] S. 2) sko, en liten ränna hwarigenom säden löper ned utur skrufwen (Truten) i qwarnögat Sahl; likn. CS; J; (genom att ligga mot den fyrkantiga drefaxeln sättes skoen i skakning) J. Hinc prov.: **Mjäle jär i sko för mig**, är snart ändat Sahl. **Äi sko**, när säden är slut i **kvärnatruten** F; **Når dä gar ei sko** . . [ur "kvarnvisa"] S. **Skärä i sko** (kvarnterm) bli slut, vara på upphällningen S; **skära i sko**, gå nätt och jemt ihop, nästan vara otillräckligt LCS. Jfr **bak-, fram-, kipp-, stöt-, stövle-** och **trä-sko.** — **sko-*doning** se under **sko** v. **-*dont skodont** (GH), skodon. **-is sko-äis** L m. **Ro sko-äis**, slå kana L. **-klämma skoklämma** FS; CS; **sko-klämbå** RN f., knöl på fötterna F; skotrång RN. **-makare skomakare** RN; **-ä** CS; *skumakare* LK: 1) skomakare S; K. 2) en fisk: "är detsamma som **lindare**" RN. Jfr **tings-skomakare. -makar-doning** pl. *skumakardaunygar* LK, skomakareverktyg. **-makar-lagshus "skomakar(e)lagshuset"**. [ett hus i Visby, där skomakarämbetet hade sina lokaler]. **-*pasa skopase** (F), FO; *skòupasa* BRHG f., pl. **skopasar** S: 1) trasa [att torka skor med]. 1:sta maj brände man horn och gamla **sko-pasar** i spisen mot trull S. 2) en menniska som man ej aktar för något S; HG. **-pinne skopinnä** CS; pl. **skopinnar** S, **sko-pinne** [pligg]; [fig.] rekryter. **-rispa skorispa** Sahl, resten af en Bektråd. **-*snap skosnap** F, FL, skosnibb. **-*snape skosnape** BU, skospets. **-snipa sko-snipe** PS; **-ä** S; **skosnäipa, -å** FCS; **-ä** CS; *skousnaipa, -u* GHHm f., skospets, -snibb. **-*spara skospara** FS; CS f., skobesparing. **Att ga pa gras, ga mä tresko, sla ståipta stalnubbar äi sko, dä jär skospara** FCS. **-öra skoåira** FS, CS f., **åira' pa sko**, skoflik, der band sitta.

sko v. **skoa** Sahl, PS; **-ä** CS; *skòua* BRHG; *skaua* LK; pres. **skoar**, impf. **skodä**, sup. **skot**, perf. part, **skoen, skod, skoäd** CS; *skòuan* NRHG: 1) sko, förse med skor [hästar] CS. **Sko blacken** [lek] S. *han behouva skòuas*, han behöver skos (om häst) BRHG. 2) **skoa**, säges då man lägger under Swillar (Syllar) wid Bygnad, at den blir rätt horisontelt liggande Sahl. *skòu stúkan, (skou áv an)*, hugga av storänden på stocken (så att den ligger stadigt) NRHG. — **sko-doning** pl. **sko-doningar** GB, [verktyg att sko hästar]. **-hammare sko-hammare** S, att sko hästar med. **-sten sko-stain** GB m., urgröpt, ur

stallsmuren något framspringande grus-sten [sandsten], hvari man har **skodoningar** till hands under det man skor hästarne, [avritad fr. Kattlunds i GB].

***skobb skåbb** FS, CS; *skab* FN 338 n., orenlighet, trasor på vämmens insida S; CS; skabb [?] FN.

***skobba** s. **skobba** Neog; **skåbba** FS; CS; **-ä** FLCS f., skällsord: otrefligt kvinfolk S. **Hä jär a skobba**, är ett skiälsord Neog. No. dial. skobba Torp.

***skobba** v. **skobba** Neog; **skåbba** FS; CS; (GA); **-ä** CS; (VB): 1) skubba CS; skubba sig (då man med handen gör det F. **Skåbba sig, skubba si**, skubba sig (utan handhjelp) af köld, löss FCS. **Skobba sig**, klå sig, såsom en ther är full med löss och skabb Neog; = *skåb̥si*, BRHG; ABNC. Om ett svin **skåbbar sig** mot vagnen . . GA. **Skåbbä sig**, skafva sig, klå sig (mot något) (F, VB). 2) **skåbba**, rengöra vämmen invändigt F.

***skobbert skobbert** Neog; **skåbbert** FS; CS; FLCS m., otreflig karl, sårk; snuskig, olidlig person S; CS. **Hä jär an skåbbert**, sägs om en kar, såsom en skobba om enne qwinno Neog.

***skobbig skåbbugar** S, ruskig (väder-, att man **skåbbar** sig).

skock skåkk FCS; *skaḳ* L, NR HG; *skoḳ* EKWss n. *at hailt skoḳ faugel* EKWss. *a skaḳ lamb* LHG.

***skodda** v. **skodda** Neog; **skådda** Sahl; FS; CS; **-ä** CS; **skudda** F; impf. **skådda** F: 1) gunga, vicka (med en båt); lunka af, **dä skådda av sum spital mä sigla**, går [gick] fort F; **skådda mä**, gunga, vicka med en båt, **sk. sig av**, lunka af FCS; skudda, vagga af och an (om en båt) F. 2) **Skodda sig**, idem qvod skobba sig Neog. **Skådda sig**, skubba sig, gå och dra sig wid arbete Sahl; jämka, tränga sig in på VY. **Skåddä si**, skubba sig CS. **Skådda**, skubba sig af köld, löss (utan med handen) F.

***skoft skåfft** FS; CS; (L) n.: 1) skuffning, stöt, knuff F. **Gi hann ätt gutt skåfft, så gläidur hann** FCS. 2) kalas, hopläggning; **ga pa skåfft** FS; CS. 3) arbete öfver tiden S, (L); timme som en arbetare emot särskildt betalning arbetar öfver den vanliga arbetstiden CS.

skofta v. **skåfta** Ba; **skåffta** FS; CS; **-ä** (L); CS; *skafta* VBBn: 1) gå ute på svir FS, CS; om funtimmer, som olofvandes löpa bort bland karlar, på dans m. m. F; springa (onödigt) FCS. 2) arbeta vissa timmar öfver vanligheten mot särskild betalning (om timmermän) Ba; [likn.] CS; arbeta öfver tiden (L); Bn. 3) säga efter, citera en Ba. [Förväxl. m. ***skäfta** v.[2]]. Lty. schoften.

skog skog FS; CS; AG; L, **skaug**[!?] ("fordom") LCS; *skaug* FHG; *skoug* BR, FL, LÄ, LHG; EKWss; GBJ; *skǫg* HB(VB)Tg m., bf. **skogen** FS; CS; HN; LE; RN; VB; pl. **skogar** F; pl. **skogänär** FCS; *skäuganar* FHG: 1) skog, ved; trädämne **(go skog)** CS; skog, virke S; allt af trä till fiskdon L; SH 39, (jfr **skoge**); skog; äv. trävirke (t. ex. i en byggnad) Wss. **Haggä i andräs skog**, lägga sig i andras tal SUCS. **Linden skog**, torr mustlös . . skog (tall) AG. **Um** (kring) **allan skog** F. **Barka af till skogs**, löpa sin väg . . PS. **Skogen jèr fatugmans bästa tråja!** F. **Skogen svarar mot**, skogen ger eko RN. **Ta skogen fatt** (om foglar) HN. **Mäina gaitar di**

ga i skogen, gnaga barken af tre :|: **gugge barken sat ei dum u kvistarna mä** :|: LE. **Hä lamar mot äi skogen,** *ger eko* F. **He bjär äi skogen!** är oskapligt RN. "Uppåt alla skogar", alldeles orätt, rasande S. *ha prȧtar úp ȧt ȧl̨skòu̯gar*, hon pratar uppåt väggarna, tokigt BRHG. **Sill upp i skogen!** tillrop, då man ropar och vallar, drifver kor VB. **An raudur trad gar gimånn alla skogar** (gåta: rödkärnan) F. 2) [fig.] brist S.: **Vara i bröd-skog, mjèl-, salt-, pänninga-skog,** då man ej har bröd, mjöl, salt, pengar m. m. F. Fg. scogr. Jfr **allmännings-, bröd-, byggnings-, ljus-, mjöl-, nöt-. ollon-, russ-, rödbärs-, sam(s)-, stumle-, svin-, upp-, vild-** och **ämnes-skog.** — **skog(s)-aln skogs-aln** VS, lång, tilltagen aln, mått. **-bagge skogsbagge** F, BU; *skòu̯gsbága* BRHG m., pl. **skogsbaggar** SKY, (L) "skogsruss" eller hästar, som löpa vildt på skogen S; även om tama "gotlandsruss": *han kȧi̯rd mą̊n lil̨ skòu̯gsbága* BR HG. **-bi** [m.] pl. **skogsbeiar** HU, bin i skogen. **-björk skogsbjörk** VS; **-bärk** S f., Betula glutinosa, i skogsmark och på grus, växer fortare men är lösare och sämre. Jfr **ängs-björk. -*byse skogsbyse** GH, AK m. Några barn voro en gång ute för att **bädä bandar** "till tyning". De hörde öfverallt Bysen gnägga i skogen; de andra barnen blefvo rädda, men flickan bara skrattade och ropade åt bysen: **"Kanst däu na mi, skogsbyse! så kum u kla mig!"** Bäst hon så öfvermodigt gycklade med skogsbysen, gjorde han så mycket att hon föll raklång opp i elden och brände sig och sina kläder rätt illa; men då skall man tro blef det en glädje och ett gnäggande i skogen hvilket nära aldrig velat taga någon ända AK. **-dyning skogdyning** F, sus i skogen af storm. **-fru** f. bf. **skogsfräui** LÄ. **Härtar** är ett gemensamt namn för skog, äng, åker och mark, som tillhör åtskilliga hemman **(Leiffride)** uti Lärbro och Hellvi, hvilket tros härstamma från **skogsfräui,** som fordom der ofta visat sig. Der, uti **Leiffride** skog, **Härrtar,** skall hafva bott en gammal käring, som kallades **Lejla Vintru,** som dränkte sig uti **Vintarbrunn** derstädes. Efter döden spökade hon **förfasligt, raut, grèt log u sang um hvartanna' um nètur u gärdi manga bykkna** (rädda). Ännu finnas de **"fållk"** som hört hennes hesa och fula läten LÄ (sagesm. f. i FL). **-gata** f. pl. **skogsgator** HH; **-ur** SÅ 83 [skogsvägar]. **-gräs skogagras** F, gräs (föga godt) som växer inne i tjocka skogen. **-gås skogsgås** RN, **skogsgas** CS f., fågel, Parus. **-handske skogs-, skog-handsko** FS; CS; **skogshandska** BU f., pl. **skogshandskoar**[?] F; **skogshannskar** (BU); **skoghandskar** FO; *skȧu̯gshánskar* FHG, stora vantar utan fingrar af skinn el. sälskinn, som brukas utanpå **hanklar** F; skinnvante utan fingrar och utanpå **bälghankli** vid skogshygge BU; skinnvantar som brukas vid groft arbete eller i skogen FO; = **kuthandske** (se d. o.) F. **-hobb skogshåbb** L m., liten skogslund. **-katta skogskatta** F; VS f., som ständigt lefver i skogen, såsom i Näset (på Fårö) F; i Bäl-by och Norrgårda-skogen i Vallstena: gråa, vilda i djupa skogen, 1 mil från bygden VS **-knarr skogsknarr** FS; CS m., bf. **-en** F; RN: 1) knarr af träd som under storm skafva mot

hvarandra FS; CS. **Kärren** [el. **knarren**], sjukdom i **handa-liden** botas då spånor tagas af träd, der de blifvit skafna mot hvarandra under storm: af **skogsknarr** F. **Skogs-knarr** el. **-skaf**, när grenarna . . skafvas; lägges mot **skafsår** F. 2) **skogs-knarren** ett skogstroll, som aldrig ses, men förnimmes genom sitt knarrande läte och förvillar vandraren RU. **-lagg skog-lagg** FCS; **skogs-lagg** F n., S; f, bf. **-i** FCS, skogskant S; CS; gles skogsrand, -kant S. **-lamm skog-lamb** F; **skogs-l.** (F) n., får på Fårö, som om vintern gå på skogen. **-land skogland** SA, skogbevuxet . . **-lass skogslass** GA n., stort, ofantligt lass, bräder. **-långs skogs-langs**, adv., långs åt skogskanten. **-mellan skog-, skoga-milla** F; **skogs-m.** FCS, adv., mellan el. genom skogen. **-märr skogsmär** S, [vild märr]. **-mössa skog-mysså** L f., se **slag-mössa. -nabb skogs-nabb** BR m., tunn och gles skogsstrimmel. **-nua skogsnua** VY f., skogsfru (spöke). [Ej gotl. dialekt]. **-rop skogsrop** GA n., hårdt rop i skogen (efter folk) S; starkt rop (i allm.) för att ge sig tillkänna el. ropa på någon som är långt borta: *ta mat roup‿skȯugsróup* BRHG. **-rova skogsroga** HU; GH; BS f., pl. **-rogur** GH, hvit, spetsig, söt rofva som såddes i skogen på **brand**, svedja; att äta HU; stor, rund rofva, som är hvit i köttet samt söt BS. **Skogs-** eller **brand-rogur** SÅ 6. Jfr **brand-** och **snåll-rova. -russ skogsruss** [dokum. 1688] S; F; L; VB n. (pl.), skogshästar, som gingo hela vintern ute. SÅ 43, 52. **-rå(d) skogsråd** FS; CS n. **-råtta skogsråtta** F f., är mycket stor och har mycket lång och tjock svans; på senhösten slå de sig in i husen och göra skada. **-skav skogs-skaf** FS; CS m., när grenarna skafvas mot hvarandra = **skogs-knarr**, se d. o. **-släde** "skogssläde" F [**-slide**] m., en liten arbetssläde. **-*snape skogsnape** Sahl, **skogssnape** PS; (F); BU; (VB) m., spetsen, hornet af en skog PS: utstickande skogsudde S. **-svin** "skogs-svin" [**-sväin**] (GH); HU; NO; GA, gingo lena vintrar igenom på skogen och [man] ringade in dem med **räfgan** GA; lefde mest af **lind-bär** (lingon) HU; togos med dugtiga hundar, men köttet var ofta fullt af **tint** [dynt] och **buldar**; vilda; blåste, flydde . . på **spur-snåi**; lågo öfver sig hela stacken i läget NO, (GH). SÅ 76. **-tjock skogstjåck** CS n., tjockt, nära ogenomträngligt skogssnår. **-tjut skogstjaut** CS, litet skogsstycke, skogshage. **-troll skogs-trull** FL, [se under **ball**]. **-uv skogsuf** Hasselgr., hornugglan, Asio otus. **-vät skogsvät** EH, skogsträsk. **-äpple skogsäpple** RN n., vildäple; **-*äsk skog-äsk** VS f., raka, höga, "oklappade", mycket rättklufna askar, som växa nere i marken.

***skoga** v. **skoga** BU; FL: 1) bruka skogen; fara i skogen. 2) skygga, fara åt sidan [säkerl. felskr. för **skega** v.].

***skoge skogä** RM; **-e** S m., bf. **skogen** VY; AG, (fiskdon), flytande märke (**varde**, vakare) i vattenytan, vid utsatta fiskegarn. Se bild å s. 181.

***skoja** s. **skåiå** GA f., strykerska, hora.

skoja v. **skoia** Sahl; **skåia** F, ropa och skria Sahl. **Skåia u skytta**, gå fåfäng, drifva F.

skola s. **skoła** HM; SU; *skaula* FHG; *skoula* BRHG; *skola* HB, (VB)

Tg f., [gml gen.] **skolor** EK. **I skolor,** uti skolan [dvs. till skolan] EK. — **skol-mor** skolämor RM, gumma som lär barn läsa. **-mästare** *skuṃastare* LK.

skola v.[1] **skula** FS; CS; **skullä** CS; *skuḷa* HLHG; *skuḷa, sku* BRHG; pres. 1 o. 3 p. **skall** Tft; FS; CS; *skaḷ* BRHG; GHHm; EKWss; LK; *ska* (svagtonigt) BRHG; GHHm; LK; 2 p. **skallt** Tft; FS, CS; **skatt** FS; CS; LÄ; BO; TO; RM; KB; AG; GA; NR; *(dau) skat* FN 310; *skaṭ* EKWss; LK; pl. 1 p. **skulum** Tft; F; **skulom** FCS; **skum** Wallin (i visa); **skulo** FS; CS; **skulu** FCS; **skula, -ä** FCS; *sḳɣṷûla* FN 352; *skɣṷulo, skolo* FD; *skuṷ* (1—3 p.) FHG; 2 p. **skule** Tft; FS; CS; 3 p. **skula** Tft; impf. **skuddi** FS; CS; LÄ; **-e** F; BO; RN; NR; VB; **-ä** CS; *skûdᵊ* FN 310; *skud(a)* GHHm; EKWss; allm. HG; *skuḍ* (apokop.) LK; pl. **skuddo, -u** FS; CS; *skùḍa* FHG; sup. **skutt** FS; CS; *skuṭ* HL, BRHG; EKWss, [temporalt o. modalt hjälpv., i bet. "måste", "ämna", "lär" o. d.] HG. **Hann var just ti (u) skulla gi si af** CS. **Ja skall gi di så dänn raudi** [blodet] **skal sta öir** [ur] **di!** FCS. **Ramnar skall bisäta di,** fan skall besitta dig FLCS. **Dä skall flukks** [mycket] **till** FLCS. *va ska ja gɪ baṇɪ,* vad skall jag ge barnen LK. *va skal astauan,* vart skall grannen (fara) LK. *ɪa ska aut ɪ móɪrɪ,* jag skall (fara) ut i myren BRHG. **Ja sär däu skatt ga haim** BO. **Däu skatt gilt lägga främi** ["främme] **dar pa** F. **Däu skatt miste bad märg u mod** TO [se **skämma** v.]. **Du skatt nikkä bra pa, um däu skatt hinnä nåku** NR. **Inte vitt däu nåkä ha u inte skatt däu nåkä fa!** GA. **Kumm u ga m[ä] mi, skatt däu fa se, hvad ja har** AG. **Jäst däu haime Hans, skatt däu fa akä!** KB. **Tack skatt däu ha för i gar** RM. **Nå skatt däu bjera mitt pikke** [natthugg] **äi nat!** F. **När jag sä'r: släpp! skatt tu släppa** [lek] F. **Sätt dig upp, så skatt tu fa dig en gang öl** F. **Tig sårk! älles skatt tu fa ett läiv** (lifvet) **fullt af ströik!** F. *vitu sæɪ bauki skatu fa,* vill du se boken skall du få LK. **Skall(t) du?** skall du? FS; CS. **Skatt-to,** skall du? F. **Nå skulom vör ai förgäta di fatiga** FCS. **Nå skulom vör hjelpas at!** F. **Nå skulum vör raisa äut pa Gan** (Östergarn). **Vör skulu gåima all mat til langa ladingen** [våren] **kumbur** FCS. **Nå skula vör böita allan innmat** (äi käuten) FCS. **Kumä nå, så skulä vör ga da!** FCS. *na skuṷ vɔr̥ ʂlå,* nu skola vi slå FHG. **Kärlingi skudde spytta yvar körka . .** FCS. De gamla sade **ryd** i st. f. blod, att icke **pyllsi** [pölsan] **skudde kokä sundar** VB. **Han skuddä åidä kraka, men fikk bärä a äikännbys** [ekorrbo] VB. [Trollet ropade så] **att bärren skudde ga af träi** BO. *um du skud fa sæɪ kauɪ,* om du skulle få se kon LK. **Dä harrma han, att garnen skuddu ga fran han** FCS. **Jag haddi skutt ga däit** FCS. *had̥da vat sum de had skuṭ* EKWss. Fg. pres. schul, al; pl. 3 p. sculu, ulu; impf. sculdi etc.

skola v.[2] **skolä** FCS; BRS; **-a** CS, gå i skolan BRS; lära barn läsa, undervisa (Östergötl. id. P. A. S.) CS. **Skolä upp,** banna LCS. **Skola (upp),** skolexa, banna CS.

skolka skolka Neog; **skulka** Sahl, PS [eft. I. lex.?], **skiaulka** GA; **skulkä** S; **skäulka** F; *skæulka* EK Wss; *skæulka* NRHG, skiulka Neog; draga sig undan sysslor, arbete Sahl; dölja sig, undanhålla sig S;

smyga Wss. **Skiaulka si'** dit, i smyg gå, lura sig till GA.

***skolke skjäulke [skjaulke?]** LÄ n., skrymsle, skymundan.

***skolkeri skjäulkarei** GA n., skälmstycke.

***skoller**, se **knä-skoller.**

***skollra skålldra** FS; CS; BU; RU; MB; GHCS; *skåldra* FHG f., **-ur** F: 1) tunn, hvass kant (såsom av en skadad tand) FS; CS; HG; tunnt skal af ett i det inre ruttet träd FS; CS; skrälla af sönderslagna kärl MB. **A fait skålldra**, tunn tjärved på ytan af en tall, som ej går djupt in i träet FS, CS. 2) 2 alns lång **tvait-stump**, smalare i lilländan, der en liten tvärslå satt för fötterna och ett urgröpt hål för rumpan, deri man sitter; kullrig under till. Dermed man åkte på **Trullse-backe** vid Koparfve i Rute. Gubbar sågo på, åkte ibland, alltid på ören i den branta backen RU. **Aka pa skålldrur** (lek), åka på **tvaitstumpar** 1 1/2 aln långa (bakar) utför **Trullse- el. Skålldre-backe** i Rute F. 3) åkdon med små hjul (?) GH.

***skollrig skålldrugur** FS; CS; **skålldrig** MB, (tall) som har **fait-skålldrur** FS; CS; skrällig, skräpig (t. ex. panna, gryta) MB.

***skolta** s. **skållta** FS; CS f., liten, en 6 tum bred, lådaktig hylla, fastspikad på väggen i ett trähus, för **doningar**; på sidan av "rien" öfver spisen uppspikad låda (t. ex. en half träskål) för att deruti ha **eldföire**, elddon F; (= **skröidå**) AG.

***skolta** v. **skållta** S; VN; BTCS; **-ä** HM, ringhugga ett trä (för uttorkning) CS; här och der fläcka af **värke** [virke] till torkning HM. **Skollta av**, (med yxa) skala barken av björk S (F?).

***skolva** s. **skållvo** F; **skål'vå** (L), RN f., pl. **skål'vårr** (RN), bräde i ett vattenhjul (kvarn) F; 8 skoflar på **standaren**, som voro 20 tum långa och en 4 t. breda, samt något kupiga [i en **skvattla**, se d. o.].

***skolva** v. **skollva** FS; CS; *skålva* FHG, löpa kring, skutta kring (för att tigga) F; springa fort FHG; gunga, slänga FS, CS. **Skållve nå så miki ner årke äi gunguna!** FCS. — ***skolv-gunga skållv-gunga** FS; CS; GH f., slänggunga (af rep, trä) F; gunga med armar GH; (skalm-g.?) FCS.

skona skona GA; *skouna* BRHG. **Skona fram mä**, spara ut, hushålla GA. **Skona hop**, spara samman S. *skoun in*, spara in BRHG.

***skonk skån(n)k** FS; CS; LCS; HM; **skångk** FCS; m. FS; LCS; HMS, SUKn; n. FS; CS; VB; bf. **skånkän, -i** VBKn; **-ä** VBS, pl. **-umä** VBKn: 1) skört på en rock FS; CS; = **råkka-skånk**. 2) undertjänen på ett nät VBKn; början på nät och garn F; ändan på ett garn (åt bägge hållen) längs **läiksäiman** F CS; (= **nät-skånk**) tumstjockt tåg, underkanten av nätet HM. 3) (= **skånknät**) nät med sten inlagda i de sista 3 maskorna undertill. **Hä ridlar så mike att skånkä flar uppe äi vassmotu** SUKn, S, [det är så stark ström att "skånket" "flår" (flyter?) uppe i vattenytan]. — ***skonk-halle skånkhalli** FS; CS m., bf. **skångkhallen** F, den sista ytterste hallen (sänkstenen) FCS; första hallen F. **-nät skånknät** LCS; *skoŋk-nęt* GHHm n., [se **skonk**, bet. 3)]; nät med ett groft tåg till **undartjälni** och utan **hallar**; tåget

självt utgör sänke; ett slags flundrenät Hm.

***skonkig** n. **skångkugur**, n. **-ugt** F, rifven, trasig (om fiskgarn).

***skons** s., se **upp-skons.**

***skonsel skonsell** GU, skonsamhet.

skopa s. **skopå** FCS; *skòupa* BR HG; HETg; *skoupo* NSWss f., större eller mindre skopa av trä eller plåt, att ösa säd el. mjöl med. "Min lilla skopa" (öknamn i visa) S.

skopa sig skopa sig GH; *skàupa sɨ* FHG, slå bugt, bli kupig neråt (om bräder), jfr **kuppa sig** S; "kasta sig" (om bräder) S; HG.

skopig skopug CS, skålig, gropig.

***skord** s.[1] **skård** FS; CS; RN; **skåd** LI n.: 1) stöd, sidostycke eller (en kim) för båtar på land FS; CS. 2) stödjesten mot stockar i **såide** [tjärmila]; = **skåd-stain, -ar** (mellan **såides-stenar**), som läggas emot stockarna som omgiva ett **såjdä** LI.

***skord** s.[2], se **skård.**

***skorda** V. **skårda** F; **-ä** RN; pass. **skådäs** LI; (VB): 1) **skårda (baten)** sätta [stöttor] under på land stående båt FCS, *skɑ̀rda bå̀tan up* FHG. 2) ditlägga stödje-, underlagssten **(i såide)** RN. **Såidä skall skådäs** (VB).

***skorka** s. **skorka** Neog, (F, RN); **skårkä** Ba; CS; **-a** FS; CS f., pl. **skorkår** (F, L); *skàrkar* BRHG; dat. **skårkum** FCS, siukdomens hårdare anstöt wid wissa stunder Neog; anfall af sjukdom Ba; paroxysm i sjukdom FS; CS. **Haddi värk bi skårkum, (skårku-väis)** FCS. *næ skàrka kumar*, när anfallen komma BRHG. — ***skork-vis skårrko-, skorrku-väis** FS; CS, adv. **Bi skårkoveis**, vexlande paroxysmer F. Jfr mhty. schurge, schorge, schurc, anstoss, angriff.

(?) *skor-läxa (skol-läxa) skurläxa Ba; CS; **skulläxä** CS; **skårräkksä** [!] F; *skuláksa* BRHG f., skrapa, förmaning, bannor, skrupens.

skorpa skårpa (F), **-ä** CS; RM, (GA); *skɑ̀rpa* ABCS; *skorpa* EKWss, skorpa; vattenyta S; CS; kant, skorpa på bröd NC; Wss. **Drägä skårpä** (lek), är en sorts fingerkrok, men härvid drager man med hela handen och samlade krökta fingrar, vanligen över ett bord RM, GA. Jfr **vatten-** och **överskorpa.** — **skorp-sjö skårpsjö** F, sjöskvalp, som vid storm i sjön knappt kan komma in i en hamn öfver ett ref. **-snö skårpsnåi** (L), RN, skare.

skorpig skårrpugur F, frusen, skarig snö.

***skorr skurr** VBKn [eld]: **"hä jär ild, torn u skurr brände up hajlä gardi"** VBKn.

skorra s. o. v., se **skurra.**

skorsten skurstein L. soc.; **skusstain** (Hilf.) S; **kurrstain, kusstain** F; **kustain** CS; *kustɑ̀n* BRHG; *kustain* LK; EKWss m., bf. **kusstainen** GH. **All förtjènst gar ginum röfve** [! **-i**] **u kusstainen,** = till bränsle och mat, sad' den snåle Nårs Klas i Gothem GH. Fg. (dat. pl.) scurstainum.

skorv se **brodd-skorv.** — **skorvfitta skorvfitta** BU f., öknamn. **-häll skårfhäll** L f., smulig häll. **-mask skorfmack** Sahl, PS; **skår(r)vmakk** FS; CS; GH; *skårvmàk* ABNC; *skɑrvmak* LK m., gråsugga Sahl, PS; S; CS; K; NC; öknam PS. **Äiktuar** [flitig] **sum an skårvmakk** GH.

skorvig **skårrvigur** F; pl. **skårvuga** F. **Skårrvigur sum en bärrkekarrp** [björkbark] F. **Buttur** [piggvar] . . äro på **svart-seida** (ryggen) **skårvuga** (hvassa, taggiga) F.

skot **skot** (AG), [på segel]; jfr **sköt** s.[1] — **skot-horn** **skothårn** F; *skȧuthȧrn* FHG n., de fyra hörnen af seglet S; hörn av seglet som skotet är fäst uti HG. **-*knap** **skotknap** RU m., [liten träögla på **steiva** (se **styva** s.) i båt, att fästa skotet i]. **-tull** **skot-tull** AG m. [lös tull att fästa skotet vid m. m.; jfr **garn-** och **styr-tull**].

skott s. **skuut** Sp; **skut** Neog, Sahl, Ba; S; CS; FS; CS; BU; VS; AG; VB; **skout** F [!]; AG; **skäut** [! felaktig form] CS; **skått** [blott i bet. "trollskott"] S; CS; *sḳṛût* FN 352; *skṵut* F, FL, LÄHG; *skut* GHHm; GGHG; LK; *skṵut* [föråldr.] ABNC; *skṵut* GBJ; *skȩut* EKWss n.: 1) skott Neog; S; CS, (bösskott). **Skute traff fäulen**, skottet träffade fågeln F. **Släppa skut äi**, skjuta någon (med bössa) VS. **Möta skut** F, [se **rulla** v.]. **Jag hoirde stycke skuti** [jag hörde kanonskotten] Neog. 2) hastigt påkommande sjukdom, blodslag, hos boskap; ett sorts slag, slagattack, såsom **ryggskott**, **braustskott** m. fl. CS; trollskott [av de "**sma undar jårdi**"] S. 3) stycke Sp, Sahl, Ba; ett stycke fram: **itt gutt skut** BU. 4) de lösa bottenbräderna i en båt F; VB; Wss. 5) själva skarfningen mellan begge **bjaurar** [stammar] och kölen AG. 6) tappen på **sylli**, som skall in i **hånnstucken** AG. 7) ett stycke *lęin* [nätstycke] som användes som lapp på ett nät GBJ. *sæt skṵut æi*, sätta en bit i ett söndrigt fiskegarn NRHG. 8) [att "skjuta nät"]. Gifva **strandadonti sitt skut**, göra den fullfärdiga FCS. 9) [uppskov; jfr **skotta** s.[1]] bf. **skutä** Neog. **Hä kom i skutä**: på longbänken Neog. Fg. schut. — Jfr **bak-**, **båt-**, **löv-**, **mot-**, **mötes-**, **nyårs-**, **rör-**, **skälm-**, **stamn-**, **tordöns-**, **troll-**, **ut-**, **väder-**, **väktar-** och **äre-skott**. — **skott-håll** **skuthalld** F; BU; AN; **skouthalld** AG n., skotthåll. **-häl** **skout-hèl** AG m., pl. **skut-helar** F, träpluggen som går genom **skoutä** [**skott**, bet. 5)] AG; jfr **skjuta** v., bet. 2). **-kärra**

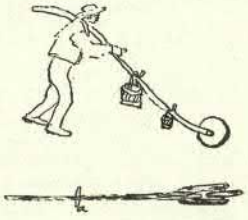

skutkärra FL; BU; LÄ; GA; **skoutkärrå**, **skåttkärra** GA f., **tjärbyttekärra** FL; bärstång med hjul som skjuts; hvarpå man hängde fiskegarn m. m.; med **tvärstikku** (a) höll man jämnvikten och sköt skottkärran fram GA. SH 40; SÅ 12. **-labb** **skutlabb** NS; VB; (fordom F) CS m., bakben på själen. **-lägg** **skutlägg** FS; CS; HHCS; SU m., pl. **-ar** F, själens bakfot. Man skall hålla en kut i en **skutlägg**, ej i bägge, ty han går rund och och kan vrida händerna af F. **Bau-liden** och **skutläggen** bäst att äta F. **-spole** **skuss-spole** F; **-i** F CS m., bf. **-en** F, skottspole, skyttel i en väf. **-var** **skout-varar** GH; *skṵutvȧr* NRHG; *skȩutvar* VBWss, skottvar S; rädd av sig Wss; skottskygg (om villebråd) NRHG.

***skotta** s.[1] **skuta** CS; **skutu** Ba f., bf. **skutu** LCS, uppskof, dröjsmål. **Dä s[um] kumber i skutu** LCS.

***skotta** s.[2], se **ränn-skotta.**

skotta s.[3] f. pl. **skutur** (F), se **lamm-skotta.**

skotta v.[1] **skuta** Neog; FS; CS; FL; **-ä** SUCS; **skåtä, skåttä** CS; *skųta* GHHm; GG, AGHG; LK; *skɨųta* LÄ, NRHG; *skǫta* (förnämt) BRHG; impf. **skuti** FL; **-ä** CS: 1) skotta S; Hm; K, (snö) FL; **skuta** dyngión vtv fähusen Neog; skyffla S; CS; skotta, t. ex. säd, el. snö med en skopa CS; HG; skrapa håren av SUCS. **Skuta undar russen,** måka ut, kasta ut gödseln F. *skɨųt‿gàggar,* skotta trädgårdsgångarna (med en skottspade) NRHG. 2) **skåttä** CS, köra, forsla med skottkärra. — **skott-spade skått-** l. **gangspade** m., skyffel till trädgårdsgångar CS.

skotta v.[2], se **skutta.**

skov *skǫv* GHHm; *skǫv* GGHG: *flaɨr‿skǫv,* flera gånger, flera tillfällen. *at laɨt skǫv,* ett litet tag; *at laggt skǫv* GHHm. Jfr **uppskov.**

skrabb skrabb F n., en dålig menniska (häst, plog); skräp.

skrabba v.[1] **skrabba** Sp; Neog; KB; **-ä** CS; *skraba* GBJ; pres. **skrabbar** S; *skrabar* GBJ. **Skrabba sig,** hielpa sig någorlunda Sp. **Hin skrabber sig så hän,** han hielper sig så fram I 96: 4. Jag får så **skrabba mig fram,** jag får så i minne swaghet slita min tid och hielpa mig fram, huru jag kan Neog. **Skrabbä si fram** (om sjukt l. fattigt folk) draga sig fram i uselhet CS. **Dä skrabbar af,** svaras på frågan: hur står det till? S; CS. **Det skrabbar ändå af i make!** KB. *dei skrabar-ǫv* l. *dei skrabar ei maka,* det knallar och går GBJ. — **skrabb-russ skrabbruss** S; CS, (F, AB), dålig, utkörd häst.

skrabba v.[2] **skrabba (av)** F, skrabba af, rensa, fjälla fisken.

skrabbig skrabbuer Neog; **skrabbu** Neog, Ba; **-ug** Sahl, PS; CS; **-ugur** F; KB, (L); VB; *skràbɨ* BRHG; ABNC, then som af ålder ell. siukdom är swag och skröpelig Neog; dålig F; VB; sjuklig KB; skröplig NC; usel CS.

***skrabbrack,** se **schabrak.**

***skrack** s. **Pa skrakk** FS; CS, på sned.

***skrack** adj. **skrackur** FS, CS, f. **-kk,** n. **-kkt** F, sned, lutande. **Häuse jer skrakkt** FCS.

***skracka** s., se **back-skracka.**

***skracka** v. **skrakka** FS; CS; **-ä** CS, glida med ryck FS; CS; skrida på sned FCS; åka långsamt åt sidan, skuffa med korta stötar; med ett hastigt ryck flytta åt sidan CS. **Skrackä si,** skrida på sned CS. Jfr **skacka.**

***skrada skrada** Sahl, PS; FS; CS; **-ä** (L) VBKn; S; impf. **skradede** VB, sömma Sahl, PS; F; sy, göra kläder FS; CS; VB; verkställa skräddarearbete: **skradarän jär där u skradär** VBKn.

skradare skradare Sahl, PS; AG; RN; **-i** FS; CS; **-ä** CS; *skrądare* EK Wss; LK m., bf. **skradarin** FCS; **-en** ÖJ; *skrądan* FLHG; EKWss; LK; pl. **skradarir** FCS; *skrądarær* FHG, skräddare. **'Art däu set nåken läiten skradare gat hjär förbäi? Mäd naɬ äi armen u sax i barmen u perssjane bäi säidune?** RN. — **skradare-marsch skradaremars** SB m. dugtig, hastig gång. **-sax** f. bf. **skradarsaxi** RN. **När skradarsaxi bleir gali, så stjel 'a 'aile aɬni!** [ur ramsa] RN.

***skraga skragå** L f., pl. **skragor** AG, skräcka (fågel). Jfr **gul-skraga**.

skrake skrake F; **-i** FCS m.: 1) fågelhanne: **skräkka**, honan. 2) långskranglig pojke. Jfr **gul-** och **topp-skrake** samt **skräcka** s.

***skral** s. **skral** MB. **Falla sundar i skral**, falla i stycken, smulor. Trol. = **skrall**, se d. o.

skral adj. **skral** Sahl; *skrą̊lar* HUHG; komp. *skrą̊lara* LK, svag Sahl; komp. sämre K.

skrala v. **skrala** CS, bli sämre (sjöterm).

skralna skralnä CS.

skrall skrall Sahl, PS; F; VS; (VB), **skralld** CS; *skraḷ* BRHG m. HG (VB); n. S; CS: 1) skräll F; VS, skrammel, dån VS; åskskräll HG; (VB). Vamlingbo kyrka tändes med en enda **skrall** S. 2) sönder Sahl; skrällen CS. **Gå i skrall** Sahl, om stenkärl. **Ga i skralld**, gå sönder; i skrällen CS. *da æ súndar ɔ skrál*, det är i bitar, i trasor BRHG. Jfr **sten-** och **tor-(dö)ns-skrall.**

***skralla skralla** FCS; **-ä** CS; impf. **skralla** FCS; **skralldä** CS, skrälla FCS; åska S. — ***skrall-tordön skralltorn** F n., åskskräll.

skraltig, se **skroltig.**

skramla s., se **back-skramla.**

skramla v. **skramla** Neog; *skrambla* LHG; EKWss, bulra Neog; dåna Wss; skramla HG. *da a raɪnt so ɪǫrdɪ skramblar* EKWss, [trol. om hällmark] HG. *skrambla tán*, hacka tänder (av köld) LHG.

skrammel skrammel Neog; *skrambḷ* GBJ, buller Neog; skrammel J.

***skrangel skrangel(l)** L; RN; NS; VB m., något smalt, magert VB; klen pojke NS; lång, smal, klen (träd, barn) RN; = **skrangling** L. — ***skrangel-ben skrangelbain** CS, da. Skrinkelbeen, [mager människa med smala ben].

***skrangla** s. **skranglå** (L), RN; **-ä** CS, den el. det som är långt smalt, rankigt CS; = **skrangel** RN. Se äv. **skrångla.**

***skrangla** v. **skranglä** CS, ragla. Se äv. **skrångla.**

skranglig skranglu Sahl, CS, **-ug** PS; CS; *skrą̀glɨ* BRHG, lång och smal Sahl. Jfr **lång-skranglig** och **skråŋglig.**

***skrangling skrangling** AG; L m., klen, lång (gosse, träd) L; smalt träd, pojke (i uppväxten) AG.

skrank skrank F n., osågade änden på ett bräde (= **klamp**).

***skranka** v. **skankä** CS, (= **skränkä**), ställa, böja sågtänder.

skrapa v. **skrapä** CS. Jfr **skråpa.** — **skrap-bulle skrapbulle** S; *skrą̀p-búḷa* BRHG m, bulle som bakas av den deg som skrapas ur degtråget. **-dag** m. pl. **skrapedagar** LJ; *skrą̀pdą̀gar* BRHG, i uttr. **dä kumbar väl skrapedagar** efter **kakedagar** (LJ). *da kuma val skrą̀p-dą̀gar ɛ̀ta kąkdą̀gar* BRHG. **-kaka** *skrą̀pkąka* GBJ f., = **-bulle** ovan. **-nos skrapnos** S, [ett sällskapsspel, som bestod av alla möjliga små verktyg, liar, stegar, spadar m. m., vilka skulle lyftas med en pinne från bordet utan att rubba de andra sakerna, den som fick minst skrapades på näsan av den som vunnit mest].

skratta skratta S; *skrą̀ta* BRHG. "Skratta upp i taket", gapskratta. *han skrą̀t_læɪk up ɔ vę̀dra*, han slog upp ett skratt (rätt upp i luften) BRHG. Jfr **grina.** — **skratt-polska skrattpolskan** S, [polska, varunder alla de dansande vid en viss takt skrattade, se Fredin, s. 230].

skravel s., se **sol-skravel.** — **skravel-is** **skrafvel-is** VY. Jfr **skröv-is.**

skravla v., se **skrövla.**

***skreda** **skraida** Neog; FS; CS; HM; **-ä** Ba; CS; GA; *skraidə* BRHG; GHHm; EKWss; GBJ; impf. **skradde** FS; CS; HM; pass. **skraddes** VB; pl. **skraddo**, sup. **skratt**, perf. part. **skraddårr**, n. **skradt** F: 1) maka undan Ba; CS, maka åt sidan, synnerl. något tungt ss. ett skåp CS; skjuta undan, åt sidan; skjuta för, till, ihop F; hastigt flytta F; flytta ett föremål långsamt genom att skjuta eller draga det J; skjuta, flytta på något Wss. **Skraida** är activum: **skraida** bordet: tryckia, förat bort bäter Neog. **Skraid kränku en tankä till**, flytta pallen en hårsmån till CS. Lådans lock . . **skraddes** af och till VB. *an kläf, sam di skrada fyra*, en klaff, som de sköto för FHG. *skraid pa boura* GBJ. **Skraida före**, skjuta en dörr-regel för (F), GA. 2) = **skrota**, klyfva en järnstång F. 3) röra sig långsamt. *ha bæra skràda fram* FHG; *da ba* [bara] *skraidad fram* EKWss. — ***skred-fälle** **skraid-fälle** F; **-i** FCS N, stänge för en gårdslucka (af trä) som skjutes för S; trälås, som öppnas utifrån med lång krokig nyckel CS. **-låda** **skraidlådå** RM; L f., draglåda L; låda med skjutlock RM. **-lås** **skraid-las** FCS; AG n., rigel (på dörr); kan ej öppnas utifrån FCS; trälås med jernnyckel för stall, strandbod eller **skäur** AG, = **stukk-las.** **-mått** **skraidmått** F; **skrè-mått** BU, rörligt vinkelmått.

***skrede** **skraide** S n.; "i värsta **skraide**" i värsta taget, skridningen, stunden (af sjukdomen). [Förblandn. med **skaide**? se **skede.**]

skrev **skräf** Sahl, PS; S n., utgrening med benen och låren Sahl; mellan benen S. Jfr **gren.**

skreva v. **skräfwa** Neog, settia fötter och ben widt ifrån hwarandra; Swet. skrefwa.

***skrevor** pl. **skraifwer** Neog, Sahl, Ba; **skraifvar** CS, qvisqviliæ, allhanda odugeliga öfwerlefwor Neog; afskräde Sahl, PS; odugliga lemningar af mat; smolk som faller af träd Ba.

skri **skräi** F; CS; *skræi* BRHG n., skrik. **Tårrt skräi**, skrik utan gråt F. *ma roup u skræi*, med rop och skrik BRHG.

skria v. **skräia** FS; CS; **-ä** CS; *skræia* FL, LÄ, ANHG; *skraia* GHHm; EKWss; pres. **skräiar** CS; impf. **skräia** F; **skräidä** CS; *skrai(d)a* GH Hm; *skraiad(a)* EKWss; LK; sup. *skræia* FL, LÄHG, skrika. **Skräia harrt mä tala**, skrika och tala hårdt F. **Skräia tårrt skräi** el. **tårr rop** (pl.), barns skri (utan gråt) FCS. *kanst u na skræi sa skræi!* kan du nu skrika, så skrik; *da skræid biysn åutfera*, då skrek "bysen" utanför ANHG. Jfr **torr-skria.** — **skri-*måve** **skräimave** FS; CS; **-i** FCS; **-a** F; **skrimave** Kolm m., pl. **-mavar** F, strandmåse S; fiskmåse med svart hufvud FCS; Sterna caspia S; Kolm. Jfr **skröv-måve.** **-*måv-ägg** **skrei-mav-ägg** F, fyra, nästan hvita ss. hönsägg.

***skricka** v. **skrikka** FS; CS, impf. = inf. FCS, gå på is; halka **pa halan äis**; skrilla omkull. — ***skrick-hala** **skrikkhala** FS; CS f., bf. ack. **-una**, gammal dålig häst, märr. **Spänna skrikkhaluna äi** F. Se äv. **skräck-hala.** **-sko** **skrikksko** FS; CS; *skrikskau* FN m., pl. bf. **skrikkskoanar** F, skridsko (som de

smida själfva). **Laupa skrikksko** FS; CS, ro skridsko.

skrida skreida Neog; **skräida** F; *skraiđa* ABNC; pres. **skräidar** VB; impf. **skraid** F; *skraiđ* ABNC; pl. **skrido**, sup. **skridä** F, skrida fram S; gå långsamt och värdigt NC. **Månen han skräidar u dödeman räider** [i sägen] VB. Fg. scriþa. Jfr **skreda**. — **skrid-sko skrittsko** CS m., bf. *skrıtskauan* LK. Jfr **skrick-sko**.

***skridda skridda**, perf. ptc. **skriddar**, **-dd**, **-dt** VS, afskära något på skrå, sned.

skrift skrifft Neog, **skrift** Ba. CS; S f., bf. **skriffti** Neog; F: 1) [bibeln]. **Läsa skriffti** Neog. **Äi skriffti**, i skriften, bibeln FS, CS. 2) [fig.] en af sjukdom utmärglad menniska Ba, CS; blek, afmagrad menniska S. **Hä jär a skrifft**, sägs om then ther efter långlig siukdom är utmattad, ock kan knapt gå Neog. "Ser ut som en skrift" S. Fg. script.

skrik skräik CS n. [Heter vanl. **skräi** HG].

skrika s. **skrejkå** F; GNT, (L), (nöt-, ollon-)skrika. Se dessa ord.

skrika v. **skräika** F, (L)CS, impf. **skraik** GH, skrika. [Heter vanl. **skräiä** HG.]

skrilla skrilla FS; CS; VB; **-ä** L; RN; NS; CS; *skrıļa* FHG; *skrıļa* AB NC: 1) halka FCS; HG; snafva, skridla CS; slå kana, ro benis F. 2) ränsa (ärter, lingon) med duk öfver en tallrik L; AB; rensa lingon (låta bären rulla på en duk, spänd öfver ett fat) NC. **Skrillä av**, rensa af NS; rensa, skala (potatis m. m.) RN.

***skrille** *skrıļa* m., (vanligast i pl.) *skrıļar* BRHG, skridsko.

***skrilling** pl. **skrillingar** L, (NS); *skrıļiŋgar* L, NRHG, affall, afskrap S; köksavfall L, NRHG. Jfr **av-skrilling**.

skrin *skræin* BRHG n., bf. **skreine** F; RN. **Skreine järr flytt**, skrinet är flytttdt F. Jfr **åk-skrin**.

skrinda skrinda Sahl; **skrinnda**, **skräjndä** CS; **skrynndå** F; VB; **-u** VB Kn; **-a** F; **-ä** S; CS; TO; *skrỳnda* FN 328; *skrỳnda* FL; LÄ, HU, NO, ARHG f., bf. ack. **skryndona** FS, CS: 1) liten karmsläde Sahl; en liten bättre enbetssläde Kn; kappsläde (för en person) S; HG; (= **jagslide**) S. **Vör drogo gambla skryndona äut af lavvan**, gamla släden ut från ladan F. 2) kubisk låda, stor ungefär som en sädeskappe med hål på, att deri gömma håret som skrapas af hästarne VB. 3) (fig.) gammal kärring F.

skriva skriva FCS; **-ä** CS; **skräivä** [?] CS; *skrıva* FL, LÄ, LHG; GH Hm; EKWss; LK; *skrẹiva* [!] GBJ; pres. **skrivar** FCS; impf. **skraiv**; **skrivde** CS; *skrıvda* BR, GGHG; HE Tg; LK; *skrıvda* ABNC; EKWss; sup. **skrift** CS; **skriva** FCS; *skrıft* LK; *skrıva* BRHG; ABNC; EKWss; perf. part. **skrivd**, **skriven** CS; *skrıvan* BRHG; **skrifvar** FS; CS, skriva. **Dä kundi gat flaire store kalar ör Mällings gard** (utom Polhem) **bärä di haddi lärt skrifva!** EK. "Skrifva bort frossan": man skref runor på tre (l. nio) papperslappar, tuggade och sväljde ned dem för att dermed bota frossan GU. **Skrifva upp pa reii** (takbjelken), när något ovanligt händt (ett kritstreck) F. **Har skriva boki fulla** FCS. Fg. (part. n.) scrifat. — **skriv-penna skrejv-pinna** (Hilf) PS, S, f.

skrock s.[1] **skråck** RU; MB n. skrof af en gås RU; hud MB [i saga].

skrock s.[2] **skråck** S n., vidskepelse, giskeri [se d. o.], trolldom. [Rspr.?]

skrocka s. **skråkka** FS; CS; VY f.: 1) något gammalt dåligt: vagn, kärring, hatt m. m. FS, CS. 2) [trädgren?] Bonden for sig till Wede-kass [-kast?], han huggde sig en **skråcka** [ur visa] VY.

skrock-höna skrockhynä ES f., höna, som **klukkar**, skrockar och vill ligga, eller redan går med ungar. Jfr **kluck-** och **tigling-höna.**

***skrockel-vagn skråkkel-vagn** F m., gammal, skräpig vagn.

***skrodd skrådd** FCS m., backsluttning.

***skroll skråll** BU n., öfversta smuliga stenen af kalkhäll. Jfr **is-** och **järn-skråll.** — **skroll-sten skrållstain** VS m., lös, skifvig, murken kalksten.

skrolla s. **skrållä** CS; (VB); *skrò̜la* HETg f., fruntimmershatt af halm, dålig hatt.

***skrolt skrållt** VB n., skräp.

***skrolta skrållta** FS; CS f., gammalt skräp S; något gammalt, uselt: **dä håpu** [-a!] **jär a gamul skrållta** FCS.

***skrolte skrållte** F m., gammal, skröplig menniska.

***skroltig skrålltugur** FCS, gammal, usel och skrällig.

***skronka skrånka sig upp fram** (VY); jämnka el. skanka sig, ynkeligen dra sig fram

skrot s.[1] **skrot** FS; CS n.; (ell. äldre: **klug-järn**), afhuggs-stamp med skaft.

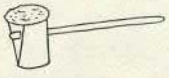

skrot (***skröt**) **skraut** VS, (L); *skraut* GH Hm; **skrått (u korn)** FO n., skrot Hm; afskräde, vrak, bråte (jern m. m.) vs. **Skrått u korn,** skrot (?) och korn; alltsammans, rubb och stubb FO.

skrota v. **skrota** FS; CS; VS; **-ä** NS; impf. **skrota** F: 1) komma något att skrida F; NS; skjuta fram, **skraida** något tungt FS; CS; skjuta, släpa, låta skrida VS; såsom att med en stång förflytta en stor sten NS. 2) klyfva (en järnstång) FS; CS.

skrov skråv F; *skrǫv* F; BRHG n., skrälle [se **sten-kär-skrov**] F; (fig.) kropp, mage FHG. *laga tɨ skrǫvs*, äta FHG.

skrov-häll skråfhäll F = **flus-häll,** [skrovlig, smulig kalkhäll]. **-is skråväis** FS, CS m. (= **äisskråll**) på isen, icke flytande.

skrovel (***skrobbel**) **skråbbel** HS n., stenknöligheter; ojämnhet.

skrovlig skråbblugur FS; CS; *skråblugur* FN 338; *skraḇlɨ* FL, LÄ, BRHG, skroflig S; CS; HG; (berg, flundra) CS; om vägen, som är knagglig af först väta och sedan köld S.

skrubb skrubb (F); GH; *skruḇ* BR HG; ABNC m.: 1) skrubb (litet rum) HG; NC; den öfre sängen i en **hump,** dubbelsäng GH. 2) se **kvast-skrubb.**

skrubba s. **skrubba** FS; CS; VA; **-ä** AG, (L); *skrùḇa* FHG; *skruḇa* EK Wss f., pl. **skrubbor** F, stora kardor, med hvilka man före den egentliga kardningen först **skrubbar** l. **ramsar** ullen F; fabrikskarda FCS; (= **ramsa** f.) hvarmed man **skrubbar** ell. **ramsar** ull, då man brukar den ena fastsatt, under det man skrubbar med den andra med begge händerna VA; . . brukas att **ramsa** ell. **sållka** med AG; stor karda, användes i

skrubkrægku Wss. — Jfr **på-** och **under-skrubba.** — **skrubb-bänk skrubbobänk** F; **skrubb-bänk** S m. = följ. -***kränka skrubbo-kränka**; F *skrubkrægka* EKWss f., kardbänk (el. **skrubbo-bänk**); kvinfolken suto grensle, lade ullen på den fasta underskrubban och skrubbade ell. grofkardade den med den lösa **pa-skrubba** F.

skrubba v. **skrubba** FS; CS; **-ä** CS, skrubba, fjälla fisk F; grofkarda ull F; = **vämbla** FCS.

skrud s.[1] **skräud** S, [dräkt].

skrud s.[2] **skräud** FCS; RN m., skrudd, gröpe, skruddad säd S; **sed sum jär skräuda** FCS. Jfr **skrudd.**

skruda s.[1] **skräudä** VB, pryda. **Simunn-Jäudä skall snåien skräudä** VB (d. ä. första vinterdag).

***skruda** v.[2] **skräuda** FS; CS; RN; **-ä** VB; impf. **skräuda** FCS; **skräudede** VB; perf. part. f. **skräuda** FCS, gröpa säd RN; VB; grofmala säd F; mala malt VB; mala (skrudda) säd första gång för att få bort skal etc. och så malas det om FCS. Jfr **skrudda.**

skrudd skrudd Ln; S; CS; *skrud* BRHG m., gröpe.

skrudda skrudda Ln; NO; **-ä** S; CS: 1) skrubba (emot) CS. 2) gröpa, grofmala säd Ln; S; CS; **skrudda** på handkvarn (= mala gröpe), tungt arbete NO. — **skrudd-mjöl skrudd-mjöl** L, = **sma-mjöl** n., sämsta mjölet.

***skruddning**, se **av-skruddning.**

***skrudning skräudning** FCS f., [malning].

***skrull skrull** S, CS, skalle. "Han hade fått i sin skrull", i sin inbillning, i sitt hufvud S; **han har fat äi sin skrull,** el. **äi skrullen pa si** CS.

skrumpna skrumpnä CS.

***skrunke skrunke** S n., hybble, dåligt rum. Jfr **skrynke.**

skrupens skur(r)päns CS; bannor, snäsor.

skrupensa skrupensä S; **skärrpännsa** F; **skäurpännsla** FCS, banna. **Skrupensä upp,** skollexa, skrufva upp, gräla på S. **Skäurpännsla upp,** skrupensa FCS.

***skrupplig skruplugur** RN, skröplig.

skruv skräu S; CS; **skrävv** FS; CS; *skreu* FIL, LÄ, BRHG; ABNC; *skræu* GHHm; EKWss; GBJ, m. S; CS; HG; NC; Wss, J, f.[?] Hm. Jfr **kvarn-** och **nack-skruv.** — **skruv-bändel** pl. **skräu-bändlar** CS, en sorts smala band. -***muttla skräumuttla** FS, CS f., nitplåt; [muttra?]. -(?)***nät** pl. bf. dat. **skräuänätumi** Ba; **skräue-nätume** [imit. Fårömål] VY; **skräuernatum** CS, lås, dörrlås Ba; CS; bänklåsen? eller de grillerade bänkgallren S. [Eg. skruvar och nitar el. skruvnitar?]. **-tving skräutving** FS, CS (snick.).

skruva skräuä CS; **skrävva** FS; CS; *skræua* BRHG; *skræuua* EKWss.

***skryda** s. **skröidå** AG f., på väggen uppspikad krum hylla, bestående af en half gammal skopa el. dyl., att ha saker och **dont** uti, såsom i en smedja och snickarbod, fordom äfven i boningsrummen.

***skrynke skrynke** S n., skrubb, hybble, kyffe, husruckel.

skrynkla v. **skrynglä** CS; *skrygla* BR, HUHG; *skrynkla* EKWss. —

skrynkel-ben skrynkull-bain FS, CS m., skrångelben, (skällsord).

skryta skröita CS; F; **-ä** CS; **skrytä** (VY)S; *skrœ̨ta* BRHG. **Skrytä av,** skryta över S; *skrœ̨tˌåv*, d:o: *haŋ skrœ̨tˌåv da fåslit* BRHG. **Skräppa u skröita** F. Jfr **skräppa** V.

skråla skråla Sahl; **-ä** CS; *skrœ̨la* BRHG, ropa och skrika Sahl.

skråma skrama FS; CS; **-e** RM; *skrœ̨ma* GBJ f., skråma; flinga, då man skadat, huggit sig, äfven då man sönderrifvit ett nät F; rissa i ett nät J.

***skråmans-ansikte skråmansansigte** S; **-ansikt** CS n., skråpuksansikte, mask. Jfr **skråpuks-ansikte.**

skråmig skramagur FCS.

***skrångel skrångl** Neog; **skrångul** FCS, n. CS, mager stackare CS. **Hä jär ä skrångl** Neog. — **skrångel-ben skrångelbain** F; RM; CS n., spenamn till en lång CS; (fig.) skräddare F; RM. **Skradare, skradare, skrångel-bajn** . . F [i ramsa].

***skrångla** s. **skrånglä** CS f., den el. det som är långt och en smula rankigt. Jfr **skrangla.**

***skrångla** v. **skrångla** VY; **-ä** CS, dingla hit och dit VY; = **skranglä** CS.

***skrånglig skrångluer, -luger, -luter** Neog; **skrånglug** CS; **skrånglagur** FCS; f. **skrånglu,** n. **skrånglut** Neog, en **skrånglu** menniskia, som är lång, smal, swulten och mager Neog; lång och mager, mest om människor, men ock om ting; skranglig CS.

***skrångling skrångling** FS; CS; *skrœ̨ŋliŋ* HU, ÖGHG m., mager stackare CS; något smalt, magert S; smalt träd HG.

***skråpa skråpa** L; BS, dåna såsom då man går på ihålig is S; knastra (såsom krossade benpipor mot hvarandra) BS; ge ljud, ljuda (ss. **a klaprå**) L.

skråp(uk)-ansikte skråp-ansigte F; VB; *skrœ̨pansikta* BRHG n., ansiktsmask.

skräck, se **påsk-skräck.**

skräcka s. **skräcka** Wallin; Sahl: FS; CS; (L); SU; **-å** AG; L, (NS); **-ä** S; CS f., bf. **skräkka'** F, pl. **-ur** F, sjöfågel; skrakhona, Mergus merganser S; CS; **skrake** hannen, **skräcka** honan af alla slagen, **stain-, tupp-** och **goul-skr.** F; har 10—12 rent hvita ägg F; värpte uti ihåliga träd i Vallstena och en värpte hos gubben Lunde vid Lunde-grop på vinden i en luden mössa. L. kunde narra honan till sig och ta den; ungarna gingo i ågångarna ut till sjön VS; skräckorna (och isynn. skraken) **flakra** och ränna på vattnet slå med vingarne och jaga så . . mörten . . in i en vik (i träsken), så att mörten står der med torr rygg, hvarpå de äta upp de små. Gulskräckan, gul och störst, toppskr. är mindre, **stain-skr.** ännu mindre; lilla skr:n är allraminst (här sällsynt) endast på våren under islossningen RN. SH 86. Jfr **gul-, knip-, sten-** och **topp-skräcka** samt **skrake.** — **skräck-karl skräckukarl** FCS; **-kal** F m., skrakhanne. **-*strunka skräckustrunka** F f., = följ. **-*stunka skräckstunka** (F); RU; GH; **-ä** CS f., pl. **skräckstunkar** GH, (EK), konstgjorda hålkar; . . för gullskräckan uppe på en tall i skogen vid Aikes träsk 100 aln. från stranden. Om morgonen, då **skräkka** var till sjös, tog man ägg, en 20 st., men hon fick ligga ut

resten i fred F. På myrbacken samt långs stränderna hade man **skräckstunkar**, hvarur man tog fågelns ägg; vanl. alla GH. **-ägg skräkkurägg** FCS.

skräcka v.[1] **skräkka** FS, CS; **-ä** CS; *skrèḳa* BRHG; impf. **skräkkti**, sup. **skräkkt** F, låta glida med ryck FS, CS; hastigt släppa efter på en spänd lina CS; (intrans.) skaka, knycka (om ett lass t. ex.): *da skrèḳar i áltihóup* BRHG. **Skräkka (loss)**, skaka (lös), mest om murar, sten S. **Skräkka pa säida**, skjuta ur sitt rum F.

skräcka s.[2] **skräcka** VT; RN; **-ä** EY, förskräcka, skrämma.

skräck-*hala skräckhala Neog; FS; CS; BU; **-hale** Ln; **-halu** VBKn; **-alu** ÖJ, FI, VBKn; **-halå** LI, (LJ); **-alå** RN f., pl. **skräckhalur** Aln; **-or** F: 1) en märr Neog; F; (dålig) märr FCS; gammal, dålig häst, märr BU; märr (mager) LI, (L); (pl.) hästar Aln; dåliga hästar F; mager häst Ln; skrake [= krake?], **ann** [!] **gammul håpu sum skall yträs** [slaktas] FIKn. **Fejsflackä på skräckhalu** PS, [sadel på märren]. 2) (= **lang-alän**); svala ÖJKn. 3) tok, pratmakare RN; menniska som är sprättig och stor på sig. **Skräkkalu skait äi smörasken** (ordspr.) VB. **-karl** *skrèḳukál* FHG m, hanne av gulskräckan.

skrädda skräddä CS; MB, sy kläder; arbeta som en skräddare, skräddra.

skräddare, se **skradare**.

skräll s. **skräll** Sahl; n. VB: 1) dån af senderslagna kärl etc., åska Sahl. Jfr **skrall** s. 2) något dåligt (af hvad som helst) VB; pl. (f.?) **skrällar** FS, CS, affall, skräp, potatisskal, lerkärlsskärfvor.

skräll adj. **skräll** CS, skrällande, skarpt ljudande.

***skrälla** s. **skrällä** S, CS f., pl. **skrällur** FS; CS; **skrällar** (FL); *skrèḷar* FHG, afskräden af skinn, hud, fisk, kött FS, CS; skal FCS; skrällen, sönderslagna lerkärl m. m. S. Jfr **av-**, **kött-** och **pär-skrälla**.

skrälla v. **skrälla** FS, CS: 1) impf. **skrall** F, [intr.] skrälla; när små vågor löpa mot land och ref, förebud af storm; småsvalla (som **ann skrälling**, våg); småskrälla. 2) [trans.] afskala, taga skinn, hud, orenlighet af fisk, kött, fläsk efter kokningen. **Skrälla av**, skräda af, bort, t. ex. potatis, fisk, rofvor F, (FL). **Afrasskar**, afskräden som **skrälles av**, = **av-skrillingar** SU.

skrällig *skrèḷur* LHG, dålig, skral.

skrälling skrälling FS; CS m., pl. **skrällingar** Sahl: 1) småvåg, vågskvalp, svallvåg, dyning FS; CS. 2) (sg. S; pl. Sahl), afskräde från kjöttwaror Sahl; afskräde; skalar, lappar el. dyl. S (F). Jfr **skrilling**.

skrämma skräma MB; *skrèma* F HG, *skrẹ̀ma* BRHG; *skrẹma* NSWss.

skrämsel skrämsul F; FLCS n., skrämskott: **dä jär bära ätt skrämsul** FCS; åkerspöke FLCS.

(?) ***skrän** adj. pl. **skrènä jårdar**, dåliga, för frost sköra, öppna jordar VG.

***skränk skrännk** LCS n., knäpall vid altarbordet.

skränka skränka S; **-ä** S; CS, (F), VS, utspärra sågtänderna. (Jfr **skranka**). **Skrännka in** = **innskränkä** CS.

skräp skräp Neog; *skrœp* BR HG n., thet som intet doger Neog.

skräppa s. **skräppa** Sahl; FCS; **-ä** S, bärskreppa af näfwer, item

wäska af läder e. g. **Proste skräppa** Sahl; påse FCS. Jfr **ball-, bär-, mat-** och **rödbärs-skräppa.**

skräppa v. **skräppa** Neog; FS; CS; **-ä** CS; impf. **skräppti,** pl. **-to,** sup. **-t** FCS, skryta. **Skräppa u skröita,** berömma sig sjelf, skryta F. **Skräppä u skröitä, u sla i tomä lauen** [slå i tomma logen] CS. — **skräpp-skjorta skräppskörtu** Aln; (RN); **-a** Ba; F; BU; **-e** Sahl; **-å** F; VB; **-ä** CS; *skrèepskórţa* BRHG f., nattkappa Aln; S; CS; lös nattkappa F; HG; chemisette; en skjorta med hvilken man (skräpper), skryter.

skräppig skräppugur AN, skrytig.

skrävel-gås skräfvelgås RM, pratmakare.

skröplig skrypluar EK; *skrɣplu* GHHm, skröplig, svag.

***skröv** s. **skrau** F f., se **häll-** och **is-skröv.**

skröva skrauä** S; CS; **skravva** FS; CS; *skrau̯a* BRHG, prassla (torrt hö, löf, skinn, papper, torra isflingor) FS; CS; ljudet som åstadkommes, då man t. ex. drager en spik på ett rostigt järn FCS. *da skráu̯ar unda‿mài̯dar,* det skrapar, gnisslar under medarna (mot vägen, vid dåligt slädföre) BRHG. **"Lät skoen gå! lät han skrauä!"** [säges vid leken "gömma sko"] S. **Skrauä af,** skrubba af S. — ***skröv-is skravv-äis** FCS m., skrofis. -måve skramafwa**[!] Wallin; **skrau-mave** GH; EK; *skraumɑ̨vi* GHHm m., måse, Larus ridibundus S; "har en swart mössa på" Wallin; måse (mindre, med svart hufvud) bygger isynnerhet på holmarna i Sundet och har 3 ägg GH; med svart hufvud men som för öfrigt är ljus till färgen, finns blott på St. Carlsö EK. Jfr **skri-mave.**

***skrövel skraul** GNT n., skrällande, skrapande.

***skrövla skraulä** S; CS, gnissla, skrubba, skramla, låta som då man kör med släde i sand, på grus.

skubba v., se **skobba.**

skudda skudda F, vagga af och an (om en båt).

***skuffa** s. **skuffa** FCS; **-å** F, L; **-ä** MB f., bf. ack. **skuffåna** F, byrålåda FCS; låda i ett inmuradt skåp F; stor bordslåda MB.

skuffa v. **skuffa** FS; CS; *skufa* BRHG; impf. **skuffa** FCS, skuffa FS; CS; HG; blanda kort FS; CS.

***skuft** s.[1] **skufft** Neog; HLCS n., en som intet kan umgås med någon, ett utskällt wrak, then ingen kan lida Neog; dålig menniska CS.

***skuft** s.[2], se **skoft.**

***skuftiker skuftiker** Sahl, PS, förebråelser.

skugga s. **skugge** Tft; *skùga* F HG; *skugɪ* GHHm; *skuga* FL, LÄ, BRHG; ABNC m., skugga, spegelbild . . i vattnet S. — **skugg-mössa skuggmyssä** S, CS, stor mössa, resmössa S; mössa med skygge CS.

***skul skäul** FCS; HL; *skau̯l* GBJ [för: *skau̯l*?] n.: 1) skjul CS; J. 2) öfverskjutande taksprång på gafveln af en strandbod, med hyllor på "asarne" [åsarna] och "hälar" i väggen att hänga **dont** på HL. Ffris. schûl. Jfr **skåle.**

***skula skäula** FCS, skyla.

skuld skul(l)d FS; CS; RN; *skuld* EKWss f., bf. **-i** RN. **Gär dä för meina skuld!** [gör det för min skull] FCS. **För lusts skuld,** för ro skull F. *da va hans aigɪ skuld* EKWss.

***skulda** v. **skullda** F, beskylla.

***skuldandes skulldanes(s) til** FS;

CS, skuld till. **Ha jär skulldanes,** = skulden till FCS.

***skuldig skulduar** AG, (L, NS); *skuldu(gur)* FHG; *skuldu* LHG; f. **-u,** n. **-ut** AG; pl. **skulduga** Tft., skyldig. *ia va skùldu han sa mìka,* jag var skyldig honom så mycket FHG.

***skull** s. **skull** RNS; Lm. III. 2, 20; *skul* VBWss n., otydlig skymt, tecken af RN; fantastisk företeelse (som skimrar för ögonen): *da sag aut sum it staurt skul, man ia vist int va da va* VBWss. **Da fikk ja säi a svart skull mitt i vägen** RNLm III. 2, 20.

***skulla** v. **skulla** Neog; I 98: 14 a, Ba, PS; (F); **-ä** S; CS; (VB); *skula* ABNC; BRHG; GBJ; VBWss; pres. **skuller** Bröll.-d. 1738 a; **skullar** PS; *skúlar* BRHG; ABNC; impf. *skulada* VBWss, skulla stort, synas stort, eller större än det är Neog; synas på longt holl, äfven öfver något annat, eminere I 98: 14 a; synas stort och grannt äfven på långt håll Ba; skyldra, se grann ut S; te sig, synas S; NC; J; te sig J; se ut, ta sig ut NC; skimra, blänka . . Wss. **Bi uss der star a ros, sum skuller yfwer tuni** Bröll.-d. 1738 a. Landet **skullar,** synes stort och högt PS. *da skúla‿fàslıt,* det lyser, framträder starkt (om t. ex. en fin byggnad som syns från vägen) BRHG. *da skúlar int‿mìka,* det ser inte mycket ut ABNC. **Band . . sum jär raudä u bla u släik färgar sum skulla** (lyser) **bra** VA Lm III. 2, 24.

skum s.[1] **skäum** FS; CS; GA; *skaum* FL, LÄ, BRHG; HETg; *skæum* GHHm; EKWss; GBJ; *skæum* LK, m. Hm; HG; Tg; J; n. FS; CS; Wss, skum (på en kokande gryta) FS; CS; skum, fradga Hm; HG. **Hagga skäum,** tugga skum (om fargalt) GA. *skáuman liga úm dum,* skummet ligger om dem (om svettkörda hästar) BRHG. Jfr **silver-** och **snö-skum.** — **skum-fradga** f. bf. **skäumfraggu** (GA). **Skäumfraggu** stod om det [ölet]. **-hatt skäumhatt** FCS; (L) m., pl. **skäumhattar** S, CS, skumbåll CS; skummassor på en svettig häst, löddrig af häftigt språng S. **S. star um munnän pa hitta kräki** FCS. **-låda skäumlåda** FS; CS f., skumboll, -fradga. **-sked skäumskaid** F f., gammal sked att skumma af fiskskum med. ***-slodd skäumslådd** F m., skumfradga. **-ränd** *skaumrandar* EKWss, [sprungen i skum:] *hastan ar svaitan u skaumrandar.* **-snö skumsnäi** (SP), [lätt, nyfallen snö].

skum s.[2] **skumm** VS; DH n., skymning.

skum adj. *skaum* ABNC; n. **skumt** Neog, Sahl; **skäumt** FCS; *skaumt* GHHm; EKWss, halfmörkt Sahl; skumt, mörkt (om kvällen) CS. *da gynar blei leit skaumt* EKWss. Jfr **ner-skum.** — **skum-rask skäumrasst** FS; CS f.[?], bf. **skumraski** Sahl, ("skumrasket" Neog), **-e** PS; **skäumrasste** FCS [säkerl. neutr.]. I **skumraski,** i skymningen Sahl.

skumma s.[1] **skäuma** FCS; *skaume* EKWss, skymma.

skumma v.[2] **skäuma** (L), RN; **-ä** CS: 1) [trans.] **skäuma av,** afskumma t. ex. flott RN. 2) [intr.; refl.] **skäum si** CS. *da skáuma‿si,* det skummar (om t. ex. öl) BRHG.

***skumna skumnä** CS, bli skymning.

skumning skäumning FCS; BU; (L); **skumning** S; *skaumnigg* ABNC f., skymning. I **skumningen** S,

(MB); **mot sk:n** (HG). **I skäumninggi** RN Lm III. 2, 20.

skump skump Sahl; m. VB, galopp Sahl; skutt VB.

skumpa skumpa Neog, Sahl, springa, dansa; hästen **skumpar**; rida i **skumt** [sic!]: i fyrsprång Neog; galloppera Sahl.

***skumpe(l)skuta skumpelskuta** Neog; **skumpeskuta** Sahl, PS; **skumpelskutä** HLCS f., en piga, som aldrig är hema, utan wil giärna wräka ikring efter dantz och drengar Neog, piga som gerna springer i lekstugor Sahl, PS; as (menska) HL CS. Da. skumpelskud.

skupa** (skoppa**) s. **skupa** F f. [trol. m.], pl. **skupur** F; SÅ 11, kärfvar SÅ; (fig.) stor, tjock, oskaplig menniska. [Identiskt med **skupe**].

skupa** (skoppa**) v. **skupa** FS; CS, binda t. ex. säd, lin i skupar, kärfvar S; (blott om korn) FS; CS.

skupe** (skoppe**) **skupä** Neog; CS; (F, VB); **-a** I 98: 14 a, Sahl, Ba: Ln; GA; L; RN; **-e** L. soc.; FS; CS; **-i** FS; CS; **skäupä**[!] CS; **skupe** (ej **-äu-**) FCS; *skɨ̀upa* F, BRHG; *skɨ̀upa* ABNC; *skɑ̀upa* EKWss; *skɨupa* GBJ, m. S; CS; HG; NC; J; f.[?] Wss; bf. **skupan** F; pl. **skupar** F; BU; SU; **-ur**[!] F; *skɨ̀upar* F; BR HG; *skɑ̀upar* EKWss; *skɨ̀upar* AN HG: 1) sädeskärfve; (60 på lasset) Ln. En **sèda-stakk** bör innehålla 60 **skupar**, som göra ett lass F. Ett **uppslag (upp-slèt)** är tio **skupur**[!], af hvilka 5 stå vid hvar dörr tvärs öfver logen [vid tröskning] F. En otröskad **skupa** stacks på julafton ut genom en glugg till småfoglarne AN. Jfr **råg- och sädes-skupe**. 2) tjock karl: *an rɑ̀ɪdugur skɨ̀upa, kan ɪntˌsæɪ báɪnan fɔɪ bálgan* FHG. — ***skup-säd skup-säd** S; *skupsɑ̀ɪd* ANHG f. råg och hvete S; den bundna säden i mots. till den lösa (*strɑ̀kal*). *skɨ̀upsɑ̀ɪd da blaɪ ɪntˌnɑ̀gˌ, man an hælsikas hɔupan strɑ̀kal*, kärvsäd blev inte något men en helsikes hop "strakel" (lös, hopräfsad säd), sade en bonde till prästen, som skulle ha var 10:de *skupa* ANHG.

skur s.[1] **skur** Neog; KB, (L), (RN); **skäur** FS; CS; BU; LI; AG; L, m. FS; CS; BU; KB; LI; L; n. F; BU; pl. **skäurar** FCS, lider, portlider, wagnsskur; **skur** är och en liten kammare wid fiskiareboden på fisklägret Neog; skjul FS, CS, (för spånor på gården), ["garnskur", se d. o.] (vid stranden) F; skottkoja F, FL; lider, vidbygge för vagnar BU, bod (med fyra väggar) FCS; strandbod AG; L; liten sämre strandbod utan eldstad KB. Jfr **båt-, garn-, soldat-** och **vagns-skur.**

skur s.[2] **skur** PS; (F, L); LJ; **skäur** FS; CS; FL; RN; *skɑ̀ur* BRHG, m. o. n. S; m. HG, n. CS, regnskur.

skur s.[3], se **skår.**

skura** s.[1] (skåra**) **skura** Neog, Sahl, PS; FS; CS, (FL); **-å** FCS; **-ä** Ba, CS; TO; **skäure**[!] Ba, **-ä** CS; *skɨ̀ura* BRHG; *skura* GHHm; *skɨ̀ura* GBJ; *skɨ̀ura* ABNC; HETg f., bf. *skɨ̀uru* BR, BÄHG, träspade, skofwel Neog, Ba, CS; (flat) FCS; bakspade, träskyffel i fähuset, skofwel Sahl; stor brödspade BÄ HG; flat skopa; dyngspade (af trä) F; spade af trä, med plan yta AB NC; d:o att kasta gödsel, skotta snö HG. 2) = **fall-järn,** mothållare, som faller in i **taggajärni** på en väf [osäkert] FCS. Jfr **bak-, bröd-, gödsel-, hörd-** och **ugns-skura (-skåra).**

***skura** s.[2] **skura** Neog, bannor; han fick en god skura.

***skura** s.[3], se **skåra**.

skura v.[1] **skäura** FCS. **Skäura (tjäru)**, undersöka tjärtunnor medelst att insticka en krokig järnten och draga fram och tillbaka FCS. "Skura tjära", pröva tjära (F). (?) Fg. part. til scuraþr, bestämd. Jfr **tjär-skurare**.

skura v.[2] **skura** Neog; **skäurä** CS; RN; *skȧ̀ura* BRHG: 1) giöra rent, skura bord och benkar; skura grytor och skölja med watn Neog; skura, rengöra CS. **Skäurä kannu, staup u kräuse** [i visa] RN. 2) **skura** är ock verbis reprehendere, **skura en** Neog. **Skura till**, straffa en L. soc. Jfr **skura** s.[2]

***skurd** s.[1] o. s.[2], se **skord** och **skård**.

skurk skurk Aln, Sahl, Ba, PS, betyder egentel. ett ormskinn, hwarutur ormen krupit; häraf är metaphora.

***skurr** s.[1] **skurr** F n., slingring af en släde på is.

***skurr** s.[2] (= eld), se **skorr**.

***skurra** s. **skurra** FS; CS f., otäck kärring: **A gamul sk.** FCS.

***skurra** v. **skurra** FS; CS; **-ä** CS; VB; *skùra* BRHG: 1) under fart svänga åt sidan (om en släde) CS, HG; gifva ett skorrande ljud CS; då kälke, släde el. vagn glida på tvären, åt sidan (F, VB). *kȧ̀lkan skúrar* BRHG. 2) skvattla (när man har löst lif) FS; CS; (ljudet dervid) FCS. 3) koka öfver: **gröitu gynnar nå skurrä** VB. — ***skurrjärn skurrjan** CS n., backjern på en släde för att hålla igen.

***skurrig skurrugur** FS, CS, som har löst lif.

skuta s.[1] **skäutä** EK; *skȧ̀uta* F HG f., bf. **-u** EK; **-a** FHG, (fartyg).

***skuta** s.[2] **skuta** Neog, Wallin; Sahl, Ba, PS; S; Kolm; **-ä** (L); **skäuta** FCS; BU; **-ä** CS; *skauta* GU HG f., bf. **skutu** RM, ringeldufwa Neog, Wallin; ringdufva Columba palumbus S; CS; Kolm; stor skogsdufva BU. Skutan . . tagen ur boet i granskogen, blir ofta och lätt så tam, att hon sedan flyger ut och in, samt aldrig . . öfverger sitt nya hem S. Ringdufvan, som efter sitt kuttrande eller tjutande läte på Gotland kallas "skutan" ell. "skjutan", är här en flyttfogel . . Det är en sägen, att ringdufvan från början haft sju ungar men blifvit narrad af den listige göken, som blott då hade två ungar, att obesett byta mot hans ungar, så att derefter göken fick sju och ringdufvan blott två ungar, som hon ännu har; hvarför ock den bedragna ringdufvan . . höres ropa: "Skjut ut den göken, skjut ut den göken; gaf sju, fick tu; skjut ut den göken: skjut ut, skjut ut!" och derför kallas ringdufvan alltjemt af sitt sorgeliga rop "skjut-ut" el. "skutan" (BU; FH; RN). — ***skutägg skäutur-ägg** FCS.

skutt (skott) skått FS; CS; FL; SUCS; *skut* BRHG n., skutt (hare. kut) FCS; idkeligt löpande, nattspring (jfr **skutta** v.) SUCS; fart, drift F. **Gi skått**, gifva skutt, fart (åt handtenen) F; FL.

skutta (*skotta) v. **skutta** Neog; **-ä** CS; **skåtta** FS; CS; **-ä** S; CS; *skȧ̀ta* FHG; *skata* VBBn; impf. **skåtta'** FCS, springa Neog; skutta (som en hare m. m.) FCS; springa ofta och onödigt, ute om kvällarne CS; löpa kring gatorna, drifva S; springa ute om kvällarna VBBn; löpa omkring: **dä skåtta' av sum**

päil (näml. seglande) FCS. *ha skåtar da åla stås*, hon springer (och fjantar) överallt FHG.

skuttande skåttandä LCS n., onödigt spring.

skuva sig skuä sig S; **skäuä si** CS, gå, dra sig på sned (säges om döda ting) S; gå sakta och skrufva sig; vrida sig på tvären; skufva sig: om tyg; (= **förskäuä si**) förskjuta sig, om ett lass CS.

skuvig skäuug (väg) CS, väg så beskaffad, att släden åker åt sidan.

***skvabb skvabb** VY n., någonting vått, löst, söligt och **skvabbigt**.

***skvabbig skvabbig** (GA) S, [= följ.].

***skvabblig skvabblig** S; *skvåbl* BRHG; ABNC, lös, våt och sölig, äcklig, skvabbig S; lös, slankig i köttet (om fisk) NC, HG.

***skvack svakk** FS; CS n.: 1) skakning, skakande CS. 2) liten råge på ett hölass; **ätt skv. håi, fodur**, näml. lassadt på en **lang-stigu-vagn** FCS; liten hötutt, som ej fyller lasset F.

***skvacka** s. **sqvacka** Sahl; PS; Ln; **-ä** Ba; **skvakka** BU; HH; **-å** L; RN; **-ä** S; CS; *skvåka* BRHG f.: 1) halft, icke fullt lass Sahl; litet hö- l. halmlass Ba; [likn.] PS, HG; litet lass Ln; litet hölass (ej i häck) utan på vagn l. släde BU; hö-, halmlass med stång och rep över; fisklass RN; litet löst trampat hö- l. halmlass CS. En **skvacka** fisk HH. SÅ 70. *t skvåk fóudar*, ett litet lass foder BRHG. 2) gammal halmhatt BU. Jfr **hö-skvacka**.

skvacka s. **sqvacka** Sahl, PS; **skvackä** S; CS; *skvåka* BRHG, ruska, skaka: **wagnen sqvackar** Sahl; skaka, rista S; skaka som t. ex. en vagn på ojemn väg CS, HG.

— ***skvack-mätt skvakkmätt** VY, stockmätt, sedan man ätit så mycket som en **skvacka**, hölass S.

skval skval FS; CS; AR; BTCS; (L), ST; *skvål* BTHG, m. FS; CS, n. BT, ARCS; ST, vattenrännil, ställe der vatten skvalar öfver en häll, ett berg S; CS; ortn. i BT HG. Jfr **sjö-**, **strand-** och **vatten-skval**.

skvala skvala Sahl, PS; **skvåla** F; VB; *skvåla* LHG; impf. **skvol** F; VB, rinna, flyta Sahl, rinna ymnigt PS; skvala S. *da skvåla nęr* (om regn) LHG. — **skval-bänk skvalbänk** S, rännsten från bäck. **-regn skvalregn** Sahl; **skvålrägn** F; VB n., dugtigt slagregn.

***skvale skvale** VY, (F, L) m., bf. **-n**, vattenskvalp vid stranden.

***skvall skvall** GH, se **bark-skvall** och **svall**.

***skvalla** s. **skvallä** Ba; **-a** F; BU; **-e** VY f., bf. *skvåla* FHG, björklake Ba; FS; HG; VY; saf, saft i träd F; tunnt dricka BU; (L). Jfr **björk-**, **kåd-** och **mag-skvalla**. *skvåla rindur ną*, saven rinner nu FHG.

***skvalla** v. **skvalla** FS; CS; **-ä** SUCS, svalla, skvala öfver (om vatten) F, svalla, skvalpa SUCS.

***skvalle skvalle** S; **skvaldä** CS m., björklake CS; växtmjölk (ej blott i björk) S.

skvaller skvalldur FCS; **-ar** LCS; *skvåldar* BRHG; ABNC n., bf. *skvåldra* ABNC: 1) skvaller CS; HG; NC; sladder, prat CS. *tł ráęma lýgn u skvåldar*, att springa med lögn och skvaller BRHG. 2) skvallrare, skvallrerska F, LCS.

skvallra s. **skvaldra** VS f., bf. **sqvallru** Sahl; **skvaldru** VS, brännvinsflaska VS; skatan Sahl. Jfr **socken-skvallra**.

skvallra v. **skvaldrä** CS; *skvaldra*

ABNC, sladdra, prata, skvallra. — **skvaller-käring skvalldurkärling** F S; CS; **-källing** F; **skvalldarkälling** VB f., skvallerkäring; skata F. **-kärra skvalldarkärrå** VB f., skvallerkärring. **-påse skvalldarpuse** RN. **Skäru** [skatan] **jär en skvalldarpuse** RN. **-*smirska skvalldårr-smisskå** NS; **skvaldarsmiskå** GA, (L); **skvaldresmiskä** S f., skvallersmörgås S; spott på en kafle som man bryner i askan och ger skvallrare GA.

***skvans-vis skvans-vis** VS: "sagdt på **skvansvis**", icke sagdt med mening. Jfr **kvants-vis** och **skarns-vis.**

skvalp skval(l)p FS; C; ÖJ: 1) m. skvalpning FS; C. 2) n. menniska som löper öfverallt, lättfärdig ÖJ; skvallrare, opålitlig menniska, rännkäring S.

skvalpa s. **sqwalpa** Neog; **skvalpa** FCS; **-ä** FLCS f., är ett oqwädinsord, är en gemen, lättfärdig, piga, slask, canaille Neog; slamsa CS.

skvalpa v. **skvalpa** S; *skvalpa* BRHG. — **skvalpe-fat skvalpu-fat** FCS n., slamsa. **-lagg sqwalpe-lagg** Neog; **skvalpelagg** (ES); **skvallpälagg** FLCS n., [= **skvalpa** s.] Neog; slammertacka CS; öknamn S. Ett sådant gammalt **skvalpe-lagg** som Backe-Brita var (ES). **skvalp-i-land skvallp-i-land** FS; CS n., en som af hastighet skvalpar öfver. ned. **skvalp-tråg skvalpu-trug** FCS n., slamsa.

***skvalpe skvalpä** HM n., tunt, uselt dricka. **Bära** [bara] **skvallpä** HM.

skvalta s. **squaltä** Ba; **skvallta** FS; CS; **-o** F, mindre vattenqvarn Ba; (liten) vattenkvarn F; skvaltkvarn CS. Jfr **skvattla** s. och **vatten-skalta.**

skvalta v. **skvallta** FS; CS. **Skvallta burt,** förslösa FS; CS. Jfr **skvittla.**

***skvamp skvåmp** CS n. (= **skvåpp**), se **skvapp.** Isl. skvamp, 'plask' (Jonsson).

***skvampa** v. **skvåmpä** CS [betecknat som "ej anträffat"], se **skvappa** v. Isl. skvampa, plaska.

skvap *skvɑ̄p* FHG n., tjock och fet kvinna.

***skvapa skvapä** LCS; **skvåpa** F; **-ä** CS: 1) när det är vatten i skorna L. 2) ljudet i ball-skräppan (præputium) på en häst, då han springer F. 3) vara stinn: **ha jär så tjäck så ha skvåpar hail** CS; vara smällfet: **ga u skvåpa** FCS.

***skvapp sqvåpp** Sahl, PS; S; CS n., duns l. dån af något nedfallande tungt Sahl; stöt, häftig skakning; äfven det ljud, som härvid förorsakas (= **skvåmp**) CS. 2) fördjupning efter en rännsten vid kälkbackroning S; [skupp].

***skvappa sqwappa** Neog; **skvappä** FLCS; **skvåppä** CS; ÖJ, (VB): 1) smaska, skvalpa (vattnet i magen på pojke, häst) FLCS; ÖJ; thet som är wått och blött såsom späd barn öfwer hiessan Neog; med afbrutna häftiga stötar skaka; äfven om det ljud, som häraf orsakas; något skvalpande CS. 2) med kälke göra skutt i en backe S.

***skvapsa skvåppsa** FCS (= **skvättsa**), smaska, skvappa, om ljudet som uppkommer när man kastar något blött eller går med vatten i skorna.

skvatter skvattr S; *skvåtar* LHG n.: 1) långa grenar af träd, affall, strunt S. 2) flyktig, vankelmodig person LHG.

***skvattla** s. **sqwattla** I 96: 4; **skvattlå** (L), RN; VB f.: 1) hästkvarn VB; liten vattenkvarn med stående

drifhjul jemte hvilket vatten rann utan alla dref och hjul RN. (Jfr **skvalta** s.). 2) träwagn, som intet är beslagen I 96: 4.

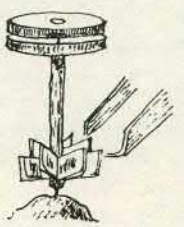

lauparen
sigle
undarstain
nali
standaren
vattenränna
skålvår

***skvattla** v. **sqwatla** Sp; **skvattlä** CS, stupa, falla öfwer Enda Sp; skita tunnt, säges om det ljud då tunna exkrementer afgå.

***skvattra skvatra** FS; CS; **-å** NS; **-o** VB f. [gml. dat. pl. bf.] **skvatrumi** F, skata S; CS; NS; även skvallerkäring NS; [skämts.] höna F; VB. **Oä skvatro har vurpi ei astäuars fjétro** VB, [vår höna har värpt i grannens lada]. **Ora skvatrumi äi asstu fratrumi**? (gåta: vår höna i grannens lada) F.

***skvattra** v. **skvatra** FS; CS; **-ä** NS, skratta (som en skata) F; låta som en skata, snattra FCS; rifva sig såsom skator VB; prata, sladdra CS.

***skvattrig sqvattrug** Ba; **sqvatru** Sahl; **skvatrugur** FS; CS; VB; **-ugar** FLCS; **skvatrug** CS; **-ig** S; *skvȧ̀trr* BRHG; *skvȧ̀trur* L, *skvȧ̀truar* GA HG; f. **sqwatru**, n. **sqwatrut** Neog; 1) tunt, vtan krafft och stadighet; **sqwatru** supa: tunn och krafftlös soppa Neog; gles och tunn som tunt hår m. m. Sahl; tunn (om en soppa), gles (om en löfruska) Ba, [likn.] CS; glesvuxen VB, (om träd) S; HG, om träd med glesa, ojämna grenar, *da váksa sa skvȧ̀trut* LHG; gles i grenarne, lång gles, testig (om hår) FCS. **Grasi star skvatrut** FLCS. 2) flyktig, vankelmodig (person) GA, LHG.

***skvattsa skvåttsa** FCS = **skvåppsa**, se **skvappsa**.

***skveper skvaipar** CS; **-er** GHCS m., ung och ostadig häst CS; en lat stundom ifrig häst GHCS.

***skvepig skvaipugar** CS, ung och ostadig.

***skvinkla skvinklä** S, gå ojemt, vicka hit och dit.

***skvipa skväipa** FS; CS, fara ostadigt fram, hafsa från sig arbete. **Ränna u skväipa**, skoja FCS.

***skvipig skväipugur** FCS; **skväipu** BO, ostadig, flasig, skojig FCS; slamsig BO.

***skvirr**, **-a**, **-e**, se **skvärr**, **-a**, **-e**.

***skvitter skvittur** FS, CS n., kvitter.

***skvittla skvittla** F; RM; **-ä** CS, skvättra CS. **Skvittla burt** F; RM; CS, slarfva bort, förskingra hit och dit S; skvättra bort, småningom förslösa CS. **Skvittla äut**, söndersmula F.

***skvittra** s. **skvitra** f., pl. **-ur** F, [ris], se **björk-skvittra**.

***skvittra** v. **skvittra, skvitra** FS, CS, pres. **skvittrar** FS; CS, kvittra (foglar); tala, skvattra, skrika som en skata. **Skera** [skatan] . . **jär så arg u gali** . . **u skvittrar u rasar** F.

***skvittrig skvitrugur** FS; CS, n. **skvitrut**, fort och med fin röst talande. **Tala skvītrut**, som en skata FCS.

***skväling** m. bf. **skvälingen** RM, öknamn [på barn].

***skvälta skvällta** F, spilla här och der. Jfr **skvättla**.

***skvärr** (? ***skvirr**) **skvärr** FS; BU m. o. n., bf. **skvärren** FS; CS: 1) en hafsig karl FS; CS, ostadig,

hafsig person; pladdrerska fCS; ostadig, hippig, fjäskig (menniska, häst) BU. 2) löst lif, "rännskita" fS; CS.

skvärra** (?skvirra**) f. pl. *skvæ̣rur* fHG, avfall (barr m. m.) av grenar och ved.

***skvärra** v. **skvärra** fS; CS; FL CS: 1) hafsa fS; CS. 2) smattra, såsom då det brinner; skvattra som en skata, kvittra (som starungar) = **skvittra** fCS; sladdra FL CS.

***skvärr-aktig skvärraktugur** fS; CS; BU; **-ug** flCS, yr, oskicklig, ojemn BU; skvalleraktig flCS; hafsig fS; CS.

skvärre** (skvirre**) **skvärri** f n., rise, kvistar. Jfr **björk-** och **enskvirre.**

***skvärrig skvärrugur** f, FL; **-agur** fS; CS; **-ug** flCS: 1) hafsig, opålitlig fS; CS, FL. 2) skvalleraktig flCS. 3) löslifvad fCS.

skvätt sqwätt Neog, Sahl, liten tår, e. g. **mjölksqwett** Sahl. . . en liten **sqwätt**, en liten sup Neog.

skvätta v. **sqwätta** Neog, Sahl, "bruks här just som Verelius säger: liquidum excrementum jaculari. Ital. sqvittare . ." Neog. Hönan **sqwättar** ägget från sig Sahl. Perf. part. **skvätten**, se d. o.

skvätta s. **skvätta** MB f., liten vattenkvarn. Trol. identiskt med **skvättla** s., se d. o.

***skvätten** adj. **skvätten** BU, [i uttr.]: **Afftenrod** gör **vakur nat, morgon-rod** gör **skvätten hatt** BU.

***skvätting,** se **bälg-skvätting.**

***skvättla** s. **skvättlä** f., = skvaltkvarn. Erlandsson Kulturh. museet i Bunge (Vy 1925) s. 4.

***skvättla** v. **skvättla** ÖG; *skvàtla* BRHG; impf. **skvättlädä** NR: 1) **Sundar-skvättla** ÖG, **skvättla sundar** S, smula sönder. *ræn̥u skvàtla*, springa och fjanta i arbetet (med små bördor l. dyl.) BRHG. 2) skita NR.

sky s. **sky** Tft; **sköi** CS; F; *skø̜i* F, BRHG; *skøy* EKWss; GBJ, m. HG, bf. **sköjn** NR, f. F; J, bf. **skyi** Tft; pl. *skøy̜ar* EKWss. **Åi skarrpa sköi,** högt i vädret F; *æi skarpan skø̜i* FHG. **Dä star, far upp i skarpe sköi,** det står, far rakt upp i skyn CS. **Ja flaug haugt upp i sköjn** [i visa] NR. *sam æn mi̥ùln skø̜i*, som en mulen sky; (tätt av fåglar t. ex.) BRHG. *skøy̜ar laupar i kvald* EKWss.

sky adj. **sky, sköj** EK, rädd, afskyende för.

sky v. **sköi** CS, impf. **sköide** GA.

***skyen skyen** CS, gles (om tyg).

skydd *skyd* FHG n. — **skyddsvärja skyds-värä** S f., skygd (t. ex. för regn, blåst).

***skydde skydde** n., pl. **skyddar** EK, skottvall af sten.

skydding skydding FS; CS; BU; VBKn, S m., skyggd (för storm, regn och snö); lä, skydd under land.

skyffel *skỳfal* FL, LÄ, BRHG; *skyfl̥* GHHm; (÷ -) GBJ m., skyffel, tvärnosig spade Hm.

***skyffla** s. **skyfflä** CS f., skyffel.

skygga *skyga* EKWss, [= bli rädd]. — **skygg-lapp** m. pl. **skygglappar** NR [fig. om fruntimmersmössor].

skyggare skyggare VB m., bf. **-arän** VBKn; **skyggern** S, brädbotten som täcker rummet nere akter i båten, der fisk förvaras.

skygg-brink skyggabrink FS; CS; **skyggä-brink** flCS m. FS; CS; f. FFCS, skyggd på hafvet, uppstjelpta isstycken, som i land se ut som kutar; uppstående iskant att lura sig på kut.

skygge skygge MB; L n.: 1) ett på 2:ne stolpar och med tak på; tillbygdt skygd el. "bislag" öfver husdörren på manbyggning MB; förstugukvist; [takutsprång på strandbod] S. 2) (= **stamn-skygge**), tunn, lös brädbetäckning i bakstammen att skydda fisken mot solen L.

skygge-duk skyggi-dok FS; CS; **skygge-dok** F m., hufvudduk, med nålar hopfästad i nacken, som skyddar för ögonen; i arbete och i kyrkan.

***skyggen skyggen** FS; CS; L; **-än** FLCS; *skỳgan* LHG; *skygan* EKWss; f. **-i** F; FLCS; n. **-i** FLCS; **-ä** F, skygg, rädd (om hästar) HG; Wss. *mạri ịa skygi* EKWss.

skyl sköil F, (FL) n.: 1) sädesskyl (på åkern) = **rak** f. 2) **sköil** n. CS, skjul.

***skyla** s. **sköilä** CS. f. [trol. n.], se **skyle.**

skyla v. **sköila** FS; CS, (FL); **-ä** CS; **skylä** CS; *skòịla* LHG; impf. **sköildi** FCS, skyla (sig). Jfr **skjula.** — **skyl-färd sköjlfärd** I 98: 14 a, **skoilfärd** [tryckfel] I. lex., Sahl, PS, **skoitfärd** [!] Ba, minnesbeta. Jfr **skål-färd.**

skyldig *skylduar* EKWss. Jfr **skuldig.**

***skyle sköili** FS; CS, (FL); **-e** FCS; RN; **-ä** F; LJ; LCS; NS; *skoyli* GHHm; *skòịla* FHG; HETg; ABNC; *skoyla* EKWss; GBJ n., skjul FCS; NS; Hm; Tg; NC; Wss; J; krypin Wss; skottkoja F, (FL), (träd, buske el. rishop) RN; riskoja för får FCS. Jfr **lamm-, port-, ris-, segel-, skam-** och **vagns-skyle.**

***skyling**, se **vatten-skyling.**

skylla skylla, -ä CS. Jfr **veder-skylla.**

***skymfera skymferä** CS, skymfa.

skymla skymbla f. [bf.] FCS, [namn på skymlig märr].

skymla v.[1] **skymblä** AG, som ej vill visa sig; draga sig undan, snugga sig till att ingen ser det, vara dumt försynsam.

skymla (sig) v.[2] **skymbla sig** FCS, [mögla].

skymlig skymblugur FS; CS; **-agur** FCS; **skymbluar** (VB); **skymlug** CS; *skỳmlu* ABNC: 1) (en häst) skymlig, af flera färger; fläckig, mångfärgad F; (om häst, ko) stålgrå med rödt och hvitt FCS; skimmelfärgad NC. 2) möglig CS; FS; CS; skummig, filskig F. Jfr **röd-skymlig.**

skymma v.[1] **skymma** RN, skumma (af skum) om vågor.

skymma v.[2] **sköima** FS; CS; **-ä** FLCS; AG, (NS), skymma, bli kväll. Part. **sköimt** HM, skumt. — **skym-synt skymm-söint** F, skumögd.

skymma v.[3] **skymma,** impf. **skymmdi** FCS, skymma bort, stå i ljuset.

skymmel s.[1] **skym(m)bul(l)** FS; CS; **-bel** F; **skymmel** FO; CS; (L), NR; *sḳỳmbul* FN 328; *skymbal* LK n., mögel på dricka FS; CS; K; skum, filska på gammalt dricka; mögel på dricka, kött, lake F.

skymmel s.[2] m. bf. **skymblen** FCS, [namn på skymlig häst].

skymning sköimning FS; CS f., bf. **-i.** Jfr **skumning.**

skymt skymmt n., bf. **-e,** åsyn; "ur **skymmte**", ur sigte.

skymta skymmtä HM, att knappt kunna se, skymta.

skynda *skynda* BRHG; ABNC; (vanl. refl.) *skỳndạsi* BRHG. *skỳnd dị haim* ABNC. Jfr **nöga (sig)** och **snälla sig.** — **skynd-sint skynd-sinter** Neog, sticken, hastig onder, af ett hastigt sinne.

***skyndal skyndalder** Neog; ÖJ; **skyndaldar** HL; LCS; LI; **-aldår(r)** L; NS; *skýndàldar* ABNC; *skyndaldar* EKWss, kort, skyndsam, bråd, flyktig (tid). **Dagen är skyndalder**, kort, skyndar sig till nedan Neog. **Dagen jär skyndaldar** LI; **(-årr)** NS. *náuga̮r, karar, dagan i̮ar skyndaldar*, skynda er, karlar, dagen tar fort slut (endast i detta uttr.) ABNC. *taidn i̮ar skyndaldar*, tiden är knapp, manar att skynda på EKWss.

***skynding skynding** CS m., brådska, hast.

***skyndsam(men) skyndsammen** (F), SU, skyndsam.

skynning** (?skyrning**) **skyning** Neog; **skynning** Sahl, Ba, PS; Ln; CS; L; (F, VB); *skynnng* GHHm; (*-y-*) EKWss; *skỳnng* ABNC; *skỳnngg* HE Tg m., vtskuren, snöpt stut etc. Wallack Neog; en ung oxe, otamd Ln; kastrerad, men ännu ej tamd (ej inkörd) stut (oxe) CS; Hm; Tg; NC; Wss; (tämjes han blir han "oxe") Tg.

***skyns skynns** FCS; (F, L); VB. [I uttr.]: **pa skynns** FCS; VB; *pa skyns* ABNC, på sned FCS; VB; NC; snedt förbi CS. **Pa en skynns**; **hall skynns** [halvt på sned]; **skynns yfvar** [snett över?] CS. **På skynns**, på sned; **på en half skynns** S.

***skynsa skynnsä (förbäi)** CS, fara hastigt tätt färbi, nästan vidröra. **Skynnsä av** CS; **skynnsa av** FCS, (= **snaida av**), afskära på sned; slutta af åt sidan.

***skyr (*skör) skyr** Neog; Aln; I 98: 14 a; Ba; Ln; FS; CS; (FL); BU; AG; (L); RN; VB; *skỳr* FL, LÄ, BRHG; GHHm; ABNC; *skỳər* EKWss, m. F; CS; AGS; BRHG; ABNC; EK Wss; f. [?] GHHm; n. FS; CS, bf. [n.?] *skỳri* GHHm: 1) sur miölk Neog; Aln; BU; Wss; tjock sur mjölk F; CS; Hm; NC; lupen och afgräddad mjölk I 98: 14 a; tjock, sur mjölk utan grädde FS; CS; AG; **(filbunke**: med grädden på) AG; HG. "Af ordet **skyr**, som i Swenskonne är obekant, men här på Gothland öfwer alt brukligit, kallas Gotlänningarna **skyrbyttar**" Neog. **Jitä läser** [vecken] **ut på skyr**, att buken blir spänd Ba. **Sill u skyr**, [skämts. folketym.] = Psilandersköld. 2) [fig.] början till kärna i nöt, säd m. m. S. — ***skyr-bläse skyrbläse** LE, sked. **-brigg** m. bf. **skyrbriggen** S; *skỳrbrigan* BRHG: 1) en gammal piga som gick och bar **skyr**, sur mjölk S. 2) skämts. benämning på mjölkskjuts: *ska̮du ȧk̮ma skỳrbrigan?* BRHG. **-buk skyrbäuk** F; CS; (L) m.: 1) (omogen) nöt (utan stadig kärna) FS; CS. 2) stindhet (skörbjugg) S; skörbjugg CS. 3) okostig pojke, som lätt blöder i tandköttet S. **-bytta skyrbyttä** CS f., pl. **skyrbyttar** Neog, en bytta att ha filmjölk uti CS; [öknamn på gotlänningar, se ovan u. **skyr**] Neog. **-bur skyrbur** Neog, miölkebod, at hafwa sur miölk vti. **-*bämba skyrbämmbå** VB f., nöt, ännu utan stadig kärna. **-*kylla skyrkylla**, en skinnpåse; att föra sur miölk vti. **-*kär skyrker** Neog, surmiölkekärl, bunke ell. bytta. **-ost skyrusst** CS; AG; *skỳrúst* LHG m., göres af vassla och **skyr**; men den som brukas vid gästabud är gjord på sötmjölk och **skyr** (= **staikusst**) AG; ostkaka CS, gjordes av *skyr*, som pressades i en avlång träform (*stöumal*); stektes i ugn LHG. **-*stritta skyrstrittå** VB; **-ä** S; f., bf. **-u** S; pl. *skỳrstri̮tar* GH Hm, skalmask, liten gräshoppa

som hoppar ner i **skyren**, då **fålki** äta i marken S, VB; gräshoppor av minsta slaget, ung. 2 mm. långa, kallas även *byţstrıţar* GHHm.

***skyra sköira** BU; RU, CS, f. CS; n. [!] S, skott-, skjut-koja på skogen.

***skyre sköirä** (RU; LI) n., = föreg.

***skyrig skyrugr** Neog, perfusus eller besudlad med sur miölk.

***skyrning**, se **skynning**.

skytt s.[1] *skyţ* F; BRHG m., bf. **skytten** LCS, skytt, jägare. **Dä misar aldri för dänn skytten** FCS.

skytt s.[2] **skytt**: [i uttr.] **ga pa skytt**, gå på jagt HU. — **skytt-vall skyttvall** FCS m., skjutvall, att skjuta bakom. **-väska** *skyţväska* BRHG f., pl. **skytt-väskur** F; **skytta-väskur** FCS, jaktväska. **Härraner mä säina . . granna skytta-väskur** FCS.

***skytta skytta** F: [i uttr.] **skåia u skytta**, gå fåfäng, drifva.

skyttel skyttel Sahl; Ba; CS; L m., bf. *skyţlŋ* BRHG, skottspole, väfskyttel.

skytteri skytteri FCS; RN; **skytteräi** CS; HM n., jagt. **Ga pa skytteri**, gå på jagt FCS.

***skyttling skyttling** (F?); L; RN; HHCS; HM; SU m.: 1) kastspjut med jern och tåg uti (F?); HM; SU. 2) väfskyttel RN. 3) bakben på hare L; själens bakfot HHCS. Jfr **kut-järn** och **skott-lägg**.

***skyva skyfvä** VS; NS; **sköiva** FS; CS; **-ä** CS; *skȯi̯va* BRHG; impf. **sköiva** FCS; **sköväd** RN Lm III. 2, 22, rinna, flöda öfver såsom ur en bytta eller om hällregn NS; spola öfver, skölja VS; öfverskölja; rinna (över); neml. då vattnet rinner i en bred och tunn stråle öfver en vid kant, t. ex. **nå slar han spannä så dårgande fullt, att dä sköifvar yfvar jo!** nu slår han ämbaret så bräddfullt, att det rinner öfver ju! CS. **Sköifvar yfvar**, rinna öfver F. *da skoi̯var i̯ȳvar* BRHG. **Äut pa varpu sköväd dä pa a läiti stund**, [= ilade, kilade] RN Lm III.

skåda skudä Sp; **skuda** Neog; FS; CS; **-ä** FLCS; L; RN; NS; HM; pres. **skudar** FCS; impf. **skudede** Tft; *skudad* LK; **skuddi**, sup. **skutt** FS; CS, skåda, beskåda; se noga på. **Skuda hunden pa hari** [håren] FLCS. **Man skall inte skudä hunden pa 'ari** RN (ordspr.). **Han wil skude sig en Unge**, han wil utse sig en festmö Sp. **Skuda si (sig)**, bese sig; säges om små barn som se på sig beundrande, när de fått nya kläder, trampa med nya skor; snö för att se spåret, m. m. FS, CS. **Skudä sig**, beskåda sig sjelf L; stå och beskåda sig (t. ex. i en spegel) NS. Fg. schuda. Jfr **beskåda**. — **skåde-mästare skådemästare** VY [skråväs.], (sågo till gesällstycket).

skål skal FS; CS; BU; GA; **skål** FS; CS; **skåld** [!] F; *skȧl* FN 336; *skȧl* ABNC, m. CS; F; BU; VBKn, f. FS; CS; GA; NC, bf. **skali** VBKn; GA; **-e** FCS; **skåle** F; *skȧlı* ABNC; pl. **skalar** VBKn, skål; halfcylindrisk skål, hvari tröskverkstunnan löper FCS; hela djupet på tunnan [tröskv.] F. **Skal!** skål! go tår! S. **Skål och välkummen!** S. Fg. scal f. — Jfr **hjärn-, knä-, kropp-, pann-** och **saker-skål**. — **skål-kaka** se **skåll-kaka**. **-slaga** f. pl. **skal-slagur** FCS; **skål-slagur** F, slagor i bottnen af en tröskverkstunna S; [snarare i "skålen" omkring tunnan].

***skål** adj. **skål** CS; n. **skålt** Ba; CS; L, dufvigt, t. ex. dricka Ba;

fadd, gammal (om dricka, öl) L. **Skål drickä** (Ty. schales Bier) CS.

skåla v. **skåla** S; *skȧ̀la* BRHG, dricka någon till. *da æ ingentiŋ tɨ skȧ̀lmę*, det är ingenting att skåla med, säger värden till gästen som blivit bjuden hembryggt öl och säger "skål!" BR HG.

(?) ***skåle skulä** (F; LJ); VB; **skuli** VBKn, f.? Kn; n. S, vagnsskjul S; **ä läjtä flattaka häus; Edru** [!] **russomä sta äi oä skuli** VBKn. [Möjl. bf. av **skul** n., se d. o.].

(?) **skål-färd skållfärd** L; **skolfärd** LCS; **skålfärd** SU f., bf. **-i** L, bannor, skrupens, minnesbeta. **Ha har fat a hapli skålfärd,** har farit mycket illa SU. Jfr **skyl-färd**.

(?) ***skålig skulug** EH, säges om ett trä, som har **skaul,** har barken af och är skadadt. [Felskr. för **skaulug?**, se **skölig**].

skålla skalda Neog; **skälda** FS; CS; **skäldä** AG, (L, NS); **skållä** CS; *skọ̀la* EK; VBWss, skolla med hett vatten Neog. — **skåll-het skaldhaitar** (F), L; n. *skȧ̀ldahȧ̀t* FHG, *skȧ̀lhat* HUHG. **-kaka skalkaka** FCS; **skål-k.** FS; CS; **skållkaka** CS f., kaka, bulle stekt på askan el. halstret FS; CS; stekes under askan F; liten, tunn brödkaka som gräddas i sjelfva ugnsmunnen, medan ugnen är för het CS. Jfr **lock-** och **låg-kaka. -koppa** f. pl. **skållkuppor** F, koppor.

***skånk (skank)** s.[1] **skånk** Neog, Sahl; S; CS; *skaŋk* ABNC; *skank* EKWss m.; pl. *skȧ̀ŋkar* BRHG; **kyt-skånk**: kiötben af ett oxlår Neog; skank S; CS; skänkel S; höft CS; lår och höft Wss; skank, lår; ben NC; (pl.) benen HG. — ***skånk-halt skånkhalt** Neog; **-hallt** CS, then som haltar efter någon skada i höfften Neog; halt i **skånken,** höften CS. **-rädd skankaräddur** FS, CS, rädd (häst) om hasorna.

***skånk** s.[2], se **skonk.**

***skånka** s. **skånka** F; S: 1) (fårnamn) tacka som drar på benen. 2) (öknamn): "din långa skånka" (i visa på rspr.) S.

***skånka** v. **skånka** Neog, Sahl; **-ä** S; CS; (F, VB); *skanka* EKWss, halta Neog; CS; Wss. **Skånkä (si af),** med möda gå, halta CS; skamflat gå bort, dra benen efter sig S.

skåp skap Tft; FS; CS; AG; (NS); ÖJ; VB; *skap* GHHm n., bf. **skapä** F; VBKn; S; "dat. abl." **skapi** Tft, pl. bf. **skápi** Tft, skåp; kantstående bräde i båtens akter, som hindrar fisk och don att falla ner i **håisen** AG. Jfr **säng-skåp.** — **skåp-*skuffa skapskuffä** (F), HB f., skåphylla?, -låda. **-uggla skåpuglä** KB (F, VB); **skapuglä** CS f., öknamn på en ful person CS; oskapligt, fult stycke (menniska); fruntimmer S. KB; ful, stygg kvinna S. **-*vrång** *skap-rągg* GHHm f., bf. **skap-ranngi** AG, (= *gạn-rągg*) det lilla bräde i båten, där man sitter och styr eller lägger ut näten från . .; är halvmånsformig och bildar liksom en avbalkning i båten, i det den med sin underkant följer båtbottnen är den alltså en *rągg* [spant] GHHm.

skår skur S; FS; CS m., fårmärke (endast öfver el. under), = **skurd** S; FS; CS. Jfr **av-skur** och **välv-skår.** Jfr **skård.**

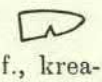

skåra s.[1] **skura** F; LI f., kreatursmärke, [= **skår**].

skåra s.[2], se **skura.**

skåra v. **skurä** Ba; CS; S; FL CS; FO; AG, (L); HM; VB; **skura** FS; CS; BU; *skɨ̀ura* LHG, avhugga stockved i packar F; VB; HG. **Skura sagastukkar** F. **Skurä af,** hugga af stockved Ba. **Skura av** en stock, hugga af (en stock) BU.

***skård** s.[1] **skurd** F, bomärke. Jfr **väl-skård.**

skård s.[2], se **skord.**

skäckig skäkigur BU; **skäkig** GH CS, skäckig.

***skäd skäd** CS m., skäf [avfall av lin].

***skäda skäda** FS; CS; BU; **-å** F; (KB; L); VB; **-ä** (BU) *skɛ̀da* GA; *-a* HÖHG f., bf. **-a'** F; **-u** (BU), ogräs (mest i korn) F; ogräs i korn, som rusar i drickat BU; HG; (å sandjord) S; ogräs i lin (KB); d:o (lik tåtel) F; VB; ogräs i linet, som är fördärfligare än **villå,** ty det går ej bort i rötningen VB; ogräs (en tetradynamist med täta skidor) F CS; Lolium temulentum (L)HG. Jfr följ. o. **ängs-skäda.**

***skäde schiäde, skiäde** Linné Gothl. resa, s. 4, 223, 245; **skädä** CS; LI, (L); **-e** (KB)CS; **skärdä** S; *skɛ̀da* ABNC; GGHG: 1) m. (KB); LI; CS; NC; HG, ogräs i lin KB; NC; Lolium Linné; NC; L. temulentum, dårrepe CS. **Schiäde** (Lolium . .) wäxte här mycket och på många ställen ibland Kornet, men ei ibland Rogen. De som drucko af Öhl, brygdt af skiädblandadt Korn blefwo lik som fånuge och nästan blinda. Linné Gothl. resa, s. 223. *da va træ̨ stɨ̀pkne bɨ klìntɔ̨ gàmalgɑ̀n, sum skud kouk grɔ̨t ɨ̨dulàftn, man da had kum skɛ̨dæ̨, u dɨ blaɨ̨ lignas bɨ grɔ̀ɨ̨tu,* det var tre stycken vid Klinte (gård) i Gammalgarn, som skulle koka gröt julafton, men det hade kommit "skäde" i, och de blevo liggande vid grytan GGHG. 2) **skäde (ängsskädä)** LI; **skärdä (ängs-sk.)** S n., färgväxt gräs, Serratula tinctoria. Jfr **skärda** och **ängs-skäde.** 3) **skäde** (l. **skäd**) m., pl. **skädar,** skäfvor CS.

***skäfta (skäkta)** s. **skäftä** CS f., linskäkta.

***skäfta (skäkta)** v.[1] **skäffta** FS; CS; **-ä** CS; **skätta** VB; *skafta* EK Wss; HETg, skäkta lin; göra lin rent från skäf S; CS; slå av *skɛ̨van* (vid linberedning) Wss. **Skäffta läin** FCS. — **skäft-fall skäfft-fall** (TO, KB); L n., smått stybbe som faller af L; sämsta lin och hampa efter skäfftning, som de fattiga tilltigga sig S. **-hand skäffta-hand** F; **skäfft-hand** (F, KB, TO, VB) f., bf. **skäfft-handi** FS; KB, träknif till lin- och hampskäftning; 1 aln lång, 3 tum bred, 3/4 t. tjock S.

-knif skäfftaknäiv FCS m., linskäkta; [= föreg.]. **-*kränka skäffta-kränka** F f., = följ. **-stol skäfft-stol** FS; CS; *skàftstóul* HETg, ett bräde på hvilket lin skäktas; 2 aln hög, 12 tum bred, brädets bredd 9 tum S.

Skäftstol

skäfta v.[2] **skäffta** FS; CS; *skafta* GHHm, förse med skaft (**yx, sigdi** m. m.) CS; sätta **sigden pa örfve** F; [vid säljakt]: sätta jernet på **staken** (skaftet), när kuten syns i **hulet** F, = **skäfta käutajärni** FCS. **Skäffta pa** FS; CS, sätta stake på en yxa, kvast m. m. **Skäffta (siggdar pa),** sätta liar på örfvet FCS.

skäfta v.[3] **skäffta** Neog; **-ä** LS; CS; RN; **skefta** I 98: 14 a; imperat.

skäfft AG, citera en, säga efter: jag wil wel säga för tig, men **skäffta** mig intet: säg intet för någon effter, nämna intet mig, at jag har sagt tig thet Neog; härma någon, it: uppenbara hvad en annan mig anförtrott I 98: 14 a; citera LCS; RN; tala efter, upprepa, säga efter någon RN. **Inte skäfftä mäina ård**, icke tala efter mig (ifall det jag säger kanske ej är sant) L. **Skäfft mi inti**, tala inte efter mig, upprepa ej mina ord AG.

***skäfting skäffting** Wallin; FS; CS; ÖG; L; RN m., sjöfågel; 1/3 mindre än **blika-mutta** [Fuligula clangula, hona], med yttre 1/2 näbben röd; hvita under lifvet F; är mindre än en **all-källing** (Fulig. glac. ♀), med gulringadt öga, hanne och hona till färgen lika RN; vanl. **grylla, gryllo-karlen** FS, CS.

***skäftning** f. bf. **skäfftningi** (KB), "skäfftningen" af lin.

***skäga (?*skiga)** v.[1] **skega** FCS; **skèga** F; *skêga* FN 319; *skęga* FD; **skäiga** FCS; **-ä** FLCS; impf. **skega**; **skäigdi** FCS, skygga, fara åt sidan FS; CS. **Skèga pa seida**, skygga åt sidan (om hästar) F. **Hästen skega pa säida** FCS. **Hästen sk[äigar] pa säida**, skyggar åt sidan F, (L [?])CS. **Skäiga burrt**, fly bort (om fisk) FCS. 2) skrämma bort (fisk, häst) FLCS.

***skäga** v.[2] **skägä ättar** LCS, härma, upprepa ens ord på spe. [Förblandn. mell. **skäftä** och **sägä ättar?**].

skägg skägg Neog; (F); AG; NR; *skag* GHHm n.: 1) skägg. 2) knipa på yxa [haket mellan klacken och bladet] (F), NR. 3) fogning mellan **filare** (hjullötar), der **dymlingen** sitter AG. Fg. schiegg. Jfr **tak-** och **tälle-skägg**.

— **skägg-*skär skägg-skèr** F; CS f., skäggsax.

skägga v. Blocket var "**skäggadt**" VY, = att tåget, taljan kommit jemte blockskifvan el. "**skäggat sig**" F. Jfr **skärnau**.

skäggig skäggugur F, n. **skäggut** FCS; **-ott** F. **Når käpen hatar, dä modar skäggott läik** (att en karl dör) [när hakan kliar det förebådar skäggigt lik] F.

***skäklig skäklagur** FS; CS, (om skog) utlöpande i små uddar eller lundar (**skäklingar**).

***skäkling skäkling** FS; CS m., pl. **skäklingar** FS; CS, liten tunn tallund S; utspringande el. särskildt liggande liten lund utanföre den andra skogen FCS; en liten skogslund, bestående af små glesa och glest stående synnerl. barrträd CS. Jfr **lund-skäkling**.

skäkta v., se **skäfta**.

skäl s.[1] **skiäl** Neog; **skäl** FS; CS; **skäll** FLCS; *sḳęl* BRHG n.: 1) skillnad FS; CS. Weta **skiäl** på någon, igenkiänna Neog. **Läite skäl pa**, liten skillnad på F. **Ja vait intä skäl pa han u hans bror**, åtskillnad FCS. **Ja vait inti skäll pa hann . .** FLCS. 2) skäl. *da va núk sḳęl æ̨*, det vore nog skäl i (att göra) BRHG. Fg. schiel. — **skäls-ålder skälsalder** Neog; **skällsalder** S, (ÖG); **-ar** CS; **skällsaldårr** (L); **skälsalldårr** HM; **-or** S; **skärsalder** L; ÖJ; **skärsalldar** LCS; **-årr** RN; VB; **skersalder** SUCS; *skæ̨ṣáldur* FHG; *skęrsaldar* VBWss [i uttr.]: **Hä kumber aldrig till skälsalder**; i ordning, i skick och lag igen Neog. **Kummä (-a) till skärsalldårr**

(-er) komma till rätta (igen) RN; VB; ÖJ. **Kumma till skälsaldårr,** få reda på HM. **Kummar alldrig till skärsalder,** k. aldrig igen L. **Dä kumber aldri till skersalder,** det kommer aldrig reda på SUCS. (Om ni gå fel väg) *da̜ kn̜ùma nar àldra tıl skæs̜áldur ıgán̜*, då komma ni aldrig till rätta FHG. *han halt pa̜ tıl aldrı kum tıl ska̜rsaldar maır* VBWss. — Jfr da. "at komme til Skiels Aar og Alder (til Fornuftens Alder); ogsaa . . kommen til Skielsalder" (Molbech).

skäl s.[2] **skäl** FS; CS; BU; FLCS; LS; CS n., pl. bf. **skäli** (ÖJ); VB: 1) passma i en garnhärfva FLCS; mindre delar af en härfva, hvilka omfattas af **skälaband** (F, VB); tråden mellan **lukkar** (i lingarnshärfva) LCS; = **skälaband** BU. **Fiten** [se **fet** s.] . . ombindes **skäli** (i en härfva) (ÖJ), VB. 2) skel i väf FL CS; trådöppningen, der **skusspolen** går F. — **skäl-band skälaband** BU; **skälband** (F), FLCS; RN; **skäläband** L; *ska̜lband* FHG; *ska̜lband* EKWss n., band som skiljer passmorna FLCS; (som är skäl, skillnad) mellan de särskilda delarne (**lukk** m.) **lukkarne** af härfvan RN; band som slås omkring garnhärfvorna för att hålla dem isär HG; Wss; större del af härfvan, som omfattar de små ["**skäli**"] (F, VB).

skäla v. **skäla** FS; CS; **-ä** GH, (VT); *ska̜la* GBJ, skilja, vara skillnad (skäl) på FS; CS; J. Det **skälar,** skiljer, gör skillnad på GH, (VT). *de̜ı ska̜la̜pa flâır k̜ılu* GBJ. **Skäla fran sig,** förordna, då man tror sig skola dö F.

***skäle skelä** VBKn; LE; LI; **skèle** HS; VB; **skeilä** LE; *skè̜ıla* HBGn; *ske̜ıla* GBJ n., pl. **-ar** VBKn, skjul LE; HG; vagnsskjul LI; ett litet flattake hus jemte gifterna (fårhus på utmarken), hwarest gimbrarne erhålla sitt foder VBKn; skjul (såsom tillbyggnad till någon större byggnad), alltid med flatt tak GBJ. Jfr **skyle.**

skäll s. **skäll** Sahl; FS; CS; AG; GA; L; NS; *skal̜* GHHm m. (?), bf. **-en** [n. pl.?] F; f. FS; CS; AG; L; NS; GHHm, bf. **-i** F; AG; NS; n. F; CS, skälla, liten klocka CS; skälla på kreatur S; (på kräk, fiskdon) F. **A nöi skäll** AG. **A god skäll** NS. Jfr **pink-** och **trä-skäll.** — **skäll-band skällband** (AR) n., band till ko- el. lammskällor. **-get** f. bf. **skällgaiti** Sahl. **-klappra** s. **skälla-klapra** BU f., gammal fårskälla med dåligt ljud [etc.], se **klappra** s. **-ko** f. bf. **skällkoi** Sahl; F. **Han vällde yttur skällkoi u fikk skitrumpu** (säges om en grann flicka, som blir dålig hustru) F. **-vårde skäl-lavarda** F m., **varda** (en flytande brädlapp) med koskälla i 1/2 alns hög ställning, så att fiskaren må i mörker och dimma få reda på sina garn. **-*ä skäll-e** BU f., tacka, som har skälla.

***skäll** adj. **skällur** F, (FL); **-ar** L; **skäll** S; AG; **skälldur** CS, f. **skäll** CS; n. **skält** Sahl, **skällt** PS; CS, genskallande, ljudfull F; starkt genljudande såsom skogen, när det är kallt om vintern AG; högklingande (röst, ljud) L; skallande, echogifvande: **skogen jär skäll** S. **Skält mal,** gjäll-ljut genomträngande mål Sahl.

skälla s.[1] **skällå** VB f., bf. **-u** VB, koskälla. Jfr **skäll** s.

skälla s.[2] f. bf. **skällu** AG; *skal̜u*

GHHm, den tackan, som bär skällan AG; skällkon Hm.

skälla v.[1] **skälla** CS; *skaḷa* ABNC; pres. *skaḷar* LK; impf. **skälldä** CS, skälla (hundar). Fg. (pres.) scieldr, klingar. Jfr **gö**. — **skällgås skällgas** L; NS; HM; SU; **skällgås** Hasselgr., f., bf. **-i** SU, ett slags grågås SU; grå och hvit, mindre än grågåsen HM; helt litet mindre än **gragasi** L; prutgåsen, Branta bernicla Hasselgr. Jfr ty. Schellente (Fuligula clangula). Jfr **skallgås**. **-gåse skällgase** SU, m. bf. **-en** [hanne].

skälla v.[2] **skälla** FS; CS; (FL); (L), RN; SU; **-ä** F; *skàḷa* FHG; *skàḷa* HBTg; pres. **skällur**, impf. **skällte**, sup. **skällt** FCS, skalla, hålla skall efter räf; gå på skall. **Skälla yttur räfvaner**, skalla efter räfvarne F. *skaḷa yṭur rœv* FHG. När Sundet är rent [från is] **skällas yttar räf** (minst 2—19 dagar); alla skattskrifna; inga nät; 6 skallfogdar, 1 öfverskallfogde; börja vid Holm — till Lutterhorn o. Ryssnäs; [man skjuter] med kulor. - - Intet räföl; den som skjuter får skottpengar F. Jfr **o-skällt**.

***skälla** v.[3] **skälldä** LI, falsa ihop (om bräder), hvilka på tvären läggas på ett tak, det ena med afsluttsad kant öfver det andra.

***skälling**, se **sjö-skälling**.

skäll-mask skäll-makk F m., skalmask (i allmänhet); = **körkumakk**.

skälm skälm FS; CS m., pl. *skàlmar* FHG, gyckelmakare. **Än stäur langur skälm** F. **Gamblen (ålderdomen) är en skälm, han hemtar pa mig** F (ordst.). — **skälmstycke** *skalmstyḳa* LK n., pl. **skälmstykkar** L.

skälmeri skälmarej S.

***skält** adj. **skälltur** F, återskallande (om skog). Jfr **skäll** adj.

skälva s. **skälfva** Sahl; **-ä** CS f., bf. **skälfwu** I 96: 4; (RN), frossan. Jfr **kalla** s.

skälva v. **skällva** FCS; **-ä** CS, pres. **skälvar** CS, impf. **skallv**, (pl. **skullvu**) FCS; **skälvdä** CS; *skàlvada* GGHG, skälva, darra. *ḷa skàlvada saṃ at løiv* GGHG. — **skälv-sot skälfsot** L f., frossa.

***skälv** adj. **skälvar** [-ur?] S, CS, skälfvande, som darrar, darrhändt.

skämma s., se **hö-skämma**.

skämma v. **skämmä** CS; *skaṃa* GBJ; perf. part. **skämdar, skämd** S; CS: 1) [ruttna o. d.]. (Om matvaror vanl. *blæi̯ faul(t)* l. *fa̱ulna*, bli skämd, ruttna) HG. **Skämd, skämdar**, utskämd genom brott, oärlig ansedd S; förskämd, bortskämd, vanhedrad (om en flicka); rutten, fördärfvad (om matvaror) CS. **Skämmes**, ruttna, surna (om mat) CS. 2) genom trolldom fördärva kreatur, redskap m. m.: *skàṃ_krɛ̀k* BRHG. Elaka människor kunna "skämma" hästar bara de se på dem, ja, t. o. m. då de blott se **spuren** (spåren) efter en häst; då de på landsvägen få tillfälle att köra om dem ett slag, derigenom att de först köra fram på ena sidan ett stycke om skjutsen, så småningom låta sig förbiköras och sedan åter på andra sidan då köra om. Några kunna "stadna blodet i hästen" blott då de fått gå kring honom ett slag, hvarmed hästen är "skämd"; tar det hårdare, dör han. Stundom blir han derigenom **flajn**, dvs. blir snart svettig under körslor, får spatten, blir krubbbitare osv. Det värsta är om hästen blir **riden tafvel**, dvs. får en af senorna i bakbenen alldeles styf; ty det kan aldrig brännas bort såsom

spatten. Mot allt sådant skall vara mycket "bra", att, då man sätter hufvudlaget på hästen, spotta genom detsamma ned öfver **biteln.** Men har man dyfvelsträck och bäfvergäll samt hvitlök står det ej till att någon kan skämma ens hästar. . . Man låter ej gerna obekanta och dem man har misstanka på nalkas hästarna, bondens ögonstenar. Det anses skamligt att skämma andras hästar och kreatur S. Den som "skämmer" hästen säger, i det han slår kreaturet på länden: **"Fanen ta ditt hjerteblod; däu skatt miste bad' märg u mod, så vida Guds sun lifvar!"** TO. Man fästade en liten påse . . under **flanet** (flötet) med linfrö uti, så att garnen ej skulle "skämmas" utan fiska bättre GH. Fg. part. (o)schemdr.

skämma sig skämmä si: 1) skämmas CS. 2) [skämma ut sig], spec. missa bollen vid bollspel: *no skæmd̥du di, no* GBJ.

skämmas v. dep. **skämmes** CS; *skæm̥as* BRHG.

***skämme skämme** S n., skada på, t. ex. då det har regnat på skuren säd m. m. *da ha kum̥skàm̥ pæ,* (det har delvis blivit skämt) BRHG.

***skämming skämming** F; CS; (BRS)Ln m., pl. **skämmingar** Sahl, PS; *skàm̥ıgar* BRHG, maskar i kjött Sahl; mask i rutten fisk och kött Ln; små hvita mask i as F; fluglarver HG. *da va sæ skàm̥ıga kràl̥ld̥úm da,* det var så att maskarna krälade om det (om ruttet kött) BRHG.

***skämtera skämmterä** FLCS, hålla för narr.

skämt-ord skämt-ård OH; *skæmt-ǫrd* GHHm n., skämt, infall, roligheter OH; skämtsam benämning GHHm.

skända skändä CS, förebrå, förolämpa, skälla.

skänk s.[1] **skänk** FS; CS m., gåfva; dryck, sup. **Tack för skänken!** säger bruden, då hon får **till bästar** S.

skänk s.[2] **skänk, skängk** FS; CS m., bf. **-en** F, öltappare i gästabudslag; som bär in öl vid kalas. Jfr **skänker** och **skaffare.**

skänk s.[3] **skänk, skängk** FS; CS; AG; (L; NS); *skæŋk* BRHG m., bf. **-en** AG: 1) trekantig hylla F; AG; [d:o] i en vrå för ölkannan F; hörnbod för ölkannan FS; CS; 2) skänk(skåp) BRHG.

skänka v. **skänka** F; **-ä** VS, [gifva]. **Inte nåku att skänka mä,** att bjuda till bästa F. **Skänkä ut,** att blott med ringa traktering göra begrafning; om värden dervid säges: att han "skänkte ut honom" (henne) = den döde VG. Fg. (pass.) scenkias.

***skänkage skänkás** CS; *skáŋkás* BRHG m., skänk, gåva.

***skänkare skenckiare** Neog; **skänkar'** (FH) (fordom "skjänkjare"), som skänker i öl, öltappare S; [uppräknas efter "**skaffare**" bland de tjänstgörande vid bröllop] Neog.

***skänker** s. **skängkår** AG; **skänkar** GA; L m., öltappare; den som i lag svarar för öl och bränvinet; som är dräng, ogift GA.

skänkt adj., se **beskänkt.**

skäppa m. bf. **skäppen** RN [skäppan; i visa]. **När han hade malvä, skäppen han var fuld . .** RN.

skär s.[1] **skeer** Aln; **sker** Neog; Wallin; I 98: 14 a; Ln; FS; CS; BU; GA; (NS, VB); SU; VBKn; **skejr** Ba; *skęir* ABNC; NRHG f., bf. **skäri** I 100: 18; **skeri** F; SU, sax Neog; I; Aln; NC; GA; liten sax Ba; FS; CS; SU; (liten) skäggsax BU; SU;

mindre sax Kn. En sax som lärefft klippes med kallas **sker.** Men den som man klipper lammen med kalla dee Sax Wallın. **Tak heit skari [skäri],** tag hit saxen I 100: 18.

skär s.[2] **skär** f.[?], bf. **-i** RN [n. pl. bf.?], skär [liten holme]. [Nu blott i ortn.]. — **skär-boe skärboe** (F) m., pl. **skärboar** F, folket från svenska skären. **Skärboar** (från fasta landet) seglade öfver till Fårö för att drifva Åibygganer (Fåröboarna) derifrån, då de jagades bort med påkar F. **-bonde** m. pl. **skärbönder** F, skärkarlar från fasta landet. **-sätta skèrsäta** F; **skärsättä** CS; impf. **skersätti** FCS; perf. part. **skärsatt** (VY); *skæ̀ṛsátn̥* BRHG, strandsätta FS; CS; ej uppfylla någons förväntan, sitt löfte CS; (part.) bedragen, narrad (VY). *ıa blaı skæ̀ṛsátn̥*, jag blev strandsatt; stadd i förlägenhet (om något förråd tagit slut, t. ex.) BRHG.

skär s.[3] **skèr** L n., bf. [pl.] **-i**, kortare brädlager på tak, som spikas på **glygg-asen.**

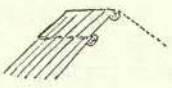

skär s.[4] *skæ̀ṛ* NRHG f., bf. **-i**, pl. **skerar** RN; *skè̥ṛrar* NRHG, granna, mångfärgade tygsstrimlor [varav lösfickor (se **lumma**) voro sydda] RN; skurna läderbitar (segment) varav en pärkboll är hopsydd: *da var æ̀t* (8) *skè̥ṛrar æı̯n̥ bal* NRHG.

skär s.[5], se **hår-** och **pann-skär.**

skär s.[6] **skär, ängi-skär** n., färgväxt, Serratula tinctoria. Jfr **skärda.**

skär adj. **sker** FCS; *sjɛ̂ṛ* FN 314; n. **skèrt**, pl. **-a** F, klar skir, om nyvärpta ägg. Jfr **skir** adj. samt **glas-** och **köld-skär.** — **skär-torsdag skär torsdag** FCS; BU; **sker thorsda** AG m., bf. *skæ̀ṛtaus̥dæ̀gan* LK. **-vatten** *skè̥ṛvátn̥* LHG, klart vatten.

skära s.[1] **skära** Neog, Sahl, PS; (VB); **-u** I 100: 18; **-e** L. soc.; **-ä** Ba; S; CS; **skèra, -å** F; **skera** FCS; *skæ̀ra, -u* GHHm; *skæ̀ra* ABNC; EK Wss; GBJ; **-a** GAHG f., bf. **skèra, -o.** [!] F; **skera** FCS; **skäru** BU; RN; *skè̥ṛra* FN 365; pl. **skärur** BU; **skärar** MB; VS; EK, skata; sladderska PS. **När skèra raidrar** (bygger) högt i träd blir det mycket regn den sommaren [etc.] F; [likn.] MB. Så snart . . **skärar** rifva sig i närheten af hus och gårdar, kan man vara säker på att det snart kommer en skvallerkärring till gården MB. Man törs ej oroa och döda **skäru,** ty då dör boskapen BU. **Skèra'** har bar hals d. 10 aug. . . emedan hon **lyvve'** (ljugit) på **Santa Lars** F, (se **Sankt Lars**). **Skäru jär en skvaldarpuse; henne kan jag ai mike rosä:** hon har **bakvaskerskesinn'**! RN. Det säges: **Katta mal gröin til skèra. Den täiden när allt kundi tala, så lanti katta jaulagröin bäi skèra, u sena mal ha pa di** (dä CS) **gröinen, män di** (dä CS) **bläiva alldrig färdug. U darfyri jär de sum skèra biständutt jär så arrg u gali, när ha far se a katta, u skvittrar u rasar** FS, CS. Jfr FN 365. **Huppä skärä,** (lek) då man med händerna i sidan och med krökta knän hoppar kring (hoppa kråka) RU; = **springä skärä** GA. **Spjännä skärur,** (lek?) BU. Jfr **natt-skärra** och **vinter-skära.** — **skär-aktig skerakktugur** FS; CS, sladderaktig. **-dans** m. bf. **skärä-dansen** GA, [då man "hoppar kråka" flera i bredd]. **-hängare S. Lars skärä-hängare,** ty **skärar**

hänga S. Lars vs. Se **Sankt Lars.** -***redar** *skɑ̄ɾaidar* LK n., skatbo. **-sticka** f. pl. **skerå-stikkor** F, små plockved, pinnar (likt **skerå's**, skatans byggnadsvirke). **-ägg skerurägg** FS; CS; **skäru-ägg** F, VB n., skatägg. **Däu harrt jitä skäru-ägg,** säges om en som är skvalleraktig (ordspr.) F, VB. **Nå fikkst Tu skèrurägg u sladur-smässka!** till skvalleraktiga menniskor F.

skära s.[2] **skärä** GNT; KL; GA; LI f., (kortspel), är detsamma som fem-kort . . Man säger att [man] spela[r] en **stigä** ell. **skärä,** hvilken tecknas med ett stående streck och flera (alltid udda) tvärstreck, då hvarje parti har sin sida, på hvilken man utstryker ett streck för hvarje **vunst** . . GA. En **skärä** (i femkort) + = **kårs** KL. **Skärä,** bomärke ⊣⊢ vid Smiss i GNT och Duckarfve i LI.

skära s.[3] f. bf. **skäru** FI, sågen (= det som skär).

skära s.[4] se **änge-skära.**

skära v.[1] **skära** FS; CS; **-ä** L; SU; CS; VB; *skɟ̄ɾa* FN 332; *skɑ̄ɾa* FHG; *skæɾa* FL, LÄ, BRHG; GHHm; *skɑ̄ɾa* ABNC; GGHG; EKWss; GBJ; *skɑ̄ɾa* BTHG; pres. **skär** FS; CS; LCS; **skärar** CS; *skæɾ* FHG; *skæɾar* BR HG; 2 p. **skärst** (F); impf. **skar** FS; CS; (FL); LCS; (VB); *skɑr* GH Hm; ABNC; EKWss; GBJ; *skɑ̄ɾḍa* ABNC; GBJ; *skɑ̄ɾda* EKWss; pl. **skuro** FS; CS; (VB); **skuru** FCS; sup. **skuri** FS; CS; **skärt** CS; *skɯ̄ɾa* GHHm; ANHG; *skɨ̄ɯ̄ɾa* GBJ; *skɑ̄ɾa* ABNC; EKWss; GBJ; perf. part. **skuren** CS; *skɨ̄ú̇ɾm* FN 352; *skɨ̄ɯ̄ɾn* BRHG; *skɨ̄ɯ̄ɾ'ɳ* ABNC; *skɑ̄ɾɳ* LHG, skära; meja säd. **Den reike skall gästabudet gärä, men han näns inte usten skärä!** (om en snål).

"Jag **rikar** (sargar) och jag **skär!** — Vad **skärst däu för slag?** [etc., se **knarren**] F. **I kytä** (köttet) **burä u i häudi skurä,** medfödt CS. **Skärä i sko** S; SUCS, (kvarnterm) bli slut, vara på upphällningen S; gå nära ihop CS. När **ikornen** om vintern **skärer gräne** (afbiter grankvistar) blir det godt år NR. *skɑ̄ɾ, ɾɏ́g* (*kaɳ, vàɨta* etc.), skära råg (korn, vete etc.) BRHG. — **Skära skaul** L, se **sköl** S. **Skärä tafvel,** skära senan (i häst-**kauten**) till bot L. **Skärä tass** (se d. o.) VB. **Skära ihop** (till träta) VY. **Halshuggaredagen . . skär man upp mallört, limburstuck** [m. m.] F. *na hada ha skɨ̄ɯ̄ɾa úp ɨ fæ̀ɨɾakánt sma æ̀ɨsflákar,* nu hade det skurit upp (remnat) i fyrkant små isflak FHG. **Skiära vt,** Svet. snöpa, gälla Neog. **Skära äut,** snöpa en häst, stut F. **Pällu skär greisar äut** F. **Skära öir** [ur], snöpa, om grisar FS; CS. **Skärä sig,** skifva sig, säges om en tunn sten vid kastning (F, VB). Fg. (pl. konj. pass.) schierins, perf. part. (af)scurin. Jfr **utskuren.** — **skär-i-hjäl** "en skär-ihjäl" S, en **skär-ihäl** CS, en tusandjefvel, snålhund S; en snålhund, en mager stackare CS. **skär-*kränka skär-kränka** ell. (nyare) **bända-kränka** FCS, [tunnbindarredskap]. **-tand skära-tand** F, (fig.) brödknif, matmorsvälde. **Hä var onytta,** sade Gåsmora-Lena, **att Ringvida-Äula raid ora gatgrind förbej, för han kundi gärna fat ora Maja; u Ringvida-Gartru kundi näuk fat bihalda sin skära-tand lejkaväl!** F.

***skära** v.[2] pres. *skæɾ* FHG, bildas is (skare): *da skæɾ inta tɨl æɨs ɏvar álɨ* FHG.

skära v.[3] **skèra** FS; CS; **skeira**

F, att klara, syna ägg med sjunkning i vatten. **Skeira ägg**, se **solrand**. Jfr **skira**.

***skärda skärdä** S, CS [f.?], färgvext-gräs, = **ænge-skärda**, ängsskära, Serratula tinctoria. — Jfr Lyttkens skärda och östg. skähla, Serratula tinct. (Nyrén, ms).

***skäre skère** (L), RN n.: 1) vedtraf, rad, flo t. ex. af **pakkar**. 2) strimmel af tyg (af flera färgor), af hvilka **lummor'** voro hopsydda; [= **skär** s.[4]].

***skärig skèrig** SKU, lös, som sol, regn och gödning går igenom (om jord).

***skärli skärlii, skerlii, skarli, skörli (Drejets Skerlii, Wärkens-, Cattuns-, tygsskärlii)** n., bf. **skärliett** (Skrädd. B. Gardstedts i EK "tidebok" 1784—1835) S; ett plagg? Ett hvitt **skerlii**, d:o påsatt galoner (ib.) S. Jfr **skärrläiv** F n., utsydd, grann väst.

skärm skärrm RN m., öppen, ljus fläck på himlen RN.

***skärmsera skärmserä upp** CS, banna upp.

skärmytsel skärmyssul FCS m., bf. **skärrmysslin** (F, BU) CS, anfall af ondt kynne; svår väderlek.

skärmytsling skärmyssling F, svårt väder på sjön.

***skärnau "hä var skärrnau** i trisshuset" (ordspr.), blocket var oklart, "skäggadt" VY.

skärp skärrp BU n., (**mysse-** el. **hatt-sk.**), möss- el. hattskärm.

skärpa s. **skärrpa** F f., se **skärpe**.

skärpa v. **skärrpa** FS; CS; SKU; pres. **skärpar**, impf. **-pti**, sup. **-pt** FCS: 1) [trans.] för andra gången insätta i ugnen för att hårdare grädda (bröd) FS, CS. 2) [intr.] **dä sk. til mä frausa** [det fryser på hårdare] FS, CS. 3) ta alltför skarpt (om sken i ögonen) SKU.

***skärpe skärrpe** (BO), GH m., egentl. pl. **-ar**, mager, hög ängs- el. hage-bit; = **skärpa** f. F.

***skärping skär(r)ping** FCS; VY; *skærpiŋ* BRHG m., någon som är mager, häst el. pojke FCS; torr mager (skarp) t. ex. strömming, kalf m. m. S, CS. *dä æ̨n skærpiŋ dæ̨*, (om en mager häst el. kalv) BRHG. Jfr följ. och **skarping**.

***skärpling skärpling** LCS m., mager person LCS; magert djur, menniska CS.

skärra v. **skärra** F, skrika som en skata.

skäv skäf (skäv) FS; CS; (L); VB; *skæ̨v* F, NOHG; HETg; EKWss; m. F, VB, S; CS; Wss, bf. **skäfven** F, VB; *skæ̨van* EKWss, n. FS, CS, bf. **-i** F, skäfva, linaffall (i lin och hampa) S; CS; [d:o] i lin, på garn F, VB; avfall vid brakning av lin Wss; skalet av linstråna, som borttages vid "bråkning" HG. — **skäv-*brya** *skæ̨vbrøyŋa* EKWss f., plats utanför *bastauuu*, där *skæ̨van* kastades. Fanns en vattensamling, användes den, annars slog man vatten på *skæ̨van* för att den ej skulle blåsa bort.

skävig skävugur F, (FL), full af (lin-)skäf.

***skögerska skögerskå** GA f., sköka.

***sköl** s.[1] **skaul** Neog; FS; CS; L; LI; (FH); HM; *skaul* FHG; *skaul* ABNC; GA, LHG: 1) m. CS; f. FS; CS; HG, bf. **-i** F; n., bf. **-ä** VBKn; pl. **-ar** F; VBKn, gammult hugg i ett rotfast trä Neog; skada i träd, som växer ihop, öfver såret; fet fläck på en tall (efter inhugg) FS; (även röta i barken) HG; såradt ställe å trä, der barken sväller

öfver FCS; märke på ett träd medelst fläckning med en yx å barken VBKn; skada på träd, (som skavt mot varandra el. dyl.) LHG. **Dar jär a skaul, u se at um dä inti jär a fait skaul** FCS. Jfr **bark-fall.** 2) m. F; L; HM; f. FCS, n. FS; CS, hästsjukdom HM; sjukdom på hästar, då köttet sväller ut öfver tänderna, då man måste **skära skaul** samt **bro** [gnida] med salt L; öfvervuxet kött å en hästs tänder; svullet tandkött FCS; LHG; sjukdom i munnen på hästar, då den sväller upp med täta vårtor LI; vårtor, knölar på tandköttet (hästar) FS; CS; (= **fyl-skaul**), svarta fläckar inom tänderna på hästar F; sjelfva skärningen [?] S. **Skiära skaul,** när hestarna skäras och rensas i munnen och halsen Neog. Rida hästar **skaul:** [då hästen har **skaul,** ont i munnen, skall man på julmorgonen före julottan rida över 9 rinnande vatten utan att säga något]. *bran̯fo̯skáu̯l* ABNC. Då blir hästen frisk och behöfver ej **skaulas** FH. Jfr no. dial. skjol (Torp), da. dial. skøl (Molbech Da. dial. lex.) i likn. bet. — **skölträ** *skàu̯ltrǽi* LHG m., träkavle som sattes i munnen på hästar, då man skulle skära *skau̯l.*

***sköla** v. **skaula** FS; CS; **-ä** Ba; VBKn; CS: 1) märka ett träd Kn. 2) isynnerhet . . om att skära hästar i tandköttet på det de bättre skola äta Kn; skära bort svallkött i munnen på hästar Ba; sticka hål på dem [**skaul**-fläckarna] med **skaul-järn**; rista med en knifsudd i **skauli** och gno salt i FCS; att med knif öppna tandköttet hos en häst, då det går trögt för tänderna att komma igenom el. om det af sjukdom igenvuxit CS. — ***sköl-järn skaul-järn** F n., nästan som ett åderjärn.

***sköl** s.[2], se **vatten-sköl.**

***skölig skaulugur, -agur** FCS, som har flere **skaular.**

skölja skyla FS; CS, (FL); **-ä** CS; **skylla** VB; **-ä** CS; *sl̨ỳla* FN 316; *skỳla* FHG; *skyla* FL, LÄ, BR HG; GHHm; ABNC; *skyla* LK; pres. **skyl** FCS, impf. **skylldi** FCS; *skylda* LK; sup. **skyllt** FCS; *skylt* LK. *skỳl̨úp* (*klàu̯dar*), skölja (upp) (tvätt-)kläderna BRHG.

sköljning, se **vatten-sköljning.**

skölp skyllp FS, CS; BU; **sköl(l)p** Ba; CS; F; TI; *skylp* FHG; *skølp* ABNC m., pl. **skylpar** FCS: 1) skölpjärn; halfrundt, konkavt, urrundadt huggjärn; jern att hålka ur träd med S; CS; NC; HG. 2) urholkning, concavitet i ett berg el. klippa TI.

skölpa skölpä, skylpä (ör) CS, urholka med skölp.

skönja skyna Neog; FS; CS; **-ä** Ba; CS; FL; SUCS; L: 1) skönja L; urskilja (med synen) SUCS; kunna se, skåda S. **Han wait intet skyna** thet goda han åtniuter: skönja, achta, ärkiänna Neog. **Kan inti skyna dagsens liaus** [om en blind] (FL), LÄ. 2) ransaka, syna, besichtiga; bruks mäst när en besichtigas, om thet är han ell. hon, ell. om han har goda saker, såsom när hustrun klagar, at mannen inte doger, tå skal han skynas Neog; besigtiga Ba; CS; undersöka (t. ex. en doktor som undersöker en smittad person) FCS; undersöka ang. hafvandeskap, venerisk smitta etc.; visitera, undersöka (om en piga) FLCS. Fg. (pass.) scynias.

***sköns** (sned), se **skyns.**

skör skör Sahl; S, (SKU); ÖJ;

sköir BU, n. **skort** [?**skört**] Sahl; **sköirt** FCS: 1) skör Sahl; CS. Skjort [skjört] jern, trä, messing, säges **skort** [**skört?**] **jan, tre, messing** Sahl. **Sköirt tre,** skört trä FCS. 2) skör, lös, öppen dålig jord BU; (= **skèrig**); lös, som sol, regn och gödning går igenom (om jord) (SKU). 3) stött på ond: "skör på honom" ÖJ.

skör-bjugg (-buk) skyrbäuk FS; CS; BU m., sjukdom med svulst och vattusot; skörbjugg. Se äv. **skyr-buk** (u. **skyr** s.).

skörd skörd FS; CS; BU; AG, (VB); *skɵ̂rd* FN 334; *skœrd* FL, LÄ, GG HG; *skœ̆rd* EKWss; *skœ̆rd* HETg; *skœ̆rd* LHG; *skœrd* GBJ; m. CS; J, f. FS; CS; BU; bf. **-i** FCS; BU; n.[?], bf. **-i** AG; pl. **-ar** FS; CS: 1) sädesskörd CS; HG. 2) inskärning F, (VB); utskärning i kanten på något; äfven fårmärke CS. 3) skärning af såg el. yxa, lodrät (det sneda heter **tvait**); bett (i en sigde) AG; en enda skärning af en såg; hela skåran genom stocken när bräder sågas FCS; GG, LHG; skärning, sågande (vid ångsåg) EKWss. **Sätta pa skörden,** i sågstocken SKU. *sɑgɔ skœrd,* såga en "skörd" GGHG. *bɑi fyst skœ̆rdɪ* (första gången sågen skär av en planka ur en stock) EKWss. 3) det som kapas bort under afhuggningen af ved Ba. 4) påskjutande is FS; CS; då isen skär ihop och bildar israder BU; då den flytande hafsisen med pålandsvind skärer upp på landisen S. Jfr **av-, gång-, is-, rått-, sned-** och **väl-skörd.** — **skörde-*sigde skörda-sigde** F m., lie, sämre, sliten (eljes lika **hâi-sigde**), (för sädesskörden). **-tid skörda-, skördu-täid** m., bf. **-täiden** FCS, sädesskörd. **-*örve skörd-örfve** F m., lieskaft (1/2 aln kortare) att skära säd med.

skörda v. **skördä** CS: 1) skörda. [Knappast brukligt i gotl.]. 2) **skördä** t. ex. **stuckar,** hugga af (= **skurä**), se **skåra** v.

sköre s. (= fnöske), [blott i sms.] — **skör-ask skyr-ask** S. **-dosa skyrdosa** Sahl; S; **-ä** PS; S; CS f., bf. **skyrdosu** (EK), dosa för sköre.

***skören sköiren** FLCS; **skyrän** SUCS; f. **sköiri** NS: 1) lös, öppen jord för köld och sol NS. Jfr **skör.** 2) dålig, som ej längre är vid godt hull (om hästar) SUCS. Jfr **vinterskören.** 3) (= **sköirugur**) skygg, rädd (om hästar som **bykkä** [skrämma] **fållk av**) FLCS. Jfr **skörren.**

***skörig sköirugur, -ug, -ut** FLCS, (= **sköiren**) skygg, rädd (om hästar).

***skörp skörp** F; *skœrp* LHG n., högsta kammen af en **bryt-sio.** Om man kastar en **dåbba** ell. **lèti** [flöte] (med tåg på) ut mot "skörpet" som kommer efter båten, brister "skörpet" förr och gör ej båten skada F. *sɑ sɑm dɑ vɑ sɑ kɑm dɑ ɑ skœrp,* så som det var så kom det ett brott (av en våg) LHG.

***skörpa** v. **skörpa** L; *skœrpɑ* EK Wss, vara kåt, löpa efter L; tokas, rasa (med flickor) S. **Drängar skörpa** efter **peikor** el. p:r eft. dr:r L; (ordet användes [även] om brunstiga bockar) EKWss. *vɑ gɑr‿er hɑr u skœrpɑr?* (till drängar och pigor, som gå och "tjansa" på kvällarna); *dɪ gɑr u skœrpɑr ɪ fylgɑ* EKWss. — ***skörp-år** n. pl. bf. **skörp-ari** L, ras-, kärleks-tid, år; åren mellan 16 och 20. **Ha jär nå ei skörp-ari** L.

***skörren** adj.[1] **skyrren** Neog, Sahl; LCS, skygg (om hästar) CS.

Ann skyrren häst, som är skyggen, skuggredder Neog.

***skörren** adj.[2] *skòr̥n*, f. *skòr̥ɪ* L HG, n. *skòr̥a* AGHG: 1) skör, som lätt brister (om trä) AG. 2) lös, frostländ jord (med grusbotten): *skòr̥n aur* (grus); *skòr̥ɪ ɪard* LHG.

***skörsk** adj.[2] **skysk** Neog, L. soc., Sahl, Ba; **sköisk** CS; **sköirskur** FS; CS; BU; **-ärr** (L), RN; **sköirskr** F; L; *skørskar* VBBn; pl. *skòɪr̥ska* FHG, en häst som är galen, skyggen och skuggredder Neog; skygg, skyggrädd karl Ba; rädd, skygg FS; CS; BU; RN; skör, rädd, var (fågel) FS; CS; HG; skygg (fisk, djur) F; rädd, vild, flyktig L; skengalen BU; rädd Bn. *dɪ ɪøra sa skòɪr̥ska*, de äro så skygga (om änder) FHG.

***skörsk** adj.[2] **sköirskur** FS, CS, f. **-sk**, n. **-skt** F, skör, lös, öppen, dålig (åkerjord); jord som brister; som ej tål torka; skör, spröd (om järn och metall).

***skyrska** v. **sköiskä** CS, göra yster. **Sköiskä** (l. **öiskä**) **upp**, göra yster CS.

skört skyrt Neog; **skyrrt** FS; CS; **skört** Aln; I 98: 14 a; Sahl, Ba; Ln; F; (BU); GA; **skörrt** FS; CS; *skørt* F, HUHG; GHHm n., bf. **-ä** Ln, qwinfolks kiortel Neog; kjortel Aln, I 98: 14 a; Ln; CS; F; kjortel af hemwäfdt tyg Ba; kjortel utan lif och ärmar F — eller åtminstone utan armar FCS; kjol BU; Hm; HG; rockskört CS. *ɪa rændʒu ɪalt maur ɪ skórta*, jag sprang och höll mor i kjolen FHG. Jfr **under-** och **värkens-skört.**

sköt s.[1] **skaut** (F, L); RN; VBS; SUCS; *skaut* BO, GHHG; GHHm n., bf. **skautä** Neog; VBKn; pl. **-ar** HM, VBKn; *skautar* GHHm; bf. **skauti** "m." [?!] HMKn: 1) ett stycke af ett strömmingsgarn Neog; hörn, ände på ett garn SGCS; hörnet af garnet, der **aurläinu** och **gafvellsäimen** mötas VB; ändsida på garn, 'skört' GHHm; gaflarne l. **skauten** af garnen VBKn; lapp på ett nät L. *gánɪ* [garnet] *ɪær sundar ɪ bagɪ skautar* GHHm. 2) en brass l. lina hvarmed seglet spännas HM, VB Kn; brass, skot, snören på fiskegarnsändarne (HM) S. 3) panstycke, pannlin Neog; ett litet pannstycke på småbarn VBKn. 4) bräde som från taket hänger ut öfver gafveln (L), RN; den del av taket som skjuter ut öfver gaveln BO, GH HG. — **sköt-bräde skautbrèdi** F; **-e** (L), RN; **skautbredi** LCS n., pl. *skàutbráɪdar* BOHG, på gafveln öfverhängande bräde; = följ. **-fala skautfalä** LCS f., bf. *skàutfálu* NR HG, täckbräde för takkanten vid gaflarna CS; sista takbrädet (av ett brädtak), närmast *skàutbréɪde* NRHG. **-flis skautfleis** RN f., flis som så [som ett **skaut**] skjuter öfver [gafveln]. **-*flå** *skautfla* EK Wss f., trästycke, fäst vid nätet, varpå ägarens initialer och bomärke är inristat. **-*halle skauthalle** (L), VB m., pl. **-ar** VB, de "hallar" som sitta vid **skautä** [näthörnet]. **-nål skautnal** VB, 6 tum lång, brukas då man skjuter garnet. **-simme** *skaut-saimi* GH Hm m., se **stad-simme.**

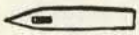

sköt s.[2] **skåit** VB; S; CS m. o. n., (liten) skuta, jakt S; liten usel skuta, farkost CS.

sköt s.[3] **skåit** (F) = **skåite** n. **Säta skåit äi** (F), se **sköte** s.

sköt s.[4] **sköt** F; **skøt** FCS m., pl. **-ar**, fiskegarn. (Rspr.?).

sköt s.[5] **sköt** L; CS; **skøt** F, SU CS; *skɵyt* FN 314 n., (rock)skört.

— **sköt-jacka** **skötjacka** ÖJ, långtröja. **-rock** *skø̀ɪtrák* BRHG m., pl. **skötrockar** Lithbg Fatab. 1907, 159, skörtrock ("bonjour").

***sköta** s. **skautu** f., pl. **-ur** VBKn, snören som sitta på ändarne el. gaflarne af garnen. Se **sköt** s.[1] (bet. 2). Jfr **tak-sköta.**

sköta v.[1] **skoita** Neog; **skojtä** Ln; **skåita** FS; CS; BU; **-ä** S; CS; RU; *skoyta* GHHm; GBJ; *skø̀ɪta* HB Tg; pres. **skåitar** S; impf. **skåtti, -e** FS; CS; RU: 1) skiöta, ansa Neog; FS; CS; F; RU. **Skåita um,** sköta om (barn, kräk) FCS. 2) vara uppmerksam, afse något Ln; CS. **Inti skåita um,** ej bry sig om BU. **Jag skåitar inte** derom, bryr mig ej derom S, (F, VB).

sköta v.[2] **skåita** FS; CS; *skoyta* GHHm; impf. **skåtti,** sup. **skått** F CS, skarfva i; = **säta sk[åite] äi** ett garn F. *skoyta gɑn,* sätta lapp på garn; då man i ett *gɑn* l. nät, som gått sönder sätter i ett stycke af ett annat gammalt *gɑn* l. nät GHHm.

(?)*sköte s.[1] **skauti** m., pl. **-ar** VBKn, en lina [etc.] [är trol. n. pl. bf. o. obf. av **skaut (sköt** s.[1]) och anföres där].

(?) sköte s.[2] **skautä** Neog, CS; HM, VBKn n., pannstycke . . ett stycke af ett strömmingsnät Neog; pannstycke . .; en brass el. lina [etc.] Kn. [Dessa former trol. bf. sg. av **skaut (sköt** s.[1]) och anföras där].

sköte s.[3] **skoitä** Neog; **skåite** FS; CS; **sköite** GH n., ett stycke af ett strömmingsgarn Neog; gammalt garnstycke, som sättes i ett nytt (hel flanga); (icke nät, som lappas) F; ett stycke som skarfvas i något, t. ex. ett stycke af ett gammalt nät, som insättes i ett nytt garn som gått sönder FCS. **Säta sk[åite] äi ett garn** F. Jfr **garn-sköte.**

sköte s.[4] **sköt'** KB: **Abrahams sköt' har gat sundar** . . [vits på **sköt** 'skört']. Eljest ej belagt. — **sköt-skinn** **skötskinn** CS; FCS; **skåitskinn** LCS [*ɑɪ̯* = *ɛɪ̯*?]; *skø̀ɪtskɪn* BRHG n., förskinn (som smeder bruka).

***skött-vall** **sköttvall** F m., skjutvall vid stranden. [Tillgjort uttal av **skytt-**?].

skövel **sköfvel** F; EK n., förstöring. **Til sköfvells,** till förstöring F.

skövla *skoɪvla* BRHG; *skø̀vla* HB Tg; impf. *skø̀vlada,* perf. part. *skø̀vlan* HBTg. *rø̀ɪv̯u skø̀ɪvla,* röva och skövla BRHG.

slabb slabb F; AG; CS; *slaḅ* BR HG m., pl. **slabbar** (F), L, (VB), slejf på kläder S; slejf på t. ex. en kapprock, nedhängande flik CS; HG; skärm på mössa F; AG. **Slag-** el. **skog-myssa** med . . **slabbar** vid öronen L. Jfr **möss-slabb.** — **slabb-rumpad** **slabb-rumpa** F, skamflat.

slabba s. **slabba** Neog, en gemen piga, slask, sluder, lettfärdigt pack.

slabba v. **slabba, -ä** GA, gå och slaska, styra, bråka, koka, tvätta. **Slabba i,** låta klädesflikar, **slabbar** (el. dylikt) komma i något vått, orent GA. — **slabb-maja** **slabbmaja** S f., slarfva, tös, som väsnas, slår mot.

***slabbadeja** **slabbadeja** RN f., arbetstroll, sluskpiga.

slabbig **slabbig, -ugur** VY; GA, sumpig, smörjig VY; slarfvig, hafsig GA.

***slabbra** **slabra** Sahl, **s(l)abbra** PS; **slabbrä** S; CS, tala oredigt

Sahl, PS; S; CS; sladdra CS; tala otydligt, släpigt, prata, skvallra S.

***slabbrig,** se **stor-slabbrig.**

***slad** adj. **sladur, slaür** (F)CS; **sladårr** HM; SU; **sladar** L; VB; **slaar** LJ, LE; **sla** BR; L; *slạdar* LK; VB Wss; f. **sla** BR; *slạd* EKWss; n. **-slatt** SU; *slạt* VBWss; pl. **slaa** BR, **slaä** CS; *slạda* VBWss, sluttande CS; flat, långsluttande (mots. *rauar*, [se **rög** adj.]) EKWss; spetsig LK; liggande (om plog, riftänder och hustak) VB; plog, räfsa, som är ställd mera grundt, flatt, uppåt; ej djupgående L; när plogen är ställd, att den ej nog går ned HM; då plogen ell. "rifvan" ej går ner LJ, LE; om en "rifva" som går för lätt öfver gräset BR. **Lång-rifvä:** . . tänderna voro mycket "**slaa**" eller i mycket spetsig vinkel mot marken BR. *flæstạk u spǫntạk a mair slạda* EKWss. Jfr **lång-slad.** — **slad-botten sla-buttn** FS; CS; **slad-butten** RN m., bf. *slabútnan* FHG, släta bottnen mitt i träsk FS; CS, — och i sjön F; **flakkt** (grundt) vatten F; långsluttande sjöbotten RN. *pa slabútnan*, på jämn fin havsbotten FHG. **-riva sla-räifvå** (el. **lang-räifvå**) (af **sla** adj., ej djupgående . .) L. **-vatten slad-vatten** SU, grundt vatten.

(?) ***slada** v. **slaä** CS, konstruerat av CS eft. **slaar,** som av S försetts med "v." i st. f. "adj.", se **slad,** adj.

sladd s.[1] **sladd** S; CS; GA; L m., bf. **-en** (FO), åkerbruksdon (af två plankor) att krossa jordkokor och jemna fårorna med. Fordom ej **sladd** . . men **stukk** [vält] GA. **Sladden** begagnades för en 50 år sedan [omkr. 1800] först af L. Melin Munkebos i BB. (FO). **Sladd** brukas ännu ej [1865] L.

sladd s.[2] **sladd** S; CS m., bf. **sladden** F; (L, VB), ände af tåg. "Vara på sladden"", den siste i ordningen S. **Kumbä pa sladden,** komma sist CS.

sladda v. **sladda** S; **-ä** CS, bruka sladden på åkern.

sladder *slạdar* EKWss n.

sladdra s. **sladra** F f., bf. **sladru** Neog, Sahl, Ba; LCS; **sladra** FCS; ack. **sladruna** FCS: 1) tungan Neog, Sahl, Ba; LCS; mun FCS. **Tig sladra l. sladruna pa dig; halld sladruna pa di! Tig sl. til, pa dig!** FCS. 2) (m. o. f.) sladdrare F. 3) **sladdru,** skatan Sahl.

sladdra v. **sladra** Neog, Sahl; F, (FL), sqwalra Neog; sladdra, prata F. — **sladder-kärra sladder-kärrä** CS f., som springer med skvaller. **-ring** pl. **sladräringar** (KB), NS, ringar på bordet efter kaffekoppar, då rännkärringar varit tillsammans. **-*smirska sladder-smiske** Sahl; **sladursmässka** FS; CS f., sqwallerlön Sahl; skvaller-smörgås F. **Nå fikkst Tu skèrur-ägg u sladur-smässka!** till skvaller-aktiga menniskor F. **-stund sladar-stund** GA; VB; *slạdastùnd* ABNC f., bf. **-i** F, VB, skvallerstund (i mörkningen) S; sladderstund, skymningsprat NC. **-taska sladertaska** Neog, sqwalrare, sqwallerbytta.

sladdrig sladru L. soc.; Sahl, **sladrugur** F, FLCS, sladderachtig, sqwalleraktig.

slafs (***slaps**) **slapps** FCS; (VB) n.: 1) slams, slarf S; slarf, strunt, uselhet, tunn dålig dryck, soppa CS. 2) slamsa, vårdslöst, ovårligt kvinnfolk; slarfaktig menniska; (om kvinna), som är "slamsig", släpper i golfvet, slår omkull, spiller vatten o. s. v. S; slafs (skällsord) FCS.

slafsa (***slapsa**) s. f. bf. **slappsu** S; (fig.) mun, flabb. **Hvad nå da, nå har slappsu sluppe laus fyr orä läusbucken!** sad bondpojken till far sin. **Hä, har slapsu kummä laus pa ouä gamblä läusbukken?** RN Lm III. 2, 23.

slafsa (***slapsa**) v. **slappsa** S; FCS; **slapsä** CS; *slåpsa* FN 298; *slàpsa* FL. LÄHG; HETg: 1) slafsa FCS; HG. **Slapsä (äi si')**, slafsa (uti sig); sörpla CS. *slaps‿éi̯ sɨ* BR HG. 2) vara slamsig CS; slarfva S.

slafsig (***slapsig**) **slappsugur** FCS; **slapsigr, -iger** S; **-ug** CS, sölig (om munnen) F; slarfvig S; slamsig, osnygg; slapp, sladdrig, skamlig CS.

slag slag Neog; FS; CS; LÄ; TO; L; *slạg* BRHG; ABNC n., bf. **slagi, -e** (AG); pl. **slag** S; FCS: 1) slag; torndön, åskslag S; (jfr **släg**). "Slag på hornen", nederlag S. 2) slag [med lien; det stycke som lien avskär]. **Ta braidari slag,** taga bredare slag (när man slår hö) FCS. Kunde drängarne **fyllgä slagi,** var det väl AG. **Han [päuken] matte ör slagi,** (ge tappt) [vid slåttertävlan] AG. 3) **ett slag**: en gång Neog. *vänt at lil̨ slạ́g*, vänta ett litet tag BRHG. 4) [varv]. **Slag um slag rundtar umkring (kavel umkring)** L. 5) [rockslag o. d.] HG. 6) Vara **i slag** med, i sällskap med LÄ; [jfr "i lag" och "i slang" med]. 7) [sort, art]. **Yms slag,** båda slag FCS. Obs! uttr. *vå‿fø‿slạ́?* vad för något? *va æ dẹ̄ fø‿slạ́?* vad är det för något? BRHG (allm.). — Jfr **släg** samt **av-, dorm-, dån-, kniv-, ner-, stång-, svim-, under-, upp-, vattu-, ögon-** och **över-slag.** — **slag-bord sla-bård** FCS; VS; AG; *slabóur* EKWss n., slagbom CS (i vävstol), se **band-spjäll. (slå-)-bord slabård**; "slå-bord" n. (slagbord), stort matbord S; [med nedfällbara skivor]. **-borr slabur** Ba; CS; **slag-bur** FIKn, S; **sla-bur** LE; LS; CS; **-bäur** [!] EK; **sla(g)-bäur** [!] S, (L, VB); *slàbúr* AGHG; *slabạ́úr* EKWss m., huggjern Ba; S; CS; Kn; stämjärn Wss; HG; "säm-jern" att "glygga" hål med S. **-bur** "slag-bur" VY [en sorts fågelfälla]. **-hök slaghauk** EK, Astur palumbarius. **-mössa slag-mysså** L; **-ä** VS f., mössa med öronlappar för köld VS; (= **skog-mysså**) med uppstående skärm, slabbar vid öronen, med långt **nack-stjöllp**, som viktes ned om rockkragen och band under hakan (brukades i skogen) L. **-nät slag-nät** L; (RN); NS; VB n.: 1) ståndnät, resnät för kut (= **käuta-nät** F). Se bild. **Lägga** och **raisa slagnät** NS. 2) [ett nät att fånga fåglar med] S. **-näts-kut slagnäts-kut [-käut]** NS; (ÖJ) m., (säl); som äro tamare, gå närmare och äro "rosiga" och

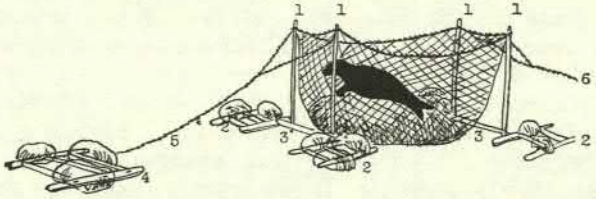

1. tjuga. 2. grind. 3. axel. 4. aterhalldsgrind. 5. aterhallde. 6. dragtåg.

bitas (drifvas) bort af **gradingar** [*gråding]; slås blott någon gång på Fläisi; fetare, med mindre hufvud; svart med ljusa fläckar, litet hufvud, kort nos (öJ). **-nätssten** m. bf. **slagnätsstainen** (NS), RN, [= **käut-lègre**, se **kut-läger**]. **-*pinna slagpinna** F f., piggar i ansigtet på folk, finnar. **-pinnig slagpinnugur**, [finnig i ansiktet]. **-pipa slagpäipä** CS f., skomakareverktyg att slå hål i läder med. **-rock slagrock** L, stor rock ofvanpå. **-ruta slagräuta** (F). Slagrutan är gjord af rönn med magnetsten i **knåbben**; armarna, som äro $^1/_2$ aln långa, äro något tjockare än en blyertspenna. Den drar efter silfver, guld och jern. När man håller den i handen, vänder den sig åt det håll godset finnes med den bestämda styrka, att en karl ej kan motstå kraften eller vrida den derifrån. Donet och lärdomen därom fås vanl. af finnar F. Slagrutan, som användes för att i jorden hitta förborgade skatter, göres af björke-"sp[r]utor" (spröten) som vuxit upp ur gamla multnade ekstubbar eller ock af "flugrönn" MB; — eller ock af valfiskben med rödt skarlakan i ändarne. Virax (de hvita hartslika kornen, som finnas i myrstackar, af ty. Weihrauch, helig rök), svafvel och oförderfvadt salt måtte [!] användas till ett ljus, hvilket slocknar, när man kommit dit hvarest skatten ligger GH. **-*val slaval** Sahl; (F); **slag-val** CS; **slå-val** [!] MB m., bf. **slag-valen** BU; **slawalen** Neog, Sahl; (-v-) RN; **-valin** FCS, tröskval Sahl; på tröskverk, på en slaga CS; det tjockare stycket af **valen**, som träffade säden vid tröskning; kallades **slåvalsstycke**; var gjordt af **hoxel** el. ekestam MB. Jfr **hand-val**. **-vatten slagvatten** FL; CS n., grundt vatten på slät botten, (= **slak-vatten** F).

slaga slaga FS; CS; **-å** F, (L); Jfr **slad-vatten**. VB; **-e** L. soc.; **-ä** FLCS; ÖG f., bf. **-u** ÖG; FIKn; pl. **-ur** F; **-or** F; GH: 1) påk L. soc.; piska F; FLCS; ÖG; spö FS; CS; GH; smal **svaig** (kvist) att slå med FS; CS; mjukt spö att drifva kreatur med F; spön af ene, hvarmed **grums** på fiskegarnen piskas bort F. **Tatare** . . slogo hästarna med **slagor** (spön) GH. 2) (stor) slägga FIKn; VB; största släggan i smedjan VB. 3) slagstycke (med jern på) i tröskverkstunnan F; = **slagval** (i en **tråskvärkstunnä**) CS. Jfr **tunnslaga** (u. **tunna**) och **val**.

slagg slagg LS; CS; *slag* FHG; *slag* BRHG n.: 1) dåligt strunt S; vårdslös kvinna CS. 2) (= *snàɨslág*) snöglopp F, BRHG. — **slagg-driven slaggdrifven** AA, växter, blad, som bli hängande slokiga af starkt regn. **-pigg slaggpigg** F m., skorf, utslag i skinnet på hästar, som gå sent på hösten ute på marken. **-väder slaggväder** VY, [snöslask, snöglopp].

slagga v. **slaggä** VBKn, S; *slàga* BRHG, regna Kn (med snöslask) S; HG: *da slágar*.

slak adj. **slakur** FS; CS; **-årr** F, f. **slak, n. slakkt** FS; CS: 1) slak (om ett tåg) FCS. 2) (om plog, "rifva", hustak), liggande, låg-ställd; då plogen och räfsan ej går ned (mots. **raukårr**) F. 3) slät (om hafsbottnen); långsluttande: **slakur buttn** FCS. **Slakkt vatten** F; ~ **vattn** FCS, grundt, lågt vatten. Man **branndar** alltid på **slakkt** (lågt)

vatten F. — **slak-sida slakseida** F f., sidostycke [af ett slagtat får]. **-vatten slakvatten** FCS n. (= **slag-vatten** FLCS), grundt vatten på slät botten.

***slaka** s.[1] **slaka** F f., hafstång, "släke". — ***slak-börda slaku-börda** F f., så mycket hafstång, som kan tagas mellan händerna. **-vatten slaku-vattn** F n., det bruna vattnet, som släken ligger uti.

***slaka** s.[2] **slaka** FS; CS f., när ett ställe sluttar litet S; långsluttande mark med eller utan trä CS. Jfr **slake** och **vid-slaka**.

***slaka** v. **slaka af** FCS, slutta af.

***slake** s.[1] **slake** EK m., släke (tång).

(?) ***slake** s.[2] **slaka** [m.?], bf. **-an** F, sid, lägre slätt. Jfr **slaka** s.[2] och **vid-slake**.

slakna slakna, -ä CS.

slakt slagt NS; *slakt* BR, L, NRHG; m. HG; n. [?] NS, slakt HG. Slog **i ett slagt** 70 kutar NS.

slakta slagta CS; *slakta* BRHG; ABNC; EKWss. — **slakt-lamm** n. pl. bf. **slagt-lambi** EK, "slagtelam", får som skall slagtas det året FO.

slaktare *slàktara* m., bf. *slàktan*, pl. *slàktrar* BRHG. — **slaktar-stycke slagtar-stykke** F; L; **-i** CS; RN [!]; *slàktastýkə* BRHG n., stycke ur svinets bröst med **stick-hulet**, som slaktaren får F; trekantigt stycke med tungan, af ett slagtadt svin L; det stycke slaktaren får: **lunndi** får han af svinet, men af nöten får han stycket mellan låren bak vid **assänden** (mellan **ro-baini**) RN. Jfr **os** s.[1]

slammer slamber Neog; CS; **slammbur** FS; CS; *slámbur* FN 299; *slambar* GHHm n., bf. *slambri* GH Hm, buller och **slamber**; **läppe-slamber** Neog; slammer, sladder; prat, stoj af talande S, CS.

***slampa slammpa** F f., pigg på lie.

slamra slambra Neog; **slammbra** FS; CS; **-ä** CS; pres. **slambrar** LJ, bulra Neog; prata, sladdra, slarfva FS; CS; slamra, göra buller, sladdra högljudt CS. **Dä slambrar u slar** [i vattenkvarnen] LJ. — **slammer-hål slammarhul** CS n., skräpvrå. Jfr **klammer-hål**. **-i-taskan slammer-i-tasken** S [öknamn på käring i ramsa]. (***slamre-)kärra slambra-kärra** FCS; **slamburkärra** (F)CS f., skvalleraktig person. **-soppa slambar-supä** RM, (L); **slambarsäupa** S f., kalunsoppa, kokt på ox-sylta. **-taska slammertaska** Neog; **slambertaskä** CS f., sägs om qwinfolk, som hafwa myket af munnen, och kunna ogiärna tiga. **-vind slammarvind**, skräpvind (i Roma prästgård) S.

***slamrig slambrug** CS, drumlig, sömnig i rörelse.

slams (*slans) slans CS; *slans* LÄHG m., slamsa, slimsa, slankig trasa.

slamsa (*slansa) s. 1) **slamsa** F f., slamsa [slarvig kvinna]. 2) **slannsa** FS; CS; *slânsa* FN 307 f., pl. **slansar** S, (VB); *slànsar* BRHG, slamsa, hängande trasa (af kläder) FS; CS; trasor S; HG; slamsa (dåligt fruntimmer) FS; CS; slimsa, slarfva FCS.

slamsa v. *slàmsa* BRHG, slarva, vara vårdslös i arbete BRHG. *hàms‿u slàmsa*, slänga och slarva (mest om kvinnor) BRHG. — **slams-*håpa slamshåpa** STÅ f., slamsa (tös).

slamsig (*slansig) slannsugur FS, CS; *slàmsɔ* BRHG, slamsig, (slarvig).

slang slangr GA; **slang** RN m., orm, (stor, giftig).

***slangra slangrä** CS, hänga och slå, häftigt slänga. Jfr **slongra.**

slankig slanku Sahl, **-ug** PS, lös hängande.

***slans, -a** s., se **slams, -a.**

slant slant F; RN m.; pl. **-ar** F; VB: 1) [mynt]. **Han hade slantar,** var rik karl F. **Ta slant ör a ludi myssâ** (lek) RN 2) (fig.) liten flundra F; VB; flundreunge F. SH 26. Jfr **tavle-slant.**

slanta s. **Slannta** FS; CS f., (fårnamn).

slapp(er) adj. **slappar** [!] (f. **-ar,** n. **-rt**) F; **slāp** RN, slapp, vanmäktig.

***slapper** s. **slapur** FS; CS n., = följ.

***slappra** s. **slāpra** FS; CS f., skvallrerska, sladdrerska FS; CS; mun FCS.

slappra v. **slapra (umm)** FS; CS, prata, sladdra, skvallra.

slapprig slaprugur FS; CS, sladderaktig.

slarva s. **slarfva** F f., pl. bf. **slarfvonar** F, slarfva på en tråd; trasor.

slarva v. **slarfvä** S, prata stunt, lort.

slarvig slarfvig S, trasig, sönder.

slask slask Neog; L. soc.; slask BRHG n.: 1) wått, orenligit, slaskut wäder Neog; HG; orenlig[het] L. soc. 2) canaille, gement pack Neog.

slaska v. **slaskä** CS. — **slaskmärr slaskä-mär** L CS f., vårdslös kvinna.

slav *slạv* BR, GGHG m.; pl. **slavar** F. *àrbáịt sam an slạv* BRHG. **Arbuda sum slavar ei gråitafatet** (om lata drängar) F. — ***slavhalare slafhalari** BU m., arbetare.

***slavache slavache** S, **slavasie** (FH), gammalmodig, grann guldkedja eller prydnad; fruntimmershalsprydnad.

***slavanda slavanda** [ändr. fr. **slavada**] F, = följ.

***slavanka slavangka** F, gå och drifva fåfäng, ha god tid. Jfr **slådanka.**

***slavasa slavasä** VN, BTS, CS, slå dank, drifva fåfäng omkring.

slejf *slaɪf* BRHG m., pl. **slöifar** S; **sleifer, -ar** [riksspr.?] (F): 1) slejf (på kläder) S; HG. Kvinnorna . . hade bak på tröjan nedhängande **sleifer** (svansar) F. 2) (pl.) långa, lösa trasor på lingarnet (då man spinner), som låta skjuta på tråden S, (jfr **mira s.**[2]). Jfr da. Slöjfe.

***sleka** s. **slaikä** CS f., sleke, sådant som kreatur får att slicka på.

***sleka** v. **slaika** Neog; FS; CS; SUCS; **-ä** Ba, CS; pres. **slaikar,** impf. **slaikti,** sup. **-kt** FCS: 1) sleka i sig (då en ko äter hö i vatten) FS; CS; äfven på en torr, ren äng F. **Släpp koï inn pa dä akur-raini, så slaikar ha snart af dä gras sum dar vaxur** FCS. 2) kyssa myket och af lettfärdighet Neog, CS; kyssa och sleka SUCS. **Slaikes,** kyssa mycket och lättfärdigt CS. Jfr **stor-slekig.** — **slek-hjul slaikahiaul** Neog; **slaikähjaul** LCS n., otugtig kvinna CS. **Han har sitt slaikahiaul,** sina slinko, pigo, horo, som han kysser och dasar med Neog.

***slem** s.[1] **slem** Neog; FCS; **slēm** Ba; CS; F; VB; **slèm** F, (FL); AG; L; *sleɪm* GHHm; *sleɪm* ABNC; GBJ; *slaɪm* BRHG; m. F; f. FS, CS; AG; L; VB; NC; J; HG; n. [?] Hm; bf. **-i, -ä** FS; CS; *-ɪ* GHHm; *-ɪ* ABNC, ljumskan, slagsida Neog; ljumske hos mskor o. boskap Ba; ljumske

S; CS; HG; NC; Hm; J; lårveck HG. **Dä ainu slèmä jär raud** FCS. Jfr **vit-slemma.**

***slem** s.[2] **slim** CS; FS; CS; *slɪm* BRHG; m. [?] CS; n. S; CS; HG, slem [t. ex. vid upphostning].

slem s.[3] (***slim**) **sleim** FCS; L; **släim** CS; **slèm** F; **slem** CS; *slæm* FN 342; m. CS; L; n. FS; CS: 1) slem CS; FS; CS. 2) (= **leiva** f.) gulgrön, slemmig släke, som duger till intet och växer på strandstenarne L.

slem adj. **slimbor** Bröll.-d. 1738 b; **-er** Ba; CS; **slimmbur** F; LCS; pl. **slimä** Bröll.-d. 1738 b, elak, bakslug Ba, CS; slem, elak F, LCS. **Slimma; dä slimma** FS; CS, [det slemma], onda bettet S; fulslag (i fingret), bulnad i ögat, hvarefter blifver fläck FS; CS.

***slemma** s.[1] **slimma** f., n. (!) F, fläck på ögat [m. m.]. [Trol. adj. bf., se u. **slem** adj.].

slemma** s.[2] (slimma**) **sleimo** F; **släimå** L f., gul, seg dålig släke (som fastnar på näten) i Fårösund (= **leivo** f.) F; släke såsom grönt gräs L.

slemma v. **slimmä** S; **-a** ARCS, hvitlimma med tjockare kalkvälling S; slätstryka en vägg med tunn kalkvälling ARCS.

(?)*slemme slème F (VB) m., ljumske. [Missuppf. av **slem, -ä** f.].

slemmig (***slimmig**) **slimugur** FL CS; **sleimugur** FCS; **släimu** CS.

***slens Junker Slens** S, gök, dansmästare, skälm.

slev *slaɪv* BRHG; HETg f., bf. *-ɐ*, slev (gryt-) HG; slev; renspinne för *hagvanɳ* [vid tjärdal] Tg.

***slevra slaivre** SUCS, slarfva, prata.

***slevrig** *slàɪvru ɜ tálɐ*, sluddrig i talet LHG.

slick slick Sahl, PS, CS m. en tår; liten tår. "Det feck [!] han för en slick", för intet Sahl.

***slicka** s. **slickä** CS f., sleke, sådant som kreatur få att slicka på (= **slajkä**, se **sleka** s.).

slicka v. **slikka** FS; CS; pres. **slikkar**, impf. **slikka** FCS; **slakk** AN; sup. **slicken** CS, slicka. **Koï slikkar sin kalv** FCS. "Slicka sig in" (på ett ställe), smyga sig, smickra in (F). Perf. part. **slicken**, slekad, slät CS. — ***slicken-skit slikk-ain-skit** HM, **slick-an-skit** S, en fågel, (af ljudet) trol. bofinken. **slick-*packe slikkpakke** S m., urholkad kubb för saltsleke i fårhuset. **slicke-pott slikkipått** FCS; **slickäpått** S; CS; *slɪkɐpåt* BRHG m., pekfingret [i ramsa].

slickare, se **tallriks-slickare.**

slida sleidä S; **släiå** [! ?] HM; **sle'** VY [i visa på rspr.] f., (knif)slida). Jfr **kniv-slida.**

slidder slidder S n., något tunnt, utslitet, uselt, såsom en trasa eller tunn duk, orent diskvatten.

slik släikur F, FLS; CS; **-ar** S; **sleik** F; CS; *slaɪk* GHHm; *slaɪk* AB NC; *slɛ̀ɪkur* FHG; *slæikar* LK; ack. **släikan** FS, CS; [?] **släjken** (NR); f. *slæɪk* FHG; n. **släikt** CS; SKY, (RN), SUCS; **slikt** S, (AG); FCS; **slikkt** F CS; *slaɪkt* GHHm; *slɪkt* F, BRHG; ABNC; pl. **slejka** (ST, SU); **släikä** CS; *slɛ̀ɪka* FHG; n. **släik** F, slik, sådan. **Dä blai släikur sammägang** [rykte] **um han** FLCS. **Ja bläir aldrig släikar kar ja har vart mair!** (RN) NR. **Tra tork, slejkar unge jag fat!** (i visa) (BU), VSK. **Hvarges sleik yttur**, hvad som helst F. . . **gi an släikan skäitasårk tröi kuninganamn** FCS. **Ann** [en] **tok ann släikan** [orm] **u läggdi han äi a gröitu . .** FCS. **Jär dä**

klokdomar släjkt?! CS. **Dä jär att släikt takävarä ättar hallm** SKY CS. **Dä jär att släikt sammhällä daim imillum** SUCS. **Ätt slikkt rivul u kratt** FCS. **Slikkt dä var,** så (uselt) det var F. **Hvad skall vör göra med slikt lort!** S. **Jaså, hart däu fat slikt pa örfvi** . . AG. *dą vą slikt sa-at*, det var så (starkt, häftigt) att BRHG. **Slejka sma rolighajtar sum vör bräukte äj lag** . . (STÄ, SU). **Va släikur,** hurudan F. Fg. ack. s. m. slican, n. slict, n. pl. slic etc. — Jfr **vadslik.**

***slim** s. (släke), se **slem** s.[3]

***slimma** s. (släke), se **slemma** s.[2]

slinder slinndur FS; CS f. pl. FCS; n. FS; CS; [bf.?] **slindre** FCS, skulle, halmloft el. dyl. (endast) över lada; höskulle öfver **lavvan** (ladugolfvet). Jfr **rinder.** — **slindhål slinndhul** F n., hål öfver logen.

***sling slin(n)g** FS; CS; *slıgg* FHG m., stor fiskfångst: *dą vąr an brą slıgg* FHG. [Mest i uttr.] **Ta fisken pa sling,** då man tar hop öfver- och under-**säimen,** med fisken (strömmingen) i garnet liggande såsom i en säck F; [även då man "sopar efter flundror"] F; (mots. **halls,** se **hals**). SH 50. **Till slinngs** (= **varpu lag till slingä**) AG. Man får fisk **till slings** F; BU. Då garnen **till slings** lågo på bottnen F.

slinga s.[1] **slinga** F, FLCS; **-ä** CS; *slıgga* GBJ f.: 1) slunga CS; J. 2) oredigt rep CS. — **sling-band slingband** S, [band i slunga]. **-sten slingstain** S; **slingustain** FCS m., slungsten. Se även sms. under **slinga** v.[1]

slinga s.[2] **slinga** Neog; PS; FS; CS; HM; VB; **-e** Sahl; **-ä** CS; FL; L; SUCS; **-å** AG; **-o** F; GA; *slıgga* GH Hm; EKWss; GBJ; *-u* GHHm; *-a* L HG f., är ett nytt strömmingsgarn, förr än thet giörs färdigt Neog; sjelfwa nätet PS; ett bundet, men ej färdigskött strömmingsgarn Sahl; fiskgarnet (innan det blir **skutä**) F, L, SUCS; nybundet garn utan någon tillsats af **tjänar, flaar, spinar** m. m.; (när detta sedan tillkommer heter det "garn") AG; fisknät (när det är under arbete) FCS; KB; nätslinga, benämning på nät och *gąn*, medan man knyter dem; kallas *gąnslıggar* eller *nąt-slıggar* alltefter-som man binder nät eller strömmingsgarn GHHm; (nät om än oskutet heter aldrig **slinga**) F. En sådan **slinnge** är vanl. 20 famnar lång och 32 "knutar" på hvar aln; hon är även 121 maskor eller "knutar" djup. En dräng skall på vintern binda en **slinga.** Sedan slingan är utbunden . . skall hon "skjutas" KB. *bınd slıgga* EKWss; *bınd slıggar* GHHm. *dı skud bınd a ę́n slıgga førn dı fik àfta*, de skulle binda en aln slinga (om kvällen) innan de fingo sluta för dagen LHG. Kållmands-mor . . **band slingo** (som är karlarbete) BS, GA. **Kasta upp pa a slingo,** [börja binda på en sl.] F. — **sling; *bör slingbyr** KB; L; RN; ÖJ; VB-**slinnga-byr** F; **slinngä-byr** HM; **sling-bur** [!] FIKn m., bf. *slıgbyrn̥* EKWss, början på ett nät el. strömmingsgarn S; början, uppkastet till en "slinga" Wss; början till garn, som jag har öfver vid nät-, not- och **räus**-bindning, som jag börjar binda med en annan gång HM, (= **slinge-uppkast** F); början på garn, *en* rad maskor (121) upp och ner af garnet, hvilken först fästes med ullgarn, då garnet bör-

jas och sedan klippes af (till en annan gång) KN. **-kavel slingukavul** FCS m. = följ. **-kavle slingo-, slingukavla** FS; CS; **-kavle** (F) m., bf. **-an** FCS; pl. **slingo-kavlar** F; **sling-kavlar** L, kafle att binda garn öfver, hvaraf maskans bredd bestämmes; är 6 tum lång, 3/4 t. bred och 1/4 t. tjock (för strömmingsgarn); [göres av **bainvid**]. **-nål slinngunal** FS; CS; **slingnal** (KB); *slıŋgnal* LK f., bf. **-i** FCS; **-ä** F, nål att binda nät med; se **bind-nål.** **-*stjäka slingo-stjèka, slingstjèko** F f., [en tjuga] 6 kvarter

hög, dervid man binder nät och garn. **-*stjäk-horn** n. bf. **slinnga-stjekohårne** F, [spets på föreg.]. **-tjuga slinge-, slinga-tjauga** (BU); **slingtjauge** SUCS: *slıŋg-ʧauga* GH Hm f., bf. *slıŋʧaugu* EKWss: 1) som slingan hänger på under bindningen BU; en tvåhornig tjuga med fotställning, på hvilken man nackar upp *slıŋgu*, allt efter som den blir färdig GHHm; redskap . . vid nätbindning EKWss. *slıgbyrn haggar pa slıŋʧaugu* EKWss; [= **sling-*stjäka**, se d. o.]. 2) en liten träklyka till att *slıŋga* band på GHHm. **-tjug-horn** n. bf. **slingtjaughånne** VB, [spets på föreg.]; se **nacka (upp).** **-uppkast slinnguuppkast** FCS; **slinge-uppkast** F n., första början vid garnbindning.

slinga v.[1] **slin(n)ga** FS; CS; **-ä** Ba; CS; RU; (VB); *slıŋga* FN 326; *slıŋga* FL, LÄHG; GBJ; impf. **slang** F; **slinga'** (icke **slang**) FCS; pl. **slungo** F; sup. **slungi** EK; perf. part. **slungin** F, slunga. **Slingä stajn** (lek), då man antingen med ett band och en ifästad läderlapp, eller en i ändan klufven käpp, deri stenen fästas, slungar en sten långt bort RU. **Slinga mä stain i bänd** (lek) (F). **Slingä** med **markäpplar** S, [då äpplet fästes i spetsen på ett långt mjukt hasselspö och vippas iväg] S; HG. **U da han hadde slungi til säine äuträkkningar** . . [om Polhem] EK. — **sling-pil slinng-päil** VB, pil som kastas med ett slags piska, då snärtknuten fästas på pilskaftet och bladet styres med nypan. Se äv. **kast-pil.** **-sten slingstain** S; CS; **slingastain** F; *slıŋstáın* GGHG m.: 1) slungsten. *harʇ sam slıŋstáın*, hårt som sten GGHG. 2) jättekast = **kast-sten**, se d. o.

slinga v.[2] **slinga** F; **-ä** CS, slinga, göra en sorts flätning CS; göra runda band F. *slıŋga band* GHHm [på *slıŋgʧauga* se u. **slinga** s.[2]]. **Slingä si**, bli hopslängd, oredig CS. **Läifstykk** . . tillsnördes . . medelst **slungne band** L. Fg. pl. m. slungnir, n. slungin.

slinga v.[3] **slinga** Neog; FS; CS; **-ä** Ba; FL, LCS; S; **-e** PS; BU; *slıŋga* FHG; impf. **slanng**, (pl. **slunngo**) AG; **slinga'** FCS; sup. **slunnge** KB; L, at **slinga** garnet: taga thet in i båten på ett särdeles sätt, när ther är myken strömming på Neog; ta in garnen på tvären, då man fattar i bägge "tälnorna" och fisken (högst 100 valar) ligger som i en säck F; taga in garnet på sin änd, emedan det är öfverfullt med fisk LCS. **Slinnga hop näten,** då man först drager under-tälnan mot stran-

den F, [se **sopa** (efter flundror)]. **Vör slanng** ell. **slunngo in gani äi baten** AG. **Varpu lag till slingä** AG. **Mä slingä** tar man in ända till 120 valar strömming BU. Då fisknätet blivit fullt af fisk säges det att man fått **slingä**. Jag hoppas jag får **slinnge**; jag fick **slunge** KB **Fat slunnge**, i fiskeriet L.

slingra slingra FCS; **-ä** CS.

slinka s. **slinka** Neog; hora: Han har sin **slinka**.

slinka v. **slinka** Neog; **slinnka**, impf. **slangk**, pl. **slunko** F, VB. **Slinka** effter: följa långsamt efter Neog. *sligkȧ̀tar*, slinka med, släpas, slänga efter BRHG. — **slink-före slinke-före** Neog, när man någorlunda kan åka med släde. **-omhej slingk-um-haj** S, slamsigt kvinfolk; något eller någon som är med eller på för nöds skull, i hast (om ett plagg eller menniska, slamsa). **-ärende slinnk-arundi** FS; CS; **slinkärendä** HLCS n., litet ärende, springärende.

slinkare slinkare VY, [ett "ämbete", skämts. i skråvisa: "Greger slinkare"].

slinta slinnta F; **-ä** CS; impf. **slannt** S; CS; sup. **slintä** CS, slinta, falla omkull. — **slint-steg slintstig** S n., miss-steg, att man kan falla, felsteg. **-stål slinntstal** F n., dåligt stål, så att knif eller yxa ej biter.

***slip** adj. n. **sleipt** S, halt slipprigt (vått).

slipa *slȉpa* BRHG; impf. **slèp** VS; *slȉpta* BRHG, slipa (en knif, yxa). — **slip-sten** *slȉpstáṇ* BRHG, (vanl *vȧ̀stáṇ*, se **väss-sten**). **-stens-kula slipstain(s)käulo** SU f., der slipsten brytes.

slipare-sten sliparestain L m., pl. **-ar** L, [flyttblock med refflor, se H. Munthe i Ymer 1933). I sliparestenar har folk skurat sina svärd uti, eller draken sitt gods, skatter L.

slippa slippa FS; CS; VB; *slȉpa* FN 325; *slṛ̀pa* BRHG; EKWss; pres. **slippar** (VB); impf. **slapp** FS; CS; VB; 2 p. *slapst* LK; pl. **sluppu** FCS; sup. **sluppe** KB; *slupa* LK; EKWss; *slṛ̀pa* BRHG. **Slippar slätar!** jo, tag dig om näsan! jo, intet fick du! S, (VB). *da slápst du slȩ̀tar!*, det fick du lång näsa efter GG HG. **Pinn för skinn, dä slipper ingen in!** CS. **Tjavven** (tjufven) **blaif hängdurr, men jag slapp!** F. **Lykkelen han sum slapp ifran hissä värde!** (om en som dött) FCS. *du slapst nika*, du slapp Nisse LK. . . **så hadde ja sluppe u gat** KB. Fg. (pres.) slippr.

slipprig sliprugur FS; CS; *slṛ̀prur* LK; *slṛ̀pru* ABNC, slipprig, hal.

***slips slipps** FS; CS, m. FCS, n. FS; CS; pl. **-ar** F: 1) slimsa FCS; tapp (af lin el. dyl.); trasor af något F. 2) våt, slipprig smuts FS, CS.

***slipsa slippsa** FS; CS; BU; **-å** F; *slȉpsa* FN 300 f., seg kött-trasa; slimsa; slamsa, hängande trasa (af något blött); trasa (t. ex. af söndriga fiskegarn, gammalt lin m. m.).

***slipsig slippsugur** FS; CS: 1) våt, slipprig, hal (af våt smuts) S; CS. 2) slimsig CS.

slira slira S; CS; **släira** FCS; **-ä** CS, glida.

***slisa** s. pl. **sleisar** HLCS, bannor.

***slisa** s. **sleisä** HLCS, banna.

sliska s. **sliska** Neog, en piga som kan tala en vngkar effter munnen, sqwalra, liuga, och med

sielftilbuden vpwackning och tienst, sliska sig in hos honom.

sliska v. **sliska** Ba, tala folk efter munnen, till behag. **Sliska sig in**: insmyga sig hos någon i wenskap, såsom en Piga hos en vngkar Neog. **Slisska sig inn**, smeka sig in FCS.

sliskig sliskug CS, sliskig, för mycket söt; (fig.) som talar folk efter munnen, falsk.

slita släitä CS; RU; *slæɪta* BRHG; *slaɪta* GHHm; EKWss; pres. **släitar** CS; impf. **slait** CS; *slaɪt* GHHm; EK, VBWss; *slaɪtad* EKWss; sup. **slitä** CS; *slaɪta* GHHm; EKWss; perf. part. **slitin** FS; CS; *slìtn̥* BR HG; f., n. **sliti** FS; CS; pl. **slittner, -ttna** (m. o. f.) FCS; **slittnar, -na** F; **slittnä** L; *slìtn̥ar* FHG; *slìtna* BRHG; n. pl. **sliti** FS; CS. "Slita munnen på enom", bannas, skrubba och tilskura Neog. Så "slita de hvarandra ut" i vänskap [se **båtskarl**] RN. *han̥ slaɪt sundar̥ gani* [garnet] GHHm. *va ɪa slɑ́ɪt!* vad jag arbetade! BRHG. **Gamblä slittnä klèdårr [-arr?]** L. Fg. (pass.) slitas etc. Jfr **snöd-** och **öd-sliten**. — **slit-vadmal** **släitavallmer** FCS, vadmal som skall slitas.

slits slitts CS; VS m., (i skjortor) CS. **På slitts**, på sned, på snedden vs.

slitsa slittsa CS, skarfva i.

***slo (slå, slö?) slau** BU; AG; L; LI, (VB), m. BU, f. AG; L; LI, bf. **-i** AG; L; S; JK: 1) ämneträ till ett **örfvä**, lieskaft BU; AG; liestång utan krokar LI; LJK. 2) "klafve" i fäbåge; det som kobågen sitter uti L. Jfr **grissle-** och **örv-slo**.

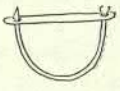

***slocka slåkkä** RN, dia, patta (barn, kräk).

slocken slukin FS; CS; **slucken** CS; *slùk̥an* BRHG; n. **sluke** F; *slùk̥a* BRHG, slocknad. *åldn̥ æ slùk̥an* BRHG. **Dä jär sluckä!** det är alldeles slut, förbi CS.

slockna slukkna FS; CS; **slūkna** FCS; **slucknä** CS; VB; *slu̥k̥na* BR HG; ABNC; pres. **slukknar** FCS; RN; pl. **slukkna** F; impf. **slakk** [! ?] VB; **slukkna** FCS; *slùk̥na* BR HG; *slùk̥nada* GGHG; sup. **slukkna** FCS; *slùk̥na* BR, GGHG; ABNC. **Barna-grat (ell. Austa-vädur) u källingatrèta slukkna alldrig utan veta** (väta, regn) F.

***slod slod** VB n., stor skock, samling (folk).

***sloda slodä ihop** AG, (L), samla ihop (mycket folk).

***slodd slådd** FS; CS; BUCS; L m., bf. **-in** FCS: 1) tofs, (gräs-) tapp; hårtest FS; CS. 2) suglapp åt små barn F; lapp med mat uti (kaka, socker, gröt) för små barn L. 3) slump, mängd F, BUCS. Jfr **gräs-, hår-, moln-, moss-** och **skum-slodd**.

***slodder slådder** RN n., något vått (t. ex. hö).

***slogga slogga** Neog, **-ä** Ba; **slågga** (F); BU; **-ä** CS; AG; L; NS, patta Neog; dia (i allm.) AG, (om barn) BU; dia ifrigt, smaska L; då barnen suga om en lapp, sudd NS. Stora poiken **sloggar** ännu Neog; **stäura sorken sloggä** [!] **ännu** Ba; **stäure sorken slåggar ännu!**, stora pojken diar än! CS. Jfr **slocka**. — ***slogg-*gys slågga-gys** FS; CS m., stor diande pojke.

slok, se **sork-slok**.

sloka sloka FL, sloka (vingarna), = **loka** v. — **slok-ask** "sorg- eller slok-ask" LÄ [hängask]. **-björk slok-björk** VS, **-bärrk** S f., (= skogsbjörk), lös i veden. **-gran slok-**

grän vs f., (= **hvejt-grän**, hona), har finare, längre, slokiga grenar. **-öra(d) sloköire** [!] Sahl; **slokoire** PS, en oduglig dreng liksom han hade hengande öron Sahl.

sloker sloker Neog; S, en oskickelig, ostadig, wårdslös dräng, som intet achtar huru han kläder eller ställer sig Neog. Jfr **bondesloker.**

***sloking sloking** FS; CS (= **slokvagn**) m., slok, fä, nöt.

***slokna slokna** Neog; **-ä** VS; LCS; *slǫ̇ukna* BRHG, när man lägger något, som wått är, ut i wädret, fast thet ei blir aldeles tort, så sloknar thet likwel. Thet **sloknar af** i wägen: torkar af Neog; börja sloka, vissna om växter CS; HG. **Slokne af,** torka ut VS. **Slokna** (= **slotnä, väisnä**) **burt,** vissna bort LCS. Jfr **slotna.**

slokvagn slokvagn FS; CS (= **sloking**) m., slok, fä nöt.

***slommen slomen, slommen, slummen** F, (L), tom, utsvulten, mager, avfallen, hopfallen, usel, Jfr **slummen.**

***slongra slångrä** S; CS, gå och slänga på kroppen och slentra i dåligt sällskap; ovårligt slänga, vräka ifrån sig, onödigt förstöra CS. **Slångrä** med karlar, vara eller komma i slanger el. slånger med, oanständigt umgås, drifva med karlar S.

***slonk slångk** KB; VB; *slogk* GH Hm m., sladd, hängande trasor o. d.; ofta om ett hängande lösrivet stycke på kläder eller nät Hm. [I uttr.]: **Dra slångk,** draga något ojämt, spändt, slakt KB. **Sla slångk,** lata sig, vara lat VB.

***slonka slån(g)ka** FS; CS; **-ä** L; *slogkę* GHHm, slänga, vingla (om en slipsten, som har snedt sittande medelpunkt) S; CS; *slogka neir,* hänga ner, om trasor GHHm.

***slonken slånken** Neog, CS, slak, intet styf Neog; slak, slankig CS.

***slonkig slån(g)kugur** FS; CS; **-ug** CS; **-uar** L, slak CS, slankig CS; L; (om en hvässesten som har sned sittande medelpunkt) F.

***slonsa slånnsa av** FCS, springa: **skallt däu nå slånnsa av däit** FCS. Jfr **slunsa.**

***slorra slårra** FS; CS, prata, slarfva, skräfla; prata strunt, tok. — ***slorr-kärra slårra-kärra** FS; CS f., sladdrerska CS; barn som jollrar; småpratar S.

***slorv slårv** CS; VY m., slarf, slusk.

***slorva slårrfva** F; **-ä** SUCS, trassla ihop F; slarfva SUCS.

***slorv-aktig slårv-aktug** RN, slarfaktig.

***slorvig slårrvugur** F; **slårrvuar** VB, slarfvig (om arbete) F; hoptrassladt (om nät, fiskegarn) VB.

***sloska slåskä** CS, slaska; säges om en stor häst som med starka hofslag klatschar i vägen.

***sloten sloten** FS; CS, f. **-ti,** n. **-tä** F, halftorr (-våt), då man **laupi ner sig** på **käutäis**; "half-slotet" (halftorrt) [om korn som stötes till gryn] F.

***slotna** s. **slotna** F f., ("**hissu slotna**") halftorrhet.

***slotna** v. **slotna** FCS; **-ä** LCS, torkas, bli mindre våt, lättare (om släke, kläder m. m.) FCS; (= **slotnä**), vissna bort LCS.

slott slått (**Låista-** m. fl.) S; *slæt* ABNC (i ortn.). **Ränna slott** (lek): man ritar med en käpp en krets i marken; detta var slottet. "Kungen" och hans "betjänt" voro derinne. **Lajko-barnen** träng-

de sig in öfver ritan, när kungen och betjänten skulle drifva ut dem [etc.] F.

***slox** **slox** Neog; **slåkks** FS; CS n., then som i otid talar thet han ei borde, har ei tan för tungo; item en storätare, sluken, såsom swinen, the sloxa maten vti sig Neog; plumphuggare F; fä, plump, grof menniska; stor mun, flabb, gap; plump, ovettig menniska, som äter mycket glupskt och osnyggt CS.

***sloxa** **sloxa** Neog; **slåxa** i sig Sahl; **slåkksä äi si** (i sig) S; CS, *sl̊åks̊ɛ̂ɪ sɨ* BRHG, oskickligt äta, häfva i sig Sahl; glupskt sluka S; äta glupskt och osnyggt CS, (om svin) HG. — ***slox-hammare** **slåkks-hammari** BU; **-hammar** FLCS m., pågåare, djerf skräflare S; grofhuggare CS. **-i-fat** **slåcks-i-fat** S, plumphuggare.

***sloxig** **slåxug** (= **flåxug**) CS, storgapig, obildad.

***slubbert** **slubbert** Neog; så kalla ock Smolandi ex Blek. then som är owålig, ock osnygg.

***slubbra** **slubbra** Neog; **slubbrä** CS, slabbra, tala oredigt, sörpla vid ätning. **Slubbra i maten**, såsom barn Neog.

***sludder** s.[1] **sludur** FS; CS; **-årr** F n., slem; köttslimsa, slankighet (kött, fisk); magert, slankigt kött F.

sludder s.[2] **sludder** S; **-är** LCS, m. [?] LCS, n. S, tomt prat, pöls S; slarf LCS.

sluddra **sluddra** Neog; **-ä** CS; *sl̨ɑ̀dra* EKWss; *sl̨ɑ̀dra* NRHG, stamma, tala oredigt, stuttra CS; sluddra (i talet) Wss; HG.

sluddrig adj.[1] **sluddrug** CS, sörplig.

sluddrig adj.[2] **sludrugur** FS; CS, slankig, slimsig, mager; mustlös, fadd (icke skämd) om fisk.

***sludra (av)** **släudra av** FS; CS, slutta.

***sludrig** **släudrugur** FS; CS, sluttande. Jfr **lång-sludrig**.

slug **slävvår(r)** FS; CS; **-ur** F; *slávvur* FN 301; *slaug* GHHm; *slaug* ABNC; *slaugar* EKWss; GBJ; f. **släu** F; **slävv** FS; CS; n. **släugt** FS; CS; pl. **slävvar** FS; CS; superl. *slæugast* LK, slug, klok. Jfr **bak-** och **vatten-slug**.

sluk s.[1] **släuk** FS; CS: 1) m., trut, munhål på en stör (fisk) FS; CS. 2) n., slukare, glupsk menniska; gap, sjelfva slukandet, t. ex. **hann. slök (slauk) dä i si, äj itt släuk**, han slukade det i sig i ett tag CS.

sluk s.[2] (***slåk**) **sluk** GHCS; L n., vattensluk, hål och remnor i bergshällar och mellan stenar, der vårvattnet sjunker ner. Jfr **vatten-sluk**.

sluka **släuka** FS; CS; **-ä** CS; *sl̨ɑ̂uka* FN 345; *sl̨ɑu̯ka* ABNC; pres. *slæukar* LK; impf. **slauk** FS; CS; VB; **släukte** FS; CS, pl. **sluko** FS; CS; **sluke** VB; sup. **sluke** VB; **släukt** FS; CS; perf. part. **sluken, -i, -ä** VB; **(upp-)släuktur** FS; CS, sluka, häftigt svälja.

sluken **slukin** F, (FL), **-i, -ä**, hungrig, slukande.

***slukig** **slukig** VY, glupande, storätande.

***slum** s.[1] **slumm** VY m., vid knärock för små gossar.

***slum** s.[2] *sl̨u̯m* FHG n., något magert och löst t. ex. kött.

***slum** adj. **slumm, -m, -mt** AG, ondt, styggt, slemt.

***slummen** **slummen** Neog, Sahl, Ba, PS; FS; CS; (L, VB); **slumen** FS; CS; ÖJ; **-in** FCS; *sl̨ùmɑn* GAHG;

f. **slummi**, n. **-mä** FS; CS, när en häst blir magrare, och är ei så stind, som han plägar Neog; tom, mager, utmagrad (om folk, djur) S; CS; mager (häst) GAHG. Jfr **slommen.**

slummer slummer VS m., glömska. **Dä är en slummer,** glömska VS. — **slummer-nos slummbarnos** "adj." [?] KB, modfälld, snopen, slagen. **-nosad** *slúmbanòuse*, a. (oböjl.), snopen ABNC.

***slummig slumagur** F; **slummugar** RN; n. *slụ̀umat* FHG, mager F; (om kött) magert, löst, "sladdrigt" FHG; drulig, död, liknöjd RN.

***slumna slumna** (F)CS, falla af, magra.

slump slummp FS; CS m., bf. **slumpen** Neog, hela kortsamlingen, leken F. Han tog hela **slumpen** Neog. Jfr **kort-slump.** — **slumphugg I slump-hugg** (med) VG, på en höft. **-huggeri slumphuggerei** BU n., uselt, slarfvigt verk.

***slumpandes slumpanes** FS; CS = följ.

***slumpelig** n. **slumpeligt** F; **slumpelit** FS; CS, plumpande, mot ens vilja; plötsligen, eländigt. **Dä kåmm slumpelit ör mig** FCS.

slumra v.[1] **slumra** Neog: är falla i en liten sömn. *ja slumra til* BR HG, jag slumrade till.

(?)slumra v.[2] **slumra av** F, magra af. [Missuppf. av **slumna?**].

***slumsen slumsen** Neog: **Han blaif så slumsen,** tyst, flater.

sluna** (slona**) **sluna** Neog; **slåna** FS; CS, *slåụna* FN 351 f., hora, en lettfärdig sluna Neog; slyna FS; CS, N. Mlt. slune, gemeines Weib.

***slundig slundig** Neog; S; **-ug** CS; *slundɨ* BRHG; *slunduar* EKWss, tresk, illfundig Neog; slug, illmarig S; listig, klippsk CS; påhittig HG; kvick Wss.

slunga s. **slunga** FS; CS f. Jfr **slinga** s. och **sten-slunga.** — **slungsten slungustain** FCS m.

slunga s. **slunga,** impf. **slunga'** FCS. Jfr **slinga** v.

***slunk** m. bf. **slunken:** han tog hela **slunken** Neog.

***slunken** adj. **slunken** Neog, som intet är stind och tiock, som kläderna hänga på.

***slunsa slunnsa** AG, sluttsa af något i rät vinkel.

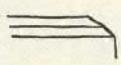

***slunsig slunsuar** L, "slunsig" S, sned, sluttande.

slunt slunt, hofslunt Neog [ej övs.]; **slunnt** F, LCS: **ga u sla slunnt,** slå dank FCS; **dä gikk l. slo slunt,** gick på tok LCS.

slunta v.[1] **slunta** FS; CS; **-ä** CS, gå fåfäng F. **Ga u slunnta,** gå fåfäng, skolka i arbete FS; CS. **Slunta teiden burt,** göra intet. **Sluntä si unden,** hålla sig undan; **sl. yfvar,** med god min gå förbi en svår sak CS.

***slunta** v.[2] **slunntä** CS; pres. *slúnta(r)* NRHG, slutta (om en backe) CS; slutta, luta: *da slúnta læ̀t nę̀vrat,* (om en fisknot) NRHG. Jfr **slunsa.**

***sluntig sluntug** CS, sluttande, lutande om jord.

***sluppra slupra** FS; CS; *slụ̀ûpra* FN 360, slurpa, sörpla i sig.

slurk slurk CS: 1) klunk. 2) lurk, slurk.

***slurp slurp** CS, klunk, slurk.

***slurpa slurpa** Ba; **-ä** S; CS, sörpla Ba; sörpla, slurka, om menniskor CS. **Slurrpä** i sig, gluppskt sluka, dricka, sörpla i sig S.

***slut** s.[1] **släut** FS; CS m., slag, pluns, (i vatten, om kut, fisk; duns, stöt; svängning, satts, pluns

(i vattnet); slag, plask af kuten i vattnet. Jfr **fisk-slut.**

slut s.[2] **släut** LCS; *slæut* FL, LÄ, BRHG; *slæut* EKWss; GBJ n. **Kaf släut** (fordom), = **rakt släut** [alldeles slut] LCS. *da va slæ̆ut da*, det var omöjligt BRHG.

***sluta** s. **sluta** FS; CS; *slàu̯ta* FHG f., djup grop i en väg, der släden dunsar ner.

sluta v.[1] **släuta** FS; CS, plaska i vattnet (om kuten); slå, plumsa i vatten. **Släuta til,** slå plask (en kut, fisk) FCS. **När fisken släutar** (slår) **äi kassen** FCS.

sluta v.[2] **släuta** FS; CS; *slàu̯ta* BRHG; *slæuta* EKWss; pres. *slæ̆utar* BRHG; impf. *slæutada* EKWss: 1) [intr.] sluta (med att arbeta o. dyl.) HG. 2) [trans.] **släuta fran si'**, öfverlemna (i sin tur) till en annan F. **Släuta världe fran sig,** taga afsked af verlden FS; CS. "Jag kan aldrig **släuta** ur minnet", glömma bort F.

***slutig släutugur** FS; CS, gropig (väg, näml. vid slädföre).

***sluts slutts** S, sluss [i saga; snarare = vallgrav]: "han fällde ner bryggan öfver **sluttsen**" RM.

***slutsa** v. **sluttsa av** FCS, skära, hyfla, hugga på snedt af något S; afsnedda t. ex. en skarp dikeskant, en brädkant FCS. **Sluttsä af** ngt, skära, hugga något på sned S.

***slutsig** n. *slùsɪt* BRHG, sluttande (om mark, möjl. även om avhyvlad sned kant el. dyl.): *da æ fo slùsɪt*, det sluttar för mycket.

***sluttrig slutrugur** FS; CS, sluttande: **bakken jär slutrugur** FCS. Jfr **lång-sluttrig.**

***slynsa slynnsa åv** [!] F, slutta af, hälla åt sidorna.

***slynting slynting** F, backe, sluttning.

(?)***slyttert slytert** Hilf., sällan. Jfr **slutert** Neog, 'holler upp', och följ.

***slyttra slyträ** S, CS, (sluta), mildra, stadna af; regnet **slytrar af,** värken **slytrar af,** stillnar LJ (L, VB). *slɏ̈tra ̯ɑ́v*, avtaga, lindras (om värk) L, NRHG. *da ha slɏ̈tra ̯ɑ́v*, det har avtagit (om häftigt regn) BRHG. *da slɏ̈tra ̯na úp*, det avstannar nu (om regn) NRHG.

slå s. **sla** Neog, Sahl; FS; CS; BU; AG, (L); *sla* GHHm; EKWss f., bf. **slai** FS; CS; BU; AG; pl. **slaer** Sahl; **slaar** FS; CS; *slɑ̆ar* EKWss; *slɑ̆ar* HETg; LHG, slå S; CS; Hm; tvärslå Hm; sidoslå på en vagn CS; vagnsstaf F; vagnsslå F; FL; på en vagn AG; i en **langstiga** F [snarare vid en **langst.**]; vpståndare på en arbetswagn, utan stegar Sahl; äro fyra stycken i wagnen, som hålla emot stegarna Neog; flata trän, som sättas i *flautu* [se **flöte**] och *bakraidi* [-rede] på vagnar och kälkar Hm (jfr **stav**); = *vagslɑ* Wss; (i en väf): de i hvilka hela "slå-bordet" med väfskeden hänga F. **Skak äi hissu slai,** [skakning i den här slån] F. **Dumm summ sla** CS; "dum som slå" S, dum som en spån. Jfr **slo** samt **stege-, vagns-** och **örv-slå.** — **slåvagn slawagn** Neog; **slavagn** CS m., en wagn vtan stegar Neog; vagn utan sidobräden CS.

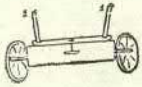

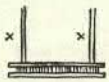

slå v. **sla** Neog; F—VBS; CS; *slɑ̊* FN 336; *slɑ* FHG; *slɑ* LÄ, LHG; GHHm; EKWss; pres. **slar** FS, CS; GH, LJ; GA; RN; 2 p. **slart** FCS; impf. **slo** CS; **slog** FCS; *slɑu̯* FHG; *slɔu̯* FHG; *slou* GHHm; EKWss; FL, LÄ, BR, HU, L, NRHG; HETg;

2 p. **slogst** (i visa) AG; *sloust* EK Wss; pl. **slogu, -o** FCS; sup. **slaï** F; **slat** FCS; *slât* FN 336; *slat* FL, LÄHG; GHHm; EKWss; perf. part. **slagen** CS; **slaen**, f. **slaï**, n. **slaï** FCS; n. **(av-)slage** AG; pl. **slaner, -nar**, n. **slaï** FCS; *slàgna* BRHG; imperat. pl. **slaë** FS; CS; pass. **slas** F (se äv. **slåss**). Formexempel. **Hadde stykki, skuddi sla!** [ropade bysen] LÄ. **Ja skall sla di, så grumä** [gorr] **star ör di!** FLCS. **Nar jag dig, så slar jag dig** F. **Han slar mi till**, jemt och samt S. **Dä slar av mä söini** (GH). **Tuku slar upp**, det klarnar (efter dimma) RN. **Dä slambrar u slar** (i en kvarn) LJ. **Täu-sla-trè** [två slå tre] (lek) S. **Hästen . . slog mi äi bakkan** FCS. **Torni slog nir**, åskan slog ner FCS. **Vör slogu annarsind** [vi slogo (hö) andra gången] FCS. **Slaë snaudari**, slån närmare (till marken) FCS. Sedan **myles** det **sundar . . u slas lambafätt pa** F. Betydelser: 1) slå (i allm.). Konstruktionsexempel: a) med objekt. **Sla assle** (lek; se **ars-hål**) S. **Sla bagganos** (lek), slå knytnäfve BU. **Sla basken** (lek) S. **Sla en bräus** [kortspel] GH. **Sla dauåira bäi**, slå döförat till F. **Slå dårrm** med ngn, prata, resonera tiden bort VG. **Sla gnäggen** i vädret, gapskratta STÅ. Hus-katta "slår" harar i skogen HU. **Sla hate** [se d. o.] L. **Sla ild mä klackarna** [lek, då man slår järnskodda klackar emot hvarandra så att det gnistrar] S. **Sla kinnkar** (på), åstadkomma trassel, förargelse S. **Sla kronvägg** (lek) F. **Sla kårs för sig** S. **Sla laide pa**, bli ledsen på LÄ. **Sla natabo**, slå natthugg F. **Sla pikke pa nåklen**, slå någon natthugg F. **Sla reita ei förfleisi** [se **rita** s.] GA. **Sla sig i fyllge**, förena sig i skock, sällskap (F), GA. **Sla sig (kull)**, gå att sofva S. **Sla sig undar**, gömma sig, undandraga sig (vid skall) F. **Sla simpur**, nicka, vara sömnig F. **Sla en skeit** (RN). **Sla våg** el. **sla vag** F, L, slå vad. b) med prepositionsuttryck. **Sla äi galenskap**, drifva till gyckel GA. **Sla i sko**, slå i (om hästar) CS. **Spyttä äi näfvar u sla äi augu!** sad en enka S. **Sla pa kas** [i pärk] S. c) med adverb. **Sla av**, göra mindre af, förminska RN. "Slå af", få mistning på syn el. hörsel (**söini slar av**) S. **Sla bäi**, lägga mot (till bots) F. **Sla burt**, "slå bort", ödelägga, öfvergifva VA. **Sla framm**, förslå, räcka till CS **Sla gali fyr håvude**, förefalla underligt F. **Sla hop**, tvinna S. **Sla hän**, taga vägen, bli af, förslå GA. **Sla i hel**, slå ihjäl CS. **Sla mausar** [flugor] **i häl** FI. **Sla äihop**: 1) förenas, mötas: **hä äurar u snåiar som himmel u jård sk[uddo] sla ihop** F. 2) tvinna S. 3) dela fisken lika, då man fiskar tillsammans F. **Sla ihop**, ge om (med kort) GA. **Sla in** (i pärk) S. **Sla äi täu**, dela i två (L), RN. **Sla laust hänn, — mäd**, slarfva med, ej bry sig om RN. **Slå lent hän**, drifva fåfäng, slarfva, vara lat ÖJ. **Sla ner**, besegra, krossa, döda L. **Sla pa** (i kort), [slå på korten i st. f. att kupera] S. **Sla pa** (vid förlofning, vid köp). De unga ta hvarandra i hand och föräldrar, blifvande svärföräldrar och närvarande slägtingar **sla pa**, eller "göra handslag", lägga sina händer på deras händer . . RN. Vid köp eller byte (af klocka, häst m. m.) tar man hvarandra i hand och ett 3:e **fålk** slår på enes hand och (sedan

de vändt näfvarna) likaledes den andres hand AN. "Det **slar** intet hiärta **sunder**" (om god mat) S. **Sla till**, räcka till, förslå GA; L: **att haude kan sla till** L. **Dricka slar aj til** . . Bröll.-d. 1726. "Slå till", bestämma hvar och en sin del vid arfskifte S. **Sla undar**, smussla undan, stjäla undan F. **Sla bakskoar (framskoar) undar** [på häst] S. **Källdu slar upp**, ger, springer upp, blir full af vatten GA. **Sla simpur upp**, sitta och nicka då man är trött och somnar. **Sla stang upp**, sätta upp bröllopsstång L. — 2) slå hö. **Sla lude** [ludet], slå en äng ovårligt, ej nog nära roten FCS. **Han slar havvdutt**, så att han lemnar gräset högt åt begge sidor F. **Däu slart stora havvdar** F. **Avslage si**, part., afslaget AG. Fg. sla, pres. slar, ptc. n. slagit. — **slå-bank slabank** HH m., sockerklubba. **-bom slåbom** GA m., (af en väf) stor karl, drasut, som är lat. **-bord slåbord**, (slagbord), stort matbord. Jfr **slag-bord**. **-borr**, se **slagborr**. **-dank sladank** FCS; S; **slådank** F CS, m. S, n. CS, drummel CS; slarf, sälle, trasvarg S. **-*donka sladångka** F, gå och drifva fåfäng, ha god tid. **-hage slahage** SKU; **slåhage** VS m., hage som öfvergått till äng VS; hage eller betning som slås SKU. **-mark slamark** (F); GH; SKU; SH 13; *slɑmark* No. Gtl. HG; m. S, f. (?) HG, ängsmark GH; hage eller betning som slås S; slåttermark HG. **-val** se **slagval**. **-*åting sla-ating** F f., slottergilde. **-*örve sla-** ell. **håi-örfve**, 1/2 aln längre lieskaft att slå hö med. Jfr **skörd-örve**.

***slåka slåka ör sig** Sahl, ej weta hwad man säger.

slån (***slia, -e**) **släiä** CS; *slaiɑ, -u* GHHm; *slɛ̨ɪɑ* GRJ f., pl. **sleiar** Neog; (F, VB); **sliar** Ba; S; CS; **släiar** S; CS; BU; *slæ̨ɪɑr* FHG; *slæ̨ɪar* BRHG; *slaiar* GHHm; *slaɪ̯ar* EKWss, slånbär; slån; Prunus spinosa; svet. stertebär, slåon Neog. Gåta: **"Dar kumbar an blar man mä stang äi rövi?"** = slåbäret, "slion", **släiar** BU. — **slån-(*sli-)törne sleitynne** VS; **släiätynne** CS; *slaɪ̯tyn̨ɪ* GHHm; *slæ̨ɪtýn̨ɑ* BS, ÖJHG; m. CS; n. Hm, slånbuske CS; hagtorn [! ?] S; slån Hm.

***slåna** s., se **sluna**.

***slånig slånigur** F, mager.

***slåning** s.[1] **slåning** F m., mager kut.

slåning s.[2] *slɑn̨ɪŋg* LK f., slåtter. — **slåning(s)-tid** m. bf. **slaningstäiden** VB; *slɑ̀n̨ɪŋtæ̀ɪdn̨* LHG, slåttern.

slåss slas FS; CS; (VB); impf. **slos** CS. **Slas mot röisenn**, att med dyngvalen sprida gödsel på marken F. *dɨ kam tɨ slɑ́s*, de kommo i slagsmål HUHG. **Di slos ann täckt**, de slogos ett tag CS.

slåtter s. (finnes blott i sms.) **slåtter-gubbar slåttaregubbar** L pl., blommor, Scabiosa succisa. **-öl slåtter öl** Sahl, **slotteröl** PS; *slɑ̀tar-ɔ́l* BR, HUHG n., convivium fænisectionis ergo Sahl; slåtterkalas HG, se f. ö. (det äldre) ordet **slätt-åting**.

släcka släcka Neog; AG; **-ä** CS; pres. **släckar** L; *slɑ́k̨ar* BR, L, NR HG: 1) släcka sin lust, harm på enom Neog; släcka [eld] CS; HG. 2) göra slak, "släcka tåget" S. 3) ej vara sträckt, bli slak (rep) S. 4) tryta L; (om vattensamlingar) BR, L, NRHG; släppa vatten i en brunn el. "brya"; torka ut AG. *dɑ kɑ̀ldu slɑ́k̨ar aldrɨ*, den källan tryter aldrig BRHG. Källa

. . som aldrig **släckar**, tryter L. — **släck-mätt, släkkmätt** S, otörstig.

(?) släd s., se **släp-säd.**

släde slide Neog; Tft; **-i** F; CS; **-ä** CS; (ack.) **slida** FCS; *slı̣da* FHG; *slı̣da* LÄ, BRHG; LK; EKWss; *slı̣dı* GHHm m.; pl. *slı̣dar* LK, släde som förr användes i stället för kälkar, så väl till finare som grövre bruk.

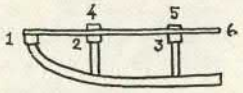

1—3 **fram-, mill-** o. **bak-uka**
4, 5 **fram-** o. **bak-flautä**; 6 **slida-buttnen**

Fläia [laga] **ann slida** FCS. *an tráifı̣áı̣tra slı̣da*, en släde med tre "fjättrar" FHG. Jfr **drög, skogs-** och **åk-släde.** — **släd-*andre (-*ander) slidander** Ba; S; **slid-andri, -a** F; **-andrä, -andarä** CS; bf. *slı̣dándan*, pl. *-andrar* LHG, jernet under slädmeden Ba; S; HG; den tunna skoningen under en slädmed, af jern el. träd CS. Bönderna hade slädor utan allt järn med **andrar** af **grän-grajnar**, så kvistfria **flaini** (utsidan) af bågen, så rund hon var, sattes nedåt och inre sidan (inbågen) höggs något flat mot **maiden**, hvarvid de fästades med träpinnar L. **-botten** m. bf. **slida-buttnen** F. **-fjättra slidfjètra** f. BU; **-fjeträ** S; **slidafjetri** FCS m., pl. **-trar** FCS, slädfjätter, stötta på slädmed. **-före slidaföire** F n. **-gång slidgang** BU m., läger för sågstocken, som förer den intill sågbladet. **-*krämp slidakrämp** F CS n., det uppkrökta stycket å en med. **-med slidomaid** (F)S f., bf. **slidomaide** F [uppf. som sv. m.]; **slidumaide** ("m.") FCS; *slı̣dmaidı* LK. **-*mede slido-, slidumaide** FS; CS m. [trol. f. bf., se föreg.]. **-stav slidstaf** CS; F; AG m., sidostaf el. slå på en släde, som stöder lasset; kälkstake; slå i släde. **-väg slidväg** CS; *slı̣dvæg* LK m., "slädväg", slädföre.

***slädra (*släddra)** s. **slädrå** AG; L; VB; **-ä** CS f., pl. *slæ̀drar* BRHG, dålig, läderaktig köttbit AG; slankiga köttet i sidan vid **slèmi**, ljumsken L; seg köttrasa VB; slimsa af senor el. kött, helst rått CS; *dæ̨ æ bæ̨slæ̀drar*, det är bara segt, sladdrigt kött BRHG. Jfr **köttslädra.**

***slädrig slädru** AG, till föreg.

släg s. **släg** Neog; S; CS; F m., pl. **slägar** S, slag; åskslag. Jfr **tordön-släg.** Hvarest åskan med **an släg** (skräll) slog ned F. En **släg** på ryggen Neog. Fg. slegr, pl. slegir etc. 2) (n.) en äldre arbetssam menniska CS.

***släga** s. **släga** FS; CS; *slæ̨ga* AB NC; pres. *slæ̨gar* ABNC; impf. **släga'** FCS; **slog** F; *slæ̀gda* ABNC; sup. *slæ̀ga* ABNC; pres. part. **slägandes** FS; CS: 1) slänga i gången (om ett hjul, slipsten) FS; CS. *ɪa̱ulɪ, vástàɪn'n slæ̨gar*, hjulen l. slipstenen går ej runt (då axeln ej sitter alldeles i centrum) ABNC. 2) flaxa, svepa kring F; fara fram med gny FCS. **Kom slägandes**, kom dängande, flaxande, drifvandes F. **Slägandes kåm ha**, hon kom farande FCS. **Lövisska** [lövjerskan] **kom slägandes** med långt hår och långa bröst F.

***slägig slägugur** FS; CS, n. **slägut** FCS, slängig i gången (slipsten) S; (om en slipsten som blifvit sliten excentrisk); adv. slängigt CS.

***släka släka** Neog; FS; CS; **bläka**

[!tryckfel] Linné Gothl. resa s. 175; **släkå** fS; CS; L; NS; SU; **-o** F; **-u** FCS; **-ä** CS; FLCS; **slèkå** HH; *slęku* GHHm; *slèka* FHG; HB (VB) Tg; VBBn f.; ack. **släkun, släkuna** FCS; **släkona** F; (***släke**) **slake** [!] Linné a. a. s. 201; **släke** Ba; Sahl, PS; S; CS; FCS; SÅ 27, 106; **-ä** S; CS; *slèka* FHG; ABNC; EK Wss; GBJ m., kallas thet hafsgräs som wräks till lands; är try slag: **tang, autre** och **ylle**. Thetta sidsta dåger til giöda åkrar med Neog; hafstång, Fucus vesiculosus CS; **släka** omfattar alla slags sjögräs till gödning, såsom **hautur, tang, ylli** FCS. När **yllä** och **hautri** ruttnar blir det **släkä** FLCS. **Släkå** tages hela året när det går i land, vid öfverflöd säljes till **upplänningar** (ja, från Etelhem och Lye) för 50 öre lasset L. **Slèkå** skulle **ai gi bröd pa 'yllu!** sad Göran P:m Kvinnegarda 1793 till **gardsmannen** Th. K:n Kvgda HH. **Arbuda mä släkona** F; SÅ 71. **Braida släko i döia** F. **Rada släke,** lägga 2 hopar af hvart lass FCS. **Sno upp släke ör döian** CS. **Saika yttur släku,** taga ned med grepen och liksom skumma upp **släka** F CS. Jfr **höter-, moss-** och **tångsläka** samt **liva** och **ylle**. — ***släkebrodd släko-brudd** FCS; **släkäbrudd** m., bf. **-en** FLCS, brodd som växer efter släkegödning. **-bänk släkobännk** F m., hög vall af släke vid stranden. **-drög släkedrög** HL n.[?], släde att släpa släke i land med ur vattnet medelst oxar. **-*dya släkodöia** F; **släkedöiå** L f., pl. **släkedöior** F; **-döiar** S. **Döiå** ell. **släkedöiå,** stranden i vattenskvalen, der släken samlas, och som är mellan strandegarne skiljda medelst 2:ne **märke-stainar,** af hvilka en står uppe i land vid **täunen** och den 2:dra der gäsvallen tar slut mot själfva stranden L. **-*dye släkudöii** FCS; *slękudöia* FHG; *slękdoia* ABNC m., hop af "släke" (tång) NC; = föreg. **Hvärrta** [se **värta**] **en släkudöii** FCS. **-flinga släkoflinga** FCS, en sammanhängande del släke. **-grep släkegraip** f., bf. **-i** (F), [tånggrep]. **-hop** pl. *slękhaupar* LK, högar af hafstång. **-*jocka släkojåkka** FS; CS f., släkgyttja. **-rand släkorannd** F m., bf. **-en** FS; CS, mindre släkevall vid stranden. **-råg släkoryg** FCS; **släkäryg** FCS m., rågbrodd som vexer efter gödning med släke; har den egenskapen, att när får om hösten beta den, blifva de liksom rusiga, ragla och falla ofta omkull. Derföre säger allmogen på skämt om en rusig karl: **"Hann har vart på släkerygin"** CS. **-strand släkestrand** (F). Släke-stranden delas efter hvar stor storm, eller så, att stundom stranden delas (efter släkens tjocklek och mängd), t. ex. i fem delar, och sedan delas alltid hvardera femtedel i tre delar och derefter **lutas** (lottas) om dem F. **-täkt släke-tägt** (ÖJ); *slęktakt* m. GBJ, tångtäkt.

släkt slägt GA f. bf. **-i,** slägt, närskyld.

***slämma slämba** Neog; **-å** AG; LS; CS; (NS); VB; **-ä** LCS; **-u** SUKn; S f.: 1) wåt nederbörd, af regn och sniö, slaggwäder Neog; snöslask AG; L; VBS; Kn; regn och snö, slask LS; CS. 2) dålig välling AG; dålig mat L. Jfr **snöslämma.**

***slämma** v. **slämmbä** S; pres. **slämmbar** RN; VB; **slämbär;** impf. **slämbädä,** sup. **slämbä** VBKn. **Hä slämmbar** VB, det är snöslask; **hä**

slämbär, det slaskar, om regn och snöslask VBKn.

***slämra slämmbra** FS; CS; **slämmrä** VY. **Slämmbra äi sig**, glupa i sig FS; CS. **Slämbra ner mä snåi**, vräka ner. **Slämmbra pa** t. ex. en vagn, öfverfylla med folk och annat FS, CS. **Slämmbra til**, göra oordning, stöka till med många saker el. skräp (= **lambra til**) F; **lämmbra til** FCS. **Slämmrä till**, göra ostädadt, till-lamradt VY.

slända slämbu [slän]du f., spinnrock (vanlig) (HS).

släng s., se **svim-släng**.

slänga v. **slänga** FCS; **-ä** S, CS; pres. **slängur**, impf. **slängdi** FCS. **Snytä** och **slängä**, slänga, vräka med ondska (och under trätor) S; **snöitä u slängä** CS. Jfr **väder-slängd**. — **släng-pil slän̊g-päil** (leksak), se **kast** och **sling-pil**.

slänt slännt VY m., bf. **-en**, sluttningen i en backe. Jfr **back-slänt**.

sländig slänt̊ugur FS; CS, sluttande.

***slänting**, se **back-slänting**.

släp s.[1] **slep** Neog; F; SUCS; **slèp** F; GA, (L); BS; VB; **släp** Sahl, PS; S; VB; f. [?], bf. **-i** BS; n. FS; CS; L; VB, bf. **-ä** VB, en stor skodd släde, drög ell. släpa, at föra något tungt på Neog; oskodd släde L; hökälke SUCS; oskodd hökälke i myr VB; träsläp BS. SÅ 10. Jfr **myr-**, **sten-** och **trä-släp**.

släp s.[2] **slep** CS n., tungt arbete.

släpa v. **slèpa** F; **släpä** CS; *sleɪpa* GHHm. "När svinen släpa läge blir det alltid oväder" vs. — **släp-bår slèp-bar** LÄ; SÅ 48 m., [ett fodersläp], se **närra** s. **-russ släp-russ** S; *slàɪprús* BRHG n.: 1) dålig häst S. 2) mycket arbetsam menniska S; (särskilt arbetsam piga) HG. Kvinfolken på Fårö äro riktiga **släp-russ** (F). — **-sko släpsko** VS; S m., återhåll på vagnshjul VS; fig. trög, sur, ovulen menniska S. (?)**-släd slep-**, **släp-släd**, CS, slip, upphalningsbädd för fartyg [trol. **-städ**, se nedan]. **-stake släpstake** HL; VY; (= **seid-band**) m., 2:ne stakar längs kölen på båten. **-stycke släp-stykke** BRS n., fårfängsel, en vid halsen fastbunden släpande käpp 4—5 fot lång. **-städ släpstäd** (VY) [trol. dets. som CS **släp-släd**, slip, upphalningsbädd för fartyg]. **-trä sleptre** CS n., (släpträd) ett rännformigt träd, som fästes under hjulet vid körning utför branta backar.

släppa s. **släppa** f. CS; **släppe** m. [?], spricka CS; större spricka i berg, sten S.

släppa v. **släppa** Sahl; PS; F; VS; VY; NS; **-ä** RU; RN; pres. *slæpar*, impf. *slæpte*, perf. part. *slæptar* LK. **Ha i nå fat taum** [töm] **pa han, så släpp han inti** AN. **När jag sär: släpp! skatt tu halda; när jag sär halld! skatt tu släppa** (lek) F. **Släppa skut äi**, skjuta någon (med bössa) VS. **Släppa af**, ta ur oket, släppa på betet (ett kräk som är sjukt) VY. **Släppa bi (bei)**, släppa baggarne till tackorna (S:t Thomas) NS. *slæp̊tił*, bestå: *han skud slæp̊tił træværka*, han skulle bestå trävirket BRHG. *slæp̊áut*, släppa boskapen ut på bete om våren: *ha ɪ slept aut ænu da?* ha Ni släppt ut (boskapen) ännu då? BRHG. **Släppa sig**: 1) när barn lärt sig gå at de ej be-

höfwa hålla i något Sahl, PS. 2) fjärta Sahl, PS; S. — Fg. impf. slepti. — **släpp-bagge släppibagge** fS; CS m., gumse som läggs till (skall lefva), släppes efter klippningen. **-hänt släpphändtar** vy, slapp, flat, efterlåten. **-käpp släppkäpp** ag m., [käpp som sitter i **ganstukken**, storbomen på en väv].

släppig släppugur fS; CS, som ej hänger ihop; **lairen, halmen jär släppugur.**

***släpping släpping** S, skinnklocka under halsen på getter, får och svin S. Sugga . . med **släppingar** under halsen Gotl. Läns Tidn. $^{26}/_{9}$ 1851.

slät adj. **slètur** fS; CS, (fl); *sl̨ętur* fN 348; *sl̨ęt* flHG; *sl̨ęt* ghHm; *sl̨ętar* ekWss; *sl̨ętar* lK; vbWss; f. **slèt**, n. **slèt** fS; CS; *sl̨ęt* läHG; heTG; m. bf. **slèta** f, slät; ödmjuk f. (Lasset) **dä ställpur pa slèta vègen** f. **Halda slèt för nåken**, "hålla slätt för någon", krusa, fjäsa för någon S (stå). *rę̨t u sl̨ęt* heTg. **"Slipper slätä"**, behöfs inte! Bry Er inte! S. *da slåpst ðu sl̨ętar!* det slapp du "släter" (det gick din näsa förbi) brHG. — **slät-kulla slètkulla** f (fårnamn). **-kullig slètkullugur** f, (får) utan horn. **-*mätta** s.[1] **slètmätta** to; **-ä** ag, (l) f., halt, inbundet kvinfolk, som ej vill säga hvad det menar ag; en som vill ställa sig in to. **-*mätta** s.[2] **sletamätta** bu f., mjölvälling. **-*nedra sletnidra** rn f., inställsam, falsk kvinna, piga. **-vatten** *sl̨ętvatn* lK, lugnt vatten. **-välling sletvälling** fCS, [maträtt].

***släta** s., se **slätta** s.

släta v. **slèta** fS; CS, (vb); **-ä** CS; **slätä** S; *sl̨ęta* ghHm, stryka slätt (en katt på ryggen) f; stryka, smeka Hm. **Sleta katten**, stryka katten fS; CS. *sl̨ęta katu* ghHm. **Sletä** (äut), släta ut, jämna CS. **Sleta sig inn** fCS; **slätä sig in** S, smickra sig in, ställa sig in.

släta-krist(e) sleta-krisste f; **sletakristi, sleti Kristän** fCS; *sl̨ętakrist* fHG n. S; CS, (växt): Achillæa millefolium S; CS; Galium boreale CS; en alns hög växt med hvita blommor, hvilken brukas som humle på dricka (sämre att bruka). **Röllika** eller **sletakrisste** (blomma) med enespånor göra goda beskar f.

slätt s.[1] **slet** fS; CS, (fl); **slätt** S; *sl̨ęt* fN 347 n., slag; klockslag; (= **handslèt**), onda bettet. Jfr **hand-, i-, klock-, mans-** och **uppslätt.**

slätt s.[2] **slèt** fS; CS, (fl); l; **slätt** f; *sl̨ęt* gbJ; m.[?] f; l; J; f. fS; CS, (fl), bf. **-i** fS; CS: 1) slåtter fS; CS; l; J; slotter(-arbete) f, (fl); slåning J. **Stygg slèt**, svårt att slå (om tufvig mark) l. **Hjär jär a stygg slèt (äi hitta ängi)** fS; CS. *dęi a̯skapli sl̨ęt* gbJ. Jfr **hö-slätt.** 2) slag; **handaslet** fCS, se **slätt** s.[1] — **slätt-gille slèt-gilde** S, (f, gb); **-ä** kb n., slotteröl. **-karl slèta-kar** fS; CS; **slèt-karl** f, (fl); **slètkal** ag; vb; CS; *sl̨ętkal* lK; *sl̨ętkal* ekWss m., pl. **slètkalar** rn; *sl̨ętkalar* gbJ: 1) slåtterkarl S; CS; Wss; K. 2) en blomma (Succisa pratensis) som blommar i **slaningstäiden** vb; vädd (Scabiosa succisa) gbJ. **-karl(s)gille slètkalgilde** (f); ga; hm; vb; *sl̨ętkalsgilda* lK n., höslåtter (af blott karlar) S; slåtterkalas K. SÅ 57. **-karl-ost slètkal-usst** ga: en 4, 5 hustrur i samma gård och närmaste grannby af bekanta buro

tillsammans mjölk (att **lana mjälk**) att derpå göra **vinstar-ust** till **slètkalgilde**. -***åting slätating** Ba; **sletating** (F); S; CS; *sl̨ęṭạtɨŋg* GH Hm m., slåtteröl, slåtterkalas. Jfr SÅ 57.

***slätt** s.[3] **slätt** Linné Gothl. resa, s. 237; CS; (L, VB); *slạt* EKWss; GAHG m., Agrostemma Linné; A. githago, rödklätt CS, HG; en växt (agrostemma?); ogräs i spannmål S; Silene Wss.

slätt s.[4] *slat* BRHG m. Jfr **rumslätt** och **slätta** s. — **slätt-flis sletfläjs, -flis** f. CS, [trol. ortn. Slättflis i Follingbo]. **-gliden slättgleiden, -i, -i** BU, "adj.", kal slätt, hvarest man lätt glider.

***slätta** s. **slètå** F; VB; **-o** F; **sleta** FCS; *sl̨ęṭa* EKWss; *slàṭa* ANHG; *sl̨ęṭo* VBWss f., bf. **slätu** KMKn; **slètu** VB; pl. *slètar* FHG, slätt, plan, skoglöst ställe. *a veid sl̨ęṭo* VBWss; *mɨṭ pa sl̨ęṭu* EKWss. Jfr **rum-slätta**.

***slättar-öl slètare-öl** [!] KB, slotteröl. [Säkerl. = **sletar-öl**, se **slätt** s.[2]].

***slätte slätte** GH m., liten slätt.

slö sloi Neog; **slåi** CS; **slåiar** CS; GA; **slåir** GA; *slạɪ* LK; BRHG; *sloɣɪạr* EKWss. (***slög) slåigur** FS; CS, (L); *sláɣgur* FN 319, 341; *slàɪgur* FHG; f. **slåig**, n. **-gt** FS; CS. (***slögd) slåigdur** F: 1) slög knif Neog; slö FS; CS; icke hvass CS; slö (om eggverktyg) HG; K; Wss, (om folk) FHG. *yksɪ æ slạɪ* BRHG. 2) tyst, flat, intet kunna tala för sig Neog; skamflat, samvetet slog honom; rädd för brott (= **fåigdur**) F; skamflat över ett medvetet brott GA; n. skamligt: **slåigt** att komma hem utan gåfvor F.

slöa (*slöga) slåiga FCS; **slåiä** CS, slöa, förslöa.

***slöd slyd** LÄ, **pa slyd**, på sned, lutande.

slödder slöyder Neog; **slyder** L. soc., liderligit följe, gement pack. — **slödder-hand** pl. "slödderhänder", "komma i ~", komma på afvägar, (råka ut för slödder, pack) S.

***slöddra slöddra** (fram) S, tala oredigt.

***slög** adj. **slyg** L. soc.; **slöigur** FS; CS; BUCS; **slögur** FLCS; *slɔ́ɣgur* FN 344; artificosus L. soc.; händig S; CS.

***slögja (slya?)** *slɣga* L, NRHG; VBBn f., släpa, *lauslɣga* Bn; lövruska; även björkris HG.

slöjd adj. **slöygd** Neog; **slygd** Sahl, PS; **slojgd** Ba, **slåigd** CS; **slögd** CS; **sløgdur** FLCS; **slöigdur** L; **slöjgdar** EK; *slɔ́ɣgdar* HBTg, then som är beqwäm, eller kan giöra med sina händer allhanda; i synnerhet wel hugga med en yx, och laga om gårdsredskapet Neog; skickelig til handaslögder Sahl; händig Ba; S; CS; fallen för att slöjda F; slöjdkunnig Tg.

slöjd s. *slygd* FN 315.

slöjda slygde Sp; I 96: 4; **slygda** Sahl, PS; **slyggda** F; **-ä** CS, at arbeta något nätt med händerna Sp; at göra nogot fint särdeles med yx eller knif I 96: 4; tälja, slögda Sahl; CS; slöjda F.

slöjdare slyggdare GA m., slöjdknif (som ej fälldes ihop).

slöjd(ar-)kniv slygdeknif Sahl; **slygdkneif** PS; **slyggdakneif** F; **-knäiv** FCS; **slyggdarkneif** F; GA; **slygdärkneiv** VBKn; **slygderknäif** CS; *slɏ̣ḍaknɛ́ɪv* BRHG; *slɏ́ḍaknɛ̀ɪv* ABNC m., täljknif; slöjdknif (som ej fälldes ihop) GA. -***toll slygdtåll** BU m., slöjdknif.

***slöjdig** **slyggdig** HL, händig, skicklig att slöjda, snickra.

***slöjdra** **slyggdrä, slyddrä** CS, slöjda, tälja.

***slöm** **sloim** Sahl, PS; **slåim** CS; FS; CS; *sloɣm* GHHm; *slaɣm* ABNC; m. Hm; f. bf. -*ɨ* ABNC; n. S; CS, slösäd Sahl; S; CS; NC; oduglig säd CS; småsäd Hm. — ***slöm-ax** **slåim-ax** S, [dåligt matat ax].

***slömmas** **slömmas**, vara lömsk. **Hunden gar u slömmes.** Rz 622 b.

***slömmen** **slåimen** FS, CS. f. **-mi**, n. **-mi**, slö (om säd).

***slömmig** **slojmig** PS; **slåimug** CS; [f.] **sloimu** Sahl, n. **sloimut** Neog; **slåimigt** HM, ej väl frödd, ej med fulla ax Sahl, PS. **Sloimut** korn, som intet är stritt Neog. **Slåimigt kånn vill inte gänne fällä stjertar** HM.

slör s. **slör** CS m., liten, vacker vind på sjön. **Ta in** [fiskegarnen] **pa slör**, med än mer fisk [än **pa halls**], nästan såsom **till slings** AG.

slösa **sloisa** Sahl; *sloɣsa* GBJ: 1) slösa J. 2) säges om en häst, då han helften trafwar, helften går Sahl. **Hästen slojser**, hälften trafwar, hälften går PS.

***slöta** s. **sloita** Neog; **-e** L. soc.; **-ä** S, (F); **slåitä** CS; *slɑ̀ɨta* BRHG; ABNC f., wått, orent och slaskut wäder Neog; wäte, slask L. soc.; djup smuts, snöslask på vägar, dy CS; väta, sump, orenlighet, snöslagg S; sörja, mest om snöslask, men även om stark väta i övrigt NC, HG.

***slötig** **slåitug** CS; n. **sloitut** S, oren, smutsig CS, (n.) orenligt S.

smack s.[1] **smakk** n. (L), RN, sug, dragkraft, då man röker.

smack s.[2] **smakk** F, fartyg?

***smacka** s., se **vild-smacka.**

smacka v. **smacka** Neog; S; **-ä** CS, såsom när ett swin äter Neog; klatscha med munnen under ätning CS. **Smakka** (på hästen) S. **Smackä pa russi**, mana på hästarne meddelst smällande med läpparne CS.

smak, jfr **mun-smak.**

smaka v. **smakä** CS; *smɑ̀ka* allm. HG; pres. **smakar** F; **-ur** [!?] FCS; impf. **smaka** FCS. **Hä smakar sum ko kysste naut!** (ordst.) F, [= det har en intetsägande smak?].

smal **smalldår(r)** FS; CS; NS; **-ur** FCS; **-ar** L; **smalld** L; **small** S; CS; *smɑ̀ldur* FN 305; *smɑ̀lar* LK; GBJ; *smɑ̀l* FLHG; GHHm; ABNC; f. **small** FS; CS, "ack." **smalla** F; n. **smallt** FCS; m. bf. **smalla**; komp. **smälldri**, FS; CS; **-e** F; **-ä** FCS; **smällar** (VS); **smällare, smällre** F; **smallari** FCS; sup. **smällst** FS, CS; **smällast, smallast** FCS, bf. **smällsta** F, smal, -are, -ast. **En läiten small, kvikkar kar** S. **A small ränning**, smalt åkerstycke F. **Mä a smalla vidyx** F. **Smalla läggen**, smalbenet FCS. Jfr **livs-smal.** — **smal-aktig** **smal-laktugur** [!], smalaktig, något smal. **-bent** **smallbaintur** FCS. **-bläsa** **Smallbläsa** F, fårnamn. **-laga** **smallaga** F; **small-lagä** CS; *smɑ̀lɑgga* LK, något smal, tämligen smal. **-lang** **smallanger** AG [lång o. smal, i gåta, se **humle**]. **-lägg** **smalla-lägg** FS; CS; **small-lägg** S; CS m., bf. **smalläggen** F, VS, smalben. **-ränning** **small-ränning** FCS, smalt åkersnyte. Jfr **"a small ränning"** F (d:o). **-vacker** **smallvacker** CS, [ej övs.].

smala v. **smalä (af)**, smala af CS.

smalna **smalnä, -llnä** CS; *smɑ̀lna* LK. Jfr **smälla** v.[2]

smatter **smatur** F; **-er** FO n., smatter, smattrande.

smattra v. **smatra** Neog; fCS; **-ä** S; CS; *smɑ̨tra* abNC, smattra, knittra såsom eneris i eld, täta gevärsskott CS; såsom salt eller torr granwed i elden Neog.

***smaul smaul** f, fartyg?

***smausa sig smause si** CS, (= **måsä si**), göra sig goda dagar, må godt med mat och dryck (Ty. Schmausen). **Smausa äi si,** äta glupskt och snuskigt fCS.

smed smid Neog; fCS; *smi̥d* fN 325; *smi̥d* fl, lä, brHG; ab NC; he, hbTg; *smi̥d* ekWss; gbJ m., bf. *smi̥dn* allm. HG; pl. **smidir** Neog; *smi̥̊dar* allm. HG. (**smed**-sms. se äv. **smedje**- sms.). — **smed-blomma smidabloma** fS; CS f.: 1) Campanula glomerata CS. 2) brännblåsa (af eld i smedjan) S. **-bälg smid-böl(l)g** fiKn; l; vb; *smi̥dbɑ̨lg* brHG m., bf. *smi̥dbólgan* rnHG. **-koka smidkoka** Sahl, **-e** PS, smedslagg. **-loppa smidaluppa** f; **smidluppa** bu; **-ä** li f., pl. *smi̥dlúpar* brHG, gnista ur smedjan. **-lus smidaläus** f; **smidläus** f., bf. **-i**, pl. bf. **-läusnar** ag, gnista i smedjan. **-packe smidpacke** S m. [den grova "packe" som "städen" står på]. (?)**-sill smida-silld** f m., smedje-, järnslagg. **-*sinda smid-sindä** CS f., = följ. **-sinder smida-sinder** f; **smidsinder** bu; [n.] [bf.?] **sindrä** S; CS, smedslagg. **-*sindra smidsindrä** CS f.[?] = föreg. **-tång smidtang** CS. **-ässja smideisä** bt, vnS, CS f.

smedja smida fCS; **-ä** S; CS; *smi̥da* ghHm; ekWss; gbJ; *smi̥da* brHG; heTg; *smi̥da* lK f., bf. **-u** S. (**smedje**- sms. se äv. **smed**-sms.) — **smedje-bälg smidu-bällg** fCS. **-eld smidu-älld** f m., (motsatt **dau-älld**), eld som **blases upp. -loppa smido-luppa** f f., klar, gulbrinnande eldgnista (af största hettan) som sedan bildar ett rundt jernkorn. **-packe smidpacke** Ln, ["packe" som städet står på]. **-*sind smidusind** fCS f. = följ. **-sinder smidosinndur** el. **-silldur** f; *smi̥dsíndar* nrHG n., bf. *-síndra* lHG n. (**-*sinda**) **smidusindå** fCS f., pl. bf. **smidusindunar** fCS, smedslagg, jernslagg. **Smidusindunar jeru gråvar** [grova] fCS **-*städe smidustädi** fCS; **smidustäda** f, (fl), m. CS; HG; f. S [! fväxl. m. oblik a-form]; bf. *smi̥dstɑ̨dn* brHG. **-ässja smidu-äsia (äsja)** fCS f., smedsässja.

smeka smaika Bröll.-d. 1738 a; f; **-ä** l, smeka, kyssa l. **Smaika sig in,** smeka, lisma sig in f. **Ja sir lais jomfrur si mot unge kale smaike** Bröll.-d. 1738 a.

smekas smeikes Sp, I 96: 4; **smaikäs** Neog; lCS; **smaikes** Sahl, Ba, PS; CS; ga; rn; öj; **-as** fCS, intet äta för granlåt skul Neog; grannas, vara fagermätt Sahl; ej äta (af krus) Ba; krusa, vara storbjuden f, lCS; om den som skall bedjas, tiggas (att stiga fram, äta osv.) ga; vara sipp, tyst, alsmäktig rn; småskratta, småle öj. **Smeikes intet,** grannas intet Sp.

***smekig smaikugur** f, lCS; **-ug** CS; **smèkig** rm: 1) kruserlig fCS; snygg, nätt lCS; lockande, förförisk rm. 2) flottig, fet (om en person) CS.

***smeklig smaikelig** Neog, Ba; **smaikli** Sahl; **smaikäligur** f, fl, l CS, **smaikeli, -älig** CS; **smaiklig** rm; ag; (l); *smɑ̨̀ikl̥* gaHG: 1) fagermätt, såsom en gran Jungfru wid ett giästebods bord Neog; fagermätt, pertentlig, beskäftig Sahl; kruserlig fCS; storbjuden l CS; smekande, inställsam rm; nätt, hygglig, snutfager; som gör sig

vackrare och behagligare än man är; smekande AG; fin, pyntad GA HG; AG; god (väderlek) FLCS. 2) flottig, fet om en person CS.

smet s.[1] **smait** CS; FCS; GA; (L) m. S; CS; n.[?] FCS, smet CS; alltihop GA. **Helä smaiten**, alltihopa S, (L).

smet s.[2] **smit** CS m., smet, t. ex. **pannkakäsmit.**

***smeta** s. **smaita** FS; CS; **-ä** CS; *smæ̀ɪta* BRHG f., bf. **smaitu** BU; ack. **smaituna** FS; CS: 1) mängd S; CS; HG. **A hail smaita mä fäul** [fågel] FCS. **Hailä smaitu**, hela återstoden, alltsammans CS. ɨ *hail smæ̀ɪta*, en hel hop (folk m. m.) BRHG. **Han tok haila smaituna** FS, CS. 2) [träckhög, smuts] BU.

smeta v.[1] **smaita** S; FCS; **-ä** CS; *smæ̀ɪta* ABNC; pres. **smaitar** CS; impf. **smait** S; CS; **smaita** FCS; sup. **smaitä** CS, smeta på, kladda.

smeta** v.[2] **smeite** Sp, I 96: 4; **smaitä** HLCS; HM; *smæ̀ɪta* GAHG; HETg. (?smita**) **smäita** FS; CS; **-ä** HM; NS; **smeita** FS; CS; BU; **-ä** AG, (L); **smitä** HN; impf. **smeita'** FCS; perf. part. **smeitårr**[!] AG. (***smätta**) **smeta** Neog; **smèta** F; **-ä** EH; RN; *smæ̀ɪta* FHG; *smɛ̀ɪta* NRHG; *smɛ̀ɪta*(?) EKWss, hugga wed i små stycken Sp; hugga smått sönder såsom tiärwed Neog; fint sönderhugga **törrvi** till **såidet**, tjärdalen BU; småklyva tjärved till **såide** HLCS; klyfva, sönderhugga **såidsvid** HM, EH; hugga sönder blott om **såidsvid**, och just vid **såide** AG; finhugga och rensa **törrve** till **såide** FCS; rensa **såids**-ved, rensa af tjärveden till **såide** F; RN; NS; rensa bort fnöske och utved, som låg utanför kärnan i tjärveden GA, NRHG; hugga sönder och rensa *stumblar* till ett *soyda* . . (i mars—april) EK Wss. **Smeite wed**, hugga wed i små stycken Sp. **Smaitä vid** HL CS. **Smäita törrvid**, ränsa från bark FCS. *smæ̀ɪta tòrva* FHG. *smæ̀ɪta stùmblar* HETg. Före midsommar **smeitas** (rensas) **törrvi' till såide** F. **Viden jär smeitårr**, part. AG. No. smætta, finfördela. — ***smet-ved smet-vid** F; **smit-vid** HN; **smeit-vid** (L); *smæ̀ɪtvíd* HETg, = **såids**-ved F; sådan tjärved till **såide**, som är sönderhuggen af rötter HN; småved som fås när man *smæ̀ɪtar stumblar* HETg.

smeta v.[3] **smitä** CS, smeta, besudla, kasta något klibbigt, smetigt, så att det fastnar; kasta, slå.

***smete smaite** F m., bf. **-en**, svärm, mängd (af de små under **jårdi**).

***smia smeia** F; HÖ; **smäia** FCS, smila, småle.

(?)***smid** adj. komp. **smäidari, smäidri** BU; **smedare** LÄ, sämre, mindre än BU; smärre LÄ.

smida smäida FS; CS; HM; VB; **-ä** CS; **smeda** S; *smæ̀ɪda* GHHm; *smæ̀ɪda* ABNC; *smæ̀ɪda* HBTg; impf. **smaid** FS; CS; HM; VB; **smäidi** FCS; *smæ̀ɪd* ABNC; pl. **smido** F; HM; sup. **smidi** FCS; *smæ̀ɪda* ABNC; perf. part. *smìdn̥* BRHG, smida. "**Smidä**" [lek, då den ene lägger sina händer på den andres, som drar undan dem etc.] S. **När han smaid itt saum, så smaid ja täu** NR. **Smäida pa**, lappa kläder (**för godis** = godt) F, FL.

smidig smeidugur HU, smidig. Hjortarne voro **smeiduga**, men **hjort-hinnorna** bukiga.

***smillra smillra si in**, smeka, smila sig in.

(?)***smirsel smissel, ägg-smissel** S f., äggröra. Jfr **ägg-smirsel.**

smirska** (smerska**) **smiske** Sp;

L. soc.; Sahl, PS; **-o** Neog; I 96: 4; **-u** I 100: 18; VBKn; **-ä** Ba; CS; **smisskå** AG, (L); RN; (NS); SU; VB; **-ä** BSCS; **smässka** FS; CS; BU f., bf. **smisku** BSLn; pl. **smäskur** (F), smörgås Sp; Neog; I; S; CS; smör och bröd Neog; stor smörgås VB; smörgås med kött, fisk el. pölsa BU; (U.) smör CS. Jfr **blå-, kärn-, morgon-, skvaller-, sladder-** och **tumling-smirska.**

smirsla** (smyrsla**), se **ägg-smirsla.**

smiska v. **smiskä** CS, slå (sakta) med ris; kasta något i en vägg; slå häftigt.

***smisse smisse** VY, öknamn. "Ja du är mig en **smisse** du", sad Chr. Gazelius S [jfr det vanliga gårdnamnet Smiss].

***smit** adj. **smit** S, drucken, full.

smita v. **smäita**, pres. **-ur**; impf. **smait**, pl. **smitu**, sup. **-i** SV, smita, [= smeta]. Jfr **smeta** v.[1]

smitt(a) i uttr.: **hvart smitt u bit** F; **hvar smitt å smulå** VB, alltihop, hvarendaste bit; **hvar smitä bit**, hwar enda bit Ba. **Smittä l. smittande**, indecl. t. ex. **var smittä bäit** [!] hvarendaste bit CS.

smitta v. **smittä** CS; pres. *smi̯tar* LK: 1) smitta. 2) **Smittä av si**, smeta från sig (VN, BT) CS.

smocka s. **småckä** CS f., (= **måckä**), hög af något gyttjigt, löst, blött.

smocka v. **småckä** CS, slå med flathanden att det smäller; slå.

***smox smox** Neog; **småx** Sahl, PS; **småcks** S n. S, en smäll. Jag gaf honom **smox. smox** sade bonden etc. Neog; klattsch Sahl, PS, et ljud af något som kastas i gytja tax [?] Sahl; ljud af slag PS; slag; stryk S.

***smoxa** s. **småkksa** FCS, S; *småksa* BRHG f., bf. **småkksu** F[!], tjock kvinna HG; (fig.) stövel; vulva FS; CS. **Spörsmal** [gåta]: **Leta lare upp, kara haren burt u kåjra kyt-klånsen ei småcksu?** (= dra stöfveln på) F.

***smoxa** v. **småcksa** S; **-ä** S; CS; (F, VB), slå till (att det säger **småcks**); ge stryk, pisk S; kasta något blött att det låter: smack, t. ex. om man tager en sked full med gröt och häftigt slår (**småksar**) den tillbaka i grötfatet CS.

***smoxig småcksuar** S, plump.

***smuck** s. **smuck** S; CS m., återstod. **Hajlä smucken**, alltsamman S.

***smuck** adj. **smuck** Sp; L. soc.; CS skiön, wacker. **Smucke trafwe litet**, käre gack något fort Sp.

***smudder smudur** FS; CS. **Äi smudur** FS; CS, i smulor.

***smuddra smudra** FS; CS; **-ä** SU, smula F, krossa, smula sönder FCS. **Smudrä sundar**, bråka, slå sönder i smulor SU.

smula s. **smule** L. soc.; **-ä** CS; **smula, -o** FCS; **-å** VB; **smoula** S; **-e** ÖG; *smu̯ùla* FL, LÄ, BRHG; *smu̯ùla* ABNC; *smùla* ANHG f., bf. **smoulu** S; pl. **smulur** F; **smulor** RN, smula, något litet S; småle, bete L. soc. **Nåku smoule**, något litet, smula ÖG. **Hvar smitt å smulå**, alltihop VB. **Han duppa bära nasar upp aina smulo** FCS.

smula v. **smulä, smäula** [!] CS. **Smulä si**, småla sig CS.

smulna smulnä, smäulnä [!] CS. **Smulnä si**, småla sig CS.

***smult-hår smullt-hår, -har** S n., hår af nöthudar.

***smunk smunk** S; CS m., återstod, alltsammans, utan delning; kan sägas om en universalarfvinge, att **han tok hailä smunken** CS.

Haila smuncken, alltsamman, hela kofvan S.

smussla v. Jfr **snussla**.

smuta** (smotta**) s. **smutä, smäutä** f., pl. **smutar, smäutar** CS, smula, liten bit, det minsta, t. ex. **alldri ajn smäutä**, alldrig det minsta; likväl brukas mer **smäutar** f. pl., smulor, brukas mest då något slås sönder, t. ex. **slokst däu dä i smutar?** slog du det i bitar? Jfr följ.

smuter** (smotter**) **smutar(r)** VB; S: **smuter** AG; **smoutar** NS, n. AG, bitar, smulor af träd och sten AG. **Gå i smutar**, gå i bitar, smulor S. Det **gikk i smoutar**, i smulor NS. **Stainen gar äi smutarr å aitar**, i smulor, i stycken, i bitar VB. Jfr föreg.

***smuttra** v. **smäutra kring** FCS, fara kring i smulor (såsom socker). Jfr **små-smuttra**.

smyg s. **smöig** FCS m., smyg, vrå, nisch. **I smöig**, i smyg CS. Jfr **fönster-smyg**. — **smyg-säte smöigsäte** KÄ n., (el. **fynstar-säte**) med bräde på (uti fönstersmygen) att sitta på.

smyga v.[1] **smöiga** FS; CS; **-ä** CS; impf. **smög** (pl. **-o**) F, **smöigdi** FCS; sup. **smöigt**, perf. part. **(inn-) smöigdur** FS; CS, smyga. **Smöigdi si in** FCS.

smyga v.[2] **smöigä ör** CS, utvidga en fönster- l. annan nisch.

***smygla smyglä** FO, smyga bort, smyga sig fram.

små m. **smar** FS; CS; n. **smat** L. soc.; FS; CS; BU; *smąt* GGHG; pl. **sma** FS; CS; AG; *smą* ABNC; GGHG, liten, små, n. smått; sup. **smeest** (— ⌣) smärst, minst VB. **Flundrunar jero sma, strämmingen jär smar** F. **Stainen jèr smar** = liten F. **Smar aur** = grus F. **Dänn brännenatan jer smar** FCS. **Nåkä smat**, något litet, smått F. **Smat um förtjenist**, dålig förtjenst BU. **Di sma undar jårdi** BU. **Underboniska** (= Elfvorna) säger man hellre än **di sma undar jårdi**, (som är farligt säga) GA. Jfr Snöbohm, 1 uppl., s. 319 f. Se äv. u. **jord.** — Fg. komp. smeri. — **små-aktig sma-aktugur** (F). **-bo sma-Bo** I 100: 18; **sma-bo** CS n., bf. **sma-boe** GH; AN; GA: 1) allahanda små creatur, höns, gäss, lamb, getter &c. I; småkreatur, fjäderfä, grisar etc.; figurl. om en barnskara CS; får och getter GH. 2) = **di sma undar jårdi** AN. **-boe sma-boe** F [m.], bf. **-en**, inhysesfolk. **-bonde smabonde** S m., pl. **sma-böindar** S; CS; (VB), fattigare, oansenliga bönder CS; som ega $^1/_8$, $^1/_{16}$ hemman och inga tjänare, betyda föga i socknen S. **-bygd sma-bygd** (ÖJ), torpställe. **-bytt sma-bytt** SU, part. n., smådeladt (bf **böitä**?). **-djävul** pl. **sma-diävlar** AN, = **di sma undar jårdi**. **-djävle-ring** pl. **smadjefle-ringar** VB, ringar i gräset efter **di sma u. j.**, hvarest man offrade mat, pengar m. m. för sjukdom. **-doning** pl. **smadoningar** SH 50, lösdon (övertullar och överåra). **-döv sma-dauar** S, lomhörd. **-fisk sma-fisk** VG: mört, **raud-augar** och **eid-ban** (små-id). **-fjollig smafjål-lugur** F, fjoskig, halftokig. **-färd** pl. **små-färdar** GH. **Dä var inte småfärdar**, ej småsaker GH. **-garn sma-garn** FS; CS n., sälnät (= **stubb** GH; RN; NS); garnet är groft som en duktig blyertspenna; alltid af häcklad hamp, men **tälnan** och öfversta **maskagangen** skola vara **fait af tjero**; 1 aln mellan hvart **flan**, som här kallas **skilldrur**, och

1. *Lilla-hallan.* 2. *Ila-stain.*

en stor **ila-stain** blott vid ena nätarmen, att kuten må kunna **soila sig in**, invefva sig; allt af trä skall vara brändt; allt fasthålles af **äili-tuget**, som sitter vid **äili-stainen** (ankarstenen). **Smagarnen** äro icke fästade vid botten, utan nedre delen af nätet är af grofvare maskor och ligger ett stycke på botten och kuten löper alltid i uppe på nätet och snärjer sig. Stundom har man **smagarn** helt nära utanför **käuta-nätet** (se **kut-nät**) ifall vid storm man ej drar k.-nätet, utan kuten går af **lègri**, då han stundom fastnar i **smagarnet**. **Gildra**, lägga ut **smagarn**, som flyta på vattnet i en båge utanför **käutastainen** FCS. **-garns-kavle smagarnskavla** F [att binda **smagarn** på], 10 tum lång, 6 t. bred o. 1/2 tum tjock. **-garns-smälta smagarns-smällta** F f., se **smälta** s. **-garns-tråd smagarns-trad** F [att binda **smagarn** av]. **-gjord** pl. **smagjårdar** BU, el. **sma-silar**, de sämsta, som hänga på halsen, eller **häng-gjårdar**, id., utan kors-remmar, men [med] **hals-uk, esar** (tömmar) och **mill-binde**. SÅ 41. **-grann smagran** Neog; **smagrann-dur** F, FLCS, som snart blir sticken, tål intet mång ord Neog; snarsticken, inmarig CS. **-gröda sma-gröda** SÅ 26; HM [m.?], såsom potates, lin, ärter, linser m. m. (motsattsen är råg, korn, hvete). **-hus smahäus** CS n., "småhus" n. pl. S, svin-, höns-, gåshus m. m. **-*härt** pl. **sma-härrtar** BS, småstim af strömming under landet. **-klöv** *smą-klau* f., bf. *-i* pl. **-ar** GHHm; **sma-klauar** (F), (L), RN; VB, lättklöfvar (kor, får) S; småklöve Hm. **-kratt smakratt** S; CS; (F, VB) n., något smått; småfolk, obetydligt, ringa S; = **smabo** CS. **-kräk sma-kräk** S, [småboskap]. **-*kröl** s.[1] **sma-kråil** CS; n., = **smabo, sma-kratt**, småkreatur, fjäderfä och grisar &c., figurl. om en barnskara. **-*kröl** s.[2] *småkrą̀ul* ABNC n., småttingar, småbarn. **-*köt sma-kaut** FS; CS f. S; CS, bf. **-i** S; CS; n. (?) pl. **-in** CS, små-, lättklöf (på får, nöt); hasled på häst. **-laga(d) smalagä** CS; **smalagar** FS; CS, något liten; något små (spik). **-lat smalatr** F, litet lat. **-lunna** pl. **smalunår** AG, [trissor i en väf]. **-mjöl smamjöl** Ln = **skrudd-mj.**, sämsta mjölet. **-*måka sma-mukä** AG, brinna kvaft, utan låga i en gammal stock. **-pigg sma-pigg** FS; CS m., en liten fisk S; småfisk, fiskungar (af alla slag) CS [spigg]. **-*pink sma-pink** (F), VB, gråsparf, "tjocknäbb". **-*sela(?-silja) sma-silä** CS f., pl. **sma-silar** FS; CS; BU; FL, simpla arbetsselar S; med **hals-uk** utan **rumpu-giård** (= **kippi-silar**) FCS; (se **små-gjord** ovan). **-sked** pl. **sma-skaidar** [ej övs.]. **-*smuttra sma-smutra** BU, småregna (just när det slutar?). **-snara smasnarå** L f., sjelfva vridna fogelsnaran (12 t. lång); **stykke** = 10 famnar fogelsnaror med 200 **sma-snarur**. **-*snutra smä-snäutra** S, småsnöa vid kallt väder. **-sork sma-sårkar** S, småpojkar. **-*spink sma-spink** ÖJ m., "tjocknäbb", småfogel. **-stapel sma-stapell** RM, lagd stengata genom en myr . . då man blott kan gå fram på en rad stenar. Jfr

stor-stapel. **-svängel** m. pl. **sma-svänglar** S. **-säd** **sma-sèd** FS; CS f., bf. **-i**, sämsta säden efter vindningen. **-vatten** **sma-vattn** FCS n., lågt vatten. **-vattnat** (n.) **sma-vattna** FS; CS, då det är lågt vatten. **-ved** **sma-vid** FCS; BU; AG; *smavid* LK m. **-*vrång** **sma-rang** S f., pl. **sma-rängur** L; bf. **-rängnar** S, [småspanter], 2 och 2 mellan hvardera af **storrängnar.** **-*ögad** **smaavvar** FS; CS, småögd.

smålands-plog **smålandsplog** RM, som är sämre helst i oren jord, då rötter och gräs fastna mellan "visen" och tisteln; = "stut-plog". Jfr **drätt-plog.**

***småning** pl. **smaningar** FS; VN CS; **småningar** VY; dat. **smaningum** FS; CS; EK: 1) små omständigheter VNCS. 2) (adv.) **(Bäi) smaningar,** småningom F. **Bi småningar,** småningom VY. **Bi smaningum** FS, CS; **smaningum** EK, småningom.

***småttar** **småttar** pl. CS, (smekord) t. ex. till hönsungar.

småtting **småtting** CS, något som är smått, smekord till barn.

smäck **smäck** CS m., lindrigare slag. **Upp i smäck, full upp i smäck,** = **smäckfull** CS. **Smäck** l. **smäckande full** = bräddfull, att det nästan rinner öfver CS. — **smäckfet** **smäckfajt,** n. **-fatt** CS, smällfet. Da. smækfed. **-full** **smäckfull** S; CS, alldeles full.

***smäcka** s. **smäckä** CS f., pl. **smäkkar** S; CS; F, (VB); *smäkur* F HG; *-ar* BRHG, köttbullar S; CS; ett slags köttbullar (endast af kött och fett), hvilka blott så lagas på Gotland S; flata, ganska stora köttbullar HG. Jfr **kött-** och **lungsmäcka.**

smäcka v. **smäckä** S; CS; impf. **smäkkte** F; RN, slå, smälla; slå med flathanden att det smäller CS. **Så smäkkte jag sopu-leimen** [kvasten] **pa gållve . .** F. **Han smäkkte daim ei kurrona,** satte dem i fängelse F. **Smäckä till en,** slå till, ge någon en smäkk, slag S. **Smäckä si upp,** utan krus sätta sig högre än man förtjenar, i högsätet CS; *smäk̦si úp,* d:o BRHG. **Smäckä sig upp, fram,** vräka sig, sätta sig längre fram än man bör S.

smäcker **smäkkur** FCS; **-ar** CS, smal, klen.

smäll **smäll** S m., bf. **-en,** pl. **-ar:** slag: **tretti-smäll,** kutslagt på Näs [då man dödat 30 sälar]. **Smällen** (på piska): [ett hampsnöre ytterst på snärten] S. **Smällar** [leksaker av hopviket papper att smälla med] S.

smälla v.[1] **smälla** GA; L; *smala* GHHm; pres. **smälldur** F; *smålar* BRHG; impf. **small** S; *smal* GHHm; sup. *smala,* (ovanl. *smula*) GHHm: 1) (intr.) smälla, brista av Hm; S. **Smälla äut,** brista (om vågorna i toppen) L. 2) (trans.) **Smälla mä blad** (lek) S. **Smälla in,** kasta, skjutsa in GA. — **smäll-*kepa** **smällkaipa** FS; CS f., växt, (ett slags lök), hvars knoppar smälla som tarald. **-skit** **smällskeit** m., pl. **-ar** RN, (ex. u. **häv** adj.). **-*svipa** **smällsveipa** S; *smalsvæipa* LK f., bf. **-sväipu** S, smällpiska [användes av bröllopsbjudare].

***smälla** v.[2] **smälla av** FS; CS; VS, afsmalna, bli smalare.

smälta s. **smällta** FS; CS; VB; **-å** L; **-ä** FLCS f., bf. **-a** F; **-u** AG; *smältu* NRHG: 1) alnslång, dubbel lycka i begge ändarne på garnen m. m. att fästa det ena vid det

andra F; ändan på garn, nät, **anglastykki**, der man binder det ena vid det andra; ring hvari garnet fästes vid **raipe**; både **lang-** och **kårt-tamp**, en vid hvar ända af garnet men äro lika långa FCS; öglan på garnets ändar FLCS; tåg (vid fiske) som trädes genom **sannk-lykku** BU. 2) nedersta delen af torsksnöret närmast sänket, och visar krokens ankomst (= **tvefällda** F) VB; nedre dubbelvridna snöret (c:a 1 famn långt) på torskkrok NRHG. 3) = alla fiskgarnen F. Hela "smälltan" hänger fast efter båten F. Jfr **angla-**, **garn-**, **nät-** och **små-garns-smälta**.

smälta v. **smällta** F; **-ä** CS; impf. **smallt**, pl. **-ulto** F.

***smätta** v., se **smeta** v.[2]

(?) *smög adj. n. **småigt** AG, om väder som stillnat ut.

***smöl** s. **smaul** (F); AG; VB; CS m., bf. **-en** VB, (stor) mule S; stor mun, flabb (hela det yttre) AG; mun, trut CS. **Hallt smaulen**, håll munnen VB. Jfr lett. smaule.

***smöla** v. **smaulä pa** F, äta på något (= **naulä** VB). Jfr **möla** v.

***smölja** v. **smyla** FS; CS; **-ä** CS; **smylla** VB; **-ä** CS; *smy̆la* BRHG; ABNC; pres. **smylar** VY; impf. **smylldi** FCS; **-e** F; *smy̆lda* ABNC; sup. **smyllt** FCS; *smy̆la* LK, småla, smula sönder. **"Smyla** i för någon", göra insinuationer. "Han tål inte att man **smylar** (smular) mycket för honom", att man gör hvassa insinuationer, invändningar, frågor VY. *smy̆l sůnda kȁku!* smula sönder kakan (brödet) BR HG.

smör smer [äldre] Wallin; **smär** Neog; **smyr** Neog; Wallin; FS; CS; BU; (L); RN; HM; NS; **smöir** S; *smy̆r* FN 327; *smy̆r* F, FLHG; *smȍ̆r* LÄ, HL, HÖ, NO, ÖG, HM, ÖJHG; *smør* HU, BR, NSHG; NSWss; *smø̆r* FI, VBHG n., bf. **smyre** F. **Smyr jer ann munnsmak u ann bårrshaidur**, smör är smakligt och hedrar bordet, (men det mättar ej) FCS. **Smyr jär ann brøtöiv** [brödtjuv] FCS. **Skiti smyr gar näuk äi sulltne hundar!** (ordst.) F (likn. fr. TO). **"Hae Nèr smyr, Mor?"** (Ha I smör, mor?) Svar: **"Naj, hä situr äi kohårne!"** F. **Smyre järgale, treja gange um are: Når hä rindur um sumaren u jer för blatt; når hä um vinturn järfyr hardt, u så når man inte har** F. Smöret **radar sig sjalft** rinner (i värmen) EK. Fg. (dat.) smieri. Jfr **bjär-**, **mums-** och **puk-smör**. — **smör-ask smyr-ask** F m., bf. **-en** F; **smörasken** VB. **-blomma smyrbloma** F f., blomma, Ranunculus. **-*bläme smyr-blami** FS; CS m., tunnt smör på bröd, så att det ser endast blått ut. **-brick smyrbrikk** (GA) L m., bricka el. ställning för smör, med svarfvad träfot omkring 6 tum hög och 6 tum bred och fyrkantig flat tafla av blå och hvit porslin, att lägga smöret på, nästan som ett litet bord (vid Tälleby i Garde).

-bröd smörrbrö' S; **smör-brö** CS n., pl. **smörbrödar** (i visa) RN, smörgås. D. Smørrebrød. **-bunke smörbunke** MB m., del av smörkärnan. Jfr **kärn-bunke**.

-*dulare smyr-däulari F m., smörkärl (på bordet). **-gök smörgök** VY m., en som älskar smör. **-hål smör-hul** (RM) n., [om en klick smör mitt i ett grötfat]. **-kärna smyr-kärna** F f., bf. **smyr-kännu** I 100: 18. **-*köl** n. bf. **smoirkaule** [!] Sahl, **smörkaule** PS, smörkopp. **-land smör-**

land ÖJ n., hägring. **-mås smörmås** S, det fetaste, bäst; hvadan (fig.) högsta goda, rikedom och lycksalighet. **Han kom i smörmåset. -pina smyrpeina** S; **smöirpäinå** VB f., (fig.) fredagen (emedan man alltid kärnade på **laudagen**). **-tallrik smyrtallärk** m., bf. -en S. -***trott smyr-trut** FCS n., smörbrist. **-tumlare smyrtummlari** FS; CS m., smörask. **-tunna smyrtunna** F f. (fig.) en som äter mycket smör. -***äska smyräskå** L f., smörask.

smörja s.[1] **småirå** [! ?] CS; *smǭra* BRHG; ABNC; GBJ f., smörja (vagnssmörja o. d.).

***smörja** s.[2] **smörrga** FS; CS, BU; **-å** FCS, **-ä** LÄCS f., blod (kallas så under slagt) CS; blod (vid slagt och då man märker kräk); urtappad blod, som skall brukas till mat S; (= **svaitä**), blod, kreaturs LÄCS.

smörja v. **smyra** Neog; FCS; **smöra, -ä** S; *smi̯ǭra* FHG; *smoy̯ra* GHHm; *smǭra* VTNC; *smǭra* BRHG; ABNC; EK, NSWss; pres. *smǭrar* BRHG; impf. **smyrdä** FCS, smörja, gifwa mutor Neog; smörja (vagnar, selar m. m.). **Smörä en om munnen,** smickra, tala väl med S. *smoy̯ra ma tɣ̄ru* GHHm; *smǭr ̩silar* smörja selar BR HG. *vāgn bihǭva smǭras* BRHG.

***snabb** s. **snabb** FS; CS; *snaḇ* GHHm m. spets FCS; (**hälla-, bergs-s.**), liten bergsknöl (å land, sjö) F; en i hafvet utskjutande landtunga (= **nabb**) CS; ända på ett bräde GHHm. Jfr **bergs-, häll-** och **öronsnabb.**

snabb adj. **snabber** Sp, hastig.

snabba v. **snabba** F, korpa, rifva till sig. **Snabba sig,** skynda sig I 96: 4. **Snabba tig,** skynda tig Neog. **Snabba di,** skynda dig Sahl. **Snabbä si** LCS; **-ä sig** L, **-a si** SUCS, skynda (sig).

***snabbe snabbe** vs, kil; flik af isen SH 83. Då hela Bogevik är isbelagd måste man . . göra vakar, men därvid bildar man en **snabbe** (ell. kil) [i isen].

snabel snobel Neog, **snåbel** CS m., bf. *snǭbulan* FHG, snabel, näsa, nos. **Han slogen pa snobelen** Neog. *at hag ɣvar snǭbulan,* ett hugg (slag) öfver nosen FHG. — **snabelhausen snåbelhausen** CS, en som har lång näsa.

(?) ***snabla snable litet eine,** tag litet för Eder I 96: 4. **Snåblä** CS, tala vid sin fästmö.

snack snack Neog; **snak** (i Bröll.-d.(?) S n., tal. **Snak u jambårr millum täu giftesgalne päjkar** (GA) [titel på fragm. av Bröll.-d.?] S.

snacka snaka Neog; I 100: 18; (ford.) FS; CS; **-ä** GH; KBS; LCS; RN; **snackä** Ba; pres. **snakar** I 100: 18, tala, glamma Neog; tala I 100: 18; S; CS; språka, prata, samtala, orda, berätta S; CS. **Deu snakar sum ä Tossa,** du talar som en groda I 100: 18. **Nå iär hä lukur sant, sum folcki länge snaka . .** Bröll.-d. 1726. **Eskell u Olle . . snakades wider . .** Bröll.-d. 1738 a. — **snack-sam snaksam** CS, pratsam (i bättre mening).

snafsa snapsa Neog; **snappsä** CS, gå och äta smått Neog; (= **snåppså, snausä**), äta osnyggt etc., se **snausa.**

***snafsig snapsuer** Neog; **snappsug** Ba; CS; **snappsugur** F; FLCS; **snappsugär** LCS; f. **snapsu,** n. **snapsut** Neog: 1) oren Ba; smutsig LCS; snuskig (= **snausugur, snippsugur**) FCS; som äter osnyggt,

nedsölad af mat CS. **Hä luchtar så snapsut**, såsom en kock, som är eller luchtar **snapsuer**, vtaf mat, fett, smör etc. Neog. 2) (= **snappaktugur**), snattaktig FLCS.

***snalla snalla** F; **-ä** AG, (L, NS), småstjäla, snatta. — **snall-aktig snallaktugar** AG, (F, BU, L, NS), fallen för att snatta.

***snap snap** F, FL; CS m. (= **snapä**) spets, ända, det yttersta af något CS; snibb, spets F, FL. Jfr **sko-** och **öron-snap.**

***snape snape** Neog, Sahl, Ba; Ln: S; CS; F; ÖJ; VB; *snapa* GBJ m., promontorium, hafsklippa, en kant eller udde af en skogsbacke eller berg, som sticker långt vt om thet andra Neog; det yttersta af något, Promontorium, ut **öirsnape, skogsnape** Sahl; udde, näs Ba; snibb (yttersta del af ngt) Ln; (öron)snibb F; utskjutande udde i sjön, myr VB; udde (strand ell. skog) ÖJ; hörn, trekant, t. ex. af en åker, skog J. Jfr **skogs-** och **öron-snape.**

***snapel**, se **öron-snapel.**

snapp snapp ST, minsta grand, något mycket litet.

snappa snappä FLCS, snatta, stjäla. — **snapp-aktig snappaktugur** FCS, snattaktig.

snappig snappugur SUCS, snattaktig.

snapp-säck snappsäck S; CS; BU m., ficka S; BU; kjolsäck, hängficka CS.

snar snar CS, snabb, hastig, snar till vrede, snarsticken. — **snar-sint snarsindt** CS = föreg.

snara snara F; **-å** L; **-ä** S; CS; *snara* LÄHG; ABNC f., dat. **snarunä** Neog; pl. **snaror, -ur** F; *snarar* L HG: 1) snara [spec. fågelsnara]. **Fäulasnaror, diaup-sn.** ell. **buttna-sn.** Dessa, som brukas både på land och hafsbotten, äro alldeles lika, men de på land äro något mindre vida och då är **tällnan** sträckt längs **släkoranden, bauten** fästade deruti och **tällnan** blott vid bägge ändarna fästad vid en stor sten.

1. **Tällnan**, m., är af tagel (hästens **man-har**) men 2. "snarorna" också af tagel, äro af **rumpo-haren** och sitta med 20 tums mellanrum å **tällnan.** 3. **Hallar**, m. pl., större än vanliga garnhallar, äro knutna vid **tällnan**, en på hvar famn eller tätare. 4. **Baut**, n., träpinne, 3 eller 4 tum lång och tjock som ett finger, (både på land och hafsbotten), som är med hufvudet stucket genom **tällnan**, hvar det för öfrigt är bundet med segelgarn. Vid "bautets" nacke eller hals äro 2:ne "snaror" bundna och stå styva uppåt medelst hvar sin i "snarans" hals insnodd hel kråkfjäder. "Snaran", af **russa-rumpo-har**, är en aln och deröfver eller så lång man kan få den. **Land-snaror** eller **fäula-snaror** brukas på stranden. "Snarorna" bäras bort och hem på en stång öfver axeln af en eller två man F. **Snaror** (för fogel) läggas först efter All-helgon; ligga vid vackert väder 2, 3 dygn (ofta under isen), till slutet af April. Alla bönder i Lau bruka nu **snaror**, fordom ej hälften så mycket. — Jacob Gust: son Hallsarfve fick 1864 på en gång 40 **velingar** och 3 andra fåglar; 2:dra dagen 18 och 3:e dagen 16 foglar (mellan Laus hol-

mar), med 32 **stycki** (stycken); hvart stycke är 10 famnar långt med 200 småsnaror på hvart stycke. Någon gång har man fått 50, 60 fåglar på en gång L. — Så får man mest **Veling, Hveitpenning, Kaul**, samt **Nättling** och sällan Lom, någon enda gång **Präntå** L. — Ett **baut** är ett par fogelsnaror; **a snara**, en enda; hela räckan af **all' baut** heter ett stycke snaror F. **Enkla snarur** = **buttna-snarur** F. Jfr **botten-, böt-, fågel-, land-** och **sten-snaror** samt **resa** s.[1] — 2) kort tids moment; hop, sluten flock CS. **I ajn** (en) **snarä**, inom en tidsrymd, i ett drag S, CS, (L). **Di kåmm i ain s.** på en gång; **dä var a hail snarä** suCS. — **snar-sten** m. bf. **snar-stainen** L, pl. **snarstainar** LCS, (stor som en knytnäfve) af hvilka en sitter på hvar 5:te famn. **-stock snarstuck** L m., don att bära fågelsnaror på, $1^1/_2$ aln lång, rund och af 2 tum tvärdrag, med 2 tums långa ändpinnar (och försedd med ett bärsnöre), på hvilken snarorna äro trädda, och bäras öfver axeln, sedan den ena pinnen är åter insatt L; = **tain** GA.

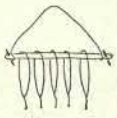

(?)**snarare** komp. **snardare** GH, nästan merendels.

snarka (***snorka**) *snarka* BRHG; pres. **snorkar** Tft. **Källingi snorkar bi tuni**, käringen snarkar wid gärdesgården Tft.

snart snart S; CS; *snart* ABNC, *snårt, snat* BRHG. **Stakku dans jär snart sprungän** (ordspr.) S, CS. **Kummar päiu** (pigan, göktytan), **kummar snart gauken** (göken) RN.

snårta snarrta F, perf. part. **snarrta** FS, CS, snudda förbi. **U haddi alldrig mair än itt hagul snarta gimunn hä ainu åirna-roti** [på haren] F.

snarv snarf Neog; Aln; Sahl; S; CS, (F, VB); **snarv** Ln; **snarfvur** F, FL; *snarv* BRHG; GHHm; ABNC; *snarvar* EKWss; GBJ; *-ar* GHHm; n. **snarft** S; **snarr't** (L), RN; *snarft* LÄ, FL, BRHG; GHHm; ABNC; komp. *snarvar(a)*, sup. *snarvast* LK, streng; en **snarf** husbonde; **snarf** ättikia, senap etc. Neog; sträf, ondsint, sticken Aln; sträf, grof e. g. ull, item argsint, sticken Sahl; sträng CS; K; J; (om folk) NC; häftig, vresig Ln; sträf F; ond, vresig, hastig till sinnes; äfven hvass, skarp (ss. en pil) S; skarp (som ytan på en fil), hård, häftig (fart); sträng, vresig (menniska); skarp (till smaken, som senap); skarp (köld) CS; (n.) hastigt, rappt RN; vass (*a snarv ag*); hastig, rask, rapp; hårt tvinnad (om tråd, snöre o. s. v.) Hm; kvick, rask Wss; hård och skarp (om pärkhugg: *sla snarft, sla snårv‿hûg*); sträng (om folk); skarp (om hastighet); kall, bitande (om vind l. temperatur) NC. **Snarft hagg** (i pärk) S. **Fast ha än läjti jär, men snarf sum rifflä kräut** Samtahl 1771. **'Alår sagi ha skär snarr't** (= **snarft**, skarpt) RN. *snarva‿vintar* [sträng vinter] GBJ. *i kam rät snårft, trou‿ja*, 'ni kommo rätt fort (körande) tror jag' BRHG. — **snarvkall snar(r)vkal(l)dur** FS; CS, mycket kall, bitande kallt. **-*käpad snarfkäpar**, f. **-a** F, som talar fort. **-*käpig snarfkäpugur** F; **snarvkäpugr** FCS, som kan äta, prata S; uppkäftig, pratig, glupsk CS; storpratig, skräflig S. **-peppar snarfpipar** S; **snarvpipur** F, FLCS m., starkpeppar. **-sint snarrvsinntur**

FCS, sträf, sträng, ondsint. **-vass snarvvassur** FS; CS, f. **-ss**, n. **-st** F, mycket vass.

***snarva** v. **snarfwa** om sig, bita om sig Neog; **snarrvä umkring si**, bita kring sig (med ord) LCS.

***snarving snarfving** S, hastig gerning, bråpska.

snask snas(s)k Sahl; S, fnas, smolk. *ɨa trou̯ da ha kum̨snásk i gáɨl*, jag tror det har kommit smolk i "gälen" (sagt om kaffepannans pip, som blifvit täppt) BRHG.

snaskig snasku Sahl; **snassgugur (snasskugur)** LCS, osnygg, snaskig. Jfr **naskig**.

***snassla snasla** Sp; **snassla** F, röra Sp; snatta, småsnatta F.

***snatta snatta** Neog, **-ä** CS, är först stiäla smått, snatteri. Sedan ock röra sachta wid. **Jag snatte bei hanum**: kom sachta wid honom. **Hästen slog upp, u snatte bei mig med hygrä bakbainä** Neog. **Snattä** (l. **snittä** l. **snuttä**) **(förbäj)**, hastigt fara förbi utan att vidröra, snudda; gå snedt öfver CS.

snattra snatra L. soc.; **snattra** FS; CS, sqwalra L. soc.; snattra som en anka FS; CS.

***snaus snaus** CS, smuts.

***snausa snausa** Neog, Sahl, PS; FS; CS; **-ä** KB, (L, VB), gå och leta i skåpet efter mat, wilja hafwa något som wel smakar Neog; snoka sig till mat, äta Sahl; snoka, söka åt sig, äta dåligt PS; smussla, nosa omkring och snatta FS; CS; äta osnyggt och snålt, efterspana med snålhet i vinklar och vrår CS; en som går in på ett ställe olåfvandes och ser sig före, att stjäla, göra spektakel F; äta på något (för sig sjelf) KB. — ***snausaktig snausaktugur** F; **-agur** FCS, snattaktig.

***snausare snausare** (fårnamn), får, som går och fryser.

***snausig snausu** Sahl; **snausug** PS; CS; **-ig** S, (L, VB); **-ugur** FCS; **-ugär** LCS, osnygg: **ha luktar snausu**, liksom af mat Sahl; smutsig LCS; osnygg, illaluktande (om menniskor) CS; snuskig FCS; S; orenlig S. Jfr **snafsig**.

***snava sig snafvä si** CS, skynda sig (betecknat som "ej anträffat"). [Förblandn. mell. **navva si** F (se **nöga sig**) och **snabba sig**?].

***sned** s.[1] **snaid** Neog[2]; FS; CS; AG; VBKn: 1) m., bf. **-en** FS; CS; f., bf. **-i** CS, sned-ända på en stock F; ett stycke som klippes, sågas el. hugges af AG; snedhuggen ända på en stock FCS; **(snaidi** på stockar) CS; sned lapp, något snedt CS; (snedd), boskapsmärke öfver och under, heter då **snajd pa, snajd undar** S; märke på lamm Wss. 2) stickord, pig [!] Neog[2]. — ***sned-ord snaid-ård** FS; CS; FLCS, (L) n., stickord, snäsning. **-*rist snaid-rist, snairist** CS m., snedrist, ett fårmärke. Jfr **snedrist** u. **sned** adj. **-sjö snaid-sjo** FS; CS m., väder och sjögång långsåt landet. **-skörd snaj-skörd** CS m. [?], ett fårmärke. **-väder snaidvädur** FS; CS n., väder långsåt landet. **-ände snaid-ändi** FCS; **-e** AG m., det stycket som är kvar [då man avhuggit en **snaid**] AG.

sned s.[2] **sne** S; CS; **snè** GA n., knep S; CS; ondt, förderf GA.

***sned** s. l. adj.? blott i uttr. **pa snid** Bröll.-d. 1738 a; FS; CS, på sned. — Jfr isl. a sniþ. — **sned-ord snid-ård** FS; CS (= **snaid-ård**) n., stickord, snäsning. **-sjö snidsjo** FS; CS, (nu **snaidsjo**)

m., väder och sjögång långsåt landet. **-skörd snidskörd** FS; CS f., fårmärke, se **sned** s.[1] **-väder snidvädur** (= **snaidvädur**) FS; CS n., vind långsåt landet.

sned adj. *snaı̯* BRHG; *snɛıar* GBJ; n. **snitt** S; CS; (F, VB), AR; *snıt* BR, HU, NO, GGHG; EKWss; GBJ, sned (vanligare än *skaivar*, ss. adv. *snıt* mest brukligt) J. **Pa snitt** S; CS, på sned. **Ha . . gar leite snidt pa skoen** AR [i visa]. *pa snıt*, på sned, på tvären EKWss. **Snidt inte!** slätt intet GA. — **sned-*hörnt** sne'-hynndt, snedhörnad, afhuggen på sned. **-kors** snè-kårs, bomärke:

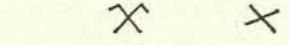

Bringes i Vänge; Päilungs i Mästerby. **-*rist** snè-rist, **sned-rist** S; Kn; *snɛrist* VBWss, boskapsmärke öfver ell. under, blott *åt* hufvudet, eljest blir det **huldung** (se **hulling**). "Snedrist på" (1), "s. under" (2); **snedrist i stolen** (3) Kn. 2 snedristar undar (4)

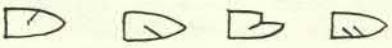

(1) (2) (3) (4)

HU. **-skörd sneskörd** BJ; LI, boskapsmärke (= **snaid**, se **sned** s.[1]) **Rist i sne'-skörden** LI.

***sneda** v.[1] **snaida** Neog; FCS; **-ä** F, FLCS; impf. **snaidi, snaddi**, sup. **snatt** FCS: 1) afskära på sned CS. **Snaida av**, afhugga, skära af på sned FCS; = **snaidä af** CS. 2) **snaida en; snaida yfwer nasar**: bannas på en Neog; snäsa, bannas F, FLCS.

sneda v.[2] **sne'a** VY, göra sned, gå snedt på skor.

sneda v.[3] **snida** CS: 1) skära, afhugga snedt. 2) **Snidä (si in)**, genom list inkomma, innästla sig.

snedda snidda S; **-ä** CS, skära, såga af något på snedd S. **Sniddä (af)**, sneda af, afskära på sned CS.

***snedds snidds; sniss** FS; CS, snedt på. **Pa snidds**, på sned FS; CS.

***snedig** adj.[1] **snaidugur** FS; CS; **-ugur** F, sned, trekantig, hörnig, spetsig S; som har **snaid (sned** s.[1]) FCS.

snedig adj.[2] **snidugr** Neog; **snidug** L. soc.; CS; **snidugur** FS; CS; FLCS; **-agur** FCS; **snidig** S; **sneidugur** F; f. **-ug** Neog; **-u** F; n. **-ugt** Neog; **-ut** F, tresk, listig Neog; listig L. soc.; CS; FCS; bakslug CS; snäll FLCS; klippsk FS; CS; småslug S; som ger **snidård** FCS. En **snidig** dräng BO. En **snidig** räv FH.

***sneding snaiding** Neog; FLCS, m. CS, bannor; item försmädelse, pik Neog; snäsor CS.

***sneka** s. **snaikä** (fordom) LCS f., pl. **snaikar** CS, = **naikä, -ar**, (se **neke** s.), Fragaria collina.

***sneke snike** KB; VF m., bf. **-en** KB, den släckta, svarta och brända ändan, (veken) af ett ljus; ljusvekändan.

***snekst snaikst** VB; **snaigst** AG, (L, NS) f., bf. **-i**, gnista.

***sneksta** s. **snaiksta** Neog; **-e** Ln; **-ä** CS; *snàı̯ksta* HETg; ABNC; *-a* RNHG; *snaı̯gsta* GBJ f., pl. **snaikstar** CS; *snaı̯kstar* BSHG, gnista, scintilla. *snàı̯kstar flaug*, gnistorna yrde ABNC. *snaı̯gstar ør kustainn* GBJ. Se även **gnista**.

***sneksta** v. **snaigstä af** CS, afskära, afhugga på sned (= **snaidä af**).

***snekstas** pres. **snaigstes** AG, det **snaigstes för augu**, slår gnistor för ögonen.

***snekstra snajksträ** CS, = **gnixtra**, [gnistra]. Jfr **sniksta** v.

***snesa** v. **snajsä af** CS, afskära. Isl. afsneisa CS. — **snes-ord snais-ård** FCS, snäsning, stickord.

***snett-nare snidtnare** VS m., snedslå (på en dörr). **-ström** *snitstraum* EKWss, snedström, sidoström: *stær da snitstraum, da fiskar da aldri*.

***snicka** v. **snikka** FS; CS; **snickä** CS; *snìka* BRHG, snickra.

snickare snikkari FLCS m., bf. *snìkan* FL, BRHG, pl. *snìkrar* LÄ, BRHG m. Jfr **stor-snickare**. — **snickar-bod** *snìkabóud* BRHG f. **-*doning** pl. *snikardaunuggar* LK, snickareverktyg.

snida sneida Neog, skiära. Jfr **sneda** v.[3]

***sniga snigä (si in)** CS, genom list inkomma, innästla sig (= **snidä si in**).

snigel snägel Sahl, PS; TO; **snigull** (F); *snégal* ABNC; *snægl* HETg; EKWss; *snægal* LK; VBWss m., bf. *snéglan* ABNC; *snégln* NRHG; pl. *snæglar* LK, snigel; (även en sorts sjömask som förstör näten) NRHG. Ty. Schnegel? — **snigel-björn snigul-biårn** FS; CS; **snäigel-bjånn** BU; **snägle-bjånn** (L); RN; **snägelbjånn** VB; **snègla-bjoren** [i ramsa] VB; **snigel-bjorn** S; **snigel-bjoren** [i ramsa] AG; **snigel-, snägelbjören** CS; *snægalbiœn* VBWss m., snigel, Helix CS; snegelbjörn S; svart skogssnigel (Limax) Wss. **När snägle-bjånnen kräkar** [kryper] **pa jårdi**, blir det regn RN. Snegelbjörnen sitter med sitt snäckhus fast på blad och buskar: små barn taga honom i hand och skrika till honom: "Kära **snigel-bjoren**, räkk ut dina fyra horen, skall du få en tunna koren!" AG; (lägger alltid till: "**till snägel — till björen!**" TO). De ropa sålunda . . sjungande för snegelbjörn tills han ändtligen räcker ut sina fyra horn AG. **Snigul-biårn, räkk äut all däin föira** (fäira S) **hårn, skatt tu fa a tunna kårn** FCS. **Snegla-bjoren!** räkk ut dina fyra **langa horen**, shall du få **a tunna koren!** VB. **-björn-hus snigulbiårnahäus** FS; CS n., snigelhus, (snäckan). **-hus** *snigalhaus* BRHG, = föreg.

snika snäika FS; CS; **sneika** GA; **-ä** L; **snèka** HU; **snika** VY; **-ä** CS; *snika* HUHG; pres. **snäikur** FCS; impf. **snaik** FS; CS; GA; L; **snek** VY; pl. **sniko** FS; CS; sup. **sniki** FCS: 1) lura bedraga F; HU; VY; GA. 2) ~ **si inn**, smyga F. 3) snålas CS. **Snäika sig til**, snugga sig till; **han snaik sig til** FS; CS. **Snikä (si till)**, snåla, snylta sig till CS; *snikst til ngga* NRHG. 4) snäsa någon L. Jfr **försnika**.

***snikare snäikare** AG m., snålhund.

***snikig sneikugur** GA, snål.

***snilla** s. **snillå** L (nu **rännå**, på Fårö **trillå**), liten varpa, 1/2 aln i fyrkant, fästas i väggen, att derpå tvinna **spin-gan, hallband** och **tåsksnören**.

***snilla** v. **snillä, snillä ihop** L, tvinna.

(?) snille-tänkt snill-tänktar AG CS, snälltänkt, snabbtänkt.

snipa sneipa Neog; **-å** L; **-ä** S; **snipe** Sahl; S; **-a, -ä** S; CS; **snäipa** FS; CS; **-ä** CS; *snæipa* BRHG; *snæipa* GBJ f., bf. *snæipu* BR, L HG: 1) snipa, spets L; spetsen af något, skosnipe Sahl; skospets FS; CS; HG; (äv. t. ex. spetsen av en

hästhov) LHG; snibb, fig. näsa CS; snipa, hörn, trekant t. ex. av en åker J. 2) fågel S; CS; långnäbbad fågel S. 3) **(kargsneipa)**, arg, niugger Neog; arg kvinna FS; CS; snål, nidsk kvinna **(snålsnäipä)** CS; ond, vresig, nyckfull, snäsig, näsvis kvinna (som rynkar på näsan) S; "näbba" BRHG. Jfr **arg-, en(e)-,karg-, pin-** och **sko-snipa.** — **snip-sill snipsill** Sahl, en arg, karg kvinna.

snipa v. **snipa ut** VY, gå ut i en snipa (spets).

snipig snäipugur FS; CS, snål, snäsig.

snipp snipp S, CS m. [o. f.?], snibb CS; skymt S. **Ja sag ä snipp av'n** CS. Jag såg en **snipp** af honom, en skymt af S.

***snippa** v. **snippä** CS; VB, fara tätt förbi VB. **Snippä förbi** S, ~ **förbäi** CS, hastigt springa, snudda förbi S; = **snittä förbäi** CS.

***snipper snipur** AG; GA, (L); **-årr** RN; *snipar* (m. o. f.) LK; f. **snipur** AG; **snip** RN; n. **snipurt** AG; **snipt** RN; pl. *snipra* LK, nätt, städad, välklädd AG; nätt K; som har godt utseende, hygglig, rask RN; stursk, stolt GA.

***snips snips** Neog, Sahl, Ba; **snipps** CS; BU; LCS m., snus Neog etc.; en pris snus CS; BU; sup, snapps LCS.

***snipsa snippsä** LCS, supa, snappsa.

***snipsig snippsugur** FS; CS; **snippsu, -ug** CS; *snipsi* HUHG; *snipsi* GHHm: 1) snuskig (= **snappsugur, snausugur)** FS; CS. 2) (= **snippsk)** snarstucken, spotsk, som svarar kort CS; HG; argsint (om djur) Hm. *var int sa snipsi!* HUHG.

***snipsk snipsk** Neog, Ba; S; **snippsk** CS, then som i sitt tal, i synnerhet i swarande, är högfärdig, stolt, spotsk, och gifwer ingen god ord Neog; snarsticken, spotsk, som svarar kort CS; snäsande, afbitande S.

***snirta** s., se **snärta.**

snitt snitt (VB), skymt. Jag såg en **snitt** af honom (= **snipp).**

snitta v. **snitta** Neog; FS; CS; **-ä** S; CS; impf. **snitta** FS; CS: 1) **snitta** förbi Neog; snudda FS; CS; snudda förbi S. **Snittä (förbäj),** hastigt fara förbi utan att vidröra, snudda, gå snedt öfver CS. 2) hastigt afskära CS. **Snitt af,** skiär af Neog. **Snitta äi skinni** FCS. 3) snedda av, slutta: *breida snitar áv* (brädet är snett i kanten) LHG. — **snitt-pengar snittpengar** VY, skräddaregesällernas plikt till lådan, när de klippte galet.

sno v. **sno** Neog, Ba; F; S; CS; *snou* FL, LÄ, BRHG; GHHm; EKWss; GBJ; *snou* ABNC; pres. **snor** F; (BR); impf. **snodi** (F); **-e** S; *snouda* EKWss; GBJ; sup. *snout* GHHm; EKWss; GBJ; perf. part. **snodar** RN; **snod** CS; LCS; (L), RN; *snòuan* ABNC; *snouan* GBJ; f. **snoï** RN; n. **snoet** L. soc.; S; **snoä** RN; *snout* GHGm; *snòua* AB NC; *snòua* LHG: 1) wrida, wända: sno sig, sno om, sno sig om, sno stek, sno kläder Neog; vända Ba; CS; Hm; NC; Wss; (t. ex. med en vagn) CS; (t. ex. en båt) Wss. Bonden . . **snor** klappet (vänder om det avkvistade lövet) F. **Rasnes skall sno ditt skinn** [omkväde i räv-visa] S. **Den Normar (aumä) sno dig!** den onde må ta (sno) dig! S. *snòu strèggar*, vända hö-"strängarna", det avslagna höet GGHG. *da skuda vart snout* (om hö) GHHm. **Sno sig**; som kan **sno sig** (vända sig), kvick, rörlig S. *snou si*, vända sig ABNC. **Sno di**

ko fort däu se kalfven! CS, [talesätt, då man vill att någon skall vända sig]. *snou um*, vända om (på vägen) BRHG. **Da snor vör um igän!** (BR). Bonden **snod um**, körde hem igen S. 2) sno, vrida (ett tåg) CS. 3) föra fram, framskaffa, föra (F). **Sno fram, (äut, bäi)**, ur skogen köra fram sågstockar, framskaffa sten till en "stentun" F. Ved .. ur hemskogen hugges, fälles **snos** hem på en dag F. **Sno ner** stockar till sågen S. **Sno släka upp ör döian** F. *snòu áut (háiə)*, "sno ut" höet, dvs. köra mindre foror från myren ut till "fastmarken", där man kan lassa fulla lass för hemkörning BRHG. 4) [skaffa, beställa]. **Hva hart däu här u sno?** CS. Inte att **sno** dermed, intet att göra dermed S. *da ha dáu int mé tə snóu*, det har du ej med att skaffa BRHG. — Perf. part. i spec. bet.: a) **snodur** RN; **snoen** (L), RN; LCS; *snòuan* BRHG; n. *snòua* LHG, snodd, vriden RN; vriden, t. ex. en trädstam CS; vriden medsols CS; HG. **Tallen är snoen** S. **Snoet**, wridet, e. g. träet jär **snoet**, trädet är wridit L. soc. **Snoet** (träd), vridet träd S; *snoua*, vriden (om trä, där utveden ej växt rakt, utan i spiral) ABNC. (Jfr **en-sylt** och **sol-snodd**). b) dum, oläraktig RN. (Jfr **lång-snoen.**) — Jfr **snos** v.

snodd s. **snod** FS; CS; FLCS; (L); *snoud* BRHG; GHHm; *snoud* ABNC m., pl. **snodar** S: 1) snöre, snodd CS. Kvinfolken spinna **snodar** till **vängskaidar** [vid agtak, se **vingsked**] S. 2) snodd (i trä, snöre, tåg) FS; CS; snoning, tvinning GHHm. *lail, steur snoud*: lös, hård tvinning; *da skal snarv snoud i da snoyri* GHHm. *da ha blit snoud æi*, det har blivit snodd, vridning (i snöret) BRHG. Jfr **motsols-snodd.** 3) vändning, vägstycke FLCS; slag, avstickare ABNC. **Lätt än ga ann leiten snod** FCS. *um ia skudkairdáitn snoud* (ett tag) ABNC. 4) omväg, krokväg FCS; (L)S; HG; NC. *da blæi snoud da*, det blir omväg (att fara) BRHG. — Fg. (f. pl.) snoþir.

(?) ***snodig(t)** adv. **snodi** FI, VB Kn; **snodit, -ut** (VB)S, snällt Kn; snällt, kvickt, slipadt S.

snok s.[1] **snok** Ba; F; CS; *snouk* BRHG m., orm. En **snok** vid Lannsa gick in **äi boe'**, låg på **kärahyllona** och **skaida-stigena** [!], men gjorde ingen skada F. Snoken slog stjerten om några vassstrån [tog] tag om nosen och slängde gäddan, 12 tum lång, upp på backen (i en vatten**gyl**) (VN).

snok s.[2] **snok** S; RU m.: 1) nos, tryne S. "Ge en på **snoken**", slå en på nosen, afvisa. *han skud ha pa snoukan!* han skulle ha "på moppe" BRHG. 2) **Fa snok** på. få lukt på, hitta på, finna RU.

snoka snoka Neog; Sahl, snylta, wilja hafwa något Neog; söka kring i wråarne efter mat m. m. Sahl.

snoning snoning CS f., vändning, omvändning.

***snop snop** LCS n., sölare.

***snopa** v. **snopa** Neog; L; RN; ÖJ, wänta effter at få något: Hwad **snopar** tu effter? item töfwa, wenta Neog; töfva CS; stå och gapa, göra intet RN; stå och tiga, intet kunna el. ha att säga, söla bort tiden LCS; snugga, **sta u s.** GA; snugga efter något, snylta F; snugga sig till ÖJ.

snop-aktig snop-aktugårr SU, som går och snuggar, snyltgäst.

snopen snopen Sahl, PS, skamflat, misslynt.

***snopp** snåpp CS; EK m.: 1) ända, snyte, ock af ett nystöpt ljus EK; tryne, öfverläpp; spets, ända, t. ex. den nedra på ett ljus CS. 2) en häst med vit öfverläpp CS. Jfr **stjärn-snopp.**

snoppa snoppa Ba; **snåppa** S; EK; **-ä** CS, afskära talgen som vid stöpningen fastnat under ljusen Ba; afskära den talg, som efter stöpningen hänger under ljusen S; likn. CS.

snoppig snåppug, -ugur CS, som har tryne, spets, som har vit öfverläpp; om kreatur.

***snopsa** snopsa Neog; **snåppsä** CS, idem quod **snapsa** [se **snafsa**] Neog; = **snausä** [äta osnyggt etc., se **snösa**].

***snor** s.[1] **snor** CS; m. CS; n. S; pl. **snorar** F, FL, snöre CS; snodd på spinnrocken S. På **handtainen** . . spanns till **snorar** (snören = spinnrockssnören) af vädurtarmar, fästade i taket, der de sedan spänndes ut att torka F, FL. Jfr **rock-snor.**

snor s.[2] **snor** CS; *snoụr* ABNC m. *rę̀ṇa sam ɨ hịṇɲma snóụrṇ*, springer som en höna med snoren (fjantar omkring) BRHG. Fg. (dat.) snori. — **snor-arm snorarm, snor-arm!** ropar kråkan till små barn. **-*billa snor-billa** RM [öknamn på kvinna, i gåta]. **-fil snorfil** Neog; **-fäil** CS; F m., snorig pojke S; är ett skiälsord Neog. ***-föbel snorföbull** F; **-føbul** FCS; **snorfoibul** [*oi* = *ɨ̯i*?] FLF m,, (fisk) = **stainbäitari** S; CS, stenbit, Cyclopt. lumpus LF. SH 25. **-hus** n. bf. **snorhuse** Sahl, PS, näsan; slag på snorhuse. **-hyvel snorhyfvel** S, snorkil, otreflig barnunge. **-kalv snorkalv** FS; CS; LJK: 1) en som snyter sig på golfvet. 2) manét JK. **-kammartak** n. bf. **snorkammartake** (fig.) **Yfvar snor-k.**, öfver näsan. "Jag skall ge dig på snorkammartaket, jag!" S. ***kibb snorkibb** CS m., (skällsord), pojkbyting, som intet vet att torka snoren af sig. **-kil snorkäil** CS; *snóụr-kàị̯l* ABNC m., snorig unge (om småbarn) NC. **-killing snorkilling** S; CS m., snorvase; otreflig tös, pojke S; = **snor-kibb** CS. **-ränna snor-ränna** S f., fördjupningen i läppen under näsan. **-sil** *snòụr-sę̀ị̯l* BRHG m., (fig.) näsduk, **-vase snorvasä** CS m., = **snorkibb.** -***vasing snorvasing** F; TILF m.: 1) snorig pojke F. 2) = gers (fisk) TILF. **-veva snorvaivä** CS, näsduk.

snorig snorigr S; **snoru** CS, snorig, ond CS; (fig.) se stött, knuffad ut S.

***snorka** v.[1] **snorka** Neog; Sahl, PS; *snårka* BR, GGHG: 1) snarka Sahl, PS; HG. 2) **pucka och snorka**: hafwa stor ord och stå på sig Neog. — ***snork-sova snårksyfvä** CS, sofva snarkande.

***snorpa, -en,** se **snurpa, -en.**

snos v. **snos pa** FS; CS, (= **otas pa**), bräs på. **Sorken snos sin far pa,** gossen bräs på sin far F.

***sno-sliten sno-sliten** S, barsliten (om kläder) [assoc. m. **sno** 'vända'?] = **snau'-sliten** L, se **snöd-sliten.**

***snott snått** L; RN n., något litet som syns, hänger under, sticker fram L; innersta spetsen af isnotens "kalv" RN.

***snubba** s. **snubbå** VB f., liten pipnubb, pipsnugga.

snubba v. **snubba** Neog; **-ä** CS, verbis reprehendere Neog; (ej övs. CS).

snubbla **snubbla** BU; **-ä** (VB); CS; *snubla* BRHG; EKWss, snubbla, snafva. **Snubblä kull**, snafva, falla kull S; CS, (F, VB).

snudda (***snåda**) **snuda** Neog, Sahl; F, FL; **-ä** Ba; CS; LI, VB; **snäudä** [!] CS; pres. **snuder** Neog; **-är** RM, (F, L); **-ar** Sahl, PS; LI; (NS), SU; *snu̯úda(r)* NRHG: 1) snudda, snutta CS. 2) skada Sahl; PS; hindra PS; VB; göra men, skada Ba; vara till besvär LI; angå, råka F, FL. Tu kanst wel gifwa mig thet, thet **snuder** tig intet, saknas intet, skadar tig intet Neog. **Dä snudar di inte** Sahl. **Snudar mig intet**, gör mig ingen ting PS. Det **s[nudar]** mig inte, det besvärar mig ej, det vill jag gerna åtaga mig LI. Det **snudar** mig inte, det gör mig ej mycket hinder SU. **Snudär di ej**, göra dig något, råkar ej RM; skynda dig [?] S. **Hvad skudde det snudä di ti'** (att) **ga däit?** VB. *da snu̯úda mi aldrɨ a grand*, det bekommer, angår mig aldrig ett grand NRHG. Jfr **snöda** V.

snugga s.[1] **snugga** FS; CS; **-å** F; AG; (VB); **-u** VBKn; **-ä** S f., bf. **-u** AG; [ack.] **-ona** F; pl. **-ur** VBKn: 1) en sämre släda, öppen framtill och utan **pliktä** el. **ukä** d. ä. utan twärträd VBKn. 2) liten pipnubb FS; CS; AG; en liten kort jagt- l. respipa S.

snugga s.[2] **snugga** FS; CS f., (fårnamn), gammal e (tacka), som snuggar vid dörrarne.

snugga V. **snugga** FCS; **-ä** CS; *snùga*, impf. *snùgda* HETg, tigga.

***snul** **snäul** L m., snedt snyte. Jfr **back-snul**.

***snula** **snula** L. soc.; Sahl; **snoula** Neog; **snulä** CS; S, (F, VB); **snäula** FS; CS; *snâu̯la* FN 346; *snɨu̯la* BRHG, tala tå näsan är förstoppad. Man säger eljes: tala genom näsan, men orett Neog; tala i näsan Sahl; S; FS; CS; HG; tala genom näsan L. soc.; ljud, då man sofver F; snufla CS; snöfla FN.

***snulig**, se **lång-snulig**.

snulta **snullta** F; L; **-ä** AG; RN; LCS; *snult(a)* GHHm: 1) snatta, småsnatta F; snylta, snålas L. *snult(a) undar*, dölja undan; *han har snult undar mɨka han* (brödregleringen) GHHm. 2) söla LCS; göra sig god tid RN; **ga u snulltä** LCS; RN. 3) **Snulltä av**, slutta av (i en backe) AG.

***snupp** **snupp** CS m., något litet, ögonblick; **ga inn pa en snupp**; **dä gikk sum ännn snupp.**

***snuppa** **snuppä** CS, hastigt ila, skymta förbi; **snuppa förbäj**, **snuppä fram, inn, äut.**

***snupsig** **snuppsugur**, **-igur** F, snuskig, orenlig. Jfr **snafsig**.

snurpa** (snorpa**) s. **snårrpå** L, f., snål kärring.

snurpa** (snorpa**) **snårrpå** FS; CS; **snårpä**, **snurpä** CS; *snårpa* BR HG, snörpa CS; snörpa hop F; sy ihop dåligt. *snarpɔhoup* BRHG.

snurpen** (snorpen**) **snurpen** Samtahl 1771; Sahl; CS; VB; **snurrpin** FS; CS; **snorpen** Sahl, PS; **snårpen** S; CS; **-in** FS; CS; *snùrpan* FHG; *snàrpan* ABNC; f. **snorpi** Neog; pl. **snorpna** Sahl, ihopkrupen, ut **snorpna** äplen Sahl, hopkrumpen, **snorpna** äplen PS; skrynklig S; CS; NC; skrumpen CS; NC; hopsnörpt CS; snörpt, hoptorkad VB; rynkig (gumma, äpple, bulle) FS; CS: HG. **A gammul snorpi kielling** Neog. **All äplen järu snurpi** FCS.

***snurpig** **snurpug** CS, snörpt, skrumpen.

snurpna** (snorpna**) **snurpnä**, **snorpnä** CS, skrumpna, börja hopsnörpas, bli hopväxt.

snurra s. **snurre** Sahl; **-a** S, trochus, en trilla Sahl; (leksak) S. Jfr **drag-**, **is-** och **natt-snurra.**

snurra v. **snurrä** S, (lek).

snurrig snurrug CS, (= **fnurrug**).

***snurt snurrt** S; CS; **snårrt** F m.: 1) smällskit, purt F; fjärt CS. **Jag har . . släppt snårrtar af . .** [sade räven] F. 2) orenlighet bland säd S; CS.

***snurta snurrtä** CS, fjärta.

***snurti-purt snurti-purrt** GA m., liten karl (barnord).

snus snäus S; *snæus* BRHG; *snæus* GHHm n. — **snus-horn snäushårn** F; **snäushånn** CS n, snushorn CS; F; näsa CS. **-kammartak snäuskammartak** Ba n., bf. **-ä** CS, näsa (skämtvis). **-kvarn snäuskvärn** FS; CS f., bf. **-i** FCS, liten träbägare att mala snus i (med **pulke**).

-pina snäuspejna S; GU; **-päinå** (EK); HM; **-ä** CS f., 4 till 5 tum lång med korskarfvad pinne, med vilken man "pinade" (malade) tobaken el. vanligen gamla bussar, tills det blef snus (GU); 5 t. lång $1^1/_2$ tum i tvärdrag HM. Malde **täu, tre kårn ei snäuspeinå** till ett slags snus (EK). **-pine-*toll snäuspäinä-tåll**, 6, 7 t. lång att mala snus med af tobaksbladen, hvilket allt man bar i fickan.

snusa snäusä CS; *snæusa* LK: 1) snusa CS; K. 2) *snáusáv*, snäsa av NRHG. Jfr **snysa.**

***snussla snussla** Sahl; FS; CS; VB; **snusla** PS; **snusslä** S; CS; ÖJ, gå och gjöra intet Sahl, PS; gå sakta, utan att uträtta något FCS; dröja uppehålla sig F; se åt VB; gå och sno samt göra något i hemlighet; gå och smyga; tala oredigt S; smussla, gå i tillgjorda ärenden CS; undandraga sig att arbeta ÖJ. — ***snussel-ärende snuslarende** Neog; **snussel-** l. **snusslä-ärendä** CS n., pl. **snusselärender** S, när man giör sig småärende, at afdröga tiden Neog; onödiga ärenden och tilltag S; diktadt ärende, som man gör sig för att komma dit man icke får CS.

snut snäut (F), L n., bf. **-ä**, snus (tobak): **snäutä jär gutt** L. — **snuttobak snäut-tobbak** F m., snus (man hade då i horn).

***snuta** s. **snuta** F; **-ä** S; **snäutä** CS f., ända af något F; tutan på en gräddsnäcka S; snyte, (fig.) näsa CS. Jfr **bränn-snuta.**

snut-fager snutfager Neog; **snäutfager** CS, wacker i ansichtet, qs. som har ett wackert snyte Neog.

***snutta** v. **snuttä förbäj**, = **snittä förbäj**, se **snitta** v.

***snutte**, se **snö-snutte.**

***snuttra snutträ** MB, fint snöa. Jfr **små-snuttra.**

snuva s. **snäuä** CS; **snävva** FS; CS; *snàua* FL, LÄ, BRHG; ABNC; HETg; *snauua* EKWss; GBJ f.

***snuva** v. **snufwa** Sahl, sofwa länge och i otid.

***snyffel snyffel** Neog, Sahl, PS; CS, m. CS, är ett skällsord Neog; bängel Sahl, PS; skällsord CS.

snyffla v.[1] *snỳfla* BR, RNHG, dra in snoren, då man har snuva: *gar u snýflar mæ snàua* NR.

***snyffla** v.[2] **snyffla** F, (VB); **-ä** CS, snubba, småsnubba CS. **Snyffla mot**, gräla mot CS. **Snyffla upp** någon, skrupensa, hårdt tillrättavisa F. **Snyffla upp** någon, små-

snubba CS. — **snyffle-sticka** **snyfflästickä** CS f., liespån.

***snygel** **snygel** Neog, är ett skiälsord.

snygg s.(?) **snygg** (F), MB m., hygglig gosse, som går och friar.

***snyksla** **snyxla** Sahl, PS, snyfta.

***snykst** **snyxt** CS n. snyftning.

***snyksta** **snykksta** F; **snyxtä** S; CS; (VB); *snỳksta* NRHG, snyfta. "Flugan snyxtade och gret" (i visa).

***snykstning** **snyxtning** CS f., snyftning.

***snylla** (?**snilla**) **snylla sig** VY, smyga sig till.

***snys** **snöis** F n., snus.

***snysa** **snöisa** F, snusa.

***snyska** **snysska** F, snyfta, gråta.

snyta **snöyta** Neog; **snöita** F; **-ä** CS; *snòi̯ta* FL, LÄHG; ABNC; **snytä** S; pres. **snöitar**, impf. **snöiti**, sup. **(har) snöit** FCS: 1) snyta Neog; CS; NC; (refl.) snyta sig FCS. **Snöite ätt ljaus**, aftaga ett ljus CS. **Snöit af ljausrakan** FCS. *snòi̯t‿sɨ*, snyta sig ABNC. 2) slå: **snöyta** på truten Neog. **Snytä** och **slängä**, slänga, vräka med ondska (och under trätor) S. **Snöitä u slängä**, kasta saker hit och dit i ondska CS. 3) löpa fort: **snöyta burt** Neog.

snyte **snöytä** Neog; **snyte** Sahl; **snöite** FS; CS; **-ä** CS; FCS n., bf. **snöitä** Neog: 1) näsa: Jag togen i **snöytä** Neog; något utstående item näsa Sahl; snyte FCS; fig. näsa CS. 2) ända på **a håirumpa** FCS. 3) **(äis-snöitä)**, utspringande issträcka, -näbb i sjön F.

***snyting** **snöyting** Neog; **snöiting** S; FCS; SU; **snyting** Aln; I 98: 14 a; Sahl, PS; *snòi̯tɪŋ* BRHG; ABNC m., örfil; ett slag **yfvar snöitä** CS. **Jag gafwen en snöyting**, en snyting Neog.

***snyver** **snöivar** LCS m., bf. **snöyfweren** Neog; **snöivarn** (L)CS, näsa. Jag slogen på **snöyfweren** Neog; jag slog'en **pa snöivar** LCS; . . **snöivarn** (L)CS, öfver snytet.

snål **snålur** FCS; *snɑ̀l* FN 338; *snɑ̀l* BR, GGHG; bf. m. **snålä**, pl. n. **snål** F. **Langbårdi**, af hvilka nedersta ändan kallas **snålä änden** S. **Snåla-ändan**, der kvinfolken sitta för sig vid **ating** FS; CS. Jfr **mat-snål**. — **snål-bords-ände** **snål-bårs-änden** VB, vid ändan af långbordet. **-buk** **snålbuk** VG, snålhund. **-jåp** **snåljåp** S; *snɑ̀ljɑ̀p* VB Bn m., snålhund. **-jåpa** **snåljåpä** S; CS; *snɑ̀ljɑ̀pa* LK f., snålhund S; snålvarg K; en som beständigt snålas efter mat; merendels om barn CS. **-snipa** **snålsneipa** F; **-å** FCS f., snål kvinna S; gammal snål kärring CS. **-*täva** **snåltäfva** S f., snål kvinna, käring.

snåla V. **snåla** F; *snɑ̀la* BRHG. **Snåla inn**, sniket intaga egor F. *àrbái̯t‿sɨ rœi̯k, da gár ınt, man snɑ̀l‿sɨ rœi̯k, da gár, sa dɨ* GGHG.

snåling **snåling** FCS; BU m., snålhund, snål person. Jfr **gnid-snåling**.

snåll **snald** Neog; KÄ; LCS; **snäld** F, FL; HM; VB; NS; SU m., bf. **-en** (FL), på en handten Neog; trissan på **handtainen** F, FL; trissa på spinnrockstenen F; **(rukksnäld)** trissan utanför tenen HM; hvar och en af de trädbitar, trissor, som sitta vid båda ändarne af spolen på en **tain** VB. 2) spinnrocksten LCS; NS; allt garn på en spinnrocksten SU. 3) (= **snaldroga**) rofva, hvit, flat KÄ. Jfr **knä-**, **lill-**, **rock-** och **stor-snåll**. — ***snåll-full** **snäldfulldar** HM, ss. **"en snaldfulldar tain"**.

-fylle snåld-fylle L; HM n., då tenen är jemt full, utan **ruge**. **-rova snald-roga** F; HU; KÄ; SÅ 6; **snäldroga** BS; **-ä** FLCS f., pl. **-rogur** F, FL; BU; VS; FLCS; *snald-rougar* GH Hm, flata rofvor FL; flat, hvit i köttet; små rofvor GH; hvit, flat KÄ; flat och gul [ändr. fr. hvit]; de gula voro beska HU; helt runda rofvor med en liten rot F: (ell. Bunga-rofva) är flata, trissformiga (såsom en **snald**, trissa) samt hvita i köttet F; flat och i köttet gul rofva som smakar något besk BS; en sorts flata rovor som förr användes GHHm. Bunga- ell. **snaldrogur**, dels flata (som ansagos sämre) dels toppformiga, också hvita, hvaraf såddes hela tunnland, köptes allmänt från Bunga BU. **Skogs-rogur**, flata, små, hvita ell. **snald-rogor**. De få spetsiga bland dem ej så goda; odlade på **brand-** ell. **svidland** GH. **Snaldrogur** äro flata, växa uppe på jorden och äro sötare än de spetsiga, som äro beska vs. Fordom voro rofvorna hvita och spetsiga; gula **snald**-rofvor äro nyare F. Jfr **brand-**, **bunge-**, **rät-** och **skogs-rova** samt **strunk**.

***snålla** s. **snåldä** SUCS f. **Snaldägan**, allt garnet på en spinnrocksrulle. Jfr **gädd-snålla**.

***snålle snalde** F m.; **Lilla** 1 och **Stora-snalden** 2; och **Trissa** m. 3 (på en spinnrocks ten).

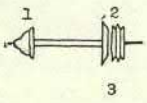

***snäcka** f. pl. **snäckor** BS, skutor. [Ortn. Snäck-hus och Snäckardi]: Folksägnen är . . att fornfädrens **"snäckor"** eller skutor . . der blifvit uppdragna af viken och satta i förvar under ett hus "Snäck-huset" på stolpar BS. Fg. f. ack. snieckiu; pl. dat. snieckium.

snäll sniallur Schoum.; **snälldur** FS; CS; F, LCS; **-årr** F; *snáldur* FN 305; *snal(ar)* ABNC; *snalar* EK Wss; GBJ; f. **snäll**, n. **-llt** FCS; *snalt* GHHm; GBJ; komp. **snällare** F; FO; GA; sup. *snalast* LK, snäll, industrius Schoum; snäll FS; CS; LCS; NC; kvick: *han a snala tiJera* (= lära sig) GBJ; duktig, rask; hastig; fort: *han kom snalt tibáks*; *dei brma so snalt aut* GBJ; sup. snabbast LK. Komp. **snällare**, hellre F; snarare, hellre, förr FO; GA. **Snälldur summ an läusugur gräis** F. **Snälldur** ell. **kvikur summ ann läusagur gräis** (spe) FCS. **Illäias den snälli** . . F (ramsa, se **kött-hjälle**). Fg. senieldir [!], bf. snielli, snelli. — **snäll-fingrad snällfingra'r** FCS, fingerkvick. **-handad snällhanda'r** FCS, handkvick. **-Katrina Snäll-Kathrina** S, diarhé. **-tänkt snälltänktar** (EK?), kvick.

snälla (sig) snälla I 98: 14 a, skynda, hasta. **Snällä di**, skynda dig Sahl. **Snällä sig** S, (F, VB) skynda sig. **Snälla (si)**, vara snabb i vändningarna CS. *snal si* ABNC; BRHG, skynda sig: *snál di na!* ABNC.

***snäring snäring** EK; SH 18, snar, hastigt vindkast; väderil.

***snärja** s. *snæra* GBJ f. [?], nerfallna, torra björkvidjor. Jfr **snärje** s.

snärja v. **snera** FCS; **snära** F; LCS; **-ä** CS; *snæra* FN 316; *snæra* FL, BRHG; *snæra* LÄHG; ABNC; GBJ; impf. **snerdi** FCS; *snærda*, sup. *snæra* ABNC; GBJ; sup. *snært*

GB.J; perf. part. n. **snärt** GA; **snärrt** CS: 1) snärja FS; CS; HG; NC; J. *hàstn had snèr‿si*, hästen hade snärjt sig (i tömmarna) BRHG. *da snèra‿til um hálsn*, det stramar till om halsen BRHG. Perf. part. n. **snärt** GA, åtsnärjdt, trångt; **snärrt** CS, ondt om. 2) **Snära kring si**, vara verksam LCS. Jfr **snärra** v. — **snärj-bälte snèrbällte** F; **snerbällti** FCS n., bälte (**undertälna**) på ett kuta-nät, som genom en **kausa** snärjes till om **kyllonar** (ell. kring blott ett **lägri** = en enda sten), vanligt **bälte** är **undertälnan**, hvars ändar nedtyngas af stora stenar, (vanl. oknutna). Det är näml. svårt i hårdt väder och hög sjö, då **domte** skall upp med en hast, att få upp knuten på **snèr-bältet** F. **-gräs snärgras** CS; *snèrgrès* BR HG n., Galium aparine.

***snärje snäre** Neog; **-ä** CS; AG; **snère** L; **-ä** VB; **snärri** FCS; BU; **-e** BO; **-ä** CS; *snèra* BBHG; m. CS; HG; n. FCS; BU; BO; L; VB, tort ene, rise Neog; rise, risved, kvistved, kvistar. *bréŋ‿snèra*, bränna risved (i brist på redig ved) BR HG. Jfr **björk-**, **ene-** och **tälle-snärje** samt **snärja** s.

snärp snärrp NS n., bf. **snärrpe'** (F), VB: 1) ändspetsen, struten av en ryssja (**räusa**) F; VB. 2) (= **snärpu** f.) liten uddig ängstäppa NS.

***snärpa** s. **snärpu** NS f., liten uddig ängstäppa. Jfr **ängs-snärpa.**

snärpa v. **snärpa** Sahl, PS; S; **-ä** CS; *snærpa* BR, NRHG, snörpa. **Snärpa ihop**, snörpa ihop Sahl. *snèrp‿ihóup*; sy ihop dåligt BR, NRHG.

***snärra snära** Neog; **snärra** CS; FS; CS: 1) bannas, gräla FCS. **Snära** om sig, bita om sig, tala bistert Neog. **Snärra til**, snäsa, gräla FS; CS. 2) spraka t. ex. brinnande enris.

***snärr-aktig snärr-aktugur** FS, CS, snäsig, grälig.

***snärrig snärrugur** FS, CS, snäsig, grälig.

snärt *snært* BRHG; *snart* EKWss m., pisksnärt.

snärta s.[1] **snärta** Neog, en liten snabb flicka; tu lilla snärta. [Gotl.?].

***snärta** s.[2] **snärta** Neog, grynsoppa med rökt kiött vti. Jfr **pus-pas.**

snärta v. **snirta** Neog; **snär(r)ta** FCS; HM; impf. **snärta** FCS; **snärrtä** HM, snabbt vidröra LCS; gå nära förbi men fort HM. **Thet snirta förbei mig**; **jag snirtade bei hanum** Neog. Jfr **snarta.**

***snärva snärrvä** LCS, vrida ett snöre. **Snärrvä** el. **snarrvä umkring si**, vara verksam LCS. **Snärrv smasnarår**, fläta småsnaror LJK.

***snäs snès** GA f., skam, skymf.

snäsa s. f. pl. **snesur** F, FLCS; *snèsar* BR, GG, NRHG, snäsor, bannor.

snäsa v. **snesa** FCS; **-ä** FLCS; *snèsa* BRHG, snäsa, bannas. — **snäs-ord snesård** FS; CS; FLCS; (VB); **snäsård** GA n., snäsa, snäsning, snäsor, stickord, träta. Jfr **sned-** och **snes-ord.**

snäsaktig snesaktugur FCS, snäsig.

snäsig snèsugur F, FL; *snèsu* AN HG.

***snätter snäter** Neog; **-är** CS n., ther mång qwinfolk tala; ett fasligit **snäter** Neog; prat af många kvinfolk CS.

***snättra** s. **snètra** FS, CS; **snätra** FCS f., sladdrerska S; CS; kvinna som bjäbbar mot CS.

***snättra** v. **snätra** Neog; Aln, Sahl; **-ä** Ba; S; CS; **snètra** FS; CS; VB; **snättra** PS, sqwalra, prata, tala mycket, såsom qwinfolk och giäss Neog; prata, tala, skwallra Aln; prata fort och högljudt, snattra (om kvinfolk) CS; snattra, sladdra, prata FS; CS; låta som ankor ell. kärringar BU. **Läusnar gynte snètra** VB (i visa). — ***snätter-bytta snäterbyttå** L f., pratmakerska. **-kärl snäterkärl [-kär]** VB n., = föreg. **-*metta snätremätte** VY m.? [f.], pratmakerska.

***snättrig snetrugur** FS; CS; **snätrug** AG, sladdrig, snattrande, pratsam, sladderaktig.

snäv(er) snäfwer Neog, Sahl, PS; **snevur** FS, CS; **snäfvar** CS; *snęivar* LÄHG; *snęvar* GHHm; *snáivar* FL, BRHG; *snęvar* VBWss; f. **snèvur** F, n. **snèvurt** F; **snèfvart** MB; **snävart, snevt** CS; **snäfvert** (VY); *snęivarţ* HETg, trång, råcken är snäfwer Smolandi Neog; trång, för liten Sahl; snäf F; trång CS; trång, knapp: *da va snęvaţ da at han kund nauvęr si* [nödvärja sig] VB Wss; snål, knapp GHHm; (n.) smått om, jemt och nätt, knappt S; Tg; snäft Tg. *snáivaĻóup*, en knapp löp BRHG. **Snävart u snevt**, trångt. snäft CS. **Snäfvart** med pengar, smått om MB. — **snäver-handske(?) snèvar-hansken** VS, säges när något ej vill räcka till.

***snävra snäfrä** VS; *snęvra* GHHm, spara, hushålla in, göra kortare VS; knappa in Hm.

***snäxla snäxla** Neog; **-ä** Ba, CS, sägs om små hundar, när the skiälla; item: när männerna träta och ordkastas och hustrurna tå hugga i med, tala med i laget, the **snäxla** med Neog; liten Ba; CS **(snäxlä mä)**; träta, bjäbba CS; = **gnäxlä** CS. — ***snäxel-hosta snäkksel-hosta** VY, hackhosta.

snö snoi Neog, L. soc., Sahl; **snåi** CS; FS; CS; RN; *snåy* FN 341; *snoy* GHHm; EKWss; GBJ; *snai* LK m., bf. **snåien** FS; CS; RN; VB; pl. **snåiar** FS; CS; RN, snö; pl. särskildta snöfall på en vinter F; snöväder: **manga snåiar** FCS. **Nå har dä kumi snåi, nå fa vör inti ga pa gambla mor mair** [= på jorden] FCS. Aldrig är maj så **fagur måi**, att hon inte kan **gi lummo full af snåi** F. **Nårde blame, sunne tåi, sunne blame, nårde snåi** [se **blåme**] LJ. **När Maja gynnar raja — 'attkullu fuld mä snåj**, då skall bonden ännu 'a **sitt kalv-'åi!** RN. **Snåien jer krampur**, snön är kram, våt F. **Snåien jär sjaukårr**, (sjuk) kram, våt RN. **Soli flèar burrt snåien** F. **Nå jär dä lena** (tö) **äi snåien** FCS. **Simun Jäudä skall snåien skräudä** (ordspr.) VB. **Dän väite** m., vintern, snön (HI)CS. Jfr **gall-, kvav-, skorp-** och **sporrhjuls-snö**. — **snö-blind snåiblindur** F, solblind, bländad af snön. N. **snåiblindt** TO; NS, när agtakssidorna gå tillsammans NS. Man skall ha **snåiblindt** till **otendag** (tätt för snö) TO. **-blinda** f. bf. **snåiblindu** TO, der bägge agtakssidorna (flakarna) gå tillsammans **-boll snåiball** FS; CS. **Kassta snåiball** F. **-boll-före snåiballaföiri** FCS n. = följ. **-väder snåiballavädur** FS; CS n. **-doft snåiduft** S, fin snö. **-*drifta snåidryfta** FS; CS; *snåydryfta* FN 328 f., snödrifva (då snön ligger här och der) S; hård och djup snö (sammanyrd i väg) CS. **-driva snåidrifva** [!] FCS; **-dräiva** FCS; *snåiḍráiva* BR HG, snödriva, (sammanhängande) S. **-*dryfta**, se **-drifta**. **-flinga**

snåjflingä CS, (större) snöflinga. **-floka, -e snåifloka** FCS; -a f. CS; -e m. S, snöflinga CS; flock (af snö) S. **-*fåka snåifukä** L f., torr, dammande snö. **-*glonge snåi-glånga** [-ä?] TO, [m], pl. **snåi-glångar** GH, (fig.) fina, hvita moln TO; fjädermoln (vid Sant Oles-mässa) GH. **-kastning snåikastning** S, snöskottning. **-korn snåikånn** CS n., snöflinga. **-*kärling snåikälling** S, "snökärring", snögubbe. **-*pick snoipick** L. soc.; **snåipikk** RN; *snåi-pik* BRHG m., haggspitt L. soc.; talgoxe RN; (skämts.) ploglagsföreståndare BRHG. **-plog** *snaiplaug* LK. **-skridsko** pl. "snöskridskor" VV, gjorda med träet nästan som på en vanlig skridsko och med järnbeslag nästan som på en kälkmed, [varmed Visbypojkarna åkte jämfota utför backarna]. **-skum snåiskäum** FS, CS n., så litet med snö att marken synes igenom; **dä har kumi ätt läiti snåiskäum i nat** FCS. **-*slämma snåislämmbå** LJK, snöslask, våt snö. **-*snutte snåisnutte** MB m., litet rundt, fint, hårdt snökorn. **-sock snåjsukk** (Hilf.) S; *snaisuk* LK m., pl. **snåisukkar** S, stöflett af ylle (Hilf.) S; damaskor S; snösocka K; sockor (av "kalkull") som om vintern drogos utanpå stövlarna för att hindra dessa att bli våta av snö NRHG. **-sörja snåisyrå** F; HM; VB; **snösörjä** CS; *snåisyra* HÖ, NOHG f., snöslask, snösörja. **-*sörje snåisyrji** [!] FCS. **-tjocka** f. bf. **snåitjåkka'** F. **"Snåitjåkka' täpper landet"**, när man ej kan se land för snötjocka. **-valp snåivallp** F m. coll., gråtrasten; när den skockar sig om hösten: då blir det vinter.

snöa v. **snåiä** CS; VB; pres. **snåiar** F; CS; *snaiar* LK. **Hä äurar u snåiar som himmel u jård skudde sla ihop!** F. **Dä . . snåjar bälghanklä** CS, [det snöar stora mjuka snöflingor].

***snöd snaudr** Neog; Ba; F; L; VB; **snaud** L. soc.; Sahl, PS; Ln; S; CS; **snaudur** Schoum; FCS; **-ar** FL; CS; *snaudar* LK; GBJ; *snaud* GHHm; ABNC; f. **snaud** Neog; FS; CS; n. **snatt** Neog; Sahl, PS; FCS; **snadt** F; AR; *snaṭ* FHG; pl. **snaudä** S; komp. **snaudari** F, nakot, blott, slät, vtan hår eller fiädrar Neog; snöd, nudus; Schoum; snöd, item slitet L. soc.; bar, utan hår Sahl, PS; CS; naken, bar CS; F; VB; barsliten, naken F; med kort hår el. fjädrar; snagghårig CS; kort K; kort (om gräs, hår o. dyl.) NC; kortklippt F; en som klippt håret för nära S; losliten Ln; luggsliten CS; Hm; för nära slagen (en äng) AR; hårlös: **lamben järu så snaud äi ar** FCS; äfven starkt blåsande kall vind S. **Snaudr straum**, ström som går ut från land, (då blir det ej fisk) L. *kalvan ig snaudar ei hôra* GBJ [korthårig]. *dau harṭ klipt fo snaṭ*, du har klippt för nära FHG. **Snatt slaen**, nära slagen (äng, gräs) FCS. **Slaë snaudari!** slån närmare till marken FS, CS. [Friaren är] klädd i blåa kläder som inte få vara **snaudä** (luggslitna) utan **luddnä** (med lång lof) S. **Inkom han raudr, vtkom han snaudr, strax blaif han daudr,** thet är: en röd tupp flög in i brinnande vgnen, kom vt med afbrenda fiädrar, och wart strax döder Neog. **In kom han raudar, äut kom han snaudar** (naken), **stod läitä u nickä' u vickä', u traskt blaif han daudar**? (gåta: en röd tupp som flög in i en eldad ugn) FL. **Inne lude, ute snadt** etc. (se u.

luden). — **snöd-*arsad** snaud-arrsar FS; CS, som har litet ull S; hårlös (med förargelse) CS. **-*här** snaudhèr, -r, -rt F, FL, korthårig, bar. **-härd** snauherdur FCS; snaudhèrdår AG; L, (NS), f. -d, n. -t FCS; AG, korthårig, snagghårig. **-slagen** snauslaen FCS; n. snauslagä (F), NS; sna'-slaget (snadt-slaget) AR, nära slagen (äng, gräs) FCS; för nära slagen (en äng) AR, NS. **-sliten** snaudsliten CS; snausliten S; CS, (L); snosliten S; loggsliten, snaggsliten CS; barsliten (om kläder) S.

· ***snöda** v. snauda Sp; L. soc.; F, FL; -ä CS; pres. snauder Sp; I 96: 4; L. soc.; -ar F, snudda, röra Sp; skada L. soc.; angå, råka F, FL. **Hwad snauder det jdur**, hwad går thet eder an Sp. **Hwad snauder hitte idur**, hwad skadar detta eder I 96: 4. **Hwa snauder hä mij**, hwad skadar det mig L. soc. **Hvad snauder**, hvad skadar? Ba. Det snaudar mig inte, det gör mig ingenting F. **Va snaudar dä?** hvad skadar det? CS. Det **snaudar di inte!** råkar, angår dig ej (BU). Jfr **snudda**, v.

***snödna** snaudnä CS (= **bläj snaud**), bli bar.

snöig snåiug CS.

snöpa s. snoipa Neog, Sahl, -ä Ba; snåipä CS; (?) SUCS f., pl. snoipor Neog; snåipur FL; LCS; -ar LCS, skam och nesa, bannor Neog; snubbor FL, L, SUCS; hånligt bemötande LCS; skam, nesa CS. **Fa snoipor**, få bannor, blifwa vtskiämd Neog.

snöpa v.[1] snoipa Sahl; snåipa FS; CS; GA; -ä CS; L, SUCS; L; RN; impf. -pte FCS: 1) snöpa Sahl; FS; CS: snåipa baggar; gälla (ungbaggar), skära ut (baggar) F. 2) snubba L, SUCS; affärda någon hånliga LCS. **Snåipa av**, afsnäsa FCS. **Snåipä av**, afvisa, skrupensa opp L; bita af, nedtysta, visa af RN. 3) **Snåipa av**, förminska GA.

snöpa v.[2] snöpä S, snugga sig till. Jfr **snopa**.

snöping snåiping FS; CS m., yngre gällgumse; snöpt bagge (på hösten, då baggen är liten). Jfr **gälling**.

snöplig snoipli Sahl, snöplig, skamlig.

snöra v. snöirä CS; *snøyra*, *snøəra*, impf. *snøyrde*, *snøərde*, *snøyrad* EKWss. — **snör(s)-nål** snöirs-nal F; snör-nal L f. **Steifläivstykk**, lifstycke med jernstång och fiskben, som snördes ihop framme med vriden **snöirsnal**, silfvernål, 3 tum. **Läifstykk** . . tillsnördes . . med . . vriden silfver- eller messings-**snör-nal**, som hängde framme på bröstet L. **-ring** snöir-ring L m. (= **mällå** [märla, se d. o.] . . på **läifstykke**, hvarigenom snörbandet gick.

snöre snöyre Neog; snöire S; -ä CS; *snòyra*, (-ɨ) FL, LÄHG; *snøyra* EKWss n. Jfr **torsk-snöre**.

snöring snöring, snöiring AR, (F) halft rus, styl [! ?].

snörpa snörpä S; CS, (- **ihop**). Se **snurpa** och **snärpa**.

***snös** s. snaus CS m., bf. **snausen** PS; FCS. **In i snausen**, till yttersta ändan PS. **Hann klippte hann in i snausen**, han klippte (håret på) honom ända in till skinnet ell. hårroten; djupaste gräsroten, nemligen ofvan jord CS. **Han hjägg rumpu av ända upp i snausen**; **han slog grasi av ner i snaus** FCS. Jfr **nös** s.

***snösk** snysk AG, (F, L) n., bf.

-ä AG, ruttet asketräd, som brukas att få eld uti.

***snöska snyska** PS; **-ä** CS f., fnöske.

***snöske snyske** Sahl; F; **-ä** CS; *snỳska* GG, NRHG; m. [?] CS; n. CS; F. fnöske; rutten ved F; HG. *tørt sam snỳska* GGHG. — ***snösk-rutten snysskruten** S, rutten som fnöske.

so so FCS; *sǫ̊u* FN 351; *sou* allm. HG f., bf. **sôi** L. soc.; **soi** FS; CS; L; RN; pl. **soar** FCS; *sauar* LK; *souar* ABNC; *souar* EKWss; bf. **soanär** FCS; dat. **soume** L. soc.: 1) sugga. När galten **umgas** (coire) med **soi** . . RN. **Soi har ukå,** (har bröst) skall snart grisa L. **I anndagen gräistä oä soi** . . S. "Han tog soen för lägen", (en stygg kvinna för hennes rikedom) S. 2) **soi** = **sta-rauken,** [se **stad-rök,** kärvlager vid tröskning]. Jfr **bonde-, lort-, säck-** och **vatten-so.** — **so-mak somak** Ba, CS, säges om någon som går långsamt (en so etc.) Ba; lunk CS. **-trav sotraf** S; CS, n. = föreg.

***soa-flod soa-flo'** [ramsord]: "Jag skall sätta dig i Noe flo' och soa-flo och der som ingen menska bor" [läsning mot **ikt**] VK.

sock suck S; CS, (F, VB); ARCS; *sukˌ* BR, NRHG; ABNC m., bf. **sukkän** VBKn; pl. **sukkar** GA: 1) strumpläst S; CS; HG; sockor CS; strumpsock NC. **Ga i suck,** gå i bara strumporna CS; **ga ei suck** S. **Säkar äi sukkar,** duktig (i hasorna), stark GA. 2) hofskägg S; CS; hårtofs bakvid hästfoten ARCS; hasorna på en häst NRHG. Jfr **håll-, strump-, ute-** och **åker-sock.**

***socka** v. **suckä** CS, gå i strumplästen: **ga u suckä.**

socken sokn FS; CS; *sóukan* FL, LÄ. BRHG; *sóuk(a)n* ABNC; *soukn* EKWss; GBJ; *saukan* LK f., bf. **sokni** F; *saukni,* pl. *sauknar* LK; *sǫ̊uknar* LÄ, BRHG, kyrksocken. **Uppe äi sokni,** [= i övre socknen] F. "Ute i socknarna" S; *ùt‿ sǫ̊uknar* BRHG, i långt bort belägna socknar HG. Fg. socn. Jfr **halv-** och **kyrko-socken, ner-, söder-, upp-** och **ut-socknar** samt **upp-** och **ut-socknes.** — **socken-bo** *sǫ̊knabǫ́* HB, (VB)Tg m., pl. *sǫ̊uknabǫ́uar* BRHG. **-folk soknefolk** [F], [sockenbor]. **-föding sokenföding** AG m., född i socknen. **-förvist sokneförvist** RM, visad ur socknen (för trolleri). **-gång sokengang** (L) m., gårdarnas ordning. **-hjälp sokne-hjelp** FO, (L); *sǫ̊uknaˌjálp* BRHG m., hjelp af många man vid svårt arbete FO; sockenuppbåd (för att leta efter någon vilsegången el. dyl.) HG. **-man sokneman** BU, sockenbo, bonde. Fg. pl. socna menn. **-mellan soknamilla** FCS, [mellan socknarna]. ***-pjäcka soknapjäkka** F f., = följ. ***-pjäcker soknapjäkkur** F; **sokenpjäckur** F, FLCS; **soknäpjäckur** LCS m., tiggare som stryker kring, en som smått springer F; som löper kring i socknarna och tigger och skvallrar LCS; **sum kumbar** [-or?] **pjäskänäs i säinu maki,** en som går med korta steg F, FLCS. ***-pjäska soknapjäska** FS; CS f., skvallerkärring. ***-pjäsker soknäpjässkur** LCS, = **-pjäckur. -plog sokne-plog,** pl. **-ar** (J. Ekholtz dagb. 1771) S, plogdagsverke för presten i Fardhem. **-skvallra** s. **sokenskvalldrå** HM f., rännkärring. **-slätt sockne-slätt** m., bf. **-en** (J. Ekholz dagb. 1769) S, sockendagsvärke vid höslåtter till Pastor i Fardhem. **-vatten sokenvatten** EK n., vattnet i ell. från hela socknen.

socker **sukur** FCS; **-årr, -or** F; **siukor** FCS; *sṵ́kar* FHG; *sṵ́kar* (blott skämts.) BRHG; *súkar* (förr) ANHG; *sǫ́kar* BRHG; ABÑC; LK n. **Sa sukor u ma pipur** (fig.), klå sig F. — **socker-*dolla sukar-dulla** S (i visa; smeknamn på flicka). **-tunna sukar-tunna** F f., en som äter mkt socker.

sol **sol** Neog; Tft; S; CS; F; **sol** SUCS, S f., bf. **soli** Neog; Tft; FS; CS; BU; AL; GA; *sáula* FHG; *sóulr* allm. HG; gen. **solenes(s)** FS; CS. **Soli** bomärke (Lauritze i Ala) S. **Mot sol** F, motsols. *mǫ́ sǫ́ul*, medsols BRHG. **Sättä sol i stäuu** taga husbondeväldet eller blifva sträng i huset S. **Sättä dig sol i stäuu**, kväsa, kufva S, (F, L). **Han har u ajn af dajm sum sätter'n sol i stäuä** (Samtahl 1771) S. Man säger alltid **soli välsignä!** BU [då solen bländar en?]. **Soli braut**, s. bröt (om morgonen) (BO), HN. **När soli braut**, när solen bröt (om morgonen) GA. *nær sáula braut*, (höll på att gå upp) FHG. Påskmorgonen gick ungdomen upp på Klintebacke (i Boge), **när soli braut**, då de knäppte ihop händerna och bådo; då solen tycktes dansa (BO), HN. **Soli gar i bänk**, solen går ned i moln, dvs. det förebådar regn till morgondagen CS. **Soli gar ei bänk** S. **Soli gikk i vägg**, solen skymmes af moln F. **Soli gar nå ater nider** Neog. **När soli gynnar hälla, da gynna barni gnälla** F. **Da soli rindårr nidur . .** F. **Soli skain**, solen sken F. **Soli star pa hauge himmel**, bittida F. **Soli jär täppt**, solen skymmes af moln FS, CS. **Soli vadar i moln**, säges då himlen är molnfull BU. **Dä raunar** [rodnar] **yttar soli** FCS. Fg. sol. — Jfr **ovä-ders-, storm-, torpare-** och **väder-sol.** — **sol-baka** **solbakä** (el. **-staikä**), baka, steka, torka i solen CS. **Solbakt, solbaken**, soltorkad CS. **-barkad** ptc. **solbarken, -barkt** CS, solbränd. **-bas** **solbas** S n., solbadd. **-*block** **solbluk** ARCS n., parasoll. **-brand** **solbrand** F; HN; L; RN m., solljus, solstrimma, solens spegling i vattnet (= **solrand** NS); solstrålningen, **-strålar** RN; solbas L; stekhetta (af sol) HN. Bakvardus [!], pastor i Rone, hängde handskarna på **solbranden** EE. **-brytning** **solbrautning** (F, EK) f., soluppgång. **-bärg** f. dat. **solbjärgena** F, pl. [?] **solbjär(r)gar** FS, CS; VB, solnedgång. **Äi solbjärgena**, i solbärgningen, kvällen F. **Äi solbjärrgar** F, (L), VB, i solnedgången. **Just äi solbjärrgar** F, (se u. **fröd**). **Mot solbjärrgar**, mot solnedgången VB. **Västa han plägar äili blikkna äut mot solbjärgar** FS, CS. **-*bärga** **solbiärga** Neog; F; FL; HLCS, när solen går vnder. **Ei solbiärga** F, FLS; HNCS, i solnedgången. **Man gildrar** och **lägar äut** vid **solbjärga (da soli rinndårr nidur)** F. **Mot solbjärrga**, mot solnedgången F. **-*bärge** **solbjärgä** CS n. solnedgång, solbergning. **-dag** **soldag** ÖJ m., pl. **soldagar** EK, solskensdag; klara, varma dagar. **-disa** **soldisä** S, CS f., soltjocka, -rök. **-duk** **soldok** BU; HL; AG; L; EK m., styfstärkt duk med framskjutande **skärp** (= skyggen) knöts under hakan BU; öfver hjässan lagd halsduk, som medelst en knappnål i nacken hade sin bindsel öfver pannan, **stjånnen** uppfästade öfver hjässan; brukades om sommaren i marken, togs af om kvällen som den satt ihop; mäst voro de hvita AG; med snibbarne upplagda på

hjessan; gamla gummor bundo dem under hakan L. Solduk brukades blott om sommarn, duken af hvarje färg; 1. då det var varmt (i kyrkan eller på arbete i marken), 2. då det var kyligare; (duken

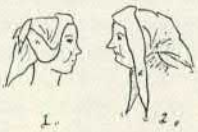

fyrkantig, lades dubbel och blef då trekantig), styfstärkta HL; = **timpadok** F. **-*galle solgalle** (el. **ovädersgalle**) m., en stump af regnbågen. **-gång solagang** F f., bf. **solagangi** F; FL; **-e** FCS; **solgangi** KÄ, soluppgång. **Ei solagangi** F, FL; *ɨ sáulagágga* FHG, i soluppgången. **-hatt solhatt** S m. **-hylla solhylla** BU; **-å** (F), AG; L; **-ä** S; *sòulhýla* BRHG f., handen höjd mot solen eller då kvinfolken draga hufvudduken fram öfver ögonen AG; när man sätter handen upp mot solbranden F. **Sätta solhyllä**, (då man ser mot solen) L. **-hyllika solhyllika** BU; **-hyllka** F; **solhylkä** CS f.: 1) kvinnohufvudbonad, sydd eller fastsatt med knappnålar BU; = **timpadok** F; hufvudduk hos kvinfolk CS. 2) t. ex. **sättä solhylkä**, då barn och andra sätta handen öfver pannan för att skydda ögonen för solen, då de skola betrakta något CS. Jfr **solhylla**. **-häll solhäll** VN, BTCS f., i solen liggande bergshäll. **-klocka solklukka** BU f., timsten, solvisare. **-märke solmärke** VS n., solstreck i fönsterkarmen [för tidsbestämning] **-*ply solplöi** F; FL n., parasoll FL, paraply F. **-rand solrand** GA, (L); NS m., solstrimma (genom något smalt säsom för att **skeira ägg**) GA; solens spegling i vattnet NS. **-ring solring** S m., tidemätare vid solskin; solklocka (vanl. en ring af messing). **-rök solråik** L. **-*sick solsick** CS m., pl. *sòulsíkar* BR HG, ringblomma (Calendula off.). **-*sicka, -e solsikka** CS f.; **solsikkä** CS m., pl **solsikkar** CS, [= föreg.]. **-sken (-*skin)** *soulskam* GHHm; *saulskœin* LK. **-*skravel solskrafvel** VY, öfversta flisiga lagret på kalkklippor, som är söndersmuladt af sol, väta och frost. **-*skuten** n. **solskutä** (i botramsa, se u. **kors**). **-snodd solsnodur** F, med solen snodd, vriden. **-*snoen solsnoen** FS; CS; SJ; AG; L; EK; NS; f. **-i**, n. **-ä** AG; **solsnoet** Neog; [om träd]: vriden med sol och mest vriden i toppen (sämre att arbeta) S; CS; vridet (träd) med sol (ända in uti kärnan) S; wresogt Neog. Jfr **an-sylt**. **-*spätt solspätt** LCS m., fräkne, solbrändt ställe. **-*spättig solspättugur** LCS, fräknig. **-steka solstaikä** CS, el **-bakä**, baka, steka, torka i solen. Perf. part. **solstaikt**, solbränd CS. **-sten solstain** EK, lös flat sten på berget (som ger bästa kalk). **-strå solstrad** F, FL n., höstrå (på torra backar); raka torra ensliga höstrå . . **-stånd solstånd** GA. **I solstånd** ej brygga, ty då slog **bändarna** af kärlen. **-*sviden solsviden** CS, uppsvedd af solen. **-varg solvarg** S, en som grinar mot solen; griner (illa) som en solvarg **-*varme** m. bf **solvarman** RN, **-en** (RN), [felskr. för **-värman**?] **-varv** n. bf. **solvarfve** Sahl, **sol-hwarfwe** PS, solstandet. **-vriden solbriden** F, vriden af solvärmen (timmer). **-öppen solypen**, f. **-i**, n. **-ä** EK, öppen för solen.

sol adj. **solår** LCS; **sol** L, (NS) f., **sol** LCS; n. **solt** Neog; n. pl. [?]

sol, vriden med sols CS; (= **sol-snoen**) S. **Solt** trä, som är wridet med solen Neog. **Träii jär sol** L.

soldat-skur sylldat-skäur CS, skyllerkur.

solk *solk* m., pl. *solkar* EKWss, stora ulltappar, som tillkommo genom solkning; *solkar di skud laukas sundar.*

solka s. **sålkä** CS f., pl. **-ar**, stor kardad ull till stoppning och dyl.; större än **saig** (= föreg.). Jfr **ull-solka.**

solka v. **sållkä** CS; AG; L; VB; **sålka, -ä** VB; *solka* EKWss; pres. **sålkar** VB: 1) grofkarda ull L; VB; blanda och grofkarda ull (RN); bland flerfärgad ull (= **vämlä**) S. **Skrubbå** . . brukas att **ramsa** el. **sållka** med AG. 2) Det **sålkar**, snögar stora "flokar" vid lent väder VB.

***solka sig,** se **sulka sig.**

solkning sålkning RN; *solkniyg* EKWss f., blandning av svart och vit ull för vadmal och ullens första beredning medelst kardor och skrubbar till solkar. Solkningen skulle ske på ett dygn; för ändamålet tillkallades hjälp från grannskapet (*solkniyggskæliyggar*) Wss. — **solkning(s)-gille sålkninggilde** RN; **sålkningsgilde** GA n., kalas vid **sålkning** RN. **Ramsgilde** (äldst), **sålknings-** eller **blandningsgilde,** då kärringarna blandade och grofkardade all husets ull GA. **-hjälp sållkninghjelp** (ÖJ), [då man sammankallade grannkvinnorna att mot traktering och hjälp igen hålla **sållkning-** ell. **kard-kalas**]. **-kalas sållkningskalas** (ÖJ). **-kvinnfolk** pl. bf. **sålkningskvinfolken** [-i] RN. **-käring sålkningkälling** LJ f. **-tid** m. bf. **sålkningteiden** RN, i december då man har **sålkninggilde.**

***solla solla** Neog; **sålla** F, FLCS, dröya tiden af, söla tiden bort Neog. **Sålla (täiden av si),** söla bort tiden F, FLCS.

solv sållv FS; CS; **syll** (m.) CS; f., bf. **-i** FS; CS; pl. **sållvur** FCS; **sålfvar** n. [!] CS; *sælvar* LK; *sålvar* LÄHG, bf. *sålvana* LHG, solf (i väv). — **solv-block sållvablåkk** FCS n., trissa. **-käpp sållväkäpp** FCS m., [som solverna sitta på]. **-stock sållvstukk** S.

som pron. rel. **sum** Neog; L. soc.; LÄ; HM; VB; **summ** (F); **såmm** FS; CS; *sæm*, ä. *sum* FN 338; *sæm* FHG; *sum* ~ *sæm* L, NRHG; *sum* HB, (VB)Tg. **Den sum inte vill säupu säupä, han far inte i kyte knäupä** VB. **Tårrkes däu, sum inte kunde sägt det förr** HM. **Vör sum gamble jär** . . S. Fg. sum.

***som** pron. indef. **sumbur** Tft, f. **sumb** Tft, n. **sumbt** Tft; **sumt** Sahl, PS; CS; RN; **summt** F; *sumt* F; BR, NRHG; GHHm; pl. **sumir, sumar, summe** Neog; **summe** Sahl, PS; **-ä** Ba; CS; FCS; L; VB; **summar** (m. o. f.) FCS; **summa** F; (m. o. f.) FCS; *sûmar* FN 354; n. **sum(m)** F, LCS; **summ'** F; FL; L, somt; åtskilligt; somliga. **Sumt som ballar, sumt som skallar** [om rovor, se d. o.] RN. *sumt va mougu sumt inta*, somt var moget och somt inte (om säd) BRHG. *sumt - sumt*, somliga, andra: *di gleadar bort, sumt til amerika u sumt til sos* GHHm. **Dä händur bäi summä täidar** FCS. **Summ ar,** somliga år FCS. **Summ fållk,** somliga människor FL, VB. **Sum barn varu olöidå** FCS. **Summ järu rädd** FCS. **Summ(') ha,** somliga hafva LS, CS. Fg. n. sumt, pl. m. sumir. — ***somma-stans summästans** S. CS; *sùmstáns* BRHG; *sumstans* LK, här

och der, somligstädes. ***som-tid sumtid** Tft, interdum. **(?) -*tides sum-täides** CS; **-äs** LCS, understundom; ofta. [Möjl. = **sum täidäst**, se u. **som** konj.].

som konj. **sum(m)** S; CS; FS; CS; BU; LÄ; GA; L; NR; RN; HM; VB; *sum* ~ *sam* L, NRHG, såsom. **Han var så stäur sum an näfve gråit** LÄ. **Snälldur sum an läusagur gräis** F. **Leikä sum ett par läus, . .** löss GA. **Leike fram sum bain äi 'usu** [strumpan] RN. **Infall sum gamble stainhäusi** VB. **Ainveis sum stäutpillen** F. **Jå, dä var sum prästfar sägdi dä** NR. **Traden jär bi städum sum ätt håvuhar u bi städum sum ätt håpular** FCS. **Falldur sundur sum itt ragg** F. **Han gar sum an hom; han jär tombur sum an hom** [svag menniska] FCS. **Dä gick sum (ätt) intä** CS, [det gick lätt]. **Ja hårdä dä summ an niming** [svagt ljud] FCS. **Jag fjäll kull u lag sum ann käkulbaus** FCS. **Rännde sum Träska-Jaku för katten!** (ordst.) F. **Sum att dräga en afvig rafft** (om en ovillig inska) EE. **Sum teidast**, som oftast, tidast F; BU. **Summ täidäst**, ofta LCS. Fg. sum.

somliga sumbliga F, FL; BU; **summbḷi** NS; **sumli** CS; *sùmliga* FHG; *sumlia* BR, NRHG; *sùmblia* HB, (VB)Tg; *sùmlɨsar* somliga säga NRHG. — **somlig-stans sumlistans** CS; *sumlistans* BRHG; *sumblistans* GHHm, somligstädes; på somliga ställen.

sommar summar Neog; Schoum; S; CS; VB; **summer** Wallin; **sumar** FS; CS; FL; (NR); *sɨ̣ùmar* FHG; *sɨ̣ûmar* FN 352; *sùmar* ABNC; HE, HBTg; allm. HG; *sumar* GHHm; LK; EKWss; GBJ m., bf. **sumaren** F; *sɨ̣ùmaran* FHG; *sumaṇ* LK; EK Wss; bf. **summbranar** F. *na ha blåḳanar* (viporna) *kɨ̣ùma, na fa voṛ sɨ̣ùmar* FHG. **Sumar äi speisen,** (fig.) ingen eld på (NR). **Um sumaren** F. Fg. sumar (Runkal; runst.). — Jfr **mid-** och **tork-sommar.** — **sommar-*em summar-aim** LJ m., sommarflägt. **-fisk sumarfisk** S m., fisk som fås och ätes under sommaren. **-fågel summarfåugl** CS m., sommarfågel, fjäril. **-hus summarhäus** HH, stod på pelare och var så högt att man kunde gå derunder; annat än **malsta** [se **mål-stuga** u. **måla** v.]. Fg. sumarhus (runst.). **-karl sumarkar** FS; CS m., slotterarbetskarl, arbetare öfver sommaren S; karl som är legd för hela **håist- u skördatäiden** CS. **-*kläcka sumarkläkka** FS; CS f., kallas fågelboet om det är bygt och begagnat af fågeln samma år. **-kött summarkyt** ÖG n., kött som skall räcka sommarn öfver. **-lass summar-lass** (L), RN, (hö till presten), som **gjördedes** med **framraip** och **baksträng. -lopp sumarlup** FCS; **summarlup** BRCS; SU n., sommarbete, sommarvandring för kreatur; (en hästs) gående ute hela sommaren på bete utan att draga CS; frihet för en häst att hela sommaren gå på **vallen,** = fria fältet SU. **Släppa russ pa summarlup,** släppa hästar på bete för hela sommaren CS. **Gutt summarlup** CS. **-lång** "sommarlång" (VY), t. ex. dag. **-mat sumarmat** F, [om torkad o. rökt sjöfågel.

somna sungna CS; FS; CS; BU; VB; **-ä** AG; (NR); **sugna** (GA); **-ä** VB; **sågnä** S; *sûgna* FN 322; *sugna* FL, NSHG; GHHm; ABNC; EKWss; *sumna* LÄ, BRHG; ABNC; pres. **sungner** Wallin; *sugnar* LK; impf. *sûgna* FN 306, somna (in); börja

på att somna S. **Mot dä ja skudde sungnä in** . . (NR).

somras (***sommars**) **i sumars** F; **äi sumars** F; **i somräs** S; *i sùmras* BRHG; *i sumris* EKWss, i somras.

son sun Neog; S; CS; FS; CS; FLCS; *sṵun* F, LÄ, HU, GG, ÖJ, VBHG; *sṵun* ABNC; *sąun* EK, VBWss; *sṵun* GBJ; *sun* GHHm; HÖ, NO, GG, ARHG; LK m., bf. **sunen** FS; CS; **-in** LCS; pl. **synir** Neog; (ford.) LCS; **synar** FS; CS; FLCS; *sỹnar* FN 326; *sỳnar* FHG; *sỳnar* LÄ, HU, GG, VBHG; ABNC; HETg; *synar* GHHm; LK; EKWss; bf. **synaner** FS, CS; **-anär** FCS; dat. **synume** Tft. **Fa sig an ungan sun** (F). **Far o. sunen** S. *ou sąunn*, [vår son(en)] EKWss **Fadren har munna den sunen til, att han skall bläi grundärving** FS; CS. **Han sägde synume häd,** han sade det för sönerna Tft. Fg. sun, pl. synir etc. — Jfr **vildson.** — **son-*kåna sunakuna** FCS; **sunäkunä** CS; **sunkuna** F; **sounkouna** GH; **sunkunu** SUKn; *sṵnkùna* ABNC; *sunkuna* LK f., sonhustru. — **-lycka** f. bf. **sunlykku** TO [sista tåren i flaskan]. *na fik dąu sṵnlýku!* BRHG.

sop sop VY n., sopning, tag (t. ex. med näten efter fisk).

sopa V. **sopa** FS; CS; *sǫupa* BR HG, sopa; [spec.]: slå med årorna i vattnet att dermed skrämma flundrorna på näten F. **Sopa yttar flundror** [se **flundra**]. SH 72. På Södra sidan **sopa** de, sätta ut näten i en båge vid kusten, **flåiga** ut från landet mot näten, taga ihop öfver- och under-**seimen** och ta fisk (flundror) in i båten **pa sling** F. — **sop-kvast sopkvast** S. **-*lim sopleim** FS, CS m., bf. **sopuleimen, sopleimen** F, sopkvast. **Um morgonen tok jag sopuleimen u gick upp** . . **pa hausta att faja** F. **-*limma sopleima** Neog; **soplimu** L. soc., qwast; sopqwast. **-*limme sopläime** FCS m., sopkvast.

sopare-kvast sopare-kvast BU. **Bjäru** (troll) göres af sopare-kvast . .

***sopelse sopellse** S, sopor.

sopor sopur F; *sóṵpar* LÄ, BR, GGHG pl. tant., bf. **sopnar** L; *sóṵpana* GGHG; *sąupnar* LK. — **sop(o)-backe sopubakki** (äldre **-havven**) FCS; *sòṵpbáka, sòṵpabáka* BRHG m., sophög. **-hög** m. bf. **sopuhavven** FCS.

soppa (supa) supa Neog; S; **-ä** Ba; **säupa** FCS; **-ä** CS; **soupe** S; *sàupa* ABNC; allm. HG; *sæupa* LK; *sąupa* EKWss f., bf. **säupu** ÖJ; VB, all then mat, man äter med skied Neog; soppa. **Den sum inte vill säupu säupä, han far inte i kyte knäupä** VB. **Klappä pa säupu,** reda på soppan ÖJ. **Alle batar jèro ute i nat, men Hannke som gaf Gepe soupe, intet!** (ropade sjöråret) S. Jfr **alikant-, avvisnings-, buller-, simp-** och **öl-soppa.** — **sopp-fat säupäfat** CS n. **-mat supmat** S, soppa. **-sked säupuskaid** FCS; **säupskaid** CS.

(?) *sopra-ris sopraris o (i visa på rspr.) = sopor och ris? S. Benen kasta de i **sopraris** [efter en måltid] o.

***sorg sår(r)g** Tft; GA; *sarg* FN 337 f., bf. **sårgi** Tft; **sorgi** VB. *nạ blaị dẹị sárgi slakt*, nu blev den sorgen släckt, dvs. nu fick vederbörande sin vilja fram GG HG. — **sorg-ask sårg-** el. **slok-ask** LÄ. **-gök sårga-gauk** FCS; **sorgegauk** LÄ. **Nårdagauk, sårgagauk** [etc.] FCS; **nårdegauk jär sårgegauk** [etc.] LÄ.

sork sorck Sp; I 96: 4; 98: 14 b **sork** Neog; L. resa, s. 210; Aln.

Tft; Ln; **surk** L. soc.; **sårkor** Samtahl 1771; AG, LyCS; **sårrkar, sårkr** [tillrop] VY; **sårrkårr** HM; **sårk** S; CS; FS; CS; FL; GA; RN; NS; *sark* ABNC; LK; allm. HG; *sork* GHHm; EKWss; HE, HBTg m., bf. **sorken** Tft; **sårkin** I 100: 18; **sårken** FS; CS; pl. **sorkir** Neog; **sorcka** (oblik) Bröll.-d. 1726; **sårkar** FS, CS; HM; *sarkar* FN 297; *sarkar* LK, gosse, pilt, pojke. Koll. **sork**, gossar, ungdom NS. Karlen . . önskade sig **sårk** och **källingi** (modren) a **päikå** GA; **Tig, sårk! älles skatt tu fa ett läiv fullt af ströik!** F. **Hä jär an gilder sorker, an flinker sorker** Neog. **Alt sinä ja var sårkor** Samtahl 1771. **Nå skall sårken bua** [sova] F. **Stäura sorken sloggä ännu,** stora pojken pattar ännu Ba. **Jag jär så ofelugur** [olycklig] **för hissen sårken** FCS. **Sårkar! sväin i lädu!** utrop då gammalt folk huta åt framfusiga och ovituga pojkar. **Sättä valklämmä pa sårkar,** klämma pojkar om nacken med slagan RN. Jfr **lamm-, ränn-, sandbacke-, stilling-, tigg-** och **tryssje-sork.** — **sorkdagar** pl. **sårkadagar** BU. **Ei meina sårrkadagar,** i mina gossår (BU). **-glynting sårkglynting** AG m., liten gosse. -***pase sårkpase** L m., trasvarg, pojkvalp. **-slok** *sarkslouk* BRHG m., pojkslyngel. -***styving sårkastöiving** FCS, halfvuxen pojke. **-tid sårketeid** GU m., pojkår. **-valp sårkvalp** L m., slyngel. **-år sårkar** HU, pojkår.

sorl sårrl BU n., sorl, larm, dån.

sorla sårrlä (F), FLCS, leka, rasa.

***sorm sårrm** FS; CS n., buller, sorl (af barn etc.).

***sorma sårrma** FS; CS; BU: 1) bullra, sorla FS, CS. 2) **Sårrma ihop,** trassla ihop BU.

***sormeri sårrmäräi** F; FLCS n.: 1) pinn-, stickskräp, mull etc. FL CS. 2) buller, sorl (af barn) F.

***sormig sårrmugur** F, sorlande, bullrande.

sot s.[1] **sot** FCS; *sǫut* allm. HG, m. HG, n. CS, sot (i skorsten; svamp i säd). *sǫut i vàiṭn*, "sot" i vetet BRHG.

sot s.[2] **sot** L; *sǫ̂ut* FN 351 f., bf. -i, sjukdom. Jfr **eld-, hel-, skälv-, stäffens-, trå-** och **ut-sot.** — **sotsjuk sotsjaukr** (VS); **sotsjaukur** BU, (FL); LÄ; SUCS; **-sjauk** S, (VB); *sǫutsǫauk* GHHm, sjuk, sängliggande LÄ; hårdt sjuk, febersjuk VS; riktigt sjuk BU; dödligt sjuk SUCS; svårt sjuk av inre sjukdom Hm.

sota s. **sota** FS, CS f., får- och konamn: brunsotig ko; tacka som är svart i hufvudet.

sota v. **sota** FCS.

sotig sotugur FCS; f. *sǫutu* GG HG, sotig (nersotad); brunsvart (om kor) HG. *a sǫutu kǫu* GGHG.

sova sifwa Neog; Aln; L. soc.; Sahl, PS; Ba; **sivä** CS; RN; ÖJ; VBKn; **syfva** Sahl, PS; **-ä** CS; **syva** FS; CS; **svifvä** [!] CS; *sṿva* NO, AN, AR, ÖJ, HM, NSHG; AB, HHNC; LK; EKWss; GBJ; *sṷ̂va* FN 329; *sṿ̀va* FHG; *sṿva* HU, BR, BO, HÖ, NOHG; GHHm; pres. **sifwer** Neog; **sifwur** Tft, **sivar** CS; **syvur** FCS; **-ar** S; CS; F; pl. *sṿ̀va* FHG; impf. **swaf** Neog; Aln; Tft; Sahl, PS; L. soc.; Ba; S; CS; **svav** FS; CS; FL; LCS; RN; ÖJ; VBKn; **sifde, syfde** Ba; **sivdä** RN Lm III. 2, 19; **sivdä, syvdä, svivdä** CS; *svǫv* FHG; *svǫv* (föråldr.) NSHG; *sṿvde* BRHG; *sivde* LK; *sṿvde* ABNC; *sṿvde* EKWss; *sṿvede* EKWss; GBJ; pl. **swafwo** Neog; Tft; **svavo** FS; CS; **svavä** FL; L; CS; **svafvä** ÖJKn; sup. **syvä** F; **syvi** FCS; **svivi** RN; **svivä, syvä, sivä** CS; *sṿ̀va*

F, BRHG; *sịva* EKWss; GBJ; *sift* LK; perf. part. **syvd** FCS; **(äut-) syven** FS; CS; **sviven**, f. -i, n. -ä RN; imperat. **sif** S. **Syva ti liausan dag** FCS. **Bya barn til syfva**, lulla barn att sofva F. **Sivä tallen**, (fig.) sofva i skogen GH. **Syfva mä luppa äi åira**, [se **loppa**] F. **Han . . kast si pa jårdi til sivä; när han hadä sivä äut . .** ÖJKn. **Baine syfvar**, benet är lamt, domnadt S. **Bainen fingu inte teid att syfva undar henni, da ha gikk**, (hon var rask) F. **Sif pa min bask!** [säges vid leken natthugg]. Fg. sufa, impf. pl. suafu. — Jfr **ren-sova** och **hård-sövd.**

sovel sugel Neog; FS; CS; BU; LS; CS; LI; (ÖJ); HM; **sugel** RN; **sugill** F; **sugul** FCS; **sougel** AG; **sågel** CS; FS; CS; **sufvel** BU; FO; *sṭûgụl* FN 319; *sṭúgal* LÄ, BO, GG, ÖJ, HMHG; *saugl* EKWss; *súgal* NO, ARHG; LK; *sǫ́gal* HU, HÖ, ÖGHG n., bf. **souglä** AG: 1) sovel S, CS; HG; Wss, fisk el. kött AG. Fet- el. **hväit-tisdag**, då skall bonden ha sig godt fläsk eller i allm. **fatt sufvel** (fet sofvel) FO. **Sugel pa sugel däugar inte!** RN. **Däu skatt intä lägga täu sugul mot si** FCS. Det är synd att **jitä täu sugel mot si**, t. ex. smör och bröd med kött eller fisk HM. **Tröi sugel**: 1:o bröd, 2:o smör och 3:o fisk (kött, ost m. m.) GA. 2) **sugel** kallas små plåckwed som häfs åfwan på ett Soide Neog; skräpved som lägges uppå **såidsviden** LCS; spånor och bråte som vid **såidä** lägges uppå klacken LI; **sma-vid** som häfves upp på [**såide**] AG; avfall, bark och stickor från smetet som lägges mellan lager av halm i kullen av ett *soyda*; användes även för att dämpa elden EKWss.

(?) **sovla suglä** S, om fisk som stekes långsamt.

spad spadh Sp; **spad** Ba; FS; CS, n. FS; CS, m. CS, soppa Sp.; Ba; FS; CS; supmat (på fisk, kött, fläsk el. kut) F; (= **kytspad**) tunn soppa, synnerl. på kött CS. Jfr **kött-** och **simp-spad.**

spada v. **spadä av**, gräfva af, flå af (med spade) SU.

spade spade Sahl, PS; S; **-i** FS; CS m., bf. **spaden** FS; CS, spade S; CS; jernskyffel Sahl; återhåll på **kambhiauli** i en såg; det motsv. på en väf heter: **falljärn** FCS. **Spade** bom. ⏄ Unghanse i ES. Jfr **bruk-, stick-** och **tvär-spade.** — **spad-plog spad-plog** RM, = **dregtplogen** med tvär bill (ss. en **tvärspade**), hvilken träddes på visen; brukades för att rensa åkern från ogräs.

spader *spą́dar* BRHG, färg i kortspel. **Spader äss**, bom. vid t. ex. Sandäskes i Sanda. **Spadar fräu**, spader dam CS.

spak adj. *spąk* BRHG. — **spakand spakand** F f., tamand. **-duva spakdävva** FS; CS; **-däua** CS f., tamduva. **-färdig** f. **spakfärdu** Samtahl 1771 [om en kvinna].

span-dag(er) spandagar MB, underrättelser om. Jfr **spörj-dag(er).**

spankulera spankelera Neog; **spankulera** Ba; **-ä** S; **spankälerä** CS; **spankalera** F, gå och drifwa, hafwa intet bestella Neog: gå och spatsera, drifva, slå dank, göra ingenting S; CS; spatsera F.

spann spann Neog; Aln; I 98: 14 a; Sahl; F; FLCS; AN; GA; NS, (VB); **spän** [?] (VB)CS; *spaṇ* allm. HG n.; pl. *spàṇar* BRHG, ämbar Neog; Aln; I; S; CS; hink; "mjölkflaska" (av plåt) HG. Svet. ämbar; Dan. spand. Doch säger Goth-

landsbonden intet giärna **spann**, utan **ämber, ämbrä** . . Neog. ["Ämbar" torde dock nu vara obrukligt] HG. Jfr **jung-, mjölk-, sten-** och **vatten-spann.** — **spann-grepp spann-gripp** S; *spàngrip* BRHG n., handtag å ett ämbare. **-knapp spannknapp** S m., pinne i grepen af ett ämbare.

-mål spannamal FS; CS, **spannemål** S; *spànnmål* BRHG, n. F: 1) [säd]. **Säla spannamal** FCS. 2) lifstidsunderhåll S; undantag HG. Den nye husbonden skall enligt skriftligen uppsatt kontrakt lemna sina gamla föräldrar såsom det kallas **livision** eller **spannemål,** som består af ett visst kvantum råg, korn, malt, fisk, humle, fläsk, pengar etc. S. **Di ha ett stort spannamal,** mycket i spannemål (om gamla fållken) F. **-måls-gubbe spannmålsgubbe** S, undantagsman. **-käring spannmålskälling** S, undantagsgumma.

***spannel spannel** Neog; Aln, Sahl, Ba; S; CS; (VB); **spannul** FS; CS; **spandel** AG; *spandl* GHHm; VBBn m., bf. **spannulen** FS; CS; pl. *spandlar* VBBn, luntsticka Neog; Sahl, Ba; FCS; hjulwård Aln, Ba; hjulpinne Sahl; sprint på en vagn AG; F; sprint för ett vagnshjul, (splint för en bult) S; splint för axeln på

hjul (numera användes muttrar) Hm. Jfr **plåt-** och **vagns-spannel.** — ***spannel-plätta spannla-plätta** FS, CS f., plåt på **spannulen. -vagn** *spàndlvágn* BRHG, gammalmodig vagn med *spàndlar* i st. f. muttrar på axlarna.

***spannhake spanhake** Neog, **-ä** Ba, **spannhakä** (f.) CS, så kallas en gammal förtretelig, owettig ormakiäring Neog, gammal ovettig kärring Ba, CS.

spansk spansk S; CS, högfärdig CS. **Spansk balkä,** bjälke af största sorten CS. En silfverstock, stor såsom en **spansk ballke** S. "Dra tre **spanska balkar** på dörren" [gnida pannan mot dörren så att det surrar, dom i pantlek) S. "Spanska fiolen" ett slags straffinstrument, ett träblock som sattes om synderskans hals VY.

spant s., jfr **vrång** s. — **spantny spantnöir** LCS, splitt ny. Jfr **spån-ny.**

***spara** s., se **sko-spara.**

spara v. **spara,** pres. **spär,** impf. **spara'** el. **spärde** FS, CS. — **sparbröd sparbrö'** F. Då någon frågar vid ett dödsfall, hvem det är som är död brukar man svara: "**sparbrö'** är död" F.

spargera sparrgerä ell. **äut-sp.** utspörja, få reda på DH; sätta ut här och der S.

sparka spar(r)ka FS; CS; AL; **-ä** BO; KB, sparka; sprattla (om en fisk) F; gräfva med spade F; GA, (VB). **Sparka bajnar ur sängi,** nedre delen av S. AL. **Sparrkä sväinen ör läge** KB (lek, se **ben-kast**). Fg. pres. sparkar, dep. sparcas. — **spark-*vrång sparkrang** BU f., vränge i båt närmast för om **håisten,** mot hvilken roddaren sparkar, har fotfäste.

sparlakan spallak CS n.

***sparra sparra** S; FCS; HN; **-ä** S, (VB); *spàra* BRHG, spärra (om höns); sparka i jorden (om får, hästar) FCS; HG; slå med framfötterna i snö, vatten (om häst) CS; sparka (russ i snön efter bete) HN; (= **spärrä**), mulla sig (om höns, fåglar) S. — **sparr-hök,** se **sparvhök.**

*sparrla sparrla F, spritta (fisk). Jfr spärrla.

sparv sparrv FCS m., gråsparf. Jfr tjock-näbb. — sparv-hök sparrhauk CS; F; SUCS; spar-'auk AG; (L; NS); sp'rauk LO m.: 1) sparfhök, liten hök S; CS. 2) liten hetlefrad karl LO. 3) nedersta laget i ett ladubås SUCS, [förväxling med spärr-rauk, se spärr-rök]. Jfr sporr- och spärr-hök. -ägg sparvägg FCS.

*sparving sparrving FS; CS m., liten hök. Jfr mysing.

*spasa spasä med någon, drifva gyckel med FO.

spatt spatt F m., bf. *spåtn* BR HG, hästsjukdom. Limburstuck . . är bra att lägga mot . . spatt m. m. F.

spegel spägul FCS; *spêgul* FN 331; *spègæl* ABNC; LK; *-æl* FL, LÄ HG m., bf. spägulen F; *spègln* GG HG. Jfr akter-spegel. — spegelhal spägulhal FCS; *spegalhalar* LK, spegelblank.

spegla sig spägla sig S.

speja spaia FS; CS; *spâia* FN 340; pres. *spâiar* BRHG: *va gær dı u spâiar atar?* (om zeppelinare under kriget).

*spek spaik Neog; Ba; FS; CS; BU; BO; L; *spaik* allm. HG f., bf. -i FCS; BU; pl. spaikur FS; CS; -ar S; FS; CS; BU; GA (VB); *spâikur* FHG; *spâikar* HL, LÄ, BR, NO, AN HG; ABNC; *spaikar* GHHm; LK; EKWss; bf. *spâikana* NOHG; *spâikana* ABNC; *spâiknar* EH, BS, RN HG; LK: 1) hiulsek, ekrar Neog; hjuleker FS; CS; BU; GA; HG; NC; Hm; Wss; K; (även) i spinnrockshjulet FS; CS. För att stytta spajkarne (eckrorna) hade man vridna björkevidjor flätade mellan S. *spâikar va bıûrna éı*, ekrarna voro iborrade (i navet på gamla träaxelvagnar) HLHG. Klauä spaikar [icke späikar som står felakt. I Lek. 48 o. 49], (lek, se klyva). 2) aftagen spån (= bläck el. fläck) på ett träd F; borthuggning af en spån L; affläckt spån, blecka, afhuggen fläck å träd FCS; . . för att tjena till gränsmärke el. till tecken att trädet skall nedhuggas (F)CS; en sådan spåns aftagning med yxan BO. Jfr ek-spek. — spek-hjul spajkhjaul bom. * Nårs i FL.

*speka v.[1] spaika Neog; FS; CS; -ä Ba; CS; BO; L; VBKn; impf. spaikti, sup. spaikt FCS, spaika trä, hugga märke i trä, item hugga en spån af och pröfwa om the dåga Neog; med yxa afhugga en spån för att se om ett trä är risspared FS; CS; . . om träet är ainsöilt, då det ej duger FCS; (= bläcka; fläcka) taga en spån af ett trä, antingen för att se om det är "snoet", friskt m. m., eller för att sålunda ha märke, då man kör i skogen F; fläcka ett träd undersöka om det är risprätt och tjenligt till troder VBKn. Spajkä ut träd, utmärka de träd som skola fällas Ba. Spajkä äut (tre) CS. Spajkä ut, att göra städmärke i ett träd eller märka ut det som skall huggas BR; BO, (L). Spaika ragang äut FCS. Spaika upp ragangen, märka ut träd till rågång. — *spek-tall spaiktall HI [står möjl. speik-!], märketräd. -träd spaiktrè CS; BU n., märkträd (vid en rågång).

*speka v.[2] spaika av FS, CS, springa fort; skutta, springa sin väg.

*speka v.[3] spika FS; CS; BU; VS; impf. spika' F, flå, hugga af VS; ta barken af träd F; BU; skala af

(en rofva, barken af ett träd) FS, CS; flå af barken genom att ett trä faller på ett annat (utan yxa) FCS.

***spekning** **spaikning** F, (i träd), ett tecken af en tillsnögad väg.

spektakel **spitakel** S; CS; *spitą̊kal* LK, spektakel, åtlöje, puts. *gær˛spitą̊kal*, göra rackartyg BRHG. På **spitakel** S, [på skämt].

spel **spel** S; F; NS; **spil** CS; **späl** NS; *spe̜ıl* EKWss; *spæıl*, *spaıl* No. G. HG n.: 1) musik. En flicka .. hörde ett så "grannt spel" S. 2) musikinstument S. **Päuken (pukor) jär ett spel å fanen är en herre!** (ordspr.) VB. 3) [orrspel]. **Förr hjäldo urrar spel** på Fårö F. 4) kortspel. 5) spel, vindspel (*til spe̜ıl up bą̊tar*) EKWss. 6) exempel. **Se spel på**, se exempel på S. **Sèt spel** el. **späl pa**, sett exempel på NS. **Dä har jag set spel pa**, exempel på F. Jfr **ap-**, **kvick-**, **livs-**, **pärk-**, **styrk-** och **våg-spel.**

spela v.[1] **spela** F; **-ä** CS; VB; **späla** EK; **spälä** L; ÖJ; HM; VB; **spilä** CS; *spe̜ıla* FN 348; *spe̜ıla* GHHm; EKWss; *spæıla*, *spàıla* No. G. HG; pres. **speilar** VA, HG Lm III. 2, 24; *spe̜lar* LK; impf. *spe̜ltı* FN 357; *spàılda* BRHG; sup. **speilt** RN Lm III. 2, 20; sup. *spe̜lt* FN 357: 1) spela [göra musik]. **Spälä på gäigå**, (fiol) ÖJ. Steken skall "spelas in" S. **Myssla** ej (ombord), då **spelar man upp** oväder S. 2) [idka (idrotts-) lek]. **Späla båll** EK; **spälä pärk** L; HM. **Spelä käklar** S, (käglor). **Spela kronvägg** (se d. o.). **Spela hage** (se d. o.). 3) spela kort. **Spelä kårrt** S. **Spela brus**; **spelä kåss** (femkort) VB; **spela Pèr** F; **spelä ryss** VB; **spela lanter** S. 4) [rasa, göra spratt o. d.]. **Spälä gyckel**, gyckla VB. **Ja hadd speilt spitakel mä en** RN Lm III. **Spelä af**, löpa bort under under muntra språng CS. *spaıl˛gàln*, leva och regera BRHG. **Spelä (upp pa)**, i yrhet el. glädje springa upp på någon, som t. ex. en hund CS. 5) vinda upp. Stenen "spelades" upp S. *spe̜ıl up bą̊tar* EKWss. — **spel-kort** **spelkårrt** S. **-man** **späl-man** L m., pl. **spelmänner** S; *spàıl-mą̊nar* BRHG. — **spelmans-sked** "spelemansskeden" Neog; S; **spelmansskaid** BU f., penningeoffer till spelmannen vid bröllop S, [en tallrik som kringsändes och vari de manliga gästerna lägga en styver var till spelmännen] Neog. **-snurra** "spelsnurra" KB; GA, [en fyrkantig snurra med bokstäver på varje sida utmärkande vinster]. **-verk** **spelverk** S, [musikinstrument].

spelare, se **fri-** och **stor-spelare.**

(?) ***spele** **spile** S m., pl. **spilar** LÄ; (AG), [ten, spjäla] i ett halster AG; [tvärpinnar i en släpbår (se d. o.)]. Jfr även **spila** s., vilket möjl. härmed åsyftas.

spelevink **spelävink** el. **spirivink** CS, putsmakare.

(?) **spejligt** adv. *spàıl̜t* BRHG, riskabelt.

spendera **spändera** (VS); GA; (ÖJ), bestå, bjuda, kalasa; hålla gille.

spendering **spendering** S. Jfr **dräng-spendering.**

spene **spine** Neog; **spini** FCS; **-ä** CS; FLCS; VBKn; **spina** F, FL; *spı̜na* ABNC; *spı̜na* LK; EKWss m., bf. **spinan** F, FL; *spı̜nn* BRHG; pl. **spinar** FS; CS; ÖGCS; AG; VBKn; *spı̜nar* GHHm; EKWss: 1) spene Neog; S; CS; K; NC; HG; (kospene). **Spinan jär sar**, sårig F, FL. 2) smalare snören hvarmed garnen fästas vid "tjänarne" VBKn;

likn. ÖGCS; de snören som två och två gå ned till *gạni* från *jɣạlnn* GHHm; snören som gå från slingan till *jɣạnan* på ett nät EK Wss; snören som gå fram och åter mellan **tälnan** och **seimen** FCS; som håller **läinä** fast vid **tälnar** FLCS; lina grof som en gåspenna, är samma lina som också utgör "öfversiman", "lik- el. gafvel-siman" och "undersiman", är dubbel och trädd genom "under-**tällnan**", men "på-**tällnan**" är trädd genom spinans ögla F. Se bild s. 247. — **spen-garn spingan** Sahl, PS; L; "spen-garn" LCS n., kallas det fina snöret (som segelgarn endast tjockt), hwilket sammanfogar slingan (sjelfva nätet) med tjälnarne Sahl; (= **spini** FCS). Tvinna **spin-gan** L. "Spin-garnet" skall vara mycket gröfre [än stor-garnet] eller i likhet med vanliga torsksnören (KB). **-lycka** f. bf. **spinlykku,** [öglan på **spinen** som trädes genom "under-tjänen" och genom vilken "på-tjänen" går]. **-par spinpar** (KB). Det skall vara sju maskor mellan hvart **spinpar.**

***speta** s. **spita** f., pl. **-ur** F, spröten, (gammal spik), som sattes i träbottnen af korg, kring hvilken korgen sedan fullflätades af fururötter. Huden "spitades" med jern- eller trä-**spitur** F.

***speta** v. **spita** (F), spika ett kutskinn på väggen. Huden **spitas** på dörren F. **Spita upp,** med spik el. trädpinnar uppspänna en kuthud F. Jfr **spetta** v.

***spetig spitugur** FCS, liten, smal, klen.

spets s. **spitts** F; *spɨts* FL, LÄ, BRHG; HETg m., spets; (på "kutajärnet") F. 2) **Spitsen** (el. **spitet**) klöfver knekt (i "brus"). 3) **spiss** FCS m., = **spliss.** — **spets-*bove spissboge** F; *spîsbạugɨ* FN 319 m., spetsbof, kanalje. **-gård spitsgård** (FO; GA), väpnad krets, cordon. **-horn spitshånn** KB, merlprim. Så tar man ett **spitshånn** och sätter hål genom **tjänen** KB. **-*knok spissknok** m., bf. **spissknokin** FCS, merlprim. **-*knoka spissknokå** F; **-a** FCS f., (el. **spliss-k.**) F f., märlprim (att **splissa** med). **-näbb spissnäbb** Kolm; **speisnäbb** EK; *spæ̀ɨsnáḅ* HBTg; *spɨsnaḅ* EKWss; f. S. fogel, lik **törden,** kommer till Carlsöar och flyttar med den och är lika talrik der, samt bygger som den på nakna stenen, värper ett mycket spetsigt, ljusgrönt ägg med svarta prickar EK; Uria troile Kolm; S; sillgrissla W; Tg. **-näbba** f. bf. **speisnäbbu** S, = föreg. **Grautl** är mindre än **speisnäbbu. -plog** *spìsplạ́ug* FHG; *spɨ́splòug* ABNC; *spɨ̀tsplǫ́ug* HETg, årder. Mots. "vändplog". **-rote spittsrote** (F); (FO) m., väpnad krets, cordon. En **spitsrote** med folk liksom vid en afrättning FO. *rɛ̀n spɨ́srout,* springa (som en narr) från den ene till den andre BRHG.

***spets** adj. **spiss** BRCS; AG, f. **spiss,** n. **spisst** AG, spetsig, tillspetsad. Da. spids.

spetsa v. **spissa** FS; CS; (VB); **-ä** CS: 1) tillspetsa CS. 2) **spissa** FS; CS; **späissa** (F, L), VB, splitsa, skarfva ett tåg F; (VB); = **splissa** FCS.

spetsig spissuar L; *spìsɨ* BRHG, spetsig.

spett spit Neog; CS; FS; CS; (FL); MB; AG; **spitt** Sahl, PS; OH (i visa på rspr.); *spɨt* FL, LÄ, BRHG; HETg; *spɨt* EKWss n., spett Neog; S; CS; HG; Wss; något hvasst tillspetsadt F; nerviken tillspetsad

ända af **säggen** sjelf AG.

Spit n. ell. **spits** m., 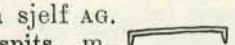 klöfverknekt i brusspel. (Jfr **spit** s.) Jfr **kött-** och **spol-spett.** — **spett-kött spitkytt** S m., bf. **spitkytten** RN, fågel. Jfr **spicke-kött.**

***spetta** v. **spita** (F), leta med spett, bruka spett. Länsmannen lät sin fjerdingsman **spita** i sanden [efter tjuvgods] F. Jfr **speta** v.

***spi-borr** (Vll), se **spik-borr.**

spicken adj. *spɪ̀kan* EKWss; n. *spɪ̀ka* BR, GGHG; EKWss, om rått men saltat och rökt fläsk HG. *da har flaska ɪ̀er spɪ̀ka* EKWss. — **spicke-fläsk** *spɪ̀kflask* EKWss. **-kött spikkyt, spikyt** CS; **spik-kytt** (F); BU; L; (VB); CS; *spɪ̀kɣ́t* GGHG: 1) n., spickekött CS; HG. 2) m., en fågel, så kallad af lätet S; CS; göktyta CS; liten fogel, som i gårdarne (i Mars, April) säger till bonden, att då är köttet spicket eller då först tillräckligt torrt L; en liten grå fågel, så stor som en spink, och han kallas så af sitt hvassa, entoniga läte: **"spik-kytt, spik-kytt".** Om våren, då det är slut på all annan mat, ropar han till bonden **"spik-kytt,** :|: :|:" (spike-kött) BU. "Spickekyttsfågel", talgoxe Hasselgren Gotl. fåglar[2], s. 111. **-ler spiklair** F, FL m., seg, hård lera. **-lägg** m. pl. **spikläggar** STÅ; *spɪ̀klágar* BRHG, bara ben och fötter HG. **Ga i spikläggar,** med bara fötterna STÅ. **-rova spika-roga** F f., pl. *spɪ̀krǫ́ugar* BRHG, rå rovor: *ɪ̀ɑ̀ɪt spɪ̀krǫ́ugar*, äta rå rovor. **"Spika-roga u räfva-kyt!"** säger Fårö-bon till **Byngen** (Bunga-bon), då B:n svarar "tack, tack!" F. **-sill** *spɪksɪld* GGHG f., spicke-sill. **-*strunk spike-** F; **spiki-strunk** FCS m., rå kålrofva S; rå skalad kålstrunk CS. **-strömming spik-strämming** S. Man äter "spik-strömming" till gröt F. Vid all slags **ating** kringbjudes sist i måltiden på en tallrick "spikeström-ming" för att bra kunna dricka på FL.

spigg spigg Linné res., s. 166: Gasterosteus . . en liten fisk, **spigg** kallad. Jfr **pigg** och **ben-göl.**

spik speik Neog; S; *spæɪ̯k* allm. HG m., jernspik. Jfr **hästsko-spik.** — **spik-borr späibur** CS; **sveibur** [!] G ; *spâɪbɪ̯ur* FN 318: *spæɪ̯kbɪ̯ur* GHHG; *spɑɪbɪ̯ur* GHHm; *speɪ̯bɪ̯ur* HE Tg; m. FCS; GA; HG; Hm; n. FCS, fin borr CS; spikborr S; frittborr GHHG; svängborr GHHm; borr som brukas att göra hål för spik Tg. **-borrs-kottar** m. pl. **späiburs-kåttar** FS; CS, borrspån. **-bräde** "spikbräde" (ell. -harmonika), med 13 spikar, spelades stående på ett bord med en krum hartsad tagel-stråke, isynnerhet psalmer, gubben Noak, polskor m. m., gjordes af skom. Jacob Odahl vid Båbbenarfve i ÖJ.

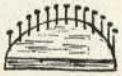

-*bulde speikbulde S, spik-böld. **-dor späikdor** CS; vs m.: 1) pinne eller skaft att sätta eller hålla spiken uti, när det klappas hufvud på den CS; vs. 2) 6, 8 tum lång ten af stål med infäldt hål i ändan, hvarmed man drifver spik ur träverke vs. Jfr **spik-tor. -kolv späikkållv** FCS; **speikkolf** F, FL m., snedgående stång mellan **spärren** och väggbanden (på hus) F, FL; snedstång, som håller **spärren** uppräta FCS; (= **speiklakt**) F, FL. **-lakt späik-lakkt** FS; CS, FL; (L, VB); *spɑɪklakt* GHHm m., pl. *spɑɪklaktar* GHHm, EKWss, stänger som hålla **spärren** vid första uppresningen, och sedan lutande kvarstå (F, FL VB); (= **speikkolf**) F, FL; lakt (under

tegeltak) FCS; de längsgående ribbor, varpå ett trätak, brädtak, spikas GHHm; smala bjälkar som läggas snett över raftar och sparrar nedifrån uppåt, på insidan av taket; avse att giva stöd åt takstolen under själva bygget och kunna sedan borttagas EKWss; halfrund flathuggen stång, som spikas utanför de lösa gafvelbräderna F. **-skalle späikskallä** CS m., spikhufvud. **-*tor speiktor** F; **späikator** FCS m., jernstycke, i hvilket man slår hufvuden på spik (= **nagul-tor**) F. Jfr **spik-dor.**

spika v. **späika** FS; CS; **-ä** CS; impf. **spaik** FS; CS; **späika'** FCS, spika; slå i spik. **Späjkä ihop förlorädt,** löst hopspika CS.

***spila** s. **späila** FCS; **spilä** CS; **spilä, späilä** (F, L, VB); *spæ̨la* FL, HLHG; ABNC; *spæ̨la* LK; *-a* HETg; *spæ̨la* GBJ f., pl. **späilor** AG; *spæ̨lar* LK; *spæ̨lar* BRHG, spjäla; t. ex. i ett staket, bur m. m. S; spjela, smal trädspån CS. Jfr (?) **spele** s. samt **häck-, väv-** och **ögon-spila** — ***spil-grind spilgrind** MB, (el. fattigmansgrind), grind som är gjord af spjälor eller runda stänger. **-tun spiltun** Neog, Sahl, PS; **speil-, späil-täun** FS; CS; BU; **spilltäun** LCS; AG; *spæ̨ltæ̨un* LHG m., plank Neog; plank af spielor, staqvet Sahl; spjälgärdesgård, staket BU; staket med stående **späilor** AG; ståndtun FS; CS; = **standtäun** LCS; dubbel gärdesgård såsom kring hummel- och trädgårdar, (**stand-tun,** vanlig gärdsgård) F; staket LHG. Jfr **spiller-** och **spilter-tun.**

***spila** v. **spila** S; **-ä** S, CS; **späila** FCS; **-ä** (L); CS; *spæ̨la* FD; *spæ̨la* BRHG, spjälka S; spjäla t. ex. ett afbrutet ben S; CS; HG; D. *dæ mat spæ̨l bæ̨ina,* de måste spjäla benet GGHG.

***spilka spillka** FCS; **-ä** CS; LCS; *spîlka* FN 326; *spɪlka* FL, LÄHG, spjälka sönder (stickor) CS. **Spillka sundur** FCS.

spill s. **spill** VS n., skada på, förspillning af något.

spilla (*spylla) spylla FS; CS; **-ä** S; CS; *spy̨la* FN 328; *spy̨la* FL, LÄ, BRHG; GHHm; ABNC; GBJ; *spɪ̨la* LÄHG; GBJ; pres. **spyllar;** impf. **spyllti** FCS; *spy̨lda* FL, LÄ, BRHG; ABNC; sup. **spyllt** F; *spy̨la* BRHG; ABNC, spilla (våtvaror). **"Spyll läitä** till mig i Guds namn!" [säges till "flygande drakar"] RU. Fg. pres. spillir, sup. spilt. — **spill-kappa spyllkappå** L f., kappe (säd), öfrig vid mätning. **-kappe spyllkappa** F; **spyllikappi** FS; CS; **-e** F m., pl. **-ar,** vattenbytta; barn med i lag som ej är budet; barn som föräldrar taga med sig i **ating.** dem värdfolket få ge mat, och förspilla förtäring på; **han haddi säina spyllikappar mä sig** FCS. **-korn spillkårn** (F), (ändr. fr. "spillkorn" J. Ekholtz dagb. 1772) S n., som vid såning faller ut mellan tummen och pekfingret. **-kum spillkumm** FCS m.

***spille,** se **penning-spille.**

spiller adv. **spilder, spåns nyt,** helt nytt L. soc.; **spilldur nöit,** spiller, alldeles nytt BU; *spɪ̨lda nøi* FL, LÄ, BRHG; *spɪ̨ldar nøy* EKWss. **A spildar nöy taug** RNLm III 2, 22. **spiller-tun spillertäun** CS m., staket af trädspjälor. Jfr **spil-tun.**

spilta v. **spilltä sundar** LCS, spjälka.

***spilter-tun spilltertun** S, **spilltartäun** S, CS; **spilltärtäun** LCS m., staket S; = **standtäun** LCS. För **"garden"** (trädgården) och lill-

gården stänger bonden någon gång med staket af hyflade spjälor (**spilar**) eller ock af hasselkäppar eller vidjor, alltid upp och ned stående, och detta kallas **spillter-tun** S.

***spilter-verk** **spilterverk** S; BU: 1) något utsnidadt, skuret träarbete S. 2) spjälverk, staket.

***spiltra** s. pl. **spiltrarne** [i visa, = splittrorna?].

***spiltra** v. **spilltra** FS; CS; **-ä** L; *spiltra* FN 360, splittra, förderfva, t. ex. selar. **Spilträ sundar**, spjälka sönder L. *deo̜ star a spiltrar viden sondor* FD.

(?) ***spinge** s. **spingä** f., det fina snöre hvilket sammanfogar **slingu** med **tjälnar**. [Är tydl. blott uppkonstruerat ur **spingan** Sahl, dvs. **spin-gan**, se **spen-garn**!].

spink **spink** Aln, Sahl, Ba; FS; CS; GA; L, (RN); *spiŋk* BRHG m.: 1) = **qualdrunge** Aln; membrum genitale sexus masc. Sahl, Ba; GA; spetsen af **stäut-migen** (penis bovis) (F, L); RN. 2) en spenslig, klen menniska CS; HG: *an læ̜itn̜ spiŋk*, en klen, spinkig pojke BRHG. 3) **Hallta spinnk**, öknamn till en halt gumma F. 4) fink, småsparf, kramsfågel CS; gråsparf FCS; en fågel FLCS. Jfr **pink** samt **små-** och **stut-spink**.

***spinkel** **spinnkäl** FCS, flink.

spinkig **spinkug** Sahl, CS, lång och smal Sahl; spinkig, spenslig S.

spinna **spinna** FS; CS; **-ä** S; CS; pres. **spindur** BU; LCS; *spiŋar* LK; impf. **spann** F, LCS; **spannt** FCS; *spant* FN 303; *spaŋ* FHG; *spaŋ* EKWss; *spant* BRHG; GHHm; EK Wss; GBJ; *spìnd*˷ BTHG; *spiŋada* EKWss; pl. **spunnu**, **-o** FCS; sup. **spunni** FCS; **-ä** LCS; *spuŋa*, *spiŋa* GHHm; EKWss; GBJ. "Spunnit bort sin blår" = förlorat (ordst.) FR. **Spinnä pa**, (= **nystä pa**), börja bli hafvande S. — **spinn-bröd** **spinnbröd** GA; (F, L) n., bröd eller annat som bondhustrun ger åt fattiga gummor, då de taga emot **spunn** = spinning S; ett bröd på en 5, 6 ℔ för en 5, 6 ℔:s ullspånad; stundom ges så i stället ett fårlår eller annat . . utom betalningen som är 18 sk. för marken GA. **-dvärg** **spinndvärg** F m., spindel. **-gille** **spinngilde** ÖJ. I Öja prestgård brukar prostinnan nästan alla år i mars hålla **spinn-kalas** eller **-gilde** [då inbjudna bondkvinnor spunno all husets ull endast mot förplägnad och för hederns skull]. **-hjul** **spinnhjaul** ÖG n., repslagarehjul. **-kalas**, se **-gille** ovan. **-krok** **spinnkrok** = **lunnakrok** S. **-käring** **spinnkärring** VS, **-källing** S f. fågel, Caprimulgus europæus. **-rock** **spinnrukk** HH; *spiŋruk* LÄ, BRHG; GHHm; GBJ m., bf. **-en** AG: 1) spinnrock (bild s. 769). 2) en fågel, Caprimulgus europæus AG; HH. **-stol** **spinnstol** MB m., stol, särskildt gjord för spinning, sålunda att blott på ena sidan är det armlän såsom på en karmstol. **-år** **spinn-ar** och **väv-ar** FS, CS, en ung hustrus första år, då hon ännu icke har barn och således har mera tid att spinna och väfva.

spinning **spinning** FCS m. [?] f., det som är spunnet, spinnande (arbetet).

***spint-ny** **spintnöir** (= **spantnöir**), splitt ny.

spir **spir** BSCS m., spira, tornspira.

spira **späirä** CS; **speira** S; *spèira* HETg f., pl. **spirur** F [= **späirur**?], spira, klenare än räcka CS; kyrkspira Tg. Jfr **båtbords-spira**.

***spirant sperant** [sic!] Aln; **spirránt** el. **spírrant** CS; **spirant** S, (F); *spirránt* BRHG m., skälsord Aln; kanalje, slyngel, gök m. m. S; HG; (= **spital** el. **spitäur**) elak sälle; äfven en som är något i hög grad, huggare; vanligast som skällsord CS. — ***spirante-bo spirrantä-bo** CS n., [ung. = rackartyg].

***spirivink spirivink** (el. **speläv-ink**) CS, putsmakare.

***spirivint spirrivinnt** VY, liten pojke.

spiritus späirtus S; **spertus** TO; AG m., troll som drager till hus; tomt el. spiritus familiaris. **Spertus,** som skall se ut som en liten grå gosse, drager gods till huset, men blott pengar, silfverpengar och "guld-dukater". För att "få **spertus**", går man tvenne thorsdagsnätter å rad rundtomkring kyrkan, blåser i nyckelhålet på kyrkodörren och säger: "här har jag fått Guds anda, och här skall jag lemna honom igen!" Då kommer **spertus** och drager pengar till huset AG. **Spertus,** som kan bringa ogudaktiga menniskor all jordisk lycka, fås genom att på kyrkogården afsäga sig kristendomen och försvära sig till den onde. Syndaren får då **spertus** i åtskillig djurhamn: en fluga, en loppa eller en torndyvel kan vara en **spertus,** men man måste jemt och ständigt bära den på sig, t. ex. i en dosa. Hvad man lägger jemte **spertus** i dosan tryter sedermera aldrig; om man lägger dit en penning får man så mycket pengar ur dosan som man behagar osv.

spis späis S; *spæɪs* allm. HG; *spɛɪs* (äldre *grɛɯɯɛ*) GBJ, m. bf. **speisen** (L, NR). **Sumar äi speisen,** ingen eld på (L, NR). Jfr **ligg-** och **stånd-spis** samt **gruva** s. —

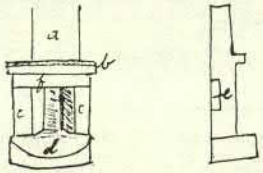

a) *pɛɪpa*
b) *skaɣkan* el. *spɛɪskapu*
c) *standstaɪnar*
d) *spɛɪstaɪn*, yngre: *spɛɪslaɣ*
e) *hydar*
f) *førfleɪsɪ*

spis-galler speis-galder, -galler ÖJ n., stång med flere tvärstänger öfver spisen att torka kött eller kläder på. **-grind speisgrind** L, (NR,

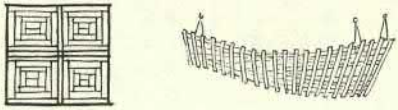

STÅ) f., ställning öfver spisen der **pärkar,** strumpor m. m. torkas; 1 aln. 3 t. i fyrkant gjord af 1 t. höga o. $^3/_{16}$ t. tjocka kantstående spröten eller spånor samt hängande i fyra hankar uti hörnen öfver spisen NR. Jfr **gruv-hylla** och **pöls-grind. -hylla,** se **-stolpe** (1). **-sten speisstain** (F); KB m., liggande underhäll i spisen. **-stolpe speis-**

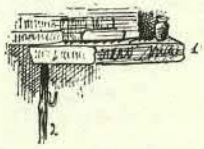

stolpe (2) GH, då han är grundmurad, men **vind-stolpe** då den är lös

stående. **-stång speisstang.** S, [se bild]. **-*trösa speistrysa** S, spisruska [av björklöv som sättes i spisen om sommaren.

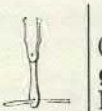

***spisa** s. **späisä** FLCS f., matförråd.

spisa v. **spisa** L. soc.; **speisa** Neog; *spæ̜isa* BRHG: 1) förslå: **hä speisar intet** Neog; **hä spisar inte** L. soc. 2) äta; (mindre vanligt ord). *han spæ̜isa̜ınt sa grouft*, han spisar inte så grov föda (skämts. om någon som ej vill äta det som bjuds) BRHG. — **spis-öl speisöl** F; GA, godt svagdricka, näst bästa ölet F. **Speisöl säurt, värre än läut** GA.

***spit** s.[1] **spit, späit**, n. CS, m. bf. *spitn̥* BRHG, (el. **spitsen**), klöfverknekt i **bräus**-spelet. Jfr **spett.**

***spit** s.[2] *spæ̜t* GHHm m., torr gran eller talltopp. Jfr **hugg-, mar-** och **mur-spit** samt **split** s.[2]

***spital spital** Neog; Aln; I 98: 14 a; CS; LÄ; (F, VB); **spitål** F; *spitål* BRHG; ABNC; *spitål* GHHm m., (n.? F): 1) hospital Neog. 2) skälsord Aln; ett skjälsord, en ond och illsint människja I 98: 14 a; krabat F; (= **spitäur**), elak sälle; äfven en som är något i hög grad, huggare; vanligast som skälsord CS, HG; skällsord om en elak eller argsint människa; även om bin, getingar o. s. v.; ofta benämning på bysen och på troll; kräk, usling (ex. *hæ̜stspitåln̥*) ABNC. **Flauga kunde han sum spital** (om en fågel) LÄ. **Sårkar singde spital** (F), VY. Det **spitale Busska-Jens** F, se **busk-Jens. Dä skådda av sum spital mä sigla** [gick fort] F.

***spittra ut spitra äut** FS; CS, spärra ut (som kvistar); = **spiärra ut.**

***spittrig spitru** Neog; Sahl; Ba; (F, VB); **-ug** PS; CS; **-ig** S; **spitrugur** FCS, smal, spinkoter Neog; klen, lång och smal Sahl; spinkig, klen och smal PS; liten smal, klen FCS; svag, klent växande S, (F); spenslig CS.

spittring spitring Sahl; S; CS; F, FL m., en lång och smal yngling Sahl; smal, gänglig (menniska, djur, träd) S; en klen stackare .. CS; smal, klen (gosse, kräk, träd) F, FL.

***spitt(er)** i uttr. **spitt-nåkugur** F; **~ nåkor** LI; **~ naken** CS; **spitt nöiar** CS; **spitternöi** CS, spritter naken, - ny.

***spitur spitäur** CS, se **spital.**

***(?) spjul spjaul** CS n., fena, synnerl. ryggfena, spol.

***spjurr spjurr** Ba, CS; n. CS, fener på en fisk Ba; fena synnerl. sidofena. Jfr **spjärr.**

spjut spiaut BU; *spi̜a̜ut* ABNC; LHG; *spi̜aut* GBJ n., pl. **spjäut** S; bf. **spjauti** EK, spjut; (långt, vasst föremål t. ex. hattnål) HG. Man får vanl. eljest höra (om gafflarna): **Hvad skall vör gärä mä släjkä spjäut, da; stickä augu äut pa uss!** S. — **spjut-and spjautand** FS; CS; **spjäutand** FS; CS; stjertand, Anas acuta S; CS; mindre än gräsand, mer smal, längre stjert, med lång hals; värper på **ag-toppsar** i myrar, i **agbrim** F; "spjutand", hvars drake har 2:ne långa fjedrar bakut .. lång hals och hufvudet dunkelgrönt med långa hvita streck RN.

***spjut** s.[2] **spiäut** FCS n., små blemmor, fnassel; gotl. **spräut,** [se **sprut**].

***spjutig spiäutugur** FCS, fnasslig.

spjäll spjälld FS; CS; BU; BT; AG; L; *spi̜ald* FL, LÄ, BRHG; GHHm; ABNC; EKWss; GBJ n., pl. bf. **-i** L:

1) spjäll (i skorsten) FCS; HG; NC; Hm; Wss; J. *skiaut til spiælda* EKWss. 2) inrättning att väfva band med F, BTCS; tunt bräde (stort som en griffeltafla) med öppning och hål på hvarannan [!], der i hvarannan tråd gick, antingen i hålet eller i öppningen

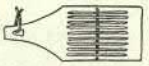

och brukades att väfva band och sadelgjord i st. f. solfver F. **Väva i spiäld** FCS. Se f. ö. **band-spjäll.** 3) årsring, årsväxtrand i träd FS; CS; BU; AG. 4) **spjäld, -i** = 3 ell. 4 **flaar** mot **kalfven** [på not] L. Jfr **arm-** och **band-spjäll.** — **spjällhand spjäldhand** GA, en 1/2 aln lång träknif (se **spjälla** v.). **-nål** f. bf. **spjälldnali** VS, med islätts-

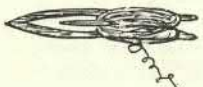

garnet på, 8 tum lång o. 1 t. bred, som brukades både såsom skyttel och slåbord.

spjälla v.[1] **spjäldä** VBKn; S; L; **spjällä** BTCS; pres. **spjäldar** VS, väfva band med **spiälld.** **Spiälda band,** väfva band. Två **spjällda** (väfva). Ena ändan af **rumpu** (uppränningen) är fastsatt i väggen och den andra vid den ena väfverskans lif eller förklädesband. Den andra kvinnan **spjäldar,** blott lyfter spjäldet (vid smaländan) med högra handen, vexlande upp och ner för att få skäl. Den första kvinnan väfvar, då hon hvarannan gång träder spjäldnålen genom skälet. (hvarannan gång med högra och venstra handen) samt slår tråden in (med högra och så med venstra handen) medelst en **spjäldhand** eller en 1/2 aln lång träknif GA. **Rumpu** (varpan) var sträckt styf tvärt öfver rummet och fästad å begge ändar i väggen. "Spjäldet" hölls i öfra ändan med vänstra handen och med den högra träddes nystanet (stundom var tråden virad på en fingerlång spån) genom skälet, hvarpå man slog till med en träknif, **bandakneifven.** Sålunda väfde Lars Olssons mor barnlindor af 6 tums bredd, strumpeband, hängslor, allt af ylle F.

spjälla v.[2] **spjälldä (sundar)** RN, spjällka, klyfva.

***spjälle spjälldä** VB, SUKn, VBS n., pl. **-ar** VBKn: 1) en träkim som begagnats i äldre tider till att wäfva (**spjälldä**) strumpeband och hängslor och susing SUKn. 2) bröstlapp, skräpplapp VBKn.

***spjällig spjälldugur** FCS; BU; **spjäldug** L; **-ig** GHCS; RM; (VB): 1) fläckig L; storfläckig RM, (VB); taflig (rutig) till färgen GHCS. 2) genomrandad [af årsväxtränder] BU; med fina och grofva årsringar FCS.

***spjällra spjäl(l)dra** FS; CS; *spjâldra* FN 331 f.: 1) årsväxtring i (alla slags) träd. 2) splint, spillra, stor sticka, rispa i brustet trä S; CS.

***spjältra spjälltra** FS; CS f., pl. **-ur** (F), de stående jerntenarne uti brandjärnet.

***spjärka spjärrka** FCS, spjärna (t. ex. om kor under mjölkning).

spjärn spjärn FS; CS; **spjänn** RN n.: 1) spark FS; CS. 2) stöd att sparka mot vid rodd F; stöd [stötta] för båt (på land) RN. Jfr **ben-** och **mot-spjärn.**

spjärna spienna Neog; **spjärna** FCS; **spjänna** BU; **-ä** S; CS; *spiæna* GHHm; impf. **spjärna', spjärndi** FCS

spjärna, sparka (om kor) FCS. **Spjänna skärur** (spjärna skator) BU; **spjännä skärä** S, (lek). **Spjärna mot** FCS. *staututn spiænar imout* GHHm. — **spjärn-*vrång spjännrang** BU f., att sparka mot under rodd. Se **spark-vrång.**

***spjärr spjärr** FS; CS; VG; *spjær* FN 333; *spiær* GHHm; LHG; m. [?] F; f. GHHm; LHG; n. FS; CS; VG, bf. *-i*, pl. *-ar* GHHm, fena; rygg-, sido-, bukfena FS; CS; de undre fenorna (på fisk) F; (jfr **kam**).

***spjärra** v. **spiärra äut** FS; CS, spärra ut (som kvistar) = **spitra äut. Spjärräde mä baini** S.

***spjärtla spjärtlä** CS, = **sprattlä.**

***spjätt spjätt** FCS f., fläck, plätt.

***spjätta spjättä** CS, spjärna, sparka.

***spjättig spjättugur** FCS, fläckig (om fogel) med långa smala fläckar.

***spli splei** L n., **(sjägelsplei)**, båtspri.

splint splint FS; CS; L; *splint* BRHG m., sprint för en bult S; HG; på fall-järn (dörrstängsel FCS. Jfr **spannel.**

***splintera** impf. **splinteräde** NR, [splittra]. **Läd-dur-aden . . dänn splinteräde han äi täusen minutar** [om blixten] NR.

split s.[1] **spleit** FS, CS m., split, oenighet, täflan FCS. **Pa spleit,** med inbördes täflan F.

***split** s.[2] **spleit** GH m., pl. **spleitar** GH, torr grenstump på träd. Julpacke . . hade **spleitar** tjocka som lår. Det tog eld i de 6 tums grofva **spleitarna,** grofva torra feta grenstumparna [på julpacken]. Jfr **spit** s.

***splita spleita, (-äi-)** FS; CS, vara oense, i split; täfla.

***splitning spläitning** FCS f., täflan.

splitsa splissa S. Jfr **spetsa.** — **splits-*knoka spliss-knoká** F; **-a** FCS f. (= **spiss-knoká**), merlprim.

***splitsig splittsig** EK, spetsig.

***splitt** s. **splitt** S m. (= **angla-klämma**), gaffelformig klyka, hvari fiskkrokar (anglekrokar) insättas, så att de hvassa uddarne ej skada el. äro till hinders. Jfr **angla-klöv.**

splitt adv. **splitt nåkugur,** splitt naken F; **splitt-splångande (nöi),** alldeles splitterny CS. **Splitter** naken Neog.

splittra v., se **spiltra.**

***splunns splunns** L; VB; *spluns* LHG m., insatt träbit till lagning L. **Sättä splunns äi,** sätta lapp på en klädning, likvisst så, att den sys med söm och ej vanlägges VB.

***sply splöir** (L); RN; **splöiar** VB (Kn), S; *splöiar* L, NRHG; f. **splöi,** n. **splöit** RN: VB, rättklufven, som lätt klyfves. *splöia grèna*, löst, lättkluvet granvirke NRHG.

***spo (spoda)** v. **spo** Neog; L. soc.; **spoä** Ba, CS; **spode** Aln; (imperat.) Tft; **spoda** I 98: 14 a; Sahl; PS; **-ä** RN; **spordä** RN; **spůdä** LCS; **spudä** CS, skynda, hasta. **Spodi**: skynda tig; **spo sig,** skynda sig Neog. **Spo dij,** skynda dig L. soc. **Spode di nåke** Aln. **Spode dig u kum haim mäd stutume,** skynda dig och kom hem med stutarna Tft. **Spoä di,** skynda dig Ba. **Spodä di, spo di,** skynda dig Sahl. **Spoda sig,** skynda sig; **spode dig!** HM. **Spůdä si,** skynda LCS. **Spordä sig,** skynda sig (L), RN. **Vör spodä uss alla** (visa 1817) S. Jy. *spo·sæ*, skynde sig (Feilb.). Mlt. spoden (Schiller-Lübben).

***spok spok** Neog; Tft, spöke Tft; nar, tok Neog.

spola v. **spola, -ä** (FH); *spòula* BR, LHG: 1) spola (tråd) HG. 2)

spola (med vatten) HG. 3) gå fort, skynda. **Spolä af,** skynda S. **Spolä upp för,** springa, skynda uppför (trappan) (FH).

spole s.[1] **spole** S, RM m. (?), en rännkärring RM, djerf pågående kvinna S.

spole s.[2] *spòula* BRHG m., pl. **spoler** VG: 1) spole, spolrör. 2) pl. **spoler,** vattenväxt (hvaraf man gör spolor?), 2, 3 aln hög, växer i salt- och sötvatten å Ammor VG. — **spol-lupen** n. **spol-lupet** S, då garnet å olika spolar är olika hårdt spunnet, så att valmaret (tyget) blir rynkigt och korrigt. **-spett spoluspit** FS; CS; *spaulspit* FHG n., spett på en spolrock S; CS.

spoliera spuljerä S; **spulljerä** CS; slå sönder, förstöra, föröda.

***sporr spur** (Neog) Wallin, sparf. — ***sporr-hök spurhauk** Neog; Wallin; **spurrhauk** LCS, sparfhök, Neog; CS; sporhök, mysing Neog. Jfr **sparv-hök.**

***sporra** s. **spura** FCS f., bf. **spuru** Samtahl 1771, sporre.

sporra v.[1] perf. part. **spuren,** besporrad [om en tupp, i gåta].

sporra v.[2] **spurra** CS, krafsa, sprätta, som höns.

sporra v.[3] **spårra** FCS, skynda sig. **Se hann dar yttar hur han sp.**

sporre s.[1] **spure** F m., pl. **spurar** Wallin; S; ÖJKn, [att sporra häst med]. — **sporr-hjul spur-hjaul** ✱ vanl. bom. **-hjuls-snö spurhjaul-snåi** VB m., fin snö (sexuddig). **Når det gynnar fallä spurhjaulssnåi, kumbar dä att snåiä äi 14 dagar** VB. SÅ 31.

sporre s.[2] **spurre** DH m., pl. **-ar; häck-spurrar; stäit-spurrar,** pinnar i häckar och stettor.

(?) *sporr-sk(v)aller spurskwaldar Neog; **-er** Aln; **spurskalle** I 96: 4; Ba; **spursqvalder, spursqwaller** Sahl; **spursqualdä** Ba; **spurskvalldre** (OH); GH; **-skallä, -skalldrä** CS; **spurrs-skalldur** FCS; **spurrskvalldri** F, FL; **-skalldri, -e** FS; CS; **sporrskalldre** F m.; **-skålldrå** F f.; **spusskvald** AG; **spuss-skvalde** HM; **spusskalder** BU; **spuss-skalldur** FCS; **-skalldre** FS; CS; **-ä** CS; **-skalldi** FLCS; **-skallä** CS; **sprusskvalld** (L, ÖJ), RN; VB; NS; **sprusskvalde** L; HM m., **sprusskvalldå** RN; (ÖJ), NS f.; **spjusskvalld** GA; **brusskvalld** GA; HH; **pårr-skalldre** (äldst) F; **puss-skvalldur** LCS; **-ar** CS; **pusskalldre** F; **-a** FCS; **puss-skaldarä** FCS m.; **-skalldrä, -skallä** CS; **-skaldå, -skvaldå** S f.; **prusskvald** AG; L; **pruss-skvalde** HM; **pjåss-skvalde** L m.; *spuskåldur* m. FHG; *puskváldar* m. GHHm; *sposkvaldar, poskvaldar* n. EKWss; *spùrskválda, spuskvalda* f. HBTg; *bruskvaldar* VBWss; m. bf. **spusskalldren** F; **spusskvallden** AG; **sprusskvallden** NS; **pusskaldren** F; **pusskaldarän** FCS; **prusskvalden** L; *spuskåldran* FHG; n. bf. *sposkvaldra* EKWss; pl. m. **spurrskalldrar, pusskalldrar** FCS; **puskaldrar** LÄ; *puskvaldrar* GHHm; *puskåldrar* BRHG; bf. **puss-skalldranär** FCS, en pinne i en stege Aln; stegträds stickor I 96: 4; West.g. trådar, stegtrådar Neog; spilar i en stege Sahl; pinne i en vagnsstege, som alltid slamrar och skvallrar om att någon kör i gatuspåret Ba; stegpinne FS; CS; FLCS; BU; GH; (OH); AG; GA; L; RN; HH; NS; VB; (vanl. pl.) pinnar i takstege GHHm; pinnar i trästege HBTg; pinnar i stege EKWss; pinne i en stege, häckgrind; vagnsspjäle FCS; häckspole (OH); häckspjäla, -pinne F; BRHG; [pinne i släp-bår, se d. o.] LÄ. Jfr **trosk-valle.**

spott s.[1] se **barna-spott** och **spytt.**

spott s.[2] **spott** Ln; **spått** S; CS; FS; CS; *spat̲* F, BRHG m., ett smedsinstrument hvarmed hål göras Ln; stamp (rund) S; ett smedverktyg att slå runda hål med, hålles med handen FCS; d:o med skaft HG;

spov spov FS; CS m., bf. *spa̲uvan* FHG, fågel. Jfr **röd-** och **stor-spov.** — **spov-ägg spov-ägg** FCS.

***spove spofve** Sahl; **spoe** GA; L; **-ä** CS; *spou* GHHm; *spò̲ua* ABNC m., bf. *spò̲ua̲n*, pl. *spò̲ua̲r* LHG: 1) en fogel som med skrik bådar owäder Sahl; spof (fågel) L; GH Hm; LHG. 2) slyngel, bängel GA; odygdsmakare, lurifax; elak kvinna, man CS; elaking (skällsord) ABNC; skälm LHG. Jfr **lill-**, **röd-**, **stor-** och **vatten-spove.**

spraka v. *sprà̲ka* BRHG, (om brasa). Jfr **spreka.**

***sprake sprake** RN n., dålig ved (som sprakar).

***sprandig sprandugur** F; LCS; **sprandig** S, brokig F, LCS, t. ex. om prickiga strumpor FCS; spräcklig, fläckig S.

***sprantig spranntugur** FCS; **-agur** F, (= **spränntugur**), brokstrimmig, såsom när 2 olikfärgade trådar tvinnas och inslås i väf el. stickas i strumpor, flammigt.

(?) ***spreka sprika** (GH), spraka. — ***sprek-ved sprikvid** GH m., sprakved (gran), som sprakar eld ut.

spri spräi BU f., bf. **-i**, spri (på båtsegel). Jfr **spli** och **spry.**

spricka s. **sprikka** F; **sprykkå** RN f., spricka RN; mera öppen, vågrät spricka FCS, (jfr klåv). Jfr **kåd-spricka.**

spricka v. **spricka** GH; **-ä** S; pres. **sprickar** S; impf. *sprak̲*, sup. *sprik̲a* EKWss: 1) spricka. *sprik̲(a) sundar* EKWss. **Sjöen sprickar,** öppnar sig, gör lycklig landning S. 2) spraka (eld) GH. Jfr **spreka** v.

sprida (***spreda**) **spraida** S; F; **-ä** CS; *sprâ̲ida* FN 357; *sprà̲ida* FHG; *sprà̲idâ* BRHG, impf. **spraid** LÄ; **spradde** F; **-ä** CS; *sprà̲da* FHG; *sprà̲ida* BRHG; sup. **spraddt** CS; perf. part **(kring-)spradd** F, *(kriŋ-) spra̲i̲dn̥* BRHG; pl. *sprà̲da* FHG, sprida. **Spraida äut sitt tal,** vidare yttra sig, närmare förklara sig S. *sprà̲i̲d̲gó̲i̲s̲l.* sprida gödsel BRHG.

sprida (sig) *spræ̲i̲d̲sɨ* BRHG.

spring (***spryng**) **spring** CS; FCS; **spryng** FS; CS; L, VB; m. VB, n. FCS; L; pl. **-ar** VB: 1) hopp, språng CS; FCS. **Skal dar u blij an spryng, så jär dar manga leike** Bröll.-d. 1726. **Lais** [huru] **lambe spryngen lang, um Brudi skumper kring** Bröll.-d. 1738 a. 2) språng, skott (på träd), groning på malt, potatis m. m. VB; (= **språng**), maltsprång L. **Lägga äi spryng,** lägga (malt) i blöt FS; CS.

springa (***sprynga**) s. **sprynga** FS; CS; **-o** F; *spr̥ŷŋga* FN 328 f., pl. **-ur**, springa, spricka.

springa v. **springa** I 96: 4; Neog, Sahl; S; CS; FS; CS; VS; RN; HM; **springka** F; **springä** S; CS; L; RN; *spriŋga* LÄHG; GHHm; EKWss; GBJ; pres. **springur** F; *spriŋgar* EKWss; impf. **sprangk** FS; CS; VB; **språngk** S; *spraŋk* FN 317; *spraŋg* FL, LÄ HG; GBJ; *spraŋk* GHHm; EKWss; HE, VT, GUTg; pl. **sprungko** F; **sprungu** FCS; sup. **sprungke** F; **sprungä** CS; *spruŋga* GHHm; EK Wss; GBJ; *spriŋga* EKWss; perf. part. **sprungen** S; CS; *spruŋgan*, f. *spruŋgɨ* FLHG; EKWss; imperat. **springk** F: 1) hoppa S; CS; HG; Wss; J; taga språng CS; (icke =

löpa) F. (Haren) . . **sprank runt umkring** FCS. *rúsɨ spraŋk ỳvaˌ stàɨntáunn*, hästarna hoppade över stengärdsgården LHG. *haɳ spraŋg* (hoppade) *yva deɨka* GBJ. Lekar (se resp. huvudord): **Springka brède** [bräde] F. **Springä buck** S. **Springa buge** [båge] S. **Springä fjäl** (VB). **Springä jammfötes** L. **Springa haugel. langstikel** CS, [höjd-, längdhopp]. *spriŋg haugstɨkl* EKWss. **Springa langsprång** VS. **Springä skärä** [skata] GA. **Springa stikel** Neog. **Springka stikull** F. **Springä stikell** L. **Springa strikell** HM. Man . . **springur strikull** F. 2) betäcka, coire (om kreatur). *stáutn̥ spriŋga pa kóuɨ* GGHG. 3) [springa sönder, i stycken]. *spriŋg sundar* EKWss. **Hann blai så arrg att hann kunndä sp[ringä] i flintä** CS. (No. flyge i flinte Ross.) **Stainen sprang i hundre minningar sundar** VB. 4) gro HG; J; Wss. *ryg̊n̥ spriŋgar*, 'gror i axet' EKWss. *sprùŋgan ryg; sprùŋgɨ saɨd* (säd) FLHG. — **spring-bock springbuck** CS m., springbagge; virginum sectator. **-bräde springbräde** S, [att "hoppa bräde" på]. **-galen springgalen** CS, [brunstig]. **-gås springgas** S; CS f., leksak för barn, förfärdigad af gåsens bröstben. **-hålla springhalldå** NS; **-ä** FO; HHCS; *spriŋghaldə* GBJ, m. el. f.? CS; f. NS; GBJ, fängsel af tåg från halsen till ena bakfoten (på får) NS; HHCS; J; fängsel på får som flöja FO. **-längd springlängd** AR; LJ f. = **storlängd** LJ, (= **veigt** f., enkel eller dubbel F), häfstång. **-stekel springkastikul** FCS n., (att hoppa öfver). **-sticka springstikka** S f., minst 3 aln lång trole eller stång tvärs liggande vid stötan, den man ej, då man slår in, får träda öfver [i **pärk**]. **-vild springvildr** EK, kåt, springlustig (bagge). **-vägar springvägar** VB. **Dä är inte springvägar,** det är långt dit.

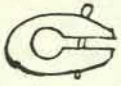

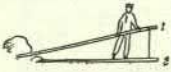

sprint sprint CS m., splint.

sprita spritä CS, sprita (ärter).

(?) *spri(t)-rappa spräi-, sprerappa FCS; *sprɨ̀tráp̊a* BRHG, göra sista rappning med tjock hvitlimning och **sma-aur** CS.

spritta spritta F, VB; **-ä** CS; impf. **spratt** F, VB. Perf. part. **uppsprutten** CS, uppsprucken, uppsluppen.

***sprucka sprukkå** f., (pl. **sprykkår** RN, se **spricka** s.), spricka, remna.

***spruckna** s. **sprukkna, -u** F, spricka, t. ex. i ett berg; **äi sprukknuna,** i sprickan.

sprund sprund Sahl; Ln; CS n., på drikstunnan, pluggen å öpningen Sahl; ett fyrkantigt hål midt på tunnan Ln; öppningen på en kjol upptill, framme eller bak CS. Jfr **spund** s.[2] och **spruns.**

sprunda v. **sprundä** CS. **Sprunda till** S.

***sprunge** s. se **äsp-sprunge.**

***spruns spruns** FCS n., sprundtapp (fyrkantig). — **spruns-hål sprunnshul** FCS n., sprund (hål), fyrkantigt eller rundt.

sprut spräut CS; F; L; *spraut* LHG n., fint, rödprickigt utslag på kroppen, fast ej af elak art CS; små röda blemmor F; rödt fnas i ansiktet L; små utslag i huden LHG. Jfr **språt.**

***spruta** s., se **björk-spruta.**

spruta v. **spräuta** FS; CS; **-ä** CS; *sprèuta* allm. HG; impf. **spraut** S; FCS; **spräuta'** FS; CS; pl. **spruto** F, sup. **sprutä** CS.

***sprutig spräutug** CS; **-ugur** FS; CS, pl. **-uger** FCS, finnig CS; stjelkig om en kvast FS; CS.

***spry** s. **spröi** (BU) f., bf. **-i**, spri på ett båtsegel. Jfr **spri**. — ***spry-stake sprö-staki**, **-e** F m., spri i båtsegel.

***spry** interj. **spry! gu dag!** helsning HMKn.

***spryng** s., se **spring**.

språk, jfr **ord-** och **ösla-språk**.

språka sprakä S. Jfr **spräka**.

språng s.[1] **sprang** Ba; FS; CS; BU; (L); RN; HM; VB; *sprạgg* EKWss; GBJ f., bf. **-i** FS; CS; RN; pl. **sprängur** FS; CS; **-ar** CS; bf. **sprängunnar** FCS, spricka (på en dörr o. s. v.) Ba; J; spricka, remna FS; CS; RN; springa FS, CS; J; bergsremna F; öppning RN; stor remna i is FCS; springa, remna, klyfta EKWss. Det **rydar äi sprang**, det rodnar mellan 2 moln RN. **Pa sprang**, på kläm, på glänt F; HM; VB. **Duri star pa sprang**, på kläm BU. *han halt dụ̣ụri pa sprạgg* (på glänt) GBJ. Jfr **bergs-, dörr-** och **läd-språng**.

språng (? ***sprung**) s.[2] **språng** FS; CS; MY; L; *sprạgg* FHG m., pl. **språngar** FS; CS; bf. *språ̀gganar* FHG, språng FS; CS; skutt MY; FHG; språng, skott (på träd); gröning på malt, potates m. m. F; (= **sprunge** m. LJK); maltsprång (= **spryng**) L. Jfr **lång-, sjö-** och **städ-språng**. — **språng-längd språnglängd** L f., att väga upp stubbar med. Jfr **spring-längd**.

***språnga sprangä** CS f. springa, remna [ordet beteckn. som "ej senare anträffat"].

språng-tak sprangtak FL n., underloft (med falbräder) i stugutak [vid Lunderhage: "fr. 1500-talet"].

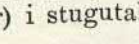

***språt sprut** FS; CS; MB; GA; L; (VB); SH 17; LF; *sprụ̣ụt* LHG n., bf. **-ä** F: 1) fisk; hvassbuk FS; CS; Clupea sprattus LF; strömmingunge F; LHG; fiskunge, "**modar karrgt**" L. När man får **sprut** på garnen **modar hä arrmt**, att man ej mera, på länge, får någon fisk F. **Vör fingo ätt sprut i nat, nå fae vör armt** (föga fisk): emedan det modar dåligt fiske FCS. I Lau och Burs kallas han karw el. karg . . fiskarnas yttrande när de få denna fisk, "att nu blir det kargt på strömming" LF. 2) (= **bärkäsprut**) CS, björkspröten, mjuka käppar. Jfr **spräte**. 3) kvissla, liten blemma FS; CS; **sprut** o. **knassel**, blemmor och utslag i ansigtet MB, (VB); = **fnassel** GA. Jfr **sprut**.

spräte spruti F, FLCS; **-e** S m., pl. **sprutar** (F), spröte S; FCS; kvist FCS; mjuka käppar S; björkkvist, ris FLCS. Jfr **björk-spräte (-sprute)**.

***språtig sprutagur**, pl. **sprutuga** FS; CS, blemmig, kvisslig. **Arrga u sprutuga röiturr u grainar** på himlen, fina hvassa molnstrimmor med hög luft, modar storm F.

***spräckla spräkla** F, fårnamn: småprickig (tacka).

spräcklig *sprạklur* LK; *sprạklu, -lr* ABNC; *sprạklr* BRHG.

***spräka spräka** RN; VB; **-ä** Ba; S; CS, (KB, L); *sprạka* EKWss; impf. **spräkte** VY, tala, språka, prata. Derpå **spräkte** mästarne . . de **firige** gesällerna **an** VY. — **spräk-färdig spräkfärdugur** VB, språksam. **-lustig spräklustugur, -lustur** VB, f.; **spräklustu** (Samtahl 1771) S, språksam.

***spräkig** *sprạkuar* EKWss, språksam. *at sprạkut manska* NRHG.

***spräng spräng** S n., spricka, remna, tittin.

spränga spränga hesten Neog. Jfr **luft-** och **tal-sprängd.** — **sprängh**ugg **spränghagg** FS, CS n., ett yxhugg till vaken vid **hagg-äis,** ett kvarter mellan hvart hugg; grofva inhugg, som hvar ½ aln göras i sidan på en stock som skall släthuggas.

***spränta** s. **spränta** F, fårnamn, (småprickig tacka).

***spränta** v. **spränntä** (el. **spännta**) CS, sönderspjällka.

***spräntig spränntugur** FS, CS, fläckig, brokig; då man väft med snodt (blått och hvitt) garn. **Spränduga** [!] **husur** [strumpor] FCS. Jfr **sprandig** och **sprantig.**

sprätt s.[1] **sprätt** RN n., stänkning, sprutning, brytning af vågor.

sprätt s.[2] en **sprätter, storsprätter** Neog.

sprätta v.[1] **sprätta (äut, upp)** CS. *sprætˌúp* (sömmar) BRHG. — **sprättbåge sprättbuge** (GA). **-kam sprettkam** Ba; **sprättkamb** CS; F; *sprætˌkamb* GHHm; *sprætkamb* GBJ m., grofkam Ba; CS; Hm; J; redkam F. **-*tjuge sprätt-tjauge** m. [?] F, FL, liten tvåhornig hötjuga.

sprätta v.[2] **sprätta** Neog, skryta och wisa sig högmodig med sina åthäfwor Neog.

***sprög(er) sprögar** S m., pl. **sprögar** (el. **spraugar**) S, sprogeboar. **När ai [ån] rindur u bärki springur, da jär Sprögar stindur!** S.

spröte spröti FCS; **spryte** HHCS n., **vävspröti** FCS; fårfjätter på ena framfoten HHCS. Jfr **vävspröte.**

***spuda spudä** CS; **speudä** (RN); skynda (sig); hasta. Jfr **spoda** v.

spund s.[1] **spun(n)d** FS; CS; *spund* FN 314 n., fyrkantigt hål uppe på en drickstunna F; sprundtapp FS; CS; (= **spunning**), ifylld träbit, lagning F. Jfr **tunn-spund.** — ***spund-hål spundhul** FS; CS n., sprund.

***spund** s.[2] **spund** Neog; HL; FL; LCS, spaning. **Ga pa spund** Neog; FL, LCS, recognoscera, spana Neog.

***spunda** v. **spunda** Neog; **spundä** (Bröll.-d. 1738) S; FL; HL; LCS; (F, MB)S, = **ga på spund** Neog; LCS; leta, "gå och **sp.**" S; spana, speja FL, HLCS. **Ga u spundä** HL CS. **Spunda yttur nåke,** spörja, leta efter något BU. **Han kan spundä äut allt fajl u majn bi adrä** Bröll.-d. 1738 b. Jfr **upp-spundare.**

***spunda till spunda til** FS, CS, sätta sprund uti.

***spunderi spunderei** HLCS; **ga pa spunderei,** = **spund** s.[2].

***spundning** s.[1] **spunning** CS; F; BU; (L; VB); *spùnŋg* BRHG; *-ŋg* HE Tg; m. CS; HG, Tg; f. F, bf. **-i,** pl. **-ar** S: 1) (= **spund**) ifylld träbit, lagning F; ny bit i ett bräde CS. 2) det som är urtaget t. ex. för en dörr i karmen BU; HG; fog, infattning (i list, dörrkarm) S, (L, VB); rita *i hònstúkar* och *mòitrar,* i vilka *bʉ̀lar* nedfällas Tg. Jfr **gavel-mor.**

***spundning** s.[2] **spunning** LCS m., som hopsätter osanningar; = **upp-spundarä.**

***spunn spunn** FS; CS; AG; (L); RN; **spund** F; m., bf. **-en** FCS; AG; RN, n., bf. **-ä** F, spånad, garn som är spunnet FS; CS; AG; spånad; spinning FCS; RN; garn till spinning S; äfven själfva spinningen: **ta mot spunn** FCS. **Spunnet** rullades upp under **trissen** L, (se **handten**).

***spuns spun(n)s** CS; KÄ; *spuns* LHG m., n. CS, liten träbit CS: insatt stycke KÄ; kork, tapp, hvar-

med man tillsluter laggkärl CS; isatt träbit (t. ex. i ett kvisthål) LHG.

***spunsa** spun(n)sa S; -ä S; CS, tillsluta med **spuns** el. tapp CS. **Spunnsa till**, dikta en öppning, sätta i en spuns S. **Spunsä till**, sätta plugg uti S.

spy spöi CS; *spoi̯* allm. HG; *spoy*, impf. *spoyda* GBJ. *da e sa man kan spoi̯ pàsar at da*, det är så (otäckt, vidrigt) att man kan "spy trasor" åt det BRHG. — **spy-gap** spöigap FS, CS n., nedskärning mellan öfverlädret och bakkappen på en sko.

spya s. pl. **spöjar** RU. **Räfven han gick pa fars spöjar för dä lukkte så sytt u gutt!** RU.

spytt** s. **spytt** L. soc.; CS; FS; CS; *spyt* FN 329; *spyt̜* BRHG; AB NC; *spyt* EKWss; GBJ; m. F; CS; HG; NC; J, n. FS; CS; Wss, bf. -i FCS, spott, saliv. — ***spytt-knapp** pl. **spyttaknappar** el. **-hattar**, stora, hvita klunsar som supare spotta. -vaffla spytwafle** PS; **spyt-vafflä** CS; **spyttvafla** FS; CS; **spyt-vaflå** HM; *spy̜tváfla* BRHG f., spottkladd, spottklimp, spottvåffla. -***vappla spyttvapla** FS; CS; **-å** FCS; **spytvaplä** SUCS f., = föreg. **-vägg spyttvägg** VB, lek, = **tälä-gåimä. Laikä spyttvägg.**

***spytta spytta** F; NS; **-ä** S; CS, (NS); *spy̜ta* BRHG; GHHm; ABNC; HBTg; *spyta* EKWss; GBJ; pres. **spyttar** VY; perf. part. **spytten** LJ, spotta. **Spyttä hvitt**, då man saknar tobak (NS). **Spytta**: säga **tvi, tvi!** (om **tåilu**) NO. **Tvi, tvi, tvi!** spyttar svalan och **haggus**peiten S. **Spytta för sig** (för att afvärja ondt) S. **Han spyttar**, om hög sjö, som "blöter", ryker öfver båten VY. **Den som blitt fysst spytten**, den som först blifvit spottad för [i leken **glävä stulä**] S.

spå spa CS; F; FL; *spa* (ṭ), *spǫ* GHHm; *spǫ* ABNC; LK; impf. **spadä** CS; *spǫda*, sup. *spǫt* ABNC; LK; perf. part. **spadur** F, FL; *spǫdar* LK. — **spå-kraka spakrakä** CS; *spǫ-krǫku: a sleik spǫ-krǫku har ia hoyrt i fiour u, ha skai̯t si ni̯gl* (äv. *ha drak si ni̯gl pa kærvatn*), att snäsa av någon med, som spår olycka) GHHm.

spån span FS; CS; RN; *spǫn* GBJ; *spǫn* BRHG; ABNC m., pl. **spanar** F, spån. **Av nöi span** FS; CS, af nytt virke, alldeles nytt hus. Jfr **back-, fetveds-, gnag-, marv-, red-, sigd-, stånd-, tjär-** och **vattu-spån.** — **spån-hål spanhul** S n., ett litet spishål omkr. 9 tum högt och 6 t. bredt med särskildt rökfång å spisen, en 2 aln. uppe på väggen, der man eldar med spånor att se vid.

-ny spannöi CS; n. **spanyt** Schoum.; Aln; S; **spanytt** Neog, Sahl; **span-nytt** Ba; PS, spiller spanaste nytt, spiller nytt, spillerste nytt: helt nytt, nys giort, recens, novum Neog; spillernytt Schoum, Aln, Sahl, Ba, PS; ny som en spån S; CS; **av nöi span** S. Isl. spán-nýr, eng. spick-and-span new. **-trä spana-, spanu-trè** F n., tjärved (till spånor).

spåna v. **spanä, spånä** RM, utplundra, föröda.

spång spang FS; CS; MY; L; RN; ÖJ f., bf. **-i** FS; CS; MY; VG; RN; ÖJ; pl. **spängur** FCS; **-ar** CS; L; RN, *spǫ́ggar* ABNC; LK; bf. **spängunnar** FCS; **spängnar** L; *spǫ́ggana* ABNC: 1) spång FS; CS; MY; bro, spång eller väg CS; stock att gå på ÖJ.

Mjärarne fästes mellan spjälarne på **spangi** (bärstocken) [i Västergarns-å] VG. 2) jernten genom lifstyckets kanter framme RN; skalm till glasögon L. — **spång-brillor spangbrillar** HÖ, [glasögon med skalmar].

spån-käring spånkärring [rspr.-form!] TO f., (af spinna, spånad), en fågel, som har ett snurrande läte som en spinnrock. [Ej gotl.]

spår s. **spur** CS; F, FL; **späur** [!] VB; *spɨ̣ur* F, LÄ; BRHG; *spur* GH Hm; GGHG; *spɨ̣ur* ABNC; *spɐ̣ur* EKWss; *spɨ̣ur* GBJ n., pl. **spur** F. **Nöi spur** [nya spår] F. **Gauken värpar äi fasste stäutars späur** VB. Fg. spur. — Jfr **gatu-, har-, kämpa-, mast-** och **troll-spår.** — **spår-räcka spurräkkä, -u** NO f., jaktbössa. **-räcka** v. **spurr-räkka** FS, CS; **spurräckä** CS; *spɨ̣ùṛéḳa* BRHG; pres. **-räkkar,** impf. **-kti,** sup. **-kt** FCS, spåra, följa ens spår, förfölja; gå på spår. *dɔ kund spɨ̣ụṛéḳ ɧaṇ,* de kunde spåra honom BRHG. **-skall spurskall** RN, (L) m., räfskall (på spårsnö) om vintern. Jfr **hov-skall. -snö spursnåi** NO. **-synt** n. *spɨ̣ụṛsoɨ̣nt* LHG, när det är spårsnö.

spåra v. **spura** F, FL; **-ä** CS: 1) spåra, efterforska F; spåra, förfölja ens spår. 2) göra spår t. ex. i en nyss räfsad trädgårdsgång CS. Perf. part. **spor(d)t** FS; CS; RN; *spɒ̜ɐṛ̨t* EKWss, spåradt, fullt af fotspår. **Hä jer vakurt sport,** det är god spårsnö FCS. Då det var **spordt** [gjordes **spurskall**] RN. *i dɑg ɐ dɑ grant spɒ̜ɐṛ̨t* (fin spårsnö), *vɐr skal stɐ̣ u riŋga rɐ̣v* EKWss.

späck späck S; *spɐ̣ḳ* FHG; HB, (VB)Tg. Jfr **pylting** och **vaker,** — **späck-*flunsa späckfluntsa** Neog, en tiock och fet piga. **-kut späckkut** RN m., liten trubbnosig kut, = **vikare,** se d. o.

späcka späkka FS; CS, släta, finputsa en mur efter rappningen.

späd spedur, f. **sped** FCS; *spɐi̯d* FHG; n. **spet** FCS.

späda spè S; *spɐi̯* BRHG. *spɐi̯ pɑ́, spɐi̯ ɑ́ut,* späda på, ut BRHG. Dricker af **u spèr pa** [om en som drack toddy] LA.

späka späka L. soc.; **-ä** CS, tämja L. soc.; späka CS.

***spända spänndä, -u** LCS; **dä sat i spänndu,** det var knappt, stod hårdt.

spänn s. **spänn** FS, CS; *spɐn̨* BRHG n.: 1) spännpinne i snöret på en såg S; CS. 2) kläm, spänning: *dɑ sɪ̣tɑ ɨ spɑ́n̨,* det sitter i kläm BRHG.

spänna s. **spänna** FS; CS f., spänning. **Finstri situr i spänna** FCS.

spänna v. **spänna** FS, CS; **-ä** CS; *spɐn̨ɑ* FL, LÄ, BRHG; EKWss; GBJ; impf. **spännti** BU; *spɛ̀ndɑ* BR HG, sup. *spɛ̀n̨ɑ, spɛnt* BRHG; perf. parf. **spänntur** F, FLCS; *spɛnt* FL, SKYHG; HETg; *spɛnd* LÄHG; *spɛ́ntar* LHG; HBTg: 1) spänna S; CS; HG; J. **Spänne hästen i bugä** S. **Spännä körkä** S; **spännä skärä** CS (lekar). **Spännti bajni mot an stain** BU. **Spänna äi** F; *spɛ̀n̨ɹæ̜i̯* BRHG, sela på hästarna F; . . och spänna dem för vagnen BRHG. **Spänna äi, ör,** sela på, af (ej **sila**) FCS. **Spänna skrikkhaluna** [märren] **äi** F. Perf. part. **spänntur,** stursk (i kläder etc.), spänd F, FLCS. 2) spjärna EKWss; GBJ. *spɐn̨ɹmɔut,* spjärna emot GBJ. — **spänn-kolv spännkållv** AG; EH m., bf. **-en** AG, korsgående stöd från golf till tak mellan väggarne AG; spannbjällke inne i huset [på kors] mellan väggarne EH.

spänning spänning FCS, bf. **-i. Dä spänningi var för hard.**

spänta v.[1] **spänntä** el. **spränntä** CS, sönderspjällka.

***spänta** v.[2] **späntä** CS, äflas.

***spänte spänntä** LCS n., spännhake, spännträ.

spärr spärr Neog; S; CS; FS; CS; KL; VB; *spæṛ* FN 333; BRHG; GHHm; HETg; *spaṛ* ABNC; EKWss, n. CS; FS; CS; BRHG; ABNC; HE Tg, bf. **spärrä** AG; **-a** ABNC, f. [?] bf. **-i** GHHm; pl. *spæṛ* BRHG; *spæṛar* GHHm; *spèṛar* (obf. o. bf.) LHG; *spaṛar* EKWss; bf. **spärren** F; BU; *spéṛn* BRHG, sielfwa resningen ther taket lägs på Neog; sparr FCS; tvenne i vinkel satta bjelkar, hvarpå ett tak hvilar CS; takstol; består af **täu spärraträi** FS, CS; taksparre (i kroppåsen) NC; sparrbjälke Wss. **Skjauta spärr,** hoppassa takstolar nere på gården FS; CS. *råṇs‿spéṛ*, resa sparrar (på ett bygge) BRHG. **"Spärr med hanavagul"** (bom.) A vid Lauters F. "Husgavel med **spärr**" (bom.) XX, XX Värsände KL. — **spärr-klo spärraklo** FCS f., [? = "högben" HG]. **-nacke spärra-, spärränakki** FCS m., bf. **spärrnakken** AG, öfversta ändan på ett **spärr. -nock (-*nuck) spärrä-nukk** FCS; *spèṛnók* HBTg m., bf. *spèṛnaken* LHG, = föreg.; sparrknuten Tg. **-nucka spärranukka** FCS f., fogning af tvenne bjälkändar. **-par** *spèṛpáṛ* LHG, två sparrar hopsatta. **-*rök spärr-rauk** S, [kärvlager vid tröskning], se **stad-rök. -stuga** "spärr-stuga" (utan loft) för en bonde vid Skradare VT. **-stugors spärrstäuars,** den port i gården som har sparrtak och ej, som vanligt i Stor-Södret, flistak S. "Spärrstugugården" (J. Ekholtz dagb. 3/4 1773) S. **Spärrstäuas,** dvs. parten där manbyggningen är en **spärrstäue,** dvs. är öppen upp under sparrarna, (Lithberg i Gotl. Arkiv IV, s. 31). **-tak spärrtak** F; GH n., sparrtak. **-träd spärraträi** F; **-tre** FCS n., pl. bf. *spèṛtrèṇ* LHG, själva sparrarna (var för sig) HG. **Spärr,** takstol, består af **täu spärra-träi. -tå (*tia) spärrataia** FCS; **spärrätäiä** LCS; **spärrtäiä** CS f., bf. *spèṛtèṇu* LHG. pl. **-ur** FCS, nedersta ändan på ett spärr CS; den ände af sparrarna som går utanför takfoten LHG. **-öl spärröl** CS; (F), BU; AG, (L) n., gille då man vid husbyggnad rest "spärren" (sparrarna) BU.

spärra v. **spärra** Neog; **sperrä** Ba; **spärrä** S; CS, (VB); *spaṛa* AB NC; *spæṛa* NRHG, sparka, krafsa i jorden (om höns) Ba; S; (= **sparrä, spurrä**) sprätta som höns CS; krafsa (om höns) NC. **Spärrä** el. **sparrä** i jorden, mulla sig (om höns, fåglar) S. **Hesten spärrar**: slår med framfötterna, när sniö eller wäta är ther han äter Neog. *spèṛma báṇn*, sprätta (upp jord) med benen (om t. ex. en tjur) NRHG.

spärr-hök spärrhauk Kolm; *spèṛháuk* LHG, Astur nisus. Jfr **sparv-** och **sporr-hök.**

***spärring spärring** AG, (L); LCS; RN; HM, (NS); Kolm m., liten hök, sparvhök; Astur nisus. Jfr **hök-spärring** och **sparving.**

***spärrla spärrlä** RN, sprattla (fisk på land).

spätt spätt CS; FS; CS; pl. **-ar** FS; CS, liten fläck S; CS; aflång liten fläck CS. Jfr **sol-spätt.**

spättig spättugur, -agur FS; CS; **spettig** Ba; **spättug** CS; **-ig** S; (VB); **spätti, -u** S; *spàṭu* NRHG, fläckig

S; CS; småfläckig (om djur) Ba; småfläckig S; CS; spräcklig CS.

***spök spauk** VY, spöke, troll. Jfr **spok.**

spöka v. **spøka** F; **-ä** LÄCS; *spǿyka* FN 350. **Spøka fyri,** vara ett tillbud (om något ondt), förebåda F. **Spøkä förä,** göra något (på lek, skämt), som gjort på allvar vore skadligt, vådligt, t. ex. låtsa skära sig sjelf med en hvass knif LÄCS. **Spöka före,** härma ett ondt, som då lätt kan inträffa S. *du ska ìnt͡spǿi̯k͡føra* (säges om någon låtsas vara halt el. dyl.) BRHG. — **spök-docka spökducka** (AR) f., grann, kokett kvinna.

spöke spøki FCS; *spøka* LK; *spǿi̯ka* BRHG n., pl. **spøki** FCS. Jfr **spok** och **spök.**

***spör spör** Ba, CS; S; LCS m., vindtböjtel Ba; slyngel, lång räkel S; (= **vill-spör**), vildbasare LCS.

spörja spyra Neog, Sahl; FS; CS; **spöra** GA; **-ä** CS; *spy̑ra* FN 327; *spø̜ra* BR, GGHG; NSWss; *spø̜ra* LE Tg; *spø̜i̯ra* FL, LÄHG; *spø̜yra* GH Hm; pres. **spyr,** pl. **-a** FCS, impf. **spyrde** FS; CS; **-i** FCS, (pl. **-do** FS, CS); *spøə(r)d̥a* GHHm; *spø̜i̯rd(a)* LHG; sup. **spyrt** FCS; perf. part. **äut-spyrdur** FCS; **äut-spördur** FS; CS; n. **äut-spört** GHCS; *spø̜urt̥* BR HG; *spørt* EKWss; pass. inf. **spöräs** Bröll.-d. 1738 b; pres. **spörs, spöres** S; CS; *spø̜ərs* GHHm; *spø̜rs* BR HG; impf. *spøə(r)d̥as*, sup. (*har*) *spø̜yras* GHHm, spöra, fråga Neog, förspörja Sahl; spörja FS; CS; Hm; fråga CS; få höra talas om F; HG; pass. spörjes CS; det spörs, man får höra Hm. **När (kvinnfälks-) kneen hata ta vör spyra nöibjera,** när kvinfolksknäen klia få vi höra nybära FCS. *nɑ fɑ̜ vø spǿr͡lɛ́i̯k*, nu få vi höra talas om lik (t. ex. om man tar i dörrhandtaget samtidigt med någon annan på andra sidan dörren) GGHG; *spø̜ra læi̯k* [likn. bet.] LETg. **Spöra äut** (ut), göra kändt, skvallra om GA; perf. part. **äutspördur,** utspridd, allbekant F; n. **äutspört,** utspridt, i hvar mans mun (rykte) GHCS. *da blæi̯r snɑ̜rt̥ spø̜urt̥*, det blir snart bekant BRHG. Fg. spyria, ptc. atspyrþr. — **spörj-dag(er) spyrdagr, spyrdager** Neog; Sahl; **-ar** Sahl; **spördagur** L. soc.; **-er** Ba; **spördagar** (F)S; CS; (L, VB); **spörrdagar** (m. pl.) FCS; *spørgdɑ̜gar* GH Hm; *spø̜rd̥ɑ́gar* BRHG; ABNC (pl.); *spø̜rd̥ɑ́gar* HETg: 1) kunskap Neog; Sahl; S; spaning om något Sahl; Ba; CS; något rykte S; underrättelser GHHm; kunskap om något som är borta FCS. Jag har fått **spyrdagr** om thet och thet: kunskap Neog. **Fa spyrdagar pa** Sahl. Få **spördagar** på någon, få höra af, underrätttelse om (F, VB). *di har gi̯t han spørgdɑ̜gar pa gambla kɑlɨ̯ggar* GHHm. 2) efterfrågan L. soc.; S; fråga S. *da va sɑn͡spø̜rd̥ɑ̜gar ɑta͡da*, det var en sådan efterfrågan efter det ABNC.

spörjning spörning CS f., efterfrågan, spörsmål.

spörsmål spyrsmal (Samtahl 1771) S; **spörsmal** F n., [fråga]; gåta F.

stabba v. **stabba** GA, gå och slaska, styra, bråka, koka, tvätta,

stabbe stabbe Sahl; S; **-ä** CS; *stɑ̀bɑ* ABNC; EKWss; *-i* GHHm m., pl. **stabbar** S; *stɑbɑr* EKWss: 1) stubben i jorden efter afhugget trä Sahl; tjock pinne, i jorden uppstående sticka eller rot, som är afhuggen S; kort och tjock påle, stubbe; undersätsig, stark karl CS; mindre stubbe GHHm; (rund) stock,

stolpe EKWss; uppstående skott, telning av lövträd bland gräs; även kvarblivna bitar av nerrivna gärdesgårdar etc. ABNC. — **stabb-*sigde stabbsigde** S, (L) m., kort, tjock lie att slå törnig och pinnig mark med. SÅ 47.

***stabbig stabbugur** FS; CS; **stabbug** CS; *stabu* GHHm; ABNC; komp. *stabuare* NRHG, kort och tjock FCS; satt, kort och tjock till växten, stark CS; undersätsig GHHm; NRHG; bastant (om mat) ABNC En grof, **stabbugur** karl F.

***staber** adj. **stabar**, stadig Rz 667 b.

***stabonis sta-bonis** (F), FO, god, duger bra.

stack stack Sahl, PS; **stakk** FS; CS; FL; LÄCS m., pl. **stakkar** F: 1) hög Sahl; spetsad hög, myrstack PS; sädstack S. **Tråskä stakken,** se **tröska. Dräga stakk,** draga lott (med strå) FS; CS. 2) (= **fäula-, fiskastakk**), stim, svärm af F; (= **fiskästakk**) stort stillastående fiskstim LÄCS; tät stim F, FLCS; tätt packat fiskstim i form av en stack, bredare i botten och smalare uppåt; så ligger fisken blott under lektiden NRHG. *fiskan ha gat pa ståk* NRHG. 3) molnstack FLCS. **Gula stakkar i austur** ell. i NW moda regn (inom 3 dygn) F. 4) lek, talon (i kort) CS. Jfr **fisk-, korn-, myr-, strömming-, säd-** och **tors-stack.** — **stack-gröt stakkgråit** BU; ÖJ, (L, VB) m., (= **lyftegråit**), litet välfägnad till bästa, hemfolken mellan då man för året "lyftat (= slutat) utårkorna" BU; gröt på mjölk med smör i, (bestods då säden var inbergad från åkern) ÖJ; kalas med gröt efter slutad skörd, sedan sista stacken är aftröskad S, CS. Jfr **lykt-gröt. -*städ stackstäd** LÄ; MB n., höga ställen i myren, hvarest man stäckade fodret LÄ; det högre ställe på hvilket foderstacken alla år uppsättes i myren MB. **-torv stacktorf** MB, den torfva hvilken lägges omkring stången som går genom en höstack på Martebo-myr för att afhålla vätan. **-vis** adv. **stakkäväis** FLCS, stimvis (om fisk).

***stack** adj. i sms. **stack-byxor stakkbyxar** L, korta smala byxor med linning och häktor vid knäna; (långbyxor brukades ej). **-lupen** *staklupen* LK, som tar korta steg. **-*rumpe** m. bf. **stakkrumpen** FS; CS, haren (kallas så skråckvis under jagten).

stacka (sig) *ståk̬sɨ* NRHG, gå i stack (om fisk). Jfr **stäcka.**

stackare (*stackel) stackel Neog; L. soc.; S; CS; NS; **takkill** FS; CS; *ståk̬al* BRHG; ABNC; LK; *stak̬al* EKWss; *stak̬l* GHHm; EKWss; **stakkare** FCS m., bf. **takkilen** FS, CS; *ståk̬ln* BRHG; pl. **stakkarer** FCS; **stakklar** RN Lm. III. 2, 21; *stak̬lar* BRHG; GHHm; EKWss, fattig, eländig Neog; stackare L. soc.; S; CS etc. **Var ligurt däu nå, din läila takkill?** F. **Dän läila takkilen var hail svartur** FCS [om en hare]. *an læ̀ɪtn ståk̬al* BRHG. **Stakkel** är hon inte nu, emedan hon är död [se **stackla** v.] NS. **Min lille stackels kattemisen!** FO. Sms. som *bànstak̬ln, bànståk̬lar* (stackars barn), *krèkståk̬lar* (stackars kräk) BRHG. Jfr **arm-stackare.**

stackas v. pres. **stakkes** L. **Fisken stakkes äi sjoen,** skockar sig hop L.

stackig stakkugur FS; CS; FLCS; BU; **-ug** CS; *stak̬uar* EKWss; f. **stakkug** FS, CS; n. **stakkugt** F; *stak̬ut* GBJ; komp. (m. o. f.) **stäkkri** F, FLCS; n. **stäkkra** FCS, sup.

stäkkst F, FLCS, kort S; CS; J; äfven om mustlös fisk F; skämd (om fisk) F; kort och tjock (om menniskor); af kort varaktighet (om tid) CS; mjäll (om snö): *snoyan ær kaldar u staḳuar* EKWss. **Stakku dans järr snart sprungän** (ordspr.) S, CS. **Stakku lauda'**, ["kort lördag", dag i "dymmelveckan", se d. o.] AG. **Stackur dag u heli aftn,** uttr. för att man bör ha bråttom en helgdagsafton för att kunna sluta arbetet i god tid VBAB. **Ulle jèr stakkug** F. Har **stakkugt minne,** = glömsk F. *dęi bana ær so afrakt* [se **all-frak**], *so dęi fa nuḳ staḳut leiv* GBJ.

***stackla stakkla** FCS; **-ä** S; CS; (NS); pres. **stacklar** VS, kalla någon för stackare, visa onödig medömkan med någon CS; ömka sig öfver, säga stackare S; beklaga (ett djur som slagtas), må ej göras med vid slagt lidande djur FCS. Man får aldrig **stakklä luden fot** (se **fot**). **Stacklar** man slagtkräk, så dö de icke, pinas mera VS. Äfvenså får man ej **stakkla** döda menniskor, de behöfva ej vårt medlidande, då de äro i evigheten NS. När man "stacklade" (ymkade) **bysen** . . blef han usel och kunde intet ondt göra VS.

stad s.[1] **stad** FCS; *staḍ* EKWss, f. CS; n. [?] Wss; bf. **-i** FCS, LJK, pl. **stadar** LJK, stad, kant på tyg FCS; EKWss; på väf FCS; "staden" eller sidan [på ett fisknät] KB. — **stad-simme stadsäime** ÖGCS; *staḍsæmi* GHHm m., pl. **stadsäimar** KB, kanttåg vid garnets ända (sida) CS; kallas även *skaut-sæmi* GHHm. Jfr **hall-simme**.

stad s.[2] (= landningsplats, fiskläge), sing. blott i ortn. ss. **Når-stad** HL; pl. **stadar** i ortn. ss. **Hägurstadar** BU; **Alby-stadar** RU etc. Fg. d. pl. staþum. — **stad-*gårde stagarda** FS; CS; *stagårda* FHG m., bf. **-an** F; pl. **sta-gardar** SH 9. ländning af stenar att stå och gå på; stenrad som omsluter "länningen", i hvilkens botten (om den är stenig) man fäster tvärstänger (**lunor**) för att ej skada båtens köl F.

stad s.[3] **stad** CS m., ställe. **Kumma äld i stad,** åstadkomma eldsvåda BÄ; [möjl. = **i städ**]. Jfr **städ**.

stad s.[4] **stad** FS; CS m., bf. **staden** FS; CS; *ståden* FHG; **sta'n** FO; *stan* BRHG; gen. **stadsens** F: pl. *staḍar, staḍar* LK, stad. Bf. **staden,** = Visby FS; CS; FHG; (jfr **by**). **Umm vör skulde hinnä till sta'n i aften?** FO. — **stads-*boe** *stàsbóua* BRHG m., pl. **stassboar** S; NS, 1) Visbybo. 2) de som bo i "kutstaden" på Näs. **-kaplan stadskaplan** VY m., bf. *stáskaplánn* BRHG, stadskomminster S; domkyrkovicekomminister HG.

***stada** s. f. **stadu** GA. [Om trollen i Diger-rör]: Och så kommo de ut så mangrant att **de var' i stadu** (= så tätt att de ej kunde röra sig. Jfr **stade** s.

stadd part., se **penning-stadd**.

***stade** s.[1] **stadä** Neog; LCS [m.?]. såsom när tiockt med fisk är i siön: **hä järr stadä med fisk** Neog. **Dä var så fullt** (med fisk, fågel) **summ dä kundä varä stadä** LCS. Jfr **stada** s.

***stade** s.[2] m. bf. **staden** L; RN, (med lika tonvigt på a o. e) L, [dvs. grav acc.], första **skup**-lagret i båset RN; = **star-rauken** L, RN. — **stad-*rök starauk** Neog; **star-rauk** Ba; CS; VB; **sta-rauk** ÖJ; NS: **sta'-rauk** RN; SU; **star-rauk** SU; **star-**

rauk LCS m. (n [?] CS), bf. **starrauken** Sahl; AG; L, VB; **star-hauken** (ÖJ); **sta-rauken** KB; RN; *staráukan* VBHG, then hopen som först settias i rågbåset Neog; början af rågband i ladubås Sahl; understa sädlagret i ett rågbås Ba; 1:sta lagret säd i ladubåset VB; NS; ÖJ; äfven foten af sädesstacken på åkern ÖJ; nedersta lagret i en sädesstack, ladubås LCS; uppstående sädeskärfvar som först och nederst uppställas i råg- eller ladubåset AG; VBHG; i båset stående säd; äfven på dubbla rader på åkern RN; = **staden** L; NR; = **stodet** (ÖJ); = **städe** NS; (= **undir-)stod** F. **Stakken, soï, rauken** och **sta(r)-rauken** är allt ett och detsamma KB. SÅ 12. Jfr **städ-rök.**

stadga v. **stagga** F, hejda [två som slogos]. Perf. part. **staggar** FS; CS, stadig, stadgad, starkvuxen (till kroppen, ett trä); *stagan* stadgad: *da toysı ha ꝛar ınt stagı anu*; *deına lıdar ꝛar ınt stagna til rust so* [att rusta så] EKWss. Sup. **staggast,** som har full, bästa styrkan, stadgan F. Fg. ack. part. m. staggaþan.

stadgna **stadgna** S, börja stelna.

stadig **stadugur** FS; CS; *stądu* GHHm; f. **stadu** S; n. *stądut* LK, stadig, stadgad (till sinne och seder) F.

***stadme** **stadmä** HM m., stadighet, stadga.

Staffan **Staffa** F; **Staffen** S. **Staffa** lägger **gudt** i barnens skor **aradagen Jaul** F. Se f. ö. **Stäffen.**

***staffera** **stafferä** **äut** CS; perf. part. m. *àutstafą̀rn* BRHG, f. **äutstafera** Lm. III. 2, 14 (S), utstoffera, utsmycka HG. Ty. staffieren.

stag-fock **sta-fock** RN.

stagg **stagg** FCS; BU; L; RN; *stag* BRHG; GHHm; ABNC; m. BU; S; BRHG; f. [?] bf. **-i** RN; n. S; CS; L; GHHm; ABNC, bf. *-ı* GHHm; *-a* ABNC, hvasst agn på korn CS; spets, stjert, spjut på korn(-ax) BU; L; RN; agn (på korn) FCS; borst på sädesax (i sht korn) NC; HG; de långa hvassa stråna på kornax Hm. Jfr **korn-stagg.**

staka v. **staka** FS; CS; **-ä** S, flytta sig i båt med en **bärling,** lång stake, = **staka (sig) fram** FS; CS; (jfr **stödja** v.). **Stakä sig,** (få staken i sig, spetsa sig), bli förvånad, gappsen S.

stake *stąka* LÄ; BRHG m., bf. *stą̀kan* FHG. Jfr **käx-, ljustre-, riv-, sand-, släp-, sud-, tolk-, träsk-, täck-, töl-** och **vård(e)-stake.** — **stak-håll** **stakhalld** (F) n., bf. **-hallde, -ä** F. Öfversta **tälnan** eller **stakhalldä** är fästad i "tjavvornas" klykor. **-*hålla** **stakhallda** FCS f., är ett stopptåg åt motsatta hållet [mot **käuta-tavve**] som är fäst i **stakhaldastainen** och hvilket gör att **tjavvur** stå rätt upp och ej falla öfver; (se f. ö. **kut-nät**). **-*håll(e)** *stąkhalda* FHG m. (el. n. bf.?) = föreg. **-håll-sten** **stakhallda-stain, stakhalds-stain** FCS m., bf. **stakhalldastainen** F, se föreg. **-*pluns** **stakplunns** MB m., den päronformiga ändan på **stydstaken** (se **stödje-stake**).

stall s.[1] **stall** GA; VB, (NS); SU m., bf. **stallän, -i** [?] SUKn; **-en** GA; VB; SU, en liten fyrkantig klack som sitter på **tjaui** och insättas i örfvet för större stadighet Kn; piggen på **tjauen** SU. — **stall-hål** **stallhul** SU n., det hål **stallen** gör i **örfvä.** **-*pinna** **stallpinnä** L f., pigg på **sigde-tjaugen.**

stall s.[2] **stall** FCS; **stalld** HM m.,

bf **stallen** F; RN; *stáln* BRHG; pl. **stallar** FCS, häststall. **Ga äut äi stallen** RN.

stalla v. **stalla** F; *stala* BRHG, pissa (om häst).

stalp **stallp** F n., pl. = sg.: 1) stjelpning, hvarf. **Gubben, käuten gärdi mang stallp.** 2) veck (på en duk = på kläder). **Ställpti ätt stallp pa bykksunar.**

stam s., se **stamn.**

stam adj. **stamur** SUCS; **stamm** LCS, stammande. **Han jär läum u stamm**, han är döf och stammande LCS.

***stamla** **stambla** Neog; F; FL; **-ä** Ba; CS; **stamlä** S, såsom små barn och gammalt folk gå i huset och stolla Neog; gå smått och tungt (såsom gammalt folk) S; gå osäkert, vacklande som gubbar eller små barn CS. *går u stámḷlar*, arbetar smått (och dåligt), med litet av varje LHG. Jfr **stomla.**

***stamlig** **stammblugur** LCS, ovig, som intet uträttar.

***stamma** **stamä** FL, SUCS.

stammare m. bf. **stamaren** S. Ingen dansar bätter än **lamaren** och ingen **singer** bätter än **stamaren.**

stamn** **stam(m)n** FS; CS; F; FL; BO; GHCS; RN; NS; HM; **stamm** FLCS; *stamn* FHG; *stam* EKWss m., bf. **-en** F; pl. **stamnar** S; F; NS: 1) båtstam, stäf S; CS; Wss; HG; stäf, blott för och akter i båtens bugtning S. 2) hörn: hatt med **treia stamnar**, trekantig hatt F. Jfr **bjure** samt **bak-, båt-** och **framstamn.** — ***stamn-lucka** **stamn-luka** FS; CS; **-å** L; NS; HM; **-ä** FL, L [!] CS; **stammlukå** L; *stamḷeuka* EK Wss f., bf. **-a** F; pl. **stammlukur** VBKn, S, 2:ne små trädstycken i för- och akterstäfven af en båt VBKn; trekantig fast brädlapp i stäfvarna FCS; täckbräde i båtspetsen FL CS; brädlapp för i båten F; L; VB; EK Wss; lucka i båtens akterrum (der fisk förvaras) LCS. Jfr **bjur-lucka.** -nucka** **stamnnukka** FS; CS; **-ä** FLCS; **-å** L f., bf. **-a** F; *stàmnúku* LHG, öfversta spetsen å en båtstäf; den del av *bràurn* som skjuter upp över båtkanten HG. Jfr **fram-stamn-nucka.** **-rätt** adv. **stamnrèt** FS; CS, med framstammen rätt mot vågen CS; att under rodd hålla båten rätt skärande, vinkelrätt mot vågen. **-skott** **stamnskut** F; **-skjut** FLCS; **stammskut** (L); VB n., bf. **stamnskute** F; **stamskutä** VBKn; **-e** VB: 1) ett bottenbräde akter i båten med "urglyggade" hål i kanten

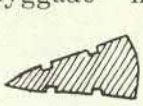

efter "rängarne" VB; inre bottenbräde i stäfvarna; det man sitter på akterut FCS; trekantig liggande brädlapp akter i båten (för fisk och doningar); **yvarste stamn-skute** (taket); **undarste stamnskute**, liksom golfvet (också en trekantig lös brädlapp) för samma förvarings-

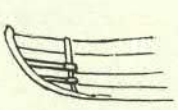

rum F. 2) ett bräde nersatt på twären i aktern på båten och utgör skiljowäggen mellan fiskrummet och den öfriga delen af båten VBKn. **Knäjtuftu**, ett bräde som betäcker **stamskutä** VBKn. **-skygge** **stamnskygge** L, **-ä** LCS; **stamskygge**

(AN); **-ä** CS n., tunn, lös brädbetäckning i bakstammen att skydda fisken mot solen L; bräde som betäcker bakstammen (AN); 3-kantig aktersits i båt LCS; öppning [!] till akterrummet i båten CS; äv. = **stamn-skut** o. **bjaur-luka**, en 3-kantig lapp öfverst för på båten S. **-*vrång stamnrang** F f., bf. **-i** F, FLCS, vrången närmast stäfvarne CS; = **plikkt-rang** L.

stamna upp stammna upp F, när en ensam karl på det sättet tar en båt i land ur sjön, att han på tvärs först lyfter den ena och så den andra **stamnen** vexelvis upp åt land.

stamp stamp (F); CS; BU; AG m.: 1) liepiggen CS; pigg på **tjaugi** BU; AG. Jfr **samp.** 2) *an læitn stamp*, kort och tjock karl el. pojke BRHG.

stampa s. **stampa** FS; CS; FLCS; **-å** VB f., bf. **-u** FLCS; AG: 1) pigg på **tjaugi** AG; piggen på en lienacke CS; piggen [som går ned] i **örfve** F. 2) klubba att älta ler med VB. — **stamp-hål stammpohul** FS; CS; **stamphoul** AG n., hålet för piggen i **örfve**.

stampa V. **stampa** S; FCS; LÄ; **-ä** S; CS; *stampa* BRHG; ABNC, impf. **stampa'** FCS, stampa med fötterna; nedtrycka, packa med händerna, t. ex. **dä stampar si**, det packar ihop sig CS; stoppa, stampa (t. ex. i fickan en duk) FCS. **Han stampa nasdoken äi lummona** FCS. **Stammpa** in, ned; **stampä ner**, stoppa ner, in S. **Jita äi si, stampa bäi si** (i ramsa), [äta i sig, stoppa på sig] LÄ. **Mjälä i säcken jag . . stampar hardt nidar** (visa) S. *stùmpɹ lùmu* stoppa i fickan; *stampɹkriŋ di*, stoppa om(kring) dig (med täcken o. d.) BRHG.

***stank stangk** L n., stagg på korn.

stanna (*stänna) stänna S; L; **-ä** CS; **stanna** F; *stana* BRHG; GH Hm; ABNC; LJTg; pres. *stånar* BR HG; impf. **stänna** (FL), LÄ; *standa* BRHG; GHHm; ABNC; sup. *stana* BRHG; GHHm; ABNC, stanna S; CS; Hm; HG; NC; hejda S; NC. **Stänna äut**, stadna (af) L. Jfr **städa**, V.

-stans se **all-, ander-, någon-, somma-** och **somlig-stans**.

***stansa upp stannsa upp** FS; CS, sätta i stånd, pryda upp; hyfsa upp (en stuga, gosse); göra grann, präktig.

stapel stapel Sahl; RM; AG; L; **-ul** FS; CS; ÖJ; *stápal* BRHG; pl. **staplar** Neog, Sahl, Ba; S; CS; FCS; HU; RM; LCS; *stàplar* LHG: 1) stapel (bräd-, **timbur-, klukkustapul**) FCS; bräder upplagda i 3-

el. 4-kant L; HG; hög, brädstapel Sahl. Jfr **bräd-, timmer-** och **troder-stapel**. 2) lagd stengata, stenrad, genom en myr RM; ÖJ. **Staplar**, stenrad mellan Kyrkebys och Botes (öfver myren); d:o mellan Kyrkebys och Riddare HU. Man gjorde **staplar** mellan sig HU. Fg. (dat.) stapli. Jfr **små-** och **storstapel**. 3) **staplar** kallas the bänkar nederst i kyrkionne vnder tornet, ther löst eller fattigt folck stå Neog; (likn.) Sahl, Ba, CS; S: rummet under tornet i kyrkan LCS; **stapell**, tornet med muren dertill i en kyrka, Lau k:a har ingen **stapell**; alla bänkarna i tornet under läktaren; **staplar=stapellbänk** . . AG; *stàplar*, bänkar längst

ned i kyrkan där arbetskarlar m. fl. brukade sitta LHG. Jfr **klock-stapel.** — **stapel-bänk stapellbänk** AG, ell. **staplar**, de 2:ne karlbänkarne i Alskog k:a under läktaren vester om stora tvärgången vid stordörren, närmast intill **staplen** [tornet].

***stapla** s. **staplå** ÖJ f., omkring 6 tum bred hylla, hyllbräde, till en del inmuradt en 4, 5 tum högt öfver väggskåpet.

stapla v. **stapla** FS; CS; *stąpla* BRHG; EKWss, stapla upp, t. ex. bräder i 3-, 4-kantig stapel FCS; lägga **trodur** korsvis på en **stumble-nacke** F. **Stapla timbur**, stapla upp bräder, plankor F.

***stappa** v. **stappa** BN, stoppa (en pipa).

stappla stapla FS; CS; VS, stappla då man går; vid läsning FS; CS; stappla (att falla), snafva VS.

stapplig staplig VS; **staplugr** ÖJ, som lätt stapplar, snafvar VS; stapplande, skröplig ÖJ.

stare stare S; **-i** (F)CS m. (fågel). "Hvad bryder jag mig om Staren!" (hvad angår det mig) KB. ["Staren" möjl. personnamn?]. *sa mat sam an stâre*, (stoppmätt) GGHG. Jfr **vatten-stare.** — **star-bur starbäur** L; RN; VB; *stąrbœur* LK m., = **starstunka**; konstgjord **stunka** L; hopspikad starholk (i motsats till -"stunka") LHG; (alldrig **stunka**) L; = **stare-stunkä**, hvilket sednare aldrig säges i VB. **-skiten starskiten** S; **starä-skitän** CS, som fått höra staren första gången på fastande mage CS. Att blifva **starskiten** har samma betydelse som **gauk-skiten** S, [se **gök-skiten**]. **-*strunka star-, stara-, staru-strunka** FS; CS f., starholk. **-*stunka staraстunnka** F; **starstunka, -e** S; **-ä** CS; *stąrstúŋka* NRHG f., pl. **starstunkar** S, starholk; (av en urholkad träd-

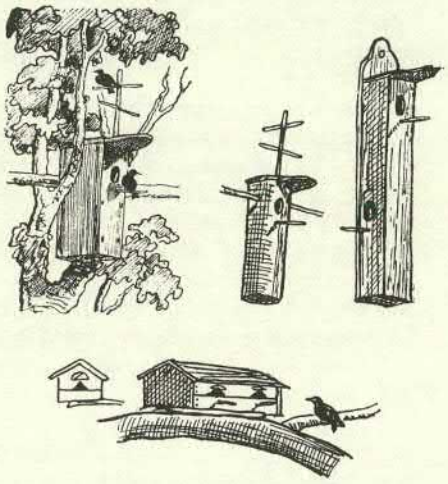

stam) NRHG. **-stunke** *stąrstuŋka* m. BRHG, = föreg. **-ur stare-äur** CS m., bf. "stare-uren" S; *stàr-áuręn* BRHG, det ur- och oväder som kommer fram på våren, då staren redan är framme [och då får staren "hvit rygg" eller "snö på ryggen"] FO. *da ska var træ stàráurar fœrn da blœir sumar* BR HG. Jfr **bläcko-snö. -ägg star-ägg** CS.

stark *stárkur* FHG; *stárkar*, *stark* (allm.) HG. Fg. n. starct. — **stark-sprungen starksprungen** S. snabblöpande (häst el. hund). **-varor starkvarår** (F), FR; *stàrk-várar* BRHG, spirituosa.

***starken starken** CS, stelnad: säges om rinnande fettmor hvilka genom afkylning hafva stelnat.

starkna starkna Sahl; **-ä**, perf. part. **starknen** CS, stelna som smält talg Sahl; såsom fett CS.

starr S. **starr** Neog, PS; FS; CS; *star* ABNC, D; m. FS; CS; NC; n. [?] F, grofft hö Neog; myrgräs

F; **starr** finast PS; starr, Carex CS; hög och grovvuxen starr i utkanten av en myr NC; myrfoder (i fråga om grovhet mellan **ag** och **pärr**) D; (jfr **bunk**). Pl. **starrar** Neog; HL; BR; SÅ 50, små myrar, måsar, ther **starr**, grofft hö växer Neog; sidlända ängar, där starr växer HLCS; ängsstycken som bära starr (**pärr**) BR. *stàṛar*, vanligt ägonamn HG. Fg. star. — **starr-halls starri-hals** FS; CS m., högre landrygg, landstrimmel, mellan tvenne myrar. **Så tok jag ann annar väg upp yfvar Starri-halsen** FS, CS.

***starr-hals starrhals** FS, CS m., en hallstarrig. **-sint starrsinntar** EK, envis, tjurig.

stass (***stats**) **stats** CS; *staṣ* EK Wss; m., bf. *stàsn̥* LHG m., prål CS; stass, prakt, stånd Wss. *hàıl̥ stàsn̥*, hela följet LHG. Isl. stáz (Cleasby-Vigfússon), da. stads.

***stassa** *stàsa* GA, NRHG, kråma sig, vara yster (om hästar). *stàs̥ wég*, fara fint, högtidligt iväg LHG. **Stasa upp** FCS, upputtsa, uppståta. Jfr **stansa upp**.

***statsera statserä, stattserä** CS, pråla, ståta, stoltsera.

stav staf S; CS; AG; *staṿ* ABNC m., pl. **stafvar** CS; *stàvar* ABNC; LHG; *staṿar* GHHm: 1) stäfver CS, [i laggkärl]; handtag på en bytta. **Falla i stafwer**, säges egentligen om tunnor, då laggorne, som kallas **stafwer**, falla tilhopa; men en människja säges ock **falla i stafwer**, när hon antingen af skrämsel eller af sjukdom wil aldeles aftyna och för matthet nedfaller Aln. **Fallä i stafver** Ba, . . **stafvar** CS. (Da. falde i staver). *fal̥ stàvar*: a) *búnn ha(ṛ) fal̥ stàvar*, karets band har lossnat, så att stavarna falla från bottnen; b) om personer: bli mycket förvånad, häpen ABNC. 2) (= **slidstaf**) på en släde; (**sla** på en vagn) AG; *staṿar* stolparna i *flautu* och *bak-raidi* på kälkar, som bilda stöd för *laggstigar* l. *fṛeılar* . .; *staṿar* äro runda; (*slaar* flata) GHHm; LHG. 3) [= stör el. dyl.]. Det bar af med hjorten tvärs öfver rör och staf (**råir u staf**, öfver sten och gärdesgård); öfver stör och staf MB. 4) se **över-stav**. Fg. stafr, stefr Runst. — Jfr **maktergesäll-, släd-** och **stödje-stav**. — **stavband staf-band** (EE) å släde; [band mellan slädstavarna?]. **-håll stavahalld** F n., tåg eller vidja mellan stafvarna på släde; brukades af **bärke**-vidjor (om vagnsslåar).

***hålla stav-hålldä** [!] f., bf. **-u** AG; pl. *stàvhåldar* LHG, tåg eller vidja mellan stafvar på en släde. **-ljus stavjaus** S; "stavlius" Wallin [ett slags kyrkoljus]. Jfr **ljus-stav**. **-mellan** adv. **stavamilla** F, mellan slädstafvarne.

(?) ***stava** s., se **mål-stava**.

stavare stavere (N. A. Reinicke) S m., diktare.

steg stig FCS; *stıg* BRHG; (-ı-) ABNC; EKWss. Fg. stig.

stege stige Neog; **stigi** FCS; **-ä** CS; AN; *stıga, stıga* LÄ, BRHG; LK; EK, NSWss; GBJ m., stege; [även å bordet uppritad stege att markera vinst och förlust i kortspel] S. Jfr **bak-, bräd-, bröd-, färd-, lång-, sked-** och **vagns-stege**. — **steg-slå stiga-sla** FS, CS f., bred ändspole i en **langstigi**. **-trä stigetre** BU; **stigträ** VS n., långträd i stege.

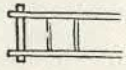

stegla stegla S; **stiglä** CS, stegla CS; stegra, höja priset S. Jfr **stjägla**.

stegra sig stigrä si CS [konstruerat?].

stek staik Neog; FCS; S f., bf. **staiki** Neog; S; FCS; bf. **staikur** FCS; *stáiḳar* LÄ, GGHG; pl. **staikunnar** FCS; **staiknar** VB; *stáiḳana* GGHG. **Laga, Laga munnen til, na kumber Staiki** . . Neog. **Byrä staiki** förr än hon **kummar till haidars** (ordspr. om flickor) AG. Jfr **vädur-stek.** — **stek-streck staikstrik** S; CS; *staiḳstriḳ* EKWss n., bf. **-ä** CS, en viss kort och glädtig melodi som spelas (på fiol), isynnerhet vid bröllop, då steken inbäres CS. Se Fredin, Gotlandstoner sid. 702 o. 727, Lithberg i Fatab. 1908, s. 138.

steka v.[1] **staika** VB; **-ä** S; CS; L. **Nå skall Mor fa stajke ett stycke gutt fatt kyt** (RU). **Staikä pa fläis,** steka färsk strömming (sedan man "tagit ur" fisken och stoppat litet smör in i den) på en tunn kalkhäll på glöder; brukas vid stranden eller fisket; vanligast utan smör L. SH 57. **Staika katt,** vara utfattig (F); "G. var så fattig att han stekte katt" F. **Staika prestmors rövi,** steka tomma halstret VB. **Staika appelgås** (lek) S. *daim sam ha rad, sa staika dä flask* (ordspr.) BRHG. Jfr **bråd-** och **sol-stekt.** — **stek-fett staikafett** (F). **-fisk staikfisk** GA. "Det är **oe staikfisk!**" [sade trollet om en orm ell. groda] GA. **-ost staikusst** AG; CS; *staikust* LK m., bf. **-en** L, brynost CS; K. **Staik-** eller **skyr-usst** göres af vassla och **skyr**; men den som brukas vid gästabud är gjord på sötmjölk och **skyr** AG.

***steka (sticka?)** v.[2] **stika** FS; CS, stoppa en halfsliten strumpa, utan att der är hål; (**stuppa,** när det är riktigt hål). Jfr **stekla.**

stekel s.[1] **stikul** I 96: 4; FS; CS; **stikel** Neog; Aln, Ba, PS; S; CS; L; VB; **stickel** Sahl; *stíkal* BRHG: 1) n., kallas på [!] käppar som på kors är uppreste I 96: 4; 2:ne i jorden nedsatta käppar på hvilka en tredje mycket lätt och vårdslöst lägges deraf hoppa **stikel,** hoppa deröfver Ba; käpp, spö, snöre (uppsatt) hvaröfver man hoppar eller **springur stikul** F; kallas 2:ne i jorden nedsatta käppar, på hvilka en 3:dje lägges mycket löst; häröfver bemöda sig nu de täflande att hoppa; detta kallas **springä haug-stikel**; hvaremot att hoppa i längd öfver 2:ne ett stycke från hvarandra i marken dragna linjer heter: **springä lang-stikel** CS. **Springa stikull** I 96: 4; **springa stikel** Neog. **Springa stickel,** springa öfwer en upsatt stellning af qwist ell. spöen [?] Sahl. **Springka stikull** F (en lek). **Springä stikel,** hoppa "stikel" L. **Springka stikul** med käpp [en sorts stavhopp] F. Jfr **bock-, hög-, jord-, lång-, spring-** och **stång-stekel** samt **strekel.** 2) en gles och vårdslöst upsatt gärdsgård Aln, Ba. — ***stekel-hål stikul-hul** FCS; **stikälhul** AG, LYCS; **stiklähul** S n., tillstiklad öppning på en fast gärdesgård FCS; i hast tillgillradt hål på tunen S; hål, öppning på en gärdesgård CS. **-käpp stikelkäpp** S, [de i jorden nedsatta käpparna varpå en "tvärkäpp" vilar]. **-led stikel-lid** AR, [provisoriskt led i gärdesgård?]. **-tun stikeltun** Neog; **stikultäun** FCS; **stikeltäun** CS; **stiklätun** S; *stíkultäun* FHG; *stíkaltäun* BRHG; *stíkal-, stríkaltäun* ABNC m., en gärsgård som intet är bandfast Neog; tyndt med korssatta störar utan **bandar** S; HG; provisoriskt lagad gärdesgård, där stö-

rarna sättas två och två i kors och trolarna (se **trola**) på varje kors.

stekel s.[2] **stikel** Neog; **stikul** fCS; **-äl** CS; **stikell** L; VB; *stɨ̀kal* LHG m., L; VB; SUKn; n. fCS; bf. **stikäln, -i** [?] SUKn; *stɨ̀klɳ̊* NRHG, kallas thet fiskiare bruka at vprulla sitt torskesnöre Neog; som fisksnöre ringlas upp på fCS; som man har snöret på då man **tåskar** VB; kafwelen hvarpå torsksnöret bindes VBKn; att nysta garn på vid nätbindning. Jfr **angel-, torsk-** och **tåg-stekel.**

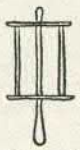

***stekel** s.[3] m. bf. *stɨ̀klɳ̊*, stommen av ett hus (utan väggar); den ställning i en vandringströsk, vari tunnan satt VBHG.

stekla** (stickla**) **stikla** Neog; F; AG; **-ä** S; CS; **stickla** Sahl; *stɨ̀kla* BRHG: 1) **stikla, vpstikla** tunen: löst vpsättia giärsgården vtan band Neog. **Stikla upp,** uppgillra en tun F. **Stiklä upp,** vårdslöst uppsätta en gärdesgård utan band. *stɨ̀kla úp*, provisoriskt laga en nerfallen tun med korslagda störar utan band BRHG. 2) **Stikla til ett hul,** för tillfället snörpa ihop ett hål på kläder, strumpa; **stikla till itt hul** AG. Jfr **steka** v.[2].

***stela** s., se **fot-stela.**

sten stain Neog; Schoum; Sahl; FS; CS; BU; RU; L; *staɪn* allm. HG; m., bf. **stainen** F; AG; *stáɪnan* FHG; *staɪnn̥* BRHG; EKWss; pl. **stainar** S; *staɪnar* LK. Kunde ej **mista an stain att sla sig i håvudet med** (om en snål) F. **Nåke pa bajn, Inti pa stajn** SH 62; *nɑ̀gɹpa baɪn, u ìntɹpa staɪn* (ordspr.) GGHG. Barn och fattigfolk inbjödos sitta på **grävvo-stainen** med ett: **"Sätt dig pa stainen!"** F. **Röira stain,** fiska ål derigenom att man med en jernstör litet lyfter på stenen, då ålen går ut och i "glipa" F. **Gåima stainen** (lek) F. **Kassta stain** (längst) [idrott] L. **Simpa mä stain,** kasta smörgåsar FCS. **Slingä stain** (lek) RU. **Stain säin,** alldeles sin (ko, get) BU. *stáɪn trát* BRHG; *traɪ̯t sum staɪn* ABNC, uttröttad. **Pär hit-stain;** S:te **Per brute-stain,** se **Per.** Fg. stain. — Jfr **ask-, ball-, bro-, brud-, bryn-, bränn-, buller-, gruv-, kast-, klapper-, kut-, led-, märkes-, pack-, par(a)-, picke-, rep-, rid-, sjö-, sko-, skaller-, snar-, spis-, stånd-, städ(a)-, sättnings-, talg-, tjug-, trum-, tyngd-, tyngel-, tög-, under-, vask-, vatten-, väss-** och **ögon-sten.** — **sten-*bask stainbasken** S, ["tafatt-"lek då man räddar sig genom att hålla i sten]. **-bit stainbäit** FCS m., bf. *stàɪnbɛ́ɪtan* FHG, stenbitare, sjurygg CS. **-bitare stainbitare** Sahl; **stainbäitare** FS, CS; LF; **-i** BU m., en fisk som suger sig fast Sahl; (= **stainbuck**) Cyclopterus lumpus LF; fisk som suger sig fast vid stenarna F; BU; = **snorföbull** F; (på "storlandet" **sjaurygg**); honan är grå, hannen eldröd; leker i april F. SH 25. **-bitare-rock stainbäitare-råkk** FS; CS m., slemmet (rocken) kring **stainbäitaren. -bitare-såg stainbäitaresug** F n., sug rund knöl under **stainbäitarens** hake [!] hvarmed han suger sig fast på stenen; bränes den till pulver, botar lyte som ser ut som **stainb.-sug.** F. **-blind** f. **stain-blind** (FL), LÄ. **-bock stainbuck** F; LF m., hafsfisk såsom en stor simpa F; = **stainbäitare** F; LF; gers LF. **-borre stainburre** LF, gers. **-brott stainbrut** Sahl; S; *stain-brut* GHHm; *stàɪnbrʉ́ɪ̯t* HUHG n.: 1) sten-

brott, (där man bryter sten). 2) sönderslaget stenkärl ÖJ. **-bylte stainbyltä** SA n., klippstycken och knölar. **-bår stainbar** HH m., stenbår, hvarpå man bar torfvor ut på åkern; bår å hvilken sten och torfvor buros från åkern. **-ek stajnaik** CS; vs f., (= **järn-aik**), växa på fast jord och lera; stark vs; hårdaste och svårklufnaste sorts ekträ CS. **-*flås stainflus** FS; CS n., små stenskärfvor. **-get staingait** S; CS; vs; (L); NS; HM; *stáɪngàɪt* ABNC; *staingait* GBJ; LK f.: 1) trollhare vs; HM, (L), som narrar jägaren, försvinner m. m., meränders utmärkt af en svart fläck S. [En jägare hade skjutit en hare och skulle ta upp den då han] hittade ett byxlår utan linning [i st. f. haren]; hackade sönder [det] och låg i ässian, då det small ett skott så att taket skulle flyga af vs. 2) drög af 2 plankor, med

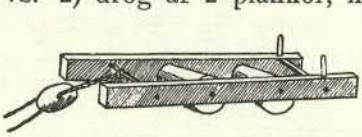

2 rullar hvarmed på 2:ne sluttande bommar takflisar (som ligga mot pinnarne) dragas upp på taket NS; (= **flejsvagn**), björnvagn SÅ 12. 3) stenkrus S; CS; K; NC; HG; stort stenkrus att förvara dricksvaror; J. *krò̜ɪst‿stàɪngáɪtɪ*, krysta stenkruset (skämts., = ta ur de sista dropparna) BRHG. **-*gölp staingylp** Neog, Ba; S; CS; Kolm; **-gyllp** FS; CS; **staingölp** (L), VB; **-gölp** RN; *staɪngɣlp* BR, LHG; EK Wss; *stáɪngɣlp* ABNC; *staɪngølp* VBBn m., bf. **staingyllpen** AG; L; NS; **staingölpu** [!] VBKn, **-en** VB, stenskvätta, Saxicola oenanthe; äfven en odygdig pojke som går och kastar med sten F. **Staingyllpen gärde bryllaup, Lang-'alu sat u grèt: Tra däu! lange Fabbror** (d. ä. ormen), **Däu matte kummä häit!** L; [varianter fr. AG; NS m. fl.]; är ett **gammelt strik**, melodi (polska) NS. **-*gölp-*reder staingylpäraidar** S. **-*gölp-ägg staingylparägg** FCS. **-*hobb stainhåbb** SU; *staɪnhɑb* VBBn m., klipp-, stenrör S; klippstycke Bn. **-hus** n. pl. bf. **stainhäusi** VB. **Infall sum gamble stainhäusi! -*hybbe stainhybbi** FS; CS; **-e** F; **-ä** EK n., liten stenhop FS; CS; klippa, stenknöl EK; (= **stainkäula**), liten flattakig koja F, [= **hybble**?]. **-jord stainjård** F, [stenig jord]. **-*kalm stainkalm** NEog, Sahl, PS; S; CS; F; LÄ; FB; *stàɪnkálm* BRHG; *staɪnkalm* GHHm; *stáɪnkàlm* ABNC m., bf. **-en** (F), pl. **-ar** LÄ; SÅ 9, kallas the stenhopar, när sten rensas af åkren Neog; stenröse Sahl, PS; S; CS; stenhop; ättehög CS; stenhög NC; uppkastat stenrör vid odling o. d. GHHm. *bróu stàɪnkálm* är en bronsåldersgrav BRHG. En gammal **stainkalm** der de **undarboniska** . . lekte och regerade F. En otäck skogsbyse, Husby-gubben . . bodde i en stenkalm och om någon steg upp på den, blefve han villad och kunde icke hitta hem RU. En kärring körde med "kvarnlass" (säd till kvarns) genom skogen förbi en sten-"kalm" och såg der brinna för skatt. Hon tog genast förklädet af sig och kastade det öfver elden, då den strax slocknade. Utan att göra något vidare då, körde hon hem med sitt lass. Då hon sedan körde till **stainkalmen**, låg förklädet, obrändt, öfver en stor **päninga-kätel** F. **-*kalme steinkalma** L. soc.; **stain-**

kallme F, stenhög. **-kammare stainkammare** AG m., vidbyggd stenstuga, gäststuga. **-*karm stainkarm,** = **stainkalm** CS, stenröse. **-klapper stainklapur, -klåpur** FS; CS n., stycken af sten S; småstenar, stenbitar CS; stengrund (under vattnet) CS. **-*knotter stainknuttar** EE n., småsten. **-kors stainkårs** S, [kors uppresta till minne av någons tragiska död, t. ex. i Rute, vid Vesters i Boge, vid Gunilde i Sanda, Grens i Mästerby och Dals i Levide]. **-kross staingråss** VY; **stainsgråss** L n., stenar, knölar, stenig botten VY; stenbråte L. **-kula stainkäula** F; **-å** SU: 1) liten flattakig koja F. 2) der slipsten och kalk brytes SU. **-kvarn stainkvänn** S, [om en fornkvarn av urholkad sten]. **-kyrke-äpple** *stàɪnkörkápal* BRHG n., pl. **stainkörkäpplar** S; *stàɪnkörkáplar* BRHG, (äv. *stàɪnkórkar*). [Dessa äpplen skola av en sjöman förts från Frankrike och planterats vid Gräne, varifrån de kommit till Stenkyrka prästgård och därifrån spritts över hela ön] S. **-kär(l)** *stàɪnkɛ̀r* BRHG; *-kɛ̀r* NRHG n., stenfat, -kruka (lergods). **-kär(l)sskrov stainkäraskråv** FS; CS n., stenkärls-skrälle. **-mjöl stainmjöl** S, "stenmjöl", gjordt af det inre röret af en Encrinit-stängel (**bärgsljaus**); [inlägges i ett hål borrat i hästhoven för att skydda hästar från att "skämmas"] VB. **-*packe stainpakke** GA m., stenbank i spisen att lägga veden på. **-*picka** s.[1] **stainpikkå, -a** FCS; **-ä** CS f., stenhacka. **-*picka** s.[2] **stainpikkå** FCS; (L), VB f., hårdt vildpäron CS; stenpigg (små päron VB. **-pigg stainpigg** S; CS; *stáɪnpìg* ABNC m., pl. **-ar** S, vildpäron, Pyrus communis CS. **-*pigga** *stáɪnpìga* ABNC f., bf. *-u*, litet, hårt päron. **-pigg-träd stainpiggetrè** S; **stainpiggtre** CS n., vildt pärонträd. **-*piggel stainpiggl** S; *stáɪnpìgal* ABNC n., sten-pinn-mark S; se **piggel**. **-*pära** f. pl. **stainpärur** F, [små päron]. **-*rak stainrak** FS, CS f., stenrad (i sjö, på land) CS; stenar utlagda på sid jord att gå på S. **-*ravel stainravel** S, CS; (F); MB; *stainrav̨l* GHHm m., stensamling, -bråte, **-röisä**, -hop S; rader af stora gråstenar i marken, som trol. varit gammal gränsskillnad och råmärken mellan ägor MB; stenläggning, utlagd i sankmark till att gå; sådana, nu för länge sedan bortglömda, påträffas ofta i ängar och hagar som en gång i tiden varit sankmark GHHm. **-ren stainrain** FS; CS f., stenig åkerren CS; stenrad; liten landudde, som går ut från landet och syns i det låga vattnet S. **-*ross stainråss** MY n., bf. **-ä**, stenhop, -rafvel. **-*rök stainrauk** F, [om **raukar** på Langhamars hamaren]. **-rör stainroir** Neog, Sahl; **-råir** CS n., kallas the stora stenhopar mäst af gråsten, som liggia i skogarna, ther begrafningar äro Neog; stenröse, stenhop CS. Jfr **sten-kalm**. **-rös** *staɪnrɑɪs* FHG n. (?), stenröse. **-röse [stain]röisä** S, se **-ravel**. **-sal stainsal** S, "stensal", hvalfstuga (på Vible) VH. **-skrake stainskrake** F m. hanne [jfr **-skräcka**]. **-skrall stainskrall** F n., stenkärl l. dyl., som fallit **sundar**. **-skräcka stainskräkka** FS; CS; FL; AG; RN f., salskrake, Mergus albellus FCS; Mergus serrator RN; är minst, utan tofs i nacken F; [mindre än **gul-** och **tupp-skräcka** större än Lilla skräckan] RN; värper på Norsholm

F; på Falholmen FL; ankommer i mars RN. **-slunga stainslunga** FS, CS f., (en klufven käpp med en sten uti). **-släp stainslèp** FS, CS; *stainsleɨp* GHHm n., att släpa sten på F; stendrög Hm. **-snara stainsnarå** L f., det tåg som nedhåller hela **raiven** med ½ aln långa **hallband**, hvari sitter näfvestora **snarstainar** hvar 5:te famn LCS; ½ aln långa **hallband** för **snarstainen** L. **-spann stainspann** (F) n., sten-, lerkruka med fast sten-, lergrepe. **-stuga stainstuga, -stävva** FS; CS, **-stäuä** S, (L); **stainstu'** F; **stainsta** FCS f., bf. **stainstu'** S; *stàɨnsta* FHG, gäst-rum i sten- eller trähus FCS; bästa rummet i huset, äfven om det är trähus: han ligger i **stainsta'** F; det samma som nystugan S; = **nöi-stäuä** CS. **-stugors stainstäuars** S, den part i gården som har sten-hus. **-stugu-säng** f. bf. **steinstu-sengi** I. lex. [< I 98: 14 a **-rengi!**] **stainstusänge** Sahl; **-i** S; **stainstäu-sängi** CS, S. **Ligga i steinstusengi**, ligga i barnsäng I. lex.; **ligga i stainstu sänge**, i barnsäng, **i stain-rängi** ibm Sahl. **Liggä i stainstäu-sängi** CS. **Dänn sum liggar äi stainstäusängi, liggar äi kakärängi**, i barnsäng; ungefolket låg vanl. i **stainstäuen** [!], dvs. ej just "en stuga af sten", utan dermed menas det bästa rummet, der ungmor födde sitt första barn och låg i barnsäng S, (L). **-stug-*vräng stain-stu-räng** L f., bf. **stejnsturengi** I 98: 14 a; **stainstäurängi** L; **stainstu-rängi** LCS; RN. **Äi stainsturäng**, i barnsäng L. **Liggä äi stainstu-rängi** LCS; **ligga äi s.** RN; **ligga i stejnsturengi** I 98: 14 a, ligga i barnsäng. **Ha är äi stainstäuränngi**, ligger i barnsäng L. **-stång stain-stang** S, < "steenstenger" (Bouppt. 1701 el. 1703 å Gane), [stång att bryta sten med?]. **-svala** "sten-swala" Wallin, **stainsvala** S, fågel. **-*svärt stainsvört** (L. Kolmodin) S. = **grautle**, Uria grylle. **-säng stain säng** F; vs f., af 2:ne stenmurar, 1 aln höga och ½ aln tjocka i stuguhörnet med halm i, samt 6 tums stenbotten F; murad på fyra sidor med bräden öfverst och med botten af **bular** (på **undarslag** = tvärstycken) vs. **-säte stainsèti** F n., stensäte med flis på, både i fönstersmygen och i husdörren. **-*söde stainsåide** F n., när tjär-milan är stensatt och ständig. SÅ

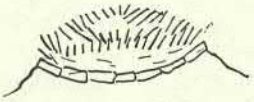

57. **-trappa staintrappa** RN, **-å** (RN) f., stenrad genom sumpställen. **-tun staintäun** S; CS; F; *staintœun* LK m., stengärdesgård. **-vagn stainvagn** S, (se **sten-get**). **-vand-ling stainvandling** SU, då så mycket i bergen förvandlades i sten. **-vast steinvast** Sp; **stainvast** Sahl, PS; LS; CS; *stàɨnvàst* ABNC f., pl. **-ar** L; NS, rikt eller råstenar Sp; hög af stenar, it. stenar i en sträcka på marken Sahl; häck af sten PS; stenrad i marken att gå på i sum-pig mark; också rad af träd: **äsk-, ällm-vasst**; grundvalar efter stugor och ladugårdshus L; lagda gång-stenar LCS; stengärdesgård (EK. NS, ÖJ) S; forntida stensättning, liknande en väg ABNC; långsträckt stenhop eller lång stenrad, i åkrar och ängar, ofta beväxt med hag-torn, slån etc. BRHG. **-*vräng** f. bf. **stainrängi** Sahl, [står trol. för **stainsturängi**]. **-åker stainakur**

(AG), stenig åker. **-öde stain-åide** S, [alldeles öde?]. **-ör steinaur** L. soc.; **stainaur** GH, [stenig grusjord].

stena staina; stainta, (impf. =), stena, stenade F. *snȧ̀rar, sam‿vo stái̯na né̯ir,* (fågel-)snaror, som vi sänka medelst sänkstenar NRHG. Jfr **stenta** v.

stenande staineness blindar stenblind S.

stenig, se **stor-stenig.**

***stenta** v. **stainta** FS; CS, stena; slå ihjäl med sten; räfsa sten af åkern. **Gar a haidi kuna äutum garden, har man ret u stainta ihel hänne** FCS, (se **heden** adj.).

***stetig stajtur** ST, (eljest **stejtigar**), ojemn. **Rygen jär stajtur.** Jfr **stitig.**

stia stäiå (NS; SU); *staia, -u* GH Hm; *staia* EKWss f., kätte Hm; HG; inhägnad, där fåren samlades (på Karlsöarna) EKWss. Jfr **ax-, bo-** och **lamm-stia.**

(?) ***stibb stibb** CS, [ändr. fr. **stiff** el. dyl.] n., stybbe, halmbåss.

stick s. **stick** S, "spel" i kortspel; [då man "sticker över"]: *va magg‿stik̟ har i̯ nȧ da?* hur många spel har ni nu? HUHG. — **stickfri stikkfräi** CS, = **sticklausen. -lös stikklausar** S, [i "lång-bo"), dvs. det räknades för intet att "sticka" eller "bränna" honom; han kallades **stikk-lausen -lösen stikklausen** S, CS; F, VB: 1) den som är med i leken utan att få "stickas" eller "brännas" af bollen t. ex. i långbo S. 2) som ej får stick i kortspel CS. 3) rutersexa (hvilken ej kan sticka något kort i **brus**) F, VB.

sticka s. **stikkä** RU; *stik̟a* ABNC; *stik̟a* EKWss f., sticka, ribba Wss; särsk. i varpspel = mål-sticka. "Svinlort m. **stikkä** äj" bom. Gairungs i RU. Jfr **bak-, garn, skär-, säd-** och **tvär-sticka.**

sticka v.[1] **stikka** FS; CS; **-ä** S; CS; impf. **stakk** FCS; *stak̟* GHHm; EKWss; GBJ; sup. **stukki** FCS; *stu̇k̟a* GHHm; GBJ; *stu̇k̟a* GBJ; perf. part. n. **stuckä** CS. **Itt bäj sticks** el. **stickes,** dvs. det går igenom huden (jfr **putta**) CS. **Dä järr vasken huggä ällar stukkä,** hackadt eller malet CS. **Sticka stuten,** sluta slå sista stycket på en äng FS; CS. **Stikka ätt änge,** (fig.) börja slå en äng. **Sticka** el. **bränna** [någon med bollen; i långbo] S. **Stikkä av,** lassa af en höhäck med tjuga FS, CS. **Stickä af, upp (håj)** CS. **Sticka upp (håi),** inlassa hö medelst att insticka det med tjufva genom en glugg CS. **Stikka äut,** göra första **äutstickningi** i en stock som skall bli bjälke F; (el. **klampa af),** göra sidoinhugg i en stock FS; CS. — **stick-bagge stickbagge** SH 26, spigg. **-betel stickbajtel** CS m. [en sorts huggjärn]. ***-brims stickbrims** VY m., broms, sticksint menniska. **-hål stickhul** (F) n., [knivhålet i ett slaktat djur]. **-mygg stickmygg** RN, mygg. **-sint sticksindt** CS, sticken, snarsticken. **-spade stickspade** HH; CS m., spetsig spade. **-sup stikksup** S m., sup som slagtaren får sedan han stuckit kräket.

sticka v.[2] *stik̟ he̯u̯sor* (= *saum he̯u̯sor* BS) VBWss, sticka strumpor. **Tälä, tälä gåimä, mor sticker saume . . .** (ramsa) S. Jfr **sömma.** — **stick-garn stikku-, stikko-garn** F n., garn till strumpor, vantar; spanns på **handtain. -helg** f. bf. **stikkohellge** F; **stikkuhälgä** FCS, mellan jul och nyår, då man stickar. **-mössa stikkmyssa** FS; CS; **-ä** S;

CS; *stɪ̀kmy̑sa* BRHG f., bf. **-u** RU, randig, stickad yllemössa med uppslag och tofs, som gamla gubbar bruka under hatten, och eljest vid tröskning, om vintern S. *bɪ̀ysn̥ han ha ráud stɪ̀kmy̑s̥u làmblágar* BR HG. **-mösse-mas stikkmyssemass** F m., liten **sårk** med **stikkmyssä** (liksom Nissen). **-nål stikkunal** FCS; **sticknal** S; CS f., pl. **sticknalar** GH, strumpsticka; af ene, som skrapades, oljades och basades för elden att de blifva fina och hala GH. **-nål-gång stikkunalagang** FCS m., se **nål-gång**. **-stopp stickstopp** S m., tillstoppadt hål (på en strumpa). **-stoppa stickstuppa** F; **-stoppa** S; *stɪ̀kstápa* BRHG, stoppa en strumpa S; stoppa en strumpa särskilt fint, så att det ser ut som stickat HG. **-söm stikkusaum** FS; CS; **sticksaum** S; CS m., strumpa som stickas på. **-tråd stikkotrad** F, stickgarn, **-tröja stikktråjå** RN f., en stickad yllekofta med armar, räckte till höfterna; var hel röd med hvita prickar. (Se f. ö. **styv-liv-stycke**).

stickel(s)-bär stickelsbär CS; **stickelbär** S; **stikkelsebär** F; *stɪ̀kals-bæ̑r* BRHG; *stɪ̀kalsbæ̑r* GBJ n., krusbär. — **stickel(s)bärs-torn** *stɪ̀kals-bæʂtan* LK m., pl. **stickelsbärtånnar** VÄ, BTCS; *stɪ̀kalbarstoṇar* GBJ, krusbärsbuskar [även = tornar på sådana].

sticken sticken S, sticksint, hastig till lynnet.

***stickla** v., se **stekla**.

stickling stickling (L) m., liten fisk, "stickbagge". SH 26.

stickning, se **ut-stickning**.

stickning-gille stickning-gilde GA, se **söms-gille**.

sticksen stikksen F, FLCS, snarsticken.

stig s.[1] **steig** Aln; FCS; **stäig** F, FL; CS; *stæɪg* allm. HG; *staɪ̯g* ABNC; *steɪg* GBJ m., pl. **steigar** FCS, gångstig. "Förlora stigen" (fig.), komma vilse, af sig, glömma F, FL. "Ta stigen af dem" (fåren), ta stigen (utvägen) af dem, fånga dem (om Carlsölamben) EK. Jfr **lamm-, mask-, orm-** och **strand-stig**.

stig s.[2] **stig** Aln; Tft; Sahl, PS; **steig** Neog; Ba; FS; CS; FLCS; **stäig** FS; CS; *staɪg* GHHm; EKWss; *staɪ̯g* ABNC; *stæɪg* F, GG, NRHG; *steɪg* GBJ m., bf. **steigen** F; pl. **stiger** Tft; **-ar** Neog; **stiiga** Bröll.-d. 1726; **steigar** F, FLCS; *stæɪ̯gar* GG, NRHG; **stige** (Wallin) S; **steige, stäigi** FCS; dat. **stäigum** VB; bf. **stäiganer** FCS, tjog; (af ägg, fisk etc.) CS; tjog ägg (*en staɪg ag*); klungor om 20 st., t. ex. lin- och hamptuppar på åkern EKWss. At räkna Tretio, Fyratio &c. är icke i bruk, utan 20 kallas en **stig**; 40 2 **stiger**, 60 Tre **stiger**; dessemillan räknas Tre öfwer twå eller fyra **stiger** &c. och så alltfort till 100 som är 5 **stiger**; men räkningen går vidare stigetals, till dess de komma till 25 **stiger**, som är 500 . . [se **sinn**] Tft. **Mä manga stiiga bref** Bröll.-d. 1726. **Halvannan stäig** = 30 F. **Tva steigar**, 40; **halv-tridi steig**, 50 . .; **fämm steigar**, 100 F, FLCS. **Täu ar pa fiärdi steigen**, 62 år F, FLCS. **Fäire ar pa fämte steigen**, 84 år F. **Han jär 13 u 3 stige gammul** [!] (Wallin) S. **Bi stäigum**, tjogvis VB. *an staɪg flundrar* GHHm. *trɛ̑ɪ̯ stæɪ̯ga̯ task*, 3 tjog torsk GGHG. *an hál̥ sta̯ár*, en "halv stig" (10) år FHG.

stiga v. **steiga** S; **stäiga** FCS; **-ä** CS; pres. **stäigar** S; impf. **staig** FS; CS; *staɪg* GHHm; EKWss; *staɪ̯g* ~ *staɪ̯gda* ABNC; *stæɪ̯gad* NRHG;

pl. **stigu** FCS; sup. **stigä** CS; *stiga* GHHm; *staiga* ABNC; *staig (úp)* EK Wss. **Steiga sin gang** S, "stiga sin gång" HH, kunna gå fritt. **Stäig pa säide, god vinar!** VS. **Ora Maja staig** från en kunglig krona till tiggarstafven! [sade modern om en rik flicka som måste gifta sig med en "inhysesman"] F.

stig-bygla sti-, **stig-bygla** FCS f., stigbygel.

stil (styl) stöil GA; *stoil* GGHG f., bf. **-i** GA, skriv-, tryck-stil.

***stilk** s., se **stjälk**.

still still CS; *stil* BRHG; EKWss, stilla. *va stil*, var stilla, håll dig lugn BRHG. Jfr **stillt**.

stilla adv. **stilla** L. soc.; **-ä** CS; *stila* BRHG; EKWss. **Tij stilla**, tig, tace L. soc. *vi du tig stìla*, vill du vara tyst! BRHG. *stìl sam fát*, stilla som fett (om vädret) BRHG.

***stille** stilli FS; CS n., stall (på fiol).

stillestånd stillastand FCS; **stillestand** RN. **Fämti ar — stillestand** [i ramsa, se **år**] RN.

***stilling** stilling FS; CS m., något hvarken litet eller stort, midt emellan, barn, träd, kräk S; af medelstorlek (flicka, fisk, lamm etc.) CS. Halfvuxna fiskar af flera slag kallas **stilling**, såsom **stillingagädda** o. s. v. SH 26. — ***stilling-*pika stillingapäika** FS; CS f., halfvuxen flicka. **-sork stillingasårrk** F. **-unge stillingaunge** F m., halfstor unge.

stillna stillnä CS. *na ha da stilna áut*, nu har det lugnat av (om blåst) BRHG. *stǫ̀ven blai stìlnad*, dammet blev stillat (av regnet) LHG.

***stillt** s. **stillt** FS; LCS m., bf. **-en** F, stiltje, lugn på sjön. **Ga pa stillt**, bli lugn, lugna ut FS; CS.

stillt adv. **stillt** S, stilla. **Dodt stillt** [alldeles stilla] S.

stim stäim FS; CS; *staim* FN 342 n., fiskstim.

***stingel-spek** f. pl. **stingelspaikar** VT, **spaikar** (ekror), som sitta hvarannan [rättare i sicksack] inhuggna i **navu** (nafvet) å gamla träaxelvagnshjul S. Se **hjul-nava** (bild).

sting-korn sting-korn ÖJCS, Onopordon acanth. Jfr **styng-korn**.

***stingling stingling** CS; *stingling* GHHm; *stìglig* BRHG; ABNC m., fästyng, nötstyng. *na fik kóu stìgligan pa si*, nu fick kon stynget (och satte iväg med svansen i vädret) BRHG. — **stingling-mask stinglingmakk** RN, magmask i menniskan.

stink stink CS n., hastigt farande.

stinka stinka Neog; F; BU; F, FLCS; **-ä** Ba; S; CS; *stigka* BRHG; EKWss; *stigka* ABNC; impf. **stank** F; BU; FLCS; *stagk ~ stigkte* ABNC; *stigkada* EKWss; pl. **stunko** F; BU; sup. **stunkit** [= **stunki**] F; **-ä** CS; *stigka* ABNC; perf. part. **stunken** F: 1) flyga i oskick Neog; flyga fort Neog; fara, flyga hastigt åstad S; fara af handlöst (kastad af en annan); äfven om smuts el. vatten, som stänker upp CS; stinka, komma hastigt F; fara hastigt bort F, FL CS; flyga, fara iväg, framåt. *kona stigkad fram* . . (rensning av säd) EKWss; flyga fram, omkring; stänka (omkring) HG; hoppa, studsa i väg (t. ex. om en kastad sten); *han ránar u stigkar*, hoppar och springer ABNC. **Bänkläuku stinkarr upp** VB. Komma **stinkandes**, hastigt löpande PS. **Han kom stinkandes** Sahl. 2) fy thet stinker, luchtar illa Neog. [Denna bet.

finnes knappast i genuint mål HG.] Fg. stinqua.

stinkande stinkande storm: stor storm, så at alt måste stinka och flyga på markenne Neog; **stinkande äurvädar**, storm CS; **i stinkande ränning**, hastigt S; **dä gick i stinkande ränning**, det gick med flygande fart CS. **I stinkendä ränning** Samtahl 1771. *i stiŋkanda rænigg* GGHG.

stinn stinndur FCS; S; *stindur* FHG; *stiŋar* EKWss; ack. **stinnan** FCS; f. **stinn** FCS; *stiŋ* EKWss; n. **stinnt** FCS, stinn, tjock. *mátur blæir ia àldra, man ia blæir bæra sa òulýklıt stindur!* svarade en glupsk pojke, som tillfrågades om han ej var mätt FHG. **Stind som en mär** S, (se **märr**). **Jag har drukki mig ret stinnan pa öl** FCS. — Jfr **lamm-, rom-, ung-** och **valp-stinn.** — **stinn-öga stindauga** S; pl. **stindögar** VY, rosor på stuckna Gotlandströjor.

stinna v. **stinnda** S; **stinna** LS; CS. **Stinnda sig**, dricka sig stinn, bälga i sig S. **Stinna upp**, göra snaran vid till fångst LS; CS. **Låta stinna sig**, låta sig lägras VY.

***stinner-fis stinndårr-fis** AG, (L) m., tjock, dyntig pojke.

***stinnrik stindrik** F; BU; F, FLCS m., en liten tjock pojke S; en tjock, dyntig pojke, stind BU; liten stinn, ovig pojke (skällsord) F, FLCS. — ***stinnricke-fis stindrikke-fis** BU m., = föreg.

stinta stinta I 100: 18, en [flicka] mellan 10:de och 15:de året. [F. ö. ej anträffat å Gotl.] Jfr **stylka.**

***stip steip** L; RN m., bf. **steipen** RN; pl. *stæipar* NRHG, torr grenstump, som sitter kvar på gran och tall L; torra barklösa grenar (på tallar) RN.

***stipa** s. **steipå** SP f., torr gren å all slags träd. Jfr **torr-stipa.**

(?) ***stipe stipa** ÖJ m., enstående planta, gräs.

***stirling steirling** VN, BTCS, ung späd trädtelning.

stirra (***stira**) **steira** Neog; **steirä** L; RN; **stäirä** CS; *stira* L, NRHG; GBJ: 1) strila CS; såsom watnet vtvr enne spruto Neog; stänka, yra (vatten) L; spruta ut i en stråle GBJ; strila, sippra ut L, NR HG; hvälfva (vågor) vid land, grund, (vid lugn) RN. 2) är ock se stint ut Neog; stirra CS. — **stirr-*brims stirr-brimms** VY, en sticksint, hetsig, häftig till sinnes. **-galen stirrgalen** VY, = föreg.

stirrig stirugr Sahl; **stäirugur** KB; **sterugur** LCS; *stirur* LHG; *stæiruar* EKYg, ostadig, wispig Sahl; envis, tjurig KB; (halv-**sterugur**), halffånig (stirrig) LCS; ostadig, stirrig LHG; hastig till humöret EKYg.

***stita** s., se **stätta.**

***stitig stitig** GHCS; **steitigur** BU; **stäitugur** FCS; f. *stæitu* LHG; n. pl. **stäitu** FCS, ojämn (med blandade fulla och tomma korn) om ax GH CS; då korn fattas i axen BU. **Axen jeru stäitu**, tomma h. o. d. FCS. *séidr ia stæitu*, säden har ojämna ax LHG.

***stiv** adj., se **styv**; ***stiva** s., se **styva.**

***stjolka stiolka** Neog; L. soc.; (= **stulka**) Neog; liten flicka. Jfr **stylka.**

***stjorn stion** Neog; **stjånn** Sahl; Ba; Ln; CS; FS; CS; (AG, NS); VB; **stiårn** FCS; *stiaŋ* FL, LÄHG; *stiaŋ* ABNC; *stjaŋ* BO, BR, HU, HÖ, NO, AN, GG, ÖG, AR, ÖJ, HM, SUHG; *stiɔŋ* GHHm; EKWss; GBJ n., ett hörn på näsduk eller annat Neog; hörn,

snibb på duk, **dokstjånn** Sahl; ett framskjutande hörn t. ex. på en halsduk Ln; hörn (af en duk) FS; CS; HG; snibb GBJ; ABNC, hörn (*doukstɪan, forkalstɪan*) ABNC; hörn, på en duk el. på en äga GHHm; jordkilen mellan **kluen** [vägskälet] NS; stjern, fläck i pannan FCS, (jfr **stjärn**). *pa stɪon*, snett; *vor plɔgada pa stɪon* EKWss.

***stjorna** s. f. bf. **stiårna** FCS, [namn på sto].

stjorna v. **stjånnä** S; ARCS; L; *stjɔ̀na* LHG; *stɪɔna* GHHm; EKWss; pres. **stjånnar** HM: 1) säges om en dörrkarm m. m. som är vinkelrätt i "stjånnen" (hörnen) så att diagonalen, korsvis, blir lika lång S, [snarare . . som icke är vinkelrätt! jfr ex.]; mäta diametern från hörn till hörn (t. ex. på en dörr) ARCS; se snedt, vara ond L; luta, gå snett: *da stɪonar*, det går ej jämnt EKWss. **Däuri [duri] stjånnar**, är icke vinkelrät HM; *dɪúrɪ stjɔ́nar*, (pekar snett, vint) LHG. *stɪon(a) av*, hörna av, snibba ut (om ägor): *da aggɪ stɪonar av so mikɪ*, är utdragen i så lång spetɪs GHHm.

***stjornen** m. bf. **stiårnen** FCS, [hästnamn].

***stjornig stiånnugur** F, FL, hörnig, spetsig. Jfr **tre-stjornig**.

***stjup** s.[1] **stjaup** VB, vattensvall (vid tö) öfver isen. Jfr **stopp**.

***stjup** s.[2], se **gin-stjup**.

***stjupa** v. **stjaupä** VB, stöpa korn till malt.

***stjuv-(barn** etc.) se **styv-(barn** etc.).

***stjägla stjäglä** S, (F); *stɪ̀ɛgla* BRHG, stegra (priset). *dɪ stou u stɪ̀ɛgla ɪmóut sɪ*, de stodo och höjde buden mot varandra (på auktion) BRHG.

***stjäka** s. **stiäka** Neog; FCS; **-ä** CS; **stjèka** FCS; BU; GH; **stjekå** FCS; VS; LS; CS; *stɪɛ̀ɪka* FHG; *stɪɛ̀ka* VBBn f., bf. **stjeku** AG; pl. **stjäkårr** L; *stɪɛ̀kar* L, GBYg; *stɪɛ̀ɪkar* LHG, är en stytta, som säts emot ett hus ell. giärsgård Neog; käpp, stång under riorna att hänga, torka något på VG; stylta (**ga pa stjäkar**); stöd mot en lutande gärdesgård med klyka på ändan; stänger med kvistar på för upphängande af fisknät CS; stolpe att hänga garn på GH; stolpe att hänga **ganstakar** på L; [likn.] Yg; uppstående raft att hänga **gan-asar** på FCS; HG; ribba att hänga garn på Bn; ståndstång för fisknät BU; (= **lisstå**, **gisst**) AG. Jfr **garn-** och **nät-stjäka**. —**stjäk-rum stjèko-rom** FS; CS n., gård der man upphänger nät och garn.

***stjäka** v. **stiäka** Neog; FL; (VB); **stjeka** FS; CS; *stɪɛ̀ka* FN 349; pres. *stɪɛ́kar* NRHG, settia benen vt ifrå hwar annat Neog; stappla, gå dåligt: **han sti[ekar] nå uppe** (om en sjuk); **han gar u stiekar** FCS. **Stjeka** ut, spärra ut t. ex. en kvast FCS. **Stjäkä** (ut), sticka utför, stå ut från (om något vasst, pinnigt) S, (F, VB); spärra ut, stå ut, sticka fram. **Stjäkä (äut)**, utspärra, stå oordentligt ifrån hvartannat CS. *da stɪɛ́kar áut*, det spretar ut (om grenarna på ett träd) NRHG. **Stjèka sig af**, gå sakta, som är sjuk F. **Stjäka sig (af)**, gå, linka dåligt uselt FL. — ***stjäk-mätta stjekmettä** (= **slet-mettä**) AG f., halt inbundet kvinfolk, som ej vill säga hvad det menar.

***stjäkel stjäkel** (= **stikel** n.) F. **Springa** st., = hoppa st. F. Se **stekel** s.[1]

***stjäken**, se **åter-stjäken**.

***stjäkig stjäkig** S; **-ug** CS; n. *stjęakut* NRHG, utspärrad, som spärrar ut åt alla sidor CS, (om trädgrenar) HG, glesvuxen (om träd), = **skvatrig** S.

stjäla stjèla FS; CS; BU; **stjälä** S; **stjälra** SUCS; *stjęla* FN 315; *stjęęla* FHG; *stjęala* FL, LÄ, BRHG; *stjęala* ABNC; EK, NSWss; GBJ; *stjęęla* GHHm; pres. **stjèl** FS; CS; RN; **stjelur** FCS; *stjęálar* BRHG; impf. **stal** FS; CS; LCS; **stalr** SUCS; *stal* FLHG; GHHm; ABNC; EKWss; GBJ; *stjęalda* EK, NSWss; *stjęalada* EKWss; pl. **stulo** FS; CS; sup. **stuli** FS; CS; **-ä** LCS; **-e** F; **stulrä** SUCS; *stjułą* FL; LÄHG; GBJ; *stąułą* ~ *stjęala* EKWss; *stjęala* LÄHG; *stjułą* GHHm; LK; perf. part. *stjůlın* FN 252; n. **stule (si)** NS. **När skradarsaxi bläir gali, så stjèl 'a 'aile alni!** RN. **Hä har jag stule' af tjavven** (tjufven), **u tjavven blaif hängdurr, men jag slapp** F. **Fritt stulä, kum fram!** (lek) CS. **Når dä blitt stule si,** när det blifvit stulet NS. **Stjälä fläsk** [idrottslek] S. **Stjäla håi** (pantlek) S. Fg. stiela, pres. stiel, ptc. f. stulin. — Jfr **bar-stjäla.**

stjälare Stjälaren u hälaren, stylaren u dylaren (ordspr.) CS.

stjälk (*stilk) stilk S; CS, (F, VB); *stılk* LÄ, BR, GGHG; ABNC; *stılk* GHHm; EKWss; GBJ; **stjållk** FCS; *stjałk* FLHG; *stjałk* GHHm; GBJ m., bf. *stılkan* LK. Fg. stelkir, pl. stelkir. Jfr **tun-stjälk.**

***stjälp (*stälp) ställp** BU; FO; **stjölp** L; **stöl(l)p** AG; VB; *stjułp* GA HG; *stułp* EKYg n., uppslag, veck (på kläder), uppvikning, veck (på en duk); slag, vikning (på soldok); uppstjälpning (på t. ex. byxor) GAHG; EKYg. Jfr **stalp** och **nackstjälp.**

stjälpa ställpa FS; CS; **stöl(l)pä** AG; SU; **stalpä** VB [impf. pl.?]; *stâlpa* FN 331; *stjałp(a)* BRHG; GHHm; *stałpa* FL, LÄHG; GHHm; HETg; *stjułpa* GBJ; VBBn; *stułpa* EK, VB Wss; pres. **ställpur** FS; CS; LCS; impf. **stallp** FS; CS; LCS; **ställpti** FS; CS; *stalp* FHG; *stalp* FLHG; *stułpada* EKWss; pl. **stullpo** FS; CS, sup. **stullpi** FS; CS; **-a** [!] FCS; **-ä** LCS; **ställpt** FCS; *stulpa* FLHG; perf. part. **stullpen** F; pass. impf. **stölptäs** SUKn, stjälpa S; CS; HG; Hm; Wss; Tg; J; stjellpa kull F; vika ned något SU; vränga GHHm; vecka, vika **stöllp** AG. **Dä stälpur pa sleta vägen** (lasset; se orm) F. *laşa stułpada kul* EKWss. **Ställpa stang** FS; CS, "störta stång" [idrott]. **Stälpa af,** förstöra **käutalegri. Stältpti ätt stalp pa byxunar** FCS. *stjałp up byksar*, vika upp byxorna; *stałp neır hųsu* [strumpan] GHHm.

stjälpig ställpugur FCS, ojemn (jord).

***stjärn stjenn** Ba; S; **stjärn** FS; CS; **stjänn** BU; VB; BRCS; *stjąn* ABNC; VBWss, m. VB; S; Wss, n. FS; CS; BU: 1) stjärn, hvit fläck i pannan (på en häst) S; CS; pannfläck (på kreatur) ABNC; bläs [!] VBWss. *han had ņ stjąn ai paņu* VBWss. 2) hörn af en näsduk (= **stjänn**) Ba. Jfr **stjorn.** 3) **Stiärn. -en** FCS; **stjännen** BRCS; S, djur, häst med stjerna (stjärn) i pannan; *stjąn'n* ABNC, Stjärna.

stjärna stienna Neog; L. soc.; **stjärna** FS; CS; **-å** F; **stjännå** AG; L; VB; **-ä** CS; *stjęrņa* FN 316; *stjąņa* GHHm; ABNC; EKWss; GBJ; *stjąņa* LK f., bf. **stiännu** BRCS; S; pl. **stjännar** L; *stjęrņar* FHG; *stjąņar* EKWss; bf. **stiärnunar** FCS; S; **-una** F: 1) stjärna (på himlen).

När **stjernuna jèro lunnar** (ludna) och **dunkrar**, blir det regn eller snö F. **När stjännar lukra** [flamma, tindra], blir det storm L. **Stjennå** ✳ bom. vid Lassare i AG. 2) nack- och hufvudändan af oxhud, kalfskinn FS; CS; pannan, flinten CS. 3) **Stiärna** FS; CS, sto med stjärn; konamn; fårnamn; **Stjännu** BRCS, S, märr med stjärn. Fg. stierna. — Jfr **afton-, dags-, morgon-, sju-** och **ögon-stjärna.** — **stjärn-axel** m. bf. **stjännaksl'n** L JK, [den axel, varpå "drevet" satt i ena ändan och "stjärnhjulet" i den andra, i en vandringströsk]. **-hjul stjännehjaul** S (bom. vid Skogs i VN), n. bf. **stjännjaulä** LJK [lodrätt drivhjul på "stjärnaxeln"]. **-kikare** m. bf. *stɨ̀ankéɨ̯kan*, öknamn på en mycket vindögd person. **-kikare-hus stjärnokeikare-häus** F n., observatorium. **-klar stjärnuklar** FS; CS. **-luft stjerne-luft** VY, hög klar himmel öfver sjön, med hvassa stjernor, hvilket bådar kallt och stor vinter och hafsis. **-skott stjännskut** L n. **-*snopp stjärn-snåpp** FCS, (kreatursnamn). **-tät stiärnutetur** FCS; S. Jfr **tät-stjärnad.**

***stjärne stjärni** (F)CS m., häst, oxe med stjärn.

stjärnig stjärnugur (F)CS; **-ug** CS; **stjännug** BRCS; *stɨ̀ɑ̀nu* ABNC, försedd med en hvit fläck (stjärna l. stjärn) i pannan, säges om hästar CS; *an stɨ̀ɑ̀nu hast* ABNC.

stjärt stjärrt FS; CS; BU; L; SP; *stjærʈ* FN 316; *stjærʈ* FL, LÄ, BR HG; *stɨ̯art* GHHm; EKWss; *stɨ̯ært* GBJ m., bf. **-en** FS, CS, pl. **-ar** F: 1) svans; stjärt (på fågel). **Sleta katten, så gör han stäivan stjärrt** ell. **så letar hann pa stjärrten** FCS. **Ga din stjert av di!** utrop af förundran L. **Ga din stjärrt i krok!** F; BU (utrop), [= dra nu åt skogen!]. 2) stjälk (på äple, päron) FS; CS. 3) agn, stagg (på korn) FS; CS; HM. **Slåimigt kånn vill inte gänne fällä stjerten**; slå **stjertar af kånne** HM. Se u. **dryfta** V. 4) **stjärrten** [på en väderkvarn], fäst mellan **hästens** 2 bjälkar, hvarmed kvarnen kringvrides FS; CS. Se **kvarn.** 5) ryssia, mindre SP; detsamma som mjärd, men är aflång i öppningen, samt lägges i lågt vatten (i Västergarnsån) kringtäppt af stora stenar, så att han med bågen når upp i vattenytan SA. SH 78. — Jfr **bak-, fram-, lax-** och **pann-stjärt.** — **stjärt-lös** n. **stjertlaust** L (om korn), se **tina** V.

stjärta s. f. bf. **stjärrtu** FS; CS, stonamn.

stjärta V.[1] **stjerta** Sahl; **stjärrta** FS; CS; BU; **-ä** S; CS; LCS; *stjærta* BRHG, vara vig, liflig i rörelserna, fjäskig CS; gå och svansa, drifva fåfäng BU; småfria Sahl (jfr stjärtas). **Stjärrtä mä,** springa till och från, löpa hit och dit; **stjärrtä mä råir,** springa med bössa LCS. **Ränna u stiärrta,** löpa ostadigt kring FCS. *rɛ́ɨ̯na(r) u hýɨ̯nsa(r) u stjærtar!* springer och fjantar BR HG. **Stjärrta kring,** fjäska, löpa narr F. **Stjärtä ikring,** springa, vippa omkring utan ändamål CS.

***stjärta** V.[2] **stjär(r)ta** FS; CS; BU; **-ä** AG: 1) skära stjerten af en fisk BU. 2) tröska **stjerten** "stagget" af korn (med **val**) FS; CS; BU; AG.

stjärtas stiärtas Neog; **stjertäs** Ba, småfrija, när en dreng och piga begynna nåkas och kiärligen vmgås Neog; småfria i tysthet Ba.

stjärtig stjärrtugur KB, (VB), fjäskig, hippig.

sto, se **stod** s.[2].

stock **stuck** Neog; Tft; Sahl; CS; BU; GA; *stuk* FN 338; *stuk̜* allm. HG m., bf. **stukken** EK; L; VB; pl. **stukkar** FCS; RM: 1) stock Neog; Tft; S; CS; större afhuggna tallar CS. **Millarste stukken**, mellersta stocken i ett träd L. Grymblingssågen säger: **stukken fram!** :|: :|: EK. **Fa stukken** säges, då man fått spotta för sig i **tälä gåimä** VB. **Stäckä stuckar**, afhugga CS. 2) welt, cylinder Neog; åkerwelt Sahl; vält BU; GA; ABNC. SÅ 42. Fg. (ack.) stuck. Jfr **björn-**, **bröst-**, **bås-**, **grind-**, **korn-**, **leds-**, **mangel-**, **snar-**, **stör-**, **såg-**, **topp-**, **troder-**, **tvär-**, **vatten-**, **vind-** och **ås-stock**. — **stock-gång** **stukkegang** BU; *stuk̜gaŋg* EKWss m., pl. **stukkagangar** FS; CS; **-urr** [!] F; **stukkegangar** BU; AG; **stukkgangar** RN, stocklager, varv av stockar omkring **såide**. Ava-karlarna kunde ha 19 **stukkagangurr** i ett **såide** F. Man får vanl. 1 tunna tjära efter hvar **stukkagang** F. **-hus** **stukkhäus** GU n., knutbyggning. SÅ 76. **-klump** **stukk-klåmp** BU; FO m., fängsel af en stock-klabb (för kreatur) BU; fängsel af trä för hästar FO. **-led** **stukkalid** F n., vanligt led. Jfr **band(e)-led**. **-lås** **stukk-las** AG; L n., trälås med jernnyckel, se **skred-lås**. **-mätt** **stuck-mättur** S, fullmätt. **-*söde** **stukksåide** (F); HU; *stuk̜soydi* GHHm n., när tjärmilan är af stockar och göres för hvar gång (jfr **sten-söde**); tjärdal

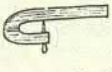

stock-led (detalj)

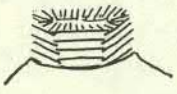

med liggande ved och stockar runt omkring GHHm; är gotländskt S; (jfr **pinn-söde**). SÅ 57. **-*vältra** s. **stukk-välltra** F, (HE) f., hop af sågstockar på sågbalken.

stocka v.[1] **stucka** Neog; **-ä** CS; MB; **stukka** Sahl; FS; CS; L, (VB); **-ä** AG; **stukä** [!] Ba; *stùk̜a* NRHG; **-æ** EKYg: 1) welta åkren Neog; köra med **stukk** Sahl; välta (t. ex. en åker) Ba; välta, bruka vält på åkern FS; CS; AG; HG; Yg. 2) en lek i hö eller på ängsmark, då en karl och en kvinna ligga i hvarandras famn och rulla sig omkring på marken MB, L, (VB).

stocka v.[2] **stukka** F, lägga upp **stukkaganganer** i såide. **Stuckä af** CS, [avstänga medelst stockar?].

***stockel** **stukkel** S; CS, (F); *stúk̜al* BRHG m., vält, åkervält.

***stockla** **stucklä** CS; S; MB; *stùk̜la* BRHG: 1) välta (en åker), bruka vält S; CS; HG. 2) lek, när en karl och en kvinna lägga sig i hvarandras famn och de sålunda rulla kring på gräsvallen; brukas mest på dy-**ating** i Martebomyr MB; brukas vid slåtteröl BRHG.

stockna **ståcknä** CS, bli häftigt förvånad, stocka sig, om flytande saker.

stod s.[1] **stod** FS; CS; BU; FLCS: 1) f. FS; CS; BU; FLCS; n. FS; CS, bf. **-i** FS; CS; FLCS; BU; **-ä** F, grund, jordmån (hvaruti en stytt-stör väl kan fästas): **hjär jär gudt** eller intet **stod** F; då man "tynar" och man får stören djupt ned, säger man: **"hjär jär gudt stod"**, bra, skapligt ställe, jord att tyna uti F; när man vid gärdsling har god botten för störarne att stå fast i, säges, **hjär ha vör gutt stod, så att vör kuno fa staurar bra djaupt ner** FCS. 2) **stod, -ä, -i,**

understa laget **skupar** (kärfvar) i ladubåset FS; CS; FLCS; BU; BR; (med axen uppåt) F; som börjas kring **källingi**, (3 **skupar** med axen uppåt, hvilka läggas midt i **basi**, ladubåset) BU; sädeskärfvornas sättning i ladubåset, hvilken börjas med **källingi** F; . . kring midten af 4 skupor = **håvude** F; understa kärflagret i ett ladubås, då kärfvarna ställas med stubben ned; sedan läggas de FCS. Då man körde in säden kastade man gamla **sigdepigar** och 3 eldkol (svarta) under **stodi** BU. "Stodet eller **starhauken**" (GA) S. Jfr **stade** och **stad-rök** samt **under-stod**.

stod s.[2] **stod** CS; FS, CS; L; NS; VB; *stụd* VBWss: 1) m. Wss, n. L; VB; Wss, f. NS, bf. -i NS, samling af skogshästar NS; flock af hästar L; flock (hästar, lamm, kor) VBWss; samling af kräk; äfven ras, lek, väsen VB. *at hailt stụd mą rus; lambstụdn̥; krękstụdn̥* VBWss. Jfr **stol** samt **russ-stod**. 2) f. FS; CS, ung märr tills hon blir tämd. — **stod-gåt stodgat** FS, CS f., en flock unghästar. **-häst stodhäst** FS; CS m., ung häst som konstlar, dräng som löper kring och leker. **-russ stodruss** NS; VB n., hästar som gå ute hela vintern; vild häst (i flocken).

***stoda** v. **stoda** FS; CS; **ränna u stoda**, springa och leka, rasa (hästar, ungdom). — ***stoda upp stoda upp** FCS, ställa upp (sudsband) på ända.

***stoddis stoddis** BU; FL, adv., för godt.

stoft stofft CS n., stoft, grand. *àldrı ąt staft*, aldrig ett grand BRHG.

stoj ståj Sahl, alarm af folk.

***stoja** s. **ståiä** LCS m. o. f., stolla, tok.

stoja v. **stoija** Neog; **ståia** FCS; **-ä** FLCS; *stàịa* BRHG, ropa, mana på, såsom lata och trötta hestar eller oxarna för plogen Neog. **Ståia mä, pa**, hojtande mana på hästar, oxar, menniskor FCS; **ståiä (pa)**, hojtande mana, drifva på oxar, hästar FLCS. *haṇ stáịa pą ùksar* BRHG.

stol s.[1] **stol** S; CS; *stọul* EKWss; *stụl* VBWss m., bf. dat. **stolì** Tft: 1) stol. "Sitta på stol", sitta inne, vara ledig S. 2) bf. *stáụlan*, ställning ovanpå "malstret" (i en kvarn) vari "truten" och "skon" sitta FHG. 3) boskapsmärke, bestående af en rätvinklig utskärning i örat CS; lammärke (1) VBWss, F; L; = "stol på" Kn; S; "**stol** under" (2)

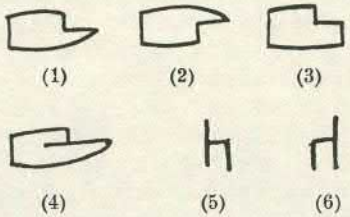

Kn; S. **Stol i stubben** (3); **rist i stolen** (4). 4) bomärke (5) vid Jusarfve GH; Burge HH; Runne SA (6). Jfr **band-, spinn-, stump-, timmer-, under-, åk-** och **önske-stol**. — **stolbak stolbak** S; *stọụlbąk* BRHG m., stolsrygg. **-säte stolaseti** FCS: **Hitta stolaseti jär ällna bratt.**

stol s.[2] **stol** EK; NS m., samling af får (mindre än **dryfft**) NS; **(lamm-stol)**, hela samlingen af allas gemensamma får (t. ex. på Carlsöar) EK. Jfr **stod** s.[2] och **stor-stol**. — **stol-lamm stol-lamb** EK n. coll., hela fårsamlingen som vintern öfver är på Carlsöar; **lamb-sam-**

lingen på en gård. **-säck stolsäck** EK m., säck, hvari den gemensamma ullen lägges (af **stol-lamben**, som ej äro fördelta mellan delegarna af Carlsöarna).

***stola** v. **stola si pa** FCS, stola, lita på; yfvas, stoltsera.

***stolk** s.¹ **stolk** Kolm; **stållk** NS; **stål'k** VB; **stål'k** HM; **stålk** VBKn; S; *stolk* HB, (VB)Tg m., fågel, vadare; Totanus calidris Kolm. Jfr **tolk.**

***stolk** s.² **stållk** AG m., bf. **-en**, stabbe, kort stake-stump.

stolla stolla Neog; **stållä** CS, gå och stolla i huset, såsom små barn och gammalt folk Neog; **ga u stållä**, gå och stöka utan att veta hvad man vill CS.

stolling stålling GH m., narr.

***stolna-märke stolna-märki** F, gårdsmärke (på boskap), se **stol** s.¹.

stolpe *stalpə* FL, LÄ, BR, NR, VB HG; *stolpi* GHHm; *-ə* EKWss m., pl. **stollpar, stållpar** F, stolpe; [spec.]: runda trän, till stöd för överredet [?], på *flautu* och *bakraidi* på vagnar (men ej på kälkar; jfr **stav**); nu nyttjas vanl. flata *slaar* GHHm. Jfr **säng-** och **vind-stolpe.**

stolt ståltar VS; **-ur** LCS; **stållt** S; *stolt* HETg, brant, stående upp VS; rakt upp Tg. **Stållt upp,** upprätt stående S. *dau lagar fə stolt up*; *fə lɛiɛka up* HETg. **Pa stållt,** adv., upprätt stående. **Stolt Hindrik** m., en sorts molla (Chenopodium Bonus Henricus L) CS.

stomme stome Sahl; **-i** FS; CS: **-a** F; *stoume* BRHG; ABNC m., f. (!?) F, form, **uststome,** ostform Sahl; stomme S; CS; HG; NC; stomme efter hus, skorsten, **täun**; fot till ett **ringultre** FS; CS; en hop (liten) F. Jfr **mån-, nyst-** och **ord-stomme.**

***stommel** *staumbal* LK; *stoumļ* EKWss; *stoumal* GBJ m., bf. *stòumlŋ* LHG, stomme LK; trästommen till ett hus LHG; form (*ust-*) EKWss; ung. burk, ask; *ŋ trɛistoumal*, en ask, gjord af ett urholkadt trästycke GBJ. Jfr **ost-stommel.**

***stomla ståmbla** FS; CS; **-ä** FL CS, stamla.

stop (***stöp**) **staup** Neog; Sahl; PS; CS; S; FS; CS, (FL); RN; VB; **stoup** L. soc.; *staup* GHHm; *staup* (föråldr.) ABNC; *stoup* (nu vanl.) BRHG; ABNC n., bf. **stoupe** L. soc.; pl. bf. **staupi** Neog, stop; *drìkstóup*, dryckesmugg (större); äv. ett mått: 1 1/2 lit. HG. **Itt staup öl** S. **Han slog sunder all staupi** Neog. — **stops-glödgare stopsglyggare** (FH), [ett stop glögg].

***stopp** s.¹ **stup** (Hilf.) S; (F); BR, (VN); L; *stɒup* NRHG; *stɒup* EKYg; m. L, n. BR, vattensvall på isen (Hilf.) S, tö och issörja på isen BR; EKYg. **Liggä äi stup,** ligga i vatten (t. ex. **bandar**) F. Mäsk heter **maisk** när det sättes **pa stup i ga-bunni** L. *dɪ laga kan ɪ stɒup tɪ malt*, de lägger korn i stöp (i vatten) till malt NRHG.

stopp s.² **ståpp** (STÅ) m., nåldyna eller klump att sätta nålar i.

***stoppa** v.¹ **stupa** Neog; (Hilf.) S; FS; CS; BR, (VN); RN; VB; **-ä** FL CS; L; **stäupa** [!] F; pres. **stupar** Neog; FS; CS; BR, (VN); RN; VB; *stɒupar* EKYg; impf. **stupa** FS; CS; **stupte** BR, (VN); sup. **stupa** F, när vti stark frost watnet begifwer sig upp på isen, at thet blir en sörja, thet kallas: thet **stupar,** eller watnet **stupar** på isen betyder lenwäder Neog; **dä stupar,** stöpa upp, svalla öfver (om vatten) FS; CS; när snö börjar genomdragas med vatten, **hä stupar mot tåi** F; **dä stupar mot tåi** FLCS. Det **stu-**

par, [bildas tö och issörja på isen] BR, (VN). Det **stupar i dag,** när det vid lent väder blir snöslask på isen VB. **Dä tåiar u stupar** (*staupar*) EKYg. **Äisen stäupar** [!], det är vått, snöslagg på isen och vatten drar sig upp här och där F. **Stupa upp** (Hilf.) S; RN, **dä stupar upp** F; RN, det blir vatten på isen. **Stupä upp,** när vatten kommer på isen L. **Stupä sig,** stöpa sig, blanda sig (vatten och mjöl), så att det blir gott bröd L.

stoppa v.[2] **stuppa** FS; CS; **-ä** CS; **ståppa** RN; *stupa* FL, LÄHG; ABNC; pres. **stuppar** RN; impf. **stuppa** FCS; *stupta* ABNC, stoppa t. ex. en pipa; men **stampa** (äfven med händerna) i en säck FCS; stoppa strumpor) när det är riktigt hål, [jfr **steka** v.] F; stoppa (ett hål) FCS; stoppa strumpor RN, (jfr **stappa**). **Stuppar doktaren säin fäislulle** (pipa), **da stuppar ja mäin fäislulle u!** RN. — **stopp-nål** pl. **stoppnålar** ÖJCS, (växt), Scandix pecten.

stoppa v.[3] **ståppa** FCS, hålla, hålla fast, emot, stå emot. **Stoppä l. sträfvä bra,** som bärga sig godt S.

stor stor Tft; FS; CS; *staur* FHG; *støur* LÄHG; GHHm; GBJ; (icke **stäur**) FCS; *stour* ABNC; **stäur** Ba; S; CS; FS; CS; LÄ; **stäurar** RN Lm III. 2,20; *staur* FL, LÄ, L, NRHG; ABNC; *-ar* HBTg; *staur* GHHm; EK, VBWss; GBJ; ack. **storan** FCS; f. **stur, stour** Tft; **stor, stäur** F; ack. **stora** FCS; n. **stort** F; **sturt** Tft; **stäurt** F; HM; *staurt* HUHG; *staurt* VBWss; pl. **storer** FCS, f. **-ar** FCS; **stora** F; n. **stur** Tft; **stor** F; **stora** FS; CS; **stäura** F; m. f. n. *staur'* LK; *staura* VBWss; best. form: *(dan) stàura* FLHG; f. **(dä) storu** F, n. **stora** F, pl. **stäura** F; komp. **störra, -i** FCS; *stôrə* FN 335; *stórə* GHHG; *stora* LK; superl. **störst, stöirst** FCS; bf. **stysta** Neog; **stystä** Samtahl 1771; *stòista* FHG; *stoista* LK: 1) stor. **Dä var stor frågadag yttur salt i vintras** FCS. **Stäur sum an näfve gråit** LÄ. . . *san han vaˌn nèvˌstóur,* sedan han var helt liten BRHG. **Di haddu an storan, väitan gallt** FCS. **Älden brindur äi storan luga** FCS. **Jag raiv a stora gluggu** FCS. **Dair jäggo dar a stora nor** FCS. **Ett stäurt låiskårr,** stort öppet fält HM. **Skoanar jeru för storer** FCS. **Bättar ha stora nasar än ingu ha** BU (ordspr.). **Stora midlar,** (penningar) F. **Stur naut,** stora nöt Tft. **Gära stor avvun at,** spänna ögon i (på gyckel) F. **Avvunen stäura sum tradnyste** [om en örn] F. **Stora vattn,** högt vatten F. **Dä storu gra,** (den stora grå, en "kutsten") F. **Hitta stora flakki,** [detta stora glappet] F. **Den stora sjaukdomen** (pesten) (RN). **Ga till stora päningar,** [kosta mycket] S. "Stort väder", storm med hög sjö GH. **Stor, stor,** mycket stor ARCS. **Stysta rumi sta tom** Neog. 2) högdragen, högfärdig S; CS. **Vara stor af sig,** högfärdig S. **Han jär så stäur af si,** han är så högdragen CS. *han va raˌit stóur pá sə ˌyva da,* han var riktigt högfärdig över det GGHG. "Ha stort hjerta", vara stolt, högmodig S. Fg. komp. storari, n. styra (B). — Jfr **ov-** och **över-stor.** — **stor-aktig storaktu** CS, högdragen. **-bjuden stäurbjauden, -buden** CS, som låter länge bjuda och truga sig att mottaga något CS. **-bonde storbonde** (VB) m., pl. **storböindar** S; **stäurböjndar** CS, bonde som har omkr. 1/2 hemman eller mer, [samt] 3 à 4 **laigänes** utom **aigänes,** bland dessa

tagas kyrkovärdar m. m. Jfr **småbonde**. **-boskap** m. bf. **steur-Boskäpen** I 100: 18; **storboskäpen** GA, oxar, kor &c. **-brickig storbrikkugur** EK, högfärdig. **-båge storbuge** F; VG, [öppningen, den största bågen på en ryssja]. **-båt storbat** S; *staurbat* LK m., tremänning S; SH 34, 49. **-*bälling stäur-, storbälling** CS, [som har stor "ball"]. **-*flågare storflugare** S; CS m., häst som flöjar öfver alla tunar. **-fågel storfäugel** AG, de stora fågelslagen [av sjöfågel]. **-färdig storfärdug** LY, AGCS; **-ugur** SJ, högfärdig. **-garn storagarn** F; **storgarn** F; KB; SH 73; *stourgan* GHHm n., de af gröfre garn knutna maskraderna i över- och underkanten av ett nät eller strömmingsgarn GHHm. Godset i (lax-)nätet är så groft som **storgarn** eller gröfre snöre SKY. **-garns-maska storgarnsmaska** S, [maskor av grövre tråd som sitta överst och underst i garnet]. **Storagarnsmaskorna** (blott en half maskagång) är knuten med **stangasvaip** öfver och omkring "siman" (ell. **spinan**) F. **-gläfs storgläpps** FS; CS; LCS, m. S, n. CS, storgaper CS; en som **gläppsar mot**, gläfsar S. **-gläfsa** s. **storgläppsa** FCS f. = föreg. **-*gnäs storgnes** Sahl; **stäurgnes** CS, den som altid **gnesar** [skrattar] Sahl. **-*gnäsa storgnèsa** FS; CS f., [en som flinar]. **-golv stora-gållvet** F, det andra båset [på sidan om loggolvet], (utan tröskverk). Jfr **tröskgolv**. **-gård storgard** S; CS; **stäurgard** CS; *stóurgàrd* ABNC; *stourgard* GBJ m., bf. *stour-gadn* GHHm, den gård som omgifver ladugården i motsats till **lillägard**, som närmast omgifver boningshusen CS; fägård, ladugård [?] S; = **häusagard** F; gårdsplanen omkring ekonomibyggnaderna ABNC; lagårdsbacke GBJ; gården mellan *hausar* och boningshuset är ofta — dock ej av ålder — delad i två delar, en större *staurgadn*, dit kreaturen kunna släppas, och en mindre, *lalgadn*, framför boningshuset, med blommor på o. s. v. **-gäl storgail** Neog; **stäurgail** Ba, storgaper. **-*gälare storgailari** FCS; **-e** SU m., storpratare CS; pratmakare, skrytare S. **-gälig storgailugur** BU; **stäurgailug** CS, storgapig, pratig. **-*halle** m. bf. **stor-'allen** RN, en större sten med ifästadt omkr. 1 famn. tåg . . fästas vid **stubben** [sälnät]; = **sättnings-stain** [vid fiskegarn]. Jfr **lill-halle**. **-heja storhaiä** FLCS, storskratta. **-hjul stor-(h)jaul** S; n., bf. **storjaulä** LJK, [det stora, horisontala drifvhjulet på en tröskvandring]. **Rännä storjaul** [idrottslek]. **-klöv** f. pl. **storklauar** VB, de stora egentliga klöfvarne. **-*knapare stäurknapare** DH m., rik och dugtig bonde. **-knape storknape** F; **stäurknapä** CS m., styf båld karl, bonde F; herreman CS. **-konvalje stäurkungvall** el. **-kunningvall** CS m., (storkonvalje), Pyrola uniflora [?]. **-kräk storkräk** VB n., nöt, hästar. **-käxare storkäkksare** LCS m., storgaper. **-laga(d) storlagar, -lagä** FCS; **stor-, stäurlagä** CS, någorlunda stor. **-*laktig storlakktugur** FCS, stor (sten, karl). **-landet Storlanndi** FCS; **-e** (F), *staurlanda* FHG, så kallas egentliga Gotland af Fåröborna. **-lands-dräng storlandsdräng** F, kommen från egentliga Gotland. **-lands-lamm storlandslamben** äro dubbelt så stora som Fårö-fåren F. **-lands-*pika storlandspäika** F f., flicka från Gotlands fastland. **-lek**

staurlaik LK. **-ljugen stäurljaugen** CS, som beständigt ljuger. **-*lunna** f. pl. **stor-lunårr** AG, [trissor i väv]. **-längd storlängd** LJ; SÅ 56, = **springlängd**, [en sorts hävstång]. **-länning storländning** F; **storlänning** FCS; S m., som bor på fasta Gotland. **-man storeman** VY, långfingret (i ramsa). **-mangel stormangul** FCS, vanlig mangel. **-manshus stormanshus** GA, kyrka [kallades så av trollen]. **-modig stormodug** CS, stursk, högmodig. **-mynt** adj., **stormynntar** LCS; GA, storgapig. **-mäld stormäldr, -d, -dt** EK, högröstad. **-*näsad stornasa'r** FCS, stornäsig, högfärdig. **-ordig sturårdug** L. soc.; **storårdugur** FS; CS, stortalig; pratsam. **-*pasig storpasig** S; *stȯurpą́su* NRHG, trasgrann, tiggarståtlig S; högfärdig S; HG; (= *stȯur pą sɨ*) NRHG. **-rimmare stor-rimare** SU, en som diktar och ljuger ihop. **-samling storsamlingen** S, [då alla får från de 8 sydligaste socknarna samlas den 2 okt. och klippas]. **-segel storsegel** S, [av vadmal]. **-*sel** f. pl. **storsilar** S; FCS, (= **stråisilar**), utan **hals-uk**, med **rumpugiård** FCS. **-skalle storskalla** F f. [!?], m. bf. **storskallen** F; **storskallan** FS; CS, (kuten) skråcknamn under jagt; id (fisk). Man får aldrig kalla iden annat än **Storskallan**, ty då hoppar han öfver tälnan F. **-skräcka storskräcke** Kolm., Mergus merganser. **-skräppare sturskräppare** L. soc., som har mycket af orden. **-*slabbrig storslabbrugar** LCS, storpratig. **-*slekig storslaikugur** FS; CS, storätande (om boskap). **-snickare** m. bf. **storsnikkaren**, [om en duktig tröskverksbyggare] EK. **-*snåll storsnāld** F; VB m., bf. **storasnalden**, [den större trissan på en spinnrocks-ten]. **-spelare storspelare** S: 1) duktig spelman; 2) duktig pärkspelare. **-spov storspof** F; EK; **-spo** (LÄ); **stäurspof** CS m., fågel, (Numenius arquatus), som skriker högt, modar N. O. vind och kallas derför Nordosten, infinner sig stundom på Carlsöar, men värper ej der EK. **-*spove sto[r]spofve** Sahl, **storspoe** Wallin; MB; ÖG; *storspǫa* VBBn m., bf. **storspoen** MB; (VB); *stȯurspǫ́uan* BRHG. = föreg.; holler sig i kiärr, har long spetz naf [!] och longa fötter Wallin. **-språkare** *stȯurspråkara* m., stortalig person LHG. **-stapel storstapel** RM m., lagd stengata genom en myr, då man kan köra på den. **-stenig storstainugur** F, om en åker som är full af stora stenar. **-stol** m. bf. **storstolen**, fårsamlingen på Stor-ön (St. Karlsö) EK. **-*strakla storstraklå** GA, (L) f., 3 1/2 aln. bred **strakel** [räfsa], som drages af en karl med 2 fimmelstänger, hvilka läggas öfver axlarna. **-stuga storstäuå** L f. **-stugors storstäuars** S, den part i gården som har den största byggningen. **-*sudret** n. bf. **storsudre** HM; *stȯursụ́dra* LHG, Hoborgs ting S; de burgna socknarna på södra Gotland: Havdhem, Hablingbo, Grötlingbo etc. L, NRHG. **-svängel storsvängul** F m., bf. **storsvängulin** FCS; *stȯursvą́gl̨n* BRHG, se **svängel**. **-tak** "stortaket" S, [tak över kyrkans långhus]. **-*tan** m. bf. **stortanen** F [storsenan på bakskanken av kreatur]. **-trutad stortrutadr** F, storgapig. **-tå storatäia** FS; CS; **stortäiå** GA f., bf. **storatäia** F; *stȯurtæi̯u* (el. *stour ɟtæi̯u*) BR HG. **Beita äi stortäiå** GA; *bæi̯t sɨ stour ɟtæi̯u* BRHG, vighetsprov. **-tåbjälle stortäiubjälle** GA; **stortäjbjälle**

VB m., bf. **storatäiubiällen** FCS, knölen på foten vid stortån. **-tå-*höter** n. bf. **storatäiuhautri** FCS, = föreg. **-tå-*knoll storatäiäknäll** F m., bf. **stortejuknällen** F; **storatäiuknällen** FCS, stortåknöl. **-tå-*knul storatäiäknäul** F m., = föreg. **-tänkt stortänktar** GA, högfärdig. **-vatten storvattn** FCS n., högt vatten, eg. **stor vattn** pl. **-vattnad** n. **storvattna** FS, CS; **-ä** NS, högt vattenstånd, då vattnet står högt; äfven säges: **vattnä** [-ni?] **jär stor** (icke **stort**) ell. **sma** (icke **smat**) NS. **-vinster storvinster** RN, **-ar** S m., stora vinstern i nöt. **-*vrång stor-rang** S f., pl. **stor-rängar** L, [spant]. Jfr **små-vrång. -*vänge storvänge** L n., kubb (tvärs på **gangvagnen** i såg), närmast sågbladet. Jfr **lill-vänge. -*ände stor-ände** LÄ m. bf. *stòurándn* BRHG, pl. **-ar** LÄ, (på en stock); (fig.) en duktig sup S. **-äten storäten, -i, -ä** S; **stäurjiten** CS; *stàurjétn* NRHG, glupsk, som äter mycket i målet.

stork stork Wallin, fågel.

***storken** adj. **storken** Neog, Sahl, Ba, PS; CS; **storrken** Aln; **stårrkin** F, LCS; **-en** F; BU; (L); RN; **-än** FL CS, f. **-i**, n. **-ä** RN, högfärdig, som intet höfwes tala med någon Neog; storsint, inbildsk Aln; storsint Ba; storsinnig, högmodig Sahl; stursk, högfärdig FLCS; stolt, högfärdig; slagen förfärad F; som af högfärd ej vill tala med någon FCS; fåordig, tråkig, ordkarg LCS; rädd, häpen (L), RN.

storkna storkna Sahl; **stårknä** L; CS, stelna som smält talg; item ej kunna tala af vrede, sorg eller fastnat [!] i swalget Sahl; stelna (t. ex. smält talg) L. Jfr **starkna.**

storligt storlit CS, adv., storligen.

storm stårrm FS; CS m. När hunden äter gräs (helst kattor, i synn. när de spy), blir det storm F. Röd himmel modar storm Ba. **När ragge rännar pa himle[n] bläir dä stårm** FCS. När det **sjaudur i Gajtrikku** (äng och udde i HB) modar det storm HB. Kattor **reiva upp storm** [då de klösa i träd, stolsben o. d.] MB. Jfr **pinn-, ryck-** och **östan-storm.** — **storm-fattig storm-fattig** S, utfattig. **-*kröka** s. **stormkröika** F f., mörka moln som båda storm. **-ledsen stårmlaisen** (LÄ), utledsen, högeligen ledsen. **-*pink stårrmpink** F m., fågel; liten hafssvala, den **möjsingen** (sparfhöken) förföljer ½ mil ute på hafvet, då **stårmpinken** utmattad stundom gömmer sig under **stamnluka** i båten och följer så med in till landet, då han hvilar sig på stranden; de moda storm. **-*putt stormputt** KÄ m., litet stormmoln. **-sol stårrmsol** FS, CS f., bisol CS; gul, grön, blå, röd fläck på himlen (stundom en efter och en före solen) bådar storm. **-spink stårrmspink** RN m., hafssvala; en liten grå fågel något mindre än tjocknäbben, som anträffas å fartyg på sjön, där han vanl. bebådar storm. **-*stråla** f. pl. **stårmstralur** FCS, (när solen drar vatten). **-ställd stormställd** VY, uppskakad, öfvergifven, öfverdådig. "Sinnet är stormställdt." **-träd stårmtre,** "stormträd" S, träd till skygd för hårda vindar. **-vilsen storm-vilsen** S, stormgalen S.

storma V. **stårrmä kring** FLCS, leka, rasa.

stormig stormugur F.

***stotta stuta** FS; CS; VS; **-ä** L; RN; VB; *stuta* LK; pres. **stutar** FCS, stamma FS; CS; LK; tala oredigt

VS; ej kunna tala ut redigt F, VB; stamma; vara ojemn i gången (t. ex. ett hjulverk) L.

***stottra** **stutra** Neog; FCS; **stuttra** Sahl, PS; **-ä** Ba; CS; **stuträ** S; CS; *stù̯tra* BRHG, stamma Neog, Sahl, Ba; FCS; S; tala oredigt S; läspa Ba; stappla t. ex. då man skall uppläsa en läxa CS; *stù̯tra sɨ frám*, läsa stappligt innantill BRHG.

straff **straff** FS; CS n., kallas alla slags fängsel, som sättas på flöjande och krypande boskap, t. ex. **säid-hallda**; **tjavva** [tjuga], (på får). — **straff-dag** **straffdag** VY, onsdag [då brottslingar alltid fördes till spöpålen]. **-stock** m. bf. **straffstucken** NS, [en sandstenspelare som fanns vid Drakarfve]. **-ställe** **straffställe** OH, [om Slottseller Galg-backen vid Slite].

straffa **straffa** F, (kräk med fängsel). Perf. part. f. **straffi** L, straffad.

***strakel** **strakel** Neog; Sahl, PS, Ba; CS; F; HH, (VB); *strą̀kal* BR, AN, GGHG; ABNC; *strąkl* GBJ: 1) n., bf. *strą̀kla* BRHG; ABNC, thet som på åkern effter the bundna kärfwarna sammanräffsas Neog; lösing, den lösa säden som ligger på åkern efter skörd Sahl; hopräfsad råg Ba; den säd som vid kärfvarnas hopbindning spilles på åkern och derföre köres samman med **straklä** CS; räfsad säd GBJ; den lösa säden som blir kvar på jorden, sedan kärvarna tagits bort NC. Se ex. på **skup-säd**. 2) [m.?]

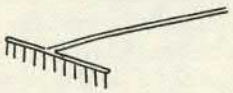

åkerräfsa, hästräfsa S, 3 aln. bred med 8 tums tänder, med tistel och 2 hästar, hvarmed man fösade dikesmull m. m. på åkern, då man vid vändningarne förde **strakeln** på sin änd för att ej släpa mullen tillbaka HH. Jfr **sträkel**.

***strakelse** **strakelse** (FH 1773), (L) m., hopstraklad säd på åkern.

***strakla** s. **strakla** F; GH; VB; **strakle** Hilf.; **-ä** CS; *strą̀kla* BR HG; GHHm; ABNC; EKWss; GBJ f., rifva [räfsa] Hilf.; ett redskap liknande en stor kam, för hvilken en häst spännes, och hvarmed den på åkern utspridda säden sammanföres CS; räfsa (för rågen på stenåkrar) med mer än fingertjocka, 5 tum långa tänder, som mellanåt under arbetet måste hvässas medelst knif GH; stor sädräfsa av trä, som köres med häst; omkr. 2 ½ m. lång, med nästan fotshöga pinnar GHHm; hästräfsa BRHG; ABNC; GBJ. Jfr **sträkla**. — **strakle-*bete** *strą̀klabą̀ta; da va bɛ̀r s.* ÖG HG, (sades när det var dåligt med fisk).

***strakla** v. **strakla** Neog; S; **-ä** Ba; CS; *strą̀kla* BRHG; ABNC; GBJ, sammanräffsa **straklet** på åkern Neog; räfsa råg Ba; hopfösa säd medelst **straklä** CS; med vanlig rifva (räfsa) räfsa hop rågen och kornet på åkern ST; räfsa säd GBJ; skaffa undan **strakel** från en åker; vanl. med **strakla** ABNC. **Strakla** ut mullen med en **strakla** eller s. k. mullharf S.

***straklig** **straklig** VB, glesvuxen med långa grenar, "stjäkig".

strama **stramä** S; CS, spänna, vara trångt, om tyger CS. "Det **stramar**", det tvingar, spänner, är trångt S.

strand **strand** FS; CS; *strand* GHHm; ABNC; GBJ f., bf. **strandi** Tft; CS; F; dat. **strandene** F; pl. **strändar**, **-ur** CS; **strandar** FS; CS;

stråndar ABNC; *strandar* GHHm; LK; bf. **strandaner** F; **-anär** FCS, strand, kust; [spec. fiskstrand]. **Langs a allu strand, - - alla strandar** FCS; *laŋgs um strandar* [längs stränderna] GHHm. **Pa strandene** F. **Mårten jer bej strandi** F. **Laga strandi,** att på hösten "se at um" **käuta-stenarne, käuta-lègri,** skrapa **kyllur** rena för mossa, höja eller låga dem m. m. FS, CS. **Strandi har kumi upp,** när fisket börjar om våren, isen är gången och det är **eisraint** F. *brɛuk‿strandi,* idka fiske GBJ. *ga ti‿strand,* bege sig på fiske GBJ. *no skal vor ga ti strand* GHHm. *i‿màrg‿kaɪrar ia ti‿strand,* i morgon kör jag till något av fiskelägena för att köpa fisk (stående uttryck) ABNC. Fg. (dat.) strandu. — Jfr **fisk-, gädd-, id-, kut-, ut-** och **ål-strand.** — **strandamur strandammar** RNS; ÖJCS, tre tum gräs på torr mark nere mot sjöstranden i Rone, med stark lukt, lägges i klädeskistor mot mal RN; Artemisia maritima ÖJCS. **-bod**

strandbod S f., pl. **-ar** RN, fiskebod. SH 35. **-bruk strandbräuk** GA, fiskeri. **-brukare** *strandbrɛukare* LK; pl. **strandbräukrar** RN; Lm III. 2, 21; "strandbrukare" S, [fiskare]. **-bröd strandabröd** F, [bröd att ha med sig till strand]. **-*burg strandburrg** F; **strandaburg** FCS f., bf. **-i** F, strandbacke af **klappur** och sten S; klapperstensvall CS. På tredje **strandburgi** F. **-doning** pl. **stranddoningar** F, = följ. **-*don(t), (-*domt) stranddont** FLCS; L; RN; NS; **strandadomt** F; **stranddomt** AG; *strand-dount* GHHm; *strandount* GBJ n., fiskredskap. **Giva strandadonti sitt skut,** göra dem fullfärdiga FCS. **Dä var ätt skarnskt avva, sum har set hitta strandadomti** FS, CS, [ont öga sett detta stranddon]. **-dräng stranddräng** AN, dräng som ständigt fiskar. SH 58. **-fisk strandafisk** F, [fisk som man har med sig till strand]. **-folk strandfolk** GA, [fiskare]. **-fågel strandfäul** F, BU m., som löper på stranden, (**marspit, mjena, mave, gjausa** o. s. v.). **-*gillra** pl. **strandgildrar** SUCS, strand-, fiskeredskap. **-gräs strandgräs** ÖJCS, Cynanchum **-gård strandgard** F, FL; *strandgɑ̀ɖ* GHHm m., gård för stranddon och bodar vid stranden S; nätgård Hm. SH 35. Jfr **nätgård. -karl** *straŋkal* EKWss; *strandkal* NRHG m., (de som idka fiske eller uppehålla sig vid sjöbodarna); fiskare. **-*korge** *strànd-kárge* FHG m., korg att bära fisk uti. **-kål strandkal** S; **-kål** GG; HH; VB, SÅ 14, SH 10 m., 3 aln hög växt, hvars blad brukades till soppkål, vid fisklägret (Riv och Grötlingboudd) uti sura "släke-dyar". Vid fiskelägerna, de flesta, hade man fordom alltid strandkål, 5 kvarter höga, i dyorna, nära stranden, hvarest man hade ett djupt gräfdt hål med salt vatten, hvarmed man vattnade kålen. Bladen och "stränkarna" pickades i en liten **kal-pick** (tråg) och brukades till supanmat, hvartill också skuros några af rötterna, som voro tappformiga VB. **-kärra strandakärra** FS; CS f., [kärra för **nätakista**]. **Strand-** eller **skut-kärra** SH 40. **-kött**

strandakyt F, [kött som man hade med sig till strand]. **-längs strandalangs** FS; CS; **strandlangs** FCS, längs stranden (när man går) S; (roende) CS. Jfr **land-längs.** **-läger strandläger** GH n., fiskläge. **-man strandaman** F; **strandman** GA m., strandbrukare, fiskare. **-mat strandamat** F; **strandmat** GA m., (för strandfolk). **-ridare strandridare** Kolm; **-räidari, -ä** CS m.: 1) [en ämbetsman som hade uppsyn över stranden]. "Strandrijdaren wid Slitö" (1686). 2) fågel, Charadrius hiaticula; (= **riki-bållt** F). **-rya strandröiå** L f., mycket grof rya (i båtarna). **-skal strandskal** FCS; **strandaskal** FS; CS f., bf. **-i** snäckskal. **-skval strandskval** CS n., [bf.] **strandsqvalä** Ba, vattenbryn Ba; yttersta strandkaanten, der det skvalpar mellan stenarne; strandskvalp CS. **-starr strandstarr** S, (växt). **-stig strandstäig** HM, stig från gårdarna till stranden. **-åker strandakur** HM m., pl. **strandakrar** S. **Pa ede** [er] **strandakur** HM. **-äng** pl. bf. **strandängar'** AN. **-ör strandaur** S, [strandgrus].

stranda v.[1] **stranda** FCS, stranda (om skepp).

stranda v.[2] **stranda** FS; CS, fiska, bruka stranden till fiske; bege sig till strand för att fiska; **vör stranda dar** FCS.

***strang strang** CS; **strangur(r)** FS; CS; **-årr** RN; *straŋgar* HBTg; GBJ; f. **strang,** n. **strangt** FS; CS, sträng FS; CS; RN; Tg; skarp F; ihärdig CS; grof, sträf (om ull, borst) F; grofhårig, **strang sum gaitäragg** CS; stark (om lukt) HB Tg; GBJ: *dęi lukta straŋgt.* **Agga laupur äut strangt** [starkt] FCS.

***strangera strangerä** CS, drifva på, tvinga öfver förmågan, strängera CS.

***strangla** s. **strangla** Neog, **-e** Sahl; **-u** Ba, **-ä** CS f., ett tort trä vtan grenar Neog; torr trädtopp utan grenar Ba.

***strangling strangling** FS; CS; BU; ÖJ m., ungt, klent, grenfritt träd BU; klen, ung tall F; späd, afkvistad tall (hvaraf ej kan klyfvas 2 **trolur**) FCS; smalt träd ÖJ; pojke i uppväxten BU; lång och klenvuxen pojke FCS.

strapatsera strapsera (F); *strafsera* LK.

***strappla** *stràpla* ABNC; pres. *stràplar* LHG, stappla. *strapla sę fram,* stappla sig fram (om en som går illa eller talar, läser stapplande); *strapl‿ęgęnum* (stava, stappla sig igenom (ett stycke) ABNC. *gar u stràplar,* går osäkert LHG.

straplig *stràplę* ABNC; *stràpluar* VBHG; n. *stràplut* LHG, stapplande (om gång eller tal).

strax straxt F; NR; **trakst** CS; HH; **trak(k)s, trax** FS; CS; RM; AG; RN; **traskt** FL; MB; NR; RN; **trast** Bröll.-d. 1744; *traks* FN 307; *strakst* BRHG. **Traxt bei,** strax vid HH. **Han kor trax,** (kommer strax) F. **Uppe bakom straxt i Skrubbs hagehörne** S; *ąut‿bąkum strąkst* BRHG, (skämtsam lokalbeteckning).

streck s.[1] **strik** Neog; FS; CS; AG; LE; L; NS; SUCS; *strįk* HB, (VB) Tg; ABNC; *strįk* LK; EK, VBWss; GBJ n.: 1) streck LK; [streck på kompassen (?)]: **Haddi vinden vari ätt strik håigur, så haddi dä vari bätur u sigla** F, FLCS. **Fäm strik** bom. vid Laives i LE. 2) tag med **sigden** i gräset vid slotter F; slag, tag: **dänn jär lykklin sum intä slat ätt strik** FCS. 3) en danz: **spel vp**

ätt **strik** Neog; takt i musik, **halda strik**, hålla takten; metaph. hålla streck Sahl; stycke som spelas, melodi CS. **Staingyllpen gärde bryllaup** [etc.] . . . är ett **gammelt strik**, melodi (polska) NS. Jfr **stek-** och **älv-streck**. 4) gång FLCS; **ätt strik**, semel, en gång Neog; **ätt strik**, en gång SUCS; **dä skall vara ätt strik till** FLCS. 5) ett visst stråk, led fram S; sträcka, trakt AG, (L). [En "kaststen" ligger] just i "striket" [i riktningen] till Lye RN. *pa rɛit strɪk* EKWss. **Bi strikum**, (stråkvis), då regn stryker öfver LCS. 6) aflång tvär som går öfver hela åkerns längd GBJ; i åkern: stycke mellan 2 långdiken VBWss; smal åker HBTg. 7) = *klɛ́ɪdstrɪ̀k*, klädstreck ABNC. 8) fiskstim L; (m.) flock (af svan) L. Jfr **fisk-streck**.

streck s.[2] **sträk** m. o. n. (**en sträk**) = **strek** n. (ett **strek**) CS.

***streja straiä** CS; SUCS; pres. **straijar** LJK, strida om spåret (hästar) SUCS; streta (inåt o. utåt) om hästar för en vagn; = **stritä, straitä** CS. **Russi straijar, när di drägar i par, u di spännar** [spjärna] **äutat ifran si** LJK. *rúsɪ stráɪ̯ar* NRHG.

***strejas straiges** Neog; CS; **straigäs** Ba; FCS; **straies** AG; (L), RN; **straiäs** LCS; **strejges** [!] Rz 685 a; pres. *stráɪ̯æs* EKYg, såsom när hästarna för släden tryckias och trängias, mäst i diup snö, och trång wäg Neog; strida om spåret LCS; strida (om hästar), gå utifrån, mot sig RN; då oxar och hästar trängas från hvarandra AG.

***strejig** n. **straiutt** LJK; *stràɪ̯ut* NRHG, ostadigt (om gång). **Han var halldrukken u gikk mik straiutt u straplut; ja järgammäl u ovissar pa baini nå, sått ja gar straiutt** el. **straplut** LJK.

streke strike Neog; Sahl; **-ä** Ba; CS; LCS; **-i** FS; CS; *strɪ̯ka* GHHm; *strɪ̯ka* ABNC m., **an strike**, watnfors, sielfwa forsande strömen Neog; ström: **fylgä striken** flöja hopen efter Sahl; stråk (i **en** å) L; vattenstråket i en ränna; i eljest stillastående vatten CS; streke, stråk (i ström) FS; CS; vattenstreke LCS; stråk på vattenytan (efter en fisk) S; ström GHHm; stråle, ström *da rɪndʒ̯an ɪamn strɪ̯ka* ABNC

***strekel strikel(l)** CS; HM; **strikel**, **-ål** RN; *strɪ̯kl̩* GBJ n. S; CS m. [?] J = **stikel** (se **stekel** s.), ställning för höjdhopp, bestående af två i marken nedsatta käppar med en därå lagd ribba; *sprɪ̯ggˌ strɪ̯kl̩* hoppa höjdhopp GBJ. **Springa strikell** HM; **springä strikel** RN. Jfr **bock-, hög-, lång-** och **stört-strekel**. — ***strekel-hål striklehul** VB n., se **stekel-hål**. **-käpp strikelkäpp** S, se **stekel-käpp**. **-tun strikletäun** RN; *strɪ̯kl̩taun* m., gärdsgård med korssatta störar utan hank.

strekla** (strickla**) **strikla** CS; EK; RN; **-ä** (L), RN; VB, (se **stekla** v.). **Striklä upp, (en täun)**, uppgillra en tun RN; VB. **Strikla**, (tunen, hummelstänger) EK.

***streta** s. **straitä** AG; L; **-e** GA [!]; *strà̯ɪ̯ta* GGHG f. pl. **-ärr** AG, sträcka, trakt AG; hop, rad (av gående el. körande): *hà̯ɪ̯lˌstrà̯ɪ̯tu*, hela raden GGHG; flinga (i ett nät) GA.

streta v.[1] **straitä** CS; *straɪ̯ta* GH Hm, streta CS; Hm; (inåt och utåt) om hästar för en vagn CS. Jfr **streja**.

streta v.[2] **stritä** CS, (= **straiä**), streta . . om hästar. Jfr **streja** och **stritta** v.

***strete straiti** fS; CS; **-e** F; GA n., sträcka (af jord eller mark); stycke, fält (F, L); vidlek, vidd GA; flock, svärm, hop (af folk, kräk, fisk, fogel, fogelungar) FS, CS.

stretas straites Sahl, PS, när 2 hästar i trång wäg tränga på hvarandra.

strid adj. **sträidur, sträid, stritt** FCS, strid (ström, ej säd): **agga jär sträid.** — **strid-sint streidsinntar** F, stridig, grälig. **-strömma(d) sträidstrauma** FS; CS, med strid ström; då strömmen är strid. **-vit stri-, sträi-väitur** FCS; **stri-, strei-hväitar, -urr** F n., **stri-, strei-vitt,** helt hvit, såsom ett äppelträ fullt med blommor; när hafsdjupet synes helt hvitt af fisk FS; CS; hvit, stindögd F.

strida stridä S; *strɑida* EKWss, strida; om hästar som streta från sig för lass S. Fg. impf. pl. stridu.

***strika** v. **sträika** FS; CS; **-ä** CS; FLCS; *strɑika* GHHm; EKWss; *strɛ̨ika* GBJ; impf. **straik** FS; CS; *strɑik* BRHG; GHHm; EKWss; (**strauk** DH; *strauk* (högtidl.) EKWss); *strɑikad* EKWss; *strækad* LHG; *strɛ̨ikta* GBJ; pl. **striko** F, **-u** LCS; sup. **striki** FCS; (**struki** F; *strɛ̨uka* EK Wss); *strɑika* GHHm; EKWss; *strɛ̨ika* GBJ; perf. part. (**äut-)striken** F; (**struken** F): 1) stryka CS; FLCS; GBJ; (närmare ss. med handen); stryka linne CS; torka FCS; torka af, göra rent F; då hästen sårar sig på det andra benet af ett utstående söm F. *dɪ strɑik autn̥,* [de ströko ut den] EKWss. **Sträika si** (om en häst) trampa sig, skada sig sjelf FCS. **Sträika timbur,** kanthyfla golfbräden med **strikhyfvel,** som sedan **plögas** och **kambas** med **ur** och **kamm** FS; CS. *dɪ strɛ̨ikad ùnda tigl̥,* de ströko under teglen (med murbruk) LHG. 2) stryka, löpa sin väg F; HG; fly, bege sig bort CS. *da strɑik han da* GHHm. *da strɑik dɪ* EKWss. Impf. **strauk,** strök (åt), for sin väg DH. *han blɑi argar u strauk sin vɛ̨g sum̥n rand* EKWss. Jfr **stryka.** — ***strik-band strikband** FS; CS; BU; FLCS; **streikband** L n., band hvarmed det uppstrukna håret bindes slätt upp under **pannustykki** och **myssu** FS, CS; hårband under mössan FLCS; [d:o] under pannstycket L; att hålla håret samman med, att knytas i nacken BU. ***fäga sträik-fèga, -fäga; streikifèga** F f., handduk. **-hyvel strikhyfvel** FS, CS m., rubank. **-järn strik-, streik-järn** F; **streikjan** (L) n., strykjärn. **-järns-kil streikjanskeil** L m., stryklod. **-torr sträiktorr** CS, lagom torr för att strykas.

***striklig streikelig** HN, som stryker vidt omkring. "En **streikelig** man" (fisken).

***strim sträim** FS; CS; BOCS; **strim** F; *strɪm* NRHG n.: 1) smal, hvit bläs F; CS; strimma, smalt streck i pannan på en häst F; CS; (smalare än bläs) CS. *vɪt strɪm ɨ pànu* NRHG. 2) fiskstim FS; CS; BOCS; flock, (strimma) af fisk i sjön F. 3) **strèm** F, ström i vattnet. Jfr **fisk-strim.**

strimma s.[1] **streima** F; **-å** L; **sträimä** CS; *strɪ̀ma* LHG f.: 1) strimma CS; repa (om man rivit sig); smalt bläs i pannan på häst LHG. 2) tacka som är strimmig, (fårnamn) F. 3) gående fiskstim L. Jfr **fisk-strimma.**

strimma s.[2] **strimma** FCS f. (af sken).

strimma v. **streima** VY; GA; SH 56; **strimmä** ÖJ; *strɪma* L, NRHG;

strœɪma LHG; *strɑ̀ɪmæ* EKYg: 1) rimsalta fisk VY; GA; ÖJ; HG; Yg. *strœɪmɔpå a lœɪtɪ granda sált* LHG. 2) breda litet snålt smör på smörgås GA.

***strimme** **sträimi** (F)CS m., häst, oxe med **sträim**.

***strimmel** **strimmel** S, (F, VB); **strimbel** CS; *strɪ́mal* BRHG m., smal remsa.

strimmig **sträimugur** FS; CS.

stripa** (?strepa**) **stripe** Sahl; **-ä** CS; *strɪpa* VBBn f., pl. **stripar** S, strimma, stråle Sahl; streck, repa CS; pl. hårtestar S; spricka i sten; strimma på himlen Bn.

stripa V. **streipa** F; VY; GA; SH 56; **sträipä** CS; **stripa** S; (FH); impf. **straip**, pl. **stripo** F: 1) lensalta, rimsalta för en dag eller så S; salta fisk i första saltningen F; = **sörpa** F; VY; rimsalta (strömming) GA. 2) **Sträipä (strämming** el. **laug)**, afstryka orenlighet af strömming el. löfven af en kvist CS.

stripig **stripig** S; **-ug** CS, stripig, rakt slarfvigt nedhängande (om hår); rakstrimmig; full med repor och streck.

***stripp** CS; MB; VS m., bf. **-u** MB: 1) ösbytta CS; MB. [Se bild 1 u. **strippbytta**]. 2) en liten tår (blott om mjölk) CS. 3) träbit öfverst i ledgången på "krunnstången" och öfverbulten der, att förhindra flacket efter slitningen VS; (se **vattensåg**).

***strippa** s. **strippa** Aln; Sahl; PS; **-å** L; RN; **-ä** Ba; S; CS f.: 1) stakstytta [stakebytta], stäfwa, skjula Aln; mjölkstäfwa Sahl; bytta, **mjölkstrippa** PS; vattenösa Ba; bytta (L), RN; vattenbytta S; ösbytta CS; (= **strippbyttä**), mjölkstäfva med ett enkelt uppstående handtag CS. 2) tågringar i seglet omkring maststaken (masten) L. Jfr **vattenstrippa**.

***strippa** V. **strippa** Neog; FS; CS; **-ä** Ba; CS; VN, BTCS; pres. **strippar** Neog; impf. **strippa'** FCS: 1) mjölka Ba; CS; F; mjölka litet FCS. **Koi strippar**, miölkar några droppar allenast Neog. **.Strippa koi**, miölka henne litet hwar dag Neog. **Strippa kor**, mjölka kor (då de ha litet mjölk) (OH). 2) springa med en öm fot (om en häst) VN, BTCS. Jfr **struppa**. — **stripp-bytta** **strippbytta** S; VB; **-å** L; **-ä** CS; RN, f. S, CS; n. CS, bytta med skaft som sitter rätt ut från ena stafven (1) S; L; RN; VB;

(1)

(2)

mjölkstäfva, bytta med ett enkelt uppstående handtag (2) CS.

***strippel** **stripul** S m., pl. **striplar** RN, strimma, streck. **Den stäure raudbläsen mäd striplar pa näsen** (ränder, fläckar) RN (visa).

***strips** **stripps** CS; FS; CS n.: 1) stryk, slag: **han fikk någli snarv stripps** FCS. 2) en särskild mjölkutstrålning vid mjölkning, särdeles när det är litet att få.

***stripsa** **strippsa** FS; CS; **-ä** CS, ge stryk. **Strippsa upp**, ge stryk, ris FS; CS.

***stritt** **stritt** RN m., stritt, snuddning, törn.

***stritta** s., se **bytt-** och **skyrstritta**.

stritta V. **stritta** F, FL; VB; **-ä** CS; S; NS; HM; *strɪta* BRHG; GHHm; impf. **stratt** CS; HB; VB: 1) stritta, spruta VB; hastigt och med fart utrinna, säges om en enkel vatten-

stråle, som far ut genom en fin öppning med fart, men hastigt åter upphör CS; stänka upp, omkring: *da strat up i ànsikta* BRHG. 2) hoppa på ett ben F, FL; HM; hoppa på ett ben öfver **strikle** NS; halta sig fram HM; hoppa, skutta (även bildl.): *han strɪtar hæit u dæit* (om en hantverkare som ej blir vid sitt arbete); *strɪt(a) aut*, sparka ut: *uksn strɪta aut ma bæni* GHHm. **Dar stratt han pa** (sprang han fort) HB, [i ramsa]. Jfr **streta** v.[2].

***strittig strittig** VY, hastig, fjäskig. Jfr **mot-strittig**.

***stroppa** s. **struppå** VB f., stropp. Jfr **hall(e)-stroppa**.

***struka** v., se **stryka** v.[1].

strumpa strumpa Tft; *strumpa*

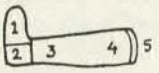

1. fötling
2. lang-hel
3. smal-läggen
4. tjåkka-läggen
5. af-randen

ABNC f., bf. **strumpu** Tft. Strumpor [för manfolk] randiga, afvigt och rätt stuckna, rosiga eller **spättiga** (fläckiga) med granna röda strumpeband, som med hängande toffsar syntes vid sidan FO. Kvinfolken hade högröda strumpor med gröna **svikklar** F. *han (da) ɪar ˌsum strumpˌɔ skou*, han (det) är rejäl, rättfram ABNC. Jfr **håsa**. — **strump(e)-band strumpband** S. **Dräga strumpband ginum halsen** (lek, se **blistra**). -***föttling strumpfötling** S; NR m., strumpfot. **An half strumpfötling dukkatar** NR. **-sock strumpsuck** S; *strùmpsúk* BRHG, strumplästen: *gɑ i strùmpsúk*. **-ull strumpull** GH f., vanl. 1 ℔ ull på lönen för drängar och pigor.

***strunk strunk** FS; CS; BU; SÅ 6; **strungk** F, FL; *strugk* F; FLHG; **stråank** Neog, Sahl; Ba; BSLn; CS; S; KB; NS; (VB); *straŋk* LÄ, SKY, BR, HÖ, NO, GG, AR, ÖJ, SUHG m: 1) kålstiälk Neog; CS; kålstock Sahl; Ln; S; stjelken under ett kålhufvud Ba; kålstråank F; BU; rofvans sjelfva rot S; CS; rofvor F; kålrötter FHG. God mat är att koka **kutakyt i fyllge med strunk** (kålrofvor) F. Jfr **kål-** och **spicke-strunk**. 2) ung tall, som är armstjock KB; smal tall (träd i allm.) NS; smal trädstam LÄ—SUHG. Jfr **tall-strunk**.

***strunka strunnka** FS; CS; *strùŋka* FHG f. = **starastrunka**, starholk. Jfr **stunka**.

strunt, se **tall-** och **tälle-strunt**.

strupa** (stroppa** v.) **strupa** FS; CS; VY, salta fisk litet till en början (= **streipa, sörpa**).

strupe sträupi FS; CS; **-e** S; *strùupa* BRHG; HETg; ABNC; *strœupa* LK m., strupe; luftstrupe. Jfr **velunde** och **vit-strupa**. — **strupknut sträupaknäut** F m., adamsäpple.

***strupp strupp** CS; F; LÄCS; m. CS; n. F; LÄCS, ett drag med mjölkstrålen vid kors mjölkning LÄCS; en liten tår mjölk CS; = **strippa** FS; CS.

***struppa struppa** Sahl; FS; CS; FL; VB; **-ä** CS; AG; (L); ÖJ; *strùpa* ÖG, LHG: 1) mjölka CS; mjölka (litet) ÖJ; HG; mjölka då kon blott har litet mjölk i jufret: **struppä af koi** S; mjölka ur det sista FCS. **Struppa av**, mjölka F, FL; **struppä av**, mjölka af en ko (då hon nemligen mjölkar litet) AG; . . är nästan sin VB. 2) gifva litet Sahl; gifva litet mjölk FCS. **Koi struppar**, kon mjölkar litet Sahl. Jfr **strippa**. — ***strupp-bytta struppbytta** HM;

VB; **-å** ÖJ f., mjölkbytta VB; [se bild 1 u. **stripp-bytta**] HM; stäfva [se bild 2 u. **stripp-bytta**], ÖJ.

strut s.[1] **sträut** FS; CS m. (innersta och äutersta) i **räusa** (ryssja); trut, mun på fisk S; CS. Jfr **not-** och **rus-strut.**

strut (***strott**) s.[2] *strɨut* n. LHG, rad av utlagda fågelsnaror.

***stryd** s. (stråk, flock), se **ströd.**

stryk (***struk**) s.[1] **sträuk** L: 1) m., riset. 2) n., stryk.

stryk s.[2] **ströik** CS; FS; CS; HÖ; (L), RN; *strøɨk* BR, GGHG n., (f. (?) bf. **-i** RN), stryk, aga. **Tig sårk! älles skatt tu fa ätt läiv fullt af ströik** F. **Den sum hittä upp kaffi** borde ha **läivä full[t] mä ströik** HÖ. **Sta pa ströik,** gälla, vara frågan om stryk S. **Pannkaku skall ha ströik** [säges då pannkakssupen tages] S. — **stryk-Jon ströik-Jon** m., bf. **-en,** mäster Erik, en käpp eller **svaig** som (jemte ell. liksom riset) satt uppe under taket ofvan riarne instuckna RN.

stryka v.[1] (***struka**) **sträuka** FS; CS; FL; AG; L; NS; SU; impf. **strauk** FCS; **straukäde** [!], **sträukte** AG; perf. part. **sträukanäs** FCS; **sträukande** FS; CS: 1) stryka FCS. **H. strauk til bakar** FCS. **Sträukanäs,** strykande, stark (vind) FCS; **sträukande vind** FS; CS. 2) aga (barn med ris) AG; L; NS; SU. **Sträuka barn mä räis,** aga barn med ris. Jfr **strika.**

stryka v.[2] **stryka** Sahl; **ströika** FLCS; **-ä** CS; *strøɨka* BRHG; ABNC; *strøɣka* GBJ; (impf. *strauk*, sup. *strɨukan* GBJ): 1) wända tillbaka med hästar Sahl; stryka (tillbaka såsom hästar med en vagn) CS; HG; (med en åra) CS. 2) stryka, fara ikring; gå sönder, brista af GBJ. 3) stryka (ut etc.). **Ströika si,** stryka af sig seldonen (om hästar) FLCS. *strøɨkˌùndaˌtigl*, stryka, mura under teglen (på ett tegeltak) BRHG. I bet. 'stryka ut', svagt: *strøɣkta, -t* GBJ. Isl. strykja. — **stryk-hyfvel strykhöfvel** S m., en mer än 2 aln lång hyfvel. Jfr **strik-hyvel.**

***strypa ströipa, -ä** CS; perf. part. **ströipt** CS, rimsalta; = **sörpa (strämming).** **Ströipt (strämming),** halfsaltad. Jfr **salt-strypt** och **stripa** v.

strå strad FS; CS; LJ; L; *strɑ̊d* FN 305; *strɑd* LÄHG; GHHm; ABNC; EK, VBWss; GBJ n., pl. **strad** F; bf. *strɑdi* LÄHG; GBJ. **Blasa pa strad** [lek, se **blåsa,** v.]. **Ta strad** af en annan, (lek); stråret hålles mellan fingrarne LJ. **Ha jär haug pa strad; håigårr** [högre] **pa strad,** säges om dem som äro förnäma eller förmer L; *han ɨa haugt pa strɑd* LHG. Jfr **halm-** och **sol-strå.** — **strå-bent strabaint** CS; **strabaintur** LCS, smalbent; en som har långa och smala ben och lår, som strån. **-död stradaudr** Neog, Ba; **stradaud** L. soc.; **straudöder** [!] Sahl, strådödr, sotdödr Neog; död i säng på halm ell. strå Sahl.

stråla s. **strala** FS; CS; *strɑ̀la* LHG f., bf. *strɑ̀la* FHG; pl. **stralur** F; *strɑ̀lur* FHG, stråle, solstråle. Jfr **vatten-stråle.**

stråle strale Tft m.

strålig straligur F, strålig, flammig, strimmig.

***strång** adj., se **strang.**

stråt strat FS; CS. **Fara pa strat,** göra långresor (på sjön). — **stråt-farare stratfarare** S m., storskeppare, en som far på vestwart.

sträcka v. *strækˌa* allm. HG.

***sträkel sträkul** F n., den sädeshalm som ligger på åkern; den hopräfsade sädeshalmen. Jfr **strakel.**

***sträkla** s. **sträkla** F f., åkerräfsa. Jfr **strakla** s.

sträkla** v. **sträkla** FS; CS; SÅ 11; *strɛ̜kla* EKWss, räfsa råg, hvete S; räfsa (hö, säd) Wss; räfsa med hästräfsa S; köra med **sträkul-harv** FCS. Jfr **strakla**. — **sträkel-harv sträkulharrv** FS; CS m., hästräfsa S; CS; **strakel**, häst- eller åkerräfsa SÅ 12. -riva sträkulreifva** F f., vanlig räfsa (då man räfsar råg och hvete).

***sträkling sträkling** FS; CS; AG, (L); *strɛ̜klɪŋg* FHG m., pl. **sträklingar** (F), EE; SH 90; *strɛ̜klɪŋgar* GHHm: 1) pannkaka, plättar AG; småplättar med späck FS; CS; (på smör eller späck) F; pannkaksplättar på kornmjöl, själspäck och vatten F. 2) smal, klen ung talle VB. **Kvinfolken kunde sträklingar baka** . . (Fårö-valsen) EE.

sträng sträng Sahl; FCS; RN; SUCS; *strɛŋg* EKWss m.: 1) smalt rep; sträng på ett instrument CS. **Peilbuge m. half sträng** bom. vid Unsarfve i HA. 2) tåg som garn sänkes med SUCS; [mellan **städu** och **sättnings-stainen**] RN; grovt rep; det rep vid vilket *sɑtnɪŋgstaɪnn* är fästad EKWss. 3) **hoisträng**, höstreng, höet fallet efter lien i slag Sahl; S; HG. [Man låter höet] ligga på **sträng** och torka S. SÅ 48. *dɛ̜ ligɑ̜ ɑ̀nu ɨ strɛ̀ŋar* (om hö) BRHG. Jfr **bak-**, **ficl-**, **hö-**, **rör-** och **under-sträng**. — **sträng-kalv strängkalf** Ba; CS; F; VS; GH; L m., en otreflig kalf Ba; kalf för hvilken en **tan** (sträng) är fastvuxen vid **livri** (lefvern) F; som är styf i ryggen, som ropar, är vantreflig, kan ej pissa, ha[r] vattenstämma och slagtas, emedan han har strängar långs ryggraden, åt hjertat och kring **bladru** (pissblåsan); strängarne dra hop dem L; slogos med ryggen i "ta-gatan" GH. **-skid strängskäid** ÖJCS, [skida för draglinorna]. **-skida** f. pl. *strɑ̀ŋgskɛ́ɨdar* NRHG = föreg.

***strängera strängerä** CS, (= **strangerä**), drifva på, tvinga öfver förmågan.

sträv s. **sträf** GA, (RN) n., sträfvande för, arbete för något; slit och släp.

sträv (***striv**) adj. **strifvar** EK, VB; **-er** RN; **strif** S; SKU; **stryf** SKU; **sträiv** AG, LYCS; **sträfvar** S; *strɨvar* EKWss; GBJ; *strɨ́var* EKYg; *strɛ́ɨvar* L, NRHG; *strɨv* EKWss; f. **striv**, n. **strift** VB; *strœɨft* LHG, sträf S; SKU; RN; VB; stark VB; sträng RN; styf, dryg (mil) EK; styf (lera, jord); eller bra karl? S; styf, trög LY, AGCS; hård, kraftig: *strɨva straum* GBJ; *strɛ́ɨva ɲɑ̀rdstráum* NRHG; hård: *ryggn ɨar so strɨvar* (tät); *ʂøan ɨar so strɨv; strɨv grɑsrout; strɨv ɨøədar* [jordar] EKWss; *strœɨft àrbɛ́ɨta* LHG. Mlty. stref, strif. — **sträv-*fängd sträv-fängdårr** (L), RN; **sträf-fängdur** SUCS, ifrig efter något, snål efter RN; envis SUCS. **-fängen sträffengen** Neog; Ba; **sträffängen** Sahl; **stre-fängin** LCS, enwis Neog; Sahl; LCS; motsträfwande Sahl; egennyttig, karg LCS. **-ström** adj. n. **strifstraumt** (F), NS, då strömmen är svår i sjön. **-viken** *strɑ̀vɛ́ɨkan* GNTHG; pl. **stry(f)-vikne**, om hästar som ej lätt styras att vika SKU; om vagn som ej kan "vikas" tvärt åt sidan HG.

sträva sträfva S; *strœve* BRHG; *strɛ̜va* GHHm; HETg; ABNC; impf. *strɛ̜vd* HETg; *strɛvd* LHG; sup. **sträva** FS, CS, sträva; reda sig klara sig: *dɨ strɛ̜var mɨk̜, dɨ* GH Hm; hålla ut ABNC; stå sig: *ha strɛ̀vd gùb̜an aut* (överlevde) HETg.

dɨ strǽva brǫ́, de reda sig bra, ha det bra BRHG. Åkerbrukande bönder "sträfva" bäst S. **Nå har jag sträva mäin vakt** (lifstid) FS, CS.

strö s. **stråi** CS n., (m. l. f.?), pl. **stråiar** F, strö under boskapen i hus.

strö(a) v.[1] **stråia** CS; FS, CS; BU; **stråi** ST; CS; *strɑi̯* BR, L, NRHG; pres. *strɑi̯r* LHG; impf. **stråddi** FCS; **-ä** CS; **stråidä** CS; sup. **strått** FCS; *strɑi̯t* L, VBHG; perf. part. **stråddar** el. **stråidar** CS: 1) strö (ut) FS; CS; HG. 2) att på väf i hvart 3:dje eller 4:de rör träda blott *en* tråd **(an trad i råir)** i st. f. två trådar, såsom det bör vara, allt för att få uppränningen att räcka bättre till och väfven hålla sin bredd, då vadmalet naturligtvis blir tunnare; sådant anses oärligt F; strö, när man (under det man **kastar i skaid)** icke träder trådar i hvart rör ST. — **strö-*batt stroibatter,** när alt ligger i oordning, thet ena här, thet andra ther. **Gardar järo stroibatter,** gårdarna i socknen liggia ifrå hwarandra, kringspridda Neog. **-borg stråiburg** VB f., bf. **-i,** det man eljes kallar Trojaborg. **Räita av stråiburgi,** då man som vanligt ritar det kring ett kors. **-mulen stråimulen** RN, strömolnig (luft). **-*sel** f. pl. **stråisilar** FS; CS; BU, selar utan **halsuk,** med **rumpugiård** FS; CS; bästa selar BU; nyare sorts selar (med många knäppen och remmar) FHG.

strö(a) v.[2] **ströia** VS, för hushållning träda blott en och ej två trådar (som det skall vara) i hvart rör af väfskeden; blir dåligt, bedrägligt arbete, väf.

***ströd stryd** FS; CS; HU; **ströid** F; *stryd* FHG; GHHm; m. F; f. F; HG; n. FS; CS; GHHm, bf. **-i, -ä** F, räcka, sträcka, trakt HU; lager (i jord), riktning (åt ett håll) S; sträcka, stycke, länga GHHm; läge, räckan af alla hopsatta fiskgarnen i sjön F; rad, sträcka: **sätta näiu garn i ätt stryd** FCS; = **varpa** F; 12 garn eller 4 **varpor,** hvilket allt tillsammans heter **stryd, -i** F; stim, flock (af fisk) F; hop av folk el. fä FHG. **I ett stryd,** i sällskap, i en flock, skock (fisk) F.

***strödig** *strydu* GHHm, ojämn, olika på olika ställen: *dɛ i̯ær strydut mɛ strømiggn nǫ, sumt far nǫgu u sumt far inta* GHHm.

ströe ströii FS, CS; *strǽi̯a* FHG, n. (indef.; def.), strö, kvistskräp, stickor, som strös, läggas kring humlens rötter.

ströig stråiugur FLCS, spridd, kringströdd, **gardar liggä stråiut.**

ström straum S; CS; FS; CS; BU; L; **strom** [?] CS; *straum* FL, LÄHG; GHHm; LK; HETg; EKWss; GBJ m., bf. **straumen** F, ström; strömdrag i vattnet. **Straum u kivull äi vattni** F. **Makur straum,** (långsam, sakta) FCS. **Snaudr straum,** ström som går ut från land L. **Ätlig straum,** ström inåt land L. **Villgalen straum,** då strömmen är häftig F. **Ga pa straum** för att **akta** [vakta fisken vid Sjuströmmar] SH 83. **Straumen laupar upp,** strömmen gör sundet isfritt F. **Straumen järr öir** [ur]. Fårösund är isfritt F. **Sätta i straumen** [i ngn av Sjuströmmar], straff för tjuvfiskare S. Jfr **nordan-, snett-, västan-** och **östan-ström.** — **ström-gata straumgata** FS; CS f., lång öppning mellan flytande is; blåströrd strimma mellan lugnstrimmor CS; lugnfläck (på sjön)

af strömmen; vak deraf S. **-gång straumgang** F m., blåst med ilstrimmor på slätt vatten. **-nål straumnal** (L), VB f., bf. **-i**, kvarters lång fisk, men knappt så grof som en griffel. Jfr **sjö-nål**. **-*rak straumrak** FS; CS f., blåströrd strimma mellan lugnstrimmor CS; när det blåser vissa stråk S. **-villa straumvilla** FS; CS; **-å** AG, (NS) f., hvirfligt vatten af 2 strömmar som mötas FS, CS; strömhvirfvel i vattnet, hit och dit AG. — Sms. med **ström(s)-** (med avs. på Sjuströmmar): **ströms-bod straumsbod, strömsbod** S, en sådan å hvar sida om Sjuströmmar BO. **-byte straumsböyte** S, **(strömsbyte** 1661), [då bönderna, prästen och kronan dela fisken i Sjuströmmar]. **-fiske straumsfiske** S, [fiske i Sju-str.]. **-kamrat straums-, straum-kamrat** VS, de som fiska tillsammans vid Sjuströmmar. **-*koksa straumskåkksa** VS, ett slags skopa såsom

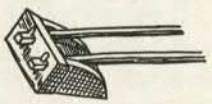

en mullfösa, hvarmed Sjuströmmar rensas. SH 82. **-lott strömslut** S, [fiskelott i Sjustr.]. **-lykta straumslyktå** VS; **-lyfta** SH 83 användes vid fiske i Sjustr.]. **-ordning straumsordning** S, se Gotl. arkiv 1931, s. 50 ff.! **-rock straumsrock, -en** VS, en gammal kapprock [som användes vid fiske i Sjustr.]. SH 83. **-rätt straumsret** S, "strömsrätt", = strömsordning.

ström adj. **straumur, straum,** n. **straumt** FCS, strömmande, strömt.

strömming stremming Neog; L. soc.; F; **strämming** FS; CS, FL; TO; LCS; VB; *strâmıgg* FN 332; *stræmıgg* EKWss; *stræmıgg* F, FL, LÄ, NRHG; GBJ; *stromıgg* LK; *strɛ̜mıg* [föråldr.], *stromıg* ABNC m., bf. **strämmingen** FCS; **strèmmingen** F; *stromıggan* LK. **Gi han säuran stremming,** ge honom sur strömming F. **Strämming u välling räkkar are kring** TO. **Säur strämming, bla välling, bällghundar, kum haim!** (säger vällingklockan) VB. **Vör ha fat flukks** [mycket] **mä strämming** LCS. **Strämmingen jer kårrtår äi fisken** FS, CS. Jfr **djupgarns-, lek-, lös-, tal-, vik-, vinter-** och **vrakströmming.** — **strömming-brede stremminga-braide** F n., hop, hög (på landet). **-garn** *stræmıggan* HE Tg n. **-gäl** f. pl. **strämmingagailar** FS; CS; *strömıggâılar* BR HG, strömmingsafskräden. **-höna strämmingahyna** FS; CS, liten sjöfågel i hafvet, stor som årtan, kom vid Mickaëli tillsammans med allarna; = **sildkneipa**; simsjöfågel, svart o. hvit, stor som en skata FCS. **-leda strämmingalaida** FS; CS, ("ack.") **-u** F, FLCS, leda till strömming: **hart däu magakval u strämmingalaida**? FCS; . . . **u stränminga-laidu** (acc.) F, FLCS. **-mjölke strämmings-mjälka** [-ä] CS m. **-*moe stremmingamoe** F m., hop, hög (på landet). **-soppa strämmingssäupa** S, är kokad på fiskspad, sönderskurna strömmingsbitar och kålrötter med mjöl och mjölk. SH 90. **-spett strämmings-spit** ÖG n., [spett] fastsatt i spisväggen, hvarpå man torkar strömmingen öfver elden innan han stekes. **-stack stremmingastack** F m., fisksvärm (i sjön).

***ströning stråining** FCS, strö.

***ströningom** adv. **Gardar ligga stråiningum,** spridt, kringströdt FCS.

***ströse** adv. **stråisä** suCS; *stroɣsa* vBWss; (*-oi-*) vBBn, kringströdt, spridt: **rygän vaxar stråisä** suCS. *di ligar stroɣsa*, spridda ekWss. *gardar liga stroisa*, gårdarna ligga spridda vBBn.

strövla ströfla fram, stryka fram F.

stubb s.[1] **stubb** fS; CS; BU; VB; *stub* brHG; GBJ m., bf. **stubben** F: 1) stumpar af gamla trolar F; VB; gamla gärdslestumpar BU; stump GBJ; pl. **stubbar** (rotved) RN. Jfr **trolstubb. Brauta stubb** F (lek, se **ben-kast**). 2) stubb (efter avskuren säd) fCS; HG. Jfr **havre-** och **rågstubb.** "Rubb och stubb", alltihop S. 3) kvinfolksstubb, [underkjol]. 4) den afskurna stumpen af ett öra CS; boskapsmärke; (= **av-skörd**) S. **Stol i stubben**; **söil** (syl) **i stubben**; **nygg i stubben** etc. (boskapsmärken). — **stubb-gädda stubbgädda** fS; CS; **-e** LF f., kortare och tjockare än vanlig gädda, är en träskfisk F; en i Östersjön lefvande kort form LF. SH 25, 30. **-kniv stubbkneif** F m., slöjd-, slagtknif; = **tällt. -söde stubb-såide** RN n., tjärdal, tjärubränning på **stubbar** (rotved). **-åker stubbakar** S. **-öra stubbåira** F f. (fårnamn).

stubb s.[2] **stubb** HN; MB; GH, (L), RN; NS; VB; SU m., pl. **stubbar** RN, själnät, flytnät, HN, RN; SOIII flyter omkring en kutsten MB; kutnät; om grova garn säges ock: det är groft som en **stubb** VB; groft nät, som på **flaar** flytande står omkring kutstenen 4 aln. ifrån densamma med öppning inåt landet; **stubben** eller nätet är 11 famnar långt och 11 maskor djupt (goda 4 aln. djupt), med hvarje maska så stor att kuten kan träda hufvudet igenom; till **stubben** går vanl. 5 à 6 ℔ häcklad hampa SU; = **smagarn** F. **Stubbar** . . bindas såsom andra fisknät, af snören af $^1/_8$ tum i diam. (ss. en smal blyertspenna). Bundna öfver **käutkavlen** med **käutnali** har hvar maska 9 tum i hvarje sida eller 36 tums innehåll. **Stubben** bindes 24 famnar lång och 9 maskor djup, och "skjutes" såsom andra fisknät på det sätt att af **tjänen** göres en ögla (**åiglå**) om $^3/_4$ alns längd och i den andra ändan af tjänen lemmas en famn: denna ända kallas **farningstraden. Stubbens** längd, sedan han blifvit "skjuten" (försedd med alla nättillbehör) är 12 famnar. På **tjänen** bindas 32 **skilldrar,** trästycken af omkr. $^1/_2$ alns längd och 1 tum på midten, men åt ändarne något smalare. Dessa träpinnar fästas vid **tjänen** med snören på ungefär lika avstånd från hvarandra och hålla nätet eller **stubben** uppe i vattnet. En sådan **stubb** räcker vanl. ej längre än 2, högst tre år. En större sten med ifästadt omkr. 1 famn tåg, **stor-'allen** (stor-hallen), stor som en vanlig sättningssten, samt en mindre, **läil-'allen,** stor som en vanlig **gummbarstain,** fästas vid stubben . . Der laga de då sina redskap i ordning på det sätt, att **stubbar fares äi jop** (sammanfästas 2 och 2), hvilket åter tillgår på så sätt att den ena **stubbens farningstrad** bindes i **åiglu** på den andra **stubben**; **stor-'allen** bindes i **åiglu** på den första **stubben** och **läil-'allen** i **farningstraden** på den andra. **Stubbar'**, på detta sätt sammanfästade kallas **länkar** eller **stubblänkar,** som äro sex till antalet . . Om det är någon **käut** uppe på stenarne . . kasta de sina **stubblänkar** ur båtarna i vattnet för att blöta dem väl och lägga dem sedan mycket

redigt i båtarne igen . . Om då **käuten gynnar falla** (begifva sig från stenarne för att fly) kasta alla båtar sina **stubblänkar** tvärs över viken för att instänga sälarna, vilka rusa ut och då trassla in sig i stubbarna, varvid man klubbar ihjäl dem NS. **Stubbar** (ell. **smagani**) läggas i skymningen; ordnas i vattnet medelst **stubbkroken** RN. — **stubbkrok stubbkrok** RN m., af trä, 4 aln lång [att ordna "stubbarna" i vattnet]. **-länk stubblänk** RN, NS m., pl. **-ar**, [sammanfästade "stubbar"].

stubba v. **stubba** NS, ta kut med liggnät.

stubbad Stubbäde, nubbäde, -näfve högt — buss, buss, buss? (gåta: en borste).

stubbe stubbe RN m., slekestock för fisklake, tjära m. m. brukas stundom i fårhusen.

stubbig stubbug CS, afstympad, kort. "Två stubbiga stolar" (fårmärke).

***studdja studdja** FCS, = **stuta**, stamma, stottra.

studie m. bf. **studien** GA, akademien.

stuga stuga FS; CS; **stäuä** S; CS; **stävva** (F); *stɨûga*, *stâva* FN 319; *stɨùga* FHG; *staya* FD; *stàya* FL, LÄ, BR, GGHG f., bf. **stufwu** Sahl; **stäuu** S; CS; L; RN; **stugun** [?!] FCS; **stävva'** F; *stɨùga* FHG; *staauuu* EKWss; *stàuu* allm. HG; ack. **stävvona** F; pl. **stugur** FS; CS; *stàuar* LÄ, BRHG, stuga; rum; hvardagsrum S; HG; mindre boningshus (större = *bygnɨg*) BRHG; bergsgrotta S. I Hallbjenne (i När) gamla byggning funnos: *gàm‿stàuu* (en sorts skräpkammare med stengolv), *stòurstâuu*, *nòɨstâuu*, *vàrdastâuu u kǫ̂ka* NRHG. **I ara stufwu** Sahl; ɔ *dàn‿stàuu*, i det andra rummet BRHG. **Sättä sol i stäuu**, taga husbondeväldet eller blifva sträng i huset CS. **Sättä (dig) sol i stäuu**, kväsa, kufva (F, L). **Han har u ajn af dajm sum sätter'n sol i stäuä** (Samtahl 1771) S. **När främnes folk kåmo ej stävvona** F. **Ga milla häus u stugur**, gå hemma i gården FCS. *ræn‿ɔ stàuar*, springa i stugorna (och skvallra) BRHG. Fg. ack. stuvu Rs. Jfr **ar-** (**annan-**), **bad-**, **bagar-**, **bod-**, **för-**, **hög-**, **jord-**, **kåt-**, **lek-**, **mål-**, **ner-**, **sten-**, **stor-**, **ut-**, **vak-**, **valv-** och **vardags-stuga** samt **lill-**, **mellan-**, **spärr-**, **stor-** och **överstugors.** — **stugu-gris stäugräis** CS m., goddagspilt. **-lamm stugulamb** F n., lamm, som då modren dödt, födas i stugan. **-mellan stugamillum** F; **stuemillum** BO, mellan stugorna. **-skitare stäuskeitare** GA; **stu-skitare** S, handtverkare, som orena, tillamra stugan GA; som arbetar inne (skräddare och skomakare) S. **-ställe stuguställe** (F), [ställe där en stuga stått]. **-van stu-, stäuvanar** S, stuguvan, hemtam. **-väder stuguvädur** FS; CS; **-ärr** F; **stäuvädur** BU; AG; **-år** L n., ruskväder, då man helst sitter inne i stugan. **I dag jèr hä stuguvädur: hä jèr bätur vara inne pa bära maten, än vara äute u inti fa!** F.

stuka v. **stuka** S, (F, L, KB); **stukä** CS; LCS; *stàuka* NRHG; (ä.) LHG; *stɨùka* LHG; pres. *staúkar* EKYg, smida ihop jern från ändan att det blir kortare och tjockare S; HG; Yg; äfven om deg, kitt, annat S; förtjocka jern genom hamring; afhugga **snaiden** på en stock CS. **Stukä av**, afplanka CS.

***stula stulå** LJ; L f., bf. **-u** LJ [blott i leken]: **Gläfvä stulå** LJ; **tälä stulå** L, [kurra gömma]. [Man

täflar] om att först komma till "täl-stället" eller **stulu** och att der få spotta för sig. Den som först har fått spotta för sig har "fått **stulu**" (vunnit). [Man ropar] **Pink Pånk (tälaren) star bi stulu** [etc.] .. Skulle någon spotta 2:ne ggr för sig har han "mistat **stulu**" (förlorat). ["Tälaren" får ropa]: "fri **stulä**, kom fram" S.

stulen stulenn VB. **Tälä stulenn** [kurra gömma] VB.

***stulka stulka, stiolka** Neog; **stulka** Sahl; **-ä** CS; **stållka** SUCS; **stål'ka** HM, en liten flicka Neog; flicka SUCS; liten flicka (smeknamn) HM.

stum stummur LCS. Jfr **dumbe**.

(?) ***stumla** s. **stumla** Ln; **stumbla** F f., ack. **stumbluna**, pl. **stumblur** F. = **stumle**.

stumla v. **stummlä** Rz 690 a, hugga af ett träd.

***stumle stumblä** Neog; S; CS; (F; RU; VB); **-e** (F; GU); **stumle** Sahl; (HI); **-ä** Ba; *stumble* HETg m., [ack.] **stumbla** F; bf. **stumblän** RU; pl. **stumblar** (BU; MB); SÅ 6; **stumlar** (BS), en stubbe eller stabbe i jordenne effter afhugget trä Neog; stubbe (med rot och allt) CS; F. All Helgona-natt skall alla **stumblar** ha hatt (ordspr.) S. **Gi hvar stumbla hvitan hatt** F, (se **april**). **Far, kum u ta yxi ör stumblän!** [ropade bysen] RU. Fg. (m. ack.) stumbla. — Jfr **stummel** samt **led-, tall-** och **tjär-stumle**. — ***stumle-grop stumblagrop** f., bf. **-i**, pl. **-gröpur** F, hvaruti **stumblar** stått. **-kvast stummlekvast** m., mycket grenig rot (af en tall). **-*mellom stumblamillum** NO, [mellan stubbarna]. **-nacke stumbla-, stumblenacke** F, (VB), **stumblanakka** FS, CS m., (f. [!] S), del af stubben som är ofvan jord. **-skog stumblaskog** FS; CS. **Fara äi stumblaskog**, då man gräfver upp furustubbar till **såide** F. **Arbuda äi stummblaskog**, arbeta med rotbrytning F. **-söde stumblesåide** GA n., tjärdal (med rotved). **-tapp stummletapp** F m., pålrot (hufvudrot) som går rakt ned i jorden af en tall. **-*törve stummblatörrvi** F, [tjärved]. **-ved stumbelvid** AG; HM m., fetved i roten, (= **rotvid**).

***stummel stumbell** S; *stùmbal* (föråldr.) ABNC; NR, VBHG; *stumbl* EKWss; *stùmal* BRHG; ABNC m., bf. *stùmln* BRHG; pl. *stumblar* EKWss, stubbe. *bràut stùmlar*, bryta stubbar; *klàu stùmlar* (klyva); *skiàut stùmlar* (skjuta, spränga stubbar) BRHG.

stump stump FS; CS; FL, SUCS; VB m.: 1) stump, brödskalk; första och sista biten som skäres af ett bröd: **försti, säisti stumpen** FS; CS; FL, SUCS. 2) kreatursmärke VB, = **afskörd, stubb.** **Afskörd med 2 ristar i stumpän** Sö.G. Kn. 3) **stumpen** (ökn.) ultimus [i Visby läroverk] S. Jfr **bröd-, maring-, måk-** och **tvetstump**. — **stump-rumpad** *stùmprùmpa* ABNC, (oböjl.), med stubbad svans (mest om kattor). ♀ *stùmprúmpa kata* BRHG. **-rumpen stumprumpen, -i, -it** [!], stubbsvansad. **-rumpig stumprumpu, -ug** CS, stubbsvansig. **-stol stumpstol** Sö. G. Kn, (NS, VB) S, "- på" (1), "- under" (2); "två **stumpstolar** mot sig" (3) Sö. G. Kn (kreatursmärken).

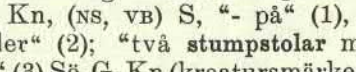

(1) (2) (3)

stumpa v. **stumpa** FS, CS; **-ä** S; CS, hänga ojemt CS; kjolen

stumpar, är för kort S. **Stumpa upp,** binda upp (bak, t. ex. en kjortel) FS; CS. **Stumpä upp,** uppbinda, förkorta något hängande, t. ex. en kjortel, hästsvans CS. **Stumpä af,** afstympa, stubba af, hugga af CS.

stumpig stumpug CS, afstympad, (kort).

stund stund FCS; L; RN; *stund* ABNC; HETg; EKWss f., bf. **-i** FS; CS; pl. **stundar,** bf. **-danar** FCS. **A stund av,** för en stund L, RN. **Trax pa stundi** F. **Äutarsta stundi,** yttersta stunden FS, CS. **Bi stundum** CS; FLCS; AG, (HM, NS); **bi stundom** F; L, stundvis, stundom, då och då. Jfr **sladder-stund.** — **stund-*mellom stundmillum** CS, stundvis. **-näm** *stundnęm* LK, flitig.

stunda stunda Neog; FCS; **-ä** LCS, töfwa och wänta efter betalningen. **Stunda mig litet** Neog; vänta, töfva CS. **Ja stundar pa di** FCS. **St. mi läitä mä bitalningi** LCS.

***stunka stunka** Neog; FS; CS; **-ä** Ba; S; CS; *stùŋka* ABNC f.; pl. **stunkar** (MB): 1) är ett iholt stycke som vpsettias på husen, ell. i trä ther stararna hafwa sitt bo vti Neog; starbo Ba; starbo, fyrkantigt el. rundt nästan i form af en ölstånka, som uppsättes på taken el. i träden vid gårdarna och hvari svartstarar bygga sina bon CS; starbo (å tak, i träd) S; starholk NC; (av en urholkad träkubb eller en hopspikad låda) HG; = **strunka, star-str.** FCS. "Stunkor" brukades i Anga för toppskräckor i tallar vid sjön (RN). Jfr **skräck-, star-** och **töl-stunka.** 2) rutten, ihålig stubbe, (jfr **ek-stunka**) S; kärl af en urholkad trädstam (F), ÖJ; *drìkstùŋka* NRHG. Jfr **öl-stunka.** 3) hög hatt (skämts.) ABNC; = *stuŋkhat* BRHG.

***stunke** *stùŋka* BRHG; *stuŋk* [apok.?] GHHm; *stuŋkæ* FIYg m., starholk.

stupa v. **stäupa** FS; CS; RN; **-ä** S; impf. **staup,** (pl. **stupo**) FCS; **stäupä** FS; CS, sup. **stupi,** perf. part. **stupin** (F)CS: 1) stupa kull, falla omkull FS; CS; RN; dö, luta, stå på stup CS. 2) (impf. **stäupti,** sup. **stäupt** (F)CS, ställa på stup el. i lutande ställning.

stursk *stusk* BRHG, n. **stursst, stusst** CS.

stut stäut FS; CS; AG; L; *staut* BRHG; ABNC; HBTg; *staut* GHHm; EKWss; GBJ m., bf. **stäuten** AG; L; pl. **stutir** Neog; bf. dat. **stutume,** ack. **stuta** Tft; **stäutar** F; BU; *stæutar* LK: 1) tjur CS; osnöpt oxe **(fastur stäut),** tjur FCS. **Dä stäut gär, hä naut bläir** (ordspr.) S. "Ta stut" (fig.), bli lägrad. *ha fik ìnt staut,* hon blev ej betäckt (om kor) BRHG. **Gauken värpar äi fassta stäutars späur [spur]** F. **När dä vill si väl da kann stäutar o mjölkä** (ordspr) S. 2) oxe CS; HG. *kaɪr ma stàutar,* köra med oxar BRHG. **Täma stäutar** BU; **tämä stäutar** S; CS, en lek, då man söker dra kull hvarandra med ett par tömmar fästade vid fötterna af de två täflande. **Spode dig u kum haim mäd stutume; laup tak stuta fatt** Tft. 3) oslagen fläck, hötapp AG; stuf, stycke, återstod FS; CS. "Sticka stuten", sluta slå sista stycket på en äng F. *dau baɪta ma stàutar,* du lämnar oslagna stycken (sades vid höslåtter) NRHG. 4) [det först utsatta garnet på vrakfiske] L, (jfr **ko** och **kvinda**). Jfr **fast-, ko-, köp-, sjö-** och

stång-stut. — **stut-galen** stäutägalen, f. -gali CS, brunstig (om kor). -***grilla** stäutagrillur FS; CS, kons brunst. -***hira** f. pl. **stäutaheirur** FS; CS, bf. **-unar** F, brunst (hos kor): **ha har st. pa si** FCS. -***hirig** stäutaheirug FCS, stutgalen om kor. **-kalv** stäutkalv S; FCS; *staṷtkalv* ABNC m., tjurkalv. -***mege stutmige** (F) L m., bf. **stäutmigen** RN, penis bovis. **-pill** m. bf. **stäutpillen. Ainveis sum st. -plog** stäut-

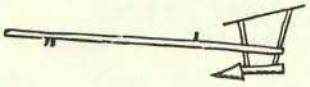

plog GA. Jfr **russ-plog.** -***spink** m. bf. **stäutspinken** (L), RN, spetsen af **stäutmigen,** penis bovis. **Ainveis sum stäutspinken** [ordspr.] RN. **-ämne stutämne** S n., liten dragare.

***stuta** v. **stäuta** AG, lämna efter sig oslaget gräs AG; "stuta", slå illa S.

***stutsa stussa mäd** VY, skryta, sturskas (?) med: "Då har han ändå något att stussa mäd". Ty. stutsen, ä. sv. stussa (Lind).

(?) *stutsera stusserä LCS: **sum jär stålltur.**

stuv s. **stäu** i uttr.: **för stäu** GA, för stuf. *i lansaɉn fo staṷ*, ni länsar in för stuv, kör in (hö) allt vad ni hinner BRHG. *dɨ byga fo stáṷ*, = allt vad de kunna LHG.

stuva v.[1] **staua** Sahl; PS; VB; **-ä** CS; **stavva** FS; CS; *stàṷa* BR, L, NRHG: 1) packa ihop Sahl; stufva ned FCS; stufva lasten, ett lass F. **Staua in,** packa, lägga in i skepp PS. *stàṷ-náɪr*, packa ner BRHG. *staṷ hóṷp*, packa ihop LHG. 2) gå och pussla, småknåpa och arbeta (om gammalt folk) F, VB; stöka F CS. **Ga u stavva uppi haila netunar,** gå och stamla eller bestyra uppe hela nätterna FCS. — **stuvmat staumat** Sahl, PS, pundvaror.

stuva v.[2] **stävva** FS; CS; *stàṷa* BRHG; perf. part. **(upp-)stävvar** F, stufva (mat). **Stävva upp,** stufva upp (mat) FCS.

stybba stybba F; **-ä** S, (håret) stubba af, kortklippa (håret). **Stybba av,** stubba af, klippa af (håret).

stybbe stybbe F; AG; L; **-i** FCS, m. AG, n. FS; CS; L, spetsen på korn, (= **stagg**) L; det grofva som på logen räfsas från säden; småax F; strö, båshalm (?) för kräk AG. Jfr **halm-stybbe.** — **stybb-stia stybbi-stäia** FCS.

styck s., se **liv-** och **pann-styck(e).**

stycka stycka ut VY, bita, hugga stycke ut.

***styckas** v. **styckas** FS; CS, vara istadig, ej vilja gå utan stegra sig, slå sig kull etc.; om hästar som resa sig och krångla, då de skola taga åstad för vagnen. — **styckas-kräk styckaskräk** F n., hästar som **stykkas. -vana stykkasvane** FS; CS; **stykkavana** F, istadighet(svana).

stycke stykke Neog; Tft; F; FO; LS, CS; **-i** FLCS; LÄ; *stɨɉkɨ*, FL, LÄ, HUHG; *stɨɉka* FL, LÄ, BRHG; ABNC n., bf. dat.-"abl." **stycki** Tft; pl. **stykki** FLCS; L; **stycki** [!] Tft, *stɨɉkɐ* FHG; *stɨɉkar* FL, LÄ, BRHG; ABNC; bf. **stycki** Neog; *stɨɉkan* FHG; *stɨɉkar* ABNC: 1) stycke, bit **Ta stykke af nåken,** besegra någon, bära något som en annan ej orkar med (OH); "ej många som togo stycket af mig", = som besegrade mig OH. *ta stɨɉkɐ̂v*, ta stycke av köttet, då man slagit sig: *da toṷ stɨɉkɐ̂v*, *da* BRHG. 2) [kanon]

Han skaut i sender med badi stycki Neog. 3) tillhygge (LÄ) **Haddi stykki, skuddi sla!** [ropade bysen] LÄ. 4) hvit, turbanlik hufvudklädsel för gifta fruntimmer, med uppstående styfstärkt snibb framme FO. 5) "**ett stycke snaror**" F (se **böt**); 10 famnar fågelsnaror med 200 **smasnaror** ell. 20 på famnen ell. handbredd mellan hvarje **smasnaro** L. 6) **(högfärdsstykke)**, liderlig, slamsig piga S. — Jfr **angla-, bröst-, mäster-, nyttje-, näs-, pann-, rov-, slaktar-, tild-, tråd-, tvär-, ved-, väg-, vän-** och **ämnesstycke.**

***styffel styffel** CS m., gammal gubbe, vanl. i elak bemärkelse.

stygg styggur FCS; f. **stygg** F CS; L; n. **styggt** S; F; pl. *styga* GHHm; n. **stygg** FCS, stygg, besvärlig; obehaglig, otäck HG; ful GHHm. **Ann styggur tåi** [töväder] FCS. **Ann styggur havvdi** [se **havde**] FCS. **Stygg slet**, svårt att slå (om tufvig mark) L. **Dä kan ingen ota mä** [stå ut med] **dä päikuna, ha jär så otroï u stygg** FCS. **Itt styggt varsel** S. **Han haddi syllvur äi råiri** [bössan], **ällas kundä dä ha bläit styggt för hann** F, [se **havfru**]. *hṵúu, da va stykt!* usch, det var otäckt (om ett olyckstillbud) BRHG. **Jag har fäira stygg ärr** F CS. **Russen haë inti vari handa pa längi, di jeru stygg till ta** [svåra att få tag i] FCS. *kraftar seir styga aut* GHHm. "Ha stygg mund", ovettig VY.

stygga s. f. bf. **styggu** Sahl, PS, moderpassion; (= **gamlu**), rosen, Erysipelas.

stygn, se **styng.**

***stylka stylka** I 108: 18; **styllka** FLCS; BU, GH; **-å** AG; NS f., liten flicka, flickstumpa S; CS; som nyss börjat gå I 100: 18. Jfr **stjolka** och **stulka.**

***stylpa styllpa** FCS f., liten flicka.

***stylt styllt** L; NS m., gammal gubbe.

stylta s.[1] **styllta** FS; CS; **-å** L, liten flicka FS; CS; gammal kärring L.

stylta s.[2] **styllta** S f., pl. **styltur** GA; dat. **styltum** Neog, Sahl, Ba; LCS. **Laupä pa styltur,** [gå på styltor; lek] GA. **Bei styltum,** något i sender; **hä kom yren** [ur honom?] **bei styltum** Neog. **Bi styltum** Sahl, LCS, något i sänder Sahl; (= **bi stundum**), då och då LCS.

stympa stymmpa FS; CS; impf. **stymmpa'** FCS, klippa (håret, snöret) "vid stumpavis" [i stumpar]. **Stymmpa av,** afstubba hår; afhugga **snaiden,** (snedändan på en stock).

stympare stympare Neog; L. soc., en stackare.

***styndare stynndare** S; RN m., pl. *stỳndrar* BSYg, 4 aln hög stolpe (vid båt-länningen) med 2 alns långa sidogrenar, att hänga fiskdon på RN; de pålar med knaggar; på vilka "asar" [se garn-ås] läggas upp Yg; stytta, t. ex. mot ett plank S. Jfr **stönare.**

styng styng FS; CS; *styg* BRHG; *stygg* LHG, m. FS; CS, n. HG; pl. **styngar** F, stygn (då man syr); "håll- och styngn"; **stygn** PS, moderpassion (jfr **stygga** s.!). Jfr **under-styng.** — **styng-korn styngakårn** FS; CS n., blommor på enbusken S; något som växer på enbusken, liknar hafrekorn CS. **-skål** pl. **styngskålar,** linderskålar [se d. o.]. Att dricka ur då folk hade styng och håll.

styr styr; stöir, stör S; *stø̜ɪr* L HG n., stor möda, bråk, arbetsbrådska, bestyr, möda; larm, oväsen. "Buller och **stör**" (i visa). "Sätta på styr" BU; **sätta pa stöir**, förstöra, förskingra. Jfr **upp-styr.**

styra *stø̜ɪra* FHG; *stø̜yra* GHHm; *stø̜ra* EKYg; NRHG; *stø̜ːra* LHG, styra (t. ex. en båt). Styra **gaitar** till grinde [lek]. De lekande sitta i en ring ned på golfvet. Förlekaren går inom ringen med en käpp i handen och declamerar:

"Styre, styre alla mina getter till grinde;
somliga halte och somliga blinde!"

och sedan går han till hvar och en af getterna, pekar med käppen (herdestafven) och manar dem sålunda: "in med benen!", "in med armbågarna!", "ned med hufvet!" o. s. v. Sålunda fortfor han att alltmera hopkrympa getsällskapet, tills dess någon ändtligen miste jemnvigten, föll omkull på golfvet eller ej förmådde uthärda i den anbefallda ställningen, då något litet stryk efter behag vankades och pant utfordrades. VY. — **styr-stång stöirstang** CS f., (på tröskverk). **-tull stöirtull** AG m., lös tull (som alltid brukas till rodd) men att lägga **stöir-ari** på då [man] seglar och styr med en åra och ej med rodret. **-*år** f. bf. **stöir-ari** AG, styråra.

styrka styrke Tft; **störkä** CS; *stø̜rka* LÄ, BR, AN, GG, ÖGHG; *-a* NRHG; *stø̜rka* FLHG; HETg; GBJ; *-u* ARHG; *-a* L, VBHG; m. CS; f. ARHG; HETg; GBJ; n. [?] Tft. — **styrk-spel störkspel** GA, [idrottslek där det mest kommer an på styrkan]. Jfr **kvick-spel.**

styrka v. **störkä** CS.

styrsel *stø̜rʂ'l* ABNC f., styrsel stadga.

styv adj.[1] (***stiv**) **stäif** CS; **stäivur** FS; CS; *stæ̜ɪvur* FHG; *staɪv* GH Hm; *staɪ̜v* ABNC; *stæ̜ɪ̜var* HETg; *stæɪvar* LK; *stɛɪvar* GBJ; ack. **stäivan** FS; CS; f. *stæɪ̜v* HETg; n. **stäift** FS; CS; *staɪ̜ft* FL, LÄHG; ABNC; *stæɪ̜ft* HETg; pl. **steifva** ST; *stæɪ̜va* HETg; n. pl. **stäiv** FCS, styf, oböjlig F; styf, spänd (tåg); sträng (möda, arbete) FCS. **Ann steifvur Dikkt**, en lat orörlig karl F. **Sleta katten** så gör han **stäivan stjärrt** FCS. **Göra stäift käpabain** (se **käp-ben**) FCS. *stæɪ̜ft sam bàghán* BRHG. **Steifva sum hånn** SF. **Mäin kne jeru stäiv** FCS. Jfr **munstyv.** — **styv-*benta** f. bf. *stæ̜ɪ̜vbáɪ̜ntu*, den styvbenta (öknamn) NRHG. **-dikt stöifdikkt, steifvendikt** F, lat, orörlig karl. **-liv-styck steifläivstykk** F; L; RN; **steiflöistykk** RN n., lifstycke med jernstång och fiskben, som snördes ihop framme med vriden **snöirsnal**, silfvernål F; hvitt, af **seimadt** unglammskinn, utan armar med hvita halfarmar till axeln. Det snördes till framme (öfver **spangar**) korsvis med snöre, som hade silfver- (ell. messing-) nål i ändan RN. Jfr **budord.** **-mynt stäivmynntur** (F) CS, **stäifmynnt** CS, styfmunt (om hästar). **-nackad stäivnakka** (F) CS; **-nackä** CS, nackstyf. **-nackig stäifnackug** CS, = föreg. **-ögad stäivaugar** FCS; **-auga'** F, styfögd, skarpsynt. **-öra steifåira** F, fårnamn. **-örad** *stæ̜ɪvɑ́ɪ̜ra* (om hund) NRHS.

styv adj.[2] **stöivur** FS; CS; **stövur** F, FL; **støvur** (F) CS; f. **stöif** F, n. **stöift, stöivt** F; **støvt** FCS, stilla, lugn (om sjö, vatten; väder på sjön) S; CS; halfstilla, halflugn CS. **Stöift väder,** lugnt väder F.

Vädret **jär stöivt**, stilla, lugnt F, FL. Jfr **o-styv** och **väder-styv**.

styv adj.[3] jfr **gin-stjup**, eljes blott i sms. — **styv-barn stiaubarn** FCS; *stjâubarn* FN 315; *stjàubán* NR, VBHG n. **-bror stiaubror** FCS. **-dotter stjaudoter** F f. **-far stiaufar** FCS; *stjaufar* GHHm m. **-mor stjaufmor** L. soc.; **stjaukmor** L. soc.; Sahl; **stjaumoder** PS; **stiaumor** FCS f. **-syskon stiausyskun** FS; CS; **stjaupsyskå** NS; **-söjskunn** [öj ändr. fr. y] SU; *stjàausýsku* GGHG; pl. n., änklings och änkas barn före giftet (äro ej släkt) FCS. **-syster stiausyster** FCS.

styva (***stiva**) s. **stäiva** FS; CS; HI; **-å** AG; LS; CS; **-ä** CS; **styfvä** BO, GHCS f.: 1) stöd, "schindel" CS; **half-rang** (vränge), som går upp i, stärker och "styfvar" roningen F; stöd för roningen BO, GHCS; som blott når ner på tredje **bat-vidu** AG; äv. = **dukkå** L. Se **roning**. 2) trän från "ukä" till "raide" på kälkar HI. 3) se **pill-styva**.

styva (***stiva**) v.[1] **stäiva** F, FL; **-ä** CS, göra styf S; CS; stärka CS. **Stäiva pa**, göra, hala styft FS; CS: **dä stäiva' pa tugi**, det gjorde tåget styft FCS; arbeta hårdt, hålla styft igen (om kut) F.

***styva** v.[2] **støva av** FCS, lugna af.

***styve stöive** VS; GH; **styfve** GH m., stytta, hängsla (vid byggnad) VS; stöd eller binde-stång t. ex. i ett tröskverks-storhjul GH. Se **ståndare**.

styvelse stivelse Sahl; **stäifvelse** BU; L; CS; *stœivalsa* LK m., stärkelse.

styver stöifwur Bröll.-d. 1726; **stöifvar** F(!); *stoivar* LK; *stóivar* ABNC m., (slant).

***styving stöiving** FS; CS; **stöving** m.: 1) någon som ej är fullvuxen S; halfvuxen (fågel, fisk, pojke) CS. 2) en styv, ovig person S; CS. Jfr **halv-**, **sork-** och **tall-styving**.

styvna stöivna FS, CS, lugna af, bli lugn S; lugnas om sjö, **vädre** stillnar CS. **Styfna burt**, styfna, stelna i döden F; **stöivna burt** (F).

stå v. **sta** Neog; Tft; S; CS; FL CS; GA; L; RN; ÖJ; BS; VB; SU; *stå* FN 336; *sta* allm. (ä.) HG; pres. **stander** [!] Tft; **star** Neog; FS; CS; BU; AG; GA; RN; NS; pl. **sta** F; impf. **stod** Tft; FCS; **stog** FCS; **stok** FS, CS; **sto** FCS; RN; *ståuk*, *ståu* FN 318; *stou* FL; LÄHG; HETg; *stou* GHHm; EKWss; GBJ; *stou* ABNC; *stu* VBWss; pl. **stogu** FCS; **stoo** FS; CS; sup. **stae** F; **stat** FCS; *stât* FN 336; *stat* FL, LÄHG; GH Hm; ABNC; HETg; EKWss; GBJ; perf. part. **(akar-)standen** (se **åker-ståndén**); f. *(nat)standa* GBJ; pres. part. **staënes** FS; CS; imperat. **statt** FS; *stat* FHG. Form. ex.: **Päuken äi russi, vill di inte sta!** VB. **Sta gumme**, stå fadder L; NS. **Sta u snopa**, stå och gapa, göra intet RN. **Duri star pa gain** [på gränt] FCS. **Når han star midt äi vika, ser han bade sunndaganer!** (säges om en vindögd) F. **Mens verlde star** F. **Sjeglen sta full**, seglen stå fulla (af vädret) F. **Hästanar sta nå äi**, äro förspända F. **Dä stod äi ain jäsa** [jäsande massa] FCS. **Pa garden stok jag u grunda . .** FS; CS. **Jag sto u löjdes pa, hvad itte matte vara** RN (visa). **Ha haddi panna staënes varma** F. **Statt inti bäi älden mä liausi** FCS. *stat ìntu kéik!* stå inte och titta! FHG. Konstruktioner och betydelse-ex.: **Vör kan väl årkä sta** [säges då man bjudes sitta] S. **Laidshageskogen skall sta där i**

min täid STÅ. **Star u byggar,** moln som hota med regn RN. **Dä står å lydes,** väderleken är obestämd, på övergång till ett annat lynne S. **Sta u tro,** stå i tyst förbidan CS. **Sta bäi,** räcka till, hålla ut, stå bi S. **Frågan jer fräi, u nai u jå star darbei** FS, CS. **Sta sitt rom,** stå sitt kast, fylla sitt rum F. **Star städ med,** som stadnat, ej kommer sig före GA. **Sta tväigrainslä,** skräfva FCS. **Dä star intä väggt** ell. **viggt** [vikt] CS. **Grinndi star ypi** (F). **Dä star dī till,** du måste; **dä star di tīll,** du har rättighet till att CS. *da stoų aldrı̣ tı̣l* . ., det var omöjligt FHG. *da stoų int tıl, at dı̣ kund faᵥ bạt upᵥ,* det var omöjligt att få upp en båt NRHG. **Jag skall gi di, så dänn raudi** [blodet] **skall sta öir di!** FCS. "Stod högt i akten", hade stor aktning S. **Star ei an allbruning,** när sjön med bränning bryter BU. **Dä star i bändu,** det står och bänder, sitter fast CS. **Hä star tig ännu i fatä** Neog. **Sta äi koren,** stå i koret, konfirmeras F; *sta ı̣ kọur* BRHG. **Sta äi meida säidor,** står i halm upp på sidorna (om kräk) F. **Sta ei porten,** "stå i porten" (skolgossarna) för uppköp av ved VY. **Sta äi pärk** (se d. o.). **Sta äi rade mä,** få råd med, kunna styra dem F. **Sta i städ,** stå stilla CS. **Sta äi tvetankar,** vara brydd, i tvifvel ÖJ. **Soli star pa hauge himmel** S. **Sta pa hälling,** att luta SU. **Star pa ajn härding,** kommer an på att hålla ut, allwar PS. **Väggi star pa häuk,** väggen står och lutar NS. **Sta pa jå.** jaka, ifrigt bedyra, säga ja F CS. **Sta pa nai,** neka ej, vidgå F, VB. **Sta till botar,** stå att bota F. **Sta ti oräums,** stå i vägen, skymma CS. **Undar särks kommando star jag inti** . . RN. Fg. standa. — Jfr **under-** och **över-stå.**

stål stal Sahl; FS; CS; KB; **stal** RN; *stạl* GHHm n., bf. **stale'** GH, stål; så kallas kniv under slagten KB. **Frausa äi stal,** frysa till sten (stål) (GA). **Vallbrute (valdbrute) stal,** när man oförvarandes bryter af ett eggjärn; är gott mot troll FCS. **Stale',** knif (då man slagtar) GH. Jfr **arm-, eld-** och **slint-stål.** — **stål-frusen stalfrusin,** stålfrusen S, hårdfrusen, stenfrusen. **-kvarn stålqwarn** (Bouppt. 1701 el. 03) S; **stalkvänn** (RM), drogs af två, en lop på dagen [maldes]; sållades och tämsades och slutl. med flor-täms; begagnades till finbröd, godråd m. m. Men malt krossades på grästenskvarn RM. **-nubb** pl. **stalnubbar** FCS. **Sla ståipta stalnubbar äi sko, dä järr skospara** FCS. **-rand stalrand** CS m., stålblå rand i läder. **-sätta stalsätta** (EE), klyfva upp yxan och inlägga nytt stål. Jfr **å-leta** V.

stånd *stand* FL, LÄHG; EKWss; GBJ n.: 1) stånd (t. ex. potatis). 2) Jfr **stille-** och **över-stånd.** — **stånd-*billa(-*birla) standabilla** Neog; Sahl; PS; FS; CS; BU; **standebilla** Linné Gothl. res. s. 238, 244; **-e** EH; **standbilla** PS; **standäbillä** Ba; CS; **standubilla** FCS f., dricka som står på mäsken, tunt spisdricka Neog; et slags swagt dricka, som Bönderne undertiden här tillaga, i det de slå mäsk efter Öhl eller Swagöhl uti et stort Träkiäril at stå och giäsa, det blifwer en ganska sur drick, . . så fort som det drickes, slås watn i stället Linné s. 245; tunnt dricka på masken, dit man kastar alla slags mat-diskar, som står och surnar i

en **standtunna** inne i stugan BU; nattståndet, skålt dricka EH; = följ. FS; CS. **-bir standu-, standa-bir** FS; CS m., dricka som får stå efter på **råsten,** slås vatten efter hand på och får surna; svagt, surt maskdricka. **-*bytte stanndo-bytte** F n., drickbytta. **-dricka standa-, stando-drikka** FS; CS; **standdricka** F; **-ä** RU; FLCS n., svagdricka, som göres efter brygden derigenom att vatten slås på den utsugna rosten RU; sämre tunnare dricka på mask F. **-dricktunna standdrikkatunna, -ä** FLCS f. **-gruva standa-grävva** F; **standu-grävva** FCS f., **ståndspis** S, (jfr **ligg-spis**); mindre köksspis (öppen på en sida) CS. **-*kär standakär'** BU n., alla slags trädkärl, stående med stafvarna upp och ned. **-man stanndmān** (F, L, VB), **standu-man** FS; CS n., ståndman, stubbad man på hästar. **-*peta standapeta** F; **standepetä** VB, = **standdrikka** F; dricka (stående i kar) VB. **-spis stanndaspäis** F. **-spån stanndospan** F m., (= **vato-span**) afhuggen plan fläck på en rund stock, att den må ligga stilla under timringen. **-sten standstain** BU; RU; *stanstain* EKWss m., pl. **standstainar** F; *standstainar* GBJ, stående sidostenar i spis, (se **spis**). **-torra** f. pl. *stàndtårar* LHG, *-ar* NRHG, på rot stående, förtorkade träd. **-tun standtäun** S; CS; F; BU; **standartäun** HM; *ståndtẹ̊un* BRHG; *standtaun* GHHm: 1) dubbel gärdesgård BU; "ståndtun" HM; ståndgärdesgård, bestående af först en enkel, vid hvilken sättes gärdslen korsvis CS; en vanlig *taun*, mot hvilken på ömse sidor äro resta *troular*, ungefär 4 alnar långa, vilka stå tätt intill varandra och gå i kors över *taunan*; användes till skydd mot tjufvar o. s. v., alltså särskilt omkring trädgårdar GH Hm; HG; = **späil-täun** FS; CS; = **spil-, spilltär-täun** LCS. För att

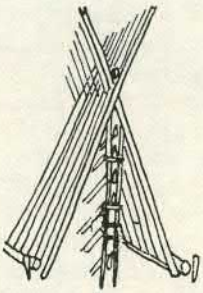

säkrare skydda trädgårdar och humlegårdar för tjufvar och äfven för storm som skadar frukten, brukar man ock "**standtun**", hvilken göres öfver den vanliga tunen sålunda, att trolor i hela sin längd ställas korsvis lutande öfver densamma med mellanliggande trolor i korset, och äfven längs marken liggande trolor, hvilka sednare, der de stående trolor äro nedsatta i jorden, med fastslagna pinnar ytterligare skola stärka ståndtunen. Stundom göres denna slags tun ännu oöfverstigligare derigenom att det i övre korset lägges hagtorn, törne, gamla krusbärsbuskar m. m. S. 1828 $^{9}/_{4}$ "gick man ännu på snödrivorna obehindradt öfver ståndtunarna på Tomten" [utanf. Söderport], (Isr. Kolmodins alm.-ant.) S. 2) Vanlig gärdesgård F, (jfr **spil-tun**). **-tunna stanndtunna** F; BU; **standatunna** F f., tunna inne i rummet för **standdrikka**. **-säng standsäng** L f., med stolpar, **luft, spärrtak** (och gardiner); [sparlakanssäng].

-träd standtrè S n., stående växande skog. **-ved standvid** L m., "stående" ved. **-ved-hop standvidhop** L m.

***stånda** S. **standa** Sahl, PS; FS; CS; BU; **-å** AG; L; RN; NS; HM; **-ä** S; CS; LCS; *stànda* GA, LHG; *standa* GBJ f., bf. **standun** [!] LCS; ack. **standuna** FCS; pl. dat. **standum** F, drickbytta Sahl; F; LS; CS; RN; med 2 bottnar, 3 kantigt hål och en hank på locket att bära i L; [likn.] BU; NS; HM; stående tunna till **standabir** F; mjöl- (eller humle-)tunna af urholkade ruttna granar L; sjelfvuxen, urholkad trädstam (alltid gran) till mjöl-, säd- eller maltkärl AG; kärl för förvaring af mjöl o. dyl., tillverkadt af en urhålkad trädstam (vanl. ask) GBJ; laggkärl med lock och "öron", att förvara mjöl i LHG; mindre laggkärl att salta korv och kött i GA HG. **Tag häit standuna!** FCS. Att **dricka stanndum,** att dricka säur dricka på mask F.

ståndandes standeness torr, om en sjelftorr tall el. träd RM.

ståndare standari FS; CS; **-e** F; L; RN m., ståndstock, på hvilken en träväderkvarn hänger och vrides kring (med tappen inglyggad uti); kärnstock (axelstock) i trösk-

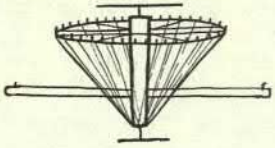

verk FS; CS; stående axel i en **skvattlå** RN; stytta (ståndare) mot en husvägg L. Jfr **rock-** och **uppståndare.**

stång stang FS; CS; BU; AG; L; HM; *stayg* GHHm; LÄHG; ABNC; EK, VBWss; GBJ f., bf. **stangi** FCS; L; RN, pl. **stängur** FS; CS; **stängar** CS; *stäggar* LÄHG; ABNC; EKWss; *staggar* GHHm; GBJ; LK; VBWss, bf. **stängunär** FCS; **stängnar** L; *staggana* ABNC; EKWss; *staggnar* VBWss, stång (spec. brudstång). **Stanngi jär kullfalli,** stången är är kullfallen L. **Sättä stang pa gaitarr** ell. **lamb** [ett fängsel] AG.

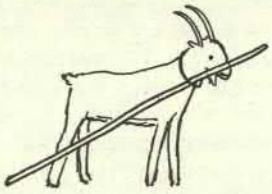

An bla man mäd stang äi rövi (gåta: slånbären) BU. **Stang-äi-jaulet** (term i **skärä,** femkort) KL. *da blaı̯ stagg i ɪáula,* det blev stopp, hinder (bilden från ett vagnshjul då något fastnat mellan ekrarna) BRHG. **Störtä stang** CS; L; HM; **störta stang**; **ställpa stang** F; *stort stagg* ABNC, en täflingslek, som består uti att kunna från axeln omstörta en lång och tung stång CS. **Ta stang,** röra stången i pärk CS. **Sla stang upp,** sätta upp bröllopsstång CS L. **Mä sjexten äners stang** Bröll.-d. 1738 a. **Räida kring stangi** (brudstången) S. Fg. (dat.) stangu. — Jfr **bak-, brud-, brun-, drätt-, hö-, kron-, ladu-, lysare-, maj-, not-, pärk-, rull-, ungmans-, vakt-, vind-, vård(e)-, vägt-** och **ögon-stång.** — **stång-brillor** m. pl. **stangbrillar** CS, [brillor med skalmar?]. **-glip stanggleip** består af två 3 alns stänger med sladdrigt nät mellan och tyngdstenar underst i midten, då fiskaren går fram med glipens stänger bakom axlarna och när fisken kommit,

drar ihop stängerna till en kasse samt tar eller stänger honom på backen. **Stanggleipen** var 1 1/4 ell. 1 1/2 [aln] hög och lika bred i nätet [anv. i Sproge-å]. SH 79. **-ridare stangräidari** F; **-ä** FCS; **-e** GH, (VT) m., pl. *stàŋgrǽi̯drar* LHG, gubbe, ryttare (fig.) GH, (VT); knäckebröd; brödkaka (med hål genom) F; hålkakor (förekom blott under exercisen, bakades ej hemma) LHG. **-slag stangslag** KB, säker, tilldragen knut [vid nätbindning]. **-*stekel stangstikel** L n., spel vid **vag** (i sednare tider), då man springer mot stiklet med en stång, tar fast med den i språnget, kastar stången från sig i det samma och hoppar öfver utan att röra stiklet. **-*strekel stangstrikel** S, = föreg. **-svep stangasvaip** FS; CS; *stàŋga-svái̯p* FHG, m. CS; HG, n., bf. **-ä** F, rundtörn (knut), då man binder något, såsom tömmar kring en vagnsslå m. m. F; halfslag (knut) FCS; FS; CS; "dubbelt halvslag" FHG. Med **stanngasvaip** bands "kutaesen", .. att ej hindra då man slog kuten med "kutapilken" F.

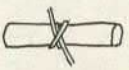

stånga stanga S; **-ä** CS; *stàŋga* FL, LÄHG; EKWss; GBJ: 1) stånga (om nöt). 2) = **ta stang**, röra stången (i pärk) med bollen S; CS. — **stang-stut stangostäut** F; **stangstäut** SU m., tjur som stångar folk.

stånk s. **stånk** CS n., stånkande.

stånka s., se **stunka.**

stånka v. **stanka**, stånka Neog; **stannka** FCS; **-ä** FLCS; *stoŋka* EK Wss, stånka vid arbete FCS; stånka särdeles (i barnsnöd) FLCS; pusta, sucka, taga diup andedrägt, såsom en Barnaföderska Neog; *pausta u stoŋka* EKWss. Jfr **stöka** v.

stånt stat S; F, (FL); GA. **Pa stat**, på högtid F, (FL). **Sätta stat pa**, bry sig om GA; värdera: **dä sätter jag ingen stat pa!** S. Jfr **bröllops-stånt.**

ståta stata S; **-ä** CS, ståta, prunka.

***stäbba stäbba** F; BU; **-å** AG; L; **-ä** S; CS; *staba, -u* GHHm; *staba* NRHG f., drickbytta (1) BU; rund drickbytta med 2 bottnar (2) F;

(1)

(2)

afsågad, half kött- eller silltunna AG; LS; NRHG; ett dricksskärl af trä, som förr användes i stället för *drikṣbyta* GHHm.

***stäbbe stäbbe** F n., drickbytta.

stäcka v.[1] **stäkka** (L), FI; **-ä** CS, förkorta FI; CS; stadna CS, afhugga **snaiden** CS. **Stäckä stuckar**, afhugga CS.

***stäcka** v.[2] **stäkka** F, FLS; CS; **-ä** CS; LI; *staka* BRHG; GHHm; pres. **stäkkar**, impf. **stäkkti**, sup. **stäkkt** FCS, sätta (säd, hö) i stack FS; CS; Hm; HG; (om råg) LI. *staka hoy* GHHm. *stàkˌàuta*, sätta höstack ute (då man ej får rum i *hausar*) BRHG. **Stäkka sig** (om fisk), samla sig på hög, då fisken löper tillsammans F; **fisken har stäkkt sig jär** FCS. **Stäkka si upp**, sammanhopas i stackar F, FLCS; **molnin stäcka sig upp**, (F).

stäcke stäkke L; LI n., stack (hö, råg) L; rågkärfvar satta i stack LI.

städ s. **städ** L. soc.; FS; CS; MB; GA; L; VB m., gen. **städar** L; bf. **städen** F; MB; LCS; VB; HM; n. FS; CS; pl. dat. **städum** Ba; Ln; S;

CS; F; L; VB; *stę̄dum* LK: 1) ställe L. soc.; FS; CS; HM. **En städ,** ett ställe HM. **Sta i städ,** stå stilla, stadna i växten FCS, som ej kommer ur fläcken, ej växer F, (L, VB). **Står i städ,** stilla PS. *dą stą̄r i stę̄d ältɔhóup,* det kommer ej ur fläcken (om t. ex. säd i torka) LHG. **Star städ med,** som stadnat, ej kommer sig före GA. **I den städ,** i det stället, i stället för att F. **Ei dä städ,** i stället för F. **I dä städ kåmm en annan** FCS. **Till städar,** tillstädes L. **I städen** (för), i stället för MB, LCS; VB. **Äi den städen,** att . ., i det stället att . . F. **Bi städum** Ba; Ln; S; CS; FS; CS; LS; CS; VB; der och hvar, somligstädes Ba; Ln; CS; S; ställvis, här och der; på vissa ställen S; CS. *bi stę̄dum,* här och där LK. **Traden jär bi städum sum ätt håvuhar u bi städum sum ätt håpular** [ojämnt spunnen tråd] FCS. 2) (m.) fisknätens början (under vinden) och slut, stående i sjön: **austur-** och **västurstäd** F. Jfr **städe** s.[1]. 3) (n.), smidesstäd CS. Jfr **städe** s.[2]. — Jfr **bär-, för-, knips-** och **verk-städ.**

***städ (istäd)** adv. **städ** FS, CS; **stä** S; CS; F; GA; **ste** S; CS; **stei** RNLm III. 2, 20; **i städ** PS; **äi städ, i städ** FS; CS; **i stä** MB; CS; **i ste** S; CS; *stę̄d* FHG; *stę̄* GHHm; BRHG; HETg; *stę̄ɪ* ABNC; LHG; *stai, i stai* EKWss; NRHG; *stę* HB, (VB)Tg, åstad, bort, iväg; 'sta'. **Da matta dränge stä, u lägga sahl på hästen** Bröll.-d. 1726. **Veidt städ,** vidt, långt borta F. **Mange rasstar stè,** långt bort RN. **Stä u sökä si,** genom täfling i alla spel inbördes få öfva sig ytterligare [i "våg"] S. **Brisa städ,** löpa sta, göra något i häftighet F. **Kuma stä mä byxar,** gå och göra sitt tarf GA. **Naugä** [skynda] **di fort u lagä di stè** [i visa] S. **Säta kvällden stä,** tänka sig använda den kvällen till något F. **Sättä stä (garden),** skuldsätta gården F. **Gaë i städ muffar! u lägge Idur . .** F. **Kummä i stè,** åstad S. **Lägga lass äi städ,** lägga släkhop på åkern af ett helt lass FS; CS. Hvar och en äter frukost innan man "går **i stä**" MB. **Ta städ** el. **i städ,** taga åstad FCS. **Ta i städ,** taga åstad PS. **Ta i ste** (om jagthunden) S. **Ta ste, ta i ste,** åstad CS. *han bour laŋgt stę̄,* långt bort; *dɪ ɪ̨ær stę̄ ɪ dą̄g u toynar* GHHm. *gak stę̄d ytur hâpa!* gå bort efter märren FHG. *han glaɪ̨d stę́* [han for åstad] HB, (VB) Tg. *ɪ̨a had naug gat steɪ u hug mɪ* [hade sånär gått och huggit mig] EKWss. *ɪ̨a ska stę́ u sę́ɪ̨,* jag skall bort och se BRHG. *ɑ̀kˌ stę̄ɪ̨ u gą̄ haɪ̨m — sum bó̜ɪ̨sàrkar,* '*åka* bort och *gå* hem som stadspojkarna' ABNC. Fg. (ack.) steþ, staþ, ställe. — ***städ-färd** *stę̄fę̄rd* LK, bortresa. **-språng stäsprång** S, [start vid löpning].

***städa** s. **städa** S f., bf. **-u** AG; RN; *stę̀du* GA, LHG [flytkropp; flötet närmast båten, mellan **taugi** och **strängen**] RN; [flötet längst från båten varifrån **raipe** går ned till **sättningsstainen** AG]. Den första **dåbba'** kallas **städu**; dervid finnes ej någon **sank,** utan **rajpet** går upp till **städu** S. Jfr **städe** s.[2] och bild u. **fast-sättning.**

städa v. **städa, städur, -dde, -t,** städa, sopa (m. m.). Se f. ö. **städja.**

***städbäcklig(t)** **stäbäckelig** Neog; **städbäckligt** Tft; **stäbäcklig** PS; **stäbäkkälit** VBKn; **stäbäkkelit** HM, VB; **stäbäckligt** ÖG; L; **stibecklig** Ba; **stibäkkli** CS; SUCS; **stibäkkelit**

LCS; **stibäckligt** NS; **stabäckligt** S, stadigt, alt jemnt Neog; assiduo Tft; beständig PS; utan uppehåll, idkelig Ba; beständigt S; VBKn; HM; HB; ständigt L; NS; oupphörligt LCS; jemt och samt SUCS. **Stäbäckligt till** ÖG. **Stäbäckligt till o. jummart an**, jemt och samt L. **Ha ränndä stäbäkkelit till**, hon sprang oupphörligt HMKn.

***städe** s.[1] **städa**, **-e** (Lantmät.-journ.) S m., hufvudmärksten eller märketräd (Lantmät.-journ.) S. "(Märke-)stenen som togs till **städa** (hufvudmärke) för Anningåkra" (Lantmät. J. Finemans journal 5/7 1748); "ett märketräd ell. **städe**" ib. 19/6 1749. "en liten stenhög som **städe** för Mallgårds (i Allskog) utmättes" ib. 15/5 1753; "Biärs **städe** var förkommen" ib. 11/6 1755. — ***städ-märke städmärke** S; L n., märke uti ett märketräd medelst en spåns aftagande, och 3:ne **hvälfhagg** på tvären deruti S. Jfr **horn-** och **led-märke**. **-sten städstain** CS m., rörsten, råmärke.

***städe** s.[2] **städe** NS m., första kärflagret i sädbås. — ***städ-*rök** m. bf. **ster-rauken** S, se **stad-rök.**

städe s.[3] **städi** FCS; **-a** F m., bf. **städenn**, **-an** F, ell. **städastain**, första och sista ankarstenen, en vid första och en vid sista garnet i hela **varpa** F; **städa** = **gumbarstain** (i södret) S; stället der man sätter varpans ända, den ena heter vanl. **land-** och den andra **väikastädan**; ändan på en utsatt rad af garn FCS. 1:o **städan** eller **städa-garnet**, 2:o **milla-garnet**, 3:o **lè-straumsgarne'** ell. **vippo**; allt kallas **a varrpa** ell. **stryd**, alltsammans är fäst vid **städenn** ell. **raipe'** ell. **städaraipet** vid **raipstainen** F. — **städ-garn städgan** VB; *stɑ̨dgɑn* GHHm f., bf. **städagarni** FCS; **städganä** AG, det första garnet i **varrpu** (bästa, nyaste garnet) AG; det första garnet FCS; det strömmingsnät, som sättes närmast *sɑ̨tniggsraipɑ* GHHm; (ell. **mid-gan**) mellersta garnet [?] VB. **Äutarsta städagarni**, det 6:e (det 9:de, 12:te, 15:de, 18:de) FCS. **-midja** f. bf. **städmidu** AG; CS, det 2:dra [garnet] i ordningen [i **varrpu**] AG; = **milla-garni** FCS. **-rep städaraip** FCS n., bf. **-e'** (F), (= **raip**) [se fig. vid **fast-sättning**], men [i] varpans andra ända ligger äfven ett sådant, som heter **äutarsta städaraipet** FCS. Jfr **bud.** **-sten städastain** FS; CS m., den 15:de och och den sista ankarstenen vid hela varpan FCS; (= **städa** m.) 1:sta och sista ankarstenen, en vid första och en vid sista garnet i hela **varpa'** F. **Städastainar** med **vatuslagi** få beständigt (ofta 2-3 månader) stå ute på samma ställe i sjön FCS.

***städe** s.[4] **städä** CS; **-e** FS; CS; *stɑ̨̈da* ABNC; BRHG m., bf. *stɑ̨̈dn̥* BRHG, smedstäd. Jfr **smedje-** och **verk-städe.** — **städ-hugga städhagga** F; **-ä** L; EE, hugga en gammal yxa (sedan man värmt den) i städet, då hon blir trubbig, så att man kan klyfva upp den och sedan **alita**, stålsätta henne F; lägga (blott) stål, icke järn i en gammal uppklufven yxa L.

-städes se **all(e)-städes** och till **städes.**

städja V. **städa** FS; CS; FI; *stɑ̨̈da* FHG; *stɑ̨̈da* LÄHG; ABNC; pres. **städar** FS; CS; **-ar** FI; impf. **städde** FS; CS; **-i** FCS; *stɑ̨da* FHG; *stɑ̨̈da* AB NC; pl. **städdo** FS; CS, sup. **städt** FS, CS, perf. part. **städdur** FCS; **-ârr** F; **städdar** BU; NS: 1) fästa, stadfästa något: murbruket **städar**

stainen FI; städja, fästa (tjänstefolk) HG; NC; städja F. Perf. part. **städdar**, stadd (på ett ställe) BU; **städdur**, vistande, **haimastäddur** FCS; "hvar jag är **städdar**", hvar jag finns NS. 2) [trans.] stadna, hejda F, (FL); komma någon att stadna F. 3) [intrans.] stanna FS; CS; FHG; bli stående, upphöra att rinna FCS. **Jag har städt**, jag har stadnat F. *ɨa tvæɨvlar pɑ̨ ha stɑ̀dɑ bæɨ dɑ̨*, jag tvivlar på att det stannade vid det (med det) FHG. Fg. dep. pres. **steþz**, stannar; ptc. dat. m. **steþdum**, fastställd.

Stäffen Stäffen VS; **Steffen** RU; AG. 1) **Sankt Steffen**, Sankt Staffan. 2) horsgök (af ljudet) VS. **Steffens ote** AG, se **Sankt Staffans** . . — **Stäffensgott steffens-gutt** TO, KB. Juldagen om kvällen göra barnen sina stöflor och skor rena och blanka och ställa dem så under bordet, då de tro att Sct Steffen under natten skall lägga **Steffens-gutt** i demsamma. När barnen då sofva sött, händer det att "mor" lägger något godt i skorna åt de barnen som varit lydiga och beskedliga . . I värsta fall kommer ej sällan aska och ris i skorna S. **-sot Stäffenssot** S, [en hästsjukdom]. För att få **Steffans-sot** av (bort), köras de svettiga och sättas sedan in i stallet S.

stäk s.[1], se **timmer-stäk.**

(?) stäk s.[2] **stäk**, -t GH = **gillbra**, (se **gille-bråd**), [stek?].

ställ s.[1] **ställ** BU; **stäl** SKY n., bf. **-i** BU: 1) stall på viol. 2) ställning, utseende, sak: **Hä var ett vakurt stäl!** sad' — SKY. Jfr **såg-ställ.**

ställ s.[2] **ställ** Neog, Sahl, Ba, PS; F; ARCS n., mycket fjäs och löpande i huset, såsom ther the laga til giästabod Neog; bestyr FCS; ställning, ordning ARCS. **Ställ** och **stas**, mycken anstalt och fjäs PS.

ställa ställa FS; CS; BU; AG; **-ä** CS; FO; L; *stɑ̨lɑ̨* BRHG; pres. **ställar** FS; CS; BU; AG; L; 2. p. **ställert** F; impf. **ställti** FCS; **ställdä** CS; *stɑ̨ldɑ̨* BRHG; sup. **ställt** FCS: 1) ställa (o. d.); ha bestyr FCS. **Ställa pa säida**, ställa i ordning F. **Ställa mä**, syssla, bestyra med FS; CS. **Ställa av**, göra undan FS; CS; sluta ett arbete F. **Ställä af**, ställa i ordning, städa (ett rum) L. "Ställa upp mjölk", ställa mjölk åsido till grädde, **skyr** GA. "Ställa ut", anordna ett arbete ÖJ. **Ställa äut**, föreställa (på en tafla): **hä jär så äutställdt**, måladt FO. 2) vistas BU; hafva sitt uppehåll, hålla till och bygga bo, t. ex. **marrspäiten ställar, män svanen ställar jär inti** FCS; uppehålla sig, (löpa omkring) CS. **Di fäuglar sum ställar hjär**, som finnas L. **Di ställar inte hjär**, de finnas ej här. **Han ställar jär**, han vistas här AG. **Ställert däu jär**, är, uppehåller du dig här F. **Han ställer summer tid bi uss pa oe hamni** [han vistas . .] Bröll.-d. 1738 a. **Dar ställar mike mä' purrhyns** BU. Jfr **väl-ställd.** — **ställ-*pinna** f. bf. **ställpinnu** AG, (på såg), se **såg-ställ.**

ställe ställi FCS; **-e** S; *stɑ̨lɑ̨* LK; EKWss; *stɑ̨lɨ* GHHm; bf. **ställi** FCS; pl. **ställi** F; *stɑ̨lɑ̨r* GHHm; LK: 1) ställe. **Pa trida ställi**, [på tredje stället] FCS. **Täu ställi** FCS. **Fäin pa säin ställi u gråv pa säin ställi** [om tråd] (F)CS. *pa sæɨn‿stɑ̀lɑ̨r*, på en del ställen, på sina håll BRHG. 2) hemman S; gård Wss. *at lil‿brɑ̨ stɑ̀lɑ̨*, en liten bra gård, lägenhet BRHG. Jfr **band(a)-, bond-,**

bröllops-, bäck-, pust-, tälj- och **våg-ställe.**

***ställage ställjàs** CS m., ställning, t. ex. af träd, figurl. tillställning.

ställning ställning EK; BS; *stàl-nɨŋ* ABNC f., ställning (o. s. v.); hof, skick S. Det var ingen **ställning mä,** intet hof på, ingen håll på EK. Det var aldrig **ställning,** utan allt hof, skick BS. *da saɪr ɨa pa stálnɨŋgɨ,* det ser jag på laget, utseendet (vanl.) ABNC.

***stäm stämm** S n., häftyg, spänn.

stämma s. *stɑ̨ma* BRHG f.: 1) kommunal-stämma o. d. 2) Jfr **vatten-stämma.** Fg. dat., ack. stefnu, stemnu.

stämma v. **stämma** HG; *stàma* BRHG: 1) hugga hål med stämjern, huggjern. — **stäm-järn stämjärn** BU; **stämmjan** LE n., huggjern.

***stämna** v.[1] **stämna** CS; *stàmna* BRHG, stämma (inför rätta). Fg. stefna, pres. konj. stemni.

stämna v.[2] **stämna** RN, **-ä** (RN), **- pa,** styra på RN. — **stäm(n)-kummel stämmkumbel** RN n., flera sjömärken i land som stämma öfverens i en rät linje, efter hvilka man riktar rodden.

***stämp stämmp** FI n., tillfällig förstyttning [stötta].

***stän** s. **stän** S n., [stönande].

***stäna stäna** Neog; FCS; **-ä** CS; (L; RN; VB); *stɑ̨na* BRHG; ABNC; GBJ; pres. **stän** FCS; **stänar** HB; impf. **stänti** FCS; *stɑ̨nda* BRHG; ABNC; *stɑ̨nada* GBJ; sup. *stɑ̨na* BR HG; ABNC; GBJ, pusta, draga hastigt andan, flåsa, såsom en hest, som har sprungit fort Neog; stöna, stånka FCS; HG; NC; J. **Hä jär onaudugt däu gart u päustar u stänar, däu hart inti så mike att bjära** HB. *da stɪŋ̨hæ̀rą̨ dɨ bæ̨gar u stɑ̨nar* [om stadsherrar] BRHG.

***stända ständä** CS f., stånka. Jfr **stånda.**

stänga stänga FCS; **-ä** AG; FH; VB; *stą̨ŋga* LHG; pres. **stängar,** impf. **stängdi,** sup. **-gt** FCS; *stą̨ŋ̨gt* FLHG; *stą̨ŋ̨t, stàŋ̨(e)* LÄHG, förse med stängsel (ej "stänga" dörr) FCS; sätta ned stänger, stör, i humlegårdar AG; FH; VB. "Det stänger hungern", stillar hungern RM.

stänge stängi FS; CS; **-e** F; **-ä** F; EH; VB n., stängsel FS; CS; VB; en tillfällig inhägnad af **brut**-tun och annat i skogen om hösten, då man skall ta fatt kreaturen EH; lås F. **Vör skuddu ha nåku stängi jär ei** (till ett mindre hål, öppning) FCS.

***stängling stängling** VY, växtstängel, -stjelk.

stängsel stängsul(l) F n.

stärka stärkä CS; *stærka* LHG, frysa på (stelna) HG. Perf. part. **stärken,** stelnad om fett Rz 670 a.

***stärrig stärrugur** FS; CS; n. **stärrut** FCS, starraktig, styf (foder); borstigt (hår). **Stärrut fodar,** foder med starr i FCS.

stätta (*stita) steita Neog; S; F; **stita** Sahl; **-ä** S; **stäita** FCS; **-ä** CS; (AN); *stæɪta* BRHG; *stæɪta* LK; *steɪta* GHHm; EKWss; *stɛ̨ɪta* ABNC; HETg; *steɪta* GBJ; *steɪto* VBWss f., bf. *stæɪta* FHG, stetta, therpå man klifwer öfwer giärsgården Neog. — **stätt-sporr(e)** m. pl. **stäitspurrar,** pinnar i stettor.

***stättig,** se **stitig.**

stäv s.[1] *stɑ̨v* m. (koll.) L, VBHG, 1) en sorts takspån tjockare o. dubbelt så långa som de vanliga L. 2) lådvirke, tunna, korta bräder (strandgods) VB.

stäv s.[2], se **ord-** och **över-stäv.**

stäva v.[1] **stäfvä** S; CS; **stävva** FS; CS, stäfva, luta F; stadna (mot land) såsom en båt, hafsis etc. FCS. **Stäfvä pa, ättar,** segla, syfta till med båt; **baten stäfvar intä** CS. **Stäfva** på, efter, styra, syfta på.

stäva v.[2] **stäfva** VS, bruka stä'-bågen. — **stäv-båge stä-buge; stä'-båge** (BU), HI, (L); *stæ̀vbṵ́ga*, rörlig vinkelhake. **Stä-buge** säger bonden — men snickaren säger **Skre-mått.**

stöd styd BU; AG, (NS). **Pa styd,** på lutning, lutande BU; AG, (NS).

***stöddig stydigr** S; *stỳḍr* HN, BR HG; *stỳḍur* LHG, stadig (t. ex. käpp) S; säker, "stöddig": *stỳḍra gubar*, säkra, (förmögna) gubbar (bönder) HNHG.

***stöding styding** EK; *stỳḍıŋg* EK Wss m., styttstör S; stöd vid störparet i en tun, mitt emot *gaıtabaına* [se **getben**] EKWss. Jfr **enstöding.**

stödja styda Sahl; FS; CS; BU; **-ä** CS; FLCS; MB, (L, VB); *stỳḍa* FHG, *stỳḍa* FL, LÄ, BRHG; GHHm; ABNC; *stỳḍa* EKWss; pres. **stydur** FCS; impf. **styddi** FCS; **-e,** (pl, **-o**) FS; CS; *stỳḍa* ABNC; sup. **stytt** FCS; *stỳḍa* ABNC: 1) stödja CS; HG; NC; Wss; **gå dåligt och stödja sig** CS; stödja sig FCS. **Stydä (si fram),** med möda gå stödd på en käpp CS. *stỳḍsı*, stödja sig AB NC. 2) om hästar som för lasset vilja tränga hvarandra ur spåret BU. **Russi ga u stydä,** hästarna trängas FLCS. 3) med eldbloss i ökstock ljustra fisk (= **branda**) Sahl; staka FS; CS; Hm; NC; skjuta båt fram på stake i botten BU; med **stydstake** ro sig fram i ett träsk MB; flytta sig i båt med andra ändan af ljustrestaken F. **Stydä (sig fram),** staka sig (fram, i en båt) CS. **Styda (sig) fram,** när man med ljusterstakens ände stakar fram en liten öka, ensam, än på ena, än på andra sidan FS, CS. **Styda yttur gäddor** SH 75. *stỳḍa bùṭar*, ljustra piggvar FHG. *stỳḍ aıku mæ staḳı* GHHm. — **stödje-käpp** *stỳḍkæp* BRHG; AB NC m.: 1) promenadkäpp HG. 2) stake att staka fram en båt med NC. **-stake stydstake** MB, stång med hvilken man i **flattäska [flat-äska]** styder sig fram på myrvatten. **-stake-*pluns stydstakeplunns** MB m., den päronformiga ändan på stydstaken. **-stav stydstaf** FI m., vandringskäpp.

***stöka stauka** Neog, Sahl; **stouka** L. soc.; **stauka** FS; CS; BU; NS; SU; **-ä** Ba; FL, SKY, LCS; EH, (L): 1) **stauka i elden:** stöta med en kiäpp i elden; item gå och **stauka:** stöka i huset som gammult folk Neog. **Stauka ihop,** samla ihop. 2) qwäljas i barnsnöd Neog; Sahl, Ba; SKY CS; (F, L); SU; qwäljas i barnsäng L. soc.; kväljas, ge sig, jämra sig uti barnsnöd BU; NS; stånka (särdeles i barnsnöd) F, FLCS; jämra, beklaga sig, äfven ligga i barnsbörd LCS; ge sig, klaga sig EH; stånka, pusta, lida af kroppslig svaghet SKYCS. Qwinnan **staukar** Neog. **I tröj dygn staukede jag mä den ajne ungen** (BU), VSK (i visa).

stöld stylld CS; *stỳld* GHHm; *støld* GBJ.

***stöljare** m. bf. **stylaren,** blott i ordspr. **dylaren** är inte bätter än **stylaren** VB; **dylaren jär intä bättar än stylaren** CS. **Stjälaren u hälaren, stylaren u dylaren** (ordspr.) CS. Jfr **döljare.**

***stölp,** se **stjälp.**

***stönare stönare** NR; BS; RN; m., pl. *stòı̯nrar* BSYg, stående torkstolpe för nät och fiskgarn 2 o. 2 ½

aln hög; grenformigt trä att hänga fiskdon och annat på, 4—5 aln

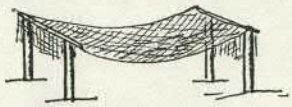

högt. Ösv. stönare Vll. Jfr **styndare**.

stöp s.[1] **ståip** (F)CS n., kornets blötning.

***stöp** s.[2], se **stop**.

stöpa ståipa FS, CS; **-ä** CS; *staɨpa* ABNC; *stoypa* GHHm; GBJ; VBWss, stöpa korn, ljus, lägga korn i blöt CS. **Ståipa ljaus** F. **Ståipä kånn**, blöta CS. **Ståipa blöi**, se **bly**. **Sla ståipta stalnubbar äi sko** FCS.

stör staur Neog; I 100: 18; L. soc.; Ba; S; CS; FS; CS; BU; (L, NS); HH; VB; SU; *staur* allm. HG m., pl. (koll.) **staur** VB; *staurar* LK; GHHm; EKWss; (koll.) *staur* ABNC, stör; gärdesgårdsstör. **Bördä staur**, ett antal af 24 st. gärdesgårdsstörar CS, (jfr äv. **börd**). **Karä staur**, ränsa barken av stör (med yxa) SU. **Klavva** [klyva] **staur u trodur** F. **Raisä staur**, rensa, "fläkka" kvista och tillspetsa stör VB. **Oraistä** (orensade) **staur** VB, (ex. se **tyna**). **Hvässa aks pa staur** F CS. *rans staur*, fläka av barken på några sidor för att stören ej skall ruttna ABNC. *um staurn ɨar klainar, skal da gaitebain bæi*, [se **get-ben**] EKWss. *staur nǫda*, rakt nordlig (om vind) GHHm. **Gar inti för staur**, om en lat som ej går om han slås med stör HH. Fg. gen. staurs. Jfr **back-**, **för(e)-**, **järn-**, **leds-**, **sido-**, **stött-** och **talstör** samt **utan-störs**. — **stör-golv staurgolf** Neog; S; **staurgållv** L, SU CS; **staurgållv** (GH); HH; ÖJ; VB; **-gåḷv** RN; *staurgalv* NRHG n., ett störpar GH; HH; RN; ÖJ; VBS; NR HG, afståndet mellan 2 störpar S; L, SUCS; kallas på swenska hot. Så sägs: giorde tiugu hot: settia under 20 par störar och fylla them med trinne eller troder, thet är 20 **staurgolf** Neog. Fg. staur gulf. **-*karar** pl. *staurkarar* L (HB)HG, bast, kvistar o. d., som "karades" (rensades) av stör. **-par staurpar** S n. **-stock staurstukk** F m., furstock som klyfves till stör, är 3 aln 6 tum lång. Jfr **troder-stock**.

stör s.[2] **styr** KB; **stör** LF m., stör-(fisk). Se f. ö. **störja** s.

störa v. **staurä** CS; **ståira** FS; CS; BU; **-ä** CS; impf. **ståirdi** FCS; **-ä** CS, sup. **ståirt** FCS, förser med stör CS; sätta stör (i tun, humlegård) FS; CS; störa, sätta ned humlestänger, stör i humlegården F, BU. — **stör-*nägg ståiranäggur** (täun) FS; CS, kort mellan störparen. **-vid ståiraväidur** (täun) FS; CS, långt mellan störparen.

***störja styra** FS; CS; BU; LF; **-å** FCS; F; *stỳra* FN 327; *stỳra* F HG f., störfisk, Accipenser sturio. Fiskaren i båten, **jègar** med årorna ofta **styran** (störfisken) mest upp på land och slår dem F. SH 30, 76. — ***störje-gorr styru-gur** FCS n., inelfvor af stör.

stört stört RN n., el. **käutstört**, då kuten, stående i vattnet **änd yfvar änd** störtar under vattnet. Jfr **ut-stört**.

störta störta F; **-ä** S; CS; L; HM; *stœrta* ABNC; pres. *stœrtar* LK; impf. **störtäd** RN Lm. III. 2, 20. **Störtä stang** F; HM: 1) [idrottslek, se **stång**]; 2) (fig.) kasta en sup i sig (till sista droppen) S. 3) "man **störtar stang**", då man blott har

en rita | kvar [af ett uppritat kors, då man "spelar kors", femkort] VB. *stòrtˌu stàlpa*, (störta o. stjälpa) hava bråttom, hastigt förbereda ngt HUHG. *hagˌkam storṭnas*, han kom störtande ABNC. — **stört-*stekel** störtstikel STÅ, se **bock-stekel.** ***strekel** störtstrikel S; = föreg. **Springa stört-strikel** S.

***störting**, se **ut-störting.**

störtning störtning F m., brottsjö. **Sioen star ei an störtning**, då vågorna bryta sig. Jfr **sjö-störtning.**

***störstelig** störstelig (MB); TO, **-ast** TO; (*då*) *stòstlista* BRHG, den allra största. **I störstelig hast** (MB).

stöt ståit F; BU; NO; RN; *staiṭ* BR HG; *stoiṭ* HBTg m.: 1) stöt F; Tg. 2) der båten stöter vid land NO. 3) [bollens studsande]. **Pa ståit**, [på studs, se **pärk**] S. **Ta ståit**, [ta studs] S. 3) snäsning, pik, näskast BU. **Fa ståit av**, bli skymfad, stött RN. 4) m. bf. **ståitenn**, [änden på **framraide** på en vagn] AG; *stáiṭn*, ring på vagnsaxeln (vid *ràiṭda*), som hjulnavet går emot LHG. — Jfr **rov-stöt.**

***stöta** s. **ståita** F; **-ä** CS; *stàiṭa* ABNC f., bf. **ståitu** S; *stàiṭtu* ABNC; *stoytu* VBWss: 1) **(i pärk,** se d. o.); platsen. från vilken man slår in i "pärken" NC; [likn.] Wss. **Träckä ståitu** [se **pärk**] S. 2) stöt till **gröinkvärn,** [se **gryn-kvarn**]. Jfr **gryn-stöta.**

stöta v. **ståita** FS; CS; **-ä** CS; *staiṭa* ABNC; *stoyta* GHHm; pres. **ståitar** F; GA; FCS; **-ur** FCS; impf. **ståtti** FCS; **-e** FCS; AN; sup. **stått**, perf. part. **ståttur** FCS, stöta; studsa NC. **Ståita bräuk**, slå bruk F. **Ståita pippar** [peppar, en lek] S. **Ståita äi pimpona**, kärna smör F. **Ståitar pa** GA; **hä ståitar pa** F, (det) liknar. **Hä ståitar i hop**, det liknar S. **stöt-hugg ståithagg** S, [i **pärk**]. **-kvarn ståitakvärn** F f.,

se **gryn-stöta** **-ord ståitård** BU n., (stötord), okvädingsord, chikan. **-sko ståitsko** FS; CS m., påspikad liten brädlapp på vagnaxeländan (näml. på träet öfver jernaxeln) att hjulnafvet ej skall slita derpå FS; CS; dobbsko F.

stötta s. **styttä** CS; *stytta* GBJ f., pl. **styttur** FS; CS; *stỳtar* BRHG, stötta, stöd; (på en väderkvarn: se d. o.).

stötta v. **stytta** S; FCS; **-ä** CS; *stytta* ABNC; (*-y-*) EKWss; GBJ, stötta, stödja. **Stytta upp väggar,** (fig.) stå och vara lat STÅ. **Russen ga u stytta sig mot hvartanna** FCS. — **stött-spek** f. pl. **styttspaikar** HÖ, se **stingel-spek.** **-stör styttstaur** S, CS; **styttustaur** FCS; *stytstaur* GHHm; BRHG; ABNC, (*-y-*) EKWss; GBJ m., pl. **styttstaurar** S, stödjestör som sättes på sned emot en gärdesgård . . CS; strävstör i gärdesgård, insatt vid vart tredje störpar NC; (varannan på motsatt sida om "tunen") HG. Se f. ö. **tun.**

stöv stöf Aln; I 98: 14 a; Ba; PS; Ln; CS; (F); **støv** FCS; *stǿyv* FN 350; *støiv* ABNC; LHG; *stǿiv* ABNC; HETg; *støyv* EKWss; GBJ; *styv* NSWss; *støyv* VBWss m., damm Aln, I etc.; spec. landsvägsdamm HG. Da. støv. — **stöv-bänk** stöfbänk S m., tjockt lager af damm.

***stöva** v.[1] **stöfwa** Aln; **stöfva** Ln;

-ä CS; **støva** FCS; *støiva* ABNC; *støyva* GHHm; EKWss; pres. **stöfvar** Ln; *støvar* LK, damma. Det **stöfvar** Ln. *da støyvar* GHHm. *vagan støyvar* EKWss. **Støva (av, til)**, damma FCS. *støyv av lait*, [damma av liten] EKWss.

stöva v.[2] **stöfva** F; **støva** FCS, springa. **Støva (kring)**, löpa, springa; **hunden, lambi støvar jämmt langt i kring** FCS.

stövig støvugur FCS, dammig.

***stövla** s. **styfla** FCS; *stŷvla* FN 328; *styvla* GHHm; EKWss; *stiyvla* BBHG; ABNC; *styvla* LK; *stiyvla* HB, (VB) Tg f., pl. **styflur** FS; CS; bf. **styflunar** F; stövel. **Min far han kräusa alldri styvlur** (utan hade damasker) FCS. **Söirakks** el. **Súrakks styflur**, Suvarofs stöflor F. Jfr **pip-** och **träsko-stövla.** — **stövel-knekt styfluknekt** F; *styvalknakt* LK. **-krage styflekrage** S. "Barnmage — **styflekrage**" (säges om barn som kunna äta allting) S. **-pipa styflapäipa** BU; **styflepäipå** (F); HM; VB; **-ä** S f., pipa med läderskaft. **-sko styflusko** F, afskurna stöflor.

***su(a)** interj. **sua!, suu! laupe nå upp i skogen!** (då man drifver kräk i bete) FS, CS. **Sua, sua!** KB.

***sua** v. **sua** (F); BU; RU; KB, ropa och locka på korna **Sua pa**, ropa och driva på korna med: **sua, sua!** KB. **Lambasårkar . . huar** el. **suar för lambi** RU.

***subb subb** n., bf. **-ä: hailä subbä**, alltsammans VB.

subba subba FCS; **-ä** CS; FLCS f., orenligt, snuskigt kvinfolk.

***subba** v. **subba si** FCS, smutsa sig.

***subbel** n. bf. **subblä** VB, **-en** (m.) F; **hailä subblä**, alltsamman VB.

***subbert subbert** CS; F m., bf. **-en** S; CS; F, återstod, allt hvad som fans CS; **haile subberten**, alltsammans F.

***subbig subbuger** F, FLCS; **-ug** CS, smutsig, osnygg; oren, suddig.

***subbik** m. bf. **subbiken** CS = **subberten.** *hàɹl‿súbɨkan*, 'hela surven', alltihop BRHG.

suck s. **suck** CS m., pl. **-ar.**

***suck** interj. **snck!** (till hundar) af det T. such. CS.

sucka suckä CS; *sukə* LÄ, BRHG; impf. **suckede** HHTft. *sukˌtɨ móusas ata ɹàultóubak*, (ordst.) "sukta efter något". "Nu är det ej värdt att sucka till Moses efter långtobaken" (ordst.) S.

suck-hake sukkhake F; BU; AG, (L); **-i** FCS m., pl. *sukhakar* GAHG; EKWss, halsmandel, -körtel FCS; GAHG; mandlarne F; **aitel** [körtel] i **kvärkä** l. **svällgä** AG; tungspene BU, (jfr **huk**); påssjuka; svullnad i körtlarna EKWss. *ount ɨ sùkhákar* GAHG.

sud sud Sahl; EK, (L); **säud** FS; CS; FL; KB; VB; SU; *saud* F, VBHG f., bf. **säudi** FS, CS; SU, **suden**, sidan af båten ell. skeppet, **pa suden** wid sidan Sahl; båtsida, -buk FCS; ena sidan af båten FCS; SU; hela båtens ena hälft om kölen F, FL. **Har tjära dä ainu säudi** FCS. **Pa sud** EK, (L); **pa säud** FS; CS; NO; KB; VB, på sida; på kant; på lut; på häll, i lutning, lutande; på sidan (liggande). *vaga star pa saud*, väggen står och lutar FHG. Jfr **båt-sud.** — **sud-band-stake sud-bandstake** GH m., list på båtkanten. **-stake sudstake** BO, GHCS; VY m., stake under båtens botten S; halfrunda käppar, som spikas under båtens botten CS. Jfr **sand-stake.**

***suda suda** EK, (L); **säuda** FS; CS; VB; impf. **säuda** FCS, luta FS;

CS, (på sida) EK; segla lutande, **sigla pa säud** FCS. **Säuda (kull)**, komma att luta, blåsa omkull: **stårmen har säuda hissa tallar kull** FCS. Jfr **syda** och **kull-sudad.**

sudd sodd Neog, Ba; **sudd** Sahl, PS; **sådd** S; CS; *saḍ* FLHG: 1) trasa, **tiärsodd** Neog; en wiska, toffs, halmsudd, blarsudd Sahl; sudd, viska af något hopsnodt S; sudd, klut som barn suga på CS; (sockerlapp) LHG; sudd, tuss FHG. Jfr **blår-sudd.** 2) skällsord CS; tu äst rett en sodd, ett swin, en owålig best Neog.

***sudda** s. **Sådda**, konamn (Bouppt. i N:a härads. r:ns prot. $^{11}/_{7}$ 1787) S.

sudda sudda Sahl, stryka med en trasa, it. smutsa. **Sudda ner, ut,** smutsa, utstryka PS.

***suddel suddel** VY n., trassel, oreda.

sudder sudder Neog, orenlig, söler, slaskoter.

suddig sådduar AG, oskaplig, slamsig, suddig (vanl. om kvinnor).

***suder** adv. **suder** Neog; **sudur** FCS; GA; *sṇúdur* FHG; *sṵdar* GH Hm; ANHG; LK; *sṇúdar* NRHG; *sṇúdar* AI:NC; sup. *sṵdarst* GHHm; bf. *sṇùdast* LHG. **Soli situr i fullt sudur** FCS. Det **gallar i austr, sudur,** (modar oväder) GA. *sṵdar ai,* åt söder, söderut GHHm. — ***sudergrunds-torsk sudargrunds-tåssk** VB m., en "hol"-ögd människa; öknamn m. anl. af de magra "hol"-ögda torskarne, man om sommaren får på S[udar] grund, OSO. från Heligholm, 1 mil till sjöss. **-*gut(e) surguth** Aln; Ba; *sùdagṵt* GGHG; *sṇùdagṇúta* BR, LHG m., bf. **sudur-guten** (TO); pl. **sudergutar, surguthar** Sahl; **sudar-, sudur-gutar** S; *sṇùdagṇútar* BR, NRHG, den som bor i söder på Gotland Aln. **Hvad den Töisken kan måkä!** sad **sudurguten om gränkunningen** (grankotten) TO. **-gute-jakt sudurgutejakt** S; SÅ 101, (galeas), som var helt och hållet riggad med vadmalssegel [fördes i gamla tider på Danmark av en bonde fr. Sibbjens i VB]. **-lamm sudurlamb** EK, [får som uppehålla sig på södra delarna av Karlsö]. **-sida** f. bf. **sudarsäidu** RN Lm. III. 2, 20, [södra sidan]. **-slakt** m. bf. **sudar-slagten** (ÖJ), alla slagtdjur som köptes i Sudre och fördes till Visby. **-ting sudarting** S, [S. häradsrättens forna tingställe vid Eimunds i Mästerby].

Sudret sudri FCS; **sudre** S; **-ä** LCS; *sṵdri* GHHm; *súdra* NOHG; *sṇúdra* BR, LHG, södra delen av Gotland. *àut, sṇúdra* BRHG. Jfr **Stor-sudret.**

***sud-vart sudvarrt** F, FL, åt söder.

***sudväst** *suvást* F, ANHG.

***sud-öst sudaust** FS; CS; *sṵdaust* GHHm; *sudáṵst* F, AN, BT, NR HG, sydost. **Sudausten,** sydosten (vinden) FCS. **Sudaust mäd smat rägn, Nårdaust i fläng** (ordst.). SH 18.

suga säuga F; **-ä** S; CS; LCS; **säua** F; **sävva** FS; CS; *sâva, sâṵga* FN 320; *sàṵga* BRHG; *sauga* EK Wss; pres. **säugar** CS, impf. **saug** CS; F; LCS; **sauv** F; **sau** FCS; **savv** FS; CS; **säugdä** CS; *saug, saugad(a)* EKWss; *sàṵgda* BRHG; pl. **sugo** FS; CS; **suu** FCS; sup. **sugi** FS; CS; **sui** FCS; **säugt** CS; **sugä** CS; LCS; *sauga* EKWss; perf. part. **sugen** CS; FS; CS, f. **-i,** n. **-e** F. **Sävva kring,** något att suga på F. Pres. part. **sugänes, säugänes,** hungrig, sugande CS. Jfr **ugns-sugen.** — **sug-band säugband** FL

CS, se **såg-band.** **-ben sug-bain,** "sugeben" S n., (matben att suga på), fig. = god vän, älskare; den man håller kär, litar sig till.

***suggig sugguar** GA, svinaktig, orenlig.

***sugla sugla** STÅ, smått dricka, suga, slafsa i sig (om en ko). Jfr (?) **sovla.**

***suka säuka, suka** GA, dra musten ur.

***sukta sukkta** VS; VY (el. **sukkta för**), önska, sucka efter (säges om någon som intet får under det andra njuta) VS; få ångra, bittert begråta VY. **Sukkta för,** umgälla, "bo trångt för". **Dä fick han minsann sukkta för** VY.

sula (såla) sule Neog; **-a** FS; CS; BU; *sula, -u* GHHm; *sṵula* BR HG; *sąula* EKWss f., bf. **sulu** AG; pl. **sulor** RN: 1) skosula. 2) (såla) mellan **flaute'** och framvagnsbanken (**framraidä**) på en vagn BU; AG; flatt stycke på **akksulen** FS, CS. Se bild vid **fram-rede.**

***sulka sullka** FCS; **-ä** LCS f. [trol. mask., se **sulke**], svullnad.

***sulka sig sullka si** F; **sållkä si** CS; **sålkkä si** i halsen HM, försvälja sig F; äta så det fastnar i halsen (om djur) CS.

***sulke sullke** FS; CS; GA; HM; **-ä** S; CS; **-a** FCS; *sùlka* FHG; *sùlka* L, NRHG m., bf. **-en** HM, svullnad, svulst. — **sulk-bård sullka-bad** FS, CS, VB; **sullke-bard** NS; HM; **sullkbard** L; **sullke-bad** KB, TO, VB m., bf. **sullkbarden** L, svullnad, svulst, valk. **-*bårda sullkabada** FCS f., stor, lång svulst. **-*knul sullkaknäul** FCS m., knöl. **-sjuka sullksjauka** GA; **-å** L f., svulst i kroppen GA; vattusot L.

***sullen sullen** CS; FCS; NR; **-än** (F, VB); *sùlṇ* L, NRHG; n. *sùla* BR HG, svullen, uppsvälld. **Tasku . . blajf stäur u sullen sum an stuck** NR.

***sull-mage sullmage** FS; CS, simblåsa, väderblåsa i fisken; (i id och mört). Jfr **sund-mage.**

***sullme sullma** FCS m., svullnad.

***sullna sullna** FS; CS; FL; **-ä** CS; pres. *súlnar* LHG, svullna; af sjukdom uppsvälla.

***sult sult** Neog, Sahl, Ba; CS; **sullt** S; F m., hunger Neog; S; CS; svält F. — **sult-hök sullthauk** STÅ m., (fig.) utsvulten, glupande menniska.

sulten sulten L. soc.; Neog, Sahl, Ba; **-in** F; **-än** S; *sultṇ* GH Hm; BRHG; *sultn* LK; f. **sulti** Neog; S; *sulti* LK; GHHm; pl. **sulltne** F; TO; n. **sulti** Neog, hungrig. **Skiti smyr gar näuk äi sulltne hundar!** (ordspr.) F. **Swini thau järo sulti** Neog. Jfr **middagssulten.**

sump s.[1] **sump** Neog; Aln, Sahl, PS; CS, (F, VB); *sump* allm. HG m., orenlighet på wägar och gator: därutaf sumpigt Aln; gyttja, orenlighet på wägar af slask och regn Sahl; wåt smuts PS; smuts. orenlighet, synnerl. på vägar CS. gyttja FCS; vägsmuts, gyttja (på vägar) HG. **Vat sum sump** CS, *vạt sam sump*, genomvåt BRHG; *ịa ha faṭ sump pa rắkan* BRHG, **Kasta i sumpen,** (fig.) kasta bort. förspilla till ingen nytta VY. Pl, **sumpar,** sumpiga ängsmarker S; [i ägonamn]. Jfr **svart-sump.** — **sump-*jocka sumpjåkka** FS; CS., sumpgyttja. **-as sump-as** F, barnunge som pjaskar i sumpen.

sump s.[2] **sump** S m., = **fiskpark,** se d. o.

sumpa sumpä CS, smutsa, nedsöla med gatsmuts.

sumpande sumpande vatur F; **sumpenes vat** NR; **sumpänes vat** CS, helt och hållet genomblöt af smuts CS.

sumpig sumpugur FCS; **-ug** CS; **sumpårr** RN; **sumpi** CS; *sùmpɨ* BR HG; *sumpuar* EKWss; n. **sumput** Neog; *sùmpat* FHG; *sumput* EK Wss, orenligit i wägen ell. på gatonne Neog; smutsig CS; gyttjig (väg, myrjord) FCS; nersmord af sump RN; sumpig Wss. *vågan æ sùmpɨ* BRHG. *sumpat, blat a bɨsværlat*, sumpigt, blött och besvärligt (på vägarna) FHG.

sund s.[1] n. bf. **Sundi** (säge storländningar) och **Sunde'** (säga Fåröboar), sundet mellan Fårö och Gotland. Jfr **häst-** och **skar-sund** samt **mid-syndes.** — **sunds-minne Sundsminne** F n., Fårösunds södra mynning.

***sund** s.[2] **sunn**, mest def. **sunnen**, simblåsa FCS, S. Jfr **sund-mage.**

sunda sunda Neog; Aln, Sahl, PS; (F); **-ä** Ba; CS; (RN, VB); *sunda* GGHG; VBWss, bada, löga Aln; löga, låta simma (endast om hästar) CS; bada hästar VB. **Sunda hestar,** låta hestarne simma Neog. **Sunda hästar,** låta dem simma Sahl. **Sundä russi,** bada hästar Ba. **Sunda sig,** bada Sahl. *sund‿sɨ*, bada (i sjön) GGHG. *sund hæstar, sund rusɨ*, låta hästar bada VBWss; *sund‿rúṣ* (d:o) NRHG. Jfr **synda.** — **sund-bälg sunnbälg** Ba; L; **-bölg** RN; **sundbäl(l)g** CS; VY; KB, TO, VB; **-böllg** L; *sumbølg* EKWss; *sumbælg* GGHG; *sundbølg* NSWss m., bf. *sundbølgan* VBWss, simblåsa hos fisk; (är stind, modar storm) VY. **-mage sunnmage, sumage** F m., fiskblåsa.

(?) sund-öga (?) **sund-au** ell. **-auga** (fins ej). Trol. **synd-auga** 'ngt litet'. Jfr **synd-** och **söndags-öga.**

***sunlig sunligur, -g, -tt** RN, synlig.

sunnan sunna FS; CS; **-e** BU; AG; LJ; *sùṇa* FHG; *suṇa* GHHm; BTHG; LK; *sùṇan* FHG; *sùṇ̊* GBJ; *sùṇn* L, NRHG; (f. bf.) *suṇu* EKWss, sunnanvind FS; CS; HG; Hm; J; Wss; [adj.] sydlig LK; superl. **sunnäst,** sydligast (RN). **Ragge far för sunna** FCS. *ha blås sùṇa*, det blåser sydlig vind; *sùṇan han blås*, sunnan blåser FHG. **Nårde blame sunne tåj, sunne blame, nårde snåi!** BU (likn. fr. F o. AG), se **blåme.** *vådra ɨa sùṇa* NR; *da blåst‿ɨ sùṇn* L; *sùṇn han far àldrɨ skil‿åv*, (slutar aldrig) NRHG. — **sunnan-gök** "sunna-gauk, tunna-gauk" FCS. **-ström sunnastraum** CS; **sunnästraum** CS m., sydlig ström. **-vind sunnavind** (F)CS, sydlig vind. **-väder sunnavädur** FCS n.

sup soup GH; GNT; **säup** S; *sup* (†) HUHG; *sɨup* BR. HUHG; HETg m., bf. **supen** HM; *supan* LK. **Häll af supen,** ta ut supen (i botten) HM. Jfr **band(a)-, ri-, troder-** och **välkomnads-sup.**

supa s., se **soppa.**

supa v. **säupä** CS; AB; VB; *saupa* FL, LÄ, BRHG; *sæupa* GHHm; EK Wss; pres. **säupar** CS; *sæupar* LK; impf. **saup** CS; F; GH; *saup* FLHG; (†) GHHm; EKWss; *sàupta* LÄHG; *saupta* GHHm; *sæupada* EKWss; sup. **supä** CS; **säupa** S; *sàupa* FL HG; *saupa* EKWss; *sæupa* GHHm; EKWss; perf. part. **supen** S; CS; (L); **soupen** S; **säupen** CS: 1) äta soppa CS; HG; Wss. **Säupa raubärkas,** äta smultron AG. **Den sum inte vill säupu säupä, han far inte i kyte knäupä** (ordspr.) VB. *sàup‿ɔr fåte*, äta (direkt) ur fatet BRHG. *ɨa ska anu saup lait* [jag skall ännu äta litet soppa] EKWss. 2)

supa, dricka. **Nå vaitst däu inti häut Ole, däu harst säupa flaira säupar än jag!** (STÅ). **Han vait vassken säupe eller sättä ner!** (ordst.) VB. *han vait int um han ska saupa alar sat ner* EKWss. **Saup (drack) sin gard upp** F. Perf. part. **supen** etc., drucken, full S; CS. — **sup-hand säuphand** LCS f., bf. **suup-handj** Sp; **suphandi** Neog, Sahl, Ba; **seuphandi** I 100: 18; Ln; **säuphandi** PS; CS; F; L; VB; **säup-'andi** GA, högra handen, ther jag super med Neog.

supig säupug CS, begiven på fylleri, supig.

sur sour Tft; **säur** S; CS; VB; *saur* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *saur* EKWss; *saurar* GBJ; ack. **säuran** F; f. **säur** FS, CS; n. **säurt** GA; L; pl. (f.) **säura** F, sur; även om våt mark Wss. **Säur strämming, bla välling** etc. (se **välling**) VB. **Säur sum päirä,** surt dricka CS; *saurt sam pæra* (om mycket sur dricka) BRHG. **Gi han säuran stremming,** ge honom sur strömming F. **Hyna jer säur,** honan är liggsjuk FS, CS. **Sytt sum nut** [nöt] **u säurt sum aitar** [etter] L. *saurt sam ajtar* (om dricka) GGHG. **Speisöl säurt, värre än läut** GA. *saurt stàla*, sankt ställe (i marken) FHG. **Byttur jero säura** F. **Den säure** BU; *dan saurn* GHHm, den onde. **Dänn säuri hai di!** F. **Dänn säuri skall ta di um däu inti gart!** FCS. **Dänn säure anhangi!** hin onde må ha det! (interj.) FCS. **Bjäru . . hörer den säure till** BU. Jfr **pir-sur.** — **sur-dricka säurdrikka** BU n., vatten med **glägg** och vassla. **-ful säurfäular** GA, sur och stygg. **-mule säurmäule** FCS m., en som är surmulen. **-mulen surmulen** Neog; L. soc., som ser onder och bister ut Neog; af ondt lynne L. soc. **-ribb** pl. **säurribbar** VS, frön av **rau-bom** [Rumex] som ribbades af i nödbröd.

***surma** s., **säurma** F f., syra, surhet. [Säkerl. mask., se **surme**].

***surma** v. **surrma** FS; CS, hålla oväsen, gräla S; blanda hop (ej vått), bringa i oreda. Jfr **sörma.**

***surme säurmi** FS; CS; **-e** FCS; L; **-ä** CS; HM; **-a** F; *saurma* L, VB HG m., syra, surhet S, CS; sank mark F; elak lukt FS, CS. *da brina da àldri, saurman skal ór*, det brinner då aldrig, syran skall ur VB HG.

***surmeri surrmäräi** FCS n., oreda, sammanblandning.

surna säurnä CS; *saurna* BRHG; HETg; *saurna* GHHm; EKWss; GBJ; pres. *sœurnar* LK.

surr surr CS; FO, m. o. n. CS, sorl, af flera talande personer CS. **Brumm o. surr,** gnat, gräl och marf FO.

surv s.[1] **surf** Ba; CS; **sur(r)v** S; L m., en mängd, svärm Ba; röra, trassel L; en mängd; **hailä surfven,** hela slumpen CS. **I ain surv,** i en röra S.

***surv** s.[2], se **sarv.**

***surva ihop surfvä ihop** CS; L, bringa i oreda, slarfva tillsammans CS.

***survig survu'** CS, oredig, slarfvig.

***susa susa** I 100: 18; pres. *sausar* EKYg. **Lä susa, lä gleida,** rid ganska fort, så starkt hästen förmår I 100: 18.

***susing susing** Neog, Sahl, Ba, PS; (RN, SU); HH; **säusing** CS; LCS; **sausing** LCS; *sàusiŋ* ABNC; *sœusiŋg* LK; *sausiŋg* GHHm m., sadelgiord Neog; bukgiording på sadel ell. sele, bukjohl Sahl; streck el. giord,

gördel PS; sejsing, gjord, bukgjord CS; gjord LK; vävd gjord NC; täckgjord av snöreväv; även: detta slags snöreväv såsom vara GHHm. Man brukade . . selar af **susing** (sadelgjord) HH.

sussa **sussa** S; FCS; **-ä** CS, sofva (om barn) FCS; (såsom småbarn säga) S; söfva om barn) CS.

sutare **sutare** S; CS [trol. ej dial.] m., en fisk. Jfr **lindare** och **lindra.**

***sutis** **sutis** Ba; S; CS; VBKn; *sa̧utɪs* EKWss; *sɨutɪs* VBBn, sakta Ba; S; CS; Kn; Bn, långsamt CS; Kn; Bn; makligt S; varligen CS. *da gar so sa̧utɪs* 'det går så långsamt, det blir ingenting av' (försmädligt uttryck) EKWss.

***sutlig** **sutlig** S; **sutli'** CS; *sɨ̀utlɨ* LHG; n. **sutlit** SUKn; **sutligt** S, (F); **säutelit** FCS, långsam, säflig, lat CS; HG; sakta, makligt S; sakta, långsamt och väl FCS; **mikä langsamt** SUKn. *han va sa sɨ̀utlɨ av sɨ*, (sölig); *da gik sɨ̀utlɨt*, (långsamt) LHG.

sutta **sutta** Aln; Sahl, PS; Ln; FS; CS; **-ä** S; CS, (VB); *sùta* BR, GG, L, NR, VBHG; *sùt(a)* EKWss, skaka, rysta Aln; CS; S; HG; skaka (ihop en säck) FCS; **Hästen suttar,** skakar, stöter FCS. **Mjälä i säcken jag fysst gynnar suttä** S (i visa). *sut̩màtar*, skaka mattor GGHG. *sut̩aut*, ruska ut . . EKWss. *ja ska ta u sut̩úp dɨ*, jag skall ta och ruska dig (till barn) BRHG.

***suttig** n. **suttigt** S, skakande.

***suttning**, se **upp-suttning.**

Suvaroffs-stövlar Söirakks- l. **Súrakks-styflur** F, krokstöflor.

***svabert** **svabert** (— ⌣) m., dreftågskvast för eldsläckning S.

svacka S., se **svaka.**

svag **swakur, swak, swakt** Tft, [da. svak]; **svagur, -g, -gt** F, FL; *svag* BRHG, svag; svagsint: *han æ svag, sa̧a dɨ*. [Karlar som skulle hämta en skatt] blefvo **svage** RM.

svaga V. **svaga** EK; **-ä** S, försvaga EK; göra något för svagt, bräckligt S.

svaj **svaj** VY: "fartyget ligger på **svaj** ett stycke från land".

svaja **svaja** F: **varrpa** [av fiskegarn] får "svaja".

***svaka** **svaká** AG; NS f., spricka; vågrät remna nere i hällen.

sval **sval** FCS; *sval* FL, LÄ, BR HG; ABNC; *svalar* EKWss; f. **sval,** n. **svalt** FCS. — **sval-dricka** **svaldrikka** GA; **-ä** CS; *svaldrɨka* BRHG; ABNC; LK; EKWss; f. CS; HG; NC; n. CS; GA, svagdricka.

svala S.[1] **swala** Wallin; **svala** FS; CS; BU; *svàla* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *svala* EKWss f., bf. **svalu** BU; RN; NS; VBKn; ack. **svaluna** F, pl. bf. **svalunar** F, svala, Hirundo. Svalan säger: **"Bartha-mässu når jag far burt, da jero all häus full mä känn u känna** (kärna); **Santa-Vallborg, når jag kumbar igen, da jär hä upp-jiti, ut-skiti-, sto-o-o-r ru-u-u-u-ka bi duri!"** BU. Jfr **ring-, sax-, svart-** och **vatten-svala.** — **sval-gräs** **svalgräs** S. Svalan sitter om hösten på rören och tar så "svalgräs" i näbben hvaraf hon domnar. **-hul svala-, svaluhul** F; **svalhul** VS n., hål i ladugafveln, der svalan flyger in F; i gafveln på träbyggningar vs. **-ägg svalurägg** FCS.

svala S.[2] **swala** L. SOC.; **svala** F; KB; **-o** F; *svala* GBJ f., bf. **svalu** Ba; KB; **svala'** F, förstuga. — **svalknut** m. bf. **svaloknäuten** F, förstuguknuten. [Sjustjärnan stod] **yfvar svaloknäuten** F.

svala v. **svala** fS; CS; **-ä** CS; *svåla* läHG, svalka; göra svalt; det **svalar** f. **Svala av**, göra sval fCS. **Svalä si**, svalka sig CS. Pass. **svalas** fCS.

svale swale Aln; **svale** Sahl, PS; f; bu; l; (an, ns); vbKn; su; **-i** fCS; **-ä** Hilf.; CS; **-a** f; *svåli* (†) ghHm; (†) ek, nsWss m., bf. **svalen** Ln; (f); oh; **-an** ns; **svaɬen** nr; *svåln̥* an, ggHG; dat. **svalam** vbKn, förstuga Aln; Sahl; PS; S; CS; Kn; Ln; Hm; HG; nsWss; förstubro ekWss. — **sval-dörr** f. bf. **svalduri** suKn, förstugudörren. **-kammare svalkammare** gh m., liten kammare i förstugan. **-stuga svalstäuä** vs f., ett rum nära förstugan. **-tröskel sval-trasskvalld** ag, (l), tröskel i förstugudörren.

svalg sval(l)g fS; CS; ag n., bf. **-ä** ag: 1) strupe, svalg f. 2) (på en plog) bågen på en sjelfvuxen plogtistel ända ned till han förenas med **väisen**; bugten mellan **veisen** och **dregti** på plog. **Dän plogen har gutt svalg** (när bågen går hög upp) fS, CS. 3) trångt ställe t. ex. i en å ag. Jfr **svälg**.

svalka v. **svalkä** CS.

svall svall ga m., pl. **-ar** S, växt från roten upp på trädstammen ga; vågiga former i sand, klippor S. Jfr **bark-svall.**

svalla svallä suCS, svalla, skvalpa.

***svalme svalmä** S; CS; (f, l, vb); **-a** f; bu; **svaɬme** hm; *svålmi* ghHm; *-a* lK m., svalka S; CS; Hm; K; svalt väder bu.

svalna svalna fCS; *svåln̥a* fl, lä, brHG.

svamp svamp CS. — **svampdosa svampdosa** (l, vb), **-ä** CS f., liten silfverdosa med luktvatten på svamp, för kvinfolken.

svampa svampa vs; **-ä** vb, bilda svampar (på trä) vs. **Svammpä äut**, säges då ett djur blifvit förlöst med foster.

svan svan fS; CS; l; *svån* ek Wss m., bf. **svanen** fCS, pl. **svanar** fCS; *svånar* ekWss; (koll.) *svån* fHG, (fågel); ligga på **fla-vatten** i Lausviken och vid Lausholmar väl 100 höst, vinter och vår. Svanen väger 25 ℔, fjädrar 1 1/4 ℔. — **svan-nät svananät** f, som restes som kutnät på grön fläck på **laide** vid Nårsholm; 8, 10 svanar i varpet i Aika-väiki höst och vår; näten kanske 3 aln. höga. **-svipa svansveipå** l f., stång med snöre och blykula som slängdes kring svanens hals, då man halade fågeln till sig (i båt).

svans svanns bu m.; penis eqvi; pl. **svansar** f, sleifer bak, hörande till Fåröboarnas gamla drägt.

svansa svannsä S, (och **rasä**), hoppa kring onödigt, leka, rasa, stoja.

svar *svår* läHG; abNC n. — **svars-god svarsgo'** CS, försvarligt god.

svara svara l; **-ä** S; *svåra* brHG; ekWss: 1) svara. **Svarä mot**, gifva genljud S. **Skogen svarar mot**, skogen ger eccho rn. 2) ansvara Wss; sköta om HG. **Svara för (garden)** vara husbonde l. *han svåra fø måt ǰei*, han sköter om imatningen (på trösk) brHG. *den sum aiɣade bastauuu han svårade før aldn̥* ekWss. Fg. impf. suarapi.

***svart** s. **svart** f m. (fordom), sjöfogel. Jfr **svärt** och **svärte.**

svart adj. **svartur** fS, CS; **-ar** rnLm. III. 2, 20; *svartar* ek, ns, vbWss; *svart* fl, läHG; *svarţ* ab NC; ack. **svartan** fS, CS; f. **svart**

öJ; pl. n. **svart** FCS; (BU). Hvit som an **maf'** [mås], svart som en **ram** (korp), [gåta: skatan] AG. **Hail svartur** [alldeles svart] F. **En stäurar svartar stäut** RNLm. III. 2, 20. *svart sum kạul*; *han va svartar sum an bịon* [björn] VBWss. *kạ̈úl svárt*, kol svart BRHG. **Tåila** [spilkråkan], **med svartan råkk u rauda mysso** FS, CS. Värkte så det **blaiv svart ei stäuu** (GU). **Svart bär** [svarta bär] FCS. **Svarte Lasse** [= ormen?; i visa] NS. Jfr **ramnsvạrt**. — **svart-and svartand** AG; RN f., bf. **-i** RN; pl. **swartänder** Wallin. **-björnig svartbjånnugar** L, af blandad färg. **-blackig** *svartblạ̈kur* LK. **-blå svartblar** S, n. **-blat** BU. **Svartblat . . sum kuparärg** BU. **-botten svarta-buttn** F m., ställen i sjön som äro svarta af **släke, hautur**. **-djup svartdjaup** STÅ, då man ej bottnar. **-fågel swartfugl** Sp; **svartfäugel** GH m. bf. **swartfugeln** I 96: 4, korp Sp; S; (fig.) elak menniska, olycksmenniska, även: kråka, skata o. korp GH. **-humla svarthumbla** F f., är dubbelt större än **bräunhumbla**, den förra har dubbelt mer **humblagutt** (brun honung) en tre tum nere i jorden, hvarest det är tjockt, 1/2 aln högt gräs. Hon kan ha en jumfru honing i sina "tunnor", men brunhumlan har knapt hälften. Svärmen kan bestå av en 10, 15 och högst 30 humlor. Man hittar deras **raidur** (bo), då man slår hö, stundom ock på åkrar (med sandjord), men då har hon nästan druckit ur all honing: då man skär råg F. **-*härt svarthertur** FCS, svarthårig. **-hätta** *svarthạto* VB Wss f., svarthuvad tärna, (fågel). **-hätt(s)-måve svarthättmave** VB; **svarthättsmave** Kolm; S m., bf. **svarthättsmaven** RN, måse, Larus ridibundus Kolm. S; måse med svart huvud; tar fisken af alla strandfoglar, mindre än andra mafvar, men djerfvare; slår kråkan VB. **-junker svartjunkar** S, CS; BU; *svàrtụ́ngkar* BRHG m., grof, svart **mjèlgråit**, mjölgröt BU; vattgröt, mjölgröt CS; rågmjölsgröt BRHG. **-kråka swartkraka** Wallin; **svartkraka** F; **-å** L f., är stor som en kråka, men hel swart som en korp Wallin; kaja F; L. **-kulla** f. pl. **svartkullor** F; **-ur** FCS, växt, Orchis ustulata. **-ljus svartljaus** RN; HH n., göres af **graivar** (talgtrasor ur hvilka talgen är vriden) . ., se **grev-söde**. **-mylla svartmylldå** VB; *svartmyldo* VBWss f. **-myra svartmaura** FCS; **-ä** CS f., pl. *svàrtmáurar* BRHG. **-nacka svartnacka** FS, CS f.: 1) fårnamn. 2) en slags måse. Se följ. **-nacke svartnacke** Hasselgr; **svartnakki** FCS; *svàrtnáka* FHG; *svàrtnáka* HETg; *svártŋàka* ABNC m.: 1) måse med svart huvud FCS; skräntärnan, Sterna caspia Hasselgr. 2) Orchis ustulata HETg; ABNC. **-näsa Svartnasa** F f., (fårnamn). **-rips svartripps** F, svarta vinbär. **-ripsbuske svartrippsbuske** F m. **-sida svartsäida** FS; CS f., bf. **svartseida** F: 1) konamn. 2) ryggen på flundror. **-skola** "Sätta i svartskola", när en vuxen stor flicka af förakt för en liten pojkaktig friare eller kurtisör sätter honom under kjortlarna S. **-sump svartsump** FCS; CS; MB m., gyttja FCS; en sorts svart dyjord i mossar CS; fläckar i myr på hvilka alls intet växer MB. **-svala svartsvala, -å** F, (L); **-ä** EK f., ringsvala Cyprelus apus. **-söndag** "svartsöndagen" S; *svàrtsúndagan* BR, GGHG, söndagen näst

före jul, då allt är i oordning, ruskigt och svart S. **-talg svarttalg** RN, [blandning av talg och tjära, se **grev-söde**]. Denna **svarttalg** var nyttig vid sårnader till bot. **-trast swarttrast** Wallin; **svarttrast** S; FCS; Hasselgr; *svàrtṛást* BRHG m., dubbeltrast, Turdus viscivorus FCS; Turdus merula Hasselgr.

svartna svartnä CS. *da svàrtna fo̜àugu*, det svartnade för ögonen BRHG.

svarv s. (fisk), se **sarv.**

svarva (*svärva) **svärfva** S; **-ä** CS; *sværva* BR, GG, ÖJHG; ABNC; perf. part. *sværvar* FHG; *sværvan* BRHG: 1) svarva (med svarvstol). 2) **Svärfvä af** CS, aftorka.

svarvare svärfvare S.

svavel (*svävel) **svävul** FS; CS; **-el, -äl** FL, SUCS; **sväfvel** GA; *svǫ̈vul* FN 332, *svǫval* LK; m. GA, n. S; CS; K. Mlt. swevel. — **svavel-*pinna svävulpinna** FCS, svafvelsticka. **-tråd sväfultrad** BU: "Krutskippet i Slite" gick i luften säkert genom något "skällmeri" med någon **sväful-trad.**

sved s.[1] **svaid** F m., (= **svidull**), svedjern.

sved s.[2] **svid** (RH): **brännä svid** (= **Svidland**). SÅ 6. Se **svedjeland.**

sveda s. **svida** F, FL; **-ä** CS f., sveda.

sveda s. **svaida** FS; CS; *svàı̨da* FHG; pres. **svaidar** FCS; impf. **svaddi, -e** pl. **svaddo**, sup. **svatt** FS, CS, perf. part. **svaddår, -ur** FCS; n. *svaṭ* FHG: 1) sveda, t. ex. dun af en fågel; sveda fågel med **grisslavven** [eldspaden] **sum di gärdo väl raudan** FCS; **svaida fäul** F; äv. avsveda (om frost): *ha har bli̜va svaṭ av kà̜ı̨lda* FHG. 2) (= **svaigla, svaisa**), (impf. **svaid**) S, börja blåsa upp storm F. **Dä svaidar mä blasa,** det blåser hårdt F; **svaida pa, svaddi pa mä blasa** FCS.

***svede** s.[1] **svidi** FS, CS; *svı̀da* L, NRHG m., sveda.

***svede** s.[2] **svaidä** ARCS, dalsänkning (?).

***svedel svidul(l)** FS; CS; **-ål** FCS; **-el** S; CS; VB; *svı̀dl̨* FL, NRHG; AB NC; HETg m.: 1) svedjärn; smalt järn, ten att bränna hål (i trä, i kork) S; CS; HG; NC; Tg. 2) (fig.) en som jämt svider och gnäller, jämrar sig S; envist barn CS; sur, missbelåten käring som går och "svider" ABNC.

svedja V. **svida, -ä** CS. — **svedjeland svidiland** FS, CS; **svideland** F; **svidland** GH; RN, *svı̨dland* ABNC n., svedja, svedjeland; **dar hä järr avsvatt** FCS. **Brännä svidland** RN. SÅ 6, 8.

***svedning svaidning** FS, CS f., svedning; hårdt blåsväder.

***sveg** s.[1] **swaig** Neog; **sveig** Sahl, PS; **svaig** Ba; S; CS; FS; CS; RN; (VB); *svaı̨g* BR, VBHG; ABNC; *svaıg* GBJ m., spö Neog; Ba; F; kvist S; CS; F; liten gren, kvist, neml. afhuggen från trädet; mjuk gren CS; smal gren J; böjlig kvist, spö NC, HG. Jfr **törne-sveg.**

***sveg** s.[2] **svig** S; CS, (F) n., gungfly. — **sveg-*dya** f. pl. **svigdöiar** MB, svigtande dyor. **-mark svigmark** MB, gungflyartad mark.

***sveg** adj. **svig** S, svigtande träd.

(?) ***svega svaiga, svaig, svigo** F, hvifta (om trädtopp). [Skrivfel för **sväiga**?, se **sviga.**]

***sveg-bakad svai-bakar, -a, -a** FS; CS, svankryggig; svegryggig (bakåt länden). **-bakig svajbakig** S, om menniska som är "svairyggig", svigtryggig. **-båge svaig-**

bugä L, hvalfbåge. Jfr **svig-båge.** **-*bågen svaigbugen, -i, -ä** L, bugtig. **-ryggig svaigryggig** L; **svairyggug** CS, svankryggad CS; bugtig (uppåt), svigtryggig L.

***svegla svaigla** FS; CS, pres. **svaiglar** FS, CS; **svailar** L, börja blåsa upp till storm FS, CS; svänga kring (med ett spö); gå och vingla F; **Svaigla kring mä ann langur miaukur svaig; hann gar u svaiglar,** karlen går och svigtar hit och dit FCS. **Nårdausten svaiglar ma blasa laili,** nordosten håller på att börja blåsa någorlunda FS; CS. **Det svailar,** när det med **harrt vädårr** blåser mycket L.

***sveglig svaiglagur** FS; CS, svigtande, böjlig (kvist, karl).

svek s. **svik** CS n. — **svek-sam sviksammbur** FCS; **-sam** CS, svekfull, som sviker.

svek adj. **svikur** F; **-ar** FL; *svi̯kar* L, NRHG, klen, icke stark; "ej **svikur**", dugtig F. Han är **inte svikar,** stark eller den som inte sviker FL. *han i̯a int‿svi̯kar*, han är duktig L, NRHG.

***svek(e)-dya svikedöia** F, FL; GH, (VT); **-å** HM; **svikidöia** F [möjl. mask.] f., pl. **svikedöiar** VB, sviktande dy-, myrjord S; svigdy; äfjemark i träsk F, FL. **-*dye svikidöii** FCS; **svikedöia** F; *svi̯kadö̯a* FHG; *svi̯kdö̯a* ABNG m., bf. **svikedöian** F, svikdy, gungdy, gungfly (på äng); sand öfver släke FCS; gungfly NC; HG.

***svemma** v. pres. **svaimar** LJKn, sveper kring (om vind).

sven svain FS; CS m., pl. **svainar** HB (i visa), sven, gosse (blott i **kåir-, reid-svain**) FS; CS. Sven, ungmans Swen hos brudgum wid bröllop Sahl. **Dar jero svainar, sum spinna pa guldtainar** (i visa) HB. Jfr **ungmans-sven,** — **svendom svaindom** EE m.

svep s.[1] **swaip** Neog; I 96: 4; **sweip** Sp; **svejp** I 98: 14 a, Sahl, PS; **svaip** Ba, S; CS; FS; CS; FL CS; (VB, SU); *svai̯p* BRHG; ABNC; *svaip* GHHm; EKWss; GBJ m., pl., **svaipar** FCS; (GH), en dör på Ladan Sp; kallas den lilla luckan som är på en ladudörr I 96: 4; är en mindre dör eller glugg på ladodörren Neog; halfdörr I 98: 14 a Sahl; S; FCS; liten dörr, öfversta delen af en laddörr Ba; liten lucka på en ladudörr CS; HG; glugg (i en dörr) Wss; glugg på laddörren S; gluggen på öfversta halfdörren på en laddörr S; halfdörr, tvärdörr: **upparsti, (oasti); nedarsti (neasti) svaipen** FCS; den övre dörrhalfvan på sådana nu blott i *hausar* [uthus] men förr även i boningshus brukliga dörrar, som äro kluvna tvärt av på mitten; den övre dörrhalvan, *svaipn̥*, stod då öppen ofta, medan den nedre, *duri* i inskränkt bemärkelse, var stängd GHHm; dörröppningen i en ladugård stänges vanligen af två dörrar, af hvilka den vänstra är hel och den högra delad i två *halvdau̯rar*, af hvilka den öfra särsk. kallas *svaip* GBJ. Jfr **horn-, ligg-, ladu-, under-** och **över-svep.**

svep s.[2] se **lik-svep.**

svep s.[3] **svèp** VY n., sträcka, vidd. [Rspr.?]

svepa s. **svaipä** CS f.: **i samä svaipä,** i samma vefva, stund.

svepa v.[1] **svaipä** S; CS; *svaipa* BRHG; GHHm. svepa, insvepa. — **svep-stock svaipstuck** 6 aln., att

göra cirklar med. **-såg svaipsag** vs f., fin ell. smal sticksåg.

(?) svepa v.[3] **swepa likt** Wallin, likna en, wara lik enom.

***sves svais** FCS m., sväng, liten hastig påhälsning. Ösv. sväis; no. sveis, (likn. bet.).

***svesa svaisa** FS; CS; pres. *svâiṣsar* LHG, svansa, löpa (omkring), försöka utan allvar: **di svaisa mä sla** FS, CS; fläckta S; hvifta (trädtopp) F. **Svaisa kring**, sväfva, fara kring F; = **svansä** S. *han svaiṣad tıl̨ me rumpu*, viftade till med svansen (en häst) LHG.

(?) *sveta sväite (BU), LÄCS f.[?], kreatursblod, särdeles vid slagt.

***svetas sveitas** Sahl, PS.

***svete swaite** Neog; **sveite** Sahl, PS; GH; **-ä** MB, (VS, FO, KB); **svaiti** FS; CS; FL; **-e** DH; L; **-ä** CS; FCS; *svàıṭa* BRHG; ABNC; *svaıta* LK; GBJ; *-ı* GHHm; *svaıt* [apok. form] GHHm; EKWss; m. CS; MB; KB; L; HG; K; NC; Hm; Wss; n. FS, CS; GHHm: 1) svett Neog, Sahl; CS; FS; CS; HG; Hm; NC; K; J; Wss. **Arbuda så svaiti rannt af mig**, arbeta så . . F, FL. *svàıṭn̨ ránt áv mı* BRHG. *va svaıtı han falda* GH Hm. *dä tou svàıṭ_aut*, det tog ut svett (om hårt arbete) BRHG. 2) så kallas blod då man slagtar GH; MB (VS, FO); KB; DH; L; eufemism för blod vid slakt GHHm. 3) Bästa tjäran som först kommer (ur tjärdalen) kallas "blomman" eller "första svetten" S. Jfr **ben-** och **matt-svete.**

***sveten swaiten** Neog; **svaiten** CS; FS; CS; **-in** FCS; *svàıṭn̨* GH Hm; BRHG; *svaıtn̨* EKWss; *svaıtn* LK; *svàıṭ'n* ABNC; f. *svàıtı* GHHm, svettig. **Doken** [halsduken] **jär svaiten** FCS. **Russi blaif svaitnä** S. *hastn̨ ıar svaitn̨* RKWss.

***svetna svaitna** FS; CS; FL; **-ä** CS, bli svettig, börja svettas.

svets svais FS; CS; L m., svetsning. **Sätta svais pa** L. **Sätä en väll** ell. **en hitts** ell. **svaiss pa** F.

svetsa swaisa Neog; **sveisa** Sahl; **svaisa** FS; CS, FL; **-ä** Ba S; CS; TO; L; **svässä** S; *svaısa* GHHm; *svàıṣa* FL, LÄ, BRHG; HE'Tg: 1) wella jern ihop Neog, Sahl, Ba; F; svetsa (jern). **Svaisa ihop jern**, välla ihop F. *svâıṣ_ıhóup da* BRHG, svetsa ihop det. 2) ljuda, knastra (af hetta), såsom en basad tunbande TO. — Da. sveise, svetsa.

svett, se **svete.**

***svev sviv** FS; CS; *svıv* FHG m., fart FCS, HG; vändning, gång: **mäd samma sviven** F. **Ta sviv** F; taga **sviv** F, FL, taga fart, sats (att hoppa). **Dair kåmu mä ann sviv, så dä inti var likkt nåke; han kåmm i sama sviv**, i samma vefva; **ta sviv**, taga fart (örn, får som skall hoppa) FCS. Jfr **svim.**

***sveva svivä** CS, sova. Jfr följ.

***svevig** *svıvur* LK, sömnig.

***svevla svaivla** FCS, el. **vaivla** l. **svaigla** l. **vingla** som en uppkastad käpp.

svick svikk CS; FS; CS, m. CS, n. FS; CS, svicka (i en tunna);

[i "luckan" på en **såids-haggve**, se **huggve**]; lufthålstapp. **Nöit svikk**, [ny svicka] FCS. — **svick-hål svikkhul** FS; CS n., [hålet som svicken sitter i].

svickel svickel CS; **svikkul** FS; CS n.[?], pl. **svikklar** F, strumpkil CS; **(baksvikkul)**, rand i stickningen bak i en strumpa FS, CS. Röda strumpor med gröna **svikklar** F.

svickla svikkla (F)CS; **-å** AG f., bf. **-u** AG, pl. **-ur** (F)CS, rand mellan maskorna bak på strumpan AG; kilar vid strumpankeln.

svida v. **sveida, sväida** FS; CS; FL; (L), RN; **-ä** CS; L; RN; **svida** S; **-ä** CS; *svæ̜ida* BRHG; *svaida* EK Wss; *svɛ̜ida* GBJ; pres. **sveidur** F; **-ar** (KB); impf. **svaid** FS; CS, FL; L; RN; *svaid* ~ *svaidada* EKWss; *svaid* ~ *svɛ̜idada* GBJ; pl. **svido** F; sup. **svidä** CS; *svɛ̜da, svaida* EKWss; *svɛ̜ida* GBJ; perf. part. **sviden** S; CS: 1) sveda, bränna CS; bränna EKWss; bränna hål med **svidull** F, FL; vidbränna (mat) HG. *svaid ɑv ma ald; kyldɨ svaidar ɑv* EK Wss. *da svɛ̜ids*, det bränns vid BRHG. Perf. part. **sviden** S; CS, svedd, vidbränd. *gráɨtn æ svɨ̀dn* BRHG. 2) svida S; CS; J; HG; göra ondt, värka CS; FS; CS. *da svɛ̜idar*, det svider (i sår) BRHG. 3) gråta, gnälla, jämra sig smått, beklaga sig S; HG; öfvermåttan klaga öfver något, vara misslynt CS; vara grinig: *han bår̥gar u svɛ̜idar* GBJ. 4) hväsa såsom en gåskarl, orm L; RN; väsa (om en orm): *orman han svaid, han ligar u svaidar* EKWss. 5) (fig.) skynda så att det kan ta eld: han **svaid** förbi (F), FL. Nu **svaid** det af öfver trädtopparne med ett faslig[t] dån och låt [om ett troll] KB. — **svid-angel** *svɨ̀dàŋal* ABNC m., fruntimmer (vanl.), som går omkring och gnäller, jämrar sig ("svider"). **-pinn(e) svidipinn, svea-pinn** S, [i sagor]; *svɨ̀dapɨ̀n* BRHG, grinigt barn HG.

***sviga swiga** Neog; **sviga** S; AG; **-ä** S; **sväiga, sveiga** FS; CS; **-ä** FL, LCS; ÖJ; pres. **sveigar** F; *svɛ̜igar* NRHG; (pl.) **sveiga** ÖJ; impf. **svaig** FS; CS; LCS; ÖJ; **sveigde** FCS; *svɛ̜igada* LHG; pl. **svigo** FCS; sup. **svigä** LCS; pres. part. *svæiganda* LK: 1) svigta (ned) FS; CS; LCS; ÖJ; sjunka FCS; böja sig ned FLCS; böija sig, såsom en gran; **grainar swiga nider med nyter** [nötter] Neog. **Lukte' [loftet] jär fullt af sèd så att reiarna sveiga** (RN) ÖJ. **Sväiga nir**, svigta ned FCS. **Sviga nidårr**, vilja hänga nedåt GA. **Svigä nider**, sjunka ned, tyngas neder. *da va sa mɨk àpal pa sat gràɨna bar svɛ̜igad* LHG. 2) svaja (om trädtoppar) FCS. 3) flyga (öfver landet, om svärtor) F; om fåglar som flyga med låg flygt FCS. **När aine-busken gynnar råika sveigar** (flyga öfver land, para-vis, att leta sig bo) **svärrti** (svärtan) F. Fg. ptc. f. suigin. — ***svig-borr svei-bur** GA m., spikborr. **-båge sweibuge** Neog, Sahl, PS; **sväibugä** CS; (L) m., hwalfboge Neog; half-cirkelformig båge på en räfsa CS. Fsv. svighbugi.

***svigna svignä** CS, böjas, gifva vika, efter, mattas.

svika sväika FCS; **-ä** CS; *svaiɉa* GHHm; impf. **svaik**, pl. **sviku** FCS. Jfr **lådigs-sviken**. Fg. impf. pl. s(u)iku Rs. — **svik-sam sväik-sam** CS; LCS, svekfull, opålitlig.

svikt svig(g)t CS; FS; CS, FL; L; RN f., bf. **-i** L; RN, nedböjning på något långt (bjelke, träd) FS, CS; däld; sväng (på jorden, ett träd) F, FL; liten flack, föga djup däld CS; mindre sänkning i skogshorisont RN; liten bugt af sjön L.

svikta v. **swigta** Neog; **svigta** FS; CS. **Han har svårt arbeti, män dä svigtar han inti fyri** FCS. **Svigta fyri**, ej hålla ord; **han svigtar inti fyri**, han håller ord F.

***svill** s., se **syll**.

***svim** **svim** AG; L m., sväng, fart. **Ta svim,** ta fart, satts att hoppa öfver något AG; L. *da satn svim pa, u sa kàɪrdn tvas ɪgɪnum grindɪ*, då satte han fart på o. så körde han tvärs igenom grinden NRHG.

***svimla** **svimbla** FS; CS; **svimla** RM, falla i vanmakt RM. Svimbla **(för avvunen)** F, hvimla FS; CS.

***svimlig** **svimblugur** FS; CS, till föreg.

svimma v.[1] **sväima** FCS; **-ä** CS; **sveima** RN; **svima** S; *svæima* BR, GGHG; LK; *svaɪma* ABNC; pres. **sväimar** FCS; impf. **svamm, svèm** S; **sväima** FCS; **sväimdä** CS, svimma, dåna. — **svim-drag** **svimdrag** NS, **sveimdrag** S n., svimslag (på kut). **-slag** **svimslag** S n., slag så man svimmar. **-släng** **svimsläng** (NS), [slag så att sälen dånar av].

***svimma** v.[2] **svimma** VN, BTCS; **svima** RN, sväfva i luften CS; lyfta sig högt i ring, flyga (som en örn) RN.

***svimmel** s. **svimmbul(l)** FS, CS n., yrsel i hufvudet.

***svimna** **svimna** CS; *svìmna* (förnäm form), svimma BRHG.

svin **swein** Neog; **sväin** F, VB; *svaɪn* FN 342 n., bf. *svæina* LK; pl. **sväin** FS; CS; bf. **sväinen** FCS; **-i** RN; dat. **swinumä** Neog. **Sväin drägur läin gimunn fä yfver trä?** (gåta: becktråden öfver lästen) F, VB. **Sårkar! sväin i lädu!** vanligt utrop då gammalt folk huta åt framfusiga och **ovituga** pojkar S. **Däu gart sum dä davvu** [döva] **sväinen,** [dvs. du går tvärs på, tokigt] FCS. När man sade **d'anndre,** de andra (menniskorna), misstyckte de gamle och sade: **"jå, sväini jär d'andre!"** RN. **Sparrkä sväinen ör läge,** (lek), se **ben-kast.** Fg. suin. — Jfr **pinn-** och **ungsvin.** — **svin-blomma** **sväinabloma** FCS; **sveinbloma** S; **-ä** CS; *svaɪnblàma* ABNC; *svɛɪnbloma* GBJ f., pl. *svæɪnblámar* BRHG, maskros. **-borst** **sveinbusst** BU; pl. **-bysster** BU. **-bär** **sväinbär** CS; *svaɪnbær* GHHm n., hagtorn, Cratægus oxyacantha. SÅ 40. **-bärs-torn** **sväinabärstorn** F, svinbärsträd, Cratægus ox. **-bärs-törne** **sväinbärstynne** AG; VB, SUKn, S; *svæɪnbærstýna* ÖJ, SUHG. **-böka** **sväinabåika** FCS; **sväjnäbåjkä** CS f., pl. **-ar** S, ställe der svin rotat. **-grop** f. pl. **sveinagröipur** F, svingropar. **-gräs** **sveingras** (NS), blomma; fet, på Fläisi; Artemisia maritimum. **-gök** m. bf. **svejngauken** GH, (fig.) Podex. **-*huggve** **sväin-'aggve** AR; **sväinhavva** F, [m.] f. [!?] F, m. bf. *svæɪnahágvan* FHG, svinho. **-hund** **sveinhund** (VS), "svinhund", särskild hund som tog skogssvinen i baklåret, då svinet lade sig tills folk kom till. **-häv** **sväinhäf** KB, (lek), se **röv-krok.** Pl. **sveinhäfvar** S: Petri fäng . . får man fisk som "svinhäfvar" (kanske så rikligt att man måste häfva en del för svinen?) TO. **-ister** **sväinäister** F n. **-karm** **sveinkarm** S, [en sorts vagnskarm]. **-*karme** *svaɪnkarmi* GHHm m., gammaldags åkdon, med träribbor, vanligen grönmålade utanpå sidbräderna; åkstolen var försedd med träfjädrar, men vagnen själv utan fjädrar. **-knapp** **sveinaknapp** F, svinlort. Kråkan säger (om vintern): **"Tolf stöifvar för an sveinaknapp! Jag kan inti fa han!"** **-*köla** **swinekoila** L. soc.; *svaɪnkàɪla* ABNC, swineho. **-köld** **svinkylld** S f., gråkallt, blåsigt, ruskigt väder. **-lort** **sveinlort** S.

"Svinlort med **stickä äi** bom. vid Gairungs i RU. *ta ŋą svæɪnlourtɪŋ mą́ḍɪ!* säges då en vädervirvel passerar BRHG. Vid hvirfvelvindens förbifart . . skall man utsäga ordet "Svinlort!" då det onda ej har makt att skada en menniska LÄ. Eller: "tvi, tvi, far in i svinlorten!" **-*lund sväinlund** L, adv., då man ligger (såsom svinen) den ena med benen vid den andras huvud. **-*lunds sväinlun(n)s** BU; RM; AG; CS; **svinlunds, -lunns** S, (F, KB, L); *svèɪnlúns* BRHG; *sváɪnlùns* ABNC, adv., skafföttes S; HG; liggande med hufvudet vid annans fötter S; **Ligga sveinlunn's**, med fötterna mot sig [?] BU. **Liggä sväinlunns**, ligga i en ring på svinens sätt CS. *gràɪsar ligar ɨ sváɪnlùns*, grisarna ligga skavföttes ABNC. **-*lunt sveinalundt** F, ligga med fötterna vid den andres hufvud. **-*läga sväinalägå** F; *sváɪnlägą* f., bf. *-u* ABNC, svinläge F; avbalkning i svinstian, där grisarna ligga ABNC. **-läge svinläge** Sahl; *sváɪnlägą* m., bf. *-n* ABNC, bössja Sahl; halm som bäres in i svinstian för svinen att ligga på NC. **-länd sveina-lännd** F, "svinlännd" SKU; säges en häst ha, som (föröfrigt fet och trind) är hög midt i länden (1) och icke (2).

(1) (2)

-mat sveinamat BU m., fläsk. **-mjälte** m. bf. **sveinmilten** S. Om svinmjälten, då kreaturet är slagtadt på senhösten eller upp emot jul, är, framifrån svin-kroppen, grof och sedan spetsig bakåt blir det först sträng och sedan len vinter, är det en knöl midt på den, blir midvintern skarpast men är mjälten deremot spetsig framåt och tjock bakåt, så blir vintern mild och len i början vs. **-nyckel** m. bf. **sveinenykkeln** S, [nyckeln till svinhuset]. Sct Gregorius d. 12 mars skall man drifva svinen på skogen eller enl. ordspr. "då skall man hänga svinenyckeln på väggen". **-skog** i uttr. **laupa sväinskog** AG, [leta efter svinen]. **-*släke sveinsläke** L, (blott af **yllå**) som slås hett vatten med mjöl på och ges (allmänt) svinen som trifvas deraf. **-tjuga sväjnätjaugä** CS, klyka. **-trä sveintrè** S; HL; **-trä** TO n., "svinträ": 1) fängsel på svin att de ej kunna krypa, är trekantigt och sitter om halsen S.

2) = **skaikel-trä** (vid svinslagt) vs, [trol. det trä varmed bakbenen utspännas och vari kroppen upphänges]. 3) fiskankar (vid sättning) HL; BO; TO; (= **träut**) BO. Se bild vid **krabbe**. 4) "svinträ" bom. vid Nöistäuä i Hogrän o. Sandhållme i Ekstа. **-tät sväintètar** S, tät (om gärdsgård) att ej svinen komma genom. **-törne** *svæintyŋɪ* GHHm n., vild Cratægus. **-äta sveinjetå** L; **sväin(ä)jitä** S f., svinmat.

***svinda svindä si** HHCS, skynda sig.

sving svinng F, FL n., tillsvängning, fart.

svinga svinnga F, FL; **-ä** CS; pres. **svingur**, impf. **svang** FCS; *svaŋk* FN 317, svinga, svänga.

***svingel svingul** F, FLCS; **-ell** F, m. F, n. F, FLCS, raglande, kringsvängning FCS; svindel, yrhet (i hufvudet) F, FLS, CS.

***svingla svin(n)gla** FS; CS; FL CS; BU, svinga, sväfva, svänga F; BU; sväfva som en fågel i luften F; svinga i luften (om fåglar, om ett tåg) FLCS; svinga omkring som en kastad käpp; flyga vinglande som en käpp; gå vacklande, raglande FCS; vingla (en sjuk, full) F.

***svinglig svinglugur** F, FLCS, vimmelkantig.

***svink svingk** F; **svink** FCS m., omväg, sving, krok, (t. ex. på en gärdesgård) S. **I svink**, i krok FCS.

svinka swinka Neog; **swincka** L. soc.; **svinkä** CS, draga sig undan Neog; L. soc.; bedraga, narra CS. — **svink-ärende swinkahrende** Neog, idem qvod **snuslahrende**.

***svinkel svinkel** F m., krok, vingling. **Ro svinklar**, ej ro båten rätt fram, utan zig-zack, ojemnt F.

***svinkig svinkugur** F, svängd, krokig.

svinna svinna F; LS; CS; pres. **svinner** LJ; impf. **svann** LCS; **svannt** VB; sup. **svunni** F; **-e** VB; perf. part. **svunnen** VB, försvinna. **Svinna burt** LCS; **har svunni burt** F.

***svinnas svinnas** FCS; pres. (det) **svinns** L; impf. **svannst** FCS, S; **svanns** (GA), försvinna. Så **svanns** det **burt** (om **faigild**) GA.

***svipa sweipa** Neog; **-u** Aln, Ba; PS; **swipe** I 98: 14 a; **-a** PS; **swipe** L. soc.; **sveipa** F; **-å** L; **sväipa** FS; CS; BU, FL; **-ä** S; CS, (NS, SU); *svaɪpa* GHHm; EKWss; *svæɪpa* BR o. allm. HG; *svæipa* LK f., bf. **svejpu** LN; S: .1) piska, körpiska Neog etc. S; CS etc. 2) på 'ar-fällå RN, (se **har-fälla**). Jfr **pil-** och **svan-svipa**. — ***svipe-band sväipoband** FS; CS n., pisksnärt. **-orm sväip-årm** FS; CS m., orm med smal stjärt; tjock framme och smalnar af bakåt som en **sväipä**, piska. **-skaft sveipskaft** S n., bf. *svæipskafte* LK, piskskaft.

***svipa** V. **sväipä (pa)** CS, piska på.

svir sväir CS; F, FL n., ruckel, svirande (med superi).

svira sväjrä, svirrä CS, ruckla, svira. Jfr **svirra**. — **svir-busse sväirbussi** F, FLCS m., svirare.

sviribus sviribus S; **sväiräbuss** LCS m., svirare, rucklare.

svirig sväirugur F, FLCS.

***svirra (*svärra)** V.[1] **svirra** F, FL; **-ä** CS; **svirä** [!] S, (F, VB); **svärra** FS; CS; **-ä** S; CS, (VB); *svæɾa* FL, LÄ, BRHG; GHHm; HETg; *svaɾa* EK Wss; *sviɾa* NSWss; pres. *svæɾar* BRHG; HETg; impf. **svärra** FCS; **svärrdä** CS; *sviɾada* NSWss, fräsa, gnistra (om mycket hett järn), också: af köld i fingrarna eller af ett hårdt slag (i en lem) spritta, svirra af kyla S; låta såsom då eld fattar i hår l. dyl. CS; låta som eld i hår eller hett jern i vatten F, FL; fräsa, som då vatten kommer på hett jern; äfven kallas så den obehagliga darrande känsla, som en lång stund efter fortfar att kännas i underarmen, då man stöter armbågen, eller i handen efter ett slag i den CS; HG; känslan då man slår hårdt mot något FS, CS; surra, susa: om en gryta som kokar över, om ett barn som får ris: det sverrar i skinnet, i handen, när man får ett duktigt slag EKWss; *aldn̥ sviɾada kriɲg* NS Wss. *iɑni svæɾar*: järnet fräser

— när det är hett och kommer i kallt vatten GHHm. *de svéŗa‿i tùŋgu*, det svider, surrar i tungan (efter senap, peppar el. dyl.) BR HG.

***svirra** s.[2] **svirrä** CS, ruckla, svira.

sviskon sväska CS; *svàska* BR HG; ABNC; *svaska* LK f., pl. **swiskor** L. soc.; **svēskar, sväiskårr** VB; *svàskar* BRHG, swäskor L. soc.; sviskon.

***svissa svissa** F, FL; **-ä** S; CS, (VB); *sviŗa* BRHG; GBJ, sjuda, hväsa (af hetta, fart) F, FL; susa, låta såsom då något med stor fart far förbi örat CS; (= **svirä**) fräsa, gnistra (om mycket hett jern) också: af köld i fingrarne ell. af ett hårdt slag S; sveda GBJ; *haŋ sviŗa‿fobéi*, han susar förbi (t. ex. på motorcykel) HUHG.

svit sveit RN m., bf. **-en**, följe, folk-mängd.

svullen, se **bröd-svullen** och **sullen.**

svullna, se **sullna.**

***svurva svurfvä** CS, svarva. **Svurfva** (el. **svärfvä**) **af**, aftorka CS. **Svurf af bårdä** CS. Jfr **svarva.**

svåger swagur Wallin; Bröll.-d. 1726; **svagur** FS; CS, FL; KB; **svagar** S; **-årr** NS; **svag** [!] FCS m., svåger F; FL; NS; (ford.) måg FCS; tages ej allenast pro affini, utan ock pro genero måg, apud Gothlandos Wallin; (fig.) buske eller stor sten man får i slaget (vid slåtter) på äng F; KB.

svål swärd Neog; **svard** FS; CS; AG; L; RN; (NS); SU; **svärd** F, (äldst.) FCS; **svad** VB; *svę̀rd* FN 333; *svæ̀rd* HL, BRHG; GHHm; *svę̀rd* ANHG; ABNC; *svę̀rd* TK, HETg; *svą̀rd* L HG; EKYg; *svą̀rd* GBJ; NSWss; *svą̀əd, svą̀d* EKWss; *svą̀d* NRHG; VBWss; m. FCS; AG; L; RN; VB; SUS; EK, NS, VBWss; GBJ; BRHG; HETg; ABNC, bf. *svą̀dn* NSHG; f. FCS; bf. *-i* GHHm; n. F, sval, fläsksvål. Jfr **fläsk-** och **grön-svål.** Fg. suarþ.

svång s. **svan(n)g** (F)CS; AG; L m., bf. **-en** AG; L, f. (F), insvängning, inbugt (F); baköfver korset på en rock el. menniska AG; veka lifvet L. Väst . . med . . öppna sköt upp i **svangen** (veka lifvet) L.

svång adj. **svangur** I 100: 18; FS; CS, FL; **-årr** F; **-ar** S; **svang** CS, tom (i magen), hungrig S; CS; tom, uthungrad (kreatur) F.

***svånge svangi** FCS; **-a** FS; CS; **-e** (L), RN; m. S; CS; f. [!?] S, bf. (m.) **svangan** FS; CS, **-en** FCS: 1) hållfot (på en sko) FS; CS. **Fotbruddar** . . bindes med snöre under **svangan** F. 2) veka lifvet öfver ryggen (L), RN. — **svång-rem svan(n)grèm** FS; CS; AG f.: 1) rem som ligger tvärt öfver ryggen på en häst FCS; (på **kipp-** och **bringsilar**) AG; rem som förenar nedre ändarna af lokorna [?] FCS; bukgjord på sele FCS; [rem som förenar **bring-gjord** med **pa-gjord**, se bild u. **sel**]. 2) svältrem (som en karl har om lifvet) FCS.

***svången svangen** S, hungrig.

svår svår FS; CS, (FL); NS; *svą̀r* FN 338; *svǫ̀rar* EKWss; *svą̀r* (*svą̀ar*) allm. HG; n. **svårt** FS; CS, tung FS; CS; stor, tung FCS; svår HG; Wss. **Vör hadde ann svår ladi** NS. **Svårt**, adv., svåra, knappt: **dä vill jag svårt gära** FS; CS. **Nå ha vör ann svår häuk til yvarsta** [svårt arbete] FCS. — **svår-håga** *svą̀rhɨ̀úga* FHG m., tyngd: *an sléɨkur svą̀rhɨ̀úga*. **-*hågda svårhugda** F m., stor tyngd, börda.

***svårme svårme** (L), RN; **-ä** S, (F), **-a** S m., bf. **-en** L, tyngd.

(?) **svårs** **svårs** F, last: **han hade pa batin till sjäx tunnars svårs,** t. 6 tunnors last F.

***svårsel** **svårsel** MB, tyngd.

***sväla** **sväilä** CS; **sväila** FCS; **sveila** FS; CS; **svèla** FS, CS; *svęila* FN 347; impf. **sveila** F, **svela** FS; CS, imperat. **svela!** FCS, vänta, dröja; hvila, pusta; göra uppehåll (blott en liten stund, en handvändning); stadna, hålla upp. **Lät us sväila a stund; vör svela upp dar i fjord** FCS. **Sväilä upp, yfvar,** vänta, stadna, dröja CS. **Sväila (sveila, svèla) upp,** vänta, dröja; hvila FS; CS. Fg. (pres.) suelir, dröjer.

***svälg** **sväl(l)g** S; CS; F, FL; L; **svölg** L; *svalg* GHHm; HETg; GBJ; *svølg* ANHG; n., bf. **svälge** AG; *svølga* BSHG; VBWss: 1) svalg, strupe. **Aitel i svälge** AG. 2) rännil (i berg) F, FL; fördjupning, däld i något (bräde) S.

svälja **svällga** FS; CS; **-ä** L; **svölgä** L; VB; **svölɣgä** RN; **svölɣga** NS; HM; *svalga* FL, LÄ, BR, ANHG; HETg; GHHm; ABNC; EKWss; *svølga* BS, LHG; EK, NS, VBWss; GBJ; *svølga* NS, SUHG; pres. **svällgur** FCS; *svålgar* BRHG; HETg; impf. **svallg** FS; CS; LCS; **svölgdä** VB; *svalgda* FL, LÄ, BRHG; GHHm; ABNC; HE Tg; *svalgad svølgad(a)* EKWss; *svølgda* GBJ; pl. **svullgo** FS; CS; **sullgo** F; **-u** FCS; sup. **svullgi** F; **sullgi** FCS; **-ä** LCS; *svulga* FHG; *svalgt* FL, LÄHG; HETg; *svalga* GH Hm; ABNC; HETg; *svølga* EKWss; GBJ; *svølgt* GBJ; *svølkt* EKWss; perf. part. **sullgen** FS; CS; f. **-i,** n. **-ä** F; **svölgdårr** VB, svälja, sluka. **Dän plogen har putt svalg** el. **svälgur bra** FCS. *bróu: ha sválga ínta,* bron sväljer ej (tar ej emot) vattnet (dvs. det rinner över) HUHG. *ia svalgad fø staurt* EKWss.

svälla **svällä** CS. — **sväll-vatten** **svällvatten** BU n., högt vatten vid stranden.

svälta S. **svältä** CS f., ställe där intet bete finnes; "ordet igenfinnes i **Gajt-svältu,** def., namnet på en bergsafsats i Högklint vid Wisby".

svälta V. **svälltä** F, LCS; *svalta* BR HG; EK, NSWss; impf. **svallt** F, L CS; *svaltad* EKWss; pl. **sullto** F, sup. **sulltä** F, LCS; perf. part. se **sulten!** "Svälta räf", kortspel S. — **svält-kärra** **svältkärra** S f., bf. **svältekärru** Ba; **svältkärru** VBKn, (fig.) spinnrock.

svänga **svänga** S; FCS; AL; **-ä** S; CS; *svaŋga* EKWss; GBJ; impf. **svängde** FCS; *svaŋgada* EKWss: 1) svänga S; CS; Wss; J. 2) svälta, hungra S; AL; svälta ut S. **Svängä** äut, gå (länge) hungrig CS. — **sväng-block** **svängibluk** FS, CS n., hög och stor dyning. **-sjö** **svängisio** FS, CS m. = föreg.

svängel **svängul** F, (FL); **svängel(l)** S; CS; AG; GA; VB; *svàŋal* FL, HU, AR, HMHG; *svàŋgal* LÄ, HÖ, GG, ÖG HG; *svaŋgl* GHHm; EKWss m., bf. *svaŋln* FL, ÖG, ÖJ, HM; *svaŋlan* HU; GGHG; pl. **svänglar** FS; CS; AG; HM; *svàŋlar* BR, BÄ, ARHG; *svaŋglar* GH Hm; HÖ, NOHG; EKWss: 1) (på vagnstistel) rörlig tvärbom, hvari draglinorna på en vagn äro fästade CS; [de små svänglar som sitta på **silbroi**] F; GA; HM, (se **sel-bro**); EKWss. Jfr **lill-, små-** och **stor-svängel.** 2) som i en väf, alternativt lyfta sålfverna VB. 3) de bägge sidostyckena på en sågbåge (**sagställ**) AG.

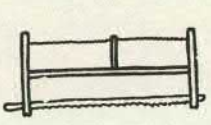

***svär svär mängd** S; CS m., stor (svår) mängd. Da. svær.

svära svära FS; CS; BU; **-ä** LCS; *svę̄ra* FN 332; *svę̄ra* FL, BRHG; GHHm; *svę̄ra* LÄHG; ABNC; HETg; EKWss; GBJ; pres. **svär** F, LCS; BRHG; GHHm; *svę̄rar* GBJ; impf. **sor** FS; CS; BU; LCS; **svor** FCS; *svǭr* BRHG; GHHm; ABNC; HETg; EKWss; GBJ; *svę̄rda* ABNC; pl. **suro** BU; **soru**; **svoro** FCS; sup. **suri** F, (FL); BU; **sori** FCS; **surä** LCS; *svū̧ra* GHHm; EKWss; *svū̧ra* ABNC; *svę̄ra* ABNC; GBJ; perf. part. **(aid-)svoren** FCS; *svû̧rn* FN 352, svära, svärja. **Svära leiv äi Bjeren** (F). **Näkken**, en som har **sori järd till sig** och sedan . . måste irra omkring de **tillsorna jordanar** FCS. Fg. sueria.

svärd s.[1] **svärd** NO. **Hungre'[!] jär hardt svärd** NO (ordspr.).

***svärd** s.[2], se **svål.**

svär-far *sværfar* LK; *svę̂far* BR HG m. Jfr fg. suer m., svärfader. **-folk** *sværfalk* n., pl. bf. *-i* LK. **-mor** *sværmar* LK.

svärm svärm GA m., vilsenhet; fantasier. **Dä kåm än släik svärrm på hann** (GA). Jfr **nordan-svärm.**

svärma svärma S, gå på marsch [vid exercis]. *bæ̧a svę̂rmar*, bina svärma BRHG. — **svärm-ande svärm-ande** L m., öfverdådig människa.

***svärt swärt** Wallin; **svärt** Ba; Kolm; **svört** Kolm; S; CS; **svörrt** (VG); EK; RN; NS; VB; SU; *sværʈ* LÄ HG; *svørt* EKWss; *svørt* HBTg; m. CS; f. NS; HG; Tg; Wss, bf. **svörti** L; NS; *svę̂rʈ* LÄHG; *svørti* EKWss; n. RN; pl. **svörrtar** NS; *sværʈar* (ob. o. bf.), *svèrtar* HBTg; bf. **svörrtnar** NS; *svórtnar* VBHG, sjöfågel, svärta, Fuligula fusca; är kolswart, stora som änder Wallin; finnes talrikt på begge Carlsöarne . . anländer vid maj och värper 12, 14 ägg vid midsommar obetäckt uti näsloor och småbuskar eller under bergskanten, togs fordom med snaror . . vid Spraugestranden EK. **Kabblä för svörti**, att lägga träägg i "raidret" el. lägga **kabblar**, att narra fogeln värpa flera ägg, dem man tagit bort och lagt **kabblar** i stället L. **Kabbä svörrtnar**, lägga träägg i hennes bo . . NS. Jfr **svärte.** — **svärt(s)-drake svörrtsdrake** AG, [hanne]. **-hona svörrtshona** AG. **-karl svört-kal** CS m., hanne av svärtan. **-*kaule svörtkaule** S m., svörthanne. **-kärling svörtkälling** CS f., hona af svärtan. **-ägg svörtägg** ÖJ.

svärta s. **svörrtå** L f., bf. **svör(r)tu** GA; L; RN, fågel; svärthona LHG. **Svörtu hyllar** äggen med löf och stickor, att blott ett vant öga kan se deras djupa **raidur** GA. **Da ainen råikar, värpar svörrtu** (RN).

svärta v. **svärrta** FS; CS; EN; RN; **-ä** CS; pres. **svärtar**, impf. **svärta'** FCS, svärta; bli svart, gå i småkorar (säges om hafvet när det blåser upp) F; när vattnet mörknar efter en vindkåre FCS; när det **svärtar vattne'**, blåser något på sjön, då vattnet synes svart F. **Svärrta för**, lida för, umgälla, ha ondt af EN, RN. — **svärt-borst(e) svärtbust** S.

***svärte svär(r)te** FS; CS; BU; FL; *svèrta* FHG; **svörrtä** (m.!) LCS n., bf. **svärti** F; (HL), pl. **svärrti** F, svärta, Fuligula fusca. **Ätt svärti kann vara argt** FCS. **Svärrti sveigar** (flyger över land, paravis, att leta sig bo) **när ainesbusken gynnar råika** F. **Svärti** leder ungarna till sjön (jfr **skräcka**) HL. — ***svärtes-gamla svärrtis-gambla** F

CS, [hona]. **-gubbe svärrtisgubbi** F. **-hona svärtishonå, -a** FCS f. **-karl svärrtis-karl, -kar** FCS; **-kal** BU; CS m., hanne. **-*kvinda svärtis-kveinda** FS; CS f., bf. **-a'** F, ung svärthona; värper inne i säden (rågen). **-*kvind (?)** f. bf. **svärti(s)-kveinde'** F, värper 10 ljusgulröda och gulaktiga ägg; när hon är gammal och stark, slår och skrämmer de yngre honorna, tager alla de små ungarna af dem och kommer så ofta roende i spetsen för 20, 30 ungar. **-kärling svärtis-källing** CS, [hona]. **-unge** m. pl. **svärtisungar** F. **-ägg svärrtisägg** FCS; **svärtessägg** FS, CS n.

sy söi S; CS; GA; *søɨ* ABNC; *søi* LK; *søy* EKWss; *søy* NSWss; impf. **söidä** CS; *søida* LK; sup. *søit* FL, LÄHG; LK, sy, sömma. **Ja skall söi binnikkor** [band] **äi hyllikåna** F. — **sy-ring söiring** F m., finger-borr (utan botten).

***syd** S. **syd** FS; CS; RN; *syd* AB NC; *syd* GBJ: 1) m., det ställe i en kokande gryta, der det kokar och **kåttlar** mest, **frammi äi syden** kok-, bubbelställe i en gryta (vanl. vid brädden) FS; CS; sådd, mat (under kokning) i grytan F, (FL); spad (vanl. om vattnet, som potatis kokat i: *ɨarpərsyd*; ej om köttspad, = *spɑd*) ABNC. Jfr **sodd.** 2) m. RN; n. GBJ, sus före regnet RN; olåt, jämmer, sus J. Jfr **syding.**

***syda** V.[1] **syda** FCS; *sỳda* FHG; *syda* GBJ; pres. **sydur** FCS; *sydar* GBJ; impf. **syddi** FCS; *sydada* GBJ; sup. **sytt** FGS; *syda* GBJ: 1) susa CS; J; sjuda CS. *dei sydar ei skougan* GBJ. *da sỳda fə ɑ̀ɨru*, det susar för öronen LHG. 2) vara grinig, grälsjuk J. Da. syde, sjuda.

***syda** V.[2] **söida** F, böja (som stormen skogen).

***syding syding** Ba; CS; FS, CS; BU; (RU; VY; AG); *sỳdiŋ* BRHG m., bf. **sydingen** SH 18, allarm, buller, sorl före regn Ba; oredigt sorl på avstånd; susandet i en skog eller det som föregår ett regn CS; sus FCS; brus i luften före storm och oväder F; fräsning FS, CS; väsen larm och rop af menniskor F; sorl, stim: *an fɑ̀slɨ sỳdiŋ* BRHG. När de **sma undar jårdi** (elfvorna) flytta, sker det med **syding** i luften BU.

syfta syffta FS; CS; **-ä** TO, KB, (SP; L); *syfta* GBJ: 1) stänka något vått på FS, CS; att kvällen förut genomfukta maltet innan det slås på rosten TO, KB; stänka vatten på korn, hvete m. m. allt som är för torrt, att det blir **jamndungnä** l. **jamnsyfftä** AG; 'fukta' helt litet t. ex. malt GBJ. **Syfftä kånn** S. *syfta malt* FL, LÄ, ÖGHG. 2) lenel. rimsalta F. Fsv. sypta.

***syfte syfte** SP m., fuktighet, väta.

***syftig syftig** SP, fuktig, våt.

syl söil FS; CS; (FL); L; *søɨl* BR HG; *søyl* GHHm m.: 1) syl FS, CS, (FL); HG; Hm. *ainvæist som søyl* GHHm. *da fɑur vɑ́g sam søɨl* BRHG [gick med fart]. 2) kreaturs-märke: (1) F; blott i öronspetsen (2) L. **Söil i stubben** (3) S. Jfr **furka.**

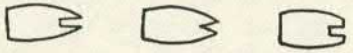

(1) (2) (3)

— **syl-spett sylspit** LÄ. Hasselgr. Gotl. fågl.[2], s. 114; *sølspɨt* LK: 1) sylspett K. 2) (fågel) = **mar-spit** Hasselgr.

***syl** S.[2] **syl** Neog, Ba; GH; **söil** CS; FS; CS; (FL); GHS; CS; L; GU, (EK); HM; (VB); *søyl* GHHm; *søɨl* GA

HG m., bf. **söilen** HM; pl. **söilar** FCS; HM; *søylar* GHHm: 1) så kallas the stora trän, som tv på hwarje sido om logen i ladonne stå såsom pelare ell. stolpar Neog; pelare som uppehåller logtaket Ba, stock inuti en loge, som uppbär loftet CS; ståndstock till "rinderna" el. **slindur** med hälarna (pinnarna) uti L; stock som går upp till "rinderna" HM; stolpe på ladan, upprättstående med "hälar" (pinnar) uti, medelst hvilken man klifver upp på rinderna GH, L; (kunde även ha pinnar på blott *en* sida; se **syl-trä**) GAHG; stolpe med pinnarne utåt (medelst vilken man klev upp i en **hump**, översäng) (EK) GU. Jfr **bete** s.[3] 2) pinnen i **söilstukken** F; pinne i **söilatre** FCS; pinne i *søylstuk̜n* i ladan GHHm; pinne att klifva upp på till **rindar** GHCS. — **syl-häl söilhäl** HM, pinnar i **söilen**. **-stock söilstukk** GHCS; *søylstuk̜* GHHm m. bf. **söilstukken** F, klifstock med **söilar** i å en **laue** GH CS; en stock som går upp mitt i ladan till *rındarhu̜lı*, försedd med stigpinnar, *søylar* till att stiga upp *pa rındrı* GHHm. **-trä söilatrei** F; **-tre** FCS, uppklifningsstock i lada.

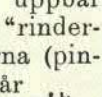

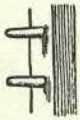

-syl, -syls, -sylt, se **an-syl, -syles, -sylt** och **rätt-syles, -sylt**.

sylare sylare VY [i skråvisa; = skomakare?].

syll syll Neog; Ba, Sahl, PS; S, CS; LS; CS; (RN), VB; **swill** Sahl, PS; **svill** S; CS; FS; CS, (FL); BU; (HU; GA); *svıl* FN 301; *svıl̜* FHG; GHHm; *syl̜* ABNC; LHG; HE, HBTg; *syl̜* EKWss; m. F; BU; HETg; f. FS; CS; HG; GHHm; ABNC; EKWss; HBTg, bf. **svilli, -ä** F; **sylli** LS; CS; n., bf. **syllä** VB; pl. **svillar** F; **syllar** AG, svet sylla: fotstock, nedersta trädet vnder bygningen Neog; understa grundstockarna (de liggande) i ett trädhus CS; grundstock LS; CS; understa trädet, stocken i husväggen F; BU; underlag i hus F; VB; den understa, längs hela *hæusar* fortlöpande stocken i väggen GHHm; 4 stockar som på marken korsvis omfatta **standarin** (på en väderkvarn), nerfällda i hvarandra; från dem gå 16 st. **styttur** FS, CS, (se **kvarn**) **Skjautä syllar**, att sammanfoga (hugga) **syll** och **hånnstuck** AG. — **syll-foder svillfodur** FS; CS; **-ar** BU; **-er** AG n., stock ofvanpå syllen; = **laushållt** AG. **-ände svill-ända** F, [å väderkvarn].

sylta sylte Sahl, swinkött i saltlake.

sylt-päron syltpärar S; GA; **-ur** S: 1) i ättika och sirap inlagda små päron (**stainpiggar**), stundom fullsatta med kanel, kryddnejlikor m. m.; åtos till stek vid bröllop och gästabud. 2) runda, större päron GA.

syn söin LÄ; GA; *søı̜n* FL, LÄ, BR HG; *søyn* EKWss; GBJ; *søyn* NS Wss f., bf. **söini** F, (GH); LÄ; GA, syn, synförmåga. **Dä slar av** [avtar] **mä söini** (GH). **Förhvärfva söine**, förvända F. **Til söinur** FS; CS; **till söinar** S; CS; *tıl sò̜ı̜nar* F HG; *tı̜ sò̜ı̜nar* HL, LÄ, SKYHG; *tıl søınar* LK, till synes, att åse; **kumbä till söinar** CS; **dä jär, star, kåmm til söinur**; **kuma, vara til söinur** FCS; *kam aldra tıl sò̜ı̜nar maı̜r*, kom aldrig till synes mer FHG. **Kumma i synar**, komma för ögonen S. **Synar** el. **söinar**: **dä jär ända synar**, det är ändock något tecken, något att se, visa

GA. Fg. syn. — **syn-is söinäis** FS; CS; BU; GA; L; (SU); *søi̯næi̯s* LK m., genomskinlig, klar is, att man ser fisken igenom, på hvilken man ränner och slår han med klubba eller yxhammare, då han vänder "lifvet" (buken) i vädret; men man skall hastigt hugga hål på isen innan han **fatar si** (från svimningen); vanl. gäddor (i Lausmyr) GA. **Sla fisk pa söinäis** L. **Laupa söinäis**, löpa på klar is fisken trött, tills han står, hugga hål på isen och slå honom med ljuster, äfven med klubba F. SH 46, 87. **-is-klubba söinäisaklåbba** FS; CS f., vuxen knölklubba, ett par aln. lång. Gäddor och abborrar döfvas snart äfven på famn vatten, men mörten, som är seglifvad, kan blott dödas på $^1/_2$ aln o. kvarters vatten. Karlen har skridsko (som de flesta hafva) eller **fotbruddar** . . Fisken hänges efter hand på ett snöre (med en **fiskanal** af trä . .), som mellanåt knytes om lifvet, då fisken släpar efter på isen . . Man har ock en liten ljustra att ta upp fisken med F. **-leda sig söinlaida** sig, kunna vägleda sig (om en blind).

syna syna PS; **söinä** CS, bese. Jfr **tve-syna.**

synas *sø̀i̯nas* allm. HG: *søynas* GHHm; pres. **söines, söins** FCS; **söines** VB; *søi̯ns* FL, LÄ, BRHG; *søyns* GHHm; impf. *søyntas*, sup. *søynas* GHHm. **Hjär söins präim** [spår] efter (t. ex. ett hugg i trä) FCS. Fg. pres. synis. — Jfr **tve-synas.**

synd *synd* allm. HG f. "Det är synd att **jitä täu sugell** [sovel] **mot si**" FH, HM. Fg. synd, pl. -ir. — **synda-mått syndamått** F, en liten sup. **-palt syndapalt** S m., syndare, stackare. **-verk synndavärrk, synda-, syndeverk** S n., ogerning, synd, skada, förstörelse S; skada på, synd att . . F. **-öga synd-auga** F; **-ä** AG; **-e** L; RN; **-avva** F n., något litet, blankt, såsom ett glas, spegel, klocka RN; liten spegel F; AG; liten bägare (litet blankt) L; litet glas som med snålhet gifves en stor karl F.

***synda synnda** FS; CS, låta hästar simma CS; bada hästar; gå över ett sund S. Jfr **sunda.**

***synges-lukt synges-luckt** I 100: 18, elack os af ylle eller annat som komit i elden.

synlig söinlenn FS; CS; **sunligur, (-g, -tt)** (med "u") RN; *sø̂ynlɨn* FN 320; *søi̯nlɨ* allm. HG; f. **söinli**, n. **-litt, -let** FCS: 1) synlig RN; HG. 2) genomskinlig (is, flaska m. m.) FS; CS. Fg. pl. synlikir. — Jfr **genom-synlig.**

synt söint L, n. **söint** RN, klar (isen), genomskinlig L; klart (om väder); i går var det **mair söint** RN. Jfr **klar-, sjö- och tve-synt.**

***syppel**, se **sippel.**

syra söirä CS f.

Syraks stövlor, se **Suvaroffs stövlor.**

syrén *syrái̯n, sɨrái̯n* BRHG. Jfr **vild-syren.**

***syrme syrme** VB m., syra, surhet i jorden.

syrsa (*sirsa) säirsa FS; CS; **-å** HB; **seirsa, särsa** F; **särså** F, VB; *sâi̯rsa* FN 343; *sæi̯rʂa* HU, HÖ, *sæi̯rʂa* HL, *sæi̯rʂa* BO, NO, GG, *sæ̀rʂa* ÖG, **-a** NS, SUHG; *sæ̀ʂa* LK f. **Han singur sum a säirså** (ordst.) HB.

***sysing sysing** Ba; **söising** CS; FS; CS; *sø̀i̯sɨŋg* FHG m., täckegjord på hästar Ba; väfd gjord, sadelgjord F. Jfr **susing.**

syskon söisken CS; *syskə* EK Wss n., pl. **syskun** (F)CS; **sysku** S; CS; **sysskå** CS; *sỳskun* FHG; *sysku* (obf. o. bf.) LÄ, SKY, HU, HÖ, GG, ÖG, BT, AN, ÖJHG; GHHm; *sysku* EKWss; *syskə* BS, HM, VBHG, LK; HBTg; *syskə* EKWss; NSHG; *-o* VBWss; bf. **syskunen** (F)CS; *sysku* LK; HBTg. **Gi sinä sysku äut,** utlösa dem ur boet S. *da kan han ha til gi a syskə* (sing.?); *di va flaır syskə* EKWss. *va mayg sysku iær ær?* GHHm. Fg. (g. pl.) syscana. — Jfr **styv-syskon.**

syssla s. *søysle* GBJ f. Jfr **påsk-syssla.** — **syssel-sätta** söiselsättä CS; perf. part. *søislsatar* LK. **sysslo-*luten sysloluten** S, [benägen för att syssla?]. **-tid** söjslo-**tejd** m., då man sysslar kräken.

syssla v. **sysla** Neog; L. soc.; Sahl, PS; **-ä** S; CS; **söislä** S; CS; **söyslä** RN Lm. III. 2, 33; *søisle* BR, GGHG; ABNC, sysla boskapen, svet. stilla Neog; fodra hästar och boskap L. soc.; syssla, förnämligast syssla boskapen CS. **Sysla kräk** (ÖJ, VB); **sysla kräken** (RN); "syssla kräken" (F; ÖJ); **söyslä kräki** RN Lm III. 2, 23; *søisle kræki* ABNC; GGHG; (absolut:) *vi ska aut u søisle,* ut och sköta om kreaturen (vid 4-tiden e. m.) BR HG. När man "sysslat af" (RN); *næ vi ha søisle ov,* när vi slutat "syssla" BRHG. Fg. sysla, göra, uträtta etc. — **syssel-folk syssel-fållk** S n., skötare, landbonde. **-karl sysel-, syssel-karl** HU, = föreg. **-tid söislätäid** CS m., tiden då boskapen skall stillas. *da æ snart søislitæidar,* det är snart tid att sköta om boskapen BRHG.

syssling sysling S, skötsel. Jfr **morgon-syssling.**

syster sysstar FS; CS; **söistar**(!) S; **systur** CS; *sỳstar* FL, LÄ; BR HG; HETg; *sỳstar* FHG; *systar* EK, VBWss; LK *sỳstár* el. *sýstar* GBJ f., bf. **systri** F; GA; *sỳstri* HL, SKY, BRHG; HETg; *systri* EK, VBWss; GBJ; LK; pl. **systrar** FS; CS; **-är** FCS; *sỳstrar* LÄ; BRHG; HETg; *systrar* EK, VBWss; LK. Fg. systir, pl. systrir. — **syster-säng** *sỳsta-sæŋ* BRHG; "systersäng" S, (gemensambädd för alla **ungmansdrängar** och **bräudpäikar** på bröllop]; äfven = troderhop S.

så s. **sa** BU; EH m., (så), litet (brygg-)kar. — **så-*bunn sabunn** (F); EH; L f., litet bryggkar; kar i hvilket **maisken** är.

så adv. o. konj. **så** FS; CS; FL CS; MB; GA; L; VB; **sa** [!] VBKn; *sa, sa* allm. (äv. F) HG; *sa* LK: 1) adv. **Han vajt hvassken siss ell. så** (om en dum) F. **Så hän,** tämligen GA. **Någe' så,** tämligen, si så der S. **Vass så** ell. **var så,** hafvande; "när hon **varss-så** med **sårken** eller **tösi**" F. *ha va sá,* hon var havande; *ha æ sá, saıa dı,* hon är havande, säger de BRHG. Det var snart **lissum så,** [dvs. nästan omöjligt], när Prosten ville köpa ko af dem S. **Tårnerä** [bullra] **inti så!** FLCS. **Så ganngä vör nå da!** låtom oss nu gå då! VB. **Så ja!** (i samtal) L. *sa ıa!* (utrop av förvåning), ung.= jaså! BRHG. **Har det så bläit, så har dä o sannerligen för min Gud skèt i svämntuku** (i sömndimma) S. **Var så bra u gär hä!** F. **Dar halldur så miki pysski** [troll] **til** F. **Stainen jär så skapar** AG. **Hä jär så säia,** det ser så ut FCS. **Dä gikk så veidt må' han,** så illa, olyckligt GA. **Atän sa veidä,** en gammal svordom VBKn. *ta u sa* . . (vanl. uttr.) = tag och (gör det o. d.): *ta u sa snou han um,* tag och vänd den

om BRHG. 2) konj. **Höitart däu, så lägg til!** FCS. **Haddu vör fat ätt läiti infall, så haddu vör fat sigla** FCS. **Vitt tu ha så ta!** MB. Fg. so; su (Runst.). — **så-att** *sạt* allm. HG; *so‿t* EKWss. *hastar di skanada so‿t* EKWss. *da rèɐgnada, sạt‿a hålạda neɐr* GGHG.

så v. **sa** FCS; S; EE; *sâ* FN 336; *sạ* FL, LÄHG; pres. **sar** Tft; FS; CS; GA; RN; impf. **sade** Tft; **-i** FCS; *sạda* FL; LÄHG; pl. **sado** F; **-u** FCS; sup. **sat** FCS; *sạt* FL, LÄHG; perf. part. **saën** FCS; **sadårr** F; (L); RN; *sạan* LHG; f. **saë** (L), RN; **sad** F; n. **sae** RN; **saä** L; *sạa* LHG; **sadt** F; pl. *sạna* NRHG. **Han sar u mar** [mejar] . . GA. **Jag sar, jag sar, naug' Er treives rogor** (rofvor)? **Sumt som ballar, sumt som skallar!** RN. **Sar man inte kånn äi fibben** (febr.) **jär hä ainkum!** (säga sudergutar) (BR). **Hvaite kan man sa sig till tiggare af, men hafre till adelsman!** (ordspr.) EE. Fg. sa. — Jfr **miss-sådd.** — **så-säd** *sasèd* S; *sạsẹd* LK; *sạsẹɐd* ABNC f., utsäde.

***såd** s.[1] **sad** FS; CS f., pl. **sadar** FS; CS; **sader** ÖJ, (L); bf. **sadaner** F, sådor; grynskal, skalen på korn. Jfr **såda** s.

***såd** s.[2] **sud** Tft; Sahl; FS; CS; RN; VB; *sụụd* FHG; *sụd* LK; *sạụd* EKWss; m.[?], bf. **-en** GA; L; n. FS; CS; LS; CS; RN; VB, bf. **sudi** F; **-ä** LS; CS; VB; **-e** RN, sådd, spad FS; CS; K; Wss; afkok S, CS; sod (juscul.) Tft; fiskspad VB; köttspad RN; spa af kokt mat, kjött m.m. Sahl. Jfr **söd** samt **fisk-, fläsk-, kut-, kött-, simp-** och **torsk-såd.**

sådor f. pl. **sadur** F. Jfr **såd** s.[1].

såg s.[1] **sag** L. soc.; S; *sạg* GHHm; ABNC; EKWss; GBJ; LK f., bf. **sagi** (EK); RN, såg; sågkvarn S. **Vör kunna nå ända säga, när ngn frågar ättar haimfållki: Orä karlar di jero bi sagi!** (EK). **'Alår sagi ha skär snarr't** (skarpt) [ur visa] RN. Jfr **båg-, vinter-** och **väder-såg.** — **såg-damm sagdam** AG, (NS) n. **-grind sagagrind** FS; CS; BU f., ram för sågbladet i en sågkvarn. **-hytta saghytta** VS f., sågkammare i sågkvarn. **-kammare** m. bf. **sage-kammaren** (i visa) RN, [i sågkvarn]. **-kvarn** "sågkvarn" VS [driven med

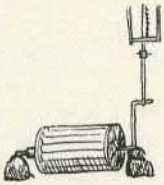

vattenkraft]. **-lott saglut** (EK, RN), lott i en sågkvarn. **-skörd sag-skörd** BU f., bf. **-i**, sågbladets skärning genom stocken. **-ställ saga-**

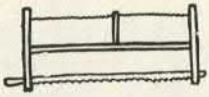

ställ FS; CS; BU; **sagställ** AG n., sågställning, sågbåge. **-trumma sagatrummba** FS; CS f., vattenhjul på en såg. **-vatten sagavatten** F n., vatten vid sågkvarnen. **-*vänge sagvänge** RN n., derpå sågstocken ligger.

såg s.[2] **sug** Sahl; FS; CS; BU; L; *sạụg* EKWss n.: 1) à suga, förmögenhet dertill; watn stiger up ur magen säges, **Jag har sug** Sahl; (sjukdom), då vatten stiger upp i munnen BU, (= **vattensug**), sjukdom L. 2) (**vattensug**), vattendrag, källsog S; CS. 3) brottsjö; sugning EKWss. 4) rund knöl under **stainbäitarens** hake, hvarmed han suger sig fast på stenar. Bränes den till pullver, botar lyte som ser ut

som **stain-b.-sug** FS; CS. — ***sågband sugband** FS; CS, (FL) n., långribbor (runda) som spikas på landen (bordkanterna) under båtbottnen. Jfr **sug-band.** **-bandsstake sugbannds-staki** F, (FL, BU), **-ä** FLCS, stake längs under båtens botten (3 st. på hvarje sida) för slitning. **-blomma sugblomå** L f., (växt) = **slåttare-gubbar** (ell. klöfver). Se **slåtter-gubbe.** **-tofs** *sug-tæps* LK, Cichorium.

***såga** s. **sugå** L f., vattensugå, vågens återsvall utåt sjön igen (sugning).

såga v. *sæga* ABNC; HE; HBTg; GBJ; impf. *sægdæ* ABNC; HETg; *-ædæ* GBJ. — **såg-bake sagabaki, -e** FS; CS m., se **såg-tvet.** **-dus (-*doss) sagadus** FS; CS; (FL); BU; **sagdus** F; **-dous** AG; **-däus** [!] CS; **sågeduss** Ba, **sagäduss** CS; *sæ̀gdụ̀s* BRHG; *sæ̀gdọ̀us* EKWss, m. CS; HG; n. CS; FS; CS; AG, bf. **-i** F; AG; **-ä** AG, sågspån. **-gubbe** m. pl. **sag-gubbar** GA, [av vädret drivna, rörliga träfigurer], utklädda, sattes upp på taket (barnlek). **-stock sagastukk** F m., bf. **-ar** F; **sagstukkar** L, skola fällas från 4 håll (med 4 **tvaitar,** = inhugg) på det att de icke i fallet "rispa ut" och skada bräderna . . L. **Skura sagastukkar** (se **skåra** V.) F. **-timmer sagatimbur** FS; CS n., sågade bräder och plankor. **-*tvet sagatvait** FCS m., sågbake.

***sågig** n. **sugutt** (väder) F, blåsigt.

***såka** v. pres. *sụ̀ka(r)*, impf. *sụ̀kad* L, NRHG, sippra fram, igenom (om vatten).

såll sald Sp; Neog; **sāld** FS; CS; L; VB, **sālld** F; *sæ̀ld* FN 304; *sæld* FL, VBHG; LK; *sald* GHHm n., bf. **salde** FS; CS: 1) såll. **Laupa sald** FS; CS; L; VB; **laupä sald** S, (L, SU); **läta saldä ga** F. Då något i ett hus är bortstulet, skall man för att få reda på det, **laupä sald** eller löpa såll. Man sätter då en ullsax fast med uddarna i bänden på ett såll, lägger nere i sållbänden en psalmbok eller bibel med en vigselring, samt något husgerådsting, t. ex. en borste, som varit bortstulen men kommit till rätta. Sållet skall nu hållas af tvenne personer, som sätta sin högra tumände under saxöglan och trycka den säkert tillsammans. Nu anställes en låtsad träta, då man än gissar och anklagar den ene än den andre af hushållet för tjuf: "Kajsa har stulet det. — Nej, Anders har gjort det; — du ljuger, Ole är tjufven, o. s. v." — Så snart tjufvens namn nämnes, blir sållet så oroligt, att de tvenne personerna icke längre kunna hålla det; det vrides dem ur händerna — och tjufven är upptäckt! VB. **Laupa sald** ell. **läta salde ga,** löpa såll, då man gissar ej blott på folk, utan på rum, (t. ex. på Prostens kammare) F. "Ränna såll", id. LJ. 2) stordok, särk Sp. Jfr **gropp-** och **skillnads-såll.**

sålla sālda FS; CS; FLCS; *sælde* LK.

sång sang Neog; Tft; FCS; (ford.) LCS; *sang* GBJ m. **Di sungu ann sang** FCS. — **sång-hus sanghus** Neog; **sanghäus** FL; LCS; (RN); *sæ̀ggháus* HBTG n., kor, östra delen af kyrkan. Jfr **sangel-hus.** **-hus-golv sanghäusgållv** HM n., bf. *sæ̀ggasgálva* GAHG, chorgolfvet.

såning *sænyg* LK f. — **såningsdag saningsdag** S. Samma dag bonden sår, brukar han alltid låna något af grannarna; . . och då han går ut på åkern plägar han

alltid hafva i sädeskorgen en knif samt ett ägg hvilket sednare han efter afslutad såning slår i "tunen" BR, (VN).

såpa sapa Neog; **sapo** GH, (VT); **sapä, säpä** (d. sæbe) CS; *sâ̲pa* FN 336; f. — **såp-bubblor** f. pl. **sapobubblor** (F); **såpbubblar** S, (barnlek). **-*ludder sapoluder, -luddur** F n., såpludder. **-*lög sapo-, sapulau, -lavv** FS; CS, m. FS; CS, bf. **-lauen, -lavven** F, n. F, såpludder.

såpa v. **sapa pa** S, bestryka med såpa.

sår s. **sar** Neog; L. soc.; *så̲r* FN 306; *sa̲r* EKWss n., bf. **sare** TO; pl. **sar** F; bf. **sari** Neog. **Dä är en ting i bondens gar', som har flaire sar än bonden har har?** (gåta: huggkubben) F. **Askepuse . . att stråi äi sare** TO, se **ask(e)käring.** Fg. sar. — Jfr **armbågs-sår.** — **sår-skjuten sarskuten** S, (VB), sårskuten, blesserad.

sår adj.[1] **sar** FS; CS; *sa̲rar* L, NRHG; pl. f. **sara,** n. **sar** FCS, sårig; sårad, som har sår. **All fingur jeru sar. Jer sar i sjetrunar; har sara sjetrur** [säte] FCS. *sa̲rar i krúpan,* öm i kroppen LHG.

sår adj.[2] **sar** S, n. **sart** F; L; **sårt** VY; VS, svår, ovillig; **sar** att vilja åtaga sig, lofva S; n. ogerna F; L; S; nödigt S; F; med svårighet F; svårt, trögt, ovilligt vs. "Dä' vill jag sårt gå på", det vill jag ogerna göra VY.

såra sarä CS.

sårig sarugur FS; CS, som har flera sår.

***sårme** *sa̲rma* m., bf. *sa̲rmn̥* EK Wss, 'sårvätska', [snarare: sårighet]: *sa̲rmn̥ ha ga̲t o̲r.*

sårna sarnä CS.

sås saus F; HÖ m., sås F; HÖ; smörja HÖ.

***såt** s. (= fog), se **sat.**

***säbbert säbbert** Neog, [se **säbbig**], och om en sådan dräng heter thet: han är rett en säbbert.

***säbbig säbbu** Neog; hon är så säbbu: en piga som är sölig, owulen, lat, och intet besked med, wet hwarken supa ell. sättia.

säck säkk FCS; *sa̲k* allm. HG m. **Tagur ann toman säkk** F. **Assen pa seckj,** den underste Endan på Secken Sp. Jfr **ball-säck.** — **säckband säkkaband** F [att binda till en säck med]. **-botten säkkabuttn** F n. **-mage säckmage** VY m., säckpipa. **-mun säckemund** [i saga] S; *sa̲kamún* FHG; *sa̲kmùn* ABNC m., öppningen på en säck.

säcka säkka FS; CS; FB; GA; RN; **-ä** S; CS; VB, med knyck trampa ned GA; bära tungt, såsom en drägtig **e,** [tacka] FB. **Säckä upp,** taga en säck bättre på sig (för att bära den) VB, = *sa̲kúp* BRHG; **säkka upp,** maka upp en säck FS; CS; **säckä upp** S; CS, lyfta, maka upp byxorna, som sjunkit S; (likn.) CS; (*ga u sa̲kpa bỳksar* BRHG); rycka i öfverkanten på en säck, på det att innehållet må sammanpackas CS; (likn.) S. **Säkkä** på sig, taga en säck på sig; bättre jämka en börda på sig S. **Säkka sig fram,** vältra, släpa sig fram såsom en kut RN. **säck-so** f. bf. **säck-soi** (AG), suggan, son, som går och säckar, bär (såsom i en säck) många grisar. **Säcksoi haddä gräjsar sjau, sjau raudä, sjau daudä, sjau galtegräjsar** (AG).

säd sed Tft; F; RUCS; **sèd** F; L; RN; *se̲id* F; LÄ; HG; ABNC; HETg; *seid* GHHm; *sa̲id* FL, BTHG f., gml. gen. **sedar** FS; CS, bf. **sèdi** FS; CS; L; ST; RN; dat. **sedäna** F. Pl'

sädar F, skördar, grödor. **Mala ra sèd, bittnar** (bottnar) hvarken i **'ållk** (degtråg) eller i folk! (ordspr.) L. **Tråsska til sèdar,** tröska till såningssäd FS, CS. **Sèdi liggur äi munni,** säden börjar just nu sticka upp ur jorden F. **Sèdi jèr ei hauduri,** springer nu upp ur jorden ST. **Sèdi gar äi ax** (RN). **Sèdi star så tjock som an brim** F. **Rauka sèdi,** sätta säden i skylar RN. **Pa sedäna** ell. **pa Sannta Äula,** pa sädesbergningen (att arbeta för någon) F. Fg. seþ, pl. seþir. — Jfr **lådigs-, sand-, skup-, små-, välling-, ånger-, ök-** och **ör-säd.** — **säd-dag** m. pl., **sèd-dagar** BU; L; **seda-dagar** FCS, 3 dagar före och 3 dagar efter Sankt Lars (10 aug.), då man bör så säd BU; 3 dagar före S:t Lars eller de 3 sista dagar **ei råita** FCS; 6 dagar då man sår, från gamla **Sant Lars** t. **Bart-mässå.** "Sår man ej innan **gamle Bart-mässå,** kan man lika gerna äta **sèdi upp**" (ordspr.) L. Fg. sidadahr Runk. 1421. **-frö** n. bf. **sèd-fråiä** HM, då man får så mycket säd igen som man sått eller blott utsädet. **-korn sèdkånn** AG, bästa säden, som skall sås. **-köp sèd-kaup** VB. Gröt **kumbar bonden pa stort sèdkaup** . . (se **välling**). **-lycka sèdlycka** S, "sädlycka" FO; RM, god äring, afkastning af säd; god lycka med åkerbruk. **-*mo(g)e sedamoï** F; **-ë** FCS m., sädhop. **-*mål sèdamal** FS; CS n., såningsvidd, -bredd; den bredd af sex steg mellan 2:ne upp-"ristade" **furar** (fåror) el. käppar som en karl i hvarje omgång besår S; **fäira stig bratt** tvärt öfver "tvären" CS; med stickor (**sedastikka**) utmärkta gångar på åkern då man går F. Jfr **sädes-mål. -*målig** n. **sedamalut(t)** FS, CS, ojämnt sått (hvilket synes på brodden). **-*rak sedarak** FCS, [skyl]. **-*raka sèdaraka** F f., sädesskyl. **-råg sedryg** AG, (NS) m., bf. **-en** F, (FL), bästa säden, rågen, som skall sås. **-stack sèdastakk** F; *sẹdstak* LK m. En **sedastakk** bör innehålla 60 **skupar,** som göra ett lass F. **-sticka sèdastikka** F f., alnslånga käppar, som vid såning sättas ut på åkern för att dervid utmärka **sèdamalet,** såningsbredden. **-stubb sèdastubb** F. **-tid sedatäid** FCS m., såningstid. **-åker sèdakur** F m. Räfven säger: Dina **hyns ha gart skada pa min sedakur** [i leken **vikla hyns**]. **-öka sèdauka** F; **-å** AG, (L), långa korn i råg F; mjöldryga i råg AG. **Sedauka** el. **-åika** [!] f., sädesökning CS.

***säda** V. **sèdä** VB; **sädä** S, (L); perf. part. *sèːdn* NRHG, att så, beså en åker; **sädä** åkern. *nær hàṃan va sèːdn,* när Hammaren var besådd NRHG.

säde sede (HH) n. **Tråsska till sede,** till sådd (HH). — **sädes-brun sedsbräun** (F)CS f., gränsen mellan det sådda och det osådda på en åker. **-dag** m. pl. **sèdesdagar** FS; CS; **sèdsdagar** F, (L), tre dagar före och efter S:t Lars, då man städse bör så; de tre sista dagarne **i råitu,** rötmånaden, då det är bra att så. **-*mo(g)e sedsmoe** CS, sädhop. **-mål sedesmal** (L, HH); VB; FCS; **sedsmal** F, FLCS; **seds-, sesmal** CS n., såningsbredd (3 steg bredt) FLCS; (4 alnar) S; den bredd på åkern, inom hvilken säden i hvarje kast utsås CS. **-råg** m. bf. **sedesrygen** (FL), se **säd-råg. -*skupe (-*skoppe)** pl. **sèdes-skupar** S, [kärvar]. **-sticka sèdes-stikkur** SÅ 25, se **säd-sticka.**

(?) **sädig sädig** RN, befruktad (ett ägg). Jfr: *dæ æ int sæ̀da* BR HG, om ägg som det ej blivit kyckling ur (egtl. **sädad**).

***säga** s. f. bf. *sa̱gu* GHHm, tal, uttal, språk: *gambla sa̱gu var 'sva̱lan'*. Jfr **av-säga** s.

säga v. **säga** Tft; FS; CS; **-ä** S; CS; **sajä** CS; VB; *sâ̱ga* FN 320; *sa̱gga* FL, LÄ, HUHG; GHHm; ABNC; HETg; EKWss; *sàɨa* ("finare") HG; pres. **säger** Tft; **sär** FS; CS; RN Lm. III. 2, 23; *sæ̂r* FN 320; *sæ̱r* F, FL, LÄHG; GHHm; *sa̱r* AN, NO, L, NRHG; ABNC; HETg; *sa̱gar* FL, EE, VBHG; EKWss; 2 p. **särt** CS; FCS; pl. **säga** FCS; SU; **sägä** NS; *sàga* FHG; impf. **sägde** Tft; S; **säggdi** FS; CS; **-ä** CS; *sâ̱gdɨ* FN 320; *sagde* ABNC; HETg; EKWss; LK; *sagd(a)* GHHm; ANHG; pl. **säggdo** FS; CS; **-u** FCS; sup. **sägt** Tft; CS; HM; **säkkt** LCS; *sakt* GHHm; ABNC; EKWss; LK; perf. part. **sägd** CS; **säggdur** FCS; n. **sägdt** GA; (KÄ, NS); imperat. **säg** S; CS; pres. part. **sägänes** S; *sàgnas* BRHG. **Dä skall ja säg' idur dä!** FCS. **Jag sä'r yttur säggd u ljavvur** (ljuger) **yttur lygn** (ordst.) F. **Hva jär dä däu nå särt!** FCS. **Särt däu**, säger du CS. **Dä sägä vör**, det säga vi NS. **Di säga verlde jèr väid, men ha** (hon) **jèr u väid** . . (se **värld**) F. **Sär'n**, säger han VB. *sagd‿n*, *sa̱d‿n*, sa' han EKWss. **Hva sägde'n säist?** (RM). **Da säggdo dair**, då sade de F. **Tårrkes du, som inte kund' sägt dä förr!** HM. **Dä var klokt sägdt!** (KÄ). **Um issen jär mike fjållut sägdt** (NS). **Hart däu lust, så säg inte nai!** S. **Skam till sägänes** . . S. **Säga av**, berätta GA. **Säga inn**, inkalla FCS; **sägä inn**, bedja någon stiga in VB. (Jfr **insäga**). **Säga till** (om drunknade) [uppenbara drunkningsplatsen] S. **Säga til**, väcka (om en klocka) F. Fg. segia, pres. segr, segir, impf. segþi, sup. segt etc. — Jfr **till-säga**.

***sägd säggd** FS; CS; GHCS; AA f., bf. **-i** F; pl. dat. **säggdum** CS; **-om** S; *sàgdum* ABNC; bf. **sägdume** GA, gammal berättelse, sägen. **Yttar sägd**, efter andras ord F. **Yttar gambull säggd**, efter g. sägen, tal F. **Ja hårdi dä ginum säggd; säga yttur säggd u liavva yttur lyggn** FCS. **Ja sär yttur säggd u ljavvur yttur lygn** F. *sàg‿ata‿sàgdum u ɨàug‿ata‿lɨ̀gnum*, ung.: 'ljuger han (min sagesman) så ljuger jag' AB NC. **Af sägdom**, enligt andras sägen, enl. berättelse S. **Ja vait dä ginum säggdum; sägä ättar säggdum u ljaugä ättar lygn** CS. **Äi sägdume sägdt**, enligt berättelse GA.

sägen sägen S; **sängn** RN; **sägn** VB; *sa̱gan* FL, LHG; *sagn* ("nyare") LHG f., bf. **sängni** AG; RN; n. S; pl. *sàgnar* ANHG; dat. **sägnum** L, sägen, historia, berättelse. **Itt sägen**, sägen, saga S. **Ljauga ättar lygn o. säga ättar sägn** VB. **Säga ättar sägnum o. liauga ättar lygnum!** (ordspr.) L. (Förr) *sagdas sàgnar fran far tɨ sun: . . næ dɨ talđ‿um sàgnar* ANHG. Jfr **sägna** s.

***sägg sägg** Sahl; FS; CS; BU; AG, (NS); VB, m. FS; CS, bf. **-en** AG, n. bf. **-i** BU, **-ä** VB, en jernlapp öfwer sammanfogade stycken Sahl; jernskålla öfver en nåt, som **vijjas [väjas?]** under-

till; äfven om tråd (trådsinka) i ler eller träkärl FS, (likn.) FCS; jernskålla som spikas på till lagning; (**spit**: nerviken, tillspetsad ända af **säggen** själf) AG; hopsättning af stenkärl med tråd eller

messing VB; (likn.) BU; klinkmärla FCS, som omfattar klinka F.

***sägga sägga** Aln, Sahl; FS; CS; BU; **-ä** CS; VB; *sa̧ga* FL, LÄ, BRHG; HETg, sätta ihop, t. ex. sönderslagne talrickar Aln; sinka, laga söndriga kärl BU; laga något sprucket med **sägg** FCS; äfven ett sprucket stenfat och hål och [med] snöre F; sinka; sätta ihop söndriga lerkärl med små metallkrampor Tg; HG.

-sägig, se **ut-sägig**.

***sägna sägnå** L f., sägen: efter **gammel sägnå**.

säjsing sajsing (ovanligare än **säusing** l. **söjsing**) CS, sejsing, gjord, bukgjord. Jfr **susing** och **sysing**.

säker säkar GA; *sa̧kar* LK; n. *sa̧kat* FL, BRHG; ABNC; ack. **säkran** FS; CS. **Säkar äi sukkar**, duktig (i husorna) stark GA. **Nå har jag säkran äis**, nu har jag säker is FCS.

säkerhet säkurhait FS; CS; *sa̧kurhai̧t* FN 340; *sa̧kahai̧t* BRHG f.

säl, se **kut** och jfr **själ-fisk**.

sälg säl S; CS; F; (L); *sa̧l* GHHm; ABNC; LHG; m. CS; F; GHHm; f., bf. **-i** S; f. (?) ABNC.

***sälig säluer** Neog; Sahl; **sälu** Neog, Sahl, Ba; CS; **sälugur** FS; CS; BU, (FL); LCS; **säluar** GNT; AG; L; ÖJ, (NS); VB; f. **sälu** (LÄ), F; n. **sälut** Neog, han stod så **säluer**, stilla, tyst, flater, fåtalig Neog; tyst stilla, sjuk, svag Sahl; flipig Ba; flepig, gråtmild, långsam, lat, tyst CS; dålig, sjuk, ofrisk, skral FS; CS; BU; AG; L; sjuklig FS; CS; BU; våpig FS; CS; usel, ej bra LCS; matt, dålig GNT; dålig, som snart skall dö (folk och fä) L; död, afsomnad, salig: **far säluar, mor sälu**; som ställer sig oskyldig ÖJ. **Far säluarr**, salig far VB. **Jag liggur hajma så sälu** (LÄ) F. Brödet **sälut**, welsignat Neog.

sälja säla FS; CS; LJ; VB; **-ä** CS; TO; **sälla** S; **-ä** S; CS; *sa̧la* FN 316; *sa̧la* LÄHG; GHHm; ABNC; HE, HBTg; EKWss; LK; GBJ; *sa̧la* (nyare) FL, BRHG; pres. **säl** FCS; *sa̧lar* HBTg; impf. **sällde** FS; CS; GA; RN; **-i** FS; CS; *salde* GHHm; EKWss; HE, HBTg; *sa̧lde* ABNC; GBJ; pl. **sälldo** FS; CS, sup. **sällt** FS; CS; *salt* GHHm; HETg; EKWss; *sa̧la* ABNC; GBJ; perf. part. **sälldur** FS; CS; **-årr** F. **Säla fisk** (lek) LJ [ej beskr.]. **Sälä lärrt** (sälja lärft), pantlek TO. **Sälla uxen** (pantlek) RM. **Säla tandkytt**, visa tänderna (af dumhet, ovana) (L), VB. *sal(a) a̧v; sa̧l(a) a̧v* (äldre), sälja bort, slut; realisera GHHm. Fg. selia, pres. sel, sell, impf. seldi, sup. selt. — **sälj-käring** pl. **sällkärringar** VY, [månglerskor]. **-*sym säl-, sällsöimar** CS; n. **sällsymt**, som snart går åt, lätt säljes. **-vadmal sälavallmar** FS; CS; **sällavammel** (F) n., det husets vadmal, som skall säljas.

säljare sällare S m., bf. **-en.** — **säljare-käring sällarekärring** S, (VY); **sälaräkälling** CS f., månglerska, kärring som säljer för andra.

säll adj. komp. **sällare** F, bättre.

sällan sialdan Neog; Schoum, Aln; **sjalden** Tft; **sialda** Neog; **sjāldan** LCS; **siäldan** Sahl; **själdän** Ba; **själldän** LCS; VBKn; **själlden** AG; (NS); HM; **själlan** GA; **själldan** FS; CS; *fåldan* FN 321; *sa̧l̥n* LHG.

sälle sälli FCS; **-e** F m., slyngel, lymmel. **Ann förargelenn sälle!** F.

sällsam siälldsambur F, (FL); **själlsambur** F; **själldsåmbur** FCS; **själsam** CS; n. **själlsamt** CS; F; BU;

AG; SUCS; sällsynt FS; CS; kinkig, nyckfull CS; (n.) sällsynt BU; AG; sällan F; BU; sällsamt CS. **Dä jär själlsamt,** när det ej är bra och misslyckas SUCS.

sällsynt siällsynt Sahl; **sjellsöint** F; **sällsöint** CS, sällsynt Sahl; CS; som sellan merkes, hender Sahl; som är svårt att se hvad det är F. Jfr **själv-synt.**

(?) ***sämja** v. **sämä** CS; LCS, pres. **sämar** LCS, anstå, passa CS, [betecknat ss. "ej anträffat"]; råka LCS: **dä sämar di intä,** det råkar dig ej. Fg. pres. sembr; ptc. n. sempt sic.

sämjas semes [!], **sämes** CS, sämjas, förlikas.

***säm-järn sämmjärn, -jan** CS; *sæm-ɻan* GHHm; *sémiàn* ABNC, (= **sävjärn** F), ett smalt huggjern CS; stämjärn Hm; NC.

***sämma** v. **seima** F; **-ä** L; **säima, sema** FCS; **sèmä** L; NS; **saima** [-äi-?], **simä** HM; perf. part. pl. **seima** F sämska, hvitsämska skinn. **Seima** (sämskade) skinnbyxor, korta till knäs (om sommaren), voro svala att slå, skära i F.

sämre sä(m)bri FS; CS; **sämbra** FS, CS; **sämmbur** FCS; **sämmur** (BU), AG; *sámar* BRHG; ABNC; *samar* EKWss; LK.

sämst sämst FS; CS; *samst* BR HG; ABNC.

(?) ***säna säna** Neog, Sahl, PS, en släde. **Sänä:** "ej anträffadt". CS.

sända v. *sànda* allm. HG; impf. **sändde** Tft; **sänndi** F; sup. **sändt** KB. **Läggdi smastajn i råjre** [bössan] **u sänndi til han** [dvs. sköt haren] F. **Ga däu till daim sum har sändt dig!** KB, [sades till ett troll]. Fg. senda; impf. pl. sentu.

sänder sender Neog; **sändur** FCS; *sándar* BRHG. **Äi sändur,** i sender FCS. **Han skaut i sender med bade stycki,** [han sköt samtidigt med båda kanonerna] Neog. **Läiti äi sändur, så räkkur dä längur** F. *lèɪtɔ sándar* BRHG.

sändning sänning (J. Ekholtz dagb. 1768), [f.], [mest i] pl. **sändningar** S; F; LJ, (L; VB); SÅ 55; **sänningar** (J. Ekholtz dagb. 1772); CS; Lithberg Fatab. 1907, s. 157; *sàŋŋgar* BRHG; *sàŋŋggar* GGHG, allt godt af mat- och dricksvaror, som vid helger och gästabud af kvinfolken sändes till vänner och grannar S; gåfvor, mest af matvaror som sändas af de bjudna gästerna, synnerl. vid kalaser CS. Vid **fasstalässning** [brukar man] ha **sändningar** af fisk med sig F. Vid framlemningen af sändningarna från hvarje hus säger vanl. Dottern: **"Här jär sändningar fran folki, men mor far inte försma det, för det jär så läjtä!"** S. "Sändningar från Lindbergsmor" (fig.), allehanda goda matvaror, som sändas till grannarne S. *sàŋŋar fran límbasmóur* (skämts. om något man kommer med i en korg) BRHG. 2 ¶ smör till **sänning** (skänks) (J. Ekholtz dagb. 1768). Foro till staden med **sänningar** ib. 1772. — **sändning-kanna sändningakanna** BU; SÅ 54; **sändningkannå** L; **-ä** LJ, (VB) f., öl som vid bryggd sändes till vänner och grannar BU; öl att smaka, som dagarne före jul sändas inom gården l. grannelaget LJ. Mellan Stukks [i Bunge] och Vestergarde i Sundre äro **"bure si" manga sändningkannor** (gåta: dvs. många sådana äro burna i landet) RN. **-korg sändninga-, sändnings-korg** S; *sàŋŋkárg* BRHG m., pl. **sändningskorgar** S, [korg i vil-

ken "sändningar" bäras]; äv. (fig.) en stor korg BRHG. **-kött sändningkyt** GA n., kött som man fått till skänks; kött som vid slakt sändes till grannar och bekanta. **-öl sändningaöl** (BU) n., som vid bryggd sändes kring till vänner och grannar.

säng säng S; CS; *sægg* FN 332; LÄHG; GHHm; ABNC; EKWss f., bf. **sängi** Aln; F; GH; AL; *sæggi* LÄHG; ABNC; pl. *sæggar* LK; bf. dat. **sängumä** SUKn. **A säng** [bestod ss. hemgift av] en **undar-** och 1 **pa-**dyna, 2 **håvvda-**dynor, **täu lakan, ain lägitta** (af ull) F. [I sängen hade man]: 1. **sänghalmen**, 2. **röiu** (väfd), 3. **läktu**, 4. **laknar** L. **Make sängi**, bädda sängen Aln. **Ga ljause** [vid dagsljus] **i säng**, se **ljus. Sparka bajnar ur sängi**, nedre delen af s. AL. **Den som singar i sängi far gratä i däur-[dur-]rängi** (ordspr.) MB, RM. **Ga till sängs (af sorg)**, sörja mycket S. Fg. seng. — Jfr **barnsöl-, sten-, under-** och **över-säng** samt **hump.** — **säng-balk sengebalk** Neog; **sängabalk** FS; CS; **sängbalk** CS m., bf. **sängbalken** (F, BU, GA, RN); *sæŋbalken* LÄHG, främre kant, långsida i en säng CS. **-band sängaband** FS; CS; **sängeband** F, (FL); **sängbannd** CS n., (= "sänglätta") lättband öfver sängen för gammalt folk. **-ben sängabain** F CS n., pl. **sängbainar** VB; *sæŋbainar* EKWss, fotända (av en bädd), sängfötter; "vid sängbenen, vid fötterna i sängen" S. **Bi sängbainar**, nere vid fotlägret i sängen VB; = **(bäi) sängbains** F. **-bräde sängbrede** RN; **-i** (F), bräde nere vid sängen att stänga ut kattor. **-fjäl sängafjel** FS; CS f., bf. **-i** F, bräde nere vid golfvet vid sängens framsida, som stänger sängen undertill FS; CS, sängkant F. **-halm** m. bf. **sänghalmen** L. **-häst sängahäst** FS; CS; **sänghäst** BU; FLCS; MB, (L); VB; *sæŋghast* GBJ m., en grind af spjälverk, 1 aln högt ell. 3 kvarter, som stickes ned mellan sängkläderna och **sängbalken** (midt på sängen mot **pa-**dynan) på det ej sängkläderna och täcket eller om man har små barn sofvande, de ej må falla ur sängen.

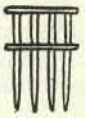

-kläder *sæŋklę̄dar* LHG. Fg. n. pl. senga cleþi. **-krans sängkrans** S, (i hvars kant sparlakanen äro fästade). **-kär sängkärar** S, som gerna vill lägga sig. **-lag sängelag** S n., samlag. **-*laga sänglaga** Neog; **sängalaga** F f., maka Neog; sängkamrat (kvinna) F. **-*lage sängalagi** F; **sängälagi** (F), FLCS; **-ä** CS m., sängkamrat. **-loft sängalukkt** F; **sängluft, -lafft** S n., tak, krans öfver sängen S; "sängloft", sängkrans (i hvars kant sparlakanen äro fästade) FL. **-lätta sängletå** AG, (L); **-ä** CS; **-lättä** S; *sæŋglę̄ta* LÄHG; ABNC; *-lą̄ta* HÖ HG; *-lę̄ta* VBBn f., bf. *sæŋlę̄tu* EKWss, sängband; en i taket uppfästad tågstump hvarmed man vid uppstigandet "lättar" sig ur sängen, (helst för gammalt folk) S; sänghjelpare CS. **-lätte sängalete** FCS; **sängelete** F n., = föreg. **-pall sängpall** (L), RN m., ett steg på sängbrädet för gammalt folk att

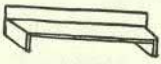

stiga i säng på. **-skåp sängskap** NR n., fast skåp vid foten af en säng, hopbygdt med sängen. **-stolpe sängastålpi** FCS, sängfot. **-tid sängteid** GA. **Klukku ate, jär sängteid för den late; klukku näi, jär**

den lates sängtäid förbäi! GA. **-vägg** f. bf. **sängaväggi** FCS, [inre kanten av sängen, mot väggen]: **ligga bäi vägg.** **-värmare sängvärmari** BU

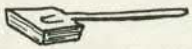

m., 10 tum lång och 8 bred, med skaft och lod att glödga till sängens värmande. **-värme sängawärma** Bröll.-d. 1726. **Neest Gud blijr ha dei troist, u bästa sänga wärma.**

sänka sänka F; *saŋka* allm. HG. **Sänka ner,** banna, skälla ner F.

sänke sänke Sahl, PS; F, lod wid fisksnöre, ref Sahl; [vägde] 1 ℔, 1 aln öfver kroken (på **tårrska-snöre**) F.

***säppel säppel** Neog, hufwudbonad; ("ej anträffadt") CS.

sär, se **ser.**

särk särck I 100: 18; **särk** Ln; S; *sœrk* BRHG; GHHm; ABNC, fruentimmers underlinne I. Fg. (ack.) serc. Jfr **tjock-särk.** — **särk-*bud** m. bf. **särrkabudin** FCS, öfre delen. **-fåll särkafald** S m., bf. **-en** S; pl. **-ar** F. **Kumma under särka-fållen (-falden),** under toffeln FO.

särla (*sidla) silla Schoum, Aln; Tft; **sile** Wallin. **Ara** och **silla,** bittida och sent Schoum, Aln. Fg. siþla. — **särla-regn särla-rängn** LS; CS n., afton-regn.

(?) särlig n. **sarlut(t)** VBKn; S, sent (om kvällen).

***särs-ring särsring** L; (RN); VB; **seirsing** RN; *sæ̨rs̨riŋg* L, *sæ̨isriŋg* NRHG m., det stället på ryggen af ett kreatur der håren mötas åt, hvirfvel; hårhvirfvel på kräk (hvilka derför anses goda och trefliga) S; "hårmöte", virvel (i huvudet) HG.

***säss sessum** Sahl; dat. pl. **sässum** Tft; Sahl, PS; CS; FS; CS; L; RN; HM; NS, i uttr. **bei sässum,** desultorie Tft; **bi sessum** skoftals, skiftewis Sahl; **bi (bäi) sässum,** på sina ställen FCS; skoftals, tidvis FS, CS; skock, flocktals F; stundom, då och då F, L; sällan RN. **Sèssumm,** ett och ett i sänder, skingrade F. **Sässuma** ell. **bi sässum,** tidvis; **bäi sässuma,** då och då; småningom, om sänder F. **Ga bi sässum,** (L); RN; NS, barn (ell. en full) som går längs säten eller väggar RN; då små barn börja gå längs bänkar och stolar NS. Barnet tulltar ikring ibland, **sorken gar bi sessum** Sahl. **Barne (barni** FCS) **gar bäi sässum,** barnet börjar gå, leda sig längs åt stolar, bänkar m. m. FS, CS. **Bani gynnä ga bi sässum,** barnen börja lära sig gå F; barnen börja gå längs säten, bänkar m. m. HM.

säte säthi I 96: 4; **sete** L. soc.; FCS; **-i** FCS; **sète, -i** F; **-ä** AG; **seitä** (Bröll.-d. 1724) S; **säte** NS, (ÖJ); *sę̂ɪtɨ* FN 347; *sè̩ɪta* L, NRHG; *sęɪta* GBJ n., pl. **sätar** S; [bf.] **sèti** AG; dat. **sètum** L: 1) säte, bänk, stolsäte S; CS; J; HG. **Ga bi sätar,** om små barn, gå längs d:o S. **Ga bäi sètum,** säges om små barn, då de vilja börja gå, stiga upp sjelfva och leda sig fram längs bänkar, stolar, väggar m. m.; **bani gynna ga bi sètum** L. 2) säte, arsklink AG; "ryggslut" HG. Fg. seti. Jfr **sjäte.** — **säte-ting säteting** FB [= tingsställe?]: "Stället der de gräfde [näml. Stenstu-högården vid Dede] hade trol. varit ett gammalt **säteting".** **-vräng** s. **setä-rang** FLCS, (= **tuftä-rang**) f., spant vid hvilket toften är fäst.

sätt s.[1] **sätt** F; L; **sèt** [!] (i visa) S; *saṭ* allm. HG n., sätt, vis. **Pa mang' sätt** L. **Pa ymms sätt** F. Jfr **an-, tale- och tanke-sätt.**

sätt s.[2] **sätt** VG n., plats att sätta nät; pl. fångstställen SH 100. Jfr **av-sätt.**

sätta säta FS; CS; BU; GH, (VT); GA; L; NS; **sèta** FS; CS; **sätta** F; BU; GA; L; HM; **sättä** EH; AG; L; RN; VB; *sâta* FN 316, 352; *sȧta, sȧta* FHG; *sȧta* EKWss; *sȧta* FL, LÄ, BRHG; GHHm; LK; HBTg; pres. **sätur** FCS; **sättar** GA; *sȧtur* FHG; *sȧtar* LK; pl. **säta** RN; impf. **sätti** F; **-e** GA; NR; pl. **-u** FCS; *sȧta* BRHG; GHHm; EKWss; *sȧtad* LK; *-ada* HBTg; **sättädä** RN Lm III. 2, 21; sup. **sätt** FS; CS; *sȧt* FHG; EKWss; LK; *sȧta* BR HG; GHHm; HBTg; perf. part. **sättar** F; *sȧt* FHG; *(av-, æut-)sȧtar* LK; *sàtn* BRHG; ack. **sättan** F; n. *sȧt* FHG; *(æut-)sȧt* LK; pl. *sàta* FHG; *sàtnə* BRHG; imperat. pl. **sätä** SUKn. Formex.: **Dä sättar jag till Gud,** hänskjuter t. Gud GA. **Da vör säta äut itt garn . .** RN. **Han sätte hude upp äi vä'laiken,** [i vädret] GA. **Till sättan teid,** till utsatt tid F. **Ga nå äut i Vikänä u sätä ganumä** SUKn. Betydelseex.: 1) (allm. bet.) [anbringa, ställa, försätta o. d.]. Konstruktioner: a) med objekt. **Sättä bylk,** se bister, arg och tjurig ut S; **uxen sätter bylk** CS. **Sätta byst,** resa borst, bli vred LÄ. **Sätta knäul** F; HICS, visa ovilja. **Sätta kymbel,** sätta märke . . BU. **Sätta lip** Sahl; S, laga sig till att lipa, gråta, grina. "Sätta stor **leipå**", gråta, grina L. **Säta pärur** [potatis] F. **Sättä solhyllå,** (då man ser mot solen) L. **Säta si,** sätta sig F; *sȧt sɨ* EKWss; *sàt‿sɨ* BRHG. **Sättä si bäi,** sätta sig till bords S. **Sätta si äi,** lägga sig i GA. **Sätta sig millan,** komma öfverens om GA. b) med prepositionsuttr. **Sättä i bunk,** lägga malt i hög att mältas S; **sätta (kånn) i bunk** CS. "Sätta i minnet", komma ihåg, lägga på minnet S. **Sättä sol i stäuu,** taga husbondeväldet el. blifva sträng i huset CS. "Sätta i strömmen", **(sätas äj straumen** SH 43), straff för fisktjufvar (BO). "Sätta (sin motståndare) i vägg", besegra S. **Sättä valklämmä pa sårkar** [klämma dem med slagan] RN. **Sätta pa täunen,** besegra S. **Sättä stang pa gaitarr** el. **lamb** [ett fängsel] AG. c) med adverb. **Sätta bäi (bi,** vid) F; BU: **dä s. b.,** det var med knapp nöd, det stod hårdt. **Sättä bäj,** göra tillsats, ny insats i spel; förlora i allm. CS. **Sättä kumbel** (märke) **bäi** RN. **Säta sitt namn bäi,** erkänna GA. **Säta burrt,** förlora, förstöra, sätta af, tappa FS; CS. **Säta skåit äi ett garn** [en lapp i] F. **Sättä splunns äi,** sätta lapp på en klädning VB. **Sättä bästä pampen i** (fig.), göra sitt bästa S. **Säta äi,** börja slottern el. sädesskörden med att slå eller skära bar en rund fläck F. Sätta ihop (hö): *sat‿houp hai* BRHG, sätta hö i vålmar **(köislingar). Sättä hästar ihop,** taga en häst af hvar sin egare att köra med såsom par för lass S; (L). **Sättä russ imot si',** (= föreg.) EH. **Säta mot,** disputera, träta F. "Sätta mot", opponera S, CS; äfven sätta ut motspelare i våg S. "Sätta in", installera FO. **Säta nidur mä ård,** gräfva ned skatt med besvärjelse FS; CS. **Sätta pa skörden** (i sågstocken) TK. **Sättä sägg pa** (se d. o.) VB. **Säta en väll** ell. **hitts** ell. **svais pa,** [svetsa ihop] F; **sätta väll pa** HM. **Säta pa** (F); **sättä pa** (VB) komma öfverens om; "sätta (i lek) S. **Säta pa,** sätta upp (som vad) FS; CS. **Sättä stä (garden)** skuldsätta gården F. **Säta kvällden**

stä, tänka sig använda den kvällen till något F. **Säta til**, stänga (ett led) F. **Säta åiru til**, lyss, höra grannt efter GA. **När vör da sättäd till**, [satte segel till] RN Lm III. 2. "Sätta sin hand under", vidimera, underteckna (sjelf) LÄ; "sätta händer under", [d:o] BU. **Släke** . . den stormen "sätter upp" [på stranden] F. **Sätta upp laikstäua**, göra dansgilde GA. **Sättä upp**, utsätta såsom pris att täfla om S. **Säta våg upp**, FS; CS; **säta vag upp** GH; **sätta upp vag (våg)** HB, slå vad. **Sätta upp an träta**, börja en träta F. **Sätta äut**, arrendera ut F. "Sätta ut", ordna, rangera, bestämma S. **Sätta äut**, tala om, sprätta GA. 2) **Sätta**, arrestera GA. **Sättä** någon, arrestera någon S. 3) begifva sig S. **Sättä af**, då man börjar farten t. ex. vid kälkåkning S. **Sätta i flygt**, gripa till vingarna vs. **Sättä uppat böin** (begav sig . .) Bröll.-d. 1738 b. 4) (spec.) **säta**, (**seta**, **sätta**), kasta, sätta garn ut (till fiske) FS; CS; BU; NS. **Flundra-nät "kastas"**, **garnen "sätas"** F. **Säta garni**, utkasta strömmingsgarnet Sahl. **"Säta" garn** men **"kasta" nät** och **anglar** F. *sąta gąni*, lägga ut . . GHHm. *vør skal æut u sąt i kvæld*, (sätta strömmingsgarn); *han had sąt tæu gamblæ gąn* EKWss. **Sätta bi land**, sätta sina strömmingsgarn nära land VY. SH 47. **Säta pa djaupe**, efter strömming på 10—20, 30 famnar fast vid ett **raip**, så **varrpa** får svaja F. **Sätta fast** F, se **fastsättning**. **Sätta laust**, (fiska utan fastsättning), så att garnen fritt svaja med andra ändan F. SH 47. **Säta til fällest**, dela fisken lika, då man fiskar tillsammans F. Fg. setia, pres. setr, ptc. f. sett. — Jfr **av-**, **bann-** och **stål-sätta** samt **besätta**. — **sätt-karp** pl. **sättkarpar** S, [karp som "planterats" i karpdamm] VY.

sättning sättning S f., pl. **sättningar** F [utsättning av fiskegarn]; (pl.) [fiskeplatser]. SH 66. Se bild s. 181 f. Jfr **drev-** och **fast-sättning**. — **sättning(s)-båt** n. pl. **sättninga-**, **sättningsbatar** (F). **-rep sättningsraip** FS; CS; BU; *sætnıggsraip* GH Hm n., [rep som är fäst i **sättningsstainen**; jfr **rep**]. **-sten sättningsstain** F; RN; *sætnıggs-stain* GH Hm m., bf. **-en** F; BU; AG; SU; pl. **-ar** RN, den sten som sättes vid den första ändan av strömmingsgarn för att förankra dem Hm; [se bild s. 182]; = **stor-allen** RN. Jfr äv. **rep-sten**.

säv säv F; *sęv* LHG; GBJ m., Juncus S; svärdslilja (Iris) J; slätt, runt högt gräs med svart topp, i myrar (scirpusart?) LHG.

säv-betel sävbaitel BU, (= **sävjan**), "glygg-"jern (med rak egg). **-järn sävjärn** FS; CS; **-jan** BU n., huggjern.

sävar-bom, säven-bom sävarbom F; L; **sävenbom** (F); BU m., växt, Juniperus sabina; hvaraf kvinnor föda lätt, men stod kasta sina foster BU. **Halshuggaredagen** [$^{24}/_{6}$] . . skär man upp **mallört**, **limburstuck** . . och **säfvarbom** för kräk, **trull** F.

sävlig säfwelig Neog; Sahl, tyst, stilla, långsam, som har ingen drifft med sig Neog; senfärdig Sahl. (Riksspr.?)

söcken sycken, **sytten**, **syptin** CS; **syppn** FS; CS; *sypn* FN 327; *sýpn* FHG. **Badi hailit u syppn** FCS. **Han gir sig alldrig ro hvasken hailit ell. syppn** F. — **söckendag syppnadag** FS; CS; **syttendag**

(L); RN m., pl. **syppnadagar** F, (FL); **sypptnadagar** F; **syttendagar** BU; *sy̆tn̆dą̆gar* (förr) L, NRHG, söckendag, arbetsdag. **-natt syppnanat** (F) f., bf. **-i** F. Sista **syppnanati**, natten före julafton F. **-vecka** f. bf. (ack.) **syppnavikona** F, **-una** FCS; **mitt äi syppnavikona**, mitt i söcknaveckan.

***söd** s.[1] **saud** Sp; I 96: 4, 98: 14 b; Schoum; Neog; Tft; L. soc.; FS; CS; BU; MB; LS; CS; RN; VBKn, S; *saud* FHG; *saud* GHHm (föråldr.); HETg; (obrukl.) EKWss m., bf. **sauden** L. soc.; Tft; Ln; FS; CS; RN; VB; **-än** FCS; VBKn; [dat.?] **saudi** Aln; VBKn; pl. **saudar** VBKn, brunn. Fg. (ack.) sauþ. — Jfr **bål-** och **myr-söd.** — **söds-gubbe** m. bf. **sausgubben**, (brunns-g.) med hvilken man skrämmer barn om de ej ville tvätta sig, kamma [sig], m. m., att han skall komma med säcken och **träkka** dem ner i **sauden** FS, CS. **-gång sausgang** (BO) m., gång till brunnen. **-holk saudshållk** FS; CS; BU, (FL); **sauds-'ållk** L; **saushå̆k** RN m., brunnskar. **-krok saudskrok** FCS m., brunnskrok. **-stake saudstaki** FCS m., brunnstake. **-vind saudsvind** FS; CS; L; **sausvind** F m., brunnsvind, -hink. Se **ljung** s.[1].

***söd** s.[2] **saud** S; LJ; *saud* EKWss m., pl. **-ar** LJ; *-ar* EKWss, ett lager af torr tjärved som lägges inne i **såidä** S; varv av *faitvi̯d* i ett *soyda*; först lägges en krans runtom av *ytvi̯d (knoḇar)*, därefter fylles rummet innanför (utifrån och inåt) med *faitvi̯d* Wss; stocklager som omgifva ett **såjdä**; derefter uppskattas och anses ett **såjdä**: en **såjdä** af 4, 6 ell. 8 **saudar** LJ.

***söde** **söide** [!] Sp; **soide** Neog; Sahl, PS, (VB); **-ä** Ba; Ln; **såide** F; FLCS; BU; (MB); (AA); AG; RN; HH; **-ä** S; CS; RU; KB; LI; **-i** FCS; *sa̯i̯da* F o. allm. HG; *soyda* EKWss n., bf. **såide** F; pl. *soydar* EKWss, tiärwedzhoop Sp; tiärobruk, ther the brenna tiäro Neog; tjärdal, tjärmila. **Bränna sojde**, tillwerka tjära Sahl; **brännä såjdä** S. **Offrä såidä**, att offra t. ex. en brädstump, en kvist ell. spån, som kastas på "såidet" af alla som bygdt det KB. Vid midsommarn börjar man med "såidet" (tjärubränningen); dertill **kåirar** (kör) man **til såidess såidsviden** samt behöflig **släke** och **musa** (mossa) att täppa med. Man gör **avva**, (ögat eller bottenhålet djupast ned i **såids-ärlden**) rent och lagar i ordning **haggva[n]** (hon eller rännan) nere i källaren, man **stukkar** (lägger upp **stukka-ganganer**, = stocklagren i knut) efterhand; lägger de **träia gräisarna** (3 grisarna, små gråstenar) under **gallten** (flat gråsten, bottenstenen öfver **avva**) och der ofvan **augnu-skeiden** (1 1/2 aln långa trän, korsvis lagda, som ej brinna upp), och **ladar inn** (inlägger) i "ärlden" först och underst **linnde-viden** (torr, icke fet ved); der ofvanpå "ladar man inn" sjelfva den feta klara **viden**; (af gammalt skråck får man aldrig säga **törrvi**, utan bara **viden**), äfvenså vid **såide** aldrig tjära utan "godse'" och elden får så aldrig kallas der, utan **lifness** (det lefvande), hvilket skall ske med mycken konst och noggrannhet, vanligen af gamla erfarna gubbar. Allt som nu **viden** växer i höjden, läggas flera **stukkagangar** upp, mellan hvilka insättas **täppur** eller **bakkspan** (**tvaitstumpar** att täppa till det på sidorna), äfvenså skall man nu efterhand **mysa** (instoppa mossa). All **viden** skall inläggas så, att den sluttar ned åt, att

"godset" lätt skall rinna ned i **avva**. När ändtligen **viden** är "innladad" och allt färdigt såsom en stor hög stack (Ava-karlarna kunde sålunda ha 19 **stukkagangar** och få 24 tunnor tjära) öfverbredes allt med släke, som tillklappas noga med klubbor och **skuror** (flata träskopor). Genom hela vedmassan står inbyggd en hög stång (**augna-spejla** ell. **stang**), som går ned i **avva**'; denna uppdrages nu några qvarter, att hålet efter den måtte bilda såsom en skorsten genom veden för bättre luftdrag och tjärans nedrinnande; (småved, rispor och $^1/_2$ aln släke packas till med **rakur**, sedan man först lagt en **augna-klamp** öfver **avva** att det ej må fyllas sedan **stangi** är borttagen). Ett kors sättes skråckvis på stångens ända, och klacken (torfvor kring stången) pålägges aldra sist, då såidet är färdigt att tändas. — Såidet är på det sättet gemensamt för gården, att det gräfves, bygges och tillredes nära hemmet uti en tät skogslund i en backe der ej vatten får finnas i jorden eller starkt väder. I en gifven följd begagnar hvarje "part" efter annan såidet med egen ved och eget arbete. Under hela tiden natt och dag ligga ett par man och se efter "såidet" på **såids-plassen**.

Som här vid är mycket att göra, brukar man tillkalla vänner och grannar, då **viden** är framkörd och man skall börja **lada inn**. Att **såide**' skall väl lyckas brukar man med aldra största hast skynda sig och kappas vid detta arbete, hvilket anses såsom en högtid. När man nu slutligen har "mylldat" (kastat mull på) såidet för att få det alldeles tätt, utom kring kanterna, tänder husbonden sjelf en spån nere i källaren, springer med den brinnande 3 hvarf omkr. såidet och så upp för stegen att ändtl. tända på såidet i kanten. Alla närvarande deltaga på samma sätt i kapp att tända under skratt, bråska och stupande fart . . . När nu "såidet" lyckligen börjar brinna, håller husbonden **såids-ating** eller trakterar sina hjelpare med öl, bränvin och mat. — För hela den öfriga tiden "såidet" brinner, hvarvid man helst önskar stilla och lugnt väder och isynnerhet fruktar regn, kvarblifva alltid ett par erfarna gubbar, som se efter det: de ösa jemnt mull och släke på elden att den blott må brinna i kanterna, nedvältra **stukkagangenar** och **täppunar** efter hand såidet brinner ned, **kara** (fösa) bort de sköna **såids-kulen** (kolen) och släcka dem o. s. v., tills såidet ändtligen släckes och man vunnit tjäran som vanl. blir en 6 tunnor af ett sådant mindre **såide** för hvarje husbonde. (Detta arbete räcker vanl. omkr. 8 dagar). Såidet kväfves ner i halfva **ärlden** (sedan sista **stukkagangen** är afkastad), då man kastar $^1/_2$ aln mull på, trampar till, låter ligga några dagar. Brandar brukas till **brand-** och **näta-törrvi**, då man **brandar** ell. **nätar** F. — Såidet tändes medelst **gnid-eld** (se d. o.) GU. Vid **såide** sättes kors framför källaren, att ej **Thors-pjäsku** (troll) skall skada det, och man löper med elden tre slag kring det, innan man tänder det, allt att intet ondt må komma vid det, såsom att orm kryper in i det, då stora skott smälla, botten vändes upp och ned, bränder och eld kastas ut och allt förderfvas BU. SSk 15. Se äv. Klintberg: Spridda drag ur d. gotl. allmog. lif, Sthlm 1914, och Lithberg i Fataburen 1909, s. 240 ff. Jfr **grev-**, **mell(an)-lott-**, **pinn-**, **sten-** och **stock-°söde**. —

***södes-gubbe** **såisgubbe** RN m., bf. *soɪsgǔbən* HETg; pl. **såjdesgubbar** SÅ 56, som svarar för såide. "Eld i alltihop!" sad' **såidsgubben** (ordst.) VY. **-*haggve** **såids-havva** F, ho.

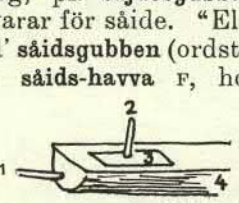

1. tapp.
2. svikk.
3. luka.
4. havva.

-kol **såidskul** BU n., tjärdalskol. **-melle** **såidsmille** AG n., pl. **-ar**, 1 a 1 3/4 alns trälappar att göra tätt med mellan stockarne i såide. **-plats** **såidsplass** S m. **-sten** pl. **såides-stainar** S; jfr **skård-sten.** **-tid** **såidsteid** F m., en åtta dagar före midsommar. **-ved** **såids-** F; AG; **såis-vid** F; AG; *saɪdsvɪd* LK m., bf. **såidsviden** F; BU; LCS, ved till **såide.** **Smeita** (*smätta) **såidsvid** AG; **raisa** (rensa) **såidsviden** BU. **-*åting** **såids-, såisating** F; SÅ 57; **såidisating** FCS m., då man lagar allde-les i ordning hela såidet, har flere personers hjelp och håller gästabud med frukost, middag och kväll, öl, bränvin, mat, dans. **-*ärle** **såidsärlde** F; *sàɪsɛ́rla* FHG m., bf. **såids-ärlden** FCS, stenfördjupningen i **såide.**

söder, se **suder!**

***sök** s. **sök** CS n., sökande, eftersökan.

söka **sökä** S; CS; *sòɪka* LÄ, BR HG; *søyka* GHHm; *søyka* EKWss, försöka S; CS; HG; Hm; söka CS; Wss; eftersöka CS; söka efter fisk FHG; (förek. knappast eljest i bet. "leta") HG. **Jag får sökä ain fore, vait ja!** (jag får försöka en gång, vet jag!) (L). **Sökä,** försöka [pröva] hvarandra [på **våg**] S. **Hvaim sökar Er för?** [vem söker ni bot för', sade Hejnum-Käringen]. **Sökä konar upp!** (tjuter "ko-stuten") TO. *vɪ fa søɪkˌu ràɪdˌuṣ,* vi få försöka reda oss BRHG. **Söka plasèr,** gifta sig (L); RN. *søɪkt ytur ál,* sökt efter ål FHG. "Söka sig", [söka skaffa sig sitt uppehälle] S. *dɪ fa søɪkˌsɪ, vɪtɪa,* de få söka sig föda själva, vet jag (t. ex. om kattor) BRHG. Barnen få **sökä si,** gifta sig in på andra ställen S. **Stä u sökä si,** d. v. s. att genom täfling i alla spel inbördes få öfva sig ytterligare och utforska i hvilket spel hvar och en är skickligast (vid **våg**) S. Fg. sykia.

sökare **sökare** S m., dragg. — **sökare-gods** **sökaregods** VY n., kräkla, dragg m. m.

sökning **sökning** CS f., försök, eftersökning. — **söknings-söndag** m. bf. **söknings-sundagen** S, söndagen före "våget" [då uttagningstävlingar försiggå].

söl **soil** Tft; **såjl** Sahl; CS; **såil** FS; CS n., bf. **-i** F; **-ä** AG: 1) smolk, orenlighet Sahl; F; AG; söl, oreda (i fisknät); orenlighet S. 2) söl CS; sölande: *at fàslɪt saɪl,* (äv. söligt, tålamodsprövande arbete) BRHG.

söla **soila** Neog; **-ä** Ba; **såila** FL; CS; **-ä** CS; *sàɪla* BRHG; ABNC; *sòɪla* HETg; *soyla* EKWss; pres. **såilar** F; impf. **såylädä** RN Lm. III. 2, 20; *sàɪlda* ABNC; sup. *saɪla* LK: 1) söla Neog, Ba; S; CS; NC; HG; Tg; Wss. *va sáɪla du mɛ̨?* vad sölar du med? BRHG. 2) orena S. *saɪlˌnáɪr sɪ,* smutsa ner sig BRHG. 3) röra ihop Wss: *da a so houpsoyla u houpbroyla, de star int til u fa raɪd pa.* **Såila ihop,** trassla ihop FCS. **Såila sig inn,** intrassla sig, invefva sig [om säl i "smågarn"] FS; CS. **Traden såilar** (el. **killtrar**) **si,** tråden trasslar sig ihop F. — **söl-*bagg(e)** **såjlbagg** GA m; slarf, misshushållare. **-sam** n. **såilsamt** L; det är **såilsamt,** som hindrar tiden.

sölig sålugur FCS; **sålu** CS; n. **sålutt** F; *sælut* LK, sölig, smutsig CS; sölig, trasslig FCS. **Vör fingu sålutt i nat,** säges då garnen af strömmen hoptrasslas F.

sölja syllga FS; CS; **-o** F; **sylgå** (LÄ); AL; **-ä** CS; **sölgå** VB; *sylga* LÄ, BRHG; ABNC; *sølga* GA, L, NRHG; **-æ** EKYg f., sölja, spänne. **Syllgä,** bom. Norrvange i LÄ; **ypi syllgå** bom. Ringome i AL.

söm s.[1] **saum** Neog; S; CS; *saum* GHHm; GBJ m., söm Neog; S; CS; Hm; J; sömnad, stickstrumpa CS; spik CS; (hästskospeik, icke "saum") F. **Sla saum** Neog. **När han smaid itt saum så smaid ja täu** NR. Jfr **beck-** och **stick-söm**; — **söm(s)-gille saum-, saumsgilde** GA n., pratgille (med pigor och drängar) då hvar och en med sin stickstrumpa arbetade och pratade, men snart blef det bara dans (på **halfhailig** tid, mellan helgerna) då man lade ihop öl, brännvin och mat. Alltid voro inhyses-**päikur** med, efter kommo gamla fålken. Ofta därvid gräl, svartsjuka och slagsmål. **-kant saumkant** FS; CS m., (om t. ex. 2 skinnkanter hopsys). **-rast saumrasst** FS; CS; (MB; HB); AG m., pl. **-ar** AG, bottenkanten utanför sömmen i en sko AG; sömrand eller sömläggning utanpå skorna (MB); sålans tjocklek i kanten F; kanten af skosulan FCS. **-ten saumtain** F m., jernten att smida hästskospik af.

***söm** s.[2] **söim** HM: **dä är ingen söim at han,** som ej har utseendet för sig.

***söm** adj. **sym** Neog; I 98: 14 a, Sahl, PS; Ba; **söim** CS; **söimbur** FS; CS; **-arr** (L), RN; **söimbr** (NS), SU; f. **söim** FCS; RN; SU; n. **söimt** FCS; **söimbt** RN; SU; n. pl. **söim** F CS, nätt Neog; FCS; som ser väl vt Neog; F; RN; vacker I 98: 14 a; RN; SU; prydlig FCS; hygglig RN; täck SU; passande CS. **Ha har söim kledi** FCS. Jfr **köp-** och **sjö-sym** samt **tve-söm.**

***sömd söimdårr,** f. **söimd** F, vacker, hygglig etc., se **sym** adj.

***sömlig söimligur** F; **söimli** CS, som ser väl ut F; nätt, vacker, passande CS.

***sömma** v.[1] **syma** Ba; **söima** FS; CS; RN; **-ä** L; (VB); pres. **söimar** FL CS; RN; *sø̀imar* FHG; impf. **söima'** FCS, se vacker ut Ba; se vackert ut, kläda, anstå CS; passa, pryda, vara nätt: **dä söima inti** FCS; passar, anstår, ser väl ut F; framträda (bjärt), sticka av, frappera: *da sø̀imar sa mìka* FHG. **Hä söimar,** det ser väl ut RN. **Dä söimar si inti,** det passar sig intet FLCS. Fg. pres. konj. symi. — Jfr **o-sömma.**

sömma v.[2] **saume** Sp; **-a** I 96: 4; Neog; S; CS; F; GA; **-ä** CS; FHCS; VBKn; *sàume* HBTg; pres. **saumar** (AN; EK); *saumar* LK; impf. **saumdä** VBKn; *saumeda* HBTg; sup. **saumä** VBKn; *saume* HBTg: 1) sticka (strumpor) S; CS; FHCS; VBKn; LK; HBTg. **Saume husor,** sticka strumpor Sp. *da sàumed dr san dær sùkar,* då stickade de sådana där sockor NRHG. 2) söma Neog; sy I 96: 4; sömma, sy CS; F.

sömn suefn[!] Schoum; **swemn** Neog; L. soc.; **svämn** S; CS; F, (FL); *svæmn* FN 331; HL, GGHG; GHHm; EK, VBWss; *svømn* GBJ m., pl. **svämnar** S. **"Sårken** gör inte långa sömnar **(svämnar)",** han sofver ej länge hvar gång L. — **sömn-galt svämngalt** HN, en som

gerna sofver. **-hund svämnhund** FS, CS m., sjusovare. **-il svämnil** (RM), kort tupplur. **-knopp svämnknopp** KB, (el. **-tynne**), knopp på törne med liksom röd ullig växt, att enl. skråcket binda på barn att dermed få dem att sofva. **-kär svämnkärar** GA, sömnig. **-simpa svämmnsimpa** FS; CS f., sömnigt kvinfolk. **-so svämmnso** FCS f. = föreg. **-sticka svemnsticke** Ba; **svämnstikka** FS; CS; **-å** F f., pl. **-ur** (F): 1) (leksak), [små stickor som sattes på ögonlocken för att väcka barn som höllo på att somna] F; GA 2) en beständigt sömnig Ba. **-*ticka svämntickä** CS, c., en beständigt sömnig, sjusofvare. **-*tåk svämntuk** CS n., stunden då man skall somna. **-*tåka svemntuke** Ln; **svämntuka** FL, (VB); **-ä** CS; L, SU CS; *svæmntuka* LK f., bf. **-tuku** S, tyngd af sömn S; sömntyngd K; stunden då man insomnar CS. **Har det så bläit, så har dä o sannerligen för min Gud skèt i svämntuku** (i sömndimman) S. **-*tåke svämntukä** LCS m., en som ständigt är sömnig. **-törne svämntynne** KB, se **-knopp** ovan.

sömnig svemnu Ba; **svämnu** S; CS; (VB); **svämnugur** F; **-uar** L; *svàmnu* SKY, HU, AN, GH, LYHG; ABNC; *svamnuar* HÖ, ÖJ, NG, VB, SUHG; EK, VBWss; GBJ; *svamnur* LK; ÖJ, VB, SUHG; *svomnuar* BS, RNHG; EK, NSWss; f. *svamnu*, n. *svamnut* LK; pl. *svàmnua* GAHG; komp. *svamnuara* LK. Jfr lätt- och **vak-sömnig.**

sömnings-piga f. pl. **saumningspäikur** GA, bondflickor som sticka strumpor tillsammans.

söndag sundag L. soc.; Sahl; **sundagar, sundä** CS; *sùndág* FHG; *sùndág* HBTg; LK; *sun-dagar, sun-da* GHHm; *sùndág(ar)* HETg; *súnda* HBTg; GBJ; *súnda(g)* GBJ; *sunda, sundagar, sunda* EKWss m., bf. **sunndagen** CS; AB; *sùndágan* LK; HBTg; pl. **sundagar** CS; *sundagar* LK. *da a sundagar ei dag* EKWss. *ner da blaz sùndágar* HETg. *um sunda*, [om söndag] EKWss. **I sundäs** RNLm. III, 2, 21; *i sundas* LK; *i sundis* EKWss, i söndags. **Äi sundes um kvälld**, i söndagskväll FS; CS; **i sundas kvälds** FCS. **I annsundagen**, i sista söndagen (ej aldra sista), för 14 dagar sedan AG. **I ann-sundagen**, häromsöndagen CS. **När han star midt äi vika ser han bade sundaganer!** (säges om en vindögd) F. *ha kan sta mit i viku u sei baga sundagar*, om en kvinna som lever riktigt illa [?] GHHm. Fg. sunnudaghr Rk. — **söndags-barn sundessbarn** S. Om 2 söndagsbarn få hvarandra till äkta, få de inga barn. Söndags- och Thorsdagsbarn se **trull** F. **-blad sundesblad** S n., nattkappa. **-*bleka Sunndass-blika bläir a skiti vika** F. **-digna sunndesdinngnå** AG f., trötthet, matthet om söndagen (om folk). **-grädde sundagsgrädda** FCS, [grädde som avskummats på söndag]. Se **flåg-eld. -lätt-lek sunndas-letlaik** F, (L) m. = följ. **-lättnad sunndas-lètna** FS; CS; **sundäsletna** FLCS m., f[!], söndagslättnad, förbättring som inträffar under sjukdom (är ej god utan bådar döden). **-*myrgne sundesmynne** EE, söndagsmorgon. **-mässa sundes(-) mässä** (TO). **Laudes-** (lördags-) **rägn halldur inti bäi til sundes mässä** (TO). **-nagel** pl. **sundess-naglar** VB. **Sundessnaglar u fredes-läus sankar täiä till häus!** VB. **-öga sundagsauge** Aln; I 98: 14 b, Sahl; **-ä** Ba; BR; (KB): **sundesauga** F; BU; **-ä** CS;

BR; (ÖJ); **sundsau** BR; *sundsauga* EK Wss n., spegel Aln, I; S; (skämts.) Wss; liten spegel CS; BU; liten fyrkantig spegel med rundt glas, tre tum stor; eljest något som är litet och blankt: ur, supglas F, (jfr **synd-öga**).

sönder (***sunder**) **sunder** Sp; Neog; S; CS; **sundur** Neog; FS; CS; **sundar** S; CS; FS; CS; BU; FL CS; MB; (ÖG); VT; AG; L; RN; VB; SU; *súndur* FHG; *sundar* GHHm; *súndar* ABNC; GBJ; LK; allm. HG, sönder; **i sunder** S; CS; **i sundar** CS; AG, i sönder (som gått i sönder) på *ett* ställe (**sundruar** . . . på *flere* ställen) AG. Gå du **din hals i sundar!** [= gå åt fanders] BU; *han glaid sin háls i sundar*, han för långt bort ("åt skogen") BRHG. **Bittla sundur** FCS; **sundarbittla**, smådela.. BU. **Kummb igen u bäit skaidar sundar!** (utrop) S. **Böita sundur** (i l. **äi sundur**), dela FCS. **Böita sundar ussimillum** LCS. **Falla sundar i skral**, falla i stycken, smulor MB; *da æ sundar i skral* BRHG. **Falldur sundur sum itt ragg** F, (se d. o.). **Hagga sundar i maituväis,** (***met(u)-vis**) FCS. **Nå kåmm Lunndårr, kåirde bakstigen sundurr!** (säges till arga barn) F. **Marrjä sundar**, krossa sönder VT. **Mûdra sundur**, smula sönder FCS. **Myla sundur**, småkrossa: **hästen myl sundur broï**; **äisen jär sundurmylldur** FCS, perf. part.; n. **sundarmyldt** F. **Pillka sundar**, spjälka sönder med yxa FCS. **Räkkna sundur** F; **räkknä sundar** FLCS, fördela (medelst räkning). **Sigla sundar allt vattn** S, "segla sönder allt vatten" (sjö) VS, segla hårdt, fort. **Sundar-skvättla**, smula sönder S. Det **slar** intet **hiärta' sunder** (om god mat) S. **Smudrä sundar**, bråka, slå sönder i smulor SU. **Spillträ sundar**, spjälka sönder L. **Stainen sprangk i hundra minningar sundar** VB. **Tjärglä sundar**, sarga, klippa, smula sönder L. **Kyti jär sundurtrassla,** . . . sönderkokt FCS. Sant Gertrud trampar isen **sundar** RN. **Eidi ha laikar till näti gar sundar** . . . (se **id**) RN. Fg. sundr.

söndrig sundrugur FCS; **sundruar**, f. **-u** AG; n. **sundrutt** AG; RN, sönder (på flere ställen) AG. **Sundrigr harf** bom. vid Skuttlings i LÄ; "Söndrig rist" bom. vid Ringvide i LÄ. **A sundrutt dam** [en söndrig kvarndamm] RN.

***sönja syna** Neog, Sahl, **-ä** Ba; **söinä**, (ipf. **söindä**) LCS, [borde heta **synä**!], söna, förwägra Neog; vägra, afslå Ba; LCS. "**Söna**" i I lex, Sahl, **-ä** Ba är en som gotl. felaktigt upptagen, av Neog gjord översättning. Fg. synia.

***sör saur** CS m., grus, stengrus, våtaktig grusjord, våt sand.

***sören sören** BU; S; CS; **søren** AG; **söiren** CS; *sȯ̀rn* GHHm m. S, afhuggen oxmule AG; oxmule CS; överläppen och mulen på nötkreatur; benämning vid slakt GHHm. **Siffri u sören**, afhuggen oxmule (vid slagt) S; CS. **Sören u träini** (vid slagt) afhuggen oxmule; **Sören** är den öfre och **Träini** den nedre af mulen BU.

***sörig saurugur** CS, grusig, smutsig (om en som fallit kull på våta jorden).

sörja syra Neog; FS; CS; **-å** FS; CS; VB; **-ä** RM, (L); *sȳ̂ra* FN 337; *syra* GBJ; **syr(r)ja** FS; CS; **sörjä** S; CS f., sörja, watn och sniö Neog; sörja S; CS; J; då snösörja står uppe på isen RM; issörja FS; CS;

VB; smuts, slask CS. Jfr **is-** och **snö-sörja.** — **sörje-*rak syrurak** FS; CS f., = följ. **-ren syrurain** FS; CS f., issörja, flytande **äi a nor** S; CS; samflytande, sönderbråkad is CS.

sörja v. **sörgä** CS; *sørga* BRHG; ABNC; HETg; EKWss; *sòrga* HETg. Fg. syrgia. — **sörj-handske** m. pl. **sörgähandskar** CS, sorghandskar, begrafningshandskar.

***sörje syrji** FCS m., sörja.

sörjig syrugur FCS; **syrjugur; sörjugar, sörjug** CS, sörjig FCS; full af smuts, slaskig CS.

***sörm sörrm** FCS n., skräp, affall.

***sörma sörma hop** (F)CS, trasla hop. Jfr **surma.**

***sörmeri sörrmäräi** FCS n., skräp, affall.

***sörmig sörrmugur** FCS, skräpig; sammanblandad, trasslig.

sörpa s. *sòrpa* ABNC; EKWss f., agnar, urtröskade ax, kli o. d. blandat med vatten Wss.

sörpa v. **sörrpa** FS; CS; **-ä** CS; L; *sørpa* BR, NRHG: 1) rimsalta S; CS; HG; salta (fisk) första gången litet FS; CS; häfva fisken ned i en tunna utan ordning med litet salt på, der den ligger vanligen ett dygn, då den tages upp ur läkenn och lägges om för godt L; (= **strejpa, strupa**), ge fisken första **bajten** (beten) S; salta fisk (vilket sker 2 ggr innan den lägges i tunnan) NRHG. SH 56. **Sörrpa strömmingen** F. 2) sörpa till boskap CS; röra ihop hackelse, "ax" el. dyl. med mjöl och vatten åt hästar; *sørp‿shóup* BRHG; (vilket sker i en *sòrpbíy* BRHG; = *sørplạva* EKWss).

***sörpe sörpe** Sahl; **-ä** CS m., blandning om våren till hästar Sahl; sörp (till boskap) CS.

söt söyt Neog; **söit, söitar** CS; **söitur** FS; CS; *sǿytur* FN 327; *sø̜t* BRHG; ABNC; *sø̜yt* GHHm; EKWss; *sø̜ytar* GBJ; *sø̜ytar* NSWss; f. **söit** FS; CS; n. **syt** L. soc.; **sytt** CS; FS; CS; RU; L; *syt* FN 327; *syt̨* BR HG; *syt̨* GHHm; EK, NSWss; GBJ. **Sytt sum nut** [nöt] **u säurt sum aitar** [etter] L. **Dä lukkte så sytt u gutt** RU. **Söt' far,** kära far; **söt' mor,** kära mor S. — **söt-*flöt** sötflöit [-flåit] (RU) m., sötgrädde. ***-kärvel sötakärrvel** F; **sø̜takärrvel** FCS, **-ul** (F) CS m., körfvel, Scandix. **-lek söitlaik** CS m., söthet.

söta v. **söitä** CS.

sötma *sø̜tma* LK m.

söva såiva FCS; *sǿyva* FN 340; impf. **-de,** pl. **-do** FCS.

T.

tack tack S; CS; F; L m., pl. **tackar** CS, tacksägelse, tack, t. ex. **mangä tackar,** stor tack; **dä tar ja till tackar,** det tager jag emot med tacksamhet CS. **Tack för jambli,** tack för sist (för många gånger) L. **Tuck!** (= tack) säga de döda som helsas (ej tack) GA. — **tacksägelse tacksaielse** S, (L); *tàksą̈alsa* (LO), HÖHG m., säger bonden, då han fått något **till bästar** S; sades förr i st. f. "tack" vid kalas (LO), HÖHG. **tack(s)-värd tacksvärd** CS; n. **tackswärt** Neog; **hä jär tackswärt,** tackwerd; värd tack.

tacka s. **takka** FS; CS f., pl.

takkur F, tacka, gammalt morlamm. Jfr **e** och **gimmer** samt **jul-tacka**.

tacka V. **takkä** S; *taka* impf. *-ta*, sup. *-a* ABNC. **Naj ja takkar läike väl, men gras jitar ja inti!** [sade bonden som blev bjuden spenat] S. *tak mta!* 'håll till godo, ingenting att tacka för', stående fras, då man mottager någons tack för något ABNC. **Takkä av**, göra tacksägelse för en afliden S.

tackel takul FCS n., tackel (skeppsbåt med stående mast).

tackla takla FCS; *takla* LK.

***tad tad** Schoum, Neog; Aln; L. soc.; Sahl; Ba; FS; CS; (BU), m. S, f. CS; S, dynga, träck, gödsel; lort; dy Ba; hästgödsel F, (BU). **Orä Jaku jär nere äi änge u tråsskar tad** [slår sönder gödsel] F, (FL). Jfr **tade**. — ***tad-bängla-hop ta'-bängla-hop** FS; CS m., skräphop, sopbacke, hop af gamla lappar, trasor, skor, kläder F. **Räka pa ta'bänglahopen**, kasta bort, föraka F. ***tads-dy tassdy** L. soc., S; **tadsdy** Neog, Ba, PS; **tadsdöi** BR, (VY); **tā's-döi** F m., putz, grop i fägården ther dyngian kastas uti Neog; fägårdspuss L. soc.; dyngrop Ba; dyngpuss PS; sumphål, sankt ställe S. **När du kummbårrt äi Träska ta'sdöi, fast däu an annar höi!** F. **-*dya taas dyo** I 96: 4; **tasdya** Neog; **ta'ssdöia** F f., watnpus wid en dynghög I 96: 4; smutsdy PS; sumpdy (hålet efter dynghögen) F. **-*dye tadsdye** Sahl; **tadsdöjä** CS; **tassdöiä** FCS m., dyngpuss Sahl; gropen deri gödselhögen ligger: **dä liggur äi tassdöien** FCS. ***tad-gata tadgata** Sahl, Ba, PS; F; **-ä** CS; **taggat** Hilf; **tagata** Neog; F; LCS; **-ä** Ba; S; CS, (L; RN; VB); *tagata* LK; *tagåta* GBJ f., bf. **tagatu** Wallin; *tagåtu* BRHG, är golfwet midt i fähuset, vtan för båsen ell. spiltorna, ther dyngian faller på och sedan utkastas Neog; fähusgata, dynggata CS; gången mellan båsraderna i ett stall LK. **-hop tadhop** F, (FL) m., gödselhop. **-russ tadruss** Neog, Sahl, PS; ("ej anträffat") CS n., pl. dat. **ta-russumi** I 100: 18, gemena hästar som gå på dyngiohögen Neog. **Ta-russumi kumma haim**, skogshästarna komma häm I 100: 18. **-val tad-val** SÅ 46; **ta'val** FS; CS; VB m., b. **-en** F; **tavali** [dat?]. ÖJ, FIKn, pl. **-ar** ÖJ, FIKn, dyngslaga af en krokig hasselpåk S; CS; gödsel-val el. en lång

i ena ändan krökt hasselkäpp hvarmed gödsel tröskas Kn. **-*ök tadåik** FS; CS (ford.) m., bf. **-en** F, dyngslaga, dyngval (sjelfvuxen, af ene); eg. dynghäst.

***tadd tadd** LCS n., taddel, snäsor.

***tadde taddä** LCS, tadla.

***tade tadä** ÖJKn: **"Mars köjrar tadä"**, d. ä. det snögar i martii månad, hvilket i äldre tider ansågs göda jorden.

***taffa taffä** VB, gå omkring (i föraktlig mening); snugga, drifva, göra intet; äfv. gå med skvaller.

***tafsa tappsa** F, omkläda nedersta ändan af ett tåg liksom med en virkad eller knopad dobbsko.

tag (*tak) tak S; CS; F; (RN); VB; *tak* GHHm; ABNC; HETg; EKWss; GBJ n., tag; tag (i brottande) CS. *fa tåk a̯ɔ̯*, få tag i HBTg; *ha̯du fat tak ei hastn* GBJ. **Släppä tak** (RN). **Bei takum**, identidem Tft; **bitakum** Neog; Ba; **bi takum** Bröll.-d. 1724; Sahl, PS; FLCS; **bi-takum** F; BU, stundom Neog; FLCS; F; BU; tagvis, vissa tag BU. **Hä pläger lukor** [likväl] **så bi takum kalin**

frästä Bröll.-d. 1724. **Bi takum far ja bud ättär mi**, stundom [får jag bud efter mig] FLCS. Jfr **ande-, av-, bråk-, för-, hand-, under-** och **över-tag.**

taga (***taka**) v. **taka** Neog; Sahl; Ba; FS; CS; **-ä** CS; LCS; **ta** FS; CS; BU; FLCS; VS; GA; AG; LJ; SP; LS; CS; RN; HM; *tą* FN 318; FHG; *tą* allm. HG; GHHm; EKWss; GBJ; pres. **tar** S; CS; F, 2 p. **ta'rt** F; pl. **taka** (FL), LÄ; impf. **tok** Neog; CS; FS; CS; BU; RN; **to** LÄ; CS; *tǫuk*, *tǫu* FN 318; *tou* FL, LÄHG; EKWss; GBJ; 2 p. **tokst** CS; FCS; *toust* EKWss; pl. **toko** FS, CS; sup. **tat** LCS; **tagä** CS; **taï** F; *tat* FL, LÄ HG; GHHm; EKWss; GBJ; *taga* EK Wss; perf. part. **taken** RN; **(inn-) takenn** NS; **(sain-)takän** S; CS; **(sain-) taën** FCS; **(tårrku-)taenn** F; **tagen** CS; *tagen* LÄ, BRHG; GBJ, f. *tagi* GBJ; n. **tage** S; *taga* EKWss; GBJ; **tage si** S; *tàg‿sɨ* LHG; pl. **(burrt-) tanar** F; *tagna* BRHG; n. **taï, tagï** FCS; imperat. **tak** Neog; F; **ta** FS; CS; GH; MB; **tag** F; pl. **taë** F; opt. **ta** F; GA. Formex. **Jag grunda, hvar jag skudde taka vägen** L. **Pinna-platur, gir u tar atur!** F. **Han tok äi mä lättuna** (vänstra h.) FCS. **Dä ainu kylla tok äisin burt** FCS. **Ryssen tok atten** (18) **kor . .** RN. **Haita rok, ei ballar tok** FL, (se **ball**): **Haita rogur äi pungar to'!** LÄ (se **själv**). **Tokst däu fat nä?**, tog du fatt henne? CS. **Dair toko myssona av si** F. **Så toko dair herranar yttar**, [följde efter] F. **Däu hart tat di ätt äusält vaidä** [göra] före LCS. **Koï har taï si aru vänjur**, . . nya vägar F. Här är **tage si**, här är taget S. *da va skàd‿at da ìnt‿blaı̨ tag‿sɨ vàra pą*, det var skada att det inte blev tillvara-taget LHG. **All russin blaivu taï** l. **tagi**, n. pl. FCS. **Ga nä burrt u tak allä di andrä mä di!** (F). **Ta hä, å bräuk hä som en kar!** F. **Ta u flytt äut tunnuna . .** FCS. **Vitt tu ha så ta!** MB. **Tae nä mäina hynorna bak!** F. **Taë nä idru tunnu!** F. **T'äit bäitä!** (tag hit knifven) KB. **Den årrmar ta dig**, regere dej! F. **Päuken ta dig sårk!** GA. Betydelseex. 1) vanlig bet. Konstr. a) med objekt. **Ta axlakast** [lek] BU. **Ramnar skall taka dig!** FCS. **Rammnur skall ta di!** LCS. **Ta fat pa** F; **ta fat uppa** FCS, ta fatt på. **Ta haren fatt**, säges då man har brådtom och skall sluta en utårka ss. med att slå, skära AG. "Ta vattnet fatt", (kut) som kommer undan i vattnet F. **Taka kunskap**, taga vitne I 98: 14 a. **Ta laide pa**, trött, ledsen vid L. **Ta mal**, taga mått af (skomakaren) F. **Ta märk pa**, (till), observera . . S. **Ta nai** (för något), neka för något S. **Ta nappäkans**, ta nappatag FL CS, **Ta sannk**, taga sjunkning HM. "Ta sig en **pärä**", få lång näsa S. **Ta sig raidar**, bygga bo vs. **Ta sig fram**, gå sin väg L; ej mer befatta sig med F. **Ta skammi upp**, lida skam (LÄ). "Ta stut" (fig), bli lägrad S. **Ta stang**, röra stången i pärk CS. **Ta svim**, ta fart (då man hoppar) AG. "Tog den tanken", menade på, tänkte GA. **Taka varu pa**, taga vara på något F. **Takä var**, taga vara LCS. b) med prep. uttr. **Ta ti augu**, taga till ögonen, börja gråta CS. **Ta till bästar**, bli trakterad, undfägnad S. **Han tok ti ränna** CS. *rusɨ tou tɨ skæına* (. . till att skena) BRHG. *ha tou tɨ gråta*, hon började gråta BRHG. **Ta ei färd mäd**, företaga sig GA. c) med adverb. **Ta lufti an**, gripa till vingarna (om fogel) VS.

Sioen viddi ta baten av hanum F. **Ta af** . . kuten, taga både späck och skinn (ihopa) af kuten BU. **Ta burrt,** fånga en kut som synes i vattnet F. "Ta talet bort", afbryta någons tal SP. "Ta efter", höra efter, ransaka, undersöka GA. *sant da skud dɨ ta ǡtar,* sådant skulle de beivra BRHG. **Ta ätter mi!** stäm mig! GH. När **Ulla-hau** och **Sandhaidi ta ihop** (nå hvarandra med flygsanden) är det ej långt till domen F. *ta ihoup ma,* ta itu med (ett arbete): *ja ha int hat tæid tɨ ta ihóup mæda* BRHG. "Ta ihop med . ." S. **Ta in,** stänga in, gärdsla, mark, skog GA. **Ta inn** [ett fisknät] **pa hals,** (se **hals**) S. **Ta in,** adoptera S. **Ta in fåvk,** då barnlösa folk ta till sig arfvingar RN. **Taka mīst, ta mīst** F; **ta mis** HM, taga miste. **Ta ner** någon, med stormande tal och känslor bete sig, öfvertyga någon S. "Ta det till", anse det för; "vi kan taga det till en vecka" (om tid); till 7 marker (vigt) o. s. v. S. **Ta undar,** taga undan, hemligen stjäla undan RN. **Ta hallar undar,** ta sänkena bort FCS. **Ta upp,** fånga in (skogsruss) GA. **Ta upp,** öppna ett led (F). "Ta upp på rak arm", (lek) (GA). **Ta upp undar** fötterna, (fig.), ljuga S. **Ta äut löisning** (lysning) S. — 2) (spec. bet.) vinna, vara närmast [i spel, lek]. Kommer en spelares varpa närmare målet än den förres så ropas: "han tog!", hvar om inte så ropas: "han löste" S. 3) (spec. bet.) [begiva sig]. **Ta fran,** öfvergifva, bege sig ifrån [de gamla från kutungarna] F; fly undan BU. **Ta tvärt fran,** rymma, fly hals öfver hufvud F. **Ta i stè,** (om jagthunden) [rusa iväg] S. **Ta pa däur [dur],** fly undan, drifva på dörr F. Fg. taka, tok, takin etc.

tagas (***takas**) **takas** Schoum, Sahl, PS; Ln; F; BU; **takes** L. soc.; Ba; S; CS; *tą̄kas* FHG, brottas 1:o med armkast eller **krage-tak,** 2:o med **rygg-kast** och 3:o med **byxekast** S.

tagel tagul FCS; **takul** FLCS; **takäl** LCS; *tą̄gul* FHG n. [hår av hästens man och svans]. *dɨ kąma hæit før túp u tą̄gul,* de kommo hit för full storm FHG.

tagg *tag* ABNC; EKWss; LHG; GBJ m. — **tagg-hjul tagghiaul** FCS n., (= **kamb-hiaul**), på en vattensåg. **-järn tagga-järn** n., bf. -i FCS, [tagghjul på vävstol].

***tagga** s. **tagga** f., pl. **-ur** FCS, tagg. — **tagg-järn taggu-järn** FCS n., på väf.

***tagglig tāglig** EK, taggig.

***tagna tagnä** Rz 131 b, begynna att tiga, blifva tyst.

***tagvar takewar** Neog; **takavar** FS; CS; **takvar** L; ÖJ; **takevar** S n., sägs när myket är at bestella: **hä jär a takewar** Neog; tumult, napptag S; F; L; ÖJ; buller, stoj, prat, oväsen FS; CS; väsen, brådska L; strid, ordstrid ÖJ.

***tagvara takävarä** SKYCS; **takvarä** CS, n. SKY, f. (?) CS, brådska, täflan, rifning: **dä jär ätt sleikt takävarä ätter hallm** SKYCS.

(?) **taj taj** GA; S; *taį* VBBn n., ord S; "dyft", "lån" [liten smula] Bn. Ett ondt **taj,** ord GA. **Han sägdi aj itt taj till mig** S. **Taj!** skogsrop S.

tak tak S; CS; *tą̄k* allm. HG (m. fl.) n., bf. *tą̄kɨ* FN 304; pl. *tą̄k* LÄHG; EK, VBWss; *tą̄kar* LÄ, HU, BRHG; *tą̄kar* GHHm; bf. *tą̄kɨ* EK, VBWss. Jfr **ag-, flis-, peri-, språng-** och **spärr-tak.** — **tak-dropp taka-**

drup FS; CS; **takdrup** CS n. **-flak takflak** CS; m. F, m. o. n. CS, hela ena sidan af taket F; stycke af ett brädtak CS. **-flake takflaka** F [m.], hela ena taksidan. **-fot takfot** F m., taksprång, -skägg, på långsidan. **-lök taklauk** CS m., Sempervivum tectorum. **-skägg takskägg** Sahl; CS n., yttersta ändan af taket Sahl; takfot CS. **-*sköta takskautu** öJKn; **-å** S f., ett bräde som ligger ytterst på taket el. vid gaflen Kn. **-*vast takvasst** CS m., takfot.

taka v. **taka** CS, taklägga.

(?) takur(n) takurn Neog; **takuren** [?] L. soc.; **takur** I 98: 14 a, Sahl, PS, Ba, grädda.

(?) taksdum taksdum! du ljuger! FCS, ("ej senare anträffat") CS; **taxtum** el. **taxdumm** osäkert fåröord S.

tal s.[1] **tal** S; CS; **talv** HM n., bf. **tali** FCS, [talande; det som talas]. "Ta talet bort", afbryta någons tal SP. **Gärä visst tal,** komma öfverens om L. *gæ̊r tål*, hålla tal (vid bröllop o. d.) BRHG. *va dæu ɨast flætar æ dit tål*, [se **flat**] EKWss. Jfr **till-** och **ut-tal.** — **tal-frodig talfrodugur** FS; CS; **-igur** BU; **-agur** FCS; **-ugar** F; **talfrodi** FLCS, talför, språksam, talträngd. **-rik talräikur** FS; CS; **-reikr** L, pratsam, talför, mångtalig. **-sprängd talsprängdur** F, pratsam.

tal s.[2] [= antal], jfr **hundra-tal.** Fg. dat. tali. — **tal-bande** pl. **talbandar** RU, se **-stör** nedan. **-fisk talfissk** F [en fisk som lägges undan, då man räknar fisk]. **-krok talkrok** F, VB m., (då man räknar **anglar**). **-strömming talströmming** F; BU; L m., strömming som vid räknande af strömming aflägges (en på hvar val) och lemnas köparen till godo. **-stör talstaur** S, "talstör", den 13:de stören som vid täljande ell. räknandet af stör aflägsnas och lemnas köparen till godo jemte de 12 st. han köpt; köparen får 1 stör jemte 12, men vid troderäkning får man ingen **trolå** jemte L. **-torsk taltåssk** L, en torsk jemte 20. **-ägg talägg** F, VB (då man räknar ägg).

tala tala F; **-ä** CS; **tala** RN; SU; *tɑ̊la* FHG; *tɑ̊la* allm. HG; EKWss; GBJ; pres. **talar** FCS; *tɑ̊lar* FL, LÄ, BRHG; LK; impf. **talti** (F)CS; sup. *tɑ̊la* LÄ, BRHG, ~ *tɑ̊lt* BRHG; pres. part. *tɑ̊lɳs* ARHG; HBTg. **Skräia harrt mä tala,** skrika och tala hårdt F. "Gå ut på att tala" [skrock, se **midsommars-natt**] S. "Tala främmande", tala svenska (rättare: ej gotländska) S. **Främmandi talar alldri anna än halva mainingar** (= ord) FCS. **Tala lairländska, (lappfinska, labbeländska),** tala svenska på ett förvändt, tillbråkadt sätt, t. ex. "Villber Dullbär, Nullber, Gållbär" o. s. v., vill du nu gå (KB, TO). **Tala västländske,** tala det äldsta bondespråket [Vestlands i VB]. "Tala med full munn", vara uppriktig HH. **Talä pa,** åtala, påstå, omförmäla S; **tala pa,** påyrka, påstå F. **Naj, tal um mat, mat!** sad galne Thommes S. **Tal sannundi!** tala sanningen! HM. **Tala till** hos någon, besöka någon under vägen, då man skall, i ett annat ärende, till annat ställe S, (F, VB). **Talä till,** i förbigående, som hastigast gå in till, för att tala med eller afhämta någon eller något CS. *tɑ̊l til*, ung. "titta in" BRHG. **Kumbar Er at uss någä, så glåim inti att talä till!** S. "Tala ut", säges om brudtebonden, som håller tal till brudgummen vid hans bortfärd till brudhuset S. "Tala öfver sig", ej veta hvad man säger, tala

i dröm och fylla S. *dę ha ɪa ɪnt hort tal̨ns úm*, 'hört talas om' HB Tg. Jfr **vid-talande(s)** (u. **vid** adj.).

talas (vid) talas vidur, -årr, -ar F, (L); **talas vèr** S; **tales ver** CS, talas vid, öfverenskomma om.

talang talang S; CS; (F); **tallang** BU, dialekt, munart, uttal. **Dä håjres pa talangen at han inti jär födar hjär** CS.

tales-man talsman F m., böneman vid frieri. Jfr **förtals-man**.

talesätt talʏesätt SU; *talsat* BRHG. **Blʏandä** talʏesätt SU; **blandä taläsätt** NS, blandadt talesätt, brytning NS.

talg tallg FCS; talʏg RN; **tälg** VB; *talg* FN 319; *talg* FL, LÄ, BRHG; ABNC; EKWss; GBJ m. — **talggreve** m. pl. **tallggraivar** F, det ursmälta af talg. **-lugn tallglugn** F n., dotstiltje. **-*nytta** f. pl. **talgnyttår** F, finskuren talg. **-oxe talguxe** Wallin; **tallguksi** FCS; talʏguxe RN m., Parus major. **-sten talgstain** RN m., understen för **graivsåide** (se **grev-söde**). **-öga tallgavva** FS; CS n., pl. **-avvån** F, bf. **-avvonen** FCS, talg, fettklunsar, särdeles i blodpölsa; talgögon i korf m. m.

talika** (talka**) **talika** F; BO; **-o** F; SH 90; **-ä** CS; FLCS; **tal(l)ka** FS; CS; BU; SÅ 53; **-å** F; **-u** BO; *tålka* FHG; *talka*, *tal̨eka* FD f., bf. **talika'** F; *tålka* FHG, råglimpa ifylld med fläsk, kött, fisk etc. CS; fisk- eller köttbröd (pastej), fisk, kött eller fläsk, inbakadt i ett bröd BO; bröd (som jemt går in i ugnsmunnen) fylldt med flundror, **säik** (sik), fårkött och fläsk, helst och alltid till julen BU; bröd med fläsk, talg i, som ätes då de på Fårö komma hem från kyrkan juldagen FLCS; stor limpa 1/4—1/2 m. i diam., med inbakat kött, fläsk, äv. fisk; tre st. sådana bakades förr alltid till jul; en åts annandag jul (då det var "Sankt-Olovskalas"), den andra åts i febr., den tredje skulle hästarna smaka av, när man började plöja FD. En stor oxe hade i fordna dagar kommit i land till Sandön . . (med) en korg med höns . . ett foderal med inneliggande **tallkå**, stort bröd med inbakadt kött, korf, fisk och talg, (deraf hafva Fårö-boarna lärt sig att baka **tallkå**, som nu alltid på högtidsdagar och gästabud måste finnas på middagsbordet F. (Fi. talkoo, arbetskalas, el. talkkuna, en mjölrätt?). Jfr **kött-kaka** och **ugns-troll** samt **jul-** och **kut-talika**. — ***taliko-kött tallkokyt** F n., [åts juldagsmiddagen]. **-lock tallkoluk** F n., locket hvarmed man öppnar **talika'**.

tall tall F; AG; NS; *tal̨* ABNC; EKWss m., tall, fur; större tall S (jfr följ.).

***talle talli** FS; CS; **-e** AG; NS; **-ä** CS; *tàl̨a* FHG; *tal̨i* GHHm; *tal̨a* BRHG m., bf. *tàl̨n* BRHG; GHHm; "obj." **tallan** F, tall S; CS; HG; Hm; halfvuxen tall FS; CS; (allmänna ordet för "tall" BRHG. **Siva tallen**, (fig.) sofva i skogen GH; **syva tallen** SSk 35. Jfr **töl-** och **vising-talle**. — **tall-butte tallebutte** S, en liten tallbuske. **-bål** m. pl. **tallebular** (F), [tallstammar]. **-gräs tallagras** FS; CS; **talle-** F; **talli-gras** FCS n., Equisetum limosum. **-hanne tallhannä** CS m., grönsiskhane, som är en utmärkt sångare, lockfogel. **-*kotta tallekåtto** F f., tallkotte. **-*kunning tallkunning** FCS; *tàl̨kúnıg* BRHG m., pl. **tallkunningar** S; (GA). **-mas tallamas** FCS, utväxt på tall. **-mo(r) tallemor** F f., se **mor** s.[1]. **-*purr tallpurr** HH m., liten talle.

-*rise tallaräise F; **tallräise** FCS; **tallräisä** CS n., tallris. **-sav tallasav** FCS n. **-skägg talla-, tallä-skägg** CS n. Lichen jubatus. Se **tälle-skägg**. **-*stronk tallstrånk** KB; *tàlstrągk* LHG m., ung tall som är armstjock. **-strunt tallastrunt** F; **tallstrunnt** NS m., årsväxt på tall. **-*stumle tallstumle** S, [tallstubbe]. **-*styving tallastöiving** FCS, halfvuxen tall. **-telning tallatelning** FCS m. **-tjock** s. **tallatiåkk** FS; CS n., tätt tallsnår. **-topp** *talłtup* BRHG m., bf. **talltuppen** S. "Den bonde som **gapar i talltuppen** för att få tag i brödstumpen har intet värde", dvs. att han hellre anlitar och hugger ut skogen till sin bergning än sköter det redbara åkerbruket. **-*tryssja** *tàltrỳsa* BRHG f., pl. **talltrysur, -or** F; BU, tallruska.

tallrik (*tallerk) tallärk S; CS; **talldrick** S; CS; *talćrk* GHHm; BR HG; *taldrıḳ* LK; GGHG m. Jfr **lång-, mat-, smör-** och **trä-tallrik**. Da. talærken, fsv. talerk. — **tallrik-brott tallärkabrut** FCS [bit av tallrik]. **-slickare tallärkslickare** AG; RN m., snyltgäst, skvallrare, krypare för de höga.

tam tambur FCS; *tąmbur* FN 354; f. **tam**, n. **tamt** FCS. Jfr **red-tam**. — **tam-häst tamhäst** S m., inkörd häst; "tamhästar" (LÄ, FO, SKY; GU), [mots. t. "skogsruss"]. **-russ** pl. bf. **tamrussen** SÅ 13.

tamp tamp Sahl, PS; S; CS; *tamp* BRHG; GHHm; GBJ m., bf. **tampän** VBKn: 1) kort och tjock stump, e. g. brodtamp [!] Sahl; [likn.] PS; grof menniska PS, (jfr I. lex.). 2) partiuncula stercoris S; BRHG; (jfr **skit-tamp**). 3) en tågände som sammanhåller garnen med hwarandra VBKn; ögleformad utvikning av *tṛ̨lnn* i vardera ändan av ett *gạn* att knyta samman *gạni* med GHHm; [likn.] GBJ; ända på ett rep eller tåg GHHm; tågstump S. Jfr **bring-, kort-** och **lång-tamp**.

***tampa** s. **tammpa** F, (fårnamn), tacka som är mycket mager.

***tampel tammpel** MB m., klump, luns. Jfr **skit-tampel** och **ampel**.

***tan tan** F; ÖJ; VB; *tạn* BRHG; ABNC; EKWss m. F; BRHG, bf. **-en** F, f. VB; ABNC; EKWss, bf. **-i** VB, pl. **-ar** F, sena; (som är finare, torrare, hårdare; **sina**, tjockare, blötare) F. Fg. þan f. — Jfr **stor-** och **tavel-tan**.

***tana** s. **tana** Neog, Sahl, Ba, PS; S; **-ä** CS; S, (F, VB); *tạna* HE Tg; GBJ f.: 1) sena Neog etc.; S; CS; Tg. 2) **tana** är ock en Lius brand Neog; ljusveke Ba, CS, ljusbrand CS, (jfr **tane**). Jfr **tavel-tana**. — **tan-drag tano-drag** FS, CS; *tạndrąg* LHG n., sendrag. **-dräkt** *tạndrą̈kt* LHG [f.?] = föreg.

tand tan(n)d F; CS; **tann** FCS; *tạn* FHG; *tạn* allm. HG; GHHm; ABNC; HETg; EK, VBWss; GBJ m., bf. **tannen** F; *tạnn* GHHm; EK, VB Wss; GBJ; pl. **tändur** FS; CS; **tändar** CS; *tándur* FHG; *tándar* HETg; ABNC; EKWss; LK; allm. HG; bf. **tändunar** F; **-uner** FCS; (obf. = bf. No.—Mell. Gtl.) HG; *tándana* AR, GG, ÖGHG; *tándana* ABNC; EKWss; *tạ̄nar* VBWss, tand; äfven ståltrådskrok på en spinnrocks-**väng** F; tand på räfsa S. "**Akta** att inte fodret får tänder", (höet blir sent slaget, vasst, trögätet af kreaturen) S. Jfr **nack-, riv-, rock-, skär(a)-** och **ögon-tand**. Fg. pl. tendr, gen. tanna etc. — **tand-gård tannagard** FS; CS; **tandägard** [!] CS m., tandlåda FS; CS; tandrad, egtl. hålorna hvaruti de sitta CS. **Ja skall gi di pa tannagarden, så dän**

raudi skall sta öir dig! FCS; (jag . . **dig . . raude . . ör . .**) F. -***gårde tandägardi** Ba, tandrad. **-kött tandkytt** VB, [**tannkyt**]. **Säla tandkytt,** visa tänderna (af dumhet, ovana) (L) VB.

tanda V., se **tanna.**

***tane tane** S, (RM) m., bf. **-en** ljusbrand (af ett ljus). Jfr **ljus-tane.**

tanig tanugur FCS, senig.

tanke tanke S; **-a** F m., "Tog den tanken", menade på, tänkte GA. **Ha tanka pa,** ha bekymmer om, för S. *ia had tàŋk pa di*, jag var orolig för dig (om ngn är borta länge el. dyl.) BRHG. **An läiten tanke,** [en liten bit, en aning]; **en tanke till,** en liten smula till, mera S. Jfr **bak-** och **tve-tanke.** — **tank(e)-fattig tankfatugur** (F): "tankfattig", tanklös, dum. **tankes-lös tankaslaus** FCS, tanklös. **-löshet tankslaushait** f., bf. **-i** L, tanklöshet. **tanke-sätt tankasätt** FS; CS n., tänkesätt, mening, tanke.

***tanna tanna** F; **-ä** CS, bita, bita sig (om hästar) "tanda sig"; lusa sitt eget skinn F. **Tanna mot si,** då hästarna (vänligen) bita hvarandra i manen F. **Tannä (pa)** smågnaga, äta på, bita i S.

***tansar** pl. **tansar** S, små (barn-) tänder.

***tanta tanntä** CS, (l. **tånntä**), springa med små vacklande steg; mest om barn. Jfr **tonta.**

tapp tapp FS; CS; VB m., propp (i flaska); d:o i **haggve** (se d. o.); i **hanick**; tunntapp; 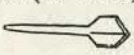 tapp i båtens botten; i en väderkvarn (se d. o.); pålrot, den rakt nedstigande roten under en tall. "Gå med tappen", förklara att ölet vore slut [i skeppargillet] VY. Jfr **nystel-tapp.** — **tapphål tapphul** FS; CS n., [på **haggve**].

tappa V. **tappä,** impf. **-tä** CS. Fg. (pres. konj.) tappi. — **tappsida tappsäidä** CS f., den sida på hvilket[!] det tappas [= förloras?, i kortspel].

tapp-lupen tapplupen S; CS, uttröttad, som har tappat i löpande.

tappt tappt CS: **gi tappt,** ge allt förlorat, tappa, blifva efter, ("svenska").

tarald tarald Linné Gothl. res., s. 5, 238, 243; Ba; S; CS; FS; CS; HU; GA; **taralld** CS; F, (VB); **taderalld** F (i strof); *tàràld* BR, GGHG: *tàràld* ABNC m., (växt), Behen album; Cucubalus Behen L; Silene venosa HG; NC; ett gräs för hvilket trollen **(di sma under jårdi)** tros sky hvarföre följande besvärjelse brukas då det användes: **aktä däu din** kjortel-**fald, för taralld, för taralld!** CS. **Di sma undar jårdi** sjunga när de dansa:

"Vi spelom och vi dansom
Och vi väntom på Guds nåd,
Akta du din gröna rocken
För det verldsliga **tader-alld**"! F. —
Akta däu din gröna rocken
för det verdsliga **Taderalld**;
Kom ej mot **roti** och ej mot toppen
På det verldsliga **taderalld**! F.

Taralld . . tages midsommarsnatt af Heinumkärringen till bot. De små under jorden säga:

"Akta din **klädesfalld**
För **Taralld**;
För då är vår lycka all.
Vi dansa nu en gång eller två
Akta dig att du ej stöter din tå! F.

Man skall röka med **tarald** för de **sma undar jårdi** och för galet väder GA. Blommorna af Behen album brukte Bönderne att lägga torre på Rosen . . med samma blommor

rökas olåtige barn när de intet kunna sofwa Linné Gothl. res., s. 243.

***targa** **targa** Neog, förarga, reta. Jfr **tärga**.

tarm **tarm** FS; CS; HI. **Tårrka tarm** FS, CS, (se **fjäl-bat**); **torkä tarm**, säges om 2:ne som äro lika tunga och ej kunna väga upp hvarandra, när de **gungä fjäl** ell. **gungä bräde** HI, (L). Jfr **arsände-, bagge-, blå-** och **botten-tarm.** — **tarm-böl** **tarmabaul** FS; CS n., tjut i tarmarne; buller i magen (af hunger) **-*gnägga** s. **tarmagnägga** F f., välling som dånar i tarmar. **"Va hart däu äi gröitona mor? — Bulldarsäupa u tarmagnägga."** F.

tarv **tarf** Neog, behof; säga sitt tarf; giöra sitt tarf. Fg. þarf, f.

tarvlig **tarfwelig** Sp; Neog; L. soc.; **tarvlenn** FS; CS; *tàrvlə* BRHG, enfallig Neog; L. soc.; tarflig S; CS; HG. Wara tarfwelig: holla tilgodo med then släta hwardagskosten, som allena tarfwas til nödtorfften Neog. **Wärer tarfwelig**, håller till goda Sp.

taska s. **taska** Neog; L. soc.; Sahl, Ba; **tasska** FCS; BU; **-å** (L); RN; *taska* GHJ f., bf. **tasku** (NR): 1) lösficka S; kvinfolksficka på ett band, en på hvar sida BU. 2) pung. **Ja bränd mi pa tasku; tasku ha straxt svullnädä upp . .** (visa) (NR). 3) en skökia, hora Neog etc., skökja, sluna L. soc.; sköka RN, (L); (sqvallertaska) Sahl; sölerska FCS; slarfvigt fruntimmer GBJ. Jfr **risp-taska.** — **task-värdig** **taskvärdig** S, trasig, slarfvig, usel.

taska v. **tasska**, söla; **ga u tasska** FCS.

taskig **taskug** CS; **-ugur** FCS, slarfvig till klädsel CS; långsam. sölig FCS.

***taskus** **taskus** CS m., en som är illa, slarfvigt klädd, men ändå håller sig bättre.

tass **tass** S; CS; FS; CS; GH (VT): 1) m., utsliten, nedkippad gammal sko, toffel S; CS; FCS. **Ga äi tass; ga mä tass**, gå kippskodd F. "Gå i tass", i gamla utslitna tofflor S. 2) m., fot, synnerl. på djur CS. **Skärä tass**, att skära af senorna i **kauten** på ett får, att foten förderfvas, [det] ej kan flöja, utan snart går på **sma-klauar** [lättklövarna] VB. Jfr **katt-tass.** 3) m., slarf, trashank GH (VT); *da æ̨n taș* en "schajas", fjant, fjäsker BRHG. 4) [n.?], tyst gång, kringtassande S. Jfr **tusen-tass.**

***tassa** s., se **vit-tassa.**

tassa v. **tassä** CS; pres. part. *tasnes* LK, gå kippskodd; gå tyst, med ett tassande ljud, smyga. **Tassä kring**, gå tyst, smygande CS.

tassla **tassla** FCS, tala sakta. **Vissla u tassla**, hviska, tissla och tassla FCS.

tattare **tatare** S; RM, (MB; GU); *tàtarə* BRHG m., pl. **tatrar** (MB); bf. **tatrenar** F, som för en 70 år sedan [dvs. omkr. 1790] voro här [på F]; svarta, 2 och flera barn på en häst, tiggde RM. "Svart som en tatare" (ordst.) S. Vid Lansa voro (i fars tid) en hel skock **tatare**; en del lågo inne i stugan och de andra på ladan hvarest de på logen (på sand) gjorde upp eld, stekte och kokte, då elden kokte och brasade upp i **slindur.** Då folket i gården häraf förskräcktes, sade tatarne att det hade ingen fara, elden kom ej längre än de ville. De kommo stundom 12, 15 i flocken, bedrogo folk äfven genom

vexling, då de stulo till sig pengar; genom att byta hästar, blåsa upp dem mellan **hulls o. skinns** och måla .. **Färumannen** var förbuden .. att föra dem öfver sundet .. F. — **tattar-folk tatare-folk** GA, redo 2, 3 på hvar häst och buro barnen i säckar på ryggen eller framför sig i förklädet. **Tatrepakke** var hutlösa, refvo åt sig, lefde godt och åto kroppkakor; kokte i spisen GA. **-följe tatarefylgä** S. **-klöv tatareklöv** (TO). **-käring** f. pl. **tatarkärlingar** F. **-pack tatrepakk** n., bf. **-e** GA.

***tattel tatel** Ba, CS; **tatul** FCS; **tattel** CS; **-äl** LCS; **-ul** FCS n., bullrande tal af flera menniskor Ba; det ljud som uppkommer af flere personers tysta gång eller trippande; spring hit och dit CS; buller och stoj LCS; prat, steg af flere FCS.

***tattla** s.(?) **tattla** Hilf., Kiälla som springer upp af jorden. **Tattla Skallbadur,** skoglösa rummet hvarest Kiällan är Hilf.

***tattla** v. **tatla** Neog; FCS; **tattla** F, LCS; VB; **-ä** S; CS; HL, LCS; L; ÖJ, (VB), pres. *tátlar* VBHG: 1) såsom ett springande watn **tatlar** fram om jordenne Neog; porla (om en källa) L; CS, smått rinna, drypa, kvillra S; jemte drypa rinna ÖJ (VB). **Tattlä fram,** kvälla fram HL, LCS. **Vattnä tattlär fram ör jårdi** CS. 2) fjärta, släppa sig VB. Jfr **fattla.** 3) prata, stoja F, LCS (flere) FCS. 4) tulta (som små barn) CS. **Tattlä af,** blifva efter vid gående; efter hand bege sig bort CS; *tatla av* bli efter VBBn.

tavel tavel(l) FS; CS; BU; MB; L; HM; *táv'l* ABNC; *tával* LHG m., bf. **-len** HM: 1) sena i hästens lår som stundom slår sig i **knurr:** huden skäres upp, senan **(tanen)** lyftes med en tång och en hank af tagel sättes under BU; (= **tafveltan),** sena i häst-**kauten; skärä tafvel,** skära senan till bot L; hästsjukdom HM; hästsjukdom, 'sensträckning(?) ovanför bakbenets knäled'. opererades genom att *skær før táv!* ABNC. **Skärä hästar tavel** CS. *skär tåval,* skära av "taveltanen" på hästar LHG; "Rida hästar **tafvel**", då hästarne få en sena i bakbenet försträckt och styv, hvilket ej kan brännas bort liksom spatten MB; **räidä hästar tavel** CS. 2) hornaktig växt på insidan af hästens framben FC; CS. **Hästen har rännt tavlen burt** FCS. Jfr **puk-öra.** — **tavle-halt taflehalt** S; **tavelhallt** CS, [halt på gr. av **tavel].** **-tan tafveltan** L m., bf. *tàvaltánn* LHG, sena i häst-**kauten** S; en sena på utsidan av hästens bakre lår, som ibland drogs ihop och då skars av: *da skærd dæ tával* LHG. **-*tana taflätanä** EH [f.?], en sena i hästens baklår.

tavla tavlä FLCS f., bf. **-u** RN, pl. **taflur** F: 1) tafla F. 2) håf FLCS; RN. **Ga mä tavlu,** gå med håfven RN. **Nå skall di ga mä tavlu,** nu skola de gå med håfven FLCS. [Syftar väl på handhåvar med helgonbild på]. Fg. dat. taflunni Rk. — **tavle-slant** pl. **tafleslantar** S, håfpengar.

***tavlett taflett** S; (F, BÄ, NR, GA, LJ); **tafvälätt** CS m., grannlåtshylla hos bönderna S; gammaldags, liten, utsirad hylla upphängd på väggen att lägga småsaker på CS.

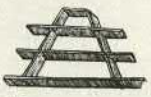

tavlig taflugur FCS, **-ugar** F; **-igur** LCS; "taflig" (F, VB); *tàvlæ* BRHG, fläckig S; F; LCS; brokig

LCS; apelkastad, rutig, (en häst, kut) S; (om en ko) FCS; *hàstar æ sa tàvlıa*, säges då hästarna om våren, i hårfällningen, bliva fläckiga BRHG.

(?) **te** (***tia**) v. täiä, perf. part. **täidur, täid, täidt** LCS, betala, -d. Jfr **tya** v. och **upp-te.**

tecken **tèkn** F; **teken** (RN); *tę̀ık'n* FN 348; *tę̀ıkan* FHG; HETg; *tę̀ıkn̥* HBTg. *àldrı a tę̀ıkn̥*, [aldrig ett grand] HBTg.

***teder** *tą̀ıdar* BR, GAHG n., person som äter dåligt (barn o. kvinnor).

***tedra** **taidra** Neog, Sahl, FS; CS; **-ä** Ba; CS; (VB); pres. **taidrar** S, intet äta friskt, intet kunna tugga maten Neog; tugga smått med dåliga tänder FCS; (= **saivla**) FS; CS; äta dåligt F. Hästen står och **taidrar** (FH). *stąr u taıdrar* [äter dåligt] EKYg; VBHG.

***tedrer** **taidrur** FCS m., som tuggar dåligt, är lat F. **Dänn sum jär ann taidrur til jita, jär ann taidrur til arbuda** FCS.

***tedrig** **taidrug** CS; **taidrugur** F; **-agur** FCS. *taıdruar* EKWss; *tą̀ıdrı* BRHG; *tą̀ıdrur* LHG som ej har matlust, äter dåligt BR, LHG; som äter dåligt F; som tuggar dåligt FCS; trög, kinkig, petig EKWss. **Taidrug ti jitä** CS; **taidragur til jita** FCS, dålig till att äta.

teg **taig** Neog; CS; FS; CS; FL CS; BU; (NO, AN); RM; *taıg* GHHm m., ett wist afdelt stycke i åker eller eng Neog; ett visst afdelat stycke af en äng F, FLCS; ängsstycke, liten äng CS; blöt ängsjord BU; teg, strimmel af myrmark RM; teg Hm; smalt ängs- och åkerstycke (NO, AN).

tegel **tigul** FCS; **-el** CS; AG; VB; *tıgul* FN 325; *tıgal* LK n., pl. bf. *tıglı* LK, tegel; taktegel. *grèv̥a ha var bygd av tıgul*, spiseln var byggd av tegel FHG. *strǫı̯k̥ùnda tıglı*, stryka (murbruk) under (tak-) teglen (för att täta) BRHG. Jfr **munk-tegel.** — **tegel-*brocka** pl. **tegelbråckar** S, sönderslagna tegellister.

telne** (tjälne**) **tällni, -e** FCS; **-a** F; **tälni** FCS; **-e** FLCS; **-a** F; **tjelna** Sahl; **tjäna** Tft; Sahl; **tjélne** GH; **tjälnä** CS; **tjänä (tjälnä)** SUCS; **tjäne** NS; (HM); **tjane** L; RN; *tą̀lnæ* FHG; *tʃęlnæ* GHHm; *tʃęnæ* HBTg; GBJ; VBBn; EKWss; *tʃąnæ* EKWss; VBBn m., bf. **tällnan** F; **tälnan** FS; CS; **tjänen** KB; NS; VB; **tianen** Neog; **tjanen** RN; *tą̀lnan* FHG; *tʃęlnn̥* GH Hm; *tʃę̀nn̥* ÖGHG; pl. **tälnar** F; **tjänar** AG; **tjanar** L, rep imellan hwilka slingan (ett strömmingsgarn): är fästad; öfwer tjalnan, hwarwid flarna, och under tjalnan hwarwid Hallarne (stenarne) äro fästade Sahl; det öfre dubbla tåget på ett garn; det nedra heter **säimi** . .; på nät åter heter det **under-** och **yfver-tällni** F, FLCS; det översta, vanligen dubbla *tugı* på ett *gąn* GHHm; rep i öfre staden på *slìggu* HBTg; lina i öfverkanten af ett nät GBJ; [d:o] på **buttna-snarur** F; på **gleip** (se **glip**) F; på **käutanät** F; på **stubb** NS. **Tällnan** som är dubbel, (består af **pa-tällnan** och **under-tällnan**) är slagen af 6 **tatar** (tåtar) kabelgarn F. Jfr **angla-, garn-, nät-, på-, under-** och **över-telne.**

telning **telning** FCS; **täilinng** [!] (F); HM; *tę̀ılnıgg* FN 359 m. Jfr **tall-telning.**

ten s.[1] **tain** Neog; FS; CS; GA; RN; HM m.: 1) ten, slända Neog; RN; spinnrocksten (trärullen) FCS. **Ann tain trad,** en ten full med tråd FCS. **En snaldfuldar tain** HM

2) [järn-ten], jfr **söm-ten.** 3) don att bära något i öfver axeln (fogelsnaror, en duk, tröja, säck m. m.). (= **snarstuck**) GA. 4) namn på ålen under fiske FS; CS, SH 17. — **tens-*hale tainshale** F m., liten ål. SH 26.

ten s.[2] **tain** GH m., f., mjärd, 3 aln. lång och 1: 3 t. i fyrkant sättes fast å sitt **tains-lägur** vid stranden af Gothem-ån med sten på stjerten. SH 78. — **ten(s)-läger tains-, tain-lägur** GH n., ställe, hvarest vid stranden af Gothemsåns stränder en **tain** utsättes; armen, lagd af sten, långs land ut åt vattnet, för att mota fisken (id, gäddor, **burrar**) in i **tainu.** Jfr **tena** s.[1].

***ten** s.[3] **tin** [tine?] L; *tịn* GHHm m., pl. **tinar** LCS; *tịnar* GHHm, fint gräs (i lin), som växer öfver och kväfver L; frukterna af *tịngrąs* GHHm. — ***ten-gräs** *tịn-grąs* GHHm n., snärjmåra (Galium): *da har runta tịnar.* Se f. ö. **tena** s.[2].

***tena** s.[1] **tainå** S; **-ä** GH; *taina, -u* GHHm f., bf. **-u,** pl. **-ar** GH, ryssja 1 aln bred och 18 t. hög i ingången GH; ett fiskredskap som användes i rinnande vatten. De ställas flera tätt bredvid varandra, stödda mot en *buk,* en träbock, och vända så, att strömmen går ut mot mynningen från spetsen, så att fisken, som går mot strömmen, tvingas in i den. Fisket är gemensamt och antalet **tainar,** som var och en äger att hålla, bestämmes av hans ägors storlek. T. äro huvudsakligen avsedda för idfiske och sättas här i Gothems ån utmed åkanterna; strömmen får nämligen ej stängas helt och hållet GHHm. (Jfr Isl. teinur, pl. 'ryssja'; got. tainjo, 'korg').

***tena** s.[2] **tinå** VB; *tịna* VBBn f., pl. **tinårr** KB; L; HM; SU; **-ar(r)** (KB); EHCS; *tịnar* LHG; *-ar* GAHG; *tịnar* EKYg, en sorts gräs, som fastnar (prästlus?) L; blomma och frö, som fastnar på kläderna (om hösten) SU; Cynoglossum officinale (prästlöss) VB, S; Bn; ogräs i lin KB; [d:o] i korn HM; Galium spurium et aparine EHCS; Galium aparine GA, LHG; frukterna på d:o EKYg.

***tene tine** [tin?] m., pl. **tinar** L, fint gräs (i lin), som växer öfver och kväfver. Jfr **ten** s.[3].

***tenig** adj.[1] **tainig** VB, (L), klen (om ungskog på hällmark?).

***tenig** s.[2] n. **tainutt** SU, degbakadt bröd. Trol. missuppf. av **dainutt** LK (ms).

tenn tin Sahl; CS, HM; *tịn* LK; EKWss; *tịn* ABNC n. **Daigårr sum tin,** (om en slö knif, yxa m. m.) HM. — **tenn-blöt tin-blautårr** F, blöt som tenn (om en knif).

tenor nor FS, CS; BU; *nąur* FN 304 m., bf. **-en** F, tenor, sträng på en fiol.

tep** (täp**) **tep** Neog, Ba, tok, fiolla, ineptus; täp.

tepa** (täpa**) **tepa** Neog, **-ä** Ba, inepte loqui Neog; tala dumt Ba.

***tera sig terä si,** pres. **terar si** LCS, passar sin tid. Jfr lty. sik teren, 'sich benehmen' Schiller-Lübben.

***terig terugur** LCS, påpasslig. Jfr **o-terig.**

(?)***ters* tärrs** RN m., snöre med ögla och ½ als pinne under isen för att göra något fast ofvan.

***tes tais, hartais** CS m., hårtofs.

***tesa taise** Sp; **taisa** Neog; Sahl; FS; CS; BU; **-ä** CS; GA; LS; CS; ÖJ; VB; *taisa* EKWss; pres. **taisar** NS; impf. **taisa,** imperat. **taisa!** FCS,

rifwa sönder; **taisa ull,** vtreda Neog; reda ut (ull) FCS; GA; ränsa, sortera ull ell. tagel CS; karda LCS; plocka dref (af gammalt tågvirke) ÖJ; vrida upp tåg i parter (såsom då man gör dref) F, VB. **Taise ull,** karda ull Sp. **Taisa ull,** rensa ull Sahl; reda ut ullflingorna (mest om våren) F; reda ut, rensa ull, dref BU. **Taisa driv,** uppveckla gamla tågparter till dref FCS. *tais up,* plocka upp ett rep (till *driv*) EKWss. **To,** dref . . som man **taisar upp** NS. **Taisa äut,** reda ut (ull, blår) L. **Taisa äut si,** upprispas (om ett snöre) FCS.

***testa** v. **taistä, taist upp** LJKn, [skära av uppringlat skogarn, när man gör beckträd].

***teste taistä** CS m., hårtofs.

teta** (täta**) **teta** Neog; L. soc.; Sahl, Ba, farmor. Jfr dal. tytta, titta etc. Rz 770 a.

***tevig taivi** Ba; **taivigur** (ford.) LCS, grå Ba; fläckig, brokig LCS.

tibast (***tidebast**) **teide-bast** F. **Täidebasst u vännelarot, blaif skam för mig som gaf dig bot!** [sade **harfräui**] F;

***tibbel, -la** se **kibbel, -la.**

***ticka** s. **ticka, ticka,** sägs när man kallar höns Neog; **tikka, tikka,** läte hwarmed hönsen låckas Sahl; **tickä! tickä!** el. **tickä pullä!,** lockningsord till höns CS. *tika, tika, tika!* etc. ropas fort då man lockar höns. Även f. bf. *tiku* 'hönan' o. pl. *tikar* 'höns' förekommer BRHG. **Tikkapulla!,** höns, lockord till kycklingar S.

***ticka** v. **ticka** L. soc.; I 100: 18, låcka höns till sig L. soc.; kalla hönsena tillsammans I.

***tickling tickling** I 100: 18; CS; FS; CS; BU; *tiɧlɨŋg* FN 303, 326; *tikliŋg* GHHm m., pl. **-ar** AG, kyckling. — ***tickling-höna tikklinghyna** F; **-å** AG; **-ä** CS f., bf. *tiklɨŋhɨ̵̀nu* BR, GGHG, höna som går med **tikklingar,** kycklingar.

tid teid Neog; S; **täid** FS; CS; L; RN; HH; VB; *tæid* LK; allm. HG m., bf. **täiden** FS; CS; HL; HN; AG; RN; pl. **täidar** FS; CS; *tæidar* LK; bf. **teidaner** F. Äldre kasus: nom. *tæidar* LK; *da kan va tæida pa,* det kan vara tid på . . BRHG; gen. (?): **Kumba till täidar,** i tid FLCS; dat. *i tæida* LK, i tid; *i tàida* ABNC, tids nog, i rätt l. god tid; "i tide" S, i god tid, tidigt; pl. dat. **bi täidum** FCS; RN; **bi-täidum** F; BU; AG, **-om** BO; *bi tæidum* LK, tidvis, stundom, ibland, stundvis. Betydelser: 1) tid. **Dä ha vör inti täid u ga u pjaurä** [söla] **mä** FCS. **Verfvårr täid,** brådskande tid F, (se **virv** adj.). **Um alldårrs täid,** fordomdags L. **Ann lillan täid,** en liten tid F. **Pa ann kårtan täid** FCS. **Till sättan täid,** till utsatt tid F. **Gregorie täid** (12/3) . . VB. **Pa haustens täid** L. **Jag har aldrig vart sjaukur ei min teid** F. **Laidshageskogen skall sta där i min täid** (STÅ). **Min teid jär lupen,** jag är gammal HH. **Han hade fat tjägä** [tigga] **i all sin tejd!** RN. *han ha vart ʂauk i al sin tæid,* (hela sitt liv) BRHG. *jɨvi taid; min sɔita taid,* "kors!" ABNC; *jɨvi taid* LÄHG; *kaʂ i jɨvi* (l. *jæivi*) *tæid,* kors i all världen BRHG. **Dreivä täiden,** fördrifva tiden (L), RN. **Drunnsa täiden burt** FCS. **Halda teiden uppe,** försinka, fördröja HL. **Heia teiden,** hindra (tiden) HN. **Sålla täiden av si,** söla bort tiden F, FLCS. **Tula täiden,** afvakta F. **Tula täiden u päiska samvete!** (tåla) F. **Äut pa täiden,** fram något (i tiden) F.

undar tæidɣ, ibland GHHm. **Alla teidar**, alltid F. **Pa flaire täidar**, på länge F. **Dä händur bäi summa täidar** FCS. 2) spec. bet.: pl. **teider** Neog, Sahl, Ba; **täidar** F; (VB), gudstienst; **teider jär vte**: predikan är vte. **Idag fa wyr ala teider, saint teider**: bittida ell. sent predikan Neog. **Undar teidar**, under gudstjensten F. **Kåmmst däu til täidar**, kom du så tidigt till kyrkan, att prästen ej ännu trädt för altaret; (endast om kyrkan) F. Fg. pl. tiþir, gudstjänst. — Jfr **afton-, akt-, all-guds-helgon-, barn(s)-, lådigs-, lövning-, månads-, otendags-, ran-, säd-, säng-, södes-, tärns-, ön-** och **öning-tid.** — **tid(s)-hi täidhäi** CS; *tæɪdhéɪ* BRHG n., tidspillan. *da æbæɪtæɪdhéɪ*, det är bara tidspillan BRHG. **-*hia täidshäia** FCS; **täidhäiä** (F), VB; **tidhiä** (n.) RM f., tidspillan, söl, tidsutdrägt. **-mellom täidmillum** CS, tidvis. **-väder täidväder** RN, **-ar** S n., väderlek af ett visst lynne (regn l. torka), som räcker någon tid.

***tid** adj., se **titt** adv.

tidend(e) täidun(n)d FS; CS; **täidundi** FS; CS; **-e** FCS; VB; **täiundi** F; **-ä** FCS; *tâidundɨ* FN 339; M. FCS; f. FS; CS; n. FCS; pl. **täidundar** F; **täiändar** VB, tidender, tidning, underrättelse, nyhet, berättelse. **Jag har hårrt ätt nöit täidundi** FCS.

tidig täidugur FCS; **täidig'** BU; **täidi. -u** LÄ, (VB); *tæɪdɨ* BRHG; *taidu* GHHm; *tæɪdɨ* ABNC; f. **täidug** F; **täidu** F; AG; pl. **täiduä** AG; *taiduga* GHHm, löpsk, kåt (om honkräk) F; LÄ; HG; (om allehanda djur) AG; libidinosus FCS; brunstig (om kor) NC; om ko, märr, som vill ha tjur, hingst: *kounar ɪær taiduga* GHHm. **Vara täidig'**, vara kåt, vilja samlag (om folk? och fä) BU. Jfr följ.

***tidlig** adj. *taili* GHHm; *tæɪli* ABNC; FL, LÄHG; *taihar* EKWss; n. **teidligt** Tft; **tejlitt** VB; *tæɪlɪt* BRHG; HETg, tidigt, bittida.

***tidlig** adv. **täili** CS; **tejle** F; *tæɪlə* FHG; *taili* EKWss, tidigt. *tæɪlə um mɔ̀rɳanar*, tidigt om morgnarna FHG. *taili u saint*, bittida och sent EKWss. Jfr **morgon-tidlig.**

tidning teidning F; HH; *tæɪnɪŋ* BRHG f.: 1) underrättelse genom bref el. helsning F. 2) tidning HH; HG.

tids täis F; VB; *tæɪs* LK; *tais* GHHm. **Täis näuk** F; **täis nukk** VB, tids nog. *va tais*: vilken tid, hur dags; *va tais kumar dau?* GHHm.

tifti . . Tiffti, raffti, tali, faus, (lek). En lekkamrat lägger sig med ansiktet ner i knäet på en annan och denne sittande håller sina händer i vissa ställningar, antingen till **tiffti**, då han vänder begge pekfingrarna ned mot hans rygg, eller till **raffti**, då han spänner ut fingrarna liksom klor, till **tali**, då han håller händerna på kant och slutligen till **faus**, då han håller händerna knutna. Sedan . . frågar han den liggande **Tiffti, raffti, tali, faus?** och denne skall då gissa på ett af dem . . Gissar han galet så antingen **tifftar** den sittande honom säger "**tipp, tipp**" och petar honom i ryggen [etc.]. Jfr Dybeck Runa 1849, s. 32.

tiga tiga FCS; **tygä** SJ; (NR); NS; *tiga* FN 325; *tɪga* LÄ, HU, BRHG; GHHm; EKWss; LK; GBJ; *tyga* GBJ; pres. **tigur** FCS; pl. **tygä** NS; impf. **tigdi** FCS; **tiggde** FS; CS; **tyggde** SJ; *tɪgda* FL, SKY, HU, NSHG; GHHm; *tɪgada* EKWss; GBJ; *tigda* LK; LÄ, HÖ, NO, ÖJHG; pl. **tigdu, tigo** F.

sup. **tigt, tikkt** FCS; *tı̆gt* FL, HU, HÖ, NO, GGHG; *tıkt* LK; *tıga* FL, LÄ, BOHG; GHHm; EKWss; GBJ; pres. part. **tigänes, tygänes** CS; *tìgnas* BRHG; imperat. **tig** FS; CS; **tyg** Bröll.-d. 1724 (S). **Ja blaj tigänes,** jag blef (tigande), stum af förvåning el. skam, kunde ej framföra ett ord. **Tig sladra** (el. sladruna) **pa dig!** FCS. **Tig, sårk! älles skatt tu fa . . F. Tyg stillä** Bröll.-d. 1724 (S). **Dai tygä alldrig gnäkkslä pa si!** NS. Fg. þigia.

tigga tigga, (impf. =), FCS; *tiga* FN 316. — **tigg-folk tiggufolk** F; **tiggfålk** GA, tiggare. **-färdig** "tiggfärdig" S, som snart måste tigga. **-gubbe tiggugubbe** F; **tigg-gubbe** GA m., tiggaregubbe. **-käring tiggukälling, -kärling** F. **-sork tiggusårk** F.

tiggare tiggari m., pl. **tiggarer** FCS. **Han kledi bonden av sig och tiggaren pa sig** F. — **tiggar-eld tiggareld** F, se **bonde-eld.**

***tiggel-hona** *tìgalhŷ̆na* NRHG f., höna med ungar.

***tiggling tigling** L; RN; NS; VB; **tigkring** SU m., kyckling, hönsunge; hönungar (**kykkling,** han-unge) RN. — ***tiggling-höna tiglinghynå** L, (NS, VB) f., höna som går med ungar.

***ti-hi ti hi!** hi, hi S; CS (skratt).

tik tik S, hynda, se **tispa** och **täva.**

***tilda** s. **tilda** Ba; PS; **-ä** CS; **tillda** BU; **-å** L; *tìlda* BRHG; *-a* NR HG f., pl. *tìldar* BRHG, tilja, golf i ett fähus Ba; golftilja; tilja i fähus CS; HG; tilja, bul (huggen planka i fäbås) BU.

***tilda** v. **tillda** FCS, inlägga **tilldi.**

***tilde tildä** Neog; S; (VB); **-e** Sahl; **tilldi** F; FLCS; **-e** FS; CS; AG; (HM, NS); **-ä** AG; LS; CS; *tılda* EK Wss n., bf. **-ä** AG; pl. *tıldar* LHG; EKWss; bf. *tıldi* EKWss, golf i fähusen Neog; golf i fähus Båsen Sahl; tilja, båsbräde FLCS; golftilja i båsen (i fähus och stall); 3 tums tjock golfplanka i uthus F; golftilja, golf-**bul** i fähus AG, [d:o] som kreaturen stå på LCS; golfvet (helt) i uthus FCS; golvet i båsen i ett stall (plankor 3 tum tjocka, 4 alnar långa), för hästar EKWss. — **tild-fal tilld-fal** GA f., golfstock, underläge. **-far tilfar** Neog; L. soc.; **tilldfar** LS; CS; RN; ÖJ; VB; SUCS; **tillfar** CS; AG; L, ALCS; HM, (NS); VBKn; *tìlfa̱r* LHG n., bf. **tillfari** AG; **tilldfarä** VB; pl. **tillfar** HM; **tillfarar** VB; bf. **tillfari** AG; **tilldfari** VB; *tìlfa̱rə* LHG, stockar [stakar L. soc.], som lägs under golfwet til grundwal Neog; golfri HM; VB; (i fähus) RN; (i fähus, bro) L; (äfven i manbyggning och lador, ligger på jorden, ej inmurad) HM; golfrior (vanl.) i fähus, ej inmurade utan lösa, på marken inom huset AG; LHG, (äfven under en bro) AG; riarne under ett golf VBKn; stockar som läggas under **tilldar,** golftiljor, i uthusen L, ALCS. Jfr **mull-rävel. -*fare tillfarä** EH, bf. =, golfriar. **-stycke tillda-, tildi-stycki** FCS n., tilja, planka i ett **tildi** (båsgolf).

till prep., adv. *tīl* FS; CS; **til** S; CS; ÖJKn; **till** FS; CS; BU; HL; HI; FLCS; RM; AG; GA; L; RN; ÖJ; HM; VB; SUS; CS; **ti** S; CS; LCS; *tı̆l, ti* FN 310; *tıl,* obet. *tı̆l, ti* FHG; *tıl* BRHG; GHHm; EKWss; LK; *ti* BRHG; GHHm; EKWss; LK: 1) prep. a) Konstr. m. gen.: **Sla naugare än till ankålls** RN. **Till bots,** att bota med F. **Til buttns,** till bottens FCS. **Kuma til ällds,** (till elden), k. hemma F. **Til fyllges,** tillsammans, på en gång F. **Till gagns,**

tillräckligt; **dä jär till gagns** CS. **Till gavels,** längst fram i stugan FI. **Ga till giffts** [till lamb-gift] F. **Till grains,** [till skrevs] S. Den som **byrar** brödet, kommer aldrig **till himmels** RN. Slog **till lops,** gaf väl, bogade in VY. **Till lups,** i språng GH. **Till mats,** till mats (användt m. m.) F. **Skiauta til mals** F. **Drägä till minnes,** påminna sig, minnas RN. **Till munns,** till mats RN. **Till nytts,** till nytta RN. **Till oroms,** till hinders FCS. **Til pänings,** till pengar (förvandladt, användt) F; BU. **Til rèts,** till rätta F. **Hastugur till sinns,** hastig till sinnes F. **Til sios,** till sjös FCS. **Ha til skikks,** ha för sed F. **Till slings** [om fiskegarn] AG. **Till tredings,** tredjedel [om vedhuggning] HL. **Bråkä till vägs** CS. **Till öls,** då man knäppt knappar snedt S. **Ga till vatts,** till vatten F. **Til vattns** FS; CS. — **Sta til botar,** stå att bota F. **Ta till bästar,** bli trakterad, undfägnad S. **Till gangar,** (komma) i gång S. **Till gifftar,** till äktenskap RN. **Bjera til gravar,** bära till grafven FCS. **Halda garden til godar,** hålla g:n i ordning för grundarfvingen F. *hal tı gòuar,* (t. godo) BRHG. **Dreifvä till lygnar,** bevisa att det är lögn GA. **Dra sig till minnar,** påminna sig RM. **Tråska til sèdar,** tröska till såningssäd [möjl. pl.] F. **Kummä till skammar,** komma på skam SJ. **Till söinar,** till synes, att åse S; **kumbä till söinar** CS. **Till tårrkar,** att torkas L. — **Til astur,** till grannens F. **Till bästårr** GA; RN, [trakterıng]. **Hallda till godårr,** hålla till godo RN. **Laupa till körkur** FCS. *gạ tı kørkar* LHG, gå i k:an. **Ha til laigur,** ha till hälften, på lega af boskap) FCS. **Kuma, vara til söinur,** [till synes] FCS. **Ga . . til vägur** [!], bete sig, gå tillväga F. — b) andra konstr. **Fara till böin,** [sta'n] S. **Till fyllo,** till fyllest RN. *til fylast* LK. **Kumma till gard,** bli bonde S. **Ga til gifft,** gå till [lamb-]giften F. **Väntä til hausten** (RN), NR. **Kräigä till häus,** skaffa till huset SUCS. **Kuma til häusar,** komma hem till bygd. **Säta pärur til hällti,** till hälftens F. **Nyttar till inte,** tjenar till ingenting S. **Bjärä äi til jaul,** [se jul]. **Dä lakkar till kvälden** S. **Till liknelse** [se d. o.]. **Nå har han fat till mätti** [mättnad] FCS. **Till nèmars,** till vänster ÖJ. **Till paskar,** till påsk L. **Dä järr mi intä ti passå,** till pass LCS. **Ga, ga, rumpu til sjägul!** TO. **Kåmst däu til täidar?** [till gudstjensten] VB. **Til villest,** till viljes F. **Til yvarst,** till öfvers F. "Ta det till", anse det för; "vi kan taga det till en vecka" . . VY. **Dräga känsull till,** känna igen EE. **Lukkårr Päuken till kal!** likväl en huggare . . HM. — 2) adv. a) verb. konstr. **Barkä till,** slå barkpropp i ett kärl CS. **Barma till si,** draga in åt sig noten med under-tjanen under vattnet RN. **Bylkä till,** göra ett störl i vattnet CS. **Bäda til,** slå till F. **Falla till,** ökas, bli mer af GA. **Gärä till,** (part. **tillgarrdur**), tillreda, bereda, insalta kött etc. (L)CS. **Gära til** kuten . . F. **Dar halldur så miki pysski til** F. **Hauka till sig,** . . ta för sig S. **Dä håires han till,** tillhör honom S. **Hur kanst däu kaisa han till dä?** [utpeka] FCS. **Klamra till,** stöka till, göra oordning S. **Sioen laupar till,** brus i sjön mot land . . L. **Augu lupo til,** föllo samman . . L. **Luga til,** lofva F. **Lukkä till** S; **luka til** F, stänga.

Höitart däu, så lägg til! FCS. **Läggde dä gåtuna til,** de gjorde, författade den gåtan så, uppfunno F. **Lämmbra til,** [överfylla] F. **Lännda till,** då fisken går till land F. **Nasska til sig,** smussla F. **Raka til,** råka till, hända FCS; det rok till SU. **Räivur til si som ann ramn,** [korp] FCS. "Skapa sig till", göra sig till S; *skap‿sɨ til* BRHG. **Dä skall flukks** [mycket] **till** FLCS. **Da skal dar mijke til,** [då fordras, åtgår det mycket]. Bröll.-d. 1736. **Skarpnä til,** hårdna, skarpna CS. **Sla till,** räcka till, förslå GA; **att haude kan sla till** L. **Snärra til,** snäsa, gräla F. **Spunda til,** sprunda till F. **Dä star di till,** du måste; **dä star di till,** du har rättighet till att; **dä star till di,** du bör, måste CS. **Stikla til ett hul,** (för tillfället) snörpa ihop . . F. **Säga til,** väcka (om en klocka) F. **Säta åiru til,** lyss, höra grannt efter GA. **Tala till hos någon,** besöka . . S. **Valla til vattne,** komma vattnet i svallande rörelse BU. **Åffa til,** uffa ss. ett svin FCS. — **Bucka sig till** [om luften] GH. **Gära si till,** bulna, bli värre CS. **Krada sig til; kröina sig til,** bli kry igen FCS. **Närrpa sig til,** förskaffa sig, taga helt litet FCS. **Nässä sig till,** nosa sig, våga sig till att . . S. **Raspa sig til,** snatta (F). **Snäika sig til,** snugga sig till F. b) självst. i spec. bet. **Til** FCS; **till** S, jemt och sant, beständigt: **han slar mig til** FCS; **han slar mi till** S. **I ätt till,** oupphörligt CS. **Läikes till,** ständigt, alltid (L), RN; VB. **Äili-til,** alltid F. *han rɛ́na dær ɨ́ämt tíl,* han springer där jämt och samt BRHG. 3) konj. = tills. **Eidi ha laikar till näti gar sundar . .** RN. **Vör skulu gåima all mat til langa ladingen** [våren] **kumbur** FCS. *vant tɨ ɨa kumar!* el. *vant tɨdáʂ* [till dess] *ɨa kumar!* vänta tills jag kommer BRHG. 4) före infinitiv. "**Ti** (eg. **til**) brukas vid verb i st. f. 'att': **ti sla, ti gära** FCS. *tɨ vafór snɑl, dɑ æ ìnt‿brɑ* BRHG. **Dä har nåku mäd sig til biera,** har något att betyda (F). **Mäd sig till förä,** förorsaka BA. **Bärä** [bara] **man har rad** [råd] **till fla dum** (dem) VB [se **simpa**]. **Ser däu di kans til gärä det** Ba. **Taidragur til jita** FCS; **taidrug ti jitä** CS, dålig till att äta CS. **Männs dä skuddi kuma till koka** FCS, *dɑ ha ìnt‿kum tɨ kòuk‿ɑnu,* det har ej kommit att koka ännu BRHG. *ɨɑ́ tɨ làupa,* jag till att springa (i berättelse) FHG. **Löiden jär galen ti rasä** CS. **Han har go skapning** [sätt] **ti ro** LCS. **Han tok ti rännä,** [tog till att springa] CS. **Han . . kast si pa jårdi til sivä** ÖJKn. **Flajrä had' ja tänkt till u fa** S. **Han fikk årku til u dräga,** han hade göra tillräckligt med att bara draga FCS. **Till u gärä dä,** till att göra så CS. **Näsä di inti ti u gärä så!** (L)CS. **Hva hart däu hjär ti u gärä** CS. Fg. til. — — **till-baka tilbakar** S; FCS; **till bakar** F; LCS; **tillbakars** S; FL; *tɨbɑks* BRHG. **Ga till bakar mä,** förlora, tappa L. **Se sig til bakar** F. **(H)ämmnä till bakar,** ro baklänges LCS. **Ja gyttar sta tilbakar** [måste stå tillbaka] S. **Vïkla fram u til bakar** FCS. **Gäuä si till bakar,** luta sig tillbaka . . FLCS. **Handla si tillbakars,** handla olyckligt FL. **-bud tillbud** S n., ett styggt tillbud, ett ondt, en olycka som höll på att hända. **-dansning tilldansning** S, se **krans-gille**. **-fälle tillfälle** (GH); *tílfɑlɑ* GBJ n., pl. *tíl-*

fål̨ar HUHG, kalas S; HG; gästabud af mera officiell prägel såsom bröllop och begrafning J. **-fälles(t) tillfelles** Neog; **tlll-fäles, till fäläst** LCS; **til fällest** F; **till-fälläst** SUCS, menligt Neog, [= gemensamt?]; gemensamt, tillhopa S; CS. **Säta til fällest,** dela fisken lika F. **-gjord tillgarrdur** LCS, färdiggjord, af **gärä till. -håll tilhalld** F n. **A harfräu sum äili haddi sitt tilhalld äi Aikaträsk** F. **-jaka tilljaka** F, ge lof till, tillstäda. **-kommande tilkumanes** FS; CS; **tillkummenes** BU; **tillkumnes** S, kallas en person, som ej är född der i gården, utan inflyttad eller ingift. **-landig till-landu** LCS, pålandig (vind). **-lova tilluga** GA, lofva ,utfästa sig. **-namn tillnamn** FCS n. (t. ex Öström). Jfr **kristning-** och **ök-namn. -redning tilraidning** L. soc., anrätning. **-reds** *ti raiṣ* VBBn. **-*rödden** part. n. **tillryddä** NS, städadt (rum). **-säga tillsägä** RN, förslå, stå ut med: **nukk att hude kan tillsägä,** [att hufvudet kan stå ut]. **-tal tilltal** S; CS n., besök, visit S; ränn, tillhåll S; CS. *dær æ aldrı̨ an tìltål fø̨ìämn̨,* där är aldrig annat än besök jämt BRHG. **-väder tillvädar** (STÅ) CS; "tillväder" STÅ n., då vinden bär på landet och man brukar få bra med fisk. **-vädring tillvädring** L; VB; HM m., bf. **-en** VB, när vinden (här i Hambre) först är sudost, så sydlig och sedan sydvest; då blir det godt fiske HM; hvad vind som helst, från eller till land, då man får bra med fisk VB.

***till-(?tild-)gård tillgard** Ba, vedträd[!]. **Ga äut pa tillgarde ättar tillrake,** gå ut på vedbacken efter ett vedträd (N. Klingvall) S. **-raka tillrakä vid,** trafva ved LCS. **-*rake tillrake** Ba, vedtraf.

***tillo-mätta tillo-mätta** F, [smeknamn på get?]. **Tillo-mätta kum haim!** [i lekramsa]. Jfr **killa-mätta.**

tillra tilldra S, tillra, rulla, kulira, falla.

tills tiss F. **Ända tiss I dåie.**

***timma** v. **täima** (icke "n") F, tröska kornet 2:dra gången att stagget går af. Jfr **tina** v.

timme täimi FCS; *tæ̨imə, -a* FHG; *tæimə* LK; *taimi* GHHm; *-a* EKWss m., pl. *tæimar* LK. Fg. (obl.) tima. — **tim-glas teimaglas** F; **teimglas** S; LE; **-glass** KB; BS n., timglas på predikstolen F; "timglas", mönster, prydnader på sticktröjor VY; vanligt bomärke: (1) t. ex. Hägur i BU; L. Bjers i LÄ; Prostarfve i HG; (2) Träske i KB; (3) Petsarfve i VB. "Halft timglas" (4) Stenstuge i FH; (5) Myrungs i LI. **Flaug pa timglass** (6) Salmunds i VN. **Teimglass** m. kors (7) Bondarfve i BS.

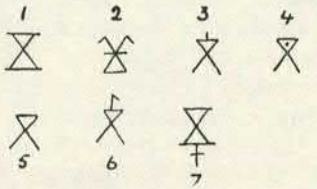

timmer tim(m)bur FS; CS; SÅ 103; SSk 45; **-årr** F; L; *timbur* FN 299; *timbar* GBJ; bf. **timmbre** FCS, timmer S; CS; J; bräde FCS; [det innersta virket i stocken — jfr **tvet** och **ut-skott**] L. **Bräuna timmbårr,** kanthugga timmer F. **Stapla timbur,** stapla upp bräder, plankor F. **Streika timbur,** kanthyfla golf- och loftbräder med "strikhyfvel" F. Fg. timbr. — Jfr **såg-, val-** och **vrak-timmer.** — **timmer-*läd timmbur-läd** F m., pl. **-ar** FCS, [en längd mellan tvenne störpar] af **tvaitar** och bräder S. **-stapel tim-**

burstapul FCS. **-stol timbar-stol** F, (TO), m. TO, n. F, ställ, hylla för timmermansdon F; = verkfat TO.

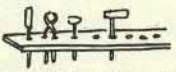

-stäk timmburstäk FS; CS n., rännsnara med 3 gånger omslagen lös ända. **-tak timbårrtak** AG n., tak af bräder och tvaitar (ej **ag, tigel** etc.).

***timp timmp** CS; FCS m.: 1) (fordom) bergspynt FCS. 2) ett slags kvinnohufvudduk CS. Jfr **huvud-** och **pann-timp.** — ***timpduk timpadok** FS; CS m., stärkt, uppsatt hufvudkläde; långhörnen uppsatta i nacken med knappnål, men de andra hängande ned i nacken. Jfr **sol-duk.**

***tina** s. **täinä** f., mest pl. **täinur** LCS, Galium aparine. Trol. identiskt med **tinå**, se **tena** s².

tina v.¹ **tina** Sahl, PS; **-ä** S; CS; **tejnä** Ba; **täinä** CS; AG; L; HM: *tåɪ̯na* ABNC; *taɪna* EKWss, tröska agnet ell. stjerten från tröskat korn Sahl; slå agn af korn Ba; CS; tröska, slå **stjertar af kånne** KM; = **stjärtä** AG; andra gången genomtröska kornet att "slagget" går af L; slå av kornborst EKWss. *taɪ̯na kaɪ̯*, låta kornet gå på nytt genom trösken för att få bort borsten (behöves numera ej då man ångtröskar) ABNC. **Tina säd,** skilja, sålla säd ren PS. Isl. tína.

tina v.² **täinä** CS, tina upp, töa. "Tina upp, is smälter" Sahl. [Gotl.?] **Täinä** trol. konstruerat av CS.

tindra tindra, såsom stiernorna när de klart skina, och liksom skiuta strålar ifrå sig; thet **tindrar** i elden; **tindra:** sprida gnistor ifrå sig; heter eljes **sindra** Neog. "En tindrande ros" S [i saga]. Ordet eljest ej belagt i Gotl.

ting s.¹ **ting** m. F; RN, bf. **tingin** ["m. def." ändr. t. "n. pl. def."!] FCS; pl. **tingar** RN, ting, sak. **Dä är en ting i bondens gar'** . . [se **sår** s.] F. **Till mangt en ting,** till mycket F. *mâɣtɪ̯n tɪŋg* LHG, mången sak. **"I sin ting** får hvar och en göra som han vill", (sak) S. **En stor ting** F. *ɪa viḍ baɪ̯ dɪ um áɪ̯n tɪŋg*, jag ville be dig om en sak GGHG. **Flaire tingar** RN.

ting s.² **ting** S; FCS n., bf. **-gi** FCS, domstol, (härads-) ting. Fg. þing. — **tings-sak tingssak** F f., process. **-skomakare** "tingsskomakare och sockenskräddare funnos i Öja, men smed skulle hemtas fr. Hablingbo" [= skomakare för hela Hoburgs ting?].

tingest tingisst FS, CS; **-est** F. **All tingest,** all ting F. **Äi all tingisst,** i all ting FS; CS.

tinne(r) tinder VS; **tinndä** ARCS; m., det högsta, högst uppe VS; tinne CS. Isl. tindr m.

tinning *tɪ̯nɪŋg* FHG; *tɪnɪŋg* NS Wss.

***tint** s.¹ **tinnt** CS m., litet, mycket djupt (bottenlöst) vattenhål i ängsmark, = **bulsaud,** ehuru den är något större. Jfr **kint.**

***tint** s.² **tinnt** BU; S; CS; (NO), GU, m. CS, f. BU; pl. **tintar** Ba; **-ur**[!] BU, körtlar Ba; körtel i svin S; BU; körtel i svinfläsk, dynt CS. [Köttet av skogssvin var fullt av] **buldar** [bölder] ell. **tinnt,** hvarur **guren** [varet] rann (NO), GU. Da. tinte.

***tinta tinnta** FCS, **-o** F; *tînta* FN 303 f., pl. **-ur** FS; CS, körtel (blott i halsen) på svin S; dynt (i fläsk) CS.

***tintig tintagur** FCS, dyntig.

tio tei Tft; **täi** LCS; **täiu** F, FL CS; F; **täia**[!] FCS; **teiå** VBKn; **täi'** AG; *tâi̯u*, *tâi̯a* FN 338; *tái̯* FLHG; ABNC; *tài̯u* LÄHG; *tæ̀i̯a* BR, HU, GGHG; *tài̯a* ABNC; *tæi̯* LHG. **Dar ridu täiu räidarer** FCS. Formen *tai̯* anv. 1) i uttr. *kluku tai̯*, förmiddagens mellanmål, kl. 10. 2) vid räkning i pärk = 10 ABNC. I Lau m. fl. är *tæi̯* den normala formen HG. Fg. tiu. — **tio-bet täio-bet** F, [kortspelsterm, då man "spelar Per"].

***tiond täjnd** CS, den tionde i ordningen i ett spel el. dyl. CS.

tionda** (tinta**) **tinnta** FCS; **täintä, tintä** CS, gifva, betala tionde CS; FCS; taga litet t. ex. potatis af sin åker FCS. "Borgerskapet i staden tinter efter Recessen" (Wallin) S. Fg. tiunta.

tionde (***tint**) s. **täiunde** FS; CS; **täint** CS; RM; HM; VB; **tinnt** CS; FS, CS; *tınt* FN 339; *tài̯anda* LÄHG; *tæınt* HÖ; NOHG; m. FS; CS; RM, bf. **tinten** (dok. 1633 hos Wallin) S; **tinnten** FCS; **täinten** RN; f., bf. **täinti** HM; VB; n. FCS; LÄ, bf. *tái̯nta* HÖ, NOHG: 1) tiondel F; RM; **intä täinten**, inte tiondedelen en gång RM. 2) tionde (till presten) FS; CS; HM; VB. Fg. tiunt. — **tiondefisk tinnte-, tinnta-fisk** F. **-lamm tintalamb**; **täintelammb** (F); *tìntalámb* FLHG n., tiondefår. **-säd** *tìntasɛ́i̯d* FLHG f.

tionde rkn. **täiundi** F, FLCS; f. **-du**, n. **-da** FCS; *tai̯nde* EK, NSWss, 10:de. Fg. (ack.) tiunda.

tipp tipp Sahl, PS; CS; *tıp* BR HG m., bf. **-en** S, topp öfwerst på något Sahl; spets, topp; det yttersta el. högsta af något CS; spets, topp (af t. ex. kyrkspira, halmstack, — ej av träd el. buske, vilket heter **tupp**) BRHG. "Lägga en (pojke) på tippen", lägga honom upp på axeln och slå honom i ändan med flata handen S. — **tipp-buk tippbäuk** CS m., spetsigt utstående mage.

tippa v. **tippä** CS, sätta spetsar på; förse med topp.

tippig tippug CS; *tıpuar* EKWss, spetsformig, försedd med små toppar CS; hög (mots. mot *flat*): *an tıpuar stak* [halm- el. höstack] EKWss.

***tippla tipplä** S, [lek] att tälja: **tipplä, tipplä tinä, alla minä** etc. **Tippel, tippel, tine, alle mine, små grå hyns, går i bondens lade, göra skade, knippsä åf axen små; vippen, vappen källare-trappen, hästen grå, hvem skall först till dörren gå? — Gack!** KB [räkneramsa; den utpekade går till dörren och tillfrågas om han vill rida el. gå; en kamrat bär honom tillbaka etc., allt under flera frågor och svar]; likn. F; GA.

***tips tipps** FS; CS m., spets. Jfr **vård(e)-tips.**

***tipsa** s. **tipsä** S, CS f., näsperla, ung näsvis kvinna.

***tipsa** v. **tip(p)sä** S; CS, (en lek), att slå två-finger, en sorts flathand CS; slå flathand med de två främsta fingrarne; = **fippsa** S.

***tipsig tippsugur**, n. **tippsut** FCS, spetsig: **treï jär tippsut äi tuppen.**

***tipti tippti, raffti, tali** etc. en lek, (se **tifti**) CS.

***tir tir** (F); L; *tır* GHHm; LHG; *tır* ABNC m., brädhög, då ett och ett ligger på en hög L; d:o (med en pinne mellan varje bräde) LHG; mindre brädstapel GHHm; vedstapel (på ett brädlass) ABNC. Jfr **rauk** s. Jfr mlty. tere, tire m. Packen, Ballen (Schiller-Lübben).

***tira upp tirä (upp)** VS; L, lägga bräder i tir.

***tirl tärrl** FC; CS n., ställe der vatten porlar upp. Jfr **vatten-tirl.**

***tirla tärrla** FS; CS, **t. fram,** porla fram (dock sakta). Sv. dial. tirla, rinna sakta.

***tirra tirrä** CS, (= **pirrä**), ränna, vingla, t. ex. i tårna.

***tis täis** FL; VB; *tɛ̜ɪs* GBJ m., groft tåg el. jernkätting (långs åt tisteln, med en hake fästad i oket), med hvilken oxarne draga lasset; (med tisteln styra och återhålla de) VB; ring på ett oxok FL; draglina för oxspann; äldre modeller af trä med krok i hvardera änden GBJ. Jfr **tise.**

***tisa täjsä** BO; **dra u tänä,** slita och dra BU; reda ut S, (jfr **tesa**).

tisdag täisda' AG; *tɑɪsda* FL, LÄ, HUHG; *tæ̜ɪsda* ARHG; HBTg; *tæ̜ɪsda* HÖ, NOHG; *tɑɪsda, -a* EKWss; *tɛ́ɪsda* GBJ; *tɑ̜ɪsdɑ́g* ÖJHG m. *da æ tæ̜ɪsdágar,* det är tisdag GGHG. *um tɑɪsda, i tɑɪsdɪs* EKWss. *ɪ tæɪstas,* i tisdags LK. Jfr **fet-** och **vit-tisdag.**

***tise teise** VB m., kedja, tåg eller björkvidja, fästad mellan **sil-hèlen** och oket, att draga lasset med; (tisteln är att styra och hålla igen med); dragtåg SÅ 13. Jfr **tis.**

***tispa tispä** Ba; S; CS; FO; **tisspa** FS; CS; BU; **-å** AG; L; NS f., hynda Ba; F; FO; hund- och räfhona L; räfhona FS; CS; BU; AG; NS; sköka Ba; öknamn på kvinfolk AG; öknamn på liderligt, styggt fruntimmer S. Jfr **räv-tispa.** Da. tispe. — **tispe-djur tisspedjaur** NS n., räfhona.

tissla tisslä S; CS. **Tisslä u tasslä,** prata tyst, skvallra S; tassla, skvallra i smyg CS.

***tista** s. **teistu** [bf.?] Ba; **teista** S f., ringen i ett oxok, hvari tisteln sättes Ba; järnring i oxok S. Jfr **tiste.**

***tista** v. **täistä** CS, med möda draga, slita; tänja.

***tiste teiste** VS; **taiste [-äi-]** S; **täistä** CS; **tiste** AR m., jernring på oxok för tisteln AR; ring af tåg, hopvridna vidjor el. jern i ett oxok, hvari tisteln instickes CS; 6 tums stor järnring som omfattar tisseln och med en liten krok knäppes på oxoket VS; återhåll, band, som förenar tisteln med oxoket S. Sv. dial. tist Rz 637 b.

***tistel** s.[1] **täisul(l)** FS; CS; **-el** CS; FLCS; **täisl** F; LS; CS; *tɑɪs'l* FN 342; *tæ̜ɪsl̥* BRHG; HETg; *tɑɪsl̥* EKWss; *teɪsl̥* VBWss f., bf. **täisli** FS; CS; AG; L; **teisle** FCS; pl. **teislar** FCS; *tæɪslar* LK, vagnstistel, tistelstång. — **tistel-arm täisla-arm** F m., klyka på en tistel. **-ben**

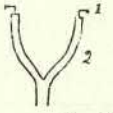

1. täisla-klo.
2. täisla-bain.

täislabain FS; CS n. **-bult täislabålt** FCS n., bult tvärt igenom tisteln. **-klo täislaklo** FS; CS f., [hakar varmed t. fastsättes i "**raide**"]. **-ämne täisla-ämmni** FS; CS n., [trä lämpat att göra tistel av].

tistel s.[2], se **tistla** s.[2].

***tistla** s.[1] f. bf. **teislu** ÖJ, ok-hank, [är väl felskr. för **teistu,** se **tista** s.].

***tistla** s.[2] **tisslå** FS; CS; **-ä** CS; *tɪ̜sla* FL, LÄ, HÖ, NOHG; ABNC; *tɪ̜sla* GHHm; GBJ; *tɪslo* VBWss, tistel, (växt). Jfr **blöt-, horn-** och **vass-tistla.**

titt adv. **teidt** Neog; Tft; F; **täidt** FS; CS; *tɑɪt* GHHm; EK, NSWss; *tæɪt* BTHG; *teɪt* VBWss; komp.

teidare Neog; **täidare**, **-ä** CS; RN; *tæidare* LK; sup. **teidast** F; BU; **täidäst** FCS, ofta; tidt och ofta. **Teidt u samt**, mellanåt, ofta F. **Sum teidast**, som oftast F; BU; **sum täidäst**, ofta LCS; **täidäst**, ganska ofta FCS. *tæit u ofta*, titt och ofta EK Wss. "Man skall alldrig vara **hastugur** (till sinnes) **täidare** (oftare) än när man skall ta loppor fatt" RN.

tjafsa tjaffsa S, gå i söl och väta; gå och hönsa.

***tjock** s. **tjåkk** CS; FS; CS, (MB) n., dunge, snår S; CS; tjockt, nära ogenomträngligt skogssnår, tät skogslund CS. Jfr **björk-**, **ene-**, **gran-**, **hässle-** och **tall-tjock.**

tjock adj. **tjåkk** S; *tjak* FN 337; FL, LÄ, BRHG; *tjokar* HETg; EKWss; n. **tjåkkt** F, tjock; fet. **Fäint summ håvu-har, tjåkkt summ håpu-lar!** säges om tråd som är spunnen ojemn F. (Kattor) "tjocka som packar" S; *sa tjåk sam an pàka*, tjock och knubbig (om häst) BRHG. Jfr **rot-** och **trä-tjock.** — **tjock-förkläde tjåkkförklä** S; L n., stort förkläde af värken S; . . af vallmar L. **-handkläde tiock hankle** Sp, ullewantar. ***-hylle tjåkkhyllde** FS; CS; L; RN n., (m.[?] L) bf. =, tjocka hullet, köttet FS; CS; RN; vad, tjocklägg L; tjocka baklåret och klinkorna FCS **-*härt tjåkkhertur** FCS, tjockhårig. **-hörd tjåckhård** Sahl; **tjåckhåird** S; CS; **tjåkkhåirdårr** F; AG; **-ur** BU; **tjåkkhårdur** F, **-hårrdur** FCS; f. **tjåkkhåird**, n. **-håirdt** AG, som hörer illa Sahl; lomhörd, tunghörd, döf. ***-laktig tjåkklakktugur, -laktugur** FS; CS, tjockaktig. **-lägg tjåkklägg** S; CS; L; **tiåkkalägg** FS; CS m., bf. **tjocklåggen** VS, vad. **Hann jägg** [högg] **si i tiåkka läggen** FCS. ***-mesa tjåkkamaisa** F f., stort tjockt frunimmer (fig.). **-moster tjåckmåstar** FCS; S; CS; **-er** F f., (spoord) en oformligt tjock kvinna CS; fet, stind flicka, hafvande kvinna S; liten tjock tös FS; CS. **-mule** [m. bf.] **Tiockmulen** Wallin, [fågel, = **törd?**]. **-mulen tjokkmulen** EK, tättmulen. **-näbb tjocknäbb** Ba; S; CS; F; VB; *tjaknab* BRHG; ABNC; LK; *tjok-nab* GHHm m.: 1) gråsparf Ba; FS; CS; VB; HG; Hm; K. 2) "gulvamb" [gulsparv] F. Jfr **grå-fågel** och **grå-näbb** samt **pink** och **spink.** **-näbba tjåcknäbbå** CS, = föreg. ***-pottsig tiåkkpåttsu** BRCS, kort och tjock. **-pumpa tjåkk-pumpa** FS; CS f., liten tjock tös. ***-pynting tjåckpynting** S, liten fet flicka, rullta. ***-roten** adj. **tjåkk-roten, -i, -ä** (L), RN, tätt vuxen i roten, bottnen. **-skalad tjåkkskala'r** FCS, med tjock ytved. **-skalle tjåckskallä** CS m., dumhufvud. **-skjorta tiockskyrtu** I 96: 4; **-a** Neog; **-skörte** Wallin; Sahl; **tjock-skörta** L. soc.; **tiåkkaskörrtå** FS; CS; **-a** F; **tjåkkskör(r)tå** L; ÖJ, (VB); **-ä** FL; SUCS f., bf. **tiåkka-skörrta** F, skiorta af walmar Neog; Wallin, Sahl; L. soc.; vadmalsskjorta FCS; skjorta af valkadt vadmal ÖJ; ylleskjorta FS; CS; FL; SUCS; L; (VB); (fig.) smet, deg på torsk och flundror, att bakas tillsammans L. **-särk tjåkkasärk** F; **tjåkksärk** L; ÖJ, (VB) m., särk af ylle; af vadmal. **-vatten tjåckvattn** VY n., det af stormen uppgrumlade vattnet nära land.

tjocka s. **tiåkka, -å** FCS; **-ä** CS f., tjocka, töcken F; stark och vidsträckt dimma, mist CS. Jfr **tåka** och **tuckna** samt **snö-tjocka.** — **tjock-*mesa tjåkkä-maisä** S f., (höst-)dimma. (Jfr d. o. under **tjock** adj.). **-vägg tjåkkvägg** CS, (L) f.,

ned vid horisonten stående molnvägg.

***tjockme** **tjåkkmä** BR [m.], tjocklek, fetma.

tjockna **tjåkkna** FCS; **-ä** CS. **Tiåkkna til** FCS, [bildas tjocka].

***tjockt** s. **tjåkkt** VY m., tjocklek.

tju** (tjug**) **tjaug** F; FLCS; BU; **tjau** F; SU; **tjavv** FS; CS; *tʃau* FN 315; *tʃaʊ* FHG; *tʃaug* GHHm; AB NC; *tʂaʊg* EKYg m., bf. **tjauen** SUKn; VB; SU; **tjavven** F; f., bf. **tjaugi** BU; AG; **tjaui** F; GA; ES; LI; SUKn; *tʃaugɪ* GHHm; *tʃáʊgɪ* AR, L, NRHG; (*tʂ-*) EKYg, lienacke; krokänden på **sigden**, hvilken fastsättes vid "örfvet". Jfr **sigde-tju(g)**.

***tjud** **tiaud** Neog; **tiau** Wallin, folk. **Dau järo så mang tiaud pa garden**, så många personer Neog. Tu personer och flera som kan wara i föllie kallas **tu**, **trytiau** (HB) Wallin. *va maŋg tʃáʊd skal eɪr áʊt pa lʊ́t ɪdag da?* huru många personer skall ni ut på (varje) gårdslott idag då? (näml. för att slå i ängen), skall en gml gumma ha sagt EKHG. Fg. þiauþ. — Jfr **livs-tjud**.

***tjuda** **tjauda** f., pl. **-ur** VBKn, flicka, piga.

tjuder (***tyder**) **tjaudur** FS; CS; **-ar** CS; **tjudur** F; **tydårr** RN; *tʃáʊdʊr* FN 315; *tʏ́dar* EKYg n., bf. **tydre** RN: 1) tjuder, fängsel (på kräk) S; CS; Yg. 2) äfven på strömmingsgarn (när man "satt fast", icke **pa rak**) RN. Se bild u. **fastsättning**. 3) rikedom af (hö) F; [så att man kan tjudra boskapen för bete?]. Mlt. tuder.

tjudra (***tydra**) v. **tjaudra** FS; CS; **-ä** CS; **tjudra** F; **tydra** Neog; Sahl; **-ä** L; RN; NS; VB; CS; *tʃaʊdra* VBBn; *tʏ́dra* BR, L, NRHG; *tʏdra* EK, NSWss; GBJ: 1) Svet. tiudra: ligare pecora funibus, dum in prato pascuntur Neog; tjudra, fängsla (kräk) S; CS; HG; Wss; J; Bn. 2) att koppla ihop 2 varpor (vid **fastsättning**) L; fastgöra ett fiskegarn RN. 3) tygla, styra (hästar): *tʏ́dra rúsɪ* NRHG. 4) brottas, rasa CS. Mlt. tudern, tüdern. — **tjuder-pale** **tydru-palä** [!] VBKn; **tydrä-pale** VB; *tʏ́dra-páʊla* NRHG m., en liten påle hwarwid kreaturen fastgöras el. **tydras**, när man betar med dem på en åker el. äng Kn. ***tög** **tydertaug** L n, tåg (på **fastsättning**) mellan **varpå** och **sättningsstainen**.

tjuga **tjauge** Sahl, PS; FO; **-ä** CS; **-a** S; CS; FCS; **-å** RN; **tjauvva** F; **tjavva** FS; CS; *tʃàʊva* FHG; *tʃàʊga* FL, LÄ, BR, GGHG; *tʃauga* GHHm; EKWss; GBJ; *-u* GHHm; *-o* NSWss f., bf. **tjaugu** VB; ack. **tjavvuna** F, pl. **tjavvur**, bf. **tjavvunar** F: 1) furca at bära halm med Sahl; tjufwa, hötjufwa m. 2 spetsar PS; hötjuga FS; CS; NC; med 3 horn, deraf 2 jernbeslagna S; hötjuga, "trehörtig", med **tumm** (tredje . . hornet . .) F; trekloig gaffel, tjuga; två spetsar, *hoɲ* [hornen], . . äro järnskodda, den tredje, *tumlɪŋɲ*, är oftast löst påskruvad och utan skoning . . GHHm. **Trebaina** ell. **trehörrta** **tjavva**, hötjuga med 3 horn F. 2) 4 st. som uppstyfva **käuta**-nätet i hörnen när det uppdrages och hvilka i nedre ändan äro fästa 2 och 2, i 2 **käutastängur**, på hvilkas 4 ändar ligga 4 **tjavvastainar** FCS, (se **kut-nät**); tjuga i *kʉutgɪldar*, en i vardera av gillrets fyra hörn . . GHHm. 3) [på **lunna-krok**]. Det spunna lindas upp kring **tjaugu** VB, (**tjavvuna** F). 4) (på **harfälla**, se d. o.) RN. 5) fängsel på kreatur FS; CS; (mot

flöjning); på hästar (1); 1 aln 12 t. hög, med de 2 spetsarne åt bröstet, för flöjande hästar (2); på nöt (3), på svin (4) FO; sättes om halsen på

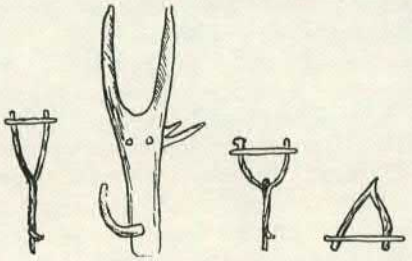

hästar som vilja flöja GHHm; BR HG; [på får] för krypa genom "tunar" F. 6) bomärke: "**tjauga** på begge ändar" Sigraifs i VB. Jfr **hö-, riss-, segel-, sling-** och **sprätt-tjuga.** — **tjug-horn tjavvuhårn** n., tjughorn (de två vuxna), med järnspetsar, (jfr **tumling**). **-sten** m. bf. **tjavvustainen,** pl. **tjavvastainar** F, sten på **tjavvunar** i kuta-näten. **-tum tjavva-tumm** (F) m., 3:dje hornet [på tjugan]. **-*tumling tiavvutumling** FCS; **tjaugtumling** S; *tjaugtumlıgg* GHHm; m., 3:de oskodda tjughornet.

tjugo tjugu Tft; F; FLCS; VBKn; **-å** FIKn; **tjaugu** VBKn; **tugu** FS; CS; VB; **-å** FS; CS; ÖJ; VB; **-o** NS; ä. *tı̣u̯ga*, y. *tʒı̣u̯ga* FHG; *tʒı̣u̯(u)gu* FL, LÄ, HL, BRHG; *tju̯ga* LK; *tı̣u̯gu* KBHG, 20. **Tva u tjugu, trei u tj.** 22, 23 FLCS. **Tugu hundra,** 2000 F. Fg. tiughu.

tjugonde tugundi, -du, -da FCS; **tjugundi** FLCS; *tju̯ganda* LK; *tʒu̯gnda* EKWss. **Dänn andri** (l. **annar**) **u tugundi,** 22:de FCS. — **tjugondedagen** *tu̯gandagan* GBJ, 20:dag jul.

***tjuk** (höstack), se **kjuk.**

(?) ***tjul tjäul** GA m., tjuf.

tjur *tʒæur* GHHm; *tʒı̣u̯r* FL, LÄ, BRHG m. Fg. dat. þiauri (Runkal.). — Jfr **fast-stut** och **ko-stut.** — **tjur-*mege tyre-mige** S, (F, L), tjurpès, penis bovis.

tjut s.[1] **tjaut, tjäut** CS n., tjut.

tjut s.[2] **tiouft** Sp; **tiaut** Neog; Aln, Ba; FS; CS; BU; BR; FO; GH; AN, NO; AR; AG; (L); *tʒau̯t* ANHG n., bf. **-i** F; BU; AR; **-ä** F; BR; GH; AG; pl. bf. **-i** AG, liten skoog Sp; skogsstycke Neog, Ba; en liten afhägnad, skogshage Aln; (smalt) skogsstycke NO, AN; trångt ställe, kil AG; kilformigt skogsstycke ANHG; afskildt mindre, smalt ägostycke, skog, äng eller åker AR; smala ägor mellan berg och tunar (skog, hagar) AG; tätt skogsstycke, tjock, tät skogslund, bit af åker, som nemligen då varit skog BU; liten tjock lund i en skog, mindre än ett **tjock** BR; tillvuxet, tätt, sidt, otillgängligt ställe i skog och hagar GH; der virke finns i skog, der man får mycket på ett ställe, **banda-, trodur-, raubära-tjaut** m. m.; tjockt ställe i skog, af skog, af **bandar** . . F; trakt i en skog, der det är godt om något t. ex. **banda-, bära-, nyta-tiaut** FCS; **ett gutt tjaut,** myckenhet, mängd af något, såsom träd i en tät skog, stubbar, smultron o. s. v., ett visst ställe (i skog) der man arbetar: **hjär jär ävva trodurtjaute'** F. Ordet anv. nu nästan blott ss. ägonamn, *tʒa̋uta*, vanl. om hagar HG. Jfr **banda-, bär-, nöt-, rödbär(s)-, skogs-** och **troder-tjut.**

tjuta tiauta Neog; L. soc.; **tjauta** FCS; **-ä** CS; VB; *tʒa̋uta* FN 341; *tʒa̋uta* FL, LÄHG; HETg; *tʒauta* GHHm; EKWss; GBJ; pres. *tʒa̋utar* HETg; impf. **taut** FS; CS; **töt** [!] VB; *tʒaut* GHHm; EKWss; *tʒautad(a)*

EKWss; GBJ; pl. **tutu** FCS; sup. **tuti** (F)CS; *tjauta* GHHm; EKWss, tjuta, ropa, återskalla CS. — **tjuthorn tjauthånn** F; **-'ånn** RN n., getbockhorn, hvari man **raut** om morgnarna (endast på vinterdag) då man släppte lammen i stängda hagar (om nätterna höllos de uti hus i gården) för att skrämma räfven FL; blåsinstrument af gethorn; brukas då man ej om kvällen får alla lamm in i **giffti**: **lamsårken**, som alltid har **tj.-'ånnet** med sig, **tjautar** då en stund att skrämma **odjaure** (räfven); brukas af pojkar på skall, äfvenså på strand, då det är sjötjockt, (**tukväder**) att folken må hitta till lands RN.

tjuv tjaug Neog, Sahl; CS; F; BU; FLCS; GH; LS; CS; **tjauf** PS; F; **tjau** FS; CS; **tjavv** FS; CS m., bf. **tjaugen** L; **tjavven** F. **Hä har jag stule af tjavven** (tjufven), **u tjavven blaif hängdurr, men jag slapp!** (ordst.) F. Fg. þiaufr. (***tyv**) **tyv** S; CS; **töif** S; CS; **töiv** F, LCS; *tøyv* FN 344; *tøiv* allm. HG; HETg; *tøyv* GHHm; EKWss; *tyv* LÄ, HL, HÖHG; ABNC m., bf. *tøiven* LK. **"Tyf, tyf, tyf!** fyra, fyra, fyra!" skäller **tullken** jägaren för tjuf som stulit hans fyra ägg F. Jfr **bröd-tjuv.** — **tjuv-rykte töifrykte** GA n., rykte om att ha stulit. **-*täva tjavvatäva** FS, CS f., tjufkåna.

tjuva** (tyva**) **tjavva** FS; CS; **tyfvä** FR, stjäla. **Tyfvä** från någon FR.

***tjädare** (i bakvagn), se **tvädare.**

***tjäddla tjeddlä** S, kälta, gnälla, be, nödga.

***tjäga tjäga** GA; **-ä** RN; VB; *tjæga* GHHm; EK, VBWss; NRHG; impf. **tjägde** RN; *tjægade* EKWss: 1) tigga RN; VB; tigga och be VB; gnälla och be, tigga GA; tigga, enträget bedja (om något) EK, VBWss: *bida u tjæga* VBWss. 2) arbeta ihärdigt, knoga, stå i GHHm; hänga i, framhärda: *tjæg fram sat̨n ska fa deː láunː* (om en gammal präst, som skulle få emeritilön) NRHG. *da ha stat u tjègːa àustn̨*, det har stått och envisats i östlig vind NR HG. Jfr ex. under **annan**, s. 15 b.

***tjägig tjäguar** (L), VB; n. **tjägut** HUCS; "tjägigt" vs: 1) gnällig, som jemt tigger och ber VB; 2) ifrig att arbeta VB; (n.) tråkigt, ihålligt, mödosamt vs; trögt, tråkigt HUCS.

***tjägsam tjägsam** VB, tiggaktig, ihärdig att be.

***tjäl tjäl** FS; CS; LS; CS; *tjæl* GHHm; GBJ; VBHG m., bf. **-en** LS; CS; *tjæ̀l̨n* LHG; GBJ: 1) golfläggning. hela golfvet i ett fähus LCS; hela vandringen, golfvet eller "tagatan" [se **tad-gata**] i ett fähus L; den del af golfvet i ett stall, som ligger bakom båsraden (mellan båsraderna), vanl. i ett något lägre plan; (yngre: "*tagáta*") GBJ; L, VB HG. 2) (= **tjäll-, tjälld-tre**), klafve till ko F. 3) käle, **äis-tjäl** (F), L; tjäle Hm; J; VBHG.

tjæ̀l̨n har int gat-ər anu GBJ. — **tjäl-trä tjälld-, tjäll-trè** FS; CS; **tiältre** FCS n., klafve på en ko-båge.

***tjäla** s. **tjèla, tjäla** F f. [trol. mask., obl. form], pl. [f.] **tjelunar** (F) isflinga, flytande isstycke.

tjäle tjeli FCS; **-e, -a** F; *tjæ̀l̨ː* FN 349 m., pl. **tjelar** FS; CS; *tjæ̀la* ABNC; EKWss m.: 1) tjäle (i mark) FS; CS; NC; Wss. 2) flytande isstycke, som kan bära en karl FCS; små isflingor i sjön F. Jfr **is-tjäle.** 3) (*stalstjælan*) golvet mellan båsraderna, mittgolvet i ett stall EKWss. Jfr **tjäl.**

***tjälle tjälle** VB, styfver (Rgs). ***tjälne**, se **telne.**

***tjält tjällt** FS; CS; *tɣalt* FN 315; n., tjäll; tält af segel, åror och **skut** öfver en uppdragen båt; (= **siägulsköile**) FCS. **Bygga tjällt**, af **tufftar** och **skut** bygga hus och skygge i båten på landbacken F. **Bygga tjällt** af rise SSk 15. — Jfr **gren-** och **segel-tjält.**

tjäna tjana Tft; ÖJ; **-e** Bröll.-d. 1738 a; **-ä** GH; EK; LCS; RN; **tjèna** FS; CS; *tɣę̂ṇa* FN 315; *tɣạna* FL, LÄ, BR, AN, GGHG; GHHm; HETg; *tɣạna* (†) GHHm; EKWss; (ä.) HETg; GBJ; HBTg; VBBn; pres. **tjän** F; *tɣạ́nar* HBTg; impf. **tjante** Tft; *tɣę̀nta* FHG; *tɣè̩nta* ANHG; *tɣạnda* BR, GGHG; *tɣạnda* GHHm; *tɣạnta* GBJ, sup. *tɣạnt, tɣạna* GBJ: 1) tjäna (allm.). 2) förtjena FCS; HI; "tjäna pengar" VY.

tjänare tjanare LS; CS; SU; *tɣè̩nara* RRHG; ABNC m., pl. **tjanarär** LCS; *tɣè̩nrar* BRHG; ABNC, tjenare, tjenstefolk.

tjänlig n. **tjanligt,** [-lit] RN.

tjänst tjanst L, (NS); *tɣạnst* (†) ABNC; HBTg; GBJ f., bf. **tjenste** F. — **tjänste-dräng tjenstu-dräng** AG; **tjanstudräng** SÅ 24 m., pl. **tjanstedrängar** RN. **-*lyd tjanstelyd** Tft; **tjanstlöid** L; NS m., bf. **tjenstulöiden** F; AG; **tjanstulöiden** (ÖJ); *tɣạnstløydn* EKWss, tjenstefolk. **-piga tjanstu-pejka** SÅ 25. Jfr fg. f. (dat.) pianistu, tjänst.

tjära s. **tjero** F; **-å** FCS; *tɣę̂ira* FN 349; *tɣę̀ra* FL, LÄ, BRHG; *tɣęra* HETg; EKWss; GBJ; **-a** NRHG, f. **Skäura (tjäru)** FCS, (se **skura** v.[1]). God **tjero**, som af tjärskuraren tecknades på tunnbottnen med | streck, gällde 10 ell. 12 Rd.; **råd** med || (två) streck, 8 Rd.; **vrak** med ||| streck 7 Rd.; **vraks-vrak** ||||, 6 Rd. F. — **tjär-blomma tjärblomä** CS f., Epilobium angustifolium och Lychnis viscaria ömsom. **-bytta tjärbytta** AN; *tɣę̀rbɣ́ta* BRHG f., bytta med tjära, att smörja vagnar, hängde förr på **langvit'n** då man körde HG; (fig.) en som kastar sig bak på vagnen och åker AN. **-bytte-kärra tjärbyttekärra** FL, se **skott-kärra -*haggvann tjärhaggvann** RU m., bf. **-en** SÅ 57 [ho vari tjäran rinner ut ur **såide**] i 7 ½ alns [urholkad] stock med lock, att ha tjära uti S. **-*koks tjärkåkks** AG; GA, (L) n., sten med veke och tjära till lyse vid tröskning med **val** (slaga); af grussten [sandsten], 8 tum i 4-kant, 2 t. tjock och med ett rundt hål, 3 t. djupt. **Trässkä otå bäi tjärkåkks,** tröska tidigt om morgonen vid lyse af tjära i en **äurhållkar** sten AG. **-kärra tjärkärra** FL f., se **skott-kärra. -*sippel tierusypil** FCS; **tjärsipul** LCS m., tjärborste, gjord af en trasa. **-skurare tjèroskäurari** FS; CS; **-skurare** F m., "tjärskuraren", en kronans tjensteman [som tog emot skattetjäran] . . skulle **skura** (pröfva) den F; **tjäruvräkare** (äldste tunnbindaren i VY) FCS; (fig.) största mygga som har ett långt spjut (näst. tumslångt) i hufvudet, (liksom **tjeroskuraren** då han **skurar** tjäran). SÅ 57. **-spett tjerospit** F n., krokigt jernspett att "skura" tjära med. **-spån tjèrospan** F m., fet spånved [till lyse]. **-sten tjärstain** S, [= **tjär-koks**]. **-*stumle** m. pl. **tjärstumblar** (MB), [stubbar]. **-vagn tjärvagn** (FL), = **tjär-kärra, skott-kärra,** se d. o. **-vase tjärvase** BU; **-ä** FLCS m., tjärborst CS; tjärsudd, som är en klufven käpp med **pasar**, trasor (ej borstar) S. **-vatten tjerovattn** FS; CS n. Stryka

tjerovattn under halsen [på fåren], på vintern, då Sundet ligger, för räfven F. **-ved tjärvid** S; CS; F; RU; *tjæ̀rvi̯d* BRHG; *tjæ̀rvi̯d* HETg n., torrved; fetved SÅ 57. Jfr **in-tjärved** samt **fetved** och **törve. -veds-skate tjärvedsskate** Sahl; **tjärvidsskatä** S; *tjæ̀rvɪskɑ̊ta* BRHG m., feta toppändar i torra tallar, duger till torrved Sahl. **-vräkare tjäruvräkare** F. Se **-skurare** ovan.

***tjärga tjärgä** CS; *tjæ̀rga* NRHG, hugga; sarga med ord, ihärdigt pocka CS; karva (med en slö kniv) NRHG. Jfr **sjärga.**

***tjärgla tjärgla** BU; **-ä** CS; L; *tjæ̀rgla* FHG; **-a** BRHG: 1) splittra sönder trä, (ved, virke) i små bitar HG. **Tjärglä sundar,** sarga, klippa, smula sönder L. 2) käxa om något BU; gräla ständigt, sarga på någon CS. **Tjärglä** på en, käxa, jemt träta S. Jfr **sjärgla.**

***tjässla tjässla** FS; CS, bjäbba, småskälla som en liten hund.

***tjät tjät** VB n., gräl.

***tjäta tjätä** VB, gräla.

***tjäxla** s. f. bf. ack. **tjäksluna** FS; CS. **Hald** ell. **halt tjäksluna pa dig!** håll käften!

***tjäxla** v. **tjäkksla** FS; CS; **-ä** S; CS; VB: 1) hugga (med yx) el. slöjda, skära (med knif) tidt och ofta, samt illa CS; hugga smått S; hugga med slö yxa F; VB. 2) småträta S; F, VB; (hunden) småskäller, skäller (ibland) F. **Tjäkksla mot,** mucka FCS.

tobak tobāk F; L; *tó̜ubak* (allm?) HG, n. F; L; m. HG. Jfr **snut-tobak.**

***tobb tåbb** S; CS m., dum pojke S; tok, våp, narr CS.

***tobbig tåbbug** CS, våpig.

tobis tåbbis LF; ÖJKn; S; **tåbbes** L; **tåbbäis** FCS; **tobbeis** F; BU; **tåbbiss** F; *tɑ́bɪs* VYHG m., blå tobis, Ammodytes lancea LF; långa, smala fiskar, som ålar, ända till aln och 1: 12 F; fisk som är längre, smalare än strömming, men rund FCS; lik men större än strömming F; = **nigenåga** (nejonögon?) BU; små klara fiskar, (bästa bete för flundror) L. SH 30.

toffla (***tyffla**) s. **tyfflo** F; **-a** FCS; *tûfla* FN 327; *tyfla* LK f., pl. **tyfflur** F; **-or** VB; *tỳflar* BRHG, toffel; **tyfflor** med näfverbottnar och vadmalsöfverdrag, att gå med inne i huset VB.

tofs tupps; **tåpps** S; CS; **tåffs** FCS; *taps* FN 298; ABNC: *taps* FL, LÄ, BR, GA, L, NR, VBHG; *tops* GH Hm; HETg m., pl. *topsar* EKWss: 1) tofs S; CS etc.; officersplym CS; grästofs FCS. Jfr **ag-** och **bruntofs.** 2) det lilla snöret hvarpå fiskkroken sitter CS; (pl.) ändarna på ett *agglarai*, som krokarna sitta i EKWss; tafs, till krok GHHm. Jfr **angla-tofs.**

***tofsa** s. **tuppsa** F; **-ä** CS; **tåppsa** F, (FL); **-ä** CS f., **(gras-t.),** grästofs F; liten uppstående grästofs, synnerl. i kärrmark, t. ex. **ag- tuppsä** CS. Jfr **ag-** och **gräs-tofsa.**

***tofse tåppsä, tuppsä** CS m., liten uppstående grästofs . . (= föreg.). Jfr **ag-** och **angla-tofs(e).**

toft tuft Ba; **tufft** S [m.], bräde att sitta på i en båt, roddarbänk Ba.

***tofta** s. **tuffta, -u** FCS; **-å** VB; *tufta* GHHm; EKWss, **-u** GHHm f., bf. **-a** FCS, toft, roddarbänk. Jfr **fram-** och **segel-tofta.** — **toft-*vrång tufftarang** BU; **tuftärang** FL CS f., bf. **tufftorangi,** pl. bf. **-rängunar** FCS, spant vid hvilken tofften är fäst; tre vränger med sittoftar. **-*väng tufft-väng** GA; *tùftvägg* ÖGHG n., liten dyna i båten S; sittdyna som lägges på toften HG. ***vänge tuft-vänge** GH; L n., liten kudde på toften.

tok s. **tok** n. (i tillägg t. Samtahl 1771) S: "**däu jäst just itt tok**". F. ö. ej belagt i gotl.

tokig *tȯ̜ukuar* öJHG; *taukur* LK, komp; *taukuara* LK.

***tokt tockt** Neog; Aln, Ba; **täckt** CS; **täkkt** S m., anfall, pers Aln; tid S; stund CS. The slogos **an tockt**, twå **tocktar** Neog; **di slogs an tockt**, de brottades en stund Ba; **di slos an täckt**, de slogos en stund, de togos ett tag; **täu täcktar** CS. "En lång **täkkt**" S. Jfr **tukt**.

tolft tållt FCS; *talt* (y.) FL, LÄ HG; *tolt* GBJ m. Se f. ö. **tylft**.

tolk s.[1] **tolk** Linné G. res. s. 6, 217; Wallin; Kolm; S; (HI); **tål(l)k** S; CS; (MB; GH; VG; EK); L; **tålk, tå̜lk** RN; **tullk** FS; CS; *tulk* FHG; *tolk* GHHm; *talk* ABNC; L, NRHG m., bf. **tullken** F; **tålken** L; pl. **tolker** Hilf.: 1) strandfågel S; CS; Hm; Totanus Calidris FC; CS; VG; EK; RN; Kolm. 2) beccasiner Hilf; en sorts beckasin, Tringa CS; enkelbeckasin (= *rùsgȧ̜uk*) ABNC; af två slag större och mindre MB. Jfr **vatten-tolk**. — **tolk-fjäder tullkafjedur** FCS f. **-gräs tulke-gräs** Linné G. res. s. 210; **tullkagras** FL, CS; **tulkegras** CS; *tùlkagrȧ̜s* F HG n., (= **luppgras** S), Asclepias [Cynanchum] vincetoxicum. **-ägg tulkägg, tullkar-ägg** FCS.

tolk s.[2] **tolk** Neog, Sahl, Ba, PS; **tål(l)k** FS; CS; (FL); L m., är ett märke, som bruks wid byggiande Neog; fabrorum mensura l.[?] modulus, ad qvem alia scinduntur, i synnerhet wid Plankors och Bräders sammanfogande Sahl; mått, mönster för timmermen PS; märke vid timring FCS; måttpinne med utsatt märke på, såsom då man skall köpa hästskor o. s. v. F; märket i en **tållkstaki** FCS; märkpinne, att taga märke efter L.

tolka v. **tolka** Neog; **-ä** Ba; **tållka** FS; CS; **-ä** CS; L, märka af, som mästaren giör, hwareffter the andre skola hugga Neog; märka, mätta med **tållk** F. **Tållka timbur**, sätta ut mått på timmer F. **Tållka äut**, märka ut (timmer) FCS. — **tolkstake tållka-, tållk-staki** FCS m., målstake, mätkäpp.

***toll tåll** FS; CS; FLCS; BU; RU; HN; GA; *tal̜* BR, VBHG; *tol̜* HETg m.: 1) propp, kork GA; en större cylindrisk propp att tillsluta större kärl med, såsom tunnor, ankare etc. CS; tapp HETg; ABNC; tapp (t. ex. i en båt); svicka LHG; tapp, träpropp i en tunna el. balja (utan "hanick") VBHG. 2) liten ljusstake af trä, som uppstickes genom bottnen i en lykta FCS. 3) täljknif, slöjdknif F; BU; FLCS; (RU); HN; FHG; stickknif (vid slagt) F; knif, slagtknif BU; liten, smal, (ofta) afbruten knif FCS. Jfr **tolle** samt **nyst-** och **slöjd-toll**. — ***toll-basse tålla-bassi** FS; CS; **-e** F; **tolle-basse** FS; CS; **tållbasse** HN m., slöjd-, täljknif.

***tolla** v. **tållä** S; CS; VB, klunka, **tynntä**, klunka S. **Tållä** (i sig), klunka. dricka VB. **Tållä (äi si)**, dricka, stormsupa CS.

***tolle tålle** FS; CS m., slöjdknif.

tolv tålf Tft; **tållv** FCS; **tålv** VB Kn; **tå̜lv, tå̄lv** RN, **tå̄lv** VB; **tå̄l** NS; *talv* FN 301; *tal̜* LÄ, HL, BRHG; ABNC; *tol̜* GHHm. Fg. tolf. — **tolv-ben tålvbain** S = följ. **-benare** m. bf. **tolvbajnaren**, = följ. **-*bene tålvbaine** S m., bf. **tålvbainen** VY, sjömask, (=Josepps-pojke ell. **djaupmakk**) Gammarus pulex, skadlig för fiskedon. **-skilling tålfskīling** F; *tal̜skil̜ing* BRHG m.

tolvte tållfti F; FLCS; *talta* FL, LÄ, HL, BRHG; LK; *tolta* EKWss; f. **tållftu**, n. **-ta** FCS.

tom s. **tom** Neog; Aln; I 98: 14 b; L. soc.; Sahl; L, SUCS; (L); RN; HM; dat. **tomä** Neog; LCS, ledighet, ledig tid, otium. Jag har intet **tom**; giöra sig **tom**; ther har tu **tom** til, tu ma wel giörat; giörat i **tomä**: wid lediga stunder. Så at ordet bruks här mycket Neog. Jag har inte **tom** till det HM. **Nå har jag tom till dä** RN. **När däu fart tom, kanst däu kumbä häit. Dä kannst däu gära i tomä** LCS.

tom ad. **tombur** FS; CS; *tǫumbur* FN 351; *toum* FL; LÄ, BRHG; *toum* ABNC; *tómar* VBHG; f. **tom**, n. **-mt** FS; CS; pl. **tomar, toma, tom** FCS. **Ha jär magur u tom sum a hängla** FCS. *kaʀr ma tǫma*, (med tomma vagnen) VBHG. **Tagur ann toman säck** (ack.) FCS.

Tomas "**Thomas-fylltunna** — tre dagar för' jul", då julölet var färdigt sändes alltid **sändninga-kanna** till **gardsfålken** att smaka SÅ 54.

tomt **tåm(m)t** RN; VB; **tånnt** FS; CS; L; RN; *tant* FN 307; FL, LÄ, BRHG; *tont* GHHm; m. VB; f. bf. **-i** RN; GHHm; n., bf. **-i** FS; CS gårdstomt FS; CS; Hm; gammal byggnadstomt L; obebodt bondhemman, gårdsdel VB; 1/8 hemman RN.

tomte-gubbe **tånntagubbi** FS; CS; **tånntägubbe** CS; *tàntagúba* FL, LÄ HG; *tòntgúba* HETg. "Tomtegubben" eller **Nissen** drog till och från folk ÖJ.

ton **ton** S m., melodi.

***tona** s. **tonå** F f., ton, ljud, sångröst;

***tont** **tånnt** CS m., vacklande gång.

***tonta** **tånnta** FCS; **-ä** CS, springa med små vacklande steg, mest om barn CS; bära (hemligt) från ett ställe till ett annat FCS.

topp s.[1] **tupp** S; CS; FS; CS; GA; RN; **tåpp** F; *tup* BRHG; ABNC; EKWss m., bf. *tupan* HETg; LK; pl. **tuppar** L: 1) topp, höjd, spets CS; topp HG; NC; Wss. *upʌ tupan*, uppe i toppen (på t. ex. ett träd) BRHG. 2) tofs, lock S: (i vipans nacke etc.) FCS; högvuxet hår i kullan på kulliga får och båddiga nöt F. **A raud hynå mä gulan tåpp** F. 3) (hornlös) bagge som har hög hårtofs i pannan F CS, S. 4) **lin-tupp** S; knippe [av lin och hampa] EKWss. 5) toppsegel GA; RN. SH 34. Fg. (ack. m.) tupp (kvinnomössa). — Jfr **hår-**, **lin-**, **röd-** och **tall-topp**. — **topp-lin** **tuppläin** CS, häcklat lin. **-mössa** **tuppmyssa** FCS f., = **stickmyssa**. **-*rabb** **tupprabb** FS, CS m., smalaste topptrolen i ett träd. **-skrake** **tuppskrake** F m. [hanne av toppskräckan]. **-skräcka** **tuppskräcka** FS; CS; AG; RN; **-ä** CS f., **skräkka** med tofs; småskrake, Mergus serrator. **Stunkar** [holkar] brukades i Anga för toppskräckor i tallar vid sjön S. **-stock** m. bf. **tuppstukken** L, den öfversta, smalaste stocken af ett fäldt träd.

topp s.[2] **tupp** CS m., luggning, t. ex. **han fik så mikä tupp**, han fick så mycket luggning.

***toppa** s.[1] **tuppa** FS; CS f., (fårnamn), en tacka (som ej har horn), med hög ulltofs uppe i hufvudet.

***toppa** s.[2] **tuppå** FH, (L; VB); **-ä** CS; SUCS; *tùpa* GA, L, NRHG; *tupæ* EKYg f., senigt kött, sena CS; stor hvit sena i kött SUCS; kött eller senor i nacken på ett slagtadt kreatur, der stickhålet är i nacken

FH; nacksenan i kalv- och nötkött HG; (d:o i lammkött) EKYg. Jfr **toppe** och **tucka**, s.

toppa v.[1] **tuppa** FCS; S; **-ä** Ln; S; CS; LCS, (VB), lugga. **Tuppa upp**, hårlugga, lufva FCS. **Tuppä upp**, aga (ett barn) LCS.

toppa v.[2] "**tuppä** förlusten på en annan i kortspel" S, [spela tills en enda spelare får åtaga sig hela förlusten; i femkort].

***toppe tuppä** LCS; *tùpa* BRHG n., sena i kött; vit, tjock, seg sena i t. ex. kalv- och nötkött. Jfr **toppa** s.[2].

toppig tuppugur FS; CS, kullig, (blott om får) och med hög ulltofs S; som har tofs CS.

toppning tuppning CS f., luggning, hårdrag.

***tor** s.[1] **tor** FS; CS m., järnstycke, hvaruti slås hufvud på spik, naglar. Jfr **nagel-**, **nejlik-** och **spik-tor.**

tor s.[2] [?m. bf.] **toren, torn**, åska, se **tordön.** Jfr **Tore.** — **tors-bock thors-bukk** F; LÄ; GH; VS; TO m., pl. **-ar** S; BU; SKYCS, åskmoln S; små svarta åskmoln CS. **-eld thors-ällld, -illd** CS m., åskeld, blixt, ljungeld. **-hake tors-(h)akä** LCS n., båtshake? **-hetta thors-hita** LÄ; **-e** NR m., hetta under åska. **-il torsäil** F, väderil med åska och storm. **-kil tors-kil** PS; S; **torskäil** CS; *tours-kæl* GHHm; *tauskæl* LK m., åskstråle PS; åskvigg CS; K; alla gamla stenvapen och redskap S. Alla slags vapen, redskap och don af sten, kallar allmogen på Gotland för Thorskilar, ty de tro att de komma ned med himmelens dunder då det "thornar" ell. åskar, samt att de slungas efter **Thors-piäsku** som just derföre så mycket fruktar thornet, flyr in i ihåliga träd och uppsöker menniskoboningar; och allt hvad som så hittas i jorden af gamla stenvapen, af hvad skapnad som helst, kallas de derföre alltid Thorskilar. Men när himmelens åska, eller, enligt gammal hednisk föreställning, Thor sjelf, slungar sin . . thorskil utur molnen slår den ned i jorden sju alnar, och sedan höjer sig Thorskilen en aln om året, tills den kommer i dagen. Som man nu tror, att åskan aldrig slår mer en en gång på hvarje ställe, och att man är fredad för all sådan olycka, om man har en thorskil i förvar, tager också allmogen alltid noga till vara alla sådana kilar som de hitta, och förvara dem . .: man sätter derför in dem i fähusväggarna; begagnar dem i hushållen till hvarjehanda giskeri, . . lägger dem i ölbunnen el. rosten, då drickat ej vill ge . . Man tror ock [att] Thorskilarna . . då det thornar, röra på sig och ligga helt och "bäfra" S. Se äv. **tordöns-kil. -luft** *toursluft* L HG, åskluft. **-moln thors-moln** VS; L n., åskmoln. **-*pjäska torspjäska** Sahl; S; BU; **tornspjässka** FS; CS; **-å** FCS; f., bf. **tornspjäska** F; **torspjäsku** BU; (BU; RU); (EH); GA; *tòuspiáskw* BRHG; pl. **torspjäskur** FL CS, rå som flyr undan åskan Sahl; troll, (**holt**, ihåligt, bak BU), som flyr för åskan FS; CS; ser ut som en katt FS; CS; en kvinna, ett troll, baktill ihåligt, som tros fly för blixten in uti hus, der då åskan slår ned; för att hindra henne att inkomma sättes stakar i kors i alla öppna gluggar, äfvensom saxar utläggas på gårdarna; tros stundom förvandla sig till en skata CS. Så hände det sig en gång vid Stor-Vikare i Sjonhem att en bondhustru satt i dörren med sina sydon och

lappade kläder, just under det att åskan började gå. Just som en häftig **thor-skrall** dånade till, kom en gammal kärring löpande och ville in genom dörren . . Men då hon såg saxen sade kärringen, som **kum flaugenes** och just var Thors-pjäsku, till bondhustrun: "**tag klippu burt, tag klippu burt!**" Men bondhustrun, som väl kunde veta hur det kunde vara, svarade: "drag du för den och den bort i den gamla eken!". Thors-pjäsku flydde då dit, och genast slog åskan efter henne ner i eken. — En annan gång gick en bondhustru och vände hö neri Ejmunds Lillmyr i Roma, kom ett rå eller sjelfva Thorspjäsku gåendes tätt förbi henne, under det att det åskade. Bondhustrun vände sig då om och såg efter henne och märkte då hon var hel **hol** (ihålig) baktill, hvaraf hon kunde förstå att det verkligen var thors-pjäsku, som nu också vände sig om och sade till bondhustrun: "**dä har augä**, det har **nasar**, det har **mund**, **pattegandä mä** — **ha, ha, ha!**" och dermed så försvann hon i skogen, der åskan straxt med förfärligt dån slog ned S. — Thors-pjäsku skapar sig till kräk, t. ex. till ett får och när det åskar, smyger sig in bland dem i husen. Då barnen en gång så räknade in fåren funno de ett till öfvers. De talade om det för **fålki**, men man brydde sig ej om det. Men om en stund slog åskan i lamhuset, det Th:p:u varit GA. — En fiskare låg i sin båt uti Kappelshamnsviken, då såg han tre tjänarinnor och en grannare jungfru sväfvade upp från sjön. De kommo ned på landet, då de två tjenarinnorna ledde henne. Den tredje hade en stol i handen, den hon ställde på tredje **strand-burgi** utan åt Svarfudden. Då satte sig jungfrun på stolen, de tvättade, kammade och klädde henne till brud och satte krona på henne, hvarefter de begge slutligen kysste henne. Men i detsamma syntes på klara himmeln i [en?] **moln-slådd** och de ryckte stolen under henne, då hon som en stor örn flög tvärt öfver viken bort åt Halls-huk, hvarest åskan med **an släg** (skräll) slog ned och ett skrik hördes. Detta var Torns-pjäska F. [En bonde hade en duktig hustru; men då han varit gift i sju år, blev hon orolig under ett åskväder och sprang in under en ek, där åskan slog; det var t. p.] BO. **Torspjäskå gikk före torsakå** GA. **-regn tors-rägn** CS n., åskregn. **-rot** *tòus-rǫ̊ut* LHG m., uppstigande åskmoln. **-*skrall torsskrall** S; **-skralld** CS m., åskknall. **-*släg** m. pl. **tors-slägar** BU, (knallar). **-stack thors-stack** F m., pl. **-ar** VS; GH; L, åskmoln. **-åka torsaka** Neog; CS; BU; **-å** AG; GA; L f., bf. **-u** AG, åskieslag, tordön Neog; åskdån, åskdunder; dån efter **tors-slägar** (-knallarne) vid stilla väder i skogen BU; åska.

***tora torå** AG f., pl. **-årr** AG, gren (på träd), en utvuxen gren. Näbbar och **torårr** (grenar, kvistar) [mönster på strumpor].

tord torden, pl. **torder** Linné G. res., s. 5, 285, 286 f.; **turder** Wallin. Se f. ö. **törd**.

(?)tord-bagge torbagge SÅ 26, torndyfvel.

tordyvel tordyfwel L. soc.; **torr-dyfwel** PS; **tårrdöivel(l)** FS; CS; AG; GA; *tårdøyvıl* FN 337; *tardøyval* BR HG; ABNC; *tordøyvl̥* EKWss m., bf. *tardøivuln̥* FHG, torndyfvel. Är den första **tårrdöiveln** jag får se på året full af lus, blir det godt **kånn-ar**, eljest ej GA. **När**

grasi bläir så haugt, att det nar ann tårrdöivel till bykkseläiningi (då skall det el. det ske) FL. *ɪáula laɪtaˌɛta tàrdøivlar*, hjulet vinglar BRHG.

tordyvla v. **tårrdöivla** KÄ; **tårdöiflä** CS, brumma, gräla om småsaker; stoja och svära, gorma.

tordön (***torn**) **toren** Tft; CS; **torn** Sahl, PS; FS; CS; RN; *tɑ̀ʊrɳ* FN 312; *tɑ̀ʊrɳ* FL, ANHG; *tourn* GHHm; HETg; GBJ; *tɑrn* VBBn; m. GBJ; n. S; CS; HG; Hm: Tg, bf. **torni** FCS; *tɑ̀ʊrna* FL, ANHG; HETg; *tɑ̀ʊrɳ* FN 306, tordön, åska. **Torni slog nir,** åskan slog ner FCS. Tornet slår aldra helst efter mässing. Då klockar Öman en dag skar råg i Prestens **back-akur** började det grufligt **torna**, då han straxt kastade tobaksdosan, som var af messing, från sig, då åskan genast slog i den. Dosan försvann F. Hobergsgubben var bjuden på bröllop till Westergarda, men han ville ej komma för trumslagaren (= "tornet", åskan), som förut var buden, som hade med **trum-stikku** skadat honom i ena lårbenet. Gaf pengar. "Ingalunda vill jag vara den sämste!" RN. Jfr **skrall-tordön.** — **tordöns-il tornsäil** FS; CS m., större, eldgula blåsvarta moln, föra åska med sig. **-kil tornskäil** FS; CS; **torenkäil** CS m., åskvigg (stenvapen) S; åskstråle liksom en finslipad kil FCS. **Torns-käilen** träffade henne, [se **hår-fru**] F. En modig riddare tog sitt folk med sig då det tornade och gaf sig straxt åstad att skjuta mot åskan.. Men snart slog en förfärlig knall, en **torns-keil** hväste och slog riddaren af på midten . . F. Se f. ö. **tors-kil.** -***pjäska**, se **tors-pjäska.** **-skott tornskut** VS n., åskskräll. -***släg torn-släg** FS; CS; L; VB m., åskknall, åskslag; åskdunder.

tordöna** (torna**) **torna** FS; CS; GA; **-ä** CS; *tourna* FL, LÄHG; GH Hm; HETg; pres. (det) **tornar** F; impf. **torna'** BU; *tɔ̀ʊrɳada* ÖG, AA, AGHG, åska. **Dä torna' så dä gruna** [se **gråna**] i all jord, åskade så att BU. *da tàʊrɳˌu ɪàʊna* det åskade och blixtrade FHG. När det **thornar**, sade man till barn "att Gud kör̈ar med guldvagnen!" — När det thornade, satt en kvinna i dörren och sydde. Ett kvinfolk stod utanför i regnet. Hustrun sade: "**Steig in ginum douri!**" "**Tack skatt tu ha, men tag klippu bårt.**" "Ja så, är du slik, så far då ned i den **hola aiki!**" Der slog åskan strax GA.

Tore Thore F. Att **helga Thore** F, se u. **helga** v.

***tore tore** GG m., bf. **-n**, gren (af **klyften**). Jfr **tora** s.

torg *tɑrg* allm. HG. Fg. (dat.) torghi.

tork *tɑrk* BRHG m., gen. **tårrkar,** i uttr. **till tårrkar,** att torkas L; *ti torkar*, till att torka: *hɑgg ʊp nɑti ti torkar* GHHm; *ti tɑrkar*, till tork LÄ, BR, LHG. *pa tárk*, till torkning (om hö, kläder etc.) BR HG.

torka s. **tårrka, -u** F; **-u, -å** FCS; *tɑrka* m. LHG, f., bf. **-a** BU; **-u** (GA), torka; torrhet. **Yttur mai nidarägn gar tårrka leika langt ei jårdi sum rägni gikk** BU. **Pa tårrku,** på det torra, på landbacken F. **Liga pa tårrka** (och inte få dricka) om arbete i **döian,** = på torra landet F. **Liga pa tårrku** (om **släka**), ligga så högt, att ej vatten kommer dit; **dansa pa tårrku,** dansa utan förtäring FCS. — **tork-*dist tårrkudisst** FCS m., solrök. **-droppe**

m. pl. **tårka-drupar** S, [några få regndroppar under torka]. **Tårka-drupar** och hvita fjärilar moda torrsommar. **-mask tårkmack** CS; *tærkmak* BRHG; ABNC m., trollslända, en mask som tros bebåda torka. **-sommar tårrko-, tårrku-sumar** FS; CS m., torrsommar. **-tagen torkotaken**; **tårrkutaenn, -i, -ä** F, (säd) skadad af torka. **-tur tårrkatäur** F [m.], lång torka. **-väder tårrkuvädur** FCS n., [torrt väder].

torka v. **tårrka** FS; CS; **-ä** CS; *tærka* FN 337; *tærka* allm. HG; *torka* VBWss. **Torka hankli, sårkar!** (se **byse**) LÄ. **Tårka in**, landa, komma in på det torra HH. **Tårrka tarm, tårrkä tarm** HI; (L); VB, säges om 2:ne som äro lika tunga och ej kunna väga upp hvarandra, när de **gungä fjäl (gungä bräde)** HI; om den som ej kan komma ner; då ropas **Tårrka, tårrka tarm!** F [i leken ro **fjela-bat**, se **fjäl-båt**]. **Tra torkä mi** (el. **tra mi**), må jag torka bort Ba. **Tra tårk, släjken man ja har fat** [ur visa] NR. **Tra tårka di däu sigde-räifvare** (se **sten-gylp**) S. **Tra tårrkäs mi!** LCS. **Jau, torke han så sant, ha jär a gilde pike** Bröll.-d. 1738 a. **Tårkäs mii, um ja kan . .** Samtahl 1771. **Så tårkes hä så sant!** (i var. av Samtahl 1771) VB. **Tårrkes du, som inte kund' sägt dä förr!** (utrop), besitta, regera HM. **Tårkes matte du svarte Lasse** (ur strof) NS. Fg. (pass.) þorcas. — **tork-*fäga tårrka-fega** F f., handduk. **-kläde torklä** L. soc.; Sahl, Ba; **torkle** I 98: 14 b; **torrklä** CS; **tårk-kledi** LCS; **-ä** HM; *tærklede* VBBn n., duk, näsduk I; näsduk L. soc.; Sahl; Ba; PS; handduk Sahl, PS; LCS; HM; Bn. **-*mula tårrkmäulå, -a** VB f., fågel, lik svörten men mindre, svart med hvita prickar på ryggen, lyckta fötter, värper på Hålm [Rämbsholm]; finns här om vinter och sommar VB. **-mule tårrkmule** [-mäule] VB [m.], bf. **tårkmäulen** (VB), pl. **tårkmular** VBKn, en sorts sjöfågel som liknar swärtor Kn. **-*pasa tårrkpaså** GA f., handduk.

torn s.[1] **tonn** Neog; **ton** Tft; **torn** F; RN[!?]; **tårn** F; **tånn** S; CS; L; *tan* FL, LÄ, BR, GGHG; ABNC; *ton* HETg; EK, NSWss m., pl. *tonar* EK, NSWss, tagg, spets af slån, törne etc., tagg; trådrispa, sticka, då de fastna i huden CS; sticka som man t. ex. fått i foten RN; rifva ell. stickor, som man trampar i foten ell. får i fingrarne S; törnbuske F; en törntagg F; L; torn, tagg NC; Tg, (på buske) HG; tagg Wss. Jfr **angla-, arspicko-, lukten-, svinbärs-** och **ängel(s)-torn.**

torn s.[2] **tårn** FS; CS; **tånn** S; CS; AG; L; RN; HM; VB; *tårn* FN 337; *tan* FL, BRHG; ABNC, m., bf. **tårnen** FS; CS; **tånnen** AG; L; HM; *tånn* FLHG; ABNC, n. FS; CS; BR HG; ABNC; pl. *tanar* LK, kyrktorn.

***torndyvla** v. **torndyflä** sig S, vara ond, gräla, brumma.

***tornera** s. **tårnerä** FCS n., **dä jär itt tårnerä.** Till följ.

tornera v. **tornera** Neog; **tårnerä** FLCS, bullra, allarma: tornera intet så Neog; bullra, föra oljud, **tårnerä inti så!** FLCS.

torp *tarp* sälls., vanl. endast i yngre ortn. (t. ex. Kamstorp i Roma). Fg. þorp.

torpare tårrpari F; **-e** CS m., torpare; [fig.] ringfingret, "torparen" S; CS. **Hart däu nåkklen tårrpari pa ditt grund** (mark)? F. — **torpar-lag torparlag** S, CS n., bygd; [spec.] "torparlaget" vid

kungsgården i Roma. **-sol** "torparesolen" S, (fig.), månen.

torr torr Neog; **tårr** fS; CS; *tar* FL, LÄ, BRHG; *tor* FL, LÄHG; EK, VBWss; *tarar* VBBn; *tar* ~ *tor* FN 334; *tor(or)* (ej -ö-) FD; f. **tårr** fS; CS, ack. **tårra** FCS; n. **tårrt** fS; CS, pl. n. **tårr** FCS. **Niautår aldri ann tårr trad,** har (får) aldrig en torr tråd på sig FCS. "Med torra munnen", utan all välfägnad S. **Frussti gar yvur tårra jård sum yvur vata** FCS. **Sande jer tårrt,** [sanden är torr] F. **Tårrt skräi,** skrik utan gråt F. **Skräia tårrt skräi** l. **tårr rop** (pl.), barns skri (utan gråt) FCS. Jfr **kvarn-** och **mal-torr.** — **torr-mala** torrmala S, [grovmala?]. **-*mald** *tarmåld* L, NRHG, grovmalning, (mots. sikt). **-mal(ds)-kvarn tårrmalkvänn** RN; *tormals-kvan* GBJ; *tårmalskvån* LHG f., vattenkvarn för torrmalning; sigtning visste man ej af RN; kvarnverk för torrmalning (samman-malning) GBJ; (mindre) kvarn för grovmalning LHG. **-malning tårrmalning** CS; *tormalnigg* GBJ f., ugntorkad säd till malning CS; gröpning, sammanmalning [på små väderkvarnar] GBJ. **-mur tårrmäur** L, mur utan murbruk. **-piska** s. **tårrpäiskå** L f., piska af stut-mige. **-skria tårrskräia** F. [skrika utan att gråta]. **-*stip** pl. *tårstéipar* NRHG, torra grenar. **-*stipa tårrsteipå** HH f., torkad grenstump på alla slags träd. **-ved** se **törve.**

***torra** s. **tårrå** L; *tora* EKWss f.. pl. *tårar* GAHG, torrt, stående träd S, torrt träd i skogen Wss.

***torring tårring** fS; CS m., mager, torr gris, häst, menniska.

***torrling tårrling** F m., en gammal, mager, torr (**tatul-kut,** gubbe, strömming m. m.).

torsdag thorsda' S; *tousda, tousda* BRHG; *tousda* LHG; *toursda, toursda(g)* GBJ; *torsda* HBTg. Jfr **glad-** och **skär-torsdag. Half-hailigt:** thorsdagsaftonen, ej spinna, nysta, haspla GG. Se äv. "helga Thore". — **torsdags-barn** Söndagsbarn och Thorsdags-barn se **trull** F. **-kväll torsdäskvälld** (AG). På Thorsdagskväll hade tjenstfolket fritt från husbondefolkets sysslor, då de lappade för sig; men aldrig då att spinna GA. **Thorsdags-kvälld gär fredä's väderlaik!** AG. **Just äi solbiärgar an Thorsdagskväld; dän trida Torsdagakväldin** FCS, (se **fröd**).

torsdags *i taustas,* i torsdags LK.

torsk tosk L. soc.; **tår(r)sk** fS; CS; **tås(s)k** GA; LS; CS; *tarsk* FN 337; *task* ABNC; allm. HG; LK; *tosk* GHHm; EKWss; *task* VBBn m., bf. **tåsken** S: 1) torsk. "Kroka torsk", ta torsk med krok S. 2) torskfiske (i uttr.) **pa tåsken;** ligga på **tåsken** (GA), på torskfiske. Jfr **pall-torsk.** — **torsk-angle-rev** m. bf. **torskangleraifven** SH 70. **-blomma tårskblomä** VBKn; **tåsskblomå** (VB, SU) f. S, n.[!] pl. **-ar** Kn, en sorts gula blommor, som börja blomstra wid den tiden då Tårskfisket börjas Kn; blomster på torr mark S; Adonis vernalis VBHG. **-*bodd** *taskbad* BR, GGHG; ABNC; LK m., pl. *-ar* BR, GGHG, torskhuvud. **-byxor tårrskabyxur** F; **tåsskabyxar** BU, (fig.), torskrom. **-båt tårska-bat** (F), [liten båt, anv. vid torskfiske] SH 35. **-gorr tårska-gur** FCS, inelfvor af tårsk. **-gubbe tårrska-gubbi** F m., lyckosam, säker torskfiskare. ***kleve** m. bf. **tåssk-klaiven** VB. Torske-**klaiven** är 3 deld med liksom ett skjutbräde eller lock, hvilket, sedan krokarna äro hängda

på begge de yttre delarne, skjutes fram öfver och bindes fast, att ej krokarna må trasslas ihop VB. **-krok tårskakrok** F m. **-snöre tåssk-**

1. laikinde.
2. tvefällda.
3. snöret.
4. sänke.

snöre AG, (L); **-snöire** S; *tosksnøyri* GHHm n., en lång rev med sänke och krok i ändan, varmed man metar torsk från båt Hm. Snöret är en fin lina om 40 famnar, knu-

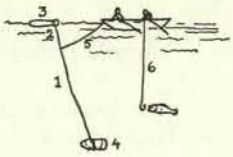

1. raip el. taug. 2. sank. 3. dåbba el. skogen. 4. taugstain. 5. sio-bud. 6. tåssk-snöre.

tet i **tve-fällda** F. **-*såd tåsske-sud** (VB) n., torskspad. **-*stekel tårrska-stikull** F; **tåsskastikul** F. FLCS; **tåskästikel** LCS m., bf. **-stikulen** F n. FS; FLCS; LCS, 1/2 aln lång, som man har snöret på, då man **tåsskar**.

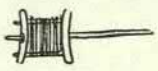

***torska tåsskä** S; CS; *toska* HB Tg, fiska torsk.

torskning tårrskning F; **tåskning** CS [f.], torskfångst.

torv tårv CS; *tarv* LHG; EKYg; m. HG; f. CS; Yg. Jfr **stack-torv.** — **torv-kula torfkäulå** GA f., jordkula, (hvari fattigt folk fordom bodde i skogen); nu: källare i gården.

torva s. *tarva* ABNC; *-a* L, NR HG; *torva* HETg f. Fg. torfa. Jfr **torve.**

torva v. **tårfvä** CS; *torva* EKWss, styra till Wss; rasa, leka (om barn) BRHG. **Tårfvä** (el. **dårfvä**) **till,** slå, hugga till (ett el. få dugtiga slag) CS; "torfva till" slå till någon S. **Tårfvä (ihop si),** filta sig, hoptrassla CS.

***torve tårfvä** CS m. [ändr. fr. f.], torfva, jordtorfva; lufva, utsliten mössa.

tosig tosigar, -igur LCS, som en tosing.

tosing tosing S; CS, (F); *tòusiŋg* ABNC; BRHG; *tausiŋg* LK m., tok, (toka), narr, galning, dåre S; CS; (mkt ofta använt ord) NC, HG.

tott s.[1] **tutt** Neog; Ba; FS; CS; AG; *tut* BR, NR, VBHG m.; pl. **tuttar** RN; dat. **tuttum** L; (RN); VB, ulltutt, hårtutt, hötutt: hötapp Neog; tofs, tapp, **en tutt håi,** en tapp hö Ba; tott (af ull, gräs) FCS; HG; hötapp (det minsta) AG. **An tutt ull** FCS. **Tutt håi,** hötapp S. **Tag heit an lillan tutt,** en liten smula F. **Bi tuttum,** tofsvis VB; **bäi tuttum,** fläckvis, lockvis L; **tuttum,** fläckvis (ÖG). Jfr **gräs-, hö-** och **ull-tott.**

tott s.[2] **tått** CS; *tat* BR, L, NR, VBHG m., tuta på ett sjukt finger. Jfr **tumme-tott.**

***tott** konj. **tott** Neog, Sahl, Ba, PS, fastän, oanset, etsi, bruks här mycket: **Han for sin wäg, tott hä rägnade. Han wilde intet, tott jag baden** Neog. Isl. þótt, fsv. po at, thot.

***totta** s. **tutta** FS, CS, namn på tacka.

***totte tåtte** FS; CS m., kvicke i horn.

***tottig tuttugur** FS; CS, (om får ell. kräk), som har ulltottar här och der och deremellan är bar.

***tottla tottla** L, **-ä** (L), släppa sig. Jfr **tattla.**

tov tov FS; CS; **to** FL; GH; AG; LS; CS; RN; NS; *tauv* FHG; *tou* EK Wss; *tǫ* VBBn; f. FL; AG: L; RN; GBJ; bf. **toi** FL; L; RN; n. FS; CS; FL; AG; NS, bf. **toä** AG; NS; **-i** FL; **tovi** F: 1) blånor af lin och hampa AG; L; lin- och hampatågor F; "brakadt" eller ohäckladt lin och hamp RN; obråkad lin l. hampa EKWss; det finaste af lintågorna GBJ; lin före spinningen Bn. **Gutt to** AG. **Dä jär gutt tov äi hissa tagunar** FCS. 2) dref, gammalt tågvirke som man **taisar upp** NS; "upptaisadt" tågverk FS; CS; dref, drefmat FL; GH; L. Jfr **blår(n)-** och **lin-tov.** — **tov-sula tosula** FS; CS f., filtsula i skor. **-varor tovaror** RN, lin och hampa.

tova sig tofvä (si) CS.

tovna tofnä (ihop) CS, tofva sig, filtas, blifva tät.

***trabalj trabalj** F m., oväsen, träta, farlighet, "frestlek" [påfrestning]. Jfr fr. travail 'arbete'.

***trabaljeri** "trabaljeri" F, = föreg. S.

***trad** s. **trad** Bröll.-d. 1738 a; S; CS; (L); RN m., trädt vägspår (af nyo [?], i sjön) [snön?] RN; tramp CS; den okörda delen, jordstrimmeln af en väg mellan hjulspåren S. **Du gar i same gnid, som horss i gamle tradi** Bröll.-d. 1738 a. — **trad-gata tragatä** CS, = **tagatä,** se **tad-gata.**

trakt s.[1] **trakt** GH m., traktan, lust, håg till.

trakt s.[2] **trakt** L, f., bf. **-i,** trakt, engd.

trampa *trampa* allm. HG; imperat. **tramp'** S. **Kumb tramp' mig!** [sade en karltokig flicka, i en visa] S.

tran tran S; CS, tran, själspäck; ljusbrand. Jfr **ljus-tran.** — **tranblomma** f. pl. **tranblomårr** F, tjärblomma. **-horn tranhårn** FS; CS n., horn med tran, hvilket stänktes på vattenytan, så att man kunde se ned i vattnet och ljustra: för att äfven vid någon sjögång kunna klart se sjöbottnen, doppade man en pinne i det tranfyllda **hårnet** och stänkte kring, då vattnet en stund blef klart och genomskinligt; [anv. då man fordom "stydade" efter flundror].

trana trana Wallin; ÖG; (RN); *trana* ABNC f., (fågel). Tranan flög med stort följe af mafvar och tärnor, som slogo efter honom, vid Rone (1866).

***tranas tranas** FS; CS, då tranet rinner bort af kut ell. marsvin S. **Tranas burt,** när tran rinner af kuten genom såret FCS. Späcket "**tranas** bort" af solbaddet F.

tranig pl. *tránua* LHG, som smakar tran (om sjöfågelägg).

trapp trapp GA; L; *trap* LHG; EKYg; f., bf. **-i** GA, trappa.

trappa trappa FS; CS; BU f., trappa; liten nisch jämte spisen (i spismuren), hvari spånor brinna för att lysa: **lägg spanar in äi trappuna** F; nisch . . för att torka kläder, ull BU. Å utsidan af spisen i **trappa,** (nischen) hade man ull och kardor, ja ölkannan F.

***trappla traplä kring,** vanka, stryka omkring OH.

trasa v. imperat. **tras** F. **Tras mig, trys mig träi gangi!** [sade

flickan till älskaren] F. **Så tras u mi' um ja' kan lif' ei teimar sjau** (var. af Samtahl 1771) S, [hör trol. till **tra mi**, se **trå** v.].

trasig trasugur F. **An gamal trasugur arn** F.

traska traskä CS.

***traskus trasskus** (STÅ) m., trasvarg.

trassel trassul FS; CS; **-el** S n., trassel FCS; oreda af fotspår FS, CS; tyst tramp af gående, löpande folk S. Jfr **har-** och **lamm-trassel.**

***trassla** s. **trassla** F f., trasa, småtrasor. Jfr **trässla.**

trassla v. **trassla** FS; CS; **-ä** CS: 1) trampa oredigt (om korsande spår), tr. **ner ann akur,** trampa ned säden FCS; visa spår (på is, af kut) F; trassla. **Kyti jär sundurtrassla,** köttet är i trasor sönderkokt FCS. 2) prassla CS.

trast trast FCS m. Jfr **gädd-, hed-, svart-** och **vatten-trast.** — **trast-blund trasteblund** GH m., kort sömn, hvila, tupplur. **-ägg trastarägg** FCS.

trasta v. **trasta** Neog, Sahl; FS; CS; BU; (L, RN, VB); **-ä** Ba; CS; (NS), SU; *trasta* ABNC; GBJ; pres. **trastar** Neog; FCS; BU; pl. **trasta** FCS, längta Neog; S; CS; FS; CS; SU; (om kreatur) Ba; CS; längta, trå (om djur) bort FCS; springa omkring längs gärdesgårdarna (om får: *lambr ranar u trastar*) ABNC; ströfva omkring GBJ. **Han trastar haim,** han längtar efter hemet; **hesten trastar,** när han går ensam i en äng, wil intet äta, vtan längtar, och wil vt til the andra hestarna, thet heter han **trastar** Neog. **Boskäpen tr[asstar] haim,** vill hem BU. **Främmenes kräk trassta yttar haime** (BU). **Barnen trasta yttur sängi; hästen trastar u vill äut** FCS. *trâst_atar,* stå efter [om mskor] GBJ.

trastig trasstugur FCS; **trastuar** AG, (L); *trastuar* GBJ; f. **trastu,** n. **-utt** AG, längtansfull CS; som längtar S; kringstrykande J; orolig, (om boskap som ej vill gå i hagen utan tar sig ut) NRHG.

trav s.[1] **trav** (F), FL m., vedtraf. Jfr **ved-trav.**

trav s.[2] (travande). Jfr **so-trav.**

trava trafwa L. soc., löpa fort. **Smucke, trafwe litet** o: Käre gack något fort Sp. Jfr **hård-** och **tungtraven.**

trave, se **trav** s.[1]. — **trave-tals trafwetals** Neog; **travatals** FS; CS; **travätals** F, LCS: 1) the kommo **trafwetals**: några i sender Neog; hoptals, flocktals: **di kuma travatals**; **di kuma i travätals** FCS; hopvis LCS. 2) tidvis, då och då(?) F.

***travel travul** FCS; n. **trafwelt** Neog; **travält** LCS, arbetsam(t), tråkig FCS; n. brådtom LCS. Jag har så trafwelt om, brått om, liten tid, myket at beställa Neog. **Trafvelt um,** brott om Sahl. **Dä jär travält,** brådtom LCS. — ***travelaktig traväl-, travul-aktugur** FCS, arbetsam, tråkig.

travla travlä CS; FLCS, arbeta. **Travlä mä,** tråka med FLCS.

tre rkn. m. **trir** Neog; **treir** Tft; F; **träir** FCS; *trær* (abs.) FHG; m. o. f. **treiar** F; **träiar** FCS; *trèar* (abs.) FHG; **träia, treia** FS; CS; **träiä, treiä** F; EK; RN; HM; VB; ÖJ Kn; **träie** NS; **treä** SU; *trèa* (förenat) FHG; **träi, trei** CS; F; FLCS; *trai* FN 342; *trai* GHHm; NSWss; *træ* HBTg; *trei* VBWss; **tröi** VB; *troy* (†) GBJ; f. **tri, triar** Neog; **tria** Tft; **träiar** (abs.) FCS; **träia** (m. subst.) FCS; n. **try** Neog; Tft; **tröi** FS; CS; AG; GA; EK; LS; CS;

RN; ÖJ; NS; HM; VBKn; SU; *troy* FN 344; **tröia** [!] F. **Aller treir,** alla tre F. **Af de treir** F, **av di träir** FCS, af de tre. **Han skaut treir** (karlar), han sköt 3 man F. *ne varą tréir, ɪau,* ni voro tre, ju FHG. **Jag sag bagganar alla treiar, . . adanar alla treiar; han flåigdi treia uxar öir ängi,** (. . **treia kor** . ., . . **tröi kräk** . . F). **Träia laupar land,** (= **tröi laupsland**) FCS. **Hatt** med **treia stamnar** (hörn) F. **Treia gangä,** 3 ggr F. **Jag laup treia körkosoknar gimunn** (genom) F. **Träia märar** FCS. **Treia systrar** F. **Hagga sundur i träia maitur** [stycken, om kött] FCS. **Treia ara gammal,** tre år gammal F. **Träje bröjdär;** . . **Hans hitä di allä träjä** ÖJKn. **Trei steigar,** = 60 (F), FLCS. **Treia sårkar, peikur; tröi barn;** men: **sårkar** [-anar?], **peikur** [-unar?] **varu treiar; barnen varu tröi** FCS. **Ner jeren tröi, I ären tre** (1 karl och 2 kvinnor) FCS. **Hitta ängi jär tröi mannaslet** FCS. **Tröi sugel** (sovel) . . GA. **I tröj dygn** . . (BU), VK. **Jag sag** . . **all tröi** F. Man brukar ofta **tröi** såsom adjectiv att lägga till substantiva, ss.: **tröi kalar, tröi källingar, tröi ban;** men man brukar **träjä** mera numeralt eller afskildt fr. subst:a, ss.: huru många äpplen fick du? Svar: **jag fikk träijä** VB. **Tröia tak,** 3 tag F. Fg. m. þrir, f. þriar, n. þry. — **tre-axel treakksel. -ul** F, då 2 [3?] axlar fattas (i fiskegarn). **-bagge träibagge** VB m., då 3 nötter äro sammanvuxne i en klase. **-band(s)-tun trebanndatäun** CS; **trebandstäun;** "trebandetun" S m., gärdesgård med 3 **bandar** (hankar) på hvart störpar. **-benad** f. **tre-baina (tjavva)** F, (tjuga) med 3 horn. **-bet tre-bet** F, (kortspelsterm). **-*billing** pl. **tre-billiugar** RN, 3 kutstenar inom samma slagnät. **-*branting treibrannting** F m., skepp? **-*bytad treiböitar** (F), tredelad [om en gård]. **-bytt treböit, -bytt** F, 3-delad. **-fot trèfot** S; *trèɪfóut* BRHG m., järnställning att sätta en panna på i en öppen spis HG; [(fig.) om en trebent stol] S. **-fota-blad trè-** F, **träifotablad** FCS n., trifolium. **-garnsvarpa tregarnsvarpa** F, "varpa" som består af 3 fiskegarn. **-*gent trè-gaintar** (F), FL, tregrenig (tjuga). **-horn-bagge trejhånnbagge** L, 3 nötter i ett flus. **-horn-tjuga tränntjaugå** (säga Närrkar) AG. **-*hörtig träihörrtagur** FCS; **trehörtigur** F; f. **träihörrtu** F, trehornig (tjuga). **-kort-*skart (-skarpt?) tre-kårrtskarrt** GA, kortspel (= spela Per F). **-*kåtig trei-, träikåtugur** FS; CS, treklyftig. **-*kärvel trei-, tre-kärfvel(l)** F; **träikärvil** FCS m., 3 nötter i en klase. **-*männing trèmänning** F; BU; **träimänning** CS m., pl. **-ar** (GA), storbåt (för 3 man) 14 aln. lång, 2,12 bred och 1,12 djup, af sju **vidor,** brukas i Ardre, Östergarn, Ljugarn, När och Lau; Roneboarne ha dylika men större; i Grötlingbo större, samt de aldra största i Hamra . . Storsudrets (såsom Rones) på maxel, men tunga att ro och segla . . Från Ardre t. o. m. Grötlingbo hafva alla (utom Östergarn, med 2 master) 2 master och **tupp** på begge masterna och somliga dessutom **sta-fock** (inombords) och några dertill klyfvare (utom bord). Grötlingar ha nästan allm. **stafock** och klyfvare. Fårö-båten är nästan rak, kortare, bredare, flatare i botten och derföre bärigare samt ej rank; med sex **vidor.** Visbybåtarne äro djupare, smalare i

botten, ej så bäriga och de klumpigaste af dem alla. Lickarshamnsbåtarne, med ett segel (en mast) och stafock segla bra (F. Hägg) S. SH 34, 35, 49. **-roning treroning** AG; SH 35; *trær̥róuniɣg* NRHG m., båt för 3 man. **-*stamnig träistamnugur** FCS, trehörnig (hatt). **-*stjornig träistjånnug** CS, trehörnig. "Trestjånniga hattar" L. **-tåtig tretatug** CS, bestående af tre delar, parter; säges om tåg. **-*tät tretètur** F; **träitetur, -täitur** F, LCS, tretåtig, af tre tåtar. **-*vintra trevintrå** NS; VB; **trevitra** VB; **träivittrå** RN; **treiviträ** VBKn f., ett lamm som är tre vintrar gammalt; gimberlamm, som icke fått lamm.

***tred** s. **trid** CS; **tridar** S; bf. **triden** S; CS, den tredje i ordningen i ett spel ell. dyl. CS. **Dä var Tridens båll som to** CS Bm 234.

treding treding S, HL; **tridung** S: 1) 1/3. **Till tredings,** till tredjedelen HL. 2) 1/3 af Gotland i presterligt afseende; prosteri [knappast dialektord].

tredje m. **tridi** FCS; **trida** FS; CS; f. **trido**, n. **trida** FS; CS; m., f. o. n. **tridä** FLCS; *trîdi* FN 303; *trɨ̀da* FL, LÄ, GGHG; ABNC; HETg; *trɨdi* GHHm; *trɨda* LK; EKWss; GBJ. **Dänn tridi, dä trido, dä trida** FCS. *da trɨ̀du*, den tredje (självst. fem.) BRHG. *da trɨ̀du lɨvar*, den tredje (frun) [lever] EKWss. **Trida dailen,** tredje delen F. **Dän trida Torsdagskväldin** FCS. **Pa trida ställi** FCS. Fg. þriþi, ack. m. þriþia, gen. f. þriþiu etc. — **tredjekulling trid-, tridekulling** (RN), harunge född i 3:dje kullen (i augusti). **-part tridepart** CS m., tredjedel. **-*sinn trisin, tresin** Sahl; **tridsinn** CS, tredje gången; **plöga tresin** Sahl; **plöga tridsinn** CS. *plø̀ɣ trɛ̀ɨsa (trɛ̀ɨsa)* L; ~ *trɛ̀ɨsa* NRHG, plöja 3:e gång.

tredsk tresk I 98: 14 b; **träjsk, träjskar** CS; **träiskur** BU; *tráɨskur* FHG; n. **träiskt** BU, förtretlig I; tredsk CS; BU; trillsk BU; (n.) inhärdigt, envist, länge. — **tredsklek träisklaik** CS m., tredskhet. **tredskas träiskes** CS.

***tredslig** n. **träislit** FLCS; BU, (= **träiskt**), inhärdigt, envist, länge BU; länge: **dä hallt träislit bäi** [det höll på länge] FLCS.

tremulant trimmelant Sahl; MB; **trimbolant** FCS; **trummelant** FS; CS m., örfil; hugg på truten.

trettio trätti FCS; *trɛtɨ* LK. Fg. þriatighi Runkal. — **trettio-*pluns tretti-pluns** NS m., 30 kutar i ett slagt.

trettionde trättäiundi, -du, -da FCS; *trɛtæɨanda* LK.

tretton trettan Tft; **trättan** F, FLCS; **trättån** FCS; **trätän** VBKn; **trättän** FIKn; **trätten** CS; *trâtan* FN 336; *trɛtn* LK. Fg. þretan G. Lag; þrettan Runkal.

trettonde trättundi, (-du, -da) F, FLCS; **trättande** FCS; *trɛtnda* LK. Fg. þrettandi Runkal. — **trettonde-dagen** m. bf. *trɛtndagan* LK. **-dags-*packe trettendagspakke** (BU) m., stock som med högtid lades i spisen trettondedagskvällen. **-dags-tö** *trɛ̀tn̥dastáɨ* BRHG; "trettondedagstö" S n., töväder omkr. trettondagen.

-*treving, se **van-treving.**

trevlig trivlenn FS; CS; *trɨ̀vlɨ* LK; *trɨ̀vlɨ(ar)* HBTg; pl. *trɨ̀vlɨa* LK; *trɨ̀vlɨga* FHG, treflig; som trifs HG: *at trɨ̀vlɨt krækk* BRHG.

trevnad *trɨ̀vna* LHG m., trivsel: *har ìgan trɨ̀vna* (om t. ex. säd som växer dåligt).

***tribbel** **tribbul** FS; CS n., träta, gräl, bråk. — **tribbel-aktig** **tribbl-aktugur** FS; CS, trätig, grälig, bråkig.

***tribbla** **tribbla mä** FS; CS; **träbbla mä** FCS, träta, bråka.

tribulera **tribbelera** Ba; **tribballera** F; **tribbälerä** CS; **tribblerä** S; MB, mucka, snäsa Ba; MB; snäsa S; CS; förebrå, afvisa MB; strängt öfvertala, uppmana till F; gå, uträtta med svårighet CS. Sv. dial. tribbelera o. d. Rz 750 b; ösv. tribuler(a); ä. da. tribulere, plåga, trycka, lat. tribulari.

trifolium-blad **träi-fordum-blad** FS; CS, trifolium. Jfr **trefota-blad.**

trill s.[1] **trill** S; CS, [trillande]. **Pa trill** S; CS; **kastä pa trill**, kasta något så att det kommer att trilla CS. Då bollen kommit "på trill", . . trillar på marken. Slå bollen "på trill" S.

trill s.[2], se **järn-trill.**

trilla s. **trilla** FS; CS; **-å** F; *trɪlə, -u* GHHm f.: 1) en flat ram, sittande i väggen, att **fällda**, sno ihop **raip** och tåg och linor med, (= **snillå, rännå** L); = **kast-vinda**, (se d. o.); ett slags virvel att spinna snöre på; fastsättes i väggen Hm. 2) virvel som man lindar upp *tosk-snoyrɪ* på Hm; (jfr **torsk-stekel**). — Jfr **repare-trilla.**

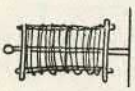

trilla v. **trilla** FS; CS; VB; **-ä** (LÄ); pres. **trillar**, impf. **trilla** FCS; **trall** F, VB; **trallt** VB; *tralt* BRHG; *trɪlda* ABNC; sup. **trille** VB; pres. part. *trɪlnas* LK: 1) [intr.] falla. **Han trall kavel um kring** VB. **Trillä kull på körkvägen,** [då är man "feg"] LÄ. 2) [trans.] **Trilla (ärtar),** rensa ärter (öfver duk) FCS.

***trilling** **trilling** F, liten tjock flicka.

trilling-nöt **trillingnyt** S, [tre nötter i en klase].

(?) trin [f. bf.?] **träini**; [bIott i uttr.] **Sören u träini** (vid slagt) afhuggen oxmule; **Sören** är den öfre och **Träini** den nedre af mulen. Jfr **Sören.**

trippa **trippa** Neog; F, gå nätt och med små steg Neog; småspringa F.

***triss** m. bf. **trissen** L, [på en handten].

trissa s., se **buk-trissa.**

trisse **trissa** F m., (på en spinnrocks-ten).

***trissla** s., se **röd-trissla.**

trissla v. **trissla u vissla**, hviska (om ett rykte) RN.

trivas **träivas** F; **-es** RN, *trɛ̀ɪvas* BRHG; *trɛɪvas* ABNC; *trɛɪvɪs* EK Wss; pres. **treifs** GA; impf. **traivs**, pl. **trivos** F; **trives** VB; sup. *trɛ̀ɪvas* BRHG; imperat. pl. **träives** F. **Naug Er treives rogor!** RN. **Hveilä kjauk, treifs bad russ u naut!** [se **kjuk**] GA. **De trives**, de trivdes VB. **Taë dum nå, u träives af dumm som hunden af graset!** F.

tro **tro** S; *trou* BRHG; HETg f., bf. **troi** VB, (fides). **Läggä väiar pa troi**, (fig.), sades då man fordom sjöng tron, (man liksom netade **(väijäde)** hop trones artiklar) VB. **Dä har blitt blinngarr u blångar mä barmhärrtige Gud u knaggar äi troi**, säges om något hoptrassladt VB. *man fa ha tróur gou*, man får ha god tro, förhoppning BRHG. Fg. tro. — Jfr **vill-tro.**

tro v. **tro** S; CS; *trɔ̂u* FN 336; impf. **trodä** CS; *trɑuda* LK; pl. **trodo** F; sup. *trout* LÄ, BRHG. "Tro på (någon)", hafva högsta kärlek, förtroende till, förhoppning på S. "Tro en illa", misstänka, misstro

S. **Sta u tro,** stå i tyst förbidan CS. Fg. troa, pres. tror, impf. 3. pl. troþu.

***troder trodr** Neog; **troder** Aln, Sahl, Ba; S; CS; (F; L; VB); **trodur** I 100: 18; FCS; *tróudar* BRHG; EK Wss; *troudar* GHHm; *tróudar* AB NC n. (koll.), bf. *tráudra* FHG, the långa klufna trän, som på sned stå eller liggia emellan störarna, . . giärdslestänger Neog; trinne, fång, gärdsle Aln; gärdsle S; CS; (koll.) Wss; Hm; gärselwed I 100: 18; gärdslestänger Ba; HG. **Troder** beräknas i **varpar. Klavva staur u troder** F. **Rankä upp troder** L. Fg. (ack. pl.) troþr. — Jfr **trola** s. — **troder-bonde** m. pl. **trodarböindar** NS, bönder "uppe i landet" hvilka köra **troder** (gärdsle) och stör till **Sudar-gutar** SSk 51. **-hop trodurhop** FCS; **trodarhop** S m., parallellt lagda gärdselstänger. **Ligga i trodarhop,** syskonsäng vid bröllop och gästabud. **-*läd** m. pl. **trodurlädar** F, (se **läd**). **-*rak trodur-rak** FS; CS f., korsvis lagda gärdselstänger, hvilande på en **stumblanakke. -stapel trodurstapull** F m., [**trodur** lagda] korsvis på en **stumblenakke. -stock trodurstukk** F m., [stock att klyva **troder** ur], 6 ½ ell. 7 aln. lång. **-sup** m. bf. **trodersupen** S, (L), den sup som Närkeboar ta vid Kyrkebys i Etelhem, när de från Etelhem och Ala hemköra sitt **troder. -tjut trodurtjaut** FS; CS n., bf. -e, [ställe i skog, der man hugger mycket **troder**]. **Hjär jär ävva trodurtjaute'** F. **-tun trodurtun** SSk 45; "trodertun" HH, [vanlig gärdesgård av **troder**]. **-välling trodarvälling** (KB); L f., dryck af öl, bränvin, sirap och ägg (kokt). Jfr **båla** och **flipp.**

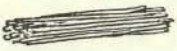

trogen (***troen**) **troën** FCS; *trouen* GBJ; f. **troi** FCS; *troui* GBJ; n. **troë** FS; CS; **troï** FCS; *troua* GBJ, trogen CS; J; spak (om djur) I. **Vädre jer troë,** vädret ser ut att fortfara (godt) FCS. Jfr **väl-troen.**

trojaborg troja-, troje-, tröjaborg S, [av stenar lagd labyrint utanför Visby samt på flera ställen å landsbygden]. **Ränna trojaborg** VY.

***trola trola** Neog; L. soc.; FCS; **-e** Sahl, Ba; BU; NO; **-å** L; BS; **-ä** S; CS; Ln; *troula* GHHm; BRHG; EKWss; GBJ; *tròula* ABNC f., pl. **trolur** F; **-ar** S; **trolor, troler** Linné resa, s. 176, 272; bf. **-unar** FCS; **-aner** [?] F, gärdslestång, -trinna; **trola** är hwart och ett stycke af trodret Neog. **12 trolur äi a varpu** FCS. **Skarpä sum trolar** (magra . .) [om hästar] BR. — **trol-stubb trolstubb** F; BU m., pl. *troulstubar* GBJ, gamla gärdslestumpar. **-stump trolustump** FCS. **-ved trolvid** S, [ved av gammalt gärdsle].

trolig träulig (F); n. *tròulit* allm. HG.

troll trull Neog; S; CS; FS; CS; GA; VB; *trul* allm. HG n., bf. **trulle,** pl. **trull** S. **Trull** på vagnen: När bonden kör och han tycker att vagnen går tyngre än lasset kan vara till och att hästarne blifva alltför hastigt svettiga eller alldeles uppträttna [!] och stadna på vägen, är det **trull pa vagnen.** Bonden stiger då af, går fram till hästarne tager hufvudlaget af (och spottar 3 ggr derigenom) och ser genom detta bort öfver vagnen, då trollet skall synas såsom en skugga eller så och snart försvinna. Eller ock tar bonden fram sin knif, och slår den i tistel-

ändan och låter den sitta der en stund och körer så på, då det ock brukar hjelpa. Mot allt sådant ondt "skall det vara mycket bra", att, då man sätter hufvudlagen på hästen, spotta genom de samma ned öfver **biteln** (MB, FH). Broskogs-Nils på Fårö fick **trull** på vagnen. Då han genom högra hästens hufvudlag verkligen såg trollet, tog han ett af bakhjulen af, satte trollet under vagnsaxeln i stället och körde så hem. Först morgonen derpå gick han ut och såg en krokig gren sitta under hjulet. Detta satte han då åter på och sade till trollet: "far nå din väg!" då gårdsgrindarne straxt häftigt slogos upp och spöket for af till skogs med rop och låt F. — En gammal rik och snål bonde var död i en gård, och alltsedan dess spökade det jemnt i nystugan, så att aldrig någon tordes ligga der öfver natten. Men en fattig käring . . erbjöd sig dock att ligga der. Kärringen klädde af sig helt naken och skulle sofva, då det hastigt vid midnatt blef alldeles ljust i rummet och "trullet" kom "stamlandes" in genom dörren. Trullet, som var den döde snåle gubben, gick fram till eldstaden, lyftade upp flisen, och började räkna: **"ett, täu, täin, — maki!"** Men snart fick trullet ögonen på den förskräckta nakna kärringen som satt der i en vrå, då han sade: **"jäst däu lifnes? — hafva augu, hafva nasar, hafva mund, pattar — ti-hi, hi!"** (skrattade trollet till) och tillade slutligen: **"ha var gandu!!"** (hvilket skulle betyda, att hon ännu vore duglig för manfolk), hvilket upprepades flere gånger. Derpå flydde då "trullet" på dörr. När folken andra dagen upptogo flisen funno de den dödes penninge-skrin; men trollet visade sig aldrig mera i **nöjstäuu** der i gården RU. — [Tvenne **trull** slogos under Hörsne-eken]. Det ena trollet ropade: "jag fick sista basken" (slaget), då de återigen började slåss, tills de slutligen i ilskan refvo trädet sönder NO. [Galteräum i Vamlingbo säges hava sitt namn av att en "fast galt" från prästgården där stridit mot ett **trull** flera nätter, men slutligen besegrats] VB. — 1:sta maj brände man horn och gamla **skopasar** i spisen mot **trull** som då foro af till Bla-kulle BU. **Dreifva trull**, ha makt att fördrifva troll F; (FL), LÄ. **Dreifva trull mä ård, dreifva trull till körkugards** (FL), LÄ. Då man ser något underligt är det ett säkert märke på att det är troll, om det ej har hvarken öron eller rumpa S. **Godr** kunna troll ej säga S. När man förföljes af **trull** och går in på en åker och lägger sig i en **kårs-fur**, är [man] der fri och säker tills solen "rinner"; förföljes man i husarna af **trull** och ej kan komma ut, så är man bergad till **dagar**, om man går in i båset till en **fast ko-stäut** GA. — "När kullen är full, skall något vara **trull**" (ordspr.) S. *rœik sæm trul*, mycket rik BRHG. — Jfr **ap-**, **bergs-**, **hamp-** och **häcktroll**. — **troll-dag** pl. **trulldagar** S. Fettisdagen, **Dymlings**-onsdagen och skärthorsdagen kallas alla trolldagar, emedan den onde då om nätterna mönstrar alla trollkärringar S. **-dom trulldom** S. **-hare trullhare** S. Under en jagt i Hejde då B. skjutit 14 skott på samma hare, gnäggade denne som ett föl och ficks icke, ty det var väl en äkta **trullhare**; och derpå gick han oupphörligen vilse i skogen. **-*hätte trullhätte** GA m.,

liten stuga (som troll kunde bo i). **-knyte trullknöite** F n., trollknyte, som någon **trullpjäska** lagt ned med **trullsaker** i fähus och i **lambgiftar** för att **derfva andras kräk** F; något smått, underligt, hemlighetsfullt (bylte, sak eller person) S. **-kåna trullkåna** RM. **-käring trullkälling** F; (SU) f., bf. -i (SU). En hustru vid Fride (i Lojsta) . . var en rätt **trullkärring**, hade vissa ställen på **Låjsta-haid**, der hon under stora och gamla träd vid några vissa stackar trollade; hon hade **bjäru**, hvarigenom hon alltid hade mycket smör och mjölk, och troddes kunna förvandla små barn till grodor. Fast hon var ansedd för en stygg och farlig kärring, var hon mycket anlitad med att bota, spå och trolla, hvarföre hon ock var mycket rik. Hennes son och sonson tros ännu kunna **derfvä hästar** LJ. — Vid Bössarfve i Björke står en gammal huggen stenbyggning, hvilken somliga tro varit Sct Karins Gildeshus. Der har fordom bott en mycket mäktig och rik "Trullkåna", som var Enka. Hon var rysligt elak och full af onda konster. Bland annat brukade hon trolla till sig allt hvad hon kunde af andra menniskors egendom och näring; så ställde hon sig på sitt granna och höga hus och "kunde så mycket", att hon manade till sig säden från böndernas åkrar och äfven fiskegarnen ur sjön dem hon stod och plockade fisken af på taket. Slutligen blef hon dock för all sin ondska jemte tvenne lika trollska döttrar ådrad ihjäl RM. **-pjäska trullpjässka** F f., trollkärring. **-rop trullrop** L n., stygga, hemska rop. **-skalle trullskallä** CS m., dum, envis person. **-skott trullskut** S, [skott som sköts mot en spegel, vari sågs en ovän]. **-sup** m. bf. **trullsupen** HO. Innan man går [från **kransgilde**] bjuder först **kransdrängen** en bottensup till afsked, den s. k. **trullsupen**, liksom till ett skydd mot trollen under hemvandringen genom skog och mark. **-tagen trullataen** F.

trolla trulla F. Dep. *trulas* BR HG; *han kan trùlas*, han kan trolla.

***trosk-valle trâsskvalde** SU m., bf. **-en**, stegpinne. **-*vallra trusskvaldrä** SUCS f., pinne i en stege. Jfr **sporr-sk(v)aller** och **tröskel.**

tross-botten trâssbuttn FCS; BU; **-en** F; **tråskbutten** LI, (VB); *troskbutn* GBJ m., brädklädnad, loft under taket och riorna. Jfr ösv. **troskbotten** Vll.

***trossel trâssul** F n., svin, nöt; sölkorf. Jfr **drossel.**

***trossla trâssla** FS; CS, gå och dra fötterna efter sig; söla.

***trosslig trâsslugur** (F)CS, sölig.

trots trâss CS n., trots, styfsinthet. **Trâss** (interj.), hotande, t. ex. **trâss um däu tråistar!** försök om du vågar CS. **Trâss**, om han gjorde så godt; **trâss**, om han kom! S. **Trâss um han gärde så gutt!** CS. **Naj, tross för di, min bror, u tross för däjnä nasar** Samtahl 1771.

trotsa trâssä CS, trotsa, vara hårdnackad.

trotsig trâssug CS.

***trott trut** FS; CS; LÄ; VB n., brist, trytning CS; mistning af något, t. ex. vatten S. Det var **trut** för vatten LÄ. **Ta trut**, tryta om en brunn S. Jfr **mat-, mjölk-, penning-, smör-, vatten-** och **vedtrott.**

trubbel trubbul FCS; **-el** CS; *trúbal* FHG; *trubal* LK: 1) n., bråk CS; FCS, K; besvär, krångel FCS;

HG. 2) m., person som skall drifvas fram till allt FCS.

trubb-hyvel **trubbhyfvel** S; **-höifvel** CS m., tvärvigge, bös, tråkig, tyst menniska S; af ondska tigande, förarglig menniska CS. **-kil** **trubbkeil** BU m., tvärvigge, buffel, tvärkil.

trubbig **trubbagur** FCS.

***trubbla** **trubbla** FCS; **-ä** CS, bråka FCS, hafva besvär, arbeta under krångel; tråka, bråka CS. **Trubbla mä,** bråka FCS.

trug **träug** CS n., trug, hot.

truga **träuga** (F)CS; **trävva** FS; CS; *tråva* FN 320; *tràuga* NR, VB HG; impf. **träuga** (FL), LÄ. **Jag häuta u lukka, kalla u träuga** [på hunden] (FL), LÄ.

***trugmant** **trumant** CS; *trumant* GHHm, tvång, våld. **Mä trumant,** med ondo, med pock CS. *brauka trumant* GHHm.

***truls** **trulls** S; CS n., ovig, ovulig menniska; våp CS; **ett trulls,** ett ovulet stycke menniska S.

trumf **trumf** S; F m.: 1) [i kortspel] S. 2) tungrodd båt F.

trumfa v. **trumfä av** RN, trilla, falla ner, af (en vagn).

trumma **trumba** Neog; FS; CS; (EK; HH); **-å** AG; **-ä** LCS f., bf. **-u** AG, rensten Neog; rännsten (EK; HH); kvarn- eller sågtrumma, ränna (F); AG; L; vattenhjul på en såg FS; CS. Jfr **såg-trumma.** **trum-*besa,** se **trum-vesa.** **-hjul** **trummbuhiaul** FS; CS n., vattenhjul på en såg. **-sten** **trumb-stain** LCS m., rännsten. **-*vesa** **trumbwaisa** Neog; **trumvaise** Sahl; **trummbvaisä** LCS; **trummbaisä** VB f., är then orenlighet, som flyter vt af renstenen Neog; ränstenssmuts LCS; den stinkande samlingen i en rännsten VB.

trumping **trumping** F m., trumden karl, tvärvigg.

trumpinnar **trumpinnar** VY, [en sorts kastanjetter som skolpojkarna använde]. — **trum-slagare** "trumslagaren": [så kallade Hobergsgubben åskan, se **tordön**]. **-sticka** f. bf. **trumstikku** RN, [trumpinnen], se **tordön.**

***trumsa** pl. **trumsar** [i ramsa:] "kattemisen slog på **trumsar**" S.

***trunte-runte** **trunte-rundte** S m., (fig.) fårlort, (barnord).

trut **trut** Sahl; PS; **träut** FCS; BO; *traut* ABNC; *traut* EKWss; GBJ m., bf. **träuten** F: 1) qvarnskruf Sahl, qvarnstensskruf l. öpning PS; fyrkantig trätratt, hvarigenom säden nedrinner i en kvarn FS; CS; (likn.) NC; Wss; J; trut. 2) fiskankar BO, (= **sveintrè**), se **svinträ.** Jfr **kvarn-trut.** — **trut-*kränka** **träutkränka** FS; CS f., ställning, hvarpå **träuten** hvilar [i en kvarn].

truten **trutenn pa,** ovillig till något VB. Jfr **andas-, and(e)-, mod-** och **vatten-truten.**

try **tröid** GHCS, try, Lonicera xylosteum. — **try-träd** **tröj-träd** GH; **tröi-trè** S, buske, 2, 3 aln. höga, i äng o. hage med aflånga blad, hvita blommor och röda bär; (till slingnålar). Jfr **tröl.**

***tryck** s.[1] **trykk** CS m., bf. **trycken** Neog, bruks i bollspel och betyder trettio Neog; 30 (i pärk) CS.

tryck s.[2] **trykk** LCS, m. CS, n. ("trykket") HM, jernpinnen på en klinka som lyfter [en] **dur-fällä.** Se **dörr-fälla.**

trycka *trỳka* allm. HG "trycka ute" [term i långbo]. — **tryck-hals** pl. **tryckhalsar** [ett slags päron] SSk 29.

trycklig trycklig (tid), svår, dyr (tid) VY.

tryggas trygas bi (vid) S, lita, hoppas på. *tryɣas-imóut*, arbeta emot, vara motsträfvig GBJ.

tryggla tryggla FCS; **-ä** CS; FL CS; **tryglä** S; CS; *tryɣgla* FHG, ifrigt bedja FLCS; nödga, tillgnälla sig CS; tvinga; söka övertala FHG. **Huru längi skall ja t. di,** (bedja dig) FCS.

tryne tröine Ba; *trøɣna* F, BRHG; VBWss; *trøɣne* EKWss n., tryne (på svin). Jfr **gegel-tryne.**

***tryssja** s. **trysa** Neog; Aln; Ba; Ln; FS; CS; RN; **-o** F; **-ä** S; CS, (VB); *tryɣsa* BRHG; ABNC; *-y-* EK Wss f., bf. ack. **trysona** F, löfruska Neog; Ba; S; FS; CS; Wss; enruska Aln; en afhuggen ung biörk med löf på Neog; gran-, tall-ruska S; löfkälke Ba. **Laida fodur pa a trysa; laida trysona** l. **laida tryso, kåira af** hö med **trysa** (löfruska) och häst med en töm, som kördes af en **sårk** (pojke). **Förr laddi folken mäd trysa; nå laida de med drög** (oskodd kälke) F. Jfr **ene(s)-, tall-** och **ungmans-tryssja.** — ***tryssjeruss tryseruss** Ba; **trysuruss** FCS; **trysruss** F, (FL); SÅ 12 n., häst som vid höslotter drager höet på "trysan" (löfruskan). **-sork trysosårk** FS; CS m., pojke som **kåirar av håi.**

***tryssja** v.[1] **trysa** Ba; **-ä** S; CS; *tryɣsa* BR, LHG; ABNC: 1) handtera någon ovuligt Ba; "köra" (med) LHG. **Trysä mä,** fara ovårdligt med, tilltyga; **trysä (till),** slå till, hugga till en CS. **Trysä** med någon, fara illa med, illa handtera, drifva gäck med, missakta S. **Trys mig, tras mig!** [sade pigan till älskaren] F. *dan hɑ dɨ bɑ* (bara) *sɑ tɨ tryɣsma* (häst, pojke) LHG. 2) traska BR, LHG; släpa med fötterna ABNC; LHG. *gɑ u tryɣs stóɣvan*, gå och traska i dammet; *han fɑ tryɣsɑ*, han får traska, fara (omkring) och slita hund BRHG. **Trysä ikring** med en, drifva, flacka kring S, (F, VB). Jfr no. trysja, fare voldsomt og larmende afsted Torp.

***tryssja** v.[2] **trysa av,** då man, mäst i myrar, lägger höet på en **trysä** (löfruska) och sjelf (utan häst) drar höet på hop S.

***tryt traut** CS; **tröit** S n., brist. Det var intet **tröit pa,** brist på S. Jfr **trott** och **vatten-tryt.**

tryta trauta Neog; F; L; VB; **-ä** CS; L; **tröitä** CS; *trauta* ABNC; pres. *tráutar* L, NR, VBHG; impf. **traut** CS; F, VB; sup. **trutä** CS; L; perf. part. **truten, -ti, -tä,** tryta. Jfr **truten.**

trå s. **trå** F m., bf. **-en,** åtrå, begär; **tra** (i följ. uttr.): **tra torkä mig**; är en elack önskning, at man önskar sig förtwina och torkas Neog. **Tra torkä mi,** må jag torka bort Ba. **Tra tårka di däu sigderäjfvare** . . [i strof] S. **Tra tork slejkar unge, jag fat** [i visa] (BU), VSK. **Tra tårrkäs mi!** LCS. **Tra torkes däu!** LI. **Tra tårki di!** FCS.

trå v. **tra** Neog; FC; CS; LÄ; ST; pres. **trar** Neog; FS; CS; impf. **tradi** FS; CS; **-e** LÄ; sup. **trat** FCS; opt. **tra** Ba; S; LS; CS; HM; ÖJ; **trå** F: 1) längta och sörja effter någon Neog; trå, tråna, längta efter FS; CS. **Sårken trar yttur dä mammadrupi** (om en nyss afvand) F. 2) förtwina Neog. **Han trar burt,** han twinar bort Neog. **Tra burt,** tråna bort, förtvina F, FLCS. **Tra bort,** tråna bort LÄ; (STÅ). **Tra mi,** må jag torka bort Ba. **Tra mi!** en svordom, måtte

jag tråna bort, om det ej är sant! S. **Tra mi** är det icke **sannund!** HM. **Tra mi umm ja da gär!** LCS. **Trå mi um ja dä gär** FCS. **Tra däu! lange fabbror** (d. ä. ormen) [i visa] L. **Tra si**, en svordom; **tra si jag kan!** ÖJ. **Trave-värdt!** ve mig (?) CS. — **trå-*daga tradagå** AG f., en usel märr, ko el. e. **-*dage tradage** CS; F; VB; **-i** F CS; **-ä** FL, L, SUCS; (L), mager, otreflig varelse, som tränar bort CS; en mager (menniska ell. djur) F; magert djur SUCS; **sum trar burt** FLCS; som tränar bort SUCS; lat etc. häst FCS. **-dag(er) tradagr** Neog; **tradagur** L. soc.; BU; **-årr** AG; **-er** Ba; **trådágar** CS; **tradag** (L); VB; *trȧ̀dȧ́g* L, VBHG m., en skärping, macilentus Neog; L. soc.; som ei trifs af maten Neog; mager, otreflig Ba; mager usling (L); VB; otrefligt, magert kräk BU; L, VBHG; en usel varelse (meränd̈els om kreatur) AG; en som är **tradugar** CS. Jfr **trådig. -*dåding tradading** FS; CS m., mager usling F, mager stackare (karl, kut, häst etc.); mager häst FCS. **-*räken tra-räken**, n. pl. **-i** F; tränande, längtande: **russen järo tra-räki yttur hitta kårni. -sot tra-sot** KB, (F, VB); *trąsaut* LK [f.], tränsjuka, längtan efter något KB; tränad LK.

tråd s.[1] **trad** FS; CS; BU; GA; AG; L; SU m., bf. **traden** VB. **Han kåirar mä an trad i råir** F; BU, . . **en trad i råir** L; **kåirar m. en trad i råir** AG, hon kör med en häst (af en väf, då man träder en tråd i röret); (jfr **strö** v.). **An raudar [-ur] trad gar gimånn alla skogar**; (gåta: **raukärnan**) F. **Ann tain trad**, en ten full med tråd FCS. **Niautår aldri ann tårr trad**, har (får) aldrig en torr tråd på sig FCS. **Kabbla trad**, vinda garn FCS. **Traden sålar** ell. **killtrar si**, tråden trasslar sig ihop F. **Traden järr bi städum sum ätt håvuhar u bi städum sum ätt håpular**, [ojämnt spunnen]; = **maurahalsugur trad** FCS. Fg. þraþ. — Jfr **metes-, mäl-, nöt-, silkes-, stick-** och **virtråd.** — **tråd-nystan tradnjausta, -nyste** F. **Avvunen stäura sum tradnyste** [om en örn] F.

***tråd** s.[2] **trud** FCS; **traud** [för: **troud**?] F, m. F n. FCS, groddprick i ägget F, (ej **traud**), hvit fläck i ett "trudet" ägg, är ej fullt säkert ord FCS.

tråda s. **truda** FCS; VB; **-å** VB; **-u** VBKn; **troudå** AG; (L, NS, HM); *trą̣uda* EKWss; *trą̣̈uda* VBHG f.; pl. **-ur** FCS; VBKn: 1) trampa på en wäfstol VBKn, S; AG; HG; Wss; trampa FCS; (äfven på spinnrock) AG. 2) fläck, grodd, fröprick i ett ägg som är **trudä** (trådt) af tuppen VB. Jfr **rock-** och **vävtråda.** — ***trådo-bom trudubom** F m., bom i hvilken väftramporna sitta fast. **-bräde trudubredi** FCS n. **-stycke troudstycke** AG, som **trudar** sitta uti [i en väv].

***tråde** s.[1] **trade** S, (= **tradage**), [mager varelse], mager som en **tr.**

***tråde** s.[2] **troude, trude** L; **trudä** SUCS; *trą̣̈uda* L, VBHG m., bf. **-n** L, fläck på gulan efter hannen L; ty. Hahnentritt CS.

trådig tradugar CS; S; **-er** CS, mager och otreflig till utseende och vext, smal som en tråd. Jfr **trå-dager** (u. **trå** v.).

tråg trug F; VB; *trą̣̈ug* FL, LÄ, BRHG; *trųg* GHHm; *trą̣̈ug* ABNC; HETg n. Jfr **angla-, dryft-, gap-** och **mat-tråg.**

tråka tråka VY, uttråka någon.

***trång** s. **trång** (alm. 1757) m., pl. dat. **trangum** Neog; HLCS, nöd, brist S. **I trangum** i nödfall Neog; av nöd HLCS. **Trång** för brödföda (alm. 1757). Fg. (n. pl.) þrang. Jfr **bröst-** och **foder-trång**. — ***trångs-mål trangsmal** F n., trångmål.

trång adj. **trangur** FS; CS; HL CS; **trang** S; CS; *trággr* FN 319; n. **trangt** F; NS; komp. **trangari** FS; CS; **trängrä** HLCS; sup. **trangast** FS; CS; **trängst** HLCS. **Um arä jär aldrig så langt, sä jär jauläaften trang!** (ordspr.) (TO, VB). **Ha trangt til**, vara i behof af FS; CS. **Hva har jag trangt til dä?** FCS. **Dä har vör inte trangt till**, det behöfva vi icke CS. **Inte trangt att haita Skogman** . . (se **bonde**).

(?)***trås** v. **tras** (i var. av Samtahl 1771) S: **"så tras u mi um ja kan lif ei teimar sjau"**. Jfr **trå** v. och **trasa** v.

trä **trei** Neog; **träi** CS; F; **tre** CS; FCS; **trè** S; F; LE; RN; *trêi* FN 347; *treı* (: *treı*) FLHG; *treı̨* LÄHG; HETg; *treı* GHHm; *treı̨* HHNC; *treı* GBJ; *trei* VBWss; *træı̨* NRHG; *trai* EK, NSWss n., bf. **treä** AG; *treıa* GHHm; *traıa* FHG; EKWss; *træıa* LHG; pl. **tre** FCS; AG; **träi** BO; *treı* GHHm; *trai* EKWss; *træı̨* ANHG; bf. **trèen** F; **treii** FLCS; **trèi** AG; **träii** L; *treı̨ı* LÄHG; *traıı* EKWss; *treıı* GBJ; *treıar* GHHm; *tràıar* NO HG: 1) träd. **Treä jär så skapä** AG. **Gnaga barken af tre** LE; RN. [Trollet ropade så] **att bärren skudde ga af träi** BO. **Gamul, mogi tre, sum inti jeru fåirug** FCS. **Trèen bjera grainar** . . [i visa] F. **Barken flusar si av treiï** FLCS. **Träii jär sol** [träden äro solsnodda] L. Jfr **al-(älle-), amper-, brunnels-, fulboms-, getbark-, krikon-, maskbärs-, måbärs-, moder-, napletörn-, skarns-, skavel-** och **spek-trä**, 2) trä (trästycke; virke). **Dar kumbårr an karl mä krokugt träi!** [säger kråkan om jägaren med bössan] (F). **Gu's träi u ainu!** (interj.) nå, ve mig! vid allt heligt! F. Jfr **hyll-, nyst-, på-, ringel-, rump-, skek-, släp-, steg(e-), svin-, tjäll-, tvär-, upp-** och **ämne-trä**, — **trä-axel-vagn** **treakselvagn** S [vagn med axlar helt av trä]. SÅ 42. **-bask** bf. **"träbasken"** S, [lek, då man räddar sig genom att hålla i trä]. SSm 42. **-ben** **trèbain** S. **-benad** (f.) **trebaina tjavva**, hötjuga med tre horn F. **-bill** **trèbild** F [m.], plogbill af **börke** (björk), hvarpå jernbillen är spikad. **-bock** *træibuk* LK. ***-bons** **trèbånns** NO m., gammal träaxelvagn utan järn. **-bråte** **trèbråte** F m., mängd kullblåsta träd. ***-brösk** **trebråisk** L m., svarfvad flat trätallrik. ***-bröska** **träibråiska** F, (FL); **trebråiska** FCS f., trätallrick F; (mjölkbunke), svarfvad stor träskål FCS. **-bål** **tre-bul** CS m., trädstam, bål. **-bänd** **träibänd** VA, HG Lm. III. 2, 24 [tunnband av trä]. **-fitta** **trefittå** AG f., (fig.) baktråget [i en gåta]. ***-hornta** **träihånntå** VB f., grepe utan jernuddar. ***-hörnta** **träihynntå** VB f. = föreg. ***-klappra** s. **treklaprå** AG f., 4-kantig träskälla (på får och getter) af björk med 2:ne träkläppar, som hänger om halsen; de större brukas på kor. **-pinnharv** **trèpinnharf** S, (med pinnar af hagelbärstorn). **-rucka** **treruckä** CS f., rutten ved. **-rädd** **treräddur** FCS, slö (knif, yxa m. m.). **-räv** **treräf** CS; (L) m., ekorre CS; snålhund S. **-skäll** f. pl. **träskällar** F, är något helt annat [än **klaprå**, se **klappra** s.], för ljudets skull.

-släp *trèslèp* F; CS; (BU; VS) n., grof släde att släpa fram stora stenar med; släde utan jernskenor under CS; oskodd släde (i vinterns början) BU; [hökälke, jfr **tvila**] VS; att släpa sten på F. Se **stensläp** (bild.). **-*tallrick trätallärk** S. **-tjock trei-, tre-tjåkkur** FS; CS, groftimrad, tjock i virket (båt). **-*vast trèvasst** VB f., bf. **-i**, häck, rad av buskar. **-vette trevite** FCS; (F) m., träfågel (svartbränd bulvan). **-väska träväska** S, oskodd kälke.

***träa trea** L; **träa** ÖJ, sätta fängsel på svin.

***träbbla träbbla (pa)** FCS, träta. Jfr **tribbla.**

träcka träkka FS; CS; **-ä** S; CS; pres. **träkkar**, impf. **träkkti** FCS, draga, hala, släpa. **Träkka mä ro haila vägen** FCS. **Busska-Jens . . kumbar . . til dig u träkkar af mä dig!** (John Blund) F. **Far jag inti kämba dig så skall pitar träkka dig ner i sauden!** [sades till barn] L. **Träckä ståitu,** [försvara "kasen" eller målet, se pärk] S. **Träkkä bånnsän,** [bollen] (= **ståitu**] MBCS.

***träd träd** FCS n., före (i skog att gå, köra med släde). Jfr **o-träd** och **träde** s.[1]

träda s. *trę̀da* EKWss f., bf. *trę̀du* EKYg, (åker). Jfr **träde** s.[2]

träda v.[1] **träda** FS; CS; **-ä** CS; GH; FL, SUCS; *trę̀da* BRHG; *trę̀da* ABNC; pres. **trädur** FCS; impf. **trad** FS; CS; RN; **träddi** FS; CS; **-e** FCS; **-ä** SUCS; pl. **trudo** FS; CS; **träddu, -o** FCS; sup. **trudi** FCS; **trätt** FS; CS; perf. part. **truden** F; part. **trudän** SUCS; **träddur** FCS; f. **trudi** F; n. **trude** AG; VB; **-ä** F; pl. **trudne** SUC: 1) gå, träda FCS; gå fram RN; trampa F, ABNC; HG. *ɨa kan ɨnt ɨtrę̀d ɨpa ɨbą́nɨ* ABNC. **Trädä** ell. **trädä för** någon, köra första spåret för någon i djup snö: **"trädä för presten"** GH. 2) träda (väg). **Trädä väg,** upptrampa väg (F), FLCS. **Träda vägen upp,** trampa, köra vägen (för någon i djup snö, modd) F, (FL). Jfr **o-trädd** och **upp-trädd.** 3) träda, para sig (om tupp); endast om fåglar FS; CS; SUCS; BR HG. *hą̀nn trę̀dar* BRHG. Perf. part. **trudän,** n. **trude** trädt, (af tuppen) befröadt VB; **äggi jär trudne** SUCS.

träda v.[2] **träda,** impf. **träddi** F, träda nål på tråd. **Trädä trad pa nali** EH. **Träda i skaid,** träda ränningstråden i sked medelst **hauk** S.

träda v.[3] **träda,** är at plöga ell. kiöra vp åkren, som hafwer legat osådd Neog. Perf. part. **treiden** RN Lm. III. 2, 20; *trę̀ɨdn̥* L, NRHG; *trą̀dan* EKWss, (om åker) som ligger i träda. **Präst boudakan va treiden** Lm. III. 2. *ą́kan liga trę̀ɨdn̥* NRHG.

träde s.[1] **trädi** FS; CS n., före (i skog att gå el. köra med släde). Jfr **träd.**

träde s.[2] *trę̀ɨda, trą̀da* NRHG m., trädesjord, -åker. — **trädes-jord** *trę̀sjǫ̀rd̥* LK. **-åker** *trę̀są̀kar* LK.

träffa v. **träffa** F; pres. *trafar* LK; impf. **traff**; **träffa'** F. **Skute traff fäulen,** skottet träffade fågeln F. **Träffa' sig så,** råkade till att . . F. **Träffa så fyri,** så inträffa, hända F. *traf(a) til,* inträffa GHHm. *da kan nuk̄ træf ̣tíl̄* el. *da kan nuk̄ tíl̄trę̀fa,* det kan nog inträffa, hända BRHG.

träfflig träfflig(ar) S; CS; n. **träffligt** (EK), förträfflig.

träl s.[1] *trę̀l* BRHG; *trą̀l* NRHG m. Blott i uttr. som *arbę̀ɨ̯t ̣sam an trą̀l,* vanligare: *sam an slą̀v* NRHG. Fg. prell.

träl träl s.[2] S n., trälande, släp.

tränga tränga FS; CS; GA; RN; **-ä** RM; HM; pres. **trängur**, impf. **-gdi**, sup. **-gt** FCS. **Tränga** någon, be, tigga någon om GA. **Trängä** någon, anlita någon om hjälp RM. **Tränga til**, behöfva anlita någon FS; CS. **Tränga till**, behöfva (L) RN. **Trängä till**, vara i behof af HM. **Trängäs till**, behöfva BUCS. Jfr **ung-trängd.**

***tränsel**, se **ränn-tränsel.**

***träsen träsen** Sahl, n. **tresä** Neog; LCS, trägen Sahl, (n.) oupphörligt LCS; trägit, ofta, allstadigt. **Hä regnar tresä** Neog.

***träsig** n. **träsut** Aln; **trèsitt** VN, träget Aln; träget, jämt och samt VN.

träsk träsk Neog; S; CS; FCS; *træsk* F, BRHG; *trask* LHG, m. CS, (pl. **träskar** S; FCS, bf. **-aner** FCS); n. FCS; HG; pl. **träsk** FCS, moras, diupt kiärr, . . egentel. the diupa och liksom botnlösa insiögar i myrarna, ther fisk wistas Neog. Jfr **moder-träsk.** — **träsk-båt** pl. **träskabåtar** SH 35. **-gubbe** m. bf. **träskagubben** F, trollet i Aika-träsk. SH 15. **-land trässkland** F n., landet, sträckan närmast ett träsk. **-nät träskanät** F, (näggbundna såsom strömmingsgarn), [varmed man tog mört och abborrar i träsken]. **-rör träskaråir** FS; CS [n.], [säv och vass]. **-stake träskastake** F m., som man **flåigar** (drifver) fisken ut ur **örden**. **-*vada träskavada** F f., hvitt skum på vattnet. **-vassla träskvasslä** LJ m.; träskvatten.

***trässel**, se **ränn-trässel.**

***trässla trässla** FS; CS; **-å** HM; **-ä** CS; LCS f., pl. **tresslor** Ba; **trässlur** FCS; (L), NR, **-or** F; **-ar** CS, småtrasor Ba; CS; F; NR, trasa, fiber FCS; trasa, af ett nät F; smal trasa LCS; snören, tränsar CS; skräp, trasor, (som intet duger) HM; epith. till ett litet dåligt djur CS. **Trässlor äi ain groume,** trasor, paltor i en hög (samling); säges om en trasig tiggare NS.

***trässlig trässlugur** FCS; S, trasig, i smala trådlika trasor.

träta s. **treta** FS; CS; **-o** F f., träta; process; rättegång S. **Ha bragg i hop så manga lygnar, så hä kåmm äi aina trèto** F. Jfr **käring-träta.**

träta v. **treta** Neog; F; **-ä** LCS; *trę̀ta* L, NRHG; impf. **treta** FCS; *trętada* LK, träta; processa. **Tva kärlingar bodo äi skogen, u hä ainu sägdi til hä aru: däu mäin söjstar[!], horr-lains kuna fålk kuma til trèta? — Vait jag hä da! hjägg ha at henni. — Nå, nå, säggdi hä aru, bäit inti nasar af mig helldur! — Aume i dig jag skuddi bäita nasar af dig u har ingen tand!** — och så bar det till träta F. — **trät-angel** *trè̀tångal* NRHG m., trätgirig person. **-kälke trätakällki** F m., trätgirig människa.

(?)*träte träta F [m.?]: **sätta upp an träta**, börja en träta.

(?)*tröd traud CS; F m., groddprick i ägget F; ämnet till den blifvande ungen i ett ägg CS. [Trol. felskr. för **troud.**] Jfr **tråd** s.[2]

trög traugur CS; **-ar** AG; *tråug(ar)* ABNC; komp. *traugare* LK̂. — **trög-gud** "tröggud" S, (VB) m., drummel, lathund, trög, dåsig, död, liknöjd menniska. **-mickel traugmikkel** KÄ m., ovillig, lathund, drönare. **-*molken traugmålken** CS, hårdmjölkad. **-mält traug mälter** Wallin, en Präst som hafwer sachta och Spädt Måhl före till Predika och mässa. **-*nom**

traugnombr, -nom CS, tröglärd. **-*vaxen traugvaxen** F, (L); **-in** FCS, som trögt växer till. **-äten traugjiten** BU.

tröja s.[1] **troijo** Bröll.-d. 1726; **tråja** F; **-ä** CS; **-å** SU; *tràɨa* BRHG; ABNC; *troyɐ* GBJ f., bf. **tråiu** S, tröja S; CS; n. b. en dubbel, vanlig; annat är **undar-tråjå** SU; kavaj, rock BRHG. **Skogen jär fattigmans bästa tråja!** F. **Tråiu, den skall jag visst ha pa - - ha halldur ihop min gamble likamen!** (HÖ). Jfr **gotlands-, kryp-, stick-** och **undertröja.** — **tröj-käring tråi-kärring** S, pl. **-ar,** [gummor i Visby som köpte upp "gotlandströjor", foro till Stockholm och sålde]. **-ärm tråiuärm** (F)CS, f. **-*ärme tråi-ärme** F n., tröjärm.

tröja s.[2] **trye** Neog; **trya** Sahl, PS; **tryd** [!] Ba; **troja** PS; (Ba); **tröiä** CS; **tråia** F, (FL); *traɨa* VBBn f., **rifwa trye,** hufwudet på refsan, som tänderna sittia vti Neog; twerträt deri pinnarne sättas på en reffsa Sahl; hvaruti tänderna sitta på en räfsa F. Jfr **riv-tröja.**

***tröja** v. **tråiga mä,** arbeta på något som går trögt FCS.

***tröl** *traɨl* NRHG, buskväxt (Cotoneaster?); anv. till *ræɨvbɨúgar* (i räfsa).

***tröla tråila** FS; CS, arbeta med, tråka, träla. **Tråila mä,** tråka med. — ***trölsam tråil-sambur** FS; CS, n. **-samt** FCS, tråkig, svår. **Tråilsambur vädurlaik; tråilsamt arbete** FCS.

trösk tråsk S: CS; *trask* ABNC; *trosk* GBJ m., trösk, tröskverk. *han ska pa tråskan,* han skall på tröskningsarbete BRHG. — **tröskgolv tråskgållv** F, det ladubås, i hvilket tröskverket står.

tröska v. **troska** Neog; **tråsska** FS; CS; ÖJ; **-ä** CS; AG; *tråska* FN 338; *traska* ABNC; *troska* GHHm; EKWss; impf. **tråsska'** FCS; *traskte* BR, BÄHG; ABNC; *troskade* EKWss: 1) tröska (säd). **Tråsska til sèdar,** tröska till såningssäd F. **Tråskä otä bäi tjärkåks,** tröska tidigt om morgonen vid lyse af tjära i en **äurhållkar** sten AG. **Tråska otå,** tröska tidigt med **val** ÖJ. **Tråsska oturr,** att tröska om morgonen bittida (vid lyse); (brukades aldrig på Fårö för fiskets skull) F. **Tråsskä hand,** trösska med de stora öppna slagen, [jfr **plätta**] AG. **Mannfålken** skulle **lyfta tråska** (sluta tröskningen) . . til jul (FO). — **Tråska ote:** Detta tröttande höst eller vinterarbete började vanligen kl. 1 eller 2 på morgonen . . **(Mårga-bit** åts kl. 1 f. m., sedan **ote-mat** kl. 4, 5, derpå **mårgsmässka** kl. 7 och **mårgenmat** eller frukost kl. 9 f. m. BU). Slägt och grannar hjelpte hvarandra att få tomt bås till julen. På en vanlig lada af 10 aln:s bredd voro vanl. 10 **skupar** i "uppslättet" (på de större ladorna 16 **skupar**), och aftröskade 2 man mot sig till frukosttid eller dagningen kl. 7 tvenne sådana uppslätt vid "lysä". Efter frukosttiden hann man till middagen 2:ne andra uppslätt och så på eftermidd. till mörkningen åter 2:ne uppslätt, således 7 uppslätt på dagen, hvilket ansågs för fullt karldagsverke . . Den dagen bonden till jul tröskat sista uppslättet och slutat sin säd . . hade mor om kvällen kokat lyftegröt på bara mjölk och lagat något annat godt; det var som ett litet kalas inom hushållet, men ingeu dans. Lyset vid **otetråskningen** fick man af ett slags lampa, då tjära eller tran brann i en **kaul** (skål), hvilken

för eldfarligheten stod i ett slags skåp eller **hydde**, omkr. 1 aln högt, 18 t. bredt, som, öfvertäckt af en stenflis (under hvilken man insamlade sig kimrök), hängde på en grof spik på väggen omkr. 2 1/2 aln öfver golfvet. Stundom hade man ock en liten flis i st. f. **kaul** . . Sjelfva tröskningsarbetet försiggick efter landets sed alltid med öppna slag "öfver hufvud" (**tråska yfvar haudi**), hvarunder "slå-valen" vid hvarje slag svingade öfver hufvudet; både då man började och slutade ett **uppslèt**, "plättade" man, dvs. (såsom småländningarne) tröskade "under arm" för att med sakta slag jemväl öfverfara de enskildta ax som fallit ut kring **lauen** från det egentliga **uppslètet** HB. — **Tråskä stakken**, d. v. s. 2:ne karlar, fyra eller flere, som för hvar 9:de eller 10:de tunna (efter öfverenskommelse) aftröskade all bondens eller prestens säd, på "sin egen mat", då de fingo hvar 9:de tunna, eller på ägarens mat, då de blott fingo hvar 10:de tunna säd MB. SÅ 44. 2) slå sönder dyngkokor: **trâsska dyngå** FCS. **Trâsska gösell** ("**slas mot röisenn**"), att med dyngvalen sprida gödsel på marken F. **Ora Jaku är nere i änge troskar tad** (BU). — **trösk-val tråskval** S; CS, (MB) m., slaga, se **val**. **-verk tråskvärk** S. Första tröskverk man visste var Burs prestgård 1806 el. 07. **-verkshjul tråskvärkshiaul** KB. **Laika tr.**, [en lek, då den starkaste står i mitten, de svagare hållande varandra i händerna svänga runt kring denne]. **-verkstunna tråskvärkstunnä** CS. **-*vulf trâsskvullf** VB m., stående bräde vid ladudörren; [= tröskel?].

tröskel traskuld Neog, Sahl; CS; **-dr** Ba; **trasskulld** F; **trasqwald** Neog; **transquald** [!] I. lex., Sahl; **trasskvalld** L; **trâsskvalld** HM; VB; **träskuld, trässkulld** FS; CS; **trèskulld** F; **träs(s)kull** CS; VB; **träskval(l)d** RN; CS; **trässkel(l)** L; NS; SU; *tràskúld* FL, HÖ, NoHG; *tràskúldr* LÄHG; *trâskuld* FN 305; *træskal* SuHG m., bf. **traskvalden** GA; AG; **trässkulden** F; **träskeln** L; *tràskúldn* FL, LÄ, BR, HÖ, NoHG; *trâsklan* NsHG, tröskel Neog; S; CS; HG; dörrtröskel F; VB; SU; tröskel på lada (= **svilli**) F; **trâsskvalld**, planka som står på kant innanför ladudörren; **trässkull**, dörrtröskel VB.

tröst traust Neog; CS; F; **troist** Bröll.-d. 1726; **tråist** CS; FCS; *trøyst* FN 341; *traust* EkWss, m. CS; FS; CS, f. Bröll.-d. 1726; Wss, tröst, hugsvalelse. Jfr **van-tröst**.

trösta v.[1] **tråista** FCS; **-ä** CS; LCS; *tràista* LÄ, BrHG; AbNC; *trøista* HBTg; *troysta* GHHm; EK Wss; pres. **tråistar** S; CS; impf. **tråistä** S; CS: 1) förtrösta, töras CS; våga S; CS; HG; Hm; Wss; töras Tg; våga sig på NC. **Ja tråistar intä**, jag törs intet CS. **Trâss um däu tråistar!**, försök om du vågar! CS. **Tråistä di till!** försök bara! CS. **Tråistä umm**, töras, bry sig om LCS; djerfvas, tro sig om (L)CS. Fg. vm troysta, lita på. 2) trösta, gifva tröst CS; FCS, (icke: töras) FCS.

trösta v.[2] **trysstä** CS; *trøsta* EK Wss; pres. *trøstar* LK, trösta, gifva tröst. — **tröst-gök trösta-gauk** FCS, se **gök**.

trött trott Neog; **tråttur** FS; CS; *trátur* FN 338; *trát(ar)* allm. HG; AbNC; *tratar* LK; *trotar* EkWss; GbJ; f. o. n. **trått** FCS. **Jag jèr tråttur sum ann åddur** (utödd, äggplundrad) **mave!** [mås] (ordst.) F.

trat sam stain BRHG. Jfr **knätrött.** — **trött-lupen tråttlupen** RM, tröttsprungen.

trötta v. **tråttä** CS.

tröttna tråttna FCS; **-ä** CS, tröttna, tröttas. **Tråttna av** FCS.

tu rkn., se **två.**

***tuck tuck**, säga de döda som hälsas (ej tack) GA.

***tucka tucka** Neog, Sahl, Ba; **-ä** LCS f. [1] kallas the stora hwita senor uti oxekiöttet Neog. Jfr **toppa** s.[1] [2] hufwud Neog etc.; hy, ansigtsfärg (tycke) LCS. — ***tuck-fallen tuckfallen** Neog, Ba; L; **tukkfallin** LCS, mager i ansigtet, när hyen är förfallen Neog; mager, dålig till hy, utseende LCS; (= **tuggsen**), tyst, modfälld L. **-fällt tukkfälltur** LCS, = föreg. **-hy tuckhy** Bröll.-d. 1738 a: **Nuck jär hä pare lickt i art tuckhy u namni.**

***tuckna tukkna** FS; CS; **-o** F; **-ä** CS; (MB); **tukna** F; **-å** FCS; *tuḳna* FL, SKY, LU, HUHG f., dimma, töcken. — ***tuckno-drev tukknu-, tukknodriv** FS; CS n., fint regn; driftöcken. **-ragg tukknaragg** F; **tukknäragg** RU CS n. (f. CS), fint drifregn CS; när **tukkna** slutar upp blir det **tukknaragg sum rännar langs himlen** F. **-vägg tukknavägg** F, dimmoln på himlen.

***tuckna** v. **tukna (til)** FCS, bli töcknigt.

***tucknig tuknugur** FCS; **tukknugur** CS; *tûknugur* FN 339, töcknig.

***tucksen**, se **tugsen.**

tugga s. **tuggu** FL, (LÄ), pl. **tuggur** F. Jfr **kalv-tugga.**

tugga v. *tuga* ABNC; BRHG.

***tugges-lös tuggeslausur** F, som inte har tobak att tugga.

***tugsa tuggsä** med någon, fara illa med någon GA. *dɨ túksa méi̯n̥*, de "kör" med honom LHG.

***tugsen tugsen** Neog; CS; **tuggsen** BU; GA; L; RN; **tucksen** Ba; **tukksen** F; FLCS; VB; **-in** FCS; **tuksen** CS; *tùksn̥* L, NRHG; f. **-i**, n. **-ä** F; RN, tyst FS; CS; L; GA; VB; pl. *tùksnə* L, NRHG, tigande, BU; GA; modlös F; BU; VB; modfälld L; nedslagen F; GA, VB; flat, **skammanäs** FLCS; "gapsen" RN. **Han blaif så tugsen,** liksom tyst och modfälter Neog. *dɨ gər aldrɨ an i̯ɛ́ɨtar u gnáula pá n̥, han kan ìnt blæi̯ an tùksn̥*, de gör aldrig annat än "äter" och tjatar på honom, han kan inte bli annat än modstulen NRHG.

***tukt** s.[1] **tågt** Sahl; **tåckt** CS; *tokt* GBJ m. CS, tukt, tuktan.

***tukt** s.[2] **tucht** Sp, särk.

tukta tåcktä CS; NS; pres. **tåcktar** Bröll.-d. 1738 b, tukta . . **Doktar, sum allä gamblä sar u slimä skadar tåcktar** [tuktar, botar] Bröll.-d. 1738 b.

***tula** v.[1] **täula** FS; CS, gråta, lipa (om barn).

***tula** v.[2] (fiska), se **tåla** v.[2]

***tule tule** Neog; **-ä** LCS m., en underlig **tule**: selle Neog; **undarli tulä,** underlig sälle, ting LCS. Ä. da. tule, man, karl.

(?)***tulen** adj. [n.] **tulä** VB, gammalt. Till **tåla** v.[1]?

tull tull S; (BU; AG; SU); BOCS; *tul* EKWss m., år-tull. Fg. tull. Jfr **styr-** och **över-tull.**

tulla tullä ARCS, taga smått af (t. ex. potates, mjöl). Jfr **tolla,** v.

tullare tullare VY, [tullvakt vid stadsporten].

***tulle tulle** Neog, Sahl; **-i** FS; CS; *tùlə* L, NR, VBHG m., bf. *tùlan* FHG, är then pinna som åran sitter på Neog; årtull, (som sitter i **roningi**); vanligen blott en, då åran ligger akter om tullen, men stun-

dom har man två, då den akterSta heter **halda-tulli** (*håll-tulle) FCS.

***tulp** **tullp** FLCS m., liten gosse.

tulpan, se **vatten-** och **åker-tulpan.**

tulta s. **tulta** Neog; *tùlta* NR, VB HG, en liten flicka.

tulta v. **tulta** Neog; **tållta** FS; CS; BU; FL, (LÄ); *tùlta* NRHG, tulta åstad som små barn Neog; tulta, gå smått, som små barn S; CS. **Barnin tållta yttar** FCS. **Gubben u källingi de tålta si yfvar gärde'** . . (visa) FL, (LÄ).

tum **tumm** F; *tum* BR, NRHG m., bf. *túman* BRHG; pl. *tumar* LK: 1) tumme S; HG. **Sätta tum pa** (= **tumma pa**), besegla ett löfte CS, S. 2) tredje (påspikade) hornet på tjugan F. — **tum-ände** *tumande* EKWss m., pl. **tumm-ändar** S.

tumla **tumble** VB, (i visa).

tumlare, se **smör-tumlare.**

***tumling** **tumling** Neog, Sahl, Ba; CS, FS; CS; (L); RN: VB; *tùmlıng* ABNC; *tumlıngg* GBJ m., bf. **-en**, pl. **-ar** F: 1) tum, pollex Neog; tumme (på handen) FS; CS; RN; VB, (på handske) FCS. 2) det tredje och mest utböjda benet eller spetsen på en hötjuga CS; FS; CS; J. 3) bränvinstumlare CS; tumlare; bägare af silver, användes förr i st. f. brännvinsglas ABNC. Fg. þumlingr, tumme. — **tumling-liten** **tumlingeläiten** CS; (L); *tumlıglæıten* LK m., tummeliten K; (fågel) Troglodytes europæus S, (L). **-reva** f. bf. **tummlingraivu** NS, = följ. **-reve** **tumlingraive** (F), L m., bf. **-en** L, vecket, öppningen mellan tummen och pekfingret. ***-smirska** **tumlingsmisskå** GA; (L); RN f., tumsmörgås (påbredd med tummen).

tumma s. **tumma, tumma pa,** (**sätta tum pa,** sätta tummen på), lofva något säkert och dervid sätta tummarne samman.

tumme **tumme** S; *tumı* EKWss [rspr.] m. Jfr **tum.**

tummel **tummel** (L), RN m., bf. **-len**, bleck-, silfvertumling, [tumlare].

tummeliten **tummeliten** S; Hasselgr. Gotl. fågl.; **tummeläiten** CS m.: 1) den minsta fågel som finnes på Gotland, kungsfågeln? CS; Troglodytes europæus S, T. parvulus Hasselgr. [Sägen: tummeliten blev fåglarnas konung genom att sitta på örnens rygg] S. 2) sagofigur. Jfr **tumling-liten.**

***tummeltott** **tummeltått** S; CS m., rolighetsnamn på tummen.

***tummetott** **tummitått** F; **tummetått** S; CS m., tummen. Pl. *tùmatótar*, blåklockor HETg.

tun **tun** Neog; Schoum; Tft; I 98: 14 a; Linné res. s. 176; Sahl; Ba; Ln; S; CS; **thun** Aln; **theun** I 100: 18; **täun** S; CS; Ln; F; BU; *taun* FN 345; *taun* allm. HG m., bf. **täunen** L; VB; dat. **tunì** Tft; **tuni** Bröll.-d. 1738 a; pl. **tunair, tuna** Tft; **täunar** FCS; [dat.] **tunåmä** (FL), gärdesgård, stängsel.

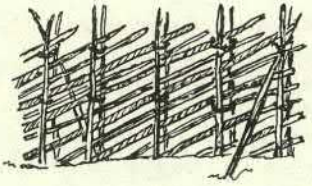

All omgärdning kallas på Gotland "tun" . . Den mästa tun eller omgärdning är här af trä och består i "troder" (det allmänna namnet) eller **trolar,** mäst af gran, **staur,** helst af ene eller af de gröfsta grangrenarna

och vid 3 aln:s längd samt af **bandar**, alltid af ene, hvilka läggas i blöt lång tid förut i en "brya", innan de användas till "tyning" eller då man skall "tyna", d. ä. gärdsla. Somliga bruka "tvåbandetun" eller med 2:ne **bandar** tynt, och denna anses för den starkaste, andra tyna "trebandetun", uppsatt med 3:ne **bandar**, hvilken dock anses svagare. I vissa socknar, såsom i Eista och Sproge, brukes alltid, då man tyner ny tun, s. k. **gaitä-bain**, d. v. s. att man vid hvartenda störpar nedsätter de gamla ännu något dugliga störarna, något på sned utstående liksom getben, hvilka blott nå till nedersta bandet, men dock betydligt stärka tunen. Dertill komma "stytt-störar", hvartill tagas de stadigaste enes-störar som . . stödja tunen vexelvis på hvardera sidan hvarannan gång. En sådan laggild tun är [2 aln] hög och bör kunna stå omkring tjugufem år. (Omtänksamma landtmän skala och **raisa** (rensa) sina stör hela år innan de brukas, då de först brännas i störändan för rötan och få sedan stå upp- och nedvända på lilländan att torka). Man "tynar" mäst om våren [jfr **höst-tyning**], innan kornsåningen, då en karl skall kunna hinna [omkr. 150] famnar tun, till vilken beräknas [12—14] **varpar** troder och [omkr. 20] **bördar** stör och **bandar** . . Till detta skall en **sårk** eller **tös** under tyningen **bäda bandar**, och gör han det ej väl, så får han smaka **bandekaka**, d. v. s. får stryk af en **bande**. . . Men i södret i allm. och i synn. i Stor-södret, der nu mera ingen skog alls finns har man öfverallt nästan endast gärdesgårdar af sten, **staintunar** eller **stainvastar** . . S. "Tun" nyare, **gärdsgard** äldre[!] F. **Bandfastar täun**, god gärdesgård F, [jfr **band-fallen**]. **Gor** [god] **täun** F. **Fläia upp an sundrugur täun**, laga upp en söndrig gärdesgård BU. Så gode vänner att de "ej ha tun mellan sig" VY. **Bei tuni**, wid gärdesgården Tft. **Bi uss der star a Ros, sum skuller yfwer tuni** Bröll.-d. 1738 a. **Jälpa yvar täunen**, kyrktaga S. **Sätta pa täunen**, besegra L. **Hästen rändur så ofelugur langs alla täunar u vill äut** FCS. — SSk 45, 48. — Jfr **barr-**, **bryt-**, **bråt-**, **gat-**, **halv-**, **hel-**, **läd-**, **löp-**, **ris-**, **räck-**, **ränn-**, **skid-**, **spil-**, **spilter-**, **stekel-**, **sten-**, **stånd-**, **ut-** och **vast-tun** samt **bande**, **grind**, **gårds-huvud** (**-möte**, **-vinkel**), **led**, **läd**, **stör**, **troder**, **trola**, **utgård** och **vast**. — **tun-bande** täunbande S. **-darr** m. bf. *täundärn* LHG, gärdsgårdsglindret (syns, då det börjar bli varmt om våren). **-hål täunhul** S, hål i gärdesgården. **-hörne täunhörne** F; VB n., gärdsgårdens vinkel i plan. Jfr **gårds-vinkel**.

-möte täunmöte L; NS n., då 2 tunar mötas i rät linie. **-stjälk täunastjällk** FS; CS m., litet kvarstående stycke af gammal tun. **-vast tunwast** Neog; **täunvasst** LCS; stengärdesgård. **-vinkel täunvinnkäl** SUCS m., se **gårds-vinkel**. **-vise täunaväisi, -ä** FCS; **-e** F; **täunväise** CS; *taunvɛ̜ɪsə* GBJ m., bf. **-an** F, den utstickande spetsen af en **täun** under **töiningi**; **täunens** linea och och riktning i marken; spåret i marken efter en borttagen tun FCS; märke efter en tun F; grundstenar af en gammal vast (se d. o.) GBJ.

***tuna** **tunä** RN, gärdsla. "Man **tuna** (tyna) först o. **bugga** (bygga) sen!) sad Mass Änggarde RN. Jfr **tyna.**

tunder **tunder** Hilf; S; **tundårr** F; **-ur** FCS; **-ar** CS n.: 1) sköre, fnöske. 2) bråte, skräp som läggs kring humle (FH)S, CS; hannhumle (FH). — **tunder-hytta** **tundurhytta** FS; CS f., skörask. **-krus** **tunderkrus** Sahl; **tundurkräus**; **tunndårr-** FS; CS; **tundar-kräus** F[!]; L n., skördosa, -ask.

tung **tungur** FCS; *túŋgur* FN 321; *túŋgar* L, VBHG; n. tungt RN; komp. *týŋar* BRHG. **Mallden jär tungur, han jär mäldräikur** FCS. **A tungt arbude** (arbete) RN. — **tung-*boen** **tungboen** CS, tjockklädd, tungt klädd, så att man deraf blir ovig. **-hörd** **tunghåird** CS, lomhörd. **-lupen** **tunglupen** F; RN, "tungtrafven" F; gammal, (som ej orkar löpa) RN. **-travad** **tungtravar** FCS, stötande under trafning (häst). **-*traven** **tungtrafven** S; CS; (om en häst), som trafvar tungt, som bär tungt, stöter.

tunga **tunga** BU; **-å** L; *tuŋgå* FL, LÄHG; GHHm; ABNC; EKWss; GBJ f., bf. **tunga** F; **-u** AG: 1) tunga. 2) (i vagn): går igenom frambanken, och uti hvilken både tisseln

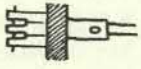

och skäftstången sitter BU; hvaruti **langviten** sitter F; (AG; L); det från framkälken (eller framvagnen) bakåtlöpande stycke vari mittstången fästes GHHm; *tùŋgu* går tvärs igenom "framredet" LHG. Jfr bild s. 216. Se **vägre.** 3) = plös, täckstycke i öppningen på en känga S; HG. Fg. tunga. — **tung-bast** **tungubast** FCS; **tungbast** CS m., n., bf. **tungäbastä** L: 1) tungband CS. 2) tungspene L.

tunn **tunndårr** F; **-ur** FCS; **tunn** F; BU; *túndur* FN 305; *túŋar* FLHG; HBTg; ack. **tunnan** F; f. **tunn**, ack. **tunna** FS; CS, n. **tunnt** FCS, komp. **tynndur**; **tyndri** FCS; **tyndre** F; **tyndra** FCS, **tyndari** F; BU; *týŋar* BRHG; HBTg; sup. **tunnast, tynnst** FS; CS; **tyndast** BU. **Ha gråiten tunnan,** ha gröten tunn F. **Gära yksi tunna,** göra yxan tunn FS, CS. **Jag vil inti ha dä tyndra** FCS. **Tunnt drikkä** LCS. Jfr **åker-tunn.** — **tunn-hjärnad** **tunnjännä** CS, ömtålig, vresig. **-*härt** **tunnhertur** FCS, [tunnhårig]. **-*laktig** **tunnlagtugur** F, **-ugar** HL, tunnaktig. **-rå** **tunnråd** L, **tunnrå** (flata) [kakor]. — **-skalad** **tunnskala'r** FCS, med tunn ytved.

tunna s. **tunna, -u** FS; CS; **-å** VB f., bf. **tunna** F, ack. **tunnuna** FCS, tunna; tröskverkstunna; [svarthumlans (se d. o.) honungsgömme]. **Taë nå idra tunnu!** F. **Tunna jer lak** [läck] F. **Ta u flytt äut tunnuna** FCS. **Tröi tunnur land** [tre tunnland] FCS. Jfr **böke-, drycke-, smör-, socker-** och **tröskverks-tunna.** — **tunn-axel** **tunnoaxel** F; **-ul** FCS m., [i en tröskverkstunna]. **-*bänd** *tùŋabánd* F HG m., tunnband. **-*bändare** **tunno-, tunnu-bändari** FS; CS m., tunnbindare. **-gök** **tunnagauk** FCS: "**sunnagauk—tunnagauk**". **-land** **tunnuland** n., pl. **(tröi) tunnur land** FCS. **-ring** **tunnoring** FS; CS m. [beslag på en tröskverkstunna] (1).

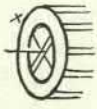

(1)

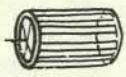

(2)

-slaga tunnoslaga FS; CS f., [slaga i en tröskverkstunna] (2). **-sprund tunnsprund,** bomärke □ vid L. Gläfves i BS m. fl.

tunna v. **tunna öir** F, göra tunn.

tupp s.[1], se **hane.**

***tupp** s.[2], **-a** v., **-e** s., se **topp, -a, -e.**

tur *tau̯r* F o. allm. HG m.: 1) lycka, lyckträff HG. 2) se **tork-** och **vät-tur.**

tura v. **täura** FS; CS; **tura** F; **-ä** HI, länge hålla vid, fortfara; dröja, **för langt att täura,** hålla på med F; vänta på F; HI, (mat, om kräk) F. **Täura mä frausa,** hålla ut att frysa FCS. **Täura pa,** att tära på, vänta på, fortfara med F.

turas täures S, CS, ha tur, lyckas med något. *da vi̯d int tàu̯ras,* det ville inte lyckas [med boskapsavel el. dyl.] BRHG.

turk turk F, BRHG; **tyrrk** GA m., turk, tyrann, bandit. *liv sam an turk* leva rövare, väsnas, regera BRHG.

***turra turra** F; BU; NO, dåna (såsom brinnande eld) BU; dundra, trumma (om **tåila,** spillkråkan) F; NO. När **tåila** . . sitter och **turrar** högt oppe på torra talltoppar blir det torka F. — ***turr-ved turrvid** BU m., risved som brinnande **turrar,** knastrar.

***turr-pisse turrpisse** BU m., penis.

tusen täusan FS; CS; **-en** S; *tàu̯san* FHG; *tæusn* LK; *tàu̯sn* allm. HG. Fg. þusant, þusind Runkal. — **tusen-skön täusenskön** CS m., Bellis perennis. **-tass** "tusentass" S, fjäsk.

tusende täusandi, -ä FCS; *tausnda* LK.

***tuser tuser** Sp, två gånger. Jfr **tysvar.**

tusk tusk CS n., brottande, lek, vad.

tuska v. **tuskä** S; CS, (med en), vara sträng, hård, illa handtera någon S; rasa (med en), färdas oaktsamt, förstöra under lek och ras CS.

tuskning tuskning S, tillknyffling, uppruskning, kok stryk.

tut täut CS n., tjut.

tuta s. **tute** Sahl; **-ä** S; **täutä** CS; **täuta** FS; CS; **-å** F f., pip på en drickskanna; fingertuta, en bandage om såradt finger Sahl; fingertuta, bandage CS; S; pip, tuta, rör på en tratt el. dyl. S; FCS; tuta deri **svikken** sitter F. Jfr

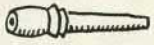

drick-, finger- och **rock-tuta.** — **tuthål täutahul** FCS n., [hålet i en "dricktuta"].

tuta v. **täuta** F; **-ä** CS; **tutä** S, impf. **taut,** pl. **tuto,** sup. **tuti** F [se **tjuta** v.], tuta, blåsa i horn F; CS; i en pipa S. — **tut-horn täuthånn** FL, (getbockshorn).

***tuttra tuttra** Sahl: **tuträ** L, låta som dufwer ell. haren Sahl; kuttra, ropa, ge ljud, läte L.

tuva täugå HM; VB; **tugu** FI, SU Kn; **täuä** CS; **tävva** FS; CS; *tâva* FN 358; *tàu̯a* FL, LÄHG; ABNC; *tæuu̯a* GBJ; *tæu̯ga* VBBn f., pl. **tugår** SUKn; *tàu̯ar* L, *-ar* NRHG. Jfr **lind-tuva.** — **tuv-dans täuadans** F; BU; **täuä-, tuä-dans** S; TO; KB; *tàu̯dâns* LÄHG m., ställe, gräsvall full med tufvor F; BU; HG; tufvigt ängsstycke, emedan **de sma uudar jårdi** tros stiga upp i tufvorna, der de sedan dansa FO, KB.

tuvig tävvugur FCS.

tvaga v. **tvaga** LÄ; **-ä** CS; pres. **tvagar** FCS, två, tvätta CS. **Tvaga av,** musta ur (om rost till standdricka) LÄ. **Tvagä äut,** urvattna

CS. **Tvages äut**, vattnas ut (OH, BO) CS. **Vattni tvagar liten** [färgen] **ör garni** FCS.

tvagen tvagen CS; *tvą̀gan* BR, GA, LHG, blek och klen till utseendet, liksom uttvättad, utlakad CS; om en som legat länge sjuk: *han æ haɪl tvą̀gan* BRHG; blek, klen till utseendet: *bláɪkar u tvą̀gan* LHG.

tvagna tvagna FCS; -**ä** CS, bli utvattnad FCS. **Tvagnä (äut)**, blifva blek, börja se utmustad ut, utlakas CS.

tve-(tvi-)bak tweback Neog; **twebak** S [m.?], pl. **tvèbakar** F, (VB); **tvöjbakar** [!] öJKn; äro skorpor [!], som sätjas ansin i ugnen; panis bis coctus; dan. kauring Neog; en sort syrligt bröd, som sättas två och två på hwarandra i ugnen S. Ofta brukar man sätta 2:ne sådana [rågbröd] på sig i ugnen under "bakningen", då de bli bredare och flatare samt få en fin, behaglig syra och kallas då **tvebakar**, de sättas sedan skilda åt ånyo in i ugnen, der de vanl. få stå öfver natten S. **-baka tvebakä** CS; *tvaɪbą̀ka*, *-u* GHHm f., pl. *tvaɪbą̀kar* BR, GGHG; GHHm; *tvæɪbą̀kar* LHG, två vanliga brödbullar läggas efter utbakningen ovanpå varandra och gräddas så. Efter gräddningen skiljas de åter igen; det bröd som legat ovanpå kallas *pa-tvaɪbą̀ku*, det som legat under *undar-tvaɪbą̀ku*. Sedan ugnen blivit svalare, sättas *tvaɪ-bą̀kar* . . åter in i densamma för att bli *ugssugna* och erhålla därvid en surare smak än annat bröd GHHm. **-flak(ig) tvèflakur** RN, (stuga) med **flakar** åt två håll. **-*fälla tvèfällda** FS; CS f., nedersta tagelsnöret närmast torskkroken, 1 aln långt snöre af tagel, flätadt, som **laikinde** [lekaren] sitter uti och tillika bär jernlodet (1 ℔ tungt), hvilket hänger $^1/_2$ aln öfver kroken

S; CS; öfre delen (dubbel) af **käutatavve** CS. Jfr **smälta s.** **-*grensel tväigrainsäl** FCS f. [tvågrenighet; något tvågrenat]. **-grensle tvègrainsle** F; **tväigrainslä** FCS, grensle. **Sta tväigrainslä**, skräfva FCS. **-görding tvegörding** RM; L m., bindsel medelst 2 tåg (t. ex. då man **gördar** ett hö- el. sädeslass) L; en stor sättningssten [?] RM. **-hacka tveijhacku** I 100: 18, ett gammalt stod. **-*hakla twihakle** Sp, en sporre. **-*hokad tvehokar** FCS, n. **tvehoka** F, tvekloig, krokig. **Tvehoka** (t. ex. **käkkse**), brukas vid **käutastrand** F; *at tvèɪhą́uka kàksa* FHG. Jfr **käxe**. **-klyft tveklyfft** RN f. [klyka, se **garn-sticka**]. **-*kåta tvèkåta** FS; CS f., klyft. **-*kåtig tweiqwatuer** Neog; **tve-, tvei-, tväi-kåtugur** FS; CS; n. *tvèɪką́tut* FHG, tweklufwen Neog; tvåklyftig, tveklufven (gren) FS; CS; ~ *traɪ* (träd) FHG. **-ljus** n. **tveljaust** FS; CS, ("l":t och "j":t uttalas alltid särskilt), då man mellan spisen och ljuset (på bordet) eller dagsljuset ute och lyset inne ej kan se bra. **-lyse tvelöise** F n., dager och eldslyse. **-*lämma s. tvèlämbå** F, (GA), **-a** FCS; **-ä** S f., bf. **-u** HM; pl. **-ur** (GA), tacka som har 2 ungar; äfven 2 nötter i en klase, [sådana läggas i lammhuset för att tackorna skola bli fruktsamma] F, GA. **-*lämmad** f. **tvelämba** F; **-ä** VB; **tvelämmä** S, (e), tacka med 2 ungar; **a tvelämmba nyt**, nöt med 2 kärnor, af hvilka

man bör äta blott den ena. **-*lämmig tvelämmbur** (BU), f. **tvèlämmbu** BU, HM, (NS), tacka med två ungar. **-männingsbåt** m. bf. "tvemänningsbåten" SH 35, se **torsk-båt**. **-*sym** n. **tväisöimt** AG, (L), oredigt för ögonen. **-syna tvesöina** GA: **dä tvesöinar för augu**, då det mellan dager och ljuslyse är svårt att se. **-synas** *tveisøynas* GBJ; pres. **tvesöines** L, synas dubbelt J. Det **tvesöines för mi**, det syns oredigt för mig L. **-synt tveisöintar** F, **[-ur]**, N. **tve-** FCS, **tväi-söint** FLCS; som man ej tydligen kan se eller utreda F; (adv.) när man för **diska** [dis] icke kan se rätt klart på sjön, men dock något FCS; när himlen ljusnar från två håll FLCS. **-tanke tweitanka** Neog; **tvetanki** FS; CS; **-ä** HLCS m., pl. **tväitankar** (F), FLCS; **tvètankar** ÖJ, tvekan, tvehågsenhet S; CS. Jag står i **twetanka**: jag är twehogsen Neog. **Sta äi tvetanki um** FS, CS. **Sta äi tvètankar**, vara brydd i tvifvel ÖJ; **sta äi tväitankar** (F), FLCS. **-tydande tväitöidändi** FCS, tvehågsen, tvifvelsam. **-tydig tvetöidagur** FS, CS, tviflande. **-tät tväitetur** FCS, tvetåtig [om rep]. **-*vintra tvevittrå** L; RN; ÖJ; HM; VB; **tveiviträ** VBKn f., 2 års gammal tacka RN; HM; två års tacka, som ej lammat L; VB; ÖJ; ett lamb som är 2 vintrar gammalt VBKn, S. **-*vintring tvevittring** HM m., två års bagge.

***tvek tvik** CS; FCS n., tvekan, ovisshet. **Hä skall inte vara nåkå tvik mä dä** FCS. **Dä jär ingä tvik um** CS.

tveka tvikä CS.

tvet tweit I 96: 4; **twait** Neog; Aln; **tvait** Sahl; Ba; S; CS; F; BU; AG; L; *tvaɪt* allm. HG; bf. **-en** S; pl. **-ar** F; L: 1) yta, är thet ytterst brädet af stocken Neog; det bräde som först afsågas I 96: 4; sågbak Aln, Sahl, Ba; bake, brädbake F; BU, (ytterst i stocken) L; det yttersta halfrunda brädet, då en stock sågas CS; HG. Jfr **bakspån, såg-tvet** och **ut-skott**. 2) thet sneda såret, när en stock hugges twärt af Neog; den vinkelformiga nedhuggningen i en stock, då den skall sönderhuggas till ved CS; nedhuggning i stock F; BU; inhugg i träd (det sneda heter **tvait** — jfr **skörd**) L. **Jo, i tvaiten, mormor!** (ordst.) S. — Jfr **käringtvet**. — **tvet-stump tvaitstump** F, pl. **-ar** [kort sågbak].

tveta v. **tvaitä af** CS, grofhugga, (föregår släthuggningen).

tvi tvi S; CS; **tväi**; **tvåi** S; CS; FS; CS, fy; tvi! **Tväi, (tvi), vardes!** fy! fy vale! tvi! S; CS. **Tväi vardis dig!** FS, CS. *tveɪ vɑdes*, fy VBBn. **Tvåi**, säges till en hund, då man kastar något för honom att springa efter och ta fatt, apportera S; CS. **Tvi, tvi, tvi! spyttar** svalan och **hagguspeiten** S. **Tvi mig, sum gaf dig bot** [sade havsfrun] F. "Tvi för mig!" [då man spottar för sig i kurra gömma] S.

tvia v. **twia** Neog; **tväia** FCS, **-ä** CS; FLCS; **tvia** S; **-ä** CS, säga tvi. **Twia** en eller åt enom: spotta åt, och säga twi tig Neog. **Tväiä at**, säga tvi! FLCS. Då **tåilu spyttar** el. **tviar** (säger tvi) blir det regn L. — **tvi-sam tväisam** S, förkastlig, att säga tvi åt.

***tvil tväil** L f., bf. **-i**, en lång stege, förspänd med en häst, som gick mellan 2:ne stänger från ändarna, hvilken således släpade längs marken och tvärs på hösträngen.

***tvila** **twila** L. soc.; **tvile** I 98: 14 b; Ba, Sahl; **tweila** Neog; **tveila, -e** KÄ; VS; **-e** Ba; **tväivlä** FLCS; **twilo** [dat.?] (i visa) Wallin f., en harf, ther hö kiörs tilhopa med Neog, (likn.) L. soc., Ba, oskodd släde I 98: 14 b, Ba; Sahl; CS; (alias träsläp) I 98: 14 b; ell. "träsläp", foderkälke att släpa foder i land med ur myr och på ängar, med medar, oskodda, af ek, alm, gran eller **apald**, också att köra ved med, i synnerhet när det var **blaut sump** KÄ; foderbår (vid myrslåtter), = **närra** VS. **Riddaren . . sagum wör koira med twilo** (i visa) Wallin. "Köra med tvile" SÅ 48. — Se **närra** s. (med bild).

***tvila** v.[1] **tväilä av** el. **in**, köra in hö (i ängar vid gården) med **tväil**.

***tvila** v.[2] **tveila burt** F, borttvina.

tvilling **tvèling** L; RN [m.], pl. **tvelingar** (F, L); RN, (VB); **tväilingar** AG, tvilling, -ar; (pl.) 2 kut-**lègre** inom samma slagnät RN. — **tvilling-*e** **tveling-e** L; RN f., tacka med 2 ungar. **-kalv** m. pl. **tvèling-kalfvar** EK. **-nöt** **tvillingnyt** (F, VB) S; **tvèlingnytt** L, två hopvuxna nötter, (i ett **flus**).

tving **tving** S; CS m., snickares tvinghake FS; 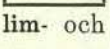 CS; tvingskruf FCS. Jfr **lim-** och **skruv-tving**.

tvinga v. **tvinga** FS; CS; **-ä** CS; *tvi̯ŋga* GHHm; (*-i̯-*) HBTg; impf. **tvangk** F; **tvank** FCS; *tvaŋk* FN 317; *tvaŋk* GHHm; *tvaŋg* FLHG; pl. **tvungo, -u** FS; CS; sup. **tvungi** FCS; *tvuŋga* GHHm; perf. part. m. *tvùŋan* L, *tvùŋgan* VBHG, n. *tvuŋga* BTHG; HBTg; pass. inf. **tvinges** NS, tvinga; hopskrufva FCS. **Tvinges med någe**, dragas med något ondt NS. **Dä jär tvungä**, det är nödvändigt CS. *i̯a æ tvùŋan* (*ti kai̯r dæi̯t* etc.), jag måste (köra dit o. d.) (mycket vanligt uttr.) BRHG. Fg. impf. *þuang*.

***tvingsel** **tvingsul** FCS; CS; **-el** CS n., spänning (**dä situr äi tvingsul**); äfven väderspänning; tvång CS.

tvings-mål **tvinngsmal** F n., tvång, nödtvång. (Jfr **tvångsmål.**)

tvinna v. *tvi̯na*, perf. part. *(hand-) tvuna* EKWss, tvinna garn. "Storgarnet" skall vara "tvunnet" KB.

***tvinne** **tvinne** L, **-a** F m., tvinnad tråd. Jfr **hamp-** och **lin-tvinne.**

***tvint** s., se **kvint.**

***tvitter-sint** *tvi̯tarsintar* VBBn, vankelmodig.

***tvittrig** n. **tvitrutt** EK, tvifvelaktigt.

tvivel **tväil** FCS; *tvæi̯vul* FHG n. — **tvivel-aktig** pl. *tvæivalaktua* LK.

tvivla **tväivla** FCS; **-ä** CS; *tvâi̯la* FN 302; *tvæi̯vla* FHG; **tveilä** RN; *tvèi̯vla* BRHG. **Tveila pa**, tvifla på RN.

***tvivling** **tväivling** LCS m., tvehågsen, obeslutsam menniska.

två m. **twair** Neog; **tvair** FS; CS; **twa** Neog; **tva** FS; (y.) F, FL, LCS; L; RN; NS; HM; VB; SU; f. **twar, twa** Neog; **tvar** FCS; **tva** FS; CS; FL, LCS; L; RN; NS; HM; VB; SU; [m. o. f.] *tvą* (†) GBJ; n. **tu** Neog; **täu** FS; CS; FL, LCS; RN; NS; HM; VB; SU; **tau** F, (ford.) LCS; *tau* FN 345; m., f. o. n. **tva** CS; FIKn; **täu** CS; L; *tau* HBTg; NSHG; *tau* GHHm; EKWss; GBJ, två; tu. **Jag sag di hässtaner badar tvair** (båda två); **jag mållka' di konar bada tvar, - kaupte di russen bade täu; - ropte barnen badar tvair** (om det är gossar), **- - bada tvar** (om flickor), **- - bade täu** (om det är en gosse

och en flicka); **han aigde tva stäutar, tva kor, täu russ** F. **Tva** nom. ack. (med subst.) FCS. **Tvair harar,** två harar; **dair varo tvair harar; jag fikk tvair** F. **Ner . . ha ingen hara u jag har tvair** F. **Karaner kåmo bader tvair** FCS. **Dä aru tvair,** de andra två FCS. **Vör varo tvair,** vi voro två (karlar) F. **Tva steigar,** = 40 (F), FLCS. **Tva, tva, tva kårrgar fissssk**! säger morkullan F. **Tva räkkgangar pa vasst** NS. **Tva taflur,** pl. f., två taflor F. **A graip mä tva täiur** FCS. **Tu lamb, tu ahr, tu hus, tu hundra** Neog. **Hitta ängi jär täu mannaslet** FCS. **Täu ställi** FCS. **Täu ar pa fiärdi steigen,** 62 (år) (F), FLCS. **Jitä täu sugel mot si** [se sovel] HM. **När han smaid itt saum, så smaid ja täu** (NR). **Di täu gingo u hurrtas** [hortas] **mä hvart-anna** FCS. **Täu-sla-tre** (lek, = **dridden,** se d. o.) S. **Sla äi täu,** dela i två (L), RN. *tau sorkar, tau kvaṇar, ṇar* [alnar]; *tau lamb; kluḳu tau* EKWss. — **två-axel tva-axul** F m., [då två "axlar" gått sönder i ett fiskegarn]. **tu-axel-maska täu-akkslemaskå** L f., hål, skada på nätet af 2 **akkslar** [som] äro borta, eller då 3 maskor blifvit en. Fg. m. tueir, f. tuar, ack. m. tua; n. tu. — **två- (tu-)bande-tun tvabandatäun** BR [!] CS; S; **tvåbandetäun, täubandtäun** S m., gärdesgård med 2 hankar [på vart störpar]. SSk 34. **-bet** "tvåbet" F [i kortspelet "spela Per"]. **-byggare** "tvåbyggare" S, [en sorts dubbel snurra; leksak]. **-flakad tvaflaka** S, "tvåflakig" SP, (hus) med brutet tak. **-fälla** v. **tvafälla** F, fälla mindre träd medelst blott två **tvaitar** (inhuggningar). **-*gent tvågaintar** (F), FL, tvåhornig (tjuga). **-*hörtig tvahörrtagur** FCS, tvåhörnig. **-klyving tvaklöiving** F m., litet träd, som klyfves till 2 **trolur.** **-*männing tvamänning** CS, "tvåmänning", "tvåmänningsbåt" F m., båt, som ros af 2:ne. **-*tät tvatètur** F, af två tåtar [rep]. **-*vintra tvavintrå** NS; VB; **-vittrå** RN; **-a** LCS; **täuvittra** S f., två års gammalt lamm, (tacka); gimberlamm, som icke fått lamm. **-*vintring tvavittring** HM m., 2 års bagge.

två v. **tva** (?) CS; jfr **tvaga** v.

tvång tvång VY n. **Dä var tvång dä,** nödvändig följd VY. Fg. þuang. — **tvångs-mål tvangsmal** (?) CS; *tvúgsmål* BRHG; *tvuṿgsmǫl* GHHm n., tvång, nödvändighet.

***tväd(a)re twedrä** Neog; **tvädrä** SUCS; **tvädare** RM; LS; CS; HM; **tjädare** [!] NS; **tvedur** LCS; **tvädar** CS m., bf. *tvèdan* (LE), BSHG, är ett stycke vti bakdelen af ett wagnsrede Neog; tvåklufven trädarm i bakvagnen CS; i en bakvagn, (i **bakrajde**) S. Jfr **vädur, vägande** s. och **vägare.**

***tvädel** *tvḛdal* VBBn m., bf. *tvèdln* BS, VBHG = föreg.

tvär s. **twär** Neog; **tvär** Sahl; FS; CS; (HH, ÖJ); *tvœr* FHG; GHHm; *tvęr* ABNC; GBJ f., bf. **tväri,** pl. **-ar** S, ett åkerstycke Neog; hwart och ett åkerstycke emellan diken Sahl; (likn.) Hm; åkerteg S; CS; NC. **Skåliga tvärar** SÅ 68, Jfr **åker-tvär.** — **tvär-unge tvärunge** EE m., liten åkertvär. -teg.

tvär adj. *tvœr* FN 333; n. **tvärrt; tvärt** F; **tvärt** RN; (adv.) *tvœrt* BR, NRHG. **Afventvärt,** tvärt af S. **Ha** [= sågen] **skärar mackar av en tvärt** RN. **Pa härrt u tvärrt,** vårds-

löst F. **Ta tvärt fran**, rymma, fly hals öfver hufvud F. Fg. þuer. — **tvär-fala tvärfala** FCS f., ståndträ midt på en grind. **-*fåk tvärfuk** S; LCS; **-fäuk** Ba, väderhvirfvel, il S; väderhvirfvel som förer dam med sig Ba. **-*fåka twärfuke** Sp, I 96: 4; Sahl; **twärfuka** Neog; **tvärfuka** BU; GA; **-å** L; RN, (NS); **-ä** HL; FL, SUCS; *tvǣrfu̯uka* VRBn f.: 1) wirfwelwind Sp; en wäderwirfwel, som förer **fuk** och damb med sig Neog; väderhvirfvel BU; SUCS; väderil L; tvärvind HLCS; dunst ur jorden som är farlig L. 2) hinder L. 3) vresig menniska, som aldrig har tid, som far ovårligt fram FLCS; envis menniska, som sätter sig på tvären HLCS; en som är envis, kommer tvärs på GA; tvär, stygg menniska BU; någon (kvinna) som alltid är i vägen, stridig RN; otillgänglig person Bn. **-kil tvärkäil** CS; "tvärkil" S, (F) m., tvärvigg; trumpen och förarglig menniska. **-käpp tvärkäpp** S; [den tvärt liggande käppen i **haugstikel** (hög-stekel)]. **-märke tvärmärke** L n., två och två märken i land, som der deras linjer sammanträffa på sjön, bestämma båtens eller "donens" läge t. ex. en kyrka öfver en tall och ett hus öfver en stor sten. **-spade tvärspade** RM; HH; CS m., spade med tvär spets CS; trädgårdsspade S. SÅ 68. **-spov tvärspof** EK; Kolm. m., Limosa melanura S; L. ægocephala Kolm; = rödspof. **-sticka tvärstickå** (GA) f., bf. **-u** GA; RN, på skottkärra (se d. o.) GA; på harfälla (se d. o.) RN. **-stock tvärstukk** FCS m., envis karl. **-strands tvärstrands** (VS), tvärs ut från stranden, [då man kastar anglar]. **-stycke tvärstykki** FS; CS f., gammal envis kärring. **-trä tvärtrè** FS; CS n., (= **leiti**, se **lätte**) 1 aln. 1: 6 långt, der begge

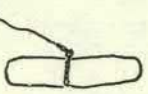

garnen äro hopsatta; med tåget midt om (jfr **kinka** s.). **-*vat** s. **tvärhvat** FS; CS f., trubbig **hvat**, trubbslipning; (adv.) hvässa så att "hvatet" (eggen) blir trubbig. **-vigg (-*vägg) tvärvägg** FS; CS; *tvǣrvág* FHG m.: 1) tvärkil, -vigge. 2) tvärvigge, ondsint FCS; HG.

tvära v. **tvära** GA; **-ä** TO, löpa tvärs för och dermed hindra vägen TO. **Tvära av**, vara envis, komma tvärs på GA.

tvärs tvärs S; CS; ÖJ; *tvæ̧s* FHG; *tvæs* BR, LHG; *tvaș* LHG. **Pa tvärs**, på tvären, tvärt öfver CS. **Han kummar tvärs pa som Strands stuten på Geislä hynsi!** ÖJ (ordst.). Öfver "striklet" springer man . . 3:o **tvärs pa**, då den springande med språng tar satsen midt framför "striklet".

tvätta tvättä CS. "**Tvätta upp kären**", diska tallrikar och kärl S; **tvättä upp**, diska upp . . CS.

(?) *tya tye Gs, **-ä** CS f., tok, fjolla. Jfr **tye**.

tycka *tyka* allm. HG. **Tykka pa** F, anse, tycka, mena. Fg. (pres.) þyckir.

tycke tycke S. Begge [de unga tu] hafva **gutt tycke** för hvarandra S. Jfr **ögon-tycke**.

tycklynt tycklynntårr AG; **tycklynter** MB, kinkig, tyckmycken. Jfr **kycklynt**.

tyckmycken tyckmycken S; CS; F, snarsticken, som tycker illa vara om (mycket) allt ting; nyckfull CS; missnöjd F.

tyda s. **töidå** VB; *tò̧da* L, NRHG; *tøyda* EKWss f.: 1) tecken, förebud VB. 2) ordning, reda, besked:

da ar int mik tøyda ma dan kalŋ, ma hans prat EKWss. *haŋ da ia int nag tøida meŋ*, honom är det ingen reda med LHG.

tyda v.[1] *tòida* BRHG, uttyda (skrivtecken o. d.). *tøidˌáut*, uttyda LHG; perf. part. *áutøit* FHG.

tyda v.[2] pres. **tyder**, perf. part. **tyder** Neog. Then hesten är intet **tyder** med 50 d.: han är intet betalt ther med. Thet **tyder** intet vpp ther emot: thet kommer intet ther wid vti wärde och godhet, är intet at likna ther emot Neog.

***tye** töiä LCS m., tok. Jfr **tya**.

***tyffla** s., se **toffla**.

tyg s.[1] *tøig* F, BR, GGHG n.: 1) tyg, (kläde). 2) [don, redskap etc.]. Jfr **åk-tyg** samt **djävuls-tyg** och **o-tyg**. — **tyg(s)-känga** pl. *tøigskaŋar* LK.

tyg s.[2], se **tög** s.[3].

***tygas** s. **töigas, tøgas** FS; CS, kännas vid, erkänna. **Töigas bäi**; kännas vid: **eï** [tackan] **vill inti töigas bäi lambi** FS; CS; **hann vill inti töigas bäi mi** FCS; ej vilja närma sig, ej tycka om FS; CS; vara rädd för, ej vilja erkänna fattiga fränder FCS; . taga vid, komma nära, åt F.

tygla v. **tyvlä** RN, tygla (en häst).

***tylft** **tylt** Sahl, PS; CS; **tylft** PS; **tyllt** FS; CS; **tölt** VB; *tylt* LÄ HG; ABNC; *tylt* FN 327; GHHm; GBJ; *tølt* HETg; EKWss; GBJ; m. [?] FS; CS; f. FS; CS; VB; Hm, HG; Tg; NC; Wss; J, bf. **tölti** VB; pl. **tylltar** FCS, tolft, antal af 12, gäller om träwaror Sahl; tolft, 12 stycken CS. **A tyllt pannakakur** . . FS; CS.

***tyl-kråka** **tylkraka** GU; **-e** VSK, spillkråka. Jfr **töla**.

***tylla** s. **tyllda** FS; CS; **-å** F; **-u** FCS f., tålsamhet att utstå, tålighet: **dä haddi han inti tyllda (-u) til att tula slikt.**

***tylle** **tylle** Wallin; GH; ÖJ; *tylɨ* GHHm m., liten strandfågel GHS; Hm; liten, grå med ljusa ben, gråfläckiga ägg ÖJ; lik tolken men mindre GHHm.

***tyllig** **tylldugur** F; **tylldуar** L; VB, tålig, beskedlig; (om små barn, som ej gråta) VB.

***tyna** v. **tyna** Neog; Aln; I 98: 14 a; S; Ln; **-ä** CS; **töina** FS; CS; **-ä** S; CS; AG; VB; *tøina* allm. HG; *tøyna* GHHm; EKWss; GBJ; pres. **töinar**, impf. **töinti** FCS; sup. **töint** FS; CS; perf. part. *tóindar* NRHG: 1) giärda kring en åker och eng, sepire Neog; gärda, gärdsla uppsätta en **täun** S; CS etc. Man skall "tyna" i **gaukteiden** S. **Jag har töint! . . Hur tet? Som grupasald** (groft såll)! F [i leken "veckla höns"]. **Töinä mä obarkade räkkur å oraista** (orensade) **staur, hä betöidar armodå!** (ordspr.) VB. **Töinä kalgardar**, [fig.], icke ro rätt fram på sjön VB. **Aftöjnä** l. **töjnä af**, afgärda CS. **Dä har bläit avtöine si**, har blifvit aftynadt AG. Jfr **in-tyna**. 2) **töinä** l. **tynä**, när fiskarena på hafvet skola hvila öfver natten läggas tufftarne ner på **rängnar** och årorna (sittande fast med hanken på tullen) läggas upp långs **umränningi**; detta sednare (blott årornas uppläggning) kallas **tynä** AG. Sedan man satt . . **töinar** man (med lägga upp årorna) F.

tynga s. **tynga** HU; **-ä** CS f., tyngd besvär (af värk).

tynga v. **tyngä** CS, betunga, nedtynga. *da týgaˌtil*, det ökar tyngden (om föremål som man bär på) BRHG.

tyngd *tyŋd* FHG f., bf. *-a*. —

tyngd-sten **tyngdstain** (RN), på harfälla, se d. o.

***tyngda** **tyngdå** F; **-o** FCS f., besvär.

***tyngel** **tyngul(l)** FS; CS; **-el** F n., bf. **tyngli** F, stora, runda grånstenar, som läggas upp på kutens hviloställen (kutstenar), att han må tvingas att gå till de kutstenar, der **domte** [fångstdonen] står. Är det på **käutalegri** lagda **tyngli** för smått, så **bukar** (buffar) **käuten** bort det med **nasar** F. — ***tyngelsten** **tyngul(l)stain** FS; CS m., pl. **-ar**: 1) stenen i land vid hvilken man gör **tavve** [se **tög**] fast när **käutanätet** **lètas** **upp**. 2) stenar, pålagda på en **käutastain**.

***tyngla** v. **tyngla** FS; CS, lägga **tyngul** på; lägga mindre stenar på en kutasten, på det att kuten ej skall gå dit, utan i stället till andra, der man har satt giller. **Tyngla ett käutalegri.**

***tyngsel** **tyngsull** FS; CS; **-el(l)** S; CS; **tyngsl** CS; *tyŋgsl* ABNC; *tyŋgsl̥* EKWss f., (m.[?] S), tyngd, last; tyngd (i hufvudet); (af värk). **Tyngsl i haudä**, tyngd i hufvudet, olustighet CS.

***tyning** **töining** CS f., bf. **töiningi** F, uppsättning af gärdesgård. "Tyning" i april, när tjälen är ur jorden F. Jfr **höst-tyning**.

***tynna** v.[1] **tynna** FS; CS; RN; **-ä** CS; impf. **tynnti**, sup. **tynnt** FCS, tunna, förtunna (ett bräde, soppa) FCS. **Tynna af**, göra t. ex. bräder tunnare CS. **Tynnä upp**, afhugga en bjälke på 2 sidor CS. **Tynna** ut, göra mindre af, förminska RN. **Tynnä (äut)**, förtunna, utsprida i tunnare lager än det förut var CS. **Tynnä äut**, förtunna något tjockt, uthamra CS. **Tynnä ör (öir)**, göra tunn FS; CS.

***tynna** v.[2] **tynna** FS; CS; **-ä** S; CS; VB; *tyŋa* BR, LHG; *tyŋa* GBJ; impf. **tynna'** FCS; *tynda* BRHG; *tyŋada* GBJ, tunna, påfylla, ösa uti CS; tappa dricka på tunnor VB; CS; hälla i J. **Tynna (äi, pa)**, tappa på tunna, kärl FCS. **Tynnä (äi l. pa)** tunna i, påfylla drycker etc. CS. **Tynnä** dricka på ett fat, slå ell. hälla dricka på ett fat S. *tyŋ drik pa kagŋ* GBJ.

***tynta** **tyntä** S; CS, (tunna i sig sjelf), dricka, ofta supa CS. **Tyntä äi si** CS; **tyntä** i sig, klunka S.

tyrann **tiran** Neog; **teran, töiran** S; *tøiraŋ* LK m. [skällsord].

***tyre** **tyre** L m,, penis bovinus; (= **tyremige** F). Jfr da. tyr, tjur.

tysk s. *týskar* HBTg; m. bf. **töisken** TO. **Hvad den Töisken kan måkä!** sad Suderguten om **gränkunningen** (grankotten) TO. Jfr **dansk** s.

tysk adj. **töiskar** GNT; pl. **töiskä** TO, tysk; tillgjord, högfärdig.

***tyssen** **tyssen** HM, tyst och tigande (af skam, rädsla).

tyst **tysstur** FCS; **töistur** CS; *týstar* NRHG; f., n. **tysst** FCS. — **tyst-*låta** **tystlata** L. soc., tystachtig.

tysta v. **tystä** CS.

***tystla** **tyssla** FS; CS, (adj., adv.), tyst. **Gakk nå tyssla** (sg.); **gaë nå tyssla** (pl.) F. **Di satu tyssla; däu skall vara tysstur** l. **tyssla; vill däu vara tyssla!** FCS.

tysvar (fsv.) **tuser** Sp, I 96: 4; **tyser** Neog; I 98: 14 a; **tyserä** I 98: 14 a; **tysare** S; **tysere** CS; **töisare** (CS) S, (**töisere** tror jag ej det sades . . CS); **tysärä** LCS, två gånger; "bruks här myket" Neog. **Fäm gangar näi u töisare täi u fäm gangar fäm u fämten, hvä jär de?** = 105 CS, S.

tå (*tia) s. teija Neog; tia Sahl, PS; täia FCS; teia F; täiä S; CS; *tåɪa* FN 343; *tàɪa* LÄHG; ABNC; *tæɪa* BRHG; *taɪa* GHHm; *tɛɪa* EK Wss; *tɛɪa* GBJ; *tæɪa* LK; *teɪo* VB Wss f., bf. täia FS; CS; *tæɪu* BÄ HG; pl. täiur FCS; tejur F; täiar S; CS; *tàɪar* LÄHG; ABNC; *tɛɪar*, *tɛɪar* EKWss, tå [på fot; på grep]. **Dä pirrar i täiar**, det kittlar i tårna S; CS. **A graip mä tva tejur** F. Fg. thia (B). — Jfr **grep-**, **lill-**, **spärr-** och **stor-tå**. — **tå-*bjälle** täjbjälle, -ä S; CS; täiubjälle F m., bf. *tæɪbɪálɳ* BRHG; pl. täiubjällar (F), stortåknöl S; HG; knölen vid både stor- och lill-tå S; CS; leden mellan stortån och mellanfoten VBHG. Jfr **lilltå-** och **stortå-bjälle**. -***höter** teiuhautur F n., mellan svangan (hållfoten) och tårna, under foten. -***knoll** täjknåll F m., knölen vid både stor- och lill-tån.

tåg s.[1] tug Neog, Tft; S; CS; FS; CS; BU; *tɪûg* FN 352; *tɪʉg* BR HG; *tʉg* ANHG; *tɪʉg* ABNC; *tɪʉg* GBJ; *tɛʉg* VBWss n., tåg; rep; som brukas till **sättnings-** och **silraip** m. m. BU. **Grannt tug**, smalt tåg FCS. **Låipa äut tug**, låta löpa FCS. Fg. (dat.) tughi. — Jfr **bagg(e)-**, **il-**, **sank-** och **vård(e)-tåg**. — **tåg-gunga** tuggunga S, [gunga av tåg med sittbräde]. -***stekel** tugstikäl NSKn m., en liten inrättning hwarmed smala snören spinnas; (= **stikel** L). **-virke** tugverke S n.

***tåg** s.[2], se **över-tåg**.

tåga s. taga Sahl, PS; FS; CS; **-å** F; L; *taga* EKWss; GBJ f., bf. *tàgu* NOHG, lin- och hamptågor Sahl; (lin)tåga F; Wss; J; HG; tågor, häckladt lin [mots. **to**] L; trådaktiga tågor i rofvor FS; CS. Jfr **hamp-** och **lin-tåga**.

tåga v. **tåga** GA; **sita o. tåga**, sitta och arbeta, hålla i med; **tåga** med, hålla på med enträget bedja.

***tåge** **tage** S m., tåga, lintåga.

***tågna** **tågna** (F), FL; **-ä** CS, förlängas genom spänning; töjas, ge efter för sträckning.

***tåk** **tuk** CS n., dimma.

***tåka** **tuka** Neog; **-e** Ln; **-å** L; NS; **-ä** Ba; CS; **toukå** F; **täukä** [!] CS; *tʉka* GHHm; NO, GG, HÖ (†) HG; *-u* GHHm; *-a* AGHG; *tɪʉka* ANHG; *-a* HBTg; ÖJHG; VBBn; *tɛʉka* EKWss; *tɛʉka* HMHG f., bf. **tuku** RN, töcken, dimma. **Tuku slar upp**, det klarnar efter dimman RN. Jfr **sömn-tåka**. — ***tåkragg** n. bf. **toukraggi** AG, slitna, tunna moln. **-rand** **tukrand** L m., tunn dimma morgon och afton. **-väder** **tukväder** RN; **-ar** S, snötjockt, dimma.

tål s.[1] **tul** FS; CS; *tɪʉl* FHG n., tålighet: **han har gutt tul äi sig**. *han gɪr sɪ àldra tɪʉ́l ma nɑga*, han ger sig aldrig tålamod med något FHG. — **tål-lös** **tullaus** CS, otålig.

***tål** s.[2] **tul** FS; CS n., bf. **-i**, röd lapp (med en sten i), som vid ett snöre nedsänkes genom ett hål på isen för att ditlocka simpor, som då huggas med ljuster.

tåla v.[1] **tula** Neog; Tft; FS; CS; HLCS; **-ä** CS; ARCS; **tu\a** RN; *tɪûla* FN 352; *tʉla* GHHm; LK; *tɪʉla* FL, LÄ, BR, VBHG; *tɪʉla* GBJ; *tɛʉla* EKWss; pres. **tul** Wallin; Samtahl 1771; F; HU; VSK; *tʉlar* NOHG; LK; impf. **tullde** FS; CS; **-i** FCS; **tyllde** LE; **tuldä** HLCS; **-e** CS; *tɪʉlde* BR, VBHG; *tʉld(a)* ANHG; *tɛʉld(a)* EKWss; *tulda* F, VBHG; pl. **tulldo** FS; CS; sup. **tullt** FS; CS; *tɪʉla* BR, VBHG; *tɪʉlt*, *tɪʉla* GBJ, perf. part. **tulldur** FS; CS: 1) tåla,

lida utstå, fördraga CS; HLCS. **Jag tul inti,** jag tål icke F; BU. **Ha tul inte årdä** Samtahl 1771. **Tula pa sig,** tåla, lida, utstå FS; CS. **Tula täiden,** afvakta FS; CS. **Tula täiden u päiska samvete!** (ordspr.) FS; CS. 2) dröja, påstå, vara, fortfara CS; F, HLCS; BR; ANHG. **Dä tulde yvar tva teimar** CS. *dɑ tṵ́la fɑ̀slɪt,* det dröjer fasligt (länge) BRHG. *dɑ tuld lɑ̀ŋgɑ,* det dröjde länge ANHG. Fg. þula. — **tål-sam tulsambur** FCS; **tul-sammar** CS, tålsam, tålig; långsamt (arbete).

***tåla** v.[2] **tula** FS; CS; BU; pres. **tular** F; impf. **tula'** FCS, fånga (simpor) på is genom nedhängd röd lapp. **Tula simpur** F; RU. **Tula yttar simpur,** med röda lappar på ett snöre narra simpan fram till iskanten och sedan slå henne med ljustran BU. **Tula yttur simpur** FS; SH 75. **Tula simpor** och **alakäula** F. **Tula upp simpur,** att hugga och draga upp simpor som man huggit F. — ***tål-lapp tulelapp** BU m., röd lapp, då man **tular** simpor. Jfr **tål** s.[2] **-vatten tulavattn** FS; CS, par famnars vatten, der man **tular yttur simpur.**

tålamod tulamod FCS; **tulmod** GA; *tṵlmɑud* LK. — **tål-modig tulamodagur** FCS; **tulmodug, -ugur** CS.

tålig tulugur, -agur FS; CS; *tɑṵluar* EKWss. — **tålighet tulug-, tuluheit** FCS.

tång s.[1] **tang** Tft; Ba; FS; CS; *tɑŋg* FL, LÄHG; GHHm; ABNC; EK Wss; GBJ f., bf. **-i** F; CS; pl. **tängur** FS; CS; **tängar** CS; *tɑ́ŋgar* FL, LÄHG; ABNC; EKWss; LK; bf. **tängunnar, -unär** FCS; *tɑggana* AA, AG HG; *tɑggana* (⏑ ⏑ ⏑) ABNC; EK Wss; GBJ; *tɑ́ŋgnar* LHG: 1) tång; kniptång, (verktyg); 2) träklämma,

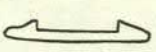
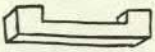

tving FS; CS. Jfr **smed-tång.** — **tång-hake tanghaki, -e** FS; CS m., hake af jern som slås ned i golfrien, att med kil tvinga ihop golfbräderna, att tänga med. Jfr **däng-hake.**

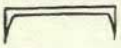

tång s.[2] **tang** FCS; BU; L m., knif(stift) (inne i skaftet) BU; L; rumptång FCS; L. Jfr **rump-tång** och **tånge.**

tång s.[3] **tang** Neog; Linné res. s. 201, 207; Sahl; Ba; CS; F, FLS; CS, sjögräs Sahl; hafstång Ba; S; ett sjögräs, som uppkastas af hafvet, och brukas som gödsel CS; Zostera marina F, FLS; CS; fin tång F; fint smalt sjögräs FCS; (sämst, oduglig) F; Alga angustifolia . . denna hålles före wara den sämsta Linné res. s. 201. Se f. ö. **släke** och jfr **sjö-tång.** — **tång-gräs tang-gras** F m., hafstång (sämsta). ***-släke tangsläka** GH; *tɑgg-slɑ̀ku* GHHm f., tång (= **hauter**) göder ej på lerjord, då blir blott ogräs och lök, men bättre på **stain-aur**; som bär bra råg S; sjötång Hm.

***tånga** s.[1] **tanga** F; GH; **-å** AG; L; HM, (NS); VB; SU; **-u** GH; **-ä** LCS; *tɑŋga* VBBn f., hafstång; ett slags släke (se d. o.); Zostera marina CS. Jfr **tång-släke** samt **höter, liva** och **ylle.**

***tånga** s.[2] **tanga** F f., örgrund under vattnet. [Säkerl. mask. (obl. form) = **tånge**].

tånge s.[1] **tangi** fS; CS; **-e** (F, LI, L); **-ä** FL; suCS; *tạgga* GHHm m.: 1) det af kniven som sitter inne i skaftet FS; CS; LI; (L); [jfr **tång**, s.[2]]; äfven på ett huggjern m. m. LI; tånge (i hästsvans, kosvans) F; jernspetsar att sätta skaft på GH Hm. Jfr **rump-tånge**. 2) landudde suCS. Jfr **tånge** s.[2]

tånge s.[2] **tanga** F; **-ä** suCS m., bf. **-an** F, hafstång (sämsta) F; Zostera marina CS. [Trol. fem. = **tånga** s.[1]).

tåp tåp VY m., våp.

tår tar FS; CS m., pl. *tạrar* LK, tår, tårar; droppe, skvätt. **Sla an lillan tar**, en liten tår FCS.

tårta tårrta F; *tạrta* BRHG f., bf. **tårrtu** L, tårta (bakelse).

tåt tat CS; FS; CS; *tạt* GHHm; ABNC; GBJ m., bf. **taten** CS; *tạtn* LK; pl. **tatar** F, part, tåt i tåg (en särskild). "Vara på tåten", på god. väg Sahl. **Kumma pa tåten** S, [komma i farten e. d.]. **Hjälpä, kumbä pa taten** CS.

***tåte tatä** CS m., t. ex. **hartatä**, hårtofs; part, ett rep, band eller tross. Jfr **hår-tåte**.

tåtel s.[1] **tatul** FS; CS; **-ål** FCS; **tatel** öJCS; *tạtl* LK m., Agrostis spica venti CS; Apera spica venti CS; K; Calmagrostis epigeios CS. Jfr **åker-tåtel**.

tåtel s.[2] **tatul** FS; CS m., gammal mager **käutakarl** (både bland **grakäut** och **väikari**) FCS, gammal mager, tandlös "kutkarl" (med 1 Lʊ̈ späck) F; blott **gra-kut** F; gamla magra kutar (hanne och hona) fins både bland **grakäut** och **väikari** F; hvit själ med svarta fläckar, som är mycket var och kvick FLCS; BU. — **tåtel-böjare tatulbåigari** FCS; **-e** F m., gammal mager kut (hanne). **-kut tatulkäut** FCS; (BU) m., hafssjäl, svart och hvitfläckig, "taflig", ljusare, skygg BU.

***tåvlig tåvli** CS; **-ligur** GH; **tåvlen** FCS; *tạ̊vlın* FN 302; *tạ̊vlı* BRHG; ABNC; *tạ̊vlıar* VBBn; f. **tåvle**, n. **tåvlet**, pl. [n.?] **tåvlå** FCS, tåpig, våpig, sinnessvag, pjollrig CS; hönsig, pjoskig S; velig (fnoskig) HG; NC; våpig Bn.

***tåvling tåvling** F; VB; *tạ̊vlıŋ* BR HG m., fåne, halffjollig narr.

***täbbe täbbe** I 100: 18, räf. — ***täbbe-kött täbbekyt** I 100: 18, alt det som räfven bitit och dödat.

täcka *tạ̈ka* BR, LHG, täcka; lägga tak på. *tạ̈k tạ̈k*, lägga (ag)-tak på LHG. — **täck-foder täckfodur** F n., ag eller halm [att täcka tak med]. **-stakä täkkastake** FCS m., pl. **täckstakar** S, stake som ag inslås i taket med. **-vast** *tạ̈kvast* VBBn, gärdesgård av sten, särskilt hög och med en utskjutande kant [överst] för att hindra fåren att hoppa över. **-*åting täck-ating** F; GHCS, m. CS, f. S, gille, då man täcker fodertak.

***täda sig** s. **täda sig** Sahl, göra sig oren.

***tägel tägel** L n., bf. *tạ̈gla* LHG, tagelknut för **stainsnarå**, = sänket S; den knut varmed vart "stycke" snaror knöts ihop HG.

***tägla** v. **täglä** L; *tạ̈gla* LHG, knyta hop 2 **stycki** snaror.

tälja täla Neog; I 96: 4; S; BU; **-ä** S; CS; AG; L; VB; **tälla** F; BU; **-ä** CS; VB; *tạ̈la* BRHG; ABNC; HETg; GBJ; impf. *tạ̈lda*, sup. *tạ̈la* BRHG; ABNC: 1) tälja, räkna; säges om den som i **tälä gömä** letar reda på de andra S, (varvid han räknar till t. ex. 100) HG; endast i uttr. *tạ̈l gạ̈ıma* FL, BRHG; HETg; GBJ. **Tälla gåima** F; **tälä gåimä** S; **tällä**

gåimä S; CS; VB; **tälä gåimårr** AG; **täla bo** BU; **tälä stulå** L; t. **stulenn** VB, kurra gömma (lek). **Tälas** = pinas, "tryckas ute" (i långbo) S. 2) räkna pengar, (se d. o.) I 96: 4. Pref. part. **tälldur, -lld, -llt,** FS; CS; pl. **tällda** F; **-e** BU; L; **tälde** TO, räknad; snart räknad, få FS; CS: **fisken jär tälldur nå för täiden** F CS; (pl.) täljda, räknade, få, ej många BU; L; TO. **Tälldt,** sällsynt, sällan F. **Tällda gange,** sällan F. 3) förtälja, berätta CS. **Tälä (um),** förtälja, omtala S. **Täla yfwer:** öfwertala, intala, telja enom i sinnet Neog. **Yfvartällt,** (jag hade) öfvertalat EK. — Fg. tellia Runkal. — **tälj-ställe tälställe** LJ, [det ställe där den står som **tälar**].

tälja v.[2] Fg. telgia, skära. Nu blott i följ. sms. — **tälj-basse tälgebasse** Sahl, **tälgbasse** PS; **tällbasse** Ba; **-ä** CS; **tälgäbassi** FIKn; **tälläbassi** VBKn; **tjällabasse** F; **tällebasse** (BS); CS; **tjällgäbasse** LCS; **tjälgebasse** HM m., tälgknif Sahl; Ba; Kn; CS; slöjdknif F; stor tälgknif PS; CS; stor slöjdknif HM; öfverstor täljknif 1/2 aln lång LCS. Jfr **toll-basse.**

täljare tälare LJ, [den som **tälar,** i kurra gömma].

(?) ***täll** täll CS m. tall. [Trol. förväxl. med följ.].

tälle tälle L. soc.; NS; **-i** FS; CS; **-ä** CS; VB; *tælɨ* GHHm; *-a* HUHG; ABNC; GBJ n.: 1) tallskog, dunge FCS. 2) tallvirke LCS; GHHm; HU HG; GBJ; furuvirke ABNC; (coll.) af tall (ämnet) FS; CS; NS. **Dä är tälli allt i hop** F. 3) tallrise VB. 4) tall L. soc.; CS. — ***tälle-*butte tällebutte** CS, tallbuske. **-*bärra** f. pl. **tällebärrur** F, tallbarr. **-*flack tälleflack** Sahl; FL; GH; L, den tunna fladdrande barken på tall Sahl; tunnaste gula barken på tall S. **-flacka tälleflacka** PS, tunna barken på tall. **-*flädder tällifläddur** F n., tunnaste tallbark. **-gren** pl. **tälligrainar** F, [tallgrenar]. **-klapp tälliklapp** FS; CS n., späda tallkvistar, som afhuggas till fårfoder. **-kott tälli-, tällekått** F m., tallkotte. **-*kotta tällikåtta** FCS f., tallkotte. **-kotte tällikåtti** FCS; **tällekotte** F m., pl. **-ar** FCS, tallkotte. **-*kunning tällkunning** Ba; CS; VBKn m., tallkotte. **-*lunde tällelunde** (RM) m., lund af små tallar. **-mo tällimor** (F) f., tät strandskog [tallskog] vid hafvet. ***mossa tällemouse** AG m., bf. **-n,** kort mossa på tallar. **-*putt** m. pl. **tälleputtar** AG, tallbarr. **-*rise tälleräise** F; AG; **tälliräisi** FCS n., tallrise. ***skägg tälli-, tälle-skägg** FS; CS; AG n., den långa, grå mossan på tallarna (den fåren äta) F; lång; grön mossa på tallar AG; Lichen jubatus CS. **-*snärje** m. bf. **tällesnären** AG, det fina riset. **-strunt tällstrunt** GA m., en liten tall. **-*tryssja tällitrysa** FCS, tallruska.

tält s.[1] **tällt** FS; CS m., täljknif (som ej fälles ihop); slöjd- eller slagtknif. **Tällten** i sin läder**skeida** hade gubbarna alltid med sig i den långa "lumman" vid högra låret, då de i en hast, såsom vid fiske, ryckte knifven ur fickan togo skidan mellan tänderna och kapade t. ex. **smälta'** från **raipet** vid **städan;** [bars även i läderbälte]. — **tält-kniv tälltaknäiv** FS; CS m., = **tällt.**

tält s.*, se **tjält.**

tämja täma L. soc.; BU; FCS; **-ä** S; CS; (RN); *tæma* BRHG; LK; pres. **tämbur,** impf. **tämdi,** sup. **tämt,** perf. part. **tämdur** FCS. **Den stäure**

skymlen sum ingen kund' tämä (RN). **Täma stäutar** (lek), med tåg öfver axlarne och mellan benen, (då de två karlarne draga från sig) BU. **Tämä steutar,** en lek, då man söker dra kull hvarandra med ett par tömmar fästade vid fötterna af de täflande S.

tämjning tämning CS f., tämjande.

***täms tämns** [!] Neog; **täm(m)s** Sahl; Ba; S; CS; FS; CS; VB; SÅ 45; *tams* VBBn m. o. n., bf. **tämse** (LÄ), sicht eller fint såll af hårduk Neog; sikt, hårsikt, mjölsikt; fint såll S; CS. **Kaupa ann nöian tämms** FCS. Mlty. temes, têms, fint såll.

***tämsa tämse** Sp; **tämsa** Sahl; Ba; FS; CS; **-ä** S; CS, sikta (med hårsikt), fint sålla S; CS. **Tämsä Määl,** sichta miöl Sp. **Tämsa** miöl, sålla genom hårsikt Sahl.

tända *tanda* BRHG. Jfr **kvända.** — **tänd-hål tändhul** (F) n., bf. **-e** FCS, der kolmilan tändes.

***tänga tänga** FS; CS, (L); **-ä** HM; impf. **tängde** FS; CS; **-di** FCS; pl. **-do,** sup. **tängt** FS; CS: 1) dänga CS. 2) kila hop, hoptvinga bräder till en dörr, ett golf FS; CS; då man slår en jern-**vägg** [-kil] i golfrien och deremellan och brädet (vid golfläggning) intvingar en kil för att få golfbräderna täta HM; ånyo inlägga "loft". — **täng-hake** *tängghåka* VBHG m., en hake att klämma ihop golvbräder med. Jfr **tång** s.[1] och **tång-hake.**

***tängsel tängsel** f. CS; m. LCS: 1) jernhakar ⌐¬ som nedslås vid golffogning i lador etc. FCS. 2) tunnbindaryxa = **däxel,** se d. o.

tänja täna Neog, Sahl; FS; CS; **-ä** S; CS; (VB); *tęna* FN 316; *tęna* BRHG; GHHm; ABNC; LK; EKWss; GBJ; pres. **tän** FS; CS; **tänar** S; *tęnar* BRHG; impf. **tände, -di, -te, -ti** FCS; *tęnde* BRHG; ABNC; *tęnede* GBJ; sup. **tänt** FCS; *tęne* BR HG; ABNC; GBJ; perf. part. **(äut)-täntur** FCS: 1) tänja Neog; S; CS; FS; CS; vttänja Neog; sträcka ut t. ex. en skinnrem Sahl; draga (ut); hala, arbeta, ro F. **Nä tänar di jamt!** [då man "drager hank"] S. **Han tän,** han drar, halar, arbetar, ror (F). **Dä tän si,** det tågnar, länger sig (F). **Dä täns,** det tågnar F. 2) **täna** (= **stjärrta**), tröska stagget af korn. [Möjl. felskr. för **täina**].

tänjig tänig CS; *tęnuar,* långtrådig i talet, som tänjer ut sitt tal S; långsam [i tal] Wss.

***tänjsel tänsul(l)** FS; CS; **tänsel** CS; **tännsul** LCS; f. CS; n. FS; CS; LCS, uttänjning, sträckning, töjd; förmåga af uttänjning.

***tänjsla tänslä** LCS f., förmåga af uttänjning.

tänka tänka F; **-ä** CS; sup. **tänkt** S; perf. part. **tänktar** GA; NR. **Flajrä** [ungar] **had ja tänkt till u fa** (NR). **Tänka** något, misstänka, ana något galet F. **Tänkt** l. **tänktar,** misstänkt för S. **Var inte tänktar,** visste ej af GA; ämnade ej NR. *fǫrn han va tǫgktar um,* förrän han hade tänkt NRHG. Jfr **sen-tänkt.**

***tänt tännt, -ar** CS, tandad.

***täp** s., se **tep.**

täppa s. **täppa** FS; CS; BU; NS; **-å** F; AG; VB; **-ä** S f., bf. **-u** S; pl. **-ur** F; BU; **-ar** RU: 1) täppa; liten ängsbit F; NS; VB; liten högård F; VB; liten trädgård S; liten afstängd kalfhage FCS; [stängsle, fålla att fånga boskap i, se **hed-ridare**] S. Jfr **russ-täppa.** 2) lång **tvaitstump,** hvarmed tätas mellan stockarne i

ett **såide** FS; CS; 2 alnars långa bräder mellan stockarne införe "såidet" för att hindra, täppa mullen BU; **täppar**, (= **balktetar**) sönderspjälkadt träd, hvarmed hålen mellan stockarne tätas i ett **såidä** RU; = **mille** (*melle) AG, Jfr **mull-täppa**.

täppa v. **täppa** F; GH; **-ä** GA; NS; impf. **-tä** CS; perf. part. f. **täppt** FS; CS. **Täppä upp (ett lid)**, öppna ett led (GH); GA; NS; stänga ett led F. *tap‿up*, öppna ett *lid* genom att ta bort "balkar" GBJ. **Täppa till**, stänga (ett led) GH; *tap‿til* (*lida*), stänga ett *lid* GBJ. **Täppa** ned, öppna (ett led) F; *tap‿nær* (*lida*), öppna ett **lid** genom att lägga ner balkar vid den ena *lɨstukan* [men låta dem sitta i den andra] GBJ. **Upptäpptur** (tun), för tillfället lagad gärdsgård F. **Soli jèr täppt**, solen skymmes af moln F. Jfr **mag-** och **väder-täppt**. — **täpp-led täpplid** L n., litet smalt led, som man ej kan köra genom.

tära v. **tera** Neog; I 100: 18; FCS; **-ä** Ba; FLCS; **tèra** F; **-ä** ÖJ; **tära** S; *tɛ̄ira* FN 347; *tæra* BRHG; *tɛ̄ərə* ANHG; *tɛ̄ira* LHG; EKYg; pres. **teer** Bröll.-d. 1726; **terar**, impf. **terdi**, sup. **tert** FCS, pass. inf. pres. **teras** FCS; pres. *tɛ̄irs* FHG, äta, förtära Neog; S; FLCS; tära FCS; äta I 100: 18; förtära, storäta, dricka ÖJ; tära, tära sig igenom (vatten) F. **Presten teer aj floit** Bröll.-d. 1726. **Kunde ai tära flåit**, kunde ej förtära grädde (SP). *da kund ìgan tɛ̄ira*, (förtära) LHG. **Teras**, tära sig igenom: **vattni teras ginum hitta käri** FCS; *vátna tɛ̄irs ginum* FHG. *tɛ̄iras gìnum*, sippra igenom LHG. **Kira teri nåka**, kära ät något mer I 100: 18.

***tärga tärga** L. soc., vpäggia, reta. Jfr **tjärgla**.

***tärl, -a**, se **tirl, -a**.

tärna tärna Wallin; FS; CS; FL; (EK, NS); *tærna* L, NRHG; HBTg; *tærnæ* EKYg f.; pl. **-ur** (F), fågel, Sterna hirundo; (hona; **tärni** m. hanne) FCS; är hwit med swart Collot, stor som en skata, med klufwen stiert Wallin; svart från näbben till ögonen, eljest helvit VY. "Lilla tärnan", (= **klubbskeitare**, emedan han aldrig ligger på vattnet, störtdykare), hvit utom det att han är dufblå på ryggen(?); har öppna fötter, klufwen stjert och guppande flygt VY.

***tärne tärni** FCS; *tɛ̄rna* FHG m., bf. **tärnen** F, tärna FS; CS; (hanne) CS; tärna (fågel). — **tärns-kut tärnskäut** FS; CS m., blåaktig fet själ; träffas i tärnstiden; slogs vid midsommar på Sandö; ej särskildt slag, utan de (vikare), som under varma tiden gå till land. **-tid** m. bf. **tärns-teiden** F, S:t Valborgstiden, då tärnan kommer. **-ägg tärns-ägg** FCS, (ljusgröna med svarta prickar, 3 st.) FS; CS.

***tärra tärra** Neog; S; **terrä** Ba; **tärrä** S; CS; RN; VB; *tæra* BR, GA, L, NRHG; pres. *tæran* EKYg: 1) torka Neog; S; CS; RN (fisk i luften) S; göra torr RN; smått långsamt torka VB; Thet **tärrar af** i wägen: torkar Neog. *vɛ̄gan ɨa tɨ tærˌav læɨta*, vägen torkar litet (säges om våren) LHG. 2) frysa, torka, (sägs när jorden torkar af frost) Ba, CS; "det t." det börjar att frysa CS. *da tæra på læɨta*, det fryser på litet BRHG; *da tæran altrùdu læɨta*, det fryser redan på litet NRHG.

***tärta** s.[1] f. bf. **tärrtu** MB, trätmund, trätgirig menniska. **Um**

däu start u tärtar u tärtar, så skall jag gi dig pa tärrtu (munnen), **så att däu aldrig skatt tärrta** (gnata, gräla) **mair!** MB.

***tärta** s.[2] **tärrta** (F)CS; **-ä** CS f., tårta. Da. terte.

tärta v. **tärta** Neog, Sahl, Ba, PS; (F); MB; **tär(r)tä** Ln; S; CS; (L); NR; (VB); pres. **tärtar** MB, träta Neog, Sahl; S; CS; småträta Ba; Ln; RN; gnata MB; RN; gnälla, gräla MB; smågräla ständigt (= **ärtä**) CS.

***tärvel tärfvell** F; GH; **tärrvil** FCS m., bf. **-en** FCS, plunsstake (genom isen vid fiske); 2 l. 3 alns stake med klump på ändan, som vid isnotdrägt nedstickes genom ett hål (stort som en hattkulle) på isen, deri man liksom tjärnar smör eller plunsar för att skrämma fisk på nätet som står utanför.

***tärvla** s. **tärrvla** FCS; **tärfla** F; **-ä** (BU) f., pl. **tärflur** F, klubba af 1 ½ alns längd, hvarmed man **tärvlar** FCS; = **tärfvell** (BU). SH 73.

***tärvla** v. **tärvla** FS; CS; **tärflä** (BU; GH); pres. **tärflar** F, plumsa i **tärrvlahulet** för att **flåiga** fisken ut mot nätet. — ***tärvle-hål tärrvlahul** FS; CS; **tärrflähul** (BU; GH) n., hålet för **tärflu** (BU; GH); litet hål på isen; vid idfiske FCS. Se **hugg-is**.

***tärvling tärfling** (F), [arbete med att **tärvla**].

***täsk tässk**: "rakadt **upp i tässk**" VY. "Här är intet att ta, **dä jär** rakadt **upp i tässk!**" [sade trollen i Guldbacken i Grötlingbo, då bonden rakat hästens svans] VY.

***täska täskä** CS f., se **flat-äska**.

tät s. **tet** FCS n., se **balk-tät**.

tät adj.[1] **tètar** S; **tetar** CS; *tẹ̄tur* FN 348; *tẹ̄it* LÄHG; ABNC; *tạ̄it* FL, HÖ, NOHG; *tẹ̄it* GHHm; *tẹ̄tar* EKWss; *tẹ̄tar* NS, VBWss; n. **tèt** F; *tẹ̄t* LK; NS, VBWss, tät. Jfr **otät** och **stjärn-tät**. — **tät-*bossig** n. "tätbåssigt" S, [lummigt, om träd]. **-gårig** *tẹ̄tgạ̄rur* LK, med täta årsringar (om träd). **-lek tetlaik** CS m., täthet. **-stjärnad tètstjernar** F, stjärnklar.

***tät** adj.[2] **tetur, -t, -t** FCS, se **fyr-, tre-** och **två-tät**.

***täta** s. "täta" f., pl. **täitor, tetar** S, se **balk-tät**.

täta v. **tetä, tättä** CS; "täta" VS, täta, förtäta CS; göra tät S. — **tät-kim tètakimb** FS; CS; BU; **tet-kimb** (VB) m., täckbräde på gafveln å takkanten FCS; stycken på ri-fodret och mellan riorna (= **räi-mille**) BU; sista golf- eller takbrädet, som lägges in; äfven vid **såide** (tjärdal) F; täcksten (**falar**) af sandsten (VB).

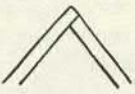

tätna tätnä, tättnä CS.

tätting tätting FS; CS m., (fågel).

täva täfwa Neog; L. soc.; **täfva** I 100: 18; Ba, Sahl; BU; **-ä** S; CS; (L); **täva** FCS; *tạ̄va* GHHm; EKWss; GBJ f., bf. dat. **täfwune** Tft, olim ancilla, nunc catula: tik Neog; hynda L. soc.; S; CS etc.; fordom: piga CS; dålig kvinna S. **Klag fyri Täfwune, at Waalpen bait**: klaga för hyndan, att walpen bet Tft. **Päinä täfva** BU; **-ä** FO, (L), slå, handtera illa, lida ondt BU; slita ondt, få umgälla FO. Jfr **snål-täva**.

tävla tävlä mot SUCS, träta, munhuggas.

tö toi Ba; **tåi** CS; FS; CS; BU; LJ, m. FS; CS, n. CS; pl. (m.) **tåiar** FS; CS, tö, töväder, (pl.) särskildta töväder på en vinter F. **Dä var ann styggur tåi som kåmm** FCS. **Äi vintur har jär vari manga tåiar,** tö med frost emellan FCS. **Nårde blame, sunne tåj; sunne blame,**

nårde snåi! BU; LJ. **Hä stupar** [se **stoppa** v.[1]] **mot tåi** F.

töa **tåiä** CS; *toyɐ* EKWss; GBJ; pres. *(dɑ) tɑ̨ɪar* BRHG. **Dä är tåit,** det är (töadt?), lenväder ute VB.

***tög** s.[1] **taug** Neog; Sahl; S; CS; F; BU; GH; AG; LI; L, SUCS; HM; **tavv** FCS; *tɑu* FHG; *taug* GHHm; EK, VBWss; NRHG; HBTg; GBJ f., (n. [?] BU, GH; GHHm;) bf. **taugi** BU; AG; RN; HM; *tɑ́uɑ, tɑ́vɑ* FHG: 1) tjockt rep, notlina Sahl; ankartåg till fiskbåt CS; tåg som bindes fast i fiskgarnet LI; brukas vid **tåskning** och **rak-sättning** AG; groft rep (c:a 30 famnar långt), hvarmed de utlagda näten hållas fast vid båten vid dreffiske GBJ; = **sänkraip** AG; **taugi,** (som ej hörer till garn, utan till nät — jfr **rep**), tåg mellan **taugstainen** och **vardan** BU; tåg som brukas på **anglar** och nät F. 2) dragtåg på land [på kut-giller, kut-nät] GH; SU; FHG. 3) **taug, taughel**: en dörrpin, som settias för en fähus dörr; item en bolt under wagnen i **langwiten** Neog; pinne till stängsel för en dörr (fähusdörr) HM; L; SUCS. Jfr **angla-, kut-, nät-** och **vrak-tög.** — ***tög-häl** **taughel** Neog; **taughèl** VB; **tau(g)hel** FLCS; **taug-'el** LCS; **tauhèl** FS; CS; **tauel, taul** F m., bf. **taughälen** SUKn; **tauelen, taulen** F; pl. **taughälar** SUKn: 1) **taug, taughel,** en dörrpin . ., en bolt . . [se **tög**] Neog; bultar som sitta i **langguten** SUKn; bult i hvardera ändan af **langviten** F; bult (en i fram- och en i bakrede genom **langviten**) FCS; bult . . i begge ändarne af **langguten** VB; = **flautäbållt** [flöt(e)-bult] FLCS. 2) = **silhel** (för svänglar) F. **-sten taugstain** RM; (AG) m., bf. **-en** AR, den sten man ankrar vid.

***tög** s.[2] **toig** Neog, Sahl; **tåig** S; CS; F, HL, SUCS m., en dryck Sahl; klunk, dryck S; CS. **Han drack an god toig** Neog. Jfr **middags-tög.**

***tög** s.[3] **tyg** m., bf. **-än** LJK, det tag el. den ryck, varmed man drager upp en torskkrok från sjöbottnen till lämplig höjd (måttsbegrepp) även **melning-tyg** (mätnings-).

***töga** **taua** FS; CS, (VB); **tavva** FS; CS; **tauä** CS; (L), RN, räcka, trampa, töja lädret (af skomakare) FS; CS; arbeta med trampa, **räkka** (med **räkknageln**) och göra till läder, skinn (blott det tunnaste, som skall vara till överläder till skodon) RN; draga, tänja ut (vått) läder vid beredning CS. Mlty. touwen, bereda, garva; jfr ty. Ledertauer.

***töja** s. pl. **toiger** Ba, nyttjad humle. Jfr **humle-töja.**

töja v. **toiga** Neog; **tåiga** FS; CS; **-ä** HL, LCS; *tɑ̨yga* FN 340; *tɑ̨ɪgɑ* BR, GAHG; *tɔ̨ɪgɑ* HETg; impf. **tåigde** FCS; perf. part. **toid** Ba; **tåidar** CS; **tåid** CS; FL; **tåigdur** F; **-ar** BU; **tåigd** CS: 1) töja FCS; utsträcka CS. 2) stå och dra (om det som ligger i blöt) FS; CS; (fig.) tugga, duktigt och i det sista genomtugga (en buss); om humle [vid brygd] S. *tɑ̨ɪg‿pɑ,* tära på, suga musten ur, utnyttja till det sista (om mat, höförråd o. d.) BRHG. *dɑ tɪ̨ulɑ‿ɪs tɑ̨ɪg‿pɑ,* det tål att tära på, att smälta (om mat) GAHG. **Tåiga äut,** dricka ut FCS. **Tåigä äut,** klunka ut HL, LCS. **Så längä dä tular** [räcker] **så tåigar han nukk äut dä** HLCS. **Han toigade vt a tunno öl pa sei aigi hand** Neog. Perf. part. **tojd,** sägs om Humla, som varit nyttjad vid

bryggd, således utlakad Ba; (likn.) CS; **tåigdar humle**, urtöjd, urkokad BU; **tåigdur**, utmustad humle F. **Tåid humle** FL.

töjd s. **tojd** Ba; **tåjgd** CS m. Gifva **tojd**, tänja ut sig Ba. **Gi tåjgd**, gifva töjd, utsträckas CS.

***töjna tåignä** CS. **Tåignä si**, [ung. ge sig, ge med sig] (RN).

***töla toila** Neog, Wallin; L. soc.; **-e** Sahl; **-ä** Ba; **tåila** FS; CS; BU; **-ä** CS; **tojlæ** Hilf; **tojle** Kolm; *tǫ̇ɨle* BRHG; ABNC; *toyle* EKWss f., bf. **tåila'** FS; CS; **-u** (GH): NO; GU; L; RN, spilkråka, Picus martius. När **tåila (Prässta-** ell. **klukkare-kärlingi**, med **svartan rock** och **rauda mysso** . .) sitter och **turrar** högt upp på torra talltoppar, blir det torka F. Då **tåilu tviar** och **spyttar** blir det regn L. En prästhustru med svart kjol och röd mössa bakade julnatten . . Skulle baka bullar till vår herre, bakade tre ggr, men bullen blef alltid för stor; [hon ville då ej ge den åt vår Herre, utan sade tvi dig!] STÅ; fick straff att såsom **tåila** flyga i skogen och **pikka makk** F. — ***töl-hål tåilhul** GU n., hål som "tåilan" huggit. **-pick tåilepikk** S, [hack i trän efter **tåilu**]. **-stunka tåilstunkå** L f., rutten tall, den spillkråkan huggit hål på, hvilken sedan hon sjelf, dufvor och andra bo uti. **-tall tåjltall** RU m., sådan tall i hvilken "tåjlen" (ell. spillkråkan) och sedan ofta gulskräckorna bygga sitt bo. **-*talle tåilutalli** FCS; **tåiltalli** BU m., tall der **tåilu** byggt el. hackadt. **-ägg tåilurägg** FCS.

***tölare**, se **törel**.

tölp tyllp FS; CS; AG m., liten pojke S, (mest i förtret) CS. **Ann ainväis tyllp.** Jfr **pojk-tölp.**

töm taum Neog; Tft; Wallin; Ba; FS; CS; GH; VB; *taum* FL, LÄ, ANHG m., bf. **taumen** FS; CS; pl. **-ar** FCS, töm, Svet. grima Neog; en grimma till en Häst Wallin; grimma Ba; grimma gjord af tåg CS; HG; betsel Ba; S; hästhufvudlag af ett tåg VB; töm S; CS; grimskaft F. (Jfr **es.**) **Har I nå fat taum pa han, så släpp han inte!** GH. — **töm-skaft taumskaft** FCS; KB; VB n., den långa ändan af **taumen** VB; grimskaft FCS.

tömma tåimä [!] (VB) CS; *tøima* GGHG; LK.

töras (*torsa) tårsa FCS; **tåssä** CS; **trössa** (VY); *tąsa* FLHG; pres. **tors** Neog; **tårrs** FS; CS; **toss** Bröll.-d. 1724; **tåss** CS; (FL), LÄ; **tröss** (VY); *tarʂ* FN 337; *taʂ* BRHG; *toʂ* GHHm; pl. **tårsa** FCS; impf. **tår(r)ste, -i** FCS; **tårrste** F; **tåsstä** CS; pl. **tårsdo** F, **-sto** FCS, sup. **tårrst** FCS, töras, våga. **Hä tors tu aldrig tenkia** Neog. **Jag trösss inte** (VY). Jfr **trösta.**

törd törd S, CS; Kolm; EK; L, (NS); **tör** [!] CS; *tø̨rd* LHG; *tɛrd* HBTg m., bf. **törden**; f. Tg; bf. *tǫ̇rdɨ* EKYg; pl. **-ar** S, tord, tordmule, Alca torda; talrikast af alla fåglar på Lilla och Stora Carlsön S; finnes i bergen vid Svarfklint och Hallshuk (FL); stryker förbi (Lau- och Närs-stranden) **pa haustens täid** L.

***töre** s. **tyrä, töjrä** [!] CS f. [!], torrved [trol. konstruerat], se f. ö. **törve.** — **töre-ved törävid** FCS m., tjärved, (se **törve**). **-veds-*doss törävidsdus** FCS n., små stickved som lägges på ett **såidä.**

törel (*tölare) törel ALCS; **tylari, -e** F; **tyläri** FCS; *tȳlara* FHG m., smörkärnstake. Jfr **kärn-törel** och **törgel.** — **törel-stake tylästake** F m., smörkärnstake.

***törg tyrg** Neog; CS; F, **tör(r)g** S; CS; FS; CS; HLCS; *tørg* VBBn m., pl. **törgar** RN: 1) staken i en smörkärna Neog. Jfr **kärn-törg.** 2) spänntorn F, HLS, CS; RN; Bn. Jfr **dörg.**

***törgel törrgel** RN; **-äl** LCS; *tørgal* BRHG; LK m., bf. *tørgln* BR, AGHG: 1) spänntorn RN; BRHG; LCS; K. 2) smörkärnstake LCS; AGHG. Jfr **kärn-törgel.**

***törja tyra** S; *tỳra* GA, LHG; pres. *tyrar* LK: 1) raka, fara åstad, störta (rakt in i husväggen såsom skenande hästar) S; fara, rusa åstad GA, LHG. *tyrad̲áv ma̲n fo-skrækli fart*; *na tỳra̲dı ıvág me̲ı̯n* (draga iväg) LHG. *dı tỳrd̲sı ıvág* GAHG. 2) släpa LK; stappla LHG; släpa med fötterna GAHG. *han ga̲b̲ar u tỳrar*, går bara och stapplar (om en blind el. drucken) LHG. *dau̲ fat ìnt̲l̲ıug u ga u tỳr ı vágan* (om barn som släpa med fötterna) GAHG. 3) hindra, avstyra (om någon som fått för sig att vilja göra en sak): *man hı̯ur da var, sa fık vo læı̯kval tỳr̲áv an* LHG. Isl. þyrja, rusa.

***törkännas tyrkiännas.** Barnet **tyrkiännes**: thet begynner igenkiänna Modrena, och wil intet patta någon obekant . . Neog.

törn törn CS m., stöt: **gi en törn.**

törna v. **törna** Neog, Sahl, (F, VB); **-ä** CS; **torna** [!] L. soc.; *tørna* FL, LÄHG, hålla vp, wänta [wända?] igen L. soc. **Törna** emot något: renna emot, så at man stanar. Jag kunde intet **törna** hesten: jag kunde intet komma honom at stana Neog. **Törnä (imot),** stadna, komma att stadna CS. **Törnä till,** slå; **t. imot,** stöta häftigt emot CS. **Kumbä törnänes,** komma med fart CS.

törne tyrni F; **törni, -e** FCS; **törne** F; **tynne** AG; VB; **-ä** S; CS; *tø̂rnı* FN 334; *tỳn̲a* BR, LHG; ABNC; *tynı* GHHm; *-a* EKWss, m. CS; AG; GHHm; BR, LHG; ABNC; bf. **tynnen** AG; n. FS; CS; EKWss, törne; törn, innefattar alla sorters buskar, som hafva taggar (torn) såsom slån, nypon m. fl. CS. Jfr **hagelbärs-, napel-, puk-, slån-, svin-** och **svinbärs-törne.** — **törn(es)-buske tynnebuske** RN; *tỳn̲asbùska* ABNC m., pl. **tynnebuskar** S, törnbuske; (fig.) arg sårk RN. **-*glunga törniglunga** F f., törnrosblomma. **-käpp tynnekäpp** GA. **-nål tynnenal** GH f., pl. **tynnesnalar** F, nål af hagtorn, brukades af kvinnorna [i hvardagsdukar]. **-putt(e) tynneputt, -e** S pl. **-ar** ÖJ, hagtornstornar till korfpinnar. Kvinfolken brukade i sina grofva dukar **tynne-puttar** (korfstickor) såsom knappnålar ÖJ. **-ros törni-ros** FS, CS f., röd liksom hårig och knölig utväxt på törne. **-*sveg tynnesvaig** S, [spö, kvist]. **-tjock** s. **tynnetjåck** S, CS n., törnesnår. **-*vast tynnewast** PS; VS; *tỳn̲asvàst* ABNC, m. S, f. S; NC; rad, häck af törne PS; törnhäck S; lång rak rad af törnbuskar NC.

törst tårrst FCS; **tåsst** CS; *tørşt* FN 310 m.

törsta tårrsta FCS; *tasta* BRHG.

törstig torstu Neog; **tårrstagur** FCS; **tåsstugur** FS; CS, S; CS; *tàstu* FLHG; ABNC; *-uar* NR, VBHG; *tostu* GHHm; HETg, *-uar* HETg.

***törve (?torr-ved) törrvi, -e** FS; CS; RU; *tòrva* FHG; **törrvid** FS; CS, m. RU, n. FS; CS, tjärved, fetved af furustubbar F; (= **tjärvid**); vanligen af sönderspjälkade feta stubbar till **såidä; ladä** ["ladda"] **in törrvi** RU. **Törrvi** kallas tjärved

blott när stubbar uppbrytas (när man **arbudar äi stumblaskog**); vid "såidet" får det ej kallas annat än **vid, viden,** hemma vid gården heter det **såidisvid** FCS. I början af vintern gräfver man **törrvi** i hemskogen F. **Smeta törrve,** rensa **såids**-ved F. Jfr **lamm-, skat-** och **stumble-törve.** — **törves-*dus (-*doss) törrvisdus** FCS n., små stickved, som lägges på ett **såidä.** **-knagg törrvesknagg** FCS m., torrvedsknagge. **-rot** pl. **törrvidsrötur** (F). **-*skate törvi-skate** I 100: 18; **törrviskata** F m., fet torr talltopp. **-*smättning törrvesmeitning** F.

tös tös Aln; I 98: 34 b; Hilf; Ba, Sahl; Ln; VBKn; S; CS; F; GA; **tojs** VBKn; *tœjs* BRHG; ABNC; HE Tg; *tøys* GHHm; *tøs* HBTg; *tøys* VBWss f., bf. **tösi** S; **-e** F; pl. **tösar** S, flicka; flickebarn; piga. När en tös kan bädda med skick, tvätta med skick, sopa lorten ur **rängar** med skick och koka ägg och **mjelgråit** med skick, så får hon gifta sig TO. **Tösi målkar i Granar** [en skog] SSk 17. — Jfr **löpare-tös.**

***töst toist** Neog; **tåist** S; CS; FS; CS; VB; *tœist* HETg m., bf. **tåisten** F; VB; *tåistn* BRHG; ABNC, [f.?] bf. **-i** CS: 1) thet the idislande creaturen igen vphemta vtu magan Neog; det som idisslas F CS; innehåll i bladmagen Tg. 2) idissling FS; CS; förmågan att idissla FCS; HG; NC; Tg. Man säger om boskap, som under idisslingen tvingas till arbete, då de måste nedsvälja det idisslade: han har mist **tåisti [-en]**; det brukas ock figurligt om menskor, som t. ex. blifva häftigt förundrade: **har däu mist tåisti [-en]?**, har du mist koncepterna? har du intet mål i munnen? CS. **Mistä tåisten,** komma av sig VB. Har mistat **tåisten,** har mistat idisslingen, (fig.) är svarslös F. **Han jär av mä tåisten** (ordspr.), som mist modet VB. När kräket mistat **tåisten** ger man det in ett godt kvarter **tåist** af ett slagtadt nötkräk samt därtill **gärd** (jäst) F.

***tösta toista** Neog; L. soc., Sahl; **-ä** Ba; Ln; (RN, VB); **tåista** FS; CS; **-ä** CS; (TO; L); *tœista* ABNC; *toysta* EKWss; sup. *tœista* LK, idissla. [Sägen om hur oxen fick förmågan att **tåistä** såsom lön för att han burit vår herre över en flod, medan hästen, som vägrat, fick till straff att ständigt äta] S.

***töta** s. **toita** Neog, Sahl, Ba, **-ä** Sahl; **tåita** FS; CS; BU; FLCS; **-ä** S; CS; LCS f.: 1) knöl, ojemnhet på träd; lös trasa på ull eller lin, som glider längs tråden, då man spinner F; lös trasa, som hänger vid när man spinner; ena tråden i tvinning, som knorrar ihop sig FCS. 2) näfver-, barktuta (hoprullad) att tuta uti FS, CS; liten låtpipa FS; CS, (stundom af **träska-råir**) F. 3) podex Neog. Sahl, Ba; genitalia feminæ S; LS; CS; vulva BU. 4) scortum LCS; slinka, hora L. 5) en stor flicka, **bonda toita,** hemlärd piga Neog; ohöfsad bondficka Sahl; stor, olärd bondflicka Ba; stor och tafatt bondflicka CS; skällsord FLCS. Jfr **bonde-töta.**

***töta** v. **tåita** FS; CS; impf. **tåtte** FS; CS; **-i** FCS; pl. **tåtto** F; **-u** FCS, sup. **tått** FS; CS, perf. part. n. **(äut-)tått** F; imperat. **tåit!** FCS, tjuta, tuta i horn. — ***töt-horn tåit-hårn** FS; CS; **tåitahårn** F n., tuthorn (gethorn), att tjuta (**tåita**) uti, då man **skällar yttur räf;** (af getbock, som köptes från "stor-

landet") låg på **gifta-lukte**, hvarmed man "tåitade" morgon och kväll för att skrämma **djaure** (räfven). Hvar 1/4 bonde skulle ha hvar sitt **tåita-hårn** till **räfvaskall**. Vid Lansa på Fårö finnes . . ett **tåithårn** af en stor oxe, hvilket man brukar **tåita** uti på räfskall om våren.

***tötig tåitugur** F [om tråd med lösa trasor, vid spinning].

töva töifvä, töfvä S; *tǫ̊yva* FN 350; *tø̨ɪva* BRHG; imperat. **töfva** F. **Töfva läite, jag jär ännu inti färdugur!** F. **Um däu vidde töfvä täiden itt ar ällar täu** (NR). **Tövä av**, vänta, skjuta upp med något S; *vɪ fa tø̨ɪv̨ǫ̊v læ̨ɪta* BRHG.

U.

***ua** V. **ua** F; VY, ropa uh, uh! såsom **adagöidingen**, ådhannen F; tjuta som en stor **mave** VY. Jfr **hua**.

udd *ud̨* BR, ÖGHG m., bf. *úd̨ɪ* BRHG; *úd̨an* FHG: 1) spets (på nål o. d.). 2) udde. — **udd-rist uddrist** FS; CS; SKY; EK; VBKn; S m. CS, pl. **-ar** EK, boskapsmärke, fårmärke (1) FCS; EK; VB; (2) SKY. **Uddrist pa** (3), **undar** (4) F.

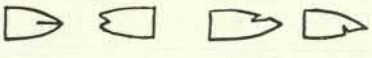

(1) (2) (3) (4)

udda sig udda sig F; **uddä si(g)** L, när grodden sticker fram (i jordmunnen) F; (om malt (när det mältar, spricker och spricker, = **munnä sig** L.

uffa uffa FS; CS; **åffa** F, hafva lätet uff (om svin). **Galten lag u uffa** FCS. **Åffa** (til), uffa (ss. ett svin) F.

uggla ugla Wallin; **äugla** FCS; **-ä** VB; *ǫ̀ugla* FL, LÄ, BRHG; ABNC f., bf. **äugla** F. Ugglan . . säges hafva spenar . . **Alla fäuglar ei skogen singa, men men äugla' deiar seina ungar!** F. — **uggle-bodd ugle-bådd** S m., ful, stygg kärring, unge. **-hål äuglehul** HH n., hål uppe i **blindu**, som aldrig bör täppas för ugglan och **di värnlausa**, foglarne. **-lek** m. bf. **äuglelaiken** S, (AG), [en sorts tafatt, då en är "uggla"]. **-mor äuglemor** [i visa] CS, S, ugglan. **-*reder äuglaraidar** S, ugglebo. **-ved uglävid** VS m., halfmurket trä (i synnerhet gran). **-visa** f. bf. **äugleväisu** S, [en visa om ugglan som börjar: **Kattu ha var mitt söjskänneban** . .]. **-ägg äuglurägg** FCS.

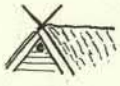

ugn ungn (nu) FCS; **äun** F; (ford.) FCS; *ʉ̨gn* allm. HG, m. FS; CS, [f. l. n.?] bf. **äune** FS; CS; pl. **ungnar** FCS: 1) bakugn. Jfr Linné Gotl. resa, s. 183. **All ävva ban liko ejli ej äune . .** F. **Di käika inti i äune**, i bakugnen FS; CS. 2) grotta [i ortn.] S. Jfr **bas-** och **kakel-ugn**. **ugns-*dont** n. bf. **ugnsdonte** TO (kvasten el. **grolaken**). **-lucka** *ùgslɪ̨úka* FL, LÄHG f., bf. **ugnsluku** L, luckan på bakugnen. **-mun ugnsmunn** S m., dörröppning till bakugnen. **-pannkaka ungspannkakä** CS; *ùgspa̜ŋkǫ́ka* BRHG f.,

gräddkaka CS; täml. tjock pannkaka som bakas i en "långpanna" i ugnen (mots. *spèɪspågkåke*, tunn pannkaka, som bakas i lagg ovanpå spisen) HG. -***skåra ugnsskura** S; *ûgskɪ̀ùra* ABNC, ugnsspade S; bakfjöl, bakspade NC. **-suden ugns-suden** S, [om **tvèbakar**, = följ.]. **-sugen ugns-sugen** S, (L); n. **ugnssuge** LJ, om bröd som står länge i ugnen LJ; säges mest om **tvèbakar**, som stå natten öfver i ugnen och bli derigenom smakliga (några säga ock **ugns-suden**) S. **-troll ugnstrull** S; GH; (NS), SU; **ungs-trull** FCS; *ugstrul* BR, GGHG; ABNC n.: 1) bröd fylldt med fisk [m. m.], = **påstajå** GH; (= **kytkakå, påstaj**) SU; = **tallka** FCS, (se **talika**); surbröd med inbakt fläsk och strömming HG; NC. SH 90. 2) vid bakningen misslyckad kaka, kringla etc. S; CS. -***ärle ugnshärla** HH, äril.

ull ull FS; CS; GA; L; ÖJ f., bf. -i F; GA; L; ÖJ; -e FS; CS. **Vämbla alla säina ull** FCS. **Ulle jer stakkug, hveit, gråv, fein** FS, CS. **Blaut ull**, fin (blöt) ull F. "Af samma ull", af samma (onda) slag S. Jfr **ängs-ull.** — **ull-flinga ullaflinga** FS; CS f., sammanhängande ullpels af ett får S; CS; ell. stycke af ullpäls . . CS. **-fätt ullafèt** FS; CS; BU; **ulläfet** FLCS; **ullafeit** SU; **ullfet** SUCS m., ett fårs hela ullpels, all ull af ett får vid klippning; afklippt sammanhängande ullpels, ullrulle af ett får. **-fätta ullfitå** L f., hophängande ull af ett lam. **-kass ullkass** Sahl; **ullakass** F m., bf. **-n** F, ullkasse F; at förwara ull uti Sahl. -***kränka ullkränka** KÄ; (GH); L; (GA); **ullekränke** KÄ m.[!], f., att under kardning

ha ull uti vid spisen; [en sorts pinnkorg på 4 ben]. -***ludra ullaläudra** FCS, **ulle-, ull-läudrå** ÖJ f., ullblöja CS; [satt utanpå **linnläudrå**] ÖJ. **-mes ullmais** HM f., bf. **-i**, ullkasse af not- eller **räus**garn. -***mesa ullmaiså** LI; GA f., ullkasse. **-sax ullasax** F; **ullsax** SU f., större sax att klippa fåren med. **-sax-båge ullsax-buge** SP, bom. vid Kruse i SP. ♌ -***seg ullsajg** PS, som formeras med kardan. **-tott ullatutt** F CS; *ultut* LK, ulltapp. -***vämla ullavämbla** FCS; **ullvämblä** CS f., stor, så kardad [se **vämla** v.] och sedan hopvriden ullrulle FCS; en massa hoprullad ull CS.

***ulle ullä** CS; *ùla* BRHG n., ylle. (*ùldóuk*, ylleduk, *ùltrǻia*, ylletröja etc.) BRHG.

***ullen-drejett (drojett** SAOB) **ullendrejett** [B. Gardstedts "tidebok" o. 1800] S; **ullendrajett** F; **ullen-drăiĕt** FCS, tyg; tjockt, **böikaupt** ylletyg FS, CS. L. O. K. såsom pojke hade brun vallmarsjacka med **sköt**, gula **seima** [sämskade] kortbyxor och **ullendrajett** lifstycke (väst) af rödt, rosigt tyg F.

ulv ålv VB; *ulv* LHG m., storätare, en som är glupsk att äta S; (i fig. uttr.) *kam sam an stour úlv u skud flaug på mi* (om en arg person). *di kam sam ùlvar*, (om ivriga fiskköpare) LHG.

umgå umgå F, skifta om.

umgås umgas RN, coire. **När galten umgas mä soi** . .

undan adv. Fg. vndan. Jfr **under** adv., bet. 2. — **undantagande undantakande** F, undantagandes.

under S. *úndar* BR, NR, VBHG, vanl. blott i uttr. *ɪkʃúndar* el. *ɪgen úndar*, inte underligt: *ɪkʃúndaʃhan*

kaɪrd sa fóurt, jaså det var därför han körde så fort. **Nå hä var ingen undar** Samtahl 1771.

under prep. o. adv. **undar** FS; CS; HU; RN; HH; VB; **unndir**[!] FCS; **undur** F; *ùndar* FHG; *ùndar* FL, LÄ, BRHG; ABNC; HBTg: 1) prep., under. "Dra under åror", då man ror och drar garnen till sig (östra kusten) S. **Ha nåkä undar bälltä**, vara hafvande CS. "Kasta under bänken" (fig.), förakta. **Dä bränniväini har fot undur si** [bottengrums] FCS. **Mullkur, en s. kejkar undar lugg** F. **Kittlä pigurr undar läivä** (. . bryna "sigdepigorna") VB. **Krypa undar arm** (lek) S. **Skon lag undar hèl**, under hälen, var nedkippad bak F. **Fiskar säiga framm undar äisen**, simma . . FCS. **Skuta undar russen**, måka ut, kasta ut gödseln F. **Skuta undir hästänär**, [id.] FCS. Vattnet stod **ari undar hank** [på lågvatten] HH. **Ta upp undar** fötterna (fig.), ljuga S. **Undar särks kommando star jag inti** HH. **Undar teidar**, under gudstjensten F. *unda tɛ̀idɨ*, emellanåt (da. under tiden) BRHG. 2) adv. a) under. **Ga undar**, dyka (om foglar, kut) FS, CS. **Ga undar** (fig.), patta, dia (om djur); låta sig bespringas S. **Klampä undar**, då kram snö fyller hästhofvarne CS. **Kaupa undar sig**, köpa, tillhandla, slå under sig RN. **Kränga undur sig**, slå under sig F. **Liggä undar**, vara anklagad för, chikanerad af S. **Der a finndårr 'ukvet, der kräupar a undar!** (se **id**) RN. **Salla undar**, lägga på under något annat FCS. **Sla skonar undar** [på en häst] S. "Sätta händer under", underteckna en förbindelse BU. **Snaid undar**; 2 "snedristar" **undar** [etc.; om fårmärken]. b) undan. **Undar!** (interj.) = unnan! säges och ropas af arbetsfolk, att man må skynda unnan och akta sig för något som kastas ned S. *ga-undar!* gå undan! GBJ. **Sla undar**, snussla undan, stjäla undan F. **Ta undar**, taga undan, hemligen stjäla undan RN. **Ta hallar undar**, taga sänkena bort FCS. Fg. undir. — **under-*bande underbannde** (AG) m., [nedersta "banden" i en gärdesgård]. **-bonisk undarbonisk** F, pl. **undarboniska** FS; CS; GA, (elfvorna), de små under jorden F; **u.-b.** säger man hellre än **di sma undar jårdi** (som är farligt att säga) GA. **De undarboniska** F. En **undarbonisk** satt vid hvarje tjenare, sög dygd och kraft af maten [hos en präst, som ej läste bön] F. Se under **jord**. **-byggare undarbyggari** F m., pl. **-bygganer**, de små under jorden. En liten krokig ek, som aldrig rent fäller löfven om vintern[s] dag i O. O. Nårs Nöi-änge. Der under bo **undarbygganar**: "Huggen i den, så mista I den svarta kon!"; de skada nu ej kräken, ty det är så väl nederlagdt (af **Hainuma-mor**) under husen när de blefvo byggda F. **-byxor undurbyxur** FCS; **undarbyxar** F, kalsonger (af hvitt vadmal) om vintern. **-dyna undardöina** (F), [underbolster]. **-dyning undardyning** FCS; **-döining** BU m., gammal dyning (efter storm) efter annan vind än den som sedan börjat blåsa. **-fjäl undarfjèl** FS; CS f., bf. **-i**, bottenbräde, bräde i vagnen. **-fundig undarfundug** CS, kunnig om, som kommit under fund med; "underfundig", kunnig, klipsk, listig. **-gjord undargiård** FCS, = bringgjord (på en sele). **-*groen undargroen** FS; CS; (L),

VB; n. **undargroä** VB; pl. *ùndagróuna* NRHG; n. **undargroï** FCS; om den nya ullen på fåret, innan det åter lödjas: **lambe skall vara undargroä** VB; att den nya ullen vuxit upp under den gamla: **män skall inti lydä lamben förrän di jeru undargroï** FCS. **-gå** "undergå" KB, lyda hörsamma. **-gång undurgang** F, (underjordisk gång) ur Marpisträsk och ut i sjön . . **-gård undargård** S m., hemman med namn men obebygdt och under annat. **-gärd undargärd** L f., jäst, sjunken till botten efter jäsningen. **-hälle undarhälle** MB n., underhåll (föda). **-jordisk de undarjårdiska** F [= "de små under jorden"]. **-jäst undarjässt** (F, L) m. (l. **-gärd**), jäst som fås under. Jfr **på-gärd**. **-*kunt undarkunnt** CS, kunskap, spaning. **-*kusa underkäusä** CS, underkufva, undertrycka. **-lag** pl. **undarlagar** VS, (tvär-stycken), se **sten-säng**. **-loft undarlukkt** F, (FL) n., loft, tak i stugan (under riorna). **-läger undarlegur** FCS n., bf. **undarlegrä** VB: 1) [underlag, ss. trästycken o. d., i bryggkaret] F. 2) brädbotten i en säng VB. **-*lägre undarlegri** FS; CS n. [underlag i bryggkar]. **-plock undarplukk** EK n., nedfallen frukt, som plockas på marken. **-rede underraidä** CS n., underrede på en vagn; den undre el. inre ställningen i hvarje ting, som uppbär det hela; (på en menska) ben och lår. **-rätta** perf. part. f. **undarrèta** F, underrättad; "gjorde mig n." **-simme undarsäimi** FCS; **-e** BU; **undurseimi** F m., bf. **-n**, underkantsnöre på fiskgarn (af tagel ell. hampa). **-skarv undarskarv** FS, CS f., underskorpa på bröd. **-skog undarskog** GH m., ungskog, som ej ger sågstockar. **-skorpa undarskårpä** CS f., [på bröd]. Jfr **på-skorpa**. **-skrubba** s. **undarskrubba** F f., se **skrubb-kränka**. **-skört undur-, undarskörrt** FS; CS n., underkjol. **-slag undarslag** (VS) n., understock, -stycke vid timring; tvärstycken [i en **stain-säng**. **-sten undarstain** RN, [undre kvarnsten i en "skvattla", se d. o.]. **-stod undirstod** FCS f., första kärfvelaget i ett ladbås; (gotl. **starrauk**). **-stol undarstol** F, fårmärke (= gotl. **stol undar**). Jfr **på-stol**. **-sträng** pl. **undarsträng** S; "understrängar" af messing på fiolen. **-stugors understäuars** S, den "part" i gården, som ligger lägre än de andra. **-styng undarstyng** FS; CS m., trola, trolstump, som stickes i att laga gammal tun med. **-stå undarsta** FS; CS; GA; RN, förstå, begripa. **-svep undarsvaip** F m., underdörr; [undre halvdörr]. **-satt (-*sätt) unndärsättur** SU, undersätsig. **-tag undartak** CS, motsats mot **yfvartak** [vid brottning]. **-telne undertällni** FCS; **undartällna** FCS; **-i** F; **undartjäne** (KB) m., bf. **undertjälnen** CS; **undartälnan** F; *ùndatȩ́nn* LHG: 1) underkant af garnet F; [undre kanttåg] på nät (ej på garn där det heter **undarsäimi**) FCS; hvarvid hallarne (sänkstenarne) äro fästade CS. 2) [den undre av det dubbla övre kanttåget på fiskegarn, jfr **på-telne**] KB; LHG. **-tröja undartråiä** SU f., brukas vid strand och hemarbete och är enkel, utan något foder. **-*tög** m. bf. **undertaugen** SH 46, [ankartåg på fiskegarn].

underlig undarlenn F; **undarli** CS; *undalı* LK; f. **undarli** F; n. **undarlit(t)** FS; CS; pl. *undalıa* LK. **Falla undarligt fyri,** [förefalla un-

derligt, misstänkt]. **Hä jär inti undarlit att han jär räikur** . . FCS.

underst adv. komp. *ùndast* BR HG; (bf.) **undarste** F. **Undarste stamnskute** F.

undra undrä CS; *undra* BRHG. **J' undrä, j' unnä dä ja!**, jag undrar det, jag CS.

ung unngur CS; *uggar* FLHG; EKWss; m. ack. **ungan** (F); f. *ugg*, n. *ugt* EKWss; pl. *ugga* FLHG; EK Wss; n. **ung** (F), pl. bf. (n.) **(di) ungu** FS; CS; *dɨ ùgga* F, NRHG; komp. **ynngri** CS; *yggar* LK; EK Wss; *ýgar* BRHG; f. **yngra** FCS. **Hissu ungus**, den ungas (hustruns) F. **Fa sig an ungan sun** S. **Lät us arbuda mäns vör jero ung u frejsk** . . F. **Ha var yngra**, [hon var yngre] FCS. Fg. ungr, sup. yngsti. — **ung-bagge ungbaggi, -e** FS; CS m., ung gumse. **-dom ungdom** S; CS; *ùgdóum* BR, NRHG m., pl. **ungdomar** S; CS; *ùgdóumar* BRHG, ung gosse eller flicka CS; yngling BR, NRHG; CS; [pl.] ungt folk af bägge könen, meränd els ogifta CS; HG. *an dùktuar ùgdóum*, en duktig yngling NRHG. **Nuck sag ja träi ungdomar ga förbäi** CS. Ett par raska **ungdomar** GA. **-doms-dräng ungdomsdräng** VS m., 17—19 års pojke. **-far ungafar** FS; CS; **ungefar** S, (GA; VB); **ungfar** S; *ùgfár* BR, LHG m., brudgummen på andradagsbröllopet; nygift bonde S; brudgummen en kort tid efter bröllopet; först då bruden är afklädd och fått **svarta myssona pa**, och gubbarna dansat honom till sig är han **ungafar** F. När han **gick ungafar i kyrkona** . . F. **-fars-dans** m. bf. **ungafarsdansen** GA, [då gubbarne dansade med **ungefar**, som derunder satt på en stol upphöjd]. **-folk ungfolk** S; CS; **ungefålk** S n., pl. bf. **ungafållken** F; *ùgfálkɨ* BRHG, ett nygift par, ungt folk CS; det yngre bondfolket i en gård i mots. till *gùmlefálkɨ* BRHG. **Ga ungefolk i körka** S. **-*grön** S. **unggröin** F; AG 1) m., pl. **-ar** AG, ungtall, unggran. 2) n., ung, växande barrskog. **-gröna unggröna** FCS; **-ä** TO f., [bf.] **-u** TO, ung tall eller gran TO; små buskar af flera slag FCS. **-gröne unggrönä** F; CS; LCS; **-i** FCS, **-grøni** F, BUCS; m. CS; F, LCS; n. FS; CS, (coll.) S, ungskog; ung, upväxande skog, ung barrskog. **-*gröne-tjock s. unggröinetjåkk** F n., [tät lund af ungskog]. **-gröning unggrøning** ARCS m., ung trädtelning. **-*grönstalle unggrönstalle** L. **-ko ungko** HM, som första gången kalfva[t]. Jfr **kvigenda. -kåna ungkuna** Neog, [kallas bruden sedan de gifta kvinnorna "dansat henne till sig" och hon fått svart mössa på sig]. **-lamm ungalamb, unglamb** F n. pl., bf. **unglambi** (EK), [ungfår]. **-*lyd ung lyder** Sp; **vnglyder** Neog, Ba; **unglyd** Sahl; **unglöid** (Ba); L m., bf. **unglöidin** F, FLCS, ung folck Sp; vngt folck Neog; ungdom FCS. **Unglöidin han rasar** FLCS. **-man ungman** I 98: 14 a; Ba; (L); **ungemann** Aln; BO; RN; **ungamann** FS; CS; **unguman** F m., bf. **Unga Mannens** . . Bröll.-d. 1726, brudgumme Aln; I . .; S; CS. **Ungamann** (ford.) **u bräud** kallas de hela bröllopsdagen till kl. 9 e. m., då bruden afklädes skruden FCS. Fg. vngi maþr, brudgum. — Jfr **ung-far. -mans-dräng ungemansdreng** Aln, Sahl; **ungmansdräng** Bröll.-d. 1738 a; Ba; S; CS, (GA, L, RN) m., pl. **ungmansdrängar** GA; L; (F), hofriddare (wid bröllop) Aln, Sahl;

brudriddare, marskalk CS. **Vngmans-** och **Bruthebondzdrengarna** .. Neog. 2 **ungmansdrängar**: den som böd = **bästungmansdräng**, den andre **bäi-räidare** L. **Men hwa jär jär för skick, jär synes inge Mager, | u ingen ungmans dräng? hä jär dock lustu dager, | när han pa grasstind häst, i qwiur jager stä, | mä Sjexten äners stang, u magar humpe mä** Bröll.-d. 1738 a (VY). **Ungmansdr.** o. **päikur** GA [bör väl vara **ungmansdr.** o. **bräud-päikur**]. Jfr **brud-piga.** **-mans-stång ungmansstang** S; LCS; f., stång med granruska på, som reses i bröllopsgården CS. På "storgården" . . uppsattes ungmansstången, på hvilkens öfversta ända en vacker granruska fastspikas S. Ungmansstång äfven vid kyrkan under vigseln der, hvarefter "ungmansdrängar" redo tillbaka, togo stången med sig, bröto af toppen och kastade den i diket L. **-sven ungmans Swen** Sp; I 96: 4; **ungamanssvain** F, (ford.) FCS; **ungumanssvain** FCS; **ungemanssvain** BU m., pl. **-ar** F, den som tager sporren af brudgummen, när han går [i] kyrckian och sker det wed kyrckiodören Sp; ungmansdräng, marskalk, brudriddare S; CS. **-mans-*tryssa ungemans trysa** Sahl; **ungmanstrysä** CS; LCS f., en granspira, hwarå i toppen är lemnad en grön wippa, hwilken under Brudfärden föres som en scepter af den förenämde [: ungmansdrängen] Sahl; nu = **ungmansstang** LCS. På gården eller backen wid kyrkiona vpsätter klåckaren **Ungmans tryson**, är en ung, smal granruska, ther qwistarna äro afhuggna, allenast lemnas en qwast på endan Neog. **-mans-väder ungamansvädur** F, bröllopsväder. **-mor ungamor** FS; CS; **ungemor** S; CS; **ungmor** GA f., [kallas bruden sedan hon avklätts bruddräkten och fått svart mössa på sig] S; bruden ifrån andra dagen efter bröllopet, en kort tid CS; nygift bondhustru S. **-mors-dansen ungamorsdansen** GA. Sist dansades **u. d.**, då **källingar** dansade med **ungmor**, som derunder satt på stol, upphöjd GA. **-mors-ost ungemorsusst** EK, **vinsterost** af hela bidelagets (en 24 hushåll) mjölk, hvilken jemte flada och kokta kringlor på tredje bröllopsdagen gafs prestmor såsom brudskatt. **-mästare ungmästare** VY [de yngsta mästare i skomakarlaget]. **-russ ungruss** CS n., ung häst. **-skaffare ungskaffare** Sahl; S m., marskalk, passupp Sahl; [ogift skaffare vid bröllop] S. **-skafferska** "ungskafferska" S, [ogift "skafferska" vid bröllop]. **-skeppare ungskippare**, "ungskeppare" S m., vice värd på skepparlaget. **-svin ungsväin** CS; F, (BU) n., ungt svin; [fig] stor ullvante med 2:ne tummar CS; vantar (med 1 ell. 2 **tumlingar**) F.

unge unge S; F m., pl. **-ar**, bf. **unganarr** F, [dat.] **ungumi** (BU), unge; planta (af råg) F; liten planta CS; rotskott: **äske-, hässleungar** (löfträd) F. **Äugla deiar seina uugar** F, (se **uggla**). **Oe** [våra] **ungumi** (= **banumi**) (BU). — Jfr **lamm-, lös-, navel-, nejlik-, nödje-, våt-, åd-** och **årsunge. unge-full ungafull** F; *ùggfúl* GGHG, drägtig (om katta). **-stinn ungastind** F; **ungstind** CS, drägtig (om katta, om kut) F; om djur, synnerl. som föda flera ungar CS. **-trängd ungaträngd** F, ungstind (som snart skall föda).

***ungel ungel** Sahl; S; CS; **ung-**

ul(l) FS; CS; **ungårr** [r = ʁ?] HM; *ùggul* FHG; *uggal* VBBn; m. Bn; n. F, erg på koppar m. m. Sahl; ärg S; CS; erglukt CS.

***ungla** v. **ungla** FS; CS; **-ä** CS, ärga, bliva ärgig (om koppar). **Ungla sig**, ärgas FCS. *da ugglar* VBBn.

unglas ungles CS; **ungläss** [!] F; **ungres** HM [r = ʁ?], ärgas (om koppar och messing), blifva ärgig.

unglig unglugur F; **-agur** FCS; n. *ùgglut* VBHG, ärgig.

uniform undargiform CS; *ùgr-fárm* BRHG m.

unken *ùgkan* BR, NRHG, (särsk. om säd, som luktar unken). Jfr **munken.**

unna unnä CS. Fg. (pres. konj.) unni. — Jfr **väl-unt.**

***unnas-lös unnaslaus** FCS; **-lausur** F; **vnslaus** Neog; **unslaus** Ba; CS; S; **undeslaus** S; CS; *ùnsláus* BRHG, vnnslös, misgunstig Neog; missunnsam; snål; afundsfull S; CS. — **unnas-löshet unnslaushait** (F), afundsjuka.

upp adv. **up** Tft; **upp** S; CS; *up* F o. allm. HG. "Upp och aldrig ner!" [säges då tredje man slår isär händerna vid köpeavtal] S. "Upp-i-landet" kallas land . . längre upp från strandkanten RN. **Upp i näbb**, säges om en hafvande kvinna, som går . . i väntande dagar, på fallande fot, som snart skall föda GA; (L, VB). **Upp-i-smäck, full upp-i-s.**, smäckfull CS. **Sill upp i skogen!** tillrop, då man ropar och vallar, drifver kor VB. **Upp äi vä'laiken**, upp i vädret GA. **Upp pa half lägg**, om högt gräs AR. **Stållt upp**, upprättstående S. **Akktä upp mä något**, ta vara på L. **Ansa upp**, uppfostra F. **Backä** upp, ösa upp mat S. Änget **jär uppbatt**, ängen är uppbetad, [se **beta**] FH. **Balldra upp**, rabbla . . S. **Banka upp**, klappa kläder (vid tvätt, byk) S. **Botä upp si**, ersätta, fylla bristen, arbeta af, ta sig igen (BU). **Han drakk (saup) sin gard upp** F. **Fleiä upp**, upplaga; p. ptc. **uppfleien** FLCS. **Fa upp**, få till lifs [om harhonan] (RN). **Fätta upp**, göda (lägga fett på) LJ. **Dä gallar upp**, modar oväder GA. **Hälla garnen upp**, ta i hop alla hallarna i ett knippe . . F. **Gi upp**, när isen bryter upp om våren S. **Grynna baten upp** F; **grynnä upp båten** VB, dra den upp på land (end. ett litet stycke). **Heta upp u rängna**, hålla upp FCS. **Kaka upp**, skjuta upp nagelköttet . . FCS. **Kannsä upp**, göra rent . . AG. **Kasta upp um**, (med slant, sten), [singla] S. **Kasta upp pa a slingo** [börja på ett nät] F. **Klapra upp**, löst upplägga (sten) FCS. **Kläifva upp**, säges då det lyses till bröllop 1:sta gången S. **Knyppä upp**, binda, knyta upp (i knippe) RN. **Strandi har kumi upp** [se **strand**] F. **Krabba** [draga] **anglar upp** F. **Kransa upp**, då man . . uppringlar **esi** kring skaftet af **käutapilken** F. **Krasä upp**, hosta upp CS. **Lada upp (såide)**, lägga in ved i **såide** F. **Straumen laupur upp**, . . gör sundet isfritt F. **Lenä upp**, töa FLCS. **Lidä upp**, lägga i ordning, städa upp . . RN. **Lora upp**, säges då elden flammar upp Sahl. **Lukkä upp**, låsa upp, öppna en dörr S; p. ptc. **uppluckt**, upplåten CS. **Lusa upp**, upplösa, lösgöra F. **Löirä** l. **lyre upp**, hvässa upp (knif, yxa) VS. **Läggä upp** (en polska), komponera en polska S. **Lännda upp**, landa SUCS. **Lèta lare upp**, [lätta, lyfta upp låret] F. **Laupa ragangar upp**,

. . utmärka lotter . . (BU). **Låipa upp husunar**, repa upp strumporna F. **Låipa tug upp**, uppvrida parterna i ett tåg F. **Ma upp**, plocka (gräs, lin) med handen S. **Mata upp** (för räfven m. m.), lägga ut åtel VS. **Nakka upp**, under garnbindning, att dra en tråd igenom och skjuta upp det redan bundna FCS. **Nakkä upp**, aga (ett barn) LCS. **Pirrä (upp)**, uppreta, uppegga CS. **Pjäkks upp dä!** spring fatt LCS. **Povnä upp**, uppsvälla av vädret FCS. **Pyttsa upp**, putsa, hyfsa (barnen) FCS. **Päustä upp**, blåsa upp, hvila CS. **Rakä upp**, hastigt skjuta i höjden, växa CS. **Rakä (upp)**, upphosta . . CS. **Rakka upp**, ställa i ordning . . BU. **Ramä (upp)**, med grofva kilar uppdrifva . . fartyg, . . hus CS. **Raidä upp**, göra rent (t. ex. efter tröskning på en lada) NS. Perf. part. **uppraddar** [-ur ?], uppredd F. **Reifva upp**, odla (till åker) S. **Rimna upp husar**, repa upp strumpor GA. **Rou gani upp** RNLm. III. 2, 22. **Russlä upp**, ruska upp hö, halm, att det ligger löst RN. **Rykla upp (BU)**, uppstapla, uppbygga. **Rännglä upp**, löst uppbygga ARCS. **Ränna upp**; **ränna väv upp**, varpa S, (F, EE). **Hä har rått upp**, det har tagit röte F. **Röga upp**, råga upp, . . öka CS. **Skannsä upp**, ställa, lägga i ordning RN. **Skolä upp**, banna LCS. **Äisin skär vpp** FCS. **Sla simpur upp**, sitta och nicka, då man är sömnig GA. **Tuku slar upp**, det klarnar [efter dimma] RN. **Källdu slar upp**, ger, springer upp GA. **Sla stang upp**, sätta upp bröllopsstång L. **Smäckä si upp**, . . sätta sig . . i högsätet CS. **Snyffla upp** någon, skrupensa . . F, (VB). **Stansa upp**, sätta i stånd, pryda upp FCS. **Stiklä upp**, vårdslöst uppsätta en gärdesgård utan band CS. *stâu̯úp*, stuva upp (mat) BRHG; perf. part. **uppstävvar**, stufvad F. **Sätta upp laikstäua**, göra dansgilde GA. **Sätta upp**, utsätta såsom pris att täfla om S. **Sätta upp vag**, slå vad HB. **Säta vag upp**, hålla våg GH, (VT). Stormen "sätter upp" **släke** F. **Sökä konar upp!** (se **ko-stut**) TO. **Ta upp**, fånga in skogsruss GA. **Ta skammi upp**, lida skam (LÄ). **Täppä upp att lid**, öppna ett led NS. **Valla upp**, marken höjes genom tillslamning F. **Väkka upp ilden mä hvaifta**, fläkta upp elden F. **Visska upp**, hastigt upprycka F. **Väga upp**, lyfta upp (. . med häfstång) CS. **Öisa upp**, ystra upp FCS. **Öiskä upp**, göra en häst liflig, rask VB. **Äigla upp**, böja ögla på en fågelsnara L. Fg. upp. — **upp-akt** **uppakt** L f., bf. **-i**, noggrannhet, vård L. **-blossa uppblussä** S, då himlen är kopparröd o. st[rimmor på]. **-blossning uppblusning** F, **-blussning** VV, röda strimmor på himlen, som moda regn. **-blöta** perf. part. n. pl. **uppblått** FCS: **all har järu u.** **-*bolna uppbolnä** el. **bolnä upp**, uppsvälla, bulna upp CS. **-*funna uppfunnä** VV, att uppfinna. **-*funning uppfunning** S, uppfinning. **-färda vpfärda** Neog; **uppfärdä** LCS, reparera, vplaga, förbättra Neog; upplaga LCS. **-fästa** perf. part. m. **uppfästar** L, uppfästad. **-gapig** "uppgapig", stursk, motsvarig. **-gångsbås uppgangsbas** n., bf. **-i** FLCS, bås, hvarifrån är uppgång till foderskullen. **-gänga uppgänga** FS; CS f., pl. **-ur** F, liten fördjupning, dike, som går ner till ett träsk, deri vattnet vid stigande går upp; vattenställen i träsk vid

landet, der det aldrig fryser. **-heta vphaita** Neog, se **heta** v.[2] **-hetning upphaitning** fS; CS f., gen. **-ar** fCS, pl. **-ar** f, utlysning af hittgods f; uppvisande, omtalande af något hittadt CS. **Dä kumbur aldri til upphaitningar**, det fås aldrig igen; är borta för evigt fCS. **-*hoven upp-hoven** Rz 507 a; **upp-poven** fCS; **upp-poën** CS; *ùpóuan* lHG; **poven** fS; CS; **-in** fCS; **poen** Ba; CS; (l); *pàuvan* f HG; *pòuan* brHG; abNC; *pòan* vb HG; n. *pòua* l, nrHG; pl. *pòuna* brHG, utsvälld, pösig Ba; uppsvullen fCS; uppsvälld S; CS; utsväld, t. ex. under ögonen S; uppdriven, uppsvälld, som man blir, då man varit ute i köld och blåst; pösande CS; svullen abNC; pussig (i ansiktet): *pòuan i ansikta*; *händar æ haŋl pòuna*, händerna äro alldeles svullna (av frost) brHG. *stiŋa u pòan*, stinn och tjock vb HG. **-*hovna povna** fS; CS; **ponä** CS, svälla upp; svullna. **Povna upp** fS; CS, bli uppsvälld, **poven** S; uppsvälla af vädret; svälla upp (ansigtet; päron i lingonsylt) CS. **Ponä (upp)**, uppsvälla, bli uppdrifven, liksom uppblåst CS. *póuna úp*, svälla (om deg) nrHG. **-*hugsa upphugsä** CS, upptänka, påhitta. **-hålls upphallds** fCS: **nå jär dä upphallds**, upphållsväder. **-hällning upphällning** f., bf. **-i** S: "ölet . . är på upphällningen". **-kant** m. bf. **uppkant'n**, [överkanten] lJK. **-kast uppkast** fS; CS n., **(näta-, slingu-uppkast)** första början vid nät-, garnbindning fS, CS; "uppkastet" ell. afranden . . på ett **han'klä** f. **-klappning upp-klappning** vy [skråväs.: då någon klappar med ett trä för att begära ordet]. **-kvaddad uppkvaddad** vy, uppblåst. **-land** "upplandet", de inre socknarna f. **-lopp upplup** S; CS, (f, l) n., källsåg; bottenkälla, vattensprång; der vatten tränger sig upp; (i sjön) högt vatten. **-lossa** perf. part. n. **upplusä** f, upplossnat. **-länning upplänning** S; CS; fCS; (f, l); **uppläding** f; bu m., pl. **upplänningar** l; rn; **uppländingar** bu; *ùplánnggar* ggHG, så kalla strandboar folket på Gotland, som bor uppe i landet S; icke strandbo CS; gotländning i motsats mot fåröbo fCS. SH 56, 58. **-*pytt upp-pytt** Rz 508 a: 1) uppblåst, upp-pöst; 2) stolt, retad, är felskrivn. för: **upppyst** (ändr. t. **upp(p)öjst**) CS. **-pöst upp-påist** CS, upp-pöst, uppblåst (såsom en kaka, groda), stolt, retad. **-raka** v., se **raka (upp)**. **-repning uppripning** (fl), lä f., anteckning, skrift. **-riktig** n. **uppriktutt (hagg**, se **pärk)**. **-*ryckla uppryklä** bu, uppstapla, uppbygga. Se äv. **ryckla (upp)**. **-ränning vprenning** Neog; **uppränning** S; fS; CS f., bf. **-i** S, i en väf: warp Neog; varp, ränning i en väf S; CS. **-rännings-stol upprännings-stol** l; vb m., = **rännevind** f; varpor l. **-sint uppsinntar** ga, retad, arg. **-skjuta vp skiauta** L. soc. **-skog** pl. **uppskogar** bo, långt bort i skogen, från hemmet. **-*skons uppskånns** S n., oskapligt, otrefligt kvinfolk. **-skov vpskuf** L. soc. **-slag uppslag** f; l n., af **skupur** på **lavvan**; ett **uppslag** är tio **skupur**, af hvilka 5 stå vid hvar dörr tvärs öfver logen, då halmen under tröskningen sprättas ut midt på golfvet, hvarefter högen tröskas tillbaka till dörrar igen, hvarpå halmen tas bort. Sen tar man in från båset nya 10 **skupar**, som

sättas till nytt **uppslag** att tröskas; fyra folk (personer) tröskade elfva **uppslag** på dagen; (**uppslèt** är nyare) F. **-slätt vpslät** Neog; **uppslätt** Sahl; **uppslèt** F; BU; GH; L n., så mycket som framsettias på logen hwar gång Neog; viss mängd säd i skupor, som på en gång är uppsatt för att aftröskas med val S; **skupar** (sädeskärfvar, som stå 2 och 2 : : : : : på ladugolfvet vid tröskning med val BU. Jfr **hand. -socknar** pl. **uppsoknar** S; CS; BU; GH; L; NS: 1) de i en socken som bo upp om kyrkan S, CS; mots. **nersoknar** [de gårdar som ligga kring kyrkan] BU; GH; **äutsoknar** [ute på udden boende] NS. 2) "uppsocknarna" SH 56, [de uppe i landet belägna socknarna]. **-socknes uppsoknes** VB, någon från öfre socknen. **-*spundare uppspundarä** LCS m., som hopsätter osanningar. **-*stakelse uppstakelse** S; CS m., uppståndelse, oväsen S; förfäran, uppståndelse, förundran CS. **-*stunk(e)** pl. **uppstunkar** AG, (i gåta: = slåar på en vagn). **-styr vpstyr** Neog; **uppstöir** HLCS m.[?] CS, sägs när myket hafs för händer. **Hä jär a vpstyr** Neog; bråk, besvär (uppror) CS. **-ståndare uppstandari** FS; CS m.: 1) på spinnrock (som tenen går i). 2) sidosten (i en spis) FCS. **-ståndaretåg uppstandaritug** F n., se **vindstock. -stå-*näsig**, se **obstinat. -sjuda** perf. part. n. **uppsude'** EK, varm, sjudande (om mjölk, att den snart surnar). **-*suttning uppsuttning** RU f., uppskakning, stryk. **-tagen upptagen** (bland folk) S, välsedd, betrodd, anlitad. **-tagningsvak** f. bf. **upptagningsvaki** RN, [innersta vaken vid land då man fiskar med isnot]. **-te upptè** HM, uppgifva. **-trä upptrè** HM n., öfversta träet i karmen. **-trädd uppträddur** FCS; **uppträden** FLCS, upptrampad. **-vaskning uppvaskning** VY f., upptvättning; "med samma uppvaskning", med samma gång. **-växa** perf. part. **uppvaxen** F, FLCS; LJ. **Uppvaxen i asskägräuu**, plump, rå, dum, vettlös. **-växt** S. **uppvakkst** L; VB f. **Äi mäin uppvaxt** L, [uppväxttid]. **-*yrsk(ad) uppöiskar, -höiskar** L; **uppöisken, -öisktar** CS, rädd L; uppystrad CS; [om hästar]. **-yster vpyst** Neog; **uppyst** Sahl, PS; Ba; Ln; **uppöst** CS; **uppöistur** F, FLCS, retad, onder Neog; högmodig om folk; d:o om hästar skrämde Sahl; uppblåst, swäld af inbillnings högmod PS; stolt, retad; öfvermåttan glad Ba; liflig, uppeldad Ln; uppystrad F, FLCS; uppretad FCS. **-åt** *úpạt* GGHG. "Uppåt alla skogar", alldeles orätt, rasande; *ha prạ̊tar úpat ạl skò̜ugar*, hon pratar tokigt, uppåt väggarna GGHG; *úpat sóukni*, uppåt socknen GGHG. **-*ät uppjèt** GA n., en som ständigt äter, träter och gnager. **-äta** perf. part. n. **uppjiti** BU. **-äte-bo uppjitibo** FCS; **uppätä bo** S n., sådant djur som foder, gräs ej förslår till FCS; sådant **bo**. kreatur, som ej lönar sig att föda.

***uppa** v. **uppa** FS; CS; BU; **-ä** CS, yppa, ge tillkänna om något hittadt FCS. **Uppa hvarandra**, bekänna på hvarandra BU, **uppa sig, si**, yppa sig, bekänna FS; CS.

uppe uppi F; BU; **uppe** GA; L, RN. **Uppi äi byggdumi**, uppe i bygden, i gårdarna BU. **Haugt uppe (mä ban)**, halfgången kvinna GA. **'Ölti uppe**, hälften upp (med barn), halfgången L, RN. Fg. vppi. — **uppe-bi uppä-bäj** CS, uppvid.

-på uppäpa CS; *ùp-pá* GGHG, ofvanpå.

***uppen uppen** F, (FL), f. **-i**, n. **-t**[!], öppen. — **uppen-bära** sup. **uppenburä** VB, hafva åtnjutit något godt, man bör ersätta. **-daglig uppendagli**, n. **-lit** CS, uppenbarlig(en), tydlig(t). **-håll uppenhalld** F n., uppehåll. **-råding uppenråding**, fartyg(?).

***upperst** *upast* EKWss; bf. **upparste** AG; *upaste* LK, HG; *ùpaste* LHG, öfversta.

***uppna uppna** (F), öppna.

ur S. **äur** FS; CS; GH; (VS); *aur* BR, L, VBHG; *aur* VBWss; GBJ m., bf. **-en** F, snöyra, yrväder S; CS; F; GH, (VS); HG; Wss; vatten-yr, vattenstänk kring en simmanmande kut el. stor fisk FS, CS. **När nauten njausa ei krubbu bleir dä stor äur** (yrväder) (VS). Jfr **vatten-ur.**

ur (***yr**) prep. o. adv. **yr** Neog; L. soc.; **öir** Bröll.-d. 1724; FS; CS; **ör** Sahl; FS; CS; BU; AG; L; RN; VB; *oyr*, obet. *or* FN 358; *oir* FHG; *or* allm. HG; ABNC; EKWss; *aur* LHG; **äur** S, ur, utur. 1) prep. **Ör all laid**, långt, långt bort RN. **Hä bjer af ör all laid** RN. **Ör leiden**, ur leden Sahl; **ör laidi** AG, (NS). **Päna jern öir halldi**, hamra allt för klent att det ej håller för ändamålet F. **Han matte ör slagi** (ge tappt), [vid slåtter] AG. **Arbetä kätä** [kättjan] **ör si** VB. **Arbaita makken** ["latmasken"] **ör ryggen** F. **Alldrig kumma ör askgräuu**, . . som aldrig varit från hemmet RN. **Bränväinsdauni raukar ör dum** AG. **Andin rann ör hann**, han dog F. **Jag skär knarren ör däin hand!** [se knarr] F. **Jag skall sla di, så grumä** [gorret] **star ör di!** BU. **Dänn raudi** [blodet] **skall sta öir di!** FCS. **Ta a pinnå ör jårdi** (lek) L. 2) adv. **Gaista ör**, om vädret som rifver ur jorden all väta F. **Grypa ör**, urgröpa FCS. **Hulä ör**, urholka SUCS. "Häfva ur sig" S; *hæv ór si* BRHG, släppa sig, fjärta S; HG. **Ladä ör si**, (fig.) släppa sig VB. **Laupä ör**, bryta och kärra ut kalken ur en bränd ugn F. **Tunna öir**, göra tunn F. **Tvaga ör**, urvattna FCS. **Värkä (ör)**, ränsa, skära ur hofven på en häst . .; snida ut, . . holka ur träd CS. **Jär öir**, är ur F. Fg. YR. — **ur-gammal örgambel** CS. **-*hol örhol** CS, konkav, urholkad; uthungrig. **-*holad örhola'r** FCS, ut-, urholkad. **-holkad äurhållkar** AG. **-hål örhulur**[!?] (F)CS, urholkad, konkav; uthungrad. **-*lumpa örlumpä** (okänd hand hos CS), diarré. **-*löp** [m.?] pl. **örlåipar** (F); KB; AG, upprepad strumpsticktråd. **-*löpa** f. pl. **örlåipur** FCS, upprepadt strumpgarn. **-remnar** pl. **örrimnar** GA, upprepadt strumpgarn. **-*rännar** pl. **örrännar** GA; L, upprepadt, upprimladt strumpgarn. **-sint örsinntarr** [-urr?] F, svagsint. **-tagen örtagen** S. **Örtagen nygg**, (gårdsmärke). **-vindar** pl. **örvindar** CS; "urvindar" (L), det som vindas ur säden.

ura v. **äura** FS; CS; **-ä** CS; *àura* BRHG, yra (om snön) CS; HG, ura, yra (om snö, som faller under blåst, om vatten) FS; CS. **Hä äurar u snåiar** . . F. — **ur-dans äurdans** RN m., yrväder. **-väder äurvädar** CS; *æurvædar* LK; "urväder" S n., **yrvädar**. **-väders-käring urvädarskärring** S f., tjockt påpaltad menniska.

Urban Äurban (Urbanus, 25 maj) är första sommardag VB.

***uren** adj. **äuren** FCS; **urän** CS;

ǡur̥ᵘ VBHG; f. **äuri** FCS; *ǡurɨ* L, VBHG; n. **äuri** FCS, ornad, skämd (om säd) CS; unken, möglig (om säd, som ligger packad utan att röras) HG.

***urig uru** Sahl; **äurugur** FCS; **-igur** BU; **äurig, urig** S, (F, L, VB); f. *ǡuru* NRHG, ornad säd, unken Sahl; unken, skämd (om säd) S; CS. *ǡuru sę̄d*, möglig säd NRHG.

usel äusel S; *œusl* LK; n. **äuselt** S; LCS, usel; äv. sjuklig GGHG. **Däu hart tat di ätt äusält vaidä** [göra] **före** LCS.

***usla** adv. (o. adj.) **äusla** FS; CS, usel, uselt. **Han jär äusla**, han är usel FS, CS. **Hann flavv** [flög] **så äusla** FCS.

uslig äuslig LÄ, usel.

usling *ǡusliŋ(g)* GGHG; ABNC; *œusliŋg* LK m., usling; sjukling NC, HG. *at ja skud blæi an slæik ǡusliŋg*, att jag skulle bli en sådan sjukling GGHG.

ut äut F—SU S; CS; *aut* FN 345. **Äut för laidi**, [utanför "leden", vägen] AG. **Kummen äut fyri laidi**, utanför leden, vilsekommen BU. **Äut pa täiden**, fram något (i tiden) F. **Äut u in**, (lek); **laika äut u in** S. **Bärrt äut**, rent ut, . . upprik-tigt F; RN. **Hästen rändur . . langs alla täunar u vill äut** F. **Vör skall äut u äikte med fasskjauti**, ut . . och plöja med dragarne VB. **Gar veidt äut**, innefattar mycket F. **Bolnä äut**, perf. part. **äutbolnen**, [utbulna] CS. **Braidä äut bård-doken**, lägga duk på (mat-)bord FLCS. **Di dräga mair langum äut ården** F; perf. part. **äutdrugen**, el. **-drägen** CS. **Falla äut**, lugna, stillna (vädret) F; perf. part. **äutfallen**, nedbrunnen (eld) F. **Ta u flytt äut tunnuna . .** FCS **Ga nå äut i vikänä u sätä ganumä!** SCKn. Perf. part. **äutgae**, utgånget, slut med boskapen BU. (Jfr **ut-gången**). **Gi ård äut**, låta ett rykte komma ut HL. **Han skall gi s[ä]inä sysku äut**, ulösa dem ur boet S. **Den sum har en gor hund, jègar han inte äut han i dag** (i ovädret) F. **Jortä äut lambi**, då ngn (menniska) drifver dem ut SU. **Kaisa äut**, välja ut F. **Kasta äut äi vädre**, bortskänkt utan nytta F. **Kastä äut mot nåkklen**, låta en fint förstå F. **Kera äut**, ränna snedt ut åt sidan FCS. **Klampa äut** [göra inhugg på en stock] F CS. **När sjaukdomen har fae lata äut, så bläir dä bätur** F. **Laika (äut)**; p. p. **äutliken** FCS. **Laupa äut**, springa (om malt, säd) L. **Agga laupur äut strangt** FCS. Perf. part. **äutlupen**: 1) bortgången, ej hemma CS. 2) trött F; utmattad af gående CS. 3) stillnad (om hafvet); har rasat ut (ström, sjö l. sjögång) FCS. **Låipa äut**, låta ett snöre löpa ut; **låipa anglänär äut** FCS. **Lugna äut**, bli lugn F. **Lundas äut**, [trilskas ut] FCS. **Läggа si äut mä**, befatta sig med GA. **Längä äut**, förlänga LCS. **Lätta äut**, låna, lega bort L. **Maia äut**, göra grann, pryda FCS. **Maigla äut** (l. **äutmaigla**), uthamra VS. **Måina äut**, stillna (vind) F. **Naia äut**, pryda ut (m. blommor); utsnida F. **Naplä äut** S; **äutnaplä** CS, utpynta, utarbeta fint; **äutnaplän**, utsirad ALCS. **Nora äut**, fläckvis skära säden, her och der, som ligger GH. **Nyttä äut**, fullt begagna RN. **Paiä äut**, pantä ut, betala ut LCS. **Ga u passä äut**, passa på, lura ut CS. **Pirä äut**, peta ur, rensa GA. **Päisa äut**, pösa (om säd i vatten) FCS. **Päna äut**, hamra ut med spetsen F; BU. **Päusta äut**, blåsa ut (ett ljus) F. **Rakkä äut**, göra rent för

lort och bråte AG. **Nå skulum vör raisa äut pa Gan** (Östergarn) S. **Russlä äut,** ruska ut (hö) RN. **Däu sert äut ei söin** . . Samtahl 1771. **När han hadä sivä äut** . . [sovit ut] öJKn. **Skvittla äut,** söndersmula F. **Skära äut,** snöpa, en häst, stut F; perf. part. **äutskuren,** snöpt CS. **Pällu skär greisar äut** F. **Sletä äut,** släta ut, jämna CS. *slap̨ ȧut (krœki),* släppa ut boskapen på bete (om våren) BRHG. **All russ järu äutsläppt** (F)CS. **Smälla äut,** brista (om vågorna i toppen) L. **Spaika äut** [märka träd]; **spaika ragang äut** FCS. **Spitra äut,** spärra ut (som kvistar) F. **Spöra äut,** göra kändt, skvallra om GA; perf. part. **äutspördur** FS; CS; **äutspördur för u vara ann stor skälm; hans ård jeru all äutspörd** FCS. **Stikkä äut,** göra sidoinhugg i en stock FCS. **Ställä äut,** föreställa (på en tafla): **här järsåäutställdt,** måladt FO. **Stänna äut,** stadna af L. "Sätta ut", ordna, rangera, bestämma S. **Sätta äut:** 1) arrendera ut F. 2) tala om, sprätta GA. 3) [sätta fiskegarn]: **da vör säta äut ett garn** . . RN. **Har päuken satt mi' äut för änkor!** [klagade en gammal gubbe] S. Perf. part. **äutsättar** (LÄ), "utsatt", skyldig; *œ̨utsa̱tar* LK, utsatt. **Ta äut löisning** [lysning] S. **Taisä äut,** reda ut (ull, blår) L. "Tala ut", säges om brudtebonden, som håller tal till brudgummen vid hans bortfärd till brudhuset S. **Tvagä äut,** urvattna CS. **Tåigä äut,** klunka ut LCS. **Tållka äut,** märka ut (timmer) FCS. **Brisa** (*vresa) ut, låta ilskan, ondskan bryta ut vs. **Väidä äut,** vidga CS. **Väidna äut,** utvidga FCS. **Väina sig äut,** vidga sig F. **Jitä läsar äut,** [äta vecken ut], äta alltför mycket S. Fg. ut. — **ut-bark äutbark** CS m., ytterbark. **-bens,** se **utan-bens.** **-*blåsen äutblasän** FCS, utblåst (stormen). **-dinglad vtdinglat** Neog; L. soc.; **utdingled** Ba; **äutdingled** CS, **-dinglen** LCS, swulten, mager Neog; skarp, mager L. soc.; utmagrad Ba; utmärglad LCS, (af skörlefnad) CS. **-fall äutfall** CS; "utfall" S n., öfverhängande berg, ss. på St. Carlsö. **-faren äutfaren** S; CS, (L): 1) bortfaren, bortrest CS. 2) utmattad af sjukdom S; CS, (L). **-färdig äutfärdugur, -agur** FCS, S, (L), färdig att resa ut från staden. **-gammal äutgammel** S; *ą̇utgámal* BRHG, mycket gammal. **-gap äutgap** FS; CS n., storpratare, storgapig menniska. **-gapig äutgapugur** F, (VB); *ą̇utgápi* BRHG; som ej har tand för tunga; groft uppriktig; storgapig, som sjunger ut S. **-gång** m. pl. **äutgangar** F, (FL), beten; ohägnade utgångsbeten SÅ 8. **Föda mang' kräk pa äutgangar. -gången** perf. part. **äutgangi** GA, L, kvinna som snart skall föda. **-gård äutgard** F, FLCS; BU m., i hafvet utgående gärdesgård. **-*gårde äutgardä** FS; CS; **-e** L; RN; HM, (VB) m., pl. **äutgardar** F; (L); SU, gärdesgård i sjön (med små **bulverk** och stänger emellan) RN; ut i vattnet gående tun (inberäknadt stenkistorna deremellan) SU. SÅ 6. Jfr **bålverksgrind** och **ut-stuga. -göra** *ą̇utgœ̨ra* GGHG; "utgöra" S, (F, VB), gå i land med, kunna uträtta. **-*halig äuthaluar** L, som halar ut, räcker länge. **-hol äuthol** CS; **ut-hol** S, (F); *ą̇uthóul* BR, GGHG, utsvulten; som är tom i magen deraf, ej kan bli snart mätt S; uthungrad, omättlig CS

(mest om djur; föraktl. äv. om menniskor) HG. **-*holad äuthola'r** FCS, utsvulten. **-hugg äuthagg** F; SUCS; **äuthugg** (L), RN n., en som faller i talet CS; storgapig menniska S. **-huggig äuthaggagur** FCS; **-ugur** SUCS, utgapig, som faller i talet. **-*hånglig äuthånglugur** F, FLCS, utmagrad af liderlighet. **-*hänglig äuthänglagur** FS, CS, (L), utmärglad af liderlighet. **-kant äutkant** CS m. ytterkant. **-katta äutkatta** RN f., katta som bor vild i uthusen. **-kläde äutkläde** RN n., rock eller tröja, ytterplagg. **-klädning utklèdning** F f., (= affärd) gille för dottern i huset innan vigsel och bröllop i annan gård. **-kräk** "utkräk" ÖJ n., utegående boskap. **-laga** pl. **äutlagar** S, (L), skatter, utgifter. **-led äutlaid** (L, EK) f., så långt man var på fiske (från land); utrodd. **-levd (-*leven) äutlifven** l. **-livvdar** F, (FL), utlefd. **-liggare äutliggare** F; **-i** FCS m., bogspröt. **-lopp äutlup** L; RN n.: 1) utgräfdt utlopp för vattenfårorna efter såningen på åkern L. 2) löst lif, diarrhé RN. **-*lyktes äutlykktes** AG, på utmark. **-lång** "utlång"; u. dagen, hel; "hela utlånga dagen" S. **-*lägd äutläggd** HM, pl. **-ar**, utgifter. **-*ländes äutländes** F, (adv.) utsides; (adj.) utländsk (utom Sverige). **-länga** "utlänga" VV f., högre utlöpande udde från land i myrar. **-länning äutlänning** F; L; **-länding** F, icke gotlänning; från Öland, Småland. **-*läring äutläring** NR, [utlärd lärling?]. **-lösning äutlåisning** CS; F, (L) f.; bf. **-i** F, vårflod; tjällösning. **-mak** "utmak" (EK), utbygge, öfverhängande skjul. **-*martlad äutmarrtlar** (F); **äutmartladur** FCS, pl. **äutmartlar** FS; CS; **äutmattla** FS; CS, utmattad, utarbetad. **Hundaner [kåmo] mä tunga ör sig, så äutmattla varo dair** F. **-munnad äutmunnar** F, storgapig, som sjunger ut. **-*napling äutnapling** (AG), [utsirning]. **-*natig äutnati** BU; GHCS, adj. (?), [ej övs.]. **-*näm(d)** "utnämnd, -t" RM, (L), utmärkt, särdeles, (trol. ut-nèmt? = uttaget, utvaldt) S. **-omkring äutumkring** GHCS. **-orka** f. pl. **äutårkur** FCS; **äutårkar** CS, (GA, KB), arbeten utomhus. Jfr **in-orka**. **-petad äutpaited** CS; "utpaitad" S, (= Ihre, Sud.!) utmattad, utmärglad S, (af skörlefnad) CS. **-ridning äuträidning** FCS; S, (F, L); GA f., när brudgumme rider ut för att bli bortgift, hvarvid är kalas, nästan lika stort som sjelfva bröllopet S. **-rop** "utrop" n. rykte; "han har slikt utrop om - -, för att - -". **-russ äutruss** NS, VB n. (pl.), skogshäst. **-räcka** f. pl. **äuträkkar** (GA), ut i hafvet löpande stängsel. **-räkning** f. pl. **äuträkkningar** EK: **"da han hadde gärt säine äuträkkningar . ."** **-ränd äutränndur** FS; CS, (L), utmärglad af liderlighet. **-ränning äutränning** FS; CS f., bf. **äuträn-ningi** FS; CS; RM; AR; STÅ; (LI, L); *àutrá*ŋgi* NRHG, till vänster i slaget vid slåtter (och skörd HG), der lien löper ut. *èɪtága u àutrá*ŋgi* NRHG. **Lymnä äi äuträn-ningi,** lemna gräs i slaget AR. Jfr **havde** och **i-hugg**. **-rätta [ä]utretä** S, ex. se u. **bedja**. **-sedd äutseid** VA, HG Lm. III. 2, 24, [utvald]; n. **utsèt** S, (F), utsedt, af ödet bestämdt. **-sjö äutsjo** RN m., bf. **äutsjoen** RN, svall, brytning (vid lugn) kring skären, grunden. **-skott utskutt**[!] I 96: 4; **utskut** Sahl; **äutskut** F; BU; (RN); **äutskout**

L, wrackbräden I 96: 4; wrakbräde, det näst sågbaken (**Tvajten**) Sahl; bräder närmast **tvaiten**, baken, på en stock BU, F, L; vrakbräden (äfv. dålig menniska) S; utskotts- eller vrakbräder; förkastad varelse, utskott CS. -***skårlig** adv. **vtskurlig** Neog; **utskurli** Sahl; **äutskurli** LCS; **äutskurligt** L; RN; VB, (ÖJ); **äutskourligt** GA, utförligen, klarligen Sahl; tydligt klart, säkert, sannfärdeligt; midt i synen S; CS. Jag sade honom **vtskurlig**: vtförl. klart, tydel. Neog. -**slagen** n. **äutslage** F. Det sjuka sjuka kräket, som **liggur äutslage' pa jårdi** (ligger afvräkt på marken) F. -**sock** **äutsukk** L m., pl. **äutsukkar** FI, VBKn, sock, strumpsock (i träskor, utanpå strumporna) L; damasker Kn. Jfr **hal-** och **håll-sock**. -***sockne** *autsoukne* EK Wss m., pl. **äutsoknar** NS; *autsouknar* EKWss: 1) person från annan socken Wss; "utsocknar" S. 2) [spec.] fyra hemman el. 5 gårdar i **Äutböien** [på Näs; mots. **uppsoknar**] NS. -**socknes** **äutsoknes** S; *åutsóuknas* BRHG, utom socknen, i el. från en annan socknen. -**sot** *åutsóut* BR, -*sot* VBHG, diarré. -***spargera** **äutsparrgera** DH, (EK), utspörja, få reda på något DH; sätta ut här och der (EK). -**stickning** **äutstikkning** f., bf. -**i** FS; CS, ett första inhugg, skåra, i en stock som skall bli bjälke. (?)-***strabrak** **äustrabrak** FS; CS n., ohöfvisk (pojke) som gör förtret. -**strandflundra** f. pl. **äutstrandaflundrur** BU, flundror som fiskas utanför (utom) Fårösund. SH 26. -**stuga** **äutstäuå** AG; GA; L; SU, bro-kar i sjön med **räkketäun** emellan F; [d:o] att stänga för kreatur AG; brokar för kutfiskare att ligga uti och passa på sina utlagda slagnät, från hvilket **taugi** (dragtåget)

går till **äutstäuu** SU; tun, räckor i sjön. Jfr **ut-gårde**. -**stående** **äutstaändä** CS: **dä var intä ti äutstaändä**, det var icke till att utstå. -**stört** **äutstörrt** FS; CS n., ovettig, utgapig, storgapig menniska; afskum, vrak. -**störting** **utstörting** STÅ; *åutstörtɨng* LHG, utskott till menniska S; bråkig, otrevlig person LHG. -**syn** **äutsöin** FCS f., "utsyn", utseende S; CS. "Till utsyn", till liknelse GH. -**sägig** **äutsäguar** SU, afbitande (menniska). -**tal** "uttal" S, [tal av bruttbonden vid utridning]. -**tun** **äuttäun** (GA); ALCS m.: 1) yttertun, yttre, mot landsvägen gränsande gärdesgård ALCS. 2) ut i hafvet löpande gärdesgård (GA). -**töjd** **äuttåigdr** S, (F), utsugen (buss, humle). -**ved** **äutvid** CS; FS; CS; BU m., veden som omgifver kärnan i ett träd; ytved, splint. -**ved-ren** **äutvidarainar** [!] F; -**rain** FCS, om en stubbe, som är utan yta, (ytved), hvilken är bortrutten. (?) -***veld** **utvaild** (hos Ba), oartig. -***vild** **äutväild** CS, uthvilad. -**väder** **äutvädur** RN, vind inåt landet. Jfr **utan-väder**. -**välja** **äutvälä** AG. -**åt** **äutat** CS. -***änge** n. pl. **äutängar** CS, långt från hemmet belägna ängar. -**ö** pl. **äutåiar** CS, utöar, aflägsna öar. -**öda** **äutåida**, pass. -**as** S, perf. part. **äutåddar** CS; -**årr** L; -**ur** LCS; **ut-ådd** BO, (F, VB), föröda; (perf. part.) (utödd), utmödd, trött BO; upgifven af trötthet CS; förödd LCS; utsliten, dålig L. **Gurpe-skogar** [i KB] **kundi aldri**

äutåidas av aigi (egen) **hand ei täu, trè mansaldrar!** KB.

utan prep. o. adv. **äutan** FCS; *àutn* FL, LÄ, L, BRHG; *autn* EKWss. **Äutan vit u vila** (F). Ersättes ofta av *foràutn: då fik han var foràutn*, det fick han vara utan; *foràutn mat*, utan mat BRHG. *àlɔhóup àutn han* (utom han) LHG.

utan konj. **äuten** S; *àutn* BRHG; ABNC. *aut'n tɔ*, utan att [med inf.] ABNC. *àutn at* anv. ofta (med underförstådd huvudsats), = 'såvida inte': *àutn at då skud var hans brour; àutn at ja skud ta u kaira*, såvida inte jag skulle ta och köra BRHG.

utan adv. (blott i sms.). — **utanbens äutabains** F; **ute-bains** BU; **äutbains** (BU); GHCS; AG; GA; L; RN, (adj. o. adv.): 1) på utsidan af foten, på hästen RN; ut på benen L; utom benen, t. ex. damaskor, som knäppas **ute-bains** BU. 2) född oäkta AG; oäkta (af gift karl o. tös) GA; då en gift karl (allenast) håller till el. får barn med en qvinna; säges icke om förhållandet mellan ogift folk F. **Sårken [jär] gärdar äutbains** L. **-bens-unge äutbainsunge** FS; CS; F; VB; GA; **utbainsunge** BU m., horunge F, VB; BU; född af oäkta säng F; oäkta barn (af gift karl o. tös) GA; horunge (endast på det sättet tillkommen) F. **utan-bord äutabård** F n., båtens sida utåt sjön; adv., utåt sjön (i båten). **-brun** S. **äutabräun** FS; CS, m. S, f. CS, yttre kanten af den flytande isen. **-för(e) äutafyri** F; **äutför** AG; *àutfóra* BR, GAHG, (*àutfɔr*). **Äutför laidi** (ell. **ör laid**) [ur kosan, på avvägar] AG. "Bygga sig utanför", bygga så dyrt hus, att man aldrig får flytta in i det vs. **-gavel äutagavul** FCS, (på **käutanät**), nätets sida utåt sjön. **-*gårde äutagardä** F m., gärdesgård som går ut i vattnet för att afstänga. Jfr **ut-gårde**. **-gärdsla** adv. **äutagärrsla**, (åker) liggande utom en äng. **-jord äutajård** FS, CS f., utmark, utjord; oinhägnad mark. **-mark äutamark** F f., utmark. **-om äutenumm** CS, utanföre, utan omkring. **-på** *àutpå* LHG. **-rikes äutareikes** F, utrikes, icke från Sverige. **-strand äutastrand** FS, CS f., strand mot öppna hafvet. SH 69. **-störs äutastau's (-staurs)** F, utan störs, på gatmarken. **-till äuten till** GA, utom hus. **-tun äutatäun** CS m., jfr **ut-tun**. **-väder äutavädur** FS, CS n., vind från sjön inåt landet. Jfr **ut-väder**. **-åt äutenat** CS; **äutanat** F, utantill; t. ex. **lärä äutenat** CS.

***utande(s) äutendä, äutänäs** CS; "utande" S, (F, VB), utomordentligt, öfvermåttan. "Utande god", i högsta grad, utmärkt god; *àutanda góu, ~ gút* GA, LHG.

***utarla** adv. **äutarla** F; **äut-árla** FCS, utåt, längre ut.

ute äute F; *œuta* LK. **I dag jär hä stuguvädur: hä jär bätur vara inne pa bära maten, än vara äute u inte fa!** (ordst.) F. "Ute i socknarna" S; *àutɔ sòuknar* BRHG, i längre bort belägna socknar. Fg. uti.

***uterst äutarst, äuterst** CS, best. **äutarsta** FS; CS; *àutasta* BRHG, ytterst. **Äutarsta sträuten** (i ryssja) F. **Äutarsta stundi**, yttersta stunden FS, CS. **Äutarsta städagarni**, (det 6:te, el. det 9:de, 12:te, 15:de, 18:de) FCS.

***utig äutig** CS, "utig" S, som säger ut, är uppriktig.

utlig äutlig L; **äutligar** RN, om vind, väder åt landet ut från sjön.

Äutlig straum, ström inåt land L. *àutlı sùŋa*, SSO vind, (pålandig i Lau) LHG.

utom prep. **äutumm** CS: t) = förutan, undantagandes CS; (heter vanl. *autn* el. *forautn*). 2) utomkring BR, LHG. *svaıp‿an douk àutúm*, svepa en duk utomkring BRHG. *lag at pàpe̊ır àutúm til*, lägg ett papper omkring till LHG. — **utom-bens äutumbajns** CS, (utombens), oäkta till födslen.

utter "utter har de (på Fårö) en ell. annan gång fåt, NB i år är ofta lefvande i landslagen" (?) (Wallin) S.

V.

***vabblig vabluar** VB; **vabblig** S; CS; **-lug** CS; n. *vablut* VBBn, äcklig, qvabblig VB; vämjelig, äcklig CS; (n.) äckligt Bn.

***vacken** pron. **hwacken** Tft; S; CS; **wakkän** VBKn; *vakan* LK; f. **wakku**, n. **wakkä** VBKn; *vàka* HETg; *vàkat* GAHG, hvilken CS. *vakan stapnal* LK. *vakat bral*, vilket vrål! GAHG. *det kan ‿a int sèg vak ‿a ska gæra* HETg. **Se hvacken blankar knejf** Bröll.-d. 1771.

vacker waker Neog; **-ur** L. soc.; **vakur** S; FS; CS; **vakar** (AG); *vakar* LK; allm. HG; f. **vakur** F; BU; n. **vakurt** S; F; *vákat* allm. HG; pl. *vakra* LK, vacker; "vackert" = gudligt, uppbyggligt S. **Far myssla upp an vakur dans** (ES), VY. **I dag jär hä haraföire u hä jär vakurt sport** [spårat] F. **Hä var ätt vakurt stäl!** (ställning, utseende, sak) (SKY). **Vackrä handi,** högra handen CS. *færdas vákat ma*, hantera försiktigt (t. ex. en häst) BRHG. **Aftenrod gör vakur nat, Morgonrod gör skvätten hatt** (ordspr.) BU. Jfr **ovacker.**

vad pron. **hva, va** S; CS; *va, va* allm. HG. **Va valldur dä?**, hvad vållar det? FCS; hvad står på? F. **Va siturt tu u pilkart mä?** FCS. **Hva jär dä däu nå särt!** F. **Hva har jag trangt til dä?** [vad behöver jag det] FCS. **Hva** l. **hvad** brukas i följ. . . . i st. f. huru: **Hva gammel jäst tu?**, huru g. är du? **Hva mikä?**, huru mycket? **Hva-när?**, när? **Hva stäur?**, huru stor? **Hva längä?** CS. **Se hva han kumbar lämänes,** se hur han kommer springande CS. *va‿daks?*, huru dags? FL, LÄ, BRHG. *va mìka?* 'hur mycket'?, *va nær*, 'när'? ABNC. *va magg sysku ‿ær ær?*, [hur många syskon är ni?] GHHm. — **vad-dan hvadan** CS, hurudan? (Da. hvordan). **-*ledens valains** CS; *valains* GHHm; LHG; EKWss, huru, huruledes. *valains va‿da?* huru var det? LHG. *valains da gik til, da vait ‿a int* EKWss. Jfr **ledens. -när ho-ner?** F; **hva-när** L, när. **-slik vasleikur** F; L; **vasläjk** CS, hurudan, -slik, (är han nu till helsan?) F.

***vada** s. **vada, -u, -o** FS; CS; **-å** F f., bf. **-a** F, skum (af munnen, på trynet af ett argt svin; fargalt, arg kärring; äfven på vattnet); fradga. **När sväin jero arg: "tugga vadu"** FS, CS. Jfr **träsk-vada.**

vada v. **vada** FS; CS; **-ä** CS; *vada* GHHm; ABNC; GBJ; pres. **vadur** F, LCS; **-ar** BU; impf. **vod** FS; CS; LCS; *voud* GHHm; *vada* ABNC; *vadada* GBJ; pl. **vodo, -u** FCS, sup. **vadi** FCS; **-ä** F; LCS, vada, **(ginum vattni, sedi)** FCS. **Soli vadar i moln,** säges då himlen är molnfull

BU. — **vad-hål vadhul** EK; L n., hål för vattnet i **rängar** [spanterna] i en båt. Jfr **våg-hål.**

vadare vadarä LÄCS m., trä, som åran går på, på båtkanten, = **roning** f. Jfr **varde.**

vadmal vammel Sahl; CS; BU; GA; AG; **varmul** LCS; *vàmal* ABNC; HETg; EKWss; LHG; K; *vålmar* FN 359; *valmar* EKWss, m. o. n. CS, n. (övr.), bf. *vamla* EKWss; LK. **Klèdar äi vammel hveite** [visa] BU. Jfr **byx-** och **sälj-vadmal.** — **vadmals-packe vallmars-pakki** FCS. **-segel vallmars-segel** S. Vadmalssegel på båtar å hela östra kusten för en 30 år sedan [dvs. o. 1830] RN; [d:o] gråa, doppade i tjärvatten [o. 1818] FL; vanl. för-seglet för att helst breda öfver sig EE.

vagel wagel PS; **vagul** FCS; **vaguk** RN; **vagel** BU; *vàgal* FL, HU, HÖ, NO, ÖG, ÖJHG; LK; *vàgl* HBTg; *vågal* LÄHG; *vågl* EKWss m., bf. **vagulen** FCS; *vàgln* GG—VBHG; *vàglan* FL HG; HBTg; pl. **vaglar** FCS; S: 1) sittstång för höns; vagel FCS; S; BU; K; HG; Tg. 2) ribba spikad under riorna (att hänga på) RN. 3) hanbjälke EKWss, (ung.) HBTg. Jfr **han-** och **höns-vagel.** Jfr **vagle.**

vagga vagga F; KB, (VB); **-å** (F); AG; GA, (L, NS); HM; SU; *vaga* FL, LÄ, BRHG; EKWss f., bf. **-a,** pl. **-or** F; AG: 1) vagga HG; Wss. 2) obunden sädeskärfve F; GA; SÅ 11; el. då man lagt sädesbandet på åkern o. sedan ditlagt något af säden att sedan binda den KB; halfbunden [d:o] SU; half, obunden [d:o] HM; obunden, ej full sädeskärfve på åkern AG; säd som ej räcker till en full kärfve EKWss. **Sèdi liggar pa vaggor,** obunden, tvärs öfver banden att torka AG. **Lägga pa vaggor,** lägga ut obunden, våt säd att torka F. 3) [om hö]. När man vänder hö, säges om den som vänder sista ändan af sista "hö-välltran": **"nå fikkst däu vagga"** F. — **vagg-*andre vaggandrä** CS m., pl. **-andrar** S; CS; *vàgándrar* NRHG, vaggmed. **-barn vaggo-barn** F; **vaggu-b.** FCS n., lindebarn.

vagga V. **vaggä** CS.

***vaggla vagla** Sahl; **vaggla** FS; CS; **-ä** CS; (VB); **våggla** FCS, runka, ragla af och an Sahl; vicka hit och dit S; gå vaggande som en gås, stå ojemt, vacklande som t. ex. ett bord CS; vicka som en båt, en gående gås, kärring FCS.

***vagle wagla** Neog; **-e** Sahl; **vaglä** Ba; CS, (F, RN) m., svet. hönsestång, ther hönsen sittia på i hönsehuset Neog; vagel, hönsstång; tvärbjelkar mellan sparrarne på en vind CS. Fg. dat. vagla. — **vagle-vax vaglävax** Ba, hönsträck.

vagn *vagn* allm.; *vagn* F. Fg. wagn. — Jfr **bak-, färdsteg(e)-, karm-, långsteg(e)-** och **mat-vagn.** Se bilder vid **flöte, fram-rede, hjul, kind, skägg, slå** s., **släpsko, spannel, tvädare** och **vägre.** — **vagnsaxel** *vàgsåksl* BRHG m. Vagnsaxlarne [på de gamla träaxelvagnarna] säga . . då det gick långsamt uppför backarna . .: **"Hjalp - - uss - - at! - - hjalp - - uss - - at!"** Men när det bar utför backen gnisslade hjulen i skyndande takt: **"vör vanda alldrig hur det gar! - - vör vanda m. m.** (F). **-*buss vagnspurss** FS; CS m., hjulbössa. **-fjäl vangnsfjel** FCS f., se **fjäl.** **-hjul vagnshiaul** S, bom. vid Grinndare i DH. **-karme vagnskarme** VS. **-*kubba vagnskubba** F f., vagnsnaf. **-mule vagnsmäuli** FCS m., yttre ytan (tjärig) på nafvet,

som löper mot spannulen. **-*nava vagnsnava** FCS f., nav. **-skjul (-*skul) vagnsskäul** el. **-skiäul** FCS. **-skur vagnsskäur** CS; BU, m. CS, n. BU, lider, vidbygge för vagnar. **-skyle vangssköilä** FCS; *vàgskóila* L, NRHG n., vagnsskjul. **-slå vagnssla** S, f., pl. **-ar**, se **slå** s. **-vädur vagnsvädur** F m., se **vädur** s.[2].

(?) ***vagnling vangling** VB m., det af vagnen den [!] tisteln fästas uti.

vak s.[1] **vak** FS; CS n. [? f.], bf. **-i** (F), huggen vak. Jfr **upptagningsvak** och **nor.**

***vak** s.[2] **vak** F n., bf. **-i**, späck; späck och hud, som (tillsammans) först tagas af (ihop). Jfr **vaker** s. Runö: vak n., skinn o. späck af hafssjäl Vll.

(?) **vaka** s. f. bf. **vaka** F, = föreg. **Ta vaka** el. **vakre** från kutakroppen.

vaka v. **vakä** CS; FLCS: 1) vaka [vara vaken] CS. 2) vaka, flyta fritt; **taugen gar fran näti till vaden, så han skall vakä** FLCS. 3) leva kvar LHG; GBJ. *et gamalt ǫrd sam ænu vǫ̀kar* GBJ. — **vak-stuga vake-stuga** F; *vǫ̀kstæ̆ua* BRHG; **-a** LHG f., slägtingar, män och kvinnor höllo vakstuga natten före begrafningen, då de på kvällen först gjorde bön, sittande kring ett bord, och söngo några psalmer, suto sedan och pratade till kl. 10 på natt. Om morgonen kl. 5 söngo de åter en psalm, gjorde bön och söngo derpå ett par psalmer. Härvid var skolmästaren vanligen med F. *vǫ̀kstæ̆ua* hålles då flera personer vaka om natten över en svårt sjuk el. döende BRHG; (även då man i allm. måst vara vaken om natten) LHG. **-sömnig vaksvämnugur** FS; CS; **-uar** S, som lätt blir väckt, då han sofvit; som länge, sent kan vara vaken S; som ligger ofta vaken, el. rättare den som sofver kort, ej behöfver el. vill hafva lång sömn CS. **-*sömnt vaksvämmtar** L; VB, (barn) som snart vaknar L; som lätt blir väckt då han sofvit VB. **-sövd vaksöfd** S, lättsöfd, som snart vaknar.

vakare vakarä CS; **vakrä** (AN), [fiskedon]. — **vakare-gods** "vakaregodset" VY, det flytande godset.

vaken *vǫ̀kan* allm. HG; LK; pl. **vakne** (MB). Jfr **år-vaken.**

***vaker vakur** FS; CS, n. S; CS, f. [?] S, bf. **vakri, -e** F, späck och hud; späckpäls med fastsittande hud; fettpälsen på själen mellan skinnet och köttet. **Ta vaka** el. **vakre** från kutakroppen F. Jfr **vak** s.[2].

vakna vaknä, vacknä CS; *vǫ̀kna* FL, LÄ, BRHG; HETG.

vakt vakkt FS; CS, (L) f., vakt; tid; lifstid (såsom husbonde); verksamhetstid F. **I mein vakt,** i min tid F. **Nå har jag sträfva mäin vakt** FS, CS.

vakta vacktä CS. Jfr **akta.** — **vakt-stång vaktstang** S f., bf. **-i** L; VB, den 18 m. höga klifstången [stod jämte vårdkasen].

vaktare, jfr **myr-** och **åker-vaktare.**

val s.[1] **val** FS; CS m., bf. **-en,** pl. **-ar** F, ås, rygg, som följer från **rotabainen** uppåt; upp- och nedgående upphöjningar uti stammen å björk (och tall) hvilket är starkare och segare till **doningar**; utvext, valk kring **a skaul** på ett träd; växtring, årsväxt i träd. — **val-björk valbjörk** F, (L): 1) björk med **valar**; är ej ett särskildt träd, utan växtryggar (**valar**), som från björkens fot stiga uppåt stammen S. 2) (= **gait-barka-tre**), Rhamnus Catharthicus, [osäkert belägg].

val s.[2] **wal** Neog; **wahl** L. soc.; **val** FS; CS; RN; ÖJ; *val* GHHm; EKWss m., bf. **-en** L; pl. **-ar** S: 1) slaga at tröska med L. soc.; tröskwal, slagwal Neog; slaga S; CS; Wss; HG. Den gotländska **tråsk-valen** bestod af **hannd-valen**, en smal käpp af hassel, som man höll uti, och "slå-valen" el. **slå-vals-stykket** af oxel, ask eller ekestam Vid slåvalen var med ålskinn fästadt ett **millä** af hästmanke-läder, som med sina öglor grep om den knappformiga ändan med hals på, eller **nukku**, på handvalen. Medelst "millet" svängdes under tröskningen "slåvalen" kring handvalens **nukkä**. "Handvalen" var alldeles rund och något längre än den vida tjockare och kortare "slåvalen", som var nästan fyrkantig med afrundade hörn (MB). Jfr **hand-**, **slag-** och **trösk-val.** 2) slagträ, *nytas ti sla gøysli aut ma* GHHm. Jfr **dyng-**, **gödsel-** och **tad-val.** 3) [pinne i drevhjul], se **drev-val.** 4) se **mäsk-val.** — **val-klämma** **valʏ-klämmä** RN; **sättä v. pa sårkar**, klämma pojkar om nacken med slagan. **-*melle** **valmillä** (BU) n., se **melle.** **-*nucka** **valanucka** FCS f., nocken på handvalen.

val s.[3] **val** FCS m., 80 stycken, anv. blott vid räkning av strömming; jfr **stig** s. — **val-garn** **valagarn** F; **val-garn** AG; L; *valgan* LK n., garn, då minst ell. vid pass en val strömming fins derpå; **hallt valgan**, då 1/2 val är derpå; **5-vals-gan, 20-vals-gan, 100-vals-gan** L; **halvt-, halv-vala-garn**; **valagarn**; **fem-, tjugo-, hundra-vala-garn** allt efter som många valar strömming fås på garnen F.

val s.[4] (i sms.) **val-bräde** "valbräder", [bräder som utfördes från Gotland]. SÅ 103. **-timmer** **valtimbur** BU n., bästa bräder ell. af 12 tums. Jfr **vrak-bräder.**

Valborg **Vallburr** F; jfr **Sankt Valborg.** — **Valborgs-nordan** **vallburs-nårda** FS; CS m., Valborgsmässonordan, inträffar alltid, ty trollpackorna skola med nordlig vind fara till **Blakulla.**

Valdemars-leken, se **Bålder-mans-leken.**

***valft** **vallft** F, BRCS n., hvalf. Jfr **välft.**

***valg** **vallg** GH m., smal, sid dalgång, stundom med vatten, rännil; stenig, naken, icke gräsbevuxen fläck, t. ex. på Kyrkobinge grund [denna betyd. överstruken av S].

***valge** **vallge** GH; *valgi* GHHm m., pl. **valgar** SSk 10, rännil, svigt mellan en rännil och ågång S; foderbeväxt sankmark GHHm. Jfr Hellquist Ordb. **valgar.**

val-hänt **valʏ-'ändtårr (-händtårr)** (L), RN.

***valig** **valagur, -ugur** FS; CS, som har **valar** [utväxter på träd], se **val** s.[1].

valka s. **vallka** FS, CS; **välkå** RN, djup, urgröpt sten att valka vadmal uti, på många ställen S;

valk, valkveck F. **Alʏor välkå**, var fordom en valk som drefs med vatten i Läjstu-akårr. Der ligger ännu [1859] en 2 aln. lång, 1 3/4 alns bred och 1 aln tjock sten med 18 tums djup skål o. ett tapphål. Jfr **hand-** och **vatten-valka.** — **valk-bok** **valkbok** (HÖ),

"med bomärken"; [däri de som lämnade vadmal att valkas skrevos upp?]. **-hus valkohäus** (F), [hus för valka]. **-verk valko-verk** F.

***val-kant valkant** FS; CS m., vankant (på bräde, stock).

***val-kast valkast** NSKn, VBS m., vårdkas.

vall s.[1] **vall** (L), RN m., bf. **-en** NS; HM; SU; SÅ 67, 100, vida, fria fältet HM, SU; utmark, vid vägarne RN. — **vall-gång vallgang** NS m., pl. **-ar** RN, utmark, betesmarker vid vägarne RN; bete på vallen NS. **-häst vallhäst** NS m., utgångshäst på vallen, fältet.

vall s.[2] **vall** NO; VY; RM m., pl. **-ar** VY, småvågor; minsta våg; krusning; vattning, stråle i vattnet efter fågel ell. fisk.

valla v. **valla** F; BU; **-ä** S; CS, (L), gå i vågor, svalla S, (L); gå i små vågor el. krusningar, svalla, säges om vatten, hvars yta sättes i rörelse med något, så att man icke kan se bottnen CS. **Valla till** vattnet, att [det] gör små kårar, (bli oklart) BU; uppröra vattnet S. **Valla upp**, marken höjes genom tillslamning.

***vallar** pl. **vallar** S; **auster-** och **vester-vallar**, [inv. i Ö. o. V. delen av Valls s:n].

vallmo vallmoga F, VB; **-ä** CS, **-i** (F)CS; *valmâug* FN 315 m. CS, f. F, VB, pl. *vàlmóugar* BR, LHG, vallmo, papaver.

valnöt-träd vallnyttetrè S.

valp valp L; **vālp** VB m.: 1) hundvalp L. 2) **stytta** inne i ladan (der inverket af tröskmaschinen står) under midten af "asarna" i st. f. **spärr**. — **valp-*kåde valpekvade** l 98: 14 a, Sahl, Ba; **vallpäkvadä** SUCS m., oförståndig yngling I 98: 14 a, oförskämd gosse Sahl; pojkslyngel SUCS. **-stinn vallpastind** F f., [dräktig, om tik]; = **ungastind** (om kut).

vals, se t. ex. **all(e)-valsen**.

***valt** adj. **valltårr** L, (sades **valltr**) HM; **valltar** VB; **vallt** ÖG; *valtar* VB Bn, om en båt som lätt stjelper, kantrar, är rank, (= **rankur, rullugur** F).

***valtra** s. **valltra** VB; **-ä** CS f.; pl. **valltrar** CS, små [!] hopvaltrad smuts mellan lortiga eller svettiga händer VB; små cylindriska hopvalkningar, som uppkomma då något gnides, ss. t. ex. då man starkt gnider svettiga händer emot hvarandra CS.

***valtra** v. **vallträ** S; CS; FI; *valtra* LHG, välta (ned, kring) CS. **Vallträ sig**, rulla före något, dubbla sig FI. **Valträ (si ihop)**, rulla, filta sig ihop till liksom små cylindrar **(valtrar)**, då det handteras, synnerl. vått CS.

valv hwalf Neog; L. soc.; **hvallv** F, LY, LCS, f. LY, L, n. F, hwelfningen i enne kyrkio ell. hus Neog, hvalf F; liksten på en graf Neog; L. soc.; grafhvalf; graf med sten LY, LCS. **-stuga** "hvalfstuga" S f., mur med stenhvalf.

***valver hvalfr** (ÖJ); **hvalver, -är** AL, SUCS; *válvar* n., bf. *-'vra*, pl. *-'var*, bf. *-'vri* HBTg, grafhäll; grafsten; gravvalv. — ***valver-sten hvalfvar-sten** SP, grafsten.

***vamla** v. **wamla** Neog; **vambla** FS; CS; **vamblä** CS; *vàmbla*, pres. *vámbla(r)* LHG, äckla i magen CS. Thet **wamlar** i magan, när man har ätit sådan mat, som magen ej tål, då behöfs en sup Neog. **Vambla sig**, äckla FS; CS; **dä vambla** [impf.] **si äi magan** FCS. *da gynt vàmbla i màgan*, det började kvälja . . LHG.

***vamlig vamblugur** FS; CS; **-ug** CS; n. **vamblutt** GA; *vàmblut* LHG, äcklig, kväljande. Öl, bryggt på **rygmallt** (rågmalt) . . är **vamblutt** GA.

***vamlinge vamblinge** m., pl. **-ar** S, invånare (karl) i Vamlingbo s:n.

***vammel vambel(l)** FS; CS; **-el** CS n., äckel.

van s. *vạn* BR, LHC; EKYg, n. HG, f. Yg, vankant (på bräde). — **van-kant vannkant** CS m., kant af barken, som synes på en bjälke; [ell. ett bräde].

van adj. **vanar** (RN); *vạnar* LK. Jfr **bröd-, hus-** och **stugu-van.**

vana s. **vane** FCS; *vàna* (allm.) HG; LK m. Fg. ack. wana. Jfr **ränn-** och **åker-vana.** — **vane-fisk vanfisk** FS; CS m., den fisk, som alltid går i ett visst vatten (**vanfisken jer burt-tanar**(?) **[-taen]**, man har tagit den sista); äfven en tjuf som flera gånger stulit i samma trakt. **-räv vanräf** S m., räf, som är van (plägar) gå i en viss egnd.

van-artig vannarrtugur, varrnatugur, varrnakktugur FS; CS, vanartig, fingerklädig. Jfr **ov-vanartig. -för wahnfyr** Neog; **vanförd** LCS. **-hopp wahnhup** Neog; **vannhup** SUCS; **vannhopp** HM n., misströstan, förtviflan, grubbel. **-rykt vanrykkt** F; **vannrykkt** (F)CS. **I vanrykkt,** i onöda; **gi hâi i v.** F. **-smäkta wahnsmächta** Neog, wahnmächtas. **-*treving vantrifving** F, usling (till kräk, barn). **-tröst vanntraust** SUCS f., misströstan. **-tröstig wantroustug** L. soc., wantröstig. **-vetting vannviting** FCS m., lathund, som ej vet hvad han vill. **-villig vannviligur** F; **vannviluårr** AG, (L), ond, lättefull, stygg F; = **traugar o. oviluar. -vuxen vannvuxen** AG, vanskaplig. **-vördig vanvörduar** GA, hutlös, påflugen; olydig, odygdig.

(?)*vande vannde [RU]: **drägä vannde,** branda efter fisk.

vandla vandle S, förvandla.

vandling vandling SU, förvandling.

vandring vandring S; CS, (F, VB) m.: 1) (i ett tröskverk), der dragarne gå CS; tröskverksvandring, krets i ett tröskverk S. 2) (på ett fartyg) gångbord CS.

***vange vanga** I. lex., spade [ej gotl.?].

vagka *vagka* GGHG; GHHm; pres. **wankar** Bröll.-d. 1738 a: 1) (i pres.) *da vagkar,* man måste, det är nödvändigt att: *da vagkar haushalda ma svạvlstikar* GHHm. **Hjär wanker lägge lif,** [här måste man lägga till lifs] Bröll.-d. 1738 a. 2) *da vagkar,* 'det finns fisk'; *vọr ska haịrjàtar um da vágkar; da ha ìnt vàgknagga* GGHG.

vankas pres. **vankas** F. **Dar vankas gåima hä gambla, tills hä nöia jär sambla** F.

vanlägga vanlägga (VB); *vànlága* LHG; pres. **vanlägges** (L), VB, då lappen sys fast inunder och kanterna af hålet dubblas in och sys fast i lappen; (= **värna** F). *vanlägg néịr kántn,* dubbla kanten (på tyg då man syr en lapp på) LHG.

vanlig vanlinn FS; CS; **vanlirr** LJK; *vànli* allm. HG; pl. *vạnlia* LK.

***vann,** se **hugg-, kagg-** och **kajvann.**

vanna s. **vanna** F; **-ä** CS f., pl. **vannur** SH 55, = **nätakista,** (för nät och fisk) F; bräde att lägga upp metrefvar och krokar på vid fiskning; (= **angelkarp**) CS.

vapen vapen FCS; *vapan* LK n. Fg. (pl.) wapn.

***vapla wapla** Neog; **vaple** Sahl; **vaplå** (L), RN; **-a** CS; **-ä** CS; SUCS f., stort spott, Sputum Neog; snor-, spott-våffla, -kladd RN, spottklimp F, SUCS. Jfr **spytt-vappla** och **våffla.**

***vapp**, se **vipp-om-vapp!**

var s. **var** S n., dynöfverdrag. Jfr **pudes-var.**

var adj. **var** fCS; S: 1) lättskrämd, försigtig, säges mest om djur CS; skygg S. Jfr. **skott-var.** 2) varse fCS, S: **bläi var**, blifva varse fCS. *han blaɨ int vår da*, 'han blev inte varse det' brHG. — **var-*skuten varskouten** L, rädd för något.

var pron. **var** S; CS; *vɑr* BR, L, nrHG; n. *vart* BR, huHG; dat. **varå** L, varje. **Varifväli ajn**, [varenda en] CS, (se **evelig**). *vår u ɑ́ɨn*, f. *vår u ɑ́ɨn* L, nrHG, var och en. *va ɨvist a grand*, hvart evigaste grand lK. *fo vɑr dɑg*, för varje dag brHG. "Hvar och hvarannan (dag)", ständigt, jemt och samt S; *vår u varànn dɑg* BR HG. **Ain av varå**, en af hvarje (L)CS. *læɨt a vɑ̀ra* LHG; *læɨt a vart* BR, huHG, litet av varje. Fg. huar, vardera etc.; huer, varje — **var-annan, var-dag**, se resp. ord.

var adv. **hor** L. soc.; LI; *hår* fN 338; *har* fHG; **va** S; CS; *vɑ, va* allm. HG, hvarest?, hvarthän?, hvarifrån LI. *har hart‿du vàra?*, var har du varit? fHG. *ɨa vaɨt int va han ær*, jag vet inte var han är brHG. Vanligast i följ. förb. **var-hän vahänn** CS; *vahɑ́n* brHG, hvarthän? **Hva sprangk han hänn?** CS. *va ska dɑu han*, 'vart skall du' (fara, gå etc.)? — *ɨa ska tɨ . . — vahɑ́n?* (vart) BR HG. Fg. hur. — **var-på-lag var pa lag** F; **var pa la** fCS; **var-palla, hor-palla** L; **hårr pa la** fCS; **hvarpla** Ba; S; **varpla** CS; **hvarpallä** Ba; **hva-pallä** AG, **-e** L; **va pallä** CS; **palla** Ba; **pla, pallä** CS; **palle** RN; **pallä, palldä** VB; *va‿plɑ* brHG; ABNC; heTg; *va‿pàlɑ* LHG, hvar, hvarest, hvar någonstädes, "hvar på lag". **Nå, hvar hart däu da dä pallä?** (AG). Kråkan säger: **Dadt russ! — Hva' pla? — Ei prest-leilhagen!** HH. *han vist int va han va hàɨm‿pla*, han visste inte var han var hemma någonstans BR HG. *va ɨa dɛ́ɨ palˌdɑ?*, var är det då? LHG.

vara s.[1] *vɑ̀ra* fN 335, handelsvara. Fg. dat. varu.

vara s.[2] blott i uttr.: **taka varu pa**, taga vara på något F; **takä var**, taga vara LCS; **ta varo pa**, bestyra med, ha att göra S; *dɑ æ mɨk tɨ ta vɑ̀r‿pa*, det är mycket hålla reda på, sköta om huHG. *ta vɑ̀ra pɑ*, tillvarataga nrHG. Jfr **vinn-vara.**

vara v. **vara** fS; CS; **-ä** S; CS; *vɑ̀ra* fHG; *vɑ̀ra* allm.; pres. 1. o. 3. p. **jär** Sp; Neog; L. soc.; Tft; S; CS; F; AG; GA; L; RN; VB; **jèr** fS; CS; *jɛ̂ɨr*, obet. *jer* fN 358; *ɨær* LÄ, AN, L, nrHG; ABNC; heTg; 2. p. **jäst** Neog; Bröll.-d. 1738 b; 1771; Tft; S; CS; F; VB; **jist** Bröll.-d. 1738 b; 1771; **jisst** S; **äst, järt, ärt** CS; **jèrst** fS; CS; **järrst** F; *jest* fN 306; *ɨast* F, SKY, HU, GG, NS, suHG; ghHm; hbTg; *ast* AR, öGHG; hbTg; pl. 1 p. **järum** Tft; 1. o. 3. p. **jeru, -o, järu, -o** fS; CS; **järe** Samtahl 1771; RN; 2 p. **järe** Tft; **jëren** fS; CS; 3 p. **järo** Neog; Tft; impf. 1 o. 3 p. **war** Tft; **var** fS; CS: *vɑr, va* allm.; 2 p. **wast** Neog; Tft; **varst** fS; CS; **vast** CS; *vast* fN 306; *vast* AR, öGHG; hbTg; pl. 1 p. **warum** Tft; 1—3 p. **varo, -u** fS; CS; *vɑ̀ra* fHG; 2 p. **ware**, 3 p. **waro** Tft; sup. **vari** fS; CS; **vart** S; CS; *vɑ̀ra* fHG; *vart* brHG; gh Hm; he, hbTg; *varɨ* abNC; *vaɨ* brHG; abNC; ekWss; pres. part. *vɑ̀rnæs* LHG; imperat. **var!** S; CS.

Dä lätar jag vara osägdt, det kan jag ej påstå GA. **Kan ja intä fa varä i mak för di?** [vara i ro] CS. **Lä varä mi!**, låt vara mig! CS. "Vara för", tjena till: "hvad skall det vara för?" S. *vår̥åv ma*, avvara, undvara BR, GAHG. "Är som han (hon) är", sig lik, såsom vanligt S, [säges vanl. om en sjuk]. **Nå jär ha jär**, nu är hon här L. soc. **Han jär av mä tåisten**, han har mist modet VB. **Hva jär dä mair att vör bassla mä dä?** [vad lönar det sig att vi plåstra med det] FCS. **He jär ä hè**, det är det det RN. **Stangi jär kullfalli**, stången är kullfallen L. **Badäidi jär nå kummi**, badiden är kommen L. **Bani jär gäinstjaup**, sammanförda HM. **Jästu werkelig**, är du underlig Neog. **Jäst däu haime Hans?** (KB). **Däu jäst mi an kummpi!**, en sälle F. **Ner jeren tröi**, Iären tre (1 karl och 2 kvinnor) FCS. **Lambi järo fait** Neog. **Russen . . di jeru stygg till ta** FCS. **All häus jero full** F. **De jero grannar**, de äro granna F. **Hissa nidaner järu miki mörkari än di aru varu** FCS. **Hynor järe nej** (nio), [i visa] RN. **Vör kundu inti se hva dä var för ann fisk** FCS. **Dä var då inte'**, nästan, så godt som intet S. **Ja var dar (vaddar)** [var där] FCS. **Dä va naj**, det blef intet af GA. **Vass så** l. **var så**, hafvande: "när hon vars-så med sårken ell. tösi" F; *hų va̯så*, hon var havande BRHG. **Hwar wastu i går ästrä?** [någonstädes] Neog. **Nå vast däu ä kronä!** CS. **Däu vasst a kummhära, sum intä kundä löida!** FCS. **Vör varo tvair**, vi voro två (karlar) F. **Di voro barnlaus**, de (man och hustru) voro barnlösa FCS. **Hamars varo nåigd** (folken) F. **Summ** [somliga] **barn varu olöjdå** FCS. (Ett hus) **som har vari flytt träia gangi** FCS. **Haë Nèr vari pa åiena?**, han I varit på ön (Fårö)? **Jag har aldrig vart sjaukur ei min teid** (F). **Skanskt augä har varrt yfvar det**, ondt öga har varit öfver det LI. **Ja bläir aldrig släikar kar ja har vart mair!** S. *dær sum fiskan blaı̯ vårnas*, där som fisken blev kvar (om fisknet) LHG. **Var go u sit!** S. **Var mens i här, I!**, [stanna Ni här] S. Fg. vara, vera; ier, ir; war, wast etc. — Jfr **över-varandes**.

vara v.[2] **varä at, (atvarä)** CS, varna. Da. advare.

vara (sig) vara si CS, ta sig till vara.

var-and varand RN f., bf. **-i**, brun, långlagd, med hög flygt, äggen ljust blåmängdiga; är möjligen löffel- eller skedanden, med näbben bredare utåt såsom en sked (är mera sällsynt).

varandra n. (sing.) **hvartanna** FS; CS, m. (pl.) **hvarannar** FCS; **hvarandre** L; *varàndra* allm. HG; f. **hvararu** FS; CS. **Di slogo hvarannar** (m.): . . **hvararu** (f.) FCS. **Nattäures mä hvarandre**, coire L. **Källingar gåidi pa vararu** F. **Di slogo hvart anna** (n.) FCS. **Dai fingo hvart annat**, de fingo hvarandra (drängen och pigan) FCS. **Di täu gingo u hurrtas mä hvartanna** FCS. **Russen ga u stytta sig mot hvart-anna** FCS.

varannan *varàn̯n* allm. HG, f. *varàn̯a*, n. *varàn̯a* BR, GGHG; *vat anat* EKWss. "Hvar och hvarannan (dag)", ständigt, jemt och samt S; *var u varàn̯n dag* BRHG.

vardag *vardag* LK; *vårdåg* LHG; *várda, -a* BRHG; pl. *vårdågar* BR HG. *ti̯várdas*, till hvardags GBJ. — **vardags-mask** (m. bf.) **vardags-**

makken har kummet på den, en duk som af långt bruk är trasig och utsliten S. **-stuga varrdas-stuga** FCS; **hvardas-stävva** (F) f., bf. **vardesstäuu** CS; *vàrdastȧ̀uu* BR HG, stugan, der familjen ständigt bor CS; dagligstuga HG. Jfr **ny-stuga** och **kammare.**

varde varde FS; CS; SU; **-i** FCS; **-a** F; **vade** VB; **-ä** FLCS, (AN); *vàrda* FHG; *vȧ̀rda* HBTg; *vȧ̀da* FLHG; GBJ; *vȧ̀ḍi* GHHm m., bf. **vardan** BU; *vàrdan, -an* FHG; *vȧ̀ḍn* GHHm, fiskedon; en stång med kvast i toppen, 3 aln. öfver vattnet, 1 ½

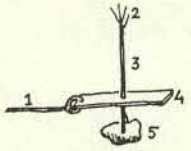

under, med sten i ändan, och **varde-klunnd,** -ä n., 5 qvart. lång, 6 tum bred, genom hvilken varden eller **v.-stanngi** är fastsatt och således står upprätt, att man må se hvarest näten stå i sjön; varden står endast vid ena ändan af nätet, vid den lösa ändan. SH 46. Se bild s. 182 ovan. Jfr **busk-, pigg-** och **skäll-vårde.** — **vard-bräde vardabredi** FCS n., = följ. **-fjäl vardafjèl** (4) FS; CS f., bf. **-i** F, flytande stycket på **ann vardi;** (= **vad-klunnde** VB). **-*halle vardahalli** FCS m., sten i **vardakäppens** nedre ände. **-*klund varde-klunnd** SU n., bf. **-ä** = följ. **-*klunde vadklunnde** VB n. [möjl. bf. av föreg.], horisontala brädstycket på en **vade,** (= **vardafjèl** F). **-kvast** m. bf. **vardakvasten** (2) F, [kvast i toppen **pa varden**]. **-käpp vardakäpp** (3) FS; CS m., bf. **-en,** [lodrät käpp i varden; kallas äv. **pullki** F]. **-lina vardleina** (VB) f. [lina från varden till nätet]. **-stake vad-stake** VB m., står lodrätt upp på **vaden. -sten** m. bf. **vardastainen** (5) F, [sten i nedre änden på **varda-käppen**]. **-stång vardestang** (SU) f., bf. **varda-stange** FCS; **v.-stangi** SU, käppen i varde. **-*tips vardatipps** F m., uppstående pinne på en **varda,** = **vakari,** vid fiskdon i sjön. **-tåg vardatug** (1) FCS n., tåget med hvilket **vardän** fästes vid nätet. **-vippa vardavippa** FCS f., löfkvast i toppen på varden.

***vardes** interj. **vardes, -äs** S; CS; **-is** FS; CS; **vadis** FS; CS [blott i följ. utrop]: **Fij vardes!** fy då! fy vare det! S. **Fi** el. **föj vardes,** (fy varandes), fy vale CS. **Vai vadis, vai vardis** ell. **tväi vardis dig** F. **Tvi vardes!,** fy då, tvi! S. **Vaiskes vadis,** adv.?, om en som förargat någon F. **Vadess, vaiskess, vadess! hva jär dä däu nå särt!** FS, CS.

varelse varelse S; *vȧ̀rlsa* BRHG [m.?], spöke, syn S; varelse: *àusla vȧ̀rlsa!*

varest hvaräst F; CS; **hvast** S; CS, om, ifall, därest. **Hvaräst du inti gart!** F. **Hvast jag flaugar äut eller in . .** S [i visa]. **Hvast ja lauper äut ällar in,** om, vare sig att jag löper ut l. in CS.

varföre hvarfyri (F)S; *vafȯ̀r(a)* LHG.

varg varg S: 1) varg. **Rännä vargen** (lek) S, [en sorts "ta-fatt"]. 2) m. pl. **varrgar** FS; CS (= **graivar,** nu: **nuttur**), ursmälta talgtrasor. — **varg-*black** s. **vargablack** LÄ, blinkning som en varg [i visa]. **-*gnesta** f. pl. **varg-gnaistur** FS; CS, hafvets fosforescens. Jfr **mar-gnesta.**

***varges hwarges** Neog; I 98: 14 a; Sahl; **hvarges** Ba; S; CS; FS; CS; (L, VB); **vargäs, hvärgäs** S; *vȧ̀rgas* FHG; *vargas* LK, ingenstädes Neog; I 98: 14 a; FS; CS; HG; LK; intet

Ba; ingenting CS. **Dä däuger hvarges till,** det duger till intet Ba. "Hwart går du? **Hwarges**" Sahl. **Däugar hvarges till** S. **Däuger hvärgäs till,** duger till ingenting S. **Vör kumbar hvarges,** vi komma ingenstädes CS. **Jag kom mig vargäs,** jag uträttade ingenting S. **Han kumar [kumbur] varges,** han kommer ingenstädes F. **Däu kumburt inti hvarges** l. **hvarges** FCS. **Dä jär hv. likkt yttur; [däu] gärrt hv. l. y.** FCS. **Han dävvur varges til,** till intet; **dä jär hvarges likkt yttur allt dä han gär,** det är ingenting likt efter (det är odugligt) det han gör FCS. **Hvargess sleik yttur,** hvad som helst F. **Nytas inti vargäs til,** nyttjas till intet FCS. Det är **vargäs** värdt, ingenting värdt S. Jfr fg. huergi, ingalunda; ingenstädes.

varje hvarge Bröll.-d. 1738 b; **hvargu (an)** Sahl, PS; pl. **hvargu[!]** Bröll.-d. 1738 b, hwar och en. **Hvarge Gråjtlinge** Bröll.-d. 1738 b. **Hvargu an lid,** ib.; **Hvargu dagar** [alla dagar] ib. *vàrg‿u áin* (f.); *kistar flaut vàrg‿u áin,* 'kistorna flöto var och en' (varenda en?) AGHG, (uppgivet ss. mycket ålderdomligt).

varken hwaske, hwasken Neog; **hwas(s)ken** Bröll.-d. 1771; S; CS; FCS; RN; (VB); *vâsʃɨn* FN 306; *vàskan* FL, HÖ, SUHG; ABNC; HETg; LK; *vaskɐn* GBJ; *vakɐn* HETg; GBJ; *vàrkan* LÄHG; HETg, varken (. . eller). **Hvasken folk ell fä** Bröll.-d. 1771. **Nå jär dä hvaskän harfvä ällar fure** S, [i visa]. **Kraku sägar sitt aige namn u vajt hvasken 'äut eller skam** RN. **Han vait vasskän säupä eller sättä ner!** (ordst.) VB. Fg. huatki, huaski, huarki.

***varl** s., se **varvel.**

varm varmbr F; **varrmbårr** F; HM; *varm* LK; ack. **varman** FS; CS, f. **varm** F, ack. **varma** FS; CS, n. **varmt** F. **An varmbårr sumar,** en varm sommar F. **Ha haddi panna staënes varma** FCS. **Ja fikk mi läiti varrma assku** FCS. **Gärrdi ungnen varman** FCS. Fg. n. varmt. — Jfr **bogle-** och **kok-varm.**

varp s.[1] **varp** S n., bf. **varpe'** S; **-ä** VBKn, pl. bf. **-i** S; VBKn, bugt S; [ortn.] djupa gölar i sjön hwarest man drager not. Sådana **varpi[!]** tyckas i äldre tider blifwit anlagda. De äro anlagda i nästan i cirkelform med 30 à 40 alnars diameter och omgifwas af en grof stenvast af swåra stenar. De äro vanligen öppna mot landet och ega 1 à 2 ingångar el. smala inlopp från sjön VBKn. F. ö. blott i ortn. HG. Jfr **nät-varp.**

varp s.[2] **varp** RU; CS n. = **varpa** s.[3]

varpa s.[1] **varrpå** AG; RN; **-ä** S; CS f., pl. **varpur** F; FL; **-årr** L; HM, en cirkelrund platt sten (af 3—4 tums diam. och $^3/_4$—1 tums tjocklek), hvarmed de 2:ne spelande partierna ömsom kasta till ett mål, täflande att komma närmast; spelet kallas **kasta varpä** CS. **Kastä varpå** AG; RN. **Kasta varpur** F; FL; **kastä varpårr** L; HM. *kast‿vàrpa* BR HG; ABNC. **Skiauta warpu** Bröll.-d. 1726.

Att "**kastä varpä**".

Detta spel består i att med kastandet av runda flata stenar mellan 2:ne uppsatta mål eller pinnar komma pinnen närmast, då det parti som först kommit närmast 12 gånger vinner spelet. Häri kan antingen en och en spela mot hvarandra eller ock alla mot alla; det är likväl blott en som vinner vid varje kast. "War-

porna", flata, så mycket som möjligt cirkelrunda stenar, af 3—5 tums diameter och 1 tums — eller något så omkring — tjocklek, har man med sig från hemmet; de slipas och göras glatta med stor omsorg och afpassas efter de spelandes styrka. (Ibland är varpan en artilleri-för-spegel, af järn). Till långa mål väljas "varpor" på sjöstranden, runda som "hallarna" på fiskgarnen, vanligen lättare och så hala att de kunna halka fram stundom till $^1/_3$ af hela målet. Detta utsättes på 2:ne sätt (såsom . . vid "rännä i kämp"): antingen 1:o sättes ett gemensamt orubbeligt mål för alla partier; eller 2:o sätter hvarje spelare mål efter sitt tycke, (allt som han tror sig kunna vinna på ett kort eller långt håll) turvis: den utsatte täflaren sätter mål första gången, den motsatte andra gången [o. s. v.]; målet lämpas efter de spelandes ålder och styrka, omkring 16—24 steg, och vid dess begge ändar nedslås $^1/_2$ alns höga pinnar i marken så att de ej så lätt kunna kullkastas. (Stundom hafva smågossar såsom mål en på kant ställd flat sten). På "våg" då alla äro i ett kast-lag eller som det heter "kasta i hopen", hafva alla naturligtvis ett mål, dock med iakttagande af målets förändring vid hvarje nytt spel (om någon af parterna det önska). Men då man kastar man emot man, går hvarje par att söka sin plats för sig, men kasta likväl på en gång alla. A-partiets frispelare hafva rätt att bestämma sättet för kastningen; och hafva de nu egentligen blott en utmärkt och säker "warp-kastare", helst med förmåga att kasta på långt mål, så väljes gerna helst att "kasta i hopen". Konsten i varpkastningen består hufvudsakligen uti att kunna få varpan att horizontelt rotera kring i luften och sålunda komma ner på flatan; ty ta'r hon marken på kant, kommer hon vanl. ohjälpligt på trill och löper då långt från målet. Vid pinnen i endera slutändarna af målet ställa sig nu de spelande: en af A-partiets frispelskarlar kastar först sin varpa så nära till pinnen som möjligt, och låter henne der ligga qvar. Derefter kastar en af B-partiets frispels-karlar på samma sätt. Kommer dennes varpa närmare målet än den förres, så ropas: "han tog!", hvar om inte så ropas: "han löste!" I förra fallet kastar åter en af A-partiet; men i sednare fallet fortsätta så många af B-partiet tills någon af dem lyckats kasta sin varpa närmare pinnen, då åter A-partiet får kasta på samma sätt som B-partiet förut gjorde, o. s. v. Den som slutligen är närmast pinnen har vunnit ett. Och så fortfares tills ena partiet fått 12, då de vunnit ett "spel". Wid Wåg kastas 3:ne sådana spel (eller en "kula") ifall ej de två första, vunna af samma parti afgöra "vunsten".

Wid miss-kast, eller då varpan eller handen vid kastningen ta'r emot kläderna, man "förhåller" henne, ej hinner halfva målet och ropar "ogildt" innan hon hunnit marken eller då varpan olyckligt och "afhofligt" slinter en ur handen, är man berättigad att kasta om. De täflande kasta en och en i sänder, och varpan skall alltid ligga qvar: träffar motspelarens varpa en annan och stöter henne ut ifrån eller längre in till pinnen, så räknas alltid kastet efter stället der hon sist blir liggande. Slås någon varpa af de andra dervid sönder, bruka de flesta spelare räkna den största biten af warpan för den afgörande. När flera varpor tyckas

vara lika nära pinnen, uppmätes afståndet mycket noga af Wågarne med en käpp, då man naturligtvis mäter emellan varpans närmaste hörn och pinnens närmast vättande kant. Den som vid hvarje särskildt kast är närmast, skall kasta först nästa gång. Skulle pinnen träffas så att hon går i kull, räknas derföre 2. (Somliga nedslå pinnen så hårdt att hon alldeles icke kan kullslås). På somliga trakter räknas ett för pinnen och ett för hålet (efter pinnen) d. v. s. för den varpa som blir liggande närmast hålet. I detta fall kan hvardera partiet vinna hvar sig ett. Oaktadt det ena partiet slagit kull, kastar det andra partiet, sedan pinnen åter blifvit nedsatt, för att ock försöka slå ikull, och dermed förinta deras vinst som redan slagit i kull. — Slås pinnen kull vid 11, så stiger det partiet ned (från bakslag) till 6; och nu aktar sig motpartiet noga att slå kull, ty då skulle det förra, derigenom att det delte med sig halfva kullslagningspriset, få ej två, utom[!] blott 1 till 11, således 12 och derigenom vinsten. — På Nähr hade man engång målet på 150 steg; då blott en man dock, oaktadt de hala strandstenarna till varpa, kunde hinna målet. — Varpa kan spelas mellan så många som helst ända ned till två, och anses för en stadigare öfning, hvarför det ofta spelas af äldre folk. — **varp-kastare** varpkastare S.

varpa s.[2] **varrpa** FCS; **-å** AG; L; *varpa*, *-u* GHHm f., bf. **varpa** F; **-u** AG, raden af alla garn på **vrak**, då en tremänning hade 20 ell. 21 garn, och en tvåmänning 14 el. 16 garn F; hela räckan af **fiskgan** vanl. 3 ell. 5) stående i sjön, (blott) på fastsättning, ej **pa rak**, då allt drifver med båten i sjön AG; en räcka *gạn* i sjön; vanl. sätter man sex, sju garn tillsammans till *a varpa* GHHm. 1:sta garnet, **städan** ell. **städa**-garnet, 2:o **milla**-garnet, 3:o **lè-straumsgarne** ell. **vippo**: allt kallas **a varrpå** ell. **stryd** F. SH 39, 51. Se bild s. 182. — **varp-rum** **varpräum** VB n., varplängd (4 garn af 15 famnar) = 60 famnar.

varpa s.[3] **warpa** Neog; **varpa** FS; CS; RU; (FO, BR, AG, NS); **-u** FCS; **-ä** CS; *varpa*, *-u* GHHm f., **warpa trodr**: 12 giärdzlestänger Neog; antal af 12, säges endast om troder och stör CS; **a warpa** är 12 **trolar**, 24 st. stör (**staur**) och 24 st. **bandar**, talstör och talbandar oberäknade RU; **12 trolur äi a varpu, u 12 par bandar** FCS. 2 **börd** [stör] på 1 **varpa**; 12 **varpar** . . på 1 **furlass** (FO, BR). Karldagsverke är att hugga 9 **varpor troder**, att tyna 12 **varpur** (FO). **Warpe thun**: störsrum på en giärdesgård, al. staf-rum Sp. — **varp-vis** adv. **varpuväis** FCS. **Di räkkna trolur u bandar äi varpuväis.**

(?) varpe s.[1] **warpe** HHCS m., ställe, där man sätter (kastar) fisknät, t. ex. **Lukse varpe** utanför Burs; [= **Lukkse-varrpå** RN]. Förväxl. av genus. Jfr **varp**

(?) varpe s.[2] **varrpä** LCS m., = 12 störpar. Förväxl. av genus; se **varpa** s.[3]

***varr** **varr** L n., liten pluns i vattnet af en fisk. Jfr **varvel.**

***varra** v. **varra** L, fisken slår i vattnet.

vars pron. **vass** S; *vaş* VBWss, hvars, hvilkens; vems. *ja vait int vas lambi jar* VBWss.

***varsen** **varrsen** F; **varsen** FCS, f.; **-si**, n. **-si. Bläi var(r)sen**, blifva varse.

varsko v. **warskua** Neog; **varskoa** I 98: 14 a; Sahl; FS; CS; **-ä** CS; LS; CS; (VB); **varskuä** LCS; pres. **-skoar**, impf. **-skoa** FCS; perf. part. **varskoen** L, warna Neog; gifva tillkänna, underrätta I 98: 14 a; Sahl; varna för någon fara CS; varsko F, LS; CS. **Ga varskoen**, gå försiktigt L.

varsel **varsel** S. Jfr **åt-varsel.**

varsla **varslä** CS, varsna, blifva varse.

varsna **vassnä** CS.

***vars-nimma** **varsnimma** FCS; S, varseblifva, förnimma.

***varst** s., se **vast.**

vart adv., jfr **all(e)-** och **ander-vart** (u. **annan**).

varv s. **varv** BRHG n. Jfr **sol-varv.**

***varv** adj. **'vart um, ('varft um?)**, brådtom. Jfr **virv** adj.

***varvel** **varrl** FS; CS, **(hvarrl, hvarvl)** n., hvirfling, dallrande rörelse; första rörelsen af vinden på vattnet; då man kastar en sten i vattnet; småkrusning i vattnet, der fisken går fram **(fiska-varrl)**; småkrusning på vattnet efter en fisks slag, en **pluns** m. m.; svindel, blodets stigning åt hufvudet.

***varvla** **varrla** FS; CS, krusa sig (om vatten efter en plums, plask; brus, röra i vattnet). Isl. hvarfla.

vase s. **vase** BU; **-ä** CS m.; pl. **vasar** BU: 1) hop af flera hästlass **talltrysur**, som nedvräkas i Gråddа-Hårrsu, ett träsk, kring hvilken nätet drages och man ibland får fisk **till slings** BU. 2) liten kvast af björklöf, som bindes vid den uppstående käppen af märket **[varden]**, der fisknät ligga CS. 3) klafve, frånsidan på en kopparslant CS. 4) pojke, pojkvasker CS. Jfr **ag-, garn-** och **snor-vase** samt **vasse** s.[1].

vaserra **serra däun!**; **särra doten!** FCS; **serra dö** S, vårs herras död! utrop.

***vasing**, se **pojk-vasing.**

vask **vassk** FS; CS; m. FS; CS, bf. **-en** VY; n. CS, tvätt; tvättande. **Dä gikk i vassken**, gick i vatten, blef intet af VY.

vaska **waska** Neog; Ln; **vaskä** CS; RN, (VB); GA; **-a** FS; CS; imperat. **vasskä (di)** NS, tvätta. — **vaske-fat** "S:t Oles vaskefat" S, [urgröpning i klippan å S:t Olofsholm]. **-sten** **vaskestain** AA; **vasskstain** L m., tvättsten att klappa kläder på.

vaskerska jfr **bakvaskerske-sinn** och **kär-vaskerska.**

vass s. m. bf. **vassen** (i visa) HB: **Din baten star äj vassen, full mä gäddar u karäusar.** Jfr **säv** och **vasse** s.[2].

vass adj. *vaṣ* allm. HG; n. **hvasst** S, vass; n. (subst.) jern (i allmänhet), hästskor. **Päuken äi russi, vill di inte sta, u ja har ända hvasst äi lummu!** sad en Vamlingbobonde om sina hästar som ströko i en hal backe, ehuru han verkligen hade både hästskor och söm i fickan S. *vaṣt sum nata*, mycket hvasst GBJ, (se **nata** s.). Jfr **snarv-vass.** — **vass-buk** **hvass-bäuk** F; *vasbœuk* LK m., fisk som kan ätas F. Jfr **språt.** **-tistla** f. pl. **hvasstisslur** F, ett slags tistel.

***vasse** s.[1] **vassi** FS; CS; **-e** F m., pl. **-ar** F, risbråte att fiska i; i vattnet nedkastade tallruskor, att derkring spänna nät och taga fisk. Jfr **vase** och **örd.**

vasse s.[2] m. bf. *vàsn̥* LHG, träskkanten, där det slammat till, där någon säf och starr växer och där gäddorna hålla till: *in̥ ṣålv vàsn̥*.

***vassel** **vassel** AG; *vàsl̥* HETg m., bf. **-en** AG; *vàslan* HETg, vassla.

vassla vassla BU f., bf. -u S, (av sur mjölk).

vassle vasslä LI; -i CS; *vàslə* FL, LÄHG m., bf. **vasslen** GA: 1) vassla. Jfr **glägg**. 2) (**träskvasslä**), vatten, träskvatten.

vast wasst I 96: 4; Neog; Aln; **vas(s)t** S; CS; F; DHCS; LS; CS; RN; NS; (ÖJ, VB); SUCS; *vast* BRHG; ABNC; EK, NSWss; GBJ f., bf. **vassti** L; RN; NS; pl. **vasstar** F; VG; ÖJ; SÅ 9; SH 40, 78: 1) häck i trädgårdar Aln; CS; långsträckt rad af träd (*hasla-, tynasvast*) ABNC. SSk 52. 2) steenhöög eller annan hög I 96: 4; stenwast, tunwast Neog; stenröse genomväxt med törne, stenhop CS; stenbråte ABNC; hög, stenhög EKWss. 3) stengärdesgård, "stentun" RN; NS; (ÖJ, VB); SUCS; NS, (VB), Wss; GBJ; Sö. G. NC; (= n. o. mell. G. *stàntåun*) HG. **Lägga vast**, lägga stengärdesgård NS. **Tva räkkgangar pa vasst** NS. SSk 45. 4) lagda gångstenar LCS; rad af stenar, t. ex. som bildar sidan i en båtlänning DHCS; stenrad ABNC; stänge för fisk (VG). Rännorna [för fisket i Västergarns-å] bildas af nio af sten lagda **vastar** VG. 5) = **örd** (se d. o.); **vasst, -ar** (säga Dämba-karlar) F. (Jfr **vasse**). 6) takfot (på agtak) L; (*agvastar*) stora uppstående krokar av trä, inslagna i en ribba (*vastrai*), vid nedre kanten av ett agtak, för att hålla agen uppe EKWss. (Jfr **vaste**.) 7) långsträckt anvexning af täta och höga kärrgräs, såsom starr, ag, t. ex. **ag-vast** CS. Fg. varst, jord, mark. — Jfr **alm (älm-), ask-(äsk-), busk-, hus-, hög-, sten-, trä-, tun-** och **törne(s)-vast.** — **vast-band vasstband** L; NS; SU n., stock full med knaggar eller iborrade pinnar, spikad eller "helad" fast utanpå det egentliga bandet (langssida-b:t), på hvilket **vassti** börjar läggas och hela **flaken** (taksidan) hvilar. **-karm** *vastkarm* GBJ, se **-varv. -rand vastrand** (VB) m., märke efter stengärdesgård. **-tun vasttun** VBKn, öfwertynad stenstängsel, d. v. s. hägnaden utgöras [!] till hälften el. $^3/_4$ af sten och öfwersta delen af **räckar, stängar** el. **troder. -varv** *vastvarv* GBJ, grundstenar af en gammal vast; äv. *vastkarm, taunvɛisa.*

(?)***vasta** s. **vassta** FCS f., första, nedersta laget på ett agtak [= **vaste, -a** m.]

vasta v. **vassta** F, lägga **vasst**, (takfot); göra början på långsidorna af ett agtak.

***vaste vassti** FCS; **-a** F, m., bf. **vasten** FCS; **vasstan** F; *vàstan* FHG, början (nere) på ett agtak; första agläggningsranden [på d:o]. — **vast-*raft vasstrafft** F; BU m., knaggig stång, som bär agen och ligger tvärs nere i takfoten. **-*rafte vasstarafte, -i** FCS; **vasstraffte** F m., bf. *vastaráftan* FHG, raft, som ligger nederst långs hela takkanten, hvarpå **vasten** lägges; stång med knaggar på, som bär **vasstan**, (början af agtaket).

***vat** s. **hvat** F f., egg, snedslipning på ett eggjern. Jfr **tvär-vat.**

vat adj. **hvatr** (S), CS, rask, duktig, modig. [Trol. ej gotl.]

vater-pass vaterpass CS; *vàtapàs* BRHG n., vattenpass. **-slag vaterslag** (F) n., se **vattuslag. -spån vatospan** FS, CS; **vatspan** AG m., afhuggen plan fläck på en rund stock, att den må ligga stilla under timringen FS, CS; "afsluttsad" vankant AG.

***vatra** v. **vaträ** CS, afväga i vattpass.

***vatring** **vatring** CS m., efter vattenpass, i niveau. ↕ *vȧtrıŋ*, vågrätt (efter vattenpass) BRHG.

vatten **vattn** FS; CS; *vátn*, *vátn̥* FHG; *vatn* LK; *vátn̥* FL, LÄ, BR, L HG n., bf. **vattni**, **-e** FS; **-ä** CS; *vatnə* LK; pl. **vattn**, bf. **vattnen** FS; CS. **Pa mide vattn**, på lagom (3, 9 famn.) djupt vatten FS, CS. **Jag har satt** (näten) **pa middalt vattn**, på halfdjupt vatten F. **Sta mä vatten i munnen**, (fig.) tiga L. "Kläder fina som **vattn**", ganska fina F. "Litet bättre än rent vatten", (fig.) något litet af bättre folk; ej af rama bonden S. **Vattni flutar af äis** F. **Köildi har skara vattni** F. **Straum u kivull** [oro] **i vattni** FCS. **Vattnä tattlar fram ör jårdi** CS. "Ta vattnet fatt", (kut) som kommer undan i vattnet F. **Till vatts**, till vatten; **ga till vatts** F. **Till vattns**, till att vattna kräken F. **De käuta-legrenar järo til vattns**, ligga lagom högt i ytan F. **Hauga, stora vattn**, högt vatten F. **Hauga vatten** fås med vestlig vind, el. **vattne kumbur igänn** [stiger] FCS. **Nå har vör hauga, stora vattn** FCS. Fg. dat. watni. — Jfr **al-n(a)-**, **ankla-**, **mar(-vattnes)**, **mat-**, **mull-**, **på-**, **skepps-**, **slad-**, **slak-** (u. **slaka** s.[1]), **tjär-**, **tål-**, **åk-** och **åker-vatten**. — **vatten-blanda** **vatten-blanda**, **-ä**, **-e** S f. [o. n.?], [mjölk blandad med vatten]. **-*bogla** **vattna-bogla** FCS f., vattenblåsa. **-*bunn** **vattenbunn** F [f.], vattenkar. **-bäck** **vattna-bäkk** FCS, bäck. **-damm** **vattna-dam** FCS f. **vattu-drucken** **vatu-drukkin** FCS. **vatten-dvärg** **vattna-dvärg** FS; CS m., spindellik insekt, som far på vattenytan. **-fall** **vattnafall** FCS; BU; **vatufall** FS; CS, vattenuppstigning, magflen (när surt vatten stiger upp i mun); cardialgi. **-ful** **vattenfular** S; n. *vȧtn̥fȧult* BRHG, om kött, fisk, som legat för länge i vatten. **-får** **vattnafur** FCS; **vattenfur** L f., bf. **-i** L; pl. **-ar** FCS, korsfåra i en åker för avlopp FCS; sådan fåra som **fyres** med **rivval** (se **rev-ål**) om plogen, ofvan billen, på det att fåran må bli bred L; fåra, ränna i bräde FCS. **-girig** **vattn-girugur** FCS, vattengirig (om sjöfågel), som söker öppet vatten bland is. **-gryning** **vattnagröining** F m., vattenbryn. **-gånga** **vattna-ganga** F, **-å** FCS; **vattengangå** F; KB, (L), en fora vatten med tvenne ämbar; (med bärok). **-hjul** **vatten-hiaul** VS, [i sågkvarn]. **-*hösa** **vattenhåisä** CS, vattenskopa. **-kalv** m. pl. **vattenkalfvar** KB, för löst bundna sädeskärfvar (= **lausungar**). **-kappa** **vattenkappå** L f., pl. **vattna-kappur** F, bytta; ösbytta. **-kappe**

vattnakappe F; **-i** FCS; **vattenkappi** BU; **-e** MB: 1) vattenbytta F; BU; MB, (med vidvuxen gren åt sidan) BU. 2) skygd öfver ett fönster. **-klok** **vattnaklokur** FCS, (kutunge) som förstår att kasta sig i vattnet. **-krok** **vattnakrok** F m., brunnskrok. **-kvarn** **vattenkvärn** (F). **-kärra** f. bf. **vattenkärru** MB, ångfartyget [hjulångare?]. **-lag** **vatu-**(ell. **sjo-**)**lag**, se **vattuslag**. **(vass-) -lag** *vȧslȧg* NRHG, vattenstånd. ↕ *vìkat vȧslȧg sam halst.* **-lus** **vattna-läus** FS, CS f., insekt (likt en vattenso, men med lång stjert). **-lös** **vattnalaus** FS; CS: 1) när menniskor sakna tillgång på vatten. 2) (= **vattnatruten**) när sjöfågel ej

finner vatten för isen. **(vass-)mota vassmotå** f., bf. **-u** SUKn, vattenytan. **Hä ridlar så mikä at skanki [skånkä] flar upä i vassmotu** SU Kn. **vatten-ok vattn-uk** FS; CS; *vatn-uk* GHHm; *vát'nuk* ABNC n., ok att bära vatten med. **-*puns vattnapun(n)s** FS; CS; **vattne-p.** BU; **vatten-p.** RN m., liten vattenhåla F; djup håla i myr, träsk BU; vattenpöl RN; liten ishåla FCS. **-ränna vattenränna** f., bf. **-u** RN, [i **skvattla**, se d. o.]. **-*sek vattnasik** FCS n., källsog. **-*sipp vattensip** CS, se **sipp** s. **-skorpa vattnaskårpa** FS; CS; **-å** F; **vattenskårpa** BU; **-ä** S; CS; **vass-skårpå** (L; SU) f., bf. **vass-skårpu** SUKn, vattenyta. **-skval vattnaskval** FS; CS; **vattenskval** (F), FLCS; (L): 1) n., sjökant; der vattnet möter stranden F; FLCS, (L). 2) m., ställe der vatten skvalar ned öfver en häll FCS. **-skvalta vattnaskvallta** FCS f., skvaltkvarn. **-*skyling vattnasköiling** F, vattenyta. **-*sköl vattenskyl** FLCS n., bf. **-i**, der vattnet möter stranden. **-*sköle vattenskyle** BU, vattenyta. **-sköljning vattnaskȳlning** F; **-skyllning** FCS; **vattuskyllning** F f., bf. **-i**, vattenyta. **vattu-slag vatuslag** FS; CS; **vataslag** FCS; **vatslag** BU n., bf. **-i** FCS; *vátuslága* FHG, (vid fiske), 4-kantigt trädstycke 1 aln långt, som håller "repet" flytande att ej skafvas sönder på botten. Se bild s. 182. **vatten-slug vattnasläugur, -slävvur** FCS, om kut-ungen, som börjar vilja våga sig ut och svänga sig i vattnet; som förstår gå **till vatts**, i vattnet. **-sluk, (-*slåk) vattna-sluk** F; BU; GA; SH 15; **vattensluk** F, (L); HM; **vattnasläuk** FCS; *vàtnslnúk* LHG n., skydrag, vattenhvirfvel, väderhvirfvel; stiger ner från himlen, svart såsom en skorsten. **-so vattenso** S; *vàtnsóu* BR HG, en vatteninsekt; vattenbagge HG. **-spann vattnaspann** F; **vattenspann** GA; **vass-spann** VB n., vattenämbar. **-*spove vattenspoe** MB m., (fågel), dubbel beccasin. **-stack vattnastack** F, (hvirfvel), "hög som märsrån, hvälfde öfver fartyget". **-stare watn stare** Wallin; **vattenstare** S; (VY; RN); Kolm., fågel, Cinclus aquaticus; sjunger mot köld VY. **-sten vattenstain** EK m., sten i vattnet. **-*strippa vattenstrippa** BU; **-ä** CS f., vattenbytta BU; vattenösa, liten bytta CS. **-stråla** f. pl. **vattnastralur** FCS, när solen drar vatten. **-stråle** m. pl. **vattnastrålar** GA, solstrålar genom molnen. **-stämma vattenstämma** L, [stranguri] (om **strängkalv**, se d. o.). **-svala vattensvala** RN, = ladusvalan, Hirundo rustica. **-såg vattensug** BU; L n., vattendrag, källsog i jorden; vattensog, sjukdom. **-*såga vattensugå** L f., vågens återsvall, utåt sjön igen (sugning). **-*tirl vattnatärrl** FS, CS n., ställe der vatten porlar upp. **-tolk vatten-, vattnatulk** F; **vatutullk** FS; CS (ford.) m.: 1) fågel (i myren — beccasiner?), den minsta **tullk**. 2) pojke som plumsar i vatten. **-trast vattentrast** L m., fågel; Cinclus aquaticus. **-*trott vattentrut** F; FO, (L); **-trout** AG; **vattnatrut** FS; CS n., brist på vatten. **-truten vattentruten** S; **vattnatruten** FS; CS; pl. **vattentrutne** KÄ, vattenlös (när sjöfågel ej finner vatten för isen) FS; CS; [som saknar vatten, om människor]: vi är **vattentrutne**, vi ha vattenbrist KÄ. **-tryt vattnatraut** F, brist på vatten. **V. i brunnarnar. -tulpan vattentulpan** CS; KB, (gul eller vit) näckros. **-ur**

vattnaäur FS; CS m., bf. **-en**, vattenbrus, -stänk (i massa); vatten som yr upp under storm [eller] af en kut; då slaget är starkare [än **pluns**, se d. o.]. **Vattnaäuren** ryker om honom [kuten]. **-valka** **vattnavalka** F, se **valka**. **-vettig** **vattnavitugur** FS; CS, när kutungarne (som vid födseln äro hvita) fått svart mule, **skutläggar** och händer [samt] gå i vattnet; (= **vattna-släugur**). **-vind** **vattnavind** F m., se **brunns-** och **söds-vind** **-*vredel** **vattenridel** RN; SUCS; **vassridel** L m., hafsström mot landet RN; agga, ström mot landet, långt upp på backen (som modar storm) L; när vattnet höjer och sänker sig vid stranden SUCS. **-välling** **vattnavälling** FCS. **-*vät** **vattnavät** F; *vàtn̥vę̀t* BRHG f., grund vattensamling HG; som stundom, för en tid, har vatten [jfr **sek**] F. **-ämbar** **vassämbur** F; **vassämbar** BU n., bf. **vattn-ämbre** F, embare. **-*ämbare** **vassämbre** RN; **-ä** SUCS (ford.) n., vattenämbar. **-öde** **vattenåide** FO n., vattenbrist.

***vattig** **vatagur** F, vattnig (om potates).

***vattlas** **vattlas burrt** FS; CS. **Lande vattlas burt**, landet hopblandas med vattnet i horisonten.

vattna **vattnä** CS.

vattnas **vattnas burt** F. Landet **vattnas burt**, försvinner under horisonten.

vattrig **vatrugur** CS, vattrad.

***vaven** **vavin** FCS; **-än** FLCS: 1) valen, frusen FL. 2) skämd (om fisk) F.

***vavig** **vavugur** FLCS, valen, frusen.

***vavla** **vavla** S, (L), simma, "kafva" sig fram.

***ve** adj. **we** Neog, öm, mån, redder om något. **Han jär we om issen hesten.**

ve interj. **wai** Neog; **vai** L, SU CS; **ve** CS. **Wai warde mig** Neog. **Vai mi** el. **vardä mi**, ve mig LCS. **Vai vardä di!** SUCS. **Ve mi! Ve mi si nå! Vesingen!** (eder) CS.

veck **vik** CS; *vi̯k* LK; allm.; *vi̯k* ABNC n.: 1) veck CS; K; NC. 2) skarp krökning (*brant vi̯k*) NC. Jfr **av-vik** och **knä-veck.**

vecka **wika** Neog; **wijke** L. soc.; **vika** F; **-ä** CS; *vi̯ka* LÄ, BRHG; AB NC; HETg; *vi̯ka* GHHm; EKWss; *-u* GHHm; *-a* LK; *vi̯ka* HBTg f., bf. **wiku** Neog; **vika** F; ack. **vikona** (F); pl. **wikur** (obf. o. bf.) Neog; *vi̯kar* FL, LÄ, BRHG; *vi̯kar* LHG. **Sunndass blika bläir a skiti vika** F; **mandäs blikä gär a skiti vikä** TO. **När han star midt äi vika, ser han bade sundaganer!** (säges om en vindögd) F. Fg. wica. — Jfr **dymmel-, sankt Mauritius-** och **söcken-vecka.** — **vecko-lön** **vicklön** S, (dom i pantlek). De två dömda, som är gosse och flicka, sätta sig på tvenne stolar, vända med ryggarna mot hvarandra (någon gång stå de ock) och skola derunder så fort som möjligt med halsen och hufvudena vända sig mot hvarandra och kyssas S. Man brukar därvid ta en slant el. en sticka ur munnen på varandra HG. **-ålder** **vick-alder** HS, (född) i samma vecka.

vecka v. **vika** FCS; **-ä** CS; impf. **vika'** FCS, vika, vecka, lägga i veck.

veckla **vikla** FS; CS; BU; **vikkla** F; **viklä** S; (L); **vikklä** S; CS; MB, veckla CS. **Vikla fram u tilbakar** [om ojämt dragande oxar] FCS. **Vikla (vikkla) hyns** F; BU; **vikklä hyns** MB (= **vinklä hyns** VB), lek:

En af de lekande är hök, en hane, samt de öfriga hönor. Nu hvässer höken först sina naglar och säger: "God dag!" då hanen säger: "Tack!" — "Dina **hyns** ha varit inne på min bästa **bruddakår**". — **"Kanst du icke töina!"** — **"Jag har töint!"** — **"Kanst du icke täppa!"** — **"Jag har täppt!"** — **"Hur haugt?"** — **"Milla himmel u jård!"** — **"Hur tèt** (tätt)?" — "Så tätt som **grupasald!**" — Nu springer hanen med sina hönor kring, t. ex. 4 hvarf, då höken ser på och ej får taga någon. Sedan börjar striden mellan höken och hanen; och då en af hönorna blir tagen, skall höken bita henne, och så skall hon "bli från" (frånskiljas). Så fortfar det tills alla bli tagna och leken är slut F. — **Vikla hyns**: Räfven säger: "Dina **hyns ha gart skada pa min sèd-akur.**" — Tuppen: **"Kanst du icke töina!"** [etc.] Sist säger tuppen: **Ta nå mäina hynonar bak!** och så börjar striden F.

***vecklig** *vi̜klur* LHG, vankelmodig, ostadig.

ved s.[1] **wid** Neog; Tft; **vid** CS; HL; VB; *vi̜d* FN 305; *vi̜d* LK; allm., m., bf. **viden** FCS; AG; *vi̜dn* LK, ved; [spec.: tjärved till **såide**] F, BU. **Brännä rar** (rå) **vid å jitä färskt bröd jär oröikligt** (misshushållsamt) S. **Lida vid**, hugga upp träd i stocklängder (liks. led från led) VB. **Smaitä vid**, småklyfva tjärved till **såide**. Tjärveden benämnes blott viden [vid **såide**] BU. Fg. ack. wiþ. — Jfr **barr-** (**bärre-**), **björke-**, **fet-**, **flo-**, **jul-**, **löv-**, **rot-**, **rå-**, **rödj-**, **skat-**, **små-**, **smet-**, **stumle-**, **söds-**, **ut-** och **änd-ved**. — **vedbacke vidbacke** S m., bf. **-en** F; AN, [den plats på gården, där man hugger ved]. **-*bänd vidabänd** F n., vedbörda. **-*bände vidabän(n)de** FS; CS; **-i** FCS n., vedbörda med tåg om. **-drög vid-drög** VS f., bf. **-i**, se **drög**. **-dörr-vräng vida-durräng** FCS f., vrå vid dörren, där brännved lägges, **-flo vidaflo** FS; CS; **vidflo** Sahl; S; CS; *vi̜dflau* LK f., bf. **vidfloi** GA, **-floar** LCS, vedkast, vedtrafve. **Rakä vidfloar upp**, trafva upp ved LCS. **-hop** m. bf. **vidahopen** F. **Pa vidahopen**, på vedbacken. **-kast widkast** Neog; **vidakasst** FS; CS; **vidkast** CS; F; *vi̜dkast* BRHG; ABNC m., bf. **vidkasten** F, vedtraf (uppmätt) F; vedfamn CS; HG; NC; äfven stället der veden finnes, vedbacke: **jag glåimde yxi pa vidkasten** F. **-*kymmel vidkymmel** SP, vedskrubb.

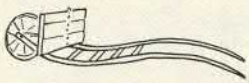

-kärra vidkärra (RU). **-packe vidapakki** FCS m., vedkubb. **-skid vidaskeid** F; **vidskäid** CS n., vedträd, vedstycke. **-stycke vidstyckä** CS n., vedträ. **-trav vidatrav** F m. **-*trott vid-, vida-trut** FS; CS n., brist på ved. **-*vräng vidräng** S f., bf. **vidarängi** F; *vi̜drégg* BR HG, vedvrå. **-yx vidyx** F; *vi̜dyks* EKWss f., yxa med jämn egg, utan *hi̜nar* (jfr **bind-yx**) EKWss. **Mä a smalla vidyx** F.

***ved** s.[2] *vi̜d* HBTg f., bf. *-a* LHG; HBTg; pl. *-ar* HBTg: 1) bräderna i bordläggningen på en båt Tg. 2) en vidja i fastsättningsstenen HG. Jfr **båt-ved**.

***veda** s. **vidå** AG; L; RN; (HM, NS); **-ä** S f., bf. *vi̜du* LHG; pl. **-år** RN; **vidur** SH 34, 35; *vi̜dar* LHG: 1) tunnt bräde till båtbyggnad; båtsbord S; HG. 2) vidja i fastsättningsstenen HG. Jfr **båt-veda** och

vide s.[2] — **ved-gång vidgang** RN m., klinkning i båt, hvarf af **vidår**, påbyggning af bräder.

***veda** v.[1] **waida** Neog, [jaga?].

***veda** v.[2] **wida** Neog; **vidä** LCS, gå til skogs och hugga wed, weda.

***vede** s. **waidä** Neog; **vaide** FS; CS; L; RN; **-i** FCS; **-ä** LCS n.: 1) näringsmedel Neog; födkrok LCS. Thet war ett gott **wäidä** [sic!]; thet **waidä** duger intet, så at **wäidä** [!] är hwarjehanda närings medel, som man sig företager Neog. **Däu hart tat di ätt äusält vaidä före**, göra LCS. 2) kalas; sammankomst att leka och dansa. **Ga pa vaide**, gå att roa sig (om ungdom) FS; CS. SH 65. 3) (= **käut-vaide** m. L, n. RN), groft nät kring kutstenen af god 'amp (hampa), ståndnät, der kuten slogs L; slagnät för kut RN. — Jfr **kut-vede**.

veder adv. **widr** Tft; **wider** Bröll.-d. 1738 a; **vidur** FS; CS; RN; **-år(r)** L; RN; **-ar** L; NS; **väider** [!] CS; **vèr** S; CS, (GA); *vaɪr* BRHG; *veɪr* (se ex.) LHG, vid; nästan som [?] Tft. **Augnas vidur**, vakna, kvickna till för en stund; om en som efter sömn el. svimning slår upp ögonen, kommer sig före FS, CS; se efter FCS. Akta sig för **illa vidårr**, för det som är galet, ondt RN. **Jambrade vidår**, de taltes vid RN. **Eskell u Olle . . snakades wider** Bröll.-d. 1738 a. **Talas vidur (vidar)**, talas vid om något F, (L). **Intä årkä vidur**, icke orka med det RN. **Inte årkä vidår**, ej stå ut med, ej orka höra L. **Jag orkar alldrig vidarr sånnt**! jag orkar aldrig med sådant, jag orkar ej höra talas om sådant NS. **Di årkte inte videm** [!], orkade ej med det RN. **Pass u vidar** S; **pass u väider** CS, kortspel [ej beskr.]. **Han har blitt illa ver**, illa vid, rädd (GA). **Talas vèr** S; **tales ver** CS, talas vid, öfverenskomma om. *tɑls véɪr um*, talas vid, resonera om LHG. *dɑ fɑ vɪ tɑlɑs váɪr um*, det få vi talas vid om närmare BRHG. **Ga ver**, vidgå CS, (fg. ganga viþr). — **vedergå väidurga** F; **vidurga** FCS; **vidarga** GA, tillstå GA. **Läta sig väidurga (vidurga)**, yppa sig, vidgå, bekänna FS; CS. "Icke låta sig vedergå", icke låta sig igenkännas, icke vilja bekänna VY. *han vɪd̥ɪnt̥lɑt̥ɑs vɑɪdɑgɑ́*, han ville ej yppa sig, erkänna BRHG. "Vedergå sig det", bekänna, tillstå VG. **-lag** *váɪdurlág* FHG, ersättning (fg. widerlag B). **-mäle vidurmeli** FCS; **väidurmèli** FS; CS n., öknamn CS; elakt rykte S. **-skylla vedärskyllä** KB, (F, L, VB), vedergälla; "det kan jag aldrig **vederskyllä** dig före", ge dig nog godt igen KB.

***veft (h)vaift** FS; CS; VB; *vaɪft* VBBn m., bf. **-en** F; f. Bn, köksvefta, vifta af trä (vid fiskstekning m. m.) S; CS; fläkt att blåsa på elden Bn.

***vefta (h)vaifta** FCS; **-å** AG; L f., bf. **-u** AG; **hvaifta'** F, köksvefta (i spisen); fläkt af fjäder el. träd i form af en solfjäder, varmed man viftar på elden i en köksspis.

***vefta** v. **(h)vaifta** FS; CS; **-ä** CS; *vaɪfta* FL, LÄHG; EK, NSWss; GBJ, vefta, vifta; fläkta (på elden); **väkka upp ilden mä hvaifta'**, fläkta upp elden F. **Vaifta sig**, svalka sig med en solfjäder S.

***vegel waigel** Neog, onyttigt prat.

***vegel-sint vigellsinnt** RM, (se **vekelsint**). Jfr da. vægelsint.

***vegla waigla** Neog; **vaiglä** L, SUCS; RN; *vàɪgla* LHG: 1) sittia

och prata myket, som en fuller bonde, och intet weta hwad man säger Neog. 2) ragla L, SUCS; vaggla (som en sjuk, drucken) RN. *gar u vą̊glar*, går ostadigt LHG.

vejde vejde CS m., Isatis tinctoria; vaide-gräs S. [Säkerl. ej dial.]

vek adj.[1] **vaik** CS, vek, slapp.

***vek** adj.[2] **vikar** L, vig, kvick, ledig.

(?) ***veka** s. **vika** F f., liten vik. [Säkerl. = **vike, -a** m.]

veke s.[1] **vaiki** FCS; *vą̊ka* BRHG; ABNC m., bf. **vaikan** FCS, ljusveke. **Snöit vaikan av liausi** FCS. Jfr **sneke.**

***veke** s.[2] **viki** FS; CS; **-e** F; AG; HM; **vikä** (L); RN; *vį̊ka* FHG m., bf. **-en** F; AG; RN, **-vikan** [i ortn.] F; liten vik, strandbugt F; RN; mindre bugt FCS; mindre vik HM; liten vik, blott liten inbugtning av stranden AG; större än **nårrk,** [men mindre än **väik**] F.

***vekel-modig vikelmodugur** FS; CS, FLCS; **-moduar** MB; VB; **-modug** CS, ombytlig till sinnes, vankelmodig, nyckfull. **-sint vikälsinntur** (F), FLCS; **vikelsinntar** MB; GA, (L); VB, ostadig, nyckfull, som ej är stadig i sinnet. ***-vordig vikelvordugur** (F), FLCS, = föreg.

veklig adj.[1] **vaikliar** (VB)CS.

veklig adj.[2] **viklugur** FS; CS: 1) veklig, rädd. 2) opålitlig, säger än ett, än ett annat FCS. 3) som drager ojämnt (om oxar); jfr **veckla** V.

vekling m. pl. **viklingar** FCS, oxar, som drager ojämnt; jfr **veckla** V.

***vel** s.[1] **vail** FS; CS, [m.?], pl. "velar" S, sudd, smörjsudd (gjord av en trasa insatt i ändan på en klufven stör) att dermed tjärsmörja F; rund hopvaltrad luns, af bomull eller skarpi S.

***vel** s.[2] **wail** Neog; **vail** FS; CS; GA, (L) n., gråt, ömkeligit rop och skrik Neog; gråt S; CS; F; GA; jemmer, tjut CS. Jfr **bel.**

***vela vejla** I 98: 14 a; **vaila** FS; CS; BU; **wajlä** Ln; **vailä** CS; GA, (L), skrika, säges om små barn I; gråta, skria (om barn) F; tjuta Ln; CS; gråta, skrika, jemra BU; häftigt gråta, tjuta FCS.

***veling veling** AG; L; RN; Hasselgr.; **väiling** LCS m., bf. **-en,** pl. **-ar** L, sjöfågel; Fuligula marila, berganden Hasselgr. **Brokveling** m., hannen; **gra-veling** f., hona L. Jfr **brok-** och **grå-veling.** — **velinghona velinghona** AG f. **-karl velingkal** AG m. [hanne].

***velund wailund** Neog; Ln; **vailund** Ba; (F); (L); ÖJ; VB; *vailund* GBJ, m. ÖJ; VB; J; (n. F), matstrupe; (på kreatur) Ba.

***velunde vailundi** FCS; **-ä** CS, m. CS, bf. *vą̊lundn* BR, GAHG, n. FCS, matstrupe (mest hos kreatur). Isl. vélindi.

vem pron. **hwaim** L. soc.; Tft; **(h)vaim** CS; FCS; *vaim* FN 340; *vaim* FLHG; GHHm; GBJ. **Hvaim har lugt [lovat] di dä?** FCS.

verk verk, värk F n., verk; verksam menniska: **dä var ett fasligt värk til arbuda** F. **Ett ovindeligt verk,** ofantligt piece, t. ex. ett djur, katt. Fg. verc. — Jfr **bål-, minnes-, öde-** och **över-verk.** — **verk-fat värkfat** F; BU; KB n., låda för timmermansdoningar.

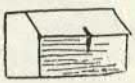

-saker verksaker S, arbets-, snickaredon m. m. **-städ värkstäd** F, TO, KB; RN; VB m., bord, som skomakare arbeta vid. ***-städe värkstäda** F [m.], skomakarbord.

verka v. *værkjáv*, (hovsl.), avhugga de utanför hästskon sittande kanterna av hoven BRHG. — Jfr **lätt-verkad.** — **verk-järn verkjärn** S, [hovslagarverktyg].

verklig wärkelig Neog; **värkeligur** F; **värkelig** CS; HLCS, n. **värkälit** CS, konstig, besynnerlig (menniska) F; besynnerlig; **jäst däu** v. HLCS; underlig, besynnerlig, knarrig, vresig CS; (n.) viktigt, svårt att förstå, begripa, lära CS. **Jästu werkelig?** underlig; **hä järr så wärkeligt**: underligit, sälsamt, owant Neog.

***vesa vaisä** FL, LCS; **-å** L f., smuts, äfja, sump, gyttja LS; CS; orenlighet (i en rännsten) FLCS. Jfr **trum-vesa.**

vesam** (visam**) **väisambur** F, FLCS; **vesam, väisam** SU; **vaisammar** [sic!] LCS; f. **väjsam** Bröll.-d. 1738 b; n. **weisamt** Neog; (RN); **visamt** Sahl; **veisamt** Ba; **vèsamt** L, underlig, besynnerlig (om menskor) FCS; stygg, förarglig S; ledsam LCS; stygg, otäck (smak på något) SU; munter, treflig FLCS; (n.) vnderligit, sälsamt Neog; undersamt Sahl, Ba; underligt, besynnerligt L. **Det var ain väjsam söjn** Bröll.-d. 1738 b.

***vesig vaisugur** L, sumpig, sid (mark).

***vesingen vesingen** CS, ed.

(?) ***veskes** interj. **vajskess** Bröll.-d. 1738 b; **vaiskes(s)** FS; CS; LI; (L); RN; **vèskes** L, (bekräftelseord), ve mig, ve dig. **Jå, vajskess ha så sant, ha inte ajnkum ropar** Bröll.-d. 1738 b. **Vaiskes(s) um ja dä vait** FS; CS, ve mig om jag det vet. **Vaiskes um jag vait** LI. **Vaiskes mi; vaiskes däu um däu dä gärt!** FCS. **Vèskes mi**, sannerligen (ed) L.

vessla visslä CS; *vìsla* BRHG f. — **vessle-lya visslälöiä** CS n., vesslebo.

veta v. **wita** Neog; L. soc.; Tft; **vita** FS; CS; **-ä** S; CS; *vita* FN 301; *vita* allm.; pres. 1. o. 3. p. **wait** Neog; L. soc.; **vait** FS; CS; LCS; GA; RN, 2 p. **waist** Neog; **vaitst** FS; CS; *vaist* GHHm; EKWss, pl. 1 p. **witum** Neog, **vita** (1 o. 3 p.) FS; CS; **-u** FCS; 2 p. **witä** Neog; **vite** NS, 3 p. **wita** Neog; impf. **visste** F; **-i** FCS; **-ä** CS, pl. **vissto** FS; CS; **-u** FCS; sup. **visst** Bröll.-d. 1771; FS; CS; VB; **vita** F; *vist* GHHm; BRHG; GBJ, **Vita mair än sitt Fader vår** [sades om en klok gumma] S. **Nå vill ja inte . . vitä af nåklä nöimoduhaitar** (ST). **Faï vita af hä,** [fått veta av det] F. **Kraku sägar sitt ajge namn, u vajt hvasken 'äut** ell. **skam!** [säger skatan] RN. **Vaiskess** (ve mig), **um ja dä vait!** F. **Han vait vassken siss el. så** (om en dum) F. **Nå vaitst däu inti häut, Ole** S. **Er vitä,** Ni, du vet NS. **Ja vistä intä mitt armästä rad,** jag visste intet, hur jag skulle bete mig CS. **Dä vaitä päuken!** [det vete f-n] NR. Fg. vita, impf. wissi. — **(vet jag) vaitja** S; **vätta** F; *vitja* BR HG, (förstärkande uttr.). **Do mast väl ända vita va do gärst vätta!** du må väl veta vad du gör! F. Jfr **en-veten** och **för-veten.**

vete hwaite Neog; **hweite** L. soc.; **vaitä** CS; **-e** EK; *vaita* LK; allm.; *-i* GHHm m., bf. *vaitn* LK. **Hvajte kan man sa sig till tiggare af, men hafre till adelsman!** EE. "Malä hvete" [en lek, då tvenne stå med tårna tätt ihop, hålla varandra i händerna, hänga i armarne, varpå de snurra runt genom att hastigt flytta fötterna] S. Jfr **puk-vete.** —

vetes-*bländning hvajts-blänning CS m., blandning af hvete och råg. SÅ 60. **-kaka vaitäskakå** L JK f., vetebröd. — **-mask (h)vaitis-makk** BU; **hvajts-makk** GA, (L) m., vanlig metmask, som tros äta upp hveten.

vetenskap vetenskap F m., bf. *vi̥tn̥skápan* BTHG: 1) kännedom, kunskap om F. 2) vetenskap· *vi̥tn̥skápan han ga̱hauġt* BTHG.

vett wit Neog; *vit* F; BU; CS; *vi̥t* FN 325; *vıt* LK; allm., n. **Wit u fyrstand** Neog. När ölet **jèr ei håvude, jèr vitet ei röfvi** (ordspr.) F. Utan **vit u vila**, utan vilja, af en händelse F. Jfr **barn-** och **o-vett.** — **vett-lös vitlaus** CS, galen, vettlös. **-villing witwilling** Neog; **vitvilling** LCS m., som ännu intet är kommen till mogit förstånd Neog; tvehogsen, obeslutsam menniska LCS.

(?) *vetta s. f. [?] pl. **vitur** FL, (vettar) stoppades med fräkne, men helst med **tåjd** humle och läggas en 30 steg från landet, fästade på trälapp.

vette s.[1] **vite** F; **-ä** CS; **vitte** VY; SH 71; **-ä** CS m., pl. **vitar** F; CS: 1) (= **fäula-v.**, fågel-v.), vätter, uppstoppade foglar (med kornhalm uti); göras äfven hela utaf trä, hvilka brännas svarta. **Viten** läges ut, och jägarn har snöret i hand, det han rycker uti. En inflyttad (för 50 år sedan [dvs. omkr. 1800] brukade här först **vitar** F. Olof Nårs lade **vite** vid **bauten** [fågelsnaran] F. 2) trädklumpar med en upprättstående käpp med en kvast på änden för att vid hög sjö utvisa stället, hvarest näten äro sänkta CS; **vitte**, det gemensamma namnet på alla fastsättningsdonen för flundrefisket med **anglar**, neml. 1 **kräklan**; 2 **tuget**; 3 **kinkan**; 4 **varden**; på bottnen ligga (5) **angleraifven** VY. 3) föreningståg mellan näten CS; stopptåg (vid torsk- och flundreanglar) S. **Vitte** (både vid torsk- och flundreangelref) är den del af **rajfven** som går upp från första **kräklan** (ankaret) och ned till sista **kräklan** samt tillika utgör och bestämmer **sanken** VY. Jfr **angla-** och **fågel-vette.**

(?) vette s.[2] **vitä, batvitä** BO, GH CS m., bottenbräde el. sidobräde, bord i båt. Jfr **båt-veda** etc.

vettig wituger L. soc.; **vitug, -uger** CS; **vitagur** FS; CS, vettig, sedig. Jfr **ovettig** och **vatten-vettig.**

***vetting**, se **ovetting.**

vev s. **waif** Neog; **vaif** CS; **vaiv** AG; L; *va̱iv* allm.; HG f., bf. **-i** L, kroken man håller vti när man wänder en slipsten Neog; vef; vefstång (se **kron-tapp**). Jfr **kron-vev.**

vev adj. **waif** Neog; **vaif** Sahl; S; CS; **vaiv** S; (F, GA, VB); n. **waifft** Neog, sned, krokot Neeg; vind, sned, skef; vanl. brukas pleonast. **skaif u vajf** CS. **Skaif u vaif**, sned och vind Sahl. **Skaif o. vaiv**, skef och vind (F, VB). *bad̥ska̱iv u va̱iv*, både skev och vind GGHG. **En skaiv u vaiv kärring** (GA). **Barnen järo skaiva u vaiva** F.

veva s. **vaifve** Sahl; **-ä** CS f., hendelse, tillfelle; wefwa, i samma **vejvu** Sahl. **I samä vajfvä**; **i dä vajfvu**, i samma vefva, i den vefvan CS.

veva vaifvä CS, vefva (med vef); svepa in CS. *vaiv up snøɣri pa trilu* (vid torskning) GHHm.

***vevla** v.[1] **vaivla** F; **vaiflä** S; CS, (VB); *va̱i̥vlə* ABNC; pres. *váivlar* L, NRHG; impf. o. sup. = inf. ABNC,

hvirfla; svänga (omkring) som en i luften kastad käpp; vefva (med vef), svepa in CS; gå och slänga med benen (om oxar) ABNC; gå ostadigt L, NRHG. **Vaivla kring,** svinga omkring F. **Vaiflä kring,** t. ex. som en flög [flöjel] S, (VB).

***vevla** v.[2], se **vivla.**

vi pron. **wyr** Neog; Tft; **wör** L. soc.; Ln; Grat.-d. 1717; Bröll.-d. 1726; **vör** Bröll.-d. 1738 b; FS; CS; BU; FL; HL; LS, CS; NS; HM; VB; SU; **vörr** Bröll.-d. 1748; *vȯ̂r* FN 335; *vœr, vœr* F, NO, BTHG; *vœyr* GHHm; *vœr* HETg; EKWss; GBJ; *vor* EK Wss; GBJ; *vœ* (indiv.) GBJ; *vi, vi* BR, HU (no. Gtl) HG; ack. **uss** Neog; Tft; L. soc.; Hilf.; S; CS; Ba; VBKn; FLCS; L; VB; **us** FS; CS; RN; *ȳ̂s* FN 352; obet. *us* FN 358; *ȳus* FHG; *us* allm.; **våss** Bröll.-d. 1744; S, (endast af barn) CS, vi, oss. **Vör kan väl årkä sta,** [vi kan väl orka stå, säges när man bjudes sitta] S. **Nå Guskillä! radar vör uss sjalfvä** S. **När knèen hata** [klia], **fa vör spyra nöi-bjero** [ny-bära] F. **Da ga vör haim . .** F. **Vör har gitt ukå,** vi hafva gett intresse [ränta] L. **Vör** (man och kvinna) **jeru läika gamul** FCS. **Vör liga innskränkt mä jårdar,** våra ägor ligga inom grannarnas FCS. **Vör rikkta us** [bärga oss] **läika väl** F. **Dä sägä vör,** det säga vi NS. **Säga vör,** säga vi SU. **Så ganngä vör nå da!** låtom oss gå då! VB. **Vör fingo,** vi fingo FS; CS; HM. **Vör gingo däit** F. **Vör ginge, vör finge** NS. **Vör satu u döivla'** [prata] **haila dagen** FCS. **Vör viddo,** vi ville F. **Vör varo tvair,** vi voro två (karlar) F. **Vör varo vattnalaus** F, [vi voro vattenlösa]. — **Hjelp us at!** [säga vagnshjulen] F. **Lät us arbuda mäns vör jèro ung u frejsk** F. **Di vinna inti pa us** FCS. **Vör 'av us at,** (vi hafva oss åt) vi sysselsätta oss med RN. **Nèst us,** till oss F. **Kumm nässt uss!** L. **Klämmen** (Klemens) **vill uss vintar gifve** VB. **Böitä** [dela] **sundar uss imillum** LCS. Fg. vir, dat. os, us (Rs).

***via** s. **väia** (F)CS; **-ä** CS; **väijå** RN f., pl. [m.?] **väijar** VB, nitning; det som nedvikes af en spik. **Läggä väiar pa troi,** (fig.) sades då man fordom sjöng tron, man liksom netade, **väijäde,** ihop trons artiklar VB.

***via** v. **väia** FS; CS; **-ä** S; CS, (RN); *væ̀ja* BRHG; impf. **väijäde** VB, böja och fastnagla en spik F; vika omkull en spik som är slagen genom ett bräde, för att fästa den starkare CS, HG; nåda CS.

vicka vickä CS; *vi̇̀ka* BRHG; impf. **vickä'** FL, vicka, vackla fram och tillbaka HG. **Stod u nickä' u vickä'** (se **snöd,** adj.

vid adj. **väidårr** (F); VB; **-ar** CS; **väid** F; RN; VB; SUCS; *væ̀dar* HETg; *vaidar* EKWss; *veidar* VBWss; f. **väid** CS; F; *væ̀d* HETg; *veid* VB Wss; n. **veidt** F; GA; *væ̀t* HETg; NRHG; pl. *væ̀da* HETg; n. **väid** VB, vid, vidlyftig; stor, bred. **Väid ypen atårr,** vidöppen (liggande) RN; **väid ypän atur** SUCS. **Han liggur väid gain ypen,** ligger utsträckt på rygg F. **Pa väid gain,** [på vid gavel] F. **Pa väid vägg,** helt öppen F. *a veid sleto,* [en vid slätt] VB Wss. **Dä gikk så veidt mä han,** så illa, olyckligt GA. **Veidt städ,** vidt, långt borta F. **Ett kräk har väida gangårr,** . . stryker vidt omkring AG. **Gregorie täid** (12/3) **jär nat u dag läike väid** VB. Jfr **störvid.** — **vid-byxor väidbyxur** F; RN; **-årr** L; **-ar** L; RN, byxor som voro

knutna under knäet och hängde på höfterna utan hängslen F; af groft lärft, korta, öppna ned om knäen, hopknäppta på insidan af låren och framme på magen, brukades vid söligt arbete att skona kläderna L; af bulldan, hvarje lår 6 kvarter vidt, begge låren skilda, utom vid linningen, som framtill knäpptes med en enda knapp, utan linningar, öppna, något nedom knäen, brukades vid söligt arbete F. **Väidbyxur** hade gubbarne vid slagt och fiskeri RN. **-dräktig veiddrägtuar** GA, som drager vida omkring, som ej är stadig i sinnet GA. **-flacka** [f. bf.?] **vidflacku** Ba, stort fält. **-flackig väidflakkugur** FS; CS, alltför stor vid (hål, sko). **Skoen jer v. -flake widflake** (Ba); **väjdflakä** FCS m., widd (Ba); en vidsträckt flackhet, stort öppet, flackt fält CS. **-flaken widflaken** Neog; **väidflaken** HL, LCS, vidsträckt. **Garden jär widflaken**: thes ägor liggia långt borto och wida kringspridda Neog. **-*gent väidgaintur** FS; CS, f. **väidgaint** FCS, vidgapande (**gafful, tjavva**). **-gång väidgang** F m., vidd, stor omkrets, omväg. **-lek väidlaik** FCS m. **6 ällnar äi väidlaik. -lyftig** *væidlyftur* LK, vidlyftig; "vidlyftig", oordentlig, liderlig, förstörisk RM. **-lyftighet** [f.] pl. **veidlyftughaitar**. Sitter **ei stora v.**, är mycket skyldig (GH). **-lagd veidläggdar** L, utspärrad (sågtänder). **-länt väidländt** CS, vidsträckt. **-pratig veidpratugur** F; **väidpråtagur** FCS, storpratig, långtalig. **-skränkt** "vidskränkt" S, (såg) med utspärrade tänder. **-*slaka väidslako** F f., vidd, rymd, öppet fält, sträcka (t. ex. vid stranden, i sjön). **-slagen** (?) **wislagen** Neog, widden såsom på en eng ell. stort fält. **-*slake veidslake** BU; **väidslaki** FLCS; **-ä** CS m., bf. **-en** (VS, FO, EK), vidd BU; flackt fält FLCS, vidsträckthet, stort fält CS; vidd, tjocklek, dryghet (VS, FO, EK). **-slaken** (?) **väidslaken** FLCS, stor och vid. **-talandes väidtalänäs** L CS, som talar vidt och bredt. **-*ång väidang** ALCS; HM m., bf. **-en** HM, vidd CS; ett vidt fält, slätt HM. **-*ånga** (?) **väidanga** F f. [?], vidd. **-*ånge väid-an(n)ge** F; L; **-i** FCS; **-ä** SUCS m., [dat.-ack.] **väidanga** FCS, vidd FCS; L; slätt F; L, rum [= öppen plats] L; stort vidt fält SUCS. **6 ällnar äi väidanga** FCS. **Inti mair hâi pa an släikur v.** FCS. **-*ånger väidangårr** VB m., vidd (å mark och ägor). **-*ångest väid-angesst** F m., vidd (å mark och ägor). **-öppen väidypen** S; CS.

***vida** v. **vidä** L; **väidä** CS, gno "mäntade" och "sèmade" skinn (för att få dem mjuka) genom **vid-jan** n., ett vridet jern, som af ½ alns höjd var fastspikadt på **däur-adu** [**dur-adu**], dörrträet L. **Väidä** (äut), vidga CS. "Vida sig", röra på sig, ta rörelse; *ga aut u vèi̯dˌsi̯*, gå ut och sträcka på sig, röra på sig (t. ex. efter en kalasmiddag) (L)HG.

vida adv. (?) **atän sa veidä** VBKn, en gammal svordom. Jfr **aderton**.

vidare adv. komp. *vèi̯dara* BR, HU, GG, L, NRHG. Mest i uttr. *int nɑgˌvèi̯dara*, icke något mera, ytterligare. Fg. viþari.

vidd (? ***vidg**) **viggd** F; **vidj** L; *vid* EKWss, m. L; f. Wss, vidd; vidlek, omväg; rymd, öppet fält [etc.] = **väidslako** (se **vid-slaka**) F.

vide s.[1] **väide** F; CS; *vài̯da* AB NC; *vaidi* GHHm; *vœida* NOHG m., videträd, -buske, Salix. — **vide(s)-**

buske veidebuske GA m., pl. *vəidəs-buskar* EKWss, Salix. **Takstainar i Väidabusken** [ett "bergstroll"] F. **-kärr veidekärr** BU m., videkärr fullt af vide. **Näkken äi Veida-kärren** ("bergstroll") F.

(?) **vide** s.[2] **väidä, bat-väidä** BO, GHCS m., bottenbräde el. sidobr., bord i båt. Jfr **veda** s.

(?) **vidga sig vigga, veiga sig** ÖJ, skynda sig.

vidja s.[1] **vidja** FS; CS; **vidä** CS; *vi̯dja* FN 317; *vi̯dja* NOHG; *vi̯də* HETg; *vi̯da* EKWss f., pl. *vi̯dar* EKWss; *vi̯dər* LHG, vidja, vriden af ett spö, af halm FCS. — Jfr **björk-vidja.**

vidja s.[2] **vidja, vädurvidja** FCS f., väderhvirfvel (trolskt); hjelpes om man ropar 3 ggr **"Tvöi sväina-lort".**

***vidme väidme** L; **-ä** CS m., vidd, vidhet.

vidna väina FS; CS; **väidnä** CS: 1) vidna, vidga sig. **Väi'na si(g) äut,** vidga sig FS; CS. 2) **Väidnä äut** CS; *væi̯dnə a̯ut* BRHG, utvidga.

***vidnad väidnä** CS m., vidd, vidhet.

vidrig vidrigr F; **-igur** FCS, våldsam, ilsken S; opålitlig, säger än ett, än ett annat CS.

vig väigur FS; CS; **veigar** DH: 1) vig FS; CS. 2) som viker från, drar sig undan för arbete, är lat DH. Jfr **vigd.**

viga v. *væi̯gə* allm. HG. *dɨ ska væi̯g‿sɨ hai̯mə*, de skola vigas hemma BRHG. Fg. pass. vigias etc.

***vigd väigdur** FS; CS, vig; (= **väigur**).

vigg vägg FS; CS, (L, VB); *væg* EKWss m., pl. **-ar** F, kil; vigge (att klyfva med); **järn-, tre-vägg** FCS.

vigga s. **vigga** FCS; **-ä** CS f., träskfågel, (simfågel).

vigge viggi FS; CS; BU n., vigge, Fuligula cristata, som allen [i storlek]; som blott kan nå botten med halsen; värper 10—12 ägg, gröna med svarta prickar, stora som hönsägg; värper i **Klivormöir** . . m. fl. myrar, på torra kullar der, men vid grundt, färskt vatten F. — **vigges-hona viggishona** FS; CS f. **-karl viggiskarl** FS; CS m., (hanne). **-*kvinda viggiskväinda** FS; CS f., (hona). **-ägg viggisägg** FCS.

***vigla väiglä** LCS, ragla. Jfr **vegla.**

vig-njure wigniaure Neog, Ba, **-i** Sahl, **-ä** CS m., testiculus, balsten Neog. Fg. vig niauri.

vigsel väigsel GA, (L) f., bf. **-sli.** Fg. wigsl.

vik väik FS; CS; AG; (L), RN; HM; SUCS; *væi̯k* allm. HG f., bf. **-i** F; AG; RN, stor hafsvik, största bugt. **A djaup väik; baten liggar äi väiki** AG. Jfr **veke** s. och **in-vik.** — **vik-fisk vikfisk** VS; RN, gädda, abborre, sik, id RN; fisk som går ut från Bogevik i Sjuströmmar VS. SH 26, 83. **-gatt väikagatt** FS, CS n., viköppning. **-strömming väikströmming** (L), RN m., stor strömming (såsom sill), som fås inne i Ronevik; men de smaka traniga. **-*städe** m. bf. **väikastädan** FCS, stället der man sätter varpans ända . . Jfr **land-städe.**

vika v. **väika** FS; CS; **-ä** CS; *væi̯ka* BRHG; *vai̯ka* GHHm; EKWss; impf. **vaik** F; *vaik, vai̯kta* GHHm; pl. **viko** F; sup. *vai̯ka* GHHm, vika ur vägen F; vika, väja Hm; vända, ändra riktning (på sjön) Wss; vika av, ändra riktning, då man kör (med dragare), t. ex. *han væi̯kt fø*

brakt, han vek av (vände) för tvärt BRHG. **Väik um hörne, god vänner!** [kommenderades vid brandvakten]. Jfr **len-** och **sträv-viken.**

vikare väikari, -a FS; CS; **-e** FL CS m., liten ramsvart kut med högst 9 lisp. späck, går nära in, tas i **smagarn** och **käuta-nät,** (jfr **grå-kut**) F; "vikare" 7 à 12 lisp. späck-kut med stubbigare nos, der han ej tål mycket slag; är ovigare och skall flyta in på stenen RN; Phoca vitulina. — **vikare-kut veikare-kut** (F), yngar ej på isen, kommer först hit Mikaeli-tid, men grakuten är här hela sommaren.

viking viking l. **vikungä** CS m., ung skjäl, som uppehåller sig inne i vikar.

***vikling** pl. **väiklingar** SU, vikingar(?).

vikt vigt CS m., våg. Jfr **väkt.**

***viktel-ljus,** se **vätte-ljus.**

vila s.[1] **hweila** Neog, **hvejlä** CS f., tid, stund, tima.

vila s.[2] **väilä** CS f., hvila.

vila v. **väilä** GA, (L); perf. part. **hväild** CS. **Väilä tjauk** l. **väila braide,** skråck vid höbergning S, (se **kjuk**). **Veilä kjauk** . . GA. *vǣˌled‿mìdˌág*, vilade middag VBHG. *vǣˌlˌóutndˌàg*, vila efter eftermiddagskaffet ABNC. Fg. dep. pres. hwilis Runst.

vild (vill) vildar S; GA; *vilar* EK Wss; f. **vild,** n. **vildt** GA, vild, förvildad. — **vild-and vild-and,** f., bf. **-i** S; pl. **willänder** Wallin. **-bi vildbei** (VS, SU); mycket vildbin på skogen ännu i ekar eller i ihåliga granar, som **tåilu** huggit hål på; har stege, röker ut bien, som dö, med svafvel på linnelappar genom **tåilehulet,** hugga sedan upp hålet och uttaga honungen, en 3, 4 kannor SU. **-bukt villbugt** F; CS f., pl. **-ar** GHCS, snedsprång, krångel F; hvirflar (i säd) GHCS. **-duva villdävva** FS; CS f. **-faras villfares** S; *vilfáras* BRHG, "vildfaras", förfaras, förstöras S. **-främmande(s) villfrämmenes** L; *vìlfrǽmnas* BR, LHG, som ej är släkt. **-galen villgalen** F; **-in** FCS; f. **vildgali** (GA), ostyrig, galen.] **Villgalen straum,** då strömmen är häftig F. **-gast vildgasst** L m., vildspelare, öfverdådig. **-gräs villgräs** S; *vìlˌgrą́s* LHG n., vilt gräs, vilda örter. **Trampa pa villgräs** = bli villad(?) S. **-gås villdgas** f., pl. **-gässar**[!] NS. **-hjärna vill(h)järni** FS; CS; **villjännä** CS; *vilˌɨanˌa* EK Wss m. vildhjärna; lilla hjärnan[!?] CS. **Däu hart bära ann halvan hjärna, u dä jär ända ann villjärni** (säges till en fjollig, dum) FS, CS. **-huvud villhuvud** VS n., villpanna, galenskalle. **-*limmerstock villlimburstukk** F, (växt), Heracleum sphondylium. **-lin vill-läin** CS n., vildlin, Myagrum sativum. **-mire villmäjrä** CS m., räfmjölk, Euphorbia helioscopia. **-morot villmorot** CS f., pl. *vìlˌmurˌótˌar* BRHG, Daucus carota. **-märkt villmärktur** F, får, som är ommärkt, så att man slutligen ej kan se hvad märke det har el. hvem det tillhör. **-persilja villpersiljä** CS m., Aethusa cynapium. **-rå vill-ra** VS n., rå, spöke, som villar folk. **-senap villsinàpp** CS m., Sinapis nigra. **-silke villsyllki** FCS; **-a** F, n. CS, f. [!?] S, gula, runda **pa gamla trolur** sittande silke-knobbar (**kuppur**), spunna af **sylkesmakk**; tråden hopsnodd är rätt stark, derunder synes liksom **rumn** (matkägg)? **-skog villskog** GA m., villande skog, ostängd, som ingen äger. **-smack willsmack** Neog; **wilsmaker**

L. soc., pl. **willsmackar** Aln, skogshäst L. soc.; skogsruss Neog; otamda eller wilde hästar Aln. **-smacka vildsmacka** I 98: 14 a, Sahl, Ba, vildt stod, skogsmärr. **-son vill-sun** VB m., oäkta son. **-*spör villspör** LCS m., vildbasare. **-syren vildsyrén** TO, (el. **Marie sänghalm**), blomma med gul eller hvit plymaktig blomvippa; Galium verum [o. boreale el. mollugo]. **-tro villtro** RN f., bf. **-i**, vidskepelse, giskeri. **-väder willewäder** Neog, S (RN, VB); **villävädar** CS; **villda vädur** FCS; *vilvę̄dar* LK n., sjelfsvåld S; CS; K. The hafwa sitt **willewäder**: frihet, lefwa efter behag, vtan aga Neog. **Hann fikk sitt villaväder**, han fick sin vilja fram CS. **Sårken fikk alltut ha sitt vilda vädur** FCS. **-åkerlins** pl. **vill-akurlinsar** CS Bl, Ervum tetraspermum. **-öga villdavva** F f., som har vilda ögon (fårnamn).

vilja s. **vili** FS; CS; **-a** F; **-e** FS; CS; GA; **-ä** CS; *vi̯la* LK; EKWss; GGHG m., dat.-ack. **vila** FS; CS, bf. **-an** F; *vi̯l̥n* GG, NRHG, vilja, lust. **Mä vanndan vila**, med trög vilja FCS. **Han gärdi dä mä vandan vila**, med håglös vilja FCS. **Utan vit u vila** F. "Göra viljan", göra en till viljes om ock i litet S. *frę̄m̯vi̯lan*, göra till viljes AB NC. Fg. dat.-ack. vilia.

vilja v. **vila** FS; CS; **-ä** CS; **villä** CS; *vi̯la* FL, LÄ, BRHG; GHHm; EKWss; GBJ; LK; pres. 1 o. 3 p. **vill** FS; CS; GA; VB; *vi̯l* [?] EKWss; *vi̯l̥* BRHG; GHHm; GBJ; EKWss; *vi* (svagton.) BRHG; GBJ, 2 p. **vitt** FS; CS; GA; **villt** FS; CS; *vit* FN 310; *vi̯t* FL, HLHG; GHHm; EKWss, pl. **vilu, -o** FS; CS; impf. **viddi** FS; CS; **-e** CS; FCS; **villi** BU; *vidɨ* FN 310; *vi̯da* allm., pl. **viddo, -u** FS; CS; sup. **vitt** FS; CS; VB; *vi̯t* allm. *i̯a vɨ ha̯*, jag vill ha BRHG. **Villt du?** vill du FS; CS. **Vill tu inti?**, vill du inte? F. **Vitt-tu**, vill du (F). **Päika läiti! vitt du ha mig . .** GA. **Vitt tu reide ällar vitt tu ga? Ja vill reide um ja kan fa** (GA). **Inte vitt däu nåkä ha u inte skatt däu nåkä fa!** (GA). **Vitt tu ha så ta!** (MB). *vi̯tu sæi bauki*, vill du se boken LK. **Ta så mike du vitt!** AN. **Gär nå däu mäd dä va däu vitt** S. *dę̄i̯ fat dą̄u̯ nę̄ gę̄r̯sam du vi̯t*, det får du nu göra som du vill NOHG. **Vill inte gudt**, vill ej gerna GA. **När dä vill si väl da kan stäutar o mjälkä** (ordspr.) S. **Päuken äi russi, vill di inte sta!** (VB). *dɨ gę̄ra sam dɨ vi̯la*, de de göra som de vilja FHG. **Jag vidde inte ga nir äi ävva vänjur**, [jag ville inte gå ner i våra jaktmarker] F. **Han viddi inti gudt**, ej gärna S. **Sioen viddi ta baten av hanum** F. **Vör viddo**, vi ville F. *had̯n vi̯t, so had̯n kunt* GHHm. Fg. pres. 3 p. wil; 2 p. wil(tu); 3 pl. wilia; impf. wildi etc.

viljandes adv. **wilenes** Neog; **vilänäs** F, LCS, nog, rikeliga. Han gaf mig **wilenes** mat Neog; villigt, mycket FCS; som man tycker om: **vör ha fat vilänäs mat** FCS. — Vll *viljande, -es.

vilken pron. **(h)vikken** FS; CS; *vi̯l̥an* FN 325; *vi̯k̥an* LK; allm.; f. **(h)vikku, -a** FS; CS; *vi̯k̥u* EKWss; GBJ; *vi̯k̥u* HBTg; *vi̯k̥a* NRHG; *vi̯k̥u* (självst.), *vi̯k̥ɨ* (fören.) BRHG; n. **hwickæ** CSBm 235; *vi̯k̥a* EKWss; GBJ; *vi̯k̥a* HBTg; starkton. *vi̯k̥at* BR, NRHG; pl. **hvickæ** CSBm 235; *vi̯k̥a* BRHG; **vickrä** LJK: 1) interr. *vi̯k̥an ą̄v dum ska i̯a tą̄? vi̯ku tvą̄r ha dɨ plø̄i̯g̯da?* vilken teg ha de plöjt då? GGHG. *i̯a ha lust u sæi̯ vi̯k̥a*

klùka sam gar móut na, jag har lust att se vilken klocka som går emot henne (går så bra som hon) NRHG. 2) (vid utrop). *vikan oulykli sark!* BRHG. *viku brad pa da vamla* [vadmalet] EKWss. *tayk viku raust*, [tänk vilken röst] GBJ. *ia vikr klùka!* en sådan klocka! (ironiskt) BRHG. 3) vilken som helst. *r vikat vàslág sam halst*, i vilket vattenstånd som helst NRHG. — *vikan* användes aldrig som rel. pron. HG. — Fg. huilikin.

***vill** s. will (öj) CS, (växt) Camelina dentata.

villa s. villa, **-u** FCS; **-å** L; SP; VB; *vilu* GHHm f.: 1) villa FCS; L; GHHm; förvillelse L; villervalla GH Hm. **Lambi** [lammet] **har kumi äi villu** FCS. *da ær stour vilu blant folki* GHHm. 2) ogräs i lien (med runda frökapslar), Alyssum sativum VB. 3) pigg på en nyckel(kam) ⊐≡ SP. — Jfr **ström-villa.**

villa s. villa S, [förvilla]. **Langfänäbysen** . . skrämmer och **villar** folk TO.

villervaller **villdurvalldur** F; **vildarvaldar** GA; L; **villvalldårr** RN n., villervalla.

villig **viluger, ug** CS. Jfr **o-** och **van-villig.**

villighet **viluhait** S; CS, (F, GH, L); **villughait** FB; *viluhait* LK f.: 1) villighet CS; K. 2) årsränta FB; (välvilja), vångåva för penningelån (fig.) S, (F, L); öfverränta SÅ 104.

villra **villdra** BU; **-ä** S, förvilla (om necken) S; bli vilsen, komma i olag BU.

***villrig** **villdrugur** F, LCS; **-årr** F; **vildragur** F; **-ugar** AG; **-uar** GH; L; **-ug** EKCS; pl. **-ugär** FCS, obestämd, som ej vet hvad han vill F, AG; ostadig F; L; ej rätt klok F; vurmig, tokig GH, vild, yster LCS; ondsint FCS.

vilse *vilsa* BRHG; EKWss, galen, felaktig. *r vìlsˌhals*, i vrångstrupen ABNC, BRHG. [Hoppa] *r vilsa tun*, [i galen tunna] EKWss.

vilsen **vil(l)sen** S; CS; F; *vilsn* LK; *vilsn* BRHG; EKWss; f. *vìlsr* BRHG: 1) svagsint, halffånig CS; tokig, galen S; HG; Wss; vansinnig K. *han ha blit vìlsn*, han har blivit tokig (sinnesrubbad) BR HG. *ha ræna sam r vìlsr hỳna*, hon springer som en tokig höna (springer o. fjantar) BRHG. "Att ränna kring som en vilsen fis i en handsketumme" (ordst.) S. 2) vimmelkantig; vill, vilsefarande S. *gạ sr vìlsn*, gå vilse BRHG. Jfr **storm-vilsen.**

vilsna v. **villsna** FCS; RM, **-ä** S; *vilsna* GHHm; pres. **vilsnar** VB: 1) förvilla (om necken) S, VB; föra vilse Hm. **Villsna (burt)**, förvilla FCS. 2) fara vill RM.

vimla **wimla** Neog; **hvimla** F; **vimblä** CS, vimla, gå omkring, t. ex. **dä vimblar för haudä,** det går omkring för hufvudet CS. Thet wimblar för ögonen, vertigini agi Neog. Jfr **svimla.**

***vimma** **vimä** SUCS, svindla, gå omkring.

***vimmerkant** **vimmar-, vimmerkant** F; MB, oredig till sinnes F; förbryllad MB.

***vimmig** **vimugur** SUCS, [yr i huvudet].

***vimpa** **vimpå** L; **-ä** CS f., tågel. trädgunga, (vippa) CS; svängvagga af ett lakan under en träd-

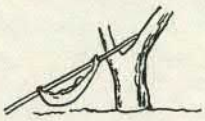

gren eller en **trolå**, som är lutad mot en **täun** ell. gren, då man är i marken om sommarn, hvarvid ett större barn vaggar det; äfven för mycket sjuka menniskor hemma i stugan, då ett lakan (med sängkläder uti) medelst 4 öglor i taket fästas öfver sängen L.

***vimsa (h)vimsa** FCS; **-ä** S, CS, (L, VB); *vimsa* FL, BRHG, hvimsa FCS; svänga (upp och ned och åt alla sidor) CS; svänga fram och tillbaka, "v. med en käpp" S; fladdra (om en tyglapp på **vardkäppen**) FLHG.

vin s.[1] **wein** Tft; **väin** S; CS; (F) n. Jfr **lystandes-vin.**

vin s.[2] **väin** CS; F; VB; **hvein** S n., hvin, gråt, skrik, jämmer (af barn); gnäll, olåt.

vina weina Neog; **(h)väina, (h)veina** FS; CS; VB; **-ä** L; RN; **vinä** S; pres. **hväinur** FCS; impf. **(h)vain** FS; CS; VB; pl. **hvinu** FCS, **-o** F; sup. **hvini** FCS, hvina F; VB, (vind i tåg) FCS; gråta Neog; S; CS; L; RN; (VB); gnälla FS; CS; RN; jämra (om barn) FS; CS; ge sig illa F; beklaga sig, jämra sig S; vrenskas (hästar) L, som en kåt **fule** (hingst), som en **hästgali** märr F.

vind s,[1] **vind** S; *vin̨* F, FL, LÄ HG; GHHm; *vin̨* HBTg; *vind* ABNC; HETg m., bf. **vinden** FCS; *vín̨* HE, HBTg, pl. *vìndar* HE, HBTg; *vìnar* FHG, vind, blåst. "Göra vind", [om sjömän] sofva hos flickor för att få god vind S. **Haddi vinden vari ätt strik håigur, så haddi då vari bätur u sigla** FCS. — **vindblåsen vindblasen** FCS; n. **-ä** F, (om ett trä) af hvifvelvind kringvridet och afbrutet eller med afslitna grenar CS; = **solsnoe** S. **-flaga vindflagä** CS f., väderpust. **-gatt vindgatt** AG, (L) n., trångt ställe, der det blåser. **-häst** *vindhast* EKWss; GBJ m., inrättning för att vrida en väderkvarn .. (= **stjärten** F, se bild vid **kvarn**). **-sked winskaid** Neog; **vindskaid** Sahl; FS; CS; FL, SKYCS; BU; *vìndskáid* HB Tg f., pl. **-ar** F; L; VB; SU: 1) kallas the långa stänger, som sticka högt i wädret twå på hwar enda af fähustaken Neog; vindsked, stänger på hus BU; gafvelspirstopparna på agtak FCS; på husgaflar varande stänger ell. prydnad S; yttersta raftparet, ett par granar, varpå topparna fick sitta kvar HBTg. 2) på kant sittande takbräden på en husgafvel CS; bräde som spikas för takkanten vid gafveln SKYCS. Jfr **ving-sked. -väder vindvädur** LCS n., då det blåser litet på ett ställe och är lugnt på ett annat. **-öga windauga** Neog; **-e** L. soc.; **vindauge** I 98: 14 a; GA; **vindavva** (= **auga**) FS; CS n., fenster på taket Neog; fönster uppe i et tak eller hwalf L. soc.; en glugg eller fönster i taket I 98: 14 a; glugg GA; CS; fönster CS; liten glugg på dörr eller vägg i fähus FS; CS.

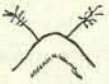

vind s.[3] *vind* BRHG; GBJ m., bf. **vinden** RN: 1) = **brunns-vind** (se d. o.) HG; se **lysare-stång.** 2) = **gröitvind,** (se **gryt-vind**) GBJ. Jfr äv. **ränn-** och **söds-vind. vind(s)krok vindskrok** (F), se **gryt-vindskrok. -stolpe vindstolpe** GH m., i spisen [med grytvind på]. **-stång**

vindstang L, stång jemte spisen med **gröitvind.**

vind adj. **vind** Sahl; *vind* BRHG; *vintar* EKYg; *vint* GHHm; LHG, vind, sned. *breidar ær vinta* [bräderna äro vinda] GHHm. **Vind gafvel**, widt öpen. **Duri star vid ypi, - pa vind gafvel** Sahl. **vind-skjuten vindskuten** VSK, (F, L), sned, vind, såsom en gammal byggning. **-*ög vindt-augur, -g, -gt** L, vindögd. **-*ögad vind-avva'r** FCS; *vintáugar* LHG.

vinda v.[1] **winda** Neog; **vinda** S; CS; *vinda* BRHG, åstadkomma drag genom att öppna dörrarne, väcka upp väder, fläkta, göra drag S. **Vinda (sed)**, vanna (säd) CS. **Winda** råg, korn. Man vplåter ladudörrarna, och med en skopa eller ihol träspada vphäller säden, wid then dörren, ther wädret inblåser Neog. *fór da vindad dr br vádar* LHG. Numera "vindar" man med kastmaskin (*vind*) HG. **vind-väder vind-vädur** SÅ 44, [blåst att vinda vid].

vinda v.[2] **vin(n)da** F; GH, slunga ut, kasta, vräka F; slänga, kasta, slå GH.

vinda v.[3] *vinda* el. *vind úp* BR HG, vinda upp (med "vindspel"). — **vind-stock vindstukk** FS; CS m., vindspel, vindbom (5 alns stock); spelstock med ett spakhål i hvar ända och ett midt på, ligger på de tvenne **vindasarne** (som äro 16 aln. långa), hvilka åter ligga öfver de fyra båtarne, då man **lagar strandi**. Se bild vid **kut-läger**. **-ås vindas** FS; CS m., pl. **-ar**, 16 aln. smalare bärling som lägges tvärt öfver båtar; som **vindstukken** vilar på. Se föreg.

vindning vindning S, [kastning] af säd.

***ving weng** Neog; **väng** FS; CS; ÖJ; *vægg* FN 332; FHG; GHHm; EKWss f., bf. **-i** ÖJ; pl. **vängar** F CS; AG; *væggar* FHG; EKWss; bf. **vänganer** F; **-anar, -änar** FCS, vinge (på fågel och kvarn) S; CS; även på spinnrock Hm. **Leta** [lätta] **pa vänganar** FCS. **Flavva å loka mä vänngänar** [flyga och sloka med vingarna) FCS. **Fäulen lokar vängar** FCS. Jfr **fjäder-, kvarn-** och **rock-ving (-väng)**. — **ving-myra vängamaura** F; **-å** FCS f., pl. *væggamáurar* FHG, flygmyra.

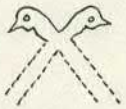

-sked vingskaid F; FL CS f.: 1) ändstänger på tak, (se **vind-sked**). 2) förlängning af **vind-skaidar** ofvan om takåsen FLCS. 3) kvarnvinge FLCS.

vingel wingel Neog; **vingul** F; **-el** CS; **vinngäl** SUCS n., ojemnhet; oenighet F; krångel, gräl SUCS; oreda, wilse Neog. **Kummä i vinngäl mä**, i kast SUCS.

***vining väining** FCS f., spiknod. Jfr **via** v.

vink vink S. **Gi en vink**; **gära en vink**, vinka (åt någon).

vinka v. **vinka** S. Sjömän . . under en storm med hög sjö vinka åt en hög våg, att han ej må göra skada.

vinkel winkull I 96: 4; **vinkul** CS; LCS; **-äl** SUCS m., hörne I; CS; vinkel, vrå CS; (= **gars-v.**), gärdsgårdshörne LCS. Jfr **gårds-** och **tun-vinkel.**

***vinkla** s., se **gårds-vinkla.**

vinkla v. **vinkla** L, gå, flytta sig, fly (såsom fisk). **Vinklä hyns** (lek) VB, se **veckla**. — **vinkel-modig vinkullmodugur** FS; CS, **-agur** FCS, vankelmodig, stadig.

***vinklig vinngklugur** CS, n. **vink-**

lut FCS. **Dräga vinklut**, draga ojemnt FCS.

vinkling vinkling m., pl. **-ar** FCS, ök som drager ojemnt.

vinn s. i följ. uttr. **Pa vinn u var** FCS; **pa vinno** [!] **var** F, på vinst och förlust, för säkerhets skull. "På vinn och våg", på vinst och förlust SKY. **Dä gar pa vinn u vaga**, det går på vinst och förlust FCS. Jfr **vinn-vara** s.

vinna v. **vinna** CS; *vîna* FN 303; pres. **vinndur** F; *vi̥nar* HBTg; allm. HG; pl. **vinna** FCS; **-ä** CS; impf. **vannt** (MB, RU); *vant* FN 303; *vant* allm.; *vant, vi̥nda* EKWss, impf. konj. 3. p. pl. **vunne** FCS; sup. *vùn̥a* HBTg; *vi̥n̥a* EKWss; perf. part. n. **vunne'** S. **Di vinna inti pa us; um di vunne pa us** FCS. **Sagst däu, Lasse äi aiki, att ja vannt!** [ropade trollet] (RU). *dɨ vánt vågan*, de vunno tävlingen NRHG. "Vinner kuten ej ett pund", har ej ett pund späck FCS. "Har vunnit 70 år", upplefvat 70 år. Fg. vinna. — **vinn-sida vinnsäidä** CS f., den sida på hvilken det vinnes. **-vara vinn-varo** FS; CS, i uttr.: **Pa a vinnvaro, pa vinnvaro**, på vinst och förlust, då jag tar med mig mat kläder o. s. v. ifall de skulle behöfvas F. **Ja tok dä mä mig pa vinnvaro; ja to dä mä mi för vinnvaro**, för säkerhets skull FCS. Jfr **vinn** s.

vinnare vinnare S, segrare [i tävlingslek].

vinnest vinnest F; L m. F, vinst. **Lägga sig vinnest um**, lägga sig vinn om L. Ä. nysv. vinnest.

vinst vinst FS; CS m. Jfr **vunst.**

***vinster winster** Neog; L. soc.; **vinster** S; CS; (F, VB); **-ur** F; **-ärr** AG; L, (HM); *vinstar* GHHm; *vínstar* ABNC; HETg, m. S; CS; AG; Hm; Tg; bf. *vinstan* EKWss, n. S; NC, löpe, coagulum Neog; L. soc.; S; löpmage, hos kreatur CS; Hm; pancreas, löpe CS; ostlöpe NC; mage hos kalf EKWss; då **salsaren** är liten, vanligen blott i en kalf AG; en stor rund körtel under levern Tg. Jfr **lill-** och **stor-vinster.** — **vinster-ost vinsterust** S; CS; (F, VB); **vinnsturust** FCS; **vinstarust** GA m., sötmjölksost, som beredes af kalfvens **vinster** el. löpe i söt mjölk.

vinter witr Schoum; Neog; **witter, vetur** Wallin; **vittur** LCS; **vintur** FCS; *vintar* LK; allm., m., bf. **witren** Tft; **vintren(n)** FS; CS; **vinturn** F; *vintrɑn* FHG; *víntan* FL, BR, GGHG; EKWss; GBJ; pl. **vintrar**, bf. **vintraner** FCS; **vintranar** F, [ack.] **witra** Tft. **Äi vintur har jär vari manga tåiar**, [töväder] FCS. **Äi annar vintren(n)**, för 3—4 år sedan FS; CS. **Lamben kuna inti härda** [utstå] **vinturn** F. **Um witra**, om wintrarna Tft. **Vintur-**, säges om något som ej duger, biter, t. ex. **vintur-yks, -sag** (VS). Fg. wittr, vintr. — **vinter-dag** "På vinterdag" S; *pa vintardag*, GHHm, om vintern. **-dal vinturdal** FCS; **vintär-d.** FLCS m., pl. **vinturdalar** BU; *vìntadą̀lar* HU, GNTHG, fördjupning i marken, hvari vatten står om vintern, men ej om sommaren CS; samlingar af intervatten i marken BU. *næ vìntadą̀lar æ fula, da blæi da víntar* HUHG. **-gata** f. bf. **vintur-gata'** [F ?] SH 10, stjärnbild. **-gröna vinnturgröna** F; **vinnturgrøna** FCS; *vìntagró̜na* BR, GAHG f., murgrön, Hedera Helix FS; CS; Vinca minor BRHG. **-*härda vinturhärda** FS; CS; BU; **vintarhärdå** AG, (NS) f., "vinterhärda", tö och frost igen

(FO); regn som genast blir is F; när [det] regnar om vintern, fryser på och därmed "härdar" vintern BU; isbark, -slagg FCS. **-lamm vinterlamb** (EK, ÖJ), (får) som föddes öfver vintern. **-liggare vinterliggare** RM, bikupor. **-mossa vinturmusi** FCS; **vintarmuse** F; **vintermusa** S, (L) m., fjol- el. vinterull (på kräk); gamla hår på hästar, som från vintern sitta kvar, röda och fula, om sommaren F; vinterhår, som fällas om våren (af hästar etc.) FCS. **-narr vintarnarr** CS; **vinternarr** ÖJCS; S m., pl. *vìntanárar* BRHG, snösippa, snödroppe, Galanthus nivalis CS; HG; snöklockor S; Bellis ÖJCS. **-natt** *vìntanát* NRHG. Kalikstus vintrnat Runkal. **-skära vintarskära** BU; **vinterskèrå** S f., (-skata), grå skogsfågel med hvita vingar, (stor som en nötskrika) hvilken modar stor vinter (snöskata?). **-*skören vintarskyren** SUCS, (häst) som fäller hullet, då han kommer på stall. **-strömming** "vinterströmming". Det andra slaget [mots. **vrakfisk**, se d. o.] leker i slutet af sept. och i början af oct. (inne på grunden), går sedan ut i slutet af oct. och blir gall- o. vinterströmming från dec. till slutet af mars. SH 33. **-såg vintursag** (VS) f., "vintersåg", som ej biter. **-tö** pl. **vinturtåiar** F, (töväder). **-yx vinturyks** (VS) f., som ej biter.

***vintra** s. **viträ** CS f., tacka, morlamm. Se **en-** och **två-vintra**.

vintra v. **wittra** L. soc.; I 98: 14 a, wintras L. soc.; snöga I.

vintras adv. **äi vinntras** FCS; ♀ *vintras* BRHG, i vintras.

vintring, se **en-vintring**.

vippa s.[1] **vippä** RN; VB f.: 1) innersta kärnan, början, af ett nystan (som först nystas på fingrarne och sedan vikes ihop och blir nystanets medelpunkt) VB. **Dubbel vippå,** knut (såsom på förklä) med 2 öglor RN. 2) **(hagravippå),** vippa FCS. Jfr **banda-** och **havre-vippa**.

vippa s.[2] **vippa** FS; CS; **-o** F f., det garn, som (på **vrak**) först sättes i sjön och som i hela **varrpa'** är längst från båten, är det yttersta och sämsta. — **vipp-garn vippogarn** FS; CS n., bf. **-e**, = föreg.

***vipper** adj. **wiper** Neog; **vipur** HL, LYCS; Samtahl 1771; **-ar** LCS; **vipper** (Samtahl) S; f. [ack.?] **wijpra** Bröll.-d. 1726, snelt löpande, qwick, frisk, snabb, och wig Neog; snäll, kvick, rörlig, liflig HL, L, LYCS. **Du faat a wijpra moijo** Bröll.-d. 1726. **Ha jär a vipur moju** Samtahl 1771.

vipp-om-vapp vipp-um-vapp, han jär v., ostadig, flygtig LCS.

***vir väir** CS m., fin stål- el. messingstråd.

vira s. **väira** F; **-ä** CS f., fin messing- el. jerntråd (t. ex. kring piphufvuden). — **vir-tråd väirutrad** F m., = föreg.

virak virakks S, den hvita kåda, (hvita, hartslika korn) som fins i myrstackar.

***virda** v., se **värda**.

virke värke S; *værki* FL, LÄHG; GHHm; *værka* HETg; GBJ n. **Värke jär rat** [rått] S. Fg. virki. Jfr **gårds-** och **lös-virke**.

***virv** adj. **wirfwer** Sp, I 26: 4; **wärf** Neog; **verf, verfver** Sahl; **virrvar** LCS; **värvär** (Samtahl 1771) S; **verfvårr** F; **värrvur** FCS; f. **värrv** FCS, n. **wärrft, hvärvt** FCS; **värrt** FI, SUKn; LCS; **vörrt** VBKn, bråd. **Häd jär en wirfwer tjder,** det är en knapp tid Sp. **Hä jär ein**

wirfwer tid, det är en ond och swår tid I 96: 4. **Wärf tid, wärfwaste tiden:** brådaste, såsom andetiden Neog. **Verf, verfver tid,** bråd tid, e. g. Bergningstiden, då många werf och ärender skola skötas; orätt är **Virfvertid** sagt, men **Verfvertid** är rätta talesättet Sahl. **Virrvar täid,** bråd tid, **nå jär dä virrvart** LCS. **Verfvårr täid** F; **värrvur täid** FCS, bråd, brådskande tid. **Äj såna värvär täjd** (Samtahl 1771) S; **(äj sånä warvu täjd** Samtahl 1771). **Wärfft ährende,** som skal hastigt förvaltas, tål intet drögsmål Neog. **Hvärvt (värft) um** FS; CS; **värrt-um** FI, SUKn; **vörrtum** VBKn; **värrt umm** LCS, brådtom.

***virva** s. se **väder-virva.**

***virva** v. **hvärrva** FCS; **värfvä** CS, arbeta friskt, skynda, ha brådtom.

virvel (h)vär(r)fvel(l) CS; F; S; CS; NS; **värrvul, -il, -äl** FCS; *vèrval* LÄ, FL, NO, ÖGHG; HE, HBTg; *vèrvl* GBJ m.: 1) hvirfvel, väderhvirfvel HG; HETg; hvirfling FCS; hårhvirfvel (på kräk) FS; CS. 2) (n.) löpning i blodet (rysning) FCS; löpning i blod och nerver F; vred (på dörr) FCS; NS (el. på grind) CS; = **närvel** (se d. o.) HBTg; GBJ. — **virvel-lek vervelejkur** I 98: 14 b; **-er** Sahl, PS; **värfvellaik** CS; **värrväl-laik** LCS; **värfvalaik** BU m., en machine som bönderne sätta på sine hustak, hvilken löper i kring när det blåser och ser ut som vingar på en väderkvarn I 98: 14 b, en leksak på tak, hwars wingar gå ikring med wädret PS; något som går kring, barnväderkvarn BU; väderhvirfvel [?]: **de gar sum en v.** LCS. **-leka** s. **hwirflaike** L. soc.; **wärfwe laike** Bröll.-d. 1738 a; **(h)värfvelaikå** F; HM; **hvärfvalaika** F; **värrvilaikå; värrvällaika, -å** FCS; *vèrvelą́ka* FHG f., wäderhwirfwel L. soc.; liten kvarn, som af barn uppsättes på tak (leksak) FS; CS; (tjänstgör även som vindflöjel) HG; något som löper fort; små kvarnvingar på en 3, 4 alns stake att skrämma fågel från en kornåker, (som barn löpa och roa sig med) F, HM. **Snell [snabb] sum wärfwe laike** Bröll.-d. 1738 a.

virvla hvärvla FCS; **värflä** CS; **värrla** FS; CS, hvirfla; röra sig hastigt som t. ex. efter en fisk i vattnet, ett aflägset föremål vid stark solhetta F; plumsa, slå i vattnet (om fisk). **Hvärvla umkring,** t. ex. håret på någon FCS. Jfr **varvla.**

vis s. *væ̨s* allm. HG n., bf. **veise** S. *pa sąm væ̨s,* på samma sätt LHG. **Jå, hä var pa dä veise . .** [början på en berättelse] S.

-vis se t. ex. **brede-, dag-, nor-,** och **skork-vis.**

vis adj. **veisar** S; pl. **väisä** TO. **Di väisä hynnsi kan o värpä äi nättlen!** (ordspr.) TO. — **vis-domsorm** m. bf. **veisdomsårmen** AN, bor under träd, som ha löf under vintern. Skall kokas lyckt. Presten befalte pigan koka den - - fingret i munnen - - visste allting: om korna skulle kalfva kvind- eller stutkalfvar, hvad färg de hade, som slog in; presten blef derför ond . . AN. **Hainumkärringen . .** har kanske druckit flottet af visdomsårmen HU.

visa s. **veisâ** f., bf. **-u** S. Jfr **kråk-, kvarn-** och **uggle-visa.**

visa v. **weisa** Neog; Tft; **väisä** S; *væ̨sa* allm. HG; sup. **weist** Tft. **Veisa igen** stulet gods [kunde **Hainum-kärringen**]. "Visa af" [visa bort troll] S. *væ̨s ąv,* visa ut, bort BRHG. "Visa bort **torspjäsku**" S. Fg. wisa, pres. wisar.

vise väise F; AG; **-i** FCS; **-ä** S; CS; *væ̀ɪsə* BRHG; HETg; *vàɪsə* AB NC; *vaɪsə* EKWss m., bf. **väisen** F; KÄ; AG; ÖJ: 1) det trädstycke på en plog, på hvilket plogbillen sitter S; CS; F; RM; KÄ; AG; ÖJ. Jfr **plog-vise**. 2) (= **täuna-väisi**, se **tun-vise**), den utstickande spetsen af en **täun** under **töiningi**; **täunens** linea och riktning i marken; spåret i marken efter borttagen **täun** FCS. **Lägga pa väise**, är att lägga den 1:sta trolen på den trolen, som ligger på underbanden AG.

***vising väising** FS; CS m., fälld och vissen tall, björk etc. CS; visset, halftorrt träd, gran, ved, som fälles på våren och ligger till hösten S. — ***vising-talle väisinga-talli** FCS m., en vissen tall.

visk s. **vissk** F n., ett blink, som dyker, försvinner kvickt. Jfr **ars-visk**.

visk interj. **visk** S; CS, vips!

viska s. **visskå** AG f.; **a leiti visskå**, en liten smula hö. Jfr **ars-viska**.

viska v. **visska** FCS; **-ä** S; CS, (VB), aftorka, borttorka damm; äfven det som är vått; viska, vefta med svansen som en hund CS. **Viskä äut, burt, af,** [sudda bort, torka av] CS. **Viskä af,** torka af S, (F, VB). Stolen **viskäs af** med förklä't S. **Visska upp,** hastigt upprycka, göra **vissk** FCS. *viskəd pa rùmpu*, viftade på svansen LHG.

***viska-vaska visska-vasska** FCS; **visska-vusska** F; **visska! våsska!** RU, **asko-kärlingis** rop till barnen, när barn få ris (Disk om dask?); **nå skatt däu fa visska-vusska** (F).

***visk-vaskare viskvåskari** FCS; **-eri** F; **vissvaskarä** FCS, stridt regn, som kommer oförmodadt; hastig, duktig regnskur: **vör fa us näuk ann vissvaskarä ännu i dag** FCS.

(?) **vislagen,** se **vid-slagen**.

(?) **vislaken wislaken** Neog, Sahl, Ba, som intet dåger. En gubbe, som vil slippa mantalet säger: **jag jär wislaken**: dåger till ingen ting.

(?) **vislåten wislaten** Neog, Sahl, Ba, siuklig.

(?) **vismig** n. **wissmut** I 96: 4. **Hä jär wissmut**, det är löyeligit.

visning, se **av-visning**.

visp adj. **wisper** Neog, ostadig både i sitt sinne och förehafwande. — **visp-sint wispsinter** Neog; **visp-sinntur** LCS, ostadig.

visper visspar LCS m., ostadig menniska.

viss viss CS; L; **vissar** MB; *vɪsar* LK; f. **viss**, n. **visst** MB, viss, säker på hand, rask CS; viss, tvärsäker LK; säker (skytt, jägare) L, klok, snäll, kvick: **en vissar sårk,** barn, tös MB. Superl. *vɪsəstə*, säkraste LK. "Kasta visst" el. **kastä prick,** dvs. till måls S.

vissel vissul FCS n., tassel.

vissen vissen CS; **väisen** FCS; *væ̀ɪsn̥* LHG; *vɪ̀sn̥* HUHG; *vɪ̀s'n* AB NC, vissnad, som en växt; förtvinad, som en lem af slag CS. *vɪ̀sn̥ laug*, visset löv HUHG.

vissla vissla FS; CS; RN; **-ä** CS; (VB); *vɪ̀slə* BRHG: 1) hviska, tala sakta CS; F; HG; tissla och tassla FCS. **Trissla u vissla,** hviska (om ett rykte) RN. **Den som visslar så ljaugar han** (ordspr.) F, VB. 2) (= **massla**) kännas obehagligt på kroppen, klia, såsom af hår, löss, en grof skjorta FS; CS. Jfr **myssla**.

vissna väisnä FL, LCS; **vissnä** CS; *væ̀ɪsnə* LHG; *vɪ̀snə* ABNC. **Väisnä burt,** vissna bort LCS. "Vissna bort", skymta, försvinna [om spöken, skuggor] S.

vissnas pres. pass. **weisnes** Neog. **Weisnes du**: trå du, skamfo du, afwisna, marcere.

vist s., se **hus-vist.**

vit hweit Tft; *vœit* LK; *vait* GH Hm; *vaitar* EKWss; ack. **hväitan** FS; CS; f. ack. **väita** F; n. **(h)vitt** S; RN; *vit* allm. HG; *vait* GHHm; pl. (f.) **hveitar** F, bf. **hväita** FS; CS; **-e** F; L. "Hvit som en maf' [más], svart som en **ram**" (korp) AG, [gåta = skatan]. **Sag ann hväitan årm** FS; CS. **Di haddu an storan väitan gallt** FCS. **Hadde a hväita håpa u ann hväitan råkk** FS; CS. **Den väite** (fig.), snön F; L. **Hväita mandag** FS, CS, dagen efter palmsöndagen. **Hväita håpu [håpa]**, aftondimma på ängar, **nå räidur väita håpu [-a] pa grøna hästen** FCS. **Hvejte 'åpu**, allmän, tät dimma L. *vɛ̀i̯tʃhɔ̀pu rɛ́i̯dar*, dimman stiger upp BRHG. **Hväita håpur** (hvita märrarna), (fig.), seglen (på båt) BU. **Di hveite,** (fig.) seglen S. **Fagningablomor** [vitsippor] **jèro hveitar,** äro hvita F. **Hvitt** (fig.), mjölk; "aldrig fått en tår hvitt", (mjölk), säga de fattiga S. **Spyttä hvitt,** (fig.), då man saknar tobak S. Fg. dat. pl. huitum. — Jfr **strid-vit.** — **vit-arsad hveit-arsar,** n. **hveit-arsa** F, som har hvit bakdel. **-beta hväitbaitä** L, hvitbarka (på köttsidan) [skinn]. **-björnig hväitbjånnugar** L, [af blandad färg]. **-bonde hväitbonde** GA; (L), RN; NS; SU m., hvitlök. **Päuste bani m. hväitbonde,** tugga och andas hvitlöksånga på barn (emot ondt) HM. **Vaskä** (tvätta) **m. hväitbonde** och mjölk af en hvit get (för **de sma under jårdi** och för galet väder) GA. **-bonde-korn Ett hveitbondekånn gärde mair an sjau barmhertige Gud,** (en bit hvitlök gjorde mer än 7 (böner till) barmhertig Gud), sade käringen mot geten EE. **-*fimmig hväitfemugur** FCS, hvitaktig, smutshvit. **-gran hveitgrän** VS, (honträd) vresig, seg, brukas till master, har finare, längre, slokigare grenar än **raudgrän** [se **röd-gran**]. **-hare** m. bf. **hväitharen** F; BU, nacksena 2 finger bred på en ko (hvit då den blir kokad) BU; hvit, tät sena vid ryggraden i nöt F. **-*havde hweithafda** Neog, Sahl, buska, färsköhl. **-horn(e)** m. bf. **hväithårnen** FS; CS, baggnamn. **-kind hväitkind** (NO)CS; "vitkind" S, talgoxe. **-kulla hveitkulla** f., fårnamn. **-kål veitkal** S, hvitkål (högtidsmat) hade prästen för bönderna på tionderäkning osv. **-limma hväitläimä** CS, "hvitlimma", öfverstryka med kalk S. **-ljus hveitljaus** RN n., vanligt, hvitt talgljus. Jfr **svartljus. -lägga hväitlägga** FS; CS f., tacknamn. **-läpp** m. bf. **hväitläppen** FS; CS, hästnamn. **-lätt hväitlet** CS, hvitlätt, rödaktig. **-lök hveitlauk** F [m.], [anv. vid **såide**, tjärdal, se **söde**]. **Hur som där säup's i kämp u jitä hväjt-lauk till** Bröll.-d. 1771. **-munna hveitmunna** F f., fårnamn. **-*mänta**, se **mänta** v. **-näsa hväitnasa** FS; CS f., tacknamn. **-orm hväitårm** FS; CS, (RU), den som äter den får veta allting. **Ann tok ann släikan u läggdi han äi a gröitu, u så gikk han äut männs dä skuddi kuma til koka. Da kåmm a tiggukärling mä säina dotar, u ha duppa fingri äi gröituna. Dä var hatt så ha trax drog upp dä u putta dä äi munnen. U bära ha da smaka sudi, så fikk ha vita all ting. "Å, mor! nå vait u ser jag allt sum skèt jär, u allt hvad sum skall hända Idur u mig ända tiss**

I dåie!“ Karen kåmm inn u blaiv aumbur, u han at sudi u årmen mä; men inti fick han vita! F. **-penning hwitpenning** Wallin; Kolm; **hväitpenning** FS; CS; AG; L; RN; SU m., sjöfågel; knipa, Fuligula clangula S; CS; Kolm; men stundom benämnes så äfven F. stelleri, ja till och med Mergus albellus CS; med hvit fläck på kind L. Jfr **bleka** s.[2]. **-rot hväitrot** CS f., kvickrot, Triticum repens. **-rygga hväitrygga** FS; CS f., konamn: ko med hvit strimma [på ryggen]. **-rygge hväitryggi** FCS m., oxe med hvit strimma. **-räv** “hviträf“ . . af skälmar hitförd [t. St. Carlsö] för att **åida lambi**, föröda fåren EK. **-skalla hväitskalla** FCS f., (konamn); med hvitt hufvud. **-skalle hväitskalli** FCS m., med hvitt hufvud [oxe]. **-*slemma hväit-slema** FS; CS f., (konamn): med hvit ljumske; **(-*slemmad) hväitslemar**, f. **-a** FCS. **-strupa hveitsträupa** F, (fårnamn). **-tassa hveittassa** F, (fårnamn). **-tisdag hväit-täisda** AG; **hväit-tisdag** FO; TO; VB, tisdagen efter fastlagssöndagen (i dymmelveckan). Jfr **fet-tisdag**. **-öga hväitavva** F f., flicka med hvita, utspända ögon. **-*öge** m. bf. **hväitavven** FS; CS: 1) pojke med hvita, utspända ögon. 2) = **blika-gubbe**, en sjöfågel. 3) (fig.) snön.

vite s. **hväite** VB m., bf. *vèi̯tn̥* BR, LHG, äggvita. **Hväite u raude**, ägghvita och gula VB.

***vitlig hväitluar** RN; VB; SU, f. **-lu**, n. **-utt** SU, “hvitlig“ MB, ljus, hvitaktig, i hvitt gående.

vitling vitling, (h)veitling L; **hvittling** SH 25; *vìtlıgg* FHG m., smal, hvit torsk F; en fisk L; vårtorsk FHG.

***vitme hväitma** F m., ägghvita. Jfr **rödme** och **ägg-vitme**.

vitna väitnä CS.

vitriol fittrill FS; CS; **fiktrill**; **viktarjol** CS; *fîtrıl* FN 361; *víktaɻoul* BRHG m.

vitter vitur, f. **-ur**, n. **-urt** FS; CS, förståndig, vettig, som förstår mycket; god, klok, duglig (människa, nät, garn). **Viturt barn** FCS. **Viturt nät**, nät som fångar mycket fisk FCS.

vittna *vitna* BRHG. Fg. vitna.

vittne *vìtna*, pl. *vìtnar* BRHG. Fg. vitne.

vittra v.[1] **witra** Neog; **vittra** LCS, båta, profitera Neog; bekomma, råka, **dä v. mi intä!** LCS.

vittra v.[2] **vittra** S. Rået “vittrar“, ger sig tillkänna, spökar, höres.

viv hwif, hweif Neog; **hveif** Ba; **weif** Neog; **hvif** Sahl; Ba; **viv** S; **väif, väiv** CS n., qwinna, flicka, hustru Neog; qwinna Sahl; hustru; term i kortspelet mariage Ba; maka CS. “Mäla viv“, anmäla viv (i mariagespelet) S. *vıv ı ráu̯tar*, trumf i ruter (i mariage) BRHG. Jfr **man(na)-viv**.

vivel-(?vevel-)gräs *vìvalgrés* BR HG n., Convolvulus arvensis. Jfr **vävel-gräs**.

***vivla** v. **vivla** FCS; **-ä** SU. **Vivlä sig in**, invefva sig SU. **Vivla omkring**, (om vattnet) gå i hvirflande omkring FCS. Jfr **vävla**.

***voltra vålltra** F, vältra sig (i t. ex. **håibraide**).

vorden vorden, f., **vordi**, n. **-e, -ä**, pl. **vordnar** f., **-na**, n. **-na** FS; CS. **Illa vorden** F. F. ö. ej brukligt i gotl. HG. Jfr dock **felvorden**.

(?) *vorn vorn, [blott i uttr.] “fått **vorn** på“, vunnit seger på, sträfvat igenom med, gått i land med VS.

vrak s.[1] **vrak** Sahl; S; CS; FS; CS; KB; ÖG; **rak** Sahl; Ba; CS; AR; AG; L; RN; (NS); HM; VB; SU; *rąk* EK Wss; LHG: 1) **rak** f. bf. **-i** AG; GA; RN Lm III. 2, 21; *rąk* L, NR HG, nätsträckan; hela räckan af vrakgarnen, de sammansatta flytande garnen, som flyter med strömmen i vattnet. *nę ha vo sętˌąut rąk* NRHG. 2) vrakfiske F—SUS; CS. (= **driv** KB, ÖG; RN; VB; se **drev** s.). På vrak, et sätt att fiska, då alla strömmingsgarnen sammanfogas och det sista fästes i båten, som med winden wräker hela natten åt Sjöss, stundom hela tre mihlor; NB i stilla väder fara på vrak Sahl. **Pa rak**, på vrakfiske AR; L; VB. **Farä pa vrak**, ett sätt att fiska, då alla strömmingsnäten sammanfogas i en rad och det sista fästes vid båten, som får drifva (vräka) hela natten vind för våg. Brukas endast i någorlunda stilla väder, vanligast 3, 4 mil från närmaste land CS. Fiskarena övernatta i båten. **Ligga pa vrak**, fiska flytande ute i hafvet FS; CS, = **vraka** se d. o. **Ligga pa vrak**, fiska i öppna sjön F, ÖG, KB; **Liggä pa rak** AG; L; VB; SU; *fiska pa rąk* (vanl. *pa drįv*) EKWss. SH 39, 47. — **vrak-fisk vrak-fisk** S. Ett slags strömming leker i slutet af Maj och början av juni, som sedan den smalnat går ut och blir **gall-** eller **vrak-fisk** under sednare sommaren och hösten VY. Jfr **vinter-strömming**. **-led** f. bf. **raklaidi** AG, (L), der man vanligen ligger **pa rak** och fiskar. **-lina** f. bf. **vrak-leina** F, [lina, varmed "båtsgarnet" är fäst vid båten]. **-rum rakräum** L n., längd af en **rak** (ell. minst 450 famnar). **-strömming vrakströmming** S; SH 27. = **vrak-fisk**. **-*tög** *rąktąug* NRHG f., bf. **raktaugi** AG, tåget på vrak mellan **raki** (de sammansatta, flytande garnen) som flyter med strömmen i vattnet och båten som mot vinden följer efter AG; går från **bat'n** till **batganä** NRHG.

vrak s.[2] **vrak** FS; CS, sämre tjära; tecknades med ||| streck, gällande 7 Rdr; **vraks-vrak**, sämsta tjäran ||||, 6 Rdr. Jfr **råd** och **tjära**. — **vrak-timmer vraktimbur** BU n., sämsta bräder, af 6, 7 tums bredd. Jfr **val-timmer**.

vraka v. **vraka** FS; CS, ligga på **vrak** och fiska i öppna sjön. Att **vraka** börjar i rötmånaden, när fisken är fet och bäst. 3 man i stora tremänningsbåtar; kl. 4—6 e. m. ror man ut 2 mil, sätter garnen ut innan solen går ner. "Smältan" är fast efter båten, "hallarna" stå på **buttnen** på 10—18 famnars djup i 80 famnars vatten; man seglar ibland smått att "hålla redigt". Sedan man satt, **töinar** man (med att lägga upp årorna) lägger **tuftarna** på **rängur**, bäddar; sist äter man och dricker och kryper under **röian** på 3 säckar; [man har] stora stöflar och skinnmössa, dubbla **röior** och seglet på; sofver en stund. [Man har äfven] en över-år och en öfver-tull. **Ser at** på garnen och plockar af fisken pa 6, 7 **flaar**; vräker så till kl. 12 (stundom tills det börjar dagas, vid Sct Olof), ror och seglar i land; allt detta natt efter natt. Men detta vrakfiske frestar garnen, som ej få torka. Kvinfolken äro ofta med och deltaga i allt det styfvaste arbetet. Den som sitter vid årorna styrer och befaller allt ("gubben"). Detta vrakfiske mest på N.W. sidan om Får-

ön. **Byngar; Aika, Alnäsa, Dämba, Hammars** och **Broa** fiska alla i N.W. sjön F.

***vrake vrake** F m., växt; ängar på sid jord, godt foder, hvaraf korna mjölka väl, luktar väl, [= **brake**?, se d. o.].

vrakning vrakning FS; CS: 1) m., [?] bf. **-en**, stället der man ligger på vrak i sjön S. 2) f., fiskning på vrak CS. Jfr **kvälls-vrakning.**

***vrantig wrantuer, wrantu** Neog, Sahl; **wranti, wrantu** Aln, som är afwundsiuk, tål intet tala till sig, morrar för ingenting, kan se sig onder Neog; twär: **ha jär wranti,** hon är butter och tvär af sig Aln.

vred rid SJ; RN; FI m., (n.? RN) bf. **-n** FI; *ríd̥n* LHG; pl. **ridar** SJ, växttråd i utveden SJ; vresighet, masighet i trä RN; FI; fibrernas gång, riktning i trävirke: *sa sum ríd̥n gar ɨ tréɨa* LHG. Jfr **fetveds-** och **knagge-(v)red.**

***vreda bridå** FH; NS; HM; NG; VB; *bṛída* EKWss f.: 1) pl. **-årr** SU; **-ur** VB, vridning, snodd, "kink" (på tåg) FH. 2) vriden halm kring **vindskaidar** NS, HM, VB, SU; band av halm, som snos omkring **vindskaidar** på ett agtak EKWss. 3) band (av säd, som vreds ihop) kring en kärve (*skɯ̈pa*) EKWss.

***vredig ridugur** FS; CS; KB; LCS; LI; **riduar** L: 1) snodd, vriden CS; vriden (om träd) L; vriden om hvartannat (veden i en tall) FS, CS; masig, vresig F; som ej är rätt klufvet LI. 2) vresig, ojämn i lynnet F; ombytlig; ojemn till sinnes KB; L; nyckfull, vresig CS. Jfr **red** s.

***vredel**, se **redel.**

***vreding briding** S m., kakfläta, vriden kakbulle, kringla.

vrenska v. **fränskä, frinskäde, frinskat** [!] VBKn, om hingst, som betäckar el. bespringar ett stod.

vrensken adj. **vrinskän, -i** FIKn; **frinnsken** VBS, en fast häst Kn; kåt (om en hingst) S.

***vres bris** S; CS; FS; CS; AG; LS; CS; HM: 1) m. CS; LCS; n. F; bf. **-ä** AG, körtel i slagtkräk F; i svinkött LCS; körtlar, dynt i kreatur, svin CS; etel; i fårkött (äfven i oxkött) HM; fett stycke i bringan, mellan tarmar, vid nacken (fullt af **aitlar**), som skäres bort och förkastas (i käkar i svin) AG. 2) hetsig, vresig person FS; CS; en menniska som är vresig och hastig till sinnes S. 3) häftigt lynne. *bṛɨs æ ìnt̥brạ*, häftighet är ej bra GGHG.

***vresa brisa** I 98: 14 a; FS; Sahl, PS; CS; **-ä** Ba; CS, vara hastig, ovälig i sine göromål I 98: 14 a; wara hastig, hafsig Sahl. **Brisa a sted,** - å stad Sahl. **Brisa städ,** löpa åstad (häftigt), göra något i häftighet FS; CS. **Brisa till vägs** Ba; CS, vara för hastig i sina gerningar Ba; fara af som en galning (vara vresig) CS. **Brisa ut,** låta ilskan, ondskan bryta ut VS. — **vres-bras brisbras** CS m., framfusig, obetänksam menniska.

vresig brisug I 98: 14 a, Sahl, PS; CS; **brisig** Ba; Ln; S; **brisugur** FS; CS; **vrisigur** F; *bṛɨsɨ* FL, LÄHG; *bṛɨsu* ABNC; *vṛɨsuar* GBJ: 1) vridet träd F. 2) hastig, ovälig I 98: 14 a; hastig, häftig Sahl; hastig utan skäl PS; vresig, knarrig Ba; vresig S; FCS; HG; J; ond, vresig, grälig CS; häftig FS; CS; hetsig, fnurrig FCS; hetsig, fnurrig FCS; hastig till sinnes KB; ifrig, framfusig Ln; ojämn till lynnet, nyckfull (om hästar) ABNC.

***vresing brising** FS; CS m., hetsig person.

vrick s.[1] **vrick** F; *vrik* GHHG m., handborr.

***vrick** s.[2] **(brick?) vrick** AG m., bf. **-en**, liten tallrick (för salt, smör, **syltpärar**).

vricka vrickä CS; **brikkä** S, vricka, runka på S; ledvrida; framdriva en båt medelst en åras vridande fram och tillbaka rätt akterut. "Vricka" (fot etc.) heter **rilla**, se d. o.

vrickning vrickning CS f., ledvridning [Rspr.?].

vrida V. **bräida** FS; CS; **-ä** CS; *brâida* FN 299; *brȧ̀ida* LÄHG; AB NC; *brȧ̀ida* FL, BRHG; HBTg; *braida* GHHm; EKWss; pres. **bräidar** CS; impf. **braid** FS; CS; *braid* allm.; pl. **brido** F; **-u** FCS; sup. **bridi** F; **-ä** CS; *brida* FL, LÄHG; EKWss; *brȧ̀ida* ABNC; *braida* EKWss; perf. part. **bridin** FCS; **-en** CS; F; *brȧ̀dn* LÄ, BRHG; f. **-i**, n. **-i**, pl. **briddna** FCS; *brȧ̀dna* BRHG. Jfr **sol-vriden.**

vrist rist Neog, Sahl, Ba; CS; VB; **räist** F; *rist* FL, BRHG; GHHm; EKWss; GBJ m., bf. *ristn* BRHG, wrist; framme öfwer foten Neog.

***vriste räisti** FCS; **-e** F; *râisti* FN 302 m., bf. **-en** F; **reistan** FCS, vrist (äldst; nu oftare **fotmal**) CS. — **vrist-låg räistalagur** FCS, låg öfver vristen.

vrå vra RN. **Sjutti ar — ligger man i vra.** Se f. ö. **vräng.**

vrål bral FS; CS; *brȧ̂l* FN 299; *brȧl* GAHG n., vrål, skri. Jfr **vröl.**

vråla s. **brala** FS, CS f., fårnamn.

vråla V. **brala** FS; CS; **bråla** F; **-ä** CS; *brȧla* FL, LÄHG, vråla, skria; böla; bräka (om får). Jfr **vröla.**

vrång s. **ran(n)g** S; CS; FS; CS; BU; FL, BOCS; AG; L; NS; *rang* FN 335; *rangg* allm., f., bf. **-i** FS; CS; FLCS; BU; AG; L; pl. **rängur** FS; CS; FLCS; BU; L; **-ar** BOCS; L; NS; VBKn; **ränger** Sahl, Ba; *ränggar* FL, LÄ, HLHG; HBTg; *ränggar* LK; HETg; EK, VBWss; bf. **rängunnar** FCS; **-uner** F; **-unär** FCS; **rängnar** AG; VBKn; *ränggana* EKWss, spant, vränge i en båt S; CS etc.; hwarpå bräderna spikas Sahl. **Dä ainä rangi jär ruti** FLCS. Fg. nom., ack. pl. rangr. — Jfr **bak-, botten-, båt-, halv-, mellan-, plikt-, skåp-, spark-, stor-** och **toft-vrång.**

vrång adj. **vrangr** EK; HH; **vrangur** RN; **-ar** S; *vranggar* EKWss, ond EKS; Wss; RN; bös, arg EK; sträng RN; ramsk, sträf föda (såsom kutkött) HH.

vräka V.[1] **räka** Sahl; FS; CS; BU; GA; **-ä** S; CS; L; *rȧka* GHHm; pres. **räkur** FS; CS; **-ar** BU; *rȧkar* NRHG; impf. **rok** F; **rak** FS; CS; *rȧkta* GH Hm, pl. **roko** F; **rako** FS; CS; sup. **räki** FCS; **-a** FS; CS; *rȧka* GHHm: 1) [intr.] wräka som et skepp för wädret Sahl; drifva, vräka CS; FS; CS; (om fartyg) F; BU; (om is) F; (om nät) GA; driva, fiska på **(v)rak** GHHm; NRHG; gå och drifva hit och dit CS. **Flut-äis** (flott-is), som **räkar** . . i sjön BU. *rȧkr* (garnräckan), *sum dr rȧka_ma* NRHG. **Räkä kring,** drifva, stryka kring L. 2) [tr.] raka, vräka ut, bort BU. **Räka pa ta'bänglahopen,** kasta bort, förakta BU. 3) vid "notning" skjuta stänger under isen hvari **taugen** äro fästade; fiska medelst notens utsträckande och dragande under isen CS. — **vräk-is räkäis** L; *rȧkæis* LK m., drifis. **-stång räkstang** LÄCS f., stång, som brukas vid fiske på is att föra nättåget från det ena ishålet till det andra. **-tjuga räktiaugä** LÄCS f.,

tjugformigt trä att skjuta stangi med. Jfr **tärvla**. Fg. reka, impf. 3 pl. racu, ptc. rekinn, -it.

vräka s.[2] **vräka** FCS; *vrǣka* F HG; *brǣka* FL, LÄ, BRHG; *vrǣka* EKWss; GBJ; impf. **vräkti** FCS, vräka (ut en full karl); vräka i maten FCS; kasta, slänga F, FL, LÄ, BRHG; vräka [= kasta] EKWss; GBJ. Perf. part. **vräken** AGCS; n. **vräke** F; *vrǣka* AGHG, bräcklig F; AG; som har en bräcka AG; som lätt brister: *skáfta var vrǣka* AGHG. Jfr **av-vräken**.

vräkare, se **mat-vräkare**.

***vräk(en)** "på bräken" GA, grann, finklädd, smyckad. [Möjl. **på-bräken**, "påvräkt"?]

vräkig bräkuar, -u, -utt GA = föreg.

***vräng** s. (vrå), se **räng**.

vränga vränga, impf. **vrängdi** F, FLCS. **Vränga sig** F, **-si** FL, vränga, kasta, vrida sig (om träd) CS.

***vröl braul** CS; LK n.: 1) bölande, olåt CS. 2) risved (utan barr) LJK.

***vröla braulä** BS; **-ä** CS; *braula* BRHG; böla, vråla. *da braula nâut i leː*, 'det vrålar nöt i lä' (sade en styrman som seglade för nära land) HG.

vuff interj. **vuff-vuff**! säger hunden F. **Våff-våffen**, hunden (barnord) F.

vuffa vuffa F, skälla.

***vula vulä**, perf. part. **vulen, -i, -ä** VY, linda, ombinda (ett tåg).

***vulmer-duk vullmer-dok** S; CS; BU; **bullmerdok** CS; **vullmardok** AG; **bullmardok** L, (NS), bolstervar L; bolstervar (linne, upprändt, ull islaget) AG; bredrandigt bolstervar af ylle inslag (**äislèt**) och linne uppränning, till **pa**-dynor BU.

vulst vullst VY m., runddyna, något hopvalkadt.

***vulv vullf** VB, **vullv** S m., stående bräde vid ladudörren; (= **skammel** F). Jfr **trösk-vulv**.

***vunst vun(n)st** S; CS; *vunst* BR HG; EK, NSWss m., vinst [i t. ex. pärk; i kortspel]; S; CS; HG; vinst, övertag Wss. — ***vunsthugg vunsthugg, -hagg** S, "hugg" [slag] som slår på **vunst** [i pärkspel].

***vurvel hvurvel, väder-hv.** (lek): 2, 3, 4 tunna, ½ aln långa spånor, fästa i ett 2 alns band som, brummande svängas kring hufvudet FS; CS.

***vurven vurfven (teid)** S, bråd tid. Se **virv** adj.

våda wade Neog. Fg. dat.-ack. vaþa. — **våd-eld vad-älld** (F). **-elds-kål vadällds-kul** FCS, S, se **flåg-eld**.

våffla wafla L. soc.; **vaffla** VY; **-ä** CS; *vafla* FL, LÄHG; GHHm; ABNC; EKWss; GBJ f.: 1) våffla S; CS; HG; Hm; NC; Wss. 2) stort spott L. soc.; spottklimp, -kladd CS; HG; Wss. Jfr **spott-vaffla** och **vapla**.

våg s.[1] *vag* n., bf. *-ɐ* GHHm; pl. *vag*, bf. *vágɐ* LHG, våg, bölja: *da gik røysliga vag* GHHm, *da va da vag da*, då var det vågor då LHG. — **våg-hål vaghul** FS; CS; **våghul** LÄCS n., hål för kölvattnet i **rängunar** (vrängerna) vid bottnen i en båt. Jfr **vad-hål**.

våg s.[2] **vag** F; GH; GA; L; HB; HM, (VB); **våg** S; CS; F; BU; FL; (VB); *vag* ABNC; L, NRHG; m. RN; L, NRHG; n. S; CS; F; L; VB; pl. *vâga(r)* LHG, (vad); täflingsspel, vadslagning, lekar, som hållas öfver hela Gottland, nästan hvarje söndag, så länge sommaren räcker, i större och mindre samlingar. Antingen bestå de täflande par-

tierna af den ena socknens ungdom mot den andra (**äut- u insoknes**), eller inom samma socken bondsönerna å ena och de (lejda) tjenstedrängarna (**ajgänes u lajgänes**) å andra sidan, eller är det socknens kvinnliga ungdom, som till täflings hafva bjudit ut (**bjaudä af**) den manliga (**drängar u päjkar**). De vanliga täflingslekarna härvid äro: bollspelet **pärk**; **rännä i kämp**; **springä haug-** och **lang-stikel**; **störtä stang**; **drägä hank** och **krokfingar**, **kastä varpä**, någon gång flere. Flickorna deltaga vanligen endast i att **drägä hank** och **rännä i kämp** . . CS; täflingsspel, därvid bägge partierna om ett gemensamt spel (**samspel** el. **hop-spel**) samt dessutom hafva hvar sitt **fräi-spel**, hvilket motpartiet ej får veta af förr än på sjelfva våg-platsen S. För en 45 sedan [omkr. 1810] våg, **vag**, vid Gasamora med **kassta varrpur**, **ränna** och **störta stang**, äfven **dräga hank** F. Spela **kas-ball** (pärk); **kämpes rännä**; **springa strikåvv**; **drägä krokfingårr**; **kassta varrpå**, **drägä 'ank** brukas vid **vag** i Rone, då man **vagade** RN. Våg mellan Visby och landtboar: "Stadsens ungdom" vågade mot Tingstäde, Bro och Weskinde vid Hästnäs på **skiauta**, **kasta varpur** och **stälpa stang**. En **artill.-kungstapel** och Ytlings Elias, som var smed, skulle **skiauta till mals** F. **Halldä vag** HL. **De jälldo vag**, höllo våg (F). **Rännä våg** BU, FL: **ränna**, **kasta varpur**, störta stång, blott dessa tre och endast om våren, ty sedan [kom] skördetiden och gå till strand på söndagskväll. **Sätа våg upp och vaga mot si**: **ränna**, **ställpa stang**; **dräga hank**, **kasta byxukast** ell. **takas**, **ara-dagen Pinnsta** (pingst) (1821) F. **Sätа vag upp**, slå vad GH, (VT). **Sättа upp vag** (våg), slå vad HB. Tvenne storbönder . . satte **vag** upp (slogo vad) [om skatten i Guldbacken] GB. — **vågbrev vagbref** S, se **vågare-brev**. **-plats vagplass** S m., plats, der våget (täflingsspelet) hålles. **-rum** "vågrum" S n., stället i "marken", hvarest man täflade. **-ställe vag-**, **vågställe** S n., den bondgård, der dans och kalas hålles efter våget.

våga s. **vaga** FCS; **-ä** L, SUCS f., vådligt, vågsamt företag: **dä gikk pa vagu** LCS. **Pa vagä**, på lyckträff, med vågsamhet SUCS. **Dä gar pa vinn u vaga**, på vinst och förlust FCS.

våga v. **waga** Neog; L. soc.; **vaga** FS; CS; GA; **-ä** CS; FLCS; L; HM, (NS); **vågä** CS; pres. **vagar** F; impf. **vaga** LCS; imperat. **vag** L: 1) wåga L. soc.; **waga**, hazard; på en wågan Neog; våga sig S. 2 kråkor, 1 fet och en mager; låg en lefvande märr: **Dar! dar! dar! men gack inte däjt!** [sade den ena]. **Jag vagar, jag vagar, jag vagar!** [sade den andra]. (Märren knep till med svansen) F. 2) slå vad (i allmänhet) CS; hålla vad F. **Vaga (pa, umm)** FCS. **Jag vill emot Er vagä, att inte dä jär sant** Bröll.-d. 1771. **Kum vag um dä!** kom och slå vad L. **Snåien u köildi vaga' . .** (se **köld**). 3) hålla **vag**, våg, täflingsspel F; GA; HM; hålla eller vara med om våg CS. **Sätа våg upp** och **vaga mot si** FS; CS. — **våg-hals vaghalls** FCS m. **-sam vagsambur** FCS; **vagsam** CS. **-spel vagaspel** FS; CS, (VB); **vagspel** FL CS n., vågspel, farlighet. **-stycke vagästyckä** CS n. **-verk wagwärk** Neog; L. soc.; **vagvärrk** LCS n.,

äfwentyr, farlighet Neog, L. soc.; vådligt, vågsamt företag LCS.

vågare vågari F; **-e** S; GH; **-ä** CS m., förman vid våg F; anföraren och tillställaren af hvarje "våg" CS; som skall föra partiets talan, **bjaudä af**, ställa om allt, gå främst i täflingen och hafva befälet och ansvaret för det hela; bör vara **Ajgänes** (husets egen) . . och icke **lajgänes** (legd, tjenare); någon gång kan man hafva tvenne vågare på hvarje sida, men en är dock alltid den förnämsta S. **vågare-brev vågarebref** S, utmaning i våg.

***våge vaga** FS; CS m., bf. **-n**, ledvatten. Jfr **led-våge**.

vagerska vagärrskå L; **vågarskä** CS f., anförerskan för flickorna vid ett våg.

***vågome vagumä** RM, klo i bakvagnen, med hvilken "långviten" fästas. Jfr **vägome**.

våla våla F, vårda, bry sig om, akta.

vålld vallđ, valldt F; **vålđ** LÄ n. **Ha vålđ um**, ha befattning med LÄ. **Fyr fakur i valldt**, för fan i våld F. **För päuken i valdt** (NR). Fg. vald. — Jfr **över-våld**. — **våldbruten** n. **vall'-brute'** FS; CS, (om stål): då man oförvarandes brutit udden af en knif, huggit stycke af en yxa eller **sigde**; nedslås i tröskeln i fähus, **gifftar**, stall — kunna kräken ej skämmas F. **Vallbrute stal** FCS.

vålla walda L. soc., **vallda** FS; CS; **-ä** CS; LCS; VB; *valdə* EKWss; GBJ; pres. **walder** Neog; **valldur** FS; CS; LCS; *váldar* FL, LHG; impf. **vällt** FS; CS; LCS; VB; *vɛlt* FN 303; *vɨalt* EKWss; *valdəd* LHG; *-ədə* VB Bn; pl. **välldo** FCS; **vällto** FS; CS; sup. **valldi** F, LCS; **-e** VB, wälla, skada L. soc.; vålla (något ondt) VB; vålla, orsaka, kunna förmå CS. **Hva valldur dä?**, hvad står på F. **Hva valldar dä?** CS. *va valdar dɨ?* hur är det fatt med dig. — *dɛ valdar mɨ ɨŋŋtɨŋg* GHHm. **Hwad walder tig**, hwad skadar tig Neog. **Aldri vait ja hva sum valldar** [i visa] RN. *va válda dɨ fɔslá*, vad fattas dig för något; *ɨa vɨst àldrɨ va sɑm vàldədɨ̯*, jag visste ej vad som fattades honom LHG. *dɛ valdar nɔ ɨs-ɨær krɑɑgɨ*, [det är nu det här kriget orsak till] GHHm. Fg. pres. waldir etc.

våm wamb Neog; **vamb** CS; FS; CS, (L); *vamb* FN 335; *vamb* allm., f., bf. **-i** F; L, pl. **vämbur** FS; CS, (L), bf. **-unar** FS; CS, abdomen, svet. wåmb Neog; våm FS; CS; L (på kreatur) HG; stor buk, mage (både yttre och inre), våmb CS. **Wambi jär stind** Neog. Jfr **gul-våm**. — **våmpöls vambpylls** L, blodkorf i våmmar Jfr **ring-pöls**. **-pölsa vambapyllsa** F, ett slags korf. **-skarn vamb-skarn** HL [**-skan**] n., dynga i våmmen.

***vån vånur** FCS; **-ar** F, f. **vån**, n. **-nt** FS; CS, rädd, förvånad.

***vånd**, se **ond**.

vånda v. **wanda** Neog; L. soc.; **vanda** (F); BU; (VB); **-ä** CS; pres. **vanndar** (BU); pl. **vanda** (F), wånda L. soc.; skiöta, achta Neog. **Inti vannda**, ej vånda, bry sig om BU. **Han vanndar inti**, han frågar ej efter (BU). **Vör vanda aldrig hur det går!** [säga vagnshjulen] F.

vånda(s)lös vandaslaus FCS, **-lausur** FS; CS; **vandslaus** CS; *vanslaus* LK; VBBn; n. **wandalaust** el. **wanslaust** Neog; **vandslaust** Ba; **vandaslaust** F, vårdslös S; CS, K; som far fram och slår till utan att bry sig om huru det tar CS; n. wårds-

löst Neog, Ba, FS; CS; öfverdådigt Ba. *at vandaslaust fę* FHG.

vår s. **war** Neog; Wallin. Se f. ö. **lådig.** — **vår-gest wårgajst** PS, bitande wäder.

vår pron. sg. m. **oe** I 96: 4; Neog; Tft; GA; L; RN; **oä** Lyck.-d. 1717; Bröll.-d. 1771 a; Sahl; Ba; PS; Ln; CS; AG; L; NS; VB; SU; **äuä** FLCS; **ävver** F, **ävvar** FS; CS; **-är** FCS; **-årr** F; **-ur** FCS; *åvar* FN 346; *àvar* FHG; **or** I 96: 4, Ba; **oa** Bröll.-d. 1726; **ore** Neog; Ln; RN; VB; **orä** Ba; PS; FLCS; no. Gtl. S; (ford.) L; Bröll.-d. 1724; ack. **oro** FCS; f. **oa** Neog; **oe** Bröll.-d. 1738 a; L; **oä** Bröll.-d. 1771 a, 1738 b; Sahl; LI; VB; **ävva** (nom.) FCS; **ora** Neog; **ora, -u** FS; CS; **oro, -å** (ack.) FS; CS; *àura* FHG; n. **oa** Neog; **oe** I 96: 4; L; **oä** Neog; VBKn; S; SU; **ävva** FS; CS: **or** I 96: 4; **ora** Neog; **oro** (ack.) FCS; *àura* FHG; pl. m. **oe** Neog; **oä** VB; SU; **ävvar** FS; CS; **ävva** (koll.) F; **ora** Tft; FS; CS; **ore** Neog; **orä** S; dat. **orum** VBKn; f. **oa** Neog; **ävva** F; **oä** VB Kn; **ora** Neog; FS; CS; *àura* FHG; dat. **orum** I 96: 4; n. **oä** Neog; Ba, Sahl, PS; VBKn; Sö. Gtl. S; **oe** (BU); **ävva** F; **ora** FS; CS; **orä** Neog, Ba, Sahl, PS; No. Gtl. S; RN; *âura* FN 346; *àura* FHG; m. f. n. sg. o. pl. *òura* LÄ, HL, FL, HU, HÖ, GH, ANHG; HE, ES, LJTg; *-æ* TKTg; *oura* GHHm; *òura, òur* ABNC; *óua* SKY, NO, AN, GG, ÖG, AR, BT, BS, RN, ÖJHG; VA, SA, FH, FR, LJ, LE, EK, SITg; *-æ* SKUTg; *ou* EKWss; *ôu* GBJ; *oua, ou* ABNC; *aua* LK; *oa* HB, (VB)Tg; NSHG; *oua* VB, SUHG; självst. ("subst.") m. *ouan*, (*oua*), f. *ouu*, (*oua*), n. *oua* GBJ; pl. självst. (förr); *òura* BSHg (se äv. ex.), vår, vårt, våra. **Ävvur kuning,** vår kung FCS. **Ävver kungen,** vår konung F. **Ävvar sauden,** vår brunn F. **Ävvar** l. **oro (orå) sårken** (ack.) FCS. **Oe** och **ore Prest,** wår prest Neog. **Oe gard,** wår gård Wallin. **Oe staikfisk** GA. **Orä godä Prästin** Bröll.-d. 1724. **Ora karl,** vår gubbe, min man F. **Ävvå(r),** vår (neml. farsgubbe, husbonde); vår gubbe, far F. **Ävvar,** husbonden (säges af husfolket) FCS. **Hissen jère ävver,** denne vår (karl); vår farsgubbe, husbonde; äfven **ävver** far F. **Oenn,** (subst.), vår (fars-)gubbe VB. **Hoen,** vår karl, husbonden VB. — **Oa** och **ora gait,** wår get Neog. **Ora unga Bräude** . . F. **Ringvida-Äula rajd ora gatgrind förbei** . . **han kunde gärna fat ora Maja** F. **Oä koi,** vår ko Sahl. **Oä skvatro** (höna) **har vurpi ei astäuars** [grannens] **fjètro** (lada) VB. **Ora,** vår (matmodern) F; **orå,** vår (husmodern) FCS. **Dä jär oru,** det är vår (märr) FCS. — **Oa** och **ora swin,** wårt swin, sus; . . **oä land** . , Neog. **Vör gingo äi ora maki** F. **Vör hae ora land raint** F. Det [regnet] **var så navva** [nära] **ora änge** . . F. **Hjär jär ävva trodurtjaute** F. **Pa ävva halva hemman,** på vårt halfva hemman F. **Ävva lilla land** (Fårö) F. **Ävva** el. **oro barne** (ack.) FCS. **Äi oä skuli,** [i vårt skjul] VBKn. — **Oe** och **ore prestir,** wåra Prester Neog. **Äi ävva vänjur,** [jaktmarker] F. **Oä gässnar,** våra gäss VBKn. **All ävva barn** [alla våra barn] F. **Ävva fålki,** de våra, hemfolket BU. **Oe gards folk, oe grannar** Wallin. **Oä** och **orä swin,** wår swin, sues Neog. **Oä åjkumä,** wåra oxar VBKn. **Orä lambume ga äi 'agen** (fordom) RN. **Orä bani,** wåra barn Sahl. **Ora hyns** F. **Orä fållk,** slägtingar (hvar de bo) S. **Ävva,** (coll.) vi, (de

våra) FS; CS; **sum ävva bräuka** F. *òu‿gårdn*, vår gård BS, RNHG; *ou‿stàuu*, vår stuga(n) BTHG; *òu(a)‿kóunar* SKYHG. *ou gasmann*; *gasmann oua*, vår "gårdsman(nen)", (grannen); *ou sorkar*; *da oua*, de våra EKWss. *òu(r)‿hástn*; *ou‿katu*; *hastn a ou(r)a* ABNC. *our‿ja int‿hàima*, de våra äro inte hemma (sades förr) BSHG. Fg. m. war, uar (Rs.); f. or, dat. orum, uarum (Rs.), f. vari, dat. n. oru, waru; pl. f. orar (Rs.); dat. orum etc. — **vår-folk(s) ofolk** Neog; **ofålks** SUCS; **o-fålls** S; RN; VB; SUCS; **ofåls** VBKn; **ofåḷḷs** HM; **ofårrs** RN; NS; **ofåḷs** RN; **ofälls** Ba; L; **ofels** Hilf; S; *òufáls* BSHG: 1) **ofolk**: **oa folk**, eller wårt folk, sägs altid om gårdsfolket eller andra parten på gården, e. g. **ofolks far, ofolks mor**: far eller mor som bo på andra parten i samma gård med mig. **Ofolks lamb, swin** etc.: gårdsfolkets Neog; gårdsfolk Ba; S; CS; = **gardsfålkä, astuars** HMKn; = **astäuars folk** NS; granne Hilf; grannens RN; BSHG; hos grannen L; säges endast om grannar i gården (ell. **astäuårrs**), icke om folk af eget hushåll HM. **O'-fålls-Pèr, astäuårrs Per** HM. **Ofälls-far** L. 2) våra folk, husfolk, släktingar RN; folk som man är släkt med VB. **vår-fru-dag va'-frå-dag** F, VB; **varfrudag** GH; **va'fre-dag** BU; **va'-fr-dag** L; **vaffledag** TO m., bf. **va'frudagen** F; **va'-fräu-dagen** RN, d. 25 mars; då man ej får spinna TO. [Då brukar man **väcka krakor** F, se **kråka**.] Man skall då gå öfver och dricka rinnande vatten, att man skall bli kvick och få god lycka med fågeljakt och äggplockning F. **Eis-andi** värper . . straxt efter **varfrudag** GH. **-frumorgon va'frumårgon** m., bf. **-en** F, se **is-and.** **-fru-natt valfru-natt** S. [När tösen går till sängs lägger hon sin särk ute på gården över natten; är på morgonen ena kanten uppvikt, blir hon gift det året; likaså gör "drängen"] S.

vård s.[1] **vård** F; L; *vɑrd* BR, GG HG; *vɔəd* EKWss; *vɔrd* VBWss m., bf. **-en**, pl. **-ar** S, ande, rå, spöke F; L; rå, som följer menniskor osynligt F; vårdnad, ande l. spöke vid en skatt RU; varsel HG; EK Wss; vålnad VBWss. **Trulträsk** . . kallas så för de **vårdar** och syner, som der så ofta blifvit sedda RU. [Om någon förbigående ser att någon går med ljus inne i en stuga, der ingen finns, är det en **vård** (vålnad) som gått där; skall "moda" lik i huset] S. "Binda" och "lösa **vården**", [genom besvärjelser vid skattgrävning] FO. Jfr **hare-vård.**

vård s.[2]. Fg. m. ack. uarþ (i sms.) **vård-kas vardkass** FS; CS; BU m., pl. **-ar** VB. **Vardkass** på Bungenäs, timrad såsom ett bålverk i fyrkant och fylld med torrved att tändas hel och hållen, en 3 aln. i 4-kant och en 6 aln. hög BU. 1808 funnos **vardkassar** af 8, 9 aln höga **rafftar** med ene och tallris nedikring - - jemte dem var den omkr. 18 aln. höga klifstången ell. **vakt-stangi** med brandjärn VB. **-kast vardkasst** L; **vårdkast** S, vedhögen vid **vakt-stangi** L. [På skansen å Västergarns Kronholme fordom] en **vårdkast** fyrkantig och i knut af en 4, 5 aln:s vidd VG. **-stång vardstang** VN f., bf. **-i** BU, (på Bjärges backe i Vänge 1826) och 2 lika höga [stänger] derjemte på en 3 aln. afstånd med

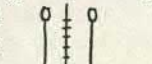

tjärtunnor i toppen att från den mellersta tändas vid krigshot; [d:o] på Varda-backen på Fårö.

vårdare **vardare** LI, flytande märke vid utsatta fiskgarn. Jfr **varde.**

vårde, se **varde.**

vårdig **vårdig** (VB)CS, aktsam.

***vårdlig** **vårliar** RN, som vårdar, är öm om.

vårdslös n. **vårslaust** FCS. **Slar araner vårslaust ei vattne.**

***vårdveta** **wardwaita** Neog; **wärwaita** [!] L. soc.; **warweita, -e** Wallin; **vardvaita** GA; **varvaita** GA; LS; CS; RN; **-ä** AR; NS; VB; SUCS; *vàrvą̊ta* LHG, achta, giöma Neog; warna, item hålla emot något L. soc., taga wara på, afwända skada Wallin; akta, bevara, se efter, v. di! LCS; **varvaitä um däu kannst** SUCS; akta, taga vara på; afstyra GA; försvara; värja sig VB; hålla stadigt i sitt esse, se efter, styra rätt RN; styra till rätta vid tungt arbete, t. ex. med stora stenar, stockar L; varsko AR; NS; ställa till att ingen skada sker AR. **Kira mor lan mig at reip till warweite med**, det brukas att updraga bielkar på någon byggning, att den [!] ej må nederfalla och göra skada på arm och ben Wallin. *da va bę tr stą u sa vàrvą̊ta*, det var bara att stå och se sig för, se upp LHG.

vår(s)-herres-hjärta **vars-jättä** Bröll.-d. 1771: **Varsjättä gör jag ej** [det gör jag sannerligen inte]. **-träd**, se **vaserra.**

vårta **varrtå** F; VB; *varta* LK f. — **vårt-band** **varrtoband** FCS, S n., band, som bindes om bröstvårtan, när hon eljest vill sjunka in: **ha bräukti varrtoband. -bitare** **varrtbäitare** VB m., gräshoppa.

***våsa** **våsa** FS; CS, plumsa, gå i vatten, snö, issörja S, CS; vara snuskig S.

***våse** **våsa, harvåsa** F m., stort, rikt hufvudhår.

våt **vatur** FS; CS; SUCS; *vą̊t(ar)* allm.; f. **vat** FS; CS; ack. **vata** FCS; n. **vat** FS; CS; *vąt* GHHm; ABNC; GBJ. **Musan** [mossan] **jär vatur** F. **Maj vatur u kall . .** (se **maj**) F. **Frussti gar yvur tårra jård, sum yvur vata** FCS. **Lungenäs vat,** mycket wåt Sahl. **Vat sum sump,** genomvåt CS. — **våt-luft** **vatluft** L f., våt, vattendiger, dimfull luft. **-unge** **vat-unge** F m., pl. **-ar,** mindre stenar i **vattn-skyllningi,** der ej **domt** sättes, dit kuten stjäler sig. **-ås** **vat-as** F m., pl. **vat-asar** GA, (AG), källsprång (= **brunnraude**) F; dalgång för vatten (i Alskog) [ortn.?] GA. **-öring** **vatåiring** FCS m., våtöring, skälm, spjufver, filur; öfvermage, halfväxt pojke (skällsord).

våtna **vatnä** CS.

väck (weg) adv. **väkk** S; *vak* BRHG, borta: *da va han vak*, då var han borta. **Jummar väkk,** när än en, än en annan, skiftesvis gå om hvarandra F.

väcka v.[1] **väcka** F; *vaka*, pres. *vakar*, impf. *vakad*, sup. *vakt*, perf. part. *vaktar* LK. **Väcka krakor,** att bittida kl. 3 på vårfrudag slå i "tallebularne" af de träd, i hvilka kråkorna sitta F.

väcka v.[2] **väkka**; **-ä** CS; impf. **väkkte** F, hugga vak. **Väkkte norar pa Sallvo-rain,** slogo **fäul** med stakar F.

***vädder** **wädder** Neog; **vädder** S; **-ar** CS *vą̊dar* ABNC; LK n., är ett ord, som bruks i bollspel, när man med henderne slår then ankommande bollen tilbaka, förr än

han stöter på jordenne; passa på **wädder**, taga **wädder** Neog; lyra i bollspel K; NC; (= *bådar* BRHG); jfr **bädder**. **Gi vädder** S.

***väddra väddra** L; VB; **-ä** S; CS; *vadra* ABNC; LHG, leka med boll; spela boll; slå boll mot en vägg el. två och två sinsemellan CS; slå lyra (då två personer öva sig med att slå pärkbollen i lyror till varandra) NC; (= *badra bal* BRHG); jfr **bäddra**.

väder vädur F: RN; **-ärr** L; RN; *vę̊dur* FN 331; *vę̊dar* LK; allm., n., bf. **vädre, -i** FS; CS, väder; luft. **Fagurt vädur**, stilla (fast med regn) väder F. *fągat vę̊dar*, vackert väder, uppehållsväder BRHG. "Galet väder", ondt, trollskt väder, som har ondt med sig; man skall röka med **tarald** för . . galet väder GA. Det är **hartt vädårr**, blåser mycket L. **Lemt vädur**, lenväder F; *lęint vę̊dar*, BRHG. **Miaukt vädårr**, lenväder L, RN. "Ondt väder", trollskt vs. **Ostöift** el. **sugutt vädur**, blåsigt väder F. "Stort väder", storm med hög sjö GH. **Vädri fällar nå av**, [stillnar] FCS. **Nå jär vädri ätt strik at nårdri** FCS. Inslå bollen "i vädret" (utan stöt på marken) S. *lę̊ik̨up ɨ vę̊dre*, rätt upp i luften BRHG. **Kasta äut äi vädre**, bortskänkt utan nytta F. *mą̊ vę̊dar*, medvind; *mǫ̊ut vę̊dar*, motvind BRHG. — Jfr **av-, avlands-, kvarn-, len-, mot-, sned-, tid-, utan-, östan-** och **överlandsväder**. — **väder-bock** m. pl. **vädurbukkar** F, svarta åskmoln. **-*dyning vädurdyning** F, stormil, sus i skogen. **-flaga wäderflaga** Neog; **väderflage** Sahl; **vädurflaga** FCS; **vädarflagä** FL, HLCS f., liten wäderpust Neog; wäderil Sahl; vindfläkt CS. **-*fåka vädurfuka** FCS; **vädarfukä** FLCS f., svagaste fläkt (på vattnet) F; hvirfvelvind FL. **-*fäga vädurfèga** BU f., väderil. **-gubbe** m. pl. **vädurgubbar** FCS, svarta åskmoln. **-*hom väder-'om** SU m., svagt väderdrag. **-hugg vädurhagg** FCS; S n., stort, öppet (yx-)hugg. **-hätta vädurhätta** f., pl. **-ur** BU, mörk ilning stråkvis på vattnet af vinden då och då. **-iling vädur-** F; **vädar-äiling** CS m., väderil. **-kapp väderkapp** FL, väderpust, kåre. **-kappa vädurkappa** FS; CS f., väderil, kastvind. **-krans väderkrans** F, risbråte på kalkugnskransen för väderdraget. **-kvarn vädurkvärn** F; *vę̊dakvą̊n* BRHG f., pl. **vädurkvärnar** F, de äldsta af trä, nu af sten F. **-kår vädurkar** BU m., . . ilning på vattnet . . **-kåra väderkarå** L f., svagt vinddrag. **-kåring vädurkåring** BU m., väderil. **-lek vädurlaik** FCS; **väderlaik** CS; AG; **värrlaik** F; **värlaik, vällaik** CS; **välajk** SUKn; *vę̊dalą̊k* BRHG; *valą̊k* LHG m., bf. **vä'laiken** GA. **Thorsdags kvälld gär fredä's väderlaik** AG. **Han sätte hude upp äi vä'laiken**, [han satte huvudet upp i vädret] GA. **-moln vädermoln** (F), FO; *vę̊damǫ̊ulą̊* BRHG n., moln som ej gifva regn. **-skott vädurskut** FS; CS n., ond väderil, kommer ur luften med väderhvirflar och kännes som en pil genom kroppen, en röd fläck synes på kroppens bägge sidor. **-slungen väderslungen** GU; L; **vädar-slungen** RN, vinddrifven (fiskare) af stormen GU; väderdrifven (skepp, båt) RN; säd, träds grenar, af stormen hopvridna, tilltufsade. **-slängd vädurslängdur** FS; CS; **väderslängd** F, FLCS, hvirfligt nedliggande (säd). **-styv vädurstöivur** FCS; n. **vädurstöivt** FS; CS, så stark (om vind)

att det knappt kan ros däremot; när det blåser utan sjögång, på slätt vatten. **-såg** *vẹ̊durs̭ag* FHG, [såg som drives med vindkraft]. **-täppt vädurtäpptur** FCS, S, väderspänd (invärtes). **-vidja vädurvidja** FS; CS f., hastig stormil, väderhvirfvel (trolskt). **-virva vädurhvärfva** F f., stormil på vattnet, att det ryker och yr kring. **-virvel vädarhvärväl** LCS; *vẹ̊davẹ̊rvẹ̊l* HU, ÖGHG m., virvelvind. **-*vurvel vädurvurfvel** FS, CS m., (lek) 2, 3, 4 tunna $^1/_2$ aln långa spånor, fästa i ett 2 alns band, som brummande svänges kring hufvudet. **-ånge väderange** L m., svagt vinddrag. **-*öm väderaum** L m., väderil.

vädur s.[1] **vädur** FS; CS; RN; SU CS; **wädre** I 100: 18; AG; **-ä** CS; **vädare** SUCS; *vẹ̊dur* FHG; *vẹ̊dare* EKWss; GBJ; VBBn m., bf. **väduren** FS; CS; **vädrin** FCS; *vẹ̊dan* EKWss; pl. **vädrar** FS; CS; *vẹ̊drar* EKWss; VBBn, vädur, gumse, bagge S; CS; F; RN; gammal lambock (**bagge** = ung bock) F; bagge då han blir stor och gammal AG; = **fiordbuck** SUCS; gammal bagge Wss; minst två år gammal bagge J. Fg. veþur. — **vädur-stek vädurstaik** F.

vädur s.[2] **vädur** FS; CS; **vädare, väidari** [!] F; **vädrä** CS; *vẹ̊dari* GH Hm m., bf. **väduren** FS; CS; **vädurn** FCS, i **bakraide** på en vagn; ett tvåarmadt trädstycke på en vagn hvarmedelst fram- och bakvagnen fästas CS, (dvs. med **langviten** som förbindelse) HG. Jfr **vagns-vädur** samt **tvädare** och **vägume.**

väg väg FS; CS; FLCS; **vèg** (säges i Alnäsagrannelaget) F; **veg** FCS; *vẹ̊g* FN 301; *vẹ̊g* allm., m., bf. **vägen** FS; CS; **-in** FCS; **vègen** F; pl. **vägar** GA; *vẹ̊gar* LK; allm. **Langsa allan väg,** långs all väg F. **All-farin-väg,** landsväg FCS. **Åira väg,** grusa väg F. **Han var af vägen,** fjäskig, småtokig F. **Dä stälpur pa sleta vägen** FCS; . . **pa slèta vègen** F. **Kåira aur pa vègen,** köra ör eller grus på vägen (med hästar och vagn) F. **Stok . . u grunda, hvar jag skudde taka vägen mä daim** F. **Träda vägen upp,** trampa, köra vägen (för någon i djup snö, modd) F. **Väga av (vägin),** väja, köra ur vägen FCS. **Brisä till vägs,** [rusa åstad] CS. **Så dumt kuna di ga säina sak til vägur** [!], . . gå till väga FS; CS. **Pa reta vägar,** riktigt, lagligen GA. Fg. wegr. — Jfr **all-, allfar-, fjäl-, fäl-** och **lövväg.** — **väg-brink vägbrink** RN m., mellan och jemte **gatspäuri** [-spuri] i vägen. **-leda sig väglaida sig** L; *vẹ̊glạ̊ḓs̭* BRHG, se att gå. **-mat vägamat** F m., reskost. **-märke vägmärke** S; *vẹ̊gmærka* BRHG n., sten ell. trämärke vid vägkanten med dens initialer, som det åligger att grusa vägbiten HG. **-rumning vägräumning** HH, att afföra stenar, afhugga trädrötter; offentligt åliggande (men ej att broa, grusa allm. vägen). **-rymning vägaröimning** F, påföring af grus på vägen. **-skede vägskaide** SKYCS n., vägskäl, vägskillnad CS; (? ett stycke väg) S.

väga v.[1] **väga** FS; CS; VB; **-ä** GA; impf. **vog,** pl. **-o** FS; CS; VB, **-u** FCS, sup. **vägi** FCS, **vägt** F; pass. pres. *vẹ̊gas* LK; perf. part. **vägen** CS, väga (tr. o. intr.). **Vägä saltsäck** (lek) GA. **Väga (upp),** lyfta upp (något tungt med häfstång) CS. Fg. pres. konj. veghi. — **väg-lucka väglukä** S, CS f., dammlucka på kvarn, såg (emedan hon väges upp).

väga v.[2], se **väja.**

***(?) vägande vägene** BU; **-änä** FL CS n, klyka som sitter fast i bakvagnen.

***vägare vägare** BU; **vägre** L m., bf. **vägren** L, på en vagn. —

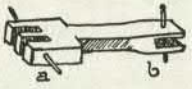

a. vägre. b. tungå.

vägers-käpp vägärskäpp, -i [!] FI Kn m., **ann janbult sum sitär gejnum [ginum] vanglingarna** [?svänglarna] **u tejsli.** Jfr **vägnings-pinna.**

-väges, jfr **av-** och **mellan-väges.**

vägg vägg F; AG; BV f., bf. **väggä** F; **-i** RU, *vagi* LK; pl. **väggar** S; *vägar* LK, vägg; molabank. **Pa väid vägg,** helt öppen F. **Langsa**

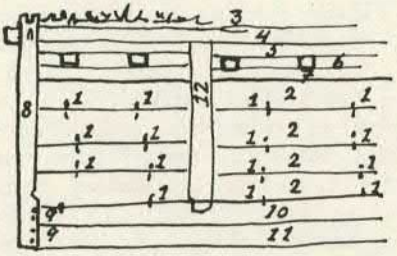

1. dymling
2. bul
3. vasst-rafft
4. langsida-band
5. täita-kimb
6. riar
7. ri-foder
8. hånn-stukk
9. hälar
10. svill-fodar
11. svill
12. mötare

väggä, [längs väggen] F. **Yxi hängur pa väggi,** (RU). *lig bi vég,* ligga inåt väggen (i sängen) BR HG. **Den som ligger bi vägg . .** S, (jfr **balk**). **Stytta upp väggar,** (fig.) stå och vara lat STÅ. **Soli gikk äi vägg,** solen skymmes af moln FCS. "Sätta sin motståndare i vägg", [vid brottning] S. Jfr **kubb-** och **spytt-vägg.** — **vägg-boll väggbåll** VY, (ett engelskt spel) ett slags **bäddring** mellan 2 partier af flere spelande mot en vägg, å hvilken ett streck är draget, hvarunder bollen ej får träffa, (infört i Vy 1838 af conrektor Lyth). **-bål väggabul** F; **väggä-b.** LCS m., väggplanka. ***-böle wäggbylä** Neog, Sahl; **väggäbylä** LCS n., väggtimmer (koll.). **-lus väggaläus** F. **-skåp väggskap** S.

***vägga** s. **vägga** FCS; **-å** HM, (NS); **-ä** CS f., pl. **-ur** F, vägglus. — **vägg-bräde väggobrede** FS; CS; **väggbräde** KB n., ett bräde med otaliga iborrade hål ej fullt genom detsamma; ställes på kant innanför sängkanten, för att locka **väggur** (vägglössen) in i hålen.

***vägge vägge** S m., vägglus.

vägnings-pinna vägningspinnå VB f., bult genom tisteln och vagnen. Jfr **framvägnings-käpp.**

***vägome vägumä** CS; *vágumi* GH Hm n., ett tvåarmadt trädstycke på en vagn, hvarmedelst fram och bakvagnen hopfästas (= **vädrä**) CS; den från bakkälken [!] på en vagn framlöpande spetsen, varpå mittstången vilar Hm. Jfr **vägande** och **vädur** s.[2]

väja wäga Neog; **väga** FS; CS; **-ä** LCS; **vèga** F; *vęiga* FN 347; impf. **vägde** F, rödia wägen, item: kiöra vr wägen för enom, item: cedera, gifwa efter Neog; gå ur vägen för, ge efter LCS; böja sig, vika, draga sig undan; veja, kringgå: **han vägde inti vattne** F. **Väga av (vägin),** väja, köra ur vägen FCS.

***väkt vègt** F; GA; HS; SÅ 56; **vägt** F; **väggt** CS; *vęikt* ABNC; *vęikt* EKWss: m. CS; [?] F; f. F; HS; NC; Wss, bf. **-i** F; n. [?] F: 1) häfstång, brottstång (enkel el. dubbel); hävstång att väga upp med Wss; (att

bryta upp stubbar med) NC; underlager vid häfning HS; (= *vɛ̜ikt-paka* EKWss). 2) vikt: **dä star intä väggt el. viggt** CS; *vɛ̜ikta̜r* pl., vikter till en våg ABNC. Fg. (dat.) vettini Runkal.; uehtin[i] Rk 1421 (S). Jfr **över-väkt.** — **väkt-stång vègtstang** F, f., bf. **-i**, häfstång.

väktar-ljus, -skott, se **vätte-ljus** etc.

väl adv. **väl** S; CS; EH; L; **väl**, RN; SU; *vɛ̜l* allm., väl; nog; mycket, ganska L; EH; väl mycket Hm; mycket, gott om BRHG; EKWss. **Fallä en väl**, behaga; **det fallt han så väl** EH. **Väl han**, lycklig han L. **Välbekumme!** [säges då man tackat för mat] SÅ. 56. **Dä har länge vart väl millum dum**, de ha länge varit närmare bekanta CS. *han var sa vɛ̜l sa*, han var så välvillig, vänlig så BRHG. *fa̜slɪt va da æ vɛ̜l*, väldigt vad det är kärvänligt (mellan två personer ell. familjer) BRHG. *da va vɛ̜l ma hoy dæ̜r*, [mycket hö] GHHm. *flundrar ha da vat vɛ̜l ɪ ø̜r*, [flundror har det varit gott om i år] EKWss. *ɪa lagd vɛ̜l ma salt æ̜ɪ*, jag lade ordentligt med salt i BRHG. Fg. (iem)vel. — **väl-fallen välfallen** CS; F, VB, välställd, -skapad, välväxt, vacker, (t. ex. om en ko) S; bekväm, passande, som faller sig väl, mest om kläder och tyger; välbildad, af vackert utseende CS. **-frejd välfräggdur** FCS, frisk, vid god hälsa. **-frejdad välfräggdar** FCS, S. **-gång vällgang** SU, framgång, lycka (med t. ex. får). **-kommen welkummen** Neog; **välkummen** S; *valkúman* BR, GGHG; f. **welkummi** Neog. **Välkumnes-supen** [dracks först vid dräng-spendering] VY. **-komst välkomst** m., bf. **vällkomsten, väl-k.**, skepparlagets i Visby gilleskanna. **-lagad väl-laga'r** FCS, vällagad (mat). **-signa välsignä** S; pres. konj. **vällsigni** CS. Man säger alltid: **Soli välsignä! (Psalm-)Boki välsigne! Bröde' välsigne!** BU. *valsígnę̜ mátn̜*, säges då man tappar en brödbit, eller då man råkar klandra någon mat BRHG. **Gud vällsigni härren för mäina skuld!** FCS. **-ställd välställd** S, välväxt (flicka, häst). **-trogen** n. **vältroe** GA, trofast, redligt, gildt. **-unt välunnt** CS, välunnad.

***välas väläs** SKYCS, hoppas, längta efter, vänta. Jfr **välnas.**

välde välde S. "När lort kommer till välde, har det aldrig återhällde" (ordspr.) VY. "Hafva väldet", vara husbonde S.

väldig *valduar* NRHG, EKWss, n. *valdut* EKWss, väldig, stor, n. mycket. *an vàlduafáugal*, en väldig (stor) fågel NRHG.

***väl-es väles** etc. i följ. uttr.: **Väles han!** väl han, lycklig han (som fick dö) L. **Välless han!**, lycklig han! F, VB. **Väless dai som äro så lycklige!** (att få mycket t. ex. med fisk) HM. **Välläst han!** (t. ex. som nu är död el. som fick det el. det) F. **Jå, väl äst daim så visst, sum nå har hint så väjdt!** (fragm. bröll.-d.) S. **Vällness han som daudur jer!** lycklig han . .! F. **Wälnes den**, wäl den (Ba).

***välft hvällft** F, LY, LCS; **wölft** Hilf.; **(h)völ(ɣ)ft** L; SUCS; **vöɣft** (L), RN; *vølft* NRHG, m. LYCS; L, f. L CS; NRHG, n. [?] RN; SUCS, bf. **vöɣfti** RN, hvalf Hilf.; S; CS; hvälfning RN, takhvalf LCS; gravhäll NRHG. Jfr **valv** och **valver.**

***välftas hvällftes** SUCS, hvalfvas.

välja wäla Neog; **väla** F; **-ä** S; CS; VB; *vɔ̜la* FN 354; *vɛ̜la* LK;

allm.; pres. **väl** F; *vǫ́lar* BRHG; pl. **väla** F; impf. **vällti** FCS; **vällde** BR; *vǫlda* BR, GG, ÖG, VBHG; ABNC; *vǫlade* EKWss; pl. **välltu** F; sup. **vält** FCS; *vǫlt* BRHG; ABNC; perf. part. *(um)vǫld* ARHG, wälja, vt-kora Neog. **Han vällde yttur skällkoi och fikk skitrumpå** (säges om en grann flicka som blir en dålig hustru) BR.

väll väll CS; F; HM m., svetsning, neml. stället på jernet CS. **Sätа ann väll** (ell. **hitts**) **pa** FS; CS. **Sätta väll pa**, lägga jern på sig och smida ihop HM.

välla v. **välla** FS; CS; GA; (HH); **-ä** CS; HM; *vala* HETg: 1) **Välla ihop** FS; CS; **vällä ihop** CS; HM, svetsa; lägga jern på sig och smida ihop S; CS; smälta ihop två metalldelar HETg. 2) förvälla GA; koka, sjuda (F)CS.

***vällandes vällnes** L, vällande, rom- och mjölke-stind (om fisk).

väll-fisk vällfisk L m., fisk, stind i lektiden. **-kött vällkyt** FO, (L) n., (= **skaul**) blodstindt, uppsvullet kött i munnen på en häst. **-sand vällsand** CS m., sand som väller upp i starka källor. **-ör väll-aur** S, CS m., den **aur** och sand som väller upp i starka källor.

välling välling S; CS; TO; HM; VB; m.[?] FCS; f., bf. **-i** S: 1) välling. **Strömming u välling, räkkar are kring** (ordspr.) TO. **Gröt kumbar bonden pa stort sèdkaup, men välling i Jesu namn, hä räkkar are fram!** VB. "När det regnar välling, är min sked borta!" (ordspr.) S. Fan har kastat **bik ei vällingi**, säges om något som går galet S. 2) (m.) vårråg HMS, CS, (= **vällingsed** SP). Jfr **avvisnings-, bänk-** och **troder-välling.** — **välling-kösa vällingkausä** (F, L) f, skål, ösa med handtag. **-pina vällingapäina** F; RU f., visp. **-säd vällingsèd** SP, (EK; L), VB f., vårråg; såddes fordom mera, på sandjord. SÅ 26.

***väln väln** F; BU; CS; **välln** FS; CS; *vǫ́ln* FHG f., bf. **-ä** F, hopp, vån, god förhoppning, utsikt att få (t. ex. fisk). **Go välln**, god utsikt FCS. **Ha god väln; vör ha väln att . .; vör ha väln i vattne**, (då man fiskar och hoppas få bra med fisk) F.

***välna vällna** F; **hvällna** F: 1) vara fullt af fisk i vattnet (= **hvällva?**). 2) **Vällna på nåke**, hoppas på något F.

välnas welnas Neog; **välnas** F; BU; FLCS; **välnäs** CS, FLCS; **vällnas** FS; CS; *vǫ̀lnas* FHG, hoppas Neog; S; CS; ha utsikt till BU; längta, hoppas, mena FLCS. **Vällnas pa**, hoppas FS; CS. **I nat skulä vör vällnas** FCS. **Vällnas yttur sumaren**, hoppas, vänta på sommaren F. **Vör välnas att fa gutt vädur** F. **Hä välnas hvar dag**, det ser hvar dag godt ut (till regn, fiske) F. **Vör välnäs vör skuddä fa fisk** FL CS. *ɨa vǫ̀lnas pɑ́ɑ*, jag hoppas på det FHG.

***väl-skår vällskur** S, CS; L; VB; *vǫ̀lskɨ́ur* LHG, m. CS, boskapsmärke, kan inskäras endast öfver eller under örat. **-skård välskurd** S, = föreg. **-skörd vällskörd** S; CS; **välfskörd** S; F; (EK); **välskörd** HY; VB; *vǫ̀lskɨ́ɨrd* LHG; *vǫ̀lskɨ́rd* NRHG m. [?], boskapsmärke; (= föreg.). I fårmärkning heter det t. ex. **afskörd fjärare** [till vänster] och **välskörd nèmare** [t. höger] VB. **Välskörd o. nygg** Tibbles i HY. Jfr no. kvela f. buet indsnit til merke i øret paa sau, Shl; (isl. hvela n., hjulformig Figur) Torp.

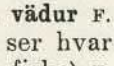

vält vällt LÄ; **ga äi vällt**, köra kull, vältra.

vältra s. **välltra** FS; CS; HE; **-å** AG f., omvältrad höstäng i ett "brede" F; hop, drifva, hög F; hop af sågstockar på sågbacken HE; der någon vältrat sig (**russa-, uxa-vältra**) FCS. Jfr **hö-, ox-, russ-** och **sand-vältra.**

vältra v. *valtra* BRHG; EK, NS, VBWss, välta; vältra. *valtra kul*, vältra omkull EKWss; *valtr ̨av laṣa* VBWss. *da vàltra*, det välte (omkull) BRHG.

välv hvällv FCS, hvalf.

välva hväl(l)va FS; CS; **hvöllva** RN; VBKn; *valva* BR, HUHG; *volva* EKWss; pres. **hvälvur**, impf. **hvallv**, pl. **hvullvo, -u**, sup. **hvullvi**, perf. part. **vullven, -in** FS; CS, hvälfva omkull, stjelpa, välta. Örnen **hvalf avvunen**, blängde F. — **välv-hugg hvälfhagg** F, på tvären i ett **städmärke** [se d. o.], och de äro alltid 3:ne.

(?) **välvna vällnä**, impf. **hvullv** [!?], F, vara fullt af fisk i vattnet. Jfr **välna.**

vämja väma (F)CS; **-ä** LCS, kvälja. **vämjas vämes** CS.

***vämla** s. **vämbla** F; BU; **-ä** CS f., bred, grofkardad **sålka** el. **saig** F; hopblandad ullsamling, stor sammanvriden ullklump CS. Jfr **ull-vämla.**

***vämla** v.[1] **vämbla** FS; CS, BU; GA; **-ä** CS; **vämlä** S; *vàmla* FHG; *vàmbla* FLHG; pres. **vämmblar** F, grofkarda ull F; BU; GA; FLHG; blanda, hoprulla ull FCS; sammanblanda flerfärgad ull S. **Vämbla ull; vämbla all säina ull** FCS. Det **vämmblar**, snögar stora "flokar" vid lent väder F. **Nå vämmblar dä väit ull**, nu snögar det stora flockar (vid lenväder) F. — ***vämla-helg** f. bf. **vämmbla-hellge** F; **vämblahälgä** FCS, mellan nyår och 13:dedagen, då man **vämblar** och spinner lin, aldrig ull. **-*åting vämbla-ating** F f., litet **gilde**, då kvinfolken (från kl. 2 på morgonen till kl. 11 på kvällen) **vämbla**, grofkarda och blanda ullen (med **skrubbor**, en fast och en lös karda) mellan nyår och 13:de dag. Dagen efter 13:de dag börjas spinningen kl. 3, 4 på morgonen.

***vämla** v.[2] **vämmbla** F; **-ä** CS; **vämmlä** CS, äckla; **vämbla i magen** F. **Vämmbla si**, äckla (F). Jfr **vamla.**

***vämlig vämmlug** CS, äcklig.

vän win Neog; Tft; **wijn** L. soc.; **vin** S; CS; F; BU; L; RN; NS; *vin* FN 325; *vin* FL, LÄHG; GHHm; EK, VBWss; (föråldr.) LK m., pl. **winir** Neog; **vinar** CS; VS; RN. **Gor vin**, god vän RN. Myggan surrar och säger: **"god vin, god vin!"** RN. **Steig pa säide, god vinar** . . VS. "God vän", älskare S. "Vänner", om två som (i hemlighet) älska varandra S. [**Havfräui** och bonden] blefvo snart goda **vinar** RN. — **vän-giv vinagiv** FCS n., vännegåfva. **-köp vinakaup** F. **-pris vinpris** VS n., vänskaps-, vänpris. **-skap vinskap** Sahl; F; RN; **vinskäp** FS; CS; *vînsḳap* [!] FN 331 n. [?]. **-stycke vinastykki** FCS n., vänskapsprof, hjelp.

vänd vännd RN m., vändning.

vända *vanda* allm.: 1) vända, vertere. 2) plöja med vändplog. *vándˌúp*, plöja upp en åker med vändplog. *vándˌnáṛ* plöja ner (stubb, gräs o. d.) BRHG. Jfr **änd-vända.** Fg. pres. vendir. — **vänd-plog vändplog** S; *vandplaug* FHG; LK m., plog med svängd vändskiva.

vändelrot vännelrot F, växt, [Valeriana?]. [En bonde älskade **harfräui**; hans hustru frågade då **harfräui** hur hon skulle bota en stut som var galen efter **främneskor**; hårfrun svarade: "gif honom **teidebast** och **vännelrot**"; hustrun gav detta åt mannen, som blev botad för sin kärlek till hårfrun; då sade denna:] "**Teidebast** och **vännelrot** blef skam för mig, som gaf dig bot!" F.

***väng** s.[1] se **ving**.

***väng** s.[2] **väng, russväng** GA n., sadeldyna. Jfr **sadel-väng**.

***vänga vänga** VB f., stolhyende, grannt, med fransar.

***vänge wänge** Sp; Ln; **wenge** I 96: 4; Neog; L. soc.; **vänge** I 98: 14 a; FS; CS; AG; L; RN; **-i** FCS; BU; **-ä** CS n.: 1) hyende Sp; I; Neog; L. soc.; Ln; S; CS; mjukt säte CS; dyna FCS; åkdyna; ridsadel, (-dyna) F. **Han swaf pa ett wenge**: på ett hyende Neog. 2) en uppbyggning, (kubb) tvärs öfver **flautaner** på en släde, då man skall köra en svår stock el. mastträd, som för öfrigt då släpar efter F; uppbyggning på släden (2:ne kälkar brukades aldrig fordom), hvarpå lång skog, bjelkar m. m. lassades, hvarvid smaländan släpade efter L. 3) stock eller kubb, som ligger tvärs på **slidgangen** och under stocken [i såg] BU; kubb (tvärs på **gangvagnen** i såg), närmast sågbladet L; derpå sågstocken ligger RN; kubb, en på hvar ända af **gangovagnen** i en såg, hvarpå stocken hvilar FCS. 4) **raide** heter ock **vänge** AG, (se **fram-rede**). Fg.

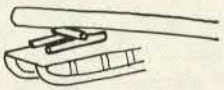

vengi. — Jfr **bak-, balk-, fram-, lill-, sadel-, stor-, såg-** och **åk-vänge**. — **vänges-käpp vängskäpp** LS; CS m., bf. **-en** AG, jernbult genom tisteln och **framraidet** [se bild vid **fram-rede**].

vänja S. **vänja, -u, väna** FCS f., ack. **vänjuna** FCS; pl. **vänjur** F; SÅ 8; **vänur** FCS, der haren (och andra djur) äro vana att gå F; ställe, trakt, der ett djur (ko, hare etc.) plägar gå: **har säina vänur dar**; trakten kring hålen; der själen är van att gå: **dar haddi han säina vänju**; **han gikk till vänjuna** FCS. **Koï har taï si aru vänjur** (ell. **gangarr**), kon har tagit sig nya vägar F. **Jag viddi inti ga nir äi ävva vänjur** [vanliga harjaktmarker] F.

vänja V. **wäna** Neog; **vänä** S; CS; VB; **-a** (F)CS; *vęna* LK; allm., impf. *vęnde*, sup. *vęnt*, perf. part. *vęndar*, pl. *vęnde* LK. **Wäna sig**, wänja sig Neog. Fg. pass. impf. 3. pl. wendus.

***vänjo vänje** GA m., bromslarf å nötboskap. Jfr **värne**.

vänlig vännlin FCS.

vänna V. **vina si inn** FCS; **vina sig in** KÄ; **vänna si in** GA, smickra, smila sig in CS; göra sig vän med någon KÄ; GA; älska GA.

vänster wister Neog; **vänstur** (F); *vęnstar*, bf. *vęnstra* LK; allm. — **vänster-kevt vänsturkaiftur, -ärr** F, vänsterhändt. **-skjuten** f. **vänstarskjuti [-skuti]** F: **råire järr** v., bössa med låset till vänster.

vänta väntä S; CS; sup. **vänta** FCS. **Da fart däu i-minsten väntä til hausten** (RN, NR). **Jag har vänta ann langan äiling** [stund] FCS. **Väntändes gäst** [gäst som väntas] CS.

värd s. **värrt** CS; *vœrţ* BRHG; GBJ m., värd (på gästabud). — **värd-folk värtfålk** VA, HG Lm III. 2, 24. **-mor värdmor, värtmor** S, mor i huset; värdinnan, bondhustrun; brudens mor.

värd adj. *vœrd* No. Gtl., *vœrd* Sö. Gtl. HG; *vœrḍar* EKWss, värd, värdig. Fg. werd(i)r, n. wert. — Jfr **tacks-värd.**

***värda vèrda** F; **verda** FCS; *vêrḍa* FN 329, akta, bry sig om: **han vèrdar inte,** han våndar intet.

värdas värdes CS, värdigas.

värde *vœrda* No. Gtl., *vœrda* Sö. Gtl. HG. *um dı bœr sat̨ad vèrd pa da*, om de blott satte värde på (voro tacksamma för) det NRHG. *da æ int nag vèrd æı*, det har intet värde BRHG. Fg. dat. verþi [till verþ (Runkal.)?].

***värdejerska värrdaiärska** FCS f., legd matlagerska, som åtager sig värdinneskap på främmande ställe.

***värd-es värdes han!**, lycklig han (som dog) GA. Jfr **väl-es.**

***värdi värdäi** CS n., värde, värdering. Da. verdi.

värdig, jfr **o-värdig** och **självvärdig.**

värdning, se **värning.**

värja s. **wäru** L. soc.; **-å** ÖJKn, [vapen]. Jfr **skydds-värja.**

värja v. **vära** S, (F, VB); **-ä** CS; LJ; *vœra* FL, BRHG; *vœra* LÄHG; impf. *vœrḍa* VBHG, skydda, afvärja, värna, försvara sig. **Värä av,** skydda, värja LJ. *da vœra andu nœga*, det skyddar ändå något (om en duk, en rock, mot blåst) BRHG. **Wara** [!] **sij,** wachta sig; **Gud wärus,** gud wachte oss L. soc. *vœr sı*, värja sig EKWss. Fg. veria. — Jfr **nöd-värja sig.**

värk värk F m. **Värk i all krupp,** gikt, reumatism F. **Värrk äi härdagangen** (öfver axlarna) F. Jfr **öronvärk.**

värka värka F, impf. **värkte** S. **Värkte så det blaiv svart äi stäuu** (GU). Fg. pres. werkir.

värken verken Ln; **värken** S; CS; F; GA; (VB) n., halfylletyg; af ylleuppränning och linneinslag. — **värkens-skört värkens-skört** GA, [kjol].

värld värd FS; CS; *vêrḍ* FN 333; *vœrd* HE, HBTg; *vœrḍ* LÄ, BRHG; *vœrḍ* VBWss; m. LÄ, BRHG; HBTg; VBWss; bf. **wärlden** (icke **wärldi**) Tft; f. FS; CS; FLHG; bf. **vär(l)de** FS; CS; **-i** F; **-ä** FCS; *vêrḍı* FLHG. **Värdi jär skapa af Gäud [Gud]** F. **Mens verlde star** F. **Äi haile verlde** F. **Släuta världe fran sig,** ta afsked af världen F. **Lykkelen han, sum slapp ifran hissä värde!** (om en som dött) FCS. **Gambla världe,** forntiden (F). *dn gambla vœrdn*, forna tider HBTg. **Di säga verlde jèr väid, men ha jèr u väid; jag laup treja körkosoknar gimun, o. dar hårdess ännu mair fållk bakum Hau'-räumar** S. Fg. (dat.) vereldinni (Runkal.). — **världs-girig värsgirug** CS; **vär'dsgirig** S; *vœsgírı* BRHG, som endast passar på verldslig vinning; arbetsam, snål på tiden CS.

värma *værma* allm. HG; pres. *varmar* LK.

värme värmi F. **Haust u lading när köild u värmi skulu skilas at** F.

värn värn (F), L m., larf i fäboskapens rygg. Jfr följ. och **värne.** — **värn-knöl värnknäul** L m., knöl deraf.

värna s.[1] **värna** FS; CS f., brömslarf (i boskapens hud). — **värnehål värnuhul** FCS n., brömshål. **-knöl värnu-knäul** FCS; **värna-k.** F

m., brömsknöl. **-mask värnumakk** FCS m., brömslarf.

värna s.[2] **värnå** F n. [!?], (skällsord) slarf, skojare.

värna v. **värna** FS; CS, sy lapp under ett hål på kläder, dubbla in trasorna i kanten och tillsy det utanpå.

***värne värne** F, (FL); **-ä** CS; RM m., bromsknöl i huden på nötboskap, hvilka visa sig om våren.

***värning värning** S; HN; *vǫrnig* NsWss m. (f.?) HL, bf. **värningen** Lithb. Fatab. 1907, s. 147; f., bf. *vǫrniggi* NsWss, allt det en brud uti värningskistan medför från hemmet S; gods som brudgummen för med sig till det nya hemmet Wss. Fsv. værning, handelsvaror m. m. — ***värning-kanna värdningskannä** L f., den förtäring som bestås, der kistan föres fram. **-karl värdningkal** GA; **värningkal** L m., och **v.-kunå** (icke man och hustru) som dagen före bröllopet värderade brudens eller brudgummens (om de skulle flytta ur gården) kläder och all egendom, af hvilket blott kläderna (då) lades och fördes i **värningskistå** L. **-kista värdnings-** el. **värningskistå** S; **värningskista** Lithbg. a. st., f., bruds eller brudgums kistas flyttning till det nya hemmet, hvarvid bjudes S; hemgift, som bruden el. brudgummen för med sig från sitt föräldrahem Lithbg. Under el. före måltiden [på 3:e dagen] affärdas alltid "värningskistan" (egentl. ungmors byrå el. kista) samt ytterligare allt hvad hon får med sig i husgerådssaker och varor. Kistan spelas ut med stor heder, vanligen lägger man en bössa öfver henne och afskjuter ett skott . .; och att köra värningskistan anses för ett stort förtroendeuppdrag . . Kistföraren, som kör först, har alltid öl, bränvin och kaka (som kallas **värfnings-kanna**) med sig, att traktera dem han möter på vägen och som hedra kistan med skott S. **-kåna värnings-kunå** L f., se **-karl**.

värn-lös pl. **di värnlausa** (HH), fåglarne S; SÅ 61. Man skall ej täppa till hela gafveln, så att de värnlösa (fåglarne) ha något att **kraupa ei för hauken** HH.

värpa värrpa FS; CS; pres. **värrpur** FS; CS; LCS; **-ar** RN, VB; impf. **varrp** FS; CS; LCS, pl. **vurrpu, -o** FS; CS, sup. **vurrpi** FS; CS; VB; **-ä** LCS. **Da ainen råikar värpar svörtu** RN. **Oä skvatro** (höna) **har vurpi ei astäuars fjètro** (lada) (ordst.) VB. — **värp-gir värpgir** GA, ifrig att värpa.

värre värre GA; *vęra* LK; FL, LÄHG. Fg. verri, ver, werra.

värst *væst* FL, LÄ, BRHG; GHHm; *vęst* FLHG; pl. n. bf. **värsta** FCS. **Otètur bat u ainveis kärling, dä jeru di värsta ting pa jårde!** FCS. **Dä värrstu,** den värsta (af kvinnor) F.

***värta (h)värrta** FS; CS; BU; AN; *værta* GHHm, vexelvis, skiftesvis bruka (äng, fiske, åker, arbete) olika år S, CS; ömsevis skörda GH Hm; bruka t. ex. en **släkudöii** [tångtäkt] gemensamt, så att hvartannat år bruka den ena eller andra delen deraf, **hvärrta um,** byta om, skifta lott FCS. *da aggi da værtar voyr* (Bengtbingels och Nybingels har en äng, som de växelvis skörda och som hör till bägge gårdarna) GHHm. **Värta (um)** F: **hvärta um** AN, vexelvis bruka.

***värtning hvärtning** FS, CS f., vexelbruk af t. ex. en **släkudöii.**

värv adj., se **virv.**

värva v. jfr **virva** och **förvärva.**

väska väska VY, kälke. Jfr **skytt-väska.**

vässa hvässa FCS; *vaṣa* allm.; pres. **hvässar,** impf. **-sti,** sup. **-st** FCS; hvässa; spetsa stör **(hv. aks pa staur)** FCS; slipa (ordet "slipa" begagnas aldrig) ABNC; HG. — **väss-sten hväss-stain**; **hvässe-stain** S; CS; *vàstáṇ* allm., m., slipsten. **Hvässestain** bom. vid Längers i HI (1); vid Asa i LJ (2). **Hväss-**

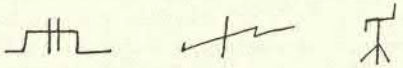

(1) (2) (3)

stains-vaivar u krakfot, bom. vid Ansarfve i TO (3). **-vatten** n. bf. **hvässvattne** NS, slipstensvattnet. **Gi ingen dricke hvässvattne, för da far di ondt äi hude** (hufvudet) NS.

väst vässt L; HM; SU m., karltröja (= **for'ämmte**), [se **för-hemt**] HM; räckte ned på halfva låren, med armar och öppna skört upp i "**svanngen**" (veka lifvet) L.

västan vässta FS; CS; *vasta* GH Hm; LK: 1) adv., västan Hm; västlig K. *da blåsar vasta i dag* GH Hm. 2) m., **västa** FCS; bf. **västan** F; *vàstṇ* GBJ, västanvind. **Ragge** [tunna moln] **far för västa** FCS. **Västan blikknar äut mot solbjärrga,** vestan (vinden) (plägar) lugna af mot solnedgången F. **Västa han plägar äili blikkna äut mot solbiärgar, u nå fällar han av** FCS. — **västan-gök västagauk** — **bästa gauk** FCS. **-ström vässtastraum** FCS; FL m., ström i hafvet från vester åt (nord-)ost.

väster adv. **vässtur** FCS; *vastar* LK; sup. **vässtarste** MB, (västligaste). — **väster-lamm västarlamb** EK, [får som hålla till på V. sidan av Karlsöarna]. **-moln** n. pl. bf. **västurmolnen** (F). **Når soli skejn pa västurmolnen, blejr hä rängn dagen därpa** S. **-städ västurstäd** F, fisknätens början (under vinden) och slut . .; se **städ.**

väster-gute pl. **Vestergutar** HE [inv. i V. delen av Hejde sn].

***västergärning västargänning** S, [inv. i Västergarns sn].

väster-*vallo pl. **Wester-Wallar** S, [inv. i V. delen av Valls sn].

väst-farare västfarare F m., skeppare som farer på Medelhafvet.

väst-gök väste-gauk jär bästegauk (LÄ).

västgöte-håpa väss-skytte-håpa VS f., (vestgötamärr) en stor fällknif.

vät wät Neog; **vät** S; CS; FS; CS; BU; VN; AG; L; ÖJ; HM; (VB); **vèt** (säges i Alnäsa-grannelaget) F; **vet** FCS; *vęt* F, BRHG; GHHm; AB NC; EKWss f., bf. **-i** F; BU; AG; ack. **-ina** F; pl. **-ar** F; AG, ett sidlänt stelle, ther watn står både höst och wår Neog; liten, föga djup pöl, träsk CS; pöl, träsk, lågt vatten, som torkar ut S; sidt ställe i ängsmark med vatten höst och vår FCS; är större [än **sik**], har lågt vatten, blott vintervatten, torkar ut och fryser snart BU; som håller vatten längre [än **sik**] eller hela året om VN; vattensamling som torkar ut L; större vatten med gräsbotten, som torkar ut senare än **sik** F; med hård botten (jfr **sek**) HM; har en tid mera vatten [än **sik**], men torkar sedan alldeles

ut och har ej gräs utan naken **blaikbutten**; deraf **ga nå äut på väti, men äi möiri** AG; sankt ställe; vattenpuss ABNC; vattensamling på sankmark, vilken torkar ut under sommaren GHHm, BRHG; även om någorlunda utbredda vattenpussar (efter regn) BRHG; lågt liggande mark i skog el. äng, där vatten samlar sig vid snösmältning eller starkt regn EKWss. **Äi vätina**, i väten F. — ***vät-dyppla veta-, väta-dȳppla** F f., liten "brya". **-land vätalannd** F n., landkanten vid en vät.

väta s. **vèta** F; **vetå** FCS; L; **väitå** (F), AG, (L); *vèi̯ta* HETg; *ve̯ita* GBJ; *ve̯ta* FL, LÄHG; EKWss; *vèi̯ta, vài̯ta* FHG; *vèi̯ta* LHG f.; bf. **väitu** AG, väta; våthet, regn, nederbörd CS; regn L; vattnet som rinner af fisken i **kättu** AG; väta, våtvara (ngt att dricka) GBJ. Jfr **blask-** och **på-väta** — **vät-tur vètatäur** FS; CS m., långvarigt regn, väta.

väta v. **veta** FCS; **-ä** CS; *ve̯ita* GHHm; *ve̯ita* GBJ; pres. **vetar**, impf. **veta**, sup. **veta** FCS, väta, göra våt, fukta CS. *i̯a ha ìntfat vài̯t tùggu*, jag har ej fått väta tungan, ej fått något till lifs GGHG. *vêi̯t si*, förfriska sig GBJ.

vätska v. **vättskä** CS, vätska (sig).

vätskig väskugur F, våt, vätskig.

***vätta wätta** Neog; **vätta** FLCS. **Lite wätta.** Kom hit lite wätta. Wätt, wättan litet wättans Smol: valde, parum . . Neog. **Vätt, litä vättens, lillä vättens,** något litet Sahl. **Kumb häit läite vätta däu!** FCS.

vätte-ljus vikktel-ljaus F; **väkk-tar-ljaus** (L) n., encrinitstam (förstening) F; en sorts mineral (Lapis Lyncis) på apotheken till bot S. **-skott väkktarskut** FCS; HM, (NS) n., ondt skott ur jorden HM; boskapssjuka LCS. **-skjuten väckter-skuten** CS; **väkktarskuten** LS; CS; **-skouten**, f. **-i**, n. **-ä** AG; L (NS), som fått jordskott; som fått skott, blifvit förtrollad, råkat ut för **de sma undar jårdi** S; CS; säges om kreatur, som på ett visst sätt blifvit sjuka, emedan de tros fått väder mellan hull och skinn CS.

***vätting** m. bf. **vättingen** (i gåta) = hunden.

väv väv FS; CS; **viv**[!] GA; *vêv* FN 301; *vev* allm. HG m. väf; väf-

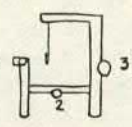

stol. Jfr **band-väv.** — **väv-block vävblåkk** (F) n. **-block-hjul vävblåkka-hiaul** F n., trissan i väfblocket. **-bom väfbom** S, [den stora bom, som uppränningen är lindad på]. **-båge väfve-bougar** S, **-bugar, -bäugar**[!] BR, sålf till en väf. [Osäkert ord ur Bröll.-d. 1771]: **Att däu skall sitä främst med däjne väfvabaugar** [övskr. **väfvebugar**] **u patrons-tasku med** . . [syftar tydl. på någon del av "kornettens" uniform]. **-gata vävgata** CS; **-å** F; AG; (L, NS); VB; **väfvagata** BU, hela sidostycket i en väfstol. **-hök vävhauk** S m., krok hvarmed ränningstråden trädes i väfskeden. **-kam vävkamb** F m., väfsked af grofva pinnar, hvari ränningstråden (af många par) först "kastas i", innan den trädes (medelst **hauken**) i den finare rätta skeden. **-*lunna väflunå** HM f., (trissan sitter i **lunu**). **-sida vävsäida** HM f., = **väv-gata.** **-*spila vävspäila** f., spån på bomen (ford. **väv-språiti**).

-*språte (?) **vävspråti** FCS, **-språiti** (F) m., (fordom) spånor som läggas mellan hvarje hvarf af ränningen på bomen och som efter hand bortfalla. **-spröte vävspröti** FCS; **-ä** CS n., väfspännare. **-tråda väfvatruda** F, (L), **vävtruda** FCS f., väftrampa.

väva väva FS; CS; **vivä** [!] GA; *vǫ̊va* allm. HG; impf. **vov**, pl. **-o, -u**, sup. **vävi** FCS; **väft** F. **Väva vammel** (lek) S. — **väv-dag** pl. **vävedagar** F, då man om våren ser att väfva. **-visa väfveiså** (VB), [om två käringar som trätte om en väv]. **-år väf-ar** F (och **spinn-ar**), det fria arbetsåret innan ungmor får arfvingen att hindras af.

*__vävall vävalld__ F, L, ÖJCS; **vävvalld** HM; *vǫ̊vàld* ABNC; *vǫ̊vald* EK Wss; *vǫ̊váld* LHG, m. FCS; HM; HG; bf. **-en** HM; n. LCS, Polygonum convolvulus; (Convolvulus arvensis).

*__vävalla vävalldå__ L, (VB) f., "väfvelgräs", Polygonum convolvulus.

*__vävel__ *vǫ̊val* NO, GGHG n., ogräs, Convolvulus arvensis. — **vävelgräs vävulgras** F; *vǫ̊vl̥-gras* GHHm n., Polyg. conv. Jfr **vivel-gräs**.

*__vävja vävja__ F; BU f., vriden halm på **vindskaidar**.

*__vävla__ s. **vävla** FS; CS f., pl. **-ur** F, hopvriden halm liksom spunna tåg; vridna halmband, som fästa vindskaidarna vid ett agetak; ombindning af ändarne på ett tåg.

*__vävla__ v. **vävla** FCS, S, upp och ombinda ändan på ett tåg. **Vävla in**, såsa in (en buss m. m.) VY.

*__vävling vävling__ S, CS m., pl. **-ar** MB: 1) halmband med hvilka **vindskaidar** fästas vid agtaken MB; (jfr **drev-ål**). 2) Convolvulus arvensis CS.

växa vak(k)sa FS; CS; **-ä** TO; RN; S; CS; *vâksa* FN 335; *vaksa* FL, LÄHG; GHHm; EKWss; HBTg; GBJ; pres. **vaxur** FCS; **-ar** SUCS; *vaksar* LK; pl. **vaxä** L; impf. **vakkste** FS; CS; *vaksta* GHHm; EKWss; GBJ; *vaksada* EKWss; pl. **vakksto** FS; CS; sup. **vaksi** FCS; *vaksa* GH Hm; GBJ; perf. part. **vaksen** CS. **Han jär så kripinskur** [klipsk], att han **kan se gras vaksä**! TO. **Nå gynnar vaxä har millum lari**! (sad **päiku**) RN. **Koi . . slaikar snart af dä gras sum dar vaxur** F CS. **Rygän vaxar stråisä** [spridt] SUCS. **Kånn som vaxä ör axi** L. Jfr **full-, gir-, man-, miss-** och **ner-vaxen.**

växt vakst CS; **växt** GA m., växt CS; hornväxt på hästars ben GA. **växt-väder växtväder** S n., då allt växer bra. **-öra växtåira** KÄ f., hornbit på hästens ben.

vörda vörda (F), akta, bry sig om. Jfr **värda**.

*__vörding__, se **självs-vörding**.

Y.

(?) yckedag pl. **ykkidagar**: arbetsdagar; Gothlandi förstå sådan dag som almogen gör arbete till kyrkan eller Kungsgården Sp.

*__yll yll__ CS; *yl̥* BBHG m., lake, Gadus lota (Lota vulgaris).

*__ylla__ s.[1] **yllå** AG; L; **-a** F; **-ä** CS f., finbladig hafstång, den bästa

till gödning CS; (= **mous-släkå** el. **läiå**) L.

***ylla** s.[2] *ỳḷa* f., bf. *-u*, pl. *-ar* ABNC, lake (fisk). Se **ylle** s.[2]

ylle s.[1] **ylle** Neog; Linné res. s. 201; FS; CS; **-i** FS; CS; **-ä** F n., Conferva marina ramosissima Linné res. s. 201; finyllig släke, Ectocarpus litoralis FCS; finaste och fetaste hafstång F; Polisiphonia violacea S; dåger til giöda åkrar med Neog. På s. sidan af Fårö är släkan full af **ylle**, fet och god, som inom 2 mån. kan läggas på åkern F. — **ylle-släka yllesläkå** F CS; *yḷ-sḷą̊ku* GHHm f., fin, ullaktig sjöväxt CS; fin mossliknande släke; kallas även *mousi [mųsi!]* GHHm.

ylle s.[2] **ylle** Neog, Ba, Sahl; LF; GH; (L; RN); ÖJ; SH 25, 30, 85; *yḷą* (ä. *yḷą*) GHHm m., pl. *yḷar* GHHm, lake (fisk); fångades fordom i hafvet ofta, i bland om 6 ℔ och 3 gånger bättre och smakligare än de i träsken. Jfr Lidén i GHÅ 1920, bd 26, s. 88.

***yllig yllugur**, f. **yllu (släka)** FCS.

***yllt.** Jfr **kort-** och **lång-yllt.**

ymp ymp NO; GA f., trädymp.

ympa s. **ympä** CS, f., bf. **-u** NO; GA, trädymp; en ympad stam el. gren CS.

ympa v. **ympa** FS; CS; **-ä** CS; GA, kupa, samla jord omkring plantors rötter CS; sommarplöja potatisen GA. **Ympa (pärur)** FCS; *ỳmp‿pę̀rar* BRHG, kupa potatis. Jfr **hypa.**

***ymt ynnt** LCS, spaning, hum. Isl. ymtr. Jfr **hymt.**

***ynga ynga** FS; CS, föda ungar; yngla (om kut, hare).

yngel *yggel* LK. — **yngel-hona yngelhona** VY f., hondjur (fisk m. m.) som ynglar.

***yngla yngla** (F)CS; **-ä** CS, ärgas, få ärg. Jfr **ungel.**

***ynglig ynglig** S; CS, ärgig.

ynk ynk S; CS; BO; (RN) n., ömklighet, elände S; ömkan CS. Se **ynk** på någon, se elände, uselhet med någon BO. **Itt ynk u lat så dä var fördråpligt** [ömkan och låt] (RN).

ynka ynkä CS; *yŋka* LÄ, ARHG, ömka. *han ỳŋkar han*, han har medlidande med honom FLHG. *ỳŋka sɨ*, ömka sig, klaga LÄ, AR HG. — **ynk-rygg ynkerygg** S, (F).

yppa ypä, yppä CS; *ypa* NRHG.

***yppare, -er** komp. **ypar** CS; **yppare** GH, sup. **yparst** CS, ypperlig, bra GH; ypprare, ypperst CS.

ypperlig *ypalı*, pl. *-lıe*, komp. *-lıara* LK.

yr öir CS; *ǫr* GGHG; ABNC; *oyr* EKWss; sup. *oirast* LK. — **yr-*koppe yrkoppe** S m., yr, liflig barnunge, yrhätta.

yra v.[1] **öira** FS; CS; **-ä** CS; *ǫra* GGHG; ABNC; *oyra* EKWss; impf. **öira'** FCS; **öirdä** CS, yra (i feber); vara huvudyr CS; ligga i yrsel NC. *dæ̨u ǫ́ra‿æ̨utn fíbar*, du yrar utan feber (dvs. du pratar tokigt) GGHG.

yra v.[2] **öira** FS; CS; perf. part. **åirdur** [!] CS; pl. **åirdar** [!] S; CS, [för: *ǽ̨rdur, -ar?*], yra (om sand) F; (om snö) som blås omkring utan att falla på samma gång F CS. Tallarna äro **åirdar**, nedyrade af sand F. — **yr-sand yrsand** S, (F) n., flygsand som yrar kring och flyttar sig.

(?) yrd n. **öirdt** HH, sprödt, järn som ej kan **vällas** (svetsas).

yrka ör(r)ka FS; CS; GA; **-ä** CS; *yrka* HETg; pres. **örrkar** FCS; impf.

ỳrkad (ä. *òrkad*) LHG; sup. **örkt** FCS: 1) arbeta (med) FS; CS; befatta sig med (t. ex. **käutafiske**); arbeta med jorden F; driva, idka HETg. **Hann örrkar, har örkt mä jårdi haila ari** FCS. 2) påyrka, yrka CS; FS; CS. **Ör(r)ka pa**, yrka, påstå F; påyrka, påfordra GA. *ỳrkad pą̊* påyrkade LHG; *ørkad pą̊* VBHG. Fg. yrkia, arbeta etc.

yrkas yrkes Neog; **örgas** [!] L. soc.; **örrkäs** LCS, hålla vpp, wenda igen. **Han yrkes intet för än** etc. Neog; hålla vp, **du örkas intet**, tu håller intet vpp L. soc.; hålla upp, vända igen; **han örrkäs inti** LCS.

yrke örrki FCS; *òrka* F, VBHG n.

yrsel öirsel GA; *ø̨ərsl̨* GHHm; *ø̨rsl̨* GGHG; *ø̨rsl* EKWss, m. [?] Hm; f. GAHG, bf. **-li** GA.

***yrsk. yskr** S; **öisk** CS; **öiskar** ÖJ; *ø̨sk* ABNC; BR, GAHG; *ø̨skar* VBBn; *ysk* (y.) BRHG, skygg, rädd, mest om hästar CS; stolt, retad till språng (häst) ÖJ; vild, ostyrig S; hurtig Bn; yster (om hästar) NC; HG. *at pa‿stòur‿ø̨sk‿hàstar* GAHG.

***yrska upp öiskä upp**, göra yster CS; göra någon (en häst) liflig, rask VB. *han ø̨skar‿úp dum*, han (körsvennen) eggar upp dem (hästarna) NRHG.

(?) ***ys ys** CS; FO; SJW; **öis** LCS, i uttr.: **as** och **ys**, häst och oxe spända samman för ett lass att draga; hästen med oket (**halsuk**) under och oxen med oket på halsen FO. **Ys u as, kåirä mä ys u as**, köra med remtyg, hästsele och oxok, med häst och oxe CS. **Kåirä mä öis u as**, köra med häst och oxe LCS. **Koirä me ys u as**, köra med häst och stut i par SJW.

***ysa (*ösa) ysa** S; **öisa** FCS; *øysa* FN 344; **-ä** FLCS; impf. **öisti** FCS: 1) rysa i kroppen S. 2) pigga upp N. **Öisa upp** FCS; **-ä upp** FLCS, ystra upp; uppreta. **Ysa upp**, upplifva, reta (till kärlek). Jfr **yst**. Isl. œsa, sætte i heftig eller voldsom Bevegelse.

***yst yst** Sahl; Bröll.-d. 1738 a, yr. **Fyst drickes skal pa skal, at hjennen rullur Blir, u russi yst af jal** [hästarna ystra av stoj] Bröll.-d. 1738 a. Jfr **upp-yster** och **ysa** v.

***ysta** v.[1] **öistä upp** (F), FLCS, ystra upp.

ysta v.[2] **yssta** FCS. **Yssta sig**, ystas FCS.

yster öistur F, FL; **-ar** CS; *øystur* FN 344; f. **öist**, n. **öist** F, FLCS; F, yster, ifrig, rask, stursk.

***ystra öistra** F, ystra upp, göra yster.

yta yta F; **-ä** CS; *ỳtà* BRHG f., pl. *ỳtar* EKYg, utved (på träd) FHG; spricka i träd, från hvilken det flyter saft CS; = **tvaitar** EKYg.

yttra v. **ytra** CS; BU; **-ä** BO, (L); HM, (NS); VBS; Kn; **ytträ** VB; **öiträ** FS; CS; *ø̨tra* FHG; pass. **ytträs** FIKn: 1) flå, ta skinnet af (en häst) CS; FS; CS; BU; BO; VB. 2) slakta (blott om en häst) F; döda (icke flå) en häst, äfven andra kräk HM; slakta VBKn; döda och flå VI; slakta, slå ihjäl el. flå, säges om gammalt folk som man gerna vill bli af med (spannmålsfolk) VB. **Gammal håpu sum skall ytträs** FIKn. *han ska ø̨tras*, han skall flås (om en säl) FHG.

yx yx Neog; S; **yks** FCS f., bf. **-i** Neog; FS; CS; AG; VB; *yksi* LK; pl. **yksar** FCS, yxa. **A yx; hagga med yxi** Neog. **Att hagga der yxi bäitar bäst** (ordst.) VB. **Jag glåimde yxi pa vidkasten** VB. Göra **yxi**

tunna, göra yxan tunn F. **Yxi jär afkårrti** AG. Fg. gen. yxar, dat. yxi. — Jfr **band(a)-, bind-, hugg-, skarv-** och **ved-yx.** — **yx-hammare yxhammari** BU m., yxklack. **-hinna (-*hyrna?) yxhinnä** f., bf. **-u** VS, (L, RN), **fram-** och **bak-hinnä,** näsan och bakäggen af en yxa VS. **-klöv yxklau** RU, (= yxträ), för

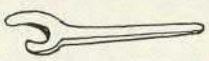

grofslipning af yxor. **-skaft-ämne yksaskaftaämmni** FCS n. **-sten** *ỳkstáṇ* BR, LHG m., grovkornig slipsten att grovslipa yxor med, (vanligen stående mot en vägg).

-stens-kränka yxstainskränka BU f., bänk el. ställning för en slipsten (för yxor). **-trä** "yxträ" RU

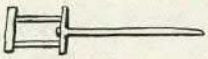

n., se **yx-klöv.** **-öga** *yksauga* EK Wss n., hålet för yxskaftet.

yxa v. **yxä** CS, (tillyxa), hugga med yxa. "Yxa ned", hugga ned ÖJ.

Å.

å s. **aa** Aln; **a** Neog; Sahl; F f., bf. **aï** F; *a͜ı* GHHm; LK; pl. **aar** FCS; *a͜ar* LK, å; flytande watn Neog. **Når ai rindur . .** [se **sprög(er)**]. *a͜ı har brauta*: gått upp GHHm. — **å-gång agang** FCS; *ågàg* ABNC m., ågång CS; fördjupning i marken, där vattnet rinner om vinter och vår NC. **-klåv aklou** S, **aklu** SP; SH 79 n., vattenklyft (i **Spraug-å**), åklyft, delta. **-lopp alup** HH n., stråk i vattnet, ålopp. **-melle amille** SP n., landet mellan ågrenarne. **-minne aminne** Sahl; CS; (L), RN; *a͜mın̨a* LK; *-ı* GHHm n., åmynning. **-minning** m. bf. **aminningen** Neog, åens vtlopp.

å prep. **a** Neog, Ba, Sahl, Tft, på; til Sahl; åt Tft; præpositio, som här ännu bruks: **han jär a Ganna; han bor a Kaupungs;** så säges ock **a mandagen, a tidsdagen** Neog. **Aldrig a godo,** (till godo) öfverdrifvet, oskapligt F. **A gatu,** på gatan; **a byn,** till staden Sahl. **Laup a Dura,** löp till dörrarne Tft. Fg. **a.** — (?) **å-kläde åkla** [!] Ba; **åkklä** (GB, SU) n., sängtäcke. **-*let** s.[1] **alait** BU; **aflait** FCS n., ny stålläggning på en yxa FCS; [d:o] af eggdon; (fig.) då man lägger en ny buss jemte en gammal i munnen BU. **-*let** s.[2] **alit** Neog, Sahl; CS; F; KB; EE; VB; **alʏit** RN; *a͜lıt* LK n., bf. **-e** S, när en yxa eller annor jernredskap äro utsliten och tå smeden upplagar äggen med nytt stål och jern, thet kallas **alita,** eller läggja **alit** på Neog; stålläggning S; CS; LK. **Lägga alit pa** F; VB; **lägga alʏit pa** RN, stållägga. **-*leta** v.[1] **alaita** F; **avlaita** FS;

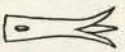

CS; impf. **avlatti** FCS; perf. part. f. **aflatt** F, stållägga, stålsätta (en yxa) = lägga **alit** på. **Yxi jèr aflatt** F. **-*leta** v.[2] **alita** Neog, Sahl; F; EE; (RN); **-ä** Ba; CS; L; **alʏitä** RN; **avlita** F; **-ä** S; CS; *a͜lıta* ABNC; *àvlíta* BRHG, stållägga CS; F; RN; lägga stål på yxan (som är bara jern), derpå jern och så svetsa

hop det, att stålet blir emellan (RN); lägga både stål och jern i yxan L; sätta stål på, stålbeslå (t. ex. en plogbill) ABNC; stålsätta en sliten yxa, vagnsaxel o. d.: *åksl̥n bihoi̯va àvlítas* BRHG. **-*lete alaiti** FS; CS; **avlaiti, -e** F n., ny stållägging på yx. **Lägga avlaite pa yx**, stållägga en yxa. Köldrag, **itt alaiti**, skoning under kölen, då den är sliten. **-minne åminne** HL n., minne, hågkomst, uppteckning af något gammalt, märkligt. **-*ned** s. **a-naid** VB m., besvär, påhäng; ha **anaid** af någon (i mera retlig och förarglig mening). **-*neda anaidå** LS, CS f., skada, nöd, våda, fara. **-syn** "äi åsyn" [asöin], att se, såsom man tyckte det såg ut GA. **-valt awalt** Neog, PS; **a-vallt** SUCS, mycket, heftigt Neog; mycket SUCS.

å interj. **å** Neog; Tft; CS; *ą* BR HG. **Å skan**, är particula negantis; **åskan**: nei, intet, thet är intet så; **å**: ah, et **skan**, skarn Neog. **Åskan**, å intet Tft. *ą haut*, å hut; *ą i halsika* o. likn. BRHG.

åbäklig obäkelig, svet. åbäkelig ell. ofbäkelig, myket stor, tung, ofatt.

åd ad Wallin; S; Kolm; FS; CS; RU; RU; GH; AR; VS; EK; RN; NS; *ąd* FL, LÄHG; GHHm; EKWss; HBTg f., bf. **adi** F; BU; NS; *ądi* FL, LÄHG; pl. **adar** F; (EK)S; CS; **-ur** FS; CS; LCS; *ądar* FL, LÄHG; bf. **adanar, -er** FS; CS, åda, ejderhona; fanns fordom öfver allt å Gotlands holmar och stränder vida och kanske 1000:de faldt talrikare än nu S. **Adi** bygger på små holmar i träsk, omgifna af **bluttma** [blöthet]; då **adi** tänker få ungar ut så **däunar** hon, plockar dun af sig sjelf RU. **Ad** . . kommer tidigt om våren, i april, och flyttar bort i aug. (Carlsö). **Adi** har 4 stora (och 1 litet) helgröna ägg F. En mark fjäder fås af 4 **adar** F. **Jag sag adanar alla treiar** [alla 3]. — **åddun adadäun** FCS n., ejderdun. **-fänge adfänge** (BU), ejdergåsfångst. **-gubbe** *ądgubi* GMHm m., ejderhane. **-*gyding adagöiding** FCS; BU; **adäg.** FCS; **adgöjding** RU; *ądagǫi̯di̯gg* FHG m., bf. **adagödingen** F, ejdergåskarl. **-reder adaraidur** FCS; **adraidur** (HB) n., (bo). **-unge adunge** FS; CS; **-i** FCS m., ådunge; (fig.) brokig lammunge, (svart, röd och vit) FCS; ett unglamm som är hvitt, svart och brunfläckigt F. **-ägg adur-ägg** F: **adar-ägg** FCS.

(?) **åda** f. pl. **adur** f., ejderhonor.

åder ador FCS; *ądar* BR, GA, LHG f. F. *lat sɨ ądar*, låta åderlåta sig BRHG.

***ådig** adj.[1] **(a(r)dig, årdig) adugr** Neog, Ba, CS; **aduger** PS; **adugur** BUCS; (AG); **-ugår** SU; **-ugar** LCS; **adu** Neog; Sahl, PS, Ba, CS; **aduar** AG; KB; SUCS; **adur** AG; **ardugar** SU CS; **arduar** (L), RN; VB; **ardur** LJ; *ądúar* GBJ; *ądur* VBBn; f. *ądu* GA HG; n. *ądut* GBJ, bråfägen Neog, Sahl, PS; LCS; pickhågad PS; brottom, fjesk Ba; brå el. begifven på en sak CS; begifven på, som vill fort SUCS; ifrig LJ; AG; LCS; L, SUCS; RN; VB, SU; VBBn; som vill fort SU; (om hästar) SUCS; ifrig på något; t. ex. i arbete AG; flitig LJ; VB; i̯härdig VB; för hastig (jag **blaif så ardur** af mig) LJ; snäll RN; irriterad VBBn; uppskrämd GBJ; förskräckt GAHG; svår, vidrig (**adugur teid, vädarlaik**) BUCS. *i̯a blai̯ sa ądu, sa i̯a had̥nàug̥svœi̯ma*, jag blev så förskräckt, så jag hade nära svimmat GAHG. Jfr **adig**.

***ådig** adj.[2] **adugur** FS; CS, fläckig (såsom **adi**, ådan) såsom **sjonaut, unglamb.**

ådra v. **adra** S; FCS, åderlåta. **Adra ihel** FCS; **- ihäl** S, "ådra ihjål", låta förblöda genom ådrors öppnande.

ådrig adrugur FCS.

***åka** s.[1] **aka** FS; CS; **-å** F; AG; HM; (NS); **-u** F; SUKn f., pl. **akur, -år** SUKn, lort, orenlighet i lyde (lödja) AG; RN; HM; lort (gul smörja inne vid hullet, fett) blott uti lödja; (ej gödsel) gul lort af svetten (blott om våren då man lödjar), mindre i fårens ull, inne vid skinnet F; fett slem på fåren, då lödjan aftages, mycket deraf sitter äfven kvar i lödjan SUKu. **Issän lydi [lyden] jär full af akur** SUKn. — **åke-vatten ako-, aku-vattn** F n., lortvatten (efter tvätt) som man tvättat **akutt** ullegarn uti; hvari man tvättat lödjan.

***åka** s.[2] **aku** VBKn, S; **-å** (VB) f., åkstol. — **åk-dyna akurdöina** FS; CS f., vagnsdyna, åkdyna (äldre); (af **aka** f., åkdon) CS. **-hyende akurhöimde** FS; CS n., åkdyna. **-släde akuslide** FCS m., åksläde. **-stol akurstol** FS; CS; **aku-stol** FCS

m., bf. **-en** F, åkstol. **-*vänge akurvänge** FS; CS n., åkdyna.

åka s.[3] **aka** GH; L f., (= **thorsaka**) L, åska, åskdunder. Jfr **by-åka.**

***åka** s.[3] **aka** (F), ÖG; **-å** L f., sjö, våg, bölja (F); hög våg (då man i fördi vind åker utför den) ÖG; böljedal; slätten, lugnvattnet mellan de höghvälfvande vågorna L. SH 51.

åka v.[1] **akä ner** ullen HM, när fåret är sjukt och träckar ned sin ull. Jfr **åka** s.[1] och **äka** v.

åka v.[2] **aka** FS; CS; **-ä** S; CS; *ąka* FN 335; *ąka* FL, LÄHG; ABNC; LK; EKWss; pres. **akar** CS; *ąkar* LÄHG; impf. **ok** FS; CS; HÖ; VB; **aktä** FCS; *ouk, ąkad(a)* EKWss; *ąkad* LK; *ąkta* ABNC; EK, VBWss; pl. **oko** FS; CS; **-u** FCS; sup. **ake** F; **-ä, -i** FCS; **akt** CS; *ąka* ABNC; EKWss; perf. part. **(burt-)akin** (F) CS; pres. part. **akänes** CS; *ąḷans* FN 332; *ąknas* FL, LÄHG; LK; EK Wss. **Aka ei ring,** åka i släde (i ring) för ro skull S. **Akä hjaulsnurrä,** se **hjul-snurra. Akä äissnurrä** (lek), då man vid en i isen nedslagen stolpe och ifästad stång åker kälke AG. **Aka skinnbrako** F (se d. o.). **Aka pa skälldrur** F, (se **skollra**). **Aka bräud** (i bröllop) S. **Dair ridu täiu räidarer, di andra oku** FCS. Fg. aca. — **åk-före akaföre** F; **akföre** S n., slädföre. **-rum akräum** VB n., portskjul, lider. **-skrin akskrein** GA n., resematskrin. **-stol akstol** S; *ąkstaul* LK m. Jfr **häng-åkstol. -*vänge akvänge** L n., åkdyna, vagndyna.

åker aker Neog; Tft; **akar, akr** CS; **akur** F, SUCS; **akårr** HM; **hakår** NS; *ąkur* FN 335; *ąkar* LK; allm., m., bf. **akrin** FCS; *ąkran* FHG; *ąkan* FL, LÄHG; *ąkan* GHHm; EK Wss; GBJ; pl. *ąkrar* LK; allm., bf. **akränär** SU[!] CS. Fg. acr. — Jfr **brodd-** och **säd-åker.** — **åker-blomma** f. pl. **akar-blomor** GA, (hvita); prestkragar; "åkerblommor", Centaurea Cyanus ÖJ. **-duva** f. pl. *ąkadą̊var* LHG, duvor (mindre än skogsduvor) som höllo till i trädesåkrarna. **-dyrkning akurdörkning** SUCS f., åkerbruk. **-*gätare akurgètare** GA m., åkervaktare. **-*håpa akarhåpå** (EK) f., kvinna som har

lust med åkern. **-höna akurhyna** FS; CS; (RN); **-å** F; **hakår-'ynå** NS f.: 1) åkerhöns (Charadrius apricarius) RN; NS; en **allvårr**-fågel F. 2) skalmask, Jungfru Marie Nyckelpiga FC; CS; Coccinella. Små barn taga **akurhynå** på fingret och läsa afvexlande: **akurhyna, akerhynå! flyg, flyg, flyg — i mårrgu bläir hä vakurt vädur!** eller **akurhyna, akurhynå! flyg, flyg, flyg — i mårgu bläir hä stårrm!** eller - - - **rägn!** Så fortfar barnet tills **akurhynå** verkligen flyger från fingret . . då det slags väderlek inträffar påföljande dag under hvilkets utsägande hon flög sin väg F. Jfr **fager-höna. -höns akerhyns** CS; *ȧkahýns* LHG n., kornknarr CS; = åkerduvor HG. **-lera akurlajra** S f. **-lins,** se **vild-åkerlins. -man akermanni** [!] Ba; **akerman** CS m., sädesärla. **(?)-möner** pl. **akermöinar** HMKn; **akarmöjnar** (Kn), S, Hypericum perforatum. **-ren akerrain** S; CS; **akurrain** (F)CS f., bf. **akurraini** FCS. **Släpp koi inn pa dä akurraini, så slaikar ha snart af dä gras sum dar vaxur** FCS. **-ros** f. pl. *ȧkaróusar* LHG; *blą ą.* = blåklint, *gȧułą.* = Anthemis tinctoria; *vœitą.* = prästkragar LHG. **-rova** f. pl. **akaroår** LJK, Brassica campertris; "åkerrovor", Brassica napus [?] ÖJCS. **-senap akersinap** CS m., Sinapis arvensis. **-sock akursukk** F m., gamla strumpsockar med sulor af getskinn (eller gamla lappar derunder), tjärade under, utan[på] strumporna; för kvinfolken då de ta upp råg. **-ståndеn akarrstanden** (NS), SU; n. **-stande** ÖGCS, då lin, ärter, linser på åkern stått för länge på roten SU. **Akarstande (läin),** lin som stått för länge på åkern ÖGCS. **-tofs** m. pl. *ȧkatápsar* LHG, blåeld. **-tulpan akertulpan** CS; *ȧkatulpąn* LK m., vallmo. **-tunn akartunn** S, om säd som står tunn på åkern. **-tvär akurtvär** F f., åkerteg. **-tåtel aker-, akur-tatäl** CS m., hven, Agrostis (Apera) spica venti. **-vaktare akarvaktare** L m., för både Nöiu (i Lau), 500 tunnland, och Hammaren (i När), 700 tunnland, hvilka sås hvartannat år, alltid med råg — för hvilket han har en skopa för hvart lopsland. **-vana akurvana** F m., bf. **-en,** lammens vana att beta på godt åkerbete. **-vatten akarvatten** S n., vattnet på l. från åkerfälten.

***åkig akugur** FCS; **akug** AG; n. **akutt** S; orenlig (blott om ull).

åkning akning SUKn, S, åskdunder.

ål s.[1] **al** FCS; AG; **ål** CS m., svart rand på ryggen af en gul häst AG; mörk rand i ryggen på ljusfärgade hästar CS.

ål s.[2] **al** F; VB; *ąl* EKWss; *ąl* AB NC m., pl. **alar** F; VB; *ąlar* NRHG; EKWss; GBJ, (ä.) HENC; *ą̇lar* BRHG; ABNC, grodd Wss; grodd på säd F; (= **språng** F) språng, skott på träd; groning på malt, potatis m. m. F, VB; lång potatesgrodd FCS; på potatis (mest i pl.) NC; J.

ål s.[3] **al** FS; CS; HL; LF; **al** HM; *ąl* FHG m.; pl. **alar** FCS, (fisk). **Bauta yttur al** F; SH 75; 87; **bautä ättar al** HL, slå ål. "Pilka ål", ta ål under isen medelst en käpp med krok på S. **På broon, da sum di pilke åhl** (Bröll.-d. 1744) VY. Tog ål med **pilk** om kvällarne vid **brand** (lyse med tjärved) i små vakar utanför N:a bulverket i Visby, innan "landstenarne" på 40-talet togos till vågbrytare VY. Ålen kallades under fisket **tain**

(ten) F. **Simpur jär så gudt sum al, bärä man har rad** (råd) **till fla dum** (dem)! VB. SH 30. — Jfr **back-, bad-** och **land-ål.** — **ål-glip alagläip** FCS; **alä-g.** FLCS m., ålhåv; ålkassa med halfcirklig öppning, boge af trä med rep tvärt öfver. **-hus alhäus** L n., byggda

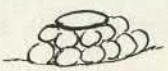

af runda gråstenar, tvärhand djupt under vattnet, af alns diam., täckt upptill med en flat sten, som karlen, vadande, lyfte af och tog ålen med **alputt** L; täckstenen lyftes af och han slås med ålputten af fiskaren, som dervid står i fjälel. brandbåt EK. **-kråka alkraka** Wallin; CS; **-å** RN; **-e** EK; **ålkrakä** CS f., hafstjäder, Phalacrocorax (Pelecanus) carbo; = **pillkan**; förekommer teml. talrikt på Carlsöarne under vintern EK. **-kula alakäula** FS; CS; BU; **ålakäula** LF f., ålkut, tånglake; mindre ål som föder lefvande ungar. SH 25. **Tula simmpur** och **alakäula** F, (se **tåla** v.[2]). **-kut alakäut** SH 25; **alkäut** CS; L; VB; **alkäut** RN, "ålkut" LF, tånglake, Zoarcæus viviparus; en fisk öfvertäckt med slem, liknande en utkrupen snigel CS. **-*lindare ållindare** ÖGLF, tånglake. **-*lindra ål-lindrä** ÖG, (L); CS f., liten ålfisk, samma som ålkut. **-putt al-, ål-putt** L; EK m., ljuster med 4 tänder, utan hullingar: brukas vid brandning och i ålhus EK; alnslångt litet ljuster L. **-ryssja**

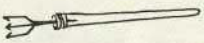

(-*rusa) alaräusa F f., pl. *ålaráusar* FHG, [började användas omkr. 1830] F. **-strand alastrand** FS; CS, der man fångar ål. SH 74.

åla v. **ala** AG; **åla** EK, (L), taga ål AG; fiska ål med brandbåt och ljustra EK.

ålder aldur Lyck. d. 1717; Neog; Schoum; Tft; FS; CS; **-er** Sahl; **alldar** CS; **alldårr** F; *áldar* FLHG; LK; (†) EKWss m., bf. *áldan* LK; NRHG. **Um aldur,** altid af ålder Neog. **Umm alldur, (alldårr),** fordom, af fordno FCS; ständigt, all sin tid FS; CS. **Um alders,** af gammalt MB. **Um aldarst,** af ålder VG. **Um allders,** alla tider GA. **Um alldårrs täid,** fordomdags L. *um áldaṣ*; *um áldas* ARHG; *ma aldaṣ* HÖ, NO, av ålder; *da ha varṭ ma áldas*, det har varit av gammalt; i alla tider HÖHG. Fg. alder (B). — Jfr **barn-, gammaldags-, gammals-, mellom-** och **överålder.**

åldrig alldrugur FCS. Jfr **mellom-** och **över-åldrig.**

ånga s. **ånga** FS; CS f. [?], svag fläkt, len vindpust. Jfr **ånge.**

ånga v. **ånga** (icke **anga**!) FCS, [fläkta svagt]. Det **ångar** F.

ånge an(n)ge S; L m., bf. **-en,** minsta vindånga, fläkt på vattnet S; svagt vinddrag L. Jfr **väderånge.**

ånger angur FW; **-är** GL. — **ånger-såd angarsèd** HH f., hvete. SÅ 69.

ångest angarst FS; CS; *áṇgarṣt* FN 313; **angest, ångest** m., bf. **ångsten** FCS, ångest, sorg; ånger. — **ångest-given angarstgifven** FS; CS; **angestgifven** GA; STÅ; *aṇgastgiṿan* EKWss, sorgbunden FS; CS; ångestfull GA; STÅ; ängslig STÅ; EK Wss; öfvergifven STÅ.

ångig angugur F; **-agur** FS; CS; **annguarr** NS; VB, f. **-u,** n. **-utt** VB,

något skämd (blott om kut) FCS; (end. om **käut**), har fått **annk** F; maskig (om fisk, som börjat skämmas) F; stinkande (om fisk, som ej blifvit nog saltad) NS; möglig, dufven, gammal, (om kött, fisk); illaluktande, skämd (fisk) VB.

ångra angra FCS; **-ä** CS; **hångra** NS.

år s.[1] **ar** Neog; F; S; CS n., bf. **are, -i** F; FLCS; **-ä** TO; *ǫra* LK; pl. **ar** FS; CS; FLCS; GA; L; RN; **har** STÅ; gen. **ara** F; dat. **arum** FS; CS; BU; AG; STÅ; L; RN; bf. **ari** RN. [Man och hustru] **lago fran sig ar u nat** F. **Gudt ar, gudt ar, gudt ar!** (säger härfågeln) (F). **Um are järaldrig så langt, så järjauläaften trang!** TO. **Jann-ari** el. **(i jann-ari)** FCS; **ann-are** F, *i ǫ̀nǫ́ra* FHG, härområet. **Fylla jamn ar,** hafva födelsedag GA; SÅ 58 (se u. **fylla** v.). **I någen ar,** i några år S. **Nåkklu ar sine,** några år sedan F. **Summ ar,** somliga år FCS. **'Ästen järsjau har,** hästen är 7 år STÅ. **Täu ar pa fiärdi steigen,** = 62 F, FLCS. **Förrti ar — fulldar man, fämti ar — stillestand, sjäxti ar — gammel u grar, sjutti ar — ligger man i vra, åtti ar — barnaspott, längar liva är inte gudt!** RN. **Hm, hva gär hä, bygga ej ar u dom nèsta ar** [se **byggerage**] SÅ 53. **Treia ara gammal,** tre år gammal F. **Bi arum** FS; CS; BU; AG, (HM, NS); **bäi arum** BU; L; STÅ; RN; **bi årum** EK, vissa år, somliga år, ett el. annat år. **Bi arum järräfven hjär** FCS. **Fysste ari bläir jårdi bykkt** [rädd] **för ådlingi.** Fg. ar, g. pl. ara. — Jfr **korn-, skörp-, spinn-** och **väv-år.** — **års-bränsel arsbränsull** HH, ved, bränsel för året. **-dag arsdag** CS; F m., födelsedag. **-skifte ar(s)skifte** AG, hvart annat år. **Di ha ängä äi arsskiffte. -unge arsunge** VB m., pl. **arsungar** (L) RN; VB, barn, födda på samma år; två menniskor som äro lika gamla. **år-vis arvejs** STÅ, somliga år.

***år** s.[2] **ar** L; *ǫr* FHG; *ǫr* GHHm; HBTg f., bf. **ari** L; HH; *ǫ́rɨ* NRHG; pl. *ǫ̀rar* FHG; *ǫrar* GHHm; bf. **araner** FCS, åra. Fg. g. pl. ara.

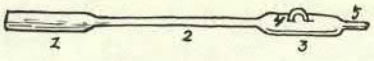

1. **arablad,** 2. **aralägg,** 3. **aralun,** 4. **arahank,** 5. **arahandtak** F. Fiska . . på lågt vatten el. **ari undar hank,** vattnet upp under århanken HH. Vattnet stod **ari undar hank** (när åran stacks i botten) (HH). **Slar araner vårslaust ei vattne** FCS. Jfr **styr-** och **över-år.** — **år-blad arablad** F n. **-handtag arahandtak** F. **-hank arahank** F m., bf. *ǫ̀rhǫ́ykan* NRHG, bindslen, som årorna hänga uti. **-klund årklunnd** SUCS n., årskaft; det tjocka på åran närmast upp mot handtaget. **-lapp aralapp** F m., ekelapp, hvarpå åran sitter. Se **år-skida. -lunn aralun** F; **arä-lun** LCS m., det tjockaste på en åra. **-lunna arlunå, -läunå** [!] VB; *ǫ̀rlǫ̀ɯna* EK Wss f., det tjocka af åran. **-lägg aralägg** F; **arälägg** LCS m., det smala, runda på en åra från **hanken** (öglan) till bladet. **-skid arskeid** L, **-skäid** LCS n., årstol, (isl. hár) CS. **-skida arskäida** L f.,

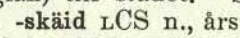

det som tullar sitta uti. **-tag** *ǫrtǫ̀k* LK.

åra s. **ara** F f., [trol. ur sms. med **ara-** lösgjord, konstruerad form, se **år** s.[2]].

***åra** adv. **ara** Neog; Wallin; Schoum; Aln, Sahl; **arä** Ba, bittida. **Ara u silla,** tida och sent Aln. **Arä u sildä,** bittida och sent Ba. Bittidh och sent: **ara u seint u sile** Wallin. Jfr **särla.**

***ård** s.[1] **ard** Linné res. s. 166; L; VB; Hasselgr.; bf. **-i** L; VB; pl. **arder** Hilf.: 1) sjöfågel, svart med knöl på näbben, värper ej der, något större än en and L; gråa, ngt större än tamänder; **ard, -i** honan **-en** m., hanen VB; småskraken, Mergus serrator Hasselgr. 2) samma som **ad** [åda] (RN). Jfr **ard** SAOB.

ård s.[2] **ård** GA; BS; L; RN; NS; VB; SUCS; *ǫrd* VBHG f., bf. **-i** GA; BS; RN; NS; VB; pl. **årdar** HH; bf. **årdänär** [?!] SUCS, grund nära land eller landfast, men med litet vatten på; mindre landtudde ofvan vattnet; landtunga, ref (mest under vattnet) NS; undervattensudde GA; lågt grund vid landet, derpå sjön bryter VB; öfvervattensgrund GA; BS, **-udde** GA; liten holme (i sjö och träsk) L; grund av sten och hällar, vanl. sammanhängande med land; över el. under vattnet VBHG. **Dä årdi** (lilla refvet) **jär en aiterminning,** der sjön (liksom uppretad och ond) bryter sig fräsande VB. — **ård-garn ård-gan** HH n., blott 16 maskor djupt (då 32 är det vanliga), emedan det sattes inne på **årdar** och in i backen.

***årda arda, -u** PS; **ardå** RN; **adå** AG; L f., bf. **ardu** RN; **adu** AG; L, dörrträd PS; AG; dörrträd (öfver karmen) RN; sidostycke i en dörrkarme; sidoträd i dörren L; hela dörrkarmen RN. Jfr **dörr-årda** och **årde.**

år-dags ardags Neog, Ba, Gs, bittida Neog, Ba; fordom, i gamla dagar Gs. **-vaken arwaken** Neog, PS, then som är bittida waken Neog; lättsöfder, och waknar snart Neog[2]; snarwäckt, lättsöfd PS.

***årde ardä** Neog, Sahl; **ade** F [!] m., bf. **-n** F; **dur-ardä,** dörrträ, sidoträ åt dörrena Neog; forsan rectius **durrada,** dörrträ Sahl; ett af sidoträden i en karm F.

årder ardr Neog, Sahl, Ba; **ardra** L. soc.; **ardar** CS n., plog. Heter nu *spìtsplóug* allm. HG.

***åring aring** F; (AG)CS; *ǫrigg* LK m., äring LK; årsbeskaffenhet, skaplig väderlek F.

***årning arning** L år; goda (dåliga) år.

***årt ar(r)t** S; CS; L; RN, EK; Hasselgr., m. CS; pl. **artar** Wallin, årta, krickand, Anas crecca S; CS; L; EK. Krickanden häckar vid myrarne i skogen och kallas **arrt** (hannen är grann); **arrt** (en annan, lika stor) lefver vid hafsstranden; der i mängd om hösten till 100:de tal uti sept. och oct.; hanne och hona lika, hannen ej grann RN; äro grå, men små Wallin.

årta arrta FS; CS; BU; **-o** F; **-å** AG, (L); VB; SU; **-ä** S; LCS; MB; **-e** TO; KB; **arte** Kolm f., bf. **arrta'** F, pl. **-ur** F; **-årr** VB; **artor** (BU, FL) Wallin, årta, krickand; Anas crecca S; CS; Kolm; Anas querquedula CS. **Arrta'** har 12 [ägg stora som] minsta hönsägg, helt gröna F. **"Han ränner som en arrtä!"** (ordst.) MB. — **årt-karl artakarl** m., bf. **arrtokarlen** F, årta (hanne). **-*kvigenda** m., bf. **arrtokveinda** F f. [årthona]. **-ägg arrtur-ägg** FCS, mycket hvit-grön-**fäimug.**

ås as Neog; Sahl; S; CS; Ln; F S; CS; BU; GH; TO; KB; VB; *ǫs* GH Hm; GBJ, m. FS; CS; BU; GH; KB; VB, bf. **asen** F; KB; VB; f. [?], bf. **-i**

TO; pl. **asar** Neog; Sahl; CS; Ln; F; L: 1) stora bjelkar, som holla taket uppe Neog; ås, åsar, trän som läggas längs under tak Sahl; långträd i byggnader, näst det öfversta, som kallas huf Ln; långträ midt öfver taket att spika uti F, TO, KB, VB; lång, stång, ås, långträd midt på ett trähus FCS; tvärträ å taket på sparren BU; längsgående stock, hvilkens ändar hvila på gafvelmurarna och som

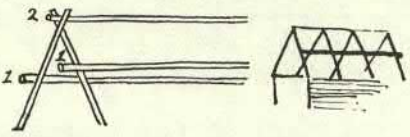

uppbär taket GBJ. (1) **Asen**, (2) **kröisstangi** F. **Malstäua** [se **målstuga**] . . utan loft med flistak och "asarna" granna, målade HH. 2) långa brostockar, *raiar* under bro GHHm. 3) långa stänger, som man ställer mot takfoten för att på dem och ett mellanstående bräde eller långstege uppdraga på taket agbändet TO. 4) tvärstång (på **stjekorna**) för nättorkning BU; [likn.] GH; L; SH 35. 5) **asar** ell. **spirur [späirur] pa vindstukk**, (se **vind-stock**) F. Jfr **garn-** och **glygg-ås**. — **ås-stock as-stukk** S. Konstiga sniderier funnos på **as-stuckarna** (längs under flistaket) (NR).

***åse asä** CS m., lång, smal stång; ås; (= **as**), långa bjälkar i en byggnad, som ligga näst den öfversta.

***åss** interj. **åss** S; CS; *ąs* BR HG, hvad gör det! åh strunt S; asch HG. **Åss intä!**, å intet! CS. *ás naį*, å nej BRHG. Jfr **ass**.

åstad (?av-städ) astäd Neog, PS; **a-ste** SUCS, åstad Neog; CS; från stället PS. **Fara astäd** Neog. Se f. ö. **städ (i städ)** adv. Jfr **bak-åstad**.

***åt** s. at FS; CS n., bulnad (af sår) under tå, häl; **dä ats** FCS, [det åts, jfr äta v.].

åt prep. o. adv. at Neog; Tft; FS; CS; BU; AG; LCS; RN; HH; HM; *ąt, at* ABNC; GG, NRHG: 1) prep. **At haimen**, hemåt F. *at ʂǫ̈ian til*, åt sjön till NRHG. **Hä jär inte at. Han gick at hanum**, til honom Neog. **Hä bjer av at allo laid**, åt skogen . . F. **Da gräino dair at mi**, då skrattade de åt mig F. **Langs-at-alle**, öfverallt . . S. **Nyggdes at**, bli [blev] ledsen på, gå trögt på RN. **Dä var ätt pysk at ätt lamb**, [det var ett litet får] F CS. **Det är ingen söim at han**, som ej har utseendet för sig HM. 2) adv. **Ga 'ajm at**, åt hemmet AG. **Vör av us at**, (vi hafva oss åt) vi sysselsätta oss med; **vör av at** lappa garn, sticka strumpor m. m. RN. **Hjelp us at!** [sade vagnshjulen] F. **Kumbar Er at uss någä, så gläim inte att talä till!** S. **Munna at**, tillsäga CS. **Nappsä at si**, snatta LCS. **Hvad skiautart däu at? — Jag skiautar at ditt kräk!** BU, (se **jord-skjuten**). **Se at um**, vittja (t. ex. **snarur**), se efter FCS. Gubbarne i Sudret . . redo . . på vallen (fältet) för att **se at um lamben** HH. Hvar och en [bonde] skall **se at um**, (undersöka) ifall räf finnes RN. **Se at um smagarnen** F. **Han sag at um** (vittjade) sina **fällur** F. Trollet . . hade en skatt . . den han **sag at um** hvar 13:de-dagsnatt ÖJ. Fg. at. — Jfr **innan-**, **mellom-** och **utan-åt**. — **åt-börd** pl. **atburder, atbyrder**: åthäfwor Neog. **-grinad atgreind** RN, utskrattad. **-löje atløgi, -ä** FCS; *ątlǫ̊ygi* FN 350 n., åtlöje; något

underligt. -*näm atnajm [!] (HE), tilltagsen, förvärvslustig, läraktig. [Bör vara atnem.] Jfr följ. -*nämen atnämen Ln; CS, tilltagsen. -nämlig atnämluar VB, som gärna vill taga till sig. -*nännen atnennen Neog, Sahl, tiltagsen, wara om sig Neog, en som är om sig, tilltagsen Sahl. -*nännig atnännuar L; RN; SU, f. -u, n. -utt L, tilltagsen L; RN, till att arbeta RN; en som vill ha och veta allt. -skillig atskilugur F, FLCS, olika, som är åtskillnad på: dä jär atsk[ilut] kyt, sum jag fikk pa di täu ställi; dä jär atskilugur storlaik pa di täu syskunen FCS; utomordentlig (god, dålig) FLCS. -varsel atvarsel S; CS; F; L; atvarsl SH 15; HU; VS; L; VB; atvarselse [!] F, m. CS; F; L, f. CS, spökeri, spöke, varning, varnande ande CS; syn, uppenbarelse, varning om något tillkommande F; varning för det som skall hända VS; åtvarning (av en vän, ett råd) FCS; förebud HU; är oftast efteråt, men någon gång en varning före stundande olycka F; tecken om det som redan har skett L; atvarsel (på förhand) om dödsfall eller annat sorgligt, obehagligt samt en varning om tillkommande händelser (af flera slag) som dock möjligen kunna undvikas VB, (jfr gen-färd). Sedan han var drunknad kom det atvarsel genom bultning i väggen, om natten kom genfärd af honom, sjåskande i stöflarna inne i stugan L. Man hörer kaum u lat, tjut och styggt läte, då det betyder storm, olycka . . detta är allt en atvarsel för besättningen S.

åtel atel Neog; S; atul(l) FS; CS; HU; L; SU; atuł RN; *ą̊tl* LK; *ą̊t'l* ABNC m., bf. atulen FCS; *ą̊tlan* ABNC, åtel; as, luder (utlagdt); för räf) S; (även som skällsord) ABNC. Gamla hästar dödades till atul [i räv-hage] HU. Han har atul der, (ordsp.) om någon som ofta går till ett ställe (F, VB). Jfr rysta s.

(?) *åten-far atenfar VBKn m., husbonde, husfader (endast Jacob Pehrsson Storms).

åter ater Neog, Sahl, Ba, PS; CS; atur I 96: 4; FS; CS; FL; SU CS; -år(r) AG; RN; *ą̊tar* GHHm; GG HG, åter; iterum; retro. Luck duri ater, lät dörren åter Neog. Tak duri åter, stäng dörren igen I 96: 4; *ta dụ̊ra ą̊tur!* FHG. Mäd avvunnen atur, med ögonen till F. Så gar man atur däit den trida thorsdagarkvälldin F, (se fröd s.). Pinna platur, gi u tar atur, ger som pisterplåster, ger och tager åter F. Afwu ater. Han fiäll afwu ater: baklenges Neog. Afvu' atårr, vidöppen (liggande) RN. Han fallt avugar atur SUCS. Väid ypen atårr, vidöppen (liggande) RN. Väid ypen atur, vidöppen SUCS. Han liggur väi ypin atur, vidöppen FCS. Väi-ypen-atårr, (liggande) vidöppen AG. Ha ligger v.-ypi atårr; banä l. v. ypä-atår AG. — åter-bjudare atårr-bjaudare AG; atarbjaudare, -i GA; *ą̊tabi̯audara* m., pl. *ą̊tabi̯audrar* EK Wss, tvenne drängar som rida tillbaka till bröllopshuset för att bjuda husfolken till den afresta brudens eller brudgummens hem AG; som inbjuda gamlafålki som hållit affärd (för bruden), el. äutreidning (för brudgummen), till bröllopet GA; Lithberg i Fataburen 1907, s. 150; voro 2:ne gifta karlar S; personer, som redo i spetsen till bröllopsgården och förkunnade gästernas ankomst EKWss. -glömma aterglojme Ba, atarglåimä LCS,

gammal flicka, möjungfru Ba; mö på öfverblifna kartan CS. **-håll aturhalld** fCS; **atarhald** L; *ǫturhald* fHG; *ǫtahald* lHG; EKWss n., bf. **aterhallde** NS: 1) jern framme i tisteln fCS; jern i tisseln mot **bringtampringar** L; stopphake fHG; järndubb i tisteln, som ringen i halsoket vilade emot lHG. 2) [rep som håller slagnätet (se d. o.) upprätt] NS. 3) måtta. **-hållsgrind aterhalldsgrind** f., bf. **-i** NS, [på slagnät. **(?)-*hålle aturhalde** F; **atårrhalldä** AG; **atarhallde** VB n., [möjl. blott bf. av **aturhald**], jern på tisteln mot bringtampsringarne (för hästar) F, VB; (= **silahäl**, se **sel-häl**) [på plog, se d. o.] AG; fängsel på kreatur S. **-hälle aturhällde** S, [återhållsamhet]. "När lort kommer till välde, har det aldrig återhällde" VY. **-*kekt aterkaiktur** fS; CS; **aterkajt** MB; **atårrkait** L; f. o. n. **aturkaikt** F, liggande vidöppen på rygg fS; CS; vidöppen L; bakvänd MB; liggande på rygg och för lågt under hufvudet fCS; (adv.) på rygg F. **Ha ser aturkaikt äut ei augu** (ser kärlekslysten ut, eller egentl. såsom hon gerna ville ligga **aturkajkt**, d. v. s. på ryggen. **-*kekten ater-, atarkaitenn** VB, mycket baklutad, om en människa, som går styfnackig, med nacken lutad bakåt; som sätter magen ut. **-*kevt aterkiepter** Wallin; **aturkeiftur** F; **aturkaiptur** BU; flCS; **atarkaiptur** lCS, man som går rät upp och sätter bröstet ut Wallin; vidöppen liggande F, BU; (= **väi-ypän**) lCS; på ryggen liggande flCS. **-*stjäken atarstjaken** GA; n. **atarstjake** L, vidöppen, på rygg liggande. **-stjäkig** *ǫtastjǫ́kur* lHG, bakåtlutande (alltför rak i ryggen), om folk.

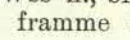

***åting ating** Ba; fS; CS; FL; RN; *ǫtiŋg* lK; GHHm m., pl. **atingar** F; *ǫtiŋgar* fHG, kalas, gästabud S; kalas som hålles vid t. ex. höslåtter el. vid ett ladugårdstaks täckande med halm el. ag CS; taktäckning lK; slätt mark [?!] Ba; kalas GHHm; arbetsgille fHG. Vid de flesta af bondens större och betydligare förrättningar brukar han här på Gotland alltid anlita sina grannars hjelp, såsom då han slår höet af sina ängar, hvilket kallas "slätt-**ating**", då de bärga fodret på dyarne, dy-**ating**, och . . hus-**ating**, då man skall bygga opp sina ladugårdshus, hvilka skola täckas med ag. [Vid höslåttern] måste man lega folk (visserl. utan betalning), men man måste bestå **ating**, ett litet kalas, ell. åtm. god mat och godt dricka S. Vid all slags **ating** kringbjudes sist i måltiden på en tallrick spike-strömming för att bra kunna dricka FL. Allt arbete var lek under **ating** S. Surrgarda Helka (en bärgad bondhustru) . . höll tre **atingar** på höet och rågen F. SÅ 53, 56; SH 88. Jfr **hus-, pås-, slätt-, täck-** och **vämle-ating**. — **åtings-fisk atingsfisk** (F), RN m., fisk till **ating**.

åtminstone atminsti L; *atmínstu* allm. HG.

åtra atra F; **-ä** S, åtra sig, ändra sinnelag F. **Aträ sig**, ändra sig, åtra sig S.

åtta rkn. **ata** Tft; Sahl; Bröll.-d. 1726; Wallin; **ate** PS; S; GA; **atä** Bröll.-d. 1738 b; CS; VBKn; **hatä** FIKn; **atta** fS; CS; **attä** CS; **åtä** flCS; *âta* fN 335; *àta* fHG; *ȧta* flHG; *ȧta* (fåldr.) LÄ, SY, ÖJHG; GBJ; *ǫta* LÄ, HU, GG, HMHG; ABNC;

LK; *ǫəta* EKWss. Fg. atta (~ ata Runkal.). — **åtta-bet** ata-bet S, [i kortspel, se bet].

åtting attung FS; CS; BU; (FL) CS; RN; **atunng** SU; **ating** L; NS m., bf. **attungen** F: 1) 1/4 tunna för våta varor L; åtting RN, NS. 2) kagge FS; CS; drickskagge F; BU; SU; liten drickskagge (i form af en tunna) F; drickbytta af slik form FCS; kagge (med botten i bägge ändar) NS. **Attungen jer lakur** [läck] F.

åttio åttiti FCS; **åtti** RN, *áti* LHG; *ati* EKWss. **Åtti ar — barnaspott** (se **år**) RN. Fg. atitighi. (Runkal.)

åttionde ått-täiundi FCS; *atáiṇda* EKWss.

åttonde attundi, -ä (f. -du, n -da) FCS; atennde, atändes S; **åtundi** FLCS; *ątnda* FK; *ątnda*, *ǫətnda* EKWss. **Pa atändes dagen**, på 8:de dagen S. *var ątndas dąg* FHG; *var ątndas dąg* L, VBHG, var 8:e dag. Fg. atundi, attundi (Runkal.); ack. attunda G. L. — **åttonde-del** *ątndáil* L, VBHG m., åttondels hemman.

(?) ***åvla** åvla FS; CS; -ä CS; MB, odla (jord).

***åvling** åvling CS m. [?], odling

Ä.

***ä** s. (tacka), se **e**.

äckla äcklä CS.

äfsing äffsing F; VBCS; **äppsing** FCS; m, CS; pl. **epsinger** Sahl; **äffsingar** F; VB; CS; **äppsinger** FS; CS; AG; VB; **-ärr** AG; L; **näppsingar** FS; CS; *ǫpsiṇggar* GGHG (pl. f. S), öfverblifne trådor, afskurne vid en väfs upränning Sahl; efsinger S; CS; trådändar, egtl. sådana som klippas af vid uppränningen i en väf, och som ej kunnat uppväfvas utan begagnas som tråd S.

äga s. **aiga** VI; *aiga* f., bf. *-u* EKWss; pl. **aigurr** F; *aigar* GHHm; GAHG; EKWss, ega, jordstycke. Fg. dat. aighu, pl. aighur.

äga v. **aiga** Tft; FS; CS; **-ä** CS; **ågä** CS; *âiga* FN 361; *aiga* LK; EKWss; *aiga* ABNC; pres. **aigur** FS; CS; **-ar** FCS; **ågar** S; *aigar* LK; impf. **atte** Tft; **aigde** Tft; F; **-i** FCS; **-ä** CS; **ajgäde** ÖJKn; **ågdä** CS; AG; **og** VS; *aigda* ABNC; *aigada* EKWss; sup. **aigt** FCS; *aiga* ABNC; pres. part. **aigenes** F; RN; NS; **-änes** S; CS; VB [i spec. bet., se följ. ord], ega. **Den sum aigur** [panten] **skall bekänna** F. **Han aigur mang barn, häus, russ etc.** F. **Aigar grund**, "eger grund", är sant FH. *da kan nuk aiga grund*, det kan nog vara sant FHG. **Det ågar grund**, eger grund, är sanning S. **Han aigde tva stäutar** F. **Han ågdä aldrig a kräutå**, aldrig en bit, smula AG. **Aiga bäi**, taga vid, komma nära, åt; anlita FCS; hålla efter, hårdt ansätta, strida med F. **Ingen aigur bäi hä**, ingen bryr sig om det; **hadde ja inti aigt bäi hä, så haddi dä vari bätur** FCS. **Aiga äftar** [ättar], se efter EH. **Aiga um** F; **aigä um** CS, råda om CS. Fg. aiga; pres. a; pl. aighu; impf. atti (Runst); ptc. pres. aigandi.

ägandes aigenes(s) F; RN; NS; **-änes** S; CS; VB; *aignas* GHHm;

GBJ; *àıgnas* BRHG, (husets) egen S; egna, eget folk Hm; (mots. **lajgänes**) CS. **Aigeness u laigeness** F. *bada draggar u aignas* GHHm. *àıgnas u làıgnas*, gårdens eget folk och legfolk BRHG. Storbonde . . har 3, 4 el. 5 tjänare (**lajgänes**) i sitt bröd utom **ajgänes** S. **Jaulgavor . . till aigenes å laigenes** RN. **Vågaren** [se d. o.] bör vara **aigänes**, (husets egen), hvilkens föräldrar äro hederlige bondfolk och icke **lajgänes** (legd, tjänare) S. *blai aignas*, bli ingift (*han blai aignas bi katluns*) GBJ; bli "sin egen", bli husbonde, resp. husmor BRHG.

ägare ajgarä CS; -e VB; *âıgarı* FN 361; *aigara* m., bf. *aigan* LK; pl. *àıgrar* ABNC; HETg. **Ajgarä um**, egare till CS.

ägers-man aigarsmann FS, CS; **ajgersman** CS m., egare, innehafvare af.

ägg ägg S; CS; **hägg** ÖG; BS; VB n., bf. **-i** F; *aga* LK; pl. **ägg** S; CS; bf. **äggen** F; **äggi** EK; *agı* LK; dat. **äggumä** LCS. **A tyllt pannakakur u ann hall steig ägg gär pillasteiva** FCS. **Laita ägg**, plocka (sjöfågelägg) F; (EK, HH, ÖJ). Om våren plägade ungdomen **laita ägg**, som änder och **bläckor** (vipor) värpt i myrarna, och i synnerhet **svörtägg** . . ÖJ. Jfr **all(e)-, and-, mav(e)-, skär(e)-** och **örn-ägg**. — **ägg-blomma äggeblomå** SU f. (nyare än **äggeraudå**), äggula. Jfr **ägg-plomma**. **-*bons äggabånns** F m., ett stort ägg. **-holme äggahållme** F m., holme, som man får ägg på. **-krabbe äggkrabbe** GA m., träägg. **-moge** m. bf. **äggmoen** EK, ägghögen. **-olja ägg-ålja** F, se **äggsmirsel**. **-*plomma äggplomå** L; **äggäplomå** HM; **-ä** CS f.: 1) äggula L; HM; CS. 2) en sorts stora gula plommon CS. **-*plomme äggeplome** BU; **-ä** S; CS; (VB) m., äggblomma, -gula. **-*röd äggäraud** SU CS m., äggula. **-*röda äggeraudå** HM; SU f., äggula. **-röde äggeraudä** S; CS; (F, L, VB); **äggraude** L m., äggula. **-*rödma äggaraudma** F; **äggerau'me** BU, m. BU; f. [!?] F, äggula. **-sjuk äggsjauk** CS; *àgsâuk* BRHG, liggsjuk, om hönor; ifrig, som ändtligen vill ha något CS; HG. **-skal äggskal** FCS f., bf. *agskalı* LK; pl. **äggaskalaner** FCS. **-*smirsel (-*smyrsel) äggsmissel** S; CS; **-smyssel** L; RN; (NS); SU; **äggesmyssel** HM, m. CS; L; RN; HM; SU; f. S, äggröra S; CS; L; RN; HM; äggolja, som göres, då några äggulor stekas i en pannkakspanna; brukas vid benbrott; svulster och slag (är således ingen mat och ej äggröra) SU; = **äggålja** F. **-*smyrsla äggsmysslä** FHCS f., äggröra. **-*vitma ägga-hväitma** F f. [?], äggehvita.

ägga V. **ägga** F; RN, värpa ägg. Många andra fåglar . . **ägga** på Gotland RN. Fogeln **äggar**, värper ägg F. **Årmen äggar**, bildar ägg uti sig F.

äggas äggas FS; CS: 1) värpa S. 2) när äggen växer i fågeln, innan hon värpt S; växa äggämnen i, hos: **årmen, fäulen äggas** om våren FCS.

äggning äggning VB, äggplockning, -plundring.

ägna V. **ägnä** CS, egna.

***äk äk** CS, smuts, orenlighet.

***äka** V.[1] **äka** FS; CS; VB; **-ä** S; CS; impf. **äka** F, göra sitt tarf, göra på sig, orena sig (om små barn): **sårrken äka pa si** FS; CS; göra sitt tarf (om hundar) CS.

äka** V.[2] (eka**) **äka** FS; CS; **-ä** S; *ęka* ABNC; pres. **äkar** ÖG, (VB);

ą̊ɨkar GH, NRHG; impf. *ą̊kta*, sup. *ą̊ka* ABNC, gräla ständigt om något FS; CS; tjata GH, NRHG; ABNC. *dɨ stą̊r u ą̊ɨka mǫ̊ut sɨ* (om advokater) NRHG. **Äka pa**, gräla på FCS. **Äkä pa en** S. Se äv. **eka** v.[2]

***äkig** äkig, **-ugur** CS, klibbig, nedsmutsande.

***äksam** **äksam** ÖG, (VB), knarrig, vresig, som **äkar** öfver allting.

äkta **äkta** GA, ta till hustru.

äldre, se **gammal.**

***älle,** se **ale.**

***älme** **ällme** F; *àlmɨ* GHHG; **-a** ABNC, m. NC: 1) almträ, -virke HG; NC; (adj. av alm) S. 2) koll. = almar, alm NC. Jfr **alm.**

älska **älskä** RN; **älskä** CS; pres. part. **älsknes**; perf. part. **älsken,** se d. o. — **älske-blomma** **älskeblämmä** S, (FO) prästkrage. **-gräs** **älskä-gras** GA, sättas upp i taket midsommarsafton (för en piga och dräng) till hösten, då de böja sig efter sig eller ifrån sig (om äktenskap). Jfr **dunder-lök.**

älskandes **älsknes** CS, som älskas: **älsknäs baitar** [beten]; **grasä jär älsknes för lambi.**

älsken **älsken** Sahl; S; CS; FCS; **ällsken** BU; *àlskan* BRHG; f. **älski** Bröll.-d. 1738 a; **ällski** BU; n. **älsket**[!] BU; (EK); pl. **älsknä** CS, älskande FS; CS; (om djur) CS; mer än tam, som killingar, lamungar m. fl., när de löpa efter folket och gerna wistas hos menniskor Sahl; älskvärd, som älskar, hyggar sig till menniskor CS; förtjust (i) HG; smaklig, behaglig (älskad) BU. **Grasä jär ä. för lambi;** lammen äro **älsknä** i det gräset; **ä[lsknä] baitar** [beten] S. **Lambi jär älsknä äi issä grasä, grasä jär älskä för lambi** (S), CS. Detta . . gräs . . kraftigt och **älsket** (smakligt) (EK). **Älsken (av),** älskande; **lamben järu älsken av hitta grasi** FCS. *ɨa trǫ̊ur ha æ int myk̦ àlskan æɨ dum,* jag tror hon (mjölkerskan) är inte mycket förtjust i dem (korna) BRHG. [Bruden] **jär älski, waker, reik** Bröll.-d. 1738 a. **Ja, hä jär visst u sant, ban-älski har ha varä** [har varit förtjust i barn] Bröll.-d. 1738 b.

älv-*strek **älfva-, älfta-strik** F; **ellfstrik** RM n., elfvaspel (näcken) F; trollmusik, efter hvilken dansen ej slutar förrän strängarna skäras af violen RM. **Hageböiar** [bonde vid Hageby i EH] kunde spela **elfvastriket,** som **de sma undar jårdi** spela AG. Rasmus Botvalde i Ardre spelade **elvåstriket (di smas undar jårdi** musik) i skogen, när han en gång gick hem från en lekstuga, då **di sma** (elfvorna) togo till att dansa omkring honom. Men emedan han visste sluta spelet innan de fått ringen ihop omkring honom, vardt han frälst AG.

ämbar **ämber** Neog; FLCS; **-ar** BU; **ämbr** L n., bf. **ämbrä** Neog; **ämbri** FLCS, ämbar; brukades fordom (liksom ännu på Fårö), nu **spann** n., ämbar FLCS; (brukas ännu i Lau) L. Jfr **vatten-ämbar.**

ämbare **äm(m)bre** F; L; RN; NS; **-i** F; **ämmre** NS; **ämmä**[!] FLCS; **ämbarä** SUKn n., ämbare S; mjölkspann NS; wattenspann Kn. Jfr **vatten-ämbare.**

ämbets-folk **ämbetsfållk** F; GA, alla vid bröllopet tjenande såsom **skaffare, ungemansdrängar** m. m. Jfr **Bartolomeimässa.**

(?)ä-men 1) (***ima**) adv. **imä** Neog, Sahl, Ba, PS; **eime** Tft; S; BU; **äimä** CS; sup. **imeste** PS; **äimästä** CS; **eimeste** BU, qvantum, så mycket Sahl; så mycket man

förmår Ba; det allra mesta, ifrigaste, i högsta grad CS. **Jag rende ime jag kunde** Neog. Jag slog **imä** jag orkade Neog. Jag geck **dä imä jag kunde** Sahl. **Imä, det imeste** han kunde, allt hvad PS. **Eime (han årker)**, så mycket (han förmår) Tft. **Eime, det eimeste**, så mycket, det mesta BU. Han sprang **dä äimästä han orkä**, det mesta han förmådde CS. Med det samma tog kvarnhjulet till att löpa "med imaste fart" SA. 2) (***imen**) *æi̯mən* LK (ms.). *sa æi̯mən han kunde*, så mycket han kunde L. *ia arbęta so æimantąkan*, så mycket i min makt står VBWss; [eftersom, emedan?]: **Wa wit däu mä mi glammä, e men däu kummen jäst, u vait aj sitä haimä** Samtahl. 1771. Jfr fg. e men, så länge som.

ämna ämnä (L); RN; **ämblä** [!] HM Kn, ämna Kn. **Ämnä till**, skaffa till förråd af något (till don), hugga till, grofarbeta, tillyxa RN.

ämne ämne Neog; F; BU; **ämmni** FCS. *âmnɨ* FN 300 n., materia, tilwärke, ther af allhanda kan giöras; item: råd, wilkor, lägenhet Neog; ämne som skall göras något af FCS; ämneträ F; märke efter, tecken till: "ämne till en kyrka", att der varit en kyrka BU. Fg. dat. pl. emnum. — Jfr **nödjeämne**. (?) **ämn-*byle**, se **an-byle**. — **ämne(s)-skog ämnesskog** L; RN; **ämn'skog** GA; AG m., ämnesvirke; sådant till båtar och stranddont höggs på all mark och ansågs ej för tjufveri. **-stycke ämnestycke** L n., virke till don. **-trä ämnitre** FCS; **ämntrè** NS; *amntrai* EKWss n., ämnesvirke, -trä.

än konj. **än** F; RN; *an* allm. **Främmandi talar aldri anna än halva mainingar** (ord) F. [Man skulle] icke **sla naugare** [närmare] **än till ankålls** RN. Fg. þen, en.

änd s. blott i uttr. som: **på änd**, [på ända]; (RN); **yvar änd** RN. *stą pą ánd*; *stål̥pą ánd*, stå, ställa på ända BRHG. Kuten . . störtar . . **änd yfvar änd** under vattnet RN.

ända v. pres. **ändar** Wallin, [slutar]. **Nå ändar ja årki [-u], ty nå är det qwäll** Wallin (i visa).

ände ändi FCS m., bf. **ändan** F CS; *ándn̥* allm. HG, ände, slut FCS; "ryggslut" HG. **Snåla ändan**, der kvinfolken sitta för sig vid **ating** FCS. [Nedersta änden av **langbårdi**, den långa sidoborden vid bröllop, kallas] **snåle änden** S. Jfr **ars-, axel-, röd-** och **sned-ände**. — **änd-bodd ändabodd, -bådd** FS; CS m., bf. **-en**, skildnad (el. smal förening) med vamben **[vambi]**; bottenkorf S; blindtarm FCS; del af nötmagen CS. **-garn ännd̥gan** S n., bf. **ändganä** AG; CS; det sista, sämsta garnet i **varpu**. Se bild å s. 182. **-*halle ändahalle** F, [sänksten], en på hvar ände af garn och nät. **-lina ändläinå** f., bf. **-u** AG, det sista **sankä** i **varpå**. Se bild s. 182. **-lös** f. **ändlaus** S. **Ändlaus lykkå**, bomärke vid Ånge i VI och Painare i LE [se **lycka**, s.]. **-ved ännd̥vid** LI m., ved som lägges utom tjärveden i **såidä**. **-vända ändvända** L; **-ä** CS; *ą̀nvánda* BNHG, omvända, så att den ena ändan intar den andras rum CS; (t. ex. en gammal kjortel), så att det som var uppe i stället kommer neråt L. Ändvänder man eldsbranden i spisen, så skall kalfven ändavända sig i koen och dö i födseln.

ända adv. **ändä** L; *ándu* BR, NR HG, ända (upp, till, ner, fram etc.). **Hann hjägg af rumpätangän ändä**

upp i njausen (el. **snausän**) [i roten] L. *han glaid ȧndu aut ɨ móɨrɨ*, han for ända ut i myren; *drą ȧndu iɳ ɨ . .*, drag ända in i . . BRHG. *ȧndu néɨr*, ända ner NRHG.

ändra v. *ȧndra* allm. HG; perf. part. n. *ȧndra sɨ* ÖG. *da blaɨr ɨnt ȧndra sɨ deɨ ɨnt aɨ*, det blir inte ändrat, det inte (ej) ÖGHG.

ändå (***ändo**) adv. **ända** FS; CS; **ändå** RN; *and(u)*, *and(a)* BRHG: 1) ändock, dock, likväl HG. **Do mast väl ända vita, va do gärst, vätta,** du må väl ändå veta vad du gör [vet jag] F. **Läite håir jag u läite ser jag, men jag håir ända luppu pissa äi sängi** FCS. **Vör rikkta us** [reda oss] **ända läika väl** FCS. **Dä sjärrgar ännda,** [det drar sig fram] FCS. **Dä hade ändå runnit genom tapp,** [var] bättre än vatten [om dåligt dricka] RN. *da va ȧndu sa mỳk sam są, ɨou*, det var ändock så mycket som så (ändå något); *da va ȧndu nȧga* el. *ȧndɲnȧga* BR HG; *ȧndɲnȧga* VBHG, ändå något. *um dɨ ȧndɲstuḳad rỳg*, även om de vältade råg LHG. 2) pleonastiskt, vid inskjutande av en parentes, ett tillägg rörande den person etc., som man just talar om. *da va ȧndu han sam* (gjorde det el. det). *han ga ȧndɲ tỳsk dȧlɲfo at kathuda*, han gav (vid det tillfället) en tysk daler för ett katthuvud ANHG. — Fg. en þau, likväl.

äng s. förekommer blott i ortn. Eljes anv. följ.

änge änge, -ä S; CS; F; (GA, L); VB; **ängi** FCS; *ȧŋga* allm. HG; AB NC; EKWss; *ȧŋgɨ* LÄ, HU, HÖ, KÄ HG n., bf. **ängi** FCS; **-e** F; pl. **ängi** FCS; *ȧŋgar* allm. HG; ABNC; bf. **ängen** FCS; *ȧŋgar* No., Mell. Gotl. HG, *aŋgɨ* L, VBHG; dat. **ängomä** FL, äng. **Täu ängi, bade ängen** FCS. **Stikka ätt änge** (fig.), börja slå en äng FS; CS. **Hitta ängi järr täu mannaslet** FCS. **Hjär järr a stygg slet äi hitta ängi** FCS. Fg. (ack.) engi, pl. dat. engium. — **äng(e)s-björk ängsbärk** (VS) f., "ängsbjörk", Betula verrucosa; i ängar och på lerjord, ger hårdare ved och segare, starkare virke; kallas **masbjörk** (se d. o.) **-mark** f. bf. **ängsmarki** RN. **-mellan ängesmilla** FS; CS, adv., mellan ängarne. **-nejlik(a) ängsnälk** CS f., Dianthus deltoides. **-*skäda ängsskädå** L; **-ä** LI; **änge-skärda** S, f. L; n. LI, färggräs, ängsskära, Serratula tinctoria. **-skär ängiskär** FCS n., Serratula tinctoria. Jfr **ängel-skär. -skära ängäskärä** CS f., Serratula tinctoria. **-syra ängssyra** VG, ribbades, grönt, (till nödbröd). **-ull ängsull** CS f., ängsull, harull, Eriophorum latifolium.

ängel-skär ängelskär F, blå blomma med tättsittande klockor, hvars örtblad färga grönt, Campanula glomerata. Jfr (det trol. identiska) **äng(e)s-skär.**

ängel(s)torn ängells-, ängelsttårn F; **ängelstånn** BU; **ängeltånn** AG; L; **-torn** S; CS, (VB); *aŋaltaŋ* ABNC; *aŋls-toŋ* GHHm, m. F; CS; Hm, n. F; NC, neglantyr-ros, luktörne, Rosa rubiginosa S; CS. Jfr **lukten-torn. -törne ängelst-törne** F, neglantyr.

***ängsel** s.[1] **ängsl** L m., träpligg att lägga i "svepet" af ett för stort, vidt tunnband: "lägga i en **ängsl**".

***ängsel** s.[2] *ȧŋsl* m., bf. *ȧŋsln* GGHG; f. bf. *ȧŋslɨ* NRHG, ångest, ängslan. *næ dan dæɨ ȧŋsln kúmar* BRHG.

ängslas ängsläs CS.

änka enka S; *ąŋkə*, *-ə* allm. HG; pl. **änkor** S. **"Har päuken satt mi äut för änkor!"** utropade Grinsen i Vallstena [till några änkor i Visby, som ville köpa ved av honom] S. Fg. enkia. — **änklek änkälajk** CS; **änkulaik** FCS m., bf. **änkolaiken** F; "sista paret ut" (= "lång enkelek") S. Rund enkelek; *rùnt ànklą́ikan*, då man står i ring, en är utanför och slår en annan, varefter de springa ikapp till luckan i ringen etc. BRHG. Jfr **dridden. -man änkeman** S; CS; *ąŋkmą́n* BRHG m., pl. **änkemänner** GA, änkling. *han blaɨ ąŋkman, haɲ*, han blev änkling BRHG. **-manssorg enkemanssorg** S, (fig.) stöt, slag på armbågen (som strax gör mycket ondt, men snart går öfver). **-nöt änkenyt** S, (el. **ko**), en enda nöt. Jfr **ök.**

änkling änklingor Bröll.-d. 1724.

(?) äntlig-med-ens ändtligmains Tft; **äntli mains** Sahl, utique Tft; endtel. med ens Sahl.

äntra äntra Sahl; VS, täfla, dras om något, t. ex. klifva i masten. **Äntra pa stang,** lek (VS). [Ordet knappast dialektalt.]

äpple äpplä FCS; *àplɨ* FL, LÄ, HL, HU; *-ə* LÄ, GG, ÖG, AR, ÖJ, VB HG; *àpəl* SY, HU, HÖ, NO, NSHG; ABNC; HE, HBTg; EKWss n., bf. *àplə* allm., pl. **äpplar** CS; *ąpəl* LK; *àplar* LÄ, SYHG; ABNC; HE, HBTg; EKWss; bf. **äpplän** FCS; *àplɨ* HBTg; *-ɨ* LK; bf. = obf. BRHG etc. — **äpple-*bons äpplebåns** VB, stort äpple. **-mås äpplemås** S n., just då man äter, smörjer sig med goda äpplen. **-*rade äppelrade** S, (F, L, VB); **-ä** CS; *ąpəlrądə* BRHG; ABNC; m. S; HG; NC; f. [?] CS, kärnhuset och det innersta af ett äpple sedan det är afätet CS.

ära s. **era,** -o Tft; **ära** f., bf. **-u** EK, ära, gloria.

ära v. **era** Neog; FS, CS; impf. **èra'** F; perf. part. m. **erdor** Bröll.-d. 1724, ära, visa vördnad S. **Han leirer, lifwer wäl, därfyrä bleir han erdor** Bröll.-d. 1724. — **äre-kväde Äre-qväde** Sp, Äre Sång. **-skott äreskout** L n., hedersskott under brudfärd.

ärende arun(n)de (— ⌣ ⌣) F; RN; NS; **-i** FCS; **ärúnndä** FCS; **arende** BU; L; SU; **ärendä** CS; *ą̀rundɨ* FN 336; gen. **ar'näs** S; *ą̀nəs* LHG, m.[?] FCS, n. F—SU; pl. **ärendar** CS. **Lang sum itt ärendä,** mycket lång CS. **Främma ärendar,** gå, uträtta ärenden S. **Jag gikk häit äi ainkum arundi,** enkom, endast för detta FCS. **Ajnkum arnäs** S; *ą̀ɨkum ą̀nəs* LHG, i det ärendet endast. Jfr **slink-** och **snussel-ärende.**

***ärga** s. *èrgə* L, VB, *-ə* GGHG f. vrede. *mə èrgə*, i vredesmod LHG. *də skɛ̣id ɨ èrgə*, det skedde i vredesmod.

ärga v. **ärga** Neog; L. soc.; Ba; Sahl; (F, RN, VB); **-ä** S; CS, (L, VB); **ärrga,** impf. **ärga'** FCS; pass. inf. *ærgəs* ÖJHG, reta Neog; L. soc.; Sahl; Ba; S; förarga L. soc.; S; FCS; uppegga Sahl; CS; upphetsa till vrede CS. **Ärga mig intet** Neog. **Ärg mij intet,** ret mig intet L. soc. **Ärga upp,** göra arg FCS. **Ärgä upp någon,** reta upp någon S. *də ska èrgəs úp fyst* (om hundar) ÖJHG.

***ärgel ärgel** CS; *ærgul* FHG m., ärg. Jfr **ungel.**

***ärglas ärgles** CS, ärga.

***ärglig ärglug** CS, ärgig.

***ärgra ärgrä** CS, häftigt reta.

äril (*ärle) ärel, ärild CS; **ärlä** S; CS; **ärla** Sahl; **ärli** FS; CS; **ärldi** F; **-e** BU; **-ä** S; FCS; **härla** HH; *ą̀rla*

fHG; *ærəl* heTg; ack. **ärla** fCS m., bf. **ärlden, -än** fS; CS; *ærlan* fHG; *ærlŋ* heTg; *ærlan* lHG, äril i bakugnen Sahl; spishäll, äril CS; ugnsäril bu; hh; ugnsbotten lHG; torkbotten i "bastu" fHG; äril i ugn och **såidi** fCS; botten i en tjärmila f; äril i *soɨde* heTg. **Gära nöian ärla** fCS. Jfr **söds-** och **ugns-äril.** — **ärle-skid** ärlaskeid f n., [vid **såide**, = **bräunstang**, se **brun-stång**].

***ärja** ära Neog; **ähra, ahra** L. soc.; **arja** [!] Ba; **ärrjä** lCS, plöja.

***ärka** ärka Neog; **ärrka** fCS; **-ä** hl; *ærka* fHG, är thet samma som Eka, quod vide Neog; gräla på fCS; gnata, gnälla fHG. **Ärrka pa** fCS; **ärrkä pa** hl, träta, gnata på, targa, sarga. Jfr **äka.**

***ärkig ärrkagur** fCS, gnatig.

ärm ärrm fS; CS; l; m. fS; CS; f., bf. **-i** fS; CS; pl. **-ar** f, ärm, rockärm; skjort-, **tråiärrm.** — **ärmkläde ärmkläde** Sahl, näsduk.

***ärme ärme** f n., ärm.

ärna ärnä CS; *ærna* br, vbHG; *ærna* lHG, ärna, ämna. *ɨa had ærna ga dæɨt*, jag hade tänkt gå dit brHG.

ärr ärr f, lCS; hm; *ær* fN 333; *ar* ekWss, m. lCS; hm, bf. **-en** hm; n. fCS; Wss; pl. **ärr** fCS. **Jag har fäira stygg ärr** fCS. Fg. er.

ärt ärrt fCS; *ært* läHG; *art* ek, ns, vbWss f., bf. *ærtə* fl, läHG; *artɨ* ekWss; pl. **ärrtar** fCS. Jfr **moss-ärt.** — **ärt-back** m. bf. **ärtabasken,** [ärtskålen]. **Nå bläir hä annan rulliance äi ärtabakken!** f. **-bälg ärtbälg** CS; **ärrtböllg** ag, (ns); *ærtbálg* br, btHG; *ærtbślg* öj, hm, suHG m., bf. **-en** ag, ärtbalja, -skida. **-halm ärthalm** S. **Halda ihop som ärthalm,** "att hålla ihop som ärthalm" (säges om dem som äro mycket eniga) S. *da haga ihóup sam ærthalm* (om ngt som är hoptrasslat el. sammanhängande) brHG.

(?)***ärta ärta** S [i uttr.] "Han (hon) springer som en **ärta**", springer lätt och fort såsom [en] årthona. [Är väl missuppf. för **artå**, se **årta**].

***ärva** *ærva* allm. HG.

ärving *ærvigg* fN 332. Jfr fg. erfingi. Se **arvinge** och **grundärving.**

äska s. **äs(s)ka** fS; CS; fl; **-å** l; vb; hm; **-ä** S; *åska* fN 316; f., bf. **-u** fl, liten ask, dosa fS; CS; vb, (av papp) fCS; ask, smörask hm; ask, låda fl. Jfr **ask** s.[2] samt **flat-** och **buk-äska.**

äska pres. **äskar** vb. **Jag äskar inte,** jag vill inte hafva det vb.

äske s.[1] **ässki** (f)CS; **-ä** CS n., dosa, ask.

äske s.[2] **äske** fCS; *aska* abNC; ekWss n., af ask fCS; askträ, -virke NC; Wss; koll. = ask, askar NC. Se f. ö. **aske** s.

***äskel,** se **buk-äskel.**

***äsla äslä** S; CS; bo; (f); vb; öj; *ąslə* abNC; gaHG; impf. *ąslad* ga HG, arbeta, bråka etc. öj; tungt arbeta, med svårighet, pust och stånk komma, orka med vb; knoga, arbeta NC; streta, ävla HG; gå och pussla bo; pyssla: **ga u äslä** CS. *dɨ ąslad u ąrbęɨtad sat* . ., de stretade och arbetade så att . . gaHG.

***äslig** n. **äslutt** vb, (om väder), tungt, regnigt, ruskigt.

***äspe äspä** CS; *ąspə* fl, läHG; abNC, m. NC; (?) HG, n. CS, aspvirke, kvistar, grenar CS; aspträ, virke; koll. = asp, aspar NC; HG. Se f. ö. **aspe.**

äsping äsping S; (vb) n., liten giftig orm; kopparorm.

ässja esu AG; **-å** (VB)CS; **esa, äisa** FCS; **äisä** CS; *ȧsja* FN 317; *ȧi̯sa* ANHG; *ė̇i̯sa* ABNC; HETg; *ȧsa* EKWss f., bf. *ė̇i̯su* AN, ÖG, AR, BS, RNHG; *ȧsu* NS, SUHG; *ė̇su* ÖJHG.

***ät jèt** S n. (ätning), bett, sting (af en loppa, lus).

***äta.** s. ätä Ba; **jeta, jita** FCS; **jitä** S; CS; **jetå** L f., mat till boskap Ba; äta, foder etc. FCS; mat, föda S; L. Jfr **höns-, natt-** och **svin-äta.**

äta v. jäta Neog, PS; **-ä** ÖJ, VB Kn; **jeitä** RN Lm III. 2, 21; **jèta** F; BU; **jeta** FL, SUCS; **jita** Hilf.; FS; CS; BU; **-ä** Bröll.-d. 1771; Ba; S; CS; (RU); NO; GA; VA, HG Lm III. 2, 24; *jȩi̯ta* FN 349; *i̯ė̇i̯ta* F HG; *i̯ė̇i̯ta* EH, GA, L, NR, HMHG; *jȩi̯ta* ABNC; *i̯ȩta* NS, SUHG; *i̯ȩta* EK Wss; *i̯ai̯ta* GH, GG, AN, AR, LYHG; *i̯œi̯ta* GH, AN, NO, ÖGHG; *i̯i̯ta* HL, FL. EHHG; *jȳta* ABNC; *i̯ta* BÄ, HÖHG; pres. **jitur** FCS; **-ar** FO; RN; S; CS; **jetur** FL, SUCS; pl. **jita** LÄ; impf. **at** FS; CS; FLCS; VBKn; **jat**[!] VB Kn; *ȧt* FHG; *ȧt, i̯ȩtade* EKWss; *i̯ė̇i̯tad* LHG; pl. **atu** F, FLCS; sup. **jèti** I 100: 18; F, FLCS; **-ä** ÖJKn; **jiti** FCS; **-ä** S; CS; F, VB; *jȩta* LK; sup. = inf. ABNC; EKWss; perf. part. **jiten** CS; **-jiten** BU; GA; **-jeten** F; **-in** FLCS; n. **-jiti** BU; imperat. **jit** AN; pass. inf. **jitas**, pres. **jets, jits** FCS; **jites** RN; impf. **ats**, sup. **jitis** FCS. **Raust till jäta,** frisk att äta Neog. *han i̯a ráuska tɪ i̯ė̇i̯ta* LHG. **Taidragur** [trög] **till jita** F CS. **Att jita rogur** [rovor] **o. ga äj Åinur** (skogen för att arbeta), **däugar inti, men att jita rogur u ga äi säng** (att sofva) kan något duga (ty rofvor är klen mat; ordspr. om Bunge-bor) F. **Jita sitt aige** (eget = skit) **mot sol** ([om] en snålhund) F. **Jita spikestrunk** [rå rova] FCS. **Jitä läsar** [vecken] **äut,** äta alltför mycket S. **Jitä täu sugell mot si** [se **sovel**] HM. **Vitt däu liggä pa, skall ja jitä di!** [sade drängen om ärten] GA. **Hart däu jitä färskt kalvkyt?** (se **kalvkött**) S. **Däu harrt jitä skäruägg,** säges om en som är skvalleraktig F. **När ja jitar smyr å bröd, så jitar ja** (tillräckligt godt), [etc., se **sovel**] RN. **Påisa bani | ga äi Reisur | jita äi si | stampa bäi si | taka mä | si tappa burt** LÄ. **Va jär de sum kokes mäst u jites minst** (gåta: **gröitskaidi**) RN. — **Ätä pa,** sarga, gräla CS. **Han jetur pa mi,** grälar på mig SUCS. — **Jita sig äi halsen,** få något (mat) att fastna i halsen: **han at sig äi halsen** FCS. **Jitä si sjålgsen,** föräta sig så att . . [man] stårknar NO. — "Äta sig" S; **jitä si** CS, bulna, göra sig ondt (om sår). Fg. ptc. n. ietit. — Jfr **grov-** och **trög-äten.** — **ät-balk jètaballk** FS; CS; **jetäbalk** FLCS, frambräde i en hökrubba; på golfvet stående bräde, som stänger **krybba'** (för nötkräk).

ätlig ätlen(n) FS; CS; f. **-li,** n. **-litt** FCS, som kan ätas.

(?) **ätt** m. bf. **aitenn,** släkt. Af **gambla aitenn,** af gammal släkt F. Jfr dock fg. et f., gen. etar.

ättika *ȧti̯ka* LK; *ȧti̯ka* GGHG; *ȧti̯ka* EKWss f.

(?) ***äve** Åwj Sp, särck el:r under-Kiortel.

***ävento** ävento F; **äffento** CS; F; KB; RN; **effento** BU, adv., sällan, sällsynt; svårighet el. svårt: **dä jär ävento u fa fisk näu [nå]** F; på måfå, på en höft BU; jemt och nätt, med knapp nöd, osäkert F; knappt, nätt och jemt RN; nära på CS; (interj. indignationis): dä var då fan! det var då märkvärdigt

o. dyl. KB. **Dä är effento mä det,** ovisst, lyckas el. lyckas icke BU. Lty. evento.

äventyr äfwentyr Neog; *àvantóɨr* FHG n., lustig saga . . är och faslighet, discrimen . . Neog; bedrift FHG.

ävja ävjo F; **ävja** FCS; **evå** VB; *âvjɑ* FN 317; *ȩ̀vjɑ* F, LHG; *ȩ̀vɨɑ* LÄ, BRHG; *ȩvɑ* VBBn; *ȩ̀vɨɑ* VBGn f., äfja (i träsk).

***ävjig ävjagur** FS; CS, jordig (fisk, till smaken).

ävla äfla Neog; **ävlä** CS; *ȩ̀vla* BRHG, arbeta öfwer sin förmåga, at swetten måste vt Neog; arbeta CS. Fg. efla.

Ö.

ö S. **åi** F; BU; EK; VB; *oɣ* EKWss f., bf. **åii** F; BU; *áɨɑ* FHG; *oɣɪ* EK Wss; ack. **åiena** F, ö, holme CS. **Pa åiena,** på Fårö F. **Åii jär oskällt,** Fårön är oskallad F. **Till åi,** till Carlsöar EK. Fg. oy. — **ö-byggare åibyggari** F, FLCS: **-e** S m., fåröbo; fåröbonde. **-*bygge åibyggi** FCS; **-e** S m., pl. **åibyggar** FS; CS; bf. **-anar, -aner, -enar** F, fåröbo. **-lamm åilamb** EK n., pl. bf. **-lambi,** får på Karlsöar. SF 344; SH 63; SÅ 106.

***öa** V. **åiä, öiä** EK, besöka öarne (Carlsöar) för att fiska.

öda S. **åidä** ARCS; **-e** S f., bf. **åidu** ARCS, ödekyrka, t. ex. **Bara åidu** ARCS. **Bara åide** S; *bâr ȧ̀ɨda* BRHG, Bara ödekyrka.

öda V. **åida** FS; CS; VS; EK; VB; **-ä** S; CS; LCS; EK; *oɣda* EKWss; pres. **(av-)åidur** F; impf. **åddi** FCS; **-e** F; **-ä** LCS; perf. part. **åddur** F CS; **-årr** F; **åiden** (se **öden**) öda ut, ödelägga; föröda, förstöra, förderfva S; föröda, förstöra (tobak, mat, kläder m. m.) EK; förstöra Wss. Perf. part. **åddur, -årr,** utödd, utplundrad F; (ödd) trött, förbi FCS. **Jag jär tråttur sum ann åddur mave!** (ordst.) F. **Åjda arm, ta pa armen,** trötta vs. **Åida ramn** [korp, se **ramn-gille**] VB. *oɣd fisk* (om sälen) EKWss. **Han skudde åidä kraká, men fikk bära a äikännbys** [ekorrbo] VB. **Åida lambi,** föröda fåren [om räv] EK. **Åida av** FS; CS; **avåida** S, utöda, utrota, förstöra, döda. **Avåidur allt,** förstörer allt F. [Fåröborna] **ådde** ut (förödde) 4 rospiggar [på Sandön] F. — **ödglugga åidägluggä** CS f., slöserska, förstörerska, benämning som tillägges en kvinna som förödar allting, liksom hon kastade det ut genom en glugg.

öde s.[1] **aude** L. soc.; Bröll.-d. 1738 a; **-ä** Neog; Bröll.-d. 1724; CS n., öde, fatum. **At namni järe lik, hä jär da wist a aude** Bröll.-d. 1738 a. **Hä war så audä,** thet war så förelagt Neog; [möjl. neutr. till fg. auþin, beskärd].

öde s.[2] **åide** F; GA; **-ä** CS; *ȧ̀ɨda* ABNC n., öde, olycka: **dä var hans åide** F; förödelse, förstöring af något GA. *da va(r) at ȧ̀ɨda,* jo det var en snygg historia (ung.) ABNC.

öde adj., se **öden.** — **öde-båt** m. pl. **åidebatar** F. Gamla **åidebatar,** som man hvälft uppe i skogen för fåren höst och vår F. **-fallen åidifallen** F, RUCS; **åidefallen** F; **åidfallen** MB; *ȧ̀ɨdfálɨn* BRHG, öde,

förfallen (hus, **täun, kledi**) FCS. *gàmalt u àidfálą* (om ett hus) BR HG. **-gård åidegard** S. **-hål åjdehul** GH n., öde hem, fattigt ställe. **-jord åidejård** MB, (L) f., oduglig jordmån och mark. **-kyrka åidekörka** S; *áidakòrka* ABNC f. **-rumpa åidirummpa** F f., förstörerska. [Snarast till **öda** V.] **-russ åideruss** BU n., gammal häst (värd att ödas, skinnas). **-sliten åidislitän** CS; pl. **åidislittna** F: som fort sliter kläder CS. 2) alldeles utslitna (kläder). **-verk åideverk** F n., något som är förfallet.

***öden** adj. **ojden** Ln; **åiden** S; CS, (F, VB); **-in** FCS; *aidn* LK; *àidn* BRHG; ABNC; f. *àidə* BRHG; ack. **åidna** F; n. **åidä** CS; pl. *aidnə* LK, uttröttad, kraftlös, oduglig till arbete Ln; medtagen, uttröttad, förstörd CS; sjuk, förstörd NC; skral K; HG; förbi, slut CS. **Batin jär åidin** FCS. **Gärdo henne åidna** FS; CS. **Åiden för pängar, vid** etc., utan pengar, ved etc. CS. **Dä jär åidä mä han,** det är förbi med honom CS.

***ödig,** se **av-ödig.**

öding** (ödung**) **auding** I 98: 14 a; Sahl; S; CS; GA; LS; CS; (ÖJ); HM; GBKn; **audung** Neog, PS; CS; GA; GB; NS; (ÖJ); GB, VBKn; S; SUS; CS; *àudrgg* GAHG m., bf. **audungen** GA, excrementum Sahl; dyngia Neog, PS; CS; gödsel L CS; HM, (alla slag) GA, (blott af nöt) L; (af får och getter endast) SU; fårgödsel NS; GB, VBKn; fårgödsel (i hus), som brytes upp ur fårstallet VB; fet jord under fähusgolfvet GA; lort, smuts GAHG. Jfr **lamm-** och **myr-öding.**

ödmjuk ydmiauk Neog; **åidmjauk** [!] CS; *òidmjáuk* GAHG.

***ödunga audungå** GA f., gödsel och jord under "tadgatan"; gödsel, som gräfves upp under fähus.

ödslig åidsli CS; n. *àidslit* BR HG, ödslig; kal (belägenhet): *da liga sa àidslit* (om en gård).

***öd-sliten ausliten** L; VB, en som sliter kläder fort; ödsliten, som snart sliter ut kläderna L. **Sårken jär ausliten** VB.

öga auga Neog; L. soc.; S; (BU, GA); FS; CS; **-e** Aln; Tft; **-ä** PS; S; CS; LI; **avva** FS; CS; *âuga* FN 335; *âva* FN 320; *àva* FHG; *àuga* allm.; n., bf. **auget** Tft; **augä, -e** VB; **avva** F; *àuga* allm.; dat. **augàm** [!] Tft; pl. **augù** Tft; **augu** Neog; Ba; CS; HH; **-å** VB; **avvun** F; **-on** FS; CS; *âugən* FN 338; *augu* FL, LÄ, BR, GGHG; GHHm; ABNC; EK, VB Wss; GBJ; *auga* LK; bf. **augunen** FCS; **avvun(n)en** FS; CS; RN [!?]; **-onen** F; **augu** S; CS; BU; FLCS; AN; AG; GA; L; VB; *augu* allm.; LK; dat. **augume** L. soc.; Tft: 1) öga. **Aldrig fat lifnes auga,** säges då man ej fått någon fisk, ej ett lefvande öga BU. **Ha ett gutt augä till** [en flicka] S. **Ont auge** Lithbg i Fatab. 1907, 173. Man talar ock om **ondt avva** (eller onda ögon), **skarnskt avva** F. **Dä var ett skarnskt avva, sum har set hitta strandadomti** FS; CS. **Skanskt augä har varrt yfvar** det, ondt öga har varit öfver det LI. **Ga för skaiva augu,** vara illa sedd HH. **Augu lupo,** til, föllo samman af sömn L. **Augu di rännde väggarne kring** [visa] AN. **Luden i augu,** af ondsint utseende; äfven sömnig CS. **Saltgrön ei augu** [ilsken] LÄ. **Gnaistes fyri augu,** gnistra (af hård fart) för ögonen BU. Det **snaigstes för augu,** slår gnistor . . AG. **Dä brännar i augu för garsmannen** FLCS. **Dä glor i augu,** det gör ondt i ögonen af afund

FLCS. **Jag gytte spyttä äi näfvar u sla äi augu!** [sade en änka] S. **Bränna fålk mä augu**, se ilsket på någon, afundas GA. **Ta ti augu**, taga till ögonen, börja gråta CS. **Gära stor avvun at**, spänna ögon i (på gyckel) F. **Avvunen laupa til** el. **ränna mot si**, ögonen gå ihop, (man somnar) FCS. **Nå fa aldrig avvunnen ränna mot si, . .** säges då man sofver litet, ligger på språng, ss. vid strand och på **käutafångst** F. **Mäd avvunen atur**, med ögonen till F. **Dä brann äi avvunen pa han, att vör fingo läiti fisk** FCS. **Knärpa** [knipa] **ihop avvunen** F. **Dainu kraka pikkar inte avvunen ör d'aru** [ordspr.] F. "Lägga sina ögon ihop", dö VY. 2) [finaste egg]: **Bröinä äi auge'**, bryna för mycket åt eggen (knif, sigde) VB. — 3) **avva** (bf.), ögat, hålet ned till **haggve**-rännan i **såide** F; *auga*, mitten i *soyda*, hålet som leder ned i *hagvann* EKWss. — 4) **auga**, hålet i en yxa, hammare S. — Fg. auga, pl. augun. Jfr **russ-, röd-, synd-** och **vind-öga** samt **nägg-** och **röd-ögad**. — **ögon-bete augnabite, -i** FS; CS m., ögontand. **-bryn augna-, auno-bröin** FS; CS; **augnäbröjn** CS; *augnabroyn* GHHm n., bf. **-i, -ä** FCS; pl. **-bröjni** CS. **-glas augengl'as** RN; **augnaglas** F n., ögonsten; Iris. Fläck på **augnaglaset** F. **-hål augen-'ul'** RN. **-hår augna-, aunohar** FCS; **augnähar** CS n. **-kast augenkast** S, kallas den förändring i synförmågan, att gammalt folk i hög ålder stundom få skarpare syn. **-klamp augnaklamp** F, [träklabb över "ögat" i **såide**, tjärdal]. **-korn** "ögonkorn" GA n., pl. bf. *àugenkáṇ* LHG, ögonvrå (det röda inåt näsan) S; tårkörtlarna HG. **-lock augnaluk** FCS; **augnäluk** L n., bf. **-ä** FCS; L; pl. **-än** FCS; **-i** L. **-lucka augnaluka** FS; CS; **aunoluka** FCS; **augenlukå** VB f., bf. **-u**, pl. **-ur** VB: 1) ögonlock FS; CS; VB. 2) (fig.) liten flundreunge. **-skenlig** n. **augenskenligt** VB. **-*skid augnaskeid** F n., pl. bf. **-en**, 6 kvarter långa korsträd öfver **avva i såide**. **-*skin augnaskäin** FS; CS; **augenskein** F n., hastigt skymtande sken F; om något (t. ex. klädesplagg), som är grant, men snart mister färgen FS; CS. **-slag augnaslag** FS; CS n., värk i ögat, så att det värker ut F; fläck på ögat; äfven värk i finger, tår m. m., att benet värker ut (fulslag) FS; CS; (kanske af onda ögon, som sett på lemmen?) S. **-spila augnaspeila** f., (el. **augnastang**), 3 aln. lång stång, som i början står på korset af **augnaskeiden (i såide)**. **-sten augstain** S; CS; **augenstain** KB; **augnastain** AG; SU; **augstain** KB; *auganstain* EK Wss m.: 1) ögonsten S; CS; SU. 2) grästen i ögat på **såide** AG; den sten som i **tjärsåide** ligger djupast, öfver hålet som går ner i **tjärhaggvannen** KB; den sten som ligger över *auga i soyda* EKWss. **-stjärna augenstjärna** S f., ögonpupill. **-stång augnastang** FS; CS f., (= **augna-speila**), se **ögon-spila**. **-tand augne-tand** GA; *augnatan* GH Hm m. **-*vräng augna-, auno-räng** FCS; **augnä-, augen-räng** CS; *augan-rayg* LK f., bf. **-ä** FCS, ögonvrå.

öga v. **åiga upp** (utan "l"), göra öglan större på en snara F. Jfr **ögla** v.

ögla s.[1] **oigla** Sahl, PS; **åigla** FS; CS; **-å** AG; **-ä** S; AG; *åygla* FN 340; *åɨgla* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *aigla* LK; *oygla* EKWss f., pl. **-ur** F; *åɨglar* BRHG, en märla ell. ring

Sahl; ögla S; CS etc. Jfr **mast-ögla.**

ögla s.[2] **åigla** FS; CS n., bf. **åigli**; **åiglä** FCS; [till *ögle;] pl. **åiglon, -un** FCS; **åiglånn** F, bf. **-unen** FCS, ögla; på en fiskkrok. **Täu åiglånn** F.

ögla V. **åigla** FCS; pres. **åiglar** L. **Åigla upp,** förse med rännsnara; böja ögla på en fågelsnara L. **Åiglas upp,** förses med rännsnara [om fågelsnaror] (L). Innan snarorna kastas, "**åiglar man upp**" dem, (böjer ögla på dem) L.

ögle åigli (F), FL n., ögla.

ögna augnä CS.

ök s.[1] **auk** F; L, m., bf. **-en** F, n. L, ökning (på säd); förökning F; ökning (på säd, kräk) L. **Auken (pa sèdi) j[er] dårlen äi ar** F. Jfr **ökan** S.

ök s.[2] **oik** L. soc.; Neog, Sahl, Ba; **åik** FS; CS; GA; S; *åyl̨* FN 340; *a̤i̤k* ABNC; VBBn, m. FS; CS; GA; L; RN; VB; SU; NC; Bn, bf. **åiken** F; **-än, -i** [!] SUKn; [n. bf.?] **ojkä, -i** VBKn; pl. **åikir** Bröll.-d. 1724; **-ar** F; GH; RN; VBKn; *a̤i̤kar* VBBn; (coll.) **åik** FS; CS; [dat.] **åikumä** L. soc.; **-umä** SUKn; (n.) bf. **åikin** CS: 1) oxe L. soc.; F; L; VBKn; Bn; ök S; CS; NC; oxar CS; dragare S; ett par oxar Neog, Sahl, Ba; oxe (som drog lass, inkörd), funnos blott i prästgården [omkr. 1800] RN. **Itt par åik,** oxar (ej hästar) GH. **Två åikar,** 2 oxar (tänkta hvar för sig), men **tva** [täu?] **åik** el. **ätt par åik,** ett par oxar F CS. **Oä åjkumä,** wåra oxar SUKn. **An sijtur mä sin drumb, u baular lijksum oike** Bröll.-d. 1726. 2) [fig.]. **Ätt par åik** FS; CS; **a par åik** (VB); **itt par åik** VB, 2:ne nötter i samma klase; två sammanvuxna nötter, (liksom tvenne ök, dragare sammansatta?), *at par a̤i̤k,* d:o FHG. 3) gosse, liten tjock pojke S; litet dugtigt barn, som äter hvad som helst; **a leiti åik** (om en flicka); **an l[e]iten åik** (om en gosse) GA. Fg. (dat. ack.) oyk. Jfr **mat-** och **tad-ök.** — **ök-lass åiklass** L n., stort, tungt lass.

öka s.[1] **aukä** CS; *auka* EKWss f., ökning. *da va dø̤li auka pa ry̤gn ɨ ø̤r* EKWss. Jfr **mjöl-öka.**

öka s.[2] **åikä** CS f., tillökning.

öka v.[1] **auka** L. soc.; Neog; F CS; **-ä** CS; *aṳka* FL, LÄHG; ABNC; *auka* GHHm, LK; EKWss; pres. **aukar** FS; CS; FLCS; (BU, RU, GA); *aukar* LK; EKWss; impf. **aukti** F CS; *aṳkta* ABNC: *aukt(a)* GHHm; *aukadə* EKWss; sup. **aukt** FCS; *auka* GHHm; ABNC; LK; pres. konj. **auke** (FO). **Jag aukar pa di mang, så aukurt** [!] **däu pa mäin gang!** BU; **jag aukar dig, däu lète** (lätte) **mig!** (GA); **Gud auke pa mi, som jag aukar pa di!** (FO), [se **kavel-varp**]. **När ryggen glungäs** [blommar] **pa nöi, aukar dä mikä . .** FL CS. *ry̤gn i̤ar stɛitua̤r* [*stitig] *han kṳma̤r int til auk mi̤k ɨ ø̤r* EKWss. — Fg. (til) auca. — **ök-korn aukakårn** FS; CS n., långa, svarta korn i axet med hvit mäld uti, mjölöka, mjöldryga FS; CS, ökkorn på råg, långa korn F. **-namn auknamn** Neog, PS; CS; (BS); **aukanamn** FCS; BU; *aukanamn* EKWss n., öknamn; ökningss-, tilläggsnamn, t. ex. att en bonde kallar sig Broman O. S. V. BU. **-raft aukarafft** F; **aukerafft** NS m. raftstump mellan **asen** [se **ås**] och **kröis-stangi** (då **rafften** undertill är för kort) F; kort raftstump, som blott räcker från **asen** till **ryffte** NS. **-sam auksambur** FCS, ökande (säd). **-säd aukasèd** F; *auksɛ̤id* GBJ f.: 1) säd

som ökar mycket F; säd som ökar bra vid tröskningen J. 2) mjöldryga F.

öka v.[2] konj. **åjke** Bröll.-d. 1738 a: **han åjke dajres blod.**

öka v.[3] **öka** F; **øka** FCS; pres. **økar**, impf. o. sup. **øka** FCS, köra, plöja, arbeta i **släkodöjan** (med dragare) F; arbeta långsamt med körsel (hästar el. oxar), plöja etc. FCS; gå och småpussla, arbeta (med **åik**, oxar) F.

öka v.[4] **oika** L. soc., spänna i ok [ök?].

***ökalm** (**ö-kalm**, **ök-alm?**) pl. **almar**, **oikalmar** Neog [ej övers., möjl. "ö-kalm", stenhop på en ö (?)].

(?) **ökan auken** (tycks vara fem. indef.) RN, ökning på säd, god **auken**. Jfr **ök** s.[1]

***öke aukä**, **öke** (FH) n., ökning på säd.

***ökme aukmi** FCS; **-a** FS; CS m., bf. **-an**, ökning, afkastning (af boskap, **järd**). **Hä jär ingen aukmi pa rygen** FCS.

ökning aukning CS f.

ökänd audkiender Neog; **aukänd**, **augkänd** CS; *aukandar* EKWss.

öl öl SU; **øl** LCS; **öjl** ÖJKn; *øyl* FN 350; *øɨl* FL, LÄ, BRHG; *øəl* EK Wss; *øɨl* LHG; *øyl* GBJ; *øl* HB, (VB) Tg n. **Bärä äi till öl**, lägga ihop till gille VB. **Till öls**, då man knäppt knappar snedt S; *knäp tɨ óɨls*, d:o BRHG. Jfr **dräng-**, **köp-**, **ri-**, **räv-** och **spis-öl**. — **öl-bomb ölbåmb** (FH) m., en som gärna dricker el. bämbar i sig mycket öl. **-bröd öläbrö'** CS n., en soppa af hopkokt öl och bröd, (D. Ølle-bröd). **-glas ölglas** CS n., dricksglas. **-höna ölhynå** (VB); **-u** VBKn f., ett sorts långt gräs med gula blommor, begagnades af de gamle att kasta i ölbunnar, wäxer på hög jord; Hyperitum perforatum. **-skaffare ölskaffare** AG m., öltappare. **-stånka ölstunkå** ÖJ. **-sup ölsäup** AG m., gul häst. **-supa ölsäupa** BU; **-ä** HM f., bf. **-u**, pl. **-årr** AG, ölsoppa; (fig.) en (blek)gul häst, märr. "Afvig ölsupa", då man har litet dricka och mycket mjölk i den S. **-tappare öltappare** S; GA m., [den som sköter om ölet vid bröllop], är dräng, ogift GA.

***öla åila** ST; VB; **-å** GA; L; RN; HH; NS; HM; VB; (SU); **-ä** CS; VB[!]; **ojlu** VBKn; **åilu** ÖJKn; *aɨla* LHG; VBBn f., bf. **-u** L; RN; pl. **-ur** VB Kn, liten holme (i en myr) ÖJ, VB Kn; VB; landfast udde i träsk: **Gannareåilu** i Laus-myr L; backkulle omgifven af vatten eller dal ST; upphöjd fläck i en myr, med ängsfoder, stundom omgifven af vatten HH; upphöjd fläck vid stranden HM; höga uppslagna släkebankar, som gräs slagit sig uti, så att de slutligen kunna slås NS; litet grund ofvan vattnet VB; liten sandholme, refvel vid hafsstranden (SU); liten holme i myr Bn; HG; liten, särskild, tät skogslund RN; litet bart, afhugget ställe i skog och mark L; sumphål (med mindre vatten än uti en "brya") RN; sumpiga hålor i ängsmark GA. **Ga äut pa åilume**, gå ut på myrholmarne VB.

***öle åilä** LCS; **öjlä** VY m., pl. **-ar** VY, liten holme (i träsk, myr) CS; liten upphöjd, rundaktig, gräsbevuxen, öaktig, kringfluten holme vid hafskanten, i strandskvalen, på hvilken **sudargutar** dela fisken VY.

***öm** s. **aum** L m. väder-il. Jfr **väder-öm.**

öm adj.[1] **aumbur** Schoum; Tft; Aln; **-or** Wallin; CS; **oum**, **aumb**,

L. soc.; **aumbr** Neg, Sahl, Ba; S; CS; L; VBKn; **aumber** Neog; Linné res.; CS; **aumbur(r)** FS; CS; VBKn; **-år** FS; CS; L, (NS); **aumb** CS; Ln; **aumb** Neog, Sahl; CS; *áumbur* FN 341; *áumar* GAHG; *aumar* LK; EK Wss; GBJ; f. **aumb** Tft; F; GA; **aum** Neog; FCS; L; RN; n. **aumbt** Tft; **aumt** FCS: 1) ond, arg, vresig, ondsint Neog, Tft etc.; S; CS; F—VB; HG; J, dålig (mots. mot *gild*) EKWss. **Karen kåmm in u blaiv aumbur** FCS. *aumar blai an saknas*, ond blev han visserligen LK. **Jäst däu aumbr af di?**, är du ond (utaf dig)? CS. **Mor bleir aumb** (ond), **um jag sär det** F. **Hin oume,** hin onde L. soc. **Den aume,** hin onde Sahl. **Hin Au[m]be,** diefwulen Wallin. **Den aumä** S; CS; **hin aumbä** CS. **Naumen** VB; *nàumen* NOHG, den onde. **Naumen skall ta dig** VB. **Dän aumi anfäktä di!** FCS. **Dän aumi anfäktä di!** FCS. **Den aumi anhangi,** fan anamma FCS. **Den aume skall bislā di!** den onde må ta dig! F. **Den aume ma ta di!** (utrop af ovilja) S. **Aume i dig . .** [se **bita**] F. **Aumi vait** [den onde vet] FCS. *dan auma*, den onde GHHm. *dan auman*, den onde: *dau ɨast at riþain* [revben] *av dan auman* EKWss. — 2) öm Tft; FCS. **Akta mitt auma fingur** FCS. Fg. ack. auman. — **öm-het aumhait** VB f., ondska, häftighet.

öm adj.[2] **åimbur(r)** FS; CS; **åimur, öimbur** FCS; **öimbårr** AG; *øym* GH Hm; *øm* EKWss; *áimar* NRHG, n. *øimt* LHG, öm (af värk; att det gör ondt) S; öm i kroppen HG. ***ömk åink** FS; CS; **åimk** CS n., önskan. Jfr **med-ömk.**

ömka åinka FS; CS; **-ä** CS; **åimkä** CS; *âyŋka* FN 341, ömka, beklaga. *àiŋka sɨ* HU, HÖ, NO, ÖJ HG; *oyŋka sɨ* EKWss, ömka sig; beklaga sig.

ömkas åinkas FCS; **-es** CS, dep., ömka(s). **Åinkas yvur** FCS, *âyŋkas ỳvar*, ömka sig över FN 323.

ömklig åinkäligur FCS; **åinklig** RN; **åimkli** CS; *aimkli* LK; *àiŋklɨ* FL, NO, GG, ARHG; n. **åinkligt** VB; *àiŋklɨt* FL, LÄ, NOHG, ömklig, usel, beklagansvärd N; **åinkligt,** adv., ömkligen VB. **Åinkli',** adv., ömkligen, t. ex. sjuk KB. *da va àiŋklɨt tɨ saı*, ömkligt att se NOHG.

ömma v.[1] **auma** L, sakta fläkta, ånga, blåsa. Jfr **homma.**

ömma ymmä CS, ömma, göra ondt. *da óımar* LHG.

ömsa v. **ymsä** CS; *ymsa*, impf. *-ta* ABNC, ömsa, byta (kläder).

ömse(n) ymsä S; CS; FS; CS; **ymsa** FCS; **ymsar** F; *ỳmsɨ* FN 326; *ỳmsa* F, BR, LHG; ABNC; *ymsɨ(t)* GHHm; *ymsna* EKWss; LHG; n. **ymms** FS; CS, bägge, ömse, flera S; beggedera, sättes vanl. sist i meningen, t. ex. **di har fat ströjk ymsä,** de ha begge fått stryk CS. **Ymsa gangi vör kåmo däit, så var han dar** FCS. **Ymsä laides,** [på båda sätt?] FCS. **Yms slag,** olika slag, bäggedera FCS; **yms' slag,** begge slagen F. **Pa ymms sätt, väis** FS; CS. **Ymsädajrä,** (ömsedera), beggedera CS. **Ymse-derne,** ömsedera F. *ỳms dàıra*, var och en, allesammans: *vásŋgóu na ỳms dàıra*, var så god nu allesammans BRHG. **[Han] biröymd dum ymsädeirä haplit** RN Lm III. 2, 23. *ỳmsa dàıra* bådadera ABNC. *pa yms saıdar*, [på båda sidor] GHHm. *hỳglɨt falk ỳmsna á dum* LHG. Fg. m. pl. ymsir.

ömsom ymsum L. soc.; CS, ömsom, reciproce.

öna v. **oina** Neog; L. soc.; I 98:

14 a; Sahl, PS; **-ä** Ba; **åina** FS; CS; **-ä** S; CS; (L, VB); *ǫ̊ina* ABNC; *oyna* EKWss; pres. **ojnar** PS; **åinar**; impf. **åinti** FCS; *ǫ̊nda* ABNC; sup. **åint** FCS; *ǫ̊na* ABNC, lamma, yngla (om får). **Lambä ojnar**, fåret lammar PS. — **ön-full åinfull** F; L; CS, ungstinn, dräktig, lamfull, om en tacka (= **lambastind**) F. **-tid** m. bf. **åinteiden** F, lamtiden. *i halv april da ǫ̊er oynataidn* EKWss.

***öning åining** FCS f., lamning. — ***öning-tid** m. bf. **åiningatäiden** FS; CS, då fåren lamma.

***önska** s. **åinskå** FS; CS, slarfvig, sölig, trög menniska (karl el. kvinna) S; en slarfvig, eländig, sjuklig person CS.

önska v. **ynska** (F)CS; **-ä** S; CS; *ŷnska* FN 327; *ynska* LK; pres. **ynskar** FCS. — **önske-barn ynskeban** S, (GA); **ynnskäban** CS n., "önskebarn", en son och en dotter, eller hellre två söner och en dotter S; både först son och sen dotter, ty "karlen" (fadren, bonden) önskade sig **sårk** och hustrun (**källingi**, modren) **a päikå** GA; senfödt barn; barn af motsatt kön mot det förra CS. **-stol önskästol** VY. "Sitta på ö.", kunna få allt hvad man kan önska sig. "Ha det så bra som man sutit på önskestol". **-väder** "önskeväder" S; *ynskvǫ̊dar* EKWss, vackraste, lägligaste väderlek S.

önskan ynnsken CS m. (***önske**) **ynski**, **-ä** CS m., pl. **-ar**, önskan.

öppen ypen FLCS; F; L; **-in** FCS; *ỳpan* FL, LÄHG; *ypan* LK; EKWss; *ypn̥* GHHm; *ypn̥* GBJ; f. **ypi** F, FL CS; F; AG; AL; VB; n. **ypä** AG; **-i** FLCS; pl. **ypnair** Tft. **Väi(d) ypen atårr**, (liggande) vidöppen AG; (L); RN. **Ha liggar v. ypi atårr** AG. **Väid gain ypi**, [vidöppen, om dörr] F. **Ypen häusgafvel**, bom. ∧ vid Hällhage i BB. **En ypen rapp** [slag] **millum bägg hånni** [hornen] RN Lm III. 2, 20. **Ypen pärk**, motsatsen till **puttpärk** L. **Når hä rägnar äi ypi bok** (under gudstjensten) . . VB, se **bok. Ypi sylgå** ⊓ bom. vid Ringome i Alva. **Låim duri ypi** FCS. **Grinndi star ypi** F. Fg. n. ypit, dat. ypnu etc. Jfr **sol-öppen.** — **öppen-spenad yppenspina** "adj. f.", mjölkande (ko), ej sin VY.

öppna ypnä CS; *ypna* LK; EK, VBWss; pres. **ypnar** HH. **Bära Gud ypnar sjoen u fänglaröfve, så kunna vör nuck liva** HH [!].

ör aur L. soc.; Linné res. 265; Neog; Sahl; CS; F; BU; (VB); *aur* LK; allm., m., bf. *áurn̥* BRHG, ör, stenör Neog; grus S; CS; grusjord S; grus, röd sand BU. **Kåira aur pa vägen** F. **Smar** [små] **aur** F. Jfr **lins-** och **sten-ör.** — **ör-burg aurburg** FS; CS; FLCS f., bf. **-i** EK, grus-, sandås; grusbrink (af stora och små nötta stenar) FCS; strandvall (av grus) HG; [bf.] strandbacken EK. **-grop aurgrop** S; *aurgraup* LK f., bf. **-i** S, grusgrop. **-jord aurjård** F, [gödes med **hautr**, släke]. **-korn aurkårn** S, "örkorn", grussmula. **-lina aurläinå** VB; **-u** VBKn; *aurlǫ̊ina* GBJ f., bf. **-u**, pl. **-ur** VBKn; S; hallsnöre på fiskgarn S; Kn; lina som sitter i underkanten af ett strömmingsnät; kallas äfven *halsǫ̊ima* J. **-picka** *aurpika*, **-u** GHHm; **-a** LK f., korp, hacka Hm; grushacka K. **-säd aursèd** L f., råg som växer på ör (är bäst).

öra s. **oira** Neog; **-e** L. soc.; **oyra** Schoum; **åira** FS; CS; **-ä** VB; *âyra* FN 340; *ǫ̊ira* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *aira* LK; *oyra* EKWss, bf. **åira** FS; CS; **-ä** FLCS; SUKn; VB; pl. **åirun, -on** FCS; **åiru** KB; GA; **-å**

VB; *ǡɪru* FL, LÄ, BRHG; ABNC; *oyru* EKWss; *ɑɪrɑ* LK; dat. **åirum** (Samtahl 1771) S; bf. **åirunen** F; **-unän** FCS; **åiru** VB; = obf. pl. HG; NC; Wss; *ɑɪru* LK; [dat.] **oirume** L. soc., öra; handtag (på gryta, kruka) HG. **Klåift åira,** kreatursmärke F. **Åira' pa sko,** skoflik, der band sitta F. **Liga må luppa äi åira,** då man ej får sofva tryggt, utan man ligger på språng, t. ex. på **vrak** (fiske) F. **Lägga åira bei,** lyssna efter BR. **Nemarä åirä,** venstra örat FLCS. **Han har dä bak åirunen, såmm arå far laita ei tiåkka skörta** (ylleskjortan) **yttur;** det är: hår (ej löss)! F. **Raud bak åiru,** räfaktig falsk KB. **Säta åiru til,** lyss, höra grannt efter GA. **Når snåi gar yfvar åirum** (Samtahl 1771) S. Fg. oyra. Jfr **döv-, puk-, sko-** och **stubb-öra.** — **öron-*broska åirnubruska** FCS f., [öronbrosk]. **-fil åirnäfäil** SU [m.], örfil. **-*filing åirnafäiling, åirunfeiling** FCS; **åirufäiling** F m., örfil. **-krycka åirnu-, åirna-, åirun-krykka, -å** FCS; **åjrnakrycka** F; **åirnä-, åir-kryckä** CS; **öronkrykke** S, (L); *ɑɪrn̨kryk̨ɑ* AB NC f.; bf. **åirnåkrykka** FCS, tvestjärt; (äv. *fiskryka*) ABNC. **-ljud åirnaliaud** FCS; *oyrn̨ɪaud* EKWss n. **Dä kan ingen håira åirnaliaud** FCS. *dɪ hambrɑdɑ u bagkad, soɹ dɑ kund ɪŋan ha oyrn̨ɪaud,* ingen kunde höra något EKWss. **-rot åirnarot** f. bf. **-i** FCS. **Aldri haddi mair änn ätt hagul snarta** (snuddat) **gimun hä ainu åirnaroti, men dar lag han** [om en skjuten hare] FCS. **-skarn åirne-ska'n** (L), RN, öronvax. **-skifte åirnaskiffte** F; **-i** FCS; **åirneskifte** EK n., då 2:ne gårdar ha sina gårdsmärken tvärtom, motsatta boskapsmärken S; kallas då 2 gårdar ha samma märken för sina får, men så att hvad den ene har i venstra örat, har den andre i högra CS. ***-snabb åirnasnabb** FCS, öronspets. **-*snap åirna-, åirun-snap** FCS; **åirsnap** CS; *ɑɪrn-snɑp* VBBn m., bf. **åirsnap, -en** FL; pl. *ǡɪrsnåpar* BRHG, öronsnibb, örtipp. **-snape öirsnape** Sahl; **oirsnape** PS; **åirnasnape** F; **-a** FCS; **åirnusnapi** FCS; **åirusnape** BU m., örtibb; öronsnibb. **-*snapel åirnasnapell** m., bf. **-plenn** F, öronspets. **-värk åirnavärk** F; **åirnävärk** CS m.

öra v.[1] **aura** Sahl; F; **-ä** CS; L; *aura* GHHm, föra stengrus på wägen Sahl; grusa (vägen) S; CS; släppa grus (om kvarnstenar): *va dɪ fø lɑ̄us da ɑ̄ured dɪ* LHG. *aur vɑ̄gan* BRHG.

öra v.[2] **åira** FS; CS; **-ä** CS; **öira, öra** F, pres. **åirar,** impf. **åirdi,** sup. **åirt,** perf. part. **åirdur** FCS, grusa (väg), köra **aur** på S; CS; öfvertäcka med ör, grus CS. **Åira väg** färdigt till Mikeli, vägstycke samfäldt F. **Öira väg,** grusa väg F. **H[an] har åirt sinn vägen** FCS.

***örd örd** FS; CS; *ø̄rd* FHG, m. S, bf. **-[e]n** F, f. FS; CS; HG, bf. [obl.] **ördena** F; pl. **ördar** FS; CS; **-ur** [?] F, risbråte i träsk att fiska vid; tall- el. ene-"trysor", ruskor i träsken att locka fisken uti (= **vasar**); . . deri mörten går in under lektiden och man kastar näten ute ikring .(jagnät, **träskanät**) FS, CS; grund i träsk som stiga något öfver ytan F, FLCS. SH 86. — Jfr **vasse** och **vast.** — **örd-stomme ördastome, -a** F m,, gammal **örd,** som ett par år varit öde; stomme af grenar af gammalt utlagdt rise att fånga fisk uti.

***öre** s.[1] **auri** FCS m., grusig strand, (en udde vid Ava). [Örtn.?]

öre s.[2] *øy̨ri* GHHm; *ǫ̀ra* HETg n., pl. *-ar* Hm, Tg [mynt].

örig aurugur FCS; *aurur* LK; *àu̯rɨ* ABNC, grusig; (om en väg).

***örja örja** S; **-ä** f. CS, sörja, mörja. [Ej gotl.?]

Örjan, se **Jöran**.

örlog orlåf GH, (VT), **orlog** S, krig, ofred. Skepparen G. H. hade i ungdomen tjent till **orlogs** under 1788 års krig. D. W. blef 1808 uttagen till **orlåfs** och inmönstrades.

örn arn, aan L. soc.; **an** Neog; Tft; Sahl; Ba; I 98: 14 a; CS; Bröll.-d. 1738 b; **arn** FS; CS; BU CS; FKolm; *ârn̨* FN 336; m., bf. **arnän** FCS, örn; hafsörn S. På Nårshållm på kyrkogården **sat an gamal trasugur arn — lèta på vängunar [-anar] . . avvunen stäura som tradnyste — sat gärdi han** — torde[s] ej skjuta F. **Allt sin vör gyntä krajlä | J stäuu sum ajn** [!] **hvalp u sum ajn** [!] **flagen an** [rim med **ban**] Bröll.-d. 1738 b. — **örn-glada arnaglada** FS; CS f., glada, Falco milvus CS; mindre örn, som slår fisk S. **-glad-ägg arnagladur-ägg** FCS. **-klo arnaklo** F; (se **kåna**). **-*reder arnaraidur** FS; CS n., örnbo. 6 **ungalamb**, 5, 6 harar, id, gäddor, flundror i ett **arnaraidur** i en tall i Näset, med 2 ungar F. **-ägg arnarägg** FCS, örnägg; hvita, litet grön-**femuga**.

ört [m] pl. **yrter** Neog; *òrtar* BR, GGHG, växter. *pluk̨ òrtar*, samla växter BRHG. — **ört-potta örtäpåttä** CS f., blomsterkruka. D. Urtepotte. **-samlare örtusamlare** FL; **-samblari** S m., botanist.

örtig örtug, n. **-ugt** CS; örtig, säges om hö, som är mycket uppblandat med blommor och storbladiga örter. **Örtugt hâi** CS.

(?)örtjung örtljung VY, yngste gesällen.

örve yrfwe Neog; **-e** Tft; **örfve** Sahl; Ba; F; BU; VB; **-ä** S; CS; (RN); **örrvi** FCS; *òrvə* F, allm. HG, n., bf. **örfve** F; **-ä** AG; SU; pl. **örfvar** S; *ørvar* GHHm, lieskaft. **Sätta sigden pa örfve** F. **Dagsbäitare,** som aldrig kom af **örfve** F. SÅ 46. — Jfr **hö-, pinn-, sigd-, skörd-** och **slå-örve.** — **örv-grind örvgrind** HN; GNT f., liehand (på **sigden**); 12 tum lång o. 6 t. hög grind af trä med ståltrådsgaller, som skrufvas fast på **örvslaui**, tvärspå, öfver och långsmed **sigden** (lien) för att bättre ta upp det långa myrfodret GNT. **-krok örfkrok** S; CS; **örviskrok** F CS; **örfveskrok** F; *ørvkrouk* ABNC; *ørvkrouk* GBJ m., handtag på **örfvä**. **-*slo örfsslau** F; *ørvslau̯* ABNC f., bf. **örvslaui** GNT; *òrvslâu̯ɨ* NRHG; pl. **örvslauar** GH, li-stake; örfve utan krokar S; själva stången [av örve] NC, HG. **-slå örfvasla** f., bf. **-i** (icke "slau") F = föreg.

***ös håiss** m., bf. **håisen** AG, ösrum i båt, mellan **baktuften** eller **bakrangi** och **skaprangi** (se **skåpvrång**). SH 35. Jfr **öst**.

ösa (***hösa**) s. **höjse** Sahl; LJ; CS; **hösä** S; *hą̀sa* BRHG f., öskar Sahl; vattenösa, -kärl, skopa, bytta. Jfr **brygg-** och **vatten-ösa.** — **ös-kappe håisåkappe** FCS m., ösbytta med sidoskaft.

ösa v.[1] **hojsa** Sahl; **håisa** S; **-ä** CS; *hâysa* FN 324; *hą̀sa* FL, LÄ, BRHG; pres. **håisar** FL; impf. **håistä**, perf. part. **(yfvar-)håisen** CS, ösa. — **ös-*däl** 'åis-del f., bf. **-i** RN, der man öser vattnet ur båten. **-fat** 'åisfat L, öskärl. **-*kär håisekär** F; **-kärl** [!] BU; **håisikär** FCS; 'åiskär RN n., bf. **håisekäre** F, öskar, öskärl (i båt). "Öskärl", bom. vid Suders i GH.

Ösel Åisla FS; CS; *ą̀sla* FHG. *dɨ vara fran ą̀sla* FHG.

ösel åisel F; GA; HM; FLCS; **-il** FCS; **-äl** LCS; *áɪsl̥* BR, ÖJHG m., pl. **åislar** FS; CS; GH; HM, öslänning, öselbo. **Åislar** säga, att deras förfäder stamma från Gotland GH. **Åislar** binda knutar på näten med *ett* tag, vi med två F. **Åislar haddo hitt' dumm**, ösländingar hade hittat dem F. — **ösel-båt** m. pl. **åiselbatar** (F). **-språk åislasprak** F, ösländingarnas språk.

ösnings-rum håisningsräum L n., ösrum i båt.

öst s.[1] **håist** FS; CS; *hoyst* GBJ m., bf. **håisten** FCS; BU; FL, ösrum i båt S, CS; brädvägg som afskiljer aktern af en fiskbåt; *hoystn̥* uppbär en smalare, c:a 1 dm bred toft, kallad *knɛ̣ɪtuftu* FBJ. ***öst-*vrång håistranng** FL f., bf. **håistarangi** FCS, andra vrängen i båt från aktern, för om **håisten**.

öst s.[2], jfr **nord-** och **sud-öst**. — **öst-fågel austfugel** BU; **-fäugel** S m., bf. **austfugeln** RN, skarf, Phalacrocorax aristotelis BU; lom S. **Austfugeln** med styggt skränande läte är den egentliga lomen RN. SH 11. [Tros båda olycka till sjöss] S.

östan s. o. adv. **austa** FS; C; **-e** (RN); **austen** [m. bf.?] CS; *austa* LK; GHHm; *austn̥* [m. bf.?] GBJ; *austu* f. bf. EKWss, östan S; CS; Hm; J; östanväder, östervind FS; CS; östan (vind) Wss; ostlig S; K. **Ragge** [drivmolnen] **far för . . austa** FCS. Det **blas, bles austa** l. **austanstorm** F. **Hvad det kunde drumbä mot auste!** RN [se **smäll-skit**]. Räfven bar **pingken** i munnen, som i sin nöd frågade: "Hvad är vädret i dag?" — "**A-austa!**" sad räfven, då han öppnade och **pingken** flög sin väg F. *dɑ̄ blɑ̄sar austɑ̄ ɪ dɑ̄g* GHHm. — **östan-gök östagauk** F, se **gök**. **-storm austanstorm** F. **-ström austastraum** FL m., ström i hafvet från öster till vester under "sättning"). **-väder austavädur** F, (L). **Lomen** ropar mot **austavädur**, då det blir ostlig vind L. Med **austavädur** kunde **Aistar** komma från **Åisla** med kokad gröt ännu varm F.

öster auster Neog; **austur** F, **-arr** VB; **-ar** CS; GA; **austr** GA; *áu̯stur* FHG; *austar* LK; bf. **austre** VB. **Dä gallar äi austar**, modar oväder GA. Sup. **austarste** NR; *austastɑ* LK, östligaste. — **öster-gute austrgute** m., pl. **-ar** L: 1) folket öster på Gotland. 2) pl. **Austergutar** S [inv. i Ö. delen av Hejde sn]. **-lamm austrlamb** S; **austarlamb** EK n. (pl.): 1) slagtfår från Burs, När o. s. v. S. 2) [får som vistas på Ö. sidan av Karlsöarne] EK. **-städ austurstäd** F, fisknätens början (under vinden) och slut stående i sjön. Jfr **väster-städ**.

***öster-gärning** pl. **Austr-gänningar** S; *àu̯stagáɳiŋgar* GGHG, [inv. i Östergarns sn].

öster-*valle pl. **Auster-Wallar** S, [inv. i Ö. delen av Valls sn].

***ötondag**, se **otendag**.

***öter autur(r)** F; LCS; **-ar** CS; KB; **-er** KB; *áu̯tur* FHG n., god natur, håg, drift; gry, kraft F; gry, beskaffenhet KB; LCS; gry, skärpa (i en knif) = **graut** KB; sinnelag, art, gry, t. ex. **dä jär gutt autar i den sigden** CS. *dɑ̄r ɪ̯er áu̯tur æɪ dɑ̄r*, där är gry i där (om en pojke) FHG. Jfr **ler-öter**.

***ötra** f. bf. **autru** NO, grof sand, småsten.

***ötrig**, se **grov-ötrig**.

över prep. o. adv. **yfwer** Neog; **yfwr, yfwur** Tft; **yfver** S; CS; **y(f)-var** S; CS; FS; CS; AG; GA; RN; **yvur** S; FCS; *ɥ̯vɑ̄r* FN 326; *ɥ̯var*

fHG; *yvar* LK; *ỳvar* allm. HG: 1) prep. **Yfvar bård**, af hela laget (då man ger offer) F. **Gi yfvar bård**, ge gåfvor till brudfolken (L) RN. **Nuck af at gafwor gis, i säng u yfwer bård** Bröll.-d. 1738 a. **Gröitu** [!] **lårrvar yfvar alla bräddar** F. **Yvar ett**, öfverens GA. **Vara yfver itt**, vara öfverens (F, VB). "Ligga öfver huken", lyckas vinna sitt mål S. **Yvar källingena**, öfver käringen F. **Kärlingi skudde spytta yvar körka . .** (se **kyrka**) F. **Dräga yvar lid** [draga krokfinger över ett grindled] S. **Skjautä yfvar lang**, dra ut på långbänken AG. "Över sig" (fig.); "har bara en kurra öfver sig", säges (med förakt el. ömkan) om fattigt folk, som blott ha en liten stuga S. **Frussti gar yvur tårra jård sum yvur vata** fCS. **Jälpa yvar täunen**, kyrktaga S. **Ga yvar ändä** RN Lm III. 2, 21. **Så laupe' I yfvar dä änge, da fa I ett gutt lid . .** F. **Räiva sig yvur**, nedskälla; skria (om foglar, både ondt) fCS. 2) adv. **Yvar barnteiden**, öfver åldern att få barn GA. **Hjär ha gat a kyldfega yvar** fCS. **Kummer jag yfvar dig, slar jag dig fördervader** (GA). **Kryssä yfvar**, öfverkorsa CS. "Tala öfver sig", ej veta hvad man säger, tala i dröm och fylla; **tala yfvar si**, tala i vädret CS; *tål ỳvaṣs* BRHG. **Täla yfwer**, öfvertala, intala, telja enom i sinnet Neog. **Klukku jär yvar ällvu** FL. **Yvar si miki**, alltför mycket; **yvar si givin**, öfvergifven, tröstlös (F) CS. **Yvar-** etc. utmärker superlativ grad S; **yvur-räikur**, mkt rik F. Komp. *ỳvra* ABNC. Sup. *ỳvast, -a* BRHG; **yvarste** F. Fg. yfir, ifir, komp. yfri (Runkal.), sup. yfrsta. — **över-ben yvarbain** S; CS n., sjukdom, då det svullnar öfver hofven. **-bult** m. bf. **yvar-bulten** S, [i vattensåg, se **stripp**]. **-byggning yvarbyggning** GA; CS f., tvåvåningshus. **-dyr yvar-döirar** S, alltför dyr. **-dyvla yfverdöjflä** CS; "öfverdyfla", öfwerbewisa Sahl. **-dådig yfvardadug, -ugur** CS. **-galen yvargalen** F, alltför galen, öfvermodig. **-gammal yvargambel** CS; **yfvargammal** S; *ỳvagámal* BRHG, mycket gammal; alltför gammal. **-*gånga yvargangå** GA; L; RN; *ỳvagáŋgu* GHHG f., ko (blott) som är öfvergången (som ej tagit stut det året). **-gången** f. **yvargangi** CS; *ỳvagáŋgi* LY HG, öfvergången, som ej fått kalf, unge CS, om ko som ej kalvat i tid HG. **-går yvargar** F, förrgår. **-handsväder yvarhandsväder** S n., svårt väder, att man ej kan bärga sig. **-het yvarhait** FS; CS f., bf. **-i. Yvarhaiti jer go** FCS. **-hjul yvarhjaul** ST, [extra hjul]. De gamle hade ett **yvarhjaul** (ibland 2) med sig på stads- eller långresor, för händelsen att ett hjul el. två krossades. **-hjälp yvarjälp** FS, CS f., öfverflödig hjälp af folk i huset. **-hjälte yvarjälte** GA, öfvermodig, duktig gosse, dräng. **-hopad yfvarhopar** AG. **-hov yvarhov** SKU; (L); VBS; CS, f. CS, sjukdom hos hästar, då köttet sväller ut öfver hofven. **-hög yvurhaugur** F. Ej **yvurhaugur**, men grof karl. **-*hösen yfvarhåisen** CS, öfveröst. **-ilig y(f)var-, yvuräilugur** FS; CS; **-ligur** F; **-lagur** F CS; f. **-lu**, n. **-t** F, förskräckt, häpen, hastig till sinnes; illa berådd, otålig; ängslig för någon fara man väntar, anar; ledsen. *ha var ỳvaréỵla*, hon var otålig FHG. **-kall yvarkaldur** FCS; n. **yfvarkallt** F, mycket kallt. **-landsväder yvur-, y(f)varlannsvädur** FS; CS; vind

från landet; aflandig vind. **-lång yvarlang** S, CS; F, alltför lång. "Öfverlångt se'n", mycket länge sen S. **-morgon** ♀ *ỳvarmargu*, i övermorgon FHG. **-morgonkväll. Äi yfvarmårrkvälld** F, öfvermorgonafton. **-om yfvarum** CS, ofvanom. **-ord yvarård** F, ordspråk, talesätt. **-penningar yvarpäningar** BU; **-päningar** AG, [överbetalning]. **Han baud mi yvarpäningar,** han böd mig stor, hög betalning, penningar. **-plog yvarplog** LÄ m., mer än en plog med sig. **-rik yvarräikur** F, mycket rik. **-rivning yvurrivning** FCS f., pl. **-ar** F; **yvarräivningar** (F), nedskällning. **Fa yvurrivningar,** gräla på. **-rådandes yfwerradennes** Neog, Sahl; **yfvarradänes** CS, rådlös, sanslös. Jag är **lifs yfwerradennes** Neog. **-råden yfwerraden** Neog, Ba; (F, L, RN, VB); **yfvarraden** CS, öfwerråden; rådlös Neog; CS; "öfverrådad", besvärad med, öfverlupen af S. **Jag är yfwerraden fyr** thet och thet: jag är rådlös, wet intet, hwar jag skal få thet och thet i hastighet Neog. **-sent yvarsaint** EK, alltför sent. **-simme yvarseime** S, [övre kanttåg på fiskegarn, se **garn,** bild s. 247]. **-skorpa yfvarskårpä** CS f. **-slag yfvarslag** RN. **Pa ett y.,** på hof, gissning. **-språk årdsprak** L n., det man jemt upprepar, talar om. **-stav yfvarstaf** L; CS; *ỳvastav* AB NC; NRHG; HBTg n., omkväde S; CS; Tg; (i visor), refräng S; CS; det man jemt upprepar, talar om L; talesätt, favorituttryck NC, HG. "*làgum*" *da had̨an ti ỳvastáv* NR HG. **-stor yvarstor** S; CS; (F); GA; **-stäur** CS, mycket stor, alltför stor. **-stugors yvarstäuars** S; CS, den part i gården som ligger öfver den (de) andra. **-stå yvarsta** FCS. **Nå ha vör ann svår häuk til yvarsta** (t. ex. att ro långt mot vind) FCS. **-stånd yfvarstand** AG n., öfverloppsvatten, som **luku** [dammluckan] ej kan sluka. **-stäv yvurstäv** FCS, S n., omkväde, ord som en person ofta brukar ("ingalunda"). **-svep yvarsvaip** F m., öfverdörr [övre halvdörr]. **-säng yfvarsäng** VS, . . dit [man] klef upp på stege, som om dagen lades in i sängen. Jfr **hump. -tag yfvartak** S; CS n., öfvertag; försteg, vinst. **Han tok yfvartak!** [om den som rycker till för hastigt vid hankdragning]. **-telne yvertällni** FCS; m., bf. **yfvertjälnen** CS, (på ett nät); hvarvid flarnen äro fästade. **-trä yfvartrè** HM, öfversta träet i [dörr-] karmen. **-tull yvartull** FS; CS; **yfvertull** L m., öfverloppstull [vid vrakfiske]. **-tåg yfvartåg** F n., förklä, sammansytt med tröja, som bäres öfver **kållen** eller byxorna (på tös el. **sårk**). **-varandes yvarvärenes** L; **-varenes** (L), öfvervarande, närvarande. Se **handslag. -verk yvarverk** VS n., underverk, något underligt, otroligt. **-våld yfvarvalld** CS n. **-*vägt** s. **yvarvègt** FS; CS f., bf. **-i,** öfvervikt. **-ålder yvaralldur** BU. **Dä jär inti yvaralldur sine,** det är icke länge, alltför länge sedan. **-åldrig yfvaraldrugur** AG, öfvergammal. **-år yvarar** FS; CS; **yfver-år** L, öfverloppsåra (vid vrakning). SH 50.

övers adv. *ti ỳvas* BR, NRHG; *til ỳvarst* FN 310, till övers, kvar.

Tillägg.

A.

abborre *àb̥úr* NRHG. 2) (***burre**) pl. **burrer** I 96: 4, abborer.

***adal adal**, ächta, gammal. Har förr nog warit här i bruk - - Neog. [Gutalag citeras.]

aderton Atjam säga somblige : aderton . . **Atjan**, ell. **atten**, bruks ock . . **Atretten** säger Fåröbon Neog; **adrättan** eller **attan** Tft; *àt'n* (†) ABNC; *at̥n* EKWss.

***adig**, se vidare **ådig**.

(?) aer aer ɔ: tömar Neog. Jfr **es**, s.

ag ag Neog; **agh** Linné Gothl. resa, s. 4, 5, 170, groft myrfoder, ther fähustak täckias med. — **ag-bod**, se bild s. 1252. Jfr **å-bod**, s. 1251. **-tak agh-taken** [beskrivn.] Linné a. a., s. 230. **-vast agvast** CS, långsträckt anvexning af täta och höga kärrgräs ss. starr, ag.

agg (s.[2]), se **nagg**.

agga s. **agga**, kallas the hafswågar, som til lands drifna skylja med macht tilbaka, och hindra anlendandet med båten. **Aggen** tog vt honom. Han kan intet komma til lands för **aggen** Neog.

agga v.[2] *àga* NRHG, jäkta (efter ngt); söka uppnå: *dɨ skud ǰkàr ſa dɨ skud àg u àg ata fl̥ygan*, de skulle köra, så att de skulle jäkta efter (söka uppnå) galoppen.

akt acht. Han giärde i then acht u maining. Uti then mening och then acht Neog.

akta achta ɔ: tänkia, ärna. Jag achtar intet bli ther. Han achtade sig tit. Han hade achtat tig braf stryk. Eljes betyder ock här achta, såsom i Swenskonne, at förswara, giöma, skiöta, hedra, högt skatta Neog.

akter achters. Komma **til achters**, aftaga, förminskas Neog.

all-daga aldaga gäst, hwardagsgäst Neog. **-dags-kost aldagskust**, ɔ: hwardagsmat Neog. **-far-väg alfar wäg** Neog, almän, brukelig landswäg. **-fraken (av-** el. **å-fraken?)** *àfr̥áken* EKWss, snabb att lära, tidigt utvecklad. **-mulen (?)** n. **amulä** Neog, myket ell. öfweralt mulit. **-(e)-städes** allstädes. Then åtskilnaden som i Swenskonne bör iachtagas emellan allestädes ubique, och allstädes semper, altid, giör ock Gothländske bonden: **Wägen kan intet halda sig, ell. wara goder, ty the koira allstädes i ätt spur** ɔ: altid Neog.

(?) allsamman m. **allsumen**, f. **allsumi**, n. **allsumet**, allsamen Tft. **Alsumä**, är en particul, som myket bruks, när man med efftertryck wil antyda meningen, och jag wet intet huru thet kan gifwas på Swensko. **Han slogen i pannu, så han styrta alsumä. Dair slogo med all macht pa Heliodorum, så han alsumä saig nider til jordi** (2. Maccab. 3, 26, 27) Neog.

allt-redan altraida Neog; Tft, allaredo, allaredan.

alltid altudt Bröll.-d. 1724 (S); **altut** Neog; Tft, altid, semper.

allvara *àlvára* f., bf. *-u* BR, GG HG, allvar: *àlváru vinar* ung. = trägen vinner.

alm (***älm**) *alm* SKY, BO, HU, HÖ, NO, GG, ARHG; TO, TK, HG, SA, FR, LJ, SITg; GHHm; ABNC; EKWss; *alm* LÄHG, m. o. f., pl. *àlmar*, *álmar* HG; Tg; *àlmar* LÄHG; SKU Tg, alm (trädet).

(?) **alm almar. Oikalmar** Neog [utan övers.]. Jfr (det fellästa) **dik-alm.**

***almej allmai** F [m.], **ann allmai**, myckenhet af folk.

***almeja all-, al-maia** FCS; **all-majå** AG, (FL); L; **'allmajå** NS; **al-majå** RN; SU f., mängd (menskor, foglar) FCS; mängd, folk, kreatur; folkmassa RN; folkmängd NS; stor folkmängd SU; gående folkmängd, stor mängd vandrande folk, tropp AG.

***almeje allmaje** BU m., en hop folk.

alvar (***alver**) **alfwar** Neog; *álvar* FHG, f. el. n., bf. *álvra* FHG; pl. *àlvrar* (t. ex. i ortn. *bǫls alvrar* Bäls a.) HUHG, är ett onyttigt felt, ther hwarken gräs ell. trä wäxa. duger hwarken til åker, eng ell. betesmark Neog. — **alvar-gräs** *àlvagrás* VBHG n., Cynanchum vinxetoxicum.

ampel, se bild s. 1252.

amper s. *ámpur* FHG; *ampar* EKWss, Sorbus fennica.

amper adj. **amper**, sur skarp. såsom senap och ättikia. Kallas ock **skamper.** Amper at slås med: arger at slås med Neog.

ampla ampla ɔ: äfla, giöra sin flit. Skolemästaren amplar nog med barnen, men the kunna intet fatta ell. minnas Neog.

anbyl(e) *àmbýl* GAHG n., bråte (gamla bräder o. d.).

andre s. **andre** Neog; *àndari* GHHG; *àndara* ANHG m., bf. *àndan* LHG, pl. *àndrar* BR, GH, L, NRHG: 1) kallas then jernskenan, som sitter under slädmedan Neog; BR, GH, LHG; 2) med under gungstol el. vagga NRHG.

angel Jfr även **flåg-** och **trät-angel.**

angla-böjare, se bild s. 1252. **-märke**, se **nät-märke.**

ank ank ɔ: klagan, missnöje Neog.

anka s. **anka** (Neog, Wallin) S, [fågel].

anka v. **anka**, intet wara nögd. **Tu skalt intet anka på mig**; tu skalt intet hafwa at klaga. Han ankade på honom i sitt yttersta Neog.

ankar bomärke, se bild s. 1252.

ankel ankul Neog; I 100: 18, äro the knylor, som sittia en på hwarje sido om foten . . Neog; fotled, siälfva knölen wid fotleden I 100: 18.

annan (**hin adre**) **hin are**, ell. **adre**, then andre. **Hi ara** ell. **adra**, then andra, in pl. **adre** Neog (s. 286); pl. dat. **adrum** Bröll.-d. 1738 a. **—adro-vis adruwiss** Neog; **adruviis** Schoum, Aln; **adruväjs** ("ej anträffat") CS, annorledes, alio modo.

annat-sinn aansin eller **tyser** I 96: 4; **ansin** Tft, I 98: 14 a; *ànsɳ* BRHG; *ansɳ* GHHm; GBJ; *ànsɨn* ABNC; *ansɨn* EKWss; *ansɛn* NSWss, andra gången. **annor-lunda(re)** *ànlúndara* BRHG; *anlundara*, *-ɨ* GH Hm. **ar-stuga arstufwa** och **astufwa** ɔ: andra stugan, sägs om andra parten på gården. **Arstufolke** ɔ: gårdsfolket på andra parten, **arstufar, arstumor** Neog. **arstuge(r) astuer** Hilf., (bf.) **aasteuen** I 100: 18, gårdsman.

ansa v. **ansa** Neog; perf. part. **ánseder** Tft; *ànsar* fHG; *ànsn̥* BR HG; f. **ánsed** Tft; *ànsa* fHG; *ànsɨ* BRHG; n. **ansedt** Tft; *ànsa* fHG; *ànsa* BRHG, skjöta Neog. — **ansa med - -** se **hand-samma** v.

apel 1) **apald** I 98: 14 a; *àpald* fHG; *ápàld* ABNC; *apald* EKWss; *àpáld* GBJ; m. FL, LÄHG; J; f. NC; Wss, äppleträd I 98: 14 a; fHG; apel EKWss; vildapel FL, LÄHG; ABNC; EKWss; GBJ; (någon gång . . om odlade fruktträd) AB NC. 2) *ápàlda* ABNC m., apelträ, -virke (av vildapel).

arbeta arbuda Neog.

arbete arbudä Neog; **-e** Tft.

ard s. (SAOB), se **ård** s.[1].

arla ala Neog, Tft, sägs ock **ara**, Svet. arla ɔ: bittida Neog. **I dag fa wyr ala teider, saint teider:** bittida ell. sent predikan Neog.

arm-båge (aln-båge) albuge, Svet. armboge Neog.

arrende Arende pa pengar, ränta GH, (VT).

ars assen pa Secki, botnen på säcken I 96: 4. — **ars-viska aswiska,** kallas skjemtewis en nötetunga Neog.

asch interj. *aʂ* FL, LÄ, BRHG; *as, aʂ, aʂ* ABNC; *aʂ, aʂ* HETg, asch, å prat! (avvisande utrop).

ask s.[1] *ask* f., allm. HG (m. fl.), *ask* m. o. *ask* f. fHG; pl. **äskir** Neog; *áskar* allm., *àskar* mindre allm. HG (m. fl.), bf. *áskar* No. Gtl., *áskana* Ö. Gtl., *áskana* Sv. Gtl., *ásknar* Sö. Gtl. HG (m. fl.), Fraxinus.

ask-lada askeladä, sägs om en bygning, som är färdig til banden, men utan resning och tak Neog.

asp *asp* f. ABNC; EKWss; GBJ, m. GHHm; pl. (f.) *áspar* BR, ÖJHG; GBJ, Populus tremula.

ating, se **åting.**

att 1) konj. *at* allm.; *at* fHG. 2) inf. märke, jfr **och** samt **till.**

Audus. Kl. 12 om natten gick Hejnum-kärringen upp, stod i dörren och ropade **Saudus** ell. **Audus** 3:ne ggr (det var ej någon god varelse) då någon kom den hon frågade [om bot för en sjuk som sökte henne] (EH), RM.

av prep. o. adv. *ɑv, a* (i satssammanh. och sms.) BRHG; ABNC, av; från m. m. (om rumsförh.): *sṵudarɑut ɑv ôuˌgɑrdn̥* [söderut från vår gård] GBJ. *da ær ɑ́v vágan,* det ligger ett gott stycke från vägen (om en gård, som ligger avsides från landsvägen) BRHG. — **av-bråd afbradur** Schoum, Aln; n. **afbrat** Neog, förhastig, praeceps, (n.) myket hastigt. **-dyr afdyr** Neog, myket dyr. **-färgad afärgat** Neog, sägs om kläder ell. annat tyg, som intet är swart. Hon går med **afärgat** mössa, tröija. **-hova afhofwa** Neog, utan hof och mått. **-hovlig ahofwelig** Neog; *ɑ̀vhóu̯lɨ* BRHG; *ɑ́hòu̯lɨ* ABNC; n. **afhofligt** Aln, utan hof och mått. En som galnas och rasar alt för myket Neog; svarar mot Tyskarnas verkehrt, samt Latinernas inepte och nimis; men brukas dock stundom, för att uttrycka Superlat. Aln. **-hällig** (n.) **afhällut,** när marken lutar utföre, at watnet löper af Neog. **-kast** pl. **åkaster** Bröll.-d. 1744 [flöten på fiskegarn]. **-kektig** *av-kaitu* GHHm; n. *ɑ́(v)kàɪ̯tut* ABNC, fumlig, klumpig; (n.) tafatt, bakvänt. **-koka** s. pl. tant. *ɑ̀kóu̯kar* BRHG; **avkokår** LJK, kaffetillsättning, bestående av en sorts bröd (flata kakor), bakat på rågmjöl el. kornmjöl och kaffesump (ibland även kli, malt och kokt potatis)

och rostat svartbrunt i ugnen; bröts i bitar och lades på kaffepannan, användes åtm. i slutet av 1800-talet och även sedan. **-leta** v. **avlaita** (impf. **-latte**, sup. **-latt**) FCS; *àvlįta* BRHG, lägga stål på en sliten yxa, vagnsaxel el. d. Se **å-leta**. **-länd** (n.) **afländ** Neog, är thet samma som afhällut. **-modig amodig** Neog, utan mod. **-mäktig amächtig**, Neog, swag. **-rätta afreta** Neog; **afreta en syndare** ɔ: aflifwa; **afreta en hest, hund** etc. thet är: lära honom giöra konster Neog. **-sjäg(a)** pl. **avsjägar** HHCS, äfsingar. **-skår** (fårmärke) = **avskörd**. **-skäla askäla** Neog, utan skäl och hof. **-vita avijta**, utan hof, mått, ovanligt. **Nå jär hä avijta deyrt i beyn**, nu är det ganska dyrt i staden I 100: 18. **-vräken afräken** Neog: När en är sömnig, och har wräkt sig neder, at sofwa: **Han ligger alt afräken.**

avel afwel ɔ: styrkia. Sägs ock om åkerbruk, unde afwelsgård Neog.

avig afwu, afwu hanska, skiorta ɔ: omwänd. item bakvänt. **Han sitter afwu pa hesten,** item **en afwu menniskia,** som har ett tiurehofwud, och är elacker at umgås med. Swet. afwog Neog. **Afwu ater, . .** se **åter.**

axel s. m. *àksul* FHG; *àksl̥* BR HG; EKWss; *àks(a)'l* ABNC m., bf. *àksulan* FHG; *aksl̥n* EKWss; *àkslan* ABNC, axel (på vagn, kvarn, maskin m. m.). — **axel-mule axlemule**: axelenden som sitter utanför hjulnafwan ther uti luntstickan sitter Neog.

axel s. f. *áksul* FHG; *áksl̥* BRHG; *áks'l* ABNC; f., bf. *áksla* FHG; *áksl̥* FL, BRHG; ABNC, skuldra.

B.

bad-stuga. Härtill [att torka linet] har man uppbyggt en **Basstu'** (Bas-stuga) för eldens skull ett stycke från gården, till hälften af sten och till hälften af trä, eller såsom ett öppet skjul, allt utan skorsten och under torftak. I den inre delen, som är af sten, är en dugtig Bas-ugn, och kring väggarna bänkar och "lafvar", på hvilka linet lägges att basas. Basstugan måste vara så tät i tak och väggar, att ingen värme eller rök kan tränga sig ut, och derinne är ock en qväfvande rök och hetta, den ingen annan svårligen kan uthärda än sjelfva **Basstu-mor** eller **Basstu-källingi** - - som ensam får gå in i den sjudande "Basstugan" sköta om och vända linet - - [bild s. 1252]. Badstuga (för lin och hampa), 3 1/2 aln. lång, 2 aln bred och 2 aln hög af kalksten bygd ofvan jord (vid Käbbe i Ejsta), på hvilken är en karme af plankor och inom denna en gallergrind af spjälor, hvarpå toet = linet eller hampan lägges EK; [likn. fr. HG]. Bild s. 1252.

badusa, jfr även **mardusa**.

bagge, jfr även **nöt-bagge**.

bak s. **bak**; hafwa mång åhr på baken, wara gammal Neog.

bak adv., prep. — **bak-bett Hä Kummer mi til Baakbiijt**: Nu belönas mig för det iag den eller den gång giorde I 96: 4. **-lott** m. bf. **bakluten** ɔ: bakdelen; släpa

bakluten effter sig ɔ: hafwa ondt öfwer länderna och ei kunna gå friskt. **-stege bakstige**, bomärke, se bild s. 1252.

baka v. *bȧ̀ka* = grädda (bröd, pannkakor etc.) allm. Man wil thetta ei wara rett sagt: bröden bakas i ugnen, utan the gräddas - - Neog. *bȧ̀k‿úp* forma bröd, bullar o. d. av degen sedan den jäst BR, HU, LO, KBHG. — **bak-skura (-*skåra) bakskuru** Aln; *bȧk-skụ̄ra, -u* GHHm f., gressel, hwarmed bröd sättes i ugnen och tages därutur Aln; bakspade (att skjuta in bröd med i ugnen) Hm. **-ugn** jfr Linné, Gothl. resa, s. 183.

balja jfr även **brygg-balja** och **bälg**.

balke balke, Svet. bielke, betyder ock en skiljewägg, såsom **mobalke** [se **mog-balke**] . . **Furbalk** . . [se **får-balk**] . . **Sängebalk**, liggja wid **balken** ɔ: framme i sängenne; näsobalk, thet skarpa på näsan Neog.

band *band* n. allm., även = halmband om kärvar HG; J. — **band-spjäll**, se bild s. 1252. **-stol**, se bild s. 1252.

bande bande Neog; pl. **bandar** Aln, kallas egentel. then widia af ene ell. gran, hwar med störarna sammanbindas i giärsgården. Svet. hånk Neog; (pl.) widjor Aln. — **band-fast** *bàndfȧ́sta‿tȧ́un*, gärdsgård med stör och "bandar" (icke "räck-tun" eller "stikel-tun") LHG.

bane bane ɔ: död Neog. [Knappast dialektord?]

bange banga, wara **banga**, rädder. Dan. bange Neog.

banka v. Jfr även **bunka** v.

bann-sätta [perf. part.] **bansätt. jär du bansätter** Neog [ej övers.]. Jfr **befängd.**

bar (*bär) adj. *bǣr* BRHG; GH Hm; *bę̄r* ABNC; EKWss; *bę̄rar* GBJ; bar, naken. *ga ma bǣr‿hụ̀ụda*, gå barhuvad; *ma bǣr‿bȧ́ịn*, barfota BRHG; *hag‿gịk ma bę̄r bȧ́ịnị*, han gick barfota ABNC. — **bar-jord** *bǣrị‿ȧ́ṛd* HUHG; *bǣrị‿ȧ́ṛḍ* GNTHG, barmark (snöfri mark).

bara (*bära) adv. **bära**, Svet. bara, allenast, solum Neog.

barda-lek bardalaik enwiges kamp. **hä war ann harda bardalaikur**, 'det var en hård strid' I 100: 18.

barga v. **barga**, slå, piska, item öfwerfalla med bannor och skiälsord Neog.

barka v.[2] **Barka till wägs**, springa, löpa fort Neog.

barmlig n. **barmeligt** ɔ: ynkeliga. förbarmeliga. miserabiliter Neog.

barn ban Neog; Tft; pl. dat. **barnumme** Bröll.-d. 1724 (ej orig.). — **barn-mat** . . [mat som gamla föräldrar skola äta hos sina barn]. **-vett banwit**, barnawett, oförstånd Neog.

barr (*bärre) *bæ̀ṛa* BRHG; HHNC; *bæ̀ṛị* GHHm; *bæ̀ṛa* ABNC; *bę̄ṛa* EK Wss; *bæ̀ṛa* GBJ m., (koll.), bf. *bæ̀ṛṇ* BRHG; *bę̄ṛṇ* EKWss, barr.

barsk bask grym eller ond Neog.

basa v. **basa**, slå piska. **bas**, hugg slag Neog.

bask bask, ett släng, slag Neog.

baxa baxa Neog; I 100: 18: 1) åtra sig. Han baxade på slutet. Han teg och gaf sig på slutet Neog. 2) 'blifva räd' — **Han Baxar inte Keulu**, 'han frucktar intet för kulan, eller att gå i fällt' I 100: 18.

beck bik eller **pik** Neog; *bịk* FL, LÄ, BR, ANHG; ABNC; *bịk* GHHm; EKWss; GBJ n. (m. GBJ), beck.

bedje-lag *bịdlȧ̀g* ABNC; *bịdlȧ́g* GA, LHG n., den del av socknen,

som inbördes bjöd varandra till kalas NC; bestod av grannarna och släkten HG. — Om socknarna äro stora, äro de alltid indelade i vissa kretsar ell. **bidelag**, som innefattar vissa gårdar, och äfven vid "Wåg" indela ungdomen. Är socknarna mindre är det blott ett **bidelag** eller rote hela socknen, eljest delas den i "Upp- och Nidarsocknar", "Auster- och Wester-Gutar", "Burge-boar" o. s. v. Denna indelning brukas ock här vid lag [vid "ibärning till jul"], och ingen, helst en dräng, af de andra rotarne må inträngа sig i ett annat **Bidelag** vid ett sådant tillfälle då ofta oreda och gräl uppkomma (VI, NR, RN). — Också inbjudas alltid vid högtider och gästabudstillfällen Båtkamraterna, utan afs. på om de äro aldrig så fattiga el. rika, om de äro inom el. utom **Bidelaget** (TO, KB). — När någon af Bönderna skulle hålla gästabud, Bröllop el. så, sade han till hela sitt "**Bide-lag**", att de skulle någon dag komma på Träsket och fiska för hans räkning MB. — "Bröllopsosten", hvartill mjölk lemnas af hela "Bede-laget". — Efter lyckligen öfversträfvad barnsäng då Bondhustrun är rask igen, sänder hon ut sin dotter eller piga att få mjölk inom hela "bidelaget", att dermed ysta för sig sjelf EK. — Jfr Lithberg i Fataburen 1915, s. 41 ff.

befängd befängd, jäst tu befängd, är en elack förundran, bansätter? besatt? rasande? galen? fiolluger Neog.

begripa *bigréipa* BRHG; *bigraipa* GHHm; *bigréipa* GBJ, förstå.

***bekasse bekasse,** färdig I 98:14a.

bekomma [efter bröllopsmåltiden taga alla varandra i hand med ett] **välbekumme!** [likaså vid **husåting**] S.

ben An hundspital - - sum aldri' kundi vara fran bainen (FL), LÄ.

bena av . . . 2) **afbeina** *næti* Schoum.

berömma beröyma Neog.

***besa (av) bisa af** S, svimma af. *da bist ̨áv da*, jag svimmade BRHG.

***bimpel bympel** L. soc., et slagz litet träkar. Se bild s. 1252. — Jfr även **pimpel.**

bit s.[1] . . n. bf. **biti,** pl. **bitar,** bit, stycke FCS. **Gi mi ett bit!** F.

***bit** s.[2] n. bf. (?) **bäitä** KB, knifven (i sägen). **T'äit bäitä!** (tag knifven el. "det som biter") [sade den döda]. **Sant, bäitä!** det var sant, knifven! KB.

bita v. Perf. part. f. **biti** Neog.

bjur-lucka, se bild s. 1252.

björk-skvalla pjäss-skvalldå L; - - (äfven tunt dricka) L.

björn-stock, se bild s. 1252.

blek adj.[1] **blaik** Neog.

blek adj.[2] **blikur** [etc.] f. **blik** VN; L; HM; (NS); SU; n. **blikkt** L; RN; HM; (NS), SU; **blikkt** RN; **blikt** VN; (om sjön), slät, stilla VN; lugn HM; (om sjön) L; slät och lugn (om sjön) SU; (n.) stilla (på sjön) RN; **klar blikur dag** FCS.

bleka s.[1] . . *blika* GBJ f., fläck på hafsytan af spegelblankt vatten.

bleka s.[2] pl. **blikor** (BU, FL) Wallin. — **blek(a)-mutta** pl. **blikmuttor** (BU, FL) Wallin.

blesserad - - **plaseren** S, sårad, blesserad.

blid (***bly**) adj. n. **blöit** GH; **blöit** SU: 1) blyg, gråtfärdig F; - - 2) - - mild (vinter, väderlek) F; mjuk, kram, len (snö, väder) F.

bliva impf. pl. **blio, blifvo, blifve** SU.

block bluk: bägge styckena i en väf öfver och under **skaidi** F. Se bild s. 1252.

blod blod m. bf. **bloden** (F); n. bf. **blode'** F. — **blod-pinna** i uttr. **ga me blodpinnå** [gå med svårighet, med tvång, med våld] LJK: *da ska ga me blòudpiṇa da*, det skall gå med tvång HUHG.

blomma bloma Neog.

bloss, se bild s. 1253.

blucka v., se **blinka** v. **blunka** v., se **blinka** v.

blå bla Neog; **blȧ** SU. — **blåkråka blakraka** (Neog) Wallin, är stor som en skata, men helt ljusblå. "Blåkråka", råkan, Corax frugilegus Hasselgr. Gotl. fåglar.

blår(n)-kam, se bild s. 1253. **-krabbe**, se bild s. 1253.

blöt adj. **blautur** Schoum; n. **blatt** Neog.

bock - - 3) - - stöd för båtar HL. Se första bilden vid **skord**. — **bock-räcka**, se bild under **utstuga**.

bogla s. **bogla** F; *bàugla* FHG; *bòugla* FL, LÄ, BRHG; HE, LE, SITg; *bougla* GHHm; *bogla* HB(VB)Tg; *bugla* VBWss f., bubbla (i vatten); (i kokande vatten).

bogla v. *bougla* GHHm; *bougla* ABNC, bubbla [i vatten].

bok (s.[2]) **bok** L f., pl. **-ar** S, träd.

bok-fink bokfink (Neog) Wallin.

bord bård Neog; Hilf; *bard* FHG; ES, HE, SITg; *bo(r)d* GHHm; *bard* HHNC; y. *bour* allm. HG n., bf. **bårdä** Neog; RN, bord. — **bord-bänk**, se bild s. 1253. **bords-heder** [övers.] smör HM; SU; egentl. smör AG; bästa maträtten L.

borga v. **burga**, taga på räkning; it. **burga ut** Sahl.

borr bur Tft.

bort burt Neog.

botten butn Neog. - - **Buttnens broder**, yttersta tarmen F.

brake brake Linné resa, s. 237 - - 1) elggräs - - 2) fräkne S.

brand-järn, se bilder s. 1253.

brax(en). Enligt LF[2], s. 15, är det sarv, som vid Lergraf, Vallavik och Kylley kallas **Brax**.

bredd s. *bræd* FL, LÄ, VBHG; *brad* HETg; NRHG; EKWss; HHNC m.

brink brink Sahl, foderwägar i myr på höglänta stellen.

brok-rem Binda brokremi Neog, [binda byxremmen?].

***brokt bråcht** L. soc., giärning.

***brokta** v. **bråchta** L. soc., giöra.

brun-stång, se bild s. 1253.

***brust brusst** F, AG; HH [m.? F, AG], n. HH, bräcka. En gammal **brusst** HH.

bröd-disk(a) brauske, en tallrick som man äter på kallas en **brauske**, **trä-brauske** Wallin. — **bröd-häck**, se bild s. 1253. **-stump brøstump** FCS m., första och sista biten som skäres af bröd.

***bröl** s.[2] **bråil** NS n., oordning, röra [etc.].

***brölug bråjluar**, n. **bråilutt** NS [etc.].

bröllops-rim bryllopsrim FS; CS, då bruden var **rådd** [havande].

bröms brims Neog.

***brösk(a)**, se **bröd-disk(a)**.

bröst-meta, se bild s. 1253. **-stock**, se bild s. 1253.

bud-ord budord Wallin (S); **bud-ård** Hilf n., bf. **budordet** Linné resa, s. 245, lifstycke med armar och knappar uti Hilf; [bars utanpå ganeja, alltid av motsatt färg] Wallin (S).

buller-*jan - - Lty. bullerjaan, Valeriana (Dähnert Wb.).

bunk s.[1] **bunk** CS; NS: 1) groft foder CS. 2) däld, svigt NS.

***bunn bunn** VA, kar, tröskverkstunna.

***bus** (s.[2]) **beuss** I 100: 18, stort owäder, anfall, krig. Jfr **harbus.**

busk-varde, se bild s. 1253.

bygd byggd f. - - 1) (= småbygd), torpställe, [i mots. till] **gard,** bondegård S. 2) pl. *bỳgdar*, byggnader (i en gård): *bỳgda sọṇs från vágan* BRHG.

byting - - Jfr **bort-byting.**

båg-band, se första bilden vid **klappra** s. **-klimpa,** se bild s. 1253.

båI (***bul**) 1) se bild s. 1253. 2) - - **bul** SU, en skjorta utan ärmar. — **båI-verk,** se bild s. 1253. **-verks-grind,** se bild s. 1254.

bås bas Neog; L. soc. — **båsstock basastukk** FCS [etc.], framstock i bås FCS; stående båsstock BU.

båt bat Neog. Se bild s. 1254.

Båtel Båtel (Botolf) d. 17 juni kallas af bonden för **ro'-gubben** [se **rov-gubbe**].

bälg bö̜̜g HM. — **bälg-hund** bö̜̜ghund HM.

***bänd** s. [övers.] tunnband, band på laggkärl S; krökning, böjning CS. — **bänd-kniv,** se bild s. 1254.

bära v. *bi̯ę̀ra* FHG; *bi̯ę̀ra* FLHG; *bi̯ę̀ra* NO, AR, ÖJHG; HETg; *bi̯ę̀ra* FR, HBTg; *bi̯ę̀ra* EKWss; NR, RN, VBHG.

bättre bäter Neog.

bäve-gräs bäfwegräs Linné resa, s. 237.

böck(l)ing bicking Neog [etc.].

***bög baug** o. **klafve** L [kreatursbindsel], se första bilden vid **klappra** s.

bön byn L. soc.

***bör byr** Schoum [etc.]. — Jfr **not-, nät-** och **sling-bör.**

böt(-pinne), se bild s. 1254. — **böt-järn,** se bild s. 1254.

D.

dags-hia dagshija Neog, tidsspillan.

deg-holk daig-'ållk NS, se bild s. 1254.

dess konj. **däss (bättar),** desto (bättre) LJK.

desto konj. *dastu* BRHG; **dässtu** LJK. *dastu bátar*, desto bättre BRHG. **Dässtu mair läutning däss bättar,** [ju mera lutning desto bättre] LJK. **Fortarä de kan ga, dässtu bättar** [(ju) fortare det kan gå, desto bättre] LJK.

(?) **dragée-konfekt,** se **drasi-konfekt.**

***drölig dråilurr** LJK [drulig, drumlig]. Jfr no. dial. draula v. (Torp).

du dat. **deir** [åt dig] Lyck.-d. 1717.

dun däun m., dun LJK.

dungen dungen Schoum [etc.].

dunt dunt Schoum, en god släng på ryggen.

dö doi Neog.

***dön** s.[1] **daun** Schoum, stank, Faetor.

E.

ed aid Schoum, eed, juramentum. Fg. aiþr.

ensam ainsumen, f. **ainsumi,** n. **ainsumt,** pl. **ainsumnair** [!], f. **-nar,** n. **-na** Tft.

F.

***fakla** v. **faklä** LJK, [arbeta fort och slarvigt].

falla v. impf. **fiel** Neog.

farskjut farskiaut Neog, plump, ohöflig, menniskia: **Hä jär a farskiaut.**

fast-land n. bf. *fastlándä* BRHG, Sveriges fastland (i mots. till Gotland). **-länning** *fastlanıg* m., pl. *-ar* BRHG, fastlandssvensk.

fel fail Neog.

(?) ***feleputs**, jfr **sel-prutsa.**

femton femtan Neog.

fet-tistla faittisslä CSBl, f., pl. *fàttíslar* BRHG, Sonchus.

flå s. **flå** Neog, barkar på fiskegarn, wid **tianen** ɔ: linon som hålla tåget vppe.

***flåg-angel flugangäl** LJK; *flęugaggl* EKWss, djur (häst), som flöjer.

folk fålk (å long) Tft.

***fordare** adj. komp., se **fort**, adj.

fot pl. **fyter** Tft [fötter].

frisk n. pl. **freisk** Neog.

fåll-*fiker faldafeiker Neog, är citat från isl. och trol. ej gotl.

färg färg f., bf. **-i** Tft.

G.

galen galen Neog; f. **gali** Neog; RN; n. pl. **gali** Neog. **Tu gali russ** Neog.

get bf. pl. dat. **gaitume** Neog.

***gista** adv. **giste**, sedan. **Fyrr tu ar giste**, förr tu år sedan Tft.

gjuta v.[1] **giauta** Neog.

***gjån** s., **-a** v. Jfr Gutamålet I, s. 257.

glad-mält gladmeltur, Rolig i tal, Sermone hilaris Schoum.

***glongas** v. pres. pl. **glongas** Tft.

glöd glod Neog.

god n. **gutt** Schoum; Neog, gott, Bonum.

***grys** n. **gryst** Bröll.-d. 1724: **Däu hva jär hä så gryst bi hanum at beiröima?**

grän-*pylting gränpyllting W, granpacke.

gumma s. **gumma**, gumor, fadder Neog.

gumrika gumrika, korn Neog.

gång-varpa gangvarrpå LJK [gärdesgård kring gemensam betesmark m. m., varav varje ägare skall gärdsla så stor bit, som motsvarar hans andel i ägan].

***gångel gangel** Neog, klädning. **Ha har så manga ganglar**: klädningar.

H.

haj adj. **hai** Neog, jag blef så hai ɔ: häpen.

haja v. **haija** Neog, obstupescere.

hand-käpp, se **hank-käpp** (käpp varmed man "drager hank").

hava Jag, Du, Hann hafwur, -er, -r, Wyr hafwum, Er hafwe, Dair hafwa Tft.

hel-bräckt hällabräkktur F, en som har svår obotlig sjukdom, (bråck eller annat?).

***held** s. **hajld** I 98: 14 a, efterbörd.

het-vägg pl. *hàɪtvágar* LHG, kroppkakor, beredda av korn- el. vetemjöl med fläsktärningar i; åtos fastlagsmåndagen.

hinna s., se även **yx-hinna**. — Jfr isl. hyrna f.

hjälle. Jfr **kött-hjälle.**

ho s. **hof** ɔ: ho, **hagwan**, at watna boskapen vti Neog.

hö-*mål Höö Muul vel **Dus** I 96: 4.

höra v. perf. part. **hård** Neog.

K.

***kena (*kevna) Kaina. kaina pa snid, kaina vpp at,** så som när man skrifwer snett Neog.

klav-bunden klafbunden S, (om fäboskap) så stora att de bindas.

***klådda klodda** Neog: **jag skal klodda tig** ɔ: slå på ryggen.

***knipp-sint** f. **knippsint** LJK, snarstucken.

***koll koll** Hilf, en hvardags Kiortell.

krabba v. - - 4) - - Jfr **kabba** v.

kräk-fall kräkfall S n., boskapsdöd, förlust.

(?) kröna kryna Neog; **jag skal kryna tig** slå, piska.

kvi qwi Hilf, en gata eller väg med Tun på båda sidor.

***kväm** Jfr även **o-kväm.**

kål kal Neog, brassica.

kåsa s., se **kösa** s.

***käta** v. **kiäta** Neog, mana på, yrkia, bidia myket.

***kösa** s.[1]. **Ä leiti kausa groit** Bröll.-d. 1748.

L.

lag s.[3] *lag* BRHG m., bf. **lagen** Tft, lex.

***letare** [m. bf.] **Lijtren**, fergaren I 96: 4.

***limna,** se **levnad.**

ljus-näppa (?) liausnäpa Neog, [etc.].

lyd s. **löyder** Neog, [etc.]. **Hä jär löyder sum Gud föyder** Neog.

lyda v.[1] **löyda** Neog.

M.

mat-bod matbod AN. [I Fjäle strandäng hade man bodar] med särskildt skafferi eller **matbod** under samma tak.

***mogga** s. f. pl. **måggår** LJK, (fig.) loppor. *tjàḷmága*, tjock kvinna NRHG.

mot s., se **jord-mot.**

N.

nägg-bunden näggbunden, (nät, not) med trånga maskor FL. **Näggbundet nät** HM.

nöt-loppa pl. **nytluppar** kallas de tidigaste kärnbildningarna i nöten Lithberg i Fataburen 1906, s. 76.

O.

o-begärlig n. **obegärligt**, adj., adv., för mycket begärdt, skamlöst.

o-händig ohänndugur FLCS [etc.], obehändig.

ok s. Jfr **hals-ok**.

o-kväm okvem Sahl; **oquem** CS; **okvembur** FCS, obekvämlig Sahl; ovig, ohandterlig, obeqväm, brukas endast om tyger och kläder som ej falla efter kroppen, äro styfva CS; obehändig, icke mjuk FCS.

P.

puk-havre päukhagrä, även = Polystichum commune CSBl.

R.

rum-bunden rombunden FL; pl. **rombundne** GA, (nät, not) med större, vida maskor FL.

S.

***sandume** pl. **Sandummar** S, [inv. i Sanda s:n].

silver-par, se bild s. 1254.

***sjonhemme** pl. **Sjonummar** S, [inv. i Sjonhems s:n].

skav-gräs skafgras CS; - - användes att skafva och glätta träarbeten med CSBl.

släke-dya släkadya Neog.

sol-bärg(e) solbjärge, tå solen bärgar sig, går neder Neog.

***spräka** s. **spräkå** LJK; *sprȩ̀ka* NRHG f., pratsamhet, talförhet.

stamp = liepigg, se även **stall.**

sten-harg *stą̀nhárg* FRHG, stenig mark.

***strakla** s. **strakla**, mullharf S.

strand pl. **strandar** LJK, fiskelägen.

Y.

(?) yckedag Möjl. avses "ökedagar" (hästdagsverken), se Steffen: Gotlands organisation - - - (Lund 1943), s. 30 (enl. 1594 års jordebok).

Å.

å-bod abod [fiskebod vid Gothemsån] Gotl. Arkiv 1944, s. 78. Jfr **ag-bod.**

Tilläggsbilder.

ag-bod

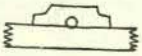

ampul;
ampla-räi

angla-
båigari

Rodarve
i FH

ankar,
bom.

Gudings
i EE

av-sättare

bastu

bastu (EK)

bak-stige
bom. Häffinds
i BS

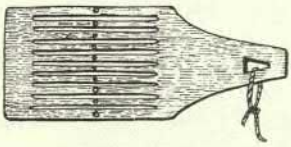

band-spjäld

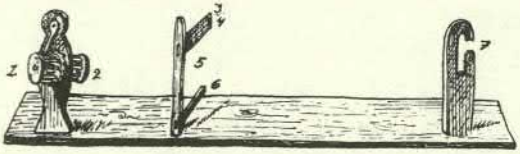

band-stol (1—7 se sid. 38 b)

bympel

bjaur-lukå

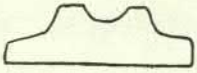

bjånn-stukk

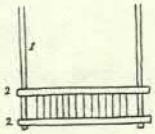

1. sla. 2. bluk

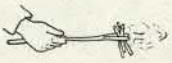

blus

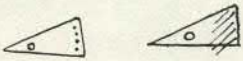

blarn-kamb

blarn-krabbi

bord-bänk

brand-järn

brand-järn

bräun-stang

bröd-häkk

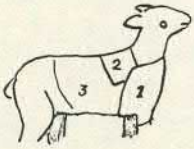

1. braustmaita
2. rygga-maita
3. slakseida

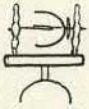

braust-stukk

buska-varde

bug-klimpå

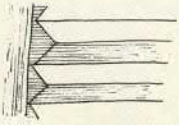

bular

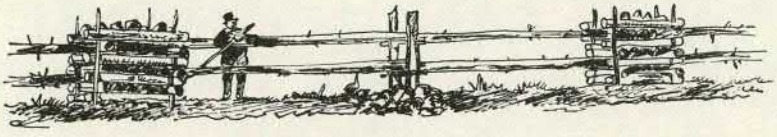

bulverk, räckor o. bukk

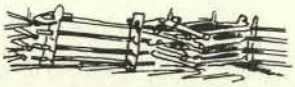

bullvärks-grind

1. storsegel
2. fock
3. tupp
4. baksegel

Karlsö-båt

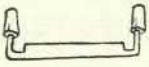

bända-knäiv

baut

bauta-jern

daig-'ållk

syll-par

Rättelser.

S.	2	b	r.	19	ned.	står: **even to**	läs: **ävento**
„	4	a	r.	20	upp.	„ **haja,**	„ **heja**
„	5	b	r.	18	„	„ **sjauker**	„ **sjaukur**
„	5	b	r.	21	ned.	„ **sant-aldrig**	„ **Sankt aldrig**
„	7	a	r.	23	upp.	„ **afrak** s	„ **afrak** S
„	8	b	r.	17	ned.	står (2 ggr): SN	„ SU
„	9	a	r.	3	upp.	„ fg. **elin**	„ fg. **eln**
„	10	a	r.	15	„	„ ringaxeln	„ vingaxeln
„	11	a	r.	21	„	„ SA	„ SÅ
„	11	b	r.	10	ned.	„ **högfärds-anda**	„ **högfärds-ande**
„	12	b	r.	22	upp.	„ **klyva**	„ **klöva**
„	14	a	r.	9	ned.	„ NT	„ GNT
„	14	b	r.	23	„	„ **langä**	„ **längä**
„	15	b	r.	16	„	„ **braide**	„ **braida**
„	15	b	r.	15	„	„ **händar**	„ **häudar**
„	15	b	r.	10	„	„ **händi** (grep)	„ **häudi** [flådde]
„	16	a	r.	7	upp.	„ **sa,**	„ **så**;
„	16	a	r.	15	„	„ GS	„ Gs
„	16	b	r.	10	ned.	„ Neog	„ Wallin (S)
„	16	b	r.	19	upp.	„ ***fenska**	„ ***firnska**
„	17	b	r.	16	ned.	„ L	„ LCS
„	17	b	r.	3	„	„ vända	„ vårda
„	18	b	r.	3	upp.	„ E	„ EK
„	19	b	r.	4	„	„ **apå'rt**	utgår
„	19	b	r.	20	ned.	„ *árbaita*	borde vara *àrbaita*
„	20	b	r.	2	„	„ **opp-lott**	läs: **oppel**
„	21	a	r.	5	upp.	„ *armbuga*	„ *armbuga*
„	21	a	r.	10	„	„ ***ham-böge**	„ ***ham-böje**
„	21	b	r.	14	ned.	„ **klåda-ars**	utgår. — Jfr ***kladas.**
„	22	a	r.	18	upp.	„ Rz enl. W	utgår
„	22	b	r.	12	ned.	„ vären	läs: tvären
„	23	a	r.	3	upp.	„ ***pas-** (se ***pase**)	utgår. — Jfr ***pasjask(us).**
„	23	a	r.	23	„	„ **askä**	läs: **askä-**
„	23	a	r.	11 f.	ned.	„ **asko-kärling**	endast uppkonstruerad skriftform? läs: **asko-kärling** F
„	24		r.	7	ned.	„ sCS	„ S; CS
„	24	a	r.	11	upp.	„ **hända**	„ **häuda**
„	24	b	r.	9	„	„ (?) **spektakel**	„ **hospital**
„	24	b	r.	23	ned.	„ **åv** F; FL; KB; ST; HE; NS	läs: **åv** F; FL; [etc.] (endast i visor och lekar)

S.	24	b	r.	20	ned.	står:	**kåirasta in**	läs: **kåira stain**
„	24	b	r.	19	„	„	**Svaiti** (svetten)	„ **Svaiti** (svett)
„	25	a	r.	23	„	„	**dau**	„ **däu**
„	25	b	r.	4	upp.	„	***flattra**	„ ***flatra**
„	25	b	r.	10	„	„	***slomsa**	„ ***slonsa**
„	25	b	r.	10	„	„	**spika**	„ **speka**
„	25	b	r.	15	„	„	**feja**	„ ***fäga**
„	25	b	r.	18	„	„	**kamma**	„ ***kämma**
„	25	b	r.	21	„	„	***pliga**	„ ***plega**
„	25	b	r.	22	„	„	**runta**	„ **runda**
„	25	b	r.	22	ned.	„	**skura**	„ **skåra**
„	25	b	r.	21	„	„	**slicka**	„ **sleka**
„	25	b	r.	21	„	„	**slotna**	„ **slokna**
„	25	b	r.	20	„	„	**strippa**	„ **struppa**
„	25	b	r.	19	„	„	**svärva**	„ **svarva**
„	25	b	r.	13	„	„	***häta**	„ ***hätta**
„	25	b	r.	12	„	„	**lomma**	„ **loma**
„	25	b	r.	10	„	„	**snesta**	„ ***sneksta**
„	25	b	r.	6	„	„	***slyntsa**	„ ***slynsa**
„	25	b	r.	5	„	„	***kåla**	„ **kola**
„	25	b	r.	2	„	„	**bli**	„ **bliva**
„	26	b	r.	15	„	„	KV	„ VY
„	26	b	r.	5	„	„	**av-före**	utgår. Se **ov-före**
„	27	b	r.	20	upp.	„	**avagur** FCS (väl skrivfel - -),	läs: **avagur** FCS;
„	28	b	r.	8	ned.	„	***håsa**	läs: **strumpa**
„	29	a	r.	19 f.	upp.	„	*avrøsnigsjørd*	„ *avrøsnigsjørd*
„	29	b	r.	5	upp.	„	**välv-skörd**	„ **väl-skörd**
„	29	b	r.	12	„	„	KV ([= Kopparsvik])	läs: VY
„	29	b	r.	16	„	„	**åstad**	läs: ***städ** adv.
„	30	a	r.	20	„	„	**ismula**	„ **i-smylla**
„	30	a	r.	10	ned.	„	pl. **-en** F; KB	KB utgår
„	31	a	r.	20	„	„	**gröt-back**	läs: **gröt-** och **ärt-back**
„	31	a	r.	14	„	„	**bakkan** Ö; VB; SU;	„ äldre dat. **bakkam** ÖJ; VB; VB, SUKn
„	37	b	r.	9	upp.	„	**bisse**	„ **byse**
„	38	a	r.	4	„	„	**längs-sido-**	„ **lång-sido**
„	38	a	r.	5	„	„	**ria**	„ **ri**
„	38	a	r.	7	„	„	**hatta-**	„ **hatt-**
„	39	a	r.	4	„	„	**ovanste-**	„ **ovarsta-**
„	42	b	r.	21	„	„	**fure-**	„ **för(e)-,**
„	42	b	r.	21	„	„	**talle-**	„ **tälle-**
„	44	a	r.	2	ned.	„	**bibo** S, bebo.	„ **bibo** S, [ramsord i leken Abo-bibo]
„	44	b	r.	13	upp.	„	**beck-höla**	„ **beck-köla**
„	44	b	r.	19	ned.	„	**beckrandsko** S	tillägg: [ur dokum. 1688]
„	44	b	r.	3	„	„	björkvalda	läs: björklaka

S. 45 a r. 8 upp. står: **bidarra, -ä si** FCS läs: **bidarra si** FS; CS; **-ä si** CS

„ 45 a r. 3 ned. „ **läupa** läs: **laupa**

„ 45 b r. 8 upp. „ **bidna** „ **bidnä**

„ 46 a r. 18 „ „ **begrauelse** „ **begravelse**

„ 46 a r. 12 ned. „ **grafsdag** S. **Han** „ **grafsdag** S [i visa]. **Hans**

„ 46 b r. 9 „ „ **ai** „ **äi**

„ 46 b r. 12 upp. „ **hallä** „ **fallä**

„ 47 a r. 20 ned. „ ***bekastning** bör vara **bi-kastning** (se **kasta** v.)

„ 47 a r. 15 „ „ R läs: RM

„ 47 a r. 11 — tillägg övs.: bekvämt.

„ 47 a r. 5 ned. „ **bekräftadt** part. n. HSCS läs: **bekräftat kräftadt** part. n. S.

„ 47 b r. 23 „ „ **baul** hör till **böl** s.

„ 47 b r. 20 „ „ **vaila** „ „ ***vela** v.

„ 48 a r. 10 upp. — övers.: belefvad CS.

„ 48 a r. 20 ned. „ **beläten** [etc.] läs: **beläte** pl. **bēlātar** HM

„ 48 a r. 18 „ „ **bimoden** utgår [trol. skrivfel av CS]

„ 48 a r. 17 „ „ **bimodug** „ „ „ „ „

„ 48 a r. 7 „ „ **bajnen** S läs: **bajnen** F; S

„ 48 b r. 4 upp. „ **Nåka (-u)** „ **Nåku**

„ 48 b r. 11 „ „ **raidar** „ **räidar**

„ 48 b r. 18 „ „ **aldr** „ **aldr[i]**

„ 48 b r. 19 „ „ **köpa bajn** „ **käpa-bajn**

„ 48 b r. 15 ned. „ **äj** „ **aj**

„ 49 a r. 13 upp. „ **graip** „ **Graip**

„ 50 a r. 20 „ „ **bainsveitä** „ **bainsvaitä**

„ 50 b r. 15 ned. „ **Mackedag** „ **mask-dag**

„ 53 b r. 7 o. 9 ned. „ 243 „ 241

„ 54 b r. 5 ned. „ ***syle** „ ***syl**

„ 55 a r. 2 „ „ *bṛtl* „ *bṛtl̥*

„ 57 b r. 10 upp. „ ***kerna** „ ***kemma**

„ 58 b r. 23 „ „ HA „ Hm

„ 58 b r. 16 ned. „ **binnt** „ **bindt, binnt** FS; CS

„ 58 b r. 17 „ „ **bundu** „ **bundu** SV 17;

„ 60 a r. 10 ned. „ **bit** „ **bit** s.[1] [Jfr Tillägg].

„ 60 b r. 19 f. upp. „ **Sant bäite! - -** KB utgår

„ 61 b r. 4 upp. „ *budn* läs: *bu̯dn*

„ 62 a r. 8 ned. „ Rz: 1) „ Rz m.: 1)

„ 64 b r. 15 upp. „ **-snärja** „ **snärje**

„ 64 b r. 19 „ „ **-*sprut** „ **-*språt**

„ 64 b r. 22 „ „ **-*sprute** „ **-*språte**

„ 65 a r. 2, 3 ned. „ Jfr ***blucka** och ***blunka** läs: Jfr **blinka.**

„ 66 a r. 12 upp. — läs: **Blandä talesätt** SU

„ 66 a r. 23 „ „ **blannk** SU „ **blank** SU

„ 67 a r. 4 „ „ **blik** [etc.] RN; [etc.] SU; läs: **blik** RN; SU;

S.	67	a	r.	13	upp.	står: **blikå** [etc.] HM	läs: **blikå** HM;
„	67	a	r.	3	ned.	„ **blaikbutten**	„ **blaikbutten** AG
„	71	b	r.	21	upp.	„ **blus**	„ **bluss**
„	72	a	r.	22	„	„ **mikkä** (!)	„ **mikä**
„	75	a	r.	21	ned.	„ **Ländru**	„ **Läudru**
„	76	a	r.	14	„	„ **bovart**	„ **bovart** VBKn, S
„	78	a	r.	5	upp.	„ **bodblad**	„ **bogblad**
„	79	a	r.	15	„	„ F	„ L
„	79	b	r.	21	„	„ **båndi** ib.	utgår
„	80	a	r.	19	„	„ RO	läs: RN
„	80	b	r.	9	„	„ **ståitn**	„ **ståitu**
„	82	a	r.	22	„	„ **borrgän**	„ **börrgän**
„	83	b	r.	18	ned.	„ **försvinna**	„ **svinna**
„	83	b	r.	15	„	„ **skvattla**	„ **skvittla**
„	83	b	r.	14	„	„ ***slonta**	„ ***slunta**
„	84	b	r.	22	upp.	„ ***botta** etc.	se **båtta.**
„	84	b	r.	13	ned.	„ ***ly-**	läs: ***liv-**
„	85	a	r.	13	„	„ **vikkä**	„ **nikkä**
„	85	b	r.	13	upp.	„ ***sall-bracka**	„ **sadel-bracka**
„	86	b	r.	6	ned.	„ **eldsjö-**	„ **eld-, sjö-**
„	87	b	r.	15	upp.	„ **braddur**	„ **braddar**
„	88	b	r.	18	ned	„ **al-gubbe**	„ **all(a)-gubbe**
„	89	a	r.	11	„	„ **brist** s. se ***brust**	Se **brust** i Tillägg.
„	94	a	r.	21	upp.	„ **bruttovärska**	läs: **bruttövärska**
„	96	a				före **bråte** skall stå **brås**	
„	96	b	r.	6	upp.	står: **träd-bråte**	läs: **trä-bråte**
„	96	b	r.	8	ned.	„ **krubb-**	„ **krybb-**
„	97	b	r.	2	upp.	„ ***bråkt**	„ ***brokt**
„	98	b	r.	20	„	„ **bräudisk**	„ **braudisk**
„	98	b	r.	21	ned.	„ **bräuske**	„ **brauske**
„	100	b	r.	3	upp.	„ *buḇal*	„ *buḇal* LK
„	100	b	r.	11	ned.	„ **vatn-**	„ **vatu-**
„	100	b	r.	8	„	„ ***uppla**	„ ***oppla**
„	101	a	r.	7	upp.	„ S I Sag	„ S I Sägn. (detta **"bude"** torde i ms. böra läsas **brede** = bräde).
„	101	a	r.	17	„	„ **bäug** I	(säkerl. felläsn. för **baug**).
„	101	b	r.	22	ned.	„ **hålk-**	läs: **holk-**
„	101	b	r.	10	„	„ ***buka** v.	„ ***buka** (***båka**)
„	102	b	r.	16	upp.	„ **bunt-foder**	„ **runt-foder** F.
„	103	a	r.	12	„	„ ***går-**	„ **gå-**
„	103	a	r.	18	„	**bunt-foder** [etc.]	utgår
„	104	a	r.	14	„	står: **butte**	läs: **butta**
„	104	a	r.	20	ned.	„ **haṿa*	„ *haga*
„	104	a	r.	17	„	„ **butter**	„ pl. **butter**
„	105	a	r.	22	upp.	„ **Körkaböiar**	„ **Körkäböiar**

S.	106	a	r.	15	ned.	står: **Bylkä**	läs: **Bylka**
„	106	a	r.	13	„	„ Pass.	„ Dep.
„	106	b	r.	16	upp.	„ SB	„ GB
„	109	a	r.	7	„	„ bf. **i-**	„ bf. **-i**
„	109	a	r.	6	ned.	„ **tälpti**	„ **stälpti**
„	109	b	r.	2	„	„ **videspö**	„ **veide-spö**
„	110	a	r.	11	upp.	„ **räv-**	„ **väv-**
„	110	a	r.	11	„	„ ***städ-**	„ **stäv-**
„	111	a	r.	12	ned.	„ **Balder man** sitter på stol	läs: **Bolder man siter pa stol**
„	111	b	r.	7	upp.	„ n.	läs: m. (genus)
„	111	b	r.	21	„	„ ***närma(r)-**	„ ***nämar-**
„	112	a	r.	15	„	„ **vrak**	„ **rak**
„	112	b	r.	17	ned.	„ BV	„ BO
„	113	a	r.	18	„	„ **bändar**	„ **bandar**
„	115	b	r.	20	„	„ NG	„ NS
„	116	b	r.	3	upp.	„ ***kålkon-**	„ ***kolkon-**
„	116	b	r.	5	„	„ ***nåple**	„ ***naple**
„	116	b	r.	13	„	„ *bærkip*	„ *bærkipa*
„	117	b	r.	7	„	„ **kramp-*bärling**	„ **kramp**, adj.
„	117	b	r.	23	„	„ tröska **bärning**	„ **troska bärning**
„	117	b	r.	7	ned.	„ **hjälpe**	„ **hjälpe**
„	117	b	r.	6	„	„ **skäjdä**	„ **skajdä**
„	118	a	r.	16	„	„ **Bättur**	„ **Bättar**
„	119	b	r.	16	„	„ —	„ el. ett bröd F
„	120	a	r.	20	upp.	„ ***släke-börda**	„ **slak-börda**
„	121	a	r.	12	„	„ N	„ F
„	123	a	r.	5	„	„ **jämnes-**	„ **jämn-års-**
„	123	a	r.	8	„	„ **mars-**	„ **Sankt Mauritius**
„	124	b	r.	1	„	„ **Lat**	„ **Lät**
„	125	a	r.	8	„	„ FGS	„ FCS
„	125	b	r.	1	ned.	„ **bättre**	„ **bätter**
„	126	a	r.	1	upp.	„ „	„ „
„	127	b	r.	1	„	„ **neder-**	„ **nedre-**
„	127	b	r.	1	„	„ **över-del**	„ **ovar-del**
„	127	b	r.	14	ned.	„ **den; dän(n)**	„ **den; dän(n)**
„	128	a	r.	11	„	„ **päika**	„ **päika**
„	128	b	r.	14	„	„ HM	„ HM
„	130	a	r.	4	upp.	„ ***dila** v.[2]	„ ***dila** v.
„	130	b	r.	19 ff.	upp.	„ **dirv** [etc.], vilket liksom art. **dirvd** bör utgå, då **dyrfd** hos Neog (I 181) är citat från isl. och **dyrf** i Visby-hs. av Neog väl är felskrivning.	
„	131	b	r.	21	ned.	„ *djaupla*	läs: **djaupla**
„	142	b	r.	22	upp.	„ *drusal*	„ *drusal*
„	151	b	r.	23	ned.	„ *værgnat*	„ *værgnat*

S.	155	b	r.	3	upp.	står:	**dosins**	läs:	**dosius** [NC har läst **dosins** i Visby-hs. av Neog].
„	157	a	r.	11	ned.	„	**där(r)vä**	„	**där(r)va**
„	159	b	r.	18	„	„	*dyl̨undar*	„	*dyl̨undar*
„	159	b	r.	4	„	„	GHHm	„	GBJ
„	163	b	r.	19	upp.	„	L	„	L
„	163	b	r.	19	ned.	„	Fg. eptir, ybtir	„	Fg. eptir GLag, ybtir Rs.
„	167	b	r.	12	upp.	„	EKWss	„	GBJ
„	167	b	r.	14	ned.	„	*amberą́d*	„	*amberą́d*
„	167	b	r.	10	„	„	BV	„	VB
„	167	b	r.	9	„	„	ex. under **ligga (bi)**	„	ex. under **bi**, prep.
„	174	b	r.	4	„	„	**aivigr** Tft	„	**aiwig, iwig** Tft
„	176	b	r.	3	upp.	„	***fak(er)**	utgår.	Se ***taker.**
„	178	a	r.	6	„	„	f., bf. **-i**	läs:	f. **-i**
„	178	a	r.	7	„	„	n., bf. **-ä**	„	n. **-ä**
„	178	b	r.	20	ned.	„	**Famla**	„	**Famlä**
„	191	a	r.	13	f. upp.	„	**-stinn-rike-fis**	„	**stinnricke-fis**
„	193	a	r.	8	ned.	„	L	„	FL
„	195	a	r.	2	„	„	**fjälbat** HM; NS; SU	„	**fjälbat** HM; SU; **fjälbat** NS
„	195	b	r.	12	upp.	„	**drag**	„	**dräg**
„	210	a	r.	4	„	„	sandmark	„	sankmark
„	211	b	r.	22	„	„	**-a** L; RN	„	**-ä** L; RN
„	227	b	r.	23	„	„	**sa**	„	**så**
„	232	a	r.	16	ned.	„	rasa	„	resa
„	234	b	r.	15	upp.	„	*fylga* . . . GHHm	„	*fylgi* GHHm; *fylga* F, BR HG [etc.]
„	234	b	r.	4	ned.	„	**Augustar**	„	**Augu star**
„	237	b	r.	21	upp.	„	*fsara*	„	*fs̨ara*
„	243	a	r.	9	„	„	*nąggą̨la*	„	*nąg gą̨la*
„	253	b	r.	1	ned.	„	**kitlar**	„	**killar**
„	266	b	r.	9	„	„	Rs	„	Rz
„	293	b	r.	12	„	„	**gumbarstain** F	„	**gumbarstain** (AN, L)
„	297	b	r.	3	upp.	„	**händer**	„	**händur**
„	320	b	r.	8	ned.	„	**harhonan**	„	harhonan
„	321	b	r.	3	„	„	harg	„	*harg*
„	322	a	r.	2	upp.	„	**sten-harg**	se	Tillägg
„	332	b	r.	19	„	„	*ɨhóup*	läs:	*ɨhǫ́up*
„	335	b	r.	8	„	„	*hæɨsa*	utgår	
„	340	b	r.	16	„	„	Jfr isl. holr.	läs:	Jfr mlty. hol.
„	345	b	r.	23	„	„	*sptál*	„	*sptą́l*
„	345	b	r.	8	ned.	„	**på**	„	**pa**
„	346	a	r.	7	upp.	„	*hau*	„	*hau̯v* FHG
„	358	a	r.	16	ned.	„	kläde	„	kläda
„	358	b	r.	4	„	„	**höire**	„	**höirä**
„	364	b	r.	8	„	„	**hårskata**	„	**harskata**
„	366	a	r.	1	„	„	LAHG	„	LÄHG

S. 375 a r. 21 upp. står: 'Äva läs: 'Ävä
„ 381 a r. 16 ned. „ *haɪrsl* „ *haɪrsl̥*
„ 384 b r. 11 „ „ **nykka** „ **nykkä**
„ 390 b r. 15 „ „ på benens insida „ på benens insida L; på insidan af foten RN
„ 398 a r. 18 upp. „ *ɨàktkár* „ *ɨàktkár*
„ 409 a r. 6 ned. „ Sah „ Sahl
„ 409 b r. 8 upp. „ haller „ håller
„ 414 a r. 13 ned. „ **kappe-** „ **kappe**
„ 419 a r. 5 upp. „ **kasser** „ **kassar**
„ 424 b r. 2 ned. „ *kâlıgur* „ *ɟâlugur*
„ 431 b r. 20 upp. „ **klak klakr** [etc.] är väl ej gotl. utan östg. (S:s hustru var östgötska).
„ 432 b r. 22 ned. „ **Klappa pa** läs: 2) **Klappa pa**
„ 438 a r. 5 upp. „ **vård-** „ **vard-**
„ 438 b r. 11 „ fattas genus, bör vara neutrum
„ 440 a r. 7 ned. står: [klädkista?] läs: [redskap för klädning av tågvirke, ty. Kleidkeule]. Jfr ***kyle**.
„ 442 b r. 19 „ „ **knappar** „ **knappur**
„ 446 b r. 13 upp. „ **knäupa** „ **knäupe**
„ 456 b r. 20 ned. „ *gurkadrɛgara* „ *gurkadrɛgara*
„ 462 a r. 20 upp. f. „ the qwistiga stenger på hwilka erter upphengias at torkas Utgår (avser västgötska)
„ 470 b r. 18 f. ned. „ *krʏplıgg* F [etc.] läs: *krʏplıgg* F, FL. LÄ, NOHG; *krʏplıgg* GHHm; *krʏplıg, krʏplıg* (sälls.) ABNC; *krʏplıgg* GBJ; *krʏplıgg* EKWss;
„ 488 a r. 20 upp. „ gott. „ gotl.
„ 489 a r. 2 „ „ **årt-kvinda** „ **årt-kvigenda**
„ 512 b r. 17 ned. „ *ha lågar tıl* „ *ha lagar tíl*
„ 535 a r. 21 „ „ *laınbær* „ *lâınbær*
„ 535 a r. 4 „ „ **rauda** „ **raude**
„ 542 a r. 1 „ „ Neog utgår
„ 544 b r. 9 upp. „ Broshuss läs: Broskuss
„ 544 b r. 20 ned. „ *lau* „ *lau*
„ 547 a r. 3 „ „ **nöt-loppa** Se Tillägg.
„ 549 a r. 6 upp. „ julafton läs: julafton F.
„ 549 a r. 14 ned. „ *ram-* „ *ramn-*
„ 549 a r. 4 „ — „ *lʊka*
„ 552 b r. 22 upp. står: **lunn** „ **lun**
„ 554 b på översta bilden till vänster har vänstra hullingen på spinnkroken bortfallit vid tryckningen.
„ 564 b r. 7 ned. står: -***skuten** läs: **-skjuten** (-***skuten**)
„ 569 a r. 4 upp. „ **ha** „ **hä**

S.	571	a	r.	17	ned.	står:	**skäid**	läs: **skaid**
„	572	a	r.	18	upp.	„	**Läggä**	„ **Lägga**
„	573	b	r.	20	„	„	**limna**	„ **levnad**
„	578	b	r.	19	ned.	„	**skur-läxa**	„ **skor-läxa**
„	583	a	r.	19	„	„	NR	„ RN
„	583	b	r.	3	upp.	„	*laudagan*	„ **laudagen**
„	583	b	r.	14	ned.	„	**uns-**	„ **unnas-**
„	583	b	r.	14	„	„	**vånd-**	„ **våndas-**
„	585	a	r.	20	upp.	„	HU	„ HM
„	587	b	r.	1	„	„	**maj-stång**	borde stå under **maja**, v.
„	600	a	r.	22	„	„	**skruv-**	läs: **skröv-**
„	601	a	r.	22	„	„	**strömming**	„ **strämming**
„	602	a	r.	13	ned.	„	2)	„ 2) adv.
„	603	a	r.	11	upp.	„	**mjädra**	„ **mjärda**
„	628	a	r.	23	ned.	„	FO	„ FI
„	636	b	r.	7	upp.	„	**trång-mält**	„ **trög-mält**
„	640	b	r.	21	ned.	„	*mi̯ggul* FN 327; *mi̯ggal* [etc.]	„ *mi̯gul* FN 327; *mi̯gal* [etc.]
„	643	a	r.	9	upp.	„	*møyta*	„ *mø̄yta*
„	657	a	r.	15	ned.	„	**gäl-axel**	„ **gel-axel**
„	658	b	r.	8	upp.	„	träskior	„ träskrör
„	668	b	r.	5	„	„	**näkkuar**	„ **näkkuer**
„	669	b	r.	3	ned.	„	**näntes** [etc.]	„ impf. **näntes** [etc.]
„	686	b	r.	18	„	„	*oi̯amnar*	„ *oui̯amnar*
„	689	a	r.	15	„	„	**da**	„ **dä**
„	698	a	r.	11	upp.	„	**ättlig**	„ ***etlig** adj.[2]
„	699	a	r.	6	ned.	„	**Steffens-otta**	„ **Stäffens-otta**
„	700	a	r.	20	upp.	„	HS	„ HG
„	702	a	r.	17	„	„	**leds-**	„ **led-stocks-**
„	703	a	r.	12	ned.	„	**panna**	„ **pannu**
„	709	a	r.	10	„	„	**bål-**	„ **båld**
„	718	a	r.	9 o. 12	upp.	står:	1738	„ 1738 b
„	721	b	r.	9	upp.	står:	*pløəga*	„ *plø̄əga*
„	724	a	r.	15	ned.	„	**mål-prim**	„ **märl-prim**
„	729	b	r.	15	upp.	„	**pusk**	„ **pysk**
„	735	a	r.	13	„	„	**kåpu**	„ **håpu**
„	752	b	r.	10	ned.	„	**knnor**	„ **kunor**
„	756	a	r.	18	upp.	„	*da*	„ *da*
„	766	a	r.	8	ned.	„	Nickarne	„ Nickarve
„	771	a	r.	13	„	„	*rò̯upta*	„ *rò̯upta*
„	772	a	r.	12	„	„	*rō̯tar*	„ *ró̯̄tar*
„	775	a	r.	5	upp.	„	**romsäng**	„ **rom säng**
„	779	b	r.	8	„	„	**röt**	„ **ryt**
„	787	b	r.	1	ned.	„	**järdi**	„ **jårdi**
„	788	a	r.	22	upp.	„	**ögon-räng**	„ **ögon-vräng**
„	799	a	r.	1	„	„	*sa̯lgi̯o̯d*	„ *sa̯lgi̯o̯d*

S.	807	b	r.	14	upp.	står:	sander	läs: sandr
„	811	a	r.	4	ned.	„	*sɪglar*	„ *sɪglar*
„	846	a	r.	3	„	„	**magar**	„ **mager**
„	850	b	r.	5	upp.	„	HH	„ HG
„	860	b	r.	3	„	„	den	„ dem
„	862	a	r.	21	f. ned.	„	**tor(dö)ns-skrall**	„ **tors-skrall**
„	870	b	r.	17	ned.	„	**ner-skum**	„ **ned(an)-skum**
„	871	b	r.	5	upp.	„	*hɶlsɪkas*	„ *hælsɪkas*
„	873	a	r.	5	ned.	„	s.	„ v.
„	895	b	r.	7	upp.	„	Jfr **slad-vatten.**	skall stå ovanför **slaga** s.
„	909	a	r.	4	„	„	**släp-säd**	läs: **släp-släd**
„	914	b	r.	16	ned.	„	*smalaga*	„ *smalaga*
„	919	b	r.	7	„	„	**smä-snäutra**	„ **sma-snäutra**
„	922	a	r.	19	„	„	*smǿrar*	„ *smǿrar*
„	925	b	r.	4	upp.	„	fryser	„ fnyser
„	928	b	r.	20	ned.	„	**snodar**	„ **snodur**
„	929	a	r.	1	upp.	„	**fort**	„ **fart**
„	930	b	r.	15	„	„	*snòur-*	„ *snòur-*
„	935	a	r.	22	ned.	„	BBHG	„ BRHG
„	947	a	r.	4	upp.	„	**jung-**	„ **ljung-**
„	951	b	r.	13	„	„	G	„ GA
„	953	a	r.	17	„	„	(?) *spinge s.	„ (?) *spinga s.
„	955	a	r.	2	„	„	-*trösa	„ -*tryssja
„	960	b	r.	16	ned.	„	**äsp-sprunge**	„ **asp-(äsp)-sprunge**
„	964	a	r.	21	„	„	*spɪ̀urǽk͡ʃhaŋ*	„ *spɪ̀urǽk͡ʃhaŋ*
„	964	b	r.	13	„	„	*spɑ̀ŋ͡ʃæ̀ɪ*	„ *spɑ̀ŋ͡ʃɛ́ɪ*
„	968	b	r.	20	„	„	domkyrkovice-komminister	„ domkyrkovicepastor
„	969	a	r.	19	„	„	sup.	„ superl.
„	969	b	r.	20	upp.	„	töl- och **vård(e)-stake**	„ törel- och **vard(e)-stake**
„	971	b	r.	12	„	„	**någon-stans**	„ **någon-städe(n)s**
„	973	a	r.	11	„	„	**starr-halls**	„ **starr-hals**
„	974	a	r.	8	„	„	**na**	„ **nå**
„	977	b	r.	20	ned.	„	-***rök**	„ **-rauk**
„	985	a	r.	2	upp.	saknas	lokalbeteckn.	bör vara: BRHG
„	994	a	r.	21	„	står:	**fisk-**	läs: **fiske-**
„	995	a	r.	21	„	„	strandkaanten	„ strandkanten
„	996	b	r.	7	„	„	flöja	„ följa
„	996	b	r.	8	„	„	**en**	„ en
„	996	b	r.	19	ned.	saknas	lokalbeteckn.	bör vara: GBJ
„	997	a	r.	1	„	står:	**ur**	läs: **fur**
„	999	b	r.	15	upp.	„	**tall-strunk**	„ **tall-stronk**
„	1001	b	r.	3	ned.	„	*mɪk*	„ *nuk*
„	1004	b	r.	13	upp.	„	lemmas	„ lemnas
„	1005	b	r.	16	„	„	**mellan-**	„ **mellom-**

S.	1006	b	r.	13	ned.	står:	**(bröd-)stump**	se Tillägg
„	1010	b	r.	15	upp.	„	**Göra**	läs: **Gära**
„	1014	b	r.	10	ned.	„	**vård(e)-, vägt-**	„ **vard(e)-, väkt-**
„	1021	b	r.	20	upp.	„	förser	„ förse
„	1023	a	r.	15	„	„	BBHG	„ BRHG
„	1023	b	r.	10	„	„	**snck**	„ **suck**
„	1033	a	r.	1	ned.	„	RKWss	„ EKWss
„	1041	a	r.	13	„	„	**sodd**	„ **såd**
„	1045	a	r.	7	„	„	**söd**	„ syd
„	1046	b	r.	16	„	„	**gropp-**	„ **gråp-**
„	1048	a	r.	21	„	„	sida-	„ seda-
„	1053	a	r.	2	„	„	***säss sessum** Sahl;	dat. pl. **sässom** [etc.]
								läs: ***säss** dat. pl. **sessum** Sahl; **sässum** [etc.]
„	1054	b	r.	4	„	„	"sätta	„ "sätta på"
„	1058	a	r.	2	upp.	„	*sɔrsgạ̊́ban*	„ *sɔ̀rsgạ̊́ban*
„	1062	a	r.	14	ned.	„	*sɔrpa*	„ *sɔrpa*
„	1063	b	r.	22	„	„	***tadde**	„ ***tadda**
„	1069	b	r.	18	upp.	„	**jârdi**	„ **jârdi**
„	1080	a	r.	17	ned.	„	KM	„ HM
„	1088	b	r.	15	upp.	„	*tuɒs*	„ *tuɒs*
„	1099	a	r.	6	„	„	*vɑrɑ*	„ *vɑrɑ*
„	1117	a	r.	9	ned.	„	*tàu̯sn̥*	„ *táu̯sn̥* (ss. svordom: *tàu̯san*)
„	1117	b	r.	7	„	„	**uudar**	„ **undar**
„	1126	a	r.	5	upp.	„	PS	„ FS
„	1135	a	r.	17	„	„	I 98: 34 b	„ I 98: 14 b
„	1139	a	r.	6	ned.	„	**n.**	„ **u. [= undarreta]**
„	1141	a	r.	13	„	„	**-mans-*tryssa**	„ **-mans-*tryssja**
„	1141	b	r.	12	„	„	**uugar**	„ **ungar**
„	1157	b	r.	10	upp.	„	**vagka**	„ **vanka**
„	1159	a	r.	3	ned.	„	**voro**	„ **varo**
„	1183	b	r.	8	„	„	I 26: 4	„ I 96: 4
„	1193	b	r.	8	„	„	**går**	„ **gar**
„	1207	a	r.	13	upp.	„	**väta-dȳppla**	„ **väta-dypla**
„	1213	a	r.	6	„	„	ihjål	„ ihjäl
„	1219	b	r.	15	„	„	**åter**	„ **atur**
„	1227	a	r.	9	ned.	„	**basken**	„ **backen**
„	1235	b	r.	15	upp.	„	**fänglaröfve**	„ **fäuglaröfve**

Förkortningar av källor.

AB = Arvid Berggren: uppteckningar från Vamlingbo

alm. 1757 etc. = almanacksanteckningar (se Efterskrift)

Aln =Alnander (ordlista i Göteborgska Magasinet 1759)

A, AO, AS = Almquist, C. J. L. Ordbok öfver svenska språket I, II, Örebro 1842, 1849; dens. Svensk språklära, 3:e uppl., Sthlm 1840 (cit. blott till s. 85)

(B) = handskr. B av Gutalagen

Ba = Bachér, ms. hos Säve (1830)

B, Bm = C. J. Bergman, Gotländska skildringar och minnen, Visby 1882

Bn = B. Bolin, uppteckningar (i Sällskapets för gotländsk forskning arkiv)

Bröll.-d. = Bröllopsdikt

CS = Carl Säve, anteckningar (se Efterskrift)

CSBl = C. Säve Gotländska Blomsternamn, ms. i Göteborgs stadsbibliotek

CSBm = C. Säve, Bemærkninger over Öen Gotland (i Historisk Tidskrift udg. af C. Molbech B IV, Kbhvn 1843)

D = Danell, uppt:r, delvis i Landsmålsarkivet i Uppsala

fg =forngutniska (Gutalag)

F = Fegræus (Sv. Lm. III. 2)

Fredin = Aug. Fredin: Gotlandstoner (Sv. Landsmålen B. 29), Sthlm 1909—1932

GA, GAll. = Gotlands Allehanda (cit. blott t. o. m. ark 3)

GL = Gotlands landsmålsförenings samlingar

Gotl. arkiv = Gotländskt arkiv. Meddelanden från Gotlands Fornvänner, Vy 1929 ff.

Gotlänn. = Gotlänningen (cit. blott t. o. m. ark 3)

GP = Gotlands Posten (d:o)

Grat.-d. = Gratulationsdikt 1717. Se Efterskrift

Gs = M. Gustafson, ms. hos Säve

GT = Gotlands Tidning (cit. blott t. o. m. ark 3)

H = Hansson (Sv. Lm. III, 2)

Hasselgr. = Hasselgren, H., Gotlands fåglar, 2 uppl. Uppsala 1909

HG = H. Gustavson (red.), uppt:r (i Landsmålsarkivet och i Sällsk. för Gotl. forsknings arkiv) m. m.

HG Gutam. I = H. Gustavson Gutamålet I, Upps. 1940

Hilf = Hilfeling, Resejournaler 1797—1801 (ms. Kungl. Bibl., delvis i avskrift hos Säve och i Landsmålsarkivet)

Hm = C. H. Hedenström, uppt:r (i Landsmålsarkivet)

I = Ihre, ms i UUB (Ihre 96: 4, 98: 14 a, b; 100: 18)

I lex. = Ihre, J, Swenskt Dialect Lexicon. Upps. 1766

J = E. Jacobsson, uppt:r (i Landsmålsarkivet)

JK = Jakob Karlsson, uppteckningar från Lau (i Landsmålsarkivet)

K = Klintberg, Laumålets kvantitet och aksent (Sv. Lm. VI: 1), Sthlm 1885

K (ms.) = M. Klintberg uppteckningar (tillh. Sällskapet för gotländsk forskning i Visby)

Kn = J. P. Kellgren, ms. hos Säve
Kolm = Kolmodin. Öfversigt af Gotlands foglar (i läroverksprogram, Visby 1871)
Kors på Gotl. = P. A. Säve, Om kors på Gotland (i Svenska Fornminnesföreningens Tidskrift nr 4, 1873)
Linné resa = Carl Linnæi ... Öländska och Gothländska resa Åhr 1741 (Sthlm o. Upps. 1745)
La = C. J. Laurin, De paroeciis Gothlandiæ Burgs et Stånga, Upps. 1842
Lbg, Lithbg = Lithberg i Fataburen 1906, 1907, 1908, 1911
LF = Lindström, Om Gotlands fiskar (i Gotl. Hushållningssällskaps berätt. 1866)
Linder = Linder, N., Om allmogemålet i Södra Möre härad. Upps. 1867, (cit. blott t. o. m. ark 3)
Lm = Svenska Landsmålen, 1878—
Ln = J. Ph. Laurin, ms. hos Säve
L. soc. = Ms. i Linnéan Society
Mlr, Mr, Möll = Möller, P., Ordbok öfver halländska landskapsmålet, Lund 1858 (cit. blott t. o. m. ark 3)
M, N, S, Ö (G) = Mellersta, norra, södra, östra Gotland
N = Noreen Fårömålets Ljudlära (i Sv. Lm. I), Upps. 1879
NC = Nils Carlsson, uppt:r (i Landsmålsarkivet)
NC I-omlj. = Nils Carlsson, Det gotländska i-omljudet (Gbg 1921)
Neog = Neogard, ms. i UUB (Ihre 181)
Neog² = en avskrift av Neogard i Visby Läroverks bibliotek
PS = Per Säve, ms. hos Säve
R = 1) sign. R i Uppsala univ, bibl. 2) Redaktören (i ark 1—3)
Rz = Rietz, J. E., Ordbok öfver svenska allmogespråket, Lund 1867
Rk, Runk. = Runkalendern 1328 (efter Wessén o. Lithberg, Den gotländska runkalendern 1328, Sthlm 1939)
Rs, Runst. = runinskrift (efter C. Säve, Gutniska urkunder, Sthlm 1859)
Rt = L. Rosenqvist, uppteckningar från När (i Landsmålsarkivet)
S = P. A. Säve, anteckningar (se Efterskrift)
Sahl = »Sahlsten», ms. hos Säve
Samtahl = Samtahl etc. 1771 (en bröllopsdikt). Se Efterskrift
Sb = A. Th. Snöbohm, Gotlands land och folk, Örebro 1871
Schoum = Schoumacher, J., Dissertatio de Gothlandia, Upps. 1716
Sch = M. Schück, Ordbok, Sthlm 1854 (cit. blott t. o. m. ark 3)
SF = P. A. Säve, Fåren på Gotland (i Läsning för folket 1866)
SFirm = Firmenich, Germaniens Völkerstimmen III (1867) enl. Säve (cit. blott i de första arken)
SH = Säve, Hafvets o. fiskarens sagor, 2 uppl., Visby 1892
(Snöb.) = A. Th. Snöbohm, ms. hos P. A. Säve
Sp = Spegel, H., Rudera Gothlandica ... Anno 1683, utg. af O. V. Wennersten, Visby 1901 (Ms. i Växjö läroverks bibl.)
SSj = P. A. Säve, Skäljagten på Gotland (i Läsning för folket 1867)
SSk = P. A. Säve, Skogens sagor (i Tidskrift för skogshushållning 1876)
SSm = P. A. Säve, Samfärdseln på Gotland (i Land och folk 1873)
SÅ = Säve, Åkerns sagor, Visby 1876
Tft = Toftén, Gramm. ant. lingvæ rustic. in Gothl., ms. i Kungl. Bibl.

Tg = N. Tiberg, uppteckningar (i Sällskapet för Gotl. forsknings arkiv och i Landsmålsarkivet)
W (CW, ES, EW) = Wennersten, O. V., Bidrag till en nygutnisk ordbok I, A—J, Upps. 1902—1908 (och hans sagesmän)
Wallin = J. Wallin, Analecta Gothlandensia, ms. i Kungl. Bibl.
Wss = E. Wessén, uppt:r i Landsmålsarkivet
V.V. = Visby Veckoblad (cit. endast i ark 1—3)
Yg = B. Ytterberg, uppt:r i Landsmålsarkivet
Se även Molér, W., Gotländsk bibliografi, Västerås 1914.

Förkortningar av annan citerad litteratur.

Aasen = Norsk Ordbog med dansk Forklaring af Ivar Aasen. Chria 1873
Cleasby-Vigfússon = Cleasby, R. & Vigfússon, G.: An Icelandic-English Dictionary. Oxf. 1874
Fatab. = Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift utg. genom Nordiska Museet. Sthlm 1906—1930.
Feilberg = Bidrag til en Ordbog over jyske Almuesmål af H. F. Feilberg, Bd 1—4, Kbhvn 1886—1914
v. Friesen Med. gem. = O. von Friesen: Om de germanska mediageminatorna. Akad. afh., Upps. 1897
GHÅ = Göteborgs Högskolas Årsskrift, Göteborg 1895 ff.
Hq, Hellquist Ordb. = E. Hellquist: Svensk etymologisk ordbok, Lund 1922
Kalkar = Ordbog til det ældre danske Sprog, af O. Kalkar, Kbhvn 1881—1918
NoB = Namn och Bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning. Lund o. Upps. 1913 ff.
SAOB = Svenska Akademiens ordbok
Schiller-Lübben = Mittelniederdeutsches Wörterbuch von Dr Karl Schiller und Dr August Lübben, Bd 1—6, Bremen 1875—1881
Sdw, Söderwall = Söderwall, K. F.: Ordbok öfver svenska medeltidsspråket, Lund 1884—1918
Torp = Nynorsk etymologisk ordbok af Alf Torp, Kria 1919
Vll = Ordbok över de östsvenska dialekterna av Herman Vendell, Hfors 1904—07
Östergr. Ordb. = O. Östergren, Nusvensk ordbok, Sthlm 1915 ff.

Övriga förkortningar.

ack. = ackusativ
adj. = adjektiv
adv. = adverb
allm. = allmänt (utom Fårö)
ant. = anteckning
anv. = användes, använt
apok. = apokoperad
art. = artikel
avs. = avseende
best. = bestämd (form)
bet. = betydelse
bf. = bestämd form
c. = commune (genus)
cit. = citat, citerar

d., da. = danska
dat. = dativ
dem. = demonstrativ
dep. = deponens
dial. = dialekt
dim. = diminutiv
d.o. = detta ord, dessa ord
dok. = dokument
dvs. = det vill säga
eg., egtl. = egentligen
enl. = enligt
ex. = exempel, exempelvis
f. = femininum
f., ff. (efter en siffra) = och följande sida (sidor)
felskr. = felskrivning, felskrivet
fg. = forngutniska
fi. = finska
fig. = figurligt
fsv. = fornsvenska
fvxl. = förväxling, förväxlat
fåldr. = föråldrat
följ. = följande (ord)
förb. = förbindelse(r)
föreg. = föregående (ord)
förek. = förekommer, förekommande
fören. = förenat
förh. = förhållande
gen. = genitiv
gg, ggr = gång, gånger
gml = gammal
got. = gotisk
gotl. = gotländsk(a)
hovsl. = hovslageriterm
imperat. = imperativ
impf. = imperfektum
indef. = indefinit
indiv. = i individuellt språkbruk
inf. = infinitiv
interj. = interjektion
interr. = interrogativ
intr. = intransitiv
isl. = isländska
jfr = jämför
koll. = kollektiv(t)
komp. = komparativ
konj. = konjunktion, konjunktiv
konstr. = konstruerat, konstruktion
l. = eller
lty. = lågtyska
likn. = liknande (uppgift, översättning)
m. = maskulin
m. fl. = med flera
mkt = mycket
mlty. = medellågtyska
ms. = manuskript
mska, mskor = människa, människor
motsv. = motsvarande
möjl. = möjligen
n. = neutrum
ngn, ngt = någon, något
nom. = nominativ
no. = norsk(a)
n. pr. = nomen proprium
nuv. = nuvarande
nysv. = nysvensk(a)
o. = och (någon gång = omkring)
obest. = obestämd (form)
obf. = obestämd form
obet. = obetonat
obj. = objekt
obl. = oblik (form)
obrukl. = obruklig(t)
oböjl. = oböjligt
o.d. = och dylikt
omkr. = omkring
opers. = opersonlig
ordb. = ordbok
ordspr. = ordspråk
ordst. = ordstäv
orig. = original(et)
osv. = och så vidare
part. = particip
ptc. = particip
pass. = passiv(um)
pers. = person
perf. = perfekt(um)
pl. = plural, 1 pl. = första personen pluralis
poss. = possesiv
prep. = preposition

pres. = presens
pron. = pronomen
rkn, räkn. = räkneord
rd, Rd = riksdaler
refl. = reflexiv, -t
rel. = relativ, -t
rgs, Rgs = riksgälds
rspr. = rikssпråk, rikssпråklig
s. = sida, sidan
s. = substantiv
sg. = singularis
självst. = självständig(t)
skr. = skrivet, skrift
skämts. = skämtsamt
sms. = sammansättning
spr. = språk
ss. = såsom
st. = stark (form)
subj. = subjekt
sup. = supinum
superl. = superlativ
sv. = svag (form)
svagt. = svagtonig(t)
sv. dial. = svenska dialekter
syn. = synonym
särsk. = särskild, särskilt
t., ty. = tyska
tr., trans. = transitiv(t)
trol. = troligen
u. = under
ung. = ungefär
uppf. = uppfattat (som)
urspr. = ursprungligen
uttr. = uttryck
v. = verb
vanl. = vanligen
var. = variant
y. = yngre (språkbruk)
åtm. = åtminstone
åtsk. = åtskilliga
ä. = äldre (språkbruk)
äv. = även
östsv. = östsvenska
övr. = övriga (källor o.d.)
övs.., övers. = översatt, översättning

Socknar.

Akebäck = AK
Ala = AA
Alfva = AL
Alskog = AG
Anga = AN
Ardre = AR
Atlingbo = AB, A
Barlingbo = BB
Björke = BJ
Boge = BO
Bro = BR
Bunge = BU, B
Burs = BS, BRS
Buttle = BT
Bäl = BÄ
Dalhem = DH
Eke = EE
Ekeby = EY
Eksta = EK, E, EI
Endre = EN
Eskelhem = ES, EH
Etelhem = EH
Fardhem = FH
Fide = FI
Fleringe = FL
Fole = FO
Follingbo = FB
Fröjel = FR
Fårö = F
Gammelgarn = GG
Ganthem = GNT
Garde = GA
Gerum = GE
Gothem = GH, GO, G
Grötlingbo = GB
Guldrupe = GU
Hablingbo = HB
Hall = HL

Halla = HA
Hamra = HM
Hangvar = HN, HNG
Havdhem = HH
Hejde = HE
Hejdeby = HY
Hejnum = HU
Hellvi = HI
Hemse = HS
Hogrän = HG
Hörsne = HÖ
Klinte = KL
Kräklingbo = KB
Källunge = KÄ
Lau = L
Levide = LE
Linde = LI
Lojsta = LJ, LS, LST
Lokrume = LO
Lummelunda = LU
Lye = LY
Lärbro = LÄ
Martebo = MB, MA
Mästerby = MY
Norrlanda = NO
När = NR, N
Näs = NS
Othem = OH, O
Roma = RM
Rone = RN
Rute = RU, RT
Sanda = SA
Silte = SI
Sjonhem = SJ
Sproge = SP
Stenkumla = SK, STKU
Stenkyrka = SY, SKY, STKY
Stånga = ST
Sundre = SU
Tingstäde = TI
Tofta = TO
Träkumla = TK
Vall = VA
Vallstena = VS, VST
Vamlingbo = VB
Viklau = VI
Visby = VY
Vänge = VN
Västergarn = VG
Västerhejde = VH
Västkinde = VK
Väte = VT
Öja = ÖJ
Östergarn = ÖG, Ö

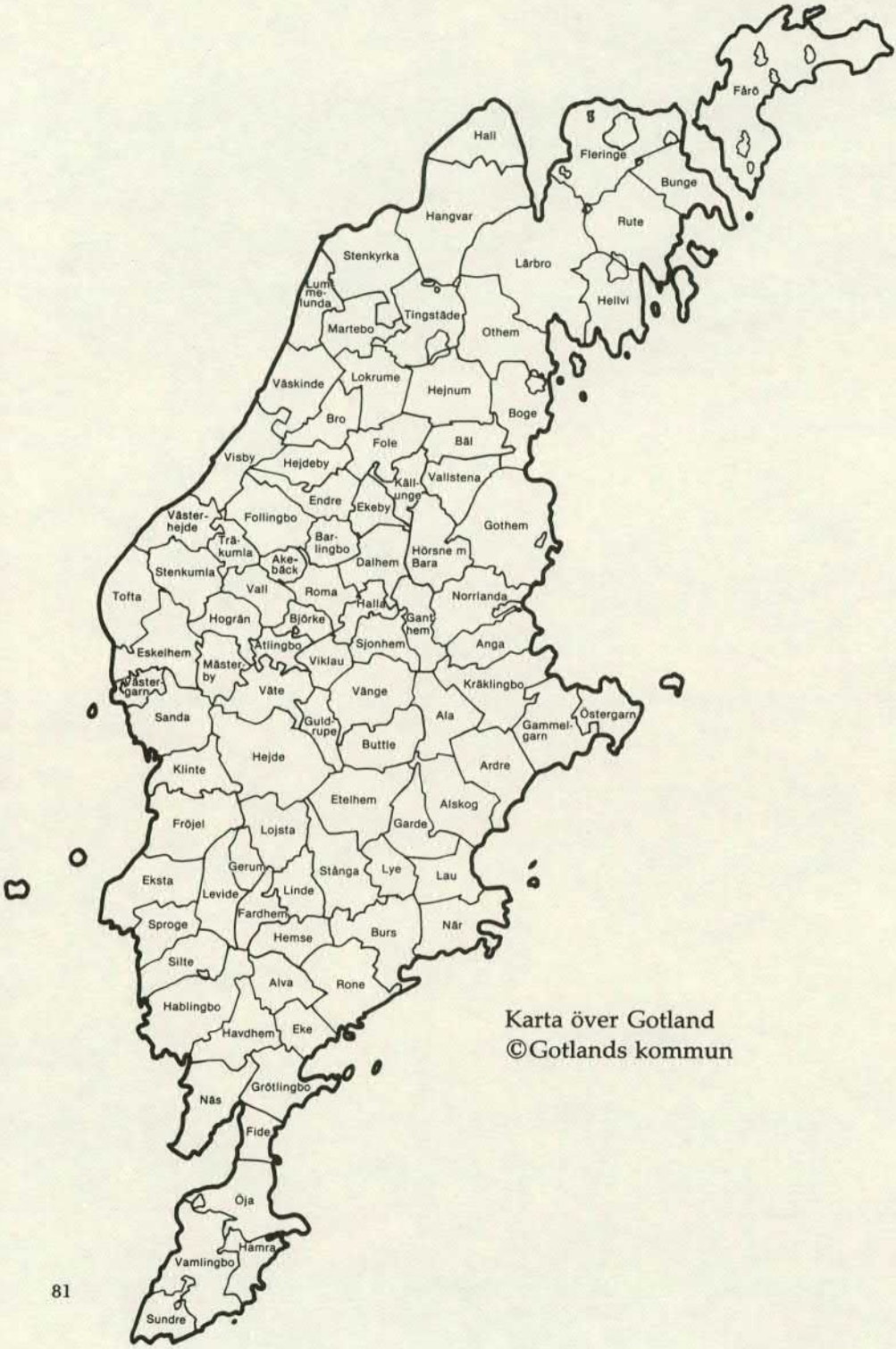

Karta över Gotland
©Gotlands kommun

GOTLÄNDSK ORDBOK

PÅ GRUNDVAL AV

C. OCH P. A. SÄVES SAMLINGAR

EFTERSKRIFT

AV

Herbert Gustavson

Källor.

1) Manuskript från 1600-talet.

Haqvin Spegel (1645—1714, ärkebiskop, superintendent på Got- Sp
land 1679—1685) har i sitt arbete Rudera Gothlandica 1683 en avdelning "Register öfwer några Gothlendske Ord, af hwilka man kan see dhet språket wara lijkt thet äldste Göthiska", vilken upptar ett hundratal ord. Originalmanuskriptet tillhör Växjö läroverks bibliotek. Det utgavs år 1901 av O. V. Wennersten (se nedan s. xxv), ehuru på ett högst otillfredsställande sätt. Bland svårare fel i ordlistan i W:s utgåva må här påpekas: *Bräud*, bröd, *Säume*, sticka o. dyl.. i st. f. *Braud*, *Saume* (vilka bero på att W. läst den då för tiden brukliga slängen över *u* såsom hörande till föregående *a*); *Han will skude sig en Pege* (så även i Fr. Bergmans avskrift i ULMA), där "*Pege*" bör vara *Unge*; *Spade*, soppa bör vara *Spadh* etc. För ordboken har jag anlitat originalet. Förkortas Sp.

2) Manuskript från 1700-talet.

a) Före utgivningen av Ihres Swenskt Dialect-Lexicon (1766).

Lars Nilsson Neogard (1683—1758, f. i Östergarn och kyrko- Neog
herde därstädes) har författat det betydande arbetet Gautauminning (manuskript i UUB, sign. Ihre 181, se Molér nr 143). På titelbladet står årtalet 1732, men i ms. förekommer bl. a. citat ur Sv. Argus 1734. Det innehåller bl. a. en skildring av bröllopsseder, skattesägner, ett förträffligt gårdnamnsregister m. m. samt en större avdelning om "det gotländska tungomålet", framför allt en utmärkt ordlista omfattande 110 sidor folio och omkr. 2,500 ord. Neogard har känt till forngutniskan samt isländska och gotiska. Understundom anföras ord ur fornspråken på sådant sätt, att någon tvekan kan råda om huruvida han avsett t. ex. gotiska el. gotländska. Ett sådant exempel är *lukarnastakin*, ljusstaken, varom se H. Gustavson Gutamålet I. s. 116 ff. Ihre har för sitt dialektlexikon haft tillgång till Gautauminning. En avskrift finnes i Visby Läroverks bibliotek, vilken i enstaka fall avviker från huvudhandskriften. Jag har i några fall anmärkt skiljaktigheter med sign. Neog 1 och Neog 2. Neogard citeras fr. o. m. ark 4, resten finnes i Tillägg.

L. soc. Ungefär samtidigt med Neogard är ett manuskript av okänd hand i LINNÉAN SOCIETY i London: "Några små anmärkningar wid Gothländska språket, som thet merendels af gemena hopen brukas", s. 1—3 Grammatiska anmärkningar, s. 4—19 "Vocabulae quae adhuc in usu sunt" (en ordlista innehållande omkr. 800 ord), s. 20—24 blanka. S. 25—27 innehålla topografiska anmärkningar om Lau och När av annan hand nämligen, enligt vad som utretts av f. rektor R. Steffen å Arkivdepån i Visby, Jöns Hansson Broander, 1674—1726, kyrkoh. i När 1706. Broanders anteckningar äro sammanbundna med det språkliga manuskriptet, men hava kanske ej hört dit från början. Försök att identifiera handstilen i den språkliga delen hava gjorts å Arkivdepån i Visby, men icke lyckats. Något samband tyckes av ordförrådet att döma finnas mellan Neogards Gautauminning och "L. soc." Möjligen kunde det vara avskrift eller utdrag av en tidigare redaktion av Gautauminning. Jfr t. ex. i L. soc. "*Tilfar*, stakar, som legges vnder golf til grundwahl.", med Neogards "*Tilfar:* stockar som lägz under golfwet til grundwal.", där givetvis läsarten "stockar" är riktigare än "stakar". En avskrift, utförd efter anvisning och granskning av J. A. Lundell finnes i ULMA, liksom en fotografisk kopia, tagen av A. Hj. Uggla. — L. soc. är medtaget från början t. o. m. ark 3, där citerat L, sedan saknas det på sidd. 49—126 (på grund av min obekantskap med den föregående redaktörens källor och förkortningar). Sedan finnes det åter med till slutet. Resten i Tillägg.

I 96: 4 Bland de manuskript, som använts av IHRE för hans lexikon, finnes ett, som står Spegel (Sp) ganska nära, nämligen *Ihre 96: 4* i UUB: "Några Fåå gambla Gothländske ord, som dock äre brukelige Söderst på Landet", 4 bl. 4:o. En avskrift finnes i Nordinska saml. i UUB, sign. N 635: 9. Ms. innehåller omkr. 100 ord. Blott hos Sp och I 96: 4 finnas t. ex. *Assen pa Secki* (övers. ej exakt lika); *Fiäder allde* Sommer Fogel; *Fiär-Sijdo* etc.

Tft J. J:SON TOFFTÉN (f. i Grötlingbo 1710, kyrkoh. i Havdhem 1747 ff., d. 1783) har skrivit några manuskript, av vilket det viktigaste är "Grammatica antiquae linguae rusticanae in Gothlandia", 1748, 20 s. 8:o, i Kungl. Bibl., sign. N 47. Avskrift av mig finnes i ULMA. T. har troligen även skrivit de nedan nämnda mss. Ihre 98: 14, a, b. T:s material är medtaget fr. o. m. *blek*. Resten i Tillägg. En i Visby läroverks bibliotek befintlig hs. "Gotländsk grammatica i kort begrep" handlar huvudsakligen om rikssprâket. Den har ej anlitats för ordboken,

I 98: 14 a, b Manuskripten *Ihre 98: 14 a* och *b* i UUB äro säkerligen skrivna av Tofftén. Det första består av 2 bl. fol. och bär titeln "Vocabula quaedam Linguae Rusticanae in Gothlandia", och innehåller något över 100 ord, det andra: "Pro Memoria", 1 bl. 4:o, 30 ord.

b) **Efter utgivningen av Ihres dialektlexikon.**

Ms. *Ihre 100: 18* i UUB av okänd hand, 2 bl. fol. utan titel, innehåller tillägg till Ihres lexikon, vartill stundom sidohänvisningar förekomma. En del ord förefalla tämligen tvivelaktiga såsom gutamål betraktat, såsom *Barda-Laik*, enwiges Kamp etc. Materialet är medtaget fr. o. m. ark 9. I 100: 18

Av okänd författare är ävenledes "Godtländskt Dialect-Lexicon Wisby den 1sta Febr. 1799" [titel på pärmen]. På inre titelbladet står (utom titeln): "N G Bahr[1] köpt på Öfver Dykeri Commissarien Sahlstens[2] auction år 1836". Ms. 81 s. stor 8:o, förvaras i kapsel bland P. A. Säves Samlingar i UUB, sign. R 633: 1. Förf. har använt Ihres dialektlexikon så, att han avskrivit de där befintliga gotländska orden men därvid anfört självständiga ordformer eller översättningar (exempel under *hamna*, v., *hand-slätt*, *harkel*, *hiska*, *isa*, v., *kanna*, s., *kaulus*, *kibbel*, *korn-stock*, *ljung*, s. 1, *löp-tid*, *munna*, v., *puns*, *slåka*, v., *stor-gnäs*, *stygga*, s. etc.). I vissa fall har han till gotländska överfört ord, som Ihre har från andra dialekter, men som förf. känt även från Gotland. Stundom upptar han dock okritiskt tryckfel hos Ihre, såsom *transqualld* [för *trasqualld*], tröskel. Då ord anträffas hos Sahl, vilka icke finnas hos Ihre, men väl hos Neogard, t. ex. *skumpe(l)skuta*, så torde båda vara självständiga gentemot varandra, likaså när Sahl har *narta* och *natta*, vidröra, vilket icke finnes hos Ihre, men väl i ms. I 98: 14 a (se ovan). Någon närmare lokalisation av förf:s språk låter sig ej göra, men han synes ha varit från södra Gotland, ty han skriver t. ex. *bölkes*, medan Ihre efter Neogard har *bylkas* (se härom Gutamålet I, s. 38). Vidare tillägger han på ordet *rif* (rev, s. 5): "*Rifvet in* specie . . . wid Faludden" [i Öja s:n]. Då han yttrar sig om lokaliteter på norra Gotland, kan han däremot taga fel, se t. ex. *karl-gata*. Sahl

Jöran Wallin (1686—1760, biskop, superintendent på Gotland 1735—1745) har förutom sina tryckta Gothländska samlingar I—II (1747 o. 1776), vilka knappast innehålla något dialektmaterial, efterlämnat en stor manuskriptsamling, Analecta Gothlandensia Walliniana, tillhörig Kalmar läroverks bibliotek, men numera deponerad i KB. Däri finnes bl. a. en lista på gotländska ord av Anna Schoumacher (1689—1774, g. m. kkh. i Hablingbo N. Olofsson Dalman, syster till Johan Schoumacher, se nedan s. vi) och ett brev på gutamål av henne från 1742, jämte några glosor samt namn på fåglar och fiskar (av Neogard m. fl.), en bröllopsbjudning (avtryckt hos Lithberg i Fataburen 1906, s. 83) samt en gammal danslek och en dansvisa på gutamål (avtryckta av mig i Gotl. Arkiv III, 1931, s. 67 ff.). Säve har skrivit av en stor del av Wallins Analecta i Gotländska sam- Wallin

[1] Niclas Gustaf Bahr 1805—1876, domk.komm. i Visby.

[2] Anders Sahlsten f. i Kalmar 1732, d. 1809.

lingar IV (R 623: 4 i UUB), s. 227—430. Jag har följt originalet i KB. Wallins ord äro medtagna fr. o. m. ark 9, resten i Tillägg.

Hilf I Hilfelings resejournaler från Gotland 1799—1801 (se Molér nr 440) finnes ett antal gotl. ord, i Stockholmsexemplaret ett 70-tal, i Visby-exemplaret något flera, varav en del äro lika med de ord som finnas i Linnés Gothländska resa, s. 210 (även tryckfelet *Kodbär* för *Rödbär* har Hilf. efter Linné). Hilfeling citerar J. Neogard (son till Lars N:n Neogard och dennes efterträdare som kyrkoherde i Östergarn) och meddelar efter denne en del grammatiska upplysningar. Säve har skrivit av en del ord efter Hilf. och uppger att denne fått dem av J. Neogard. Av Hilf:s ord äro de viktigaste i början medtagna efter Säve, senare efter originalms. i KB och efter en avskrift av Visby-exemplaret, gjord av Fr. Bergman (1842—1875, v. pastor i Hejde), som tillhört Gotlands Nations Landsmålsförening, men nu finnes i ULMA. En del varianter meddelas i Tillägg. Göteborgsexemplaret har jag ej sett.

3) Tryckta källor från 1700-talet.

Schoum I Johan Schoumachers avhandling "Dissertatio de Gothlandia" (praes. J. Steuchius), Uppsala 1716, anföras på s. 11 ff. ett 40-tal gotl. ord. Förf. var f. i Visby 1691, sedermera rektor i Visby och pastor i Endre, d. 1737. Gutaorden kan han ha fått av sin ovan omtalade syster, Anna Dalman, f. Schoumacher. Schoumachers ord äro medtagna fr. o. m. art. *gånga* v., resten i Tillägg.

Aln I Götheborgska Magasinet för år 1759 publicerade filosofie magistern S. J:son Alnander (f. 1731 i Linköping, lektor i Karlskrona, d. 1772) "En samling gotländska ord och talesätt", delvis avskrivna efter Schoumacher. Ihre har i sitt dialektlexikon använt Aln:s ordlista, som han också citerar, t. ex. s. 57. Samma tryckfel som hos Aln finnas hos Ihre, t. ex. *dann* [för *daun*, lukt], *hausu* [för *häusu* el. rättare *husu*, strumpa].

I. Lex. Johan Ihre, den berömde språkforskaren, (1707—1780) upptog i sitt "Swenskt Dialect Lexicon", Uppsala 1766, gotländska ord efter ovannämnda gotl. hss. (I 96: 4, I 98: 14, a, b) och I 181 (Neogard) samt efter Alnander. Åtskilliga missförstådda former liksom förvillande tryckfel finnas i hans arbete. En del sådana hava givit anledning till onödiga etymologiska funderingar, t. ex. *Bränta* Bryta, frangere, som är tryckfel för *Brauta* (med släng över *u* i ms.) men upptagits av Rietz och anförts av Torp i Nynorsk Etymologisk ordbok såsom en ev. nasalerad form. Beträffande *lukarn* och *lukarnastakin*, se Gutamålet I, s. 116 ff., jfr även H. Gustavson i Sv. Lm. 1942, s. 99 ff.

Ihres lexikon, som i de första tre arken citerades, har senare ersatts av citat från originalmss.

LINNÉS Öländska och Gothländska resa (Sthlm 1741) innehåller några gotl. växtnamn och andra dialektord, vilka medtagits i ordboken från början (först under sign. L., senare Linné res.). Rent felaktiga ord såsom *Gränne* Erica [för *graun*] har ej medtagits. Linné res.

Från 1700-talet finnas dels en gratulationsdikt och åtskilliga bröllopsdikter på gutniska, vilka numera äro publicerade av B. HESSELMAN (Bröllopsdikter på dialekt från 1600- och 1700-talen, Uppsala 1937). De äro: Lyck.-d. (Grat.-d.) Bröll.-d.

[Lyckönskningsdikt till Thomas P. Ronanders disputation de telluris affectionibus, Uppsala den 7 juni 1717, pres. N. Celsius. Förf. av Lars Göranson Bacherus]. Publicerad av N Lithberg i Gotl. Arkiv I, 1929, s. 48 och av Hesselman a. a., s. 101, jfr s. 537. Citeras Lyck.-d. (el. Grat.-d.) 1717.

Saamtal u Fröigdesang halldne af ahoirerne i Nähr u Lau etc. [vid Bröllopet mellan kyrkoh. Jens Broander och Bodilla Gardell d. 8 jan. 1724]. Hesselman s. 517, 549. I avskrift hos P. A. Säve Gotl. samlingar V Visor, nr 5. En annan avskrift har jag sett bland M. Klintbergs efterlämnade papper i Arkivdepån i Visby. — Citeras Bröll.-d. 1724.

A lijti lögli Brud-wers Neer oa Prest-Suun, Sum blaif wigd etc. [bröllopsdikt till Johan Herlitz' bröllop med Catrina Malena Wargentin i Uppsala 1726]. Af an ainfalduga Bonde-sorck i Fohlo, Soidungs Hansken [varmed troligen avses Samuel Hansten]. Tryckt i Uppsala 1726. Avskrift (variant) hos P. A. Säve Gotl. Saml. IV Visor nr 32. Hesselman s. 158, 538. Citeras Bröll.-d. 1726.

Umdöjme Yfwer de Bryllaupe, sum stod i tu samdygne pa Strandgatene i Byn etc. [dikt till bröllopet mellan köpmannen Christopher Lind och Lisken Lindberg i Visby d. 3 jan. 1738]. Hesselman s. 520, 549. Avskrift i ett samlingsband av Johan Falk från början av 1800-talet, nu tillhörigt hr Hilding Falk i Boge. Avskrift av föreg. hos P. A. Säve Gotl. Saml. II s. 344 ff. Citeras Bröll.-d. 1738 a.

Krak-väjsu Jambor millum Gråjtlingbo- u Fäjdä-klukkare etc. [dikt till Assessor Johan Pils bröllop med Christina Smitt d. 20 dec. 1738]. Finnes endast i avskrift hos P. A. Säve Gotl. Saml. II, nr 128, trol. upptecknad efter muntlig tradition. Hesselman a. a. s. 524, 550. Citeras Bröll.-d. 1738 b.

Pratmakerij, Mera löijeligit än wältaligt hållit etc. [dikt vid Eric Molanders och Helena Bulmerings bröllop d. 17 jan. 1744]. Finnes blott i avskrift hos P. A. Säve Gotl. Saml. IV Visor, nr 19. Först utgiven med kommentar av Nils Carlsson i Sv. Landsm. 1918, s. 5 ff. Hesselman a. a. s. 295, 541. Mycket danskfärgat visbymål. Citeras Bröll.-d. 1744.

Just Pa sama Stundi Ner Siomannen äuti Haugwälluglig Ost-Jndske Cumpanejets Tianst etc. [dikt vid sjömannen Hans Lundströms och Ingri Hisings bröllop d. 26 juli 1748]. Tryckt i

Göteborg 1748. Författad av "Johan Helsing Johanssun". Hesselman s. 319, 542. Citeras Bröll.-d. 1748.

Samtahl mellan Rasmus Glammungs i Akebäck och Botel Liffedarfve i Eskelhem etc. [dikt vid kyrkoherden Carl Adolph Wellers och Elsa Catharina Barts bröllop d. 12 nov. 1771]. Ms. (avskrift) i Gustafsonska samlingen i Arkivdepån i Visby. Varianter finnas i P. A. Säves Gotl. samlingar II Visor, nr 127, IV Visor, nr 31, och V Visor, nr 6. Först utgiven av O. W. Vennersten, Visby 1905. Hesselman s. 456, 546. Citeras Samtahl 1771.

Itt samtal millum Johan Nordal (Canneten) o Påll Hansson Daniel ets. [dikt till ett bröllop d. 12 nov. 1771, då Lars Larsson Snaldarfve i Martebo gifte sig]. Detta enligt P. A. Säve, i vars Gotl. saml. II Visor, nr 126, dikten återfinnes, troligen uppteckned efter muntlig tradition. Hesselman s. 528, 550. Citeras Bröll.-d. 1771 b.

I fråga om samtliga dessa bröllopsdikter har Hesselmans utgåva följts. I fråga om det parti av ordboken, som var tryckt innan denna utgåva kom ut, ha andra förefintliga tryckta utgåvor följts under jämförelse med Säves avskrifter. Där Säve har en variant, som icke återfinnes i någon tryckt utgåva har detta angivits med t. ex. Samtahl 1771 (S).

4) Källor från 1800-talet i manuskript.

PS Carl och P. A. Säves fader, Pehr Hieronymus Säve (1765—1837, teol. dr, kyrkoherde i Roma, lektor i Visby m. m.) har skrivit en "Förteckning på Gottländska Ord eller utkast till Gottländskt Dialekt-Lexicon, samladt förnemligast utur Neogards Gautau-Minning af Pehr Säve". Ett band, 78 sidd. 4:o, bland P. A. Säves samlingar i UUB, sign. R 633: 2 (kapsel). Handskriften bygger både på Neogard och på Ihres dialektlexikon, säkerligen även på Sahl (se ovan s. v), varjämte han tillagt några ord ur egen fatabur. I slutet av ms. finnes en uppräkning av lekar jämte en strof på gutamål. Några ord äro tillskrivna av P. A. Säve, delvis efter lösa blad av Pehr S. Citeras PS. Jfr V. V. (nedan s. xvii).

Ba En ordlista, som likaledes bygger på Neogards manuskript och på Ihres dialektlexikon, är "Idioticon Gothlandicum [av] C. G. Bachér 1830", 1 band 8:o, 92 skrivna sidor, dels ordlista, dels "Gottländsk Grammatika 1836 C. G. Bachér". Förf. var, enligt anteckning av P. A. Säve på titelbladet, född i Stockholm men troligen tillhörande den kända gotlandssläkten B. Han är såtillvida självständig, som han återger orden i ljudtrognare form än Neogard, sålunda skriver han ut diftonger, där Neogard har enkla vokaler, t. ex. *Adruweis* Ba : *Adruwiss* Neog; *blejrä* Ba : *blira* Neog o. s. v. Ofta har han ändelsen *-ä* i st. för Neogards arkaiserande *-a*, t. ex. *Broä* Ba : *Broa* Neog. Stundom skriver han emellertid ut diftonger felaktigt

på grund av hypergutnicism (se Gutamålet I, s. 102), t. ex. *Bäulä*, Balke i en vägg, för *bul*; *däuri*, dörren, för *duri*, etc. Att Ba använt Ihres dialektlexikon framgår bl. a. av att vissa ord därur upptagits av Ba, t. ex. *spurskalle* Gothl. Stegträds stickor hos Ihre blir *Spurskalle*, En steg, träds sticka [!] hos Ba, som tydligen ej förstått vad det var fråga om, (Neogard har *spurskwalder*, trådar, stegtrådar), vidare *spink*, membr. genit. masc. sex., vilket ord blott finnes hos Ihre och Ba, etc. Ba har dock åtskilliga ord, som ej förekomma i hans källor, t. ex. *jauff*, *kräkä*, *lummädyst*, *nadägyding*, *rind* (murgröna), *slätating* o. s. v. I ms. finnas anteckningar av annan hand, möjligen av rådman Nils Klingvall, vilken ms. är tillägnat. Carl Säve har i ms. R 628 (ordbok 1840) avskrivit en del av Bachérs ordförråd. Citeras Ba; andra handstilen (Ba) el. (hos Ba).

Från början av 1800-talet härröra också följande mindre ordlistor:

Gothlendska ord, försvenskade m. m. [av JOHAN PHILIP LAURIN, 1765—1854, teol. dr, kyrkoh. i Burs], ms. 1 h. 8:o 16 s. skrivna, i P. A. Säves samlingar i UUB, sign. R 625: 25. Synes vara självständig. Ordförrådet häri har avskrivits av både C. och P. A. Säve, varför endast enstaka, viktigare ord äro medtagna. Citeras först Lu, sedan Ln. Ln (Lu)

MÅRTEN (MARTIN) GUSTAFSON, (f. 1770 i Dalhem, konsistorienotarie, kyrkoherde och prost i Atlingbo, d. 1846) har enligt anteckning på titelbladet skrivit en Orda-Lista på omkr. 600 ord, huvudsakligen efter Neogard. Ms. 28 s. 8:o i P. A. Säves samlingar i UUB (R. 635, kaps.). Har utnyttjats av C. Säve, varför det endast citeras i ark 1—3. Citeras Gs. Gs

Vi äro nu framme vid huvudkällorna för denna ordbok, Carl och P. A. Säves samlingar.

PER ARVID SÄVE var född i Roma prästgård år 1811 och son till den ovan omtalade Pehr Hieronymus Säve. Han blev student i Uppsala år 1830, kollega vid Visby läroverk 1835, var antikvitetsintendent för Gotland, Öster- och Västergötland 1861—65. Avled 1887. S

Han började sina språkliga anteckningar om gutamålet sommaren 1831 i Uppsala, där han då vistades på "kondition". Han nedskrev då med ledning av Ihres dialektlexikon de gotländska ord han kände till. Snart nog började han även nedskriva sägner och sagor, som han hört i hembygden. Sin första egentliga språkresa gjorde han 1849 till Bunge, Fleringe och Fårö, varvid han som ledning använde ett par ordlistor av Carl Säve från den senares resor 1844. Under sina många resor, förnämligast under åren 1849—1876, uppteckнade kan ymnigt såväl språk som folkminnen och folkliv.[1]

P. A. Säves originalhandskrifter äro följande.

Ms. UUB R 624: "P. A. Säve Gotländsk ordalista (Guta-

[1] Om P. A. Säve se utförligare i Gotländskt arkiv 1937.

ord) antecknade först i Uppsala 1831 efter J. Ihres Sv. Dialect-Lexicon, Uppsala 1866 [1766], och sedermera samlade under alla åren 1831—1885." 1 band 417 s. 8:o. (S. I—VI förteckning på sagesman och hänvisningar till andra arbeten rör. gutamålet, s. VII—VIII gotländsk ljudlära, utkast, efter Carl Säve). Här äro införda ord, först efter Ihre, sedan efter olika sagesmän. Vidare har S. använt listan vid utfrågning av andra sagesmän och därvid gjort märken i kanten för olika meddelare, som känt till resp. ord. (Till dessa "sekundära" uppteckningar återkommer jag nedan, s. XVII).

Säves viktigaste primäruppteckningar återfinnas i:

Ms. UUB R 625: 1—13: "Gutaord I—XIV", 13 vol. (I o. V i en vol.) 8:o, tillsammans 2,163 sidor (varav c:a 380 sidor utgöra anteckningar el. avskrifter rörande östgötska, roslagska och estsvenska). Några mindre partier äro avskrifter av Carl Säves uppteckningar, varjämte åtskilliga arkelogiska och andra kulturhistoriska anteckningar ingå häri.

På andra sidan i varje volym finnes förteckning över sagesmän och orter.

Vol. I (R 625: 1), 1849—50, 182 s., innehåller uppteckningar från Ardre (s. 1—2), Alskog (2—29), Lau (30—45), När (45—46), Hamra (47—60), Sundre (61—75), Näs (75—84), Gothem m. fl. (85—88), Lau (89—90), Fleringe (sagesm. f. på Fårö) (91—106), Bunge (107—154), och Fårö (155—182).

Vol. II (R 625: 2), 145 s. (1850), uppteckningar från Lärbro m. fl. (1—4), Fårö (4—45) m. m.

Vol. III (R 625: 3), 45 s. (1851, 1852) uppt:r från Vamlingbo och Fårö (en sagesm. från vardera samtidigt) (1—42), Vamlingbo (42—45).

Vol. IV (R 625: 4), 155 s. (1853) från Fårö (1—64), Bunge (65) m. m.

Vol. V (i R 625: 3), 136 s., (1853, 54, 59) från Fårö (1—84), Lau (85—87), Fårö (87—91), Rone (95—136).

Vol. VI (R 625: 5), 140 s. (1854) från Fårö (1—60, varav 14—60 avskr. efter CS, R 630), Rone (66—70), Garda (71—78), Fårö (79—94), Garda (95—140), m. m.

Vol. VII (R 635: 6) innehåller blott östgötska och estsvenska.

Vol. VIII (R 625: 7), 150 s. (1855) från Gothem (43—44), Boge (44—46), Vallstena (56—57), Lojsta (57—58), Visby m. fl. (58—60), Rone (60—76), m. m. Sidd. 102—150 innehålla gotländska språkanmärkningar.

Vol. IX (R 625: 8), 214 s. (1865) från Lau (1—62), Näs, Eksta (53—65), Öja (66—68), Fårö (69—132), Garda (213—214), resten anteckningar efter C. Säve.

Vol. X (R 625: 9), 202 s. (1868, 1870) från Hangvar o. Fleringe (1—12), Bunge (13—22), Fårö (23—25), Lärbro, Othem (26—28),

Garda (29), Lau (48—49), Anga (58), Roma (63—64), Fårö (68—77), Källunge (78—83), Sproge (84—85), Havdhem (85), Eke (86), Eke el. Alva? (87—91), Hemse (91—94), Guldrupe (96—100), Levide (104), Hemse? (108), Norrlanda (110), Vallstena o. Visby (111—112), Eksta (115—116), Garda (116—119), Fårö (121, 155—164), Västergarn (171—176), Bäl o. Hejnum? (187—180), Hejnum (181—184), Öja (193—194, 198—202). Dessutom kulturh. ant:r fr. Visby m. fl. orter.

Vol. XI (R 625: 10), 215 s. (1871—1873) från Öja (1—3), Garda (11), Gothem (14—17), Klinte? (25), Havdhem (26—30), Öja (67), Vallstena, Gothem (70—73), Västkinde (74—76, Öja (78—79), Lärbro (89—93), Martebo (94), Vallstena (102—108), Gothem (110—119), Anga (120—121), Burs (122—123), Hejde (126—128), Burs (129—132), Lau (132—137), Anga (152—154, 159—161), Norrlanda (157), Vallstena (163), Öja (186—188) vidare anteckningar och teckningar från Visby m. fl. orter.

Vol. XII (R 625: 11), 214 s., (1873—1876), från Vallstena (6), Hejnum (11), Gothem (12), Sandön (25—30, 42—48), Fårö (31—32), Norrlanda (41—42), Vallstena (64), Gothem (92—93), Hangvar (112—113), Fårö (118—134), Eksta (136), Fårö (149—166), Garda (197—200), vidare ant:r från Visby o. s. v. samt en förteckning över en del av Säves tidningsartiklar.

Vol. XIII (R 625: 12), 192 s. (1877), huvudsakl. kulturhistoriska anteckningar och teckningar.

Vol. XIV (R 625: 13), 31 skrivna sidor (1884) innehåller knappast något språkligt primärmaterial.

Tre volymer, S 40, m, n, o, ("Gotland 1864" I—III) 3 band, 8:o, tillss. 483 sidor, innehålla mest arkeologiska notiser från ett stort antal socknar, men även strödda dialektanteckningar. Det där förekommande ordförrådet, som Säve visserligen i regel infört i R 624, har emellertid särskilt excerperats av mig.

I de sex foliovolymerna "Gotländska Samlingar" I—VI (R 623: 1—6) nedskrivna 1843—1880 finnas i skildringarna av allmogelivet, folktron, sägnerna, lekarna, visorna etc. ett ansenligt dialektalt ordförråd, vilket till största delen är hämtat ur ovan nämnda primäruppteckningar särskilt R 624 och R 625: 1—13. Gotl. Samlingar äro inom de särskilda volymerna uppdelade på olika avdelningar (sägner, sagor, visor, lekar etc.) med innehållsförteckning i början av varje avdelning. De sex foliobanden innehålla:

I. Sägner 1262 nr, 561 sidor; Lekar, Högtider, Danser, musik m. m. 330 nr, 158 s., Ryssarne på Gotland år 1808, 35 nr, 78 s., Gotlands Landtvärn och National-Beväring 21 nr, 61 s.

II. Visor 287 nr, 300 s. (+ tillägg), Sagor 93 nr, 130 s., Gotl. ordstäf, gåtor, spörsmål m. m. 1081 nr, 98 s., Ortnamn från alla socknar, omkr. 200 s.

III. Sägner m. m. 667 nr, 538 s.; Lekar, Danser, Musik, Hög-

tider m. m. 81 nr, 94 s.; Sagor 96 nr, 104 s. + bihang; Ordstäf, gåtor, rim, spörsmål m. m. 384 nr, 44 s.

IV. Sägner m. m. 626 nr, 721 s. + bihang (häri ingå även utdrag ur Wallins Analecta, se ovan s. v), jämte åtskilliga "permebref"; Visor, 110 nr, 99 s.

V. Sägner m. m. 240 nr, 840 sidor (varav ett stort antal "permebref" samt avskrifter av brev från Carl Säve, omkr. 400 s., jfr nedan s. XIII); Ordstäf, Gåtor m. m. 195 nr, 17 s., Visor 14 nr, 17 s.

VI. Sägner m. m. 93 nr, 195 s. (varav många "permebref" och andra brev från olika personer).

I III. Sägner, n:r 60 (s. 54—108) "Anteckningar om Gotland i förra tider hemtade ur gamla Almanackor, samlade af 1:o en [PEHR] SARTORIUS, vid Åkra i Sjonhem, f. d. student och prestson i Sjonhem [son till kyrkoh. Petrus S. 1672—1725]; 2:o Prostarne i Fardhem JÖRAN EKHOLTZ (J. E.) [1721—1793] och sonen ALBREKT EKHOLTZ (A. E,), f. 1759 [d. 1855]; 3:o Skepparen PEHR L:SON NYBERG (N.) i Fole, f. 1767, d. 1852); [m. fl., ej i ordb. citerade]. Utom dessa finns af Prosten JÖRAN EKHOLTZ en skrifven och inbunden Dag- och Minnes-Bok från 1765 till 1788, 8:o, 2:ne delar i ett band . . Denna handskrift tecknas med (F) = Fardhem, där den mäst blifvit författad". [Numera i Gotlands Fornsal.]

Uti V. Sägner, n:r 64 (s. 91—103) finnes utdrag ur "Båtel Gardstedts Tide-bok (pappershäfte i folio af 118 sidor), innehållande hvarjehanda uppgifter, egentl. allt från 1784 samt t. o. m. 1835, af författaren, BÅTEL BÅTELSSON GARDSTEDT, f. d. 9 sept. vid Gandarfve i Sproge och lefvande ännu 1835 uti Eista, hvarest han (förut utlärd skräddaregesäll och sedan sockenskräddare i Eista och Sproge), från 1824 egde 1/16 hemman vid Stora Mällings". [Nu i Gotlands fornsal]. — Ur denna hs. har Säve utom annat avskrivit namn på klädesplagg och tyger.

I V. Sägner nr 134 (s. 219 ff.) "Handlingar ur Landtmäterikontoret" innehåller bl. a. diarium av Lantmätaren JOH. FINEMAN under åren 1724—1759, varur Säve excerperat provinciella uttryck m. m.

I V. Sägner, n:r 70 (s. 114—147) Om Väderlek, Årsväxt m. m. på Gotland. Anteckningar (mest i Visby) 1819—1872 af Provinsialläkaren, Med. Doct. ISR. KOLMODIN (f. 1792, d. 1872), finnas några dialektismer vilka excerperats av S.

Till ovannämnda "Gutaord" I—XIV och till "Gotl. Samlingar" I—VI har Säve själv gjort ett register:

Ms. R 626 "Förarbete till Gotländsk ordbok . .", omkr. 1870 s. 8:o (lösa blad i kapsel), vilket dels innehåller ett allmänt ordregister i grov alfabetisk ordning, dels särskilda register över Ortnamn, Dopnamn, Öknamn, Fiskar, Foglar, Växter, Stranddon samt över h-bortfall och därjämte "språkanmärkningar". Enligt Säves beräkning innehåller registret omkr. 23,000 ord. Dess uppslagsformer

äro icke desamma som på de anvisade beläggställena utan normaliserade till dialektform, vilket ej blott skett med otvivelaktiga dialektord utan även med andra, ja, stundom t. o. m. danska ord, hämtade ur något gammalt dokument. Somliga ord förekomma i gutnisk form endast i detta register, t. ex. *daudsiglare*, medan a. st. står *dödseglare* (i en skildring på riksspråk från Fårö). "*jaga pa dour*" hänvisar till ett "jagande på dörr" i orig., *fullmeilstukk* i registret motsvarar "fullmilstock" i orig. etc. För Säves allmänna normaliseringsprinciper redogöres nedan.

Även Carl Säve har gjort tämligen omfattande dialektuppteckningar på Gotland.

Carl Fredrik Säve var född i Roma prästgård 1812 och broder till P. A. S. Han blev fil. dr 1848, docent i nordiska språk i Uppsala 1849, professor i nord. språk därst. 1859, d. 1876.[1] CS

Han började 1840[2] ur minnet nedskriva gotländska ord och företog år 1844 en språkresa till Fårö, Bunge, Lau m. fl. socknar. Det därunder insamlade materialet återfinnes i ms. R 629 i UUB, varom mera nedan, En andra resa gjorde han 1854 och uppteckningar därifrån finnas i ms. R 630 i UUB. Från Uppsala förde han en livlig brevväxling med sin broder, varvid en mängd gutniska ord och former diskuterades (jfr ovan s. XII).[3]

Carl Säves språkliga anteckningar från Gotland återfinnas i följande manuskript:

R 628 (UUB): "Gotländsk ordbok 1840", 1 bd 8:o, 347 s.

C. Säves ordbok upptager ord ur äldre källor (Ihre och Neogard), men orden hava senare utfrågats och försetts med tecken för förekomst eller obefintlighet. I vissa fall synes CS ha använt något isländskt lexikon och efter detta konstruerat gotländska ord, t. ex. *retläjnes* CS, rakt fram i samma linje, isl. retlínes, vilket ord ej eljes är belagt i gotl.

R 629: "Gotländska 1844 m. m.", 1 bd 8:o, c:a 540 s. (1844). Innehåller uppteckningar av CS från Bro (s. 1), Stenkyrka (1—2), Hall (2—4), Lärbro (4—5), Fleringe (5—25), Fårö (25—80), Fleringe o. Bunge (81—90), Rute, Lärbro (91), Gothem (91—93), Vänge, Buttle (93), Lye och Alskog (94), Lau (95—128), Burs, Fardhem (128), Alva (129), Havdhem (129—130), Sundre (130—142), Öja (142), Eksta (143), Fårö (149—158), Boge o. Gothem (159), Fårö (160). I ms. finnes även

---

[1] Om hans övergång från medicinska till språkliga studier år 1839, se Gotl. Arkiv 1937, s. 53.

[2] Den äldsta anteckningen av gotl. ord lär vara 2 bl. 8:o i kaps. R 635 och synes vara gjord "före 1837 d. 28 jan. ty Sal Far Dr Pehr Säve, som der tillskrifvit åtskilligt dog $^{28}/_{1}$ 1837" enl. anteckning av P. A. S. i ovannämnda ms.

[3] Ett antal originalbrev från CS till S jämte några av S finnas i UUB, sign. G 267.

en lista med gotlandsord av C. Säve, som genomgåtts med stud. Enderstein (Lars Enderstein, f. i Endre 1811, student 1841, präst på Gotland, d. 1868). Övriga delar av volymen, sålunda s. 143—148, 161—213, 339—541 äro avskrifter efter eller av P. A. Säve.

R 630 "Gotländ. Fårömålet 1854" (ryggtit.), 1 bd, 276 s. 8:o. Innehåller primäruppteckningar mest från Fårö (s. 1—67, 72, 91—262), men även från Lau (67—71). resten avskrifter efter P. A. S.

R 635 (kapsel) innehåller av originaluppteckningar blott ett häfte av CS, nämligen R 635: 23 "Fårö-ord, uppskrifna i Uppsala d. 3 Maj—12 juni 1874 och vid Bergsbrunna d. 27 juli 1874 efter Folkskolelär. Mich. Lindström", 45 s. 8:o. Samma kapsel innehåller f. ö. avskrifter, som CS gjort efter Neogard och P. A. Säve, anteckningar om ordböjning jämte annat sekundärmaterial, föreläsningar m. m. Särskilt må nämnas "Gotlandsord. n:r 1, samlade förnämligast under en språkresa 1844 och år 1848 af Carl Säve samt med bidrag af Pehr A. Säve," 1 h. 118 s. 8:o, innefattande alfabetiska ordlistor, "Nårdurgutamal och Sudurgutamal", jämte en del ortnamn m, m. Detta ms. som använts av P. A. S. vid språkresan 1849, bygger såsom titeln anger förnämligast på materialet från resan 1844 (i ms R 629).

Kn Bland P. A. Säves samlingar, i kapsel R 633: 3, finnes även ett ms. "Gamla Gutiska ord och Ortnamn", 2 h. 4.o, 90 s. av JOHAN PETTER KELLGREN (f. i Visby 1813, tjg som v. pastor bl. a. i Grötlingbo o. Vamlingbo, 1854 kyrkoherde i Othem, d. 1864). Innehåller uppteckningar ofta med angivande av sagesmän, från Sundre, Hamra, Öja, Vamlingbo, Fide, Näs och Grötlingbo år 1851. I fråga om ändelser är förf. tämligen vårdslös, men ordförrådet har ett visst värde. P. A. Säve har genomgått och kontrollerat (dock ej i detalj) dessa anteckningar. Redan i Kn:s ms. finnas anteckningar av S:s hand. Citeras Kn.

Anm. I Wennerstens excerpter ur Säve etc. har han en genomgående numrering av Säves ms. Oktavvolymerna citeras med Säves numrering, alltså R 625: 1—13 cit. S. 1—14; R 624 = S. 15, R 628 = S. 16, R 629 = S. 17, R 630 = S. 18 o. s. v.

I Gotlands landsmålsförenings samlingar finnas några ordförteckningar varav må nämnas ULMA acc. 197: 22, 23, växtnamn, lekar m. m. acc. 197: 30, växtnamn 197: 27, fågelnamn 197: 26, beskrivning på fiskegarn m. m. 197: 24, samt några texter av T(H). HANSSON, acc. 197: 37, 197: 39 (det sista tryckt i Sv. Landsm. III), och av T. FEGRÆUS, acc. 197: 36 (tryckt i Sv. Landsm. III). Ord ur ovannämnda mss. excerperades på ett tidigt stadium för ordboken och intogos i Wennerstens ordbok (s. nedan s. xxv). Ytterligare några ord därur återfinnas i Tillägg.

I fråga om återgivning av källorna hava på grund av den långa tid under vilken ordboken varit under arbete och tryckning vissa in-

konsekvenser uppstått. Handskriftstrohet har eftersträvats ifråga om de dialektala ordformerna, med vissa nedan angivna inskränkningar. Felskrivningar eller andra oriktigheter i källorna hava anmärkts med [!] eller [?!] eller med den rätta formen inom [ ]. Exempel härpå finnas i Förord till första bandet, s. IV. — I fråga om stavningen av översättningar o. d. hava på prof. Lundells initiativ vissa avvikelser från originalen företagits. Sålunda har *w*, som av bröderna Säve någon gång användes i st. f. *v*, ersatts med detta, *qu* eller *qv* har återgivits med *kv*, *alldrig* med *aldrig*, *fogel*, *hol* med *fågel*, *hål* etc. Bruket av stora och små bokstäver har rättats efter nutida språkbruk. Dessa normaliseringar gälla bröderna Säves och deras samtidas material, ej de ännu äldre källorna, vilkas ms. följts bokstavstroget.

Betydelselösa stavningsvarianter hos bröderna Säve ha ej redovisats bland de uppräknade formerna, sålunda ha *äi* och *ei* jämställts (*pinnsväin* CS; *pinnsvein* BU ha redovisats: *pinnsväin* BU; CS), *ej* och *äj* ha redovisats under former med *-äi-*, om sådan form funnits (har blott en form med *ej* el. *äj* funnits har denna naturligtvis icke ändrats till *äi* utan bibehållits); *öj* och *öi*, *åj* och *åi* ha ej skilts åt, liksom ej *ck* och *kk*, *fv* och *v* (t. ex. *kleifva* CS, *kleiva* S har återgivits med *kleiva* S, CS). Endast i tvivelaktiga fall, då rotstavelsens vokalism eller konsonantism varit osäker ha alla varianter uppförts, likaså vid mera sällsynta ord eller ord med stor formväxling, där det sålunda ansetts nödigt att medtaga alla belägg. 1700-talskällorna ha återgivits bokstavstroget. Ett annat ex. på sovring av materialet må anföras. Som nedan s. XXXIII omtalas, anger S ej alltid diftonger utan skriver en sorts rikssprâksform, ex. *rännetun* (R 625: 2, s. 32), *rännetäun* (R 625: 3, s. 27, 66). Här har ej den första, rikssprâksformen, redovisats. Men om *blott* en dylik funnits, måste den givetvis med. I regel suppleras den dialektala formen i sådana fall ur nyare källor, eller också sättes den dialektala formen inom [ ]. I osäkra fall har Säves form fått stå oanmärkt. Redaktörens uppfattning av grundformen kan man i regel sluta sig till genom uppslagsorden. Ibland har en i en avskrift förekommande form måst föredragas framför den i originaluppteckningen förekommande, t. ex. *det värrstu*, den värsta af kvinnor (människa, n.) Fårö S (R 625: 4, s. 48), vilket är originaluppteckning, medan i en av S själv gjord avskrift (R 629, s. 511) står: *Dä värrstu*; adj. superl. fem. den värsta (af kvinnor). I originalet beror skrivningen "det" för "*dä*" på att S trodde sig ha att göra med en neutralform (vilken han antog syfta på ett underförstått "människa") med t-bortfall, i st. f. en femininform med n-bortfall (båda heta: *dä*). Ibland återfinnas de dialektala formerna endast i S:s register ("Förarbete", se ovan s. XII), t. ex. *Laika mä skuggan*, med hänv. till I Sägn. 168, där det står "leka med skuggan" (lek från Garda). Dialektformen har här medtagits i ordb., trots att den har fåröform (Garda: *laikä mä skuggän*). Exempel på en lätt men nödvändig omredigering är tal-strömming och tal-stör, där S har en

gemensam definition, att man får var 13:de strömming på köpet liksom var 13:de stör, varvid han i kanten anmärkt, att man vid räkning av strömming får en på var val (sålunda var 80:de strömming). (Ms R 624, s. 280).

Översättningarna ha i regel hämtats från originaluppteckningarna i oktavvolymerna. Blott om en tydligare och riktigare formulerad övers. funnits i folianterna, har denna föredragits. Vid egendomliga och sällsynta ord ha alla belägg på översättningar medtagits. Någon gång har jag av praktiska skäl slagit ihop översättningar från S och CS, varvid ( ) satts om de partier som tillagts från endera.

Att översätta alla de dialektala exemplen har av utrymmesskäl måst uppgivas. (Säves egna översättningar ha naturligtvis fullständigt återgivits). För svårare ord har av mig övers. tillagts inom [ ].

Beträffande exemplens ordning vid verb kan nämnas, att då blott ett fåtal ex. förekomma, ordnas de efter huvudordets form (inf., pres., impf., sup. o. s. v.). Där exemplen äro talrika, anföras först "formexempel" (ett eller två ex. på inf., på pres. o. s. v.), sedan ex. på verbet i absolut användning, därefter med objekt (i bokstavsordning), sedan prepositionsuttryck (i bokstavsordn.), och slutligen adverbkonstruktioner.

Sammansättningar hava uppförts i bokstavsordning under huvudordet efter senare sammans.-led, oavsett om förleden har växlande ändelse: berg(s)-, man(s)-, manna- o. s. v.

De ur nyare källor upptagna orden äro i allmänhet avsedda att komplettera bröderna Säves uppgifter i fråga om uttal, böjning och betydelser. Ett och annat ord som ej alls finnes i äldre källor eller med ofullständig betydelse, har tillagts. Ex. *rymning*, där S har ordet endast i en sammansättning, och i blott en betydelse. Vanliga för gotl. och rikssprâket gemensamma ord, som äro väl belagda såväl i fråga om former som betydelse redan hos Säve, ha ej ansetts behöva kompletteras med nyare material. Ur Klintbergs och Noreens avhandlingar om Laumålet, resp. Fårömålet har ett lämpligt urval medtagits.

I vissa fall har en lätt normalisering eller rättare sammanslagning av uttalsformer vidtagits för att undvika upprepningar, så t. ex. ha *taug* och *taug* jämnställts; accenter ha, där de ej varit absolut nödvändiga, stundom strukits. (I fråga om Nils Carlssons accentuering av sammansättningar, som helt avviker från den av övriga upptecknare brukliga, vidtogs på prof. Lundells bestämda önskan den åtgärden, att acc. ej utsattes i sammansättningar. I de sista partierna av ordboken har jag dock utsatt NC:s accenter.) Där längdstreck saknats i källan, såsom synnerligen ofta är fallet hos Hm, ha dessa i regel utsatts för tydlighetens skull.

Vad beträffar återgivningen av Säves dialektord är regel, att de som hava dialektal form tryckts med halvfet stil. Sådana, som ha rikssprâksform ha återgivits i vanlig antikva, men med citations-

tecken, ex. "täta" f, (vilket borde heta *teta* el. *tetå*); "tätbåssigt" (där blott fonemet *-båss-* har rent dialektal form) o. s. v. I fraser har även denna regel iakttagits, t. ex. *När begge ukor* [bröst] *na äihop*, då *gräisar* . . hon L. Konsekvens härvidlag torde ej hava uppnåtts.

Uppgifter i andra hand hava satts med källan eller lokalbeteckningen inom ( ). Om sålunda en variant av någon bröllopsdikt citeras, vilken blott finnes hos S, ej hos Hesselman, har detta angivits med (Samtahl 1771) S, eller Samtahl 1771 (S). Med L, (VB) anges, att en ordform är direkt upptecknad i Lau, men efterfrågad i Vamlingbo och anmärkt såsom där befintlig genom ett tecken i marginalen av originalms. (VB) etc. betyder sålunda blott, att ordet finnes i Vamlingbo, men icke att det har samma form som t. ex. på Fårö eller i Lau. En liknande användning av parentestecknet föreligger i t. ex. (VB)HBTg, då det betyder, att uppt. är gjord i Hablingbo, men att sagesmannen är född i Vamlingbo.

Vid vanliga och över hela ön lika ordformer ha ej alla belägg från resp. socknar uppräknats, utan genom F—SUS; CS har antytts att ordet finnes i en mängd belägg från Fårö till Sundre (ex. *om*).

När ingen källa står utsatt efter ett exempel åsyftas alltid S (P. A. Säves ms.).

Illustrationerna, som återgå på Säves egna teckningar, hava för första bandet utförts av artisten Lindorm Möllerswärd, vilken gått så till väga, att han först kalkerat Säves teckningar och därefter renritat dessa, för andra bandet av fru Gun Björklund, f. Wennström, vilken direkt ritat av Säves bilder. En del (ur folianterna) har fotograferats å Uppsala Universitets Bibliotek.

5) Tryckta källor från 1800-talet.

Medan P. A. Säves fader, PER SÄVE, var redaktör för Visby Veckoblad publicerade han 1836 i n:ris 27, 30, 42 dels en ordlista över gotländska ord, dels grammatiska anteckningar, de förra efter sin egen, på Neogard och Ihre grundade ordlista (se ovan s. VIII), de senare på Tofftén. Ordförrådet i V. V., som förkortningen lyder, har återgivits av Wennersten i hans tryckta ordbok (se nedan s. XXV) och efter honom av Danell i arken 1—3 av GOB. Såsom varande sekundär har denna källa ej anlitats i det av mig redigerade partiet. V. V.

CARL SÄVE skrev redan 1843 i Historisk tidskrift udg. af C. Molbech, B. IV, en uppsats: "Bemærkninger over Øen Gotland, dess Indbyggere, og disses Sprog", vilken bl. a. innehåller en utförlig översikt över ljud- och formlära. Då den i avseende på ordförrådet icke innehåller något nytt utöver vad som finnes i handskrifterna, har den knappast citerats efter fjärde arket. Förkortas CSBm. CSBm

Carl Säve: "De starka verberna i dalskan och gotländskan", SV

Upps. 1854, innehåller ett rikt verbmaterial, vilket emellertid är i hög grad normaliserat, i det ändelsen i sing. pres. genomgående uppgivits som *-ur* såsom i Fårömålet, medan den på det övriga Gotland är *-ar* (med spridda rester av *-ur* bevarade på Södra Gotland på Säves tid), medan däremot plur. pres. uppgives sluta på *-e*, vilket icke är Fårömål utan gammal gotländska (blott 2:a pers. pl. slutar i Fårömålet på *-e*, 1—3 p. på *-a*). Dock uppger CS på s. 11, att Fårömålet varit mönster. Alla verbformerna vila givetvis icke på upptecknade belägg utan äro konstruerade med ledning av vissa mönsterverb. Något ordmaterial utöver handskrifterna finnas icke i SV, som det förkortats, varför det endast ställvis citerats.

Carl Säve: "Gutniska urkunder, Guta Lag, Guta Saga och Gotlands runinskrifter språkligt behandlade«, Sthlm 1859.

Fg I inledningen jämföras en del forngutniska ord med nygutniska. Utgåvan av runinskrifterna är fortfarande (1944) den sista samlade
Rs av de gotl. inskrifterna. Runbeläggen citeras här Rs (varmed dock även kan avses andra arbeten, behandlande runinskrifter, t. ex. av BRATE, VON FRIESEN, PIPPING el. SÖDERBERG). "Den gotländska runkalendern 1328", utgiven av Lithberg och Wessén, Sthlm
Rk 1939, citeras Rk (el. Runk).

Gutalagens ordförråd, som (tyvärr ej från början) medtagits för jämförelses skull i slutet av de artiklar, där fg. motsvarigheter finnas, har citerats efter H. PIPPING: "Gutalag och gutasaga jämte ordbok", Köpenhamn 1905—07. Där endast Fg. står angivet, betyder detta att ordet hämtats ur Gutalagen (Gl).

P. A. SÄVES många tryckta arbeten som beröra Gotlands odlingshistoria, folkliv etc. innehålla en mängd inströdda gutaord, av vilka en del citerats eller vid vilka hänvisning skett till den tryckta källan, i sådana fall, då sammanhanget där kunnat belysa betydelsen. Om behandlingen av gutamålet i Säves tryckta skrifter se min inledande uppsats i "Allmogen och hussederna på Gotland m. fl. uppsatser av P. A. Säve", Visby 1941.

De i ordboken citerade arbetena äro i kronologisk ordning:

SSj P. A. Säve: Skäljagten på Gotland (i Land och Folk 1873). Citeras efter denna upplaga, SSj. (Ny uppl. i "Jaktens sagor och Själjakten på Gotland", utg. av H. Gustavson, Visby 1940).

SSk ——: Skogens sagor (i Tidskrift för skogshushållning 1876, även separat). Citeras efter 1 uppl., SSk. (Ny uppl. Visby 1939).

SSm ——: Samfärdseln på Gotland i gamla tider (i Land och Folk 1873). Citeras efter första uppl., SSm. (Ny uppl. utg. av J. A. Lundell, Sthlm 1900, ny uppl. hos J. Ridelius, Visby 1939).

SÅ ——: Åkerns sagor, Visby 1876. Citeras efter uppl. 1, SÅ. (Ny uppl. Visby 1891 och 1938).

SH ——: Hafvets och fiskarens sagor, Visby 1880. Ny uppl. Visby 1892. Citeras efter denna andra uppl. (Ny uppl. Visby 1940).

Säves Strandens sagor, (i Svensk Tidskrift 1873), (ny uppl., Visby 1894 och 1939) har icke citerats, då ordförrådet huvudsakligen är detsamma som i Hafvets och fiskarens sagor. Så är även fallet med Boskapsskötseln på Gotland (1 uppl. 1941). Fåren på Gotland, (ny uppl., utg. av H. Gustavson, Vy 1941) 1 uppl. i Läsning för folket 1866 citeras SF. SF

I C. J. L. ALMQVIST: Svensk språklära, 3:e uppl., Sthlm 1840, förekommer ett antal gotlandsord, som A. fått av Carl Säve, likaså i Almqvists Ordbok öfver svenska språket I, II, Örebro 1842, 1849. Dessa källor citeras blott i de tre första arken, varefter de uteslutits av mig såsom varande sekundära. Citeras A, AO, AS. A, AO, AS

I C. J. O. LAURINS avhandling De parœciis Gothlandiæ Burgs et Stånga [etc.] Akad. afh. Præses J. H. Schröder, Upsala 1842, finnas åtskilliga dialektord i samband med en beskrivning över pärkspelet. Citeras La. La

J. E. RIETZ Svenskt dialektlexikon, Lund 1867(—77), innehåller ett ganska stort material från Gotland, till övervägande del erhållet från Carl Säve, som troligen lånat ut vissa av sina ordlistor (möjligen R 629 och R 630) till Rietz, och sedan fått dem tillbaka. I Rietz efterlämnade samlingar till dialektordboken (i Lunds Universitetsbibl.) finnes intet material från Carl Säve, vilken dock Rietz tackar i förordet. En del av Rietz gotl. ord härröra från Ihres dialektlexikon, några andra (föga anmärkningsvärda) från okända meddelare (vid vissa uppgives Atlingbo som lokal). Såsom varande i stort sett sekundär källa har Rietz ej genomgående citerats efter ark 8. Citeras Rz. Rz

I Svenska Landsmålen III: 2, Sthlm 1881, finnas s. 11—22 några texter på gutamål, varur en del ord influtit i ordboken. (Originalms. till den utmärkta skildringen nr 7 synes tyvärr vara förkommet, varför åtminstone *ett* annorstädes ej anträffat ord (*gjuda *gjaudă*) ej kan kontrolleras). Cit. Lm. III. 2, 21 etc. Lm

Namn på fåglar finnas i LARS KOLMODINS Öfversigt af Gotlands Foglar (I Inbjudning till bevistande af Examina . . Vid Wisby högre Elementarläroverk den 1 och 2 juni 1871), cit. Kolm., namn på fiskar i GUSTAF LINDSTRÖMS Om Gotlands Fiskar (I Berättelse om Gotlands Läns Hushållningssällskaps verksamhet för år 1866, s. 17—51, även separat; 2 uppl. 1894), cit. LF. Kolm LF

Den första moderna dialektavhandling, som behandlar gutniskan är Fårömålets ljudlära, med ledning av C. och P. A. Säves ordsamlingar utarbetad av ADOLF NOREEN[1], Sthlm 1879 (Sv. FN

[1] Noreen fick 1878 ett resestipendium för att under två månader med ledning av C. Säves efterlämnade samlingar och under P. A. Säves ledning studera allmogespråket på Gotland. Han kom till Visby d. $^{29}/_{6}$ besökte Fleringe (And. Östman), Fårö (Aika-grannlaget) och Lau (tillsammans med M. Klintberg), genomgick bröderna Säves samlingar i Visby och samtalade med P. A. Säve. Han lämnade Gotland d. $^{25}/_{8}$.

Landsm. I: 8, s. 283—370). Tillägg och rättelser ib. I: 13, 1881, s. 736—739. Denna avhandling, som bär vittnesbörd om författarens stora lärdom och skarpsinne, har fortfarande bestående värde. I fråga om ordförrådet innehåller den dock intet nytt utöver bröderna Säves samlingar. Åtminstone en del av Noreens primäranteckningar (här och där försedda med sidohänvisningar till säveska anteckningsböcker) finnas kvar (ULMA acc. 1112: 5, s. 171—199); de där befintliga anteckningarna röra väsentligen formläran. — Citeras FN.

LK Ett viktigt, för sin tid nytt och efter fonetiska principer upptecknat material finnes i MATHIAS KLINTBERGS avhandling "Laumålets kvantitet och aksent", Sthlm 1884 (Sv. Landsm. VI: 1, 1885, s. 1—96). Materialet däri är i huvudsak medtaget i ordboken. Citaras LK.

Att Klintbergs stora, i manuskript befintliga huvudmaterial, som till största delen härrör från Lau, icke är med i ordboken, framgår redan av underrubriken "på grundval av C. och P. A. Säves samlingar", ty hade Klintbergs material varit med, skulle detta givetvis ställts i paritet med bröderna Säves och sålunda omnämnts redan på titelbladet. Orsaken till att K:s material icke kunnat medtagas, har berörts i "Förord till första bandet". Klintberg började redan 1876 samla material till en egen ordbok, varvid han förfor efter fonetiska principer och med helt andra krav på exakt återgivning än bröderna Säve, vilkas sätt att behandla orden (särskilt i avseende på ändelser) han fann högst otillfredsställande, varför han icke tilltalades av tanken att sammanslå detta gamla material med sitt eget. Han medverkade likväl tidigt (1875) till att genom Sällskapet D. B. V. i Visby skaffa penningmedel för utgivning av bröderna Säves samlingar.

Klintbergs samlingar måste en gång i någon form utgivas, dels som en utförlig ordbok över Laumålet, dels som skildringar ur den gotl. allmogens liv. Härigenom skulle skapas ett ovärderligt komplement till Gotländsk ordbok. Klintbergs material har sin styrka i den exakta ljudbeteckningen och i rikedomen på dialektala exempel, upptecknade i ljudtrogen form. Här måste dock påpekas, att ordförrådet i Gotländsk ordbok (ur bröderna Säves och andras samlingar) åtminstone i vad avser grundorden är så fullständigt, att föga torde vara att tillägga. En jämförelse med det i form av ordböcker eller ordsamlingar tillgängliga Klintbergska materialet (som förvaras i Arkivdepån i Visby och tillhör Sällskapet för gotländsk forskning) har gjorts av mig i fråga om en bokstav, D, med följande resultat i fråga om ordförrådet.

Denna bokstav i Gotl. ordbok innehåller något över 600 ord, hos Klintberg något över 700. Detta hundratal hos Klintberg utgöres till en mindre del av andra avledningar än de som förekomma i GOB men till största delen av sammansättningar, varav många visserligen äro karakteristiska dialektord, såsom degholk, dagbryggd, dragstut, dricksoppa, docklapp, dumskalle, drev-axel, dörrklinka, dikesmull, dundyna,

etc., medan andra äro nyare rikssprâksord, såsom delgiva, delningsgrund, dagblad, dammkofta, dragplåster, droppflaska. danssal, djupsinne, djurförsäkring, drickspengar, drivkraft, dubbelbössa, dunderkalas, doffelstortröja, domprost, duvslag, dårskap, däckslast, dödsbädd o. d., vidare främmande, tämligen nyinlånade ord såsom daggert, dagtraktamente, dalia, debatt, debitera, dialekt, difteri, dikterning, diligens, diamant, disponera, dispyt, dränera, dynamit o. s. v. Detta har sin förklaring dels i att Klintberg lät Jakob Karlsson och J. O. Larsson överflytta Sv. Akademiens ordlista till Laumål, dels i att dessa båda i sina brev på Laumål till Klintberg med beskrivningar ej blott över gamla förhållanden utan även över nyare företeelser såsom skifte, dikningsföretag, processer etc. givetvis kommo att använda åtskilliga för den genuina dialekten främmande ord.

Antalet grundord (avledningar sålunda obeaktade) på bokstaven D, som finnas hos Klintberg men ej i GOB, äro ej mer än fem, nämligen *draktu* (duktig, jfr dock *dräktig* i ordb.), *dravlä* (gå i snö), *dåbbän* (svag; osäkert och förnekat av två sagesmän), *dånku* (mager) och *dörgä* (slå, jfr dock *dorgä* hos Säve). I GOB finnas däremot på denna bokstav ett 70-tal grundord, som icke finnas hos Klintberg.

Härvid är dock att märka, dels att en mindre del av Jakob Karlssons brev icke äro excerperade och dels att Klintbergs material till övervägande del härrör från Lau, medan hans anteckningar från andra socknar endast i fråga om vissa kategorier (såsom växtnamn) äro av nämnvärt omfång.

En av Klintbergs viktigaste sagesmän, Jakob Karlsson, Fie i Lau, har till Landsmålsarkivet insänt ett rikhaltigt material, c:a 3.000 sidor 4:o, huvudsakligen svar på frågelistor. Ur ordförrådet däri, som dock först på allra sista tiden, ehuru ännu (1943) ej fullständigt, exerperats, har ett och annat medtagits i Gotl. ordbok. Citerats JK. JK

6) Material i handskrift från 1900-talet.

Gideon Danell (f. 1873, östg., docent i nord. språk i Lund 1905—08, i Göteborg 1908—13, redaktör i SAOB 1905—07, seminarierektor i Stockholm 1913—15, i Uppsala 1915—1939) gjorde i samband med sin redigering av de tre första arken i ordboken (se nedan s. xxvii) uppteckningar på Gotland år 1909, dels på östra Gotland (Ardre, Kräklingbo och Alskog), dels på södra Gotland (Öja) och på Fårö. I Göteborg upptecknade han vidare för kontroll av ordboksmaterialet gotl. ord efter folkskolläraren J. A. Carlsson, f. i Atlingbo på Gotland 1861, d. 1920. Danells uppteckningar förvaras i ULMA. D

Elias Wessén (f. 1889, östg., prof. i nordiska språk vid Stockholms Högskola), gjorde år 1916 undersökningar i Ekstа socken, varifrån han hopbragt en ordsamling på omkring 2,000 ord (ULMA acc. Wss

268: 2) och en typordlista (ULMA 268: 1), samt i Vamlingbo (ULMA 268: 3) och Näs (ULMA 268: 4). Citeras Wss.

Hm Under Wesséns ledning gjordes samma år uppteckningar i Gothem av fil. mag. C. H. Hedenström (f. 1894, värml.) vilka resulterade i en ordsamling på c:a 1 800 ord (ULMA 336: 2) och en typordlista
J (ULMA 336: 1), citeras Hm, samt av fil. mag. Erik Jacobsson (f. 1890, gotl.) som i Grötlingbo gjorde en ordsamling på omkring 1,200 ord (ULMA 375: 1) och en typordlista (ULMA 375: 2). Citeras J.

NC Fil. mag. Nils Carlsson, (f. 1891, d. 1918, gotl., fil. mag. vid Göteborgs Högskola) gjorde år 1917 och 1918 uppteckningar i Atlingbo, varifrån han sammanbragte en ordsamling på c:a 2,000 blad (ULMA 366) och en blott delvis ifylld typordlista (ULMA 441: 4) samt från Havdhem en typordlista (ULMA 441: 6).

HG Gustavson, Herbert (f. i Stockholm 1895, uppfödd i Bro på Gotland; fil. dr, arkivarie vid Landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala). Ordsamling från Bro c:a 1,000 ord (ULMA 404: 1); ordsamlingar från Fårö från 1919—39, 2,000 blad (i Sällskapet för gotl. forsknings arkiv) och 2,000 blad (ULMA 12133, 14903, 14906); ordsamling på grundval av typordlistor från ett trettiotal socknar c:a 1,500 blad (ULMA 14905); primäranteckningar, däribland även typordlistor, från år 1919—1943, 21 volymer (ULMA 10486 ff.), ordsamlingar från Garde, Lau, När och Vamlingbo c:a 3,500 blad (ULMA 7799, 10978, 15810). Typordlistorna finnas i renskrift hos Sällskapet för gotländsk forskning. Uppteckningarna ha fr. o. m. 1929 bekostats av Landsmålsarkivet, för vars räkning även ett antal frågelistor av mig besvarats. Citeras HG.

Tg Tiberg, Nils (f. i Visby 1900, fil. lic., lärov.-adj. i Gävle). Ordsamling från Hejde, c:a 1,000 blad, samt några ord från Guldrupe och Väte (hos Sällsk. för gotl. forskning); typordlistor och primäranteckningar från Fårö och ett tjugotal socknar på sydvästra Gotland tillsammans 10 vol. (ULMA acc. 6258 ff.); (typordlistorna i renskrift hos Sällskapet för gotländsk forskning). På grundval av Tibergs typordlistor och däri gjorda anteckningar är en ordsamling om c:a 1,500 blad utskriven av fil. mag. Britt Ytterberg (ULMA 10941). Tiberg har även utarbetat en ordsamling ur Visbymålet, c:a 1,000 ord (ULMA 7341: 2). Citeras Tg.

Bn Bolin, Bengt (f. 1906, gotl., fil. lic., rektor i Hallsberg) gjorde år 1927 på bekostnad av Sällsk. för gotl. forskning uppteckningar i Vamlingbo, vilka resulterade i en ordsamling på c:a 900 blad. Ur fonetisk synpunkt äro hans uppteckningar mindre tillfredsställande. Citeras Bn.

Yg Ytterberg, Britt (f. 1912, d. 1939, gotl., fil. mag.) sammanbragte år 1934 en ordsamling av fisketermer från åtskilliga gotlandssocknar bestående av c:a 350 blad (ULMA 7726). Under åren 1936—38 besvarade hon av mig uppställda ordfrågelistor för ett antal socknar på södra Gotland (ULMA 9935, 10940, 11838, 11839, 11934) jämte några av ULMAs frågelistor. Citeras Yg.

7) Tryckta källor från 1900-talet.

Om O. V. WENNERSTEN: Nygutnisk Ordbok, Uppsala 1902—1909, se nedan s. XXV.

NILS CARLSSON: nämnd ovan, har skrivit några utmärkta uppsatser i gutnisk språkhistoria:

1. "En gotländsk bröllopsdikt från 1700-talet" i Svenska Landsmålen 1918, s. 1 ff. (Bröll.-d. 1744, varom ovan s. VII, med en förträfflig kommentar).

2. "Ett par bidrag till kännedomen om de germanska lånorden i finskan" i Le Monde Oriental, XIII (1919), s. 237 ff. Där behandlar han bl. a. forng. *tropr*, gärdsle.

3. "Utvecklingen av urg. *auh*. Gotländska bidrag" i Arkiv för nordisk filologi XXXV (1919) s. 321 ff. Där behandlas bl. a. fg. *loyski*, kal fläck, *ljaugas*, gravand, *rauar*, för hög, och *háimd*, foderrum.

4. "Det gotländska i-omljudet" i Göteborgs Högskolas Årsskrift 1921, Göteborg 1921, postumt utgiven av B. Hesselman och Hj. Lindroth. Där behandlas bl. a. trädnamn som *äsk*, *äsp*, *grän*, *bärk*, *hässel* etc., samt *bunn*, kar, *ryg*, råg, *släg*, slag, *flyg*, galopp, *flygä*, flöja, *läd*, plankskifte, *syd*, *sud*, spad, *häggumä*, tämligen, *matfatla*, matskräppa, *aineskraklä*, enegren, *främlä*, högsäte, *knyklä*, benknota, *nyglä*, småvärka, *äslä*, knoga, *in-täglä*, inprägla, *tjägä*, tigga, *stännä*, stanna, *hämnä*, ro baklänges, *flännä*, sumpfläck i myr, *spördagar*, efterfrågan m. fl. Citeras NC I-omlj.

HERBERT GUSTAVSON: Gutamålet. En historisk-deskriptiv översikt I, Akad. avh. Uppsala 1940. Även i Sv. Landsmålen 1940 (h. 2), vari även tillägg och rättelser s. 263 ff. Denna avhandling, vars fortsättning närmast behandlande svagtoniga vokaler jämte konsonanter är under utarbetning, innehåller ett stort antal ord med fullständig beläggsamling ur nyare upptecknings. Bland ord, vars etymologi diskuteras, må här nämnas: *file* (*fyle*, *filare*) hjullöt, s. 10, *flia* (*fle* etc.), smälta 27, *fåiren*, murken 227, *furkel*, ruttet trä 160, *gisk* (*gäisk*), skrock 21, *gjåna*, skämta 257, *gumbr* (*gumbare*), ankare 140, *kaipe*, lök 208, *kaul*, dålig båt 216, *krunge*, inkråm 150, *kunning*, tallkotte 145, *kålä*, ho 229, *laue*, loge 221, *lukar*, liten eld, *lukra*, brinna 115, *moda*, bebåda 185, *moe*, hop 185, *påil*, knöl 230, *rävel*, sandbank 73, *sjäga*, arbeta hårt 148, *slau*, skaft 221, *stunka*, *strunka*, starholk 151, *stur*, *stäur*, stor 173, *tia* (*täiå*), tå 26, *tjärga*, splittra 254, *tålä*, spilkråka 233. — Citeras Gutam. I.

Ordboksarbetets förhistoria.

Frågan om publicering av bröderna Säves språkliga uppteckningar väcktes av dem själva redan tidigt. I sina brev till brodern uppmanar P. A. Säve denne redan 1859 (då CS blivit professor) att "snart taga ihop med Gutniskan och Dalskan till fullkomlig Lexiconform och med grammatikor, om ock korta" (3/11 1859) och "skjut ej längre upp med Dalskans och Gutniskans utgifvande" (23/2 1861). Carl Säve skriver i brev 1/5 1865: "Ditt förslag är i sanning godt, att vi båda skola i förening utgiva tvänne verk: 1:o Ordbok över Gotländskan och 2:o Gotlands Runinskrifter". Saken diskuteras mellan bröderna många gånger under årens lopp; P. A. Säve anser dialektarbetet vara viktigare än runologien, med vilken Carl under senare år mycket sysslade. År 1874 hade CS planer på att söka emeriti-lön för att kunna ägna sig åt sina språkarbeten. På grund av en tilltagande ohälsa, som i mars 1876 medförde hans bortgång, fick han aldrig tid och kraft att själv bearbeta sitt och broderns insamlade material. Sina egna samlingar testamenterade han till brodern.

Redan 1877 (eller 78)[1] togs "den lexikaliska frågan" (på initiativ av Ad. Noreen?) upp av M. Klintberg, varvid meningen var att försöka få sällskapet D. B. V. i Visby att finansiera ordboksarbetet eller åtminstone sätta sig i spetsen för en subskription. Det var då meningen, att Noreen själv skulle utredigera ordboken med bistånd av Säve och Klintberg. Subskriptionen gick trögt, ty det var dåliga tider, men Säve själv fick i alla fall genom D. B. V. 1,500 kronor. Arbetet med utredigeringen synes ej ha kommit i gång med hjälp av någon annan än P. A. S. själv. Han skriver emellertid år 1880 till J. A. Lundell, som besökt honom, att han känner sig gammal och skral, varför han ej orkar redigera ut sina samlingar, men att han testamenterat dem till Uppsala Universitetsbibliotek. 1881 sökte han, därtill av andra uppmanad, och fick ett anslag till utgivande av Carl Säves språksamlingar, vilket han dock ej själv ansåg sig orka med utan ansåg det bättre "att anslaget får mottagas av Uppsala universitet för att vara ett depositum tills i framtiden någon ung man, hälst född Gotlänning, kan utföra verket".[2] (I hans testamente står också den önskan uttryckt, att universitetet ville låta utgiva samlingarna.)

År 1898 togs saken åter upp av Noreen och Lundell, vilka då förmådde fabrikören P. A. Hellgren, Visby, riksdagsmannen P. Larsson, Fole, och dåv. kyrkoherden A. Sundblad i Barlingbo, att motionera hos landstinget om ett anslag för åstadkommande av en ordbok över gotlandsmålet på grundval av bröderna Säves samlingar. Landstinget beslöt att bevilja 300 kronor under vartdera av åren

---

[1] Brev från M. Klintberg till A. Noreen i UUB.

[2] Brev 1/4 1881 från P. A. Säve till J. A. Lundell i ULMA. — Anslaget synes icke hava överlämnats till universitetet.

1899—1903, under förutsättning att ett statsanslag på 5,500 kr. kunde erhållas. Med anledning härav väcktes vid 1899 års riksdag motion av landshövding E. Poignant samt P. Larsson och A. Sundblad om ett anslag på detta belopp, vilket också av riksdagen beviljades med 1,100 kronor för vartdera av åren 1900—04. Genom privatpersoner såsom Carl Cramér, Carl Herlitz, Lars Kinberg och August Wall skänktes eller insamlades tillhopa ytterligare 1,000 kronor.

Sedan dessa medel sålunda erhållits, uppdrogo Noreen och Lundell åt OSKAR VILHELM WENNERSTEN (f. 1867 i Hall, fil. lic. i Uppsala 1903, arkivdepåförest. i Visby 1905—27, arkeolog, d. 1931) att under deras ledning göra förarbetena till ordboken. Wennersten arbetade härvid efter två linjer. För det första excerperade han allt gotländskt dialektmaterial ur tryckta källor, såsom Almqvist, Rietz, Rydqvist, Sv. Landsmålen, Säves tryckta skrifter, gutamål ur tidningar etc. Detta material skulle enligt W:s uppgift tjäna som ledning vid undersökningar i bygderna. Samtidigt excerperades en del manuskript såsom M. Gustafsons ordlista, (se ovan s. IX) m. fl. (dock icke de viktigaste, Neogards och Toffténs manuskript, vilka dock måste ha varit för W. bekanta). En del av detta sålunda excerperade material jämte en del upptecknings av W. själv (huvudsakligen efter hans far, f. i Hablingbo 1836, d. 1910, och hans hustru, Emma W., f. i Bäl 1875) trycktes under titeln: "Bidrag till en nygutnisk ordbok av O. V. Wennersten, A—J, Uppsala 1902—1909 (132 sidor). Anledningen till att detta tämligen överflödiga[1] arbete blev tryckt, och detta på

[1] Wennersten upptar sålunda som särskilda uppslagsord tryckfel i källorna t. ex. *Aidägran*, Taxus, efter Jenssen-Tusch, för *Äidegrän: Aisand* från Bergman (Gotl. skildr. etc.) där det är tryckfel för *Äjsand: Asklar*, se *bord*, vilket bör vara *Akslar* (axlar), *Ausel*, usel CS Bm 229 "tydl. tryckfel för *åusel*" — vilket senare hos W. åter är tryckfel för *äusel! Daur*, se *dur*, varvid *daur* är tryckfel i AS för *däur* (*dur*), dörr. *Duudr*, död . . SSt 24 är a. st. tryckfel för *daudr*. *Doii* m., dy, citeras efter Rietz, vilken emellertid har (riktigt) *döii*.

Tryck- eller läsfel gentemot källorna förekomma också: *Avhogg* anföres efter Rietz, som emellertid har *avhagg*, vilket W. tillägger efteråt utan att veta att det är Rietz form; *Bainsveitä* (fotsvett) GL — orig. har *Bainsvaitä*; *Bannsäld* Gs, som emellertid har *Bannsätt* (förbannad etc.). Efter CSBm 238 upptas reservationslöst de befängda, feltryckta formerna *fräiä, fröidä, fraien*, fria etc., för *fräiä, fräidä, fräien*, och detta fast W. i förordet säger sig ha haft tillgång till rättade exemplar av CSBm i Uppsala och Göteborg. *Hattei* (*Hattei i kaitu* . .) har tydligen varit obegripligt för W. I originalet, en dikt tryckt 1813 och åberopad redan i Tillägg och rättelser till Noreens Fårömålet (Sv. Lm. I: 736), står *Hatten* (övers.; Hatten i vänstra handen).

Rent felaktiga citat äro t. ex. vid *Biur*, bst. *biurin*, borr efter FN 352. där dock orig:s *bi̯ûrin* icke är = 'borren' utan perf. part. 'buren'. Efter

bekostnad av de medel som insamlats för utgivning av bröderna Säves ordsamlingar, lär ha varit, att W. gjort dess tryckning till ett villkor för att han skulle åtaga sig arbetet med de säveska samlingarna. Officiellt uppgavs som skäl, att denna "provisoriska ordlista" skulle "tjäna vid kontrollering och för inhämtande af nödiga upplysningar" (vilket givetvis hade gått lika bra med handskrivna ordlistor). Manuskriptet till partiet K—Ö av Wennerstens ordbok finnes bland hans efterlämnade samlingar, vilka numera äges av Sällskapet för gotländsk forskning i Visby och förvaras i arkivdepån därstädes. Detta ms. har icke anlitats för Gotl. ordbok.

För det andra excerperade W. och hans hustru under åren 1900—03 bröderna Säves samlingar, vilket resulterade i inemot 150,000 blad 16:o, vilka förvaras i ULMA (oaccederade). De Wennerstenska excerpterna, som egentligen skulle ha kontrollerats av Noreen eller Lundell, äro föga tillfredsställande, i det åtskilliga felläsningar och andra missförstånd föreligga. Men värst av allt är att W. icke bok-

---

Säves Åkerns sagor har W. "*Dregtplog* även kallad *russa-drag* l. hästplog" vilket bör vara: *Dregtplog* även kallad *russa-plog* = drag- eller hästplog. Under *Fuk* (damm) upptas efter Möller en form *fåg*, som dock i källan ej är uppgiven som gotl. utan uppräknad bland former från olika dialekter. På *Gaväl* (vagnsgavel) har W: "*um dän säger di at gaväl u klammä drägar pa motsättsi halld mot atärhalldu*" GL. I källan (Gotl. Lmf., ULMA acc. 197: 23, s. 23): *atärhaldu* i tistelspetsen; *gaväl* o. *klammä*; *drägu* på motsatt håll mot *atärhaldu* (Odin). "*Drägu*", ett eljes ej belagt ord, som tydl. åsyftar dragringen upptill i tistelspetsen, har av W. återgivits med verbet *drägar*, drar!

Vid citeringen av Noreens Fårömålets ljudlära har W. transponerat landsmålsalfabetets former till grov beteckning, men på ett högst onöjaktigt sätt. Noreen använder icke längdstreck under lång konsonant utan blott under lång vokal, varvid W. ej heller skriver ut dubbelkonsonant, således *Ava* öga, för *Avva*; *bräkå*, klippbrant, för *bräkkå*; *Dryk*, dryck etc. Noreens *a* (Stockholms-ä) återges ibland med *e* (*drepa*, dräpa) i bland med *ä* (*grän*, gran). Då Noreen har en konstruerad form "äldre **dua*", citerar W. *Dua*, duga föråldr. (FN 301). *Fädur* enl. FN 331 översätter W. med 'fjäder', vilket skall vara 'fäder' o. s. v.

Felaktig eller missvisande ljudbeteckning föreligger i skrivningar som *äu* för *u* i *Blautsäulä* (eg. blötsula), för *-sulä*, *ginumbräuten*, för *-bruten* o. s. v. (se Gutam. I, s. 102); *Ekalv* för *eikalv* el. *äikalv* o. s. v.

Missuppfattade ord äro t. ex. *Gaistrig*, härsken, för *gastrig* (av äldre *galstrig*); *Hardjaure* n. best., cunnus feminae, för *Har-jaure*, (eg. hårjuvret), *Hulaugd* översättes med 'blåögd' i st. f. 'hålögd' etc. En rent makaber missuppfattning föreligger vid *Göislä*, gödsla, där såsom exempel anföres: "*göislä at arr bärä*" (skämtsam uppmaning att ta väl för sig vid bordet) Öja. Det skall vara "*köislä at arr bärä*", egtl. vålma åt er bara, lägg för er hela stackar (bilden från "*köislä häi*", vålma hö).

stavstroget återgav källorna utan försökte omredigera åtminstone översättningarna, förkortade och "förtydligade" dessa. Fru W:s excerpt äro så till vida bättre, som de i allmänhet bokstavstroget följa originalet. De wennerstenska excerpterna hava sedan i avseende på beläggställena blivit kontrollerade genom resp. redaktörers försorg. Själv har jag betraktat dessa excerpter såsom hänvisningslappar, varför jag icke lagt ned något arbete på att rätta själva excerpternas text utan i regel låtit originalets text ingå direkt i ordboken.

Då W. började excerperingen, torde det ha varit Noreens och Lundells avsikt att även låta honom utredigera ordboken, vilket framgår av ett utkast till ordboksms., som W. uppställt. Då emellertid dennes kompetens icke räckte till, åtog sig dåvarande docenten vid Göteborgs högskola, HUGO PIPPING (f. i Tavastehus 1864, fil. dr i Helsingfors 1890, docent därstädes 1891—1903, docent i Göteborg 1905—07, professor i nordisk filologi i Helsingfors 1908—1929), vilken i flera arbeten behandlat gutniska språkproblem.

På grund av annat vetenskapligt arbete kunde Pipping ej göra mycket åt ordbokens redigering förrän 1907. Han understödde emellertid ekonomiskt företaget genom att själv bekosta ordnandet av en del excerpter. I ansökan om statsanslag 1908 av Noreen och Lundell förmäles, att bokstaven **a** är fullständigt och vissa andra bokstäver delvis utarbetade. (Detta ms. har dock icke stått till nästföljande redaktörs disposition). År 1908 avsade sig P. på grund av sjukdom uppdraget att vara redaktör.

Samma år åtog sig dåvarande docenten vid Göteborgs högskola GIDEON DANELL (se ovan s. XXI) att redigera ordboken och grep sig energiskt an med arbetet, bl. a. genom att såsom ovan nämnts studera gutamålet på ort och ställe. Åren 1911—12 genomgick han hela excerptmaterialet, vilket enligt hans uppskattning uppgick till 135,000 ordlappar, grovordnade det hela och ordnade partiet *A—F* (c:a 45,000 bl.) efter svenska uppslagsord. Vidare lät han kontrollera c:a 40,000 bl. genom dåv. fil. stud. NILS CARLSSON (se ovan s. XXII) och folkskolläraren, dåv. fil. stud. vid Göteborgs Högskola LARS MAGNUS LARSSON (f. 1889).

Materialet kompletterades även genom uppteckningar efter en i Göteborg bosatt gotlänning, folkskolläraren J. A. CARLSSON, (se ovan s. XXI). Danell utarbetade under denna tid partiet *A—baxna*. I dec. 1912 hade man kommit så långt, att en provsida från Berlings tryckeri i Uppsala förelåg. Samma år erhölls ett anslag av Uppsala universitets årsskrift för tryckning av det färdiga partiet. Tryckningen kom dock ej igång förrän 1916.

Efter 1913 var Danell av ämbets- och organisationsgöromål förhindrad att göra något åt ordboken och år 1915 avsade han sig redaktörskapet, varefter detta uppdrogs åt AUGUST SCHAGERSTRÖM, (f. i Uppsala 1851, fil. dr, lektor i Uppsala, d. 1938). Denne utredigerade partiet *baxna—ben*, varefter arken 1—3 trycktes under titeln (på omslaget)

"Gottländsk ordbok på grundval av C. och P. A. Säves samlingar". Överst på omslaget står "Uppsala Universitets årsskrift 1919".

År 1919 hade Schagerström "på grund av sin höga ålder" avsagt sig redaktörskapet. Därefter fördes underhandlingar med ELIAS WESSÉN (se ovan s. XXI) för arbetet. Denne hade, som ovan omtalats, år 1916 gjort uppteckningar på Gotland och även sommaren 1919 besökt Visby, där han sammanträffat med Herman Geijer, Mathias Klintberg m. fl. Wessén såg sig emellertid av olika skäl nödsakad att avböja uppdraget. På hösten 1920 ombads undertecknad av Noreen att åtaga sig detta arbete. Föga anade jag omfattningen och svårigheten av det verk jag då såsom nybliven fil. magister (visserligen med 2 betyg i nord. språk, men utan någon erfarenhet av vare sig ordboks- ellar annat vetenskapligt arbete) gav mig i kast med, men av intresse för gutamålet och även inför utsikten att få ett självständigt arbete åtog jag mig detta. På min oerfarenhet få skyllas åtskilliga brister i de första arken (4—8), vilka tyvärr lämnade trycket på ett alltför tidigt stadium. Jag vidtog emellertid från början några betydelsefulla förändringar i planen, i det jag dels införde ord ur alla nyare uppteckningar och ur de viktigaste 1700-talshandskrifterna (efter hand jag fick reda på dessa), medan jag å andra sidan icke citerade sekundära källor såsom Ihre, Rietz och Almqvist ej heller Carl Säve i de fall, där denne blott skrivit av P. A. S. Gotlandstidningarnas ordförråd utelämnades också såsom varande dels ofta oriktigt, dels av ringa betydelse. Ur Wennerstens ordbok medtogs blott valda ord. Stavningsvarianter, som icke hade någon verklig betydelse, upptogos icke.

År 1921 färdigställde jag bokstaven *b*. Därmed voro emellertid alla tillgängliga penningmedel uttömda. Efter att år 1922 förgäves sökt erhålla anslag från Universitetets årsskriftmedel ingåvo Noreen och Lundell år 1923 till Kungl. Maj:t en skrivelse med ansökan om ett tryckningsanslag på 1.000 kr., vilket beviljades för budgetåret 1924—25. Samma anslag erhölls även för året 1925—26.

År 1926 kom frågan om finansieringen av ordboksarbetet i ett nytt läge därigenom att en enskild person lovade bekosta tryckningen av ordboken på eget tryckeri, om statsmakterna ville bekosta redigeringsarbetet. För att undertecknad skulle kunna ägna nödig tid däråt, föreslogs ett årligt redaktörsarvode av 4,000 kr., vilken summa begärdes i ansökan om statsanslag för året 1926/27. Riksdagen beviljade i stället 3,000 kr. Detta anslag utgick därefter årligen under tiden 1926/27—1934/35, under de senare åren ur lärdaverksanslaget. I september 1934 måste Lundell i skrivelse till Kungl. Maj:t konstatera, att den person, som lovat bekosta tryckningen, fått sin förmögenhet så reducerad, att han ej kunde uppfylla sitt löfte, varför anhölls, att statsanslag måtte erhållas även till tryckningen av arbetet, vars hela omfång då beräknades definitivt till 75 ark. Ett årligt tryckningsanslag varierande mellan 1,500 och 3,800 kr. har sålunda

beviljats under vartdera av åren 1935/36—1944/45. Manuskriptet färdigställdes av undertecknad i jan. 1937, efter vilken tid endast smärre kompletteringar företagits.

I ledningen hade efter år 1925, då Adolf Noreen avled, inträtt en del förändringar. Sålunda åtog sig Lundell ensam att övervaka arbetet och förvalta medlen. Lundells befattning med arbetet på manuskriptstadiet inskränkte sig till rådgivning i enstaka fall, då han tillfrågades, vilket skedde ganska sällan på grund av min obenägenhet att besvära denne mångupptagne man. Då tryckningen kom igång, läste han emellertid på varje ark ett korrektur, vilket genomgicks tillsammans med mig.

Efter Lundells död 1940 övertogs ordboken av Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala. Därvid bestämdes att den skulle ingå i arkivets skriftserie och att arkivarien, fil. dr MANNE ERIKSSON, skulle fungera som ekonom.

Bröderna Säves behandling av dialektmaterialet.

Eftersom den ljudtrogna uppteckningens principer och betydelse ännu icke blivit allmänt insedd av språkmännen på bröderna Säves tid, måste deras uppteckningar i dessa avseenden på flera sätt vara mindre tillfredsställande med hänsyn såväl till ljud och former som satser.

Visserligen uppteckнade de så gott de kunde, vad de hörde ur folkets mun, men då de funno skiljaktigheter i fråga om ändelser m. m., som syntes dem betydelselösa, sökte de skriva orden efter en viss norm. Denna blev i de flesta fall den ålderdomligaste dialekten på Gotland, fårömålet. Medan C. Säve höll på att utskriva sina uppteckningar från Fårö och södra Gotland, skrev han till brodern ($^{13}/_{12}$ 1848)[1]: "Jag har under arbetets fortgång alltmer kommit till det beslutet, att behandla Fårömålet såsom Gotländskans huvud-dialekt. Jag önskar derf. att få *alla* Gotlands-ord i Fårö-form, *såvida de tillika finnas på Fårö* (finnas de icke der, så upptagas de under deras Gotlands-form). I enlighet härmed sätter jag icke i ordboken[2] det Gotl. *Bjaudä, baud* (pl. fattas), *har budä, budän*, eller *flyttä, flyttä'* (pl. fattas), *har flyttä, flyttän*, utan det Fåröiska *Bjauda, baud, budu* el. *budo, har budi, budin*, samt *Flyta, flytti, flyttu, har flytt, flyttur*. Icke Gotl. *Sundrú* m., *sundrú* f., *sundru't*, eller *sundru'ar* m., utan Fårö *sundrugur, sundrug, sundrugt* m. m."[3] Denna betänkliga princip följde P. A. Säve lyckligtvis mera sällan vid sina direkta uppteckningar, ehuru den i ganska hög grad påverkat hans sätt att i sammanhängande framställning återgiva orden.

Normaliseringen av dialektformerna skedde dels efter arkaistiska principer, dels efter rikssprákснormer.

---

[1] Avskr. hos P. A. Säve Gotl. Saml. V, s. 446.

[2] Ovisst är, vilket ms. som avses.

[3] Det heter på Fårö f. *sundru* (*sundrå*), n. *sundrut* (*sundråt*) HGn.

I fråga om stamvokaler eller konsonanter är denna tendens ej så framträdande. (Ett synbart tecken härpå är dock underlåtenheten i vissa fall att skriva ut diftonger).

Mera märkbar är den dock i fråga om böjnings- och avledningsändelser. Exempel på rent arkaiserande skrivningar äro:

1. Inskottsvokalen (svarabhaktivokalen) i substantiv, adjektiv och verb, som i fårömålet är *-u-* (eller *-å-*), men på det övriga Gotland numera överallt *-a*, utelämnas esomoftast. C. Säve skriver till brodern ($^{29}/_{2}$ 1852)[1]: "Jag har nu beslutit att skrifva Adjektiverna i mask. utan vokal i ändelsen, således *snaudr*, *strangr*, *sälugr* (åtföljdt af en förklaring naturligtvis, att somliga säga *snaudr*, *snaudur*, *snaudår* el. *sälugr*, *sälugur*, *-ugår*, *-uger*, *-uar*, ja, *sälu'r*). Då kommer man till enhet och hvar och en får inlägga sin vokal". I enlighet med denna princip finna vi sålunda adj.-former såsom *fisklausr* S; *flatr* HMCS; *fängsambr* LS; *fäibugr* LCS (jämte *fäiburr* LS; CS); *ilskr* VS; HGS; *kvalr* GAS; *ård-gilldr* ÖJS; (men *årdgilldar* HLCS); *raudr* L; RN; NS; HM; *ramskr* F; L; *sjalvr* EK; L; *hardnombr* RN; SU. Bland participia finna vi *klèdr* F (men *klèdar* BU), klädd. Bland substantiv är detta skrivsätt mindre vanligt: *hautr* F, (havstång); *kneskålldr* F (knäskål). Bland presensformerna av starka verb har jag icke anträffat någon sådan arkaism. — Säve uppger, att svarabhaktivokalen stundom var föga hörbar: "Ljudet *e* försvinner [!] nästan i slutet af flera ord (. . .): *buttn* (i st. f. *butten* = botten), *vattn*, *tekn* (tecken), samt i adj. mask. *raudr* (röd), *sjaukr* (sjuk), *kaupsöjmbr* (köpsynt)". Om svarabhaktivokalen se för övrigt nedan, s. XL).

2. Såsom en arkaiserande skrivning måste man även beteckna *-a* i ändelsen hos svaga feminina i st. för fåröskt och sydgutniskt *-å*, centralgutn. *-ä*, t. ex. *douna* AG, gråbo, *huslaida* FO etc. Ett exempel på P. A. Säves vacklan i fråga om ändelser är ordet *skäde* el. *skädå*, dårrepe. I R 624, s. 380 står: "K. [i marg. med annat bläck = sagesm. fr. Fårö]. *Skäda* [ändrat fr. *Skäde*] m. [ändrat med annat bläck]; f. [överstruket], ogräs i lin. O. Fr. Hartman [sagesm. fr. Kräklingbo]. N:o 1008". Hänvisn. t. R 623: 1, nr 1008. På sistnämnda ställe står i sammanhängande rikssprákstext efter samme sagesm. O. Fr. Hartman: *skädå*, vilket dock är ändrat från *skäde*. I R 624, s. 270 står däremot: "*skäde* [utan genus], ogräs i lin, [hänv. t.] N:o 1008. O. Fr. Hartman". Numera skulle ordet i Kräklingbo heta *skädä* (*skèdə*) både som mask. och fem., men det är ej omöjligt, att det såsom ev. femininum kan ha hetat *skädå* på Säves tid.[2]

---

[1] Avskr. Gotl. Saml. V, s. 497.

[2] I ordboken har jag redovisat formen *skädå* (KB), d. v. s. betecknat formen såsom ej direkt upptecknad i socknen. *e*-formen, *skäde* finnes redovisad från socknen genom en uppgift hos CS, (som dock torde vara hämtad från S), alltså *skäde* (KB)CS. (Kanske borde dock denna form upptagits som *skäde* KB, då den synes vara den som urspr. upptecknats från KB).

I infinitiv av verb är ändelsen *-a* ännu vanligare än hos fem. subst., vilket väl beror på, att *-a* i verb verkligen finnes kvar i fårömålet i denna ställning, medan det på det övr. Gotland övergått till *-ä*. Exempel från andra socknar än Fårö: *däua* L (dyka), *faga* GA [i text], *älldbäda* EK; RN (eldbasa), *törna* VB etc.

3. Ett exempel på arkaiserande användning av *-i* i st. f. det vanliga *-e* i neutra är kanske *flykki* RN (men *flykke* L), n., massa, skock. Ändelsen *-i* i denna ställning förekommer eljes blott på norra Gotland.

4. Sammansättningsvokalen, som på norra Gotland (utom Fårö) bortfallit, utskrives av S ganska ofta både i rikssprâksanpassade ord (t. ex. *lammerumpa*, dial. *lämrúmpa*) och i rena dialektord, t. ex. *lammäsårk* S (men *lamsårk* RU, *lambasårk* F). En ordgrupp, där mycken vacklan råder hos S, är adj. på äldre *-ugr* (fårröm. *-ugur*, *-ugar*, mell. Gotl. *-u* el. *-uar*, sydgotl. *-ur*, i yngre språk ersatt av *-i*).[1] CS har från Alva ett *graskäiugur*, vilket väl återger ett *grɑskæiur*, gråskymlig (samma form anföres, riktigt, från Fårö); från Martebo har S *graskejig*, vilket kan återge ett *grɑ̀skéiɪ*. Från Burs anföres ett *flakrugur* [i text av S, = *flɑ̀krur*?]. Från Lau har CS *glidugur* (= *glɪ̀dur*?), medan S har *gliduar*, vilket är riktigt. En ändelse *-ugar*, som torde vara "uppsnyggad" skrivning för *-uar*, förekommer understundom, t. ex. *glapugar* LCS, gisten, *(h)ånnugar* LCS, hornig. (*-g-* kan verkligen finnas kvar i vissa trakter, men då blott i pluralformer t. ex. *lɪ̀duga* HU, ANHG). Någon gång har denna form (alltså med *-ugar*) alldeles felaktigt anförts från Fårö, t. ex. *flakrugar* F (jämte det rätta *flakrugur*), *flainugar* F (skör). En skrivning *-uger* är att betrakta såsom i avseende på svarabhaktivokalen rikssprâkspåverkad, t. ex. *dasuger* F; FLCS. Former på *-ug* äro arkaistiska, ty *-g* har fallit: *dosug* CS o. d. Skrivningen *-uårr* torde återge *-ur*: *maigruårr* AG (*maigrur* LK), men kan möjligen vara riktig, då svarabhaktivokalen *-å-* faktiskt funnits i dessa trakter (se nedan s. LX) och således ett äldre *maigruårr* kunde motsvara ett yngre *maigruar* (L). – Såsom exempel på *-igr* må anföras: *honnigr* S, hornig, och med svarabhakti: *fållkigur* FLCS, *gurigur* BU, kärnlös, *gaitigar* S, yster, *kurvigar* RN, knorrig, *millum-aldrigar*, *-iar* GA, (L), *gubbiar* CS, där åtminstone *-igar* förefaller konstruerat.

På liknande sätt skrivas adj. på *-ligr*: *dåtligur* F; BU, *inndjävligar* RN, *granngiveligur* FCS, *kärviligur* FCS (jfr *kärrvlagur* FS, CS), *hameligur* F, *hamligur* FS, CS, (*hamelen* F). Numera har Fårö *-in* (*rolin*) det övriga Gotland *-i* (*roli*).

I imperfektum förekommer en gång den arkaiserande formen *hialadi* FCS (för: *jala*). Arkaiseringar av particip äro: *skaifnackadr* BT (äldre: *skàɪvnɑ́kar*, y. *skàɪvnɑ́ka*) och *hardagader* BU (ä. *hàrdɑ́gar* y. *hàrdɑ́gan*).

[1] Att märka är dock, att på Säves tid den gamla avledningsändelsen *-agr*, fårröm. *-agur* FS, CS, got., fht. *-ag*, ännu fanns kvar i fårömålet, liksom möjligen *-igr*, fårröm. *-igur* S, CS.

Best. form av subst. på *-are* heter på Fårö t. ex. *lauparen*, men denna form uppgives av Säve även från Rone, där det heter *laupan*.

Best. form plur. av neutra har endast på Fårö *-en*, *folken*, *lamben*, men denna form använder Säve från hela ön, allrahelst i sammanhängande texter på rikssprak.

Här följa några exempel på Säves fraser, jämförda med nutida gutamål: *Dä viddi jag helst vara sjalfvur* vs (nu: *dä vidd ja hälst var självar*). *Når nauten njausa ei krubbu bläir dä stor äur* (yrväder) (vs): *nä(r) nauti njausa(r) i krubbu bläi(r) dä stor äur. Vör kunna nå ända säga när ngn frågar ättar haimfållki: "Ora karlar, di jero bi sagi!* EK: *vör kan nå änd sägä, när någän frågar ätta(r) haimfålki: "O kala(r) di jä(r) bi sagi"*. *Gurpeskogen kundi aldrig äutåidas . . .* KB: *Gurpskogen kund aldri äutåidäs . . .*

Säve har själv velat ge en "likare" för skrivningen av gutamålet i *Förarbete till Gotländsk ordbok* (se ovan s. XII). Om t. ex. ett ord i samlingarna finnes anfört i rikssprăksform, är det i "förarbetet" anfört i dialektform, t. ex. *fjåskug* Förarb., men *fjåskig* anf. st., *fräknefråj* Förarb., men *fräknefrö* a. st., *fullmeilstukk* Förarb., men *fullmilstock* a. st. *Ta Pehr pa lukte* Förarb., "att ta Pehr på loftet" a. st. Samma normaliseringsprinciper i avs. på ändelser som ovan omtalats möta dock även här, t. ex. *olitadr* Förarb. (arkaiserande gutnisk maskulinform) med hänv. till Gotl. Saml. V Sägn. 43, där det står *olitadt* (rikssprăksanpassad neutralform).

Ibland förekommer det, att S upptagit ord i Förarb., som på det citerade stället förekomma i dansk form och i dansk text, t. ex. *laidspaikträ* Förarb., med hänv. till I Sägn. 14: IV, där det i ett danskt dokument står *lede spegtre*. Ordet synes ej finnas i danskan, utan är ett gutaord, som i det danska dokumentet använts som terminus technicus. Då däremot på *försedd*, (gift) i Förarb. hänvisas till *forseet* i ett danskt dokument, så föreligger här väl ett danskt ord (som dock kan ha funnits eller inlånats i gotl., att döma av sms. *oförsed*, ogift). I vissa fall kan det vara svårt att avgöra, om ett ord, som från Säves manuskript, där det har rikssprăksform, överförts till Förarb., där det fått dialektform, från början avsetts som dialekt el. rikssprăk, dvs. om Säve hört det som dialektform eller om han transskriberat ett rikssprăksord till dialekt, t. ex. *oframkumligr* Förarb., med hänv. till *oframkomlig* (IV S. 61), *daudsiglare*, med hänv. till *dödseglare* o. s. v.

En annan norm för språkbehandlingen än fornspråket eller det ålderdomliga fårömålet har för S varit rikssprăket. Liksom han i sina tryckta skrifter[1] till den rikssvenske läsarens bekvämlighet iklätt åtskilliga gotländska ord rikssprăkets dräkt, så har han även i många fall förfarit på liknande sätt i sina manuskript, mest i de sammanhängande skildringarna, men stundom även i direkta uppteckningar.

[1] Se H. Gustavson i inledn. till "Allmogen och hussederna på Gotland m. fl. uppsatser av P. A. Säve", Visby 1941, s. 1 ff.

Det vanligaste fallet av rikssprâksanpassning är att ett gotl. ord försetts med svensk ändelse. Vanligast är detta i best. form av neutrum sing., där gotl. (även fårön.) har t-bortfall, men S skriver ut t:et. Sålunda: *kjaukräumet* LI (i rspr. text), för *-räume*; *kungshulet* S (i rspr. text), för *-hule*; *langenöiet* EK (i uppteckn.), för *langnöie* el. dyl.; *rejs, -et*, n., bottensnaror (i uppt.). Även i dialekttext kan man finna t. ex. *Der a findårr 'ulet . .* [där hon finner hålet] RN. *Träives af dum sum hunden af graset* F (för . . *grase*). Om man så vill, kan man naturligtvis betrakta den bibehållna ändelsekonsonanten såsom en arkaism. I svaga feminina har jag en gång funnit *källdan* i fras (för *källda* el. ack. *källduna* F).

I pluralis best. form av mask. och starka fem. har i gotl. den best. slutartikeln fallit bort, varigenom bestämd form kommit att sammanfalla med obestämd, medan fårömålet bibehåller slutartikeln under formen *-anar* (*-aner*). Säve skriver dock ibland t. ex. *landstainarne* (i text) i st. f. *landstainar* (Gotl.) eller *landstainanar* (Fårö).

Även den obestämda slutartikeln har ibland anpassats efter rikssprâket. Formen *gröiper*, (gropar) motsvaras i fårön. av *gröipur*, på Gotl. av *gröipar*.

I imperfektum av verb kan man (i rikssprâkstext) finna former som *glungades* (blommade) i st. f. fårön. *glungas*, gotl. *glungädes* el. *glungdes*; i particip *av-kvärkad* (avstängd), för fårön. *avkvärkar*, gotl. *avkvärken*; *dängder* (fuktig), för gotl. *dängdar*, fårön. *dängdur*. Supinformer som *haggit* FCS bör vara *haggi*, som också finns från F o. FL.

Adj. på *-ug, -ig* (jfr ovan s. XXXI) ha ofta rikssprâkets *-ig*: *lomig* S, pl. *lomiga* RM (i rspr. text), *hundig* RN (för *hundi*), n. *humpugt* FCS; S, för *humput*; *slåimigt* HM, i st. f. *slåimut*.

Beträffande ordstammarna visar sig rikssprâksanpassningen bl. a. i att diftonger stundom ej utskrivits: *grim* S (*gräim* FCS etc.), sot; *kvännhus* RN (för *-häus*); *lèmur* (för *-mäur*), lä-vägg; *motginar* VN (för *-gäinar*), ogin; *ruså* (RN), (för *räuså*), ryssja. Vidare finna vi utskrivning av bortfallna el. assimilerade konsonanter: *kärngoder* S (för *känngoar*), genomgod.

I sammansättningar finner man stundom en led i rikssprâksform, den andra i dialektform, t. ex. får-*stodi* (i text, för *lamb-stodi*), fårbesättningen; led-*rillning* S (för *lid-rillning*) vrickning; *körk*-kläder SU (för *körk-kledar*); kyrk-*völfti* (för *körk-völfti*) kyrkvalvet etc.

En del ordformer, som skrivits med enkel vokal i st. f. diftong, kan man naturligtvis betrakta såsom visbymål ("lokalt rikssprâk"), t. ex. *intynd* MB (dial. *intöindar*), ingärdslad; *kyttsnipä* S f. (men *kytsnäipa* FS; CS, *-ä* CS), ett slags soppa; *bi likä* S, *bi like* RN (men *bi läika* FCS), vid makt; "inom dören" (dial. *inum duri*), på ett kort besök o. d.

Fullständig och medveten överflyttning till rikssprâk förekommer också: "fagert väder" VS (dial. *fågat vådar*); "omedrådliger" S (i text),

(dial. *omeradli*); "lyckestrå" (GB, VB), (*?lyckestrad*, ej eljest belagt); "lårbångar" S (lårben, *larbangar*, ej eljes belagt).

Blandning av rikssprå̊ks- och dialektformer förekommer ofta i fraser, antingen så att (helt eller delvis) dialektala former äro inströdda i rikssprå̊ksmeningar eller så att rikssprå̊ksord el. rikssprå̊ksanpassade ord äro inlagda i fraser på dialekt. Ex. *Han har ingen som hyller på sig* MB (dial. *har ingen som hylla(r) pa si*). *Like fram som husa i sko* S (dial. *läik fram som hus(ä) i sko*). *Sparka sveinen ur läge* (lek) S, (dial. *spark sväini ör lägä*). *S:t Gertru trampar isen sundar* RN (*sant Gartru trampar äis'n sundar*). Rikssprå̊ksformer i dialektfraser: *Så i kyte buret, ai i skinnet skuret* S (*så i kyte bure, ai i skinne skure*). *Mor far inte försma det, för det jär så läjtä* (*det* skulle skrivits *de*). *När ölet jär äi håvude, jer vitet äi rövi* (. *öle . . . vite . . .*). *Jag skär kärren ur dåin hand* (*ur* bör vara *ör*). *Däu hart inti så mikä att bjära* HB (*däu hart int så mik ti bjärä*).

Beträffande CARL SÄVES normalisering gäller i stort sett vad ovan s. XXIX sagts om fårömålets normgivande betydelse. Rikssprå̊ket har knappast haft något inflytande på hans skrivsätt, vilket har sin förklaring i att hans samlingar mest bestå av uppteckningar eller avskrifter av P. A. Säves uppteckningar, ej av sammanhängande skildringar med inströdda dialektord, varför han ej haft samma normaliseringsproblem att brottas med som brodern. CS försöker i allmänhet återgiva ren dialektform, även där han skrivit av broderns rikssprå̊ksanpassade ord, t. ex. *flainbåddugar* CS efter *flainbåddig* S; *fataluger* CS efter *fåtaliger* S; *förfasä si* CS efter "förfasa sig" S o. s. v.

Förutom sådana avvikelser från det dialektala uttalet som kunna sägas vara beroende på normalisering, förekomma hos bröderna Säve även onöjaktigheter eller felaktigheter, vilka här skola exemplifieras.

"Hypergutnicism" skulle man kunna kalla de fall, då diftong insatts, där den ej förekommer, eller då en utpräglat fallande diftong insatts i stället för en mindre märkbar svävande el. stigande dylik. Det vanligaste fallet härav är, att *äu* (vilket i dialektuttalet motsvarar *æu̯*, *au̯*) insatts för *u*, dial. *u̯*, *ɨu̯*, jfr Gutamålet I, s. 192, anm. Exempel: *fäukä* CS (för *fukä*), damm; *häusu* Ba, *häusä* CS (: *huse* KB, *husä* CS, *huså* FCS etc., dial. *hɨu̯sa*), strumpa; *käul* CS (: *kul* F, GA etc., dial. *kɨu̯l* o. d.); *päuse* S (: *puse* Neog etc., dial. *pɨu̯sa*); *mäukä* S, CS (: *muka* FS, CS etc., dial. *mɨu̯ka*), småbrinna; *späur* VB (i fras på dialekt), gentemot *spur* CS; F; FL etc. dial. *spɨu̯r*; *skäupä* CS (*skupe*, "ej *äu*" FCS). Sista fallet visar, att CS observerat skillnaden mellan *äu* och *u*.

Ett fall av vacklande skrivning är *ar-läunå* f., det stycke av en åra som är mellan bladet och handtaget VB (Ms. R 624, s. 12) men *ar-lunå* f., det tjocka av åran VB (ib. s. 16), efter samma sagesman. Här är tyvärr även rotvokalen osäker (jfr Gutamålet I, s. 113),

Mindre vanligt är att *ei* (av äldre långt *i*) insättes i st. f. *i* (av äldre kort *i*), t. ex. *langsteige* S (: *langstige* F).

Ovanligt är också, att dift. *öj* (av äldre långt *ȳ*) felaktigt insättes i st. f. *y* (av äldre kort *y*): t. ex. *döjlä* MB (: *dyla* Neog; FS; CS etc.), dölja; perf. part. *hardlyden* [rätt] el. *-löjden* [fel] L, hårdlödjad.

Sällsynt är också felaktig användning av *åi* (forngutn. *oy*) för *öi* (< *ȳ*), ex. *sjo-såint* NS (= klart), i originalanteckning, och *såitnä* CS (= sötna), det sista ej medtaget, då ordet f. ö. ej är belagt i gotl. och ju CS:s form är felaktig.

Fall av arkaisering (i detta fall anpassning av en fåröform efter sydgutniska) är *hjalpur* F (i fras), för *hjälpur*, *sialvur* F (i fras) för *självur*. (Fåröm. har progressivt i-omlud i detta fall, se Gutamålet I, s. 243 f.).

En falsk arkaisering är t. ex. *grundstormb* (för *-storm*).

Genusfel förekomma ej sällan. Ett tämligen vanligt sådant, som kan förklaras av växlingen mellan *-a* och *-e* såsom ändelse hos svaga maskulina på Fårö, är att sådana ord betecknas som feminina, dvs. *-a* har uppfattars som fem.-ändelse. Ex. *kvalma* f. F, (VB), (*kvalmi* m. FCS); *landhafra* f. GHS; *lyda* f. BU, lödje; *smidustäda* f. F (*-städi* m. FCS), smedjestäd; *skupa* f. F, pl. *-ur* F, SÅ 11 (: *skupe* m., allm.), kärve.

Felaktig femininändelse förekommer särskilt i fraser, t. ex. *luppen* F (i st. f. *luppa* F), loppan, *läusen* RU (i st. f. *läusi*), lusen. På missuppfattning av genus beror även ett felaktigt *det* i st. f. *dė* i frasen: *Gära däu mi det tjenste* F (: *Gär däu mi de tjenste*), liksom ändelsen *-a* hos subst. i frasen *äi säina maka* (: *äi säina maki*) väl beror på missuppfattning av genus (*i . . . maki* är gammal dat. neutr.).

Ett ej alltför ovanligt fel är att ändelsen i svaga fem. är oriktig, (ej blott genom normalisering, varom ovan s. xxx) utan genom att ändelsen *-ä* som tillhör norra och mellersta Gotland, insatts i ord från södra Gotland, som har *-å* i sv. fem. liksom Fårö. Ex. *falä* LCS (?*falå*) [kan också bero på förväxling med *fale*, m.]; *alsfägä* RN f. (: *-fägå*), halsduk; *kippä* LS; CS f. (: *kippå*), knippa (obs. pl. *-ur* LCS); *kumpiskä* f. LCS (*-å*); *kytgäjgä* f. VB (: *-å*); *kättä* LCS (: *-å* AG, L, RN etc.). Sällan förekommer felaktig ändelse hos starka fem., såsom *röve* GH (i fras), för *rövi*, (*-e* är fårömål).

I best. fem. har stundom den allmänt gotländska ändelsen *-u* felaktigt åsatts fåröord (Fårö har *-a*), t. ex. *gröjtu* (: *gröjta*), *flundru* (i fras) FCS (: *flundra*), *rumpu* F (: *rumpa*), *säidu* FS, CS (: *säida*) etc. Någon gång förekommer skrivn. *-o* i samma funktion: *skero*, gen. *skerås* F (: *skera*, *skeras*), skatan. I ett(?) fall har sydgotl. *-å*, som är obest. f., fått fungera som best. f.: *Årkar inte bärä rumpå* GA (: *årkar int bjär rumpu*).

Någon enstaka gång har gotländsk artikellös pluralis använts i fraser på fårömål: . . *da har maurar jeti upp allt kyti* . . F (*maurar* bör vara *maurunar*, myrorna), . . *regndrupar slogo på backstaurar* (: *regndrupanar slogo pa backstauranar*).

Den gotl. svarabhaktivokalen *-a-* har i några fall felaktigt insatts

för fårömålets *-u-*: *läifsbrödar* (: *läifsbrødur* FCS), livsbröder; *gäuhärduar* F (men *-ugur* FS; CS), kutryggig; *flainar* F (*flainur* (F)CS), naken; *gäular* F (: *gul, gäul* FS; CS); *födar* F (: *föidur*), född; *aintarr* F (*aintur*), enad; pres. *kumbar* (i fras) FCS (: *kumbur* el. *kumbår*). I vissa fall kan *-ar* möjligen vara felskrivning för *-år*.

Fel använda pronominalformer förekomma, t. ex. *sein krupp* (i fras) F, (*sin krupp, sein* är fem.); *mäine kor* F (: *mäina kor* F; *mäine* är allm. gotl. form). I frasen: *Tae nå idra vid, jag tar mäina*, är åtminstone formen *mäina* felaktig, bör vara *minn* såsom mask., medan *idra* däremot synes kunna vara ack. mask. (enl. Säve).

Om presens plur.-former av starka verb på *-e* i st. f. *-a* såsom fårröm., i C. Säves De starka verberna etc., se ovan s. XVIII.

Felaktiga supin-former äro: *laupat* (i fras), bör vara *lupe*, lupit, och *jag har steiga upp*, bör vara *jag har stige upp*.

En syntaktisk egenhet i gotl., liksom i vardagligt nusvenskt talspråk är användningen av *så* i konsekutivsatser. t. ex. *han jär så åid'n, så han kan int gär nägä*, han är så dålig, så han kan inte göra något (skriftspr. . . så dålig, att han inte kan . .) Därför äro fraser som: *Han jär så kripinskur, att han kan se gras vaksä* TO felaktig, och bör vara: *Han jär så kripinskur så han* etc.

Källornas, särskilt bröderna Säves, ljudbeteckning.

Gamla diftonger:

ai motsvarar fg. *ai*, gotl. *aɪ̯*, Fårö *aɪ̯* el. dyl., t. ex. *bain*, ben. I äldre källor förekommer *ei* (på tyskt sätt) för *ai*, så hos Schoum: *afbeina, reidur* (men *aid, stain*), hos Spegel: *sweip*, dörr, men vanl. *ai*; I 96: 4: *breide, reidur*, men *swaip* etc., sällan hos Neog: *eikum* (enkom) och Wallin: *Ein Mätt*; *lambe meite*, vanligen hos L. soc.: *bein, bleif* (impf.), *deila, einda, Einsylt, feig, heider, ilsneidug, jamnheit, keisa* (välja), *leik, leihr* (ler), *meina, meir, rein* (adj.), *reip, sein, skeid, speik, stein, thein* (ten), *hweite, kakedeig, weike* (i ljus), *weift*, (krokigt), (men *Bårdhaidur, daim* (dem), *ainsum, gailax, laiga, laita, langlaides, tilraidning, rain* (s.), *hwaim*). *au* motsv. fg. *au*, nyg. *aʊ̯*, Fårö *aʊ̯*, t. ex. *daud, gauk*.

Anm. I äldre källor förekommer skrivningen *ou* för *au*, t. ex. i L. soc., *blout, loupa, moure* (myra), *stouka*, (men även *au*: *baula, daud, jaul, laun* etc.).

jau el. *iau* motsv. fg. *iau*, nyg. *ɪaʊ̯*, Fårö *ɪaʊ̯*: *bjauda, djaur* (*diaur*), *gjausa* (*giausa*) etc. Hos Spegel förekommer skrivn. *tiouft* (liten skog), för *tjaut*.

åi eller (sällan) *åj* motsv. fg. *oy*, nyg. *ɑɪ̯*: *kåira, gåima, håi, såila* etc. I äldre källor (Neog, L. soc.) skrives *oi*: *koira* etc.

Yngre diftonger:

äi (*äj*), sällan *ei* (*ej*) motsv. nyg. *æɪ* (*aɪ*) av fg. *ī*: *gräim*, *greim* (sot), *gräinä* f. (ansikte), *greina* f. (klar rand), *gräis*, *seiste greisen* (siste grisen); *äid*, (id, fisk), *eidban* (idungar), *geipå* f. (gap), *gläida* (glida, fara), *gläip*, *gleip* (håv), *räi*, *rei* f. (ri, bjälke), *läika*, *leika* (lika) etc. Neogard och Toftén ha *ei*: *freisk*, *kneif* Neog, *leiten*, *leif* Tft. — De varierande stavningarna *äi* och *ei* äro ej uppräknade bland de citerade Säveska ordformerna, utan där har en form valts, i regel *äi*-formen. För äldre källor ha naturligtvis resp. stavningar redovisats.

äi el. *ei* står någon gång, ehuru sällan, för *ę*, (*ęɪ*) av äldre *ē*: *häivur* (jämte *hevur*) FCS, *häif* CS, häv, duktig; *läiti*, *leiti* (o. *leti*) F n., flöte; *gnäisa* (: *gnesa*) F, grina; *jeisa* (: *jesa*), jäsa; *räitsöiles* CS, med sols. Förklaringen till denna skrivning ligger i det på vissa delar av Gotland förekommande sammanfallet mellan *æɪ* av fg. *ī* och *ęɪ* av fg. *ē*, varom se Gutamålet I, s. 78 ff.

öi el. *öj* = nyg. *øɪ* ur fg. *ȳ*, t. ex. *gröita*, *gröjtuna*, gryta(n), *böikar* CS, böcker, *böindur*, bönder, *bröjna*, bryna etc. Neogard, (som dock ej alltid skriver ut denna diftong) har *öy*: *gröynt*, *snöyting* etc. I 100: 18 har *ey*: *beyn*, byn, *deyrt*, dyrt. Om hypergutnicismen *öj* för *y* av fg. *ў* (t. ex. *döjla* för *dyla*), se ovan s. XXXV.

Diftongen *öi* (*øɪ*) betecknas stundom med enkelt *ö*, särskilt i ord, där rikskspråket har *ö*: *grönä*, grönska, *möte*. Stundom förekommer, särskilt hos CS, *ø* som beteckning för det ljud, som eljes återgives med *öi*, *öj* (= *øɪ*), t. ex. *grøn-*, *gröin-svärd* FCS; *grønä*, *gröina*, v. FCS, *grøna* BUCS; *glødur*, *glöidur* FCS (glöder), *grøpur* FCS (: *gröipur* FS; CS), gropar, *møtä* CS; *bøkur*, *böikur* ("ø el. *öi* osäkert") FCS. Man vågar kanske ej av skrivningen *ø* för *öi* draga den slutsatsen, att diftongeringen av fg. *ȳ* till *öi* på bröderna Säves tid ej var fullt genomförd på Fårö. Ty då de själva uttalade alla *ö*-ljud med diftong och fingo höra, att vissa ord (inlånade med *ö*-ljud) på Fårö uttalades såsom svagt diftongerat eller rent *ø*, och kanske även att *öi* (< *ȳ*), var mindre öppet till sitt uttal på Fårö än i deras eget språk, återgåvo de (åtminstone CS) stundom *öi* med *ø*. CS hade ej gjort klart för sig, att det var fråga om en allmän diftongering av fg. *ȳ*, ty han skriver till brodern så sent som 1872 (²⁶/₄): "*y* har samma ljud som i sv, *bly*, men motsvarar svenskt *ö* (eller *ø*) och isl. *æ*, t. ex. gotl. *gȳda*, göda, isl. *gæda*, *hyta* = höta . ., *hynå*, höna, *hygur*, höger, *fot*, pl. *fytur*, *ain-syles* . ., *syva* . ., *hypa* . . Flere känner jag just icke. — Flere ord än dessa hafva säkert funnits, men de hafva då gått öfver till närslägtade [!]. Så borde det på Gotl. heta *krȳna* = kröna, *bȳker*, pl. = böcker, men det heter visst nu *kröina*, *böikur*, så ock *söika* för *syka* eller heter det *krøna*, *bøkur*, *søka* (ja S . .).[1] Vidare Fårö: *Glod*

[1] P. A. S. anser således, att dift. *öi* uttalas *ø*. fast han själv nästan alltid skriver *öi*.

pl. *glödur*, . . *døtrar*, *grøpur*, *kløvur*, *böindur* el. *bøndur*, *brødur* el. *bröidur*". (Avskr. hos P. A. S. Gotl. Saml. V Sägn. s. 702). Ang. *öi* (*øi̯*) av fg. *ȳ* och *ö* (*øi̯*) av inlånat *ö*, se Gutam. I, s. 194 ff.

äu motsv. *æu̯*, (*au̯*) ur äldre *ū* (fg. el. tidigt förlängt, Gutam. I, s. 169 ff.), t. ex. *fäul*, *häud*, *käut*, *räum*, *skäur* etc. Ett par äldre källor skriva *eu*: *deulare*, *keulu* I 100: 18, *peuken* Ln. Tofftén har två gånger beteckningen *ou*: *lout*, *sour* (för *läut*, *säur*), Neog en gång *snoula* (= *snäula*?), tala i näsan.

Genom hypergutnicism användes *äu* tämligen ofta felaktigt för den svagare utpräglade, stigande el. svävande diftongen *i̯u̯* som uppstått ur äldre *ü*, och som vanligen av källorna tecknas med enkelt *u*: *gäur* står sålunda felaktigt för *gur*,gorr, *läug* för *lug*, lov. Jfr ovan s. XXXIV och Gutam. I, s. 102, anm.

Vokaler.

i motsvarar *i*, *i̯* (*ɨ*, *ɨ̯*) ur fg. *ĭ* (Gutam. I, s. 1 ff.): *bit*, bit, bett, *grip*, grepp, *sid*, sed, *hite*, hetta, *livä*, leva, *vikä*, vecka etc., *driekä*, *liggä*, *gildar* (gill), *kinn* (kind), *slinga* etc.

y motsvarar *y*, *y̯* (*ʏ*, *ʏ̯*) ur fg. *ў* (Gutam. I, s. 29 ff.): *fyl*, föl, *kyt*, kött, *lyn*, lönn, *skyr*, surmjölk etc., *nykel*, nyckel, *synar*, söner, *ypen*, öppen, *dylä*, dölja, *nyta*, nyttja, *stydä*, stödja etc., *byttä*, bytta, *gyltä*, ung so, *kyld*, köld, *klyft*, klyfta etc.

e (ofta av S skrivet *è*) betecknar vanligen det ur fg. *ē* (fsv. *æ*, isl. *æ*, *é*) uppkomna ljud, som numera finnes kvar såsom enkel vokal (*e̯*) blott på sydligaste Gotland, medan det för övrigt diftongerats i större el. mindre grad (*ei̯*, *ai̯* etc., se Gutam. I, s. 77 ff.): *drèt*, drätt, *lèti*, *lete*, flöte, *dèsturr*, *destår*, däst, *flèta*, *fletä*, fläta, *hèl*, *hel*, häl, *lèrdårr*, lärd, *nèst*, näst, *rèm*, rem, *skè*, v., ske, *skelä*, skjul etc. Ytterst sällan förekommer *è* för kort *ä*-ljud, t. ex. *ränn-trèssul* F m., (ett slags betsel).

è står någon gång felaktigt för *äi* (< *ī*), *ed* TO; *èd* S (: *äid* FS; CS; FL; LCS) f., id, omgång; *snèka* HU (: *snäika* FS; CS; *sneika* GA etc.), snika, lura. — (Ang. *äi* och *ei* som tecken för ljud uppkommet av fg. *ē*, se ovan s. XXXVII).

Någon enstaka gång kan *è* beteckna *ä*-ljud: *nèt* F (*nɛ̯t*), nät, *gasvet* CS (: *gasvät* HH), gåsdamm; *letä* (: *lätä*), sälja, lämna CS.

ä betecknar det ur fg. *e* (isl. *e*, *æ*) uppkomna *ä*-ljudet, vilket i gotl. är slutet (*a*), utom i *r*-förbindelser, där det är öppet (*æ*: *værk*, *ærva*), se Gutam. I, s. 65 ff. Således: *nät* = *nɛ̨t*; *näve* = *nɛ̨va*, *läsä* = *lɛ̨sa*; *sägä* = *sɛ̨ga*, *vänä* = *vɛ̨na* (vänja), *ättar* = *ɛ̨tar* (efter), *fällä* = *falɛ̨*, *läggä* = *lɛ̨ga*, *skämmä* = *skɛ̨ma* etc.

a betecknar gotl. *a*, *a̯*, fåröm. *a*, *a̯* (Gutam. I, s. 89) ur fg. *ă* och *ā*: *akar*, åker, *gatä*, gata, *hagre*, havre, *alde*, ållon, *bande*, *hank*, *bat*, båt, *gard*, gård, *ar*, år, *gas*, gås, *kvadå*, kåda, *säld*, såll etc.

u betecknar i regel den diftong (*ᵘu̯*, *ᵃu̯*), som uppkommit ur fg. *ŭ* (Gutam. I, s. 100 ff.): *bur*, borr, *bul*, bål, *dur*, dörr, *trug*, tråg, *uk*, ok, *brute*, bråte, *buge*, båge, *drupe*, droppe, *skutä*, v., skyffla, *tulä*, tåla, *ruten*, rutten, *slukin*, slocken, *huså*, strumpa, *lukä*, lucka, *brudd*, brodd, *huppä*, hoppa, *stuck*, stock etc. — Angående *äu* såsom felaktig beteckning för *ᵘu̯*, u, se ovan s. XXXIV.

ou användes av P. A. Säve för att beteckna "europeiskt" *u*-ljud (*u̯*) i ord med äldre *ŭ* vilket eljes blivit diftong (*ᵘu̯*), men i vissa trakter blott förlängts till *u̯*, utan att diftongeras (*hu̯l*, hål, *du̯r*, dörr etc., se Gutam. I, s. 100 ff.). Säve skriver sålunda: t. ex. *fouk* AG, damm; *four* KB, plogfåra; *groum* AG; L; NS, grums; *grouta* KB, smula; *håimoul* KB; RN, boss; *höirdskourå* AG, eldskyffel; *insoug* GH, insugning; *jårdskouten* BU, jordskjuten; *koulrakå* L, kolraka; *langgoute* L; RN; HM, skäftstång; *lougen* AG, lågan; *loum* NS, ljud; *louten* LCS, hågad; *mouduar* AG, moddig; *mousi* BU, *mousä* FO, mossa; *moulen* F, mulen; *mouk* AG; GA; L, sågspån; *moul* RN, höfrö; *oukå* NS, stång på agtak; *pous-ating* RN, dagsverke med matsäck; *skout* F; AG, skott; *skoutvarar* GH, skotträdd; *smoule* ÖG, smula; *sougel* AG, sovel etc.

Någon gång använder CS tecknet *å* för att beteckna *u̯* eller *o*: *åkar*, ocker HHCS; *låten*, hågad LCS; *spåda*, skynda LCS.

o motsvarar i regel det ur fg. *ō* utvecklade ljudet, vare sig detta är enkelt (*o*) såsom på sydligaste Gotland eller diftongerat såsom på större delen av ön (Gutam. s. 181 ff.): *blomå* (*blò̯umɑ*, *blò̯mɑ*) blomma, *bondi* (*bò̯undɑ*) bonde, *dotar* (*dò̯utar*), dotter, *dom* (*do̯um* etc.), *glod* (*glo̯ud* etc.), glöd; *moe* (*mò̯uɑ*), hög; *ote* (*ò̯utɑ*), otta etc.

P. A. Säve anmärker (R 625: 1, s. 51), i uppteckningar från Hamra: "*o* talas ut ss. en [!] rundt svenskt *o*, eller ss. det ock uttalas på Fårö." (På Fårö är det dock sedan länge diftongerat, jfr Noreen Fåröm., s. 351.)

å motsvarar såväl kort som långt *å*-ljud (*ɑ*, *ɑ̯*), vilka antingen uppkommit ur äldre *u* i vissa ställningar (Gutam. I, s. 122 ff.) eller förekommer i lånord (Gutam. I, s. 96). Ex. *bådd*, huvud, *kådd*, kudde, *slågga*, dia, *håbb*, hög, *klåmp*, klump, *hålm*, holme, *målka*, mjölka, *plåttsa*, plumsa, *strånk*, kålstjälk, *tårrka*, torka etc., *hårn*, horn, *bråkä*, *båk*, *dråna*, dröna, *dålinn*, dålig etc.

ö användes dels för rent (eller svagt diftongerat), slutet *ö*-ljud (*ø*, *øᵢ*), vilket blott förekommer i lånord, t. ex. *öl*, *stöv* (Gutam. I, s. 194), dels för diftongen *öi* (*øᵢ*) ur fg. *ȳ*, t. ex. *mötä* (*møᵢtɑ*) (jfr ovan s. XXXVII och Gutam. s. 42 ff.), samt vidare för det öppna *ö*-ljud (*ø*) som uppkommit av fg. *ў* framför *r*- och vissa *l*-förbindelser (Gutam. I, s. 37 ff.), t. ex. *bölkes*, se ond ut, *fölgä*, följa, *körka*; *mördä*, överhölja; *större*; *törrve*, tjärved etc.

ø användes framför allt av CS, dels för enkelt *ö*, dels för dift. *öi*, se ovan s. XXXVII.

De svagtoniga vokalerna återge tämligen exakt sina fonetiska motsvarigheter: *-å* = *ɑ*, *kattå*; *-i* = *ɪ*, *gubbi*; *längi*; *-e* = *ɑ*, *änge*; *-ä* = *ɑ*

el. *æ*: *böitä*, byta; *-u* = *u*, *kraku*, kråkan etc. Om normalisering av *-å* el. *-ä* till *-a*, se ovan s. XXX.

Anmärkningsvärd är den rikliga förekomsten av svarabhaktivokalen *-u-* eller *-å-*, som nu mera endast finnes på Fårö: *ráiku̯r* el. *ráiku̯r*, rik. Hos bröderna Säve finnes denna vokal väl belagd utom från Fårö även från Alskog, Garde, Lau, Rone, Näs, Hamra, Vamlingbo och Sundre samt sporadiskt från några andra socknar. Exempel:

1) subst. sing. *fodår* AG, foder; *hastår* RN; VB, *'astårr* RN; NS, halster; *hopakår* SU, hopåker; *kväldår* RN, kväll; *livårr* AG, lever; *laupur* GA; LCS, löpmått; *låiskur* LCS, *-årr* HM, slätt; *rokur* SUCS, nattsölare; *sårkor* AG, LYCS, pojke; *söllvårr* VB, silver. 2) subst. plur. *gaitår* RN. 3) adjektiv. *flatur* L; *munnkatårr* RN, munvig; *nomur* LCS. *nombårr* VB, läraktig; *raikårr* GA; RN; *-ur* L; SUCS, bitter; *raudårr* AG; RN, röd; *sladårr* HM, SU, sluttande. 4) adv. *nidårr* AG, ner; *helldår* AG: *-or* HH; hellre. 5) presens av starka verb: *njautårr* AG; *rinndur* LCS, *singur* LCS; RN; HB; *sinkur* LCS.

Förekomsten av denna vokal hos bröderna Säve kan visserligen någon gång bero på normalisering efter fårömålet (jfr ovan s. XXIX), men då den även förekommer i 1700-tals ms. och bröllopsdikter från olika delar av ön, och då det vidare genom uttalande av sagesmän i senare tid är styrkt, att den förekommit t. ex. i Lau, måste man antaga, att bröderna Säves skrivningar i detta fall i stort sett återge verkligt uttal på deras tid.

Bland ljudutvecklingar, som i allmänhet ej iakttagits av bröderna Säve må nämnas den på hela Gotland (utom Fårö) allmänt förekommande apokopen av svagtonig vokal (*-a*) i satssammanhanget. Endast ett fåtal exempel finnas hos S: *leik så genne* (lika så gärna); *ser inte u kum' häjt* (ser inte att komma hit), i en visa. Eljes skriver han t. ex.: *Jag gyttä spyttä äi nävar* (: *ja gytt spytt äi nävar*), jag måste spotta i nävarna, och *ättar ajgä försätt* (: *ättar ajg fösätt*), efter eget beråd o. s. v.

Konsonanter.

I regel motsvara konsonanttecknen de ljud, som de beteckna, varvid är att märka, att *k*, *g* och *stj* i gotl. kvarstå (utan att förmjukas) framför främre vokal och efter *l*, *r*, således: *märg* = *mærg*; *arg* = *arg*, *sjärga* = *ʂærga*, sarga; *ginum* = *gi̯num*, genom; *gännä* = *gæ̀na*, gärna; *kinkuar* = *ki̯gkuar*, kinkig; *kännä* = *kæ̀na*, kärna; *stjännå* = *stʃæ̀na*, stjärna etc.; även *dj* kvarstår: *djärvar* = *dʒærvar*, djärv etc.

De förekommande konsonantassimilationerna iakttagas i regel:

ds > *s*: *go'set* = *gó̯use*, godset; *laisen* = *lài̯sn*, ledsen; *lissbalk* FCS (men *lidsbalke* S) = *li̯sbalk*, ledsbalk;

ts > *s(s)*: *baisell* = *bái̯sl*, betsel; *spissuar* = *spì̯suar*, spetsig;

rn > *n(n)* (utom på Fårö): *hånn* = *hæ̀n*, horn; *ban* = *bæ̀n*, barn; (Fårö *hårn*, *barn*). I svagtonig ställning utskriver S dock stundom *rn*, t. ex. *akarn* (= *á̯kan*), åkern;

rl > *l(l)*: *kal* = *kal*, karl; *mällå* = *mæla*, märla o. s. v.;
rs > *s(s)*: *kåss* = *kas*, kors; *tåssk* = *task*, torsk etc.
Skrivningar som *millarste* L (= *mìlasta*) och *grofvarste* VK (: *gråvast* FCS) finnas dock.

Vissa egenheter i konsonantismen funnos på bröderna Säves tid, som nu äro alldeles försvunna. Härav märkes *h*-bortfall, resp. tillsatts av *h* (gotl. *halvård*). På södra Gotland har denna företeelse under 1700-talet (enl. Wallin och Hilfeling) och större delen av 1800-talet varit ganska vanlig. Hos bröderna Säve finner man *h*-bortfall i ord från Alskog, Garde, Lau, Rone, Näs och Sundre. Ex.: *'age*, *'äklä*, häckla, *'alm*, *'astårr*, halster, *'alvår*, halv, *'amp*, hampa, *'ännar*, händerna, *'ank*, hank, *'apligar*, väldig, *'arfällå*, harfälla, *'arfräui*, havsfrun, *'aïl*, hel, *'ajm*, hem, *'ittä*, hitta, *'äikstä*, hicka, *'ållk*, holk, *'om*, fläkt, *'onå*, hona, *'unden*, hunden, *'äus*, hus, *'aubryt*, huvudbry, *'yndå*, hyende, *'yllstain*, hyllsten, *'ul*, hål, *'aldä*, hålla, *'ari*, håren, *'ällsä*, hälsa, *'öllti*, hälften, *'änglar*, "hänglor" på agtak, *'årrt*, hört, etc. Exemplen med tillsatt *h* äro mera sällsynta: *h'äi*, i, *h'äis*, is, *hårrm*, orm, *hurrar*, orrar, *hurr-'ane*, orrhane. P. A. Säve säger (R 625: 1, s. 75): "Obs! I vissa ord höres *h*:t framför vokaler och fattas på andra ställen, der det borde vara bland Sundre-boarne" och (R 625: 7, s. 132): "Aspireradt *h* höres före ord i hela Sudret, ss. *haln* (aln), *hägg* (ägg), *Haustr-garns-ålm* (Österg.h.) (men ej o. aldrig på Fårö); men *h*:t försvinner ofta ss. *'and* (hand), *'agga* (hugga), samt högst sällan på Fårö: *'allp*, *'ulpo* (Gotl. *hallp*, *hullpo* = hjelpte)."

En annan företeelse, som endast genom bröderna Säves uppteckningar finnes betygad, är förekomsten av kakuminalt ("tjockt") *l* eller dalkarls-*l*. Säve återger detta *l*-ljud med ett l med ring om stapeln, här återges det med *l*. Exempel:

1) *flat* HM; *fläckug* SU; *gliså* RN (valk), *gliduar* RN (glatt), *klippa* HM; SU; *klukkå* SU; *klåbbå* SU; *klund* RN; *klue* RN (kil); *gläppsar* (pres.) HM; *plige* SU (brödbit); *pläga* SU; *skoklämbå* RN. 2) *gamble*, *-ä* HM; SU; *mumbla*, *mumbel* RN; *kumbl*, *kumblä* RN; *siglä* HM; *sjauklig* SU; *odäugli* SUCS (i ordb. tryckfel "FCS"); *summbli* (somliga) NS. 3) *fålk*, *fållk* RN; HM; SU; *föllgä* (följe) RN; HM; *hallsfägå* ("*ll* ljuder nästan åt *r*") HM; *hallv* HM; *alvår* RN (halv); *hjolp* (hjälpte) L; RN; *hållme* HM; *hållvä* SU; *ålva* L; RN; NS (flå); *'ul* (hål) RN; *hält*, *ölt* RN (hälft); *halm* RN; *kalv* RN; *kölvä* RN (tala oredigt); *kyrk-völfti* (-valvet), *kjalke* RN (kälke); *kvalke* HM (olvon); *malgä* LCS (märla); *mållka* SU (mjölka); *söilke* NS; SU; *sjalvar* RN (själv); *skålvå* RN (skovel) o. s. v. 4) *gulspink* SUCS; *'ul* RN (hål); *i häl* (ihjäl) SU; *kaul* RN (skål); *lang-alå* RN (sädesärla); *mala*, *-ä* RN; SU; *käulå* SU (kula); *mår* el. *mal* ("ljudet är alldeles mellan *r̊* och *l*")[1], mjölmask; *skola* f. HM; SU; *nale* HM (nära); *sol* SUCS; *sugel* RN (sovel) etc.

[1] *r̊* synes beteckna ett *r* som liknar *l*, jfr S:s uttalande "*ll* ljuder nästan åt *r*".

En företeelse, som är allmänt förekommande över hela Gotland (utom Fårö) men som ej alls iakttages av bröderna Säve, är *r*-bortfallet i svagtoniga stavelser i såväl in- som slutljud, t. ex. *han kumma haim*, han kommer hem; *sårka gläida burt*, pojkarna far bort; *undabyxar*, underbyxor, *imillatäid*, emellertid, *fagavädar*, fagerväder etc. CS och S skriva alltid ut *r*: *fagerväder* vnCS; *millartäid* S etc.

Fonetiska hjälptecken.

Längdstreck (-) förekommer ganska ofta i S:s uppteckningar. Det användes emellertid av honom på så olika sätt, att det ej redovisats i ordboken på andra ställen än där dess borttagande kunnat föranleda felaktigt uttal (t. ex. *kjälke*, kälke, ett uttal som är specifikt för sydligaste Gotland). Hos S användes det:

1) över lång vokal: *hāls* vb, hals; *lāmbårr* f, lam; *sīmar* ag, simmar; *nāt-nårrpå* ängsknarr; *nȳplå* ag, hornnubb; *svārd* ag, svål; *lūgä* lova; *lida vīd* (hugga upp träd, "leda ved"); *lām* (plank); *rāde* (fågel); *lūk-kakä* [sic!]; *rūe* m. (*ruve); *lēä till* (bli lugnt); *rākle* (vedtraf); *skāldä* ag (skålla) etc.

2) över diftong: *lāūnä* (löna), *'lāīs* (huruledes), *lāīka*, (leka), *rāūsa* (ryssja), *rif-hāūk* (arg menniska), *vējsing* (halvtorrt träd) o. s. v.[1]

3) över digraf, som betecknar enkelt ljud: *lām-skōūten* (lam); *trōūdå* f. (trampa); *sjo-bōūd* ("sjöbud", ett rep); *grōūnä* (gny); *lōūgkakå* (skållkaka).[1]

4) över lång konsonant (vanligen blott över *m* och *n*): *lymnä* (lämna); *rumstera* (väsnas); *an* (*ann*, en) o. s. v.

5) över lång, starktonig stavelse: *fākkt* (spöka), *snāssk* (smolk), *vāllträ sig* (rulla), *vāssta*, v. (lägga *vaste* på agtak), *vālldä* (vålla), *vāllgāng* (bete), *ei-fōlgårr* (inälvor), *lēve-lāmm* (påläggsfår), *bāt-rāng* (båtspant), *rābbaskākning* (oordning) etc.

I några fall kan man vara tveksam om längdstrecket betecknar stavelselängd, huvudton eller vokallängd, t. ex. *stālpa*, stjälpa vb (jfr *ȧlpa* hjälpa vb), *vālda*, pres. *vāldar* f (jfr *sald*, såll, *skȧlda*, skålla f).

Korthetstecken (˘) utsättes stundom över obetonad stavelse, t. ex. *lyfftå*, *-önä* (lykta, -n). Trokétecknet (- ˘) förekommer ej sällan, framför allt i ord med grav accent: *i lānndĕ* (äldre dativ, till lands), *hūsăr* (strumpor), *rūĕ* m. (*ruve på strumpor), *stīkĕll* m. (kavel för torsksnöre), *gāĕ*, part. n. (jäst) etc. Tvivelaktigt är, om grav eller akut accent avses i *Fibbĕn* (Februari), *fāffăr*, farfar (nu vanl. *fáfar*), *tōbbĕis* (tobbis). I sådana fall har tecknet i fråga i ordboken utsatts bredvid ordet (- ˘).

Någon gång kan tecknet ^ (cirkumflex) användas för att beteckna vokallängd, t. ex. *själldsâmbur* fCS (sällsam), *snâldfylle* (full ten).

---

[1] Säve har ett långt streck, som går över båda vokalerna. Detta har här av typografiska skäl ersatts med ett streck över vardera vokalen.

Trema (¨) över *i* förekommer i fall såsom *koi* (kon).

Bindestreck användes av S och CS i stor utsträckning vid sammansättningar, t. ex. *ain-krakå* (enegren), *sjo-boud* (ett rep), *säid-halldå* (djurfängsel), *föd-tutt* (kvarlämnad ulltapp på får), *russa-har* (hästhår). Av utrymmesskäl ha dessa i regel ej utsatts, då man i varje fall av uppslagsordet kan se var ordfogen är, t. ex. **sjö-lam** *sjolam* . . . (brus av sjön).

Understundom använder Säve, något missvisande, bindestreck mellan självständiga ord, vilka utgöra ett begrepp, t. ex. *äi-fjord* HM (i fjol), *värk-i-all-krupp* (rheumatism).

Apostrof (') användes (särskilt av S) för att beteckna bortfall av konsonanter: *ska'n*, skarn, *sne'ä*, göra sned, *sjal'*, själv, *si'*, sig, *äurhållka'r*, urholkad. I regel ha sådana apostrofer ej utsatts i trycket, utom vid *h*-bortfall: *'als*, hals etc.

Ang. *è*, *å*, *l̊* och *r̊* se ovan.

Översikt av ordböjningen hos Säve och i nutida gutamål.

Inom [] icke belagda former av just dessa ord.

I. Substantiv.

Maskulina.

Fårö:	*häst* S	*hästen*	*hästar*	*hästaner, (-änär, -anar)*
„	*hast*	*hásten*	*hàstar*	*hàstanar, -anær*
Gotl.:	*hast*	*hástn̥*	*hàstar*	*hàstar*
„	*katt*	*katten*	*kattar*	*kattar* VBS
„	*gard*	*garden*	*gardar*	*gardar* BUCS
Fårö:	*gạrd*	*gárdẹn*	*gàrdar*	*gàrdanar*
„	*nagull*	*nagulen*	*naglar*	*naglenar*
„	*nágull*	*nágulen*	*nàglar*	*nàglanar*
Gotl.:	*nágal*	*nágln̥*	*nàglar*	*nàglar*
Fårö:	*ákur*	*ákren*	*àkrar*	*àkranar*
Gotl.:	*ákar*	*ákan*	*àkrar*	*àkrar*
Fårö:	*sun*	*sunen*	*synar*	*synaner, -anär*
„	*sụụn*	*sụ́nen*	*sỳnar*	*sỳnanar*
Gotl.:	*sụụn*	*sụ́nn̥*	*sỳnar*	*sỳnar*
Fårö:	*rannd*	*[rannden]*	*ränndur*	*ränndunär*
Gotl.:	*rand*	*ránd n̥*	*réndar*	*réndar, réndane, réndana*
Fårö:	*fot*	*foten, -in*	*fötur*	*fötunär*
„	*fọụt*	*fọ́utn̥*	*fọ́ịtur*	*fọ́ịtunar*
Gotl.:	*fot*	*[foten]*	*fötarr* VB	*fötnarr* VB
„	*fọụt*	*fọ́utn̥*	*fọ́ịtar*	*fọ́ịtar; fọ́ịtnar, fọ́ịtane, fọ́ịtana*
Fårö:	*fjetri*	*[fjetren]*	*fjetrar*	*fjetraner*
„	*niaure, -i*	*niauren*	*niaurar*	*niauranar*
„	*halle*	*hallen*	*hallar*	*hallaner*
Gotl.:	*hàlạ*	*hàln̥*	*hàlạr*	*hàlạr*
Fårö:	*haggvi, -e, -a*	*[haggven, -an*	*[haggvar]*	*haggvinär* FCS
„	*hàgvạ, -a*	*hàgvạn, -an*	*hàgvar*	*hàgvanær, (-anar)*
„	*[fiskare*	*fiskaren]*	*fiskerar*	*[fiskranar]*
„	*fìskara*	*fìskaran*	*fìskarar*	*fìskranar*
Gotl.:	*fìskara*	*fìskan*	*fìskrar*	*fìskrar*
Fårö:	*bondi*	*bonden*	*böindur*	*böinduner, -änär* FCS
Gotl.:	*bonde, -ä*	*bonden*	*[böindar]*	*böindnar* RN
Fårö:	*bàụnda*	*bàụnden*	*bọ́ịndur*	*bọ́ịndunar*
Gotl.:	*bòụnda*	*bòụndn̥*	*bọ́ịndar*	*bọ́ịndar, -nar, -ane, -ana*

Anm. 1. Exempel på andra bestämda mask. pluraländelser som S och CS använda från Fårö äro: *helgudagarna* (helgdagarna), *durardärnar* (dörrträna), *räfvarnär* (rävarna), *säikarner* (sikarna), *lädäner* (troderlängderna).

Anm. 2. På Fårö växlar den gamla nominativändelsen *-i* (*-e*) i de svaga maskulina tämligen regellöst med den gamla oblikkasusändelsen *-a*: *döii, döia*, bf. *döian* (i ex. oblik), *fallhiti, -a* (hetta); *fite, -i, -a*, bf. *-an, -in* (härvband); *flaki*, bf. *-an*; *halmi, -a*, bf. *-an* (halka); *hati, -e*, bf. *hatan* (klåda); *havvdi, -e*, bf. *havvden, -an* (upphöjd gräsrand); *jaulapakke*, bf. *-an, -en* (julkubb); *lädulavve, -i*, bf. *-an, -in* (loge); *läki, -a*, bf. *-en, -an* (lake); *raudkärni, -a*, bf. *-an* (rödkärna) etc.

Feminina.

1. Starka.

Fårö:	*helg*	*-helge, -hälgä*	*[helgar]*	*helganer, -anar*
„	*helg*	*hálga*	*hàlgar*	*hàlganar*
Gotl.:	*helg*	*hálgɐ*	*hàlgar*	*hàlgar*
Fårö:	*jård*	*jårde, -i*	*jårdar*	*jårdaner*
„	*gymbur*	*gymbri*	*gymbrar*	*[gymbranar, -aner]*
Gotl.:	*gimbar*	*gimbrɐ*	*gìmbrar*	*gìmbrar*
Fårö:	*rot*	*roti*	*röitur*	*röitunnar*
„	*bok*	*boki*	*böikur, bøkårr*	*böikunnar, -uner*
„	*bauk*	*bá̰uka*	*bóɨkur*	*bóɨkunar*
Gotl.:	*bou̯k*	*bóu̯kɐ*	*bóɨkar*	*bóɨkar; bóɨknar, bóɨkana, -ana*
Fårö:	*hand*	*handi, -e*	*händur*	*händunnar*
Gotl.:	*hand*	*handi*	*händar*	*hännar* NS; VB
„	*hand*	*hándɐ*	*händar*	*händar, hánar, händana, -ana*
Fårö:	*nat*	*nati*	*netur*	*netunnar, -unnär*
Gotl.:	*nat*	*nati*	*netar* *netur* SUCS	*netna(r)r* GA; AG; SUCS
„	*nat*	*nátɐ*	*néɨtar*	*néɨtar, néɨtnar, néɨtana, -ana*

Anm. Ändelsen i starka f. best. form sing. är på Fårö *-i* (numera sällsynt), *-e* eller *ä*: *köildi, -ä* (kölden), *färdi, -ä* (färden), *grind, -i, -ä*, men på det övriga Gotland alltid *-i*: *grindi, färdi* etc.

2. Svaga.

Fårö:	*kattå, (-a)*	*katta*	*kattur*	*kattunar*
S. Gotl.:	*kattå*	*kattu*	*kattur, -or*	*kattur*
„	*kàta*	*kàtu*	*kàtar, -ar*	*kàtar, -ar*
N., Mell. Gotl.:	*kàta*	*kàtu*	*kàtar*	*kàtar*
Fårö:	*kylla*	*kylla*	*kyllur*	*kyllonar, -åner*
„	*päikå, (-a)*	*päika*	*päikur*	*päikunar*
Gotl.:	*päikå*	*päiku*	*päikårr* L, *-ur* GA	*päikur* GA
„	*pæɨka*	*pæɨku*	*pæɨkar*	*pæɨkar*

Anm. 1. Även best. former som *flundrurna* FCS förekomma.

Anm. 2. Sing. ändelsen är hos Säve jämte *-å* från Fårö mycket ofta *-a* (möjligen beroende på normalisering, se ovan s. XXX), varjämte någon gång *-o* (*släko*) och ännu mera sällan *-u* (*maitu*) förekomma. För det övriga Gotland växla *-a* (genom normalisering) samt *-å* (sällan *-o*, *-u*) och *-ä* (sällan *-e*), vilket har sin motsvarighet i den nutida dialekten, i det *-å* hör hemma på Fårö och södra Gotland, *-ä* på norra och mellersta Gotland. Hos bröderna Säve förekommer *-å* i överensstämmelse med nutida bruk från följande socknar: Alskog, Garda, Lojsta, Levide, Linde, Lau, Rone, Näs, Hamra, Vamlingbo och Sundre samt sporadiskt från följande socknar, där det numera ersatts av *-ä*: Fole, Vallstena, Gothem, Kräklingbo (?), Roma, Tofta, Ekska och Öja. Angående felaktiga ändelser se ovan s. XXXV.

Anm. 3. I best. form förekommer någon sällsynt gång *-o*, ex. *geigo* (fiolen).

Neutra.

1. Fårö:	*fållk*	*fållki*	*fållk*	*fållken, -in*
Gotl.:	*fållk*	*fållke*	*fållk*	*fållki*
Fårö:	*lamb*	*lambe, -i, -ä*	*lammb*	*lammben*
Gotl.:	*bain*	*bainä*	*bain*	*baini*
Fårö:	*aitur*	*aitri*	pl. saknas	
Gotl.:	*ǽ̣tar*	*ǽ̣tra*		
2. Fårö:	*käkkse*	*käkkse'*	*[käkkse*	*käkksen]*
Gotl.:	*vittne*	*vittne*	*vittnar*	*vittnar* CSBm
Fårö:	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kən*
N.—Mell. Gotl.:	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kar*	*dæ̀ɪ̣kar*
Sö. Gotl.:	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kə*	*dæ̀ɪ̣kar*	*dæ̀ɪ̣kɤ*
3. Fårö:	*åira*	*åira*	*åirun*	*åirunen*
Sö. Gotl.:	*åirä*	*åirä*	*åirå*	*åirå* VB
No. Gotl.:	*ɔ̀ɪ̣rə*	*ɔ̀ɪ̣rə*	*ɔ̀ɪ̣ru*	*ɔ̀ɪ̣ru*

Anm. 1. Ändelsen i neutrum, best. och obest. form växlar hos Säve mellan *-i*, *-e* och *-ä*, vilket i viss mån har sin motsvarighet i den nutida dialekten, i det *-i* (*-ɨ*) ännu förekommer hos äldre personer på Fårö och norra Gotland men på större delen av Gotland för övrigt är ersatt av *-e*, *-ä* (*-ə*).

Anm. 2. Något fullständigt paradigm på tvåstaviga neutra av typen *dike* från Fårö eller södra Gotland har jag ej funnit hos bröderna Säve. CSBm har *vittne*, som ovan anförts, från mellersta Gotland.

Anm. 3. Den gamla dativändelsen i pluralis best. form *-ume* har kunnat brukas såsom allmän pluraländelse särskilt i neutra på vissa håll enligt utsago av P. A. Säve (R 625: 4, s. 24): "*Russåmä, Tunåmä, ganåmä, päikumä* [!], *lortume* m. m. = nom. o. acc. pl. m. f. o. n. säges ännu i Fleringe, men aldrig på Fårö, blott i plural, allt

med bestämd artikel. — Uti obest. art. [!] säga de *Russ, Tunar, Gan, Päikur* m. m. Brita Mårt:s d:r Broman, f. på Ar 91, 62 år gml.". Liknande uppgifter har Säve från Lau och Rone. Jfr art. *russ* i ordb.

Kasusböjning.

Rester av äldre kasus äro ej alltför sällsynta i bröderna Säves uppteckningar liksom i de ännu äldre källorna. Härnedan följa exempel på de kasusformer som äro representerade.

1. Dat. sing. av starka mask. a) obest. form: *(i) gare* VB, *i garḍa* LK, i gård. b) best. form: *sjoi* I 100: 18; *gardì* Tofftén; *gardi* HH; VBKn, S; *(pa) hesti, (i) hundi* Neog, *(i) ryggì* Tofftén, *(äi) munni* i jordytan S.

Anm. Kn (J. P. Kellgren) använder den gamla dativen såsom best. form överhuvud.

2. Dat. sing. av svaga mask. a) dat.-ack. *-a* på Fårö fungerar ibland som nom., ibland som dat.-ack., se ovan s. XLV. b) best. form: *(i) hagam* Neog, CS; *nakkam* VBKn; *uxam* ÖJ; *i magam, med spadam* Neog; *i cammaram, i källaram* Wallin; *till Hålländaram* VB.

3. Dat. sing. av starka fem. i best. form: *(av) rotenne; grindine; jårdene*; ackusativ (även anv. som dativ): *gaitina; (äi) handena; jårdena; (yvar) källingena; (äi) solbjärgena; feta ihop ullena* F; av svaga fem.: *håpunä* SUKn; *bäi säidunä* RN; *kannunä* etc. Neog.

4. Genitiv av svaga fem. (i stelnade uttryck): *till gangur* FS; CS (i gång); *till körrkårr* F; VB (till kyrkan); *till laigur* F, *-årr* RN (till lega).

5. Ack. av svaga fem. *(aina) simpo* FS, CS.

6. Ack. sing. av svaga fem. best. form (även anv. som dativ): *flåigona* FCS (piskan), *(äi) fällona* F, *(pa) fängpannuna* F, *(äi) glåimuna* (i glömska) FCS, *(hallt) gnäkksluna* F (håll mun), *(i) grävvona* F, *(i) gräuunä* L (i spisen), *(äi) gröjtuna* F (i grytan), *(äi) gunguna* FCS; *gåtuna* F, *(äi) hyllikåna* F (i mössan), *kalduna* F (frossan), *kannuna* F; *(äi) kistona* F, *(äi) krävuna* FCS, *(ei) kyrkona* F, *kausona* F (skålen), *(äi) lummona* FCS (i fickan), *(äi) löiona* F (lyan), *(bräuka) lättona* F (bruka vänster hand); *(pa) ukuna* F (på slädträet), *päikuna* F (flickan), *pimpona* F (smörkärnan), *(äi) råituna* FS, CS (rötan), *släkuna* F (havstången); *han tok haila smaituna* FS, CS (han tog hela massan) etc. Några egendomliga fall med *-un* i ändelsen har CS från Fårö: *pa glässun* (på ispiggen), *kädjun* (kedjan), *kinkun* (flötet), *släkun* (havstången).

Huru upplöst kasussystemet var, visar P. A. Säves uppgift, att ack.-formerna även kunde användas i nom. Han säger (R 625: 2, s. 45): "Best:d art. nämnes ofta *Päikunna* hket heter så både subjectivt o. objectivt." [Not:] "trol. blott objectivt."

7. Dat. sing. neutrum: *(äi) lande* S; *(i) make* F; KB.

8. Dat. plur., obest. form av m., f. och n. (i vissa stående uttryck): *bi dagum* S, CS (vissa dagar), *bi gaukum* AG; *(bi) gauknum* FCS; VB (nävtals); *bi fläkkum* F; FL; VB (fläckvis); *äi byggdum* BU (i gårdarna) o. s. v.

9. Dat. plur. best. form: *hundumä, kattumä, hynsumä* Neog; *ganåmä, -umi* FL; *-umä* VBKn (garnen); *i gardumä* LCS; *gjausume* VB (måsarna); *husbandumä* SUKn (strumpebanden); *håpämä* FL (märrarna); *häståmä* FL; *labbume, -i* F; *lambumi* F; FL; *-ume* RN; ÖJ; *-ämä* VB; *lambmä* ÖJ (fåren); *lortume* BU; *(pa) nasumä* LCS (på näsan); *netumi* FL; *nätume* RN (näten); *peikumä* FL (flickorna). — Om dessa formers användning som nom., se ovan s. XLVI.

II. **Adjektiv.**

Stark böjning.

	Sing.			Plur.		
	m.	f.	n.	m.	f.	n.
Fårö:	*langur*	*lang*	*langt*	*langa*	*langa*	*lang*
Gotl.:	*langar*	*tang*	*langt*	*langä*	*langä*	*langä*
Fårö:	*lambårr, -ur*	*lam*	*lamt*	*[lama*	*lama*	*lam]*
Gotl.:	*lamar*	*lam*	*lamt*	*lamä*	*lamä*	*lamä*
Fårö:	*haugur, havvur*	*haug, havv*	*haugt*	*havvar, -a*	*havvar, -a*	*haug, hauga*
Gotl.:	*haugar*	*haug*	*haugt*	*haugä*	*haugä*	*haugä*
Fårö:	*flöir*	*[flöi]*	*flöit*	*flöier*	*flöiar*	*flöi*
Gotl.:	*flǫ́ɪar*	*flɒɪ*	*flɒɪt*	*flɔ̀ɪa*	*flɔ̀ɪa*	*flɔ̀ɪa*
Fårö:	*grar*	*gra*	*grat*	*gra*	*gra*	*gra*
Gotl.:	*grar, graar*	*gra*	*grat*	*gra*	*gra*	*gra*
Fårö:	*gamal*	*gamul, gambul*	*gamalt, -ult*	*gambler, -ar*	*gamlar, gambla*	*gamul, -al*
„	*gȧmal*	*gȧmal*	*gȧmalt*	*gȧmbla(r)*	*gȧmbla(r)*	*gȧmbla*
Gotl.:	*gȧmal*	*gȧmal*	*gȧmalt*	*gȧmbla*	*gȧmbla*	*gȧmbla*
Fårö:	*ysugur*	*ysu, (-o, -å)*	*ysut*	*[ysuger]*	*[ysuga]*	*[ysu, -å]*
Gotl.:	*ysuar* RN	*ysu*	*ysut*	*[ysuä]*	*[ysuä]*	*[ysuä]*
Fårö:	*hapelen*	*hapele*	*haplit*	*[hapliga*	*hapliga*	*hapli]*
„	*närrven*	*närrvi*	*närrvi*	*närvner*	*närvnar*	*närvi*
Gotl.:	*närrven*	*[närrvi]*	*närrvä*	*[närvnä]*	*[närvnä]*	*[närvnä]*
Fårö:	*galen, -inn*	*gali*	*gali, -ä*	*gallnar, -na*	*gallna*	*[gali]*
Gotl.:	*gȧln*	*gȧlr*	*gȧla*	*gȧlna*	*gȧlna*	*gȧlna*
Fårö:	*häkktar*	*häkkta*	*häkkta*	*[häkktar]*	—	*[häkkta]*
Gotl.:	*afkårrtar*	*afkårrti*	*afkårrtä*	—	—	—
„	*ȧvkártn*	*ȧvkártr*	*ȧvkárta*	*ȧvkártna*	*ȧvkártna*	*ȧvkártna*

Svag böjning.

Fårö:	*den lạ̀ngga*	*de lạ̀ngga*	*de lạ̀ngga*	*de lạ̀ngga*	*de lạ̀ngga*	*de lạ̀ngga*
	vẹ́gan	*bráụa*	*dæ̀ịka*	*vè̩ganar*	*bràụanar*	*dæ̀ịkan*
„						*dä davvu sväinen* F
Gotl.:	*dn̥ lạ̀gg*	*de lạ̀gg*	*de lạ̀gg*	*de lạ̀gg*	*de lạ̀gg*	*de lạ̀gg*
	vẹ́gan	*bróụr*	*dæ̀ịka*	*vè̩gar*	*bròụar*	*dæ̀ịkar*

Anm. Svag böjning är ytterst klent belagd hos bröderna Säve.

Äldre kasusformer av adjektiv förekomma sporadiskt på Fårö:

1. Ack. sing. mask.: *ann faitan mäula* (en fet mule); *flatan hatt* F; . . *dig fullan* F, *mä gulan täpp, pa halan äis, an halvan hjärna, pa ann kårtan täid, vänta ann langan äiling* (stund), *byggt nöian bat, mä vanndan vila* (med ond vilja), *pa rakan arm, äi storan luga, har säkran äis* (is), *ha gråiten tunnan* etc.

2. Ack. sing. fem.: *mä a bräuna hynå, för drupuga stugo, gära broki fasta, gärt myluna faita, däu maddart kannuna fulla, fikk a släika fimning* (svindel), *mä a smalla vidyx, yvar tårra jård* etc.

3. Dat. sing. neutr.: *pa halvu lar* FCS. Vidare i stelnade uttryck såsom: *ma argu* CS, *mä arrge* S (med ondo), *a godo* (av godo), *mä godä* (med godo), *pa nọ̀ịa* LK (på nytt) etc.

Komparation.

Gotl.:	*hev*	*heivarä* (Sv. Lm. III)	*(den) hefveste*
„	*hẹ́ịvar*	*hè̩ịvara*	*hè̩ịvast, -ast*
Fårö:	*hẹ́ịvur*	*hè̩ịvara*	*hè̩ịvast*
„	*läiten*	*mindurr*; *minna*	*minst*
Gotl.:	*läiten*	*mindårr* AG	*minst*
„	*læ̀ịtn̥*	*mindar*	*minst*
Fårö:	*(gor, bra)*	*bätur, -år*; *bätri*	*bässt*
Gotl.:	—	*bättar*	*bässt*

III. **Pronomina.**

Se *den, din, dissen, en, Er, han, hin, hissen, hon, I, ingen, jag, mig, min, mången, någon, sig, sin, som, vad, vem, vi, vacken och vilken.*

IV. **Verb.**

Starka verb.

Härnedan följa några exempel ur de vanligaste verbklasserna.

A.

I. Fårö:	*räida*	*räidur*, pl. *räida* 2. p. *räide*	*raid*, pl. *rido* 2. p. *ride*	*riden, -inn*	*ridi*
Gotl.:	*ræi̯da*	*ræi̯dar*	*rai̯d*	*rìdn̥*	*rìda*; *ræi̯da*
II. Fårö:	*flauta*	*flautur*, pl. *flauta* 2. p. *flaute*	*flaut*, pl. *fluto*	*flutin*	*fluti*
Gotl.:	*flàu̯ta*	*fláu̯tar*	*flau̯t (flàu̯tad)*	*fli̯ùtn̥*	*fli̯ùta*; *flàu̯ta*
„	*slëukä*	*[slëukar]*	*slauk*, pl. *sluke* VB	*sluken*	*sluke*
III. Fårö:	*spinna*	*spindur*, pl. *spinna*	*spann, spannt* pl. *spunnu, -o*	*[spunnen]*	*spunni*
„	*jällpa*	*jällpur*	*halp, allp* pl. *hulpo, ullpo*	*hulpenn, -inn*	*hulpi, 'ulpi*
Sö. Gotl.:	*hjalpä*	*[jalpar]*	*hjolp*	*hjalptar*	*hulpä*
No. Gotl.:	*i̯ælpa*	*i̯álpar*	*(i̯ælpta)*	*i̯ælpan (i̯álptar)*	*i̯alpt*
IV. Fårö:	*bjera*	*bjer*	*bar*, pl. *buro*	*-buren*	*buri*
Sö. Gotl.:	*bi̯ærra*	*bi̯árar*	*bar (bi̯ærad)*	*bi̯ùrn̥*	*bi̯ùra*; *bi̯ærra*
Fårö:	*kuma*	*kumbur, -år (kor, kur)*	*kåmm*, pl. *kåmo*	*kumin*	*kumi, -e*
Gotl.:	*kummä*	*kumbar*	*kåmm, kum*	*kummen*	*kummä*
V. Fårö:	*bida*	*bidur*	*bad*, pl. *bado*	*biden*	*bidi, -ä*
Gotl.:	*bi̯da*	*bídar*	*bad*	*bi̯dn̥*	*bi̯da*
VI. Fårö:	*fara*	*far*	*for*, pl. *foru*	*farin*	*fari*
Gotl.:	*farä*	*farar*	*for*	*faren*	*farä*

B.

I. Fårö:	*haita*, pr.	*haitur*	*het, hait*, pl. *hito*	*[haiten]*	*haiti*
„	*hài̯ta*	*hái̯tur*	*hæi̯t*, pl. *hi̯ta*	—	—
Gotl.:	*hài̯ta*	*hái̯tar*	*hai̯t*; *hài̯tad*	—	*hài̯ta*
Fårö:	*laika*	*laikur*	*lek, laik*, pl. *liko*	*liken*	*liki*
Gotl.:	*lài̯ka*	*lái̯kar*	*(lài̯kad, -kta)*	—	*lài̯ka*
II. Fårö:	*laupa*	*laupur*	*laup*, pl. *lupo, -u*	*lupen*	*lupi*
Gotl.:	*làu̯pa*	*láu̯par*	*laup*; *(làu̯pad)*	*li̯ùpan*	*li̯ùpa*; *làu̯pa*
III. Fårö:	*falla*	*falldur*	*fjäll*; *fjällt* pl. *fjällo, -u*	*fallen*	*falli*
Gotl.:	*fallä*	*fallar*	*fallt*	*fallen*	*fallä*
Fårö:	*ga*	*gar*	*gikk*, pl. *gingo*	*gangen, -in*	*gat, gae, gai*
Gotl.:	*ga*	*gar*	*gikk*, pl. *ginge*	—	*gat*
IV. Fårö:	*blasa*	*blas*	*bles*, pl. *bliso*	*blasen*	*blase*
Gotl.:	*blasä*	*blasar*	*bles*; *blaste*	—	*[blase]*

C.

I.	Fårö:	*vita*	*vait*, pl. *vitu*	*visste, -i*	*visst*
II.	„	*vi̯ta*	*va̯it*, pl. *vi̯ta*	*vi̯sta* —	*vist*
	Gotl.:	*vitä*	*vait*	*visste*	*visst*
III.	Fårö:	*kuna*	*kann*, pl. *kuno, kuna*	*kundi* —	—
	Gotl.:	*kunnä*	*kann*	*kunde*	*kunnt, kunnä*
IV.	Fårö:	*skula*	*skall*, pl. *skulo, -u*	*skuddi*	*skutt*
	Gotl.:	*skullä*	*skall*	*skudde*	*[skutt]*
V.	Fårö:	*ma*	*ma*	*matte*	*matt*

Svaga verb.

I.	Fårö:	*koka*	*kokar*	*[koka]*	*kokar*	*koka*
	Gotl.:	*kokä*	*[kokar]*	*kokede* VB	*[koken]*	*[kokä]*
	„	*kò̯uka*	*kóu̯kar*	*kò̯ukad; -kta*	*kò̯ukan; kóu̯ktar*	*kò̯uka*
II.	Fårö:	*lägga*	*läggur, -ar*	*läggdi, -e*	*läggdur*	*läkkt*
	„	*gräma*	*grämbur*	*grämdi*		*grämt*
	Gotl.:	*grò̯ma*	*gró̯mar*	*grò̯md(a)*	—	*grò̯m(a); gro̯mt*
	Fårö:	*skyla*	*skyl*	*skyllde*	*[skylldur]*	*skyllt*
	„	*hylla*	*hyllar*	*hyllti*	*[hylldur]*	*hyllt*
	Gotl.:	*hy̯la*	*hý̯lar*	*hy̯lda; hy̯lad*	*hy̯ln; hý̯ldar*	*hylt; hy̯la*
	Fårö:	*grysa*	*grys*	*gryste, -i*		*[gryst]*
	„	*ryda*	*rydur*	*ryddi*	*ryddur*	*rytt*
	Gotl.:	*ry̯da*	*rý̯dar*	*ry̯da; ry̯dad*	*ry̯dn*	*ry̯da*
	Fårö:	*flätta*	*flättar*	*flätti*	*[flättur]*	*flätt*
	„	*flyta*	*flytur*	*flytti*	*[flyttur]*	*flytt*
	Gotl.:	*flytä*	*[flytar]*	*flyttä*		*flytä*
	„	*fli̯ta*	*flý̯tar*	*fli̯ta*	*fli̯tn*	*fli̯ta*
III.	Fårö:	*håira*	*håir*	*hårde, -i*	*hårrdur*	*hårrt*
	Gotl.:	*håirä*	*håir, håirar*	*håirdä*		*håirt, hårrt*
	Fårö:	*gräisa*	*gräisar*	*gräjstä*	—	*gräjsä*
	„	*fälla*	*fälldur; fällar*	*fällti*	*fälldur*	*fällt*
	„	*råika*	*råikur, -ar*	*råikte*	*råiktur*	*råikt*
	Gotl.:	*rò̯ika*	*ró̯ikar*	*rò̯ikta*	*ró̯iktar, rò̯ikan*	*roikt; rò̯ika*
	Fårö:	*ränna*	*ränndur*	*ränndi*	*ränndur*	*rännt*
IV.	Fårö:	*liva*	*livur*	*livvdi*	*livvdur*	*lifft*
	Gotl.:	*li̯va*	*lívar*	*li̯vda*	*livd(ar)*	*lift; li̯va*
	Fårö:	*säga*	*sär*	*säggdi*	*säggdur*	*[säggt]*
	Gotl.:	*sägä*	*sär, [sägar]*	*säggdä*	*[säggdar]*	*säkkt*
	Fårö:	*gno*	*gnor*	*gnodi*	—	*gnot*
	Gotl.:	*gro*	*[gror]*	*grodä*	*groen*	*[grot]*

Verbböjning.

I. Presens indikativ.

	Starka verb.	Svaga verb.
Fårö:	1. *kumbur, -år*	1. *möitar*
	2. *kumbort, -årt*	2. *möitart*
	3. *kumbur*	3. *möitar*
pl.	1. *kuma*	1. *[möita]*
	2. *kume*	2. *[möite]*
	3. *kuma*	3. *[möita]*
Gotl.:	*kumbar, kummar*	*möitar*
	(i alla pers. sing. o. plur.)	(i alla pers. sing. o. plur.)

II. Imperfektum.

Starka verb.

Fårö:	*kåmm*	*fikk*	Gotl.: *fikk*
	kåmbst	*fikkst*	*fikkst*
	kåmm	*fikk*	*fikk*
	kåmo	*fingo*	*finge, -ä* NS; VB
	kåme	*finge*	*finge*
	kåmo	*fingo*	*finge*

Anm. Numera är personböjningen nästan fullständigt utplånad på det egentliga Gotland, endast 2. pers. sing. *kæmst, fikst* etc. är uppteckнad ur äldres tal.

Svaga verb.

Fårö: sing. *kändi*, pl. *kändo*, sing. *gnodi*, pl. *gnodo*, sing. *råikte*, pl. *råikto* (andra former ej belagda). Gotl. har förallmänligat singularen.

III. Konjunktiv.

Konjunktiv finnes i fårömålet rester av: *Dänn säure hai di* (den sure må ha dig) FCS; *um skogen finge vara* F.

IV. Imperativ.

Sing. *lägg*, pl. *läggi (idur)*; sv. v.: sing. *[fiska]*, pl. *fiske*.

V. Perf. particip.

Starkt: *biten, -in, buden, -in* etc. Böjning, se Adjektiv.

Svagt: a) Fårö: *frässtar* (frestad), *lasstar, roar* F, *skapar* F; AG. b) *gäldsättar* RN, *hittårr biddar* NR; VB; *snodur* RN; *sadårr* (sådd) RN; *gaildårr* (o. *gailar*) AG, etc.

Anm. Numera har på det egentliga Gotland den starka formen ersatt den svaga: *fræstn̥* frestad, *lästn̥* lastad, *hitn̥* hittad etc.

VI. Presens particip.

laigenes F; RN; *lạignas* Gotl.; *sitänes* (F); L; RN; *sittnes* S; *sịtnas* Gotl. o. s. v.

VII. Passivum och deponens.

Inf. *kämpas* F, *kämpes* Gotl., pres. *[kämpas]* F, impf. *kämpa's* F, *kämptes* Gotl. CS, *kàmptas* No. Gotl., *kàmpadas* Sö. Gotl., kappas, -ades.

Efterskriftens innehåll:

Källor ..... s. III
Ordboksarbetets förhistoria ..... s. XXIV
Bröderna Säves behandling av dialektmaterialet ..... s. XXIX
Källornas, särskilt bröderna Säves, ljudbeteckning ..... s. XXXVI
Översikt av ordböjningen ..... s. XLIV